Te ak’a’j tu’jal tuj tu’jal qtata Dios

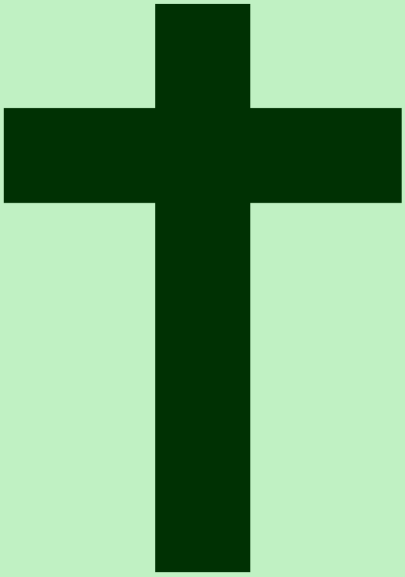

New Testament in Tektiteko (GT:ttc:Tektiteko)

Te akʼaʼj tuʼjal tuj tuʼjal qtata Dios
New Testament in Tektiteko (GT:ttc:Tektiteko)

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tektiteko

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tektiteko [ttc], Guatemala

Copyright Information

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:
You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tektiteko

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 20 May 2025 from source files dated 29 Jan 2022
e5f1836e-411a-57b8-bbab-959f006a00a3

Contents

Stz'ib'en Matey 1
Stz'ib'en Mak 60
Stz'ib'en Luks 98
Stz'ib'en Wa'nch 159
Kyaq'umb'en Kye Tky'ixel Jesus 202
Kye Aj Rom 259
Tb'ay U'j Kye Aj Korint . 284
Tkab'i' U'j Kye Aj Korint . 308
Kye Aj Galasy 323
Kye Aj Efeso 332
Kye Aj Filipos 340
Kye Aj Kolosas 346
Tb'ay U'j Kye Aj Tesalonk 352
Tkab'i' U'j Kye Aj Tesalonk 357
Tb'ay U'j Te Timotey . . . 360
Tkab'i' U'j Te Timotey . . 367
Te Tit 372
Te Mo'nch 375
Kye Ebrey 377
Stz'ib'en Chaw 396
Tb'ay U'j Stz'ib'en Xhpe'y 403
Tkab'i' U'j Stz'ib'en Xhpe'y 410
Tb'ay U'j Stz'ib'en Wa'nch 415
Tkab'i' U'j Stz'ib'en Wa'nch 421
Toxi' U'j Stz'ib'en Wa'nch 422
Stz'ib'en Juds 423
Te Tmankb'il 425

Te Tpakb'alil Galan Ti'j Te Qajaw Jesukrist Aj Oqet Stz'ib'a' Matey

Kye Tijajil Aj Ja' Owel Te Jesukrist Ti'j Te Tnan
Luks 3:23-38

1 Bwen, aj ntzanije' kye tijajil Jesukrist aj tijajil Dawid aj tijajil Abran:*
2 Ntons, te Abran a tetz k'wa'lon ti'j Isak, b'ix te Isak k'wa'lon ti'j Jacob, b'ix te Jacob k'wa'lon ti'j Juda b'ix kyi'j kye txq'anky aj titz'in.
3 Te Juda otzaj tk'wa'li' ti'j Tamar te Pars b'ix Sar.* B'ix te Pars k'wa'lon ti'j Esrom, b'ix te Esrom k'wa'lon ti'j Aran.
4 Te Aran k'wa'lon ti'j Aminadab, b'ix te Aminadab k'wa'lon ti'j Naxhon, b'ix te Naxhon k'wa'lon ti'j Salmon.
5 Te Salmon otzaj tk'wa'li' ti'j Rakab te Boxh, b'ix te Boxh otzaj tk'wa'li' ti'j Rut te Jobed, b'ix te Jobed k'wa'lon ti'j Jesay.†
6 Te Jesay k'wa'lon ti'j Dawid aj twitzale' k'ulul mandad, b'ix te Dawid otzaj tk'wa'li' te Salomon ti'j te [Betsabe] aj txu'jel tuq Uriys.
7 Te Salomon k'wa'lon ti'j Roboam, b'ix te Roboam k'wa'lon ti'j Abiys, b'ix te Abiys k'wa'lon ti'j Asa.
8 Te Asa k'wa'lon ti'j Chospat, b'ix te Chospat k'wa'lon ti'j Joran, b'ix te Joran k'wa'lon ti'j Osiy.‡
9 Te Osiy k'wa'lon ti'j Jotan, b'ix te Jotan k'wa'lon ti'j Aka'xh, b'ix te Aka'xh k'wa'lon ti'j Esekiy.
10 Te Esekiy k'wa'lon ti'j Manases, te Manases k'wa'lon ti'j Amon, b'ix te Amon k'wa'lon ti'j Josiy.
11 Te Josiy k'wa'lon ti'j Jekoniys b'ix kyi'j kye txq'anky aj titz'in, tuj aj tyemp aj kxik in kye aj tijajil Israel tuj Babilony.*
12 Aj akyeqet tuq tuj Babilony, te Jekoniys tetz otzaj tk'wa'li' Xhlatye'l, b'ix te Xhlatye'l k'wa'lon ti'j Xhbabe'l.
13 Te Xhbabe'l k'wa'lon ti'j Abyuxh, b'ix te Abyuxh k'wa'lon ti'j Elyakim,§ b'ix te Elyakim k'wa'lon ti'j Asor.
14 Te Asor tetz k'wa'lon ti'j Chok, b'ix te Chok tetz k'wa'lon ti'j Akim b'ix te Akim tetz k'wa'lon ti'j Elyu.
15 Te Elyu k'wa'lon ti'j Elya'xh, b'ix te Elya'xh k'wa'lon ti'j Matan, b'ix te Matan k'wa'lon ti'j Jacob.
16 B'ix te Jacob k'wa'lon ti'j Chep aj tichmil Liy, b'ix ti'j te Liy owitz'jik te Jesus, aj n'ok q'uma' Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.*
17 Ntons ojetq tuq ky'ik kajlajuj chmanb'aj kxol te Abran b'ix max te Dawid. B'ix yaji oky'ik junky kajlajuj chmanb'aj kxol te Dawid max aj kxik in kye aj Tijajil Israel tuj Babilony, b'ix yaji junky kajlajuj chmanb'aj oky'ik atx aj kxiklen in kye tijajil Israel tuj Babilony max aj titz'jik Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.†

Titza' Owitz'jik Te Jesukrist
Luks 2:1-7

18 Ntons, te Jesukrist owitz'jik ikxjani: Te Liy aj tnan te Jesus, ojetq tuq qet stzaq'b'e' tzan tok junan tuky'i Chep;* per aj mina' tuq kyok junan te Liy okaj ky'aqwaj tzan [tajwalil] te Txew Dios.
19 Te Chep, komo tetz jun b'an galan xjal tuq, k'on tgan tuq tzan tel tpakb'a' ti'j te Liy, astilji oqet tb'isu' tzan tkaj tsi' tuq te Liy ewj.
20 B'ix tzunx tuq tetz nqet tb'isu' ikxji, yaji jun ángel tmandader Qajawil ojaw kanet twitz tuj twitzik' b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Chep, yatz aj tijajil Dawid a'ich, k'on chb'isun tzan tjaw axujela' te Liy, tzan tpaj te tal aj owitz'jel, tk'wa'l Txew Dios.
21 Te Liy owitz'jel jun tal b'ix yatz owokel asi' tb'i Jesus* tzan tpaj tetz [tb'i telponx] okoloyon kyi'j kye tijajil ti'j te kchoj.»*

* **1:1** Gén 12:1-3 * **1:3** Ax: Zara. † **1:5** Ax: Isaí. ‡ **1:8** Ax: Uzías. * **1:11** 2Re 24:10-15; 2Cró 36:10; Jer 27:19-22 § **1:13** Ax: Elyasim. * **1:16** Ax: Krist. † **1:17** Ax: Krist. * **1:18** Luks 1:26-27 * **1:21** Luks 1:31 * **1:21** Sal 130:8

22 Kyaqil ntzani oky'ik tzan tponkix
te aj ojetq tuq tzaj tq'uma' te Qajawil
tuky'i te [Chay] aj yolil tyol oqtxi' aj
txik tq'uma' ikxjani:
23 "Jun xuj aj mina' tok ten twitz
ichan owokelten tal, b'ix otzajel jun
tal ichan aj owokel si' tb'i Exhwe'l aj
telponx te Qtata Dios atqet quky'i'l."*
24 Ya ma tzaj k'asik te Chep ti'j te
twitzik', oqet tk'ulu' iktza'xkix ojetq
tzaj tq'uma' te ángel aj tlajen Qajawil
b'ix ojaw txujela' te Liy.
25 Per k'onti'l oqet witan tuky'i'l
maxkix aj titz'jik te tal, b'ix te Chep
owok tsi' tb'i Jesus.*

2

Aj Kypon Q'olb'eyon Kye Xjal Xnaq'tzal Che'w

1 Te Jesus owitz'jik tuj Belen, jun tal
amaq' tuj tkwentil Judey. Tuj aj tyem-
pji nk'ulun mandad tuq te Eródes.
Ntons eb'ajpon tuj Jerusalen txq'an
xjal xnaq'tzal che'w twitz ka'j, kyetz
tzajnaqe' tuq tuj palaj aj ja' njakul q'ij.
2 Kyetz oxik kcha'o' [kxol kye xjal]
ikxjani: «¿Ja' atqet te k'ulul mandad
kyi'j kye aj tijajil Israel, te twitzale'
k'ulul mandad aj ma'tx tz'itz'jik?
Qetza ma'tx xik qena te che'w twitz
ka'j aj telponx ti'j tetz, ma'tx xik qena
aj ja' njakul q'ij. Astilji qetza ma'tx
qo'ulna tzan tqet qna'o'.»
3 Ya ma tz'ok xhcha'o' te Eródes te
twitzale' k'ulul mandad tuq tzi, tetz
oje b'isun b'ix ax kyaqil kye xjal aj
nkyenajan tuq tuj Jerusalen, ax kyetz
oje kyeb'isun.
4 E'ok xtxoko' kyaqil kye pal aj nim
kyajwalil b'ix kyaqil kye xnaq'tzal
Kawb'il, b'ix oxik xhcha'o' kyetz ja'
tuq owitz'jel te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi'.*
5 Ntons kyetz oxik kyq'uma' tetz
ikxjani: «Tuj Belen tuj tkwentil Judey
tzan tpaj ikxji okaj stz'ib'a' te aj yolil
tyol Dios oqtxi':
6 "Etetz aj Belen tuj tkwentil Juda,
etetz etamaq' nya'tx jun tal amaq' aj
k'onti'l-wit token, tzan tpaj exol etetz
ojawel jun twitzale' k'ulul mandad aj
oxe'l txnaq'tza' kye aj nxjalil aj tijajil
Israel."»*
7 Ntons te Eródes ewj etzaj tuk'le'
kye xjal aj xnaq'tzal che'w, b'ix oxik
xhcha'o' kyetz janik'le tuq tjawlen
kanet te che'w.
8 Yaji eb'ajxik tlajo' Belen, oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq txini
b'ix intok echa'o' kyaqil ti'j te k'wa'l,
b'ix oj toknoj etitza', eq'uma'tz wetz,
tzan nxik wetz na'ol tetz.»
9 Ntons kye xjal eb'ajxik iktza'x
txiklen q'uma' kyetz tzan te twitzale'
k'ulul mandad. B'ix te che'w aj oxik
kyen, atqet tuq tb'ayon kywitz, b'ix
yaji owa'let tajsik te luwar aj ja' tuq
atqet te k'wa'l.
10 Aj txik kyen te che'w ojetq tuq
wa'let, kyetz oje kyeb'ajchalaj.
11 Ya ma kye'ox tuj te jay, oxik
kyen te k'wa'l b'ix te Liy aj tnan; yaji
eb'ajqet mejlet b'ix e'okten na'ol te
ne'. Ojaw kyjaqo' te kykaxh b'ix oxik
kyoye' tetz oro, pom b'ix mir.
12 Yaji otzaj q'uma' kyetz tuj jun
kywitzik' tzan k'on tuq kymeltz'jik
aj ja' tuq atqet te Eródes, ntons
eb'ajmeltz'jik tuj kyamaq' per tuj
junky b'ey.

Aj Txik In Te Jesus Tzan Kye Stat Tuj Amaq' Ejipt

13 Ya aj ojetq tuq kyaj kye xnaq'tzal
che'w, jun ángel tlajen Qajawil ojaw
kanet tuj twitzik' te Chep, b'ix oxik
tq'uma': «Pajaw, intxik awin te k'wa'l
b'ix te tnan, b'ix pe'etoqik max Ejipt.
Ax pe'eten tzi max oj nxik q'umal yatz
junky'el, tzan tpaj te Eródes tetz owe-
lal joyol te k'wa'l tzan tqet tkansa'.»
14 Ntons te Chep ya ma tzaj k'asik
ti'j twitzik', oxik tin te k'wa'l b'ix te
alon, b'ix oxik kyuky'i'l aj aq'b'ilji,
eb'ajxik max Ejipt,
15 b'ix txini ekajten max aj tkamik
te Eródes. Ikxji oky'ik tzan tponkix
tuq te aj ojetq tuq tq'umaj te Qajawil
tuky'i te aj yolil tyol oqtxi' ikxjani:
"Otzaj wuk'le' te nk'wa'al max Ejipt."*

* **1:23** Isa 7:14 * **1:25** Luks 2:21 * **2:4** Ax: Krist. * **2:6** Miq 5:2 * **2:15** Os 11:1

Aj Kyqet Kansa' Kye Ne' Tuj Tkwentil Amaq' Belen

16 Ntons te Eródes ya ma tz'ok ten ojetq tuq qet eq'i' tzan kye xnaq'tzal che'w, ntons otzaj nim tq'oj, b'ix oxik tk'ulu' mandad tzan kyqet kansa' kye tal ichan aj man tuq kyitz'jlen jun aq'b'i qatzun kab'e' aq'b'iji tuj te amaq' Belen b'ix kyaqil kye luwar qaynin tzi, oxik tin tkwentil janik'lexi' tuq aj stzaj kyq'uma' kye xjal xnaq'tzal che'w.

17 Ikxji oponkixi' iktza'x okaj stz'ib'a' te Jeremiy aj yolil tyol Dios oqtxi':

18 «Twi' jun xuj oxik cha'o' tuj amaq' Rama, ajun oq'el b'ix b'is; a te Rakel b'an n'oq' tuq kyi'j tal, b'ix k'on tuq tgan tzan tjaw in tk'u'j tzan tpaj ojetq tuq kye kamik kye tal.»*

19 Per ya ma kamik te Eródes, jun ángel tlajen Qajawil ojaw kanet twitz te Chep tuj twitzik' tuj Ejipt,

20 b'ix oxik tq'uma' tetz te Chep ikxjani: «Pajaw wa'let, intxik awin te k'wa'l b'ix te tnan b'ix pameltz'jik tuj tkwentil Israel, tzan tpaj ajna'l oje kyekamik kye aj kygan tuq tzan kykansan tetz.»

21 Ntons b'eyxnajji te Chep oxik tin te k'wa'l b'ix te alon, b'ix exik tuj tkwentil Israel.

22 Per ya ma tz'ok xhcha'o' te Chep qa te Arkelaw nk'ulun mandad tuq tuj Judey tky'ixel te Eródes aj stat, te Chep otxob'lej tzan txik txini, b'ix tzan tpaj otzaj q'uma' tetz tuj twitzik' ntons oxik tuj tkwentil Galiley,

23 b'ix opon najayon tuj jun tal amaq' tb'i Nasaret. Te ntzani oky'ik tzan tponkix tuq iktza'x okyq'umaj kye aj yolil tyol Dios oqtxi', qa [te koloyon kyi'j] "owokel q'uma'kix tuq jun aj Nasaret."*

3

Aj Taq'ik Tpakb'an Te Wa'nch Aj Swal A'

Mak 1:1-8; Luks 3:1-9,15-17; Wnch 1:19-28

1 Ntons, tuj jun tyemp owul te Wa'nch Aj Swal A' npakb'an tuq tuj tkwentil Judey tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon.

2 Nxik tuq tq'uma' ikxjani: «Sek' intjaw eky'ixpu' enab'lin tzan tpaj ma'tx pon te tyemp b'ix ajna'l exol, te Qtat aj nnajan tuj ka'j ok'uluyon mandad tuky'i nim tajwalil.»*

3 Te Wa'nch, a tetz te aj oqet tz'ib'a' ti'j b'an oqtxi' tzan te Chay aj yolil tyol Dios, oqet tz'ib'a' ti'j ikxjani: "Jun xjal opakb'ayon tuky'i nim twi' tuj jun luwar aj ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon b'ix tzi oxe'l tpakb'a' kye xjal aj okyepoyon tuky'i'l, oxe'l tq'uma' ikxjani: 'Intqet ek'ulu' [etib'] tzan tpaj tzul te Qajawil, intjaw eky'ixpu' enab'lin tzan eten list oj tul te Qajawil.' "*

4 Tq'anaq te Wa'nch, k'ulu' tuq tuky'i pur xtx'otx'al stzamal kway kamey, b'ix n'ok tuq tsi' ti'j tuky'i jun tsinch pur tz'u'm,* b'ix te twe' pur tuq kochi' tuky'i ta'al tze'.

5 Kye xjal tuj Jerusalen b'ix tuj kyaqil tkwentil Judey b'ix kye luwar qaynin ti'j te Jordan A', kyetz nkyepon tuq cha'oyon ti'j.

6 Njatz tuq kyq'uma' kchoj b'ix te Wa'nch njaw tuq tsi' a' kywi' tuj te Jordan A'.

7 Per ya ma tz'ok ten te Wa'nch ky'ila'j tuq kye aj b'uch'uj Parisey b'ix kye aj b'uch'uj Sadusey nkyepon tuq tuky'i'l tzan tuq tjaw tsi' a' kywi', oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz a'ix tijajil kan.* ¿Ab'l oje xik q'uman etetz qa okxkoletel ti'j tq'oj Qtata Dios aj ch'inky tulni?

8 Pe'eb'et waq tuj jun tume'l galan b'ix intqet eyek'u' tuky'i ek'ulb'en galan qa b'an'ax ma'tx jaw eky'ixpu' enab'lin.

9 B'ix k'onti'l tzan txik eq'uma' tuj etanim "qetza a'o'na tijajil Abran."*

* **2:18** Jer 31:15 * **2:23** Luks 2:39 * **3:2** Dan 2:44; Mat 4:17; Mak 1:15 * **3:3** Ax: intqet ek'ulu' te b'ey aj ja' tzul te Qajaw, intqet eparejsa' te b'ey aj ja' tzul; Isa 40:3. * **3:4** 2Re 1:8 * **3:7** Mat 12:34; 23:33 * **3:9** Wnch 8:33

Wetz b'an'ax oxe'l nq'uma' etetz, kyi'j kye ja ab'jni te Qtata Dios b'a'n tzan kyjaw tin tijajil Abran kyi'j.

10 Ch'inky tul te jwisy kyajsik kyaqil aj k'on kygan tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin, iktza'x tajawil jun tze', qa te tze' k'onti'l nkaj twitz, njaw xtx'emu' tuky'i ach b'ix te tze' owokex xo'o' tuj q'aq'.*

11 Wetz b'an'ax oj tjaw nsi' a' ewi' telponx ma'tx jaw eky'ixpu' enab'lin. Per yatzun te aj tzul mas yaj nwitz wetz, tetz mas nim tajwalil nwitz; wetz twitz tetz k'onti'l npon wajwalil ni iktza' jun aq'unon aj n'el tkotpi'† txajab' tajaw. Tetz otzajel tsi' Txew Dios tuj etanim b'ix owelal teq'i' te nya'tx galan.

12 Tetz [iktza'] eq'i' txpulb'il tuj tq'ab', owelal tpawa' te triw ti'j tib'en, b'ix oqtex tk'u'u' tuj tkajon, per oqtel tky'e'sa' te ky'is tuj jun q'aq' aj ni nlay qex tzaj.»

Aj Tjaw Si' A' Twi' Jesus Tzan Wa'nch
Mak 1:9-11; Luks 3:21-22

13 Ntons te Jesus owetz tuj Galiley b'ix opon stzi' te Jordan A' tzan tuq tjaw si' a' twi' tzan Wa'nch.

14 Tb'ay te Wa'nch k'on tuq tgan tzan tjaw tsi' a' twi' Jesus, oxik tq'uma' ikxjani: «A'in-tal wetz aj presis tzan tjaw asi' a' nwi'. ¿A'in petzun wetz ojawel nsi' a' awi'?»

15 Per te Jesus owaj stzaq'b'e': «Tzoqpij tzan tky'ik kyaqil ikxji ajna'l, presis tzan tb'antik kyaqil tuj jun tume'l galan iktza' te Qtata Dios tgan.»

16 Ntons ya ma jaw si' a' twi' te Jesus, tetz ojatz tuj te a' b'ix te ka'j owel jaqlik, b'ix te Jesus oxik ten te Txew Dios ikja'n tuq tqetz tajsik iktza' jun palom.

17 Ntons oxik cha'o' twi' [te Qtata Dios] ntzaj yolin tuq tuj ka'j ikxjani: «Aj ntzani wetz nk'wa'al aj gani' nim witza' b'ix b'an nkyinchalaj ti'j.»*

4

Aj Tqet Si' Te Jesus Tuj Preb Tzan Te Tajaw Choj
Mak 1:12-13; Luks 4:1-13

1 Ntons, yaji te Jesus oxik in tzan te Txew Dios tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, tzan tok ten titza' te Tajaw Choj oqtel tsi' jun preb ti'j tzan tuq tqet tz'aqik titza'.*

2 Ntons, tzi otipaj wa'ij kawnaq (40) q'ij tuky'i kawnaq aq'b'il [tzan txnaq'tzan], b'ix otzaj wa'ij ti'j.

3 Ntons te [Tajaw Choj] aj njoyon tume'l tzan jqet tz'aqik titza', tetz owok laq'chet ti'j b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Qa yatz b'an'ax a'ich Tk'wa'al Dios, intxik aq'uma' kye ja ab'jni tzan kyok wab'j.»

4 Per yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «[Tuj te Tu'jal Dios] tz'ib'ankaj ikxjani: "Nya'tx a'ox tuky'i wab'j itz'oj jun xjal sinoke ax tuky'i kyaqil aj ntyoli' te Qtata Dios."»*

5 Yaji te Tajaw Choj oxik tin tuj [Jerusalen], te amaq' aj pawa' te Qtata Dios, b'ix ojax tin twi' te Nin Jay Nab'il Qtata Dios aj ja' mas nim twa'lkal,

6 b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Qa yatz b'an'ax a'ich Tk'wa'al Dios, intxik axon awib' qetl, komo tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal Dios] ikxjani: "Ochkajel tsi' tuj kyq'ab' kye ángel aj nkye'aq'unan te tetz," b'ix "ochjawel kyin tuj kyq'ab' tzan k'on aqet tz'aqik ti'j ab'j."»*

7 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Ax tz'ib'enkaj tuj Tu'jal Dios ikxjani: "K'on qet asi' tuj preb te Qtata Dios aj Awajawil."»*

8 Yaji te Tajaw Choj oxik teq'i' twi' jun ma nim witz, b'ix oxik tyek'u' tetz kyaqil amaq' twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil aj b'an tb'anil aj at te kyetz,

9 b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz oxe'l nsi' kyaqil ntzani te yatz, qa yatz ochtel mejlet nwitz b'ix okyinqtel ana'o'.»

---

* **3:10** Mat 7:19 † **3:11** Te aq'unj pujul xajab'j a tuq te aq'unj mas b'an dyaltir kxol kyetz. * **3:17** Isa 42:1; Mat 12:18; 17:5; Mak 9:7; Luks 9:35 * **4:1** Ebr 2:18; 4:15 * **4:4** Deu 8:3 * **4:6** Sal 91:11-12 * **4:7** Deu 6:16

10 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:
«¡Pax yatz Satanas! Komo te Tu'jal
Dios nyolin ikxjani: “Intqet ana'o'
a'ox te Qtata Dios aj Awajawil, b'ix
intqet awoksla' a'ox te tetz.”»*
11 Ntons te Tajaw Choj okaj tsi' te
Jesus b'ix yaji txq'an ángel eb'ajpon
onel tetz.

Aj Taq'ik Tpakb'an Te Jesus Kxol Kye Xjal Tuj Galiley

Mak 1:14-20; Luks 4:14-15; 5:1-11; 6:17-19

12 Ntons ya ma tz'ok xhcha'o' te
Jesus te Wa'nch ojetq tuq qex si' tuj
pres,* yaji oxik tuj tkwentil Galiley.
13 Per k'onti'l okaj najan tuj
Nasaret, sinoke oxik najayon tuj
Capernaúm* qaynin stzi' te a' aj ja'
nkyenajan kye a'e' tijajil Sabulon b'ix
tijajil Nep.*
14 Te ntzani oky'ik tzan tponkix ik-
tza'x okaj stz'ib'a' te Chay aj yolil tyol
Dios oqtxi', aj okaj stz'ib'a' ikxjani:
15 “Etetz aj xtx'o'otx' Sabulon b'ix
etetz aj xtx'o'otx' Nep, etetz aj qaynin
ti'j te nim a', etetz aj junxla' te Jordan
A', tb'eyil te Galiley A', te Galiley aj ja'
nkyenajan kye aj nya'tx tijajil Israel,
16 etetz aj atikxqex tuq tuj jun qlolj,
otzaj jun chk'atunal b'an nim exol,
jun chk'atunal b'an ntxaqtxon kxol
kye aj nkyenajan tuq tuj qlolj aj
nqoxik tin tuj jkamiky.”*
17 Atxji te Jesus owaq'ik tzan
tpakb'an ikxjani: «Sek' intjaw
eky'ixpu' enab'lin, tzan tpaj ma'tx
pon te tyemp b'ix ajna'l te Qtat aj
nnajan tuj ka'j ok'uluyon mandad
exol tuky'i jun tajwalil.»*

Aj Ktzaj Tuk'le' Jesus Kaj Tzyul Kyiy Tzan Kyok Lapet Ti'j

18 Ntons te Jesus nb'et tuq stzi' te
Galiley A', aj txik te'e' kab'e' xjal ky-
erman tuq kyib', jun Simon tb'i aj
n'ok q'uma' tuq Xhpe'y, b'ix te junky
Lexh. Kyetz kyaq'un tzyul kyiy tuq,
b'ix nqex tuq ksi' te kypa tuj te a'.
19 Te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «Pe'etok lapet wi'j b'ix wetz
nk'ulu'tz tzan etok chimol xjal [tzan
kyok lapet wi'j].»
20 B'eyxnajji okaj ksi' te kypa b'ix
e'ok lapet ti'j Jesus.
21 Yaji ch'inky ikxjani, te Jesus
oxik te'e' kab'e'ky xjal ax kyerman
tuq kyib', Jacobo† tuky'i Wa'nch, a'e'
tk'ajol Sebedey, kyetz akyeqet tuq
tuky'i kytat tuj jun bark nkyek'ulun
tuq kypa. Yaji te Jesus etzaj tuk'le',
22 b'ix kyetz b'eyxnajji okaj ksi' te
kybark b'ix te kytat, b'ix e'ok lapet ti'j
Jesus.

Aj Kxik Txnaq'tza' Jesus Ky'ila'j Xjal Tzajnaqe' Tuq Ja'chq

23 Te Jesus nb'et tuq tuj kyaqil tk-
wentil Galiley, nxnaq'tzan tuq kyuj
kye jay nab'il Dios tuj junjun luwar-
chaq. Nxik tuq tpakb'a' tpakb'alil
galan ti'j titza' te Qtata Dios nkolon
qi'j tzan jkaj tuj tq'ab' b'ix nkyeqet
tuq tq'ana' kye xjal ti'j kyaqil kyyab'il
b'ix kyaqil aj tidi' ncho'on kyetz.*
24 Te tpakb'alil ti'j te Jesus ja'chq
owok cha'o' tuj kyaqil tkwentil Siry
b'ix nkyetzaj kyin tuq twitz kyaqil
aj yab'e' tuq tuky'i tidi'chq kyyab'il
b'ix xhcho'nal b'ix ax kye aj akyeqex
tuq malspirit tuj kyanim b'ix kye aj
n'ukul tuq atak kyi'j b'ix aj kamnaq
tuq kchi'jel, b'ix te Jesus, tetz nkyeqet
tuq tq'ana'.
25 Ky'ila'j xjal aj tuj tkwentil Galiley
b'ix tuj tkwentil Dekapl b'ix tuj amaq'
Jerusalen b'ix tuj tkwentil Judey b'ix
a'e' aj tuj tkwentil junky palaj te Jor-
dan A' nkye'ok tuq lapet ti'j Jesus.

5

Aj Kxik Txnaq'tza' Jesus Kye Xjal Twi' Jun Witz

Luks 6:20-23

1 Ya ma kyexik ten b'an ky'ila'j
kye xjal, tetz ojax twi' te mulu'j b'ix
oqet wit'let txini. Yatzun kye xjal aj

* **4:10** Deu 6:13 * **4:12** Mak 6:17; Luks 3:19-20 * **4:13** Wnch 2:12 * **4:13** Sabulon b'ix Nep kab'e' b'uch'uj aj tijajil Israel b'ix ax n'ok tuq q'uma' te ktx'o'otx' ikxji. * **4:16** Isa 9:1-2 * **4:17** Dan 2:44; Mat 3:2 † **4:21** Ax: Chaw. * **4:23** Mat 9:35; Mak 1:39

nkye'ok tuq lapet ti'j, eb'aj'ok laq'chet
ti'j tzan tok kcha'o'
2 b'ix tetz owaq'ik tzan kxik tx-
naq'tza' ikxjani:
3 «Galanx-alo kye aj n'el kyniky' qa
b'an presis te Qtata Dios te kyetz,
komo a'e' kyetz okyekajel tuj tq'ab'
Qtata Dios tzan kyox tuj ka'j.
4 Galanx-alo kye aj n'ok kyen twitz
xhcho'nal, komo kyetz owokel nimsa'
kyk'u'j.*
5 Galanx-alo kye aj lo'ik kyk'u'j ti'j
Qtata Dios b'ix nya'tx kyi'jx kyetz,
komo kyetz okyk'amo'tz tuky'i Qtat
kyaqil te twitz tx'o'tx' iktza'x ojetq xik
tsi' tyol kyetz.*
6 Galanx-alo kye aj kygankix tzan
tb'antik kyaqil tuj tume'l iktza' te
Qtata Dios tgan, komo kyetz owokel
kyenkix titza' [te Qtat] ok'uluyon
kyaqil tuj tume'l.
7 Galanx-alo kye aj n'ok lo'et kyk'u'j
kyi'j txq'anky, komo te Qtata Dios
owokel lo'et tk'u'j kyi'j kyetz.
8 Galanx-alo kye aj saq kyanim,
komo kyetz owokel kyen te Qtata
Dios.*
9 Galanx-alo kye aj nkyejoyon jun
tume'l tzan kyten galan kye xjal kx-
olx, komo kyetz okye'okel q'uma'
tk'wa'al Dios-e'.
10 Galanx-alo kye aj nkyejaw lajo'
tzan tpaj nkyek'ulun kyaqil tuj tume'l
iktza' tgan te Qtata Dios, komo kyetz
okyekajel tuj tq'ab' Qtata Dios tzan
kyox tuj ka'j.*
11 Galanx-alo etetz a'ix oj etok yaso'
b'ix cha'oj ejaw lajo' b'ix cha'oj tjaw
kynik'o' tidi'chq nya'tx galan eti'j tzan
npaj wetz b'ix nya'tx b'an'ax kyitza'.*
12 Pe'echalaj waq, pe'eten kontent
tzan tpaj ek'amo'tz jun nim b'an
tb'anil tuj ka'j; komo ax ikxji ejaw
lajo' kye aj yolil tyol Dios oqtxi'.»*

Kye Aj Nkye'okslan Ti'j Jesus, Kyetz Iktza' Atz'an B'ix Jun Chk'atunal

13 «Etetz a'ix kxol kye xjal twitz ja
tx'o'tx'ni, etetz a'ix iktza' te atz'an [aj
nim token]; per qa te atz'an owe-
lal tq'ab',* ntons ¿titza' owokel k'ak'j
junky'el? Ya k'onti'l token ch'inwt,
cha owelax xo'let tzijay b'ix oqtel
wab'e'.
14 Etetz a'ix iktza' jun chk'atunal
kxol kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni.* Jun
amaq' aj atjax twi' jun witz, k'onti'l
nb'antik tzan tkaj ewj [tzan tpaj ntx-
aqtxon qonik'an].
15 B'ix ax k'onti'l n'ok qtxaqo' jun
jq'anal tzan tox qsi' tjaq' jun almun;
sinoke njaw si'let jawnaq tajsik jun
mos tzan txik tq'anali' kyaqil kye aj
ate' tuj jay.*
16 Ax ikxji etetz intok esi' enab'l
tzan ek'ulun jun ek'ulb'en galan kxol
kye xjal tzan txik en eti'j iktza' jun
chk'atunal tuj kywitz b'ix tzan tqet
kyjiq'b'a' Qtata Dios aj atjax tuj ka'j.»*

Te Jesus Owul K'ulul Kyaqil Iktza' Te Kawb'il Tgan

17 «K'on kxb'isun waq etetz qa wetz
ma'tx kyin'ul tzan tpon nnajsa' te
Kawb'il b'ix te ktz'ib'en kye aj yo-
lil tyol Dios oqtxi'; wetz k'onti'l ma
kyin'ul tzan tpon nnajsa' sinoke tzan
tponkix ikxji iktza'x nyolin.
18 Komo oxe'l nq'uma' b'an'ax etetz,
aj man atqet te twitz ka'j b'ix te twitz
tx'o'tx', ni jun ch'i tal letr nlay tz'el
eq'i' ti'j te Kawb'il sinoke oky'el kixi'
kyaqil aj tz'ib'ankaj.*
19 Astilji ab'l te aj nlay qet toksla'
jun tidi' aj nyolin te Kawb'il, anke
jun tidi' aj nya'tx nim, b'ix ikxji nxik
txnaq'tza' kye txq'anky, tetz nlay qet
jiq'b'a' tuj ka'j. Per ab'l te aj oqtel tok-
sla' b'ix nxik txnaq'tza' kye txq'anky
tzan kyk'ulun ikxji, tetz oqtel jiq'b'a'
nim tuj ka'j.
20 Komo qa etetz nlay qet ek'ulu'
tuj tume'l mas galan kywitz kye
xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj b'uch'uj

* **5:4** Isa 61:2 * **5:5** Sal 37:11 * **5:8** Sal 24:3-6 * **5:10** 1Xhp 3:14 * **5:11** 1Xhp 4:14 * **5:12** 2Cró 36:16; Kya 7:52 * **5:13** Oqtxi' n'oken tuq kyitza' jun txakl quq aj owok q'uma' atz'an per nya'tx tuq pur atz'an sinoke samo' tuq tuky'i tidi'chq. Qa ma t'oqlet ch'in, owel ulan te b'an'ax atz'an b'ix cha okaj te quq per ya k'onti'l tuq tq'ab'. * **5:14** Wnch 8:12; 9:5 * **5:15** Mak 4:21; Luks 8:16; 11:33 * **5:16** 1Xhp 2:12 * **5:18** Luks 16:17

Parisey, ikxji etetz nlay kxkaj tuj tq'ab' Qtata Dios tzan etox tuj ka'j.»

A Tgan Tzan Qjoyon Tume'l Tzan Qten Galan Qxolx
Luks 12:57-59

21 «Etetz oje tz'ok echa'o' te aj oxik q'uma' kye a'e' etijajil oqtxi': "K'on chkansan," b'ix "ab'l te aj okansayon, oxe'l si' tuj il."*
22 Per wetz oxe'l nq'uma' etetz, ab'l jun aj exol ojawel q'ojlik tuky'i junky terman, oxe'l si' tuj il. B'ix ab'l te aj owokel tyaso' junky terman, oxe'l si' tuj il tzan kye tijxjal aj at mas kyajwalil; b'ix ab'l te aj oxe'l tq'uma' "b'an kuch a'ich" te junky terman, tetz tmeres tzan txik tuj te nim q'aq' aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun.
23 Astilji qa oj txik awin te awoyej tajsik te tz'e'sb'il b'ix otzajel tiktz'an tuj awanim jun awerman at tidi' tq'oj awi'j,
24 ntons intkaj asi' te awoyej tzi twitz te tz'e'sb'il b'ix tb'ay pax yoliyon tuky'i'l tzan eten galan exol, b'ix yaji b'a'n tzan ameltz'jik junky'el tzan txik aq'apo' te awoyej.
25 Qa at ab'l aj tgan tzan txik qaniyon awi'j, intok asi' ak'u'j tzan axik qanil najsb'il tuky'i'l, tzunx tuq at tyemp ajna'l, tzan k'on axik q'apo' tuj tq'ab' te pujul il, qa k'on yaji te pujul il otxe'l tq'apo' tuj tq'ab' te mulon† b'ix ochtex tsi' tuj pres.
26 Oxe'l nq'uma' b'an'ax, yatz nlay chjatz tuj te pres qa mina' tuq xhchojet kyaqil te amult.»

Aj Tyolin Jesus Nya'tx Galan Te K'ajajb'ilj

27 «Etetz oje tz'ok echa'o' [oqtxi'] otzaj q'uma' ikxjani: "K'on chk'ajajin."*
28 Per wetz oxe'l nq'uma' etetz, ab'l aj owelal tq'ajab' ti'j jun xuj, ma'tx k'ajajin tuky'i'l tuj tanim.
29 Astilji qa te awitz‡ ntk'ulu' tzan ajoyon choj, mejor intetz awin b'ix intex axon, mejor tzan tponaj a'ox cha jun tb'aq' awitz b'ix nya'tx tzan txik xo'o' kyaqil achi'jel tuj te luwar aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun tuj te nim q'aq'.*
30 B'ix qa te aq'ab' aj ab'anq'ab' ntk'ulu' tzan ajoyon choj, mejor intel atx'emu' b'ix intex axon, mejor tzan tponaj a'ox cha jun aq'ab' b'ix nya'tx tzan txik xo'o' kyaqil achi'jel tuj te luwar aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun tuj te nim q'aq'.»*

Aj Tyolin Jesus Tzan K'on Kyqet Pawjik Kye Xjal

31 «B'ix okaj q'uma' oqtxi' ikxjani: "Ab'l aj oqtel tpawa' tib' tuky'i txu'jel, presis tzan tb'antik jun tu'jal titza'."*
32 Per wetz oxe'l nq'uma' etetz, qa jun ichan oqtel tpawa' tib' tuky'i txu'jel b'ix qa nya'tx tzan tpaj te txu'jel nk'ajajin, cha ntk'ulu' tzan tk'ajajin. B'ix ab'l te aj owokel junan tuky'i jun aj cha oqet tpawa' tib' tuky'i tichmil, ax ikxji cha nk'ajajin.»*

Aj Txik Txnaq'tza' Jesus Ti'j Te Jurament

33 «Ax oje tz'ok echa'o' etetz, oqtxi' oxik q'uma' kye etijajil ikxjani: "K'on xik asi' ayol tuky'i tb'i Qajawil qa nya'tx b'an'ax awitza', sinoke ak'ulu'tz kixi' kyaqil iktza'x oje xik asi' ayol tuky'i tb'i Qajawil."*
34 Per wetz oxe'l nq'uma' etetz, k'on txik esi' eyol tuky'i tb'i nijunwt. K'on xik esi' eyol ti'j te ka'j tzan tpaj aji te twit'lel Qtata Dios,*
35 b'ix k'on xik esi' eyol ti'j te twitz tx'o'tx' tzan tpaj aji tujlb'il toq Qtata Dios. B'ix nya'tx ti'j Jerusalen tzan tpaj aji tamaq' te Qtata Dios aj twitzale' k'ulul mandad qi'j.*
36 B'ix ax k'onti'l tzan txik esi' eyol ti'j [jun stzamal] ewi', tzan tpaj etetz k'onti'l nb'antik etitza' tzan tqet esjukinsa' ni jun stzamal ewi' qatzun tzan sten q'eq etitza'ji.

* **5:21** Exo 20:13; Deu 5:17 † **5:25** Ax: alguacil. * **5:27** Exo 20:14; Deu 5:18 ‡ **5:29** Ax: tb'aq' awitz aj amanq'ab'. * **5:29** Mat 18:9; Mak 9:47 * **5:30** Mat 18:8; Mak 9:43 * **5:31** Deu 24:1-4; Mat 19:7; Mak 10:4 * **5:32** Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luks 16:18; 1Kor 7:10-11 * **5:33** Lev 19:12; Núm 30:2; Deu 23:21 * **5:34** Isa 66:1; Mat 23:18-22; Chaw 5:12 * **5:35** Sal 48:1-2

37 Ntons etetz qa a tgan tzan txik
eq'uma' “o',” intxik eq'uma' cha a'ox
“O'.” Qatzun tzan txik eq'uma' “nlay,”
intxik eq'uma' cha a'ox “Nlay.” B'ix
qa ma xik esi' eyol tuky'i tb'i jun tidi',
ntons te nini cha tzajnaq ti'j te nya'tx
galan.»

Qok'ulun Galan Kyuky'i Kye Qajq'oj
Luks 6:27-36

38 «Etetz oje tz'ok echa'o' [oqtxi']
okaj q'uma' ikxjani: “Qa ojawetz in
tb'aq' twitz jun, ax ojawetz in tb'aq'
twitzky te junky; qa owelatz in twitz
te' jun, ax owelatz in twitz te'ky te
junky.”*
39 Per wetz oxe'l nq'uma' etetz, k'on
kxjaw kaw tuky'i jun aj n'ok tk'ulu'
nya'tx galan eti'j, sinoke qa at ab'l ma
tz'ok joton jun eq'o'tx, ax intxik asi'
junky palaj;
40 qa at ab'l ma xik qaniyon awi'j
b'ix tgan tzan tel teq'i' te akamixh, ax
tzoqpij tzan txik teq'i' te aswetr.
41 B'ix qa otxe'l in alajwers tzan txik
awiqa' jun iqtz jun kilómetr,§ ntons
pax b'ix intxik awin te iqtz kab'e'
kilómetr.
42 Ab'l te aj otzajel tqani' jun tidi'
yatz, intxik asi' tetz, b'ix k'on qet
axk'ayi' te aj otzajel tqani' jun tky'ex
awuky'i'l.
43 Ax oje tz'ok echa'o' ikxjani:
“Inkyqet egani' ab'l etetz b'ix inkyok
etajq'oja' kye etajq'oj.”*
44 Per wetz oxe'l nq'uma' etetz,
inkyqet egani' kye etajq'oj b'ix
pe'exnaq'tzan kyi'j kye aj nkyejaw
lajon etetz.
45 Ikxji tzan tqet eyek'u' etetz a'ix
tk'wa'al Qtata Dios aj atjax tuj ka'j,
komo tetz ntk'ulu' tzan tjakul te q'ij
kyajsik xjal aj nya'tx galan b'ix ax
kyajsik kye xjal aj galan-e', b'ix ntzaj
tsi' te jab' kyajsik kye aj nkye'okslan
tetz b'ix ax kyajsik kye aj k'onti'l
nkye'okslan tetz.
46 Qa etetz nkyeqet egani' a'ox
kye aj nkyeqet ganin etetz, ¿tidi'
ekamb'a'tz ikxji? Komo kye xjal
aj peyul chojenj [aj nya'tx tume'l
nkyek'ulun] ax kyetz nkyek'ulun
ikxji.
47 B'ix qa etetz nkxliman a'ox kye aj
eterman ¿tidi' mas tb'anil nkxk'ulun
ikxji? Komo kye xjal aj k'onti'l
nkye'okslan te Qtata Dios ax kyetz
nkyek'ulun ikxji.
48 Pe'ek'ulun waq etetz kyaqil tuj
tume'l iktza' te Qtata Dios aj atjax tuj
ka'j nk'ulun kyaqil tuj tume'l.»*

6

Aj Tyolin Jesus Titza' Tzan Txik Qsi' Jun Qoyej Kye Meb'a' Xjal

1 «K'on qet eyek'u' kywitz kye xjal te
ek'ulb'en galan cha tzan etok e'e'.* Qa
ikxji n'ek'ulu', te Qtata Dios* aj atjax
tuj ka'j nlay xik tsi' etetz ch'inwt.
2 Astilji oj etonen kyi'j kye meb'a'
xjal, k'on xik epakb'a' ja'chq iktza'
kye aj xmeletz' nkyk'ulu' tuj te jay
nab'il Dios b'ix tuj b'ey cha tzan kyqet
jiq'b'a' tzan kye xjal. Wetz oxe'l
nq'uma' b'an'ax etetz, kyetz cha a'ox
nini okykamb'a'tz, [nlay kyk'amoj
junky tidi' tuky'i Qtata Dios].
3 Yatzun etetz oj etonen ti'j jun
meb'a' xjal, k'onti'l tzan txik eq'uma'
tuky'i nijunwt;
4 sinoke pe'ek'ulun tuj jun tume'l aj
nlay tz'ok ksi' kynab'l kye txq'anky,
b'ix te Qtata Dios† aj nxik tka'yi' te
aj nb'antik ewj, a tetz oxe'l tsi' te aj
ekamb'a'tz.»

Aj Tyolin Jesus Titza' Tzan Qxnaq'tzan Tuky'i Qtata Dios
Luks 11:2-4

5 «B'ix oj exnaq'tzan k'on kx'ok ik-
tza' kye aj xmeletz', mer kygan tzan
kxnaq'tzan wa'lke' tuj te jay nab'il
Dios b'ix tuj kruser tzanja'x tzan kyok
en tzan kye xjal.* Wetz oxe'l nq'uma'
b'an'ax etetz, kyetz cha a'ox nini

* **5:38** Exo 21:22-25; Lev 24:19-20; Deu 19:21 § **5:41** Ax: jun miya tuj yol gryeg. Tuj aj tyempji jun miya telponx tuq jun mil txol qoq. * **5:43** Lev 19:18 * **5:48** Deu 18:13; 1Xhp 1:15-16 * **6:1** Ax: te Etat. * **6:1** Mat 23:5 † **6:4** Ax: Atat. * **6:5** Luks 18:10-14

okykamb'a'tz, [nlay kyk'amoj junky tidi' tuky'i Qtata Dios].

6 Per yatzun etetz oj exnaq'tzan, okx'okex tuj ewatb'il b'ix owelatz elamo' te lamel b'ix oxe'l exnaq'tza' te Etat aj atqet xhchukel etuky'i'l. B'ix te Qtata Dios‡ aj nxik tka'yi' te aj nb'antik ewj, a tetz oxe'l tsi' te aj ekamb'a'tz.

7 Ntons oj exnaq'tzan, k'on xik eq'uma' ky'ila'j-el jun yol, komo nini k'onti'l token, iktza' nxik kxnaq'tza' kye aj nya'tx tijajil Israel aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios; kyetz tuj kynab'l qa oxe'l kyq'uma' ky'ila'j-el, ikxji te Qtata Dios mas owokel tsi' twi' kyi'j.

8 K'on kx'ok etetz iktza' kyetz, komo te Qtata Dios§ ya teb'enky te aj presis te etetz anke mina' tuq txik eqani'.

9 Ntons etetz pe'exnaq'tzan waq ikxjani: "Qtata Dios aj atichjax tuj ka'j, intqet xjani'xwit yatz ab'i.

10 Intkajxwit kyaqil tuj aq'ab' naj. Intb'antikxwit tzani twitz tx'o'tx' kyaqil iktza'x yatz agan, iktza'x nb'antik tuj ka'j.

11 Instzaj asi' ch'in ajna'l te qwe' aj n'oken b'ajq'ij.

12 B'ix intqet anajsa' ch'in te qchoj iktza'x qetza nqet qnajsa'na te nya'tx galan aj nkyek'ulun kye txq'anky qi'ja.

13 B'ix k'on atzoqpij ch'in tzan tok qen twitz jun tidi' aj oqotel tz'aqik titza' sinoke qo'el akolo' ch'in ti'j kyaqil aj nya'tx galan."*

14 Ntons etetz, qa oqtel enajsa' te nya'tx galan aj nkyek'ulun kye txq'anky eti'j, ax te Qtata Dios† aj atjax tuj ka'j ax tetz oqtel tnajsa' te echoj etetz;*

15 per qatzun nlay qet enajsa' te nya'tx galan aj nkyek'ulun kye txq'anky eti'j, ax te Qtata Dios‡ nlay qet tnajsa' te echoj.»*

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Oj Qipan Wa'ij Tzan Qxnaq'tzan

16 «Ntons etetz oj etipan wa'ij tzan exnaq'tzan, k'on qet ek'ulu' jun ewitz b'an b'is iktza' nkyk'ulu' kye aj xmeletz' tzanja'x tzan kyok e'e' nkye'ipan wa'ij. Wetz oxe'l nq'uma' b'an'ax etetz, kyetz cha a'ox nini okykamb'a'tz, [nlay kyk'amoj junky tidi' tuky'i Qtata Dios tzan tpaj kyipb'en wa'ij].

17 Per yatzun etetz oj etipan wa'ij tzan exnaq'tzan, intqet ek'ulu' ch'in etib' galan§ b'ix intel etx'ajo' ewitz

18 tzan k'on tel kyniky' kye xjal qa nkx'ipan wa'ij, sinoke a'ox tzan tok ten te Qtata Dios aj atqet xhchukel etuky'i'l, b'ix komo tetz b'a'n tzan txik ten kyaqil, tetz otzajel tsi' etetz te aj ekamb'a'tz.»

A Tgan Tzan Tqet Qchimo' Jq'inomal Tuj Ka'j

Luks 12:32-34

19 «K'on qet echimo' nim eq'inomal tzani twitz tx'o'tx' aj ja' te pok' b'ix te oks npon kynajsa' kyaqil,* b'ix ja' kye eleq' nkye'ox elq'on.

20 Mejor intqet echimo' nim eq'inomal tuj ka'j, aj ja' te pok' b'ix te oks k'onti'l npon kynajsa', b'ix ja' k'onti'l nkye'ox kye eleq'.

21 Komo ti'j te eq'inomal, ax tzi atok mas ek'u'j.»*

Te Yek'b'il Ti'j Te Aj N'el Qgani' Tuky'i Tb'aq' Qwitz

Luks 11:33-36

22 «Kye tb'aq' qwitz iktza' kye q'analb'il te qchi'jel. Qa te tb'aq' qwitz galan, ntons b'a'n tzan txik qen byenech te chk'atunal.

23 Per qa te tb'aq' qwitz nya'tx galan, ntons iktza' aqoqex tuj qlolj. Per qa etetz tuj enab'l n'ena'o' jun chk'atunal tuj etanim, per qa te aj chk'atunalni nya'tx tume'l, ntons kyaqil pur b'an qlolj tuj etanim.»

‡ **6:6** Ax: Atat. § **6:8** Ax: Atat. * **6:13** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: "Yatz atqet kyaqil tuj aq'ab', at awajwalil te jun-ele'x, b'ix a'ox yatz at axhqitz'unal b'eyx te jun-ele'x. Amen." 1Cró 29:11. † **6:14** Ax: Etat. * **6:14** Mak 11:25 ‡ **6:15** Ax: Etat. * **6:15** Mak 11:26 § **6:17** Ax: intjax asi' ch'in aseyt tuj awi'. * **6:19** Chaw 5:2-3 * **6:21** Luks 12:34

Te Qtata Dios Nk'ulun Kwent Kye Aj Nkye'okslan Ti'j
Luks 16:13; 12:22-31

24 «Nijunwt b'a'n tzan tq'apon tib' tuj kyq'ab' kab'e' tajaw, tzan tpaj owokel tajq'oja' te jun b'ix te junky oqtel tgani', qatzun owokel lapet ti'j te jun b'ix te junky owelal tik'o'. Ax ikxji nlay b'antik tzan qaq'unan te Qtata Dios b'ix ax te jq'inomal kykab'il.*

25 Wetz oxe'l nq'uma' etetz, k'on kxb'isun ti'j tidi' oxe'l ewa'a' qatzun ti'j te etuk'a'ji tzan etanq'in, b'ix ax k'onti'l tzan eb'isun ti'j te eq'anaq aj owokel esi'. Te qanq'in nya'tx a'ox tzan qb'isun ti'j quk'a' b'ix ti'j jq'anaq.

26 Intok esi' enab'l kyi'j kye pich' aj nkyelipan twitz ka'j. Kyetz k'onti'l nkye'awan b'ix k'onti'l njaw kyin twitz kyawal, b'ix k'onti'l nkyek'u'un tuj kykajon, per anke ikxji, te Qtata Dios* aj atjax tuj ka'j, tetz nkyexik tk'a'cha'. ¡B'ix etetz mas ganimix a'ix kywitz kye pich'!

27 Anke qa qetz b'an nqob'isun nim, ¿tzun petzun nb'antik tzan etanq'in junky q'ij mas twitz iktza'x ekajlen si'x?

28 B'ix ¿tistil etetz b'an nkxb'isun ti'j te eq'anaq? Intok esi' enab'l kyi'j kye ub'ech lirios† tuj k'ul, kyetz k'onti'l nkye'aq'unan b'ix k'onti'l nkyekyimon,

29 per anke ikxji, ni siker te Salomon [aj b'an q'inon tuq],* ni tetz b'a'n tuq tzan tok txq'aptza' tib' iktza' kyetz.

30 Qa te Qtata Dios nk'ulun kwent ikxji te k'ul aj a'ox akyeqet ajna'l b'ix ya nchi'j owokeyon meq'tzb'il te jorn, ntons ¡pyorx-alo etetz! Te Qtata Dios otzajel tsi' te aj presis te etetz anke a'ix xjal aj nya'tx nim wit'lik ek'u'j ti'j.

31 Ntons etetz k'on kxb'isun, k'onti'l tzan txik eq'uma' ikxjani: "¿Tidi' oxe'l qwa'a'?" qatzun "¿Tidi' oxe'l quk'a'?" qatzun "¿Tidi' owokel qsi' qi'j?"

32 Ti'j kyaqil ntzani ax b'an nkyeb'isun kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios, per yatzun etetz, at jun Etat aj atjax tuj ka'j aj teb'en kyaqil aj presis te etetz.

33 Ntons, mas twitz kyaqil aj nkxk'ulun, intok esi' ek'u'j tzan ejoyon tzan tqet etoksla' titza' tgan te Qajawil, b'ix tzan ek'ulun kyaqil tuj tume'l iktza' tetz tgan, b'ix kyaqil te aj presis te etetz, tetz otzajel tsi'.

34 K'on kxb'isun ti'j te nchi'j, tzan tpaj te nchi'j b'a'n tzan eb'isun ti'j nchi'j. B'ajq'ij at tidi'chq b'a'n tzan qb'isun ti'j.»

7

Te Qtata Dios Otk'ulu'tz Quky'i'l Iktza'x Qetz Nqok'ulun Kyuky'i Kye Txq'anky
Luks 6:31-42; 11:9-13

1 «K'on xik epoqo' junky tzan k'on exik poqo' [tzan te Qtata Dios].

2 Komo te [Qtata Dios] okxtel ten iktza'x etetz nkyeqet eten kye txq'anky; b'ix iktza'x etetz nkxk'ulun kyuky'i kye txq'anky, ax ikxji te Qtata Dios ok'uluyon etuky'i'l.*

3 ¿Tistil yatz n'ok asi' anab'l ti'j te tal mu'p tuj twitz jun awerman b'ix k'onti'l n'ok asi' anab'l ti'j te tros aj atox tuj awitzni?

4 Qa yatz at jun tros tuj awitz, ¿titza' ntnimsa' yatz ak'u'j tzan txik aq'uma' te junky: "Tzoqpij tzan tetz win te tal mu'p tuj awitzni"?

5 ¡Xmeletz' ka'r! Intetz awin tb'aya' te tros tuj tb'aq' awitzni b'ix ikxji akayi'tz galan tzan tetz awin te tal mu'p tuj tb'aq' twitz jun awerman.

6 K'on xik esi' jun tidi' aj xjan te jun tx'ya'n, b'ix k'on xik esi' kye kuch jun tidi' aj tb'anil,* kebal cha oqtelb'aj kywab'e' b'ix yaji okye'ajetz meltz'jik eti'j b'ix okx'elal kyb'a'o'.

7 Pe'eqanin b'ix otzajel si' etetz, pe'ejoyon b'ix owokelnoj etitza',

* **6:24** Luks 16:13 * **6:26** Ax: Etat. † **6:28** Lirios tb'i jun txakl ub'ech tuj kyyol. * **6:29** 1Re 10:4-7; 2Cró 9:3-6 * **7:2** Mak 4:24 * **7:6** Ax: k'on xik esi' perlas kye kuch. Jun perla jun tal ab'j aj nim tbalor, b'ix telponx iktza' qyol tb'anil aj nxik jq'uma' te jun xjal aj k'on tgan tzan tok xhcha'o'; Pro 9:8.

pe'eq'olb'en b'ix owelatz jaqo' te jay
ewitz.
8 Komo ab'l aj nqanin, ntzaj si' tetz;
b'ix te aj njoyon, n'oknoj titza'; b'ix te
aj nq'olb'en, n'ex jaqo' te jay twitz.
9 ¿At petzun jun te etetz aj ot-
nimsa'tz tk'u'j tzan txik tsi' jun ab'j te
tk'wa'al qa te tk'wa'al oxe'l tqani' jun
wab'j tetz?
10 Qatzun ¿oxe'l tsi' petzun jun kan
oj txik tqani' jun kyiy?
11 Etetz aj nya'tx galan xjal a'ix,
etetz eteb'en alkyetz te galan tzan
txik esi' te ek'wa'al, ntons pyorx-alo
te Qtata Dios† aj atjax tuj ka'j, tetz
oxe'l tsi' tidi'chq galan kye aj okyexe'l
qanin tuky'i'l.
12 Ntons ikxji intqet ek'ulu' kyuky'i
txq'anky iktza'x egan etetz tzan tqet
k'ulu' etuky'i'l tzan txq'anky; komo
ikxji a tgan tzan tqet jk'ulu' iktza'x
tz'ib'ankaj tuj te Kawb'il b'ix tuj te
ktz'ib'en kye aj yolil tyol Dios oqtxi'.»

Te B'ey Aj Nxik In Qetz Tuj Ka'j Iktza' Jun Tal B'ey
Luks 13:24

13 «Ntons, a tgan tzan etox [tuj ka'j]
iktza' oj etox tuj jun lamel aj nekit
twitz. Komo te lamel b'ix te b'ey aj
nxik in kye xjal tzan kyponaj tuj te
nim q'aq', tetzji nim twitz b'ix ky'ila'j
nkyexik tzi,
14 yatzun te lamel b'ix te b'ey aj nxik
in qetz te jun qanq'in te jun-ele'x, tet-
zji nekit twitz b'ix nya'tx ky'ila'j kye aj
n'oknoj kyitza'.»*

Intok Esi' Enab'l Kyi'j Kye Pakb'on Aj Nya'tx B'an'ax Kyitza'
Luks 6:43-44

15 «Intok esi' enab'l tzan k'on eqet
eq'i' kyitza' kye aj cha sq'o'l-e' aj
nkyeq'uman qa kyetz a'e' aj yolil tyol
Dios. Nkye'ul exol etetz iktza' jun
karner b'an mans, per tuj kyanim
iktza' xo'j-e' aj tgan tzan txik kchi' kye
karner.
16 Etetz owelal eniky' kyi'j tzan tpaj
aj nkyk'ulu'. Komo twitz jun lob'j ub
k'onti'l n'el kanet ti'j jun wi' ky'i'x, b'ix
twitz jun lob'j igos k'onti'l n'el kanet
ti'j jun wi' txaka' ky'i'x.
17 Jun tze' aj galan, ax ntswa' jun
twitz galan, yatzun te jun tze' aj
nya'tx galan, ax ntswa' jun twitz
nya'tx galan.
18 Jun tze' galan nlay b'antik tzan
tkaj tsi' jun twitz nya'tx galan, b'ix jun
tze' nya'tx galan nlay b'antik tzan tkaj
tsi' jun twitz galan.
19 Kyaqil tze' aj k'onti'l nkaj tsi' jun
twitz galan, njaw tx'emlet b'ix n'ox
xo'let tuj q'aq'.*
20 Ntons etetz owelal eniky' kyi'j
[kye aj sq'o'l-e'] tzan tpaj te aj
nkyk'ulu'.»*

Nya'tx Kyaqil Okye'okex Aj Ja' Atqet Te Qtata Dios
Luks 13:22-30

21 «Nya'tx kyaqil kye xjal aj n'ok
kyq'uma' wetz, "Tat, yatz Wajaw
a'ich,"* nya'tx kyaqil kyetz okyekajel
tuj tq'ab' Qtata Dios aj nnajan tuj ka'j,
sinoke a'ox kye aj nqet kyk'ulu' iktza'
tgan te Ntat aj atjax tuj ka'j.
22 Tuj aj q'ij [tuj te jwisy], ky'ila'j
otzajel kyq'uma' wetz ikxjani: "Tat,
yatz aj Qajaw a'ich, qetza oxik
qyoli'na ayol, b'ix tuky'i yatz ab'i
eb'ajjatz qina malspirit tuj kyanim
xjal, b'ix tuky'i yatz ab'i oqet jk'ulu'na
tidi'chq lab'al aj a'ox tuky'i awajwalil
b'a'n tzan tb'antik."
23 Per tuj aj q'ijji wetz owajel
ntzaq'b'e' kyetz ikxjani: "Wetz
k'onti'l okx'ok wotzqila'. Pe'etel
laq'chet wi'j etetz aj cha ek'ulunqet
pur nya'tx galan."»*

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Kab'e' K'ulul Jay
Luks 6:46-49

24 «Ab'l te aj n'ok tsi' twi' ti'j te aj
nxik nq'uma' wetz b'ix nqet tk'ulu'
ikxji, tetz iktza' jun k'ulul jay aj oqet
tb'isu' b'an galan, oqet tk'ulu' tjay
tajsik chi'ab'j.
25 Yaji otzaj te jab', te a' ojaw nim
b'ix te kyaq'iq' oje xuk'in; per te jay
k'onti'l oqet tz'aqik tzan tpaj atqet tuq
te twit'lel tajsik chi'ab'j.

† **7:11** Ax: Etat. * **7:14** Luks 13:24 * **7:19** Mat 3:10; Luks 3:9 * **7:20** Mat 12:33 * **7:21** Luks 6:46 * **7:23** Sal 6:8

26 Per te aj k'onti'l n'ok tsi' twi' wi'j b'ix k'onti'l nqet tk'ulu' te aj nxik nq'uma', tetz iktza' jun k'ulul jay mok' aj oqet tk'ulu' tjay tajsik tz'ajon.
27 Yaji otzaj te jab', ojaw te a', b'ix te kyaq'iq' oje xuk'in, yaji te jay oqet tilan; kyaqil oponaj.»
28 Ntons, ya ma mankun txnaq'tzan te Jesus, kyaqil kye xjal aj nkyecha'on tuq ti'j, kyetz b'an nkyelab'an tuq tzan tpaj te tume'l titza' tuq nkyexik txnaq'tza',
29 tzan tpaj nxnaq'tzan tuq tuky'i jun tajwalil b'an b'an'ax, b'ix nya'tx iktza' kye aj xnaq'tzal Kawb'il.*

8

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Yab' Tuq Tuky'i Lepr
Mak 1:40-45; Luks 5:12-16

1 Ntons, ya ma qetz te Jesus twi' te tal mulu'j [aj ja' tuq nxnaq'tzan kye xjal], ntons ky'ila'j xjal eb'aj'ok lapet ti'j.
2 Ntons jun xjal yab' tuq, cha nq'ay tuq xhchi'jel,* owok laq'chet ti'j b'ix oqet mejlet twitz, oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, qa yatz agan, b'a'n tzan tel awin ch'in nyab'il wi'jni.»
3 Yaji tzaj te Jesus, owok tmako' te xjal b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Ngan tzan tel win ayab'il. Pab'antik ajna'l.» B'eyxnajji te yab' ob'antik ti'j te tyab'il.
4 Te Jesus ax oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tzaj acha'o', k'on xik aq'uma' te nijunwt, a'ox pax yek'ul awib' twitz te pal, b'ix intxik awin tuky'i'l te awoyej aj okaj tq'uma' Moisés [tuj te Kawb'il], tzan tok en yatz ma'tx chb'antik.»*

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tmos Jun K'ulul Mandad Kye Mulon
Luks 7:1-10

5 Ntons, ya ma pon Jesus tuj te amaq' Capernaúm, jun k'ulul mandad kxol kye soldad aj Rom opon tuky'i Jesus b'ix oqet twitz twitz,
6 oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, wetz nmos b'an yab', atox tjaq' xnoq'l, kamnaq xhchi'jel b'ix n'ok ten twitz nim xhcho'nal.»
7 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Okyinxe'l q'anal tetz.»
8 Ntons te k'ulul mandad oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, wetz k'onti'l nwajo' tzan awox tuj njay. A'ox intxik aq'uma' ayol tzani, b'ix te nmos ob'antel.
9 Komo ax wetz ate' xjal k'ulul mandad wi'j aj mas nim kyajwalil nwitz, b'ix ax ate' soldad aj nkyink'ulun mandad kyi'j. Oj txik nk'ulu' mandad jun te kyetz tzan txik, ntons nxik, b'ix oj txik nk'ulu' mandad jun te kyetz tzan stzaj, ntons ntzaj, b'ix oj txik nk'ulu' mandad te nmos tzan tqet tk'ulu' jun tidi', ntons nqet tk'ulu'.»
10 Ntons, ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus ikxji, oje lab'an ti'j tyol te xjal, b'ix oxik tq'uma' ikxjani kyuky'i kye aj lapike' tuq ti'j: «Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, kxol kyaqil kye aj tijajil Israel mina' toknoj witza' jun xjal iktza' ntzani b'an wit'lik tk'u'j wi'j b'an byenech.
11 Wetz oxe'l nq'uma' etetz, [iktza' ja xjal ntzani] ky'ila'j xjal aj tzajnaqe' ja'chq twitz tx'o'tx' b'ix tidi'chq kyijajil,† kyetz okye'okex tuj ka'j b'ix okyeqtel wit'let wa'il tuky'i Abran b'ix Isak b'ix Jacob,
12 per ky'ila'j txq'anky kye aj tijajil Israel [aj b'a'n tuq tzan kyten tuj tq'ab' Qtata Dios], kyetz okye'elax lajo' tuj qlolj aj ja' okye'oq'el b'ix ma qitx'itx'in txe' kye'.»*
13 Ntons te Jesus oxik tq'uma' tuky'i te k'ulul mandad kye mulon ikxjani: «Pax ajay, b'ix iktza'x yatz ma'tx awokslaj, te yab' ob'antel.» Ntons, b'eyx aj orji te xjal ob'antik.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tji' Xhpe'y B'ix Ky'ila'j Txq'anky Yab'
Mak 1:29-34; Luks 4:38-41

14 Yaji te Jesus oxik tjay Xhpe'y, b'ix tji' xuj te Xhpe'y atqet tuq tjaq' xnoq'l

* **7:29** Mak 1:22; Luks 4:32 * **8:2** Ax: lepr. * **8:4** Mak 1:44; Luks 5:14 † **8:11** Ax: tzajnaqe' tumelil aj ja' njakul q'ij b'ix aj ja' nqex q'ij; Luks 13:29. * **8:12** Mat 22:13; 25:30; Luks 13:28

tzan tpaj yab' tuq b'ix ajun kyaq tuq ti'j.
15 Ntons te Jesus owok tmako' tq'ab', b'ix te kyaq b'eyx owel. Ntons tetz ojaw wa'let b'ix exik tk'a'cha'.
16 Ntons, ya ma qoqet yupan, eb'ajpon tuky'i Jesus ky'ila'j xjal aj akyeqex tuq malspirit tuj kyanim, b'ix cha a'ox tuky'i tyol eb'ajjatz tin kye malspirit b'ix eb'ajqet tq'ana' kyaqil kye yab'.
17 Te ntzani oky'ik tzan tponkix tuq te aj oxik tpakb'a' te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi' aj txik tq'uma' ikxjani: "Tetz owel tin te aj ncho'on tuq qetz, b'ix owel teq'i' te qyab'il."*

Tzan Qok Lapet Ti'j Jesus A Tgan Dispwest A'o' Tzan Tkaj Qsi' Tidi'chq Qetz
Luks 9:57-62

18 Ntons, te Jesus ya ma tz'ok ten ajun xjal tuq nkyelab'un ti'j, oxik tq'uma' [kye txnaq'atz] tzan kxik junxla' te a'.
19 Ntons owok laq'chet ti'j tetz jun xnaq'tzal Kawb'il b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, ax wetz okyin'okel lapet awi'j aj ja' yatz otxe'l.»
20 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Kye xhi'wl at kyjul, b'ix kye pich' aj nkyelipan twitz ka'j at kyq'u', per [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] k'onti'l ja' tzan nqet ojlan ch'in.»
21 Yaji jun aj txnaq'atz tuq, oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, tzoqpij ch'in tzan tkaj nmuqu' tb'ay te ntat.»
22 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz, pawok lapet wi'j. Qaltetz kye kamnaq, intqex kymuqu' kye kymuqenx.»

Aj Tlumet Te A' B'ix Te Kyaq'iq' Tzan Jesus
Mak 4:35-41; Luks 8:22-25

23 Ntons, te Jesus ojax tuj bark b'ix kye txnaq'atz eb'ajjax tuky'i'l.
24 Yaji ojaw jun nim kyaq'iq' tuj te a' b'ix te a' owaq'ik tzan tox pulan tuj te bark b'ix ch'inky tuq kxik mulan, b'ix te Jesus nwitan tuq.
25 Kye txnaq'atz ojaw kyk'asu' b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «¡Tat, kolon ch'in qi'j! ¡Ch'inky qxik mulan!»
26 Ntons tetz [ojaw k'asik b'ix] oxik tq'uma' ikxjani: «¿Tistil etetz b'an nkxob'? Etetz nya'tx nim wit'lik ek'u'j wi'j.» Ya ma xik tq'uma' ikxji, tetz ojaw wa'let b'ix oxik tmiyo' te kyaq'iq' tuky'i a', b'ix olumet kyaqil.
27 Kyetz b'an nkyelab'an tuq, nkyecha'on tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Ab'ltzun ja xjal ntzani? ¡Komo te kyaq'iq' b'ix te a' nqet kyoksla'!»

Te Jesus Mas Nim Tajwalil Twitz Kyajwalil Kye Malspirit
Mak 5:1-20; Luks 8:26-39

28 Ntons aj tpon Jesus tuj tkwentil Gadar junxla' te alawun, e'etz kab'e' xjal kanol tetz. B'ix ateqex tuq malspirit tuj kyanim b'ix cha nkyenajan tuq tajsik anim b'ix b'an xob'ajil-e' tuq kyi'j, astilji nijunwt tuq nb'antik tky'ik txini.
29 B'ix eb'ajjaw siky'in ikxjani: «¿Ti' n'ajoyo' qxola yatz Jesus aj Tk'wa'al Dios a'ich? ¿Ti'tzun, ma xhch'ul swal xhcho'nal qi'ja b'ix mina' tpon or?»
30 Ntons, laq'chik ch'inky tzi, akyeqet tuq ky'ila'j kuch nkyewa'an tuq,
31 b'ix kye malspirit oqet kywitz twitz Jesus ikxjani: «Qa yatz oqojawetz awina, ntons tzoqpij ch'in tzan jqex tuj kyk'u'j kye kuch.»
32 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Pex waq.» Ntons kye malspirit eb'ajjatz tuj kyanim kye xjal b'ix eb'ajqex tuj kyk'u'j kye kuch, b'eyxnajji kye kuch eb'ajjaw qitun, eb'ajxik qetl b'ix okyaqon kytilu' kyib' tuj a', kkyaqil eb'ajjaw jeq'b'ik.
33 Kye aj nkyepastorin tuq kye kuch eb'aj'oqik b'ix ya ma kyepon tuj te amaq', oxik kyq'uma' kyaqil aj ojetq tuq ky'ik kyi'j kye kuch b'ix ax aj ojetq tuq ky'ik kyuky'i kye xjal aj ateqex tuq malspirit tuj kyanim.
34 Ntons kyaqil kye xjal eb'ajpon aj ja' tuq atqet te Jesus, b'ix ya ma xik

* **8:17** Isa 53:4

kyen, oqet kywitz twitz tzan tuq tex tuj te aj luwarji.

9

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Kamnaq Tuq Xhchi'jel
Mak 2:1-12; Luks 5:17-26

1 Ntons ya ma ky'ik kyaqil ntzani, yaji te Jesus ojax tuj bark junky'el b'ix oxik junxla' a', opon tuj tamaq'.
2 Ya ma pon tzi, [txq'an xjal] opon kyin jun yab' tuky'i'l, kamnaq tuq xhchi'jel b'ix eq'i' tuq tajsik jun twatb'il. Ya ma tz'ok ten te Jesus titza' tuq kye xjal wit'lik kyk'u'j ti'j, tetz oxik tq'uma' te yab' ikxjani: «Nimsaj ak'u'j tey, te achoj ma'tx qet najslet.»
3 Ntons junjun kye aj xnaq'tzal Kawb'il [aj akyeqet tuq tzi] oqet kyyoli' kxolx ikxjani: "Ja xjalni, cha nxmayin ti'j Qtata Dios."
4 Ntons, komo te Jesus teb'en tuq te aj nqet kyb'isu', ntons oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tistil etetz nkxb'isun nya'tx galan tuj etanim?
5 ¿Alkyetz te mas kwest tzan txik jq'uma' te jun xjal: "Te achoj ma'tx qet najslet" qatzun tzan txik jq'uma' "Pajaw wa'let b'ix pab'et"?
6 Ntons tzan tok ete'e' [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], at wajwalil tzani twitz tx'o'tx' tzan tqet nnajsa' kchoj kye xjal, [oqtel nyek'u' etetz ntzani].» Ntons yaji tetz oxik tq'uma' tuky'i te yab' ikxjani: «Pajaw wa'let b'ix intjaw awin awatb'il b'ix pax ajay.»
7 Ntons te xjal aj kamnaq tuq xhchi'jel, tetz ojaw wa'let b'ix owaj tjay.
8 Ya ma tz'ok kye'e' kye xjal ikxji, eb'ajlab'an b'ix oqet kyjiq'b'a' Qtata Dios aj ntzaj tsi' tajwalil jun xjal tzan tk'ulun ikxji.

Te Jesus Jun Tajyol Kye Xjal Aj Nya'tx Jiq'b'ame'
Mak 12:13-17; Luks 5:27-32

9 Ntons te Jesus owex tzi b'ix yaji oxik te'e' jun xjal tb'i Matey wit'liqet tuq aj ja' tuq n'el tpeyu' chojenj. Te Jesus oxik tq'uma' tetz ikjani: «Pawok lapet wi'j.» Ntons te Matey ojaw wa'let b'ix owok lapet ti'j.
10 Ntons yaji te Jesus nwa'an tuq tuj tjay [Matey], b'ix ky'ila'j xjal aj peyul chojenj b'ix txq'anky xjal aj nkye'ok q'uma' "chimol choj-e'" eb'ajpon tuky'i'l b'ix eb'ajqet wit'let wa'il ti'j mes junx tuky'i Jesus b'ix kye txnaq'atz.
11 Yatzun kye aj b'uch'uj Parisey, ya ma tz'ok kye'e' kyaqil ntzani, oxik kcha'o' kye txnaq'atz Jesus ikxjani: «¿Tistil te aj nxnaq'tzan etetz nwa'an kxol kye aj peyul chojenj b'ix kxol kye aj chimol chojni?»
12 Ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus, oxik tq'uma' ikxjani: «Kye aj b'a'ne', nya'tx presis jun q'anon kyi'j, sinoke a'ox kye aj yab'e'.
13 Pex waq b'ix intqet exnaq'tza' tidi' telponx te aj tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Qtata Dios aj ja' nyolin ikxjani: "Wetz ngan tzan tok lo'et ek'u'j kyi'j txq'anky b'ix nya'tx cha a'ox tzan stzaj eq'apo' epresent wetz."* [Ntons, astilji] wetz k'onti'l in'ul uk'lel kye aj k'onti'l kchoj sinoke in'ul uk'lel kye aj at kchoj tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin.»

Aj Tyolin Jesus Junky'el Ti'j Te Oj Qipan Wa'ij Tzan Qxnaq'tzan
Mak 2:18-22; Luks 5:33-39

14 Ntons yaji kye txnaq'atz te Wa'nch Aj Swal A' e'ok laq'chet ti'j Jesus b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Qetza b'ix kye aj b'uch'uj Parisey nqo'ipana wa'ij ko'chq tzan qxnaq'tzan. ¿Tistil kye axnaq'atz k'onti'l nkyek'ulun ikxji?»
15 Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Kyi'j kye aj uk'leme' tzan tpaj jun xjal aj ma tz'ok junan, ¿tzun petzun kyetz nkyeb'isun qa te xjal tzunx atqet kxol? Per opoyon jun q'ij aj oxe'l eq'i' te aj ma tz'ok junan, maxji okye'ipayon wa'ij.
16 B'ix nijunwt xjal nqet txb'uqi' jun xq'apj q'anq tuky'i jun remyent ak'a'j, tzan tpaj te remyent n'ok juk'lik, nxik

* **9:13** Os 6:6

tlaqu' te q'anq b'ix ikxji cha mas nxik laqik.
17 B'ix k'onti'l nqex si'let ta'al ub man telentz tuj jun tx'u'y tz'u'm q'anq, tzan tpaj te tx'u'y owelal laqik, ikxji te ta'al ub b'ix te tx'u'y okyepoyonaj. Astilji presis tzan tqex si'let te ta'al ub man telentz tuj jun tx'u'y ak'a'j, ikxji tzan k'on kyponaj kykab'il.»

Aj Tjaw Tanq'insa' Jesus Jun K'wa'l B'ix Aj Tqet Tq'ana' Jun Xuj Yab' Tuq Ky'ila'j Aq'b'i
Mak 5:21-43; Luks 8:40-56

18 Ntons aj man tuq nyolin Jesus kyuky'i'l, opon jun k'ulul mandad tuj te jay nab'il Qtata Dios b'ix oqet mejlet twitz, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz nme'al man tkamlen, per qo'o ch'in b'ix oqtel asi' aq'ab' tajsik b'ix owanq'iyon junky'el.»
19 Ntons te Jesus ojaw wa'let b'ix tetz kyuky'i kye txnaq'atz eb'ajxik tuky'i te xjal.

20 Ntons [man tuq ikja'n kxik], at tuq jun xuj aj yab' tuq atx kab'lajuj aq'b'ixi' tuq taq'len, tetz cha tuq n'el kyik' ti'j. Ntons te xuj owok laq'chet ti'j Jesus ewj ti'jx b'ix owok tmako' xtxa'm tq'anaq
21 tzan tpaj tetz nb'isun tuq ikxjani: «Cha a'ox oj tok nmako' ch'in tq'anaq okyinb'antel.»
22 Per te Jesus owaj meltz'jik ti'jx b'ix oxik te'e' te xuj b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Nimsaj ak'u'j noy, tzan tpaj ma tz'ok wit'let ak'u'j wi'j, ajna'l ma'tx chb'antik.» Ntons b'eyxnajji te xuj ob'antik.

23 Ntons yaji, ya ma pon te Jesus tjay te k'ulul mandad, exik te'e' kye aj nkyexuxan kyajlaj [tzan tpaj te anim] b'ix kyaqil kye xjal b'an nkye'oq' tuq.
24 Tzaj te Jesus, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pe'etex waq. Te tal xuj nya'tx kamnaq, cha nwitan.» Ntons kye xjal cha ejaw tze'en ti'j.

25 Per ya ma kye'ex lajo' tzijay, yaji te Jesus owox aj ja' atqet tuq te kamnaq, ojaw stzyu' tq'ab', b'ix yatzun [te tal xuj] ojaw wa'let.
26 B'ix tuj kyaqil aj luwarji owok cha'o' te tpakb'alil ti'j te aj ojetq tuq ky'ik.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Kab'e' Moy

27 Ya ma tz'ex te Jesus tzi, kab'e' moy exik lapet ti'j b'ix nkyesiky'in tuq ikxjani: «Intok lo'et ak'u'j qi'ja yatz aj tijajil Dawid a'ich.»
28 Ya ma tz'ox te Jesus tuj te jay, kye moy eb'aj'ok laq'chet ti'j b'ix te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿N'etoksla' pe' etetz qa b'a'n tzan eb'antik witza'?» Ntons oxik kyq'uma' kyetz: «Tzun tat.»
29 Ntons te Jesus owok tmako' tb'aq' kywitz b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Iktza'x ma'tx tz'ok wit'let ek'u'j wi'j, ikxji intb'antik etuky'i'l.»
30 B'eyxnajji eb'ajka'yin b'ix te Jesus exik tkawi' byenech ikxjani: «Intok esi' enab'l tzan k'on tok cha'o' tzan nijunwt.»
31 Per kye aj moy tuq, man tuq kyexlen, oxik kyq'uma' kye kyaqil xjal tuj aj luwarji, te aj ojetq tuq tk'uluj te Jesus kyi'j.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Men

32 Ntons aj man tuq kyajtzlen kye moy, txq'an xjal opon kyin tuky'i Jesus jun xjal men tuq tzan tpaj atqex tuq jun malspirit tuj tanim.
33 Ya ma jatz tin te Jesus te malspirit, te men owaq'ik tzan tyolin. Kye xjal b'an nkyelab'an tuq, nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Ni jun-el qxol qetz aj tijajil Israel oje tz'ok qen jun tidi' ikxjani.»
34 Per yatzun kye aj b'uch'uj Parisey nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz b'a'n tzan kyjatz tin kye malspirit tzan tpaj te twitzale' kxol kye malspirit, nxik sin tajwalil.»*

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tzan Qonen Txq'anky Kxol Kye Xjal

* **9:34** Mat 10:25; 12:24; Mak 3:22; Luks 11:15

35 Ntons te Jesus ja'chq tuq nky'ik
tuj kyaqil amaq' b'ix aldey, b'ix nx-
naq'tzan tuq kyuj kye jay nab'il Dios.
Nxik tuq tpakb'a' te tpakb'alil galan
ti'j titza' te Qtata Dios nkolon qi'j tzan
jkaj tuj tq'ab', b'ix nkyeqet tuq tq'ana'
kye yab' ti'j kyaqil kyyab'il b'ix aj tidi'
ncho'on kyetz.*
36 B'ix aj kxik te'e' kye xjal b'an
ky'ila'j, owok lo'et tk'u'j kyi'j tzan tpaj
kyetz b'an b'is tuq tuj kyanim b'ix
k'onti'l tuq ab'l b'a'n tzan tonen kyi'j,
kyetz iktza' karner tuq aj k'onti'l pas-
toriyon kyi'j.*
37 Ntons tetz oxik tq'uma' kye tx-
naq'atz ikxjani: «B'an'ax tzan tjaw
twitz te awalj at aq'unj nim, per kye
aq'unon nya'tx ky'ila'j-e'.
38 Astilji intxik eqani' etetz tuky'i
Tajaw te awalj tzan ktzaj tlajo'
[txq'anky] aq'unon tzan tjaw kyin te
awalj.»*

10

Aj Txik Tsi' Jesus Kyajwalil Kye Kykab'lajujil Tky'ixel
Mak 3:13-19; Luks 6:12-16

1 Ntons te Jesus etzaj tuk'le' kye
kykab'lajujil txnaq'atz b'ix oxik tsi'
jun kyajwalil tzan tjatz kyin malspirit
tuj kyanim xjal b'ix tzan kyq'anan
kyaqil txakl yab'il b'ix tidi'chq aj
ncho'on kye xjal.
2 Aj ntzani kyb'i kye kykab'lajujil
tky'ixel Jesus: Tb'ay, te Simon aj n'ok
q'uma' Xhpe'y, b'ix te titz'in aj Lexh
tb'i; ax te Jacobo* b'ix te titz'in aj
Wa'nch tb'i, kyetz a'e' tk'ajol Sebedey;
3 b'ix ax te Lip, te Xhto'l, te Maxh,
b'ix te Matey aj peyul chojenj tuq,
Jacobo† aj tk'ajol Alfey, b'ix te Tadey;
4 te Simon aj n'ok q'uma' tuq Te
Kananey,‡ b'ix te Judas Iskaryot aj
mas yaj ojaw meltz'jik ti'j Jesus.

Aj Oxik Tq'uma' Jesus Kye Kykab'lajujil Tky'ixel Tzan Kxik Pakb'ayon Ja'chq
Mak 6:7-13; 9:41; Luks 9:1-6; 12:2-9,49-53; 14:26-27

5 Ntons te Jesus eb'ajxik tlajo' kye
kykab'lajujil, b'ix oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «K'on kxik kxol kye aj nya'tx
tijajil Israel b'ix k'on kxpon kyuj kye
amaq' aj Samary,
6 sinoke pex waq kxol kye aj tijajil
Israel aj oje kyexiknaj, iktza' karner
aj cha oje kyexik tanan.
7 Pex waq b'ix intxik epakb'a'
ikxjani: "Ma'tx pon te tyemp tzan
tk'ulun mandad exol tuky'i nim
tajwalil te Qtata Dios aj nnajan tuj
ka'j."
8 Ntons inkyqet eq'ana' kye yab',
inkyjaw etanq'insa' kye kamnaq,
intel etin kyyab'il kye aj at lepr
kyi'j, b'ix inkyjatz etin malspirit tuj
kyanim xjal. Etetz ma'tx ek'amoj
[ja etajwalilni] cha ekotz,* ntons ax
k'onti'l tzan tel epeyu' oj ek'ulun jun
galan kyi'j kye xjal.
9 K'onti'l tzan txik etin etumin§ tuj
ebols,
10 k'onti'l tzan txik etin eb'e'eq tuj
eb'ey, b'ix k'onti'l tzan txik etin junky
moj eq'anaq b'ix ni exajab' b'ix ni
exb'aq'en. Komo jun aq'unon pre-
sis tzan tk'amon jun tidi' tzan tpaj
taq'umb'en.*
11 Oj epon etetz tuj jun amaq'
qatzun jun aldeyji, pe'ejoyon waq jun
xjal aj b'a'n tzan tok ewit'b'a' ek'u'j ti'j,
b'ix pe'eten tuj tjay maxkix oj etex tuj
te amaq'.*
12 Oj etox tuj jun jay, intxik eqani'
tuky'i Qtata Dios jun galan kyajsik
kye xjal aj nkyenajan tzi.*
13 Qa kyetz nkyajo' jun galan, ntons
te galan aj ma'tx tzaj eqani' te kyetz
oky'elkix ikxji; per qa k'onti'l nkyajo',

* **9:35** Mat 4:23; Mak 1:39 * **9:36** Núm 27:16-17; 1Re 22:17; 2Cró 18:16; Jer 50:6-7; Zac 10:2; Mak 6:34 * **9:38** Luks 10:2 * **10:2** Ax: Chaw. † **10:3** Ax: Chaw. ‡ **10:4** Ax: Selot. Qanq owok q'uma' ikxji tzan tpaj tetz jun aj te b'uch'uj kananist, a'e' aj nkyeq'ojin tuq tzan kykolpjik kye aj Canaán tuj kyq'ab' kye aj Romaj nkyek'ulun mandad kyi'j. * **10:8** Mak 6:7,13 § **10:9** Ax: ni jun tidi' xtx'otx'al oro b'ix ni xtx'otx'al plata b'ix ni xtx'otx'al kobr. * **10:10** Luks 10:7; 1Kor 9:14; 1Tim 5:18 * **10:11** Luks 10:7 * **10:12** Luks 10:5-6 * **10:13** Luks 10:6

ntons nlay ky'ik ikxji.*
14 B'ix qa nlay kxqet kyk'amo' b'ix
k'on kygan tzan tok ksi' kywi' eti'j,
pe'etetz waq tuj aj jayji qatzun tuj
aj amaq'ji, b'ix intel epojk'a' te quq
ti'j etoq [tzan tel kyniky' nya'tx galan
nkyk'ulu'].*
15 Wetz oxe'l nq'uma' etetz te
b'an'ax, tuj te q'ij oj tul te jwisy, te
xhcho'nal aj owokel si' kyi'j kye aj
amaq'ji owokel mas nim twitz te aj
owokel si' kyi'j kye xjal aj Sodom b'ix
Gomor.*
16 ¡Tzaj eten! Wetz okxe'l nlajo'
[kxol kye xjal] iktza' karner kxol xo'j.
Astilji pe'eten waq list iktza' jun kan,
per ax pe'eten waq mans iktza' jun
palom.*
17 Intok esi' enab'l tzan tpaj okxe'l
q'apo' tuj kyq'ab' kye k'ulul mandad.
Okxtelb'aj kyjub'cha' tuj te jay nab'il
Dios
18 b'ix tzan npaj wetz okxe'l q'apo'
tuj kyq'ab' kye gobernador b'ix tuj
kyq'ab' kye kywitzale' gobernador.
Ikxji etetz oxe'l eq'uma' wi'j wetz ky-
witz kyetz b'ix ax kywitz kye aj nya'tx
tijajil Israel [aj k'onti'l nkye'okslan].
19 Per oj exik q'apo' tuj kyq'ab' kye
k'ulul mandad, k'on kxb'isun etetz ti'j
te aj oxe'l eq'uma', tzan tpaj oj tpon
or te etetz tzan eyolin, maxji te Qtata
Dios oxe'l tsi' te eyol aj presis tzan txik
eyoli'.
20 Nya'tx a'ix etetz te aj okxyoliyon,
sinoke a te Txew Dios oyoliyon tuj
etanim te aj oxe'l eq'uma'.
21 Junjun xjal oxe'l kyq'apo' kyer-
manx tzan kyqet kansa', b'ix junjun
k'wa'lon okyexe'l kyq'apo' kyk'wa'al,
b'ix junjun k'wa'alb'aj okyejawel
meltz'jik kyi'j kytat b'ix okyk'ulu'tz
tzan kyqet kansa'.*
22 Kyaqil xjal okye'okel ajq'ojan
etetz tzan tpaj etokslb'en wi'j, per te
aj otipa'tz kyaqil nini max oj tponb'aj
kyaqil, tetzji okoletel.*
23 Oj tqet kyk'ulu' jun nya'tx galan
eti'j tzan etex tuj jun amaq', pe'exik
oqik tuj junky amaq'. Wetz oxe'l
nq'uma' b'an b'an'ax, etetz mina' tuq
stzajb'aj eb'etza' kyaqil amaq' tuj Is-
rael, kyin'ul junky'el [wetz] te Ichan
Aj Tk'wa'al Dios [a'in].
24 Nijunwt aj nxnaq'tzan tib' mas
nim tajwalil twitz te aj nxnaq'tzan
tetz, b'ix nijunwt mosj mas nim twitz
te tpatron.*
25 Te aj nxnaq'tzan tib' a tgan tzan
sten kontent tzan tpon iktza' te aj nx-
naq'tzan tetz, b'ix te mosj tzan tpon
iktza' te tpatron. Qa kye xjal nqet
kyyoli' ti'j te twitzale' tuj jun jay, n'ok
kyq'uma' qa aji te Tajaw Choj,† ¿ntons
tidi' owokel kyq'uma' kye aj tuj tjay?
26 K'on kxob' [kyi'j kye xjal] tzan
tpaj k'onti'l jun tidi' aj ewj nlay-wit
tz'ok en. B'ix ax k'onti'l jun tidi' aj cha
ewa' aj nlay-wit tz'ok cha'o'.*
27 Aj nxik nq'uma' wetz etetz
qchukel, intxik eq'uma' etetz kyuky'i
kyaqil kye txq'anky, b'ix aj nxik
nq'uma' etetz ewj, intxik epakb'a'
ja'chq tzan tok kcha'o' kyaqil.‡
28 K'on kxob' etetz kyi'j kye aj b'a'n
tzan eqet kykansa' per nlay b'antik
tzan kykansan te etanim, sinoke in-
tqet exob'le' te aj b'a'n tzan eqet
tkansa' b'ix ax b'a'n tzan epon tnajsa'
tuj te chman q'aq' aj ja' te xhcho'nal
k'onti'l nmankun.
29 ¿K'onti'l petzun nkyek'ayjik
kab'e' tal chol tzan jun sentab? Per
anke ikxji nijunwt te kyetz nkyeqet
tz'aqik twitz tx'o'tx' qa te Qtata Dios
k'onti'l nstzoqpi'.
30 Yatzun eti'j etetz, kyaqil te stza-
mal ewi' b'an ajla' [tzan te Qtata

* **10:14** Luks 10:10-11; Kya 13:51 * **10:15** Gén 19:24-28; Mat 11:23-24; Luks 10:12 * **10:16** Ax: pe'etok iktza' jun kan, per ax pe'etok iktza' jun tal palom. Tuj kynab'l kye xjal tuj aj luwar te kan telponx b'an list b'ix te palom telponx mans; Luks 10:3. * **10:21** Mak 13:9-12; Luks 21:12-16 * **10:22** Mat 24:9,13; Mak 13:13; Luks 21:17 * **10:24** Luks 6:40; Wnch 13:16; 15:20 † **10:25** Ax: Belsebu; Mat 9:34; Mak 3:22; Luks 11:15. * **10:26** Mak 4:22; Luks 8:17 ‡ **10:27** Ax: Aj nxik nq'uma' wetz etetz tuj qlolj, intxik eq'uma' etetz tuj toq q'ij. Aj ja' nyolin "tuj qlolj" telponx tuq tuj kyyol iktza' oj kyyolin kchukel, b'ix aj ja' nyolin "tuj toq q'ij" telponx tuq iktza' oj kyyolin kywitz kyaqil.

Dios].
31 K'on kxob' tzan tpaj etetz mas
ganimix a'ix kywitz kye tal pich'.
32 B'ix ab'l aj oxe'l tq'uma' kywitz
xjal qa tetz n'okslan wi'j, ax wetz oxe'l
nq'uma' galan ti'j tetz twitz te Ntat aj
atjax tuj ka'j;
33 per te aj oqtel tewa' qa n'okslan
wi'j, ax oqtel wewa' ti'j tetz twitz te
Ntat aj atjax tuj ka'j.*

34 K'on qet eb'isu' etetz qa wetz in'ul
cha a'ox tzan kyten galan kye xjal
kxol tzani twitz tx'o'tx'; wetz k'onti'l
in'ul cha a'ox tzan kyten galan kxol
sinoke owokel kyen q'oj kxol tzan
npaj.
35 Tzan tpaj wetz ma'tx kyin'ul,
oq'ojiyon jun xjal ti'j statx, b'ix jun xuj
ti'j tnanx, b'ix jun alib'j ti'j talib';
36 b'ix ikxji kye kyajq'oj junjun
a'e'xk aj tuj kyjayx.*
37 Ab'l te aj nqet tgani' mas te stat
qatzun te tnan nwitz wetz, k'onti'l
ntajo' tzan tok lapet wi'j. B'ix te aj
nqet tgani' te tk'ajol qatzun te tme'al
mas nwitz wetz, k'onti'l ntajo' tzan
tok lapet wi'j.
38 B'ix te aj nya'tx dispwest tzan
tkamik tzan npaj wetz, iktza' wetz
dispwest tzan nkamik, ntons tetz
k'onti'l ntajo' tzan tok lapet wi'j.§
39 Ab'l aj tetz tuj tnab'l ma'tx
tz'oknoj jun tume'l tzan tanq'in,
opoyonajkixi'; yatzun te aj ma'tx
kamik tzan tpaj tokslb'en wi'j, tetz
otkamb'a'tz jun tanq'in.*

40 Ab'l te aj ok'amoyon te etetz ax
okyintk'amo'tz, b'ix ab'l te aj oky-
intk'amo'tz, ntk'amo' te aj otzaj lajon
wetz.*
41 Ab'l te aj ntk'amo' jun tlajen Dios
tzan tpaj tzajnaq tuky'i Qtata Dios,
otk'amo'tzkix jun galan te tetz iktza'x
aj ntk'amo' jun aj yolil tyol Qtata
Dios. B'ix te aj ntk'amo' jun b'an
galan xjal tzan tpaj te xjal b'an galan,
otk'amo'tzkix jun galan te tetz iktza'x
ntk'amo' jun b'an galan xjal.
42 B'ix ab'l aj oxe'l tsi' nkesey
jun ch'i bas tuk'a' a'* kye ja xjal
aj nkye'okslan wi'j aj nya'tx nim
[kyajwalilni], oxe'l nq'uma' etetz te
b'an'ax, tetz otk'amo'tzkix jun galan
te tetz.»*

11

1 Ntons, ya ma mankun tzan txik
tq'uma' te Jesus ikxji kyuky'i kye
kykab'lajujil txnaq'atz, yaji owex tzi
b'ix oxik pakb'on b'ix oxik xnaq'tzon
kyuj kye amaq' tuj aj luwarji.

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Wa'nch Aj Swal A'
Luks 7:18-35

2 Ntons yatzun te Wa'nch, tetz
atqex tuq pres, b'ix tzi owok xhcha'o'
aj nqet tk'ulu' tuq te Krist. Ntons
eb'ajxik tlajo' txq'an txnaq'atz
3 tzan tuq txik kcha'o' tetz ikxjani:
«¿A'ich pe' te aj nqo'iyon ti'j tzan tul
qatzun presis tzan qiyon junkyji?»
4 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Pex waq intxik eq'uma' te
Wa'nch kyaqil aj n'ok eten b'ix kyaqil
aj n'ok echa'o'.
5 Intxik eq'uma' tzan npaj wetz kye
moy nkyeka'yin, kye kox nkyeb'et,
kye aj yab'e' tuky'i lepr nkyeb'antik,
kye tz'ak nkyecha'on, kye kamnaq
nkyejaw anq'in, b'ix kye meb'a' xjal
nxik pakb'a' te kyetz te tpakb'alil
titza' tzan kykolet.*
6 Galanx-alo te xjal aj k'onti'l nqet
tz'aqik [sinoke n'okslan wi'j] tzan tpaj
nk'ulb'en.»
7 Ya ma kye'aj kye tmandader
Wa'nch, te Jesus owaq'ik tzan tyolin
kyuky'i kye xjal ti'j te Wa'nch, oxik
tq'uma' ikxjani: «Aj exwa'q tuj te
ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon,
¿tidi' oxwa'q ete'e'tz? ¿Oxwa'q ete'e'tz
pe' cha jun toq ajlaj njaw yak'u' tzan
kyaq'iq'?

* **10:33** 2Tim 2:12 * **10:36** Miq 7:6 § **10:38** Ax: tzan txik teq'i' tkurusx. Intqet awe'e' aj ja' nyolin txe' te txaq u'j ti'j Mat 16:24. Ax Luks 9:23 b'ix 14:27 nyolin ti'j te krus. * **10:39** Mat 16:25; Mak 8:35; Luks 9:24; 17:33; Wnch 12:25 * **10:40** Mak 9:37,41; Luks 10:16; Wnch 13:20 * **10:42** Ax: txew a'. * **10:42** Luks 9:48 * **11:5** Isa 35:5-6; 61:1

8 Qa nya'tx, ntons ¿tidi' oxwa'q
ete'e'tz? ¿Qa oxwa'q ete'e'tz jun xjal
pur tb'anil tq'anaqji? Etetz eteb'en
kye xjal aj pur tb'anil kyq'anaq, kyetz
nkyenajan tuj kyjay kye k'ulul man-
dad.
9 Ntons ¿tidi' oxwa'q ete'e'tz? ¿Jun aj
yolil tyol Dios pe'? ¡B'an'ax! B'ix tetz
toklen mas nim twitz kye txq'anky aj
yolil tyol Dios.
10 Komo te Wa'nch, tetz aji te
aj nyolin ti'j tuj te Tu'jal Dios ikx-
jani: "Wetz oxe'l nlajo' nmandader
tb'ayon awitz tzan tpakb'an kxol kye
xjal tzan kyiyon awi'j."*
11 Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an'ax,
kxol kye xjal tzani twitz tx'o'tx' ni-
junwt mas nim twitz te Wa'nch Aj
Swal A'; anke ikxji, te aj mas nekit
kxol kye aj akyeqet tuj tq'ab' Qtata
Dios, mas nim twitz tetz.*
12 Atx aj tulen te Wa'nch Aj Swal
A', b'ix tzunx ajna'l, n'ok en titza'
te Qtata Dios nkolon kyi'j kye xjal
tuky'i nim tbalor, b'ix kye aj k'on ky-
gan te nini, tidi'chq nkyek'ulun tzan
kyk'ulun mandad alajwers kyi'j kye
xjal aj kolome' titza'.*
13 Komo kyaqil kye aj yolil tyol
Dios oqtxi', b'ix ax te aj nyolin tuj
te Kawb'il, kyaqil nini nyolin titza'
ok'uluyon mandad te Qtata Dios,
nkyeyolin tuq max aj tul te Wa'nch.
14 B'ix qa etetz etoksla'tz ntzani, te
Wa'nch a te Eliys aj a tgan tuq tzan
tul.†
15 Kye aj atok kxkyin, intok ksi'
kywi' ti'j ntzani.
16 ¿Tidi' quky'i'l b'a'n tzan kyqet
nparejsa' kye xjal tuj ja tyempni?
Kyetz iktza' kye k'wa'l tuj plas aj nxik
kyq'uma' kye kyuky'i'l ikxjani:
17 "Qetza owok qchimb'a'na te ajlaj
b'ix etetz k'onti'l okxb'ixan, qetza
oxik qb'itza'na b'itz b'an b'is b'ix etetz
k'onti'l okx'oq'."‡
18 Ntons [ikxji kye xjal kyenab'lin]
tzan tpaj aj tul te Wa'nch Aj Swal
A', tetz n'ipan tuq wa'ij tzan tx-
naq'tzan tuky'i Qtata Dios,* b'ix
k'onti'l owuk'an [ta'al ub tx'amsa'],
per kyetz oqet kyyoli' atqex tuq jun
malspirit tuj tanim.
19 B'ix ajna'l oje kyin'ul [wetz] te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix wetz
nkyinwa'an b'ix nkyin'uk'an, per kye
xjal nkyinqet kyyoli' qa wetz jun xu-
jul a'in b'ix cha wuk'anqet b'ix jun
kyajyol kye aj peyul chojenj b'ix kye
txq'anky aj chimol choj. Per te tume'l
titza' nqet qb'isu' n'ok e'elet ti'j te
jk'ulb'en.»

Aj Tyolin Jesus Kyi'j Kye Xjal Aj K'onti'l Nkye'okslan
Luks 10:13-16

20 Ntons te Jesus owaq'ik tzan
tilin kyi'j kye amaq' aj ja' ojetq tuq
qet tk'ulu' ky'ila'j lab'al tuky'i nim
tajwalil Qtata Dios, tzan tpaj kye
xjal aj nkyenajan tzi k'onti'l ojaw
kky'ixpu' kynab'lin. Te Jesus nxik tuq
tq'uma' ikxjani:
21 «¡Last a'ix aj amaq' Korasin!
¡Last a'ix aj amaq' Betsayd! Kyaqil
aj lab'al aj oqet nk'ulu' exol tuky'i
nim wajwalil, cha tzi-wit oqet nk'ulu'
kxol kye aj Tir b'ix kye aj Sidon,
kyetz oqtxi'-tal tjawlen kky'expu'
kyenab'lin, b'ix oje-tal tz'ok ksi'
kyq'anaq b'an wak' b'ix oje-tal kyeqet
wit'let tuj tza'j tzan tqet kyyek'u'
b'an'ax ntzaj kyna'on tetz ti'j kchoj.*
22 Per oxe'l nq'uma' etetz, oj tul te
jwisy, te xhcho'nal aj owokel si' eti'j
owokel mas nim twitz te aj owokel si'
kyi'j kye aj Tir b'ix Sidon.

* **11:10** Mal 3:1 * **11:11** Te Jesus k'onti'l owel tik'o' te Wa'nch b'ix k'onti'l otyolij ke te Wa'nch k'onti'l atqet tuj tq'ab' te Qtata Dios sinoke oxik tq'uma' te ntzani tzan tel kyniky' kye xjal ke mas presis tzan qten tuj tq'ab' te Qtata Dios twitz jun nim qajwalil tzani twitz tx'o'tx'. * **11:12** Luks 16:16 † **11:14** Ti'j te Wa'nch oponkix te yol aj okaj q'uma' ti'j Eliys oqtxi'; Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13. ‡ **11:17** Te aj yolb'enj kxol kyetz telponx ikxjani: Etetz k'on egan tzan tjaw eky'ixpu' enab'lin, etetz kxmodin quky'ila iktza' kye txq'an k'wa'l k'on kygan aj kygan txq'anky, k'onti'l nkyeb'ixan qa kye txq'anky kyuky'i'l nkyechimb'an te ajlaj b'ix k'onti'l nkye'oq' qa kye txq'anky nkyeb'itzan jun b'itz tzan qb'isun. * **11:18** Mak 1:6 * **11:21** Isa 23:1-18; Ezq 26–28; Joel 3:4-8; Am 1:9-10; Zac 9:2-4

23 B'ix ax etetz aj Capernaúm,
¿ti'tzun etetz tuj enab'l okxjawel in
tuj ka'j tzan eqet jiq'b'a'? ¡Nlay!
Sinoke etetz okxe'l xo'o' aj ja' ate' kye
kamnaq.* Komo cha tuj Sodom* eqet
nk'ulu'-wit kye lab'al aj eqet nk'ulu'
exol etetz tuky'i nim tajwalil Qtata
Dios, te aj amaq'ji tzunx-tal atqet
ajna'l.
24 Per oxe'l nq'uma' etetz, oj tul te
jwisy, te xhcho'nal aj owokel si' eti'j
owokel mas nim twitz te aj owokel si'
kyi'j kye aj Sodom.»*

Aj Tyolin Jesus Tzan Qok Laq'chet Ti'j Tzan Qojlan
Luks 10:21-22

25 Tuj aj tyempji te Jesus oxnaq'tzan
ikxjani: «Yatz Tat, aj a'ich tajawil
te ka'j b'ix te twitz tx'o'tx' kyaqil,
wetz nkyinchalaj awi'j tzan tpaj
ma qet awewa' te tume'l ti'j kyaqil
ntzani kywitz kye aj list-e' b'ix kye aj
nkyq'uma' at jun kynab'l, per ma'tx
xik ayek'u' kye xjal aj nya'tx tlimaqal
xjal-e'.*
26 Ikxji Tat tzan tpaj ikxji tuq yatz
agan.»
27 «Te Ntat oje tzaj tq'apo' kyaqil tuj
nq'ab'. K'onti'l junky ab'l aj totzqi'
a'in iktza' te Ntat, b'ix k'onti'l junky
ab'l aj totzqi' te Ntat sinoke a'ox a'in
b'ix kye aj oje xik nyek'u' kyetz.*
28 Etetz aj siktnaqix§ b'ix etetz
aj n'ok eten twitz b'is, pe'etzaj
laq'chet wi'j b'ix wetz nk'ulu'tz tzan
nchewsan etanim.*
29 Pe'ek'amon waq te aj nxik
nxnaq'tza' etetz tzan tqet ek'ulu'†
b'ix intok esi' enab'l wi'j wetz, galan
kyinnab'lin etuky'i'l b'ix k'amo'
witza' tzan wonen eti'j, b'ix ikxji
okxteyon chewsa' etanim.*
30 Komo te aj nxik nxnaq'tza' etetz
tzan ek'ulun, nini nya'tx kwest, b'ix
te aj a tgan tzan ek'ulun, ax nya'tx
kwest.»

12

A Te Jesus Tajaw Te Q'ij Ojla'mj
Mak 2:23-28; Luks 6:1-5

1 Ntons tuj aj tyempji, tuj jun q'ij
ojla'mj, te Jesus nb'et tuq tuj jun b'ey
tuj jun awalj triw. Kye txnaq'atz
[nkyeb'et tuq tuky'i'l, b'ix] otzaj'el
kyk'u'j, e'okten potx'ol te triw b'ix
oxik kyk'uxu'.*
2 Kye aj b'uch'uj Parisey nkyeka'yin
tuq, b'ix oxik kyq'uma' te Jesus
ikxjani: «Tzaj awen, kye axnaq'atz
nkyek'ulun jun tidi' aj xjan tzan
jk'ulun tuj jun q'ij ojla'mj.»*
3 Ntons tetz owaj stzaq'b'e' kyetz
ikxjani: «¿Ti'tzun, mina' tjaw eten tidi'
otk'uluj te Dawid jun-el aj stzaj jun
wa'ij ti'j b'ix kyi'j kye aj ajune' tuq
tuky'i'l?
4 Owox tuj te jay tabernáculo aj ja'
tuq atqet te xhchk'atunal te Qtata
Dios b'ix oxik twa'a' te wab'j aj
q'apomaj tuq te Qtat, b'ix xjan tuq
tzan txik twa'a' tetz b'ix kye aj ajune'
tuq tuky'i'l, sinoke a'ox tuq b'a'n tzan
txik wa'a' tzan kye pal.*
5 ¿Qatzun etetz mina' tjaw ete'e' tuj
te Kawb'il aj oqet stz'ib'a' Moisés,
kye pal [nkye'aq'unan] tuj te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios tuj jun q'ij ojla'mj,
b'ix ikxji k'onti'l nkyejoyon choj tuj
twitz Qtata Dios?*

* **11:23** Isa 14:13-15 * **11:23** Gén 19:24-28 * **11:24** Mat 10:15; Luks 10:12 * **11:25** Luks 10:21 * **11:27** Luks 10:22; Wnch 3:35; 10:14-15 § **11:28** Telponx kyi'j kye aj siktnaqe' tzan kyjoyon titza' tzan tqet kyk'ulu' kyaqil aj nyolin te Kawb'il. * **11:28** Tuj te yol gryeg, kyetz nkyeyolin tuq "nim qaq'un" b'ix "nim qiqatz" ti'j te aj kwest tuq tzan tb'antik kyitza' iktza' nyolin te Kawb'il. B'ix nkyeyolin tuq "ojla'mj" ti'j te aj nchewsan tuq kyanim. † **11:29** Ax: yug. Te yug telponx tuq tzan tqet toksla' te xjal aj nk'ulun mandad ti'j, osey, te aj nxik txnaq'tza' tuq te Jesus. * **11:29** Jer 6:16; Ebr 3:7-11,18-19 * **12:1** Oj kyb'et tuq tuj jun b'ey, qa njaw kyiqa' jun twitz triw, tuj kywitz kye xnaq'tzal kawb'il kyetz iktza' nkye'aq'unan, b'ix astilji kye xjal k'onti'l tuq tzoqpi'mj kyetz tzan kyk'ulun tuj jun q'ij ojla'mj; Exo 34:21. Yatzun tuj txq'anky q'ij b'a'n tuq tzan kyk'ulun; Deu 23:25. * **12:2** Exo 20:8-11 * **12:4** Lev 24:9; 1Sa 21:1-6; Mak 2:26; Luks 6:4 * **12:5** Núm 28:9-10

6 Ntons wetz oxe'l nq'uma' etetz
ajna'l, tzani atqet jun aj mas presis
twitz te Nin Jay Nab'il Qtata Dios.
7 Etetz mina' tel eniky' tidi' telponx
te [aj tz'ib'a' tuj Tu'jal Dios] ikx-
jani: "Wetz ngan tzan tok lo'et ek'u'j
ti'j junky, b'ix nya'tx cha a'ox tzan
stzaj eq'apo' epresent wetz."* Ntons
cha oje-wit tz'el eniky' ti'j, k'onti'l-tal
nkyexik esi' tuj il kye aj k'onti'l kypaj.
8 Komo [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in], at wajwalil ti'j te q'ij
ojla'mj.»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Tuj Jun Q'ij Ojla'mj

Mak 3:1-6; Luks 6:6-11

9 Ntons te Jesus oxik b'ix owox tuj te
jay nab'il Dios tuj aj luwarji.
10 At tuq jun xjal tzi kamnaq tuq
tq'ab', b'ix komo [kye pal] nkyejoyon
tuq tume'l titza' tzan txik kyq'uma'
tuq til te Jesus, ntons oxik kcha'o' tetz
ikxjani: «¿B'a'n pe' tuky'i te Kawb'il
tzan tqet jq'ana' jun xjal tuj jun q'ij
ojla'mj?»*
11 Ntons te Jesus oxik xhcha'o' kyetz
ikxjani: «¿Ab'l jun te etetz exol oj txik
tolj jun talo' tuj jun jul tuj q'ij ojla'mj,
k'onti'l petz nxik b'ix njatz teq'i'?
12 ¿Nya'tx petzun mas presis jun
xjal twitz jun karner? Astilji ntu-
mela' tuky'i te Kawb'il tzan jk'ulun
jun galan tuj q'ij ojla'mj.»
13 Ntons oxik tq'uma' tuky'i te yab'
ikxjani: «Intel aqinu' aq'ab'.» Ntons
te xjal owel tqinu' b'ix okaj b'an galan
iktza'x tuq te junky tq'ab'.
14 Per ya ma kye'etz kye aj b'uch'uj
Parisey, kyetz oqet kykawla' kxol
tzan tuq tqet kykansa' te Jesus.

Te Jesus Nk'ulun Tuq Iktza'x Aj Ojetq Kaj Tz'ib'a' Ti'j Oqtxi'

15 Ntons, ya ma tz'ok xhcha'o' te
Jesus, tetz owex tzi b'ix ky'ila'j xjal
eb'ajxik lapet ti'j. Te Jesus nkyeqet
tuq tq'ana' kyaqil kye yab',
16 b'ix nxik tuq tq'uma' kyetz tzan
k'on tuq txik kyyoli' ti'j tetz kywitz
xjal.
17 Kyaqil ntzani oky'ik tzan tponkix
tyol te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi'
ikxjani:
18 "Tzani atqet te aj q'apo' tib'
n'aq'unan te wetz, aj oje tz'el njoyo'
b'ix aj gani' nim witza', b'ix nkyincha-
laj ti'j. Oxe'l nsi' Nxew tuj tanim, b'ix
tuj kyaqil amaq' oxe'l tpakb'a' alkyetz
te tume'l iktza' wetz ngan.
19 Tetz nlay jaw kaw qa kye
txq'anky nya'tx dyakwerd ate' tuky'i'l
b'ix nlay jaw xtx'ay; b'ix nlay tz'ok e'e'
tuj b'ey nwululun.
20 Tetz nlay modin b'an kaw
kyuky'i kye aj nya'tx jwert-e', b'ix
nlay tz'ok txob'sa' kyanim kye aj
nya'tx jwert-e', sinoke tetz otk'ulu'tz
tzan tb'antik kyaqil tuj tume'l
21 b'ix kyaqil amaq' owokel ky-
wit'b'a' kyk'u'j ti'j."*

Aj Kyyolin Kye Xjal Qa Te Jesus At Tuq Jun Malspirit Tuj Tanim

Mak 3:20-30; Luks 11:14-23

22 Opon in tuky'i Jesus jun xjal moy
tuq b'ix men, at tuq jun malspirit tuj
tanim, per te Jesus oqet tq'ana' b'ix
ob'antik tka'yin b'ix ob'antik tyolin.
23 Kyaqil kye xjal b'an nkyelab'an
tuq, nkyecha'on tuq kyib'kyib'x ikx-
jani: «¿Aj ntzani pe' te tijajil Dawid [aj
q'umankaj tuq tzan tul]?»
24 Per ya ma tz'ok kcha'o' ikxjani,
kye aj b'uch'uj Parisey okyyolij ikx-
jani: «Tetz b'a'n tzan kyjatz tin kye
malspirit cha tzan tpaj te Belsebu aj
twitzale' kyi'j kye malspirit, a tetz
nxik sin tajwalil.»*
25 Yaji te Jesus teb'en tuq te aj
nqet kyb'isu', b'ix oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Qa kye xjal tuj jun amaq'
pawa' kyib' [tzan tpaj pur q'oj kxol],
kyeb'ayle' nponaj te amaq'. B'ix qa
kye xjal tuj jun jay k'onti'l eq'i' kyib',
nlay b'antik tzan kyten junx nim tuj.
26 Ax ikxji te Satanas, qa ojawetz tin
tib'x, ikxji ti'jx tetz nq'ojin. Qa ikxji,
¿titza' ob'antel tzan sten tajwalil nim
tuj?

* **12:7** Os 6:6; Mat 9:13 * **12:10** Luks 14:1-5 * **12:21** Isa 42:1-4 * **12:24** Mat 9:34; 10:25

27 Etetz n'eq'uma' wetz nkyejatz win kye malspirit tzan tpaj tajwalil te Belsebu; qa b'an'ax ikxji ntons kye aj lapike' eti'j etetz, ¿ab'l nxik sin kyajwalil tzan tjatz kyin malspirit? Astilji a'e'xk kyetz oxe'l kyq'uma' eti'j tidi' nya'tx galan nkxk'ulun.

28 Qa wetz nkyejatz win kye malspirit tzan tpaj te Txew Dios, te nini telponx te Qtata Dios ma'tx tz'aq'ik tk'ulun mandad qxol tuky'i jun nim tajwalil.

29 Komo ¿titza' owokex jun xjal elq'on tuj tjay junky aj b'an nim tbalor b'ix tzan txik teq'i' kyaqil tidi' tetz qa nlay qet tk'alo' tb'aya'? Ikxji ob'antel tzan txik tin kyaqil.

30 Ab'l te aj nya'tx dyakwerd wuky'i'l, tetz jun wajq'oj; b'ix ab'l te aj k'onti'l n'onen wuky'i'l tzan xhchimon, cha nkye'el tslab'u'.

31 Astilji wetz oxe'l nq'uma' etetz, te Qtata Dios oqtel tnajsa' kyaqil xhchoj jun xjal b'ix kyaqil aj yol nya'tx galan aj nxik tq'uma', per nlay qet najsa' te yol nya'tx galan aj nxik q'uma' ti'j te Txew Dios.

32 Te Qtata Dios oqtel tnajsa' kyaqil aj nya'tx galan oxe'l tq'uma' jun xjal wi'j [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], per nlay qet tnajsa' jun yol nya'tx galan ti'j te Txew Dios, ni ajna'l tzani twitz tx'o'tx' b'ix ni tuj junky tyemp mas yaj tuj ka'j.

33 Etetz eteb'en qa jun awalj galan, ntons ax otswa'tz jun twitz tb'anil, per qa te awalj nya'tx galan, ntons ax otswa'tz jun twitz nya'tx galan. Jun tze' n'el qniky' ti'j tzan tpaj te twitz aj ntswa'.*

34 Etetz a'ix tijajil kan.* ¿B'a'n petzun tzan txik eq'uma' jun tidi' galan qa etetz pur nya'tx galan a'ix? Komo iktza'x aj atqex tuj tanim jun xjal, ax ikxji te aj ntyoli'.*

35 Jun xjal galan, nyolin tidi'chq galan tzan tpaj pur galan tuj tanim. Jun xjal aj nya'tx galan, nyolin pur nya'tx galan tzan tpaj pur nya'tx galan atqex tuj tanim.

36 Wetz oxe'l nq'uma' etetz, oj tul te jwisy, kyaqil xjal ojawetz kyq'uma' kyi'j kyaqil yol aj k'onti'l token aj oje xik kyyoli'.

37 Komo iktza'x te eyol aj oje xik eq'uma', ax ikxji oxe'l q'uma' eti'j at etil qa k'onti'lji.»

Aj Tyolin Jesus Kye Xjal Nlay Tz'ok Kyen Junky Seny Sinoke A'ox Oj Tjaw Anq'in

Luks 11:24-32

38 Ntons junjun aj b'uch'uj Parisey b'ix kye aj xnaq'tzal Kawb'il oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «Xnaq'tzon, qetza qgana tzan tok qen nchk'ulun jun seny [tuky'i nim tajwalil Qtata Dios].»*

39 Te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Kye xjal aj pur nya'tx galan kyenab'lin b'ix aj oje kaj kykola' tzan kyna'on Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal, kyetz nkyeqanin jun seny, per nlay qet k'ulet jun seny te kyetz sinoke a'ox te aj oky'ik ti'j te Jonas aj yolil tyol Dios oqtxi'.*

40 Komo iktza'x te Jonas oqex ten oxe aq'b'il b'ix oxe q'ij tuj tk'u'j te chman txkup tuj a',* ax ikxji te Ichan Aj Tk'wa'al Dios oqtexten oxe q'ij b'ix oxe aq'b'il tjaq' tx'o'tx'.

41 Oj tul te jwisy, kye xjal aj Nínive okyeqtel ten q'umal kyil kye ja xjal tuj ja tyemp ajna'l, tzan tpaj kye aj Nínive ojaw kky'ixpu' kynab'lin aj tok kcha'o' te tpakb'alil aj oxik tq'uma' te Jonas,* per ajna'l wetz akyinqet tzani b'ix mas nim wajwalil twitz te Jonas.

42 B'ix oj tul te jwisy, ax te xuj aj twitzale' k'ulul mandad tuj Saba, ax tetz oqtel ten q'umal kyil kye xjal tuj ja tyemp ajna'l, tzan tpaj tetz otzaj b'an laq'chik cha'ol tyol Salomon,* per ajna'l wetz akyinqet tzani b'ix mas nim wajwalil twitz te Salomon.

43 Ntons, oj tjatz in jun malspirit tuj tanim jun xjal, yaji ja'chq nb'et

* **12:33** Mat 7:15-20 * **12:34** Mat 3:7; 23:33; Luks 3:7 * **12:34** Mat 15:18 * **12:38** Mat 16:1; Mak 8:11 * **12:39** Mat 16:4 * **12:40** Jon 1:17 * **12:41** Jon 3:4-10; Luks 11:32 * **12:42** 1Re 10:1-10; 2Cró 9:1-12; Luks 11:31

njoyon ja' tzan tnajan, b'ix nb'et iktza' tuj ky'ixk'oj tx'o'tx', k'onti'l n'oknoj ja' tzan tnajan, b'ix nqet tb'isu' ikxjani:
44 "Okyinmeltz'jel tuj njay aj ja' in'etz." Ntons, oj tmeltz'jik, ntzaj tk'ulb'a' te aj xjalji, iktza' jun jay k'onti'l junky tuj, b'an ky'isu' kyaqil, b'ix b'an k'ulu' kyaqil.
45 Ntons yaji nxik tuk'le' junky wuq malspirit tuky'i'l aj mas b'an nya'tx galan kyenab'lin twitz tetz, yaji kkyaqil nkyeqex najan tuj tanim te xjal, b'ix te xjal nkaj mas b'an pyor twitz te tb'ay-el. Ax ikxji oky'el kyi'j kye ja xjal ajna'l aj pur nya'tx galan kyenab'linni.»

Aj Tyolin Jesus Ab'le' Kye Aj Tuj Tjay

Mak 3:31-35; Luks 8:19-21

46 Te Jesus tzunx tuq nyolin kyuky'i kye xjal, aj tpon te tnan b'ix kye titz'in, kyetz akyeqet tuq tzijay b'ix kygan tuq yolin tuky'i'l.
47 Ntons tzaj jun xjal, oxik tq'uma' tuky'i Jesus ikxjani: «Te anan b'ix kye awitz'in akye'ex tzijay b'ix kygan tzan kyyolin awuky'i'l.»
48 Per yaji tetz oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ab'l wetz nnan b'ix ab'le' kye witz'in?»
49 Ntons exik tyek'u' kye txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Kyaqil kye aj ja ntzanije', a'e' kye nnan b'ix kye witz'in.
50 Komo kyaqil kye aj nqet kyk'ulu' iktza' tgan te Ntat aj atjax tuj ka'j, a'e' kyetz kye witz'in b'ix kye nnan.»

13

Te Yek'b'il Ti'j Te Ijaj Aj Eqet Tz'aqik Tuj Kaje Part Tx'o'tx'

Mak 4:1-9; Luks 8:4-8

1 Ntons tuj aj q'ijji te Jesus owex tuj te jay b'ix oxwa'q wit'letel qaynin stzi' te a'.
2 B'ix yaji, komo owok kchimo' kyib' ky'ila'j xjal, ntons ojax tuj jun bark stzi' te a' b'ix oqet wit'let tzi b'ix kye xjal nkyecha'on tuq ti'j.*
3 Ntons tetz nim nyolin tuq kyuky'i kye xjal pur tuq tuky'i yek'b'il. Oxik tq'uma' ikxjani: «Jun xjal owex awal [triw].
4 B'ix man tuq nkyiton, junjun ijaj oqet tuj b'ey, yaji eb'ajpon kye pich', oxik kywa'a'.
5 B'ix junjunky ijaj oqet txol ab'j aj ja' k'onti'l tuq nim xtx'otx'al, te ijaj ojakul luwew tzan tpaj k'onti'l tuq nim xtx'otx'al,
6 per ya ma jakul te q'ij, ojaw tz'umjik, komo k'onti'l tuq nim tlok'il, astilji ojaw ky'ixwik.
7 B'ix txq'anky ijaj oqet txol ky'i'x, b'ix te ky'i'x oky'ib' luwew b'ix te awalj ojaw sky'ilan toq.
8 Per te txq'anky ijaj oqet tuj tb'anil tx'o'tx' b'ix otswaj twitz b'an tb'anil; junjun ijaj otswaj oqal (100) b'ix junjunky oxqal (60) b'ix junjunky lajuj tuj kawnaq (30).
9 Kye aj atok kxkyin, intok ksi' kywi' ti'j ntzani.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tistil Nkye'oken Kye Yek'b'il

Mak 4:10-12; Luks 8:9-10

10 Ntons kye txnaq'atz eb'aj'ok laq'chet ti'j b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Tistil nchyolin kyuky'i kye xjal tuky'i yek'b'il?»
11 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Ajna'l ma'tx xik yek'u' etetz tzan tel eniky' te aj k'onti'l n'el kyniky' txq'anky ti'j te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j. Per yatzun kye txq'anky, k'onti'l nxik yek'u' kyetz.
12 Astilji ab'l te aj n'ox tuj twi', yaji oxe'l si' mas tnab'l b'ix ikxji owelal tniky' mas, per te aj k'onti'l n'ox tuj twi', yaji owelal in te aj ch'in aj oje tz'el tniky' ti'j.*
13 Astilji wetz nkyinyolin kyuky'i'l cha a'ox tuky'i yek'b'il tzan tpaj kyetz nkyeka'yin per k'onti'l nkyen, nkyecha'on per k'onti'l n'ox tuj kywi'.
14 Ikxji kyuky'i'l kyetz, nponkix tyol te Chay aj tlajen Dios oqtxi', aj txik

* **13:2** Luks 5:1-3 * **13:12** Ax: ab'l aj at tidi' tetz, oxe'l si'let mas, per te aj k'onti'l at, te aj ch'in aj at owelal eq'let; Mat 25:29; Mak 4:25; Luks 8:18; 19:26.

tq'uma' ikxjani: “Etetz n'ok echa'o' b'ix k'onti'l n'ox tuj ewi'; b'ix n'ok eten tuky'i ewitz per k'onti'l n'el eniky' ti'j.
15 Ikxji tzan tpaj te kyanim kye ja xjalni k'onti'l ntna'o' ch'inwt, b'ix pen nb'antik kcha'on tuky'i kxkyin, b'ix b'an txayi' te kywitz tzan k'on kyka'yin; ikxji k'onti'l nb'antik kyen b'ix k'onti'l nb'antik kcha'on, b'ix k'onti'l nb'antik tzan tel kyniky' tuj kyanim, b'ix k'onti'l nb'antik tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin tzan kyqet nq'ana'.”*
16 Yatzun etetz ajna'l galanx-alo tzan tpaj tuky'i ewitz b'a'n tzan eka'yin, b'ix tuky'i exkyin b'a'n tzan echa'on.
17 Wetz oxe'l nq'uma' b'an'ax etetz, ky'ila'j kye aj yolil tyol Qtata Dios b'ix ky'ila'j xjal aj b'an galan-e' tuq tuj twitz Qtata Dios, kyetz kygan tuq tzan tok kyen te aj n'ok eten etetz ajna'l, per kyetz k'onti'l owok kyen; kygan tuq tzan tok kcha'o' aj n'ok echa'o' etetz ajna'l, per k'onti'l owok kcha'o'.»*

Aj Txik Tq'uma' Jesus Xtxolil Te Yek'b'il Ti'j Te Ijaj Aj Eqet Tz'aqik Tuj Kaje Part Tx'o'tx'

Mak 4:13-20; Luks 8:11-15

18 «Ntons instzaj echa'o' [tidi' telponx] te yek'b'il ti'j te jun awal [triw].
19 Jun xjal oj tok xhcha'o' te tpakb'alil titza' tzan tkaj tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix k'onti'l n'ox tuj twi', yaji n'ul te Tajaw Choj, npon tnajsa' tuj tanim te xjal te tpakb'alil aj ojetq tz'ok xhcha'o'. Te ntzani iktza' te ijaj aj oqet tuj b'ey.
20 Yatzun te aj oqet txol ab'j, te nini iktza' jun xjal oj tok xhcha'o' te tpakb'alil b'ix b'an nchalaj tzan tk'amon tetz,
21 per tzan tpaj nya'tx nim tlok', k'onti'l ntipa' oj tok ten twitz xh-cho'nal b'ix tidi'chq nya'tx galan aj n'ok ti'j tzan tpaj tokslb'en, ntons nkaj tsi' tzan tokslan.
22 Yatzun te ijaj aj oqet txol ky'i'x, telponx ti'j jun xjal aj n'ok xhcha'o' te tpakb'alil, per tzan tpaj b'an nb'isun ti'j tidi'chq aj tzani twitz tx'o'tx', b'ix tzan tpaj nqet eq'i' tzan tq'inomal, ntons tzan tpaj kyaqil nini npon tnajsa' te aj oje tz'ok xhcha'o' ti'j te tpakb'alil b'ix k'onti'l n'el galan tuky'i'l.
23 Per yatzun te ijaj aj oqet tuj tb'anil tx'o'tx', telponx ti'j jun xjal aj ncha'on te tpakb'alil b'ix n'ox tuj twi' b'ix n'el galan tuky'i'l. Jun xjal ikxji iktza' te twitz triw aj otswaj oqal (100) ti'j jun tb'aq' b'ix junjunky iktza' te aj otswaj oxqal (60) b'ix junjunky iktza' te aj otswaj lajuj tuj kawnaq (30).»

Te Yek'b'il Ti'j Te K'ul Nya'tx Galan Tuj Te Triw

24 Te Jesus oxik tq'uma' kyetz junky yek'b'il ntzani: «Te tume'l titza' te Qtat aj nnajan tuj ka'j nkye'ok xhchimo' xjal tzan kykaj tuj tq'ab', te nini iktza' jun xjal aj oqex tawa' tuj xtx'o'otx' jun ijaj triw b'an galan.
25 Per man tuq nkyewitan kye aq'unon, opon jun tajq'oj te tajaw b'ix oqex tawa' jun k'ul nya'tx galan txol te triw b'ix yaji oxik.
26 Ya ma ky'ib' te triw b'ix owaq'ik tzan tel kanet te twitz owel kyniky' ti'j te k'ul aj nya'tx galan.
27 Ntons kyetzaj kye tmos, eb'ajxwa'q tuky'i te tajawil b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: “Tat, ¿nya'tx petzun galan tuq te ijaj aj oqex awet tuj atx'o'otx'? ¿Ja' otzaj te k'ul aj nya'tx galan?”
28 Yaji te tajaw oxik tq'uma' kyetz ikxjani: “Jun wajq'oj ok'ulun te nini.” Ntons kye tmos oxik kcha'o' ikxjani: “¿Agan tzan qxikna tx'oqol te k'ul aj nya'tx galan?”
29 Per te tajaw oxik tq'uma' ikxjani: “K'on, tzan tpaj oj tjatz etx'oqo' te k'ul aj nya'tx galan, kebal tjatz etx'oqo' te triw.
30 Mejor tzan kky'ib' junx tuky'i te triw max oj tjaw te triw, okyexe'l nlajo' kye aj ojawel in te triw tzan tel

* **13:15** Isa 6:9-10 * **13:17** Luks 10:23-24

kypawa' tb'ay te k'ul aj nya'tx galan b'ix tzan tok kymanoji' b'ix tzan tok ksi' tq'aq'b'el b'ix yatzun te triw tzan tqex kyk'u'u' tuj te nkajon.”»

Te Yek'b'il Ti'j Te Tb'aq' Mostas
Mak 4:30-32; Luks 13:18-19

31 Te Jesus ax oxik tq'uma' kyetz junky yek'b'il ntzani: «Kye xjal aj nkyekaj tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j, kyetz iktza' jun tb'aq' mostas aj nqex tawa' jun xjal tuj xtx'o'otx'.
32 Aj ijajji a te mas b'an ch'i nekit kywitz txq'anky ijaj [aj nqo'awan], per oj tky'ib' a te awalj mas nim kywitz txq'anky awalj tuj jun pe'on, npon iktza' jun tze' b'ix kye pich' aj nkyelipan twitz ka'j nkyek'ulun kyq'u' twi'.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Malsb'il
Mak 4:33-34; Luks 13:20-21

33 Ntons ax oxik tq'uma' junky yek'b'il ntzani: «Te aj nky'ik kyuky'i kye aj akyeqet tuj tq'ab' te Qtata Dios aj nnajan tuj ka'j, te nini iktza' te malsb'il aj nqex tsamo' jun xuj tuj oxe malon arin, nxik samet kyaqil tzan tmal te q'otj.»
34 Ntons te Jesus nkyexik txnaq'tza' tuq kye xjal pur tuq tuky'i yek'b'il, b'ix k'onti'l tuq nkyexik txnaq'tza' qa nya'tx tuky'i yek'b'il.
35 Te ntzani oky'ik tzan tuq tponkix tyol te aj yolil tyol Dios oqtxi': «Wetz okyinyoliyon kxol pur tuky'i yek'b'il, b'ix oxe'l nyoli' kyuky'i'l tidi'chq aj nijunwt cha'ol tetz, atx aj tqet tk'ulu' te Qtata Dios te twitz tx'o'tx'.»*

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tidi' Telponx Te Yek'b'il Ti'j Te K'ul Aj Nya'tx Galan

36 Ntons te Jesus ekaj tkawi' kye xjal b'ix owox tuj te jay. Yaji kye txnaq'atz eb'aj'ok laq'chet ti'j, b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Instzaj aq'uma' ch'in xtxolil tidi' telponx te yek'b'il ti'j te k'ul aj nya'tx galan.»
37 Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Te aj nqex awan te ijaj aj b'an galan, a'in wetz te Ichan Aj Tk'wa'al Dios,
38 b'ix te tx'o'tx' aj ja' nkyin'awan telponx ti'j te twitz tx'o'tx' kyaqil. Te ijaj galan telponx kye aj kolome' tuj tq'ab' Qtata Dios, b'ix te k'ul aj nya'tx galan telponx kye aj akyeqet tuj tq'ab' te Tajaw Choj.
39 Te tajq'oj te tajaw tx'o'tx' aj oqex awan te k'ul aj nya'tx galan, a te Tajaw Choj. Oj tjaw twitz te awalj telponx ti'j te jwisy, b'ix kye aq'unon iqal twitz te awalj a'e' kye ángel.
40 Iktza'x te k'ul nya'tx galan njaw chimo' b'ix n'ox xo'o' tuj q'aq' tzan tqet ky'e'sa', ntons oj tul te jwisy ax ikxji oky'el [kyi'j kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan].
41 [Tuj aj q'ijji wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyetzajel nlajo' kye ángel tzan tetz kyin kxol kye aj b'an'ax kolome' tuj tq'ab' Qtata Dios, kyaqil kye aj cha nkyek'ulun tzan kyqet tz'aqik kye txq'anky b'ix kye aj cha kyk'ulunqet pur nya'tx galan.
42 Okyexe'l xo'o' tuj [te chman q'aq' aj iktza'] jun nim jorn aj b'an nbranun aj ja' ma kye'oq' b'ix ma qitx'itx'in txe' kye'.†
43 B'ix yatzun kye aj nkyek'ulun iktza'x te Qtata Dios tgan, kyetz tuj ka'j tuky'i Qtata Dios ma kyetxaqtxon tuky'i nim kxhqitz'unal iktza' te q'ij ntxaqtxon tuky'i xhchqitz'unal.* Kye aj atok kxkyin, intok ksi' kywi' ti'j ntzani.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Q'inomal

44 «Ntons tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j, te nini iktza' jun q'inomal ewa' tjaq' te tx'o'tx', b'ix yaji jun xjal n'oknoj titza' per oqtex tewa' junky'el tzix; ntons komo tetz b'an nchalaj ti'j, yaji oxe'l tk'ayi' kyaqil tidi' tetz tzan tkaj tloq'o' te tx'o'tx'.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Jun Tal Ab'j B'an Tb'anil

45 «B'ix tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j, te nini ax iktza' jun xk'a'mon njoyon jun tal ab'j b'an tb'anil.‡

* **13:35** Sal 78:2 † **13:42** Te ja jornni telponx ti'j te chman q'aq'; Tmnk 20:10,14-15. * **13:43** Exo 34:35; Mat 17:2; Fil 3:21; 1Kor 15:42-53 ‡ **13:45** Ax: perla.

46 Oj toknoj titza' jun aj b'an nim tbalor, ntons otzajel tetz, oxe'l tk'ayi' kyaqil tidi' tetz, b'ix otloq'o'tz te aj tal ab'jni.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Pa

47 «B'ix tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j, te nini ax iktza' oj tqex xo'o' jun pa tuj te nim a' b'ix nkyejatz teq'i' kyaqil txakl kyiy.
48 Oj tnoj te pa, kye chimol kyiy n'etz kyin stzi' te a', b'ix nkyeqet wit'let tzan tjatz kyjoyo' kye galan tuj jun chi'l, b'ix kye aj nya'tx galan owelax kxo'o'.
49 Ax ikxji oky'el oj tul te jwisy; kye ángel okye'elax tzan kyel kypawa' kye xjal aj nya'tx galan-e' kyi'j kye aj galan.
50 Okyexe'l xo'o' tuj [te chman q'aq' aj iktza'] jun nim jorn aj b'an nbranun aj ja' ma kye'oq' b'ix ma qitx'itx'in txe' kye'.»
51 Yaji te Jesus oxik xhcha'o' ikxjani: «¿N'ox pe' tuj ewi' kyaqil ntzani?» «Tzun tat» kyekyi kyetz.
52 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Astilji, jun xnaq'tzal Kawb'il aj oje tz'okslan ti'j te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j, tetz parej iktza' jun tajaw jay aj njatz tin tuj tk'ub'l tidi'chq b'an tb'anil ak'a'j b'ix aj q'anq.»

Aj Tel Ik'o' Jesus Tzan Kye Txjalilx
Mak 6:1-6; Luks 4:16-30

53 Ntons, ya ma xikb'aj tq'uma' te Jesus kyi'j kye ja yek'b'ilni, owex tuj te aj luwarji.
54 Ya ma pon tuj tamaq', oxik tx-naq'tza' kye xjal tuj te jay nab'il Dios tzi. Kye xjal b'an nkyelab'an tuq ti'j, b'ix nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Ja' otzaj txnaq'tza' te ja xjal kyaqil aj teb'enni? ¿Titza' nb'antik tidi'chq yek'b'il titza' tuky'i tajwalil Dios?
55 ¿Nya'tx petzun aj ntzani tk'ajol te kalpinter? ¿Nya'tx petzun te tnan Liy tb'i, b'ix kye titz'in a'e' Chaw,§ Chep, Simon b'ix te Juds?
56 ¿K'onti'l petzun nkyenajan kye titz'in xuj tzani qxol? ¿Ja' ntzaj txkonoli' kyaqil ntzani?»
57 Astilji owel kyik'o', per yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tuj junky luwar jun aj yolil tyol Dios nqet jiq'b'a', yatzun tuj tamaq'x qa tuj tjayxji, k'onti'l nqet jiq'b'a'.»*
58 Ntons tzi k'onti'l oqet tk'ulu' ky'ila'j milagr tuky'i nim tajwalil Qtata Dios tzan tpaj kye aj xjalji k'onti'l tuq nkye'okslan ti'j.

14

Aj Tb'isun Te Eródes Qa Te Jesus A Tuq Te Wa'nch Aj Swal A' Ojetq Tuq Jaw Anq'in
Mak 6:14-29; Luks 9:7-9

1 Ntons tuj aj tyempji te Eródes aj nk'ulun mandad tuq [tuj Galiley], ya ma tz'ok xhcha'o' ti'j te Jesus,
2 tetz oxik tq'uma' kye tmos ikxjani: «A tetz te Wa'nch Aj Swal A', ma'tx jaw anq'in kxol kye kamnaq; astilji b'a'n tzan tk'ulun tidi'chq yek'b'il aj nqolab'an ti'j.»
3 Komo te Eródes jun-el, tetz oqex tsi' Wa'nch pres b'ix oqet tk'alo'. Oqet tk'ulu' ikxji tzan tpaj te Erodías txu'jel Lip aj termankix Eródes.
4 Komo te Wa'nch nxik tuq tq'uma' te Eródes ikxjani: «Xjan tzan tjaw ax-ujela' awixna'.»*
5 Anke te Eródes tgan tuq tzan tqet tkansa' te Wa'nch, k'onti'l tuq nb'antik tzan tpaj tetz nxob' tuq ky-witz kye xjal, komo tuj kynab'l kye xjal te Wa'nch jun aj yolil tyol Dios.
6 Per ya ma jakon taq'b'i te Eródes, b'ix nkyeq'ijlan tuq, ntons te q'opoj tal te Erodías ob'ixan kywitz kye xjal b'ix owel galan tuj twitz te Eródes.
7 Ntons te Eródes oxik tsi' tjurament tzan txik tsi' tetz tidi'chq aj otqani'tz tuq te q'opoj.
8 Yaji te q'opoj tzan tpaj tmandad tnan, oxik tq'uma' ikxjani: «Instzaj asi' tuj jun laq twi' te Wa'nch Aj Swal A'.»

§ **13:55** Tuj yol gryeg tetz tb'i iktza' Jacobo, per tuj ja u'j ntzani nqet tz'ib'let Chawaj telponx ti'j titz'in Jesus. * **13:57** Wnch 4:44 * **14:4** Lev 20:21; Mak 6:17-18; Luks 3:19-20

9 Ntons te k'ulul mandad oje b'isun,
per tzan tpaj ojetq tuq xik tsi' tju-
rament b'ix tzan tpaj kye xjal ojetq
kcha'oj aj txik tq'uma', ntons oxik
tk'ulu' mandad tzan txik si' twi' te
Wa'nch tuj jun laq.
10 Oxik tk'ulu' mandad tzan tel in
twi' te Wa'nch tuj pres.
11 Ntons twi' te Wa'nch oxik in tuj
jun laq b'ix oxik si' tuky'i te q'opoj b'ix
tetz oxik tsi' te tnan.
12 Ntons eb'ajpon kye txnaq'atz,
ojaw kyin te tlimal b'ix oqex ky-
muqu'. Yaji eb'ajxwa'q q'umal tuky'i
Jesus.

Aj Kxik Tk'a'cha' Jesus Jweb' Mil Xjal
Mak 6:30-44; Luks 9:10-13; Wnch 6:1-14

13 Ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus
ikxji, tetz owex tuj aj luwarji, oxik
xhchukel tuj jun bark tzan tpon tuj
jun luwar aj ja' k'onti'l najayon. Ya
ma tz'ok kcha'o' kye xjal, eb'aj'etz tuj
kyamaq' b'ix eb'ajtb'ayaj twitz tuky'i
kyoq.*
14 Ya ma qetz te Jesus tuj te bark,
eb'ajxik ten kye xjal ojetq tuq tz'ok
kymontoni' kyib' b'ix owok lo'et tk'u'j
kyi'j b'ix eqet tq'ana' kye yab' aj ate'
tuq kxol.
15 Ntons ikja'n tuq jqet yupan, kye
txnaq'atz eb'aj'ok laq'chet tk'atzaj
b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Tzani
jun luwar aj ja' k'onti'l najayon b'ix
ya qale'ky. Inkxik akawi' kye xjal
tzan kxik tuj junjun aldey tzan stzaj
kyloq'o' ch'in kywe'.»*
16 Per te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Nya'tx presis tzan kyaj. In-
txik esi' etetz kywe'.»
17 Ntons kyetz oxik kyq'uma' ikx-
jani: «Per nya'tx nim wab'j eq'i'
qitza'na, a'ox cha jweb' wab'j b'ix
kab'e' kyiy.»
18 Ntons tetz oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «Instzaj eteq'i' tzani.»
19 Yaji tetz exik tk'ulu' mandad kye
xjal tzan kyqet wit'let tuj k'ul. Ejaw
stzyu' kye jweb' wab'j b'ix kab'e' kyiy,
b'ix ojax ten twitz ka'j eqet tky'iwla'
b'ix oxik tsi' pixon te Qtata Dios. Ya
ma kyeqet tkab'insa', eb'ajxik tsi' kye
txnaq'atz, b'ix kyetz oxik ksi' kye xjal.
20 Kyaqil kye xjal eb'ajwa'an b'ix
eb'ajnoj byenech, b'ix ojaw kchimo'
kab'lajuj chi'l aj osobrin.
21 B'ix kye aj eb'ajwa'an qanq jweb'
mil (5000) ichan tuq, b'ix k'onti'l
owok ksi' kyajlal kye xuj b'ix kye
k'wa'l.

Aj Tb'et Jesus Tajsik A'
Mak 6:45-52; Wnch 6:15-21

22 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil ntzani,
te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz
tzan kyjax tuq tuj te bark b'ix tzan
kyjunxla'in tuq te a' tb'ay twitz, b'ix
tetz okaj kawin kyuky'i kye xjal.
23 Ya ma kye kaj tkawi' kye xjal,
te Jesus ojax twiwitz xnaq'tzon
xhchukel. Ya ma qoyupan atqet tuq
xhchukel tzi.
24 Yatzun kye txnaq'atz, kyetz akye-
qet tuq tuj te bark ojetq tuq kyenejelan nim nink'ajchaq te nim a' b'ix te a'
n'ok tuq pulan ti'j te bark tzan tpaj te
kyaq'iq' ntzaj tuq kywitz.
25 B'an q'eqombwen te Jesus oxik
aj ja' tuq akyeqet kyetz, b'ix cha oxik
b'et tajsik te a'.
26 Ya ma xik kyen kye txnaq'atz
nb'et tuq tajsik te a', kyetz eb'ajxob'
b'ix eb'ajjaw wayun tzan kxob'al ikx-
jani: «¡Jun tanim xjal!»
27 Per te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «¡K'on kxob'! ¡Nimsan waq
ek'u'j! ¡A'in wetz!»
28 Ntons tzaj te Xhpe'y, oxik tq'uma'
tetz ikxjani: «Tat, qa a'ich yatz, ntons
instzaj aq'uma' tzan nxik b'et tajsik te
a' tzan npon aj ja' atichqet.»
29 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:
«Qalan.» Ntons te Xhpe'y oqetz tuj te
bark, b'ix oxik b'et tajsik a' tzan tpon
aj ja' tuq atqet te Jesus.
30 Per ya ma tz'ok ten b'an jwert tuq
te kyaq'iq', oxob' b'ix owaq'ik tzan
txik mulan tuj te a'. Ojaw qawun kon-
gan ikxjani: «Tat, ¡tzyuj ch'in a'in!»

* **14:13** Mak 6:32-33 * **14:15** Luks 9:12

31 B'eyxnajji te Jesus owel teq'i' tq'ab', oqet stzyu' b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz aj nya'tx nim wit'lik ak'u'j wi'j, ¿tistil ma na'non awanim?»
32 Ntons ya ma kyejax tuj te bark te kyaq'iq' olumet.
33 Ntons etzaj kye aj akyejax tuq tuj te bark, eqet mejlet na'ol tetz ikxjani: «¡B'an b'an'ax yatz a'ich Tk'wa'al Dios!»

Aj Kyqet Tq'ana' Jesus Kye Yab' Aj Jenesaret

34 Ntons ya ma kyejunxla'in junky palaj te a', eb'ajpon tuj tkwentil Jenesaret.
35 Yaji kye xjal tzi owel kyniky' ti'j te Jesus b'ix te tpakb'alil owel ja'chq tuj aj luwarji. Kye xjal etzaj kyin tuky'i'l kyaqil kye aj yab'e' tuq
36 b'ix oqet kywitz twitz tzan tok kymako' tansiker a'ox ch'in xtxa'm tq'anaq. B'ix kyaqil kye aj owok kymako' eb'ajb'antik.

15

Alkyetz Te Aj Ntz'ilan Tuj Kyanim Kye Xjal Tuj Twitz Qtata Dios

Mak 7:1-23

1 Ntons eb'ajpon tuky'i Jesus txq'an xjal tzajnaqe' tuq tuj Jerusalen, junjun aj b'uch'uj xnaq'tzal Kawb'il b'ix junjunky aj b'uch'uj Parisey, b'ix kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani:
2 «¿Tistil kye axnaq'atz k'onti'l eq'i' kyitza' te kostumbr aj eq'i' tuq kyitza' kye qijajil oqtxi'? Komo k'onti'l nqet kyk'ulu' te kykostumbr kye tijxjal tzan tok kymu'u' kyq'ab' mina' kyokten wa'il.»*
3 Ntons te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tistil etetz tzan tpaj jun ekostumbr etetzx, k'onti'l nqet etoksla' aj oje kaj tq'uma' Qtata Dios?
4 Komo te Qtata Dios okaj tq'uma' [tuj Tu'jal] ikxjani: "Oqtel ejiq'b'a' te etat b'ix te enan.* Ab'l te aj otzajel tqanb'e' jun nya'tx galan tajsik tnan qatzun statji, a tgan tzan tkamik."*
5 Per etetz nxik eq'uma', jun xjal b'a'n tzan txik tq'uma' te stat qatzun te tnanji ikxjani: "Wetz nlay b'antik tzan wonen awuky'i'l tzan tpaj kyaqil aj at tidi' wetz oje xik nq'apo' te Qtata Dios."
6 Etetz tuj enab'l ab'l aj nk'ulun ikxji ntons nya'tx presis tzan tonen ti'j stat qatzun tnanji. Ikxji etetz tzan tpaj te ekostumbr, k'onti'l nqet etoksla' te tyol Qtata Dios aj tz'ib'ankaj.
7 ¡Xmeletz' ka'r! B'an'ax aj txik tyoli' te Chay tyol Dios oqtxi' aj txik tq'uma' ikxjani:
8 "Kye ja xjal ntzani nkyinqet kyjiq'b'a' a'ox tuky'i ktzi', per tuj kyanim nya'tx b'an'ax kyitza'.
9 Chagan nkyintzaj kyna'o' tzan tpaj nxik kxnaq'tza' iktze'xtzun tq'umb'en Dios b'ix cha kyq'umb'en xjal."»*
10 Ntons te Jesus eb'ajtzaj tuk'le' kye xjal b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Instzaj echa'o' b'ix intox tuj ewi'.
11 Te aj n'ox tuj stzi' jun xjal, k'onti'l ntz'ilan tuj tanim tuj twitz Qtata Dios, sinoke te aj n'etz tuj stzi', a te aj ntz'ilan tuj tanim.»
12 Ntons yaji eb'aj'ok laq'chet kye txnaq'atz ti'j b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «¿Aweb'en pe' qa kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz ma kyejaw q'ojlik aj xtxik aq'uma' ayol ikxji?»
13 Tzaj te Jesus, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Kyaqil awalj aj nya'tx awa' tzan te Ntat aj atjax tuj ka'j, ojawetz tx'oqet tuky'ix tlok'.
14 Ntons k'on kxb'isun [kyi'j aj xjal aj nkyejaw q'ojlik wi'jni], komo kyetz cha moy-e' b'ix nxik kyjocho' txq'anky moy. B'ix qa jun moy nxik tjocho' junky moy, kykab'il okyexe'l tz'aqik tuj jul.»*
15 Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Instzaj aq'uma' ch'in xtxolil qetza tidi' telponx te yek'b'il.»
16 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, ax etetz k'onti'l n'el eniky'?

* **15:2** Ax: wa'il pan. Tuj kyyol kyetz "wa'an pan" telponx tuq iktza' "wa'an wab'j" tuj qyol. * **15:4** Exo 20:12; Deu 5:16 * **15:4** Exo 21:17; Lev 20:9 * **15:9** Isa 29:13 * **15:14** Luks 6:39

17 ¿Ti'tzun, k'onti'l n'el eniky' kyaqil
aj n'ox tuj qtzi', yaji nxik tuj jk'u'j b'ix
yaji n'ex jk'u'ja'ky?
18 Per yatzun te aj n'etz tuj stzi'
jun xjal, te nini ntzaj tuj tanim b'ix
ntz'ilan tuj tanim tuj twitz Qtata Dios.
19 Komo tuj tanim jun xjal, tzi ntzaj
kyaqil aj nya'tx galan aj nqet tb'isu'.
Komo tzi nqet tb'isu' tzan tkansan,
b'ix tzan tk'ajajin, b'ix kyaqil aj nya'tx
tume'l nk'ulun tuky'i jun xuj, b'ix tuj
tanim nqet tb'isu' tzan telq'an, b'ix tzi
ntzaj kyaqil yol aj nya'tx b'an'ax nxik
tq'uma', b'ix kyaqil yol nya'tx galan
nxik tq'uma' ti'j Dios.
20 Kyaqil ntzani a te aj ntz'ilan tuj
tanim jun xjal tuj twitz Qtata Dios. Oj
qwa'an b'ix qa k'onti'l [nqet jk'ulu' te
kostumbr] tzan tok qmu'u' jq'ab', te
nini k'onti'l ntz'ilan te qanim tuj twitz
Qtata Dios.»*

Titza' Owok Wit'let Tk'u'j Jun Xuj Aj Nya'tx Tijajil Israel
Mak 7:24-30

21 Ntons, ya ma tz'etz te Jesus tzi,
oxik tuj tkwentil Tir b'ix Sidon.
22 Ntons jun xuj aj Canaán† nna-
jan tuq tuj aj luwarji, b'ix tetz owok
laq'chet ti'j Jesus b'ix oxik tq'uma'
kongan ikxjani: «¡Tat, yatz a'ich aj
tijajil Dawid, intok lo'et ch'in ak'u'j
wi'j! Wetz wal atqex jun malspirit tuj
tanim b'ix b'an nk'ulun nya'tx galan
ti'j.»
23 Te Jesus k'onti'l tidi' otq'umaj.
Ntons kye txnaq'atz eb'aj'ok laq'chet
ti'j b'ix oqet kywitz twitz, oxik
kyq'uma' ikxjani: «Intxik aq'uma' te
aj xujni tzan taj, tzan tpaj tetz lapik
qi'j b'ix nsiky'in.»
24 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:
«Wetz intzaj lajo' joyol kye aj tijajil Is-
rael aj oje kyexiknaj, [oje kaj kykola'
te tume'l] iktza' karner [aj cha oje
kyexik tanan].»
25 Ntons te xuj owok laq'chet ti'j,
oqet mejlet twitz b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «Tat, onen ch'in wi'j.»
26 Te Jesus oxik tq'uma' tetz ikx-
jani: «Nya'tx galan tzan tel qin kywe'
kye k'wa'l b'ix tzan txik qsi' kye
qtx'ya'an.»
27 Yaji te xuj owaj stzaq'b'e' ikxjani:
«Ye' Tat, per kye tx'ya'n ax nkyewa'an
te tpuk'u'l aj nqet tz'aqik tjaq' kymes
kye kyajawil.»
28 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikx-
jani: «Xuj, yatz b'an nim wit'lik ak'u'j
wi'j. Intb'antik iktza' yatz agan.»
Ntons, b'eyx aj orji te tal ob'antik.

Aj Kxik Tk'a'cha' Jesus Kaje Mil Xjal
Mak 8:1-10

29 Ntons, te Jesus owex tzi b'ix opon
stzi' te Galiley A'; yaji ojax twi' jun
witz b'ix oqet wit'let tzi.
30 Ky'ila'j xjal owok kchimo' kyib' aj
ja' tuq atqet tetz b'ix nkyepon kyin
tuq tuky'i'l xjal kox, yajnaq, moy,
men b'ix ky'ila'j aj at tuq chuktky
kyyab'il. B'ix eqet ksi' kye yab' txetoq
te Jesus, b'ix tetz eb'ajqet tq'ana'.
31 Kye xjal b'an nkyelab'an tuq
oj tok kye'e' kye men nb'antik kyy-
olin, kye yajnaq nkyekaj galan, kye
kox nb'antik tuq kyb'et galan, kye
moy nb'antik tuq kyka'yin. B'ix oqet
kyjiq'b'a' Qtata Dios tzan tpaj a tetz te
aj ntzaj kyna'o' kyetz aj tijajil Israel-
e'.
32 Te Jesus etzaj tuk'le' kye tx-
naq'atz b'ix oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «Wetz n'ok lo'et nk'u'j kyi'j ja
xjalni tzan tpaj oxe q'ijxi' kyqetlenten
tzani b'ix k'onti'l tidi' b'a'n tzan txik
kywa'a'. Wetz k'on ngan tzan kyaj
nlajo' kyjay qa mina' tuq kywa'an,
kebal tzan kykaj numan tuj b'ey.»
33 Ntons kye txnaq'atz oxik
kyq'uma' tetz ikxjani: «Per ¿titza'
owokelnoj wab'j kye ky'ila'j xjal tuj
jun luwar iktza' ntzani ja' k'onti'l xjal
nkyenajanni?»
34 Te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikx-
jani: «¿Jateb' wab'j eq'i' etitza'?» «Cha
wuq wab'j b'ix txq'an kyiy» kyekyi
kyetz.

* **15:20** Mat 12:34 † **15:22** Kye xjal "cananeo," kyajq'oj tuq kye aj tijajil Israel b'an oqtxi'; Gén 12:5-6; 24:3; Deu 20:17; Jos 3:10; 7:9; 24:11; Jue 1; Esd 9:1. Aj itz'oj tuq te Jesus, ya k'onti'l tuq jun amaq' kye aj tijajil "cananeo," nkyenajan tuq kxol kye txq'anky xjal tuj ky'ila'j amaq' aj Siropenesy; Mak 7:26.

35 Ntons te Jesus oxik tk'ulu' mandad tzan kyqet wit'let kye xjal twitz tx'o'tx',
36 b'ix yaji ojaw stzyu' kye wuq wab'j b'ix kye kyiy, b'ix ya ma xik tsi' pixon te Qtata Dios, oqet tpedasi' b'ix oxik tsi' kye txnaq'atz b'ix kyetz oxik ksipa' kyuky'i kye xjal.
37 Kyaqil kye xjal eb'ajwa'an b'ix eb'ajnoj b'an byenech b'ix enoj wuq chi'l te aj osobrin.
38 Kye xjal aj eb'ajwa'an, kaj mil (4000) tuq kyb'et tzan kyaqil b'ix k'onti'l owok ksi' kyajlal kye xuj b'ix kye k'wa'l.
39 Yaji te Jesus ekaj tkawi' kye xjal b'ix yaji ojax tuj te bark b'ix oxik tuj tkwentil Magadan.

16

Aj Txik Kyqani' Kye Xjal Tuky'i Jesus Tzan Tk'ulun Junky Seny Aj Telponx Tetz Tlajen Qtata Dios
Mak 8:11-13; Luks 12:54-56

1 Kye aj b'uch'uj Parisey b'ix kye aj b'uch'uj Sadusey, kyetz eb'ajpon tuky'i Jesus tzan tqet tuq kyeq'i'. Oxik kyq'uma' kyetz tetz tzan tuq tqet tk'ulu' jun seny tzan tuq tqet tyek'u' [qa b'an'ax Dios tuq lajol tetz].*
2 Per yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tuj jun qale' etetz nxik eq'uma' ikxjani: "Ajna'l tzul q'ijal tzan tpaj te txeka'j kyaq."
3 B'ix tuj jun q'eqo' etetz nxik eq'uma' ikxjani: "Ajna'l tzul jab' tzan tpaj te txeka'j b'an kyaq b'ix muj." Qa etetz n'el eniky' b'an galan ti'j te twitz ka'j, ¿tistil k'onti'l n'el eniky' tidi' telponx te aj nky'ik ajna'l?
4 Kye xjal aj pur nya'tx galan kyenab'lin b'ix aj oje kaj kykola' tzan kyna'on Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal, kyetz nkyeqanin jun seny; per nlay qet k'ulet jun seny ikxji sinoke a'ox aj oky'ik ti'j te Jonas [oqtxi'].»* Ntons eb'ajkaj tsi' b'ix owex tzi.

Te Yek'b'il Ti'j Te Malsb'il Aj Telponx Ti'j Te Kxnaq'tzb'en Kye Xnaq'tzon Aj Nya'tx B'an'ax Kyitza'
Mak 8:14-21

5 Ntons ya ma kyeky'ik kye txnaq'atz tuj te junky palaj te a', owok kyen k'onti'l oxik kyna'o' tzan txik kyin te wab'j.
6 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Instzaj echa'o', intok esi' enab'l ti'j te malsb'il* aj kye aj b'uch'uj Parisey b'ix kye aj b'uch'uj Sadusey.»
7 Kye txnaq'atz okyyolij kxol ikxjani: «[Nyolin ikxni'n] tzan tpaj k'onti'l ma tzaj qin te wab'j.»
8 B'ix komo te Jesus owel tniky' aj nkyb'isu' tuq, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz k'onti'l wit'lik nim ek'u'j wi'j. ¿Tistil etetz nkxb'isun qa k'onti'l eq'i' qwe'?
9 ¿Ti'tzun, mina'x tox tuj ewi'? B'ix ax ¿k'onti'l na'ik etitza' ti'j te jweb' wab'j kxol jweb' mil (5000) xjal b'ix jateb' chi'l ojaw echimo' aj osobrin?*
10 ¿B'ix ax k'onti'l na'ik etitza' kye wuq wab'j kye kaj mil (4000) xjal, b'ix jateb' chi'l ojaw echimo' aj osobrin?*
11 ¿Tistil k'onti'l n'el eniky'? Wetz k'onti'l nkyinyolin ti'j te wab'j. Per intok esi' enab'l ti'j te malsb'il kye aj Parisey b'ix kye aj Sadusey.»
12 Ntons kye txnaq'atz owel kyniky' k'onti'l tuq nyolin te Jesus ti'j te malsb'il wab'j, sinoke tzan tok ksi' kynab'l tuq ti'j te aj nkxnaq'tza' kye aj Parisey b'ix kye aj Sadusey.

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y Ab'l Tuq Te Jesus

13 Ntons aj tpon Jesus tuj Sesarey tuj tkwentil Filipos, oxik xhcha'o' kyuky'i kye txnaq'atz ikxjani: «¿Titza' nkyeyolin kye xjal wi'j [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in]?»
14 Yaji kyetz oxik kyq'uma' ikxjani: «Junjun nkyq'uma' a'ich te Wa'nch Aj Swal A', b'ix junjunky nkyq'uma' a'ich Eliys, b'ix junjunky nkyq'uma'

* **16:1** Mat 12:38; Luks 11:16 * **16:4** Jon 1:17–2:10; Mat 12:39-41; Luks 11:29-30 * **16:6** Luks 12:1
* **16:9** Mat 14:17-21 * **16:10** Mat 15:32-38 * **16:14** Mat 14:2; Mak 6:14-15; Luks 9:7-8

a'ich Jeremiy qatzun junky kye aj yo-
lil tyol Dios oqtxi'ji.»*
15 Yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «Yatzun etetz tuj enab'l, ¿ab'l a'in
wetz?»
16 Tzaj te Xhpe'y,* owaj stzaq'b'e'
ikxjani: «Yatz a'ich te aj Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi', yatz a'ich Tk'wa'al
Qtata Dios, te Qtata Dios aj itz'oj.»*
17 Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e'
ikxjani: «Yatz Simon aj tk'ajol Jonas,†
galanx-alo yatz a'ich tzan tpaj nya'tx
jun xjal ma tzaj q'uman te yatz
ikxni'n sinoke a te Ntat aj atjax tuj
ka'j.
18 B'ix owokel nq'uma' yatz Xhpe'y,
yatz a'ich iktza' jun ab'j [twit'lel jay]‡
b'ix oqtel nk'ulu' awuky'i'l tzan kyok
jun nim b'uch'uj kye aj nkye'okslan
wi'j, b'ix nlay b'antik tzan kykaj tzyu'
tzan te kamikyj.§
19 Wetz oxe'l nsi' te yatz jun awa-
jwalil kyi'j kye aj akyeqet tuj tq'ab'
te Qtat aj nnajan tuj ka'j,* b'ix te aj
nlay atzoqpij tzani twitz ja tx'o'tx'ni
ax nlay k'amet [tuky'i te Qtata Dios]
tuj ka'j, b'ix te aj atzoqpi'tz tzani twitz
tx'o'tx'ni, ax ok'ametel [tuky'i te Qtata
Dios] tuj ka'j.»†
20 Yaji te Jesus oxik tk'ulu' man-
dad kye txnaq'atz tzan k'on tuq txik
kyq'uma' te nijunwt qa aji tuq tetz te
Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.

Aj Tyolin Jesus Ti'j Tkamiky
Mak 8:31-9:1; Luks 9:22-27

21 B'eyx aj q'ijji te Jesus owaq'ik
tzan txik tq'uma' xtxolil kye tx-
naq'atz, a tgan tuq tzan txik
Jerusalen, b'ix tzan kypaj kye tijxjal
b'ix kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye
xnaq'tzal Kawb'il, tzi tetz owokel tuq
ten twitz xhcho'nal b'ix okamel tuq
b'ix tuj toxi'n q'ij tkamlen ojawel tuq
anq'in.
22 Ntons te Xhpe'y owel tlaq'b'a'
kyi'j b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat,
k'onxwit stzoqpij te Qtata Dios tzan
tky'ik awi'j ikxji. Te nini nlay ky'ik
awi'j.»

23 Per te Jesus owox te'e' tuj twitz te
Xhpe'y b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani:
«Intel apawa' awib' wi'j, Satanas.‡
Yatz cha agan tzan nqet tz'aqik. Yatz
k'onti'l nchb'isun [tume'l] iktza' te
Qtata Dios sinoke nchb'isun iktza'
kye xjal nkyeb'isun.»

24 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kye tx-
naq'atz ikxjani: «Ab'l aj tgan tzan tok
lapet wi'j, a tgan tzan tkaj tkola' te
aj cha n'el tgani', a tgan tzan sten
dispwest tzan tok ten twitz tkamiky
tzan npaj wetz,§ b'ix intok lapet wi'j.
25 Komo ab'l aj cha njoyon tume'l
tzan tkolon tib'x tzan tanq'in,
tetzji opoyonajkixi'; yatzun te aj
okamel tzan tpaj tokslb'en wi'j, tetz
otkamb'a'tz jun tanq'in.*
26 ¿At petzun jun tb'anil te jun
xjal qa otkamb'a'tz kyaqil aj at
twitz tx'o'tx' per opoyonaj te tanim?
[¡K'onti'l!] ¿B'ix tidi' b'a'n tzan txik
tsi' jun xjal tzan tkolet te tanim?
[¡Ch'inwt!]
27 Komo [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in] kyin'ul tuky'i nim wa-
jwalil aj otzajel tsi' Ntat b'ix kyuky'i
kye ángel aj nkye'okslan te tetz, b'ix
yaji oxe'l nsi' kye junjunchaq iktza'x

* **16:16** Axkix Simon Xhpe'y. * **16:16** Wnch 6:68-69 † **16:17** Nya'tx axkix te Jonas iktza' tuj tkaji' taqan sinoke junky Jonas. ‡ **16:18** Te tb'i "Xhpe'y" tuj yol gryeg telponx iktza' "ab'j" tuj yol aramey. § **16:18** Te yol "Hades" tuj kastiy telponx ti'j ja' ate' kye kamnaq, astilji telponx ti'j te kamikyj. Tuj Luks 16:23-28 nyolin te Jesus titza' te Ades. * **16:19** Ax: oxe'l nsi' yatz kye tal te tlamelul te ka'j; Mat 18:18; Wnch 20:23. † **16:19** Junjun ejempl ti'j te ntzani kxol kye qerman oqtxi': Kya 5:1-10; 8:18-23; 1Kor 5:1-13; 2Kor 13:10; Tit 2:15; 3:10-11. ‡ **16:23** Ax: intel apawa' awib' wi'j tzan tpaj cha nchyolin iktza' Satanas. § **16:24** Ax: tzan txik teq'i' tkurusx. Te krus oqtxi' jun nim tze' aj ja' tuq n'ok klabi' jun xjal tzan tkamik tzan tpaj til aj ma'tx tzaj xhchuku'. Qa kye soldad oxik kyk'ulu' mandad jun xjal tzan txik teq'i' tkurusx, a tgan tuq tzan txik teq'i' max ja' owokel kyklabi' tetz ti'j b'ix tzi okamel. Yatzun aj txik tq'uma' Jesus tzan txik qeq'i' jkurusx, nini telponx tzan qten dispwest tzan tok qen twitz xhcho'nal qatzun twitz jkamiky tzan tpaj qokslb'en ti'j; Mat 10:38; Mak 8:34; Luks 14:27. * **16:25** Mat 10:39; Luks 17:33; Wnch 12:25 * **16:27** Sal 62:12; Mat 25:31-46; Rom 2:6; 14:10; 2Kor 5:10; Tmnk 2:23

ma'tx kyk'uluj tzani twitz tx'o'tx'.*
28 Wetz oxe'l nq'uma' etetz te
b'an'ax, junjun exol etetz aj atikxqet
tzani, nlay kyekamik max oj wok
kyen [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios
[a'in] oj nk'ulun mandad tzani twitz
tx'o'tx'.»

17

Aj Tky'ixpjik Tka'yin Jesus Twi' Jun Witz
Mak 9:2-13; Luks 9:28-30

1 Ntons tky'iklen waqaq q'ij, te Je-
sus exik tuk'le' tuky'i'l te Xhpe'y b'ix
Jacobo* b'ix Wa'nch aj titz'in te Ja-
cobo, b'ix exik tuk'le' tzan kxik twi'
jun witz kchukel tuky'i'l.
2 B'ix tzi, kyetz owok kyen aj
tky'ixpjik tka'yin te Jesus b'ix te
twitz otxaqtxon iktza' toq q'ij b'ix te
tq'anaq owok b'an sjapun iktza' toq
q'ij.*
3 B'ix ax ejaw kanet junx tuky'i'l te
Moisés b'ix Eliys [aj a'e' tlajen Qtata
Dios oqtxi'], nkyeyolin tuq tuky'i'l.
4 Ntons tzaj te Xhpe'y, oxik tq'uma'
te Jesus ikxjani: «Tat, galan qa
aqoqetna qetza tzani; qa yatz agan
ojawel jk'ulu'na ox tal pach, jun te
yatz b'ix jun te Moisés b'ix junky te
Eliys.»
5 Aj man tuq nyolin te Xhpe'y, dere-
pent jun chk'atunal otxaqtxon tuj
muj oqet kyi'j b'ix yaji otzaj q'olb'en
[te Qtata Dios] ikxjani: «Aj ntzani
wetz nk'wa'al aj nqet ngani' b'ix b'an
nkyinchalaj ti'j. Intok esi' ewi' ti'j
tetz.»*
6 Ya ma xik kcha'o' ikxjani kye
txnaq'atz, kyetz eqet mejlet tuky'i
tajsik kywitz max twitz tx'o'tx' b'ix
eb'ajxob' nim.
7 Ntons te Jesus owok laq'chet
kyi'j b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«Pe'ejaw wa'let waq b'ix k'on kxob'.»
8 Ya ma jaw kyeq'i' kywitz jaw-
naq k'onti'l oxik kye'e' kye txq'anky
sinoke a'ox te Jesus xhchukel tuq
atqet.
9 Aj man tuq ikja'n kyqetz twi' te
witz, te Jesus oxik tk'ulu' mandad
kyetz ikxjani: «K'on xik eq'uma' te
nijunwt aj ma'tx tz'ok ete'e', max oj
njaw anq'in kxol kye kamnaq [wetz]
te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in].»
10 Ntons kye txnaq'atz oxik kcha'o'
tetz ikxjani: «¿Tistil nkyq'uma' kye
xnaq'tzal Kawb'il qa presis tzan tul
te Eliys tb'aya' [twitz te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi']?»*
11 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:
«B'an'ax te Eliys ule' tetz, b'ix aji tetz
oqtel tk'ulu' kyaqil tuj tume'l.
12 Per wetz oxe'l nq'uma' etetz,
te Eliys oje tzul, b'ix k'onti'l owel
kyniky' ti'j, sinoke oqet kyk'ulu'
tidi'chq tuky'i'l iktza' tuq kyetz
kygan. Ax ikxji [wetz] te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios [a'in] owokel wen twitz
xhcho'nal tzan kypaj.»
13 Ntons kye txnaq'atz owel kyniky'
ti'j, tetz nyolin tuq ti'j te Wa'nch Aj
Swal A'.*

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun K'wa'l Yab' Tuq Tzan Tpaj Jun Malspirit
Mak 9:14-29; Luks 9:37-43

14 Ya ma kyepon aj ja' tuq akyeqet
txq'an xjal chimo' kyib', opon twitz
Jesus jun xjal b'ix oqet mejlet twitz
b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani:
15 «Tat, intok lo'et ch'in ak'u'j ti'j
nk'wa'al tzan tpaj n'ukul atak ti'j b'ix
n'ok ten twitz nim xhcho'nal. Ky'ila'j-
el nqet tz'aqik tuj q'aq' b'ix tuj te nim
a'.
16 Wetz ma tzul win kywitz kye ax-
naq'atz per k'onti'l ma b'antik tzan
tqet kyq'ana'.»
17 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:
«Etetz k'onti'l n'ox tuj ewi' b'ix cha
nkxb'isun nya'tx tume'l. ¿Janik'b'a'nx-
alo a tgan tzan nten etuky'i'l [tzan
etokslan]? ¿Janik'b'a'nx-alo a tgan tzan
wipan etetz? Instzaj awin ak'ajol
tzani.»
18 Ntons te Jesus oxik tili' te
malspirit b'ix ojatz teq'i' tuj tanim

* **17:1** Ax: Chaw. * **17:2** Mak 9:3; Luks 9:29; 2Xhp 1:17-18 * **17:5** Isa 42:1; Mat 3:17; 12:18; Mak 1:11; Luks 9:35 * **17:10** Mal 4:5 * **17:13** Mat 11:14

te k'wa'l, b'ix b'eyxnajji ob'antik te k'wa'l.
19 Yaji kye txnaq'atz eb'ajyolin apart tuky'i Jesus b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Tistil k'onti'l ma b'antik tzan tjatz te malspirit qitza'na?»
20 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tzan tpaj etetz nya'tx nim wit'lik ek'u'j ti'j te Qtat. Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, cha wit'lik-wit ek'u'j ch'imu's, iktza' jun tb'aq' mostas [b'an ch'i nekit], ntons b'a'n-tal tzan txik eq'uma' te ja witzni "pawel tzani b'ix pax tuj junky luwar" b'ix te witz owelal. Ikxji k'onti'l jun tidi' aj nlay-wit b'antik etitza'.*
21 Per yatzun ja txakl malspiritni, a'ox njatz oj qxnaq'tzan b'ix oj qipan wa'ij.»†

Aj Tyolin Jesus Tka'mjji'n-el Ti'j Tkamiky
Mak 9:30-32; Luks 9:43-45

22 Ntons aj man tuq nkyeb'et junx kkyaqil tuj tkwentil Galiley, te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «[Wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinxe'l q'apo' tuj kyq'ab' xjal,
23 b'ix okyinqtel kykansa'; per tuj toxi'n q'ij okyinjawel anq'in.» Aj tok kcha'o' ja tpakb'alil ntzani, kyetz oje kyeb'isun nim.

Aj Txik Xhchojo' Jesus Te Chojenj Ti'j Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios

24 Aj tpon te Jesus b'ix kye txnaq'atz tuj Capernaúm, kye aj peyul chojenj‡ ti'j te Nin Jay Nab'il Qtata Dios e'ok laq'chet ti'j Xhpe'y b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Te xnaq'tzon te etetz, k'onti'l pe' nchojon?»
25 «Tzun, nchojon» kyi te Xhpe'y. Ya ma tz'ox te Xhpe'y tuj te jay, te Jesus oxik tq'olb'e' tb'aya' b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿Titza' yatz tuj anab'l Simon? ¿Ab'l qi'j nkyepeyun alkabal b'ix chojenj kye k'ulul mandad twitz ja tx'o'tx'ni? ¿Kyi'jx kye tk'wa'al amaq' qatzun kyi'j kye aj nya'tx tk'wa'al amaq' aj nkye'ulji?»
26 Ntons te Xhpe'y owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Kyi'j kye aj nya'tx tk'wa'al amaq'.» Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Ntons kye tk'wa'al amaq' k'onti'l nkyechojon.
27 Per tzan k'on jkaj nya'tx galan tuj kywitz, pax tuj te nim a' b'ix in-tqex asi' te answel b'ix te tb'ay kyiy aj ojawetz awin, oj tjaw ajaqo' stzi', owelatz awin jun tmin; oxe'l awin b'ix oxe'l achojo' te nchojen wetz b'ix te yatz.»

18

Aj Tyolin Jesus Ab'l Te Aj Mas Galan
Mak 9:33-37,42-48; Luks 9:45-48; 17:1-2

1 Ntons tuj aj orji kye txnaq'atz Jesus e'ok laq'chet ti'j b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Ab'l te mas nim tajwalil kxol kyaqil kye aj akyeqet tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j?»
2 Ntons te Jesus otzaj tuk'le' jun tal k'wa'l b'ix oqet twab'a' kxol
3 b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, qa etetz nlay jaw eky'ixpu' enab'lin, b'ix qa nlay kx'ok iktza' k'wa'l, nlay b'antik tzan eten tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j.*
4 Astilji, ab'l aj n'okslan iktza' jun k'wa'l iktza' ntzani, nim oqtel jiq'b'a' kxol kye aj akyeqet tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j.
5 B'ix ab'l te aj otk'amo'tz jun k'wa'l iktza' ntzani tzan tpaj te xjal n'okslan wi'j, a'in nkyintk'amo'.
6 B'ix ab'l aj otk'ulu'tz tzan tqet tz'aqik jun k'wa'l iktza' kye ja ntzanije'ni aj nkye'okslan wi'j, mejor-tal tzan tqet k'alet talq jun matij ab'j kyeb'il triw b'ix tzan tqex xo'o' max txe' te nim a'.
7 ¡Last-al kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni aj nkyek'ulun tzan kyqet tz'aqik txq'anky! Qetz owokel qenkix twitz tidi'chq aj tgan-tal tzan jqet tz'aqik

* **17:20** Mat 21:21-22; Mak 11:23-24; 1Kor 13:2 † **17:21** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' aj ja' nyolin ikxjani b'ix atqet k'onti'l. ‡ **17:24** Ax: chojenj kab'e' tmin drakma tb'i. * **18:3** Mak 10:15; Luks 18:17

titza', per last-al te xjal aj nk'ulun tzan tqet tz'aqik junky.
8 Ntons qa te aq'ab' qatzun awoqji ntk'ulu' tzan aqet tz'aqik, ntons intel atx'emu' b'ix intel awin awi'j; komo mejor tzan aten kox qa xhkutji b'ix tzan awanq'in, b'ix nya'tx tzan axik xon tuky'i kykab'il awoq b'ix kykab'il aq'ab' tuj te nim q'aq' aj k'onti'l nqextzaj.*
9 B'ix qa te tb'aq' awitz ntk'ulu' tzan aqet tz'aqik, ntons intetz awin b'ix intex axon; komo mejor tzan aten cha tuky'i jun tb'aq' awitz b'ix tzan awanq'in, b'ix nya'tx tzan axik xon tuky'i kykab'il awitz tuj te nim q'aq' aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun.»*

Te Yek'b'il Ti'j Jun Karner Aj Ojetq Xik Naj

Luks 15:3-7

10 «Intok esi' enab'l tzan k'on kyel etik'o' nijunwt kye aj k'o k'wa'lni. Komo kye ángel tuj ka'j aj nkyek'ulun kwent te kyetz, akyeqet twitz te Ntat aj atjax tuj ka'j.
11 Komo [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] in'ul koloyon kyi'j kye aj oje kyexiknaj.*
12 ¿Titza' etetz tuj enab'l? Qa jun xjal at oqal (100) talo' b'ix qa oxe'l naj jun, ¿nlay petzun kyekaj tsi' kye txq'anky tuj k'ul b'ix oxe'l joyol te jun aj ojetq xiknaj?
13 Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, qa owokel noj titza', ochalajel mas ti'j aj jun ojetq tz'ok noj titza' kywitz kye txq'anky aj k'onti'l ma kyexiknaj.
14 Ax ikxji te etat aj atjax tuj ka'j, tetz k'on tgan tzan kxiknaj nijunwt kye ja k'o k'wa'lni.»

Aj Tyolin Jesus Tzan Kyqet Qnajsa' Kye Qerman

15 «Ntons, qa jun awerman ma tk'uluj jun nya'tx galan awi'j, ntons intxik akawi', payolin tuky'i'l achukel b'ix intxik aq'uma' tetz ja' npaltin. Qa owokex tuj twi', ntons ma'tx b'antik sten exol.
16 Per qa nlay tz'ox tuj twi', ntons instzaj awuk'le' junky qa kab'e'ky xjalji, ikxji kyaqil aj oxe'l aq'uma' ti'j owokel kcha'o' kye kab'e'ky testiw qa oxji.*
17 Per qa ni ikxji nlay tz'ox tuj twi', ntons a tgan tzan txik aq'uma' kywitz kyaqil kye txq'anky qerman txini; b'ix qa ni ikxji nlay tz'ox tuj twi', ntons a tgan tzan tok q'umlet tetz iktza' jun aj nya'tx qijajil aj k'onti'l n'okslan te Qtata Dios qatzun iktza' jun aj peyul chojenjji [aj k'onti'l n'okslan].
18 Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, kyaqil aj nlay etzoqpij tzani twitz ja tx'o'tx'ni, ax nlay k'amet [tuky'i te Qtata Dios] tuj ka'j, b'ix kyaqil te aj etzoqpi'tz tzani twitz tx'o'tx'ni, ax ok'ametel [tuky'i te Qtata Dios] tuj ka'j.*
19 Ax oxe'l nq'uma' etetz qa kab'e' te etetz oj exnaq'tzan tzani twitz tx'o'tx', qa dyakwerd atix ti'j te aj oxe'l eqani', ntons te Ntat aj atjax tuj ka'j otzajel tsi'.
20 Komo aj ja' akyeqet kab'e' qatzun oxji chimo' kyib' nkyena'on wetz, wetz akyinqet kxol.»
21 Ntons owok laq'chet te Xhpe'y ti'j Jesus, oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «¿Tat, jateb'-el oqtel nnajsa' jun werman qa ma tk'uluj jun nya'tx galan wi'j? ¿Wuq-el pe'?»
22 Te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Nya'tx cha wuq-el sinoke b'an ky'ila'j-el† aj presis.»

Te Yek'b'il Ti'j Jun Aq'unon Aj K'onti'l Oqet Tnajsa' Junky

23 «Nxik nq'uma' ikxji tzan tpaj oj kykaj kye xjal tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j, te nini iktza' ti'j jun k'ulul mandad n'eq'in tajlal kyuky'i kye tmos.

* **18:8** Mat 5:30 * **18:9** Mat 5:29 * **18:11** Luks 19:10. Kye xjal oqtxi' aj oqet ktz'ib'a' tyol Qtata Dios tuj kyyol, atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani. * **18:16** Deu 17:6; 19:15; 2Kor 13:1; 1Tim 5:19 * **18:18** Mat 16:19; Wnch 20:23 † **18:22** Ax: wuq-el lajuj tuj mutx' (7 veces 70). ‡ **18:24** Ax: lajuj mil talent. Jun talent iktza' twi' tk'u'j jun xjal winqi' aq'b'i.

24 Aj taq'ik tzan tpeyun kyetz, opon
q'apb'aj tuky'i'l jun xjal aj k'asb'ena'
tuq titza' b'an nim tmin‡ tuky'i'l.
25 Komo te aj aq'unonji k'onti'l tuq
stumin tzan xhchojet titza', ntons te
k'ulul mandad oxik tk'ulu' mandad
tzan tuq txik k'ayi' te taq'unon tuky'i
junky, tuky'ix txu'jel b'ix tk'wa'al b'ix
kyaqil tuq aj tidi' tetz tzan tuq xhcho-
jet te k'as.
26 Ntons te tmos oqet mejlet twitz
b'ix oqet twitz twitz ikxjani: “Tat, in-
sten apasens ch'in wi'j, wetz owokel
nchojo' kyaqil te nk'as awuky'i'l.”
27 Ntons te k'ulul mandad owok
lo'et tk'u'j ti'j b'ix oqet tnajsa' te tk'as
b'ix oxik stzoqpi'.
28 Per ya ma xik tzoqpi' te tmos,
dech owoknoj twitz jun tuky'i'l aj
k'asb'ena' tuq titza' jun nim tmin
tuky'i'l iktza' twi' tk'u'j jun xjal kye
oqal q'ij. Otzaj stzyu' b'ix owaq'ik
tzan tok chxhipo' talq b'ix oxik
tq'uma' tetz ikxjani: “¡Intok achojo' aj
k'asb'ena' awitza' wuky'i'l!”
29 Ntons te tuky'i'l oqet mejlet twitz
b'ix oqet twitz twitz ikxjani: “In-
sten apasens ch'in wi'j, wetz owokel
nchojo' kyaqil te nk'as.”
30 Per tetz ni k'onti'l oqet tnajsa'
sinoke oxik tsama' pres max aj tok
xhchojo' kyaqil.
31 Tzan tpaj ntzani b'an oje
kyeb'isun kye txq'anky mosj, kyetz
exwa'q q'umal tuky'i te k'ulul man-
dad kyaqil aj ojetq tuq ky'ik.
32 Ntons te k'ulul mandad owok
xtxoko' b'ix oxik tq'uma' tetz ikx-
jani: “Yatz a'ich jun mosj b'an nya'tx
galan. Wetz oqet nnajsa' kyaqil te
ak'as wuky'i'l tzan tpaj oqet awitz
nwitz.
33 ¿Nya'tx petzun presis tuq tzan tok
lo'et ak'u'j ti'j te awuky'i'l iktza'x wetz
owok lo'et nk'u'j awi'j?”
34 Ntons te k'ulul mandad ojaw
q'ojlik nim, b'ix oxik tk'ulu' mandad
tzan tuq txik si' xhcho'nal ti'j max aj
tokb'aj xhchojo' kyaqil.»
35 Te Jesus ax oxik tq'uma' ikxjani:
«Ax ikxji otk'ulu'tz etuky'i'l te Ntat aj
atjax tuj ka'j qa etetz nlay qet enajsa'
tuky'i jun tk'u'jlal jun eterman.»

19

Te Tume'l Tistil Nya'tx Galan Tzan Kyqet Pawjik Kye Xjal

Mat 5:31-32; Mak 10:1-12; Luks 16:18

1 Ntons ya ma xik tq'uma' kyaqil
ntzani, ntons te Jesus owex tuj Galiley
b'ix oxik tuj tkwentil Judey junxla' te
Jordan A'.
2 B'an ky'ila'j xjal eb'aj'ok lapet ti'j
b'ix eb'ajqet tq'ana' kye yab'.
3 Junjun aj b'uch'uj Parisey eb'aj'ok
laq'chet ti'j Jesus b'ix oxik kcha'o' tetz
ikxjani tzan tuq tqet kyeq'i': «¿B'a'n
pe' tuky'i te Kawb'il tzan tqet qpawa'
qib' tuky'i qxu'jel tzan tpaj jun tidi'?»
4 Ntons te Jesus owaj tq'uma' ikx-
jani: «¿Ti'tzun mina' tjaw ete'e' etetz
tuj Tu'jal Dios ti'j te [Qtata Dios]
aj oqet k'ulun kye xjal, oqet tk'ulu'
ichan tuky'i xuj?»*
5 B'ix otq'umaj ikxjani: «Astilji te
ichan okajel tsi' stat b'ix te tnan tzan
tok junan tuky'i txu'jel, b'ix ikxji
kykab'il okye'okel iktza' cha jun xjal.*
6 Astilji, nya'tx kab'e' kyb'et sinoke
cha jun xjal. Astilji jun xjal k'onti'l
tzan tel tpawa' aj oje tz'ok junch'i'
tzan Qtata Dios.»
7 Ntons kyetz oxik kcha'o' tetz ikx-
jani: «Ntons ¿tistil te Moisés oxik
tk'ulu' mandad qa jun ichan ma qet
pawjik, a tgan tzan txik tsi' jun tu'jal
te txu'jel, b'ix ikxji b'a'n tzan taj tlajo'
te xuj?»*
8 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikx-
jani: «Tzan tpaj etetz k'onti'l n'ox tuj
ewi', te Moisés ostzoqpij tzan eqet
pawjik, per tb'aya' nya'tx tuq ikxji.
9 Wetz oxe'l nq'uma' etetz, ab'l aj
oqtel tpawa' tib' b'ix qa nya'tx tzan
tpaj te xuj nk'ajajin, b'ix qa te xjal
owokel junan junky'el tuky'i junky,
ntons nk'ajajin; b'ix jun xjal aj n'ok

* **19:4** Gén 1:27; 5:2; Mal 2:15 * **19:5** Gén 2:24 * **19:7** Deu 24:1-4; Mat 5:31

junan tuky'i jun xuj aj pawa' tib', ax nk'ajajin.»*
10 Ntons kye txnaq'atz oxik kyq'uma' ikxjani: «Qa ikxji nky'ik tuky'i jun ichan tuky'i txu'jel, ntons mejor k'onti'l tzan tok junan.»
11 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Nya'tx kyaqil n'ox tuj kywi' te ntzani, sinoke a'ox kye aj [te Qtata Dios] ma'tx tzaj tsi' kynab'l tzan tel kyniky'.
12 Komo at tistil kye xjal k'onti'l nkye'ok junan, qa tzan tpaj eqet itz'jik slo'q, qatzun eqet k'ulu' tzan junky tzan kyok slo'q, qatzun k'onti'l nkye'ok junan tzan tpaj ikxji kygan tzan kyaq'unan te Qtat aj nnajan tuj ka'j. Ab'l te aj b'a'n tzan tk'amon te ntzani ntons intk'amon.»

Aj Kyqet Tky'iwla' Jesus Kye K'wa'l
Mak 10:13-16; Luks 18:15-17

13 Ntons [kye xjal] eb'ajpon kyeq'i' txq'an k'wa'l tuky'i Jesus tzan tuq tqet tsi' tq'ab' kyajsik b'ix tzan txnaq'tzan kyi'j. Per kye txnaq'atz e'aq'ik tzan kyok kyili' kye aj eq'il tuq kye k'wa'l.
14 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Tzoqpij waq tzan ktzaj kye k'wa'l wuky'i'l b'ix k'on tz'el etin gan kyetz, komo kye xjal aj iktza' ja k'wa'l ntzanije'ni nkyekaj tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j.»
15 Ntons oqet tsi' tq'ab' kyajsik kye k'wa'l b'ix yaji owex tuj aj luwarji.

Aj Tok Xhcha'o' Jun Q'inon Tidi' Presis Tzan Tox Tuj Ka'j
Mak 10:17-31; Luks 18:18-30

16 Ntons, jun xjal owok laq'chet ti'j Jesus b'ix oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, ¿tidi' jun galan presis tzan nk'ulun tzan nk'amon jun wanq'in te jun-ele'x?»
17 Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «¿Tistil ntzaj acha'o' wetz alkyetz te galan? A'ox [Qtata Dios te] aj galan. Per qa yatz agan tzan awanq'in te jun-ele'x, a tgan tzan tqet awoksla' kyaqil te aj oje kaj tq'uma' te Qtata Dios.»
18 Yaji te xjal oxik xhcha'o' ikxjani: «¿Alkyetz?» Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «K'on chkansan,* k'on chk'ajajin,* k'on xhch'elq'an,* k'on jaw anik'o' jun yol ti'j junky,*
19 inkyqet alima' te atat b'ix te anan,* b'ix ax intqet agani' junky ab'l yatz iktza'x nqet awen awib'x.»*
20 Ntons kyi te ku'xon: «Kyaqil nini nqet nk'ulu'. ¿Tidi' junky presis tzan tqet nk'ulu'?»
21 Ntons te Jesus oxik tq'uma': «Qa yatz agan tzan aten b'an galan tuj twitz Qtata Dios, ntons intxik ak'ayi' kyaqil aj tidi' yatz b'ix intxik awoye' kye meb'a' xjal. Ikxji at aq'inomal tuj ka'j. Yaji patzaj wuky'i'l b'ix pawok lapet wi'j.»
22 Ya ma tz'ok xhcha'o' te ku'xon ikxji, tetz owaj b'ix b'an nb'isun tuq tzan tpaj tetz b'an q'inon tuq.
23 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, b'an kwest te jun q'inon tzan txik tq'apo' tib' tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j.
24 Oxe'l nq'uma' junky'el etetz, mas nya'tx kwest tzan tky'ik jun kway kamey tuj xhchutil jun akuxh, twitz te jun q'inon tzan txik tq'apo' tib' tuj tq'ab' Qtata Dios.»
25 Ya ma tz'ok kcha'o' kye txnaq'atz ikxji, kyetz eb'ajlab'an b'ix okyyolij kyib'kyib'x ikxjani: «Ntons ¿ab'l b'a'n tzan tkolet?»
26 Te Jesus exik te'e' b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Te ja ntzani nlay b'antik tzan kye xjal; per yatzun te Qtata Dios, b'a'n tzan tb'antik kyaqil titza'.»
27 Ntons te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Qetza oje kaj qsi'na kyaqil aj at tuq tidi' qetz tzan tpaj qoklen lapetna awi'j. ¿Tidi' qetza ojk'amo'tzna?»
28 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz

* **19:9** Kye xjal oqtxi' aj oqet ktz'ib'a' tyol Qtata Dios tuj kyyol, atqet oqet ktz'ib'a' te tmankb'il part tuj ja taqan ntzani b'ix atqet k'onti'l; Mat 5:32; Mak 10:11-12; Luks 16:18; 1Kor 7:10-11. * **19:18** Exo 20:13; Deu 5:17 * **19:18** Exo 20:14; Deu 5:18 * **19:18** Exo 20:15; Deu 5:19 * **19:18** Exo 20:16; Deu 5:20 * **19:19** Exo 20:12; Deu 5:16 * **19:19** Lev 19:18

ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, oj tpon tyemp oj tjaw ky'ixpu' kyaqil tzan tok ak'a'j, oj nqet wit'let [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] tuj nwit'lel tuj ka'j aj ja' okyink'uluyon mandad,* etetz aj ma'tx kx'ok lapet wi'j ax okxtel wit'let tuj kykab'lajujil ewit'lel tzan txik eq'uma' tume'l ti'j te kyk'ulb'en kye kykab'lajujil b'uch'uj tijajil Israel.*

29 B'ix ab'l te aj tzan npaj wetz okajel tsi' tjay qa kye terman qatzun stat qatzun tnan qatzun kye tk'wa'al qatzun xtx'o'otx'ji, tetz otk'amo'tz b'an ky'ila'j txq'anky ikxji, b'ix otk'amo'tz jun tanq'in te jun-ele'x.

30 Per ky'ila'j kye aj tb'ay, okye'okel xtxa'mpon, b'ix kye aj xtxa'mpon, okye'okel tb'ay.»†

20

Te Yek'b'il Aj Telponx Te Qtata Dios Nk'ulun Parej Kyuky'i Kyaqil Kye Aj Nkye'okslan Ti'j

1 «Komo te tume'l titza' te Qtat aj nnajan tuj ka'j nk'ulun kyuky'i kye xjal aj akyeqet tuj tq'ab', te nini iktza' aj tex jun tajaw jay b'an q'eqo' joyol taq'unon tzan tuq kyaq'unan tuj tawal ub.

2 Okaj kyuky'i'l kye aq'unon tzan xhchojon twi' kyk'u'j iktza'x twi' tk'u'j jun xjal jun q'ij,* ntons eb'ajxik tlajo' aq'unon tuj tawal.

3 Yaji owex junky'el te toxi' or te q'eqo',† b'ix eb'ajxik te'e' txq'anky xjal tuj plas k'onti'l tuq kyaq'un,

4 oxik tq'uma' kyetz ikxjani: "Ax etetz, pex waq aq'unon tuj wawal, b'ix oxe'l nsi' twi' ek'u'j aj presis." Ntons kyetz eb'ajxik.

5 Yaji te tajaw owex junky'el mer chijq'ij‡ b'ix ax owex junky'el te toxi' or te qale',§ b'ix ax etzaj tuk'le' txq'anky aq'unon.

6 Yaji ya ma qopon te tjweb'i' or te qale',* owex junky'el b'ix e'oknoj twitz txq'anky aj k'onti'l tuq kyaq'un, b'ix oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: "¿Tistil etetz atikxqet tzani, ma'tx tz'ex eq'ij b'ix cha atikxqet?"

7 Yaji kyetz oxik kyq'uma': "Tzan tpaj nijunwt ab'l ma tzul uk'lel qetza tzan qaq'unan tuky'i'l." Ntons tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: "Ax etetz pex waq aq'unon tuj wawal."

8 Ya ma qo'ok chukaq'b'il oxik tq'uma' te tajaw tuky'i te aj e'el taq'un: "Inktzaj awuk'le' kye aq'unon b'ix intxik asi' twi' kyk'u'j, b'ix pawaq'ik tb'aya' kyuky'i kye aj ma kye'ox aq'unon max tmankb'il b'ix kye aj ma kye'aq'ik b'an tb'ay max tmankb'ilxi'."*

9 Ntons eb'aj'ox uk'le' kye aj eb'aj'aq'ik tzan kyaq'unan te tjweb'i' or te qale',† b'ix junjunchaq te kyetz okyk'amoj twi' kyk'u'j iktza'xkix twi' tk'u'j jun xjal jun q'ij.

10 Yaji ya ma pon or tzan kyox uk'le' kye aj e'aq'ik tzan kyaq'unan b'an luwew, kyetz tuj kynab'l qa ma' tuq kyk'amoj mas nim twi' kyk'u'j kywitz kye aj e'aq'ik yaj, per ax kyetz okyk'amoj twi' kyk'u'j iktza'x twi' tk'u'j jun xjal jun q'ij.

11 Ya ma ky'ik kyk'amo' te twi' kyk'u'j, kyetz e'aq'ik tzan kyyolin nya'tx galan ti'j te tajawil

12 b'ix nkyq'uma' tuq ikxjani: "Kye aj ma kyepon aq'unon yaj, kyetz ma kye'aq'unan cha jun or b'ix yatz ma'tx xik achojo' twi' kyk'u'j parej iktza' qetza, b'ix qetza ma'tx qo'aq'unan nim b'ix ma'tx qipaj jun chman kyaq."

13 Per te tajaw oxik tq'uma' te jun te kyetz ikxjani: "Wamiw, wetz k'onti'l nkyink'ulun awuky'i'l jun nya'tx galan. ¿K'onti'l petzun ma qet tuj awitz tzan txik nchojo' twi' ak'u'j iktza'x twi' tk'u'j jun xjal jun q'ij?

14 Intky'ik ak'amo' te twi' ak'u'j b'ix pax. Qa wetz ngan tzan txik nsi' twi' tk'u'j te xjal aj ma tz'ox aq'unon max

* **19:28** Mat 25:31 * **19:28** Luks 22:30 † **19:30** Tzan tel qniky' ti'j te ntzani, a tgan tzan tjaw qe'e' Mat 20:1-16; 21:28-32; Luks 13:22-30. * **20:2** Ax: jun tmin denary. † **20:3** Ax: toxi' or. ‡ **20:5** Ax: tkaqi' or. § **20:5** Ax: tb'eljuji' or. * **20:6** Ax: tjunlajuji' or. * **20:8** Lev 19:13; Deu 24:15 † **20:9** Ax: tjunlajuji' or.

tmankb'il parej tuky'i twi' ak'u'j,
15 ¿nya'tx petzun wetz at woklen
tzan nk'ulun tuky'i ntumin ik-
tza' wetz ngan? ¿Qatzun yatz
nchq'ojin wi'j tzan tpaj galan xjal
kyinnab'linji?"
16 Ntons ax ikxji oky'el [tzani twitz
tx'o'tx'], kye aj tmankb'il okye'okel
iktza' kye aj tb'ay, b'ix kye aj tb'ay
okye'okel iktza' kye aj tmankb'il.»‡

Aj Tyolin Jesus Toxmajji'n-el Ti'j Tkamiky
Mak 10:32-34; Luks 18:31-34

17 Te Jesus aj ikja'n tuq txik tuj
tb'eyil Jerusalen, eb'ajtzaj tuk'le' kye
kykab'lajujil txnaq'atz apart b'ix oxik
tq'uma' kyetz ikxjani:
18 «Etetz eteb'en, ajna'l ikja'n qxik
Jerusalen aj ja' okyinxe'l q'apo' [wetz]
te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] tuj
kyq'ab' kye pal aj nim kyajwalil b'ix
kye xnaq'tzal kawb'il, b'ix yaji oxe'l
kyq'uma' tzan nkamik,
19 b'ix okyinxe'l kyq'apo' tuj kyq'ab'
kye k'ulul mandad aj nya'tx qxjalil
aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios
tzan kxmayin wi'j b'ix okyinqtel
kyjub'cha' b'ix okyinqtel kyklabi'
twitz jun krus, per yaji tuj toxi'n q'ij
okyinjawel anq'in.»

Aj Tok Xhcha'o' Te Tnan Wa'nch B'ix Jacobo Tidi' Presis Tzan Jk'amon Jun Qajwalil
Mak 10:35-45

20 Ntons te kynan kye tk'ajol
Sebedey opon tuky'i Jesus b'ix ajune'
tuq kye tal tuky'i'l.§ Eqet mejlet twitz
Jesus tzan tuq txik kyqani' tuky'i'l
tzan tb'ek'an kyi'j.
21 Te Jesus oxik xhcha'o' te xuj ikx-
jani: «¿Tidi' agan?» Yaji tetz oxik
tq'uma' ikxjani: «Oj aqet wit'let k'ulul
mandad tuj awit'lel, intxik ak'ulu'
mandad ch'in tzan kyqet wit'let kye
wal ak'atzaj, jun tuj amanq'ab' b'ix
junky tuj asurt.»
22 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikx-
jani: «Etetz k'onti'l eteb'en tidi' aj
ntzaj eqani'. ¿O'petzun ob'antel tzan
etipan etetz te aj xhcho'nal iktza'
wetz owokel wen?»* Yaji kyekyi
kyetz ikxjani: «O'.»
23 Te Jesus oxik tq'uma' kyetz:
«B'an'ax, etetz owokel eten te xh-
cho'nal iktza' wetz owokel wen,† per
tzan eqet wit'let tuj nmanq'ab' b'ix
tuj nsurt nya'tx a'in wetz e'el tetz,
sinoke oxe'l si'let kye aj te Ntat oje
kye'el tjoyo'.»
24 Yatzun kye junky lajuj txnaq'atz,
ya ma tz'ok kcha'o' tidi' oky'ik, kyetz
eb'ajjaw q'ojlik kyuky'i kye kab'e' aj
kyerman kyib'.
25 Per yaji te Jesus etzaj tuk'le'
b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«Etetz eteb'en kxol kye aj k'onti'l
nkye'okslan Dios, kye k'ulul man-
dad b'ix kye aj tlimaqal-e', kyetz
nkyek'ulun mandad b'an jwert kyi'j
kye kxjalilx.
26 Per exol etetz k'onti'l tzan tok
ikxji, sinoke ab'l aj tgan tzan tok
nim tajwalil exol etetz, a tgan tzan
taq'unan kye txq'anky;*
27 b'ix ab'l jun exol etetz aj tgan
tzan tok te tb'ay ewitz, a tgan tzan
taq'unan kye txq'anky iktza' jun aj
cha mosi' tzan junky.*
28 Ax ikxji wi'j [wetz] te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios [a'in]; wetz k'onti'l in'ul
tzan tok k'ulu' kyaqil te wetz, sinoke
in'ul tzan kxik nna'o' kye xjal b'ix
tzan txik nq'apo' wib' tzan nkamik
te kky'ixel tzan kykolet ky'ila'j te
kyetz.»*

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Kab'e' Moy
Mak 10:46-52; Luks 18:35-43

29 Ya ma kye'etz kyetz tuj te amaq'
Jeriko, ky'ila'j xjal eb'aj'ok lapet ti'j
Jesus.
30 Kab'e' moy aj wit'like' tuq xtx'u'k
te b'ey, aj txik kcha'o' te Jesus ikja'n

‡ **20:16** Intqet awen aj ja' nyolin tidi' telponx ntzani ti'j Mat 19:30; ax aj ja' nyolin Mak 10:31; Luks 13:30. § **20:20** Jacobo tuky'i Wa'nch; Mak 10:35. * **20:22** Ax: ¿O'petzun ob'antel tzan etipan tzan txik etuk'a' etetz te wuk'a' aj oxe'l wuk'a' wetz? † **20:23** Ax: B'an'ax etetz oxe'l etuk'a' te wuk'a' aj oxe'l wuk'a'. * **20:26** Luks 22:25-26 * **20:27** Mat 23:11; Mak 9:35; Luks 22:26 * **20:28** Luks 22:27

tuq tky'ik tzi, kyetz eb'ajjaw siky'in
kongan ikxjani: «Tat, yatz aj tijajil
Dawid a'ich, intok lo'et ch'in ak'u'j
qi'ja.»
31 Kye xjal eb'ajxik ilin kyi'j tzan tuq
kylumet, per kyetz mas tuq nkyejaw
siky'in kongan ikxjani: «¡Tat, aj tijajil
Dawid a'ich, intok lo'et ak'u'j qi'ja!»
32 Ntons te Jesus owa'let, etzaj
tuk'le' kye moy, b'ix oxik xhcha'o'
kyetz ikxjani: «¿Tidi' egan tzan
nk'ulun eti'j etetz?»
33 Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani:
«Tat, qetza qgana tzan jka'yin.»
34 Ntons te Jesus owok lo'et tk'u'j
kyi'j b'ix owok tmako' te kywitz,
b'eyxnajji kyetz eka'yin b'ix eb'aj'ok
lapet ti'j Jesus.

21

Aj Tox Te Jesus Tuj Jerusalen Iktza'x Ojetq Tuq Kaj Tz'ib'a' Ti'j B'an Oqtxi'

Mak 11:1-11; Luks 19:28-40; Wnch 12:12-19

1 Ntons ikja'n tuq kypon qaynin ti'j
Jerusalen, b'ix aj kypon [xtxa'm] jun
aldey Betfaje tb'i, ti'j te witz Olib, te
Jesus exik tlajo' kab'e' txnaq'atz tzi,
2 b'ix oxik tq'uma' kyetz ikjani: «Pex
waq tuj te aldey aj atqet qwitzni. B'ix
tzi owokelnoj ewitz jun bur tuky'i tal
b'ix k'alo'. Owelal epuju' b'ix okyetza-
jel etin tzani.
3 Qa at ab'l otzajel tq'uma' jun tidi',
intxik eq'uma' tetz ikxjani: "Te Qa-
jawil owokeyon titza' b'ix owajetz
tswa' luwew."»
4 Ntons kyaqil ntzani oky'ik tzan
tponkix tyol te aj yolil tyol Dios, te tyol
aj oqet stz'ib'a' oqtxi' ikxjani:
5 "Intxik eq'uma' tuj te amaq' Sión*
ikxjani, 'Intxik awen, tzul te twitzale'
k'ulul mandad eti'j. Tetz tzul kyeb'a'
b'ix galan nab'lin, b'ix tzul iqa' tajsik
jun bur, tajsik jun bur man tal, tal jun
kway iqal iqtz.' "*
6 Ntons, kye txnaq'atz eb'ajxik b'ix
oqet kyk'ulu' te aj ojetq tuq xik q'uma'
kyetz tzan Jesus.
7 Otzaj kyin te bur b'ix te tal, ojax
ksi' ktxo'w tajsik b'ix te Jesus ojaw
iqa'.*
8 B'an ky'ila'j tuq kye xjal ajune',
b'ix nqet tuq ksi' ktxo'w tuj tb'ey te
Jesus b'ix junjunky nqet tuq ksi' txaq
tze'.†
9 Kye aj tb'ayome' tuq twitz b'ix kye
aj lapike' tuq ti'j, nkyesiky'in tuq ikx-
jani: «¡Hosana, jun chalajb'il te tijajil
Dawid! ¡Galanxwit ky'ik ti'j te aj tzul aj
tlajen Qajawil! ¡Hosana, jun chalajb'il-
wit tuj ka'j ti'j tetz!»*
10 Ntons, aj tox te Jesus tuj
Jerusalen kyaqil kye xjal eb'aj'etz
lab'un b'ix ky'ila'j nkyecha'on tuq
ikxjani: «¿Ab'l te aj xjalni?»
11 B'ix kye aj ajune' tuq tuky'i'l oxik
kyq'uma': «Tetz aji te Jesus aj yolil tyol
Qtata Dios. Tzajnaq tuj Nasaret tuj
tkwentil Galiley.»

Aj Kyetz Tlajo' Jesus Kye K'ayiyon Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios

Mak 11:15-19; Luks 19:45-48; Wnch 2:13-22

12 Ntons, yaji te Jesus owox tuj te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix eb'aj'etz
tlajo' kye aj nkyek'ayin tuq tzi b'ix kye
aj nkyeloq'on tuq b'ix eb'ajjaw txon
te kymes kye ky'exb'el tmin b'ix ax
kywit'lel kye aj k'ayil palom.
13 B'ix oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «Tuj te Tu'jal Dios nyolin
ikxjani: "Wetz njay owokeyon tzan
exnaq'tzan te wetz."* [Ikxji nyolin
te Tu'jal Qtata Dios] per yatzun etetz
ma'tx ek'uluj tzan token etitza' iktza'
kyjay eleq'.»*
14 Ntons tzi tuj te Nin Jay eb'aj'ok
laq'chet ti'j kye moy b'ix kye kox, b'ix
eb'ajqet tq'ana'.
15 Per yatzun kye pal aj nim
kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il,
ya ma tz'ok kyen kyaqil kye seny
aj nkyelab'an kye xjal ti'j aj nqet

* **21:5** Sión te tb'i oqtxi' ti'j te amaq' Jerusalen b'ix ax telponx kyi'j kye aj tijajil Israel. * **21:5** Isa 62:11; Zac 9:9 * **21:7** Mak 11:7; Luks 19:35 † **21:8** Ikxji tuq kyetz nkyek'amon galan tuj kyamaq' jun xjal tlimaqal xjal aj nqet kygani'. * **21:9** Sal 118:25-26 * **21:13** Isa 56:7 * **21:13** Jer 7:11

tuq tk'ulu', b'ix aj txik kcha'o' kye k'wa'l nkyesiky'in tuq tuj te Nin Jay "Hosana, jun chalajb'il te aj tijajil Dawid," ntons kyetz eb'ajjaw q'ojlik.

16 Oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «¿Nxik pe' acha'o' te aj nkyq'uma' kye ja k'wa'lni?» Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Tzun, nxik ncha'o'. Per ¿mina' petzun tjaw ete'e' etetz tuj te Tu'jal Dios aj ja' nyolin ikxjani: "Kyuky'i k'wa'l b'an nekit b'ix kyuky'i kye aj man nkyetxu'un, yatz ma'tx qet ak'ulu' tzan kchalajsan awi'j"?»*

17 Ntons tetz eb'ajkaj tsi' b'ix owex tuj te amaq' b'ix oxik Betany aj ja' oposadin.

Aj Stzaj Tqanb'e' Jesus Tajsik Te Tze' Igos Aj K'onti'l Tuq Twitz
Mak 11:12-14,20-26

18 B'an q'eqo' aj tmeltz'jik te Jesus tuj amaq' [Jerusalen], tetz otzaj wa'ij ti'j.

19 Tetz oxik te'e' jun wi' tze' igos xtx'u'k te b'ey, oxwa'q e'el te tze' per k'onti'l tuq twitz, cha pur tuq txaq. B'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¡Ajna'l ya k'onky chwitzan!» B'eyxnajji te tze' igos ojaw ky'ixwik.

20 Yatzun kye txnaq'atz, ya ma tz'ok kye'e' te aj ojetq tuq ky'ik, eb'ajlab'an b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «¿Titza' ma jaw ky'ixwik te tze' igos b'an luwew?»

21 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, qa etetz owokel wit'let ek'u'j wi'j b'an byenech b'ix k'onti'l nna'non etanim, ntons ob'antel etitza' nya'tx a'ox iktza' ma'tx tz'ok nk'ulu' ti'j ja tze'ni, sinoke b'a'n tzan txik eq'uma' jun tidi' iktza' te ja witzni, "Pawel tzani b'ix intxik axon awib' tuj te nim a'," b'ix ikxji oky'el.*

22 B'ix kyaqil aj oxe'l eqani' etetz oj exnaq'tzan b'ix qa wit'lik ek'u'j iktza'x n'eqani', ntons ek'amo'tz.»*

Te Jesus Nkolon Tib' Kywitz Kye Aj Nkyeqanin Tuq Tetz Ja' Tzajnaq Tuq Tajwalil
Mak 11:27-33; Luks 20:1-8

23 Yaji te Jesus owox tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios. B'ix aj man tuq nxnaq'tzan, eb'aj'ok laq'chet ti'j kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye tijxjal kxol kye aj tijajil Israel b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Tidi' awajwalil tzan tqet ak'ulu' kyaqil ntzani? ¿Ab'l oxik sin awajwalil?»

24 Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Wetz ax oxe'l ncha'o' jun tidi' etetz; qa etetz owajetz etzaq'b'e' ntons ax wetz oxe'l nq'uma' etetz tuky'i ab'l qajwalil nqet nk'ulu' kyaqil ntzani.

25 ¿Ab'l otzaj lajon te Wa'nch tzan tswan a' kywi' kye xjal? ¿[Te Qtata Dios] aj atjax tuj ka'j otzaj lajon tetz, qatzun xjal otzaj lajon tetzji?» Ntons kyetz nkyeyolin tuq kyib'kyib'x ikjani: «Qa oxe'l jq'uma' qa [te Qtata Dios] aj atjax tuj ka'j, ntons otzajel xhcha'o' "¿Tistil k'onti'l oxik etoksla'?"

26 B'ix qa oxe'l jq'uma' qa xjal otzaj lajon tetz, [nlay b'antik tzan txik jq'uma' ikxji] tzan tpaj kyaqil kye xjal nkye'okslan te Wa'nch jun aj yolil tyol Qtata Dios tuq.»

27 Ntons kyetz oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «K'onti'l qeb'ena.» Yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ntons ax wetz nlay xik nq'uma' etetz tuky'i ab'l qajwalil nqet nk'ulu' kyaqil ntzani.»

Te Yek'b'il Ti'j Kab'e' K'wa'alb'aj

28 [Ntons oxik tq'uma' te Jesus ikxjani:] «¿Titza' n'el tuj ewitz? At tuq jun xjal b'ix ate' tuq kab'e' tk'wa'al. Tzaj te k'wa'lon, oxik tq'uma' tuky'i te tb'ay tk'wa'al ikxjani: "Nk'ajol, pax aq'unon tuj qawal."

29 Yaji te tk'ajol owaj stzaq'b'e', oxik tq'uma' ikxjani: "Nlay, k'on ngan xik." Per mas yaj otzaj tna'on tetz b'ix yaji oxik aq'unon.

30 Yaji te k'wa'lon oxik tq'uma' tuky'i te tkab'i' tk'wa'al iktza'x ojetq

* **21:16** Sal 8:2 * **21:21** Mat 17:20; 1Kor 13:2 * **21:22** Mak 11:24

tuq xik tq'uma' tuky'i te tb'ay tk'wa'al.
Yaji te tkab'i' tk'wa'al owaj stzaq'b'e'
ikxjani: “B'a'n tat, wetz ma kyinxik.”
B'ix yaji tetz k'onti'l oxik.
31 ¿Alkyetz jun te kyetz oqet tk'ulu'
iktza' tgan te stat?» Yaji kyetz oxik
kyq'uma' ikxjani: «A te tb'ay k'wa'l.»
Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz:
«Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax,
kye aj peyul chojenj b'ix kye xuj aj
k'ajajiyon, kyetz okyekajel tuj tq'ab'
Qtata Dios tb'ay ewitz etetz.
32 Te Wa'nch owul yek'ul etetz titza'
tuq tzan etanq'in tuj tume'l, per etetz
k'onti'l oxik etoksla'. Per yatzun
kye aj peyul chojenj b'ix kye xuj aj
k'ajajiyon, kyetz oxik kyoksla'. Per
etetz anke owok eten kyaqil ntzani,
k'onti'l ojaw eky'ixpu' enab'lin tzan
txik etoksla'.»*

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Aq'unon Aj Nya'tx Galan Kyenab'lin
Mak 12:11-12; Luks 20:9-19

33 «Instzaj echa'o' junky yek'b'il: Te
tajaw te jun tx'o'tx' oqex tawa' txq'an
tawal ub, b'ix owok tsi' alwert ti'j;
b'ix oqet tk'ulu' jun luwar ja' tzan tetz
tyitz'o' ta'al te ub b'ix ax ojaw tk'ulu'
jun txb'uqb'il nim twa'lkal.* Yaji
tetz oxik tsi' majenj kyuky'i txq'anky
aq'unon b'ix tetz oxik [najayon tuj
junky luwar].
34 Ya ma pon tyemp tzan tjaw kyin
twitz te awalj, ntons tetz exik tlajo'
txq'an tmos kyuky'i kye majenon
tzan tuq tajtz ksi' ch'in ta'al te kyma-
jenb'en.
35 Per kye majenon, kyetz eb'ajjaw
meltz'jik kyi'j kye mosj b'ix jun oqet
kyb'uju' b'ix junky oqet kykansa' b'ix
junky oqet kyok'onsa' tuky'i ab'j.
36 Ntons yaji te tajaw tx'o'tx' exik
tlajo' txq'anky tmos mas ky'ila'j twitz
te tb'ay-el, per kye majenon ax owok
kyk'ulu' kyi'j kyetz iktza'x kyi'j kye
txq'anky tb'ay-el.
37 Yaji mejor oxik tlajo' te tk'ajol,
tetz nb'isun tuq ikxjani: “Te nk'ajol
oqtel kyoksla'.”
38 Per ya ma xik kye'e' te tk'ajol, kye
majenon okyyolij kyib'kyib'x ikxjani:
“Aj ntzani-alo te aj okajel etzan te
tx'o'tx'. Intqet jkansa' tzan tkaj te
terensy te qetz.”
39 Ntons oqet ktzyu' b'ix owex kyin
ti'jx te awalj b'ix oqet kykansa'.
40 Ntons, oj tpon te tajaw awalj,
¿tidi' etetz tuj enab'l oqtel tk'ulu'
kyuky'i'l kye majenon?»
41 Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani:
«Okyeqtel tkansa' kye aj xjal nya'tx
galan kyenab'linni b'ix nlay tz'ok lo'et
tk'u'j kyi'j, b'ix oxe'l tsi' te xtx'o'otx'
majenj kyuky'i txq'anky aj b'a'n tzan
tajtz ksi' ch'in twitz te awalj aj ta'l te
tx'o'tx'.»
42 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «¿Ti'tzun mina' tjaw ete'e'
etetz tuj te Tu'jal Dios aj ja' nyolin ikx-
jani? Komo nyolin: “Te ab'j aj owex
xo'o' tzan kye albañil, ajna'l oje tz'ok
iktza' te ab'j aj b'an presis te twit'lel
jay. A te Qajawil oje k'ulun ikxji b'ix
b'an nqolab'an ti'j tk'ulb'en.”*
43 Ntons, astilji wetz oxe'l nq'uma'
etetz, owelal in exol etetz te tumelil
tzan eten tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix
oxe'l si' kye txq'anky xjal aj oqtel
kyk'ulu' iktza' te Qtata Dios tgan.
44 B'ix ab'l aj ojawel xpetk'an ti'j ja
ab'jni, opoyon najsa'; b'ix qa te ab'j
oqtel tz'aqik tajsik jun xjal, te xjal
okajel b'an xhink.»*
45 Yatzun kye pal aj nim kyajwalil
b'ix kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz ya
ma tz'ok kcha'o' kye aj yek'b'ilji owel
kyniky' te Jesus nyolin tuq kyi'j kyetz.
46 Ntons kyetz kygan tuq tzan tjaw
ktzyu', per nkyexob' tuq, tzan tpaj
kye xjal nkyyoli' tuq, te Jesus jun aj
yolil tyol Qtata Dios.

22

Te Yek'b'il Aj Telponx Nya'tx Kyaqil Nkye'okslan Tuj Tume'l Tzan Kyox Tuj Ka'j

1 Yaji te Jesus owaq'ik tzan ty-
olin junky'el kyuky'i'l tuky'i txq'anky

* **21:32** Luks 3:12; 7:29-30 * **21:33** Isa 5:1-2 * **21:42** Sal 118:22-23 * **21:44** Luks 20:18

yek'b'il b'ix oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani:
2 «Ntons, kyi'j kye xjal aj nkyekaj
tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j,
te nini iktza' jun k'ulul mandad aj
oqet tb'isu' jun pyest tzan tpaj toklen
junan te tk'ajol.
3 Ntons eb'ajxik tlajo' kye tmos
uk'lel kye aj uk'leme' tuj te pyest, per
kye aj uk'leme' k'onti'l okyb'anij tzan
kypon.
4 Yaji eb'ajxik tlajo' junky'el kye
tmos b'ix oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: "Intxik eq'uma' kyuky'i kye aj
uk'leme' witza', wetz ma'tx kyeqet
nkansa' kye nwakaxh b'ix kye walo'
aj b'an worte' b'ix kyaqil ma'tx
b'antik [tzan qpyestin]. Pe'etzaj
ajna'l tuj te pyest."
5 Ntons kye aj eb'ajtzaj uk'le' k'onti'l
owox tuj kywi'. Jun te kyetz oxik tuj
tawal, b'ix junky oxik tuj taq'un,
6 b'ix kye junjunky eqet kyb'uju'
kye tmos te k'ulul mandad b'ix
eb'ajqet kykansa'.
7 Ntons te k'ulul mandad ojaw
q'ojlik nim b'ix oxik tk'ulu' mandad
kye tsoldad tzan kyqet kykansa' kye
aj eqet kansan kye tmos b'ix tzan tqet
tuq tz'e'sa' te kyamaq'.
8 Yaji oxik tq'uma' kye tmos ikxjani:
"Kyaqil ma'tx b'antik tzan taq'ik te
pyest, per kye aj etzaj wuk'le' tb'aya'
nya'tx tuq kymeres tzan kyul.
9 Ajna'l pex etetz tuj te nim b'ey
b'ix inktzaj etuk'le' tuj te pyest aj
okye'okelnoj ewitz."
10 Ntons kye tmos eb'aj'ex kyuj kye
b'ey b'ix e'ok kchimo' kyaqil kye aj
e'oknoj kywitz, kyaqil kye aj nya'tx
galan-e' b'ix kye aj galan-e', b'ix ikxji
te luwar onoj tuky'i xjal.
11 Ya ma tz'ox te k'ulul mandad e'el
kye aj uk'leme', oxik tka'yi' jun xjal aj
k'onti'l tuq atok jun tq'anaq galan te
jun pyest toklen junan kab'e' xjal.
12 B'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani:
"Wamiw, ¿titza' ma xhch'otz tzani b'ix
qa k'onti'l atok jun aq'anaq galan?"
Per te xjal k'onti'l owaj stzaq'b'e'
ch'inwt.
13 Ntons te k'ulul mandad oxik
tq'uma' kye tmos: "Intqet ek'alo' toq
b'ix tq'ab', b'ix intex etin jwer tuj
qlolj. Tzi owokelten oq'el b'ix ma
qitx'itx'in txe' te'."*
14 Ntons ky'ila'j kye aj nkyetzaj
uk'le', per cha junjun kye aj nkye'el
joyo'.»*

Te Tume'l Ti'j Te Chojenj
Mak 12:13-17; Luks 20:20-26

15 Ntons, yaji kye aj b'uch'uj Parisey
e'ex tzi b'ix e'okten kawlayon titza'
tuq tzan tqet kyeq'i' te Jesus ti'j jun
tyol b'ix ikxji tzan txik kyq'uma' iktza'
til.
16 Ntons eb'ajxik kylajo' junjun aj
nkye'ok lapet tuq kyi'j b'ix junjunky
aj nkye'okslan tuq ti'j te Eródes tzan
txik kyq'uma' tuq ikxjani: «Xnaq'tzon,
qetza qeb'ena yatz jun chyolin b'ix tuj
tume'l nxik axnaq'tza' tzan qanq'in
tuj jun tume'l iktza' ntq'uma' te Qtata
Dios, b'ix k'onti'l nchk'ulun jun tidi'
cha a'ox tzan akaj galan tuj kywitz
txq'anky, tzan tpaj k'onti'l n'ok asi'
anab'l ti'j jun xjal titza' tok ka'yin ti'j.
17 Astilji, qgana tzan txik qcha'o'na
jun tidi' te yatz. ¿Titza' yatz tuj anab'l
ti'j te Jkawb'il, b'a'n pe' tzan txik
qchojo' chojenj* te twitzale' k'ulul
mandad tuj qamaq'† qa nya'txji?»
18 Ntons te Jesus owel tniky' ti'j te
nya'tx galan aj nkyb'isu' tuq, b'ix oxik
tq'uma' ikxjani: «¡Xmeletz' ka'r! ¿Tistil
egan tzan nqet eteq'i'?
19 Instzaj eyek'u' jun tmin aj n'oken
tzan xhchojet te chojenj.» Ntons oxik
ksi' jun tmin iktza'x twi' tk'u'j jun xjal
tuj jun q'ij,
20 b'ix tetz oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «¿Ab'l qitzb'alil atok ti'j te ja
tminni, b'ix ab'l qb'i atok ti'j?»
21 Yaji owaj ktzaq'b'e' tetz ikxjani:
«Titzb'alil te César aj twitzale' k'ulul
mandad.» Ntons te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Intxik esi' te César aj

* **22:13** Mat 8:12; 25:30 * **22:14** Luks 13:28 * **22:17** Ax: ornat. † **22:17** Ax: César. Ikxji kyb'i kyaqil kye twitzale' aj Romaj nkyek'ulun mandad tuq.

tetzkixi' b'ix intxik esi' te Qtata Dios
aj te Qtata Dios.»
22 Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, kyetz oje
kyelab'an b'ix okaj ksi' b'ix eb'aj'aj.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Oqojawel Anq'in Junky'el
Mak 12:18-27; Luks 20:27-40

23 Ntons, tuj aj q'ijji junjun aj
b'uch'uj Sadusey eb'ajxwa'q q'olb'el
Jesus. Kye aj b'uch'uj Sadusey, kyetz
tuj kynab'l jun xjal k'onti'l njaw
anq'in,* astilji kyetz oxik kyq'uma' te
Jesus ikxjani:
24 «Xnaq'tzon, te Moisés okaj stz'ib'a'
qa jun xjal ma kamik b'ix qa k'onti'l
ma kaj jun tk'wa'al, ntons te junky
terman a tgan tzan tok junan tuky'i'l
te xuj byud tzan tkaj tk'wa'al te xjal aj
okamik.*
25 Ntons, jun-el tzani qxola ate' tuq
wuq ichan kyerman tuq kyib'. Te
tb'ay ermanj owok junan b'ix yaji
okamik. B'ix komo k'onti'l okaj jun
tk'wa'al, astilji te txu'jel okaj tuj tq'ab'
te junky titz'in.
26 Yaji ax ikxji oky'ik ti'j te tkab'i',
b'ix ax ti'j te toxi' ermanj, b'ix ikxji
oky'ik kyuky'i kye txq'anky ermanj
max tuky'i te twuqi'.
27 Ya ma kamik te twuqi' ermanj, ax
okamik te xujky.
28 Ntons oj kyjaw anq'in kye kam-
naq, ntons kxol kye kywuqi' ichan,
¿ab'l jun te kyetz owokel tichmil te
xuj? Komo te xuj owok junan kyuky'i
kywuqil.»
29 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz
ikxjani: «Etetz k'onti'l n'el eniky' tzan
tpaj k'onti'l eteb'en te Tu'jal Dios b'ix
k'onti'l n'el eniky' ti'j te tajwalil Qtata
Dios.
30 Oj kyjaw anq'in kye kamnaq, kye
xuj b'ix kye ichan, nlay kye'ok junan
iktza' kye ángel aj akyejax tuj ka'j
[k'onti'l nkye'ok junan].
31 B'ix ti'j te oj kyjaw anq'in kye
kamnaq, ¿ti'tzun, mina' tqet ete'e'
etetz aj otq'umaj te Qtata Dios? Komo
ikxjani nyolin:
32 "Wetz a'in te Dios aj ntzaj kyna'o'
te Abran b'ix te Isak b'ix te Jacob."*
Ntons astilji te Qtata Dios tetz nya'tx
jun Dios kye kamnaq sinoke jun Dios
aj ntzaj na'o' kyitza' xjal aj itz'oje'.»
33 Ya ma tz'ok kcha'o' kyaqil ntzani,
kye txq'anky xjal oje kyelab'an ti'j
titza' nxnaq'tzan tuq kxol kye xjal.

Te Aj Mas Presis Aj Okaj Tq'uma' Te Qtata Dios Tzan Jk'ulun
Mak 12:28-34

34 Ntons, kye aj b'uch'uj Parisey, aj
tok kcha'o' ojetq tuq kye lumet kye
aj Sadusey titza', kyetz owok kchimo'
kyib' ti'j Jesus,
35 b'ix jun xjal kxol kyetz, jun
xnaq'tzal Kawb'il, oxik tq'uma' te Je-
sus ikxjani tzan tqet teq'i':
36 «Xnaq'tzon, ¿alkyetz te aj
q'umankaj tuj te Kawb'il aj mas
presis tzan tqet jk'ulu'?»*
37 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikx-
jani: «Intqet egani' te Etajawil aj Qtata
Dios ntzaj ena'o', intqet egani' tuky'i
jun tk'u'jlal tuj etanim, b'ix tuky'i jun
tk'u'jlal tuky'i ebalor, b'ix tuky'i jun
tk'u'jlal tuky'i enab'l.*
38 Te ntzani a te tb'ay aj mas presis
tzan jk'ulun.
39 B'ix te tkab'i' ax ch'inky tuq parej,
b'ix nyolin ikxjani: "Intqet egani' te
junky ab'l etetz iktza'x nqet egani'
etib'x etetz."*
40 Kye ja kab'e' yol ntzani aj otzaj
tq'uma' te Qtata Dios tzan tqet qok-
sla', a te mas presis twitz kyaqil aj ny-
olin te Kawb'il b'ix te aj oqet ktz'ib'a'
kye aj yolil tyol Dios oqtxi'.»

Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' Mas Nim Tajwalil Twitz Te Dawid
Mak 12:35-37; Luks 20:41-44

41 Aj man tuq tzunx chimo' kyib'
kye aj b'uch'uj Parisey,
42 te Jesus oxik xhcha'o' kyetz
ikxjani: «¿Titza' etetz nkxb'isun ti'j
te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'?
¿Ab'l qijajil tetz?» Ntons kyetz oxik
kyq'uma': «Tijajil Dawid.»

* **22:23** Kya 23:8 * **22:24** Deu 25:5-6 * **22:32** Exo 3:6 * **22:36** Luks 10:25-26 * **22:37** Deu 6:5; Luks 10:27 * **22:39** Lev 19:18

43 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «¿Ntons titza' te Dawid, aj
nyolin tuq te Txew Dios tuj tanim,
owok tq'uma' ti'j tetz iktza' Tajawil?
Komo te Dawid oxik tq'uma' ikxjani:
44 "Te Qtata Dios‡ oxik tq'uma'
te Wajawil:§ 'Paqet wit'let tuj
nb'anq'ab' b'ix nk'ulu'tz tzan kyqet
kye awajq'oj witza'.' "*
45 Ntons komo te Dawid oxik
tq'uma' "Wajawil" ti'j te Koloyon
aj Q'umankaj Oqtxi', ¿titza' tetz jun
tijajil ikxji?»
46 Ntons, nijunwt ab'l ob'antik
tzan taj stzaq'b'e' ni jun yol, b'ix
yaji nijunwt otnimsaj tk'u'j tzan txik
xhcha'o' jun tidi' tetz.

23

Aj Txik Tq'uma' Jesus Titza' Nkyepaltin Tuq Kye Xnaq'tzon
Mak 12:38-40; Luks 11:37-54; 20:45-47

1 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyuky'i
kye xjal b'ix kye txnaq'atz ikxjani:
2 «Kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye
aj b'uch'uj Parisey, a'e'xk kyetz oje
kaj ksi'x kyib' tzan txik kyq'uma'
tidi' telponx te Kawb'il iktza'x okaj
tq'uma' te Moisés oqtxi'.
3 Astilji etetz presis tzan kyqet etok-
sla' b'ix tzan txik eteq'i' kyaqil aj otza-
jel kyq'uma', per k'on tz'el etin aj
nkyk'ulu' kyetz, tzan tpaj kyetz ntzaj
kyq'uma' jun tidi' b'ix chuktky te aj
nkyk'ulu'.
4 Kyetz nqet kyb'isu' tidi'chq aj b'an
kwest tzan tqet kyk'ulu' txq'anky xjal,
b'ix yaji nxik kyk'ulu' mandad kyi'j
kye txq'anky, per kyetz nya'tx disp-
west tzan kyonen ch'inwt.
5 Kyaqil aj nqet kyk'ulu' cha n'oken
tzan kyok e'e' tzan kye xjal.* Nqet
kyk'ulu' nimaq kye tal kaxh tuky'i
tyol Dios tuj aj yob'a' tajsik kywitz b'ix
ti'j kyq'ab' [iktza' jun ub'ech],* b'ix
nqet kyk'ulu' nim twa'lkal kye ub'ech
ti'j xtxa'm kyq'anaq xluj.*
6 Oj kxik uk'le' wa'il tjay junky, mer
kygan tzan kyqet wit'let tuj kyluwar
aj ja' mas jiq'b'ame', b'ix ax kyuj kye
jay nab'il Dios ax tzi mer kygan tzan
kyqet wit'let tuj kyluwar aj ja' mas
jiq'b'ame'.*
7 B'ix mer kygan tzan kyok lima'
tzan kye xjal tuj te plas b'ix tzan kyok
q'uma' "Xnaq'tzon."
8 Per yatzun etetz, k'onti'l tzan tel
egani' tzan etok q'uma' "Xnaq'tzon"
tzan tpaj cha jun te aj Xnaq'tzal etetz,
te Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi', b'ix
etetz ekyaqil etermanx etib'.
9 B'ix k'on tz'ok eq'uma' "Qtat" te
nijunwt xjal tzani twitz tx'o'tx', tzan
tpaj cha jun te Etat, aj atjax tuj ka'j.
10 B'ix ni k'onti'l tzan etok q'uma'
"Yek'ul B'ey,"* tzan tpaj a'ox te
Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi' te Yek'ul
Eb'ey [tzan eb'et iktza' te Qtata Dios
tgan].
11 Te aj at nim tajwalil exol etetz, a
tetz te aj nk'ulun kwent te etetz.
12 Komo ab'l aj nqet tjiq'b'a' tib'x,
tetz owelal eq'i' tky'exaw; b'ix ab'l aj
k'onti'l nqet tjiq'b'a'x tib', tetz oqtel
jiq'b'a'.*
13 ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal Kawb'il
b'ix etetz aj b'uch'uj Parisey, etetz
a'ix xmeletz'! Komo etetz k'onti'l
nkyekaj esi' tzan kyten kye xjal tuj
tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j; etetz
k'onti'l nxik eq'apo' etib' tuj tq'ab'
Qtata Dios b'ix k'onti'l nkyekaj esi'
tzan txik kyq'apo' kyib' kye txq'anky
aj kygan tzan kyten tuj tq'ab'.
14 ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal Kawb'il
b'ix etetz aj b'uch'uj Parisey, etetz
a'ix xmeletz'! Etetz n'el etin ky-
jay kye ch'i byud, b'ix nkxchalaj
oj etok en [nkxtzanun] nkxnaq'tzan

‡ **22:44** Tuj yol ebrey nyolin "YHWH" aj telponx iktza' "Yawe." § **22:44** Tuj yol ebrey nyolin "Adonay" aj telponx iktza' "Qajawil" tuj qyol qetz. * **22:44** Ax: Paqet wit'let tuj nb'anq'ab' maxkix oj kyok kye awajq'oj kye tojlb'il awoq; Sal 110:1. * **23:5** Mat 6:1 * **23:5** Deu 6:8 * **23:5** Núm 15:38 * **23:6** Mat 20:26-27; Mak 9:35; 10:43-44; Luks 14:8-11; 22:26 * **23:10** Tuj te yol gryeg telponx te ntzani jun xnaq'tzon aj n'onen kyuky'i kye xjal tzan tel kyniky' tidi' presis tzan kyk'ulun iktza' te Qtata Dios tgan. * **23:12** Luks 14:11; 18:14; 1Xhp 5:5

nim tuj; astilji etetz owokel eten jun xhcho'nal b'an nim.†

15 ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj Parisey, etetz a'ix xmeletz'! Etetz ja'chq nkxb'et twitz tx'o'tx' b'ix nkxjunxla'in nim a' tzan echimon xjal tzan kyokslan te exnaq'tzb'en, b'ix oj kyk'amon te exnaq'tzb'en, yaji n'ek'ulu' tzan stzaj si' te kymeres mas nim ewitz etetz tzan kxik xon tuj te nim q'aq' aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun.

16 ¡Last etetz aj iktza' moy a'ix b'ix nkyexik ejocho' txq'anky! Etetz n'eq'uma' qa oxe'l qsi' qjurament ti'j te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, te nini telponx nya'tx presis [tzan tqet jk'ulu' iktza' ojetq xik jq'uma']; per qa oxe'l qsi' qjurament ti'j te oro tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, te nini telponx b'an presis [tzan tqet jk'ulu' iktza' ojetq xik jq'uma'].

17 ¡B'an mok' a'ix, b'ix moy! ¿Alkyetz te aj mas presis, te xtx'otx'al oro qatzun te Nin Jay aj nk'ulun tzan tkaj pawlet te oro a'ox te Qtata Dios?

18 Ax nxik eq'uma' qa qetz nxik qsi' qjurament ti'j te tz'e'sb'il, te nini telponx nya'tx b'an presis [tzan tqet jk'ulu' iktza' ojetq xik jq'uma']; per qa nxik qsi' qjurament ti'j te oyej aj atqet tajsik te tz'e'sb'il, te nini telponx b'an presis [tzan tqet jk'ulu' iktza' ojetq xik jq'uma'].

19 ¡Moy ka'r! ¿Alkyetz te aj mas presis, te oyej aj nxik qsi' te Qtata Dios qatzun te tz'e'sb'il aj nk'ulun tzan tkaj pawlet te qoyej a'ox te Qtata Diosji?

20 Komo ab'l te aj nxik tsi' tjurament ti'j te tz'e'sb'il, nxik tsi' tjurament nya'tx a'ox ti'j te tz'e'sb'il sinoke ax ti'j aj atqet tajsik.

21 B'ix ab'l te aj nxik tsi' tjurament ti'j te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, nxik tsi' nya'tx a'ox ti'j te Nin Jayji sinoke ax ti'jx te Qtata Dios aj nnajan tuj.

22 B'ix ab'l te aj nxik tsi' tjurament ti'j te ka'j, nxik tsi' tjurament ti'j te twit'lel Qtata Dios b'ix ax ti'j Qtata Dios aj nqet wit'let tzi.*

23 ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj Parisey, etetz a'ix xmeletz'! Etetz nkaj epawa' te Qtata Dios te tlajuji' part ti'j kyaqil tidi' etetz* ti'j te menta b'ix te anixh‡ b'ix te comino, per k'onti'l nqet etoksla' te aj mas b'an presis aj tz'ib'ankaj tuj te Kawb'il, iktza' tzan jk'ulun tume'l kyuky'i txq'anky, b'ix tzan tok lo'et jk'u'j kyi'j txq'anky b'ix tzan k'on kaj jkola' te txnaq'tzb'en Qtata Dios. Aj ntzani te aj presis tzan ek'ulun, per ax k'onti'l tzan tkaj esi' tzan ek'ulun te junky.

24 Etetz nxik ejocho' junky, per ax etetz a'ix moy. Etetz n'ok esi' ek'u'j ti'j te jun tidi' aj k'onti'l nim tbalor b'ix k'onti'l n'ok esi' enab'l ti'j te aj b'an presis.§

25 ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj Parisey, etetz a'ix xmeletz'! Etetz n'el etx'ajo' b'an saq kyi'j kye uk'b'il b'ix kye laq, per etetz tuj etanim b'an tz'il tzan tpaj etelq'b'en b'ix tzan tpaj tqetlen ek'ulu' tidi'chq iktza' etetz egan.

26 ¡Etetz aj b'uch'uj Parisey, moy a'ix! Mejor, intjatz etx'ajo' tb'ay kyuj kye uk'b'il b'ix kyuj kye laq, b'ix yaji b'a'n tzan tkaj saq kyi'j.

27 ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj Parisey, etetz a'ix xmeletz'! Etetz a'ix iktza' kye pantyon aj b'an sjapun-e' kyi'j, b'an galan kxik ka'yin, per tujx pur tb'aqil kamnaq at b'ix tidi'chq aj nya'tx galan.

28 Ax ikxji etetz exik ka'yin, naqe cha b'an galan a'ix tuj kywitz kye xjal, per tuj etanim pur nya'tx galan b'ix cha xmeletz' a'ix.

29 ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj Parisey, etetz a'ix xmeletz'! Etetz njaw ek'ulu' kypantyon kye aj yolil tyol Dios b'ix

† **23:14** Kye xjal oqtxi' aj oqet ktz'ib'a' tyol Qtata Dios tuj kyyol, atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani. * **23:22** Isa 66:1; Mat 5:34 * **23:23** Lev 27:30 ‡ **23:23** Ax: eneldo. § **23:24** Ax: Etetz nkaj etxijo' te tal us per nxik eb'ilq'u' jun nim kamey; Mat 23:36-40.

nqetb'aj etxaku' kypantyon kye xjal
aj b'an galan-e' tuq,
30 b'ix nxik eq'uma' ikxjani: “Cha
itz'ojo'-wit tuq aj itz'oje' tuq kye qija-
jilna oqtxi', qetza k'onti'l-tal o'onena
kyuky'i'l tzan tqet kykansa' kye tlajen
Qtata Dios.”
31 Tzan tpaj nkxq'uman ikxji, eti'jx
nkxyolin a'ix kyijajil kye aj eqet
kansan kye tlajen Qtata Dios.
32 ¡Ntons pe'ek'ulunnajji iktza'x
e'aq'ik kyk'ulun kye etijajil!
33 ¡Tijajil kan a'ix! ¿Titza' etetz
okxkoletel tzan k'on exik xo'o' tuj te
nim q'aq' aj ja' te xhcho'nal k'onti'l
nmankun?*
34 Astilji wetz okyexe'l nlajo' aj yo-
lil nyol b'ix xjal aj at nim kynab'l
b'ix xnaq'tzon, per etetz okyeqtel-alo
ekansa' junjun te kyetz, b'ix junjunky
okyeqtel-alo eklabi' twitz krus, b'ix
kye junjunky okyeqtel-alo ejub'cha'
kyuj kye jay nab'il Dios, b'ix okye-
jawel elajo' tzan kyoqik ja'chq tuj
ky'ila'j amaq'.
35 Tzan tpaj te nini, tzul etajsik etetz
te xhcho'nal tzan tpaj telen eq'i' te
kchiky'el kye kyaqil aj galan xjal aj
eqet kansa' [tzan kye etijajil oqtxi'],
atx aj tqetlen kansa' te Abel* aj b'an
galan tuq tuj twitz te Qtata Dios, max
aj tqet kansa' te Sakariy aj tk'ajol
Berekiys, aj onaj txol te tz'e'sb'il b'ix
te Nin Jay te Qtata Dios.*
36 Wetz oxe'l nq'uma' etetz te
b'an'ax, te xhcho'nal aj tzan tpaj
kyaqil aj oky'ikni, owulel kyajsik
kyaqil ja xjalni.»

Aj Nb'isun Tuq Te Jesus Kyi'j Kye Xjal Aj Jerusalen

Luks 13:34-35

37 «¡Etetz aj Jerusalen! ¡Etetz aj
Jerusalen! Etetz aj nkyeqet ekansa'
kye aj yolil tyol Dios, etetz aj nkye'ok
exo'o' tuky'i ab'j kye aj lajome' tzan
kypakb'an tyol Dios etuky'i'l. Wetz
ky'ila'j-el ngan tuq tzan nkolon eti'j
iktza' jun paqon aj nkye'ok xhchimo'
tal tjaq' txiky', per etetz k'onti'l
eb'anij.
38 Tzaj echa'o', te ejay okajel kola'.
39 Oxe'l nq'uma' b'eyx ajna'l etetz,
ya nlay kyin'ok eten sinoke max
oj tpon te or oj txik eq'uma' wi'j:
“Galanx-alo te aj tzulni, jun tlajen Qa-
jawil.”»*

24

Aj Tyolin Jesus Titza' Oky'el Oj Tul Te Jwisy

Mak 13:1-37; Luks 21:5-36; 17:25-33; 12:41-44

1 Te Jesus owetz tuj te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios b'ix ikja'n tuq tex, kye tx-
naq'atz e'ok laq'chet ti'j, e'aq'ik tzan
kyyolin tuky'i'l titza' tuq k'ulb'en tetz
te Nin Jay Nab'il Qtata Dios.
2 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:
«¿N'ok eten etetz kyaqil ntzani? Wetz
oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, tzani
nlay kaj ni jun pant tajsik junky.
Kyaqil oqtel tilu'.»
3 Ntons yaji [aj kypon] twi' te witz
Olib te Jesus oqet wit'let tzi b'ix apart
kywitz kyaqil, kye txnaq'atz eb'aj'ok
laq'chet ti'j, oxik kcha'o' tetz ikxjani:
«Instzaj aq'uma' ch'in janik'b'a'n ky'ik
kyaqil aj ma tzaj aq'uma'ni b'ix tidi'
seny owokel qen tzan tel qniky' qa
ch'inky awul b'ix qa ch'inky tul te
jwisy.»
4 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz
ikxjani: «Intok esi' waq enab'l tzan
k'on eqet eq'i' tzan nijunwt.
5 Komo kye'ul ky'ila'j xjal, okyey-
oliyon tuky'i nb'i iktze'xtzun a'in
wetz, oxe'l kyq'uma' ikxjani: “Wetz
a'in te Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi'.”
B'ix ikxji kyetz okyeqtel kyeq'i'
ky'ila'j xjal.
6 Etetz owokel echa'o' ja'chq n'ok
q'oj b'ix nq'umjik owokel q'oj ja'chq,
per yatzun etetz k'onti'l tzan exob',
tzan tpaj ikxjikix oky'el per nya'tx a
te tmankb'il twitz tx'o'tx'ji.
7 Kyijajil txq'an xjal okyeq'ojiyonkix
ti'j kyijajil txq'anky xjal, b'ix txq'an
amaq' okyeq'ojiyon kyi'j txq'anky

* **23:33** Mat 3:7; Luks 3:7 * **23:35** Gén 4:8 * **23:35** 2Cró 24:20-21 * **23:39** Sal 118:26

amaq', b'ix ja'chq owokel en twitz
wa'ij, b'ix ja'chq oky'el ky'ila'j
kab'junab'.
8 Per kyaqil nini man tuq n'aq'ik te
xhcho'nal.
9 Ntons etetz [aj nkyin'etoksla']
okxe'l q'apo' tuj kyq'ab' xjal aj nya'tx
galan aj owokel ksi' nim xhcho'nal
eti'j, b'ix okxtel kansa', b'ix okx'okel
ajq'oja' tuj kyaqil amaq' twitz tx'o'tx'
tzan tpaj etokslb'en wi'j.*
10 Tuj aj tyempji ky'ila'j xjal okajel
ksi' tzan tok wit'let kyk'u'j wi'j. Kxolx
kyetz oxe'l kyq'apo' kyib'x, owokel
kyajq'oja' kyib'x.
11 Ky'ila'j xjal okye'ulel, okyq'uma'tz
qa kyetz a'e' aj yolil tyol Dios, per
nya'tx b'an'ax kyitza', b'ix ky'ila'j xjal
okyeqtel kyeq'i'.
12 B'ix tzan tpaj kye xjal mas
kyek'uluyon tidi'chq nya'tx galan,
ky'ila'j okajel ksi' tzan tqet kyen kyib'
galan kyuky'i txq'anky.
13 Per te aj nlay kyinkaj tkola' b'ix
otipa'tz kyaqil max oj tmankun, tetzji
okoletel.*
14 B'ix te ja tpakb'alil galan ti'j
te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal
tuj tq'ab' Qtata Dios, oxe'l pakb'let
tuj kyaqil twitz tx'o'tx', tzan tok
kcha'o' kyaqil amaq', b'ix maxji tzul
te jwisy.*
15 (Ntons ab'l te aj njaw te'e', in-
tox tuj twi' ntzani:) Cha'oj tok eten
te aj oqet stz'ib'a' te Xhwe'k aj yolil
tyol Dios oqtxi', ti'j te xmayiyon aj
xituyon, ntons qa ma'tx pon nini tuj
te Luwar Aj B'an Xjan [tuj te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios],*
16 ntons yaji kye aj akyeqet tuj tk-
wentil Judey inkxik oqik twi' witz,
17 b'ix kye [aj Judey] aj atejax twi'
jay, k'onti'l tzan kyqetz eq'il jun tidi'
tuj kyjay [sinoke tzan kyoqik naj],
18 b'ix kye aj nkye'aq'unan tuj k'ul,
k'onti'l tzan kymeltz'jik kyjay eq'il
jun ktxo'w.*
19 ¡Laste' kye xuj [aj Judey] aj
ch'inky kky'ix tuj aj q'ijji, b'ix kye xuj
aj man nkyetxu'un kyal!
20 Pe'exnaq'tzan waq tuky'i Qtata
Dios tzan k'on tky'ik ntzani tuj jab'alil
qatzun tuj jun q'ij ojla'mjji.
21 Komo owokel en twitz jun xh-
cho'nal b'an nim,* per jun xhcho'nal
aj mina' tky'ik ni jun-el atx aj tqetlen
k'ulu' te twitz tx'o'tx' b'ix yaji ya nlay
ky'ik junky'el.
22 Cha nya'tx-wit cha kab'e q'ij
oteyon te nini, ntons nijunwt-tal ab'l
otipa'tz, kyaqil-tal okyekamel, per
cha kab'e q'ij oky'el tzan tpaj [te
Qtata Dios n'ok lo'et tk'u'j kyi'j] kye
aj joyome' titza'.
23 Ntons qa at ab'l otzajel tq'uma'
etetz, "¡Instzaj eten! Tzani atqet
te Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi'," qatzun otzajel kyq'uma', "Txini atqet," ntons yatzun etetz, k'on xik etoksla'.
24 Komo kye'ul xjal aj sq'o'l-e' aj
kyq'uma'tz a'e' kyetz te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi', per nya'tx b'an'ax
kyitza', b'ix kye'ul kye aj okyq'uma'tz
a'e' kyetz aj yolil tyol Dios, per nya'tx
b'an'ax kyitza'. B'ix oqtel kyk'ulu'
tidi'chq yek'b'il tuky'i nim kyajwalil
b'ix tidi'chq aj okyelab'ayon kye xjal
ti'j tzan kyqet-tal kyeq'i' kye xjal, b'ix
kygan-tal tzan kyqet kyeq'i' kye aj
joyome' tzan Qtata Dios.
25 Intok esi' waq enab'l ti'j kyaqil aj
ma'tx xik nq'uma' etetzni b'ix mina'
tky'ik.
26 Astilji qa at ab'l otzajel q'uman
etetz, "Instzaj eten, tetz atqet tuj te
ky'ixk'oj tx'o'tx'," etetz k'on kxik e'el
tetz. B'ix qa otzajel q'uma' etetz, "Instzaj eten, tzani atqet ewa' tuj jay," etetz k'on xik etoksla'.
27 Komo iktza'x jun xhliky'lika'j
nky'ik twitz ka'j [k'onti'l nkaj ewj], ax
ikxji oj wul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in].
28 [Ntzani b'an'ax iktza'x] ja' nkye-
lab'un kye loxh at jun tidi' kamnaq
txini.*
29 Cha'oj tky'ik kyaqil aj tyemp

* **24:9** Mat 10:22 * **24:13** Mat 10:22 * **24:14** Tmnk 5:9-10; 7:9 * **24:15** Dan 9:27; 11:31; 12:11
* **24:18** Luks 17:31 * **24:21** Dan 12:1; Tmnk 7:14 * **24:28** Luks 17:37

nim xhcho'nal, b'eyxnajji te q'ij oqloljxb'el twitz, te qya' ya nlay q'analin, b'ix kye che'w okyetzajel tz'aqik twitz ka'j, b'ix kyaqil [mal-spirit] aj nim kyajwalil twitz ka'j okyejawel kyito'.*

30 Ntons oxe'l e'e' twitz ka'j te jun seny aj telponx wi'j [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix kyaqil kyija-jil xjal twitz tx'o'tx' ma kye'oq' tzan kxob'al.* B'ix okyinxe'l kye'e' wetz ikja'n ntzaj tuj te muj tuky'i wajwalil b'ix tuky'i nim nxhqitz'unal.

31 B'ix tuky'i [twi'] jun nim trompet okyexe'l nlajo' kye ángel, b'ix kyetz okye'okel kchimo' kye aj joyome' witza', otzajelb'aj ksuti' kyaqil twitz tx'o'tx' b'ix twitz ka'j.

32 Intok esi' waq enab'l ti'j jun yek'b'il ti'j te wi' igos. Cha'oj stzaj k'uplet txaq, etetz n'el eniky' ch'inky qok kwares.

33 Ax ikxji ti'j te aj ma'tx xik nq'uma'ni, tzan tpaj cha'oj tok eten aj nky'ik ikxji twitz tx'o'tx', owelal eniky' telponx ch'inky wulky wetz.*

34 Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, kyaqil ntzani oky'el mina' kykamik kye ja qijajilni.

35 Te twitz ka'j b'ix te twitz tx'o'tx' okyepoyonaj, per wetz nyol nlay ponaj, [opoyonkixi' kyaqil aj ma'tx xik nq'uma'ni].*

36 Nijunwt ab'l teb'en janik'b'a'n tky'ik ja ntzani; ni kye ángel tuj ka'j k'onti'l kyeb'en, ni wetz Tk'wa'al Dios k'onti'l web'en; a'ox te Qtat [aj atjax tuj ka'j teb'enky janik'b'a'n tky'ik ja ntzani].*

37 Iktza'x oky'ik tuj aj tyemp aj itz'oj tuq te Noe, ax ikxji oky'el oj wul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in].*

38 Tuj aj tyempji aj mina' tuq stzaj te nim jab' b'ix maxkix aj tox te Noe tuj te bark, kye xjal cha nkye'uk'an tuq b'ix nkyewa'an tuq b'ix nkye'ok tuq junan.

39 K'onti'l tuq b'isu' kyitza' qa owulel tuq te nim jab', per yaji owul te nim jab' b'ix eb'ajponaj kkyaqil. Ax ikxji oky'el oj wul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in].*

40 Tuj aj q'ijji qa kab'e' xjal nkye'aq'unan tuj k'ul, jun te kyetz oxe'l eq'i' [tuj ka'j] b'ix te junky okajel si'.

41 Qa kab'e' xuj nkyekye'en ti'j ka', jun te kyetz oxe'l eq'i' [tuj ka'j] b'ix te junky okajel si'.

42 Etetz pe'eten waq list tzan tpaj k'onti'l eteb'en alkyetz q'ij okyin'ulel wetz aj Etajawil a'in.

43 Intel eniky' ti'j te ntzani: Qa jun tajaw jay teb'en-wit janik'b'a'n tzul te eleq' elq'on tuj tjay, ntons oteyon-tal list b'ix nlay-tal stzoqpij tzan tox nijunwt tuj tjay elq'on.

44 B'ix ax ikxji eti'j etetz, a tgan tzan eten waq list tzan tpaj kyin'ul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] tuj jun q'ij aj k'onti'l nkye'iyon kye xjal wi'j, [astilji a tgan tzan eten waq list].»*

Jun Mosj Aj Galan Nab'lin Otkamb'a'tz Jun Tidi' Galan, B'ix Jun Mosj Aj Nya'tx Galan Nab'lin Oxe'l Si' Jun Xhcho'nal Ti'j

45 «¿Titza' nab'lin jun mosj aj b'an tume'l nb'isun b'ix nk'ulun kyaqil iktza' te tpatron tgan, b'ix te tpa-tron nkaj tsi' te k'ulul mandad kxol kye txq'anky tmos tuj tjay, tzan kxik tk'a'cha' oj tpon or?

46 Galanx-alo te aj mosjji qa oj tul te tpatron b'ix tetz nk'ulun te aj okaj q'uma' tetz.

47 Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, te tpatron okajel tsi' te k'ulul mandad ti'j kyaqil tidi' tetz.

48 Per qa jun mosj aj nya'tx galan nab'lin otq'uma'tz tuj tanim "te npa-tron nlay tzul luwew,"

* **24:29** Isa 13:10; Ezq 32:7; Joel 2:31; Mak 13:24-25; Tmnk 6:14 * **24:30** Dan 7:13; Tmnk 1:7 * **24:33** Mak 13:29 * **24:35** Sal 102:25-26; Mat 5:18; Mak 13:31; Luks 16:17; 21:33; Ebr 1:10-12; 1Xhp 1:25; Tmnk 6:14 * **24:36** Mak 13:32 * **24:37** Gén 6:5-8 * **24:39** Gén 7:6-24 * **24:44** Mat 25:13; Luks 12:39-40; 1Tes 5:6

49 b'ix qa owaq'el tzan kyqet tk'ulu'
joder kye txq'anky mosj b'ix qa cha
owa'yon b'ix owokelten uk'al kxol
kye bol,
50 te tpatron te aj mosjji owulel tuj
jun q'ij aj k'onti'l tuq iyo' titza', b'ix tuj
jun or aj k'onti'l tuq teb'en.
51 Ntons oxe'l tsi' jun xhcho'nal nim
ti'j b'ix okajel tsi' kxol kye aj xmeletz'.
B'ix tzi owoq'el b'ix ma qitx'itx'in txe'
te'.»

25

Junky Yek'b'il Ti'j Te Jwisy: Kye Lajuj Q'opoj

1 «Ntons, kyi'j kye xjal aj nkyekaj
tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j, te
nini iktza' [ja yek'b'il] ntzani: Tuj jun
wa'amj joyome' tuq lajuj q'opoj tzan
kyk'amon te ichan tuj te jay aj ja' tuq
n'ok te wa'amj. Oxik kyin te kyq'anal
b'ix e'ex iyol te ichan.
2 Jweb' kxol kyetz k'onti'l tuq
nkyeb'isun tume'l, b'ix kye junky
jweb' kyetz b'an nkyeb'isun tuq
tume'l.
3 Kye aj k'onti'l tuq nkyeb'isun
tume'l oxik kyin tqatel te kyq'anal,
per k'onti'l oxik kyin kyaseyt [tzan
tuq tqex kynojsa' junky'el].
4 Per yatzun kye aj b'an nkyeb'isun
tume'l, kyetz oxik kyin junjunky bot-
eychaq kyaseyt te tqatel kyq'anal.
5 Ntons yaji te ichan k'onti'l opon
luwew, ntons eb'ajxnakwin b'ix
eb'ajkaj b'an watl.
6 Ya ma qo'ok chukaq'b'il kxik
cha'on kye xjal nkyesiky'in tuq
ikxjani: "Tzul te ichan, tzul te ichan;
pe'etetz waq kanol tetz."
7 Kkyaqil kye q'opoj eb'ajjaw wa'let
k'ulul te kyq'anal.
8 Ntons kye jweb' aj k'onti'l tuq
nkyeb'isun tume'l, oxik kyq'uma'
ikxjani kyuky'i'l kye aj b'an atok
tuq kynab'l: "Instzaj esi' ch'in qetza
qaseytni tzan tpaj qetza jq'anal
ch'inky tqextzaj," kyekyi.
9 Per kye q'opoj aj list tuq ate' oxik
kyq'uma' kyetz ikxjani: "Nlay tzan
tpaj ikxji nlay kanon te qetza b'ix ax
nlay kanon te etetz. Mejor tzan exik
loq'ol aj ja' nk'ayjik."
10 Per aj kxik kye jweb' q'opoj loq'ol
te kyaseyt, opon te ichan. Yatzun kye
aj list tuq akyeqet, eb'aj'ox tuky'i'l tuj
te wa'amj, b'ix te lamel okaj lamo'.
11 Yaji eb'ajpon kye txq'anky q'opoj,
oxik kyq'uma' ikxjani: "Tat, tat, intox
ajaqo' te lamel."
12 Per yaji tetz oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: "Oxe'l nq'uma' etetz te
b'an'ax, wetz k'onti'l wotzqi' a'ix."»
13 [Ntons yaji te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani:] «Ax etetz, pe'eten waq list
tzan tpaj k'onti'l eteb'en alkyetz q'ij
b'ix k'onti'l eteb'en alkyetz or [cha'oj
wul wetz junky'elky].»*

Junky Yek'b'il Ti'j Te Jwisy: Kye Ox Mosj

14 «Komo [cha'oj wul wetz
junky'elky, owokel] te nini iktza' jun
xjal aj ikja'n tuq txik tuj tb'ey, etzaj
tuk'le' kye tmos b'ix oxik tq'apo' ti'chq
tetz tuj kyq'ab'.
15 Oxik tq'apo' te jun te kyetz jweb'
tmin xtx'otx'al tib',* b'ix te junky xjal
oxik tq'apo' tetz kab'e' tmin xtx'otx'al
tib',† b'ix te junky xjal cha jun tmin
xtx'otx'al tib'.‡ Ntons ikxji oxik
tq'apo' te junjun iktza'x te kylistul,
b'ix yaji oxik tuj tb'ey.
16 B'eyxnajji te aq'unon aj oky'ik
tk'amo' jweb', tetz tidi'chq oqet
txk'a'ma' ti'j b'ix otk'uluj ganar
jweb'ky.
17 B'ix ax ikxji otk'uluj te aj
otk'amoj kab'e', tetz otk'uluj ganar
kab'e'ky.
18 Per te aj oky'ik tk'amo' cha jun,
tetz cha oqex tk'u'u' stumin te tajaw
tuj jun jul aj oqex tluki' tuj tx'o'tx'.
19 Ya ma ky'ik nim tyemp, te kyajaw
kye aj mosjji omeltz'jik b'ix owokten
eq'il kwent kyuky'i'l.

* **25:13** Mat 24:42; Mak 13:33; Luks 12:35-38; 13:25 * **25:15** Jweb' talent telponx iktza' twi' tk'u'j jun xjal oqal (100) aq'b'i. † **25:15** Kab'e' tmin aj tb'i talent telponx iktza' twi' tk'u'j jun xjal kawnaq (40) aq'b'i. ‡ **25:15** Jun talent telponx iktza' twi' tk'u'j jun xjal winqi' aq'b'i.

20 Tb'ay opon te aj ojetq tuq ky'ik
tk'amo' te jweb' tmin b'ix oxik tq'apo'
jweb'ky te tajaw b'ix oxik tq'uma' ikx-
jani: “Tat, yatz otzaj asi' jweb' tmin
wetz b'ix ntzani junky jweb' aj ma'tx
nk'uluj ganar tuky'i atumin.”
21 Ntons te tajaw oxik tq'uma' tetz
ikxjani: “Byenech awitza'. Yatz a'ich
jun mosj b'an galan b'ix k'onti'l nkaj
asi' tzan tqet ak'ulu' kyaqil aj ngan.
Ajna'l tzan tpaj ma ak'uluj galan
tuky'i jun tidi' nya'tx nim, ajna'l oxe'l
nsi' yatz junky mas nim. Paq'ijlan
wuky'i'l.”
22 Yaji opon te aq'unon aj ojetq tuq
ky'ik tk'amo' kab'e' tmin b'ix oxik
tq'uma' ikxjani: “Tat, yatz otzaj asi'
kab'e' tmin wetz b'ix ajna'l ntzani
kab'e'ky aj ma'tx nk'uluj ganar.”
23 Yaji te tajaw oxik tq'uma' tetz ikx-
jani: “Byenech awitza'. Yatz a'ich jun
mosj b'an galan b'ix k'onti'l nkaj asi'
tzan tqet ak'ulu' kyaqil aj ngan. Ajna'l
tzan tpaj ma ak'uluj galan tuky'i jun
tidi' nya'tx nim, ajna'l oxe'l nsi' yatz
junky mas nim. Paq'ijlan wuky'i'l.”*
24 Yaji, ya ma pon te aq'unon aj
ojetq tuq ky'ik tk'amo' cha jun tmin,
oxik tq'uma' te tajaw ikxjani: “Tat,
wetz web'en tuq, yatz nb'antik aw-
itza' kyaqil mer iktza' yatz agan, b'a'n
tzan tjaw awin twitz awalj aj ja'
k'onti'l nxhch'awan b'ix njaw awin aj
ja' k'onti'l nchkyiton te ijaj.§
25 Astilji wetz inxob' awitz, wetz
cha oqex nmuqu' te atumin tuj te
tx'o'tx'. Per ntzani te atumin aj otzaj
asi' wetz.”
26 Ntons te tajaw oxik tq'uma' ikx-
jani: “Yatz a'ich jun mosj aj nya'tx
galan chnab'lin b'ix ky'aj a'ich. Qa
yatz aweb'en tuq qa njaw win twitz
awalj aj ja' k'onti'l nkyin'awan b'ix qa
njaw win aj ja' k'onti'l nkyinkyiton,
27 ntons oxik-tal awin ch'in ntu-
min kyuky'i kye swal ky'exj, b'ix wetz
aj txkyinmeltz'jik, ma'-tal nk'amoj te
ntumin b'ix te ta'al tzan kye swal
ky'exj.”
28 B'ix oxik tq'uma' ikxjani kye aj
akyeqet tuq tzi: “Intel etin te jun tmin
b'ix intxik esi' te aj at lajuj tetz.
29 Komo te aj nk'ulun tume'l tuky'i
aj nxik si' tetz, yaji oxe'l si' mas tetz
b'ix ikxji owokel nim tetz; per te aj
k'onti'l nk'ulun tume'l tuky'i te aj nxik
si' tetz, yaji owelal in kyaqil aj at tetz.*
30 B'ix te ja mosj aj k'onti'l tokenni,
b'eyx intex etin jwer tuj te qlolj aj ja'
ma tz'oq' b'ix ma qitx'itx'in txe' te'.”»*

Oj Stzaj Jwisy Kyajsik Kyaqil Amaq'

31 «Ntons, cha'oj wul [wetz] te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] tuky'i
nim nxhqitz'unal b'ix tuky'i nim
wajwalil tzan nk'ulun mandad ti'j
kyaqil b'ix kyuky'i kyaqil kye ángel,
wetz okyinqtel wit'let tuj nwit'lel aj
ja' okyink'uluyon mandad tuky'i nim
wajwalil ti'j kyaqil.
32 Kyaqil kye xjal tuj kyaqil amaq'
okye'okel chimo' nwitz, b'ix okye'elal
npawa' txq'an kyi'j txq'anky, iktza'
jun pastoriyon aj nkye'el tpawa' kye
karner kyi'j kye chib.
33 Kye [aj galan xjal, kyetz okyeq-
tel nsi' tuj nmanq'ab' iktza' jun pas-
toriyon] nkyeqet tsi' kye karner tuj
tb'anq'ab', b'ix kye [aj nya'tx galan
xjal okyeqtel nsi' tuj nsurt iktza' jun
pastoriyon] nkyeqet tsi' kye chib tuj
tsurt.
34 Yaji [wetz] aj nkyink'ulun man-
dad ti'j kyaqil oxe'l nq'uma' kyuky'i
kye aj akyeqet tuj nmanq'ab' ikx-
jani: “Qalan waq etetz aj ma'tx kxqet
ky'iwla' tzan Ntat. Pe'ek'amon waq te
etajwalil aj oje qet k'ulu' listar te etetz
tzan te Qtata Dios atx aj tqetlen k'ulu'
te twitz tx'o'tx'.
35 Komo wetz owok wen twitz wa'ij,
b'ix yaji etetz otzaj esi' nwe'; b'ix
owok wen twitz tzakjel, b'ix etetz
otzaj esi' wuk'a'; wetz k'onti'l tuq ja'
b'a'n tzan nkaj, b'ix otzaj esi' jun
nposad;

* **25:23** Mat 25:21 § **25:24** Te yol k'onti'l telponx jun eleq' sinoke telponx jun xjal b'an list tzan tk'ulun ganar tmin. * **25:29** Ax: ab'l aj at tidi' tetz, oxe'l si'let mas, per te aj k'onti'l at, te aj ch'in aj at owelal eq'let; Mat 13:12; Mak 4:25; Luks 8:18; 19:26. * **25:30** Mat 22:13; Luks 13:28 * **25:36** Ezq 18:7

36 k'onti'l tuq nq'anaq, b'ix etetz
otzaj esi' nq'anaq;* wetz inqet
yab'tik, b'ix etetz okxpon q'olb'el
wetz; wetz inqex si' tuj pres, b'ix etetz
okx'ul q'olb'el wetz.”*
37 Ntons kye aj oje kye'ok galan-
e' tuj twitz Qtata Dios otzajel kcha'o'
ikxjani: “Tat, ¿janik'le oxhch'ok qena
tuky'i wa'ij b'ix oxik qsi'na awe'?
¿Janik'le oxhch'ok qena tuky'i tzakjel,
b'ix oxik qsi'na awuk'a'?
38 ¿Janik'le k'onti'l tuq ja' b'a'n tzan
akaj, b'ix oxik qsi'na jun aposad?
¿B'ix janik'le k'onti'l tuq aq'anaq b'ix
oxik qsi'na aq'anaq?
39 ¿Janik'le yab'ich tuq qatzun
atichqex tuq tuj pres, b'ix qetza
oxwa'qna q'olb'el yatz?”
40 Ntons [wetz] te twitzale' k'ulul
mandad ti'j kyaqil owajel ntzaq'b'e'
ikxjani: “Wetz oxe'l nq'uma' etetz te
b'an'ax, kyaqil aj ek'uluj kyuky'i kye
ja k'o wermanni,† ntons wuky'i'l tuq
n'ek'ulu' ikxji.”

41 Yaji oxe'l nq'uma' kyuky'i kye
aj akyeqet tuj nsurt ikxjani: “In-
tel epawa' waq etib' wi'j, etetz aj
qanb'enb'aj etajsik; pex waq tuj
te nim q'aq' aj k'onti'l nqextzaj, aj
k'ulumaj te Tajaw Choj b'ix kye ángel
aj nkye'okslan tetz.
42 Komo wetz at tuq wa'ij wi'j, b'ix
etetz k'onti'l otzaj esi' nwe'; at tuq
tzajk'aj wi'j, b'ix etetz k'onti'l otzaj esi'
wuk'a';
43 wetz k'onti'l tuq ja' b'a'n tzan
nkaj, b'ix etetz k'onti'l otzaj esi' jun
nposad; k'onti'l tuq nq'anaq, b'ix
etetz k'onti'l otzaj esi' nq'anaq; wetz
yab'in tuq b'ix inqexten tuj pres, b'ix
etetz k'onti'l okxpon q'olb'el wetz.”
44 Ntons kyetz otzajel kcha'o'
ikxjani: “Tat, ¿janik'le oxhch'ok qena
tuky'i wa'ij b'ix tuky'i tzajk'aj, qatzun
k'onti'l ja' tuq tzan akaj, qatzun
k'onti'l tuq aq'anaq, qatzun yab'ich
tuqji, qatzun aj aqex si' tuj presji, b'ix
k'onti'l oxhch'ok qone'na?”
45 Ntons owajel ntzaq'b'e' kyetz
ikxjani: “Wetz oxe'l nq'uma' etetz
te b'an'ax, kyaqil aj k'onti'l ek'uluj
kyuky'i kye ja k'o [wermanni], ntons
ax k'onti'l ek'uluj wuky'i'l.”
46 Ntons kyetz okyexe'l aj ja' at xh-
cho'nal te jun-ele'x, per yatzun kye
aj oje kye'ok galan-e' tuj twitz Qtata
Dios, kyetz oxe'l si' jun kyanq'in te
jun-ele'x.»

26

Aj Kykaj Kye Xjal Ti'j Tzan Tjaw Ktzyu' Te Jesus

Mak 14:1-2; Luks 22:1-2; Wnch 11:45-53

1 Ya ma xik tq'uma' te Jesus kyaqil
ntzani, yaji oxik tq'uma' kye tx-
naq'atz ikxjani:
2 «Komo etetz eteb'enky, tuj kab'e'
q'ij ajna'l oky'el te ninq'ij Paskw.*
B'ix [tuj aj ninq'ijji, wetz] te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios [a'in] okyinxe'l q'apo'
tzan nqet klabi' twitz krus.»
3 Ntons, [tuj aj tyempji] kye pal aj
nim kyajwalil b'ix kye tijxjal kxol kye
aj tijajil Israel owok kchimo' kyib' tuj
tjay te Kaypas aj twitzale' pal.
4 Oqet kyb'isu' tzan tuq tjaw ktzyu'
te Jesus per tuky'i jun tume'l nya'tx
galan tzan tuq tqet kykansa'.
5 Per okyq'umaj ikxjani: «Per mejor
nya'tx tuj te ninq'ij, tzan k'on kyjaw
lab'un kye xjal.»

Aj Tqet Jiq'b'a' Jesus Tzan Jun Xuj

6 Ntons, te Jesus atqet tuq tuj Be-
tany, tuj tjay jun xjal tb'i Simon aj yab'
tuq tb'ay tuky'i lepr.
7 Ntons, opon laq'chet ti'j Jesus
jun xuj b'ix eq'i' tuq titza' jun tal
q'awub' aj xtx'otx'al ab'j alabastr, b'ix
te tk'ok'jal aj atqex tuq tuj b'an kar. Aj
man tuq atqet te Jesus ti'j te mes, te
xuj oqet tqo' te tk'ok'jal tuj twi'.*
8 Kye txnaq'atz, ya ma tz'ok kye'e'
kyetz, eb'ajjaw q'ojlik b'ix owaq'ik
tzan kyyolin ikxjani: «¿Tistil nqet
txq'ela' kyaqil nini?*
9 B'a'n tuq tzan txik k'aylet b'an kar
te jun onb'il-tal kye meb'a' xjal.»

* **25:36** Ebr 13:3 † **25:40** Ax: iktza' k'wa'l. * **26:2** Exo 12:1-27 * **26:7** Luks 7:37-38; Wnch 12:3
* **26:8** Wnch 12:4-6

10 Per te Jesus oxik xhcha'o' b'ix
oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tistil
etetz nqet eyoli' ikxji ti'j ja xujni? Te
aj ma'tx tk'uluj wi'jni, nini jun galan.
11 Kye meb'a' xjal okyeqtel tenkix
exol,* yatzun wetz nlay kyinqet ten
exol.
12 Te aj ma'tx tk'uluj ja xujni aj txqet
tqo' te tk'ok'jal wi'j, ikxji tetz ma'tx
kyinqet tk'ulu' listar tzan nmuqet.*
13 Wetz oxe'l nq'uma' etetz te
b'an'ax, ja'chq twitz tx'o'tx' kyaqil
aj ja' oxe'l pakb'a' te tpakb'alil titza'
te Qtata Dios nkolon qi'j, ax oxe'l
q'umlet ti'j te aj ma'tx tk'uluj ja xujni
tzan stzaj na'o' tetz.»*

Aj Tjaw Meltz'jik Te Juds Ti'j Te Jesus
Mak 14:10-11; Luks 22:3-6

14 Ntons, jun aj kxol kye
kykab'lajujil txnaq'atz te Jesus, aj tb'i
Judas Iskaryot, tetz oxwa'q yoliyon
kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil.
15 Oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«¿Tidi' otzajel esi' wetz tzan txik
nq'apo' te Jesus tuj eq'ab'?» Ntons
kyetz ekaj ti'j tzan txik ksi' lajuj tuj
kawnaq (30) tmin xtx'otx'al plat.*
16 B'eyx tuj aj q'ijji te Juds njoyon
tuq tume'l titza' tzan txik tq'apo' te
Jesus tuj kyq'ab'.

Aj Twa'an Te Jesus Kyuky'i Txnaq'atz Ti'j Te Ninq'ij Paskw
Mak 14:12-25; Luks 22:7-13; Wnch 13:21-30; 1Kor 11:23-26

17 Ntons, tuj tb'ay q'ij ti'j te ninq'ij
oj kywa'an te wab'j aj k'onti'l malsb'il
tuj, kye txnaq'atz eb'aj'ok laq'chet ti'j
b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Ja'
agan tzan tqet jk'ulu' kyaqil tzan
awa'an ti'j te q'ij Paskw?»
18 Tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«Pex waq tuj te amaq' tuj tjay ja
xjalni b'ix oxe'l eq'uma' tetz ikxjani:
"Te xnaq'tzon ma tzaj tq'uma' ikx-
jani: 'Ch'inky tpon or wetz b'ix kyin-
pon ajay kyuky'i kye nxnaq'atz tzan
nwa'an junx kyuky'i'l ti'j te ninq'ij
Paskw.' "»
19 Ntons kye txnaq'atz oqet
kyk'ulu' iktza'x tuq te Jesus ojetq xik
tq'uma', b'ix oqet kyk'ulu' kyaqil tzan
kywa'an ti'j te ninq'ij Paskw.
20 Ntons, ya ma qoqet yupan, te
Jesus wit'lik tuq ti'j mes junx kyuky'i
kye kykab'lajujil txnaq'atz.
21 B'ix man tuq nkyewa'an, oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz oxe'l
nq'uma' etetz te b'an'ax, jun aj exol
etetz ojawel meltz'jik wi'j.»
22 Ntons kyetz oje kyeb'isun, b'ix
junjunchaq e'aq'ik tzan kcha'on
tuky'i'l ikxjani: «¿Tat, a'in petzun
wetz?»
23 Te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «Jun te etetz aj nqex tmu'u' twe'
junx wuky'i'l tuj te laq,* aji tetz te aj
ojawel meltz'jik wi'j.
24 [Wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in] oky'elkix wi'j kyaqil aj
ntq'uma' te Tu'jal Dios. ¡Per last te
aj ojawel meltz'jik wi'j! ¡Mejor-tal
k'onti'l owitz'jik!»
25 Ntons te Juds aj ojawel tuq
meltz'jik ti'j oxik xhcha'o' tetz ikxjani:
«¿Tat, a'in petzun wetz?» Yaji te Jesus
oxik tq'uma' ikxjani: «A'ichx ma'tx
tzaj q'uman tetz.»
26 Aj man tuq nkyewa'an, te Jesus
ojaw stzyu' te wab'j tuj tq'ab' b'ix ya
ma xik tsi' pixon te Qtata Dios, oqet
tky'iwla', oqet tpedasi' b'ix oxik tsi'
kye txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' ikx-
jani: «Pe'ewa'an waq. Te ntzani te
nchi'jel.»
27 Yaji ojaw stzyu' tuj tq'ab' jun
uk'b'il b'ix ya ma xik tsi' pixon te
Qtata Dios, oky'ik tsi' te uk'b'il kye
txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «Pe'etuk'an waq ekyaqil ti'j ja
uk'b'ilni,
28 tzan tpaj ntzani te nchiky'el aj
telponx b'an'ax te tume'l ak'a'j aj man
nkaj tq'uma' [Qtata Dios], te nchiky'el
aj owelal oj nkamik tzan tqet najsa'
kchoj ky'ila'j xjal.*
29 Per wetz oxe'l nq'uma' etetz,
wetz ya nlay xik wuk'a' te ta'al ub,

* **26:11** Deu 15:11 * **26:12** Wnch 12:7-8 * **26:13** Mak 14:9 * **26:15** Zac 11:12 * **26:23** Sal 41:9
* **26:28** Exo 24:6-8; Jer 31:31-34

max oj txik wuk'a' junky'el junx etuky'i'l oj kykaj kyaqil tuj tq'ab' Ntat.»

Aj Txik Tq'uma' Te Jesus Kkyaqil Kye Txnaq'atz Okajel Tuq Kykola' Tetz
Mak 14:26-31; Luks 22:31-34; Wnch 13:36-38

30 Yaji ya ma xik kyb'itza' jun b'itz, eb'ajxik twi' witz aj tb'i witz Olib.
31 B'ix te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ekyaqil etetz ja aq'b'ilni okyinkajel ekola'. Komo ikxji nyolin tuj te Tu'jal Qtata Dios: "Oqtel nkansa' te pastoriyon b'ix kye talo' okye'elal slab'e'."*
32 Per oj njaw anq'in, wetz okyinxe'l tuj Galiley tb'ayon ewitz etetz.»*
33 Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Anke kyaqil ochkajel kykola', per wetz nlay chkaj nkola'.»
34 Te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' yatz te b'an'ax, yatz ja aq'b'il ntzani mina' tuq tjaw oq' te to'k, yatz oxmaj ojetq qet awewa' qa awotzqimin.»
35 Per yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Qa wetz presis tzan nkamik junx awuky'i'l, wetz nlay qet wewa' qa wotzqimich.» B'ix kkyaqil kye txq'anky txnaq'atz okyq'umaj ikxji.

Aj Txnaq'tzan Te Jesus Tuj Jetzemani
Mak 14:32-42; Luks 22:39-46

36 Ntons yaji te Jesus oxik kyuky'i txnaq'atz tuj jun luwar Jetzemani tb'i b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pe'ekajten etetz tzani b'ix wetz ma kyinxik xnaq'tzon txini.»
37 Ntons eb'ajxik tin tuky'i'l, te Xhpe'y b'ix kye kykab'il tk'ajol Sebedey* b'ix te Jesus owaq'ik tzan tb'isun b'ix b'an ncho'on tuq tanim.
38 Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz nna'o' tuj wanim jun b'is iktza' ch'inky nkamik. Pe'ekajten etetz tzani b'ix pe'eten itz'oj wuky'i'l.»
39 Yaji te Jesus oxik ch'inky ikxjani b'ix oqet mejlet tuky'i tajsik twitz max twitz tx'o'tx' b'ix owaq'ik tzan txnaq'tzan, oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, qa yatz agan, kyin'el akolo' ch'in ti'j te ja nya'tx galan aj oky'el wi'jni, per k'onti'l tzan tb'antik iktza' wetz ngan sinoke a'ox iktza' yatz agan.»
40 Yaji omeltz'jik aj ja' tuq akyeqet kye txnaq'atz b'ix etzaj tkamb'a' nkyewitan tuq, b'ix oxik tq'uma' tuky'i te Xhpe'y ikxjani: «¿K'onti'l ma etipaj ni jun or tzan eten itz'oj junx wuky'i'l?
41 Pe'eten waq list b'ix pe'exnaq'tzan waq tzan k'on eqet tz'aqik. Etetz tuj etanim egan tzan ek'ulun te galan, yatzun tuky'i te echi'jel nya'tx jwert a'ix [tzan ek'ulun ikxji].»†
42 Yaji oxik junky'el tka'mjji'n-el xnaq'tzon b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, qa nlay b'antik tzan tel te ja xhcho'nalni sinoke oky'elkix wi'j, ntons intb'antik iktza' yatz agan.»
43 Ya ma meltz'jik, etzaj tk'ulb'a' junky'el kye txnaq'atz ojetq tuq kyewitan tzan tpaj b'an nkyexnakwin tuq tzan te kywatl.
44 Ntons ekaj tsi' b'ix oxik junky'el toxmajji'n-el xnaq'tzon, b'ix oxik tq'uma' junky'el te tyol iktza'x ojetq tuq xik tq'uma' tb'ay.
45 Ntons omeltz'jik junky'el aj ja' tuq akyeqet kye txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun, tzunx nkxwitan b'ix nkx'ojlan? Ma'tx pon or te [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], okyinxe'l q'apo' tuj kyq'ab' kye joyol choj.
46 Kare waq, sek' ejaw wa'let, ch'inky tul te aj ma'tx jaw meltz'jik wi'j.»

Aj Tjaw Tzyu' Te Jesus
Mak 14:43-50; Luks 22:47-53; Wnch 18:2-11

47 Tzunx tuq nyolin te Jesus aj tpon te Juds, jun aj kxol tuq kye kykab'lajujil txnaq'atz, kyuky'i ky'ila'j xjal aj eq'i' tuq kymachit aj

* **26:31** Zac 13:7 * **26:32** Mat 28:16 * **26:37** Wa'nch b'ix Jacobo. † **26:41** Ax: Etetz tuj etanim egan tzan eten jwert, per tzan tpaj joyol choj a'ix, nya'tx jwert atix tzan etipan; Mak 14:38; Chaw 1:14.

q'ojb'il b'ix ktze'. Lajome' tuq tzan kye pal aj nim kyajwalil b'ix tzan kye tijxjal kxol kye aj tijajil Israel.

48 Te Juds aj ojaw meltz'jik ti'j Jesus, tetz ojetq tuq xik tq'uma' kyetz jun tume'l titza' tuq owelal kyniky' ti'j, ojetq tuq xik tq'uma' kyetz ikxjani: «Aj wetz oxe'l nlima' iktza' jun wamiw,‡ atzunji, b'ix ojawel etzyu'.»

49 Ikxji ya ma tz'ok laq'chet ti'j Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, nkyinliman te yatz.» B'ix owel stz'ub'a'.

50 Per te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Wajyol, k'uluj kyaqil aj ma tzul ak'ulu'tz.» Ntons e'ok laq'chet ti'j Jesus, e'ok lab'un ti'j b'ix ojaw ktzyu'.

51 Ntons jun kxol kye aj akyeqet tuq tuky'i Jesus ojatz tin tmachit tuj tjay b'ix owel xtx'emu' jun txkyin te tmos te twitzale' pal.

52 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Intqex ak'u'u' te amachit tuj tjay. Kyaqil xjal aj nkyeq'ojin tuky'i machit kansb'il ax tuky'i te' machit kansb'il okyekamel.

53 ¿Ti'tzun k'onti'l aweb'en qa wetz b'a'n tzan txik nqani' tuky'i Ntat, b'ix tetz b'a'n tzan stzaj tlajo' [te kolol wetz] b'eyx ajna'l b'an ky'ila'j ángel aj k'onti'l nb'antik kyajlet?§

54 Per qa ikxji-wit, ¿titza' opoyon aj ntq'uma' te Tu'jal Dios aj a tgan tzan tky'ik wi'j?»

55 B'eyxnajji te Jesus oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «¿Tistil etetz ma'tx kx'ul tuky'i emachit kansb'il b'ix tuky'i etze' tzan njaw etzyu' iktza' wetz a'in jun eleq'?* Kyaqil q'ij wetz nkyinqet tuq wit'let tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios xnaq'tzal kye xjal b'ix k'onti'l injaw etzyu' tzi.*

56 Per kyaqil ntzani nky'ik tzan tponkix te aj oqet ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios oqtxi'.» Ntons kkyaqil kye txnaq'atz okaj kykola' b'ix eb'aj'oqik.*

Aj Tpon Eq'i' Te Jesus Kywitz Kye Aj Nim Kyajwalil

Mak 14:53-65; Luks 22:54-71; Wnch 18:12-24

57 Yaji kye aj ojetq tuq jaw ktzyu' te Jesus oxik kyeq'i' tjay Kaypas, aj twitzale' pal, b'ix tzi chimo' kyib' tuq kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye tijxjal kxol kye aj tijajil Israel.

58 Yatzun te Xhpe'y owok lapet kyi'j laq'chikx ch'in, b'ix opon max tzijay tjay te twitzale' pal. Tzi oqet wit'let kyuky'i kye aj xb'uqil te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, tzan tok ten tuq tidi' oky'el.

59 Kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye tijxjal aj at nim kyajwalil, kyetz nkyejoyon tuq xjal tzan kyyolin jun til te Jesus anke nya'tx b'an'ax, per tzan tuq txik kyq'apo' tzan tqet kansa'.

60 Per k'onti'l owoknoj jun tidi' kyitza' anke ky'ila'j xjal oxik kyq'uma' tidi'chq til aj nya'tx tuq b'anax. Yaji eb'ajpon kab'e'ky

61 b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «Ja xjal ntzani oxik tq'uma' ikxjani: "Wetz b'a'n tzan tqet nxitu' te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix b'a'n tzan tjaw nk'ulu' junky'el tuj oxe q'ij."»*

62 Ntons te twitzale' pal ojaw wa'let b'ix oxik xhcha'o' te Jesus ikxjani: «¿Ti'tzun nlay tz'ajtz atzaq'b'e' ch'inwt? ¿Tidi' kyaqil aj nkyq'uma'ni?»

63 Per te Jesus k'onti'l tidi' otq'umaj. Ntons te twitzale' pal oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Nxik nk'ulu' mandad te yatz tzan tjatz aq'uma' te b'an'ax tuky'i tb'i te Qtata Dios aj itz'oj; instzaj aq'uma' qa a'ich yatz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', aj Tk'wa'al Qtata Dios.»

64 Yaji te Jesus owaj tq'uma' tetz ikxjani: «[B'an'ax a'in] iktza'x ma'tx tzaj aq'uma'ni. B'ix wetz oxe'l nq'uma' etetz, okyinxe'l ete'e' [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] wit'likin tuj tb'anq'ab' te Qtata Dios aj at nim

‡ **26:48** Ax: owelal ntz'ub'a'. § **26:53** Ax: kab'lajuj b'uch'uj aj lejyon. Jun lejyon jun b'uch'uj waqaq mil (6000) soldadchaq junjun. Kyi te Jesus ikxji tzan telponx iktza' jun b'uch'uj kolol tetz aj nlay b'antik tzan kyqet tzan junky. * **26:55** Mak 14:48-49; Luks 22:52-53 * **26:55** Luks 19:47; 21:37 * **26:56** Mak 14:50-52; Wnch 18:8 * **26:61** Wnch 2:19

tajwalil, b'ix okyinxe'l ete'e' oj ntzaj
txeka'j tuj muj.»*
65 Ntons te twitzale' pal owel tlaqu'
tq'anaqx ti'j,* [tzan tqet tyek'u' tq'oj
ti'j tyol Jesus], b'ix oxik tq'uma' ikx-
jani: «¡Nxmayin ti'j Qtata Dios! ¿Tis-
til owokel qcha'o' txq'anky xjal tzan
stzaj kyq'uma' til? Etetz ma'tx stz'ok
echa'o' tetz nxmayin ti'j Qtata Dios.
66 ¿Titza' etetz tuj enab'l?» Yaji kye
xjal owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «¡Tmeres
tzan tnaj!»*
67 Ntons e'aq'ik tzan tox ktzub'a' tuj
twitz b'ix oqetb'aj kytink'a'. Junjunky
owok kyloqtza' tq'o'tx,*
68 b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani:
«Yatz aj a'ich te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi' [kyi], pakanonchaq ti'j ab'l ma
tz'ok b'ujun te yatz.»

Aj Txik Tq'uma' Xhpe'y K'onti'l Tuq Totzqi' Te Jesus

Mak 14:66-72; Luks 22:55-62; Wnch 18:15-27

69 Ntons, te Xhpe'y wit'lik tuq jwer
tzijay. Yaji tzaj te jun kryad, owok
laq'chet ti'j b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
«Ax yatz ajunich tuq tuky'i Jesus aj
Galiley.»
70 Per te Xhpe'y oqet tewa' kywitz
kyaqil, oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz
k'onti'l web'en tidi' aj n'aq'uma'ni.»
71 Yaji oxik te Xhpe'y stzi' te lamel
b'ix junky xjal oxik te'e' b'ix oxik
tq'uma' kye txq'anky ikxjani: «Aj xjal
nini, tetz ajun tuq tuky'i Jesus aj
Nasaret.»
72 Junky'el te Xhpe'y oqet tewa' b'ix
oxik tsi' tjurament. «Wetz k'onti'l
wotzqi' aj xjal nini.»
73 Mas yaj ch'inky, kye aj akye-
qet tuq tzi eb'aj'ok laq'chet ti'j te
Xhpe'y b'ix oxik kyq'uma' tetz ikx-
jani: «B'an'ax yatz a'ich jun kxol kye
aj lapike' tuq ti'j, komo tzan tpaj titza'
yatz chyolin n'el qniky' awi'j.»
74 Ntons tetz owaq'ik tzan tqanb'en
b'ix tzan txik tq'uma' tjurament, b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz k'onti'l
wotzqi' aj xjal ni'n.» B'eyxnajji ojaw
oq' jun to'k.
75 Ntons te Xhpe'y otzaj tiktz'an ti'j
tanim aj ojetq tuq xik q'uma' tetz
tzan Jesus: «Aj mina' tuq tjaw oq' te
to'k ojetq tuq qet awewa' oxmaj qa
awotzqimin.» Yaji te Xhpe'y owetz
tuj aj luwarji b'ix owokten oq'el tuky'i
nim xhcho'nal tuj tanim.

27

Aj Txik Q'apo' Jesus Tuj Tq'ab' Te Pilat

Mak 15:1; Luks 23:1-2; Wnch 18:28-32

1 Ya ma qojaw saqxikan, kkyaqil
kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye ti-
jxjal aj nim kyajwalil kxol kye tijajil
Israel, kyetz owok kchimo' kyib' tzan
tqet kyb'isu' titza' tzan tqet kansa' te
Jesus.
2 Oxik kyk'alo' b'ix oxik kyq'apo' tuj
tq'ab' te Pilat aj k'ulul mandad.

Aj Tkamik Te Judas Iskaryot

3 Ntons, yatzun te Juds aj ojaw
meltz'jik ti'j Jesus, ya ma tz'ok ten
ojetq tuq xik kyq'uma' tzan tkamik
te Jesus, yaji otzaj tna'onky tetz b'ix
owaj tswa' junky'el te lajuj tuj kaw-
naq (30) tmin xtx'otx'al plat kyuky'i
kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye tijx-
jal.
4 Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz
ma'tx kyinjoyon choj, ma'tx xik
nq'apo' tzan tqet kansa' jun xjal
aj k'onti'l tpaj.» Per yaji kyetz
owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «¿Qetza tidi'
qoklen? ¡Te nini a'ichx ma' chqet
b'isun tetz!»
5 Ntons te Juds oxik tslab'u' te tmin
tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios,* b'ix
yaji owex tzi, oxik b'ix ojaw tyob'a'
tib'.
6 Yaji kye pal aj nim kyajwalil ojaw
kchimo' te tmin b'ix okyq'umaj ik-
jani: «Xjan qa oqtex qsi' ja tminni tuj
te tqatel tmin te Nin Jay Nab'il Qtata
Dios tzan tpaj ja ntzani twi' tkamlen
jun xjal.»

* **26:64** Dan 7:13 * **26:65** Owel tlaqu' tq'anaqx ti'j tzan tqet tyek'u' nya'tx dyakwerd tuq tuky'i tyol Jesus, tetz tuj tnab'l tyol te Jesus b'an nya'tx galan tuj twitz Qtata Dios. * **26:66** Lev 24:15-16 * **26:67** Isa 50:6 * **27:5** Zac 11:12-13

7 Ntons ya ma qet kyb'isu' ti'j, owoken kyitza' tzan tqet kyloq'o' jun tx'o'tx' aj tb'i "Te Xtx'o'otx' te Tz'aqol," tzan tuq token te tx'o'tx' te jun luwar aj ja' tzan kyqex muqu' kye aj laq'chik xjal aj okyekamel tzi.
8 Astilji te aj tx'o'tx'ji tzunx ajna'l tb'i "Te Tx'o'tx' Telel Kyik'."*
9 Ikxji oponkix iktza'x otq'umaj te Jeremiy aj yolil tyol Dios oqtxi': "Ojaw ktzyu' te lajuj tuj kawnaq (30) tmin xtx'otx'al plat, te twib'en te aj ojetq tuq tz'ok ksi' kye aj tijajil Israel.
10 Tuky'i aj tminji okaj kyloq'o' te tx'o'tx' aj tb'i Te Xtx'o'otx' te Tz'aqol, iktza'x otzaj tk'ulu' mandad te Qajawil te wetz."*

Aj Tpon In Jesus Twitz Te Pilat
Mak 15:2-20; Luks 23:3-25; Wnch 18:33-19:16

11 Ntons te Jesus atqet tuq twitz te k'ulul mandad b'ix te k'ulul mandad oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «¿A'ich pe' yatz te Twitzale' K'ulul Mandad kyi'j kye aj tijajil Israel?» Yaji oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Ikxji iktza'x ma'tx tzaj aq'uma'ni.»
12 Ntons kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye tijxjal nxik tuq kyq'uma' til te Jesus, per tetz k'onti'l tuq tidi' ntq'uma'.
13 Astilji te Pilat oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «¿Ti'tzun, k'onti'l n'acha'o' aj ntzaj kyq'uma' awi'j yatzni?»
14 Per te Jesus k'onti'l owaj stzaq'b'e' ch'inwt, astilji te k'ulul mandad tetz oje lab'an.
15 Ntons, tuj te ninq'ij, te k'ulul mandad naq'ik tuq tzan txik stzoqpi' jun aj pres, aj kygan tuq kye xjal.
16 Ntons at tuq jun aj pres b'an cha'o' tuq ti'j tzan xjal, tb'i Barabas.
17 Aj chimo' tuq kyib' tzi, te Pilat oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Ab'l egan etetz tzan txik ntzoqpi'? ¿Egan pe' tzan txik ntzoqpi' te Barabas qatzun te Jesus aj n'eq'uma' te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'ji?»
18 [Oxik tq'uma' ikxjani] tzan tpaj ojetq tuq tz'el tniky', oxik q'apo' tuj tq'ab' tzan tpaj cha nkye'ek'awin tuq ti'j.*
19 Aj man tuq wit'liqet te Pilat tuj tdespach. Te txu'jel oxik tlajo' jun q'umaltetz tuky'i'l ikxjani: «K'on tz'ox asamo' awib' tuky'i ja xjalni, tetz k'onti'l til, b'ix nim nkyinb'isun tzan tpaj jun nwitzik' ti'j tetz ma'in qonik'an.»
20 Per kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye tijxjal aj nim kyajwalil, kyetz oxik kykub'sa' kyk'u'j kye xjal tzan txik kyqani' tuky'i te k'ulul mandad tzan txik stzoqpi' tuq te Barabas b'ix tzan tqet kansa' tuq te Jesus.
21 Yaji te k'ulul mandad oxik xhcha'o' junky'el kyetz ikxjani: «¿Ab'l jun te kyetz egan tzan txik ntzoqpi'?» Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e': «¡Te Barabas!» kyekyi.
22 Yaji te Pilat oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tidi' nk'ulu'tz tuky'i te Jesus aj n'ok q'uma' te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'?» Yaji kkyaqil owajtz ktzaq'b'e' ikxjani: «¡Intqet klablet ti'j krus!»
23 Yaji te Pilat oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tidi' te nya'tx galan aj ma'tx tk'uluj?» Per kkyaqil kyetz eb'ajjaw siky'in junky'el kongan ikxjani: «¡Intqet klablet ti'j krus!»
24 Ya ma tz'ok ten te Pilat, k'onti'l tuq n'ok ksi' kywi' ti'j, sinoke cha mas tuq nkyejaw lab'un, ntons tetz owel xtx'ajo' tq'ab' kywitz kkyaqil aj telponx k'onti'l tuq tetz tpaj, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz k'onti'l web'en qa ma kamik ja xjal ntzani aj k'onti'l tpaj. A'ix etetz e'el tetz.»
25 Kkyaqil kye xjal owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qetza b'ix kye jk'wa'alna a'o'na e'el tetz qa ma kamik.»
26 Ntons te Pilat okaj stzoqpi' te Barabas b'ix ya ma qet jub'cha' te Jesus, oxik tq'apo' [tuj kyq'ab' kye soldad] tzan tuq tqet kyklabi' twitz krus.
27 Ntons kye soldad aj nkye'aq'unan tuq te k'ulul mandad oxik kyin te Jesus tuj kyjayx b'ix kyuky'i kyaqil kye txq'anky soldad owok kchimo'

* **27:8** Kya 1:18-19 * **27:10** Jer 32:6-15 * **27:18** Mak 15:9-10

kyib' ti'j.
28 Owel kyin te tq'anaq b'ix owok
ksi' junky tq'anaq xluj b'ix kyaq teb'l
[iktza' tq'anaq jun twitzale' k'ulul
mandad]
29 b'ix ojax ksi' tuj twi' jun koron
xpatx'i' pur ky'i'x tuq b'ix oxik ksi' jun
tze' su'an tuj tb'anq'ab'. Yaji eb'ajqet
mejlet twitz, nkyexmayin tuq ti'j,
oxik tq'uma' ikxjani: «¡Je'ky tat, yatz
te Twitzale' K'ulul Mandad kxol kye
aj Tijajil Israel!»
30 B'ix ax n'ok tuq ktzub'a' ti'j b'ix
tuky'ixkix te tze' n'ok tuq kymaju' ti'j
twi'.
31 Ya ma tz'ok kxmayi' ikxji, owel
kyin te tq'anaq kyaq teb'l, b'ix owok
ksi' te tq'anaqx b'ix oxik kyeq'i' tzan
tuq tqet kyklabi' twitz krus.

Aj Tqet Klabi' Te Jesus Twitz Krus

Mak 15:21-41; Luks 23:26-49; Wnch 19:17-30

32 Aj ikja'n tuq kxik, owok
kyk'ulb'a' jun xjal tb'i Simon, aj Siren
tuq, b'ix oxik kyin alajwers tzan txik
tiqa' tuq tkurus te Jesus.
33 Ntons, eb'ajpon tuj jun luwar aj
tb'i Gólgota, aj tb'i telponx iktza' "Te
Tb'aqil Twi' Xjal."
34 Yaji oxik ksi' te Jesus jun tuk'a'
ta'al ub samo' tuq tuky'i jun k'ul yel
tb'i, per te Jesus ya ma xik tniky'b'e',
ya k'onti'l oxik tuk'a'.
35 Ya ma tz'ok kyklabi' twitz krus,
kye soldad oqet ksaqchb'ila' loteriy
ti'j tq'anaq aber ab'l tuq oxe'l eq'in
tetz.*
36 Yaji eb'ajqet wit'let tzi tzan tqet
tuq kxb'uqi'.
37 B'ix jawnaq tuj twi' owok ksi'
jun yol aj nyolin tistil tuq ojetq tz'ok
klabi', nyolin tuq ikxjani: Aj ntzani te
Jesus te twitzale' k'ulul mandad kxol
kye aj tijajil Israel.
38 B'ix ax tuky'i'l tetz e'ok klabi'
twitz krus kab'e' eleq', jun owok
klabi' ti'j jun krus tuj tb'anq'ab' b'ix
junky ti'j junky krus tuj tsurt.
39 Kye xjal aj nkyeky'ik tuq tzi
nkyeyolin tuq nya'tx galan ti'j, njaw
tuq kyyak'u' kywi'*
40 b'ix nxik tuq kyq'uma' ikxjani:
«Yatz oxik aq'uma' b'a'n tzan tqet
axitu' te Nin Jay Nab'il Qtata Dios
b'ix yaji tzan tjaw ak'ulu' junky'el tuj
toxi'n q'ij,* ajna'l pakolonx awib'x
najji. ¡Qa yatz a'ich Tk'wa'al Dios,*
paqetz ti'j te krus najji!»
41 B'ix ax tuq kye aj pal aj nim
kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il
b'ix kye tijxjal kxol kye aj tijajil Israel,
kyetz nkyq'uma' tuq ikxjani:
42 «Tetz okolon kyi'j txq'anky per
ti'jx tetz k'onti'l nb'antik tzan tkolon.
[Qa b'an'ax] tetz te twitzale' k'ulul
mandad qi'j qetz aj tijajil Israel
a'o', ntons intqetznajji b'ix ikxji
oqo'okslayon ti'j.
43 Tetz wit'lik tk'u'j ti'j Qtata Dios,
ntons intkolonnajji te Qtata Dios ti'j,
qa b'an'ax te Qtat nqet tgani' tetz.
¿K'onti'l petzun otzaj tq'uma' qa tetz
aji te Tk'wa'al Dios?»*
44 B'ix ax tuq kye eleq' aj klabime'
tuq tzi tuky'i'l, kyetz nkye'ilin tuq ti'j.
45 Ntons, atx aj man tuq chijq'ij ato'
max aj ojetq qopon te toxi' or te qale',
kyaqil te twitz tx'o'tx' owok b'an qlolj.
46 B'eyx tuj aj orji te Jesus ojaw
siky'in kongan ikxjani: «Eli, Eli ¿lama
sabaktani?» Te nini telponx "Tata
Dios, Tata Dios, ¿tistil ma'tx kyinkaj
akola'?"*
47 Junjun kye aj akyeqet tuq tzi oxik
kcha'o' te aj oxik tq'uma' b'ix okyyolij
ikxjani: «Tetz nq'olb'en ti'j Eliys aj
tlajen Dios oqtxi'.»
48 Yaji jun te kyetz oxik naj oqelan
joyol jun esponj, b'ix oqex tmu'u' tuj
minagr b'ix oqet tk'alo' twi' jun su'an
b'ix owok tlaq'b'a' tuj stzi' te Jesus
tzan tuq txik stz'ub'a'.*
49 Per kye junjunky okyq'umaj ikx-
jani: «Qaltetzchaq, aber qa tzul te Eliys
koloyon ti'j.»

* **27:35** Sal 22:18 * **27:39** Sal 109:25 * **27:40** Mat 26:61 * **27:40** Mat 16:16; Wnch 1:34; 10:34-36
* **27:43** Sal 22:8 * **27:46** Sal 22:1 * **27:48** Sal 69:21 * **27:50** Luks 23:46 * **27:51** Exo 26:31-33

50 Yaji te Jesus ojaw siky'in junky'el
kongan b'ix yaji okamik.*
51 Tuj aj ratji te nim mant [pawb'il]*
tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios oqet
laqik nink'ajchaq, otzaj max twi' max
twitz tx'o'tx',
52 b'ix oky'ik jun kab'junab' b'ix
kye nim ab'j eb'ajqet kab'in b'ix kye
pantyon ejaqet, b'ix ky'ila'j qerman*
aj ojetq tuq kyekamik eb'ajjaw anq'in
junky'el.
53 Eb'aj'etz tuj kypantyon b'ix ya
ma jaw anq'in te Jesus [tuj toxi' q'ij],
kyetz eb'aj'ox tuj te [Jerusalen], aj
amaq' aj pawa' te Qtata Dios, b'ix tzi
e'ok e'e' tzan ky'ila'j xjal.
54 B'ix yatzun te k'ulul mandad
kye soldad b'ix kyaqil kye soldad
aj akyeqet tuq tzi nkyexb'uqin tuq
te Jesus, kyetz ya ma xik kyen te
kab'junab' b'ix kyaqil aj nky'ik tuq,
kyetz eb'ajxob' nim b'ix okyq'umaj
ikxjani: «¡B'an'ax te ja ichanni, tetz aji
tuq Tk'wa'al Dios!»
55 Ntons, akyeqet tuq tzi laq'chik
ch'in ky'ila'j xuj nxik tuq kyka'yi',
kyetz ojetq tuq kyetzaj lapet ti'j Jesus
max Galiley tzan kyonen tuky'i'l.*
56 Kxol kyetz atqet tuq te Liy aj
Magdála, ax te Liy aj tnan te Jacobo†
b'ix te Chep, b'ix ax atqet tuq tzi te
tnan kye tk'ajol Sebedey.*

Aj Tox Muqu' Te Jesus
Mak 15:42-47; Luks 23:50-56; Wnch 19:38-42

57 Ntons, ya aj ch'inky tuq jqet
yupan, opon jun q'inon xjal aj Ari-
matey, Chep tb'i, b'ix ax tetz ojetq tuq
tz'okslan ti'j Jesus.
58 Te Chep oxwa'q tuky'i Pilat
b'ix oxik tqani' permis tzan tuq tox
tmuqu' te Jesus. Ntons te Pilat oxik
tk'ulu' mandad tzan tuq txik q'apo'
tetz.
59 Ntons te Chep oqetz tin te txlimal
b'ix owox tb'atz'o' tuj jun sabl b'an
saq,
60 b'ix owox tsi' tuj jun muqb'il
anim aj man ak'a'j tuq tuj jun peky
tujx xtx'o'otx'. Yaji okaj xtxayi' stzi' te
jul tuky'i jun ma chman ab'j b'ix owaj.
61 B'ix te Liy aj Magdála b'ix te junky
Liy wit'like' tuq twitz te jul.
62 Yaji tuj junky iwitq, tuj te q'ij
ojla'mj, kye pal aj nim kyajwalil b'ix
kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz owok
kchimo' kyib' tuky'i Pilat,
63 b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani:
«Tat, qetza ma tzaj qna'o'na, aj tzunx
tuq itz'oj te aj ma sq'o'l, tetz oxik
tq'uma' oj tky'ik tuq oxe q'ij tkamlen,
ojawel tuq anq'in junky'el.*
64 Astilji intxik ak'ulu' mandad tzan
tqet xb'uqi' te muqb'il anim max oj
tky'ik te oxe q'ij. Kebal kypon kye tx-
naq'atz chukaq'b'il elq'al txlimal b'ix
ikxji oxe'l kyq'uma' kyuky'i kye xjal
ma'tx jaw anq'in. Ikxji te aj mentirji
mas-tal b'an nim twitz te tb'ay.»
65 Ntons te Pilat oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Intxik etin txq'an soldad.
Pex waq, intqet kxb'uqi' te muqb'il
anim b'an byenech.»
66 Ntons kyetz eb'ajxik b'ix oqet
kyk'ulu' byenech te ab'j stzi' te jul
tlamelul te muqb'il anim b'ix owok
ksi' jun techa'l ti'j‡ b'ix ekaj ksi' tzi kye
soldad xb'uqil tetz.

28

Aj Tjaw Anq'in Te Jesus
Mak 16:1-8; Luks 24:1-12; Wnch 20:1-10

1 Ya ma ky'ik te q'ij ojla'mj, aj ikja'n
tuq stzaj txeka'j tuj te tb'ay q'ij tuj
aj samanji, te Liy aj Magdála b'ix
te junky Liy eb'ajxik e'el te muqb'il
anim.
2 Yaji derepent otzaj jun kab'junab'
b'an jwert tzan tpaj jun ángel aj lajo'
tzan Qajawil oqetz tuj ka'j b'ix owok
laq'chet ti'j te muqb'il anim b'ix owel
tpelq'u' te ab'j stzi' b'ix oqet wit'let
tajsik te ab'j.

* **27:52** Ax: ky'ila'j xjal aj pawame' tuq te Qtata Dios. * **27:55** Luks 8:2-3 † **27:56** Ax: Chaw.
* **27:56** Mak 15:40 * **27:63** Mat 16:21; 17:23; 20:19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luks 9:22; 18:31-33
‡ **27:66** Te techa'l n'oken tuq tzan k'on tyak'jik te tlamelul ewj tzan tel elq'a' jun tidi' txini.

3 Te ángel [b'an ntxaqtxon tuq] iktza' jun xhliky'lika'j b'ix te tq'anaq b'an saq tuq iktza' te saqsb'aqon.
4 Ya ma xik kye'e' kye soldad te ángel, kyetz oje kyelu'lun tzan kxob'al, b'eyx owaj eq'i' kynab'l.*
5 Yaji te ángel oxik tq'uma' kyuky'i'l kye xuj ikxjani: «K'on kxob'. Wetz web'en etetz nkxjoyon ti'j Jesus aj owok klabi' twitz krus.
6 Tetz k'onti'l atqet tzani sinoke ma'tx jaw anq'in iktza'x otq'umaj. Qalan waq e'el tetz aj ja' oqet si'.
7 Pex waq kare, b'ix intxik eq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: "Ma'tx jaw anq'in b'ix opoyon tuj Galiley tb'ay ewitz etetz, b'ix tzi owokel eten." Tzaj eten, ma'tx xik nq'uma' etetz.»
8 Ntons, kye xuj b'eyxnajji eb'aj'ex kare tzi, per tuky'i kxob'al b'ix nkyechalaj tuq, b'ix eb'ajxik oqelan q'umal te tpakb'alil kyuky'i kye txnaq'atz.
9 Derepent tjaw kanet te Jesus kywitz b'ix exik tlima'. «¡Je'ky!» B'ix kyetz eb'aj'ok laq'chet ti'j b'ix eqet mejlet twitz max txetoq, otzaj kchele' kye toq b'ix ena'on tetz.
10 Yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on kxob'. Pex waq q'umal kyuky'i kye werman tzan kypon tuj Galiley b'ix tzi okyin'okel kyen.»

Tidi' Oxik Kyq'uma' Kye Soldad

11 Ntons aj man tuq ikja'n kyaj kye xuj, junjun soldad aj nkyexb'uqin tuq eb'ajxik tuj te amaq' b'ix oxik kyq'uma' kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil kyaqil aj ojetq tuq ky'ik.
12 Ntons kye pal aj nim kyajwalil eb'ajxwa'q yoliyon kyuky'i kye tijxjal aj nim kyajwalil tzan tuq kykawlan kyuky'i'l. Yaji oxik ksi' nim tmin kyuky'i kye soldad
13 b'ix oxik kyq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz intxik eq'uma' ikxjani: "Qonik'an aj man tuq nqowitan, kye txnaq'atz eb'ajpon b'ix oxik kyelq'a' te txlimal."
14 B'ix qa te k'ulul mandad owokel xhcha'o' ti'j kyaqil ntzani, qetza oqoyoliyona tuky'i'l b'ix k'onti'l tidi' oky'el etetz eti'j.»
15 Ntons kye soldad oky'ik kyk'amo' te tmin b'ix oqet kyk'ulu' iktza'x aj ojetq tuq xik q'uma' kyetz. B'ix tzunx ajna'l ikxji nq'umjik kxol kye aj tijajil Israel.

Aj Okaj Tq'uma' Jesus Tzan Qpakb'an Tyol Kxol Kyaqil Xjal

Mak 16:14-18; Luks 24:36-49; Wnch 20:19-23

16 Ntons kye kyjunlajujil txnaq'atz te Jesus eb'ajxik Galiley twi' te witz aj ojetq tuq xik tq'uma' te Jesus kyetz.
17 B'ix ya ma tz'ok kyen te Jesus, kyetz ena'on tetz, per junjun nna'non tuq kyanim.
18 Ntons te Jesus owok laq'chet kyi'j b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «[Te Qtata Dios] oje tzaj tsi' wajwalil ti'j kyaqil aj at tuj ka'j b'ix ti'j kyaqil aj at twitz tx'o'tx'.
19 Astilji pex waq kxol kyaqil kyijajil xjal twitz tx'o'tx', b'ix inkxik exnaq'tza' tzan kyokslan wi'j; b'ix intjaw esi' a' kywi' tuky'i tb'i te Qtat b'ix tuky'i nb'i [wetz aj] Tk'wa'al [a'in] b'ix tuky'i tb'i te Txew,*
20 b'ix inkxik exnaq'tza' tzan tqet kyoksla' kyaqil aj ma'tx xik nq'uma' etetzni. B'ix wetz okyinqtelten etuky'i'l kyaqil q'ij maxkix oj tul te jwisy.»

* **28:4** Ax: e'ok iktza' kamnaq. * **28:19** Kya 1:8

Te Tpakb'alil Galan Ti'j Te Qajaw Jesukrist Aj Oqet Stz'ib'a' Mak

Aj Txik Tq'uma' Wa'nch Tyol Dios B'ix Aj Tjaw Tsi' A' Kywi' Xjal
Mat 3:1-12; Luks 3:1-9,15-17; Wnch 1:19-28

1 Bwen, ntons te tpakb'alil galan ti'j
Jesukrist Tk'wa'al Dios owaq'ik ikx-
jani:
2 Owaq'ik iktza'x oqet tz'ib'a' tzan
te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi', oqet
stz'ib'a' tyol Qtata Dios ikxjani:* “Tzaj
awen, oxe'l nlajo' jun yolil nman-
dad tb'ayon awitz tzan txik tq'uma'
kye xjal tzan kyten list cha'oj apon
kyuky'i'l.*
3 Tuj te luwar ky'ixk'oj tx'o'tx' aj
ja' k'onti'l najayon, tetz oxe'l tpakb'a'
kongan ikxjani: ‘Intqet ek'ulu' etib'
tzan tpaj tzul te Qajawil; intjaw
eky'ixpu' enab'lin tzan ek'amon te
Qajawil.’ ”*
4 Bwen, astilji at tuq jun xjal
Wa'nch tb'i b'ix njaw tuq tsi' a' kywi'
xjal tuj jun luwar ky'ixk'oj tx'o'tx' aj
ja' k'onti'l najayon. Nxik tpakb'a' tuq
tzan tjaw a' kywi' tzan tpaj tjawlen
kky'ixpu' kynab'lin tzan tuq tqet
najsa' kchoj.
5 Nkyepon tuq tuky'i Wa'nch b'an
ky'ila'j xjal tzajnaqe' tuq tuj kyaqil
tkwentil Judey b'ix ax kye aj amaq'
Jerusalen. Njatz tuq kyq'uma' kchoj
b'ix njaw tuq si' a' kywi' tzan Wa'nch
tuj te Jordan A'.
6 Te Wa'nch tetz tq'anaq cha stza-
mal tuq kway kamey b'ix te tk'alel
tz'u'm tuq b'ix te twe' cha kochi' tuq
tuky'i ta'al tze'.*
7 Nxik tpakb'a' tuq kye xjal ikx-
jani: «Wetz ajna'l atinqet per yajxi'
tzul junky aj mas nim tajwalil nwitz;
wetz twitz tetz k'onti'l npon wajwalil
ni iktza' jun aq'unon aj n'el tkotpi'
txajab' tajaw.†
8 Wetz oje jaw nsi' a' ewi' per te aj
tzul, tetz otzajel tsi' te Txew Dios tuj
etanim.»

Aj Tjaw Si' A' Twi' Jesus Tzan Wa'nch
Mat 3:13-17; Luks 3:21-22

9 Bwen, tuj aj tyempji te Jesus owex
tuj amaq' Nasaret tuj tkwentil Galiley
b'ix opon stzi' te Jordan A', tzi ojaw si'
a' twi' tzan Wa'nch.
10 Aj tjatz tuj te a', ojax ten te ka'j
ojetq tuq tz'el jaqlik b'ix ojax ten
ikja'n tuq tqetz te Txew Dios ti'j iktza'
jun palom ikja'n tqetz
11 b'ix oxik cha'o' te Qtata Dios,
otzaj yolin tuj ka'j ikxjani: «Yatz a'ich
nk'wa'al aj ganimich nim witza'. Nky-
inchalaj awi'j.»*

Aj Tqet K'ulu' Probar Jesus Tzan Te Tajaw Choj
Mat 4:1-11; Luks 4:1-13

12 Bwen, yaji te Jesus oxik eq'i' tzan
te Txew Dios tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj
ja' k'onti'l najayon.
13 Onachq'in kawnaq (40) q'ij tuj aj
luwarji b'ix atqet tuq kxol txkup tuj
k'ul b'ix te Satanas nxik tq'uma' tuq
ti'chq tetz tzan tqet tuq tz'aqik titza'.
Yaji kye ángel e'onen ti'j.

Aj Taq'ik Txnaq'tzan Jesus Kxol Kye Xjal Aj Galiley
Mat 4:12-17; Mak 6:14-29; Luks 4:14-15

14 Bwen, yaji te Wa'nch oqex si' tuj
pres, b'ix yatzun te Jesus oxik Galiley,
npakb'an tuq te tpakb'alil galan ti'j
titza' te Qtata Dios nkolon qi'j.
15 Nxik tuq tq'uma' ikxjani: «Ma'tx
pon te tyemp b'ix ajna'l ok'uluyon
mandad te Qtata Dios exol tuky'i
nim tajwalil. ¡Intjaw eky'ixpu' waq
enab'lin! ¡Intxik etoksla' waq te
tpakb'alil galan!»*

* **1:2** Te Chay atqet tuq tzani twitz tx'o'tx' aj stzaj q'uma' tetz tzan te Txew Dios aj ojetq xik tq'uma' te Qtata Dios te Tk'wa'al tuj ka'j; astilji oqet stz'ib'a' ikxji. * **1:2** Mal 3:1 * **1:3** Isa 40:3 * **1:6** 2Re 1:8 † **1:7** Te aq'unj pujul xajab'j a tuq te aq'unj mas b'an dyaltir kxol kyetz. * **1:11** Isa 42:1; Mat 12:18; 17:5; Mak 9:7; Luks 9:35 * **1:15** Mat 3:2

Aj Ktzaj Tuk'le' Jesus Kaj Tzyul Kyiy Tzan Kyok Lapet Ti'j
Mat 4:18-22; Luks 5:1-11

16 Bwen, jun q'ij te Jesus nb'et tuq stzi' te Galiley A' b'ix oxik ten kab'e' xjal b'ix kye xjal kyerman tuq kyib'. Jun Simon tuq b'ix te junky Lexh. Kyetz kyaq'un tzyul kyiy tuq b'ix nqex ksi' tuq kypa tuj te a' tzan tjatz kyin kye kyiy.
17 Yaji oxik tq'uma' Jesus kyetz: «Se etok lapet wi'j, b'ix wetz oxe'l nsi' junky etaq'un, per [nya'tx chimol kyiy sinoke] kxchimoyon xjal te Qtata Dios.»
18 Ntons okaj naj ksi' te kypa b'ix e'ok lapet ti'j Jesus.
19 Ntons yaji exik b'et ch'imusit stzi'-ele' a' b'ix te Jesus oxik te'e' kab'e'ky xjal, a'e' tk'ajol Sebedey. Jun Jacobo‡ tuq tb'i b'ix te junky Wa'nch, b'ix kyetz nkyexb'uqin tuq kypa tuj kybark.
20 Te Jesus exik tuk'le' te Jacobo tuky'i Wa'nch b'ix kyetz okaj naj ksi' te kytat kyuky'i kye kymos tuj te bark b'ix e'ok lapet ti'j.

Aj Tjatz Teq'i' Jesus Jun Malspirit Tuj Tanim Jun Ichan
Luks 4:31-37

21 Ntons te Jesus kyuky'i a'e' tuky'i'l exwa'q tuj amaq' Capernaúm. Aj tpon te q'ij ojla'mj, tetz owox tuj jun jay nab'il Dios kyuky'i a'e' tuky'i'l b'ix owaq'ik txnaq'tzan [Tyol Dios] kxol kye xjal tzi.
22 Kye xjal nkyelab'an tuq ti'j tzan tpaj titza' tuq tetz nxnaq'tzan tuky'i jun tajwalil b'ix nya'tx cha iktza' kye aj xnaq'tzal Kawb'il.
23 Ntons atqet tuq tzi tuj te jay nab'il Dios jun xjal aj atqex tuq jun malspirit tuj tanim, b'ix [man tuq nxnaq'tzan te Jesus,] tjaw siky'in te xjal kxol b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
24 «Yatz Jesus aj Nasaret ¿ti' n'ajoyo' tzani qxola? ¿Ti'tzun, yatz cha ma xhch'ul k'ulul joder qetza? Wetz wotzqi' a'ich. Yatz pawamich a'ox te Dios.»
25 Yaji te Jesus oxik tk'ulu' mandad te malspirit aj atqex tuq tuj tanim te xjal, kyi ikxjani: «¡Xnatzi'! ¡Pajatz tuj tanim!»
26 Ntons te malspirit oxik tsi' jun atak ti'j te xjal b'ix owayun tjatz tuj tanim b'ix oxik.
27 Yaji kyaqil kye aj nkyecha'on tuq oje kyelab'an, nkyyoli' tuq ikxjani: «¿Ti'tzun ja ntzani? Tetz ntzaj txnaq'tza' jun tume'l aj mina' tok qcha'o' b'ix tuky'i nim tajwalil. Nxik tk'ulu' mandad kye malspirit b'ix nqet kyoksla'.»
28 Ntons jun rat naj tok cha'o' ja'chq tuj tkwentil Galiley tidi' aj ojetq tuq qet tk'ulu' Jesus.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tji' Simon
Mat 8:14-15; Luks 4:38-39

29 Ntons, kyetzlen Jesus tuky'i Jacobo§ tuky'i Wa'nch tuky'i Simon b'ix Lexh tuj te jay nab'il Dios, exwa'q tuj tjay Simon b'ix Lexh.
30 Tzi atqet tuq tji' xuj te Simon b'ix yab' tuq tuky'i kyaq, astilji nwitan tuq. Oxik kyq'uma' naj te Jesus, te b'i'xh yab' tuq.
31 Yatzun te Jesus, aj tok xhcha'o'ji, tetz oxik laq'chet tk'atzaj ti'j twatub' b'ix ojaw stzyu' tq'ab' b'ix ojaw twit'b'a' tuj twatub'. Yatzun te b'i'xh, aj tjawlen wit'b'a' tuj twatub' tzan Jesus, owel laq'chet te tyab'il. Yaji exik tk'a'cha' tetz te Jesus kyuky'i tuky'i'l.

Aj Kyqet Tq'ana' Jesus Ky'ila'j Yab'
Mat 8:16-17; Luks 4:40-41

32 Yaji qale' ikja'n tuq qxmutx'e', ojetq tuq tz'ex te q'ij, kye xjal eb'ajtzaj kyeq'i' kyaqil kye yab' tuky'i Jesus b'ix ax eb'ajtzaj kyeq'i' xjal aj ateqex tuq malspirit tuj kyanim.
33 Kyaqil kye xjal tuj amaq' eb'ajpon kchimo' kyib' twitz tjay Simon.
34 Te Jesus ky'ila'j xjal ti'chq tuq kyyab'il eb'ajqet tq'ana' b'ix ax ejatz teq'i' malspirit tuj kyanim ky'ila'j. Aj man nkyejatz teq'i' tuq kye malspirit,

‡ **1:19** Ax: Chaw. § **1:29** Ax: Chaw.

te Jesus k'onti'l ostzoqpij tzan kyyolin ti'j tetz tzan tpaj kyotzqi'ky tuq.

Aj Taq'ik Tpakb'an Jesus Te Tpakb'alil Galan Ti'j Qtata Dios Tuj Kyaqil Tkwentil Galiley

Luks 4:42-44

35 Bwen, tuj junky iwitq, tzunx tuq qlolj aj tel twatl te Jesus, ojaw wa'let b'ix owex tuj amaq', oxwa'q xnaq'tzon tuj jun luwar aj ja' k'onti'l xjal najayon.

36 Ntons, yaj ch'inky, oxik te Simon kyuky'i tuky'i'l joyol te Jesus.

37 Ya ma tz'ok noj kywitz, oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Kyaqil kye xjal nkyejoyon awi'j.»

38 Ntons tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Mejor qwa'q kxol txq'anky amaq' qaynin tzan txik npakb'a' tzi [te tpakb'alil galan ti'j Qtata Dios]; komo astilji wetz ma'tx kyin'ul.»

39 Ntons exik b'et ja'chq tuj tkwentil Galiley b'ix te Jesus nxik tuq tpakb'a' [te tpakb'alil galan] kyuj kye jay nab'il Dios b'ix njatz tuq tin malspirit tuj kyanim kye xjal.*

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Cha Nq'ay Tuq Xhchi'jel

Mat 8:1-4; Luks 5:12-16

40 Bwen, jun q'ij opon tuky'i Jesus jun xjal yab' tuq b'ix te tyab'il cha nq'ay tuq xhchi'jel.* Oqet mejlet twitz Jesus b'ix oxik tq'uma': «Qa yatz agan, b'a'n tzan tel awin ch'in te nyab'il.»

41 Ntons te Jesus owok lo'et tk'u'j ti'j b'ix owok tmako' te xjal b'ix oxik tq'uma': «Ngan tzan ab'antik. Ntons pab'antik.»

42 Ntons a'ilnajji ob'antik naj te xjal.

43 Per te Jesus oxik tkawi', oxik tkuk'sa' tk'u'j te xjal, b'ix okaj tkawi',

44 kyi ikxjani: «K'on xik aq'uma' kye xjal tidi' ma'tx ky'ik awi'j. Mejor pax yek'ul awib' tuky'i te pal b'ix oxe'l aq'apo' te Qtata Dios te oyej aj okaj tq'uma' Moisés* oqtxi', te aj presis iktza' techa'l qa ojetq qob'antik tuky'i jun qyab'il iktza' ntza'n.»

45 Ntons, yaji te xjal oxik, per k'onti'l oqet tewa' tidi' oky'ik ti'j, oxik tq'uma' kye xjal [titza' ob'antik]. Astilji te Jesus k'onti'l tuq nb'antik tox tyek'u' tib' tuj nijunwt amaq', astilji onachq'in aj ja' k'onti'l najayon; per yatzun kye xjal nkyeponkix tuq tuky'i'l b'ix ja'chq tuq nkyetzaj.

2

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Yab' Kamnaq Tuq Toq

Mat 9:1-8; Luks 5:17-26

1 Bwen, yatzun tky'iklen kab'e q'ij, te Jesus omeltz'jikky tuj amaq' Capernaúm b'ix owok naj cha'o' luwew tzan kye xjal, tetz atqet tuq tjay.

2 Ntons eb'ajpon kye xjal b'ix eb'ajnoj tuj tjay ni k'onti'l ob'antik kyten tuj. Ntons, man tuq npakb'an te Jesus Tyol Dios kyuky'i'l,

3 kypon kaj ichan, tano' tuq jun yab' kyitza'. Te yab' kamnaq tuq toq.

4 Komo k'onti'l ob'antik kyox tuj te jay tzan kypaj kye xjal ojetq kyenoj tuj, mejor eb'ajjax twi' jay* b'ix ojaw kypuju' jun pedas twi' te jay tzan tqex kytumb'a' te yab'. Komo te yab' atqet tuq twitz jun twatb'il, oqex kytumb'a' te yab' tuj te jay tzan tkyaqon aj ja' atqet tuq te Jesus.

5 Yatzun te Jesus, ya ma tz'ok ten kyetz b'an wit'lik tuq kyk'u'j ti'j, oxik tq'uma' tetz te yab' ikxjani: «Last a'ich tey, per ajna'l ma'tx najslet kyaqil achoj.»

6 Ntons akyeqet tuq tzi junjun xnaq'tzal Kawb'il wit'like' tuq tzi b'ix kyetz, aj txik kcha'o' tyol Jesus, owaq'ik tximan kyanim ikxjani:

7 «¿Tistil nxik tyoli' tetz ikxji? Ikxji cha nxmayin ti'j te Qtata Dios, komo nijunwt xjal b'a'n tzan tnajsan qchoj. A'ox te Qtata Dios b'a'n tzan tnajsan qchoj» kyekyi kyetz.

* **1:39** Mat 4:23; 9:35 * **1:40** Te aj yab'ilni lepr tb'i; Lev 13–14. * **1:44** Lev 14:1-32 * **2:4** Kyetz kyjay chq'aj twi' b'ix b'a'n tuq tzan kyjax tajsik; n'oken kyitza' iktza' qetz n'oken twitz qjay.

8 Per yatzun te Jesus b'eyxnajji
otna'oj tuj tanim aj nyolin tuq
[kyanim]. Yaji oxik tq'uma' tetz kyetz
ikxjani: «¿Tistil etetz nkxyolin tuj
etanim ikxji?
9 ¿Tidi' mas kwest tzan txik qyoli' te
jun aj kamnaq toq? ¿Tzan txik qyoli':
"Te achoj ma'tx qet najslet," qatzun
tzan txik qyoli': "Pajaw wa'let, eq'i'x
awatb'il b'ix pab'et"?
10 Ntons, ajna'l wetz oqtel nyek'u'
wajwalil tzan tok eten, [wetz] te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] at wa-
jwalil tzan nnajsan kchoj kye xjal
tzani twitz tx'o'tx'.» Ntons yaji tetz
oxik tq'uma' te yab' aj kamnaq tuq
toq:
11 «Pajaw wa'let, eq'i'x awatb'il b'ix
pax ajay.» Ntons te yab' ojaw naj
wa'let, oxik teq'i' twatb'il b'ix owex
tuj te jay kywitz kyaqil kye xjal.
12 B'ix kye xjal kyaqil eb'ajlab'an
b'ix oqet kyjiq'b'a' Qtata Dios, nkyy-
oli' tuq ikxjani: «Ni jun-el mina' tok
qen iktza' ntzani» kyekyi.

Aj Stzaj Uk'le' Lewi Tzan Jesus Tzan Tok Lapet Tuq Ti'j
Mat 9:9-13; Luks 5:27-32

13 Bwen, yaji te Jesus oxik
junky'elky stzi' te Galiley A' b'ix b'an
ky'ila'j kye xjal eb'ajpon cha'oyon ti'j
b'ix tetz nkyexik tuq txnaq'tza'.
14 Ntons, yaji [oxik stzyu' tb'ey b'ix]
aj man tuq ikja'n tky'ik stzi' jun jay aj
ja' tuq n'el peyu' chojenj, oxik te'e' jun
xjal wit'liqet tuq tzi, Lewi† tb'i, tetz
stat Alfey tuq, b'ix kyi te Jesus te Lewi:
«Qalan, pawok lapet wi'j.» B'ix te Lewi
ojaw wa'let b'ix owok lapet ti'j.
15 Yaji te Jesus kyuky'i kye txnaq'atz
exwa'q tjay Lewi b'ix nkyewa'an tuq
junx kyuky'i ky'ila'j aj peyul cho-
jenj tuky'i txq'anky xjal chimol choj;
komo ky'ila'j xjal iktza' kyetz lapike'
tuq ti'j Jesus.
16 Yaji txq'an aj b'uch'uj xnaq'tzal
Kawb'il kyuky'i aj b'uch'uj Parisey aj
akyeqet tuq tzi, kyetz owok kye'e' te
Jesus nwa'an tuq junx kyuky'i kye
chimol choj b'ix kye aj peyul cho-
jenj, ntons kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix
kye aj b'uch'uj Parisey oxik kyq'uma'
kye txnaq'atz Jesus ikxjani: «¿Tistil
nwa'an Jesus kyuky'i aj peyul chojenj
b'ix kyuky'i aj chimol chojni?»
17 Ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus
aj nkyq'uma' tuq, tetz oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Kye aj b'a'ne' nya'tx
presis jun q'anon kyi'j per yatzun kye
aj yab'e' a tgan jun q'anon kyi'j. Ikxji
wetz k'onti'l in'ul tzan kypaj a'e' aj
k'onti'l kchoj sinoke in'ul uk'lel kye aj
at kchoj.»

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Oj Qipan Wa'ij Tzan Qxnaq'tzan
Mat 9:14-17; Luks 5:33-39

18 Bwen, jun q'ij kye txnaq'atz
Wa'nch [Swal A'] b'ix kye kxnaq'atz
aj b'uch'uj Parisey, kyetz nqet tuq
kyipa' wa'ij [tzan kxnaq'tzan]. Yaji
kyetz oxik kyq'uma' te Jesus ikx-
jani: «Kye txnaq'atz Wa'nch b'ix kye
kxnaq'atz kye aj b'uch'uj Parisey,
nqet kyipa' wa'ij [tzan kxnaq'tzan].
Per yatz axnaq'atzni, kyetz k'onti'l
nkyk'ulu' ikxji, b'ix ¿tistilji?»
19 Ntons oxik tq'uma' Jesus kyetz
[jun yek'b'il] ikxjani: «¿Nqet pe' kyipa'
wa'ij kye aj xtxoken aj xjal aj owe-
latz mojlet? K'onti'l, tzan tpaj atqet
kyuky'i'l.
20 Per owokel eten jun q'ij cha'oj
txik eq'i' te aj owokel mojlet, maxji
kye'ipayon wa'ij kye aj xtxoken tzan
kyb'is.
21 [Ax junky yek'b'il ntzani:] Ni-
junwt xjal nqet txb'uqi' jun xq'apj
q'anq tuky'i jun ak'a'j tzan tpaj te
remyent ak'a'j owokel juk'lik b'ix
yatzun te xq'apj q'anq oxe'l laqik
mas.
22 [Ax junky yek'b'il ntzani:] Ni-
junwt xjal nqex tsi' ta'al ub aj man
telentz tuj jun tx'u'y tz'u'm q'anq
tzan tpaj te ta'al ub opusiyon tzan
tpaj man telentz b'ix te tx'u'y tz'u'm
olaqel. Ikxji opoyonaj te ta'al ub b'ix
ax te tx'u'y. A tgan tzan tqex si'let te

† **2:14** Lewi ax tb'i Matey; Mat 9:9; Mak 3:18.

ta'al ub aj man telentz tuj jun tx'u'y tz'u'm ak'a'j» kyi te Jesus.

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Q'ij Ojla'mj
Mat 12:1-8; Luks 6:1-5

23 Bwen, tuj jun q'ij ojla'mj nkyeb'et tuq Jesus kyuky'i a'e' txnaq'atz tuj jun luwar ja' at tuq awalj triw kamawky tuq. Kye txnaq'atz Jesus [ojetq tuq tzaj'el kyk'u'j; astilji] njaw tuq kytoqi' ch'in triw.*
24 Yaji etzaj kye aj b'uch'uj Parisey, oxik kyq'uma' te Jesus: «¿Tistil nkyetoqin triw kye axnaq'atzni? Komo xjan tzan jk'ulun ikxji tuj jun q'ij ojla'mj.»
25 Yaji tzaj te Jesus, oxik tq'uma' tetz kyetz: «¿Ti'tzun, mina' tjaw eten etetz titza' oqet tk'ulu' te Dawid oqtxi' aj at tuq wa'ij ti'j tetz kyuky'i tuky'i'l?
26 Tuj aj tyempji te Abiatar a tuq te twitzale' pal b'ix te Dawid owox tuj te jay tabernáculo aj ja' tuq atqet xhchk'atunal te Qtata Dios b'ix oxik twa'a' te wab'j aj q'apomaj tuq te Qtata Dios, b'ix xjan tuq tzan tpaj a'ox kye pal b'a'n tzan kywa'an aj wab'jji,* per te Dawid oxik twa'a' b'ix ax oxik tsi' kye a'e' tuky'i'l.»*
27 Yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Te Qtata Dios okaj tsi' te q'ij ojla'mj te jun galan te qetz b'ix nya'tx a'o' qetz te jun galan te q'ij.
28 Ntons [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] b'a'n tzan txik nq'uma'‡ alkyetz te galan tzan jk'ulun tuj q'ij ojla'mj.»

3

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Yab' Tuj Q'ij Ojla'mj
Mat 12:9-14; Luks 6:6-11

1 Bwen ntons owox junky'elky te Jesus tuj jun jay nab'il Dios b'ix atqet tuq tzi jun ichan kamnaq tuq jun tq'ab'.
2 Ax akyeqet tuq txq'an xjal aj nkyeka'yin tuq ti'j Jesus tzan tok kyen qa ma' tuq qet tq'ana' te yab' tuj aj q'ij ojla'mj; ikxji b'a'n tuq tzan kyqanin ti'j [tzan tpaj taq'un tuj q'ij ojla'mj].
3 Ntons te Jesus oxik tq'uma' te yab' ikxjani: «Qalan tzani b'ix paqet wa'let kywitz kye xjal.»
4 Yaji oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «¿Nyolin pe' te Kawb'il tzan jk'ulun jun galan tuj jun q'ij ojla'mj qatzun tzan jk'ulun nya'tx galanji? ¿Nyolin pe' tzan jkolon kyi'j xjal qatzun tzan kyqet jkansa'ji?»
5 Ntons aj txik tq'uma' ikxji, kye xjal k'onti'l tidi' okyq'umaj. Yaji exik tka'yi' kye xjal tuky'i tq'oj per ax nb'isun tuq kyi'j tzan tpaj ktz'akal. Ntons te Jesus oxik tq'uma' tuky'i te yab' ikxjani: «Tzaj asi' aq'ab'.» Oxik tsi' tq'ab' b'ix ob'antik naj te tq'ab'.
6 Yaji, aj tok kyen kye aj b'uch'uj Parisey [te yab' oqet tq'ana', ob'antik titza' tuj aj q'ij ojla'mj] ntons e'ex b'ix owok kchimo' kyib' naj kyuky'i a'e' aj lapike' tuq ti'j Eródes, [aj gobernador te Galiley,] b'ix oqet kykawla' kyib' tzan tqet kykansa' te Jesus.

Aj Kypon Ky'ila'j Xjal Cha'oyon Ti'j Jesus Stzi' Te Galiley A'

7 Bwen, yaji te Jesus kyuky'i txnaq'atz exik stzi' te Galiley A', b'ix ky'ila'j xjal aj tkwentil Galiley eb'ajxik kyuky'i'l, b'ix ax ky'ila'j xjal aj tzajnaqe' tuq tuj tkwentil Judey
8 b'ix xjal aj tuj tkwentil Jerusalen b'ix tuj tkwentil Idumey b'ix junxla' te Jordan A' b'ix ax xjal aj tuj tkwentil Tir tuky'i Sidon, kyaqil eb'ajpon tuky'i'l, komo ojetq tuq tz'ok kcha'o' ti'j tk'ulb'en, ntons eb'ajpon tuky'i'l stzi' te a'.
9 Komo kye xjal nkyelab'un tuq ti'j, astilji te Jesus oxik tq'uma' kye a'e' txnaq'atz tzan tqeten jun bark qaynin ti'j tzan tel tuq laq'chet kyi'j kye xjal qa ma tuq tz'ok kymontoni' kyib' ti'j.
10 Komo ky'ila'j kye xjal nkyeqet tuq tq'ana', kyaqil kye yab' nkylimla' tuq kyib' tzan kypon ti'j makol tetz b'ix ikxji n'ok tuq kyb'etz'a'.*

* **2:23** Deu 23:25 * **2:26** Lev 24:5-9 * **2:26** 1Sa 21:1-6 ‡ **2:28** Telponx: "Tajawil." * **3:10** Mak 4:1; Luks 5:1-3

11 Ax kye xjal aj ateqex tuq mal-
spirit tuj kyanim, kyetz oj txik kyen
tuq te Jesus nkyeqet mejlet twitz b'ix
nkyejaw tuq siky'in ikxjani: «Yatz
a'ich te Tk'wa'al Dios.»
12 Per te Jesus nkyexik tuq tmiyo'
tzan k'on kyyolin ab'l tuq tetz.

Aj Kyel Tjoyo' Jesus Kab'lajuj Tx-naq'atz Tzan Kyok Tky'ixel

Mat 10:1-4; Luks 6:12-16

13 Ntons yaji te Jesus ojax twiwitz
b'ix oxik tq'uma' kye junjun xjal aj
tgan tuq tetz tzan kypon tuky'i'l txini
b'ix kyetz eb'ajpon.
14 Ntons ikxji tetz e'el tjoyo' kye
kab'lajuj tky'ixel tzan kyok lapet ti'j
b'ix tzan kxik tlajo' tuq pakb'al [Tyol
Dios].
15 Oxik tsi' kyajwalil tzan kyjatz
kyin malspirit tuj kyanim xjal.
16 A'e' kye kykab'lajujil ntzanije'ni:
Jun Simon aj owok si' tb'i Xhpe'y tzan
Jesus.
17 Yaji, te Jacobo* b'ix Wa'nch;
kyetz kyerman tuq kyib', kyetz kytat
Sebedey tuq tb'i, b'ix e'ok q'uma'
Boanérjes tzan Jesus, jun yol aj
telponx iktza' "tk'wa'al ray."†
18 Yaji, Lexh, Lip, Xhto'l, Matey,‡
Maxh b'ix Jacobo.§ Te ja Jacoboni,
tetz stat Alfey. Yaji, Tadey, Simon
Selot aj te b'uch'uj Kananist,*
19 b'ix Judas Iskaryot aj mas yaj
ojaw meltz'jik ti'j Jesus.

Aj Nqet Tuq Yoli' Jesus Tzan Kye Xnaq'tzal Kawb'il

Mat 12:22-32; Luks 11:14-23

20 Ntons yaji te Jesus kyuky'i kye
txnaq'atz aj kypon jay, owok kchimo'
kyib' ky'ila'j xjal kyi'j junky'elky,
astilji k'onti'l nkanon tuq tzan
kywa'an.
21 Yatzun aj tok kcha'o' kye aj tuj
tjay te Jesus ikxji, kyetz exik tzan stzaj
kyin. Kyetz nkyq'uma' tuq ikxjani:
«Tetz cha ma'tx tz'el lok.»
22 Yatzun kye xnaq'tzal Kawb'il aj
tzajnaqe' tuq Jerusalen, kyetz nkyey-
olin tuq ti'j Jesus ikxjani: «Atqex tuj
tanim tetz te Belsebu aj twitzale' kyi'j
kye malspirit. Astilji b'a'n tzan ky-
jatz tin kye malspirit tuj kyanim kye
xjal.»†
23 Ntons te Jesus eb'ajtzaj tuk'le'
b'ix oxik tq'uma' jun yek'b'il kyetz
ikxjani: «¿Titza' ob'antel tjatz tin Sa-
tanas tib'x iktza' etetz n'eq'uma'ni?
24 Komo kye xjal tuj jun amaq', qa
owokel kyajq'oja' kyib'x, nlay kyipaj
tzan kyten iktza' jun amaq'.
25 B'ix aj kye xjal tuj jun jay owokel
kyajq'oja' kyib', nlay kyipaj tzan
kyten junx.
26 Ax ikxji te Satanas, qa tetz
owokel tajq'oja' tib'x, nlay tipaj, ikxji
opoyonaj.
27 Ntons jun aj tgan tzan tox elq'on
tuj tjay jun xjal aj at nim tbalor, tb'ay
a tgan tzan tqet tk'alo' te tajawjay;
yaji b'a'n tzan tokten elq'al ti'chq tuj
te jay.
28 Wetz oxe'l nq'uma' etetz te
b'an'ax, b'a'n tzan tqet najslet kyaqil
choj, b'ix b'a'n tzan tqet najslet kyaqil
yol aj b'an nya'tx galan nxik kyq'uma'
kye xjal,
29 per nlay najslet kchoj a'e' aj xjal
aj nkyeyolin b'an nya'tx galan ti'j te
Txew Dios; kyetz okajelkix te kchoj
kyi'j te jun-ele'x.»*
30 Ntons ikxji te Jesus oxik tq'uma'
tzan tpaj kye xnaq'tzal Kawb'il nkyy-
oli' tuq ikxjani: «Jun malspirit atqex
tuj tanim.» [Ikxji nkyeyolin tuq
nya'tx galan ti'j te Txew Dios].

Aj Kyb'isun Ti'j Te Jesus Kye Tnan Kyuky'i Titz'in

Mat 12:46-50; Mak 3:20-21; Luks 8:19-21

31 Ntons yaji kye titz'in Jesus b'ix te
tnan epon tzi aj ja' tuq atqet te Jesus
b'ix kyetz ateqet tuq tzijay, nkye'iyon

* **3:17** Ax: Chaw. † **3:17** E'ok q'uma' ikxji qanq tzan tpaj kynab'lin, qanq tzan tpaj kongan kyeyolin; per nya'tx tzan tpaj-wit a'e' tk'wa'al jun ray. ‡ **3:18** Matey ax tb'i Lewi; Mat 9:9; Mak 2:14. § **3:18** Ax: Chaw. * **3:18** A'e' aj te b'uch'uj Kananist nkyeq'ojin tuq tzan kykolpjik kye aj Canaán tuj kyq'ab' kye aj Romaj nkyek'ulun mandad kyi'j. † **3:22** Te "Belsebu" axkix junky tb'i te Satanas; Mat 9:34; 10:25; 12:24-27. * **3:29** Luks 12:19

tuq ti'j tzan tpaj ketant tuq kye xjal;
ntons kyetz oxik kyq'uma' kyuky'i
kye xjal tzan stzaj kyuk'le'.
32 Yatzun kye xjal aj akyeqet tuq
tuky'i'l tuj te jay, oxik kyq'uma' tetz
ikxjani: «Te anan kyuky'i awitz'in
nkye'iyon awi'j tzijay, nkyejoyon
awi'j.»
33 «¿Ab'le' werman tuky'i nnan?»
kyi tetz.
34 Exik te'e' kye aj wit'like' tuq
tk'atzaj b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «A'e'
ja ntzanije'ni, a'e' kyetz iktza' wer-
man tuky'i nnan
35 tzan tpaj kye aj nqet kyk'ulu' ik-
tza' te Dios tgan, a'e' kyetz [naqekix]
werman b'ix wanab' b'ix nnan.»

4

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tumelil Titza'
Nk'ulun Mandad Dios
Mat 13:1-23; Luks 8:4-15

1 Bwen, junky q'ij junky'el te Jesus
exik txnaq'tza' kye xjal stzi' te Galiley
A' b'ix kye xjal eb'ajponoj cha'oyon
ti'j. Komo tzi atqet tuq jun bark, te
Jesus ojax ten tuj te bark tzan tel
laq'chet ch'in kyi'j b'ix ikxji atqet tuq
te Jesus tuj te bark tuj a' b'ix kye xjal
ateb'ajqet tuq tlob'en a'.*
2 Tetz nxik tuq txnaq'tza' ti'chq kye
xjal tuky'i yek'b'il b'ix oxik tq'uma' ja
yek'b'il ntzani:
3 «Instzaj echa'o' ja ntzani: Jun xjal
owex kyitol tawal.
4 Junjun ijaj eqet tz'aqik tuj b'ey b'ix
etzaj kye pich', oxik kywan te ijaj.
5 Junjunky ijaj oqet tz'aqik txol
ab'j, k'onin tuq xtx'otx'al b'ix te ija-
jji ojakul luwew tzan tpaj nya'tx tuq
nim xtx'otx'al,
6 per ya ma jakul te q'ij, okyaqan
te q'ij b'ix ojaw tz'umjik b'ix komo
nya'tx tuq nim tlok', ojaw ky'ixwik.
7 B'ix junjunky ijaj oqet tz'aqik aj ja'
at tuq ky'i'x tb'ay b'ix te ky'i'x ojakul
junx tuky'i te awalj b'ix yatzun te
awalj owok sky'ilan toq b'ix k'onti'l
otswaj twitz.
8 Yatzun kye junjunky ijaj oqet
tz'aqik aj ja' at tb'anil tx'o'tx' b'ix
ojakul, otzaj b'an galan b'ix otswaj
galan twitz. Junjun otswaj lajuj tuj
kawnaq (30) b'ix junjunky otswaj
oxqal (60) b'ix junjunky otswaj oqal
(100).»
9 B'ix nxik tuq tq'uma' ikxjani: «Ab'l
aj atok txkyin, intok tsi' twi' ti'j aj nxik
nq'uma'ni.»
10 Ntons aj kyajlen kyaqil kye xjal,
te Jesus okajxten kyuky'i junjun xjal
kyuky'i kye kykab'lajujil txnaq'atz.
Oxik kyqani' tuky'i'l tidi' telponx te
yek'b'il aj ma tq'umaj.
11 Ntons tetz oxik tq'uma' ikxjani:
«Ajna'l ma'tx xik yek'u' etetz tzan
tel eniky' te aj k'onti'l n'el kyniky'
txq'anky ti'j te tume'l titza' tzan kykaj
kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios. Per
yatzun kye aj k'onti'l nkyoksla', cha
n'ok kcha'o' kye yek'b'il.
12 Ikxji "k'onti'l n'el kyniky' te aj
n'ok kyen b'ix k'onti'l n'ox tuj kywi'
te aj n'ok kcha'o', ikxji nlay jaw
kky'ixpu' kynab'lin b'ix nlay najslet
kchoj."*
13 Yatzun etetz, ¿k'onti'l n'el eniky'
ti'j ja yek'b'ilni? Ntons ¿titza' owelal
eniky' kyaqil kye txq'anky yek'b'il aj
oxe'l nq'uma'?
14 Ntons te xjal aj nkyiton te ijaj
telponx tetz iktza' jun xjal npakb'an
Tyol Dios.
15 Ate' xjal iktza' te ijaj aj oqet tuj
b'ey. Kyetz cha n'ok kcha'o' te Tyol
Dios, yaji n'ul naj te Satanas, n'el tin
te aj ojetq tz'ok kcha'o'.
16 Ntons ax ate' xjal iktza' te ijaj aj
oqet txol ab'j. Kyetz cha'oj tok kcha'o'
te Tyol Dios, nkyechalaj naj ti'j b'ix
nkyk'amo' tuky'i jun tk'u'jlal.
17 Per komo te Tyol Dios k'onti'l
nlok'an tuj kyanim, astilji cha jun rat
nkyipa' tzan tpaj cha'oj tok jun nya'tx
galan kyi'j, qatzun nkye'ok xmayi'
tzan tpaj txiklen kyoksla' te Tyol Dios,
yaji nkaj naj kykola'.
18 Ntons, ax ate' xjal iktza' te ijaj aj
oqet txol ky'i'x. Kyetz n'ok kcha'o' te

* **4:1** Luks 5:1-3 * **4:12** Isa 6:9-10

Tyol Dios
19 per yaji cha kyb'isunqet ti'j
kyaqil tzani twitz tx'o'tx', cha
nkyechalaj ti'j te kyq'inomal, b'ix n'el
kyq'ajab' ti'j ti'chq; b'ix kyaqil ntzani
npon tnajsa' te Tyol Dios tuj kyanim
b'ix k'onti'l nwitzan.
20 Ntons, per ax ate' xjal iktza' te ijaj
aj oqet tuj galan tx'o'tx'. Kyetz cha'oj
tok kcha'o' te Tyol Dios, nkyk'amo'
b'ix yaji te Tyol Dios nwitzan galan
tuj kyanim iktza' te ijaj aj otswaj la-
juj tuj kawnaq (30) b'ix junky otswaj
oxqal (60) b'ix junky otswaj oqal
(100).»

Aj Txik Tq'uma' Jesus K'onti'l Jun Tidi' B'a'n Tzan Tkaj Ewj
Luks 8:16-18

21 Yaji oxik tq'uma' tetz kyetz
ikxjani: «¿Ntzaj qin petzun jun kandil
tuj qjay tzan tox qsi' tjaq' jun almun
qatzun tjaq' jun watub'jji? ¡K'onti'l!
Njaw qsi' jawnaq te kandil tzan
tq'analin.*
22 Ikxji eb'ajil kyaqil b'ix nlay
b'antik tkaj jun tidi' ewj.*
23 Qa at exkyin, intok esi' waq ewi'
ti'j aj nq'uma'ni.»
24 Ntons, yaji tetz oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Intok esi' ewi' ti'j te
aj n'ok echan. Komo iktza' n'ok esi'
ewi' ti'j Tyol Dios ax ikxji otzajel tsi' te
Qtata Dios etetz* b'ix mas nim otzajel
tsi' tetz te enab'l tzan tel eniky' mas.
25 Qa te Qtata Dios oje xik tsi' etetz
tzan tel eniky' ti'j Tyol, ntons yaji
otzajel tsi' mas tzan tel eniky' mas.
Per qa k'onti'l n'el eniky' byenech
Tyol Dios tzan tpaj k'onti'l n'ok esi'
ewi' ti'j, yaji owelal in aj ch'in aj n'el
eniky' tuq tb'aya'.»*

Aj Txik Tq'uma' Jesus Te Yek'b'il Ti'j Titza' Nky'ib' Jun Awalj

26 Ntons, yaji oxik tq'uma' [junky
yek'b'il] kyetz ikxjani: «Ntons, kyi'j
kye xjal aj nkyekaj tuj tq'ab' Qtata
Dios, te nini iktza' te ijaj cha'oj tkaj
tkyito' jun xjal.
27 Te xjal qa nwitan qatzun itz'ojji,
chijq'ij qa qonik'anji, te ijaj ojakulel
kixi' b'ix oky'ib'el. Per te xjal k'onti'l
teb'en titza' oky'ib'el.
28 Te tx'o'tx' a te nky'ib'san te awalj.
Tb'ay njakul, yaji opoyon tky'ib'len,
yaji okanetel twitz.
29 Cha'oj tky'ixwik te twitz, te xjal
ojawel tk'upu' tzan tpaj ojetq pon
tyemp tzan tjaw k'upet.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Te Yek'b'il Ti'j Te Tze' Mostas
Mat 13:31-32; Luks 13:18-19

30 Yaji oxik tq'uma' tetz kyetz junky
yek'b'il ikxjani: «¿Tidi' quky'i'l b'a'n
tzan tqet qparejsa' titza' nk'ulun
mandad te Qtata Dios tzani twitz
tx'o'tx'? ¿Alkyetz yek'b'il b'a'n-wit
tzan token tzan txik jq'uma' tume'l
ti'j?
31 Ntons, titza' nk'ulun mandad
te Qtata Dios tzani twitz tx'o'tx' ik-
tza' nky'ik ti'j jun tb'aq' mostas oj
tqex awa'.† Komo te tb'aq' mostas
mas nekit twitz kyaqil tb'aq' txq'anky
awalj
32 per cha'oj tqex awet, nky'ib' b'ix
nky'ib' jun nim tze' mas nim twitz
kyaqil awalj. Nim tq'ab' npon b'ix kye
pich' njax kyk'ulu' kyq'u' twi'.»

Tidi' Tuq Kyoken Kye Yek'b'il
Mat 13:34-35

33 Ntons tuky'i ky'ila'j yek'b'il ikx-
jani te Jesus nxik tuq txnaq'tza' Tyol
Dios kye xjal per a'ox aj janik'pon tuq
b'a'n tzan tkaj tuq kyitza'.
34 Kyaqil-el cha'oj tyolin kyuky'i'l,
nxik tuq txnaq'tza' tuky'i yek'b'il b'ix
yaji xhchukel tetz kyuky'i txnaq'atz
nxik tq'uma' xtxolil tidi' tuq telponx
kyaqil aj ojetq xik tq'uma'.

Aj Tlumet Te Kyaq'iq' Tzan Jesus
Mat 8:23-27; Luks 8:22-25

* **4:21** Mat 5:15; Luks 11:33 * **4:22** Mat 10:26; Luks 12:2 * **4:24** Mat 7:2; Luks 6:38 * **4:25** Ax: ab'l aj at tidi' tetz, oxe'l si'let mas, per te aj k'onti'l at, te aj ch'in aj at owelal eq'let; Mat 13:12; 25:29; Luks 8:18; 19:26. † **4:31** Kyetz kyawal mostas, per nya'tx jun itzaj sinoke jun tze'; te mer tb'i te tze' "sinapis nigra" b'ix oxe metr twa'lkal b'ix n'oken taseytul te twitz.

35 Ntons yaji ikja'n tuq qxmutx'e', te
Jesus oxik tq'uma' kye a'e' txnaq'atz
ikxjani: «Qwa'qchaq junxla' ja a'ni.»
36 Ntons ekaj kykawi' kye xjal b'ix
kye txnaq'atz cha oxik kyin-oq b'ix ax
txq'anky bark ajune' tuq kyuky'i'l.
37 Yaji otzaj jun nim kyaq'iq' b'an
jwert b'ix te a' n'ox tuq pulan tuj te
bark b'ix ikxji te bark ikja'n tuq tnoj
tuky'i a'.
38 Yatzun te Jesus tetz nwitan
tuq ti'jx te bark tajsik jun tq'uxwi'
b'ix kye txnaq'atz oxik kyk'asu'.
«¡Xnaq'tzon! ¿Ti'tzun, yatz k'onti'l
nchb'isun ch'inky qxik mulan?»
39 Ntons yaji te Jesus ojaw wa'let
b'ix oxik tmiyo' te kyaq'iq' tuky'i a'
ikxjani: «Se elumet.» Ntons te kyaq'ik
owa'let b'ix olumet kyaqil.
40 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «¿Tistil b'an nkxob'? ¿Ti'tzun,
tzunx mina'x tok wit'let ek'u'j wi'j?»
41 Komo kyetz ojetq tuq kyeb'ajxob'
tzan tpaj aj ojetq tuq ky'ik b'ix e'okten
yoliyon kyib'kyib'x ikxjani: «¿Ti' xjal-
elel ntzani? ¡Tetz nk'ulun mandad
tzan tlumet te kyaq'iq' tuky'i a' b'ix
nqet oksla'!»

5

Aj Tjatz Tin Jesus Ky'ila'j Malspirit Tuj Tanim Jun Xjal
Mat 8:28-34; Luks 8:26-39

1 Ntons te Jesus kyuky'i kye tuky'i'l
eky'ikon junxla' te a', epon tuj tkwen-
til Jeras.
2 Yatzun ma qetz te Jesus tuj bark,
jun xjal opon naj tuky'i'l tzajnaq tuq
tajsik anim, b'ix te xjal ateqex tuq
ky'ila'j malspirit tuj tanim.
3 Tetz nnajan tuq tzi kxol kye
muqb'il anim b'ix nijunwt tuq
nb'antik tzan tqet tk'alo' ni tuky'i
kaden.
4 Ky'ila'j-el kye tq'ab' tuky'i toq
nqet tuq waku' tuky'i kaden tuky'i
xhapb'il oqj per n'el tuq tlaqu' te
kaden b'ix n'el tuq tb'uchi' te xhapb'il
oqj, b'ix ikxji k'onti'l n'ajtz tuq ti'j tzan
nijunwt.
5 Tetz nb'et tuq b'ajq'ij b'ix
b'ajaq'b'il kxol kye muqb'il anim b'ix
ja'chq twiwitz b'ix njaw tuq wayun
b'ix nqet tuq tok'onsa' tib'x tuky'i ab'j.
6 Ya ma xik te'e' ikja'n tuq stzaj te
Jesus laq'chik, tetz oxik karedin b'ix
oqet mejlet twitz.
7 Yaji ojaw siky'in ikxjani: «¿Tidi'
n'ajoyo' yatz tzani? Yatz a'ich Jesus
Tk'wa'al Dios, te Dios aj mas nim
tajwalil kywitz kyaqil. Oxe'l nqani'
yatz twitz Dios tzan k'on kyinqet
ak'ulu' joder.»
8 Tetz nyolin tuq ikxji tzan tpaj te
Jesus ojetq tuq xik tq'uma' ikxjani:
«Yatz malspirit, pajatz tuj tanim ja
xjalni.»
9 B'ix nxik tuq tqani' tuky'i te xjal
ikxjani: «¿Tidi' ab'i?» [Yaji kyi te xjal
ikxjani:] «Wetz nb'i B'uch'uj tzan tpaj
ky'ila'j qb'etna.»*
10 B'ix te xjal oqet twitz twitz Jesus
tzan k'on kyex tlajo' tuj aj luwarji.
11 Ntons komo qaynin ti'j te witz tzi
ate' tuq ky'ila'j kuch nkyewa'an,
12 kye malspirit oqet kywitz twitz
Jesus ikxjani: «Qoxik alajo'na kxol kye
kuchni tzan jqexa tuj kyk'u'j.»
13 Ntons te Jesus oxik tq'uma' tzan
kyqex tuj kyk'u'j kye kuch, b'ix kye
malspirit ejatz tuj tanim te xjal b'ix
eqex tuj kyk'u'j kye kuch. B'ix kye
kuch, qanq kab'e' mil (2000) tuq
kyb'et, b'eyxnajji eqex karedin qetl
b'ix komo te a' atok txe' te witz,
dech eb'ajxik kyaqil tuj te a' b'ix
eb'ajkamik.
14 Yaji kye pastoril kuch eb'aj'oqik
tzan kxob'al, exwa'q q'umal tetz tuj
amaq' b'ix ja'chq, tidi' ojetq tuq ky'ik
kyi'j. Yaji kye xjal eb'ajxwa'q e'el aj
tidi' ojetq tuq ky'ik.
15 Ya ma kyepon aj ja' atqet tuq te
Jesus, owok kyen te xjal aj ky'ila'j tuq
malspirit tuj tanim tb'ay, tetz wit'liqet
tuq, atok tq'anaq b'ix k'onti'lky tuq

* **5:9** K'onti'l junky part aj ja' te Jesus nxik tqani' tb'i jun malspirit sinoke cha nxik tuq tk'ulu' mandad tzan kyjatz tuj kyanim kye xjal. Ikxji n'el qniky' nya'tx presis tzan txik jqani' tb'i jun malspirit. Te Jesus oxik tqani' tb'i te xjal tzan tok totzqila', per yaji te malspirit oyolin tky'ixel te xjal.

tidi' ntk'ulu'ky. Yatzun kye xjal eb'ajxob'.
16 Kye pastoril kuch oxik kyq'uma' kye xjal tidi' tuq ojetq ky'ik ti'j te xjal b'ix ax tidi' tuq ojetq ky'ik kyi'j kye kuch.
17 Yaji kye xjal oqet kywitz twitz Jesus tzan tex tuq tzi.
18 Yaji te Jesus ojax tuj te bark, b'ix te xjal nqet tuq twitz twitz tzan txik tuq tuky'i'l.
19 Per te Jesus k'onti'l ostzoqpij tzan txik tuky'i'l sinoke oxik tq'uma' ikxjani: «Pax ajay b'ix intxik aq'uma' kyuky'i kye aj tuj ajay kyaqil aj ma'tx ky'ik awi'jni b'ix te Dios ma tz'ok lo'et tk'u'j awi'j.»
20 Yaji, te xjal owaj tzi b'ix oky'ik tuj tkwentil Dekapl† b'ix oxik tq'uma' kye xjal aj ojetq tz'ok k'ulu' ti'j tzan Jesus. Yatzun kye xjal kyaqil oje kyelab'an.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xuj B'ix Aj Tjaw Tanq'insa' Jun Tal Xuj
Mat 9:18-26; Luks 8:40-56

21 Bwen, te Jesus kyuky'i a'e' tuky'i'l emeltz'jik tuj te bark b'ix epon stzi' te a' aj ja' tuq nkyeqeten tb'ay b'ix kye xjal eb'ajponoj junky'elky cha'oyon ti'j.
22 Ax opon jun xjal, Jayr tuq tb'i. Tetz jun xjal k'ulul mandad tuj te jay nab'il Dios. Ntons ya ma xik ten tetz te Jesus, tetz oqet mejlet twitz
23 b'ix oqet twitz twitz, oxik tq'uma' ikxjani: «[Tat,] wetz nme'al ch'inky tkamik. Patzaj ch'in njay tzan tqet asi' aq'ab' tajsik tzan tb'antik ikxji tzan tanq'in.»
24 Ntons yaji te Jesus oxik tuky'i Jayr b'ix kye xjal b'an nkyelab'tik tuq ti'j b'ix n'ok tuq kyb'etz'a'.
25 B'ix kxol kye xjal, atqet tuq jun xuj yab' tuq. Kab'lajuj aq'b'ixi' tuq n'el tuq kyik' ti'j.
26 Te xuj ojetq tuq ky'ik kyuky'i ky'ila'j q'anon b'ix ojetq tuq tz'ok ten twitz xhcho'nal tzan kypaj b'ix ojetq tuq najsan kyaqil tidi'chq tuq tetz ti'j te twi' kyk'u'j per k'onti'l tuq nb'antik sinoke cha mas tuq njaw ikyin.
27 Komo ojetq tuq tz'ok xhcha'o' kye yab' nkyeb'antik tuq tzan Jesus, yaji owox ewj kxol kye xjal makol xtxa'm tq'anaq te Jesus.
28 Komo nyolin tuq tanim ikxjani: "Cha'oj tok nmako' ch'in nkesey cha a'ox xtxa'm tq'anaq, okyinb'antel."
29 Ntons aj tok tmako' tq'anaq te Jesus, b'eyxnajji owa'let te kyik' ti'j b'ix otna'oj ojetq tuq b'antik.
30 Yatzun te Jesus, tetz otna'oj ojetq tuq b'antik jun xjal titza'. Owaj ten ti'jx b'ix oxik tqani' kye aj ajune' tuq tuky'i'l ikxjani: «¿Ab'l ma tz'ok makon nq'anaq?»
31 Ntons kye txnaq'atz oxik kyq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, k'onti'l n'ok awen kye xjal nkylimla' kyib' awi'j, nxhch'ok kyb'etz'a' b'ix ikxji ntzaj aqani' qetza ab'l ma tz'ok makon te aq'anaqni?»
32 Yatzun te Jesus nxik te'e' tuq xtxalaj ja'chq tzan tok ten ab'l tuq te aj ojetq tz'ok makon te tq'anaq.
33 Te xuj, komo tetz otna'oj tidi' ojetq tuq ky'ik ti'j, tetz nxob' tuq b'ix nlu'lun; opon twitz Jesus, oqet mejlet, b'ix ojatz tq'uma' kyaqil aj ojetq tuq ky'ik ti'j.
34 Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Nme'al, te ayab'il ma'tx tz'el tzan tpaj ma tz'ok wit'let ak'u'j wi'j. B'a'n tzan awaj b'ix k'on chb'isun b'ix ma'tx chb'antik.»
35 Bwen, man tuq nyolin te Jesus tuky'i te xuj, kypon txq'anky xjal tzajnaqe' tuq tjay Jayr, oxik kyq'uma' te Jayr ikxjani: «K'onky chk'ulun molestar ti'j te Xnaq'tzon tzan tpaj te ame'al ma'tx kamik.»
36 Te Jesus k'onti'l oxik tk'ulu' kas, oxik tq'uma' tetz te Jayr ikxjani: «K'on chb'isun. Cha intok wit'let yatz ak'u'j wi'j.»
37 Yaji k'onti'l ostzoqpij tzan kxik txq'anky tuky'i'l sinoke a'ox te Xhpe'y tuky'i Jacobo‡ tuky'i Wa'nch aj terman Jacobo, b'ix exik tjay Jayr.

† **5:20** Tb'i Dekapl telponx "Lajuj Amaq';" Mak 7:31. ‡ **5:37** Ax: Chaw.

38 Aj kypon tjay, kye xjal tzi
nkyelab'un tuq, nkyeb'aj'oq' b'ix
nkyeb'ajwayun.
39 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:
«¿Tistil nkx'oq' waq ale'ji? Te k'wa'l
nya'tx kamnaq, cha nwitan.»
40 Yatzun kye xjal cha ejaw tze'en
ti'j. Yaji tetz e'ex tlajo' kyaqil b'ix oka-
jten tetz tuj jay a'ox kyuky'i tuky'i'l
b'ix te Jayr tuky'i txu'jel b'ix e'ox aj ja'
tuq tanlik te anim.
41 Te Jesus ojaw stzyu' tq'ab' te
tal xuj b'ix oxik tq'uma': «Talita
ko'um.» (Ja yol ntzani tuj kyyol kyetz,
b'ix telponx iktza' "Tal xuj, pajaw
wa'let.")
42 Yatzun txiklen tq'uma' te Jesus
ikxji, te k'wa'l ojaw wa'let b'ix ojaw
b'et, komo tetz kab'lajuj aq'b'ixi' tuq.
Yatzun kye aj akyeqet tuq tuky'i'l oje
kyelab'an.
43 Te Jesus oxik tq'uma' kyetz
tzan k'on txik kyq'uma' te nijunwt
xjal* b'ix ax oxik tq'uma' tzan txik
kyk'a'cha' te k'wa'l.

6

Aj K'onti'l Tuq Nqet Oksla' Jesus Tzan Kye Txjalil Tuj Tamaq'x
Mat 13:53-58; Luks 4:16-30

1 Ntons yaji te Jesus owex tzi b'ix
oponky tuj tamaq' b'ix kye txnaq'atz
ajune' tuq tuky'i'l.
2 Yaji opon te q'ij ojla'mj b'ix te Jesus
owaq'ik tzan txnaq'tzan kye xjal tuj
te jay nab'il Dios. Ky'ila'j kye aj xjal
aj nkyecha'on tuq ti'j b'an nkyelab'an
tuq, b'ix nkyyoli' tuq kyib'kyib'x ikx-
jani: «¿Ja' otzaj txnaq'tza' tetz kyaqil
nini? ¿Ab'l oxik sin jun tnab'l? ¿Ab'l
oxik sin tajwalil tzan tk'ulun kye ja
yek'b'ilni?
3 Tetz aj kalpinter aj qotzqi' b'ix tetz
tnan Liy b'ix tetz titz'in Chaw, Chep
b'ix Juds,* Simon b'ix tetz a'e' tanab'
aj najlike' qxol tzani.» Ikxji owel ik'o'
Jesus tzan kye txjalil.
4 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Kye xjal nqet kyjiq'b'a' jun
aj yolil tyol Dios. Per qa tetz jun aj
kxjalilx, k'onti'l nqet kyjiq'b'a'; ni kye
txjalil ni kye aj tuj tjay k'onti'l nqet
kyjiq'b'a'.»*
5 Ntons astilji k'onti'l oqet tk'ulu'
tzi ky'ila'j yek'b'il tuky'i tajwalil Qtata
Dios. Cha junjun yab' oqet tsi' tq'ab'
kyajsik b'ix eb'ajb'antik.
6 Tetz b'an nlab'an tuq kyi'j kye tx-
jalil b'ix kyi'j kye aj tuj tjay tzan tpaj
k'onti'l tuq nkyoksla'. Yaji oxik Jesus
tuj txq'anky amaq' pakb'al Tyol Dios.

Aj Kxik Tlajo' Jesus Kye Txnaq'atz Pakb'al Tyol Dios
Mat 10:5-15; Luks 9:1-6

7 Bwen, yaji te Jesus etzaj tuk'le' kye
kykab'lajujil tky'ixel b'ix exik tlajo'
[pakb'al Tyol Dios] ja'chq kakab'-ele'
kyb'et b'ix oxik tsi' kyajwalil tzan
tjatz kyin malspirit tuj kyanim xjal.*
8 Oxik tq'uma' tzan k'on txik kyin
ni jun tidi' tuj kyb'ey sinoke a'ox ch'i
ktze'. Oxik tq'uma' tzan k'on txik kyin
ni kywe' ni kyb'e'eq ni kytumin*
9 b'ix tzan tok ksi'kix te kxajab'
per k'onti'l tzan txik kyin junky moj
kyq'anaq.
10 Ax oxik tq'uma' ikxjani: «Cha'oj
etox tuj jun jay, ax tzi okxteyon max
cha'oj exik tuj junky luwar.
11 Qa tuj jun luwar nlay kxk'amjik
kyitza', qatzun nlay kyepon cha'oyon
eti'j, ntons yaji okx'elax tzi. B'ix cha'oj
etex tziji, owelal epojk'a' ti'j exajab'
kywitz* tzan tok kyen, nya'tx galan
nkyk'ulu'.»†
12 Ntons eb'aj'ex tzi b'ix ja'chq oxik
kypakb'a' kye xjal tzan tjaw kky'ixpu'
kynab'lin.
13 Ax ejatz kyin malspirit tuj
kyanim ky'ila'j xjal, b'ix ax oqet ksi'

* **5:43** Mak 6:31; 8:26,30; 9:9; 5:19; 6:7-13; 16:15 * **6:3** Te ja Judsni aj titz'in Jesus, nya'tx aj Judas Iskaryot aj ojaw tmeltz'jik ti'j Jesus. * **6:4** Wnch 4:44 * **6:7** Mak 6:12-13,30 * **6:8** Luks 10:4-11 * **6:11** Gén 18:16; 19:29; Kya 13:51 † **6:11** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: "B'an'ax oxe'l nq'uma' etetz oj tul te jwisy, kye aj tuj aj amaq' ni'n owokel kyen mas nim xhcho'onal kywitz kye xjal aj Sodom b'ix Gomor." Gén 19:1-28. * **6:13** Chaw 5:14

ch'imusit aseyt tuj kywi' ky'ila'j yab' iktza' techa'l, b'ix yatzun kye yab' eb'antik kyitza'.*

Aj Tb'isun Te Eródes Qa Te Jesus A Tuq Te Wa'nch Aj Swal A' Aj Ojetq Tuq Jaw Anq'in

Mat 14:1-12; Luks 9:7-9

14 Bwen, yaji te gobernador‡ Eródes owok xhcha'o' ti'j Jesus tzan tpaj ja'chq tuq ojetq tz'el tpakb'alil ti'j b'ix kye xjal nkyq'uma' tuq ikxjani: «Te Wa'nch Aj Swal A' oje jaw anq'in junky'el. Astilji tidi'chq galan aj nqolab'an ti'j nb'antik tuky'i nim tajwalil.»

15 B'ix txq'anky xjal nkyq'uma' tuq: «Te ja xjalni tetz aji Eliys, aj tlajen Dios oqtxi'.» B'ix txq'anky nkyyoli' tuq: «Tetzni'n jun aj yolil tyol Dios iktza' kye aj yolil tyol Dios oqtxi'.»*

16 Te Eródes, aj tok xhcha'o' aj nkyyoli' kye xjal, tetz otq'umaj ikxjani: «Te ntzani Wa'nch aj oxik nk'ulu' mandad tzan tel in twi' b'ix ajna'l ma'tx jaw anq'in junky'el.»

17 Bwen komo ikxjani oky'ik ti'j te Wa'nch. Oqtxi'xi' tuq te Eródes oxik tk'ulu' mandad tzan tkaj si' te Wa'nch pres k'alo' tuky'i kaden tzan tpaj Erodías. Te Erodías txu'jel tuq Lip aj terman Eródes, b'ix te Eródes owel tin tuj tkwent te Lip.

18 Te Wa'nch ojetq tuq xik tq'uma' te Eródes ikxjani: «Xjan tzan tjaw axujela' awixna'.»*

19 Ntons te Erodías n'ok tuq tq'oji' te Wa'nch b'ix tgan tuq tzan tqet tkansa', per k'onti'l tuq nb'antik titza'

20 tzan tpaj te Eródes nkolon tuq ti'j te Wa'nch tzan tpaj tetz tuj tnab'l tuq, te Wa'nch nb'et tuq tuj tume'l b'ix tetz jun xjal aj pawa' te Qtata Dios; cha'oj tok xhcha'o' tyol Wa'nch, te Eródes nb'isun, k'onti'l teb'en tidi' b'a'n tzan tk'ulun, per nchalaj tuq tzan tok xhcha'o' tyol Wa'nch.

21 Yaji opon jun q'ij aj b'a'n tuq tzan tjatz tq'oj te Erodías ti'j te Wa'nch. Te Eródes oqet tq'ijla' jun q'ij tjakonlen taq'b'i b'ix oqet tsi' jun kywe' kye tmulon b'ix kye tkoronel b'ix ax kye kyaqil xjal aj at tuq kyajwalil tuj tkwentil Galiley [aj ja' tetz nk'ulun mandad].

22 Yaji opon tzi jun q'opoj tal Erodías. Owox aj ja' nkyeq'ijlan b'ix owex b'ixon kywitz. Te Eródes kyuky'i kye xjal owel kygani' te q'opoj. Oxik tq'uma' te Eródes te q'opoj ikxjani: «Tzaj aqani' wetz tidi' agan b'ix wetz oxe'l nsi' yatz.»

23 B'ix oxik tsi' tjurament ikxjani: «Dispwest atin tzan txik nsi' tidi' aj otzajel aqani' wetz, qa agan lamitan te kyaqil te amaq' aj ja' nkyink'ulun mandad.»

24 Ntons te q'opoj owetz tzi b'ix oxik tq'uma' te tnan: «¿Nan, tidi' oxe'l nqani'?» «Qanix twi' Wa'nch Aj Swal A'» kyi te tnan.

25 Ntons te q'opoj owox naj kare tuky'i te Eródes b'ix oxik tq'uma': «Wetz ngan tzan stzaj asi' naj tuj jun laq twi' Wa'nch Aj Swal A' [tzan tok qe'e' qa ma'tx kamik].»§

26 Yaji te Eródes oje b'isun. Komo ojetq tuq xik tsi' tjurament b'ix ojetq tuq tz'ok cha'o' tzan kye xjal, astilji k'onti'l oqet txk'ayi'.

27 Ntons oxik naj tlajo' jun soldad kansal te Wa'nch tzan stzaj in twi'. Te soldad owox tuj te pres b'ix owel xtx'emu',

28 otzaj tin tuj jun laq, oxik tq'apo' tuky'i te q'opoj b'ix te q'opoj oxik tq'apo' te tnan.

29 Ntons ya ma tz'ok kcha'o' kye txnaq'atz te Wa'nch, kyetz eb'ajxik b'ix ojaw kyin te txlimal b'ix owox kymuqu'.

[Ntons ikxji oky'ik ti'j te Wa'nch Aj Swal A' b'ix astilji te Eródes, aj tok xhcha'o' kye xjal nkyeyolin ti'j Jesus, oxob' b'ix oje b'isun. Tetz tuj

‡ **6:14** Ax: "rey," per te Eródes nya'tx te b'an'ax twitzale' tzan tpaj cha n'aq'unan iktza' jun gobernador.
* **6:15** Mat 16:14; Mak 8:28; Luks 9:19 * **6:18** Lev 18:15-16; 20:21; Luks 3:19-20 § **6:25** Oxik tqani' twi' Wa'nch tuj jun plat nya'tx tzan tpaj b'a'n-wit kyecho'on twi' xjal sinoke tzan tok kyen qa b'an'ax ojetq tuq naj b'ix tzan tok kyen ojetq kyekamb'an ti'j te Wa'nch.

tnab'l, te Jesus a te Wa'nch Aj Swal A' ojetq jaw anq'in junky'elky b'ix astilji nim tuq tajwalil tzan tk'ulun milagr.]

Aj Kxik Tk'a'cha' Jesus Jweb' Mil Xjal
Mat 14:13-21; Luks 9:10-17; Wnch 6:1-14

30 Ntons, yatzun kye tky'ixel Jesus, aj toklen kchimo' kyib' junky'elky tuky'i'l, oxik kyq'uma' kyetz tetz kyaqil aj ojetq tuq qet kyk'ulu' b'ix ax aj ojetq tuq xik kxnaq'tza'.
31 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pe'etzaj waq wuky'i'l. Qwa'q tuj jun luwar aj ja' k'onti'l najayon tzan qojlan ch'in.» Otq'umaj ikxji tzan tpaj ky'ila'j tuq kye xjal nkyepon kyuky'i'l b'ix k'onti'l tuq nkanon tzan kywa'an tzan kypaj kye xjal.*
32 Ntons exik kchukel tuj jun bark max tuj jun luwar aj ja' k'onti'l najayon.
33 Per ya ma xik kyen kye xjal aj ikja'n tuq kyex, owel kyniky' ja' tuq ikja'n kxik, b'ix eb'ajxik kyoqwen tuky'i kyoq b'ix eb'ajpon tb'ay kywitz kyetz. Ky'ila'j tuq xjal tzajnaqe' ja'chq amaq' qaynin tzi b'ix eb'ajtb'ayaj iyol tetz.
34 Yaji, aj tpon te Jesus kyuky'i kye tuky'i'l, oxik kyen kye xjal nkyeb'ajlab'tik tuq. Te Jesus owok lo'et tk'u'j kyi'j tzan tpaj kye xjal iktza' tuq karner aj k'onti'l pastoriyon kyi'j te k'ulul kwent te kyetz.* Ntons yaji oxik txnaq'tza' tidi'chq kxol.
35 Yaji ojetq tuq qo'ok qale'ky, etzaj kye [kykab'lajujil] txnaq'atz, oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Qale'ky b'ix k'onti'l jay tzani.
36 Mejor inkxik alajo' kye xjal loq'ol kywe' kyuj kye aldey b'ix kye txq'anky luwar qaynin.»*
37 Yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Mejor a'ix etetz intxik esi' kywe'» kyi te Jesus. «Per tetzni'n a tgan kab'e' oqal (200) q'ij twi' tk'u'j jun xjal* te loq'b'il te tetz. ¿B'an'ax petzun awitza' qa agan tzan stzaj qloq'o' ale'ji?»
38 Te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Jateb' wab'j eq'i' etitza'? Sek exikchaq e'el tetz.» Ntons yatzun ma qet kyajla', oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «Ate' jweb' wab'j tuky'i kab'e' kyiy.»
39 Ntons yaji te Jesus oxik tq'uma' tzan kyqet wit'let kye xjal b'uch'uji'chaq ax tzi tuj xpatzpan.
40 Eqet wit'let txq'an b'uch'uj te oqal (100) b'ix txq'anky b'uch'uj lajuj tuj oxqal (50).
41 Yaji te Jesus oky'ik tk'amo' kye jweb' wab'j kyuky'i kye kab'e' kyiy, b'ix ojax ten jawnaq twitz ka'j b'ix oxik tsi' pixon te Qtata Dios. Yaji owaq'ik tzan kyqet tpedasi' kye wab'j b'ix oxik tq'apo' kye txnaq'atz, tzan txik ksipa' kxol kye xjal. Yaji ax ikxji otk'uluj kyuky'i kye kab'e' kyiy.
42 Kyaqil kye xjal eb'ajwa'an b'ix eb'ajnoj byenech.
43 Yaji, yatzun ma mankun kywa'an kye xjal, kye txnaq'atz ojaw kchimo' aj ojetq tsobrin b'ix kabal enoj kab'lajuj chi'l te aj osobrin.
44 Ntons kye aj eb'ajwa'an, jweb' mil (5000) ichan tuq.

Aj Txik B'et Jesus Tajsik A'
Mat 14:22-27; Wnch 6:15-21

45 Ntons yaji te Jesus exik tlajo' kye txnaq'atz tzan kyjax tuj te bark b'ix tzan kxik tb'ayon twitz tuj amaq' Betsayd. B'ix te Jesus okajxten tzan kykaj tkawi' kye xjal.
46 Yatzun kykajlen tkawi', tetz xhchukel oxik xnaq'tzon twi' jun witz.
47 Yatzun ma qoyupan, kye txnaq'atz nkyeb'et tuq tuj bark nink'ajchaq te a' b'ix te Jesus tzunx tuq atqet xhchukel twi' te witz.
48 Tetz oxik ka'yin kyi'j, ojetq kyesiktik k'onti'l tuq nb'antik tzan kytb'ayaj tzan tpaj te kyaq'iq' jwert tuq ntzaj kywitz. Yaji, ch'inky tuq

* **6:31** Mak 7:24 * **6:34** 1Re 22:17; 2Cró 18:16; Zac 10:2; Mat 9:36 * **6:36** Luks 9:12 * **6:37** Iktza' kab'e' oqal (200) tmin denary; Mat 20:2.

qxhk'ate', te Jesus oxik b'et aj ja' tuq
akyeqet b'ix nb'et tuq tajsik te a' naqe
cha derech tuq oky'ik kyi'j.
49 Aj txik kye'e' te Jesus nb'et tuq
tajsik a', eb'ajjaw wayun, kyetz tuj
kynab'l tuq qa jun tanim xjal, astilji
eb'ajxob'.
50 Kkyaqil oxik kye'e' b'ix b'an
nkyexob' tuq. Yaji te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on kxob'.
¡Nimsaj waq ek'u'j! A'in wetz akyinqet
tzani.»
51 Ntons yaji ojax tuj te bark
kyuky'i'l b'ix te kyaq'iq' olumet.
Yatzun kyetz oje kyelab'an.
52 Kyetz ojetq tuq tz'ok kye'e' tidi'
otk'uluj Jesus ti'j te wab'j per k'onti'l
owel kyniky' tidi' tuq telponx tzan
ktz'akal.

Aj Kyqet Tq'ana' Jesus Ky'ila'j Yab' Tuj Jenesaret
Mat 14:34-36

53 Ntons ya ma kyepon tuj amaq'
Jenesaret tuj junky palaj te a', okaj
kyk'alo' te bark ti'j jun toqtzal.
54 B'ix aj man tuq nkyeqetz tuj te
bark, kye xjal tzi owel kyniky' naj
luwew qa a tuq te Jesus.
55 Exik naj kare ja'chq b'ix e'aq'ik
tzan ktzaj kyin kye yab' twitz ky-
watb'il tzan kypon kyin twitz Jesus.
56 Te Jesus oky'ik ja'chq kyuj kye
aldey b'ix amaq' b'ix ax tuj k'ul.
Yatzun kye xjal nponkix tuq kyeq'i'
kye yab' aj ja' tuq nkyeplasin b'ix
nqet tuq kywitz twitz Jesus tzan stzo-
qpin tzan tok kymako' tansiker a'ox
xtxa'm tq'anaq. Yaji kyaqil kye aj e'ok
makon tetz eb'ajb'antik.

7

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tidi' Ntz'ilan Qanim Tuj Twitz Qtata Dios
Mat 15:1-20

1 Jun q'ij txq'an aj b'uch'uj Parisey
kyuky'i txq'an aj xnaq'tzal Kawb'il
tzajnaqe' Jerusalen, owok kchimo'
kyib' tuky'i Jesus.
2 Kyetz owok kyen junjun txnaq'atz
Jesus nkyewa'an tuq b'ix k'onti'l nqet
kyk'ulu' te kykostumbr kye tijxjal
tzan tok kymu'u' kyq'ab' mina' kyok-
ten wa'il, iktza'x eq'i' kyitza' kye tijx-
jal.
3 Komo kye aj b'uch'uj Parisey b'ix
kyaqil kye aj tijajil Israel aj b'an
eq'i' kyitza' te kykostumbr te kyijajil
oqtxi', kyetz k'onti'l nkye'okten wa'il
qa mina' tqet kyk'ulu' te kykostumbr
kye tijxjal.
4 B'ix ax cha'oj kymeltz'jik tuq tuj
plas, k'onti'l nkyewa'an qa mina'
tuq txik kkyito' ch'in a' kyi'jx iktza'
te kykostumbr. Ax at tuq ti'chq
txq'anky kostumbr eq'i' kyitza', iktza'
ti'j tx'ajb'il kybas b'ix kyq'awub' b'ix
kyaqil kyokensb'il k'uxb'il.*
5 Ntons astilji kye aj b'uch'uj
Parisey b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il
oxik kyqani' te Jesus: «¿Tistil kye
axnaq'atz k'onti'l eq'i' kyitza' te
kykostumbr qijajil oqtxi', komo
nkye'okten wa'il b'ix mina' tel ktx'ajo'
kyq'ab' iktza'x te kostumbr?»
6 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «B'an'ax iktza'x otq'umaj te
Chay aj yolil tyol Dios oqtxi' aj tqet
stz'ib'a' ikxjani eti'j etetz aj xmeletz'
a'ix: "Ja xjalni nkyinqet kxjani' cha
a'ox tuky'i kyyol, per nya'tx b'an'ax
kyitza', b'ix te kyanim laq'chik at wi'j
tzan tpaj k'onti'l atok kyk'u'j wi'j.
7 Chagan nkyintzaj kyna'o'. Kyetz
nxik kxnaq'tza' aj cha tuj kywi'x
kyetz n'etz kyin."*
8 Ntons nkaj ekola' te aj okaj
tq'uma' Qtata Dios b'ix cha n'ok esi'
ek'u'j ti'j kykostumbr kye oqtxi' xjal.»
9 B'ix ax nxik tuq tq'uma' kyetz
ikxjani: «Kewen etetz nkaj esi' te aj
okaj tq'uma' Dios b'ix cha nxik eteq'i'
kykostumbr kye oqtxi' xjal.
10 Komo te Qtata Dios okaj tq'uma'
te Moisés tzan kyqet qlima' te qtat
tuky'i qnan,* b'ix ab'l aj okajel
tqanb'e' jun nya'tx galan ti'j stat b'ix

* **7:4** Ax: xtx'otx'al k'uxb'il brons; junjun u'j oqtxi' ax nyolin oqet kyk'ulu' te kykostumbr kyi'j kykajb'il.
* **7:7** Isa 29:13 * **7:10** Exo 20:12; Deu 5:16 * **7:10** Exo 21:17; Lev 20:9

tnan, okaj q'uma' tzan tqet kanslet.*
11 Per etetz n'eq'uma', jun xjal
b'a'n tzan txik tq'uma' te stat tuky'i
tnan: “Te ja ntzani korban, aj telponx
pawankaj te Dios te aj ma' tuq tz'oken
te onb'il te etetz.”
12 Ntons oj txik tq'uma' ikxnini,
ikxji a'ixk etetz k'onti'l n'etzoqpi' tzan
tonen tuky'i stat b'ix tuky'i tnan.
13 Ikxji n'el etik'o' te aj okaj tq'uma'
te Qtata Dios tzan tpaj te ekostumbr,
b'ix ti'chq txq'anky aj n'ek'ulu' ikxji.»
14 Ntons, yaji etzaj tuk'le' kyaqil
kye xjal aj akyeqet tuq tzi b'ix
oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Kyintzaj
echa'o' waq ekyaqil, b'ix intox tuj
ewi' aj oxe'l nq'uma' etetzni.
15 K'onti'l jun tidi' aj nqex tuj jk'u'j
ntz'ilan ti'j qanim tuj twitz Qtata Dios,
sinoke te [nya'tx galan aj] njatz tuj
qanim a te ntz'ilan ti'j qanim tuj twitz
Qtata Dios.
16 Ntons qa at exkyin, intok esi' ewi'
ti'j aj nxik nq'uma'ni.»
17 Ntons yaji te Jesus kyuky'i tx-
naq'atz ekaj ksi' kye xjal b'ix e'ox tuj
jun jay. Kye txnaq'atz oxik kyqani'
tetz tidi' tuq telponx te aj ojetq tuq xik
tq'uma' kye xjal.
18 Ntons tetz oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «¿Ti'tzun, ax etetz k'onti'l
n'el eniky' ti'j te nini? ¿K'onti'l n'el
eniky', kyaqil aj nqex tuj jk'u'j k'onti'l
ntz'ilan ti'j qanim tuj twitz Qtata
Dios?
19 Komo [te aj nxik qwa'a'] k'onti'l
npon tuj qanim sinoke a'ox tuj jk'u'j
b'ix yaji n'ex jk'u'ja'ky.» Ikxji te Je-
sus oxik tq'uma', kyaqil aj nxik qwan
k'onti'l ntz'ilan ti'j te qanim tuj twitz
Qtata Dios.
20 Ax oxik tq'uma' ikxjani: «Te aj
njatz tuj tanim jun xjal a te aj ntz'ilan
ti'j tanim tuj twitz Qtata Dios.
21 Komo tuj kyanim kye xjal, njatz
kyaqil aj nya'tx galan nqet kxima',
b'ix qa xjal solter oj kyk'ajajin,
qatzun xjal oj kyelq'an, qatzun oj
kykansan,
22 qatzun xjal aj junb'e' kyib' oj
kyk'ajajin, qatzun oj tel kyq'ajab'
ti'j ti'chq te junky, qatzun oj tqet
kyk'ulu' tzanjelal ti'chq nya'tx galan,
qatzun oj tqet kymoyi' xjal, qatzun
oj tqet kyb'isu' yol xhch'ajyol tzan
kypak'achul, qatzun oj kyek'awin ti'j
junky, qatzun oj kchimon yol nkyey-
olin nya'tx galan ti'j junky, qatzun
oj kyna'on qa kyetz a'e'ji tb'ay ky-
witz kyaqil, qatzun qa k'onti'l nqet
kyb'isu' tume'l titza' tzan kyanq'in.
23 Kyaqil ntzani njatz tuj kyanim
kye xjal b'ix a te aj ntz'ilan ti'j kyanim
tuj twitz Qtata Dios.»

Aj Tjatz Tin Jesus Jun Malspirit Tuj Tanim Jun Tal Xuj

Mat 15:21-28; Mak 7:36

24 Ntons yaji te Jesus owex tzi b'ix
opon tuj xtx'o'otx' junky amaq' Tir
tb'i.† Tzi owox tuj jun jay b'ix k'on
tgan tuq tzan tok cha'o' tzan nijunwt,
per k'onti'l ob'antik tewan.
25 At tuq jun xuj tzi b'ix at tuq jun
tal, tal xuj, te tal atqex tuq jun mal-
spirit tuj tanim. Ntons te alon owok
xhcha'o' qa te Jesus ojetq tuq pon tzi,
yaji opon twitz Jesus b'ix oqet mejlet
twitz.
26 Te alon, tetz jun aj nya'tx tijajil
Israel b'ix tzajnaq tuq tuj te amaq'
Siropenesy. Ntons oqet twitz twitz
te Jesus tzan tjatz tin te malspirit tuj
tanim te tal.
27 Te Jesus oxik tq'uma' tetz ikx-
jani: «A tgan tzan txik qna'o' tb'ay
kye tk'wa'al amaq', komo [tuj jun jay]
nya'tx galan tzan tel qin kywe' kye
k'wa'l b'ix tzan txik qsi' kye tx'ya'n.»
28 «Ye' tat» kyi te alon. «Per kye
tx'ya'n ax nxik kywa'a' aj tpuk'u'l
kywe' k'wa'l aj nqet tz'aqik tjaq' mes.»
29 Ntons yaji te Jesus oxik tq'uma'
tetz ikxja'n: «Tzan tpaj aj n'aq'uma'ni,
b'a'n tzan awaj ajay kontent tzan tpaj
te malspirit ma'tx jatz tuj tanim te
awal.»
30 Yaji te xuj owaj tjay b'ix aj tpon, te
tal nwitan tuq galan tuj twatub' b'ix
te malspirit ojetq tuq jatz tuj tanim.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Xk'ab' Tuq B'ix Tz'ak

† **7:24** Ax: Tir b'ix Sidon.

31 Ntons te Jesus owex tuj tkwentil te amaq' Tirni b'ix oky'ik tuj te amaq' Sidon b'ix yaji opon stzi' te Galiley A' tuj tkwentil Dekapl.*
32 Aj tpon tzi, kye xjal opon kyin twitz Jesus jun xjal xk'ab' tuq b'ix tz'ak. Kyetz oqet kywitz twitz Jesus tzan tqet tsi' tq'ab' tajsik tzan tb'antik.
33 Ntons te Jesus owel tlaq'b'a' te xjal kyi'j kye txq'anky b'ix owox tsi' twi' tq'ab' tuj txkyin te xjal b'ix owok tmu'u' twi' tq'ab' tuky'i ta'l stzi' b'ix owok tmako' twi' taq' te xjal.
34 Yaji ojax ten twitz ka'j, ojatz tb'is b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Efata.» (Aj ni'n tuj kyyol tuq kyetz b'ix telponx iktza' "Pajaqet.")
35 A'ilnajji ojaqet txkyin te xjal b'ix ax ob'antik te taq' b'ix owaq'ik tzan tyolin galan.
36 Te Jesus oxik tq'uma' kyuky'i kye xjal tzan k'on tuq txik kyq'uma' te nijunwt tidi' aj ojetq ky'ik. Per kye xjal cha masky tuq nxik kypakb'a' tuq ja'chq.*
37 Kye xjal b'an nkyelab'an tuq [b'ix nkyechalaj tuq], nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Kyaqil ma'tx tk'uluj galan, kye xk'ab' nkyeb'antik b'ix kye men nb'antik kyyolin titza'.»

8

Aj Kxik Tk'a'cha' Jesus Kaje Mil Xjal
Mat 15:32-39

1 Bwen, tuj aj tyempji a jun xjal tuq chimo' kyib' junky'el tuky'i te Jesus, b'ix komo k'onti'l tuq kywe', te Jesus etzaj tuk'le' kye txnaq'atz, oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
2 «Wetz nlo'et nk'u'j kyi'j ja xjalni tzan tpaj oxe q'ijxi' kyqetlenten tzani wuky'i'l b'ix ajna'l k'onti'l kywe'.
3 Qa okye'ajel nlajo' mina' tuq kywa'an, okyekajel numan tuj kyb'ey, komo ate' junjun tzajnaqe' laq'chik.»
4 Yaji kye txnaq'atz oxik kyq'uma' ikxjani: «¿Ja' otzajel qin kywe' ja xjalni b'ix nijunwt najayon tzani?»
5 Yaji tetz oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Jateb' wab'j eq'i' etitza'?» «Cha wuq wab'j at» kyekyi.
6 Ntons yaji te Jesus oxik tk'ulu' mandad tzan kyqet wit'let kye xjal twitz tx'o'tx'. Yaji oky'ik tk'amo' kye wuq wab'j, b'ix oxik tsi' pixon te Qtata Dios. Yaji oqet tpawa' te wab'j b'ix oxik tsi' kye txnaq'atz b'ix yatzun kyetz oxik ksipa' kye xjal.
7 Ax ate' tuq kab'e' kyiy nekit eq'i' tuq kyitza', b'ix te Jesus, ya ma xik tsi' pixon te Dios ti'j kywe', oxik tq'uma' kye txnaq'atz tzan txik ksipa' kxol kye xjal.
8 Kyaqil kye xjal eb'ajwa'an b'ix eb'ajnoj byenech b'ix yatzun tmankunlen kywa'an, ojaw kchimo' te aj osobrin b'ix kabal enoj wuq chi'l aj osobrin.
9 Kye aj eb'ajwa'an kaj mil (4000) tuq kyb'et tzan kyaqil.* Yaji te Jesus eb'ajkaj tkawi' kye xjal,
10 b'ix yaji ojax tuj jun bark kyuky'i txnaq'atz b'ix exik tuj junky luwar, Dalmanut tb'i.

Aj Txik Kyqani' Kye B'uch'uj Parisey Tzan Tqet Tk'ulu' Te Jesus Jun Tidi' Tuky'i Nim Tajwalil
Mat 16:1-4; Luks 12:54-56

11 Ntons [aj kypon Dalmanut], epon txq'an xjal aj b'uch'uj Parisey tuky'i Jesus b'ix nkyewululun tuq tuky'i'l. Kyetz kygan tuq tzan tqet tk'ulu' jun lab'al kywitz tzan tqet tyek'u' qa b'an'ax tuq [tlajen Dios].*
12 Te Jesus ojatz tb'is b'ix oxik tq'uma': «¿Tistil kye ja xjal ntzani nkyeqanin jun lab'al?* Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, nlay qet nk'ulu' jun lab'al kywitz iktza' kyetz kygan.»
13 Ntons tetz kyuky'i tuky'i'l owel kypawa' kyib' kyi'j, b'ix e'ox tuj te bark b'ix e'ex tzi tzan kyjunxla'in te a'.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Kye Txnaq'atz Tzan Tok Ksi' Kynab'l Kyi'j Kye Aj B'uch'uj Parisey
Mat 16:5-12

* **7:31** Mak 5:20 * **7:36** Mak 8:26 * **8:9** Mat 15:38 * **8:11** Mat 12:38; Luks 11:16 * **8:12** Mat 12:39; Luks 11:29

14 Ntons, aj kxik [tuj te bark] k'onti'l
oxik kyna'o' kywe', cha jun wab'j eq'i'
tuq kyitza'.
15 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Intok esi' waq enab'l kyi'j
kye aj b'uch'uj Parisey b'ix ax ti'j te
Eródes tzan tpaj kyetz iktza' malsb'il
pan.»*
16 Ntons kye txnaq'atz e'aq'ik
kyyolin kyib'kyib'x ikxjani: «[Ntzaj
tq'uma' ikxji] tzan tpaj k'onti'l ma tzaj
qin wab'j.»
17 Te Jesus owel tniky' ti' tuq nkyy-
oli', astilji oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «¿Tistil nkxb'isun qa k'onti'l eq'i'
qwe'? ¿Ti'tzun, mina'x tel eniky'?
Ajun etz'akal, ni k'onti'l n'ox tuj ewi'.
18 Etetz at ewitz per k'onti'l n'el
eniky' te aj nxik eten, ax at exkyin per
k'onti'l n'ox tuj ewi' te aj n'ok echa'o'.*
¿Ti'tzun, k'onti'l na'ik etitza'
19 aj txik nsipa' te jweb' wab'j kxol
jweb' mil (5000) xjal? ¿Jateb' chi'l
ojaw echimo' te aj osobrin?» Ntons
kyetz oxik kyq'uma': «Kab'lajuj chi'l.»
20 «B'ix aj txik nsipa' te wuq wab'j
kye kaj mil (4000) xjal, ¿jateb' chi'l
ojaw echimo' te aj osobrin?» Ntons
oxik kyq'uma': «Wuq chi'l.»
21 «¿B'ix ikxji tzunx k'onti'l n'el
eniky'?»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Moy

22 Ntons yaji te Jesus kyuky'i kye
tuky'i'l eb'ajpon tuj amaq' Betsayd
b'ix txq'an xjal otzaj kyin jun moy
tuky'i'l b'ix oqet kywitz twitz tzan tuq
tok tmako' te moy tzan tb'antik.
23 Yatzun te Jesus oxik tjocho' te
moy b'ix oxik teq'i' xtxa'm amaq'; b'ix
owok stzub'a' ti'j tb'aq' twitz te moy
b'ix oqet tsi' tq'ab' tajsik b'ix oxik
tqani' tetz ikxjani: «¿Nb'antik aka'yin
ch'in?»
24 Yatzun te moy oxik tq'uma' ikx-
jani: «Nkyewe'e' kye xjal nkyeb'et per
nkyexik wen naqe tze'.»
25 Ntons yaji te Jesus owok tmako'
kye tb'aq' twitz junky'elky b'ix yaji te
moy ojaw tka'yi' b'ix ob'antik tka'yin
galan kyaqil.
26 Ntons te Jesus owaj tlajo' te xjal
tjay b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani:
«K'on xhch'ox tuj amaq'.»*

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y Te Jesus A Tuq Tetz Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'

Mat 16:13-20; Luks 9:18-21

27 Ntons, yaji te Jesus kyuky'i tx-
naq'atz e'ex tuj Betsayd b'ix eb'ajxik
tuj amaq' Sesarey tuj tkwentil Filipos,
b'ix man tuq nkyeb'et tuj b'ey, te Jesus
oxik tqani' kyetz ikxjani: «¿Tidi' nkyy-
oli' kye xjal wi'j? ¿Ab'lin wetz a'in tuj
kynab'l?»
28 Yaji oxik kyq'uma' kyetz tetz ikx-
jani: «Ate' junjun nkyq'uma' yatz
a'ich Wa'nch Aj Swal A', b'ix junjunky
nkyq'uma' yatz a'ich Eliys, b'ix ate'
junjunky nkyq'uma' yatz a'ich jun aj
yolil tyol Dios.»*
29 Ntons oxik xhcha'o' kyetz ikx-
jani: «B'ix etetz, ¿ab'l wetz a'in tuj
enab'l?» Yaji oxik tzaq'b'ik te Xhpe'y,
oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz a'ich te
Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.»*
30 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «K'on xik eq'uma' te ni-
junwt.»*

Aj Tyolin Jesus Ti'j Tkamiky

Mat 16:21-28; Luks 9:22-27

31 Ntons yaji owaq'ik txnaq'tzan
kxol kye txnaq'atz, qa tetz te Ichan
Aj Tk'wa'al Dios ma'kix tuq tz'ok
ten twitz te xhcho'nal, b'ix ma'kix
tuq tz'el ik'o' tzan kye pal aj nim
kyajwalil b'ix tzan kye xnaq'tzal
Kawb'il kyuky'i kyaqil kye txq'anky
kywitzale' aj nim kyajwalil kxol tijajil
Israel. Ax oxik tq'uma' qa oxe'lkix
q'uma' tzan tqet kansa' b'ix tuj toxi'n
q'ij tqelen kansa' ojawel anq'in.
32 Ntons ikxji tetz oxik tyoli' tume'l
titza' oky'el tuq ti'j. Yaji te Xhpe'y

* **8:15** Tzan ch'imu's te malsb'il nmal nim titza'; b'ix ax kyetz nya'tx ky'ila'j kyb'et per tzan tpaj aj nkxnaq'tza' b'a'n tzan tqet kyeq'i' ky'ila'j xjal; Mat 16:12; Luks 12:1; Gal 5:9. * **8:18** Isa 6:9-10; Jer 5:21; Ezq 12:2 * **8:26** Mak 8:30 * **8:28** Mak 6:14-15; Luks 9:7-8 * **8:29** Wnch 6:68-69 * **8:30** Mak 9:9

owel tlaq'b'a' Jesus kyi'j kye txq'anky
b'ix owaq'ik tilin ti'j tzan tpaj aj nty-
oli' tuq.
33 Yaji te Jesus owajtz meltz'jik b'ix
exik ten kye txq'anky txnaq'atz, b'ix
owaq'ik tzan tilin ti'j Xhpe'y ikxjani:
«¡Intel apawa' awib' wi'j yatz aj cha
nxik asamo' awib' tuky'i Satanas.
Yatz nya'tx agan iktza' te Dios tgan
sinoke yatz cha agan iktza' kye xjal!»
34 Ntons yaji te Jesus etzaj tuk'le'
kye txnaq'atz b'ix kye xjal b'ix oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Ab'l aj tgan
tzan tok lapet wi'j, ntons a tgan tzan
tkaj tkola' te aj cha n'el tgani', a
tgan [tzan sten dispwest tzan tok ten
twitz] tkamiky [tzan npaj wetz],† b'ix
intok lapet wi'j.
35 Komo ab'l aj cha njoyon tume'l
tzan tkolon tib'x tzan tanq'in, opoy-
onajkixi'; yatzun te aj okamel tzan
tpaj tokslb'en wi'j b'ix ti'j te tpakb'alil
galan titza' te Qtata Dios nkolon qi'j,
tetz otkamb'a'tz jun tanq'in.*
36 ¿Tidi' token qa jun xjal
otkamb'a'tz kyaqil aj at tzani twitz
tx'o'tx' per oj tkamik opoyonaj te
tanim? [¡Chagan!]
37 ¿B'ix tidi' b'a'n tzan txik tsi' jun
xjal tzan tkolet te tanim? [¡Ch'inwt!]
38 Ab'l aj oky'ixwel wi'j b'ix ti'j
npakb'alil kywitz ja xjal chimol
chojni aj oje kyinkaj kykola'ni
tzan kyjoyon junky dios, ax [wetz]
te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in]
okyinky'ixwel ti'j tetz twitz Ntat
b'ix kywitz kye ángel cha'oj wul
junky'elky. Komo cha'oj wul, kyin'ul
tuky'i nim wajwalil aj otzajel tsi'
Ntat b'ix kyin'ul kyuky'i kye ángel aj
pawame' te Ntat.»

9

1 Ax oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax,
junjun exol etetz aj atikxqet tzani
nlay kyekamik max oj tok kyen cha'oj
tk'ulun mandad te Qtata Dios tuky'i
nim tajwalil.»

Aj Xhchukjik Tka'yin Jesus Twi' Jun Witz

Mat 17:1-13; Luks 9:28-36

2 Bwen, waqaq q'ij mas yaj, te Jesus
exik tuk'le' tuky'i'l twi' jun nim witz
te Xhpe'y b'ix Jacobo* b'ix Wa'nch,
b'ix akyeqet tuq kchukel tuky'i'l tx-
ini. B'ix derepent te Jesus ochukjik
tka'yin.*
3 Tetz tq'anaq otxaqtxon b'ix b'an
sjapun iktza' nijunwt xjal twitz
tx'o'tx' ob'antel tk'ulun xq'apj b'an
sjapun ikxji.
4 B'ix oxik kye'e' te [tzqan] Eliys*
tuky'i [tzqan] Moisés* nkyeyolin tuq
tuky'i Jesus.
5 Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' te Je-
sus ikxjani: «Xnaq'tzon, galan qa aqo-
qetna tzani. Instzaj aq'uma' tzan tjaw
jk'ulu'na ox tal pach,* jun te yatz b'ix
jun te Moisés b'ix junky te Eliys.»
6 Te Xhpe'y k'onti'l na'ik tuq titza'
tidi' nxik tyoli', komo kyetz ojetq tuq
kyexob'.†
7 Yaji tanderepent oqet juptz'an jun
muj kyi'j b'ix tuj te muj otzaj yolin
te Qtata Dios ikxjani: «Atzun wetz
nk'wa'al ntzani aj gani' nim witza'.*
Se etok cha'on waq ti'j.»
8 Yaji derepent txik kyen, k'onti'lky
oxik kyen te Eliys b'ix te Moisés, a'ox
te Jesus atqet tuq kyuky'i'l.
9 Ntons aj man tuq ikja'n kyqetz
twi' te witz, te Jesus oxik tq'uma' tzan
k'on txik kyq'uma' te nijunwt tidi' aj
ojetq tuq tz'ok kyen twi' te witz, max
tuq cha'oj tjaw anq'inky tetz te Ichan
Aj Tk'wa'al Dios.*
10 Astilji cha oqexten tuj kyanim
kyaqil aj owok kyen. Per nkyecha'on
tuq kyib'kyib'x tidi' telponx qa tetz
ojawel anq'in tuq.

† **8:34** Ax: tzan txik teq'i' tkurusx. Intqet awe'e' aj ja' nyolin txe' te txaq u'j ti'j Mat 16:24. Ax Mat 10:38, b'ix Luks 9:23 b'ix 14:27 nyolin ti'j te krus. * **8:35** Mat 10:39; Luks 17:33; Wnch 12:25 * **9:2** Ax: Chaw. * **9:2** 2Xhp 1:17-18 * **9:4** 1Re 17–22; 2Re 1:1–2:12 * **9:4** Exo 2–4; 18; 33–34 * **9:5** Lev 23:39-43 † **9:6** Nkyexob' tuq tzan tpaj ky'ila'j aq'b'ixi' tuq kykamlen Eliys tuky'i Moisés, ax nkyexob' tuq tzan tpaj te Jesus ojetq ky'ixpjik ka'yin. * **9:7** Mat 3:17; Mak 1:11; Luks 3:22 * **9:9** Mak 5:43

11 Astilji oxik kyqani' te Jesus: «¿Tistil nkyq'uma' kye xnaq'tzal Kawb'il qa te Eliys tzul junky'elky tb'ay [twitz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi']?»*
12 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «B'an'ax te Eliys tzul tb'ay tzan tqet tk'ulu' kyaqil galan iktza' tuq tb'ay. B'ix ¿b'an'ax petzun tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios, qa te Ichan Aj Tk'wa'al Dios owokel ten twitz xhcho'nal b'ix ax owokel xmayi' tzan kye xjal?*
13 Ax oxe'l nq'uma' etetz, te Eliys ojekix tzul b'ix kye xjal ti'chq owok kyk'ulu' ti'j iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios.»*

Aj Tjatz Tin Jesus Jun Malspirit Tuj Tanim Jun K'wa'l
Mat 17:14-21; Luks 9:37-43

14 Ya ma kye pon aj ja' tuq akyeqet kye txq'anky txnaq'atz, oxik kyen ky'ila'j xjal chimo' tuq kyib' kyi'j b'ix kxol kye xjal ateqet tuq junjun xnaq'tzal Kawb'il, nkyewululun kyuky'i kye txnaq'atz.
15 Ya ma xik kyen kye xjal ikja'n stzaj tuq te Jesus, eb'ajlab'an ti'j b'ix exik karedin q'olb'el tetz.
16 Yaji te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tidi' n'ewululu' kyuky'i'l?»
17 Yaji jun kxol kyetz, oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, wetz ma tzaj win nk'ajol tzan tb'antik awitza'. Tetz atqex jun malspirit tuj tanim b'ix k'onti'l nb'antik tyolin tzan tpaj te malspirit.
18 Ja'chq ntzyet titza' b'ix nqet txon twitz tx'o'tx', npulutin stzi', nqitx'itx'in txete' b'ix nkyaqwak'e'. Komo yatz k'onti'l tuq atichqet, ma qet nwitz kywitz kye axnaq'atz tzan tuq tjatz kyin ch'in te malspirit, per k'onti'l ma b'antik kyitza'.»
19 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz k'onti'l n'ox tuj ewi'. ¿O' petzun okyinqtelten etuky'i'l b'ajq'ij? ¿Janik'b'a'nx-alo wipa'tz etuky'i'l? Instzaj etin te k'wa'l tzani.»
20 Ntons oxik kyin te k'wa'l. Yatzun te malspirit aj txik ten te Jesus, oqet txo'o' te k'wa'l kongan twitz tx'o'tx' b'ix te k'wa'l ojaw tkyito' b'ix oje xjililin b'ix opulutin stzi'.
21 Te Jesus oxik tqani' te k'wa'lon ikxjani: «¿Janik'le stzyetlen tuky'i ntzani?» «Man tuq nekit» kyi te k'wa'lon.
22 «Ky'ila'j-elxi' oje qet xon tuj q'aq' b'ix tuj a' tzan te malspirit tzan tkamik. Per qa yatz ob'antel awitza', intok lo'et ch'in ak'u'j qi'ja b'ix pawonen ch'in quky'ila» kyi te k'wa'lon.
23 Ntons kyi te Jesus ikxjani: «¿Tistil ntzaj aq'uma' "qa wetz ob'antel witza'"? Kyaqil b'a'n tzan tb'antik qa n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'j Qtata Dios.»
24 Yaji te k'wa'lon oxik tq'uma' kongan ikxjani: «Wit'lik nk'u'j, per pawonen ch'in wi'j tzan tok wit'let nk'u'j mas b'an byenech.»
25 Ya ma tz'ok ten te Jesus kye xjal nkyelab'un tuq ti'j, tetz oxik tk'ulu' mandad te malspirit tzan tjatz tuj tanim te k'wa'l, kyi ikxjani: «Yatz malspirit aj men b'ix tz'ak a'ich, pajatz tuj tanim ja k'wa'lni, b'ix k'onky chqex junky'el tuj tanim.»
26 Yaji te malspirit ojaw wayun kongan b'ix ojaw tkyito' junky'elky te k'wa'l b'ix yaji ojatz tuj tanim te k'wa'l. Yatzun te k'wa'l cha okaj tanlet iktza' jun kamnaq b'ix kye xjal nkyq'uma' tuq: «Ma'tx kamik.»
27 Yatzun te Jesus ojaw stzyu' tq'ab' te k'wa'l, ojaw twab'a', b'ix te k'wa'l ojaw wa'let.
28 Yaji te Jesus owox tuj jun jay kyuky'i kye txnaq'atz b'ix kye txnaq'atz ewj kywitz kye xjal oxik kyqani' tetz ikxjani: «¿Tistil qetza k'onti'l ma jatz qitza'na?» kyekyi.
29 «Jun malspirit iktza' ntzani, a tgan tb'ay nqoxnaq'tzan tzan tjatz qitza'»‡ kyi te Jesus.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Kye Txnaq'atz Oxe'l Tuq Q'apo' Tuj Kyq'ab'

* **9:11** Mal 4:5; Mat 11:14 * **9:12** Isa 53:3; Sal 22:1-18; 69:8-11,20,21; 118:22 * **9:13** 1Re 19:2,10; 2Re 2:11-12; Mat 11:13-14; 17:11-13 ‡ **9:29** Ax: a tgan tb'ay nqoxnaq'tzan b'ix nqo'ipan wa'ij tzan tjatz qitza'.

Kye Xjal
Mat 17:22-23; Mak 8:31; 9:9; 10:37; Luks 9:43-45

30 Bwen, yaji te Jesus kyuky'i kye
txnaq'atz e'ex tzi b'ix eky'ik tuj tk-
wentil Galiley. Per te Jesus k'on tgan
tuq tzan tok cha'o' tzan nijunwt qa
akyeqet tuq tzi.
31 Tgan tuq jun tyemp a'ox tzan txik
txnaq'tza' kye txnaq'atz kchukel b'ix
nxik tuq tq'uma' kyetz ikxjani: «Komo
[wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios
[a'in], okyinxe'l q'apo' tuj kyq'ab' kye
xjal b'ix okyinqtel kykansa', per tuj
toxi'n q'ij nqetlen kansa', okyinjawel
anq'in.»
32 Per kye txnaq'atz, kyetz k'onti'l
tuq n'el kyniky' tidi' telponx tuq te
aj ntyoli', b'ix nkyexob' tuq tzan txik
kcha'o' tidi' telponx.

Aj Tyolin Jesus Tzan K'on Qb'isun Qi'jx Sinoke Tzan Qb'isun Kyi'j Txq'anky Qerman
Mat 18:1-5; Luks 9:46-48

33 Bwen, yatzun kyponlen tuj
amaq' Capernaúm te Jesus b'ix kye
txnaq'atz e'ox tuj jun jay. Yaji te Jesus
oxik tqani' kyetz: «¿Ti' tuq n'eyoli'
nkxb'et tuj b'ey?»
34 Per kyetz k'onti'l tidi' okyq'umaj
tzan tpaj nkyewululun tuq ti'j ab'l te
mas nim tajwalil kxol.*
35 Ntons tetz oqet wit'let b'ix etzaj
tuk'le' kye kykab'lajujil tky'ixel b'ix
oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Qa qgan
tzan qok tb'ay kywitz kye txq'anky,
ntons a tgan tb'ay tzan qonen kyi'j
txq'anky b'ix yaji qetz mankb'ilxi'.»*
36 Ntons, yaji tetz otzaj tin jun
k'wa'l, oqet tsi' kxol b'ix ojaw xhchele'
b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
37 «Ab'l aj otk'amo'tz jun k'wa'l
[iktza' ja ntza'n] tzan tpaj te xjal
n'okslan wi'j, ax okyintk'amo'tz wetz.
B'ix ab'l aj okyintk'amo'tz nya'tx
a'ox a'in okyintk'amo'tz sinoke ax
otk'amo'tz te aj otzaj lajon wetz.»*

Kye Aj K'onti'l Nkyeq'ojin Qi'j, Kyetz Quky'i'l Qib'
Luks 9:49-50

38 Ntons yaji te Wa'nch oxik tq'uma'
te Jesus ikxjani: «Xnaq'tzon, owok
qena jun xjal njatz tuq tin mal-
spirit tuj kyanim xjal b'ix nxik tuq
tq'uma' ab'i tzan kyjatz titza'. Komo
tetz k'onti'l lapik qxol, astilji oxik
qmiyo'na tzan k'on tk'ulunky ikxji.»
39 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikx-
jani: «K'on xik emiyo'. Qa jun xjal
nxik tq'uma' nb'i tzan tk'ulun jun tidi'
tuky'i tajwalil Qtata Dios, nlay b'antik
tzan tyolin jun nya'tx galan wi'j.
40 Jun xjal aj k'onti'l nq'ojin qi'j,
tetz nya'tx jun qajq'oj sinoke jun aj
quky'i'l.*
41 Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax,
ab'l aj owelatz tswa' ch'in etuk'a' a'
tzan tpaj a'ix te wetz, ntons nlay
ponaj taq'umb'en.»*

Aj Txik Tq'uma' Jesus Nya'tx Galan Oj Qjoyon Choj
Mat 18:6-9; Luks 17:1-2

42 «Per ab'l aj otk'ulu'tz tzan tqet
tz'aqik jun aj nkyintoksla', iktza' kye
ja k'wa'l aj ntzanije'ni, mejor-tal tzan
tqet k'alet talq jun ka' nim ab'j kyeb'il
b'ix tzan tqex-tal xo'let tuj te nim a'
tzan tnaj.
43 Ntons etetz, qa nkxk'ulun nya'tx
galan tzan tpaj eq'ab', mejor intel
etx'emu'. Mas galan tzan qox tuj
ka'j xhkut jq'ab' b'ix nya'tx tzan qox
tuky'i kykab'il jq'ab' tuj te luwar aj ja'
te xhcho'nal k'onti'l nmankun, aj ja'
te nim q'aq' ni k'onti'l nqex tzaj*
44 b'ix aj ja' ateqex kye xhchuq' aj
k'onti'l nkyenaj sinoke ax tzi ateqex
lo'ol kye anim aj ateqex tuj q'aq'.§
45 B'ix qa tzan tpaj te etoq
nkxk'ulun jun nya'tx galan, mejor
intel etx'emu'. Mas galan tzan qox
tuj ka'j xhkut qoq b'ix nya'tx tzan qox
tuky'i kykab'il qoq tuj te luwar aj ja'
te xhcho'nal k'onti'l nmankun*

* **9:34** Luks 22:24 * **9:35** Mat 20:26-27; 23:11; Mak 10:43-44; Luks 22:26 * **9:37** Mat 10:40; Luks 10:16; Wnch 13:20 * **9:40** Mat 12:30; Luks 11:23 * **9:41** Mat 10:42 * **9:43** Mat 5:30 § **9:44** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani. * **9:45** Mat 18:8

46 b'ix aj ja' ateqex kye xhchuq' aj
k'onti'l nkyenaj sinoke ax tzi ateqex
lo'ol kye anim aj ateqex tuj q'aq'.*
47 B'ix qa tzan tpaj te tb'aq' ewitz
nkxk'ulun jun nya'tx galan, mejor
intetz etin tzan k'on ek'ulun nya'tx
galan. Mas galan tzan qox tuj ka'j
moy a'o' b'ix nya'tx tzan qox tuky'i
kykab'il qwitz tuj te luwar aj ja' te
xhcho'nal k'onti'l nmankun*
48 aj ja' ateqex kye xhchuq' aj
k'onti'l nkyenaj sinoke ax tzi ateqex
lo'ol kye anim aj ateqex tuj te q'aq'.*
49 Komo owokel si' q'aq' kyi'j kyaqil
xjal iktza' atz'an n'ok si' ti'j kyaqil
qoyej q'apo' te Qtata Dios [aj telponx
pawankaj te tetz].†
50 Galan te atz'an per qa ojetq
tz'el tq'ab' ¿titza' owokel k'ak'j
junky'elky?‡ [¡Nlay!] Astilji mejor
insten te atz'an eti'j aj n'el pawan te
etetz te Qtata Dios b'ix se eten waq
galan exolx.»

10

Aj Tyolin Jesus Tzan K'on Tqet Kypawa' Kyib' Jun Ichan Tuky'i Txu'jel
Mat 19:1-12; Luks 16:18

1 Bwen, yaji te Jesus kyuky'i kye
txnaq'atz e'ex tzi* b'ix exik tuj tkwen-
til Judey b'ix ejunxla'in te Jordan A'.
Yaji ky'ila'j xjal owok kchimo' kyib' ti'j
b'ix komo iktza'xkix tuq tetz modin,
eb'ajxik txnaq'tza'.
2 Yaji eb'ajpon txq'an aj b'uch'uj
Parisey b'ix kygan tuq tzan tqet
kyeq'i'. Ntons oxik kyqani' te Jesus
ikxjani: «¿Nyolin pe' tuj te kawb'il qa
b'a'n tzan taj tlajo' jun ichan txu'jel
qatzun nya'txji?»
3 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikx-
jani: «¿Tidi' okaj tq'uma' Moisés?»
4 Ntons owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Te
Moisés okaj tq'uma', jun ichan b'a'n
tzan tqet tk'ulu' jun tu'jal tb'ay b'ix
yaji tzan taj tlajo' te txu'jel.»*
5 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Te Moisés okaj tq'uma' ikxji
tzan stz'akal ewi'.†
6 Per aj tqet tk'ulu' Dios kyaqil tb'ay,
tetz oqet tk'ulu' ichan tuky'i xuj.*
7 Astilji te ichan okajel tsi' stat tuky'i
tnan tzan tok junan tuky'i txu'jel.
8 Ikxji okye'okel iktza' jun xjal;
nya'tx kab'e' sinoke iktza'xkix cha
jun.*
9 Astilji komo Dios ojetq tz'ok
junb'en te kyetz, k'onti'l tzan tqet
kypawa' kyib'.»
10 Ntons ya ma kye'ox tuj jun jay,
kye txnaq'atz oxik kyqani' junky'el te
Jesus tidi' telponx aj oxik tyoli' kye aj
b'uch'uj Parisey.
11 Yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «Qa jun ichan owajel tlajo' txu'jel
b'ix yaji owokel junan tuky'i junky,
ikxji cha nk'ajajin.
12 Ax qa jun xuj okajel tkola' tichmil
b'ix yaji owokel junan tuky'i junky,
ax ikxji cha nk'ajajin.»*

Aj Tyolin Jesus Ab'le' Okyekajel Tuj Tq'ab' Dios
Mat 19:13-15; Luks 18:15-17

13 Kye xjal ntzaj tuq kyin kye
kyk'wa'al twitz Jesus tzan tuq tqet
tsi' tq'ab' kyajsik tzan kyqet tky'iwla'.
Per kye txnaq'atz nkyexik tuq
kymiyo' kye xjal.
14 Ya ma tz'ok ten ikxji, te Jesus
k'onti'l oqet tuj twitz, ojaw q'ojlik b'ix
oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tzoqpij
waq tzan kyul kye k'wa'l wuky'i'l b'ix
k'on kyexik emiyo', tzan tpaj kye xjal
iktza' ja k'wa'lni [aj nkyechalaj wi'j]
okyekajel tuj tq'ab' te Qtata Dios.

* **9:46** Intqet awe'e' te aj nyolin ti'j te 9:44. * **9:47** Mat 5:29 * **9:48** Isa 66:24 † **9:49** Ax: "n'ok si' tatz'b'il tuky'i q'aq'"; Lev 2:13 nyolin atgan tuq atz'an kyito' ti'j kyoyej kye xjal te Dios tzan tok en pawankaj te Dios, b'ix 1Xhp 1:7 b'ix 1Kor 3:13 nkyeyolin te q'aq' telponx iktza' te xhcho'nal aj n'ok qi'j tzan tok saq qanim; 1Xhp 4:1-2. ‡ **9:50** Ax: insten atz'an eti'j; Mat 5:13; Luks 14:34-35. * **10:1** Capernaúm; Mak 9:33. * **10:4** Deu 24:1-4; Mat 5:31 † **10:5** Te Qtata Dios okaj tq'uma' te Moisés ikx nyolin tuj Deu 24:1 tzan tqet stz'ib'a' aj nstzoqpi' te Qtata Dios kyuky'i kye xjal anke nya'tx a tuq tetz tganji tzan kyk'ulun kye xjal. Nya'tx a te Moisés at tpaj sinoke ikx okaj tq'uma' te Qtata Dios tzan tpaj kye xjal k'onti'l n'ox tuq tuj kywi'. * **10:6** Gén 1:27; 5:2 * **10:8** Gén 2:24 * **10:12** Mat 5:32; 1Kor 7:10-11

15 Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax,
ab'l aj nlay tk'amoj tzan tkaj tuj tq'ab'
te Qtata Dios, iktza' kye ja k'wa'l ma
kyk'amojni, ntons aj xjalji nlay kaj tuj
tq'ab' te Qtata Dios.»*
16 Te Jesus nkyejaw tuq xhchele'
kye k'wa'l b'ix yaji nqet tuq tsi' tq'ab'
kyajsik tzan kyqet tky'iwla'.

Aj Tyolin Jesus Kyi'j Kye Aj Cha Atok Kyk'u'j Ti'j Kyq'inomal
Mat 19:16-30; Luks 18:18-30

17 Aj ikja'n tuq tex te Jesus tzi,
jun xjal otzaj karedin b'ix oqet
mejlet twitz, b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
«Xnaq'tzon, yatz galan xjal a'ich. Ngan
tzan txik nqani' yatz ¿tidi' presis
tzan tqet nk'ulu' tzan wanq'in te jun-
ele'x?»
18 Te Jesus oxik tq'uma': «¿Tistil
ntzaj aq'uma' wetz qa galan xjal a'in?
A'ox te Qtata Dios galan.
19 Yatz aweb'enky te aj okaj tq'uma'
te Qtata Dios oqtxi' tzan k'on jkansan
xjal,* b'ix tzan k'on jk'ajajin,* b'ix
tzan k'on qelq'an,* b'ix tzan k'on tjaw
qnik'o' kyi'j xjal,* b'ix tzan k'on tz'el
qin tidi' te junky, b'ix ax tzan kyqet
qlima' qtat tuky'i qnan.»*
20 Yaji te xjal oxik tq'uma' ikxjani:
«Xnaq'tzon, wetz owaq'ik tqet woksla'
kyaqil nini atx aj man tuq nekitin b'ix
eq'i'x witza' ajna'l.»
21 Yaji te Jesus owok te'e' te xjal
b'ix ochalaj ti'j, b'ix oxik tq'uma' ikx-
jani: «Cha a'ox junky tidi' npaltin te
yatz.‡ Pax, k'ayix kyaqil aj ti'chq yatz
b'ix yaji oxe'l awoye' te twib'en kye
meb'a' xjal b'ix yaji owokelnoj mas
aq'inomal tuj ka'j. Yaji b'a'n tzan atzaj
b'ix pawok lapet wi'j.»
22 Ntons ya ma tz'ok xhcha'o' te xjal
ikxji, owaj b'an nb'isun tzan tpaj tetz
nim tuq tq'inomal.
23 Yaji te Jesus exik te'e' kye tx-
naq'atz b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Kye
aj q'inon xjal kwest tzan tkaj kyq'apo'
kyib' tuj tq'ab' Qtata Dios.»
24 Yatzun kye txnaq'atz, aj tok
kcha'o' ikxji, kyetz oje kyelab'an. Yaji
te Jesus oxik tq'uma' junky'el ikxjani:
«Nk'wa'al,§ oxe'l nq'uma' etetz, kye aj
q'inon xjal kwest tzan tkaj kyq'apo'
kyib' tuj tq'ab' Qtata Dios.
25 Jun kway kamey nlay b'antik tox
tuj jun xhchutil akuxh; ax ikxji kye
q'inon nlay b'antik kykaj tuj tq'ab' te
Qtata Dios [tzan tpaj kyq'inomal].»
26 Ntons kye txnaq'atz eb'ajlab'an
mas. E'okten yoliyon kyib'kyib'x ikx-
jani: «¿Ab'l jun te qetz b'a'n tzan
tkolon tib'x?»
27 Ntons te Jesus exik te'e' b'ix oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Te ja ntzani
nlay b'antik tzan kye xjal; yatzun te
Qtata Dios b'a'n tzan tb'antik titza',
komo tetz kyaqil b'a'n tzan tb'antik
titza'.»
28 Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' ikx-
jani: «Qetza oje kaj qswa'na kyaqil
ti'chq qetza tzan qok lapetna awi'j.»
29 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikx-
jani: «Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax,
ab'lchaq xjal aj okajel tsi' tjay, qa ter-
man ichan qatzun terman xuj qatzun
stat tuky'i tnan b'ix kye tk'wa'al qa
xtx'o'otx'ji, qa okajel tsi' kyaqil nini
tzan npaj wetz qatzun tzan tpaj te
tpakb'alil galan titza' te Qtata Dios
nkolon qi'j,*
30 yaji tetz itz'ojx otk'amo'tz mas
twitz aj at tuq te tetz tb'ay. Otk'amo'tz
ky'ila'j tjay, ky'ila'j terman ichan b'ix
terman xuj, ky'ila'j xjal iktza' tnan
qa iktza' tk'wa'al b'ix ax mas nim
xtx'o'otx'. Per ax oky'el nya'tx galan
ti'j kyitza' kye xjal aj nkyeq'ojin ti'j
te Qtata Dios, per yatzun oj tponaj

* **10:15** Mat 18:3 * **10:19** Exo 20:14; Deu 5:18 * **10:19** Exo 20:13; Deu 5:17 * **10:19** Exo 20:15; Deu 5:19 * **10:19** Exo 20:16; Deu 5:20 * **10:19** Exo 20:12; Deu 5:16 ‡ **10:21** Te ntzani nya'tx junky kawb'il aj npaltin tuq tuj te Tu'jal Dios aj Oqtxi' U'j sinoke oxik tq'uma' te ja xjal ntzani tzan tpaj owel tniky' te Jesus ti'j te xjal nya'tx dispwest tuq tzan tkaj tkola' tq'inomal tzan tok lapet ti'j Jesus. Tok awen titza' nnab'lin te Sakey tuj Luks 19:8. § **10:24** Telponx "a'ix aj man n'exnaq'tza' etib'." * **10:29** Nya'tx telponx tzan kyel qik'o' kye aj tuj qjay sinoke tzan tqet qgani' te Qtata Dios mas nim kywitz kye aj tuj qjay; intqet awen 1Tim 5:8.

ja twitz tx'o'tx'ni owanq'iyon te junele'x tuky'i te Qtat.
31 Ky'ila'j kye aj tb'ay ajna'l okye'okel tmankb'il, b'ix kye aj tmankb'il okye'okel tb'ay.»*

Aj Txik Tq'uma' Jesus Te Aj Oky'el Tuq Ti'j Tetz Tuj Amaq' Jerusalen
Mat 20:17-19; Mak 8:31; 9:9,31; Luks 18:31-34

32 Ntons te Jesus kyuky'i kye txnaq'atz ikja'n tuq kxik jawnaq Jerusalen b'ix te Jesus tb'ayon kywitz. Kye txnaq'atz nkyelab'an tuq b'ix kye aj lapike' tuq kyi'j nkyexob' tuq. Ntons te Jesus e'ok xhchimo' kye kykab'lajujil txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' kyetz tidi' oky'el tuq ti'j, oxik tq'uma' ikxjani:
33 «Ikja'n qxik Jerusalen b'ix cha'oj qpon tzi, [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinxe'l q'apo' tuj kyq'ab' kye pal aj nim kyajwalil b'ix tuj kyq'ab' kye xnaq'tzal Kawb'il. Kyetz oxe'l kyq'uma' tzan nqet kansa' b'ix yaji okyinxe'l kyq'apo' tuj kyq'ab' kye k'ulul mandad aj nya'tx qxjalil aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios.
34 B'ix kyetz okyin'okel kxmayi' b'ix okyin'okel ktzub'a' b'ix okyinqtel kyjub'cha' b'ix yaji okyinqtel kykansa'. Per wetz tuj toxi'n q'ij nkamiklen okyinjawel anq'in junky'el.»

Aj Tyolin Jesus Tzan Kxik Qna'o' Txq'anky Qerman
Mat 20:20-28

35 Yaji te Jacobo† tuky'i Wa'nch (a'e' tk'ajol Sebedey), kyetz e'ok laq'chet ti'j Jesus, b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, qgana tzan tqet ak'ulu' te aj oxe'l jqani'na yatz.»
36 Yaji te Jesus oxik tq'uma': «¿Tidi' egan tzan tqet nk'ulu'?»
37 Ntons kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Cha'oj ajakon tuj awit'lel, qgana tzan jqetena jun te qetza tuj ab'anq'ab' b'ix junky tuj asurt.»
38 Te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz k'onti'l n'el eniky' tidi' n'eqani'. ¿Nqet pe' eb'isu' qa etipa'tz te xhcho'nal iktza' wetz owokel wen?»‡
39 «O'» kyekyi. «¡Oqipa'tzna!» Yaji kyi tetz ikxjani: «B'an'ax owokel eten twitz te xhcho'nal iktza' wetz owokel wen.§
40 Per nya'tx a'in wetz e'el tetz tzan eqet wit'let tuj nb'anq'ab' b'ix tuj nsurt, sinoke kye nini kye aj oje kye'el joyo'.»
41 Ntons ya ma tz'ok kcha'o' kye lajujky txnaq'atz, kyetz ejaw q'ojlik ti'j te Wa'nch b'ix te Jacobo.*
42 Ntons te Jesus eb'ajtzaj tuk'le' kkyaqil b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz eteb'en, kxol kye aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios, kye aj k'ulul mandad b'ix kye aj tlimaqal-e', kyetz nkyek'ulun mandad b'an jwert kyi'j kye kxjalilx.
43 Yatzun exol etetz, k'on ek'uluj ikxji* sinoke ab'l jun aj tgan tzan tok nim tajwalil exol etetz, a tgan tzan taq'unan kye txq'anky.
44 B'ix ab'l jun etetz aj tgan tzan tok te tb'ay ewitz, a tgan tzan taq'unan kye txq'anky iktza' jun aj cha mosi' tzan junky,*
45 iktza'x [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], k'onti'l in'ul tzan tok k'ulu' kyaqil te wetz, sinoke in'ul tzan kxik nna'o' kye xjal b'ix tzan txik nq'apo' wib' tzan nkamik te kky'ixel tzan kykolet ky'ila'j te kyetz.»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Moy Tuj Amaq' Jeriko
Mat 20:29-34; Luks 18:35-43

46 Bwen, yaji eb'ajpon tuj amaq' Jeriko. Aj ikja'n tuq kyex te Jesus kyuky'i txnaq'atz, lapike' tuq ky'ila'j xjal kyi'j. Ntons tuj b'ey atqet tuq jun xjal moy b'ix limosner, Bartimey tuq tb'i, tetz stat Timey. Te Bartimey tetz wit'liqet tuq tzi.

* **10:31** Mat 20:16; Luks 13:30 † **10:35** Ax: Chaw. ‡ **10:38** Telponx, "¿B'a'n pe' tzan etuk'an te uk'b'il aj oxe'l wuk'a'?" Tok awen Mak 14:36; Luks 12:50. § **10:39** Telponx, "Te uk'b'il aj wetz oxe'l wuk'a' ax oxe'l etuk'a' b'ix te a' aj ojawel si' nwi' ax ojawel si' ewi'." * **10:41** Ax: Chaw. * **10:43** Luks 22:25-26 * **10:44** Mat 23:11; Mak 9:35; Luks 22:26

47 Ya ma xik xhcha'o' a tuq te Jesus
aj Nasaret ikja'n tky'ik tzi, tetz ojaw
siky'in kongan ikxjani: «Jesus aj tijajil
Dawid a'ich,† intok lo'et ch'in ak'u'j
wi'j.»
48 Ky'ila'j xjal nkyemiyon tuq ti'j
tzan k'on tsiky'in, per yatzun tetz
mas tuq njaw siky'in kongan, nxik
tuq tq'uma': «Tijajil Dawid a'ich, intok
lo'et ch'in ak'u'j wi'j.»
49 Ntons yaji te Jesus owa'let b'ix
oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «Instzaj
etuk'le'.» Ntons otzaj kyuk'le' b'ix
oxik kyq'uma' ikxjani: «¡Nimsaj ak'u'j!
¡Pajaw wa'let! ¡Tetz nchtuk'le' a'ich!»
50 Ntons te moy okaj txon te xtxo'w
b'ix ojaw wa'let toqwen tzan tpon
twitz Jesus.
51 Yaji te Jesus oxik xhcha'o'
tetz: «¿Tidi' agan tzan tok nk'ulu'
awi'j?» Te moy oxik tq'uma' ikx-
jani: «Xnaq'tzon, ngan tzan tb'antik
nka'yin.»
52 Yaji te Jesus oxik tq'uma': «B'a'n
tzan awaj; ma'tx chb'antik tzan tpaj
ma tz'ok wit'let ak'u'j wi'j.» B'eyxnajji
te xjal ob'antik tka'yin b'ix owok
lapet ti'j Jesus.

11

Aj Tpon Jesus Tuj Amaq' Jerusalen
Mat 21:1-11; Luks 19:28-40; Wnch 12:12-19

1 Ntons aj ch'inky tuq kypon tuj
amaq' Jerusalen, qaynin ti'j te Betfaje
b'ix te Betany, [kab'e' aldey] txe' te
witz Olib, b'ix yaji te Jesus exik tlajo'
kab'e' txnaq'atz,
2 oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex
waq tuj aj aldey aj nxik qen junxla'
txini b'ix cha'oj epon tzi, owokel noj
ewitz jun nin tal bur k'alo' b'ix mina'
tiqan xjal ni jun-el. Owelal epuju' b'ix
otzajel etin.
3 Qa at ab'l otzajel cha'on etetz tistil
n'el epuju' etetz oxe'l eq'uma'. "Te
Qajawil owokeyon titza' per owajetz
tswa' luwew tzanikixi'."»
4 Ntons kyetz eb'ajxik b'ix owoknoj
te tal bur kywitz, b'ix k'alo' twitz jun
lamel tuj b'ey b'ix owel kypuju'.
5 Akyeqet tuq junjun xjal tzi b'ix
oxik kyq'uma' ikxjani: «¿Tistil n'el
epuju' te tal burni?»
6 Ntons kyetz owaj ktzaq'b'e' iktza'x
txiklen tq'uma' te Jesus b'ix ikxji kye
xjal oktzoqpij tzan txik kyin.
7 Ntons, opon kyin te bur twitz Je-
sus, ojax ksi' kye kyq'anaq tajsik te
jun txpatxi'j, b'ix te Jesus ojaw iqa'.
8 Ky'ila'j xjal oqet ksi' ktxo'w tuj
tb'ey b'ix junjunky oxik ksako' txaq
tze' tuj tb'ey.*
9 Kyaqil kye xjal aj tb'ayome'
tuq twitz b'ix kye aj lapike' tuq ti'j
nkyechalajsan tuq ti'j, nkyesiky'in
tuq ikxjani: «¡Hosana! [¡Galanxwit te
aj ma'tx tzul kolol qetz!]† ¡Galanxwit
ky'ik ti'j te aj tzul te tlajen Qajawil!*
10 ¡Galanxwit tz'el te tajwalil te qijajil
Dawid, te tajwalil aj owokel junky'el!‡
¡Hosana! ¡Intqet jiq'b'a'xwit te Qtata
Dios aj atjax tuj ka'j!»
11 Ntons ikxji owox te Jesus tuj
amaq' Jerusalen b'ix tuj te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios. B'ix ya ma tz'ok ten
titza' atqet tuq kyaqil, komo qale'ky
tuq, owex b'ix oxik Betany kyuky'i
kye kykab'lajujil txnaq'atz.

Aj Stzaj Tqanb'e' Jesus Tajsik Jun Wi' Igos
Mat 21:18-19

12 Bwen, tuj junky iwitq aj kyetz tuj
Betany, te Jesus otzaj'el tk'u'j.
13 Yaji oxik ten jun wi' igos at tuq
txaq, oxik laq'chet qaynin e'el qa at
tuq twitz. Opon qaynin b'ix oxik ten

† **10:47** Te moy owok tq'uma' "Tk'wa'al Dawid" tzan tpaj owel tuj twitz jun koloyon kyi'j iktza' Dawid, aj kyijajil oqtxi' aj okolon kyi'j kyaqil aj Israel; Mat 1:1,6,16. * **11:8** Ikxjani kymod kyetz tzan kyk'amon jun xjal nim tajwalil tuj kyamaq'. † **11:9** Te yol "Hosana" atqet n'oken tuq kyitza' iktza' "¡Galanxwit te aj ma tzul kolol qetza!" tuj qyol, b'ix ax atqet telponx tuq iktza' "¡Galan te Qtata Dios tuj ka'j!" Sal 118:25. * **11:9** Sal 118:26 ‡ **11:10** Oqet kyyoli' "tijajil Dawid" tzan tpaj kyetz tuj kynab'l te Jesus ma' tuq tz'ok k'ulul mandad iktza'x tkajlen q'uma' tuq tzan Dios oqtxi', iktza' te rey Dawid ok'ulun mandad oqtxi' b'ix iktza'x tetz okolon kyi'j kye xjal; 2Sa 7:1-17.

k'onti'l tuq twitz, komo nya'tx tuq tyemp tetz.
14 Ntons te Jesus oxik tq'uma' tyol ti'j te tze' ikxjani: «Nijunwt xjal nlay xik lo'onky te awitz ajna'l.» Ntons, kye txnaq'atz okcha'oj.

Aj Kyex Tlajo' Jesus Kye K'ayiyon Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios
Mat 21:12-17; Luks 19:45-48; Wnch 2:13-22

15 Ntons, yaji aj kypon Jerusalen e'ox tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios. B'ix te Jesus owaq'ik tzan kyetz tlajo' kye aj nkyek'ayin b'ix kye aj nkyeloq'on tuq tzi b'ix eb'ajjaw tpoxk'a' kymes kye aj nkyeb'ajky'exb'en tuq tmin b'ix ax eb'ajjaw tpoxk'a' kybank kye aj nkyek'ayin tuq palom.
16 Yaji k'onti'l ostzoqpij tzan k'on tky'ik nijunwt tuky'i iqtz tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios.
17 B'ix oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «Tz'ib'ankaj tuj te Tu'jal Dios ikxjani: "Wetz njay owokeyon kye kyaqil amaq' tzan kyox xnaq'tzon tuj." [Ikxji nyolin te Tu'jal Dios], per yatzun etetz ma'tx ek'uluj tzan token etitza' iktza' kyjay eleq'.»§
18 Ntons yatzun kye pal aj nim kyajwalil, kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il, kyetz owok kcha'o' nyolin tuq ikxji b'ix oqet kykawla' kyib' titza' tuq oqtel kykansa' tzan tpaj nkyexob' tuq ti'j tzan tpaj kyaqil kye xjal b'an nkyechalaj tuq ti'j te aj ntq'uma'.*
19 Yaji, aj qok qale', ntons te Jesus omeltz'jik Betany junky'elky kyuky'i kye txnaq'atz.

Aj Tyolin Jesus Tzan Kyqet Qnajsa' Kye Aj Nkyek'ulun Nya'tx Galan Qi'j
Mat 21:19-22

20 Ntons tuj junky iwitq q'eqo' eky'ikky aj ja' tuq atqet te wi' igos b'ix owok kyen ojetq tuq jaw ky'ixwik kyaqil tuky'ix tlok'.
21 Te Xhpe'y otzaj tiktz'an tuj tanim aj oxik tq'uma' te Jesus ti'j te tze', b'ix oxik tq'uma' tetz te Jesus ikxjani: «Xnaq'tzon, intxik awen te tze' aj otzaj aqanb'e' tajsik iwini. ¡Ajna'l ma'tx jaw ky'ixwik!»
22 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz intok wit'let ek'u'j ti'j Dios.
23 Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ab'l aj oxe'l tq'uma' te ja witzni, "Pawel tzi b'ix intxik axo'o'tz awib' tuj a'," qa te xjal k'onti'l nna'non tanim sinoke wit'likok tk'u'j ti'j te Qtata Dios qa ikxji ob'antel, ntons ikxjikix oky'el.
24 Astilji oxe'l nq'uma' etetz, cha'oj txik eqani' jun tidi' tuky'i Dios, intok wit'let ek'u'j iktza' ojetq ek'amoj; yaji ek'amo'tz.*
25 Qa man tuq nkxxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios oj stzaj tiktz'an tuj etanim jun xjal aj ojetq tk'uluj nya'tx galan eti'j, ntons intqet enajsaj waq; ikxji ax onajsletel te echoj etetz tzan Qtata Dios aj atjax tuj ka'j.
26 Per qa etetz nlay enajsaj ntons ax ikxji ax nlay najslet te echoj tzan Qtata Dios aj atjax tuj ka'j.»*

Titza' Owaj Stzaq'b'e' Jesus Kye K'ulul Mandad Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios
Mat 21:23-27; Luks 20:1-8

27 Ntons yaji te Jesus kyuky'i kye txnaq'atz eb'ajpon junky'elky Jerusalen. Aj man tuq nkyeb'et tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, e'ok laq'chet kyi'j kye pal aj nim kyajwalil kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix txq'anky kywitzale' nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel.
28 Oxik kyq'uma' kyetz te Jesus ikxjani: «¿Tidi' awajwalil tzan ak'ulun ti'chq tzani? ¿Ab'l oxik sin te awajwalil tzan ak'ulun ti'chq tzani?»
29 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ax wetz oxe'l nqani' etetz, b'ix qa otzajel eq'uma' aj oxe'l nqani', yaji oxe'l nq'uma' ab'l otzaj sin wetz wajwalil.
30 Ntons, instzaj eq'uma' ¿ab'l otzaj lajon te Wa'nch swal a' kywi' xjal,

§ **11:17** Telponx, "oje tz'ok etitza' jun kyjul eleq'"; Isa 56:7; Jer 7:11. * **11:18** Ax: kye pal nkyek'ulun ganar ti'j te k'ayjelj. * **11:24** Mat 17:20; 21:22; 1Kor 13:2 * **11:26** Mat 6:14-15

Qtata Dios pe' otzaj lajon tetz qatzun xjalji?»
31 Ntons oqet kykawla' kyib'kyib'x ikxjani: «¿Titza' owajel qtzaq'b'e'? Qa oxe'l jq'uma', "Dios otzaj lajon tetz," ntons otzajel tq'uma', "¿Tistil k'onti'l oxik etoksla'?"
32 B'ix nlay b'antik tzan txik jq'uma' qa xjal otzaj lajon tetz.» Nkyeyolin tuq ikxji tzan tpaj nkyexob' tuq kywitz kye xjal, komo kye xjal tuj kynab'l te Wa'nch b'an'ax jun aj yolil tyol Dios tuq.
33 Astilji oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «¡Je'ky! Qetza k'onti'l qeb'ena.» Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ntons ax wetz nlay xik nq'uma' ab'l otzaj sin wajwalil tzan tqet nk'ulu' ja ntzani.»

12

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Aq'unayon Aj Nya'tx Galan Kyemodin
Mat 21:33-46; Luks 20:9-19

1 Yaji te Jesus owaq'ik tzan tyolin kyuky'i'l tuky'i yek'b'il, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ntons at tuq jun xjal, oqet tawa' jun pedas xtx'o'otx' tuky'i lob'j ub.* Oqet tk'ulu' jun nim pe'on byenech ti'j b'ix oqet tk'ulu' jun jul te xajb'il te lob'j ub b'ix ojaw tk'ulu' jun txb'uqb'il nim twa'lkal. Yaji oxik tswa' te xtx'o'otx' majenj kyuky'i txq'an xjal b'ix yaji tetz oxik laq'chik.
2 Yatzun ma pon tyemp tzan tjaw te lob'j ub b'ix komo tetz laq'chik tuq at, oxik tlajo' jun tmos tzan txik tk'amo'tz tuq te txq'an lob'j ub te ta'al xtx'o'otx'.
3 Per kye majenayon cha oqet ktzyu', b'ix oqet kyb'uju' b'ix owaj kylajo' tjay, k'onti'l oxik ksi' ch'inwt ta'al te tx'o'tx'.
4 Ntons yaji te tajaw oxik tlajo' junky tmos, per yatzun kye majenayon, kyetz oqet kyok'onsa' ti'j twi' b'ix owok kyyaso'.
5 Yaji te tajaw oxik tlajo' junky taq'unon per yatzun kye majenayon, kyetz oqet kykansa' te aj mosjji. Yaji ky'ila'j-elky te tajaw oxik tlajo' txq'anky tmos per junjun eb'ajqet kansa' b'ix junjunky eb'ajqet b'uju'.
6 Yaji te tajaw k'onti'l tuq junky taq'unon, a'ox tuq jun tk'ajol b'ix gani' tuq nim titza'. Ntons oqet tb'isu' ikxjani: "Te nk'ajol oqtel kyoksla' tzan tpaj nk'ajol."
7 Per yatzun kye majenayon, aj txik kye'e' te tk'ajol, oqet kykawla' kyib'kyib'x ikxjani: "Te aj nini, aji owetzayon te tx'o'tx' kyaqil. Mejor intqet jkansa' tzan jkaj tajaw te tx'o'tx' kyaqil," kyekyi.
8 Ntons oqet ktzyu' b'ix oqet kykansa' b'ix yaji owex kxo'o' ti'jx te pe'on.
9 Ntons ¿tidi' oqtel tk'ulu' te tajaw tx'o'tx'? Tetz opoyon b'ix okyeqtel tkansa' kye majenayon. Yaji oxe'l tswa' xtx'o'otx' majenj kyuky'i txq'anky xjal.
10 Mina' petzun tjaw ete'e' tuj Tu'jal Dios aj ja' nyolin ikxjani: "Te ab'j aj owel kyik'o' kye k'ulul jay tb'ay, oje tz'oken ajna'l te twit'lel te eskin.
11 A te Qajawil oqet k'ulun te ntzani b'ix n'el tuj qwitz b'an galan."»*
12 Yaji [kye aj at nim kyajwalil tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios], kyetz kygan tuq tzan tjaw ktzyu', tzan tpaj owel kyniky' te yek'b'il nyolin tuq kyi'j kyetz. Per k'onti'l okynimsaj kyk'u'j tzan tjaw ktzyu' tzan tpaj nkyexob' tuq kywitz kye xjal, ntons okaj ksi' b'ix e'aj.

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Chojenj
Mat 22:15-22; Luks 20:20-26

13 Ntons oxik kylajo' junjun aj b'uch'uj Parisey b'ix junjun tmulon te k'ulul mandad aj Eródes tzan kyyolin tuky'i Jesus tzan tqet tuq kyeq'i' ti'j tuky'i tyolx.
14 Eb'ajpon tuky'i'l b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, qetza qeb'ena yatz jun chyolin b'ix k'onti'l nchk'ulun jun tidi' cha a'ox tzan akaj galan tuj kywitz txq'anky, tzan tpaj k'onti'l n'ok asi' anab'l ti'j jun xjal titza' tok ka'yin ti'j b'ix nxikkix axnaq'tza' tuj tume'l iktza' te Qtata

* **12:1** Isa 5:1-2 * **12:11** Sal 118(117):22-23

Dios tgan. Ntons, ¿titza' atz tuj anab'l, b'a'n pe' tuky'i te Kawb'il tzan txik qchojo' chojenj* te twitzale' k'ulul mandad† qatzun nya'txji?»‡

15 Yatzun te Jesus ya ma tz'el tniky' ti'j kyla'jul, oxik tq'uma' ikxjani: «¿Tistil egan tzan nqet eteq'i'? Instzaj esi' jun tmin§ tzan tok qen.»

16 Ntons oxik ksi' jun tmin, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ab'l qitzb'alil atok twitz ja tminni, b'ix tidi' nyolin ti'j?» Ntons kyetz owaj ktzaq'b'e': «Te titzb'alil te César b'ix tb'i nyolin ti'j.»

17 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ntons intxik esi' te César te aj te tetz b'ix intxik esi' te Qtata Dios te aj te Qtata Dios.» Ntons kyetz oje kyelab'an titza' owajtz tq'uma'.

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Oj Qjaw Anq'in

Mat 22:23-33; Luks 20:27-40

18 Ntons eb'ajpon tuky'i Jesus txq'an xjal aj b'uch'uj Sadusey, kyetz k'onti'l tuq nkyoksla' qa oqojawel anq'in.* Ntons oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani:

19 «Xnaq'tzon, te Moisés okaj stz'ib'a' qa jun ichan okamel b'ix k'onti'l jun tk'wa'al okajel ti'j te txu'jel, ntons te txu'jel b'a'n tzan tok junan tuky'i jun titz'in te ichan tzan tkaj tijajil.*

20 Ntons, ate' tuq wuq ichan kyerman kyib'. Yatzun te tb'ay ermanj owok junan b'ix mina' tuq tk'wa'lin, tkamik.

21 Yaji te tkab'i' ermanj owok junan tuky'i te tixna'. Yaji ax tetz okamik b'ix mina' tuq tk'wa'lin. Yaji ax ikxji oky'ik ti'j te toxi' ermanj.

22 Yaji ikxji oky'ik kyi'j kyaqil kye txq'anky ermanj. Yaji okamik te xuj.

23 Ntons, qa b'an'ax oqojawel anq'in, ¿ab'l jun te kyetz ojawel xujelan te xuj [oj qjaw anq'in]? Komo kywuqil e'ok junan tuky'i te xuj.»*

24 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz nya'tx tume'l nkxyolin tzan tpaj k'onti'l n'el eniky' ti'j te Tu'jal Dios b'ix k'onti'l n'etoksla' qa te Qtata Dios at tajwalil tzan tb'antik ti'chq titza'.

25 Komo kye anim cha'oj kyjaw anq'in, kyetz nlay kye'ok junan tzan tpaj okye'okel iktza' ángel tuj ka'j [kyetz k'onti'l nkye'ok junan].

26 Yatzun kyi'j kye anim qa okyejawel anq'in, ¿mina' petzun tjaw ete'e' aj ja' oqet stz'ib'a' te Moisés oqtxi' aj ja' nyolin ti'j te ky'i'x? Komo aj tjaw kanet te Qtata Dios twitz, tetz oxik tq'uma' tuky'i Moisés ikxjani: "Wetz a'in te Dios aj intzaj tna'o' te Abran b'ix te Isak b'ix te Jacob."*

27 Ntons te Qtata Dios tetz nya'tx a'ox jun Dios kye aj oje kyekamik, sinoke ax Dios kye aj itz'oje'. Ntons etetz nya'tx tume'l nkxyolin.»

Aj Tyolin Jesus Alkyetz Te Aj Mas Presis Tzan Tqet Qoksla'

Mat 22:34-40; Luks 10:25-28

28 Yaji otzaj laq'chet jun xnaq'tzal Kawb'il b'ix tetz ncha'on tuq kyi'j aj nkyewululun tuq tuky'i Jesus. Owok ten titza' te Jesus owaj stzaq'b'e' byenech tuj tume'l. Ntons oxik xhcha'o' tetz te Jesus ikxjani: «¿Alkyetz te aj mas presis aj okaj tq'uma' Dios oqtxi' tzan tqet qoksla'?»

29 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Te aj mas presis tzan tqet qoksla' a te aj ja' nyolin, "Instzaj echa'o' waq etetz aj tijajil Israel a'ix, te Etajawil aj Qtata Dios ntzaj ena'o', a'ox tetz Etajawil,

30 b'ix intqet egani' te Etajawil aj Qtata Dios ntzaj ena'o', intqet egani' tuky'i jun tk'u'jlal tuj etanim, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i enab'l, b'ix

* **12:14** Ax: ornat. † **12:14** Ax: César. Ikxji kyb'i kyaqil kye aj Romaj nkyek'ulun mandad tuq. ‡ **12:14** Qatzun otq'uma'tz tuq qa b'a'n, kye xjal okyeq'ojiyon tuq ti'j tzan tpaj kyetz k'on kygan tuq chojon te ornat. Qatzun otq'uma'tz tuq qa k'on, ntons ma' tuq xik kyq'uma' te k'ulul mandad tzan tqet tk'ulu' joder naqe jun eleq'. § **12:15** Te tmin jun denary tuq. * **12:18** Kya 23:8 * **12:19** Deu 25:5-10 * **12:23** Oxik kyqani' ikxjani tzan tel kyik'o' te Jesus. Komo te Jesus teb'enky tuq ke oqojawel anq'in b'ix kyetz k'onti'l nkyoksla' ikxji, ntons oxik kchan ikxji tzan tpaj kyetz tuj kynab'l nlay b'antik tuq tzan tajtz stzaq'b'e'. * **12:26** Exo 3:6

tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i ebalor, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal ti'j kyaqil.”†
31 Yatzun te tkab'i' aj mas presis tzan tqet qoksla' a te aj ja' nyolin, “Intqet egani' ab'l etetz iktza' nqet egani' etib'x.”* Ntons k'onti'l junky Tyol Dios q'umankaj aj mas presis twitz kykab'il ja ntzani.»
32 Yaji kyi te xnaq'tzal Kawb'il ikxjani: «Xnaq'tzon, b'an'ax tume'l aj n'ayoli'ni. A'ox jun Dios at b'ix k'onti'l junky*
33 b'ix presis tzan tqet qgani' tuky'i jun tk'u'jlal tuj qanim, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i qnab'l, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i qbalor, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal ti'j kyaqil, b'ix ax tzan kyqet qgani' ab'l qetz iktza' nqet qgani' qib'x. Nini mas presis twitz jun oyej aj nqet tz'e'sa' twitz Qtata Dios b'ix kyaqil qpresent‡ aj nxik qsi' te tetz.»*
34 Yaji te Jesus owok ten, te xjal nyolin tuq tuky'i jun tnab'l b'an galan. Astilji oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Yatz ch'inky tkaj aq'apo' awib' tuj tq'ab' te Qtata Dios.» Ntons, yaji nijunwt ab'l otnimsaj tk'u'j tzan txik tqani' mas tuky'i'l.

Aj Tyolin Jesus Ab'l Qijajil Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'
Mat 22:41-46; Luks 20:41-44

35 Yaji te Jesus nkyexik txnaq'tza' tuq kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tistil nkyyoli' kye xnaq'tzal Kawb'il qa te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' tetz jun aj tijajil Dawid?
36 Komo te Dawid, aj man tuq nyolin te Txew Dios tuj tanim, oxik tq'uma' ikxjani: “Te Qtata Dios§ oxik tq'uma' te Wajawil,* ‘Paqet wit'let tzani tuj nb'anq'ab' b'ix nk'ulu'tz tzan kyqet kye awajq'oj witza'.’ ”†
37 Axk te Dawid n'ok tq'uma' “Wajawil.” Ntons, ¿titza' ikxji qa te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' tetz jun tijajil [Dawid]?» Ntons, kyaqil kye xjal nkyecha'on tuq ti'j tuky'i jun chalajb'il.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tzan Tok Ksi' Kynab'l Kyi'j Kye Aj Nim Kyajwalil
Mat 23:1-36; Luks 11:37-54; 20:45-47

38 Ax nxik tq'uma' tuq kyetz ikxjani: «Intok esi' waq enab'l kyi'j kye xnaq'tzal Kawb'il aj kygan tzan kyb'et tuky'i kyq'anaq xluj b'ix ax tzan kyok lima' tzan kyaqil xjal plasiyon.
39 Kyetz cha'oj kyox kyuj kye jay nab'il Dios, qa cha'oj kyqeten tuj jun ninq'ij, mer kygan kywit'lel aj ja' tzan kyok lima' tzan kyaqil xjal.
40 Kyetz ax n'el kyin tidi'chq te jun ch'i byud b'ix tuky'i jun kxnaq'tzb'il nim tuj nqet kyyek'u' iktze'xtzun galan-e'. Kyi'j kyetz te Qtata Dios oxe'l tsi' mas nim xhcho'nal.»

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Toyej Jun Ch'i Byud Meb'a'
Luks 21:1-4

41 Yaji tetz wit'liqet tuq qaynin twitz te tqatel tmin [tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios] b'ix nka'yin tuq kyi'j kye xjal aj nqex ksi' tuq kytumin. Eb'ajpon ky'ila'j q'inon xjal b'ix kyetz oqex ksi' nim kytumin.
42 Yaji ax opon jun ch'i xuj byud b'an meb'a' tuq. Oqex tsi' ch'i kab'e' tmin iktza' twisentab.‡
43 Te Jesus aj txik te'e'ji, ntons tetz etzaj tuk'le' kye txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'anax, te aj ch'i byud meb'a'ni ma'tx qex tsi' mas nim kywitz kye txq'anky.

† **12:30** Te “qanim” tuj qyol telponx iktza' “corazón” b'ix ax iktza' “alma” tuj kastiy. Telponx te ja ntzani tzan tqet qgani' te Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i qkyaqil a'o'; Deu 6:4-5. * **12:31** Lev 19:18; 1Wnch 4:21 * **12:32** Deu 4:35 ‡ **12:33** Ax: kyaqil txakl txkup aj nqet qtz'esa' te jun present te Qtata Dios b'ix kyaqil txq'anky txakl qpresent aj nxik jq'apo' te Qtata Dios. * **12:33** Os 6:6 § **12:36** Tuj yol ebrey nyolin “YHWH” aj telponx iktza' “Yawe.” * **12:36** Tuj yol ebrey nyolin “Adonay” aj telponx “Qajawil.” † **12:36** Ax: Paqet wit'let tuj nb'anq'ab' maxkix oj kyok kye awajq'oj kye tojlb'il awoq; Sal 110:1. ‡ **12:42** Twi' iktza' jun “kodrant” tuj kytumin kyetz, ax jun “lepta” tb'i tuj kastiy.

44 Kye txq'anky ma qex ksi' a'ox te
aj nsobrin tuq te kyetz, per te ja ch'i
byudni ma'tx qex tsi' kyaqil aj chimo'
tuq titza' tuj tmeb'a'ul, kyaqil aj b'a'n
tuq tzan token tzan twa'an.»

13

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Aj Oky'el Twitz Tx'o'tx' Oj Tul Junky'elky

Mat 24:1-28; Luks 21:5-24; 17:22-24

1 Ntons aj man tuq nkye'etz tuj
te Nin Jay Nab'il Qtata Dios jun tx-
naq'atz te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:
«Xnaq'tzon, intjax awen ja nin jayni
tb'anil b'ix k'ulu' byenech tuky'i li-
maq ab'j.»
2 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:
«N'ok awen yatz titza' k'ulb'en tetz te
ja nin jayni, kyaqil oqtel tilan. Nlay
kaj ni jun pant tajsik junky.»
3 Ntons mas yaj ch'inky, [eb'ajpon]
twi' te witz Olib b'ix te Jesus oqet
wit'let tzi junxla' twitz te aj nin jayji
b'ix apart kywitz kyaqil te Xhpe'y
tuky'i Jacobo* tuky'i Wa'nch b'ix
tuky'i Lexh, kyetz oxik kcha'o' te
Jesus ikxjani:
4 «[Tat,] instzaj aq'uma' janik'b'a'n
ky'ik aj ma tzaj aq'uma' qetzani. ¿Tidi'
owokel qen tzan tel qniky' qa ch'inky
tuq tky'ik ja ntzani?»
5 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Intok esi' waq enab'l
byenech tzan k'on eqet eq'i' tzan
nijunwt.
6 Komo ky'ila'j xjal okye'ulel,
okyeyoliyon tuky'i nb'i ikxjani: “A'in
wetz aj nkyin'etiyo'” b'ix ikxji kyetz
okyeqtel kyeq'i' ky'ila'j xjal.
7 Etetz cha'oj tok echa'o' ja'chq
n'ok q'oj, qatzun cha'oj tok echa'o'
nq'umjik tzul q'oj, ntons etetz k'on
kxob' tzan tpaj kyaqil nini oky'elkixi'
per nya'tx a te tmankb'il twitz
tx'o'tx'ji.†
8 Kyijajil txq'an xjal okyeq'ojiyonkix
ti'j kyijajil txq'anky xjal b'ix txq'an
amaq' okyeq'ojiyonkix kyi'j txq'anky
amaq'. Ax kab'junab' ja'chq oky'el
b'ix te wa'ij ax ja'chq oky'el. Per te ja
ntzani man tuq n'aq'ik te xhcho'nal.
9 Intok esi' waq enab'l ti'j aj oky'el
eti'j. Etetz okxe'l q'apo' tuj kyq'ab' kye
aj at nim kyajwalil kyuj kye jay nab'il
Dios b'ix tzi okxtel jub'cha'. Okxtel
wab'a' kywitz kye k'ulul mandad b'ix
kywitz kye kywitzale' k'ulul mandad
tzan tpaj etokslb'en wi'j b'ix ikxji
b'a'n tzan eyolin wi'j kywitz kyetz.
10 Mina' tuq tpon te tmankb'il,
a tgan tzan tponb'aj pakb'let kxol
kyaqil kyijajil xjal ja'chq te tpakb'alil
galan ti'j titza' te Qtata Dios nkolon
kyi'j kye xjal.
11 B'ix cha'oj exik q'apo' tuj kyq'ab'
kye k'ulul mandad, k'on kxb'isun
waq ti'j te aj oxe'l eq'uma' tzan tpaj a
te Txew Dios oyoliyon tuj etanim te aj
presis tzan txik eq'uma', komo nya'tx
a'ix te aj okxyoliyon sinoke a te Txew
Dios.*
12 Kye aj nkye'okslan Dios okyexe'l
q'apo' tuj kyq'ab' kye k'ulul mandad
tzan kyermanx tuj kyjayx tzan
kyqet kansa', ax okyexe'l q'apo'
kye k'wa'alb'aj tzan kytat b'ix ax
k'wa'alb'aj oxe'l kyq'apo' kytat tzan
kyqet kansa'.
13 Etetz [aj nkx'okslan wi'j] okx'okel
q'oji' tzan xjal ja'chq kyaqil twitz
tx'o'tx' tzan tpaj etokslb'en wi'j.
Per etetz aj etipa'tz max tmankb'il,
okxkoletel tzan Qtata Dios.*
14 (Ntons ab'l te aj njaw te'e', in-
tox tuj twi' ntzani:) Cha'oj tok eten
ojetq pon te xmayiyon aj xituyon aj
ja' k'onti'l toklen tzan toxten,* ntons
kye aj akyeqet tuj Judey a tgan tzan
kyoqik naj tzan kyewan twi' witz,
15 b'ix kye aj akyejax twi' jay,
k'onti'l tzan kyqetz eq'il jun tidi' tuj
kyjay [sinoke tzan kyoqik naj].
16 B'ix kye aj nkye'aq'unan tuj k'ul,
k'onti'l tzan kyemeltz'jik kyjay eq'il
kchump; ax tzi inkyoqik naj.*

* **13:3** Ax: Chaw. † **13:7** Tuj txq'an u'j aj Tu'jal Qtata Dios, te tb'ay part te twajxaqi' taqan nkaj iktza' te tkab'i' part te twuqi' taqan. * **13:11** Mat 10:17-20; Luks 12:11-12 * **13:13** Mat 10:22 * **13:14** Dan 9:27; 11:31; 12:11 * **13:16** Luks 17:31

17 Laste' kye xuj aj ch'inky kky'ix
aj q'ijji. Laste' kye xuj aj man
nkyetxu'un kyal aj q'ijji.
18 Pe'exnaq'tzan waq tuky'i Qtata
Dios tzan k'on tky'ik ja ntzani tuj
jab'alil.
19 Tuj aj q'ijji owokel en twitz jun
xhcho'nal b'an nim,* per jun xh-
cho'nal aj mina' tky'ik ni jun-el atx
aj tqetlen k'ulu' te twitz tx'o'tx' tzan
Qtata Dios b'ix ya nlay ky'ik junky'el.
20 Aj xhcho'nal b'an nimni, qa te
Qajawil otk'ulu'tz-wit tzan tok nim
tuj, nijunwt-tal ab'l otipa'tz. Per tetz
oqtel tk'ulu' tzan k'on tnachq'in nim
tuj tzan tpaj [nlo'et tk'u'j kyi'j] kye aj
joyome' titza'.
21 Ntons qa at ab'l otzajel tq'uma'
etetz, "¡Instzaj eten! Tzani atqet
te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'," qatzun kyekyitel "E'ex txini," ntons
etetz, k'on xik etoksla'.
22 Komo kye'ul xjal mentiros aj
okyq'uma'tz qa kyetz a'e'ji te Koloyon
Aj Q'umankaj Oqtxi', per nya'tx
b'an'ax kyitza', b'ix kye'ul xjal aj
okyq'uma'tz qa kyetz a'e' aj yolil tyol
Dios, per nya'tx b'an'ax kyitza'. Oqtel
kyk'ulu' nim lab'al tuky'i kyajwalil
b'ix tidi'chq aj okyelab'ayon kye xjal
ti'j b'ix kygan-tal tzan kyqet kyeq'i'
kye aj joyome' tzan Qtata Dios.
23 Intok esi' waq enab'l ti'j kyaqil aj
ma'tx xik nq'uma' etetzni b'ix kyaqil
nini mina' tky'ik.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Titza' Owulel Junky'elky
Mat 24:29-35,42-44; Luks 21:25-36

24 Ntons, cha'oj tky'ik aj tyemp nim
xhcho'nalni, yaji te q'ij oqloljxb'el
twitz, b'ix te qya' ax nlay q'analin.
25 Kye che'w twitz ka'j okyetzajel
tz'aqik* b'ix kyaqil [malspirit] aj nim
kyajwalil twitz ka'j okyejawel kyito'.
26 Yaji okyinxe'l e'e' [wetz] te Ichan
Aj Tk'wa'al Dios [a'in] ikja'n ntzaj
tuj muj tuky'i nim wajwalil b'ix nx-
hqitz'unal.*
27 Okyexe'l nlajo' kye ángel tzan
kyok kchimo' kye aj joyome' witza'
ja'chq, otzajelb'aj ksuti' kyaqil twitz
tx'o'tx' b'ix twitz ka'j.‡
28 Ntons intok esi' waq enab'l ti'j ja
yek'b'il ti'j te wi' igos. Cha'oj tok ala'j
tq'ab' b'ix te txaq ikja'n stzaj k'uplet,
etetz n'el eniky' ch'inky qok kwares.
29 Ax ikxji cha'oj tok eten nky'ik
twitz tx'o'tx' kyaqil aj ma'tx xik
nq'uma'ni, owelal eniky' telponx
ch'inky wul [wetz] te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios [a'in].
30 Wetz oxe'l nq'uma' etetz te
b'an'ax, kyaqil ntzani oky'el mina'
tuq kykamik kye ja qijajilni.
31 Te twitz ka'j b'ix te twitz tx'o'tx'
okyepoyonaj, per wetz nyol nlay
ponaj, opoyonkixi' kyaqil aj ma'tx xik
nq'uma'ni.
32 Nijunwt ab'l teb'en janik'b'a'n
tky'ik ja ntzani; ni kye ángel tuj ka'j,
ni wetz aj Tk'wa'al Dios a'in k'onti'l
web'en; a'ox te Qtata Dios teb'en
janik'b'a'n ky'ik ja ntzani.*
33 Ntons pe'eten waq list tzan tpaj
k'onti'l eteb'en janik'b'a'n ky'ik kyaqil
ja ntzani [aj ma'tx xik nq'uma' etet-
zni].
34 Te ja ntzani iktza' jun tajaw jay
ikja'n txik tuj tb'ey. Tetz okajel tsi'
kyajwalil b'ix kyaq'un te junjunchaq
tmos b'ix okajel tq'uma' te xb'uqiljay
tzan sten list.*
35 Ax ikxji etetz pe'eten waq list
tzan tpaj k'onti'l eteb'en janik'b'a'n
wul wetz junky'elky aj etajawil a'in,
qa nqoxmutx'e' qatzun chukaq'b'ilji
qatzun tb'ay§ toq' kxlan qatzun
cha'oj stzaj txeka'jji.
36 Tanderepent kyin'ul b'ix nya'tx
galan qa nya'tx list atix.
37 Te aj nxik nq'uma' etetzni, ax
ikxji kye kyaqil xjal b'ix astilji oxe'l
nq'uma' kye kyaqil tzan kyten list.»

* **13:19** Dan 12:1; Tmnk 7:14 * **13:25** Isa 13:10; Ezq 32:7; Joel 2:31; Tmnk 6:12-13 * **13:26** Dan 7:13; Tmnk 1:7 ‡ **13:27** Ax: "Oxe'l tlajo' kye angeles b'ix okye'okel kchimo' kye aj joyome' titza' tuj kykajil kyaq'iq' max xtxa'm te twitz tx'o'tx' max xtxa'm te ka'j." * **13:32** Mat 24:36 * **13:34** Luks 12:36-38 § **13:35** Ax: k'onti'l eteb'en janik'or tzul te tajaw jay.

14

Aj Tqet Kyb'isu' Kye Xjal Titza' Tuq Tzan Tqet Kykansa' Te Jesus
Mat 26:1-5; Luks 22:1-2; Wnch 11:45-53

1 Ntons atx tuq kab'e'ky q'ij tzan taq'ik kab'e' ninq'ij aj kyiqan kyib'x, te jun te ninq'ij Paskw* b'ix te junky ninq'ij cha'oj kywa'an wab'j pan aj k'onti'l malsb'il tuj. Kye pal aj nim kyajwalil kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il, kyetz nkyjoyo' tuq tume'l titza' tuq tzan tjaw ktzyu' te Jesus ewj b'ix tzan tqet kykansa'.

2 Kyetz nkyyoli' tuq kyib'kyib'x ikxjani: «Mejor k'on jaw qtzyu' mer tuj te ninq'ij tzan tpaj kye xjal okyejawel lab'un q'ojiyon qi'j.»

Aj Tqet K'ulu' Abyar Tib' Te Jesus Ti'j Tkamiky
Mat 26:6-13; Wnch 12:1-8

3 Bwen, te Jesus atqet tuq tuj amaq' Betany tjay Simon aj oje tz'el tuky'i lepr b'ix wit'lik tuq ti'j mes. Yaji opon jun xuj b'ix eq'i' titza' jun ch'i tal q'awub' nekit. Te xtx'otx'al te tal q'awub' b'an tb'anil, jun ab'j alabastr tb'i b'ix atqex tuq tuj, jun tk'ok'jal xhchukeltib' ta'al jun k'ul nardo b'ix b'an kar tuq ti'j; b'ix te xuj ojaw tpink'u' talq te tal q'awub' b'ix oqet xhchuli' kyeb'a' tuj twi' Jesus.*

4 Ntons, junjun aj akyeqet tuq tzi, kyetz otzaj kyq'oj ti'j te xuj, b'ix kyekyi ikxjani: «¿Tistil ma'tx qet txq'ela' te ja tk'ok'jalni?

5 B'a'n tuq tzan txik k'aylet tzan twi' tk'u'j jun xjal te jun aq'b'i† b'ix yaji tzan txik oylet te twib'en kye meb'a' xjal.» Ikxji owok kyili' te xuj.

6 Per te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on tz'ok etili'. ¿Tistil nkxk'ulun joder ti'j? Te aj ma'tx tk'ulujni, galan.

7 Kye meb'a' xjal kyaqil q'ij ate'* b'ix etetz b'a'n tzan etonen kyi'j alchaqkyetz q'ij egan. Per wetz nlay kyinqeten etuky'i'l b'ajq'ij.

8 Te ja xujni ma'tx tk'uluj te aj janik'pon ma b'antik titza', ma'tx tz'ok tsi' tk'ok'jal wi'j tzan nten list te muqb'il wetz.

9 Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ja'chq twitz tx'o'tx' kyaqil aj ja' oxe'l pakb'let te tpakb'alil galan ti'j Dios, ax oxe'l q'umlet ti'j aj ma'tx tk'ulu' ja xujni tzan stzaj na'o' te tk'ulb'en.»

Aj Tkawlan Te Juds Kyuky'i Kye Aj Nim Kyajwalil
Mat 26:14-16; Luks 22:3-6

10 Yaji te Judas Iskaryot, jun aj kxol kye kykab'lajujil tuky'i'l Jesus, aj tmankun tyolin te Jesus, tetz owex yoliyon kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil tzan txik tuq tq'apo' te Jesus tuj kyq'ab'.

11 Yatzun kyetz aj tok kcha'o' ikxji, oje kyechalaj b'ix oxik ksi' kyyol tuky'i'l tzan txik kchojo' twi' tk'u'j. Yaji te Juds otjoyoj tume'l titza' tuq tzan txik tq'apo' Jesus tuj kyq'ab'.

Aj Kxik Tlajo' Jesus Kab'e' Tuky'i'l Tzan Tqet Kyk'ulu' Te Kywe' Ti'j Te Tq'ijlal Paskw
Mat 26:17-29; Luks 22:7-23; Wnch 13:21-30; 1Kor 11:23-26

12 Ntons, tuj te tb'ay q'ij oj taq'ik te ninq'ij cha'oj kywa'an te wab'j pan aj k'onti'l malsb'il tuj b'ix oj txik kyq'apo' te tal karner te jun present ti'j te tq'ijlal Paskw, ntons aj q'ijji kye txnaq'atz oxik kcha'o' te Jesus ikxjani: «¿Ja' agan tzan qxikna k'ulul te qwe' ti'j te Ninq'ij Paskw?»

13 Ntons yaji tetz exik tlajo' kab'e' txnaq'atz, b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq tuj amaq'‡ b'ix tzi owokel ek'ulb'a' jun ichan tuj b'ey eq'i' jun q'awub' a' titza'. Ntons okxe'l lapet ti'j.

14 Tuj te jay aj ja' owokex, tzi oxe'l eq'uma' tuky'i te tajawjay ikxjani: "Te Xnaq'tzon ma qotzaj tlajo'na awuky'i'l qanil tetz ja' oqowa'yona ti'j te Ninq'ij Paskw."

---

* **14:1** Exo 12:1-27 * **14:3** Twi' te aj perjumji qanq iktza' twi' tk'u'j jun aq'unon te jun aq'b'i; Luks 7:37-38. † **14:5** Iktza' 300 tmin denary tuj kytumin kyetz; Mat 20:2. * **14:7** Deu 15:11 ‡ **14:13** Amaq' Jerusalen.

15 B'ix tetz otzajel tyek'u' jun nim kwart aj atjax jawnaq tkab'i' txol. B'ix tzi at mes, at wit'lelj, at kyaqil. Tzi oqtel ek'ulu' tzan qwa'an.»
16 Ntons kye kab'e' txnaq'atz eb'ajxik, b'ix eb'ajpon tuj amaq' b'ix ikxji oky'ik iktza'x txiklen q'uma' kyetz tzan Jesus. Ntons oqet kyk'ulu' tzan kywa'an ti'j te Ninq'ij Paskw.

Aj Kyb'ajwa'an Jesus Kyuky'i Txnaq'atz Ti'j Te Ninq'ij Paskw
Exo 12:1-28

17 Ntons ya ma qoxmutx'e', opon te Jesus kyuky'i kye kykab'lajujil txnaq'atz wa'il.
18 Aj man tuq nkyewa'an ti'j mes, te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, jun aj exol etetz aj nwa'an junx wuky'i'l tzani ojawel meltz'jik wi'j, okyinxe'l tq'apo' tuj kyq'ab' kye aj okyk'ulu'tz nya'tx galan wi'j.»
19 Yaji kyetz oje kyeb'isun b'ix oxik kyq'uma' kyetz tetz ikxjani: «¿Ab'ltzun te aj n'ayoli'ni? ¡Wetz nlay!»
20 Yaji tetz oxik tq'uma' ikxjani: «B'an'ax jun exol etetz ekab'lajujil aj nwa'an junch'in wuky'i'lni ojawel meltz'jik wi'j.
21 [Wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] oky'el wi'j iktza' tkajlen tz'ib'a' wi'jx oqtxi'.* Per last te aj xjal aj ojawel meltz'jik wi'j. Mejor-tal k'onti'l otzaj ala'.»
22 Ntons aj man tuq nkyewa'an, te Jesus ojaw tin jun wab'j b'ix ya ma xik tsi' pixon te Dios ti'j, oqet tpedasi', b'ix oxik tsipa' te wab'j te junjun. Oxik tq'uma' ikxjani: «Se ewa'an waq tzan tpaj te ntzani [te] nchi'jel.»
23 Yaji ojaw tin jun uk'b'il b'ix oxik tsi' pixon te Dios b'ix yaji oxik tsipa' ch'inch'inaq te junjun b'ix oxik kyuk'a' kkyaqil.
24 B'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Te ja ntzani te nchiky'el [aj telponx b'an'ax] te tume'l ak'a'j aj man nkaj tq'uma' [Qtata Dios], te nchiky'el aj owelal oj nkamik te jun galan kye ky'ila'j xjal.*
25 Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ya nlayky wuk'aj te ta'al ub max oj txik wuk'a' junky'el oj kykaj kyaqil tuj tq'ab' Ntat.»*

Aj Tjaw Tzyu' Jesus Tzan Kye Xjal
Mat 26:30-35; Luks 22:31-34; Wnch 13:36-38

26 Ntons ya ma xik kyb'itza' jun kyb'itz nab'il te Dios, e'ex tzi b'ix exik twi' te witz Olib.
27 Te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Ekyaqil etetz okyinkajel ekola', opoyon iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios aj ja' nyolin, "Oqtel nkansa' te pastoriyon b'ix yatzun kye talo' okye'elal slab'e'."*
28 Per cha'oj njaw anq'in, okyinxe'l tb'ayon ewitz tuj Galiley.»*
29 Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Qa kyaqil ochkajel kykola' b'ix okyeqtel tz'aqik, per wetz nlay.»
30 Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Wetz oxe'l nq'uma' yatz te b'an'ax, yatz ja aq'b'il ntzani mina' tuq tjaw oq' te to'k tka'mjji'n-el, yatz ojetq qet awewa' oxmaj qa awotzqimin.»
31 Per te Xhpe'y oxik tq'uma' junky'elky: «Anke wetz ma kyinqet kansa' junch'in awuky'i'l, ntons o'kix kyinkamel per nlay qet wewa' qa wotzqimich.» Yaji ax ikxji okyq'umaj kyaqil kye txq'anky.

Aj Txnaq'tzan Jesus Tuj Jetzemani
Mat 26:36-46; Luks 22:39-46

32 Ntons yaji epon tuj jun luwar Jetzemani tb'i. Aj kypon tzi, te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Pe'eqet wit'let tzani b'ix wetz ma kyinxik xnaq'tzon tuky'i Ntat txini.»
33 Ntons exik tin tuky'i'l te Xhpe'y, Jacobo,§ Wa'nch. Yaji otzaj jun nim xob'alj ti'j b'ix oxik tanim tuj b'is.
34 Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz nna'o' ma'tx xik wanim tuj b'is, per jun b'is b'an jwert, nna'o' iktza'

* **14:21** Sal 41:9; Isa 53:12 * **14:24** Exo 24:6-8; Jer 31:31-34 * **14:25** Luks 22:16; 1Kor 11:23-26
* **14:27** Zac 13:7 * **14:28** Mat 28:16 § **14:33** Ax: Chaw.

ch'inky nkamik. Pe'ekajten waq tzani b'ix se eten waq list.»

35 Yaji te Jesus owel laq'chet ch'in kyi'j b'ix oqet mejlet b'ix oqet tsi' twitz twitz tx'o'tx'. Yaji oxik tqani' te Qtata Dios tzan k'on-wit tky'ik ti'j te xhcho'nal aj ch'inky tuq tok ten.

36 Oxik tq'uma' ikxjani: «Ntat,* Ntat, yatz b'a'n tzan tb'antik kyaqil awitza', astilji oxe'l nqani' ch'in awuky'i'l tzan wel akolo' tzan tel laq'chet te nya'tx galan aj oky'el wi'jni.† Per mejor k'on, tzan tpaj wetz ngan tzan tky'ik wi'j a'ox iktza' yatz agan.»

37 Yaji tetz omeltz'jik, opon aj ja' tuq akyeqet te Xhpe'y tuky'i Jacobo b'ix Wa'nch, b'ix kyetz nkyewitan tuq. Oxik tk'asu' te Xhpe'y b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Simon,‡ nchwitan. ¿Ti'tzun, k'onti'l ma b'antik tzan aten list cha jun rat?§

38 Pe'eten waq list, b'ix pe'exnaq'tzan waq tzan k'on eqet tz'aqik. Etetz tuj etanim egan tzan ek'ulun te galan, yatzun tuky'i te echi'jel nya'tx jwert a'ix [tzan ek'ulun ikxji].»*

39 Yaji tetz oxik junky'elky xnaq'tzon tuky'i Stat iktza'x tb'ay-el.

40 Yaji opon junky'elky kyuky'i kye txnaq'atz b'ix kyetz nkyewitan tuq junky'elky tzan tpaj ojetq tuq tzaj noj watl kyi'j b'ix k'onti'l okyipaj tzan kyten itz'oj. Te tb'aq' kywitz b'an kyaqchapun tuq tzan watl b'ix aj kxik tk'asu', kyetz k'onti'l tidi' otzaj kanet tuj kyanim tzan taj ktzaq'b'e'.

41 Yaji tetz opon junky'elky, toxmajji'n-el, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun, tzunx nkxwitan b'ix tzunx nkx'ojlan? Kabal nini. Ma'tx pon or b'ix [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinxe'l q'apo' tuj kyq'ab' kye aj joyol choj.

42 ¡Sek' ejaw wa'let! ¡Qwa'q! Intxik ete'e' tzul te aj oxe'l q'apon wetz.»

Aj Tjaw Tzyu' Jesus

Mat 26:47-56; Luks 22:47-53; Wnch 18:2-11

43 Man tuq nyolin Jesus kyuky'i'l, tpon te Judas Iskaryot, jun aj kye kykab'lajujil tuq. Ajune' tuq tuky'i'l jun b'uch'uj xjal eq'i' kymachit kansb'il tuky'i kytortol. Kyetz cha lajome' tzan kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il kyuky'i kye kywitzale' aj nim kyajwalil kxol tijajil Israel.

44 Komo te Juds ojetq tuq qet tkawla' kyuky'i kye xjal ikxjani: "Aj wetz owokel nlima' iktza' b'an quky'i'l qib',* atzunji. Ojawel etzyu' b'ix oxe'l etin kyeb'a'."

45 Ntons owok laq'chet naj ti'j Jesus b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, Xnaq'tzon.» Yaji owok tlima' iktza' b'an kyuky'i'l kyib'.†

46 Yaji kye xjal nkyexik naj tzyul te Jesus b'ix oxik kyin.

47 Ntons jun txnaq'atz te Jesus ojatz tin tmachit aj kansb'il tuj tjay b'ix owel xtx'emu' jun txkyin jun tmos te twitzale' pal.

48 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «¿Tistil ma kxtzaj tzyul wetz tuky'i emachit aj eq'ojb'il b'ix tuky'i etortol? ¿A'in petzun wetz jun eleq'?

49 Wetz nkyinxnaq'tzan tuq b'ajq'ij kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios* b'ix a'ilji k'onti'l injaw etzyu'. Per te ntzani nky'ik wi'j iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios.»

50 Ntons yaji kyaqil kye txnaq'atz okaj kykola' b'ix eb'aj'oqik.

51 Ntons, atqet tuq jun ku'xon aj lapik tuq ti'j Jesus, b'ix te tq'anaq cha suku' tuq jun nim xq'apj ti'j. Ax tetz ojaw tzyu' tzan kye xjal

52 per owel ch'oqan te nim xq'ap ti'j, b'ix sqit owoqik.

Aj Txik Kyyoli' Tidi' Tuq Til Te Jesus

Mat 26:57-68; Luks 22:54-55,63-71; Wnch 18:12-14,19-24

53 Yaji oxik kyin te Jesus twitz te twitzale' pal, b'ix tzi owok kchimo' kyib' kkyaqil kye txq'anky pal aj

* **14:36** "Abba" telponx "tat". † **14:36** Ax: intel awin ja uk'b'il wi'jni; Mak 10:38. ‡ **14:37** Te Xhpe'y b'ix te Simon, axkix te xjalji. § **14:37** Ax: jun or. * **14:38** Mat 26:41; Chaw 1:14 * **14:44** Ax: owelal ntz'ub'a'. † **14:45** Ax: owel stz'ub'a'. * **14:49** Luks 19:47; 21:37

nim kyajwalil kyuky'i kyaqil kye kywitzale' aj nim kyajwalil kxol kye tijajil Israel kyuky'i kyaqil kye xnaq'tzal Kawb'il.
54 Yatzun te Xhpe'y oxik lapet laq'chik kyi'j b'ix owox lapet kyi'j tzijay tuj tjay te twitzale' pal b'ix oqet wit'let q'exnel q'aq' kyuky'i kye mulon aj ate'ox tzi.

55 Ntons kye pal aj nim kyajwalil kyuky'i kyaqil kye kywitzale' aj nim kyajwalil kxol kye tijajil Israel, kyetz kygan tuq tzan tkamik te Jesus, astilji nkyjoyo' tuq jun ab'l aj otq'uma'tz tidi' tuq til. Per nijunwt ab'l owoknoj kyitza'.
56 Ky'ila'j tuq njaw kynik'o' tidi' tuq til per nya'tx parej tuq nxik kyq'uma'.
57 Yaji junjun kxol ojaw kynik'o' ikxjani:
58 «Qetza owok qcha'o'na, aj txik tyoli', "Wetz oqtel nxitu' ja Nin Jay Nab'il Qtata Dios aj kyk'ulb'en xjal, b'ix tuj toxi'n q'ij tqetlen nxitu', ojawel nk'ulu' junky'el aj nya'tx kyk'ulb'en xjal."»*
59 Per ax ni ti'j te ntzani nya'tx tuq parej te aj nxik kyq'uma'.

60 Ntons ojaw wa'let te twitzale' pal b'ix oxik tq'uma' tetz te Jesus ikxjani: «¿Tistil k'onti'l ntzaj atzaq'b'e'? ¿Tidi' awil aj ntzaj kyq'uma'ni?»
61 Per te Jesus k'onti'l tidi' tuq ntq'uma' ch'inwt. Yaji oxik xhcha'o' junky'el te pal: «¿B'an'ax pe' a'ich yatz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'? ¿B'an'ax pe' a'ich te Tk'wa'al Qtata Dios aj ntzaj qna'o'?»
62 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «A'in, b'ix jun q'ij, [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], okyin'okel eten wit'likin tuj ka'j tuj tb'anq'ab'‡ Qtata Dios aj at mas nim tajwalil kywitz kyaqil. Ax okyinxe'l eten tuj muj cha'oj wul junky'elky tzani twitz tx'o'tx'.»*

63 Yaji te twitzale' pal toklen xhcha'o' ikxji, tetz owel tlaqu' tq'anaq ti'jx [tzan tq'oj ti'j tyol Jesus.] B'ix oxik tq'uma': «¿Tistil owokel qcha'o' mas xjal q'umal mas til? [¡Kabal a'ox tzan tpaj aj tyol nini!]
64 Etetz ma'tx tz'ok echa'o' tyol titza' nxmayin ti'j Qtata Dios. ¿Titza' etetz tuj enab'l? ¿Titza' oteyon qitza'?» Yaji kkyaqil oxik kyq'uma' tzan tqet kanslet te Jesus.*
65 Yaji junjun eb'aj'aq'ik tzan tok ktzub'a' ti'j b'ix owok ktxayi' twitz b'ix owok kyb'uju' b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «Qa ochkanoyon ti'j, ¿ab'l ma tz'ok b'ujun yatz?»§ Yaji, [oxik q'apo' tuj kyq'ab'] kye mulon b'ix kyetz owok kypoq'cha'.

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y K'onti'l Totzqi' Te Jesus

Mat 26:69-75; Luks 22:55-62; Wnch 18:15-18,25-27

66 Bwen, yatzun te Xhpe'y atqet tuq tzijay tjaq' b'ix opon jun tkryad te twitzale' pal.
67 Oxik te'e' tetz te Xhpe'y nq'exnen tuq q'aq' b'ix owox te'e' tuj twitz b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz a'ich jun aj tuky'i'l Jesus aj Nasaret.»
68 Per te Xhpe'y oqet tewa', oxik tq'uma' ikxjani: «K'onti'l wotzqi' b'ix je'ky tidi'-alo n'ayoli'.» Yaji te Xhpe'y owel laq'chet, owex stzi' lamel. Aj orji ojaw oq' jun to'k.
69 Yatzunji te kryad oxik te'e' junky'elky b'ix oxik tq'uma' kye aj nkyeq'exnen tuq tzi, oxik tq'uma' ikxjani: «Aj xjal nini tetz jun tuky'i'l Jesus.»
70 Per te Xhpe'y oqet tewa' junky'elky. Ntons ch'intkyqnajji, kye xjal aj akyeqet tuq qaynin tzi oxik kyq'uma' te Xhpe'y ikxjani: «B'an'ax yatz a'ich jun tuky'i'l Jesus tzan tpaj yatz a'ich aj Galiley iktza' kye aj tuky'i'l Jesus.»*

---

* **14:58** Mak 13:2; Wnch 2:19 ‡ **14:62** Qa atoqet tuj tmanq'ab' jun k'ulul mandad telponx b'a'n tzan jk'ulun mandad te tky'ixel iktza'xkix tetz. * **14:62** Dan 7:13; Mat 24:30; Mak 13:26; Tmnk 1:7
* **14:64** Lev 24:16 § **14:65** Telponx iktza'x: "¡Profetize!" * **14:70** Kye xjal oqtxi' aj oqet ktz'ib'a' tyol Qtata Dios tuj kyyol, atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: "Yatz chyolin iktza'x kyeyolin kye aj Galiley."

71 Yatzun te Xhpe'y otq'umaj tzan tok ten twitz xhcho'nal qa nya'tx b'an'ax tuq aj ojetq xik tq'uma' b'ix oxik tsi' tjurament b'an'ax kyaqil aj ojetq xik tq'uma', oxik tq'uma' ikxjani: «¡Je'ky! Wetz k'onti'l wotzqi' aj xjal aj n'eq'uma' etetzni. ¡Je'ky ab'lalo!»
72 A'ilnajji otzaj oq' junky'elky te to'k b'ix te Xhpe'y otzaj tna'o' aj otq'umaj te Jesus tetz. Komo atx ma'in tuq txiklen q'uma' tetz tzan Jesus, "Mina' tjaw oq' te to'k tka'mjji'nel, yatz ojetq kyinqet awewa' oxmaj." Ntons te Xhpe'y aj stzaj tna'o' ntzani, owokten oq'el.

15

Aj Tpon Q'apb'aj Jesus Tuky'i Pilat
Mat 27:1-2,11-14; Luks 23:1-5; Wnch 18:28-38

1 Ntons tuj junky iwitq b'an q'eqo', kye pal aj nim kyajwalil owok kchimo' kyib' kyuky'i kye tijxjal b'ix kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kyaqil kye kywitzale' aj nim kyajwalil kxol tijajil Israel, kyetz oxik kywaku' te Jesus b'ix oxwa'q kyq'apo'tz tuky'i te Pilat aj k'ulul mandad tzi.
2 Te Pilat oxik xhcha'o' te Jesus ikxjani: «¿B'an'ax pe' qa yatz a'ich te twitzale' k'ulul mandad kxol kye axjalilni?» Yaji te Jesus oxik tq'uma': «B'an'ax iktza'x aj n'aq'uma'ni.»
3 Yaji kye pal aj nim kyajwalil, kyetz nxik kyq'uma' tuq te Pilat tidi'chq til.
4 Yaji te Pilat oxik tqani' te Jesus ikxjani: «¿Nlay pe' tzaj atzaq'b'e'? Komo kyetz ma'tx tzaj kyq'uma' tidi'chq awi'j.»
5 Per te Jesus k'onti'l tidi' oxik tq'uma'; astilji te Pilat oje lab'an ti'j.

Aj Tkaj Tq'uma' Te Pilat Tzan Tqet Kansa' Te Jesus
Mat 27:15-31; Luks 23:13-25; Wnch 18:38-19:16

6 Ntons komo ninq'ij tuq, te Pilat, tetz aq'b'ia' tuq tuj te ninq'ij nxik tuq stzoqpi' jun aj pres aj kye xjal nkyqani' tzan txik stzoqpi'.
7 At tuq jun aj pres Barabas tb'i, b'ix tetz atqex tuq tuj pres kyuky'i txq'anky tuky'i'l lamome' tzan tpaj kykansb'en xjal tzan tpaj nkyeq'ojin tuq ti'j te gobyern.
8 Ntons [komo ninq'ij tuq], kye xjal eb'ajjakon kchimo' kyib' b'ix oxik kyqani' te Pilat tzan txik stzoqpi' tuq jun aj pres iktza'x tuq modin aq'b'ia'.
9 Yaji te Pilat oxik xhcha'o' kye xjal ikxjani: «¿Egan pe' tzan txik ntzoqpi' te aj n'ok q'uma' te twitzale' k'ulul mandad eti'j etetz aj tijajil Israel?»*
10 Komo te Pilat ojetq tuq tz'el tniky' kye pal aj nim kyajwalil oxik kyq'apo' te Jesus tzan tpaj cha nkye'ek'awin tuq ti'j.
11 Per yaji kye pal oxik kykub'sa' kyk'u'j kye xjal tzan txik kyqani' tzan txik tzoqplet te Barabas.
12 Ntons te Pilat oxik tqani' junky'el kyetz ikxjani: «¿Tidi' egan tzan tqet nk'ulu' tuky'i te aj n'ok eq'uma' te twitzale' k'ulul mandad eti'jni?»
13 Yaji kyaqil kye xjal ejaw siky'in: «Intok klablet twitz krus.»
14 Yaji te Pilat oxik tq'uma' ikxjani: «¿Tistil? ¿Tidi' til ma'tx tzaj xhchuku'?» Per kye xjal mas tuq nkyejaw siky'in kongan, nkyq'uma' tuq ikxjani: «Intok klablet twitz krus.»
15 Te Pilat, tetz tgan tuq tzan tkaj galan kyuky'i kye xjal, ntons oxik stzoqpi' te Barabas. Oxik tq'uma' kyuky'i kye soldad tzan tqet kyjub'cha' te Jesus b'ix yaji tzan tok kyklabi' twitz krus.

16 Yaji kye soldad oxik kyin te Jesus tuj junky luwar ax tzi tuj tjay te gobernador, b'ix etzaj kyuk'le' kyaqil kye txq'anky soldad tzan tok kchimo' kyib'.
17 Owok ksi' ti'j jun tkap kyaq q'eqmuqin [te xmayb'il tetz].† B'ix oqet kxpatx'i' jun tkoron pur ky'i'x

* **15:9** Ax: a'e' aj Israel, osey, kye judiy. † **15:17** Jun kap kyaq q'eqmuqin teb'l telponx tuq iktza' tq'anaq jun twitzale' k'ulul mandad, per owok ksi' cha te jun xmayb'il te tetz. ‡ **15:17** Jun xmayb'il tetz tzan tpaj nya'tx oro iktza' tkoron jun twitzale' k'ulul mandad.

b'ix ojax ksi' tuj twi' [cha te xmayb'il tetz].‡
18 Yaji e'okten limal tetz [per nya'tx tuq b'an'ax kyitza']. Oxik kyq'uma' ikxjani: «Tz'okxwit jun galan awi'j yatz te twitzale' k'ulul mandad kye aj tijajil Israel.»
19 N'ok tuq kyjitu' ti'j twi' tuky'i jun su'an saqsky'i'l b'ix yaji n'ok tuq ktzub'a' ti'j b'ix nkyeqet mejlet twitz [iktza' twitz jun twitzale' k'ulul mandad] tzan tqet kylima'. [Per nya'tx b'an'ax tuq kyitza', cha nkyexmayin tuq ti'j.]
20 Yatzun toklenb'aj kxmayi', owel kyin te tkap ti'j b'ix owok ksi' te tq'anaqx ti'j.§

Aj Tkamik Jesus Twitz Krus
Mat 27:32-56; Luks 23:26-49; Wnch 19:17-30

21 Yaji kye soldad owex kyin xtxa'm amaq' tzan tok kyklabi' twitz krus. B'ix man tuq nkyeb'et tuj b'ey, owok kyk'ulb'a' te Simon aj Siren, stat Jant b'ix Rúfo,* tetz tzajnaq tuq tuj k'ul. Ntons owok kylajo' alajwers tzan txik tiqa' tkurus Jesus.
22 Ntons oxik kyin te Jesus tuj jun luwar tb'i Gólgota. "Gólgota" tuj kyyol kyetz telponx iktza' "Te Luwar Aj Tb'aqil Twi' Xjal."
23 Kye soldad oxik ksuqu' te Jesus ta'al ub samo' tuky'i ta'al jun k'ul mir tb'i [tzan tel tuq te xhcho'nal] per te Jesus k'onti'l oxik tk'amo'.
24 Ntons owok kyklabi' twitz krus. B'ix oqet ksaqchb'ila' loteriy ti'j tq'anaq aber ab'l tuq jun te kyetz aj okamb'ayon, ikxji oqet kypawa' te tq'anaq kxol.*
25 Ntons owok kyklabi' twitz krus te toxi' or q'eqo'*
26 b'ix owok ktz'ib'a' jun yol twi' te krus, nyolin tuq te yol ti'j til ikxjani: Te Twitzale' K'ulul Mandad Kyi'j Kye Aj Tijajil Israel.
27 Axkix aj orji owok kyklabi' kab'e' eleq' naql ti'j, jun te tb'anq'ab' b'ix jun te tsurt b'ix ti'j kykurusxchaq te junjun.
28 Ikxji oponkix te aj tz'ib'ankaj tuq oqtxi' tuj Tu'jal Dios, aj nyolin ikxjani: "Tetz oxik samo' kxol kye xjal nya'tx okslal kawb'il."*
29 Ntons, kye aj nkyeky'ik tuq tzi njaw tuq kyyak'u' kywi'* b'ix n'ok tuq kyili' ikxjani: «Yatz n'ayoli' tuq tzan tqet axitu' te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix tuj toxi'n q'ij b'a'n tuq tzan tjaw ak'ulu' junky ak'a'j.*
30 Ajna'l kolpij awib'x b'ix paqetz twitz krus.»
31 Ax kye pal aj nim kyajwalil kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il, ax kyetz nkyexmayin tuq ti'j, nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Tetz okolon kyi'j txq'anky per nlay b'antik tzan tkolpin tib'x.
32 Qa b'an'ax tetz aji te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' b'ix qa b'an'ax tetz aji te twitzale' k'ulul mandad, ntons intqetz najji tib'x twitz krus tzan tok qen qa b'an'ax titza' b'ix tzan qokslan ti'j.» Ax kye eleq' aj klabime' tuq junx tuky'i'l, ax kyetz nkye'ilin tuq ti'j Jesus.
33 Ntons ya ma qo'ok mer chijq'ij, oqloljxb'ik kyaqil twitz tx'o'tx' b'ix te qlolj onachq'in oxe or max tuj toxi' or te qale'.†
34 Yatzun ma qo'ok toxi' or te qale',‡ te Jesus ojaw wayun b'ix kyi ikxjani: «Eloy, Eloy, ¿lama sabaktani?» Tuj qyol ja ntzani telponx iktza' "Tata Dios, Tata Dios, ¿tistil ma'tx kyinkaj akola'?"*
35 Ntons junjun kye xjal aj akyeqet tuq tzi, oxik kyq'uma' ikxjani: «Intxik echa'o' waq tyol; ntzaj tuk'le' Eliys.»
36 Yaji jun te kyetz oxik karedin b'ix oqex tmu'u' jun esponj tuj ta'al ub tuky'i minagr b'ix yaji oqet tkotb'a' te esponj twi' jun su'an b'ix ojax tsi' tzan txik stz'ub'a' tuq te Jesus [tzan

§ **15:20** Tuj txq'an u'j aj Tyol Qtata Dios, te tb'ay part te taqan 21 nkaj te tkab'i' part te taqan 20. * **15:21** Rom 16:13 * **15:24** Sal 22:18 * **15:25** Ax: te toxi' or. * **15:28** Isa 53:12 * **15:29** Sal 22:7; 109:25 * **15:29** Mak 14:58; Wnch 2:19 † **15:33** Ax: te tqaqi' or ... te tb'eljuji' or. ‡ **15:34** Ax: te tb'eljuji' or. * **15:34** Sal 22:1 * **15:36** Sal 69:21

tipan ch'inky].* Kyi te xjal kyuky'i
kye aj ateb'ajqet tuq tzi: «Qaltetzchaq,
owokel qen aber qa tzul te Eliys tzan
tqetz tin ti'j krus.»
37 Per te Jesus ojaw wayun kongan
b'ix yaji okamik.
38 A'ilnajji, max tuj amaq', te nin
xq'apj te pawb'il§ tuj te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios oqetz laqik qetnaq.
39 Ntons, te kapitan kyi'j kye sol-
dad aj atqet tuq twitz Jesus, ya ma
tz'ok ten titza' te Jesus aj tel tk'u'j,
oxik tq'uma' ikxjani: «B'an'ax tetz jun
Tk'wa'al Dios tuq.»
40 Ax txq'an xuj nkyexik ka'yin tuq
laq'chik ti'j Jesus. Jun, Liy aj Magdála,
b'ix junky Liy te alon kyi'j Jacobit*
b'ix Chep, b'ix junky xuj Salomey.
41 Komo kyetz, aj tb'ajten Jesus
tuj Galiley, kyetz nkye'ok lapet tuq
ti'j b'ix nkye'onen tuq tuky'i'l.* Ax
akyeqet tuq txq'anky xuj kyuky'i'l aj
ejakon Jerusalen tuky'i Jesus tuj te
ninq'ij b'ix ky'ila'j kyb'et tuq.

Aj Tox Muqu' Jesus
Mat 27:57-61; Luks 23:50-56; Wnch 19:38-42

42 Bwen, yatzun aj ikja'n tuq tex
q'ij b'ix komo aj q'ij tuqji te q'ij tzan
kyk'ulun kyib' ti'j te q'ij ojla'mj [ntons
nya'tx galan tuq tzan tkaj te anim ti'j
krus.]
43 Tzaj te Chep jun xjal aj Ari-
matey, jun tijxjal kxol kye kywitzale'
nim kyajwalil b'ix tetz b'an jiq'b'a'
tuq kyitza', per lo'ik tuq tk'u'j
tujb'a'n te Qtata Dios kolpiyon kye aj
nkye'okslan ti'j.† Tetz otnimsaj tk'u'j
tzan txik qanil permis tuky'i Pilat
tzan tqetz tin te txlimal Jesus ti'j krus
[tzan tox tmuqu'].
44 Ntons te Pilat, aj tok xhcha'o'ji,
tetz oje lab'an ti'j te Jesus tzan tpaj
k'onti'l onachq'in b'ix jun rat tkamik.
Astilji oxik tlajo' jun uk'lel te kapitan
tzan tul tuky'i'l aber qa b'an'ax ojetq
tuq kamik te Jesus.
45 Aj tpon te kapitan, oxik tq'uma' te
Jesus b'an'ax ojetq tuq kamik. Ntons
te Pilat oxik stzaq'b'e' tzan tqetz eq'i'
te anim tzan te Chep.
46 Ntons te Chep oqetz teq'i' txli-
mal te Jesus b'ix owok tb'alq'i' ti'j jun
xq'apj b'an tb'anil aj ojetq tuq tzaj
tloq'o'. Yaji owox tmuqu' te anim tuj
jun pantyon, jun nim jul k'ulu' tuq
twitz jun ab'j. Yaji oxik stoli' te lamb'il
stzi' te pantyon jun nim ab'j k'ulumaj
tuq.
47 Yatzun te Liy aj Magdála* b'ix te
Liy* aj tnan Chep, kyetz okye'ej ja'
owox muqu' te anim.

16

Aj Tok Cha'o' Ojetq Tuq Jaw Anq'in Te Jesus
Mat 28:1-10; Luks 24:1-12; Wnch 20:1-10

1 Bwen, yatzun tky'iklen te q'ij
ojla'mj,* te Liy aj Magdála b'ix te Liy
aj tnan Jacobo† b'ix Salomey, kyetz
exik loq'ol jun tk'ok'jal tzan tok ksi'
tuq ti'j te anim.
2 Tuj junky iwitq b'an q'eqo' man
tuq tjakullen q'ij tuj te tb'ay q'ij te
saman, exik stzi' te pantyon.
3 B'ix man tuq nkyeb'et tuj b'ey,
nqet tuq kykawla' ikxjani: «¿Ab'l ow-
elal tolin te ab'j stzi' te pantyon tzan
qox?»
4 Per aj kypon, oxik kyen te ab'j
lamb'il stzi' te pantyon ojetq tuq tz'el
toli' b'ix te ab'j jun chman ab'j tuq.
5 Ya ma kye'ox tuj te pantyon
oxik kyen jun ku'xon wit'liqet tuj
tb'anq'ab'. Tetz tq'anaq xluj b'ix
b'an sjapun tuq. Aj txik kye'e', kyetz
etzajb'aj.
6 Yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «K'on kxob' waq. Wetz web'en

§ **15:38** Te pawb'il jun nim xq'apj aj nqet pawan kxol aj lamitan jay ja' nkye'ox kye pal b'ajq'ij b'ix tuky'i junky lamitan jay aj ja' n'ox te pal aj mas nim tajwalil jun-el aq'b'ia'chaq q'apol kyoyej tzan tel in tetz xhchojx b'ix kchoj kkyaqil kye xjal; Exo 26:31-33; Ebr 9:1-7. * **15:40** Ax: Chawit. * **15:41** Luks 8:2-3 † **15:43** N'iyon tuq tzan stzaj tlajo' tuq te Qtata Dios te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' tzan tkolpin kyetz tuj kyq'ab' kye aj Rom, b'ix ikxji tzan kykaj tuj tq'ab' te Qtata Dios b'eyx te jun-ele'x. * **15:47** Luks 8:2 * **15:47** Mat 27:56 * **16:1** Ojetq tky'ik te tqaqi' or te qale' te q'ij sabl. † **16:1** Ax: Chaw.

etetz nkxjoyon ti'j Jesus aj Nasaret aj okamik twitz krus. Per tetz ma'tx jaw anq'in, k'onti'lky atqet tzani. E'ej waq tzani aj ja' okaj tamb'a'.

7 Ntons ajna'l, pex waq kyuky'i kye txnaq'atz b'ix tuky'i Xhpe'y, intxik eq'uma' tzan kxik max Galiley* tzan tpaj tetz ma'tx tb'ayaj, b'ix max tzi owokel kyen iktza'x otq'umaj.»

8 Ntons kye xuj e'aj kared b'ix nkyelu'lun tuq tzan kxob'al b'ix k'onti'l oxik kyq'uma' te nijunwt [tuj b'ey] tzan tpaj ojetq tuq kyexob'.*

Aj Tyolin Jesus Kyuky'i Tuky'i'l Tjawlen Anq'in

Luks 24:13-35; Wnch 20:11-18

9 Bwen, ntons te Jesus tjawlen anq'in q'eqombwen tuj te tb'ay q'ij te saman, tb'ay owok e'e' tzan te Liy aj Magdála aj ejatz in wuq malspirit tuj tanim oqtxi'.

10 Yaji te Liy oxwa'q q'umal tetz kyuky'i kye aj e'ok lapet ti'j, kyetz b'an b'is tuq ate' b'ix nkye'oq' tuq ti'j.

11 Per aj txik tq'uma' te Liy kyetz qa te Jesus ojetq tuq jaw anq'in b'ix ojetq tuq tz'ok te'e', kyetz k'onti'l okyokslaj.

12 Ntons mas yaj te Jesus ojunan kyuky'i kab'e' txnaq'atz tuj b'ey tuj k'ul, per tetz ojetq tuq chukjik ka'yin.

13 Yaji kyetz ax oxik kyq'uma' kye txq'anky [txnaq'atz], per kye txq'anky k'onti'l oxik kyoksla'.

Aj Tkaj Tq'uma' Te Jesus Tidi' Tuq Okyk'ulu'tz Kye Tky'ixel

Mat 28:16-20; Luks 24:36-49; Wnch 20:19-23

14 Mas yaj te Jesus ojaw kanet kxol kye kyjunlajujil txnaq'atz nkyewa'an tuq junx tuj jun jay. B'ix owilin kyi'j tzan tpaj k'onti'l nkyoksla' tzan ktz'akal, k'onti'l oxik kyoksla' kye aj ojetq tz'ok e'en tetz, aj tjawlen anq'in.

15 Yaji oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq ja'chq kyaqil twitz tx'o'tx' tzan txik epakb'a' kye kyaqil xjal te tpakb'alil galan.*

16 Kye aj okyoksla'tz b'ix ojawel si' a' kywi', kyetz okyekoletel tzan Qtata Dios; yatzun kye aj nlay kyokslaj, kyetz okyexe'l si' tuj il te jun-ele'x.

17 Yatzun kye aj nkyinkyoksla', oq-tel kyk'ulu' yek'b'il ikxjani: Ojawetz kyin malspirit tuj kyanim xjal,* b'ix okyeyoliyon tuky'i junky yol aj k'onti'l kyotzqi' tb'ay,*

18 b'ix tuky'i kyq'ab' ojawel ktzyu' kan aj b'a'n kyetx'a'on, benen* b'ix qa oxe'l kyuk'a' jun tidi' benen nlay ky'ik tidi' kyi'j, b'ix oqtel ksi' kyq'ab' kyajsik yab' b'ix kye yab' okyeb'antel kyitza'.»*

Aj Txik Jesus Tuj Ka'j

Luks 24:50-53

19 Ntons te Qajawil Jesus, aj tmankun tyolin kyuky'i'l, ojax in tuj ka'j* b'ix oqet wit'let tuj tb'anq'ab'‡ te stat aj Qtata Dios.

20 Ntons kye txnaq'atz eb'ajxik ja'chq pakb'al te tpakb'alil galan. Yatzun te Qajawil n'onen tuq kyuky'i'l tzan kyk'ulun tidi'chq tzan tok en qa b'an'ax te aj nxik kyq'uma'.

---

* **16:7** Mat 26:32; Mak 14:28 * **16:8** Mat 28:8; Luks 24:9 * **16:15** Kya 1:8 * **16:17** Kya 5:16; 8:7; 16:16-18; 19:11-12 * **16:17** Kya 2:1-12; 10:44-46; 19:6; 1Kor 14:18 * **16:18** Kya 28:3-6 * **16:18** Kya 3:1-10; 5:15-16; 8:5-8; 9:36-42; 14:8-10; 19:11-12; 20:7-12; 28:7-9; Chaw 5:14-15 * **16:19** Kya 1:9-11 ‡ **16:19** Qa atoqet tuj tmanq'ab' jun k'ulul mandad, telponx b'a'n tzan jk'ulun mandad te tky'ixel iktza'xkix tetz.

Te Tpakb'alil Galan Ti'j Te Qajaw Jesukrist Aj Oqet Stz'ib'a' Luks

Jun Limb'il

1 Bwen, ky'ila'j xjal oje qet ktz'ib'a'
ti'j kyaqil aj oje ky'ik qxol,
2 [oqet ktz'ib'a'] iktza'x owok
qcha'o' kyuky'i kye aj e'ok e'en tetz
tuky'i kykab'il kywitz atx aj tb'ay-el
oqtxi', a'e' aj otzaj kxnaq'tza' te tyol
[Qtata Dios].
3 Ntons tat Teófilo, komo ax wetz
ma'tx xik ncha'o' b'an byenech ti'j
kyaqil aj oje tz'ok ncha'o' ti'j te ja
tpakb'alilni atx aj taq'ik b'an tb'ay-el,
astilji ax wetz oqet nb'isu' tzan tqet
ntz'ib'a' te yatz kyaqil ntzani tuky'i
jun tume'l b'an xtxolil
4 tzan tok acha'o' te tume'l b'an'ax
ti'j kyaqil aj oje xik xnaq'tza' yatz.

Aj Tpon Yolb'aj Owitz'jel Tuq Te Wa'nch Aj Swal A'

5 Ntons, tuj aj tyempji aj nk'ulun
mandad tuq te Eródes tuj Judey, at tuq
jun pal Sakariy tb'i, aj tijajil Abiys,*
b'ix tetz txu'jel Chabet† aj tijajil Aron.
6 Te Sakariy b'ix te Chabet nkyeb'et
tuq tuj tume'l tuj twitz Qtata Dios,
k'onti'l nkyepaltin tuq ti'j te Kawb'il
b'ix ti'j te aj okaj tq'uma' te Qajawil.
7 Kyetz k'onti'l tuq kyk'wa'al tzan
tpaj te Chabet machor tuq, b'ix
kykab'il tuq kyetz ya tijxjale'ky tuq.
8 Ntons, jun q'ij te Sakariy
n'aq'unan tuq tuj taq'un twitz Qtata
Dios iktza'x kye txq'anky pal aj
nkye'aq'unan tuq tuky'i'l tuj aj
b'uch'uj palji.
9 B'ix iktza'x tuq naq'ike' kxol kyetz,
oqet kyk'ulu' te loteriy‡ tzan tuq tok
kyen ab'l tuq jun te kyetz owokex
tz'e'sal te pom tuj te luwar b'an xjan
mas tujx te Nin Jay Nab'il Qtata Dios,
yaji dech a te Sakariy okamb'an.
10 B'ix aj man tuq nky'e'slet te pom,
kyaqil kye xjal nkyexnaq'tzan tuq tz-
ijay.
11 Yaji ojaw kanet jun ángel wa'lqet
tumel tb'anq'ab' te pomb'il [aj ja' atox
te Sakariy tuj te Nin Jay].
12 Ya ma xik ten te Sakariy, b'eyx
otzajb'aj b'ix b'an oxob'.
13 Yaji te ángel oxik tq'uma' tetz ikx-
jani: «Sakariy, k'on txob' tzan tpaj te
aj nxik aqani' tuq [tuky'i Qtata Dios]
ma'tx stzaj cha'o', b'ix te axu'jel Cha-
bet otzajel jun tal b'ix owokel asi' tb'i
Wa'nch.
14 Yatz b'an oxhchalajel ti'j, b'ix oj
titz'jik, ax ky'ila'j xjal okyechalajel ti'j
15 tzan tpaj te Qajawil oxe'l tsi' te
ak'ajol jun nim tajwalil. B'ix te ak'ajol
nlay xik tuk'a' te ta'al ub tx'amsa' b'ix
nlay tz'uk'an xhb'a'j,* b'ix tetz b'eyx
okajel te Txew Dios tuj tanim tuky'i
nim tajwalil atx aj man tuq atqex tuj
tb'o'til.
16 Tzan tpaj tetz, ky'ila'j kye xjal
aj tijajil Israel ojawel kky'ixpu'
kynab'lin tzan kyok lapet ti'j Qajawil.
17 Tetz oxe'l tb'ayon twitz te Qajawil
b'ix oqtexten [Txew Dios tuj tanim
iktza'x tuq tuj] tanim te Eliys [aj tlajen
Dios oqtxi'] b'ix oxe'l si' jun tajwalil
b'an nim [iktza' oxik si' te Eliys].*
Ikxji otk'ulu'tz tzan kyten galan kye
k'wa'lon kyuky'i kyk'wa'al,§ b'ix kye
aj nkyek'ulun nya'tx galan tzan tjaw
kky'ixpu' kynab'lin tzan kyb'et tuj
tume'l tuj twitz Qtata Dios, b'ix ikxji
okyk'ulu'tz listar kyib' tzan kyk'amon
te Qajawil.»
18 Yaji te Sakariy oxik xhcha'o' te
ángel ikxjani: «¿Titza' oxe'l woksla'
kyaqil nini? Komo wetz ya tijxjalky
a'in b'ix te nxu'jel ya b'i'xhtky.»
19 Yaji te ángel owaj stzaq'b'e': «Wetz
a'in Gabriel* b'ix b'ajq'ij atinqet twitz

* **1:5** Abiys jun pal b'an oqtxi' aj tijajil Israel; 1Cró 24:10. † **1:5** Ax: Chabel. ‡ **1:9** Kye xjal tzi, tzan tqet kyjoyo' jun pal tzan tox twitz te Qtata Dios, kyetz oqet kyk'ulu' loteriy tzan k'on tkaj si' jun aj cha kygan tuq kye xjal. * **1:15** Núm 6:3 * **1:17** Mal 4:5-6 § **1:17** Ax: kyanim kye k'wa'alon owokel iktza' kyanim kyk'wa'al. B'a'n tzan telponx kye k'wa'alon iktza' kye aj nkye'okslan te tume'l oqtxi' b'ix kye kyk'wa'al iktza' kye aj nkye'okslan te tume'l ak'a'j; Mal 4:6; Mat 3:9. * **1:19** Dan 8:16; 9:21

Qtata Dios, b'ix a tetz ma tzaj lajon te wetz tzan txik nq'uma' yatz te ja tpakb'alil galanni.
20 Per ajna'l tzan tpaj k'onti'l ma xik awoksla' aj ma xik nq'uma' yatz, ochkajel men b'ix nlay b'antik tzan ayolin max oj tponkix kyaqil ntzani.»
21 Aj nky'ik tuq kyaqil ntzani, kye xjal man tuq nkye'iyon ti'j tzijay. Nkyecha'on tuq kyib'kyib'x tistil tuq ojetq nachq'in tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios.
22 Ya ma tz'etz, k'onti'l tuq nb'antik tzan tyolin kyuky'i'l, b'ix owel kyniky' ti'j, ojetq tuq tz'ok joto' tuj twitz jun tidi'. Tetz nyolin tuq kyuky'i'l pur tuky'i señ, komo ojetq tuq kaj men.
23 Ya ma tz'ex styemp tzan taq'unan tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, te Sakariy owaj tjay tuj tamaq'.
24 Yaji te txu'jel owokten tal b'ix owox tewa' tib' tuj tjay jweb' qya'. Tetz nyolin tuq tuj tanim ikxjani:
25 «Te Qajawil ma'tx tk'uluj wuky'i'l ikxjani tzan k'on wel kyik'o' kye xjal.»

Aj Tpon Yolb'aj Owitz'jel Tuq Te Jesus

26 Ntons, ya ma jakon waqaq qya' [toklen ten tal te Chabet], yaji te ángel Gabriel oxik lajo' tzan Qtata Dios tuj amaq' Nasaret tuj tkwentil Galiley, q'umal jun tpakb'alil tuky'i jun q'opoj.*
27 Te q'opoj Liy tb'i, b'ix tetz mina' tuq tok ten twitz ichan. Tetz ojetq tuq qet stzaq'b'e' jun ichan tb'i Chep aj tijajil Dawid* [te twitzale' k'ulul mandad oqtxi' kxol tijajil Israel].
28 Te ángel owox tuj te jay aj ja' atqet tuq te q'opoj b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¡Je'ky, Qajawilxwit awuky'i'l! Te Qajawil b'an nchalaj awi'j b'ix tetz atqet awuky'i'l.»
29 Ya ma xik ten tetz te ángel, tetz oje b'isun ti'j te tyol, b'ix oyolin tuj tanim tidi' telponx tuq te aj tlimb'il ikxji.
30 Yaji te ángel oxik tq'uma' ikxjani: «Liy, k'on txob'. Yatz ma'tx tzaj tsi' Qtata Dios jun nim b'an galan awajsik.
31 Ajna'l ochkajel ky'aqwaj, b'ix owitz'jel jun awal b'ix owokel asi' tb'i Jesus.*
32 Tetz owokel jun xjal aj nim tajwalil, b'ix owokel q'uma' Tk'wa'al Qtata Dios aj atjax tuj ka'j. B'ix te Qtata Dios aj Tajawil Ti'j Kyaqil oxe'l tsi' jun tajwalil tzan tk'ulun mandad iktza' twitzale' kyi'j kye xjal, iktza' oxik tsi' tajwalil te Dawid aj tijajil oqtxi'.
33 Ikxji tetz ok'uluyon mandad b'eyx te jun-ele'x kyi'j kye tijajil Israel, b'ix nlay ponaj tajwalil tzan tk'ulun mandad.»*
34 Ntons te Liy oxik xhcha'o': «¿Titza' oky'el ntzani? Komo wetz mina' tok wen twitz ichan.»
35 Yaji te ángel owaj stzaq'b'e': «Te Txew Dios otzajel awajsik b'ix oky'el ntzani tzan tajwalil Qtata Dios aj atjax tuj ka'j. Astilji te awal aj pawa' a'ox te Qtata Dios, owokel q'uma' Tk'wa'al Dios.
36 Ax te aprim Chabet oje tz'ok ten jun tal, b'ix tetz b'an b'i'xh. Kye xjal nkyq'uma' tuq machor, per waqaq qya'xi' toklen ten tal.
37 Komo te Qtata Dios k'onti'l jun tidi' nlay-wit b'antik titza'.»*
38 Ntons te Liy oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz atinqet tzan nk'ulun te aj tgan te Qajawil. Intk'ulun wuky'i'l iktza'x ma'tx aq'umajni.» Yaji te ángel owex tzi.

Aj Tpon Te Liy Q'olb'el Chabet

39 Yaji te Liy nkayayan txik tuj jun amaq' twiwitz tuj tkwentil Judey*
40 b'ix tzi opon tjay Sakariy b'ix oxik tlima' te Chabet.
41 Ya ma xik xhcha'o' te Chabet te Liy nliman tuq tetz, te tal ojaw xlink'an tuj tb'o'til b'ix onoj te Txew Dios tuj tanim,
42 b'ix tetz oxik tq'uma' kongan ikxjani: «Te Qtata Dios ma'tx chqet tky'iwla' nim, mas nim kywitz kyaqil

* **1:26** Luks 1:36 * **1:27** Mat 1:18 * **1:31** Mat 1:21 * **1:33** Isa 9:7 * **1:37** Gén 18:14 * **1:39** Ax: Juda.

xuj. B'ix ma'tx qet tky'iwla' te awal aj
eq'i' awitza'ni.
43 ¿Tidi' wetz we'en tzan tul tnan te
Wajawil q'olb'el wetz?
44 Aj xtxik ncha'o' nchliman tuq
te wetz, te wal ma jaw xlink'an tuj
tb'o'til tzan tpaj b'an nchalaj.
45 Galanx-al yatz a'ich txiklen
awoksla' oky'elkixi' awuky'i'l aj
otq'umaj te Qtata Dios.»
46 Ntons yaji te Liy oxik tq'uma'
ikxjani:* «Wetz wanim nyolin b'an
tb'anil ti'j Qajawil,
47 wetz wanim b'an nchalaj ti'j
Qtata Dios aj koloyon wi'j.
48 Komo tetz ma'tx kyintzaj tna'o'
wetz aj q'apo' wib' tuj tq'ab' anke
nya'tx nmeres [tzan ntzaj tna'o'].
Ajna'l b'ix b'eyx te jun-ele'x kyaqil
xjal okyq'uma'tz, te Qtata Dios ma'tx
tk'uluj nim galan wuky'i'l
49 tzan tpaj tetz aj mas nim tajwalil
twitz kyaqil, ma'tx tk'uluj nim galan
wuky'i'l b'ix tetz pawa' tib' ti'j kyaqil
nya'tx galan†
50 b'ix n'ok lo'et tk'u'j kyi'j kyaqil
kye aj nkyexjanin tetz oqtxi' b'ix ax
ajna'l.
51 Tidi'chq galan ma'tx tk'uluj
tuky'i nim tajwalil b'ix ma'tx kye'ex
tlajo' kye aj nkchalani' kyib' tuj
kyanim.
52 Ma'tx tz'el tin kyajwalil kye k'ulul
mandad; yatzun kye aj k'onti'l kya-
jwalil, kyetz ma'tx kyejaw tin.
53 B'ix kye aj at tuq wa'ij kyi'j, tetz
ma'tx xik tswa' tidi'chq kyetz; yatzun
kye q'inon xjal, ma'tx stz'el tin kyaqil
te kyetz.
54 Ma'tx tz'onen qi'j [qkyaqil qetz]
aj tijajil Israel aj q'apo' qib' tuj tq'ab',
k'onti'l ma qo'aj naj ti'j tk'u'j, ma'tx
tz'ok lo'et tk'u'j qi'j
55 b'eyx te jun-ele'x iktza'xkix oxik
tq'uma' oqtxi' kyuky'i qijajil, aj oxik
tq'uma' tuky'i te Abran b'ix kyaqil
tijajil.»*
56 Ntons, te Liy okaj ten oxe qya'
tjay te Chabet, b'ix yaji owajtz tjay.

Aj Titz'jik Te Wa'nch Aj Swal A'

57 Ntons yaji opon tyemp tzan
tky'ix te Chabet, b'ix owitz'jik jun tal
ichan.
58 Ya ma tz'ok cha'o' tzan kye tbesin
b'ix kyaqil tfamily qa te Qajawil ojetq
tz'ok lo'et tk'u'j ti'j Chabet, kyetz b'an
nkyechalaj tuq.
59 Ya ma b'antik jun saman, eb'aj'ul
txq'an xjal tzan tok ksi' techalul* b'ix
tzan tok ksi' tuq tb'i te ne', b'ix owok
ksi' tuq tb'i Sakariy iktza' tb'i stat.
60 Per yaji kyi te alon: «Nlay tzan
tpaj tetz tb'i owokel Wa'nch.»
61 Yaji kye xjal okyyolij: «¿Tistil?
Komo k'onti'l ab'l tuj ajay tb'i ikxji.»
62 Yaji oxik kchan te k'wa'lon aber
tidi' tuq tetz tgan tzan tok tsi' tb'i
tk'ajol.
63 Yaji te Sakariy oxik tqani' jun
tal tz'alam b'ix oqet stz'ib'a' ikxjani:
«Tetz tb'i Wa'nch.» Kyaqil kye aj akye-
qet tuq tzi oje kyelab'an.
64 Ya ma qet stz'ib'a' te Sakariy tb'i
te ne', ojaqet stzi', owaq'ik tzan tyolin
b'ix oxik tq'uma' yol jiq'b'il te Qtata
Dios.
65 Kyaqil kye tbesin eb'ajlab'an, b'ix
ja'chq tuj aj luwar twiwitz tuj tkwen-
til Judey owok cha'o' ti'j kyaqil ja
ntzani aj oky'ik.
66 B'ix kyaqil kye xjal aj e'ok cha'on
tetz nkyeyolin tuq kyib'kyib'x ikx-
jani: «¿Tidi'-alo owokel tajwalil ja
k'wa'lni?» Nkyeyolin tuq ikxji tzan
tpaj n'ok kyen tuq te Qajawil n'onen
tuq tuky'i'l.
67 Ntons te k'wa'lon oyolin te Txew
Dios tuj tanim tuky'i nim tajwalil, b'ix
oxik tq'uma' tyol Qtata Dios ikxjani:
68 «Kyeyolinxwit galan kyaqil xjal ti'j
te Qajawil, tetz te Qtata Dios aj ntzaj
qna'o' qetz aj tijajil Israel a'o'. Tetz
ma'tx tzul qxol b'ix ma'tx qotkolpij
qetz aj a'o' te tetz.
69 Ma'tx jaw tin qxol jun koloyon te
qetz, tetz aj tijajil Dawid, te Dawid aj
q'apo' tuq tib' tuj tq'ab' Qtata Dios.
70 Komo iktza'x otq'umaj oqtxi'
kyuky'i kye aj yolil tyol aj pawame'

* **1:46** 1Sa 2:1-10 † **1:49** Ax: tetz tb'i pawa' ti'j kyaqil nya'tx galan. * **1:55** Gén 17:7 * **1:59** Lev 12:3

a'ox te tetz, otq'umaj ikxjani:
71 “Tetz okoloyonkix qetz tuj
kyq'ab' kye qajq'oj b'ix tuj kyq'ab' kye
aj nqo'ok kyajq'oja'.”
72 [Ntons oqotkolo'tz] tzan tqet
tyek'u' n'ok lo'et tk'u'j kyi'j qijajil b'ix
tzan tponkix te tyol aj oxik tsi' oqtxi',
73 te tyol aj oxik tsi' tuky'i qijajil
Abran, oxik tsi' tyol tzan tkolon qi'j tuj
kyq'ab' kye qajq'oj.
74 Oxik tsi' tyol ikxji tzan qten te tetz
[tuky'i jun tk'u'jlal] b'ix nya'tx tuky'i
jun txob'lal,
75 tzan qten pawa' a'ox te tetz
b'ix tzan qb'et tuj twitz tuky'i tume'l
b'ajq'ij aj itz'ojo' tzani twitz tx'o'tx'.
76 Ntons yatz nk'ajol oxhch'okel
q'uma', a'ich jun aj yolil tyol te Qtata
Dios aj atjax tuj ka'j, tzan tpaj yatz
otxe'l tb'ayon twitz te Qajawil tzan
kyten list kye xjal oj tul tetz.*
77 [Oxe'l aq'uma'] tzan tok kcha'o'
kye txjalil te Qtata Dios, tetz b'a'n
tzan tkolon kyi'j tzan tpaj b'a'n tzan
tnajslet te kchoj.*
78 Komo te Qtata Dios b'an nlo'et
tk'u'j qi'j, astilji tetz oqtel tk'ulu' tzan
xhchukjik kyaqil te jun galan te qetz,
79 tzan stzaj tsi' jun chk'atunal tuj
kywitz kye xjal aj qlolj tuj kywitz*
b'ix b'an perdid ate', b'ix tzan stzaj
tyek'u' te qb'ey tzan qb'et tuj jun
tume'l aj nchewsan jk'u'j.»
80 Ntons te k'wa'l jun rat stzaj b'ix
owok b'an jwert tuky'i Qtata Dios
b'ix yaji okajten tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'
aj ja' k'onti'l xjal najayon, max aj
tyek'un tib' kywitz kye xjal aj tijajil
Israel.

2

Aj Titz'jik Jesus
Mat 1:18-25

1 Ntons tuj aj tyempji te César
Agústo a te twitzale' k'ulul man-
dad, b'ix oxik tk'ulu' mandad tzan
ktz'ib'an kyib' kyaqil kye xjal ja'chq
tuj kyamaq'x aj ja' e'itz'jik.
2 Aj ntzani te tb'ay-el aj ktz'ib'an
kyib' kye xjal tuj kyamaq'x tuj tyemp
aj nk'ulun mandad te Kirin* tuj Siry.
3 Kyaqil kye xjal e'aj tuj kyamaq'x
tzan ktz'ib'an kyib'.
4 Astilji te Chep owetz tuj te amaq'
Nasaret tuj tkwentil Galiley b'ix ojax
Belen, aj tamaq' te Dawid oqtxi', oxik
tzi tzan tpaj ax tetz jun tijajil Dawid.
5 Ntons oxik Belen tz'ib'al tib' junx
tuky'i Liy, aj txu'jel† b'ix te Liy ch'inky
tuq tky'ix.
6 Ntons, aj man tuq ate' Belen, te Liy
opon tyemp tetz tzan titz'jik te tal.
7 Tzi owitz'jik te tb'ay tal b'ix owok
tb'alq'i' tam te ne' b'ix oqex twatza'
tuj jun chok kye alo'mj tzan tpaj ojetq
kyenoj kye posad ja' tzan kykaj.

Aj Kypon Kye Angel Swal Tpakb'alil Kyuky'i Kye Pastoriyon

8 Ntons, qaynin tzi tuj Belen, ate'
tuq txq'an pastoriyon aj nkyek'ulun
kwent tuq kyalo' qonik'an.
9 B'ix derepent jun ángel tlajen Qa-
jawil ojaw kanet kywitz b'ix owok
b'an xhk'atun aj ja' tuq akyeqet tzan
tpaj xhchqitz'unal te Qajawil, b'ix
kyetz b'an nkyexob' tuq.
10 Per te ángel oxik tq'uma' ikx-
jani: «¡K'on kxob'! Wetz ma kyin'ul
q'umal jun tpakb'alil galan etetz, b'ix
okyechalajel kyaqil xjal ti'j.
11 Ajna'l ma'tx tz'itz'jik jun koloyon
eti'j, a tetz te Koloyon Aj Q'umankaj
Tuq Oqtxi', a tetz te Tajawil Ti'j
Kyaqil. Ma'tx tz'itz'jik tuj tamaq' te
Dawid.
12 B'ix tzan tel eniky' ti'j te ne', otza-
jel ekamb'a' watzanqex tuj jun chok
kye alo'mj b'ix b'atz'o' tuj tam.»
13 B'ix derepent ejaw kanet b'an
ky'ila'j txq'anky ángel tlajen Dios tza-
jnaqe' tuj ka'j, b'ix nxik kyq'uma' tuq
tb'anil yol te jiq'b'il te Qtata Dios:
14 «Qet jiq'b'a'xwit te Qtata Dios
kyaqil tuj ka'j, b'ix yatzun twitz
tx'o'tx' inkyna'on kye xjal jun
chewsb'il kyk'u'j, kyetz aj b'an
ganime' tzan Qtata Dios.»

* **1:76** Mal 3:1 * **1:77** Luks 3:3 * **1:79** Isa 9:2 * **2:2** Ax: Siren. † **2:5** Owok q'uma' “txu'jel” anke mina' kyok junan, per ojetq ktzaq'b'ej tzan kyjunan.

15 Ya ma kye'aj kye ángel tuj ka'j, kye
pastoriyon e'okten yoliyon [tzan kxik
e'el te ne']. «Qwa'qnajji tuj Belen e'el
kyaqil aj ma'tx tzaj tq'uma' te Qajawil
qetz.»
16 Ntons nkyekayayan tuq tzan
kxik e'el te ne', b'ix otzaj kykamb'a' te
Liy b'ix te Chep, b'ix te ne' watzanqex
tuq tuj kchok kye alo'mj.
17 Ya ma tz'ok kyen te ne', kye pas-
toriyon e'okten q'umal kyaqil aj ojetq
tuq xik q'uma' kyetz tzan te ángel,
18 b'ix kyaqil kye xjal aj e'ok cha'on
kyyol kye pastoriyon eb'ajlab'an ti'j.
19 Yatzun te Liy, kyaqil ntzani cha
tuq atqex tuj tanim.
20 Ya ma kyemeltz'jik kye pas-
toriyon, b'an nqet tuq kyjiq'b'a' te
Qtata Dios b'ix nxik ksi' tuq pixon te
tetz tzan tpaj aj ojetq tz'ok kcha'o' b'ix
aj ojetq tz'ok kyen, kyaqil aj ojetq tuq
ky'ik iktza'x aj oxik q'uma' kyetz tzan
te ángel.

Aj Txik Kyin Te Ne' Jesus Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios

21 Ya ma jakon jun saman tzan tok
si' techalul te ne',* owok ksi' tb'i Jesus,
axkix te tb'i aj oxik q'uma' te Liy tzan
te ángel aj mina' tuq tkaj ky'aqwaj.*
22 B'ix yaji, ya ma ky'ik te tyemp
aj tgan tuq te Kawb'il tzan kykaj
saq tuj twitz Qtata Dios [tzan tpaj
titz'jlen te k'wa'l], kyetz oxik kyin te
k'wa'l Jerusalen tzan tkaj kyq'apo' tuj
tq'ab' Qajawil, iktza'x tz'ib'ankaj tuj
te Kawb'il aj okaj tsi' Moisés oqtxi'.*
23 Komo tz'ib'ankaj tuj tkawb'il te
Qajawil ikxjani: "Kyaqil tb'ay k'wa'l
ichan owokel q'uma' pawankaj te Qa-
jawil."*
24 Ntons eb'ajxwa'q q'apol te kypre-
sent te Qajawil iktza'x q'umankaj tuj
Tkawb'il ikxjani: "Kab'e' tal alpagr
qatzun kab'e' tal tirisculji."*
25 Ntons, tuj aj tyempji nnajan tuq
tuj Jerusalen jun xjal tb'i Simeón. Tetz
jun xjal aj nb'et tuq tuj tume'l tuj
twitz Qtata Dios b'ix b'an nxjanin tuq
Qtata Dios b'ix lo'ik tuq tk'u'j tujb'a'n
te Qtata Dios ojawel tin tuq kyk'u'j
kye aj tijajil Israel [tzan te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi'], b'ix te Txew Dios
atqet tuq tuky'i'l.
26 Te Txew Dios ojetq tuq xik
tq'uma' tetz, nlay tuq kamik qa mina'
tuq tok ten te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi' aj oje kaj swa' tzan te Qtata
Dios.
27 Aj q'ijji te Txew Dios oxik tq'uma'
tuj tanim tzan txik tuj te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios. Aj tpon kyeq'i' kye
k'wa'lon te ne' Jesus tzan kyk'ulun
iktza'xkix te Kawb'il ntq'uma',
28 te Simeón ojaw xhchele' te ne'
b'ix oyolin yol jiq'b'il te Qtata Dios,
oxik tq'uma' te Qtata Dios ikxjani:
29 «Wajaw, ajna'l b'a'n tzan nkamik
tzan tpaj ma'tx achewsaj nk'u'j ik-
tza'x otzaj aq'uma' wetz.
30 Komo ajna'l ma'tx tz'ok wen
tuky'i kykab'il nwitz te Koloyon aj
ma'tx tzaj alajo',
31 b'ix ma'tx b'antik awitza' ikxji
tzan tok kcha'o' kyaqil xjal twitz
tx'o'tx'.
32 Te ja ntzani owokel jun
chk'atunal tuj kywitz kye xjal aj
nya'tx tijajil Israel, b'ix te jun jiq'b'il
kye aj tijajil Israel.»*
33 Ntons, te k'wa'lon b'ix te alon
b'an nkyelab'an tuq ti'j te aj otq'umaj
te Simeón ti'j te ne'.
34 Ntons te Simeón ax eqet tky'iwla'
kye k'wa'lon b'ix oxik tq'uma' tetz te
Liy ikxjani: «Tzaj acha'o', ja ne'ni oje
kaj si' tzan kxik tsi' tuj il ky'ila'j qxjalil
aj tijajil Israel, per ax okoloyon kyi'j
ky'ila'j txq'anky qxjalil.‡ B'ix tetz oje
kaj si' tzan sten qxol te jun seny per
owelal ik'o'.
35 Tzan tpaj tetz, owokel cha'o'
kyaqil aj nyolin tuj kyanim kye
xjal. B'ix tzan tpaj aj oky'el ti'j
awal, owokel jun nim xhcho'nal tuj
awanim.»
36 Ntons ax atqet tuq txini jun xuj
aj yolil tyol Dios, An tb'i. Tetz tme'al

* **2:21** Lev 12:3 * **2:21** Luks 1:31 * **2:22** Lev 12:1-8 * **2:23** Exo 13:2,12 * **2:24** Lev 12:6-8
* **2:32** Isa 42:6; 49:6 ‡ **2:34** Ax: tzan kyjaw jilan ky'ila'j aj tijajil Israel b'ix ax tzan kyjaw teq'i' txq'anky; 1Xhp 2:7-8.

Fanwel tuq, b'ix tijajil Aser, b'ix b'an b'i'xhtky tuq. Tetz cha wuq aq'b'i owok junan tuky'i tichmil
37 b'ix yaji okaj byud. Ojetq tuq jakon kaj tuj oqal (84) aq'b'i tetz, b'ix k'onti'l okaj tsi' te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il tetz nna'on tuq te Qtat, b'ix n'ipan tuq wa'ij tzan txnaq'tzan.
38 Ntons man tuq nyolin te tij [kyuky'i stat te Jesus], te b'i'xh opon kyuky'i'l b'ix oxik tsi' pixon te Qtata Dios ti'j te ne' b'ix oxik tq'uma' ti'j te ne' kyuky'i kyaqil kye xjal aj lo'ik kyk'u'j tzan kykolpjik kye aj Jerusalen.

Aj Tjaw Ky'ib' Te Jesus

39 Ntons, ya ma kyk'uluj kyaqil aj ntq'uma' tuq te Kawb'il, yaji kyetz eb'ajmeltz'jik tuj kyamaq' Nasaret tuj tkwentil Galiley.*
40 Te k'wa'l jun rat stzaj b'ix b'ajq'ij tuq ntzaj si' mas tnab'l b'ix te Qtata Dios nk'ulun tuq nim b'an galan tuky'i'l.
41 Ntons kye stat te Jesus aq'b'ia' tuq nkyexik tuj Jerusalen tuj te q'ij Paskw,*
42 b'ix te Jesus aj tjakon kab'lajuj aq'b'i tetz, ax tetz oxik kyuky'i stat tuj te q'ij iktza'x tuq naq'ike' tzan kxik.
43 Ya ma mankun te q'ij, ikja'n tuq kyajtz kyjay, per te Jesus okajten tuj Jerusalen b'ix kye stat k'onti'l owok ksi' kynab'l ti'j.
44 Kyetz tuj kynab'l qa te Jesus ajun tuq kxol kye kyuky'i'l, ikxji kyetz eb'ajxik b'ix ojetq tuq xik kyb'ete' jun q'ij kyb'ey. Per ya ma qet kyjoyo' kxol kye kyfamily b'ix kye xjal aj kyotzqi'
45 k'onti'l owoknoj kyitza'. Ntons eb'ajmeltz'jik junky'el tuj Jerusalen joyol tetz.
46 Ya ma ky'ik toxi' q'ij tuq tqetlen kyjoyo', owoknoj kywitz tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, wit'lik tuq kxol kye xnaq'tzal Kawb'il, ncha'on tuq kyi'j b'ix nxik tuq xhcha'o' tidi'chq kyetz.
47 B'ix kyaqil kye aj nkyecha'on tuq ti'j b'an nkyelab'an tuq tzan tpaj tlistul b'ix tzan tpaj titza' n'aj stzaq'b'e' kyetz tuky'i jun tume'l b'an galan.
48 Ya ma tz'oknoj tzan kye stat, kyetz oje kyelab'an ti'j. Tzaj te tnan, oxik tq'uma' tetz ikxjani: «¿Wal, tistil ma ak'uluj ikxjani quky'ila? Qetza nqojoyon awi'j, b'an nqob'isuna tuq awi'j.»
49 Te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «¿Tistil nkxjoyon tuq ja'chq? ¿K'onti'l petzun tuq eteb'en wetz presis tzan nten tuj tjay Ntat?»
50 Yatzun kyetz k'onti'l owel kyniky' ti'j aj otzaj tyoli' kyetz.
51 Ntons owaj kyuky'i'l tuj kyamaq' Nasaret, b'ix n'okslan tuq te kyetz. Yatzun te tnan, kyaqil ntzani cha tuq atqex tuj tanim.
52 Te Jesus b'ajq'ij at tuq mas tnab'l b'ix jun rat stzaj, b'ix n'el galan tuq tuj twitz Qtata Dios b'ix tuj kywitz kye xjal.

3

Aj Npakb'an Tuq Te Wa'nch Aj Swal A' Tuj Ky'ixk'oj Tx'o'tx'

Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Wnch 1:19-28

1 Bwen, jweb'lajuj aq'b'ixi' tuq tk'ulb'en mandad te twitzale' k'ulul mandad Tibério César,* ntons te Pónsio Piláto a tuq tetz nk'ulun mandad tuj tkwentil Judey, b'ix te Eródes nk'ulun mandad tuq tuj tkwentil Galiley, b'ix te Lip aj terman nk'ulun mandad tuq tuj tkwentil Iturey b'ix Trakonit, b'ix te Lisánias nk'ulun mandad tuq tuj tkwentil Abiliny,
2 b'ix te Anas b'ix Kaypas a'e' tuq kye pal mas nim kyajwalilji. Ntons tuj aj tyempji, te Qtata Dios oyolin tuky'i Wa'nch aj tk'ajol Sakariy, tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon.
3 Ntons te Wa'nch oky'ik tuj kyaqil luwar qaynin stzi' te Jordan A', nxik tpakb'a' tuq kye xjal tzan tjaw si'

* **2:39** Mat 2:23 * **2:41** Exo 12:1-27; Deu 16:1-8 * **3:1** Aq'b'i 28 DC.

a' kywi' tzan tpaj tjawlen kky'ixpu' kynab'lin tzan tqet najsa' kchoj.
4 Te ntzani oky'ik iktza'x ojetq tuq kaj stz'ib'a' te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi': "Jun xjal opakb'ayon tuky'i nim twi' tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, oxe'l tq'uma' kye xjal, 'Intqet ek'ulu' etib' tzan tpaj tzul te Qajawil, intqet ek'ulu' etib' tzan ek'amon tetz.†
5 Kyaqil [oqtel k'ulu' tzan sten list oj tul te Qajawil, iktza' tuj jun] b'ey oqtel nojslet kyaqil joko'j, oqtel eq'i' kyaqil te witz, qa xq'e'w okajel si' rekt, b'ix kyaqil xb'uk' oqtel parejsa'.
6 Kyaqil xjal owokel kyen titza' te Qtata Dios okoloyon kyi'j.' "
7 Astilji te Wa'nch nxik tuq tq'uma' ikxjani kyuky'i kye xjal aj nkyepon tuq tuky'i'l tzan tjaw si' a' kywi': «¡Etetz a'ix tijajil kan!* ¿Ab'l oje xik q'uman etetz qa okxkoletel ti'j te xhcho'nal aj ch'inky stzaj tsi' [te Qtata Dios]?
8 Astilji pe'eb'etnajji tuj tume'l tzan tqet eyek'u' jun ek'ulb'en aj telponx b'an b'an'ax oje jaw eky'ixpu' enab'lin. B'ix k'on kxyolin ikxjani: "Qetza a'o'na tijajil Abran."* Komo wetz oxe'l nq'uma' etetz, te Qtata Dios kyi'j ja ab'j ntzanije'ni b'a'n tzan tk'ulun tzan kyok tijajil Abran.
9 Ch'inky stzaj tsi' te Qtata Dios jun xhcho'nal kyi'j kye xjal aj nlay jaw kky'expu' kynab'lin, iktza'x qa jun tze' k'onti'l nkaj twitz, ojawel tx'emu' b'ix te tze' owokex xo'o' tuj q'aq'.»*
10 Ntons kye xjal oxik kyqani' tetz ikxjani: «¿Tidi' presis tzan jk'ulun qetza ajna'l?»
11 Te Wa'nch owaj stzaq'b'e': «Ab'l te aj at ky'ila'j‡ moj tq'anaq, intxik tsi' jun moj te aj ch'i meb'a' xjal;§ b'ix te aj at twe', ax a tgan tzan tk'ulun ikxji [kyuky'i kye aj k'onti'l kywe'].»
12 Ntons ax e'ok laq'chet tuky'i Wa'nch txq'an xjal aj peyul chojenj b'ix ax kyetz kygan tuq tzan tjaw si' a' kywi',* b'ix oxik kcha'o' te Wa'nch ikxjani: «Xnaq'tzon, yatzun qetza, ¿tidi' presis tzan jk'uluna?»
13 Ntons te Wa'nch owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «K'on tz'el epeyu' mas tajsik aj oje kaj q'uma'.»
14 Ntons ax txq'an soldad oxik kcha'o' te Wa'nch ikxjani: «Yatzun qetza, ¿tidi' presis tzan jk'uluna?» Te Wa'nch owaj stzaq'b'e' kyetz: «K'on tz'el epeyu' ti'j nijunwt, k'on jaw enik'o' kyil xjal, b'ix pe'eten kontent tuky'i te twi' ek'u'j.»
15 Ntons kye xjal tuj kynab'l, ch'inky tuq tul te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', b'ix nkyeb'isun tuq qa a tuq te Wa'nch,
16 per te Wa'nch oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz b'an'ax njaw nsi' a' ewi' cha a'ox tuky'i a'. Per mas yaj tzul junky aj mas nim tajwalil nwitz wetz. Wetz twitz tetz k'onti'l npon wajwalil ni iktza' jun aq'unon aj n'el tkotpi' tx-ajab' tajaw.* Tetz otzajel tsi' te Txew Dios tuj etanim b'ix owelal teq'i' te nya'tx galan.†
17 [Tetz otk'ulu'tz etuky'i'l iktza' jun aq'unon tuky'i] te txpulb'il eq'i' tuj tq'ab', owelal tpawa' te triw ti'j tib'en, te triw oqtex tk'u'u' tuj tkajon, b'ix oqtel stz'e'sa' te ky'is tuj jun q'aq' aj ni nlay qex tzaj.»
18 Ikxjani te Wa'nch tidi'chq tuq konsej nxik tq'uma' b'ix ikxji nxik tuq tpakb'a' te tpakb'alil galan kyuky'i kye xjal.
19 Ntons te Eródes aj nk'ulun tuq mandad tuj kyaqil tkwentil Galiley, te Wa'nch oje xik tq'uma' tetz nya'tx tuq galan tzan tjaw txujela' te Erodías aj txu'jel tuq Lip aj termanx, b'ix ax nya'tx tuq galan kyaqil aj tidi'chq aj ntk'ulu'.
20 Per mas yaj, te Eródes oqet tk'ulu' junky tidi' b'an nya'tx galan: Oqex tsi' te Wa'nch tuj pres.*

† **3:4** Ax: intqet ek'ulu' galan tb'ey Qajawil, intqet ek'ulu' rekt tb'ey; Isa 40:3-5. * **3:7** Mat 12:34; 23:33 * **3:8** Wnch 8:33 * **3:9** Mat 7:19 ‡ **3:11** Ax: kab'e'. § **3:11** Ax: aj k'onti'l nijunwt. * **3:12** Luks 7:29 * **3:16** Ax: jun pujul twitz txajab' tajaw. † **3:16** Ax: te Txew Dios b'ix q'aq'. Komo tzan tpaj te twuqi' taqan, te q'aq' telponx ti'j te jwisy. * **3:20** Mat 14:3-4; Mak 6:17-18

Aj Tjaw Si' A' Twi' Jesus Tzan Wa'nch
Mat 3:13-17; Mak 1:9-11

21 Ntons, [tzunx tuq] njaw si' a' kywi' kye xjal tzan te Wa'nch, ax te Jesus ojaw si' a' twi' tzan Wa'nch. B'ix aj man tuq nxnaq'tzan, te ka'j owel jaqlik
22 b'ix te Txew Dios oqetz tajsik, b'ix txik e'en aj tqetz iktza' [txik e'en] jun palom, b'ix oxik cha'on twi' Qtata Dios tuj ka'j nyolin tuq ikxjani: «Yatz a'ich nk'wa'al aj ganimich nim witza'. Oje xhch'el njoyo' b'ix nkyinchalaj awi'j.»‡

Kye Tijajil Aj Ja' Owel Te Jesukrist Ti'j Te Stat
Mat 1:1-7

23 Ntons, aj taq'ik tpakb'an Jesus b'ix tzan tonen kxol kye xjal, ojetq tuq jakon lajuj tuj kawnaq (30) aq'b'i tetz. Tuj kynab'l kye xjal tetz tk'ajol Chep. Te Chep tk'ajol Eli,
24 b'ix te Eli tk'ajol Matat, te Matat tk'ajol Lewi, te Lewi tk'ajol Melkiy, te Melkiy tk'ajol Jannay, te Jannay tk'ajol Chep.
25 Te Chep tk'ajol Matatiy, te Matatiy tk'ajol Amos, te Amos tk'ajol Naum, te Naum tk'ajol Exhli, te Exhli tk'ajol Nagay.
26 Te Nagay tk'ajol Xhmat, te Xhmat tk'ajol Matatiy, te Matatiy tk'ajol Semeyin, te Semeyin tk'ajol Josek, te Josek tk'ajol Xhjoda.
27 Te Xhjoda tk'ajol Xhwa'nan, te Xhwa'nan tk'ajol Xhe's, te Xhe's tk'ajol Xhbabe'l, te Xhbabe'l tk'ajol Xhlatye'l, te Xhlatye'l tk'ajol Neri.
28 Te Neri tk'ajol Melkiy, te Melkiy tk'ajol Adiy, te Adiy tk'ajol Kosam, te Kosam tk'ajol Elmadam, te Elmadam tk'ajol Xh'er.
29 Te Xh'er tk'ajol Chowe,§ te Chowe tk'ajol Elye'xh, te Elye'xh tk'ajol Chorim, te Chorim tk'ajol Mattat, te Mattat tk'ajol Lewi.
30 Te Lewi tk'ajol Xhmo'nch, te Xhmo'nch tk'ajol Juda, te Juda tk'ajol Chep, te Chep tk'ajol Jonan, te Jonan tk'ajol Elyakim.
31 Te Elyakim tk'ajol Meley, te Meley tk'ajol Menn, te Menn tk'ajol Mattatay, te Mattatay tk'ajol Natam.
32 Te Natam tk'ajol Dawid, te Dawid tk'ajol Jesay,* te Jesay tk'ajol Jobed, te Jobed tk'ajol Boxh, te Boxh tk'ajol Xha'l,† te Xha'l tk'ajol Nason.
33 Te Nason tk'ajol Aminadab, te Aminadab tk'ajol Admin, te Admin tk'ajol Arni, te Arni tk'ajol Esrom, te Esrom tk'ajol Pars, te Pars tk'ajol Juda.
34 Te Juda tk'ajol Jacob, te Jacob tk'ajol Isak, te Isak tk'ajol Abran, te Abran tk'ajol Tar, te Tar tk'ajol Nakor.
35 Te Nakor tk'ajol Xheruk, te Xheruk tk'ajol Xhagaw, te Xhagaw tk'ajol Palek, te Palek tk'ajol Eber, te Eber tk'ajol Xha'l.
36 Te Xha'l tk'ajol Kaynan, te Kaynan tk'ajol Arpaks, te Arpaks tk'ajol Xhem, te Xhem tk'ajol Noe, te Noe tk'ajol Xhme'k.
37 Te Xhme'k tk'ajol Matoxha'l, te Matoxha'l tk'ajol Enok, te Enok tk'ajol Jaret, te Jaret tk'ajol Xhmale'l, te Xhmale'l tk'ajol Kaynan.
38 Te Kaynan tk'ajol Enos, te Enos tk'ajol Set, te Set tk'ajol Adan, te Adan tk'wa'al Qtata Dios.

4

Aj Tqet K'ulu' Probar Jesus Tzan Te Tajaw Choj
Mat 4:1-11; Mak 1:12-13

1 Ntons te Jesus ya ma meltz'jik stzi' te Jordan A', tetz atqex tuq te Txew Dios tuj tanim tuky'i nim tajwalil, b'ix oxik in tzan te Txew Dios tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon,
2 b'ix tzi oqeten kawnaq (40) q'ij, b'ix te Tajaw Choj nxik tuq tq'uma' ti'chq tetz tzan tqet tuq tz'aqik titza'.

‡ **3:22** Te ja yol ntzani tuj yol gryeg at kab'e' tidi' telponx: jun telponx iktza' "oje xhch'el njoyo'" b'ix ax telponx iktza' "nkyinchalaj awi'j"; Isa 42:1; Mat 12:18; 17:5; Mak 9:7; Luks 9:35. § **3:29** Ax: Jesus. * **3:32** Ax: Isaí. † **3:32** Ax: Salmon n'ok q'uma', per te tb'i tuj yol gryeg mas iktza' Sala, astilji n'ok q'uma' Xha'l tuj qyol.

Tuj aj kawnaq (40) q'ijji, te Jesus
k'onti'l owa'an ch'inwt, b'ix otna'oj
wa'ij.

3 Ntons tzaj te Tajaw Choj, oxik
tq'uma' tetz te Jesus ikxjani: «Qa
yatz b'an'ax a'ich Tk'wa'al Dios, in-
txik aq'uma' kye ja ab'jni tzan kyok
wab'j.»

4 Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e':
«[Tuj te Tu'jal Dios] tz'ib'ankaj ikx-
jani: "Nya'tx a'ox tuky'i wab'j itz'oj
jun xjal."»*

5 Yaji te Tajaw Choj oxik teq'i'ky te
Jesus twi' jun witz, b'ix tuj jun rat
oxik tyek'u' kyaqil kye amaq' twitz
tx'o'tx'.*

6 Ntons oxik tq'uma' te Tajaw Choj
te Jesus ikxjani: «Wetz oxe'l nsi' awa-
jwalil tzan ak'ulun mandad tuj kyaqil
ja amaq'ni b'ix oxe'l nsi' yatz kyaqil
aj b'an tb'anil aj at te kyetz tzan tpaj
oje tzaj si' wetz kyaqil, b'ix wetz b'a'n
tzan txik nsi' tuky'i junky aj ja' wetz
ngan tzan txik nsi'.

7 Qa yatz ochtel mejlet nwitz b'ix qa
okyinqtel ana'o', ntons kyaqil owokel
te yatz.»

8 Per tzaj te Jesus, owaj stzaq'b'e'
ikxjani: «Tuj Tu'jal Dios nyolin ikx-
jani: "Intqet ana'o' a'ox te Qtata Dios
aj Awajawil, b'ix intqet awoksla' a'ox
te tetz."»*

9 Yaji te Tajaw Choj oxik teq'i'ky te
Jesus tuj te amaq' Jerusalen b'ix ojax
tin twi' te Nin Jay Nab'il Qtata Dios aj
ja' mas nim twa'lkal b'ix oxik tq'uma'
tetz ikxjani: «Qa b'an'ax a'ich Tk'wa'al
Dios, intxik axon awib' qetl,

10 komo tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal
Dios], "Tuj kyq'ab' kye ángel aj
nkye'aq'unan te tetz ochkajel tsi' tzan
aqet kykolo',"*

11 b'ix "ochjawel kyin tuj kyq'ab'
tzan k'on aqet tz'aqik ti'j ab'j."»*

12 Per ya te Jesus oxik tq'uma' ikx-
jani: «Ax nyolin tuj te Tu'jal Dios ikx-
jani: "K'on qet ab'isu' tzan tqet asi' tuj
preb te Qtata Dios aj Awajawil."»*

13 Yaji te Tajaw Choj k'onti'l
owoknoj junky tume'l tzan tqet
tz'aqik te Jesus titza'; ntons okaj tkola'
jun tyemp.

Aj Taq'ik Tpakb'an Te Jesus Tuj Galiley
Mat 4:12-17; Mak 1:14-15

14 Yaji te Jesus oxik junky'el tuj
tkwentil Galiley b'ix te Txew Dios
nxik tuq tsi' nim tajwalil b'ix kyaqil
kye xjal ja'chq nxik kcha'o' tuq te
tpakb'alil ti'j.

15 Tetz nxnaq'tzan tuq kyuj kye
jay nab'il Dios b'ix kye xjal nqet tuq
kyjiq'b'a'.

Aj Tpon Jesus Tuj Amaq' Nasaret
Mat 13:53-58; Mak 6:1-6

16 Yaji te Jesus oxik Nasaret, te
amaq' aj ja' ojaw ky'ib'. Tuj jun q'ij
ojla'mj owox tuj te jay nab'il Qtata
Dios, iktza'x tuq tetz naq'ik tzan tox,
ojaw wa'let tzan tjaw te'e' te Tu'jal
Dios

17 b'ix oxik si' tetz te u'j aj stz'ib'en
te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi'. B'ix
ya ma tz'el tjaqo' te u'j, owoknoj twitz
aj ja' tz'ib'ankaj ikxjani:*

18 "Te Txew Dios atqet wuky'i'l,
tetz in'el tjoyo' tzan txik nq'uma'
jun tpakb'alil galan kye meb'a' xjal,
intzaj tlajo' tzan txik npakb'a' tzan
kykolpjik kye aj [tzyume' iktza'] pres
ate' b'ix tzan tjaw njaqo' kywitz kye
moy b'ix tzan kxik ntzoqpi' kye aj
nkyeqet mosi'

19 b'ix tzan txik npakb'a' ma'tx pon
te tyemp tzan tkolon te Qajawil kyi'j
kye xjal."

20 Yaji te Jesus oqet tlamo' te u'j b'ix
oxik tq'apo' te aj n'onen tuq tuj te
jay nab'il Qtata Dios, b'ix oqet wit'let.
B'ix kyaqil eb'ajk'ab'let ti'j.

21 Yaji tetz owaq'ik tzan tyolin
kyuky'i'l ikxjani: «Te ja ntzani aj
nyolin tuj Tu'jal Dios, ajna'l ma'txkix
pon ikxji exol etetz.»

22 Kyaqil nkyeyolin tuq galan ti'j Je-
sus b'ix nkyeb'ajlab'an tuq tzan tpaj
te tyol aj nxik tuq tq'uma' b'an galan.

* **4:4** Deu 8:3 * **4:5** Mat 4:8 * **4:8** Deu 6:13 * **4:10** Sal 91:11 * **4:11** Sal 91:12 * **4:12** Deu 6:16; Chaw 1:13 * **4:17** Isa 61:1-2

Nkyecha'on tuq kyib'kyib'x ikxjani:
«¿Nya'tx petzun aj ntzani tk'ajol te
Chep?»
23 Yaji tetz owaj stzaq'b'e' ikxjani:
«Etetz otzajelkix eq'uma' wetz te aj
yolb'enj ikxjani: “Q'anon, intqet
aq'ana' awib'x najji.” [B'ix ax otzajel
eq'uma' ikxjani:] “Oje tz'ok qcha'o'na
tidi'chq b'an tb'anil ma'tx qet ak'ulu'
tuj amaq' Capernaúm; intqet ak'ulu'
najji junky'el tzani tuj awamaq'xni.”»
24 Ax oxik tyoli' ikxjani: «Wetz
oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ni-
junwt aj yolil tyol Dios nqet k'amo' tuj
tamaq'x.*
25 Per oxe'l nq'uma' te b'an'ax, ke-
tant tuq kye byud [tzani] tuj Israel
aj tyemp aj tul te Eliys tlajen Dios
oqtxi', aj k'onti'l otzaj jab' twitz ka'j
oxe aq'b'i tuky'i mey b'ix owul jun
nim wa'ij tuj kyaqil amaq'.*
26 Per te Eliys k'onti'l oxik lajo' tjay
nijunwt te kyetz sinoke tjay jun byud
aj Sarept tuj tkwentil Sidon.*
27 B'ix tuj aj tyemp aj atqet tuq te
Elisey aj yolil tyol Dios oqtxi', ate'
tuq ky'ila'j xjal aj at tuq lepr kyyab'il
[tzani] tuj Israel, per nijunwt kyetz
owel in kyyab'il, sinoke a'ox te Na-
man, jun aj Siry.»*
28 Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, kyaqil
kye xjal tuj te jay nab'il Qtata Dios
eb'ajjaw q'ojlik.*
29 Kkyaqil eb'aj'oklab'un ti'j Jesus
b'ix owex kyin tuj te amaq', oxik kyin
twi' jun xaq xtxa'm te amaq', kygan
tuq tzan txik kxo'o' twi' te xaq.
30 Per te Jesus cha owel jotlik tuj
kyq'ab', owex kxol b'ix oxik.

Aj Tjatz Teq'i' Jesus Jun Malspirit Tuj Tanim Jun Xjal
Mak 1:21-28

31 Ntons, te Jesus oxik tuj amaq'
Capernaúm tuj tkwentil Galiley b'ix
kyaqil q'ij ojla'mj nkyexik tuq tx-
naq'tza' kye xjal.
32 Kye xjal b'an nkyelab'an tuq ti'j te
aj nxik txnaq'tza' tzan tpaj tetz nyolin
tuq tuky'i tajwalil.*
33 Ntons, tuj te jay nab'il Qtata Dios
atqet tuq jun xjal aj atqex jun mal-
spirit tuj tanim b'ix ojaw siky'in kon-
gan ikxjani:
34 «¿Ti' n'ajoyo' qxola yatz Jesus aj
Nasaret? ¿Ti'tzun, ma'tx xhch'ul tzan
qpon anajsa'na? Wetz wotzqi' a'ich.
Yatz pawamich a'ox te Dios.»
35 Yatzun te Jesus oxik tmiyo'
te malspirit, oxik tq'uma' ikxjani:
«¡Xnatzi', b'ix pajatz tuj tanim ja
xjalni!» Ntons te malspirit oqet txon
te xjal twitz tx'o'tx' kywitz kyaqil
b'ix ojatz tuj tanim b'ix k'onti'l owok
tk'ulu' jun nya'tx galan ti'j te xjal.
36 Kyaqil kye xjal etzajb'aj b'ix
nkyeyolin tuq ikxjani: «¿Tidi' te aj
ntq'uma'ni? Tuky'i jun tajwalil b'ix
tuky'i nim tpoder nxik tk'ulu' man-
dad tzan kyjatz kye malspirit, b'ix
kyetz nkyejatz.»
37 Kkyaqil kye xjal tuj kyaqil luwar
tzi n'ok tuq kcha'o' ti'j Jesus.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tji' Xhpe'y
Mat 8:14-15; Mak 1:29-31

38 Ntons, te Jesus owetz tuj te jay
nab'il Qtata Dios b'ix oxik tjay Si-
mon.† Tji' te Simon b'an jwert tuq at
tuky'i kyaq, astilji oqet kywitz twitz
Jesus [tzan tuq tqet tq'ana'].
39 Ntons te Jesus owok laq'chet, b'ix
oxik tk'ulu' mandad tzan tel te kyaq
b'ix te kyaq owel ti'j. B'eyxnajji te
xuj ojaw wa'let b'ix owaq'ik tzan kxik
tk'a'cha'.

Aj Kyqet Tq'ana' Jesus Ky'ila'j Yab'
Mat 8:16-17; Mak 1:32-34

40 Ya ma jakul te q'ij, kyaqil kye
xjal aj kyotzqi' tuq jun yab' kxol tuky'i
kwalker yab'il, oxik kyeq'i' twitz Je-
sus b'ix tetz oqet tsi' tq'ab' kyajsik jun-
junchaq te kyetz b'ix eb'ajqet tq'ana'.
41 Ax eb'ajjatz tin malspirit tuj
kyanim ky'ila'j kye xjal b'ix nkye-
siky'in tuq ikxjani: «Yatz a'ich

* **4:24** Wnch 4:44 * **4:25** 1Re 17:1 * **4:26** 1Re 17:8-16 * **4:27** 2Re 5:1-14 * **4:28** Eb'ajjaw q'ojlik tzan tpaj kye aj Siry b'ix kye a'e' aj Sidon a'e' kyajq'oj tuq. * **4:32** Mat 7:28-29 † **4:38** Ax: Xhpe'y.

Tk'wa'al Dios.» Per te Jesus nkyexik tuq tmiyo' kye malspirit b'ix k'onti'l tuq nkyestzoqpi' tzan kyyolin ti'j tzan tpaj kyetz kyeb'en tuq tetz aji te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.

Aj Tpakb'an Jesus Ja'chq Tuj Galiley
Mak 1:35-39

42 Ya ma qoxhk'ate', te Jesus owex xtxa'm te amaq' tuj jun luwar b'an takun aj ja' k'onti'l xjal. Per kye xjal nkyejoyon tuq ti'j b'ix eb'ajpon aj ja' tuq atqet tetz b'ix oqet tuq ktzyu' tzan k'on txik tuj junky part.
43 Per tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ax presis tzan txik npakb'a' tuj txq'anky amaq' te tpakb'alil galan ti'j te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios, komo astilji wetz intzaj lajo'.»
44 Astilji te Jesus oxik ja'chq tuj tkwentil Judey, b'ix nxik tuq tpakb'a' te tpakb'alil galan kyuj kye jay nab'il Dios.*

5

Aj Tkaj Ksi' Kyaq'un Ox Xjal Chimol Kyiy Tzan Kyok Lapet Ti'j Jesus
Mat 4:18-22; Mak 1:16-20

1 Jun q'ij te Jesus atqet tuq stzi' te Jenesaret A', b'ix ky'ila'j xjal n'ok tuq kyb'etz'a' kyib' tzan tok kcha'o' [te aj ntxnaq'tza' tuq ti'j] tyol Qtata Dios.
2 Te Jesus exik te'e' kab'e' bark stzi' te a', b'ix kye chimol kyiy ojetq tuq kyqetz b'ix nkyetx'ajon tuq te kypa.
3 Ntons te Jesus ojax tuj jun bark, aj tbark tuq te Simon,* b'ix oxik tqani' tzan tox tpilq'u' ch'inky te bark tuj te a'. Yaji oqet wit'let xtxa'm te bark b'ix owaq'ik tzan kxik txnaq'tza' kye xjal.*
4 Ya ma mankun tyolin kyuky'i kye xjal, oxik tq'uma' tetz te Simon ikxjani: «Intxik awin te abark aj ja' nim txe' b'ix intqex exon te epa tzan kyjatz etin kye kyiy.»
5 Ntons te Simon owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Xnaq'tzon, qetza ma'tx tz'ex qaq'b'ilna tzan qaq'unan b'ix k'onti'l ma jatz ch'inwt.* Per qa yatz n'aq'uma', ntons oqtex nsi' te pa.»
6 Ya ma qex ksi' te kypa, ejatz kyin ky'ila'j kyiy b'ix te kypa ikja'n tuq tel laqik.*
7 Astilji etzaj kxmatxb'e' kye txq'anky kyuky'i'l tuj junky bark, tzan tuq kypon onel kyetz. Ntons kye kyuky'i'l eb'ajpon b'ix eb'ajnoj kykab'il kye bark, b'ix ch'inky tuq eb'ajxik mulan tzan talal.
8 Tzan tpaj ntzani te Simon oqet mejlet twitz te Jesus b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, intel apawa' awib' wi'j; wetz a'in jun chimol choj.»
9 Komo te Simon b'ix kye txq'anky tuky'i'l ojetq tuq kyexob' tzan tpaj tjatzlen kyin ale' kyiyji.
10 B'ix ax te Jacobo† b'ix te Wa'nch a'e' tk'ajol Sebedey, kyetz ax a'e' tuq tuky'i'l Simon, ax kyetz xob'naqe' tuq. Per te Jesus oxik tq'uma' te Simon: «K'on txob'. Ajna'l yatz oxhchimoyon xjal [te Qtata Dios].»
11 Ntons oxik kyin te kybark stzi' te a', tzi okaj ksi' kyaqil b'ix e'ok lapet ti'j Jesus.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Yab' Tuq Tuky'i Lepr
Mat 8:1-4; Mak 1:40-45

12 Jun q'ij aj atqet tuq te Jesus tuj jun amaq', opon jun xjal tuky'i'l, at tuq te yab'il lepr ti'j kyaqil xhchi'jel. Ya ma xik ten tetz te Jesus, oqet mejlet tuky'i twitz max twitz tx'o'tx', oqet twitz twitz Jesus ikxjani: «Tat, qa yatz agan, b'a'n tzan tel awin ch'in te nyab'il.»
13 Ntons te Jesus owok tmako' tuky'i tq'ab' b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Wetz ngan. Pab'antik.» B'eyxnajji owel te lepr ti'j te yab'.
14 Oxik tq'uma' te Jesus tetz ikxjani: «K'on xik aq'uma' te nijunwt. Pax yek'ul awib' twitz te pal, b'ix intxik awin te awoyej aj telponx ma'tx chb'antik iktza' aj okaj tq'uma' Moisés [oqtxi'],* ikxji tzan tok kyen kye pal

* **4:44** Luks 5:1 * **5:3** Ax: Xhpe'y. * **5:3** Mat 13:1-2; Mak 3:9-10; 4:1 * **5:5** Wnch 21:3 * **5:6** Wnch 21:6 † **5:10** Ax: Chaw. * **5:14** Lev 14:1-32

yatz ma'tx chb'antik tuky'i aj ayab'il ni'n.»
15 Per ja'chq tuq n'ok cha'o' te tpakb'alil ti'j te Jesus b'ix ky'ila'j xjal n'ok tuq kchimo' kyib' cha'oyon ti'j b'ix tzan tuq kyqet q'ana' tuky'i kyyab'il.
16 Per te Jesus kob'chaq tuq nxikkix xnaq'tzon tuky'i te Qtata Dios aj ja' k'onti'l ate' tuq xjal.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Yab' Kamnaq Tuq Toq
Mat 9:1-8; Mak 2:1-12

17 Ntons, jun q'ij te Jesus nxnaq'tzan tuq kye xjal, b'ix ate' tuq junjun xjal aj b'uch'uj Parisey b'ix xnaq'tzal Kawb'il, kyetz tzajnaqe' tuq tuj kyaqil aldey tuj tkwentil Galiley b'ix tkwentil Judey b'ix te amaq' Jerusalen, b'ix te Jesus at tuq tajwalil Qtata Dios tuky'i'l tzan tq'anan xjal.
18 Ntons eb'ajpon txq'an xjal eq'i' tuq kyitza' jun yab' aj kamnaqe' tuq toq, kyetz kygan tuq tzan tox kyin te yab' tuj te jay tzan tqet ksi' twitz Jesus.
19 Per k'onti'l ob'antik tzan tox kyin tzan tpaj ajun xjal tuq; astilji eb'ajjax twi' te jay b'ix [ojaw kypuju'] te tej b'ix oqex kytumb'a' te yab' twitz twatb'il twi' te jay, oqex kytumb'a' kywitz kyaqil tzan tkyaqon twitz Jesus.
20 Ya ma tz'ok ten te Jesus titza' tuq wit'lik kyk'u'j ti'j, ntons oxik tq'uma' tetz te yab' ikxjani: «Yatz ajna'l te achoj ma'tx qet najslet.»
21 Ntons kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj b'uch'uj Parisey nkyeb'isun tuq ikxjani: «¿Tidi' tetz tajwalil tuj tnab'l tzan txik tq'uma' xmayb'il ti'j Dios? ¿Ab'l junky b'a'n tzan tnajsan qchoj twitz te Qtata Dios?»
22 Per te Jesus owel tniky' tidi' tuq nqet kyb'isu' b'ix oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tistil etetz nkxb'isun tuj etanim ikxji?
23 ¿Alkyetz nya'tx kwest tzan txik jq'uma': "Te achoj ma'tx qet najslet" qatzun "pajaw wa'let b'ix pab'et"?
24 Per tzan tel eniky' [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] at wajwalil tzani twitz tx'o'tx' tzan tqet nnajsa' kchoj xjal,» (ntons oxik tq'uma' tetz te yab' ikxjani): «Oxe'l nq'uma' yatz, pajaw wa'let, intjaw awin awatb'il b'ix pax ajay.»
25 B'eyxnajji te xjal ojaw wa'let kywitz kyaqil, ojaw tin te twatb'il aj ja' tuq atqet, b'ix owaj tjay, b'an nqet tuq tjiq'b'a' Qtata Dios.
26 Kyaqil kye xjal b'an nkyelab'an tuq b'ix b'an nqet tuq kyjiq'b'a' Qtata Dios, b'ix ojetq tuq kyetzajb'aj, b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «Ajna'l ma'tx tz'ok qen tidi'chq aj b'an nqolab'an ti'j.»

Aj Txik Tuk'le' Te Jesus Lewi Tzan Tok Lapet Ti'j
Mat 9:9-13; Mak 2:13-17

27 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus owex tzi b'ix oxik ten jun xjal aj peyul chojenj b'ix tetz tb'i Lewi‡ b'ix wit'liqet tuq aj ja' n'el tpeyu' te chojenj. Te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Pawok lapet wi'j.»
28 Ntons te Lewi ojaw wa'let, okaj tsi' kyaqil b'ix oxik lapet ti'j Jesus.
29 Yaji te Lewi etzaj tuk'le' ky'ila'j xtxoken tuj tjay, b'ix oqet tsi' jun kywe' b'ix ky'ila'j tuq kye aj peyul chojenj b'ix txq'anky xjal nkyewa'an tuq kyuky'i'l twimes.
30 B'ix kye b'uch'uj Parisey b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il kxol kyetz, kyetz nkye'ok tuq kyili' kye txnaq'atz Jesus, nkyeyolin tuq ikxjani: «¿Tistil etetz nkxwa'an kxol kye aj peyul chojenj b'ix kxol kye aj chimol choj?»
31 Tzaj te Jesus, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Kye aj b'a'ne' nya'tx presis jun q'anon kyi'j, per yatzun kye aj yab'e' a tgan jun q'anon kyi'j.
32 Ikxji k'onti'l in'ul joyol kye aj k'onti'l kchoj sinoke in'ul joyol kye aj at kchoj tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin.»

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Oj Qipan Wa'ij Tzan Qxnaq'tzan
Mat 9:14-17; Mak 2:18-22

33 Oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «Kye a'e' txnaq'atz Wa'nch

‡ **5:27** Te Lewi ax Matey tuq tb'i.

b'ix kye kxnaq'atz kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz ko'chq nkye'ipan wa'ij tzan kxnaq'tzan nim, per yatzun yatz axnaq'atz nkyewa'an kixi' b'ix nkye'uk'an.»

34 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun? ¿B'a'n petzun tzan kyipan wa'ij kye xtxoken jun xjal aj owokel mojlet qa tetz man atqet kyuky'i'l?

35 Per opoyon jun or oj txik eq'i' te xjal aj owokel mojlet, ntons maxji okye'ipayon wa'ij.»

36 B'ix ax oxik tq'uma' kyetz jun yek'b'il ikxjani: «Nijunwt ab'l nqet tk'upu' jun xq'apj ak'a'j tzan tok tremyenti' ti'j jun xq'apj q'anq. Qa oqtel tk'ulu'-wit ikxji, ntons te remyent ak'a'j olaqelkixi' b'ix nlay kaj galan tuky'i te q'anq.»

37 [Ax oxik tq'uma' junky yek'b'il ikxjani:] «B'ix nijunwt nqex tsi' ta'al ub man telentz tuj jun tx'u'y tz'u'm q'anq tzan tpaj te aj man telentz owelal tlaqu' te tx'u'y q'anq b'ix ikxji te ta'al ub b'ix te tx'u'y kykab'il okyepoyonaj.

38 Astilji a tgan tzan tqex si'let te ta'al ub man telentz tuj jun tx'u'y man ak'a'j.

39 Nijunwt aj n'uk'an te ta'al ub tx'amsa' oxe'l tuk'a'ky te aj man telentz tzan tpaj otq'uma'tz "te aj tx'amsa' mas galan."»

6

Aj Txik Tq'uma' Jesus A Tetz Te Tajaw Te Q'ij Ojla'mj
Mat 12:1-8; Mak 2:23-28

1 Ntons jun q'ij ojla'mj, te Jesus nb'et tuq tuj jun awalj. Kye txnaq'atz njaw tuq kytoqi' ch'in twitz triw, n'etz tuq kypoq'o', b'ix nxik tuq kyk'uxu'.

2 Tzaj kye txq'an aj b'uch'uj Parisey, oxik kcha'o' ikxjani: «¿Tistil etetz nqet ek'ulu' jun tidi' aj xjan tzan jk'ulun tuj jun q'ij ojla'mj?»

3 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun, mina' tjaw eten tidi' oqet tk'ulu' te Dawid aj at tuq wa'ij ti'j tetz kyuky'i a'e' tuky'i'l?

4 Owox tuj te jay tabernáculo aj ja' tuq atqet xhchk'atunal te Qtata Dios, ojaw stzyu' te wab'j aj q'apomaj tuq te Qtat b'ix owa'an ti'j b'ix ax oxik tsi' kye a'e' tuky'i'l, anke te Kawb'il nyolin a'ox kye pal b'a'n tzan kywa'an aj wab'jji.»*

5 Ntons, yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «[Wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] at wajwalil ti'j te q'ij ojla'mj.»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Yab' Tuj Jun Q'ij Ojla'mj
Mat 12:9-14; Mak 3:1-6

6 Ntons tuj junky q'ij ojla'mj te Jesus owox tuj te jay nab'il Dios, owaq'ik tzan txnaq'tzan kye xjal. Atqet tuq jun xjal tzi kamnaq tuq te tq'ab' aj tb'anq'ab',

7 b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj b'uch'uj Parisey nkyeka'yin tuq ti'j Jesus qa oqtel tuq tq'ana' tuj te q'ij ojla'mj, ikxji tzan tuq txik kypoqo' te Jesus tuky'i jun til.

8 Per tetz teb'en tuq te aj nkyb'isu', astilji oxik tq'uma' te yab' ikxjani: «Pajaw wa'let b'ix paqeten nink'ajchaq kxol kye xjal.» Ntons te yab' ojaw wa'let b'ix oqeten kxol.

9 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kye txq'anky: «Wetz oxe'l ncha'o' jun tidi' etetz. ¿Nyolin pe' te Kawb'il tzan jk'ulun jun galan tuj jun q'ij ojla'mj, qatzun tzan jk'ulun jun nya'tx galanji? ¿Nyolin pe' tzan jkolon kyi'j xjal qatzun tzan kyqet jkansa'ji?»

10 Yaji exik te'e' kyaqil kye aj akyeqet tuq tk'atzaj b'ix oxik tq'uma' tetz te yab' ikxjani: «Intel awin aq'ab'.» Yaji te yab' owel tin tq'ab' b'ix ob'antik.

11 Per kye aj nkyeq'ojin tuq ti'j te Jesus, kyetz eb'ajjaw q'ojlik nim b'ix e'aq'ik tzan kywulululun aber tidi' tuq owokel kyk'ulu' ti'j.

* **6:4** Lev 24:9; 1Sa 21:1-6

Aj Kyel Tjoyo' Jesus Kykab'lajujil Tky'ixel
Mat 10:1-4; Mak 3:13-19

12 Ntons tuj aj tyempji, jun q'ij te Jesus oxik xnaq'tzon twi' jun witz, b'ix owex taq'b'il tzan txnaq'tzan tuky'i Qtata Dios.
13 Ya ma qo xhk'ate', etzaj tuk'le' kye txnaq'atz b'ix e'el tjoyo' kab'lajuj kxol kyaqil b'ix e'ok tq'uma' kyetz tky'ixel.
14 [Aj ntzanije' kye aj e'el tjoyo':] Owel tjoyo' te Simon, b'ix owok tsi' tb'i Xhpe'y; b'ix owel tjoyo' te Lexh aj titz'in Xhpe'y, b'ix te Jacobo* b'ix te Wa'nch, b'ix te Lip b'ix te Xhto'l,
15 b'ix te Matey, b'ix te Maxh, b'ix te Jacobo† aj tk'ajol Alfey, b'ix te Simon aj n'ok q'uma' Selot,
16 b'ix te Juds aj terman Jacobo,‡ b'ix te junky Juds aj Judas Iskaryot aj ojaw meltz'jik ti'j.

Aj Kxik Txnaq'tza' Jesus Ky'ila'j Xjal
Mat 4:23-25

17 Te Jesus oqetz twi' te witz kyuky'i'l b'ix eqeten tuj jun chq'aj b'ix ojetq tuq tz'ok kchimo' kyib' ky'ila'j xjal aj nkye'ok tuq lapet ti'j b'ix ax ky'ila'j xjal aj ja'chq tuj tkwentil Judey b'ix aj amaq' Jerusalen b'ix aj te nim chq'aj tkwentil Tir xtxa'm te nim a' b'ix aj tkwentil Sidon. Eb'ajpon cha'oyon ti'j Jesus b'ix eb'ajpon tzan kyqet q'ana' ti'j kyyab'il.
18 Kye xjal aj n'ok kyen tuq twitz xhcho'nal tzan kypaj kye malspirit ax nkyeb'antik tuq titza'.
19 Kkyaqil tuq kye xjal kygan tuq tzan tok kymako' te Jesus tzan tpaj at tuq jun tajwalil tzan tq'anan b'ix oj tok kymako' n'el tuq te kyyab'il.

Te Aj Tb'anil Oky'el Kyi'j Kye Aj N'ok Kyen Twitz Xhcho'nal
Mat 5:1-12

20 Te Jesus eb'ajxik ten kye aj nkye'ok tuq lapet ti'j b'ix oxik tyoli' kyetz ikxjani: «Galanx-alo etetz aj b'is atix,§ komo etetz atikxqet tuj tq'ab' Qtata Dios.
21 Galanx-alo etetz aj n'ok eten twitz wa'ij, komo etetz okxnojel b'an byenech. Galanx-alo etetz aj nkx'oq' ajna'l, komo mas yaj etetz okxtze'yon.*
22 Galanx-alo etetz qa kye xjal nkx'ok kyq'oji' tzan npaj [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix qa kye xjal k'onti'lky nkx'ok kyq'olb'e', b'ix nkx'ok yaso', b'ix oj etel kyik'o' iktza' etetz nya'tx galan xjal a'ix.*
23 Pe'eten waq kontent b'ix pe'echalaj waq tuj aj q'ijji tzan tpaj etetz otzajel si' jun nim b'a'n tb'anil te etetz tuj ka'j. Ax ikxji okyk'uluj kye kyijajil kyetz kyi'j kye aj yolil tyol Dios oqtxi', [eb'aj'el kyik'o'].*
24 Per last etetz aj q'inon a'ix ajna'l, komo etetz ma'tx ek'amoj kyaqil.
25 Last etetz a'ix aj at kyaqil etetz ajna'l, komo owokel eten twitz wa'ij. Last etetz a'ix aj nkxtze'en ajna'l, komo otzajel ena'on tetz b'ix okx'oq'el tzan xhcho'nal.
26 Last etetz a'ix aj nkxqet jiq'b'a' tzan kyaqil xjal, komo ikxji okyk'uluj kye kyijajil kyetz kyi'j kye aj nya'tx b'an'ax yolil tyol Dios.»

Presis Tzan Kyqet Qgani' Kye Qajq'oj
Mat 5:38-48; 7:12

27 «Per etetz aj nkxcha'on wi'j ajna'l oxe'l nq'uma' etetz: Inkyqet egani' kye etajq'oj, b'ix pe'ek'ulun jun galan kyi'j kye aj nkye'ok ajq'ojan etetz,
28 b'ix inkyqet eky'iwla' kye aj nkyeqanb'en etajsik, b'ix pe'exnaq'tzan jun galan kyi'j kye aj n'ok kyk'ulu' nya'tx galan eti'j.
29 Qa at ab'l n'ok loqtz'an jun aq'o'tx, intxik asi' te junky palaj; b'ix qa at ab'l owelal eq'in te atxo'w, k'on qet axk'ayi' tzan txik tin te akamixh.
30 Ab'l aj otzajel tqani' jun tidi' yatz, intxik asi'; b'ix te aj owelal teq'i' jun tidi' yatz, k'on xik aqani' junky'el.

* **6:14** Ax: Chaw. † **6:15** Ax: Chaw. ‡ **6:16** Ax: Chaw. § **6:20** Ax: aj meb'a' xjal a'ix; Mat 5:3.
* **6:21** Mat 5:4 * **6:22** 1Xhp 4:14 * **6:23** 2Cró 36:16; Kya 7:52

31 Intqet ek'ulu' etetz kyuky'i
txq'anky iktza'x etetz egan tzan
kyk'ulun txq'anky etuky'i'l.
32 Komo qa etetz nkyeqet egani'
a'ox kye aj nkyeqet ganin te etetz,
¿tidi' jun galan n'ek'ulu' ikxji? Komo
ax kye aj chimol choj nkyek'ulun
ikxji.
33 B'ix qa etetz nqet ek'ulu' jun
galan a'ox kyi'j kye aj nkyek'ulun
jun galan eti'j, ¿tidi' jun tb'anil nqet
ek'ulu' ikxji? Komo ax kye aj chimol
choj nkyek'ulun ikxji kxol kyetz.
34 B'ix qa etetz nxik esi' tky'ex junky
aj b'a'n tzan tok xhchojo' junky'el,
¿tidi' jun galan n'ek'ulu' ikxji? Komo
ax kye aj chimol choj nxik ksi' tky'ex
junky aj b'a'n tzan tok xhchojo'
junky'el.
35 Yatzun etetz inkyqet egani' kye
aj nkye'ok ajq'ojan etetz, b'ix intqet
ek'ulu' jun galan te kyetz, b'ix in-
txik esi' kky'ex b'ix k'on tz'ok lo'et
ek'u'j tzan tajtz ksi' junky'el te aj oje
xik esi'. Ikxji ek'amo'tz junky tidi'
mas tb'anil, b'ix okxtel ky'iwla' iktza'
tk'wa'al Qtata Dios aj atjax tuj ka'j,
komo tetz b'an galan nab'lin kyuky'i
kye aj k'onti'l nxik ksi' jun pixon tetz,
b'ix ax kyuky'i kye aj nya'tx galan
kyemodin.
36 Ax etetz intok lo'et ek'u'j ti'j junky
iktza' te Qtata Dios n'ok lo'et tk'u'j ti'j
junky.»

K'on Qet Eyoli' Junky
Mat 7:1-5

37 «K'on xik epoqo' junky b'ix ax
etetz nlay kxik poqo' [tzan te Qtata
Dios]. K'on xik eq'uma' til junky b'ix
ax etetz nlay xik q'uma' etil. Intqet
enajsa' junky b'ix ax etetz okxtel na-
jsa'.*
38 Aj at etetz, intxik esipa' ch'in te
junky b'ix ikxji otzajel si' mas etetz.
Otzajel si' kabal, b'itz'o', txijo' b'ix
och'uqel. Iktza'x etetz kxmalon, ax
ikxji oqtel malo' te etetz.»
39 Yaji te Jesus oxik tq'uma' jun
yek'b'il kyetz ikxjani: «¿Jun moy
ob'antel petzun tzan txik tjocho'
junky moy? Qa at jun jul ¿nya'tx
petzun kykab'il okyexe'l tuj te jul?*
40 Nijunwt aj man nxnaq'tzan
tib' mas totzqi' twitz te xnaq'tzon,
oj tmankun tzan tqetb'aj xnaq'tza',
ntons owokel iktza' te xnaq'tzal tetz.*
41 ¿Tistil n'ok asi' anab'l ti'j te tal
mu'p tuj twitz junky awerman b'ix
k'onti'l n'ok asi' anab'l ti'j te tros aj
atox tuj awitz yatz?
42 Qa yatz k'onti'l n'ok asi' anab'l
ti'j te tros aj atox tuj awitzni, ¿titza'
ntnimsa' ak'u'j tzan txik aq'uma' te
junky awerman, “Erman, tzoqpij
ch'in tzan tetz win te tal mu'p tuj
awitzni”? ¡Xmeletz' ka'r! Intetz awin
tb'ay te tros tuj awitzni b'ix ikxji
b'a'n tzan txik awen byenech tzan
tetz awin te mu'p tuj twitz junky
awerman.»

Jun Tze' N'el Qniky' Ti'j Tzan Tpaj Te Twitz Aj Ntswa'
Mat 7:17-20; 12:34-35

43 «Jun tze' galan k'onti'l nkaj twitz
nya'tx galan, b'ix ax jun tze' nya'tx
galan k'onti'l nkaj twitz galan.
44 Komo kyaqil tze' n'el qniky' ti'j
tzan tpaj te twitz. K'onti'l njaw qin
lob'j igos ti'j jun wi' ky'i'x b'ix ax
k'onti'l njaw qin lob'j ub ti'j jun wi'
txaka' ky'i'x.
45 Jun galan xjal [nyolin] iktza'x te
galan aj atqex tuj tanim. B'ix jun
xjal aj nya'tx galan [nyolin] iktza'x te
nya'tx galan aj atqex tuj tanim. Komo
iktza'x te aj atqex tuj qanim, ax ikxji
te aj n'etz tuj qtzi'.»

Te Yek'b'il Kyi'j Kab'e' K'ulul Jay
Mat 7:24-27

46 «¿Tistil nkxyolin qa wetz a'in eta-
jawil b'ix k'onti'l nkyinqet etoksla'?
47 Wetz oxe'l nq'uma' etetz titza' te
xjal aj n'ok lapet wi'j b'ix n'ok tsi' twi'
wi'j b'ix nkyinqet toksla'.
48 Tetz iktza' jun xjal aj tqet tk'ulu'
jun tjay, oqex tjuli' nim txe' te tka-
jonil b'ix oqet tsi' te twit'lel tajsik pur
chi'ab'j. Aj tjaw te a', te a' owok pulan
ti'j, per te jay k'onti'l ob'antik tzan

* **6:37** Mat 6:14 * **6:39** Mat 15:14 * **6:40** Mat 10:24-25; Wnch 13:16; 15:20

tyak'un tzan tpaj b'an galan tkajlen k'ulu'.
49 Yatzun junky xjal aj nkyin'ok xhcha'o' per k'onti'l nkyinqet toksla', tetz iktza' jun xjal aj tqet tk'ulu' jun tjay, cha oqet tk'ulu' tajsik tx'o'tx' b'ix k'onti'l twit'lel. Aj tjaw te a', te a' owok pulan ti'j, per te jay oqet tz'aqik b'ix okaj b'an xitu' kyaqil.»

7

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tmos Jun K'ulul Mandad Aj Rom
Mat 8:5-13

1 Ya ma mankun tyolin Jesus kyuky'i kye xjal ti'j ntzani, oxik Capernaúm.
2 Ntons, nnajan tuq txini jun k'ulul mandad ti'j jun nim b'uch'uj soldad aj Rom, b'ix tetz at tuq jun taq'unon aj gani' tuq nim titza' b'ix te taq'unon b'an yab' tuq b'ix ch'inky tuq tkamik.
3 Ya ma tz'ok xhcha'o' te k'ulul mandad ti'j te Jesus, ntons exik tlajo' junjun tijxjal aj nim kyajwalil kxol aj tijajil Israel tzan tqet kywitz twitz tzan tuq tqet tq'ana' te taq'unon.
4 Ntons kyetz eb'ajpon tuky'i Jesus b'ix oqet kywitz twitz b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «A tgan tzan awonen tuky'i ja xjalni
5 tzan tpaj tetz nkyeqet tgani' qxjalil b'ix ojaw tk'ulu' qxol jun jay nab'il Dios.»
6 Yaji te Jesus oxik kyuky'i'l, per ya ma kyepon qaynin ti'j te jay, te k'ulul mandad kxol kye soldad eb'ajxik tlajo' txq'an tajyol tzan txik kyq'uma' ikxjani: «Tat, k'on chb'isun tzan apon max njay tzan tpaj wetz k'onti'l nwajo' tzan awox tuj njay.
7 Astilji wetz k'onti'l ma nnimsaj nk'u'j tzan nxik nwitzale' wetz uk'lel yatz. Cha a'ox instzaj aq'uma' te ayol tzan tb'antik te waq'unon b'ix tetz ob'antel.
8 Komo ax wetz at ab'l nk'ulun mandad wi'j b'ix ax nkyink'ulun mandad kyi'j txq'anky. Oj txik nq'uma' te jun te kyetz tzan txik, ntons nxik, b'ix oj txik nq'uma' te jun te kyetz tzan stzaj, ntons ntzaj, b'ix oj txik nq'uma' te waq'unon tzan tqet tk'ulu' jun tidi', ntons nqet tk'ulu' kixi'.»
9 Ntons te Jesus aj tok xhcha'o' ntzani, oje lab'an ti'j te k'ulul mandad b'ix exik te'e' kye xjal aj lapike' tuq ti'j b'ix oxik tyoli' kyetz ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz, ni kxol kye qxjalil aj tijajil Israel oje tz'ok wen jun aj wit'lik tk'u'j b'an byenech iktza' te ja xjalni.»
10 Ntons ya ma kyemeltz'jik kye mandader tjay te xjal, te yab' ojetq tuq b'antik.

Aj Tjaw Anq'in Tzan Jesus Tal Jun Byud

11 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus oxik tuj jun amaq' aj tb'i Naín. Ajune' tuq kye txnaq'atz tuky'i'l b'ix ky'ila'j xjalky.
12 Ya ma kyepon qaynin ti'j tlamelul te amaq', txq'an xjal ikja'n tuq kxik muqul jun anim. Te anim tal tuq jun xuj byud b'ix a'ox tuq jun talji. B'ix ky'ila'j xjal tuj amaq' ajune' tuq tuky'i'l.
13 Ya ma tz'ok te'e' te [Jesus aj] Qajawil, tetz owok lo'et tk'u'j ti'j b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «K'on xhch'oq'.»
14 Yaji owok laq'chet ti'j te anim b'ix owok tmako' te tkaxh te anim. B'ix kye aj eq'il te anim eb'ajwa'let, b'ix te Jesus oxik tq'uma' te anim ikxjani: «Tey, wetz nxik nq'uma' yatz, pajaw wit'let.»
15 Ntons te aj kamnaq tuq ojaw wit'let b'ix owaq'ik tzan tyolin. B'ix te Jesus okaj tq'apo' te tnan.
16 Ya ma tz'ok kyen ntzani, kye xjal etzajb'aj b'ix b'an nqet tuq kyjiq'b'a' Qtata Dios, oxik kyq'uma' ikxjani: «Jun aj yolil tyol Dios nim tajwalil ma'tx jaw kanet qxol.» B'ix junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «Te Qtata Dios ma'tx tzul qxol qetz aj txjalil a'o'.»
17 B'ix tuj kyaqil tkwentil Judey b'ix ja'chq qaynin tzi, owok cha'o' aj ojetq tuq qet tk'ulu' te Jesus.

Aj Ktzaj Tlajo' Te Wa'nch Aj Swal A' Kye Txnaq'atz Yoliyon Tuky'i Jesus
Mat 11:2-19

18 Ntons te Wa'nch owok xhcha'o' kyaqil ntzani tzan tpaj kye txnaq'atz

nxik tuq kyq'uma' tetz. Ntons oxik tuk'le' kab'e' te kyetz
19 b'ix exik tlajo' tuky'i [Jesus aj] Qajawil cha'ol tetz ikxjani: «¿A'ich pe' yatz te [Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'] aj owulel tuq qatzun presis tzan qiyon ti'j junkyji?»
20 Ntons kye tmandader Wa'nch eb'ajpon tuky'i Jesus b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Te Wa'nch Aj Swal A' ma qotzaj tlajo'na cha'ol te yatz qa a'ich te [Koloyon] aj o'kix tuq owulel qatzun presis tzan qiyon ti'j junkyji.»
21 Ntons aj orji te Jesus eb'ajqet tq'ana' ky'ila'j yab' aj tidi'chq tuq kyyab'il b'ix kye aj ateqex tuq malspirit tuj kyanim b'ix ax ky'ila'j moy eb'antik titza'.
22 Yaji oxik tq'uma' kye tmandader Wa'nch ikxjani: «Pex waq, intxik eq'uma' te Wa'nch kyaqil aj ma'tx tz'ok eten b'ix aj ma'tx tz'ok echa'o'. Intxik eq'uma' tetz kye moy nb'antik kyka'yin, b'ix kye kox nb'antik kyb'et, kye aj at lepr kyi'j oje tz'el in te kyyab'il, kye tz'ak nb'antik kcha'on, kye kamnaq nkyejaw anq'in junky'el, b'ix kye meb'a' xjal oje tz'ok kcha'o' te tpakb'alil galan.*
23 Galanx-alo te aj n'el tuj twitz galan te aj nqet nk'ulu' aj n'oken tzan tokslan.»
24 Ntons, ya ma kye'aj kye tmandader te Wa'nch, te Jesus owaq'ik tzan tyolin kyuky'i kye xjal ti'j te Wa'nch. Nxik tuq tq'uma' ikxjani: «Aj exwa'q tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, ¿tidi' oxwa'q ete'e'tz? ¿Owex etetz' pe' jun karis njaw yak'u' tzan kyaq'iq'?
25 Qa nya'tx ntons ¿tidi' owex etetz'? ¿Qa owex etetz' jun xjal pur tb'anil xq'apj atok ti'jji? Etetz eteb'en kye xjal aj pur tb'anil kyq'anaq b'ix aj at tidi'chq b'an tb'anil te kyetz, kyetz nkyenajan tuj kyjay kye k'ulul mandad jun amaq'.
26 Ntons ¿tidi' owex etetz'? ¿Jun aj yolil tyol Dios? ¡B'an'ax! B'ix tetz taq'un mas tb'anil kywitz kye txq'anky tlajen Dios.*
27 Komo te Wa'nch, tetz aji te aj nyolin ti'j [tuj Tu'jal Dios] ikxjani: "Wetz oxe'l nlajo' nmandader tb'ayon awitz tzan tqet tk'ulu' listar te ab'ey."*
28 Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an'ax, kxol kye xjal tzani twitz tx'o'tx' nijunwt mas nim twitz te Wa'nch Aj Swal A'; anke ikxji, te aj mas nekit kxol kye aj akyeqet tuj tq'ab' Qtata Dios mas nim twitz tetz.»†
29 Ntons aj tok kcha'o' te ntzani, kye xjal b'ix kye aj peyul chojenj, komo kyetz ojetq tuq jaw si' a' kywi' tzan Wa'nch, ntons kyetz dyakwerd tuq ate' te Qtata Dios at tkawb'il tuj tq'ab'.
30 Per yatzun kye aj b'uch'uj Parisey b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il, komo kyetz k'onti'l okyk'amoj tzan tjaw si' a' kywi' tzan Wa'nch, ntons kyetz owel kyik'o' te galan aj ojetq tuq qet tb'isu' te Qtata Dios.*
31 [Ntons oxik tq'uma' Jesus ikxjani:] «¿Tidi' quky'i'l b'a'n tzan kyqet qparejsa' kye xjal tuj ja tyempni? ¿Tidi' quky'i'l okyeqtel nparejsa' tzan txik nyoli' kyi'j?
32 Kyetz parej iktza' kye k'wa'l aj wit'like' tuj plas b'ix nxik kyq'uma' kye kyuky'i'l ikxjani: "¿Tistil etetz, aj tok qchimb'a'na te ajlaj tzan qchalaj, etetz k'onti'l okxb'ixan; b'ix aj txik qb'itza'na b'itz b'an b'is, etetz k'onti'l okx'oq'?"
33 Komo te Wa'nch Aj Swal A' oje tzul b'ix n'ipan tuq wa'ij tzan txnaq'tzan b'ix k'onti'l n'uk'an ta'al ub tx'amsa', per etetz oqet eyoli' qa tetz at tuq jun malspirit tuj tanim.
34 B'ix ajna'l oje kyin'ul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix nkyinwa'an b'ix nkyin'uk'an, per etetz nkyinqet eyoli' qa wetz jun xujul b'ix

* **7:22** Isa 35:5-6; 61:1 * **7:26** Taq'un Wa'nch mas tb'anil kywitz kyaq'un kye txq'anky tlajen Dios tzan tpaj nya'tx cha a'ox nyolin tuq ti'j te Koloyon aj tzul tuq, sinoke te Wa'nch totzqi' tuq te Koloyon, ojaw tsi' a' twi', b'ix nxik tyoli' tuq kye xjal tzan tel kyniky' ab'l te Koloyon; Wnch 1:29-39. * **7:27** Mal 3:1 † **7:28** Intqet awe'e' titza' nyolin tuj te txe' txaq u'j ti'j te Mat 11:11. * **7:30** Mat 21:32; Luks 3:12

cha wuk'anqet b'ix jun kyajyol kye
aj peyul chojenj b'ix kyajyol kye aj
chimol choj.
35 Per kye aj at jun kynab'l b'an
tume'l, ntons tzan tpaj te aj nqet
kyk'ulu' n'ok en qa b'an'ax te kynab'l
b'an tume'l.»

Aj Tqet Si' Jun Tk'ok'jal Ti'j Jesus Tzan Sten List Te Muqb'il Tetz

Mat 26:6-13; Mak 14:3-9; Wnch 12:1-8

36 Ntons, jun xjal aj b'uch'uj Parisey
oxik tuk'le' Jesus tzan twa'an tuq tjay.
Ntons te Jesus oxik b'ix oqet wit'let ti'j
mes.
37 B'ix at tuq jun xuj chimol choj tuj
aj amaq'ji, tetz owok xhcha'o' ti'j te
Jesus ojetq tuq pon wa'il tjay te xjal
aj b'uch'uj Parisey, ntons owox tzi
tuky'i jun tal xar xtx'otx'al alabastr
nojnaq tuq tuky'i tk'ok'jal.
38 Oqeten ti'ajx Jesus b'ix oqet
mejlet txe' toq, b'ix owokten oq'el b'ix
tuky'i ta'l twitz owel xtx'ajo' ti'j toq
Jesus, yaji owel tky'ixwinsa' tuky'i
stzamal twi' b'ix n'el tuq b'aj stz'ub'a'
ti'j toq b'ix oqet tqo' te tk'ok'jal ti'j
toq.*
39 Te xjal aj b'uch'uj Parisey aj otzaj
uk'len te Jesus, ya ma tz'ok ten ntzani,
oqet tb'isu' tuj tanim ikxjani: "Qa te
ja xjalni b'an'axwit jun aj yolil tyol
Dios, ntons teb'en-tal ab'l te xuj aj
n'ok makon tetzni, komo tetz jun xuj
chimol choj."
40 Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz
ikxjani: «Simon, wetz at jun tidi' aj
ngan tzan txik nq'uma' yatz.» Yaji
te aj Parisey owajtz stzaq'b'e' ikxjani:
«Xnaq'tzon, instzaj aq'uma'chaq.»
41 Ntons kyi te Jesus ikxjani: «At
tuq jun xjal swal ky'exj b'ix jun xjal
k'asb'ena' tuq jweb' oqal (500) tmin
titza' b'ix junky k'asb'ena' tuq lajuj tuj
oxqal (50) tmin titza'.‡
42 Komo k'onti'l tuq nb'antik tzan
tok kchojo' te kyk'as, ntons te xjal aj
swal ky'exj oqet tnajsa' te kyk'asb'en.
Ntons ¿ab'l te kyetz oqtel ganin mas te
xjal?»
43 Ntons te Simon oxik tq'uma':
«Wetz tuj nnab'l te xjal aj mas nim
tuq tk'asb'en.» Ntons te Jesus oxik
tq'uma': «B'an'ax awitza'.»
44 Yaji te Jesus owok tka'yi' te xuj,
b'ix oxik tq'uma' tetz te Simon ikx-
jani: «¿N'ok asi' anab'l ti'j ja xujni?
Wetz ma kyin'otz tuj ajay b'ix k'onti'l
ma tzaj asi' ch'in wa' tzan tel ntx'ajo'
ti'j woq; yatzun te ja xujni, tetz ma'tx
tz'el xtx'ajo' ti'j woq tuky'i ta'l twitz
b'ix ma'tx tz'ok tky'ixwinsa' tuky'i
stzamal twi'.
45 Yatz k'onti'l ma kyintzaj alima'
tuky'i jun limb'il tb'anil iktza'x nqoli-
man;§ yatzun te ja xujni mina' tkaj
tsi' tzan telb'aj stz'ub'a' ti'j woq atx aj
wotzlen.
46 Yatz k'onti'l ma qet asi' ch'in
aseyt tuj nwi' [tzan ak'amon wetz
galan tuj ajay], per tetz ma'tx qet tsi'
tk'ok'jal ti'j woq.
47 Astilji wetz oxe'l nq'uma' yatz,
anke tetz nim tuq xhchoj per ajna'l
ma'tx najslet kyaqil; astilji nkyinqet
tgani' nim. Yatzun jun xjal aj nya'tx
nim xhchoj, qa tetz nnajslet te xh-
choj, k'onti'l nkyinqet tgani' nim.»
48 Yaji oxik tq'uma' te Jesus tuky'i te
xuj ikxjani: «Kyaqil te achoj ma'tx qet
najslet.»
49 Ntons kye txq'anky xjal aj akye-
qet tuq tzi, nkyeyolin tuq kyib'kyib'x
ikxjani: «¿Ab'l te ja xjal ntzani aj b'a'n
tzan tqet tnajsa' xhchoj junky xjal?»
50 Yaji tetz oxik tq'uma' tuky'i te xuj
ikxjani: «Tzan tpaj ma tz'ok wit'let
ak'u'j wi'j, ma'tx chkolet, b'a'n tzan
awaj ajay b'ix k'on chb'isun.»

8

Kye Xuj Aj Nkye'onen Tuq Tuky'i Jesus

1 Ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te
Jesus ja'chq tuq nky'ik tuj ky'ila'j
amaq' tuj ky'ila'j aldey npakb'an tuq
te tpakb'alil galan ti'j te tume'l titza'

* **7:38** Mat 26:7; Mak 14:3; Wnch 12:3 ‡ **7:41** Jweb' oqal tmin denary iktza' twi' tk'u'j jun xjal te kab'e' aq'b'i, b'ix lajuj tuj oxqal tmin iktza' twi' tk'u'j jun xjal te kab'e' qya'. § **7:45** Ax: ma kyin'el atz'ub'a'.

tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios. B'ix kye kykab'lajujil txnaq'atz ajune' tuq tuky'i'l ja' oj txik.
2 B'ix ax ajune' tuq tuky'i'l txq'an xuj aj ojetq tuq kyejatz teq'i' mal-
spirit tuj kyanim b'ix ojetq tuq kyeqet tq'ana' [tuky'i tidi'chq kyyab'il]. Kxol kyetz ajun tuq te Liy aj Magdála aj ojetq tuq kyejatz wuq malspirit tuj tanim;
3 b'ix ajun tuq te Xhwan aj txu'jel Kuxh, aj e'el aq'unj tuq tuj tjay Eródes; b'ix ajun tuq te Susana b'ix ky'ila'j txq'anky aj nkye'onen tuq kyuky'i'l tuky'i aj at tuq te kyetz.*

Te Yek'b'il Ti'j Te Awalj
Mat 13:1-9; Mak 4:1-9

4 Ntons, ky'ila'j xjal eb'ajtzaj ja'chq tuj junjun amaq' tzan kypon tuq e'el Jesus, ntons owok kchimo' kyib' ky'ila'j xjal. Ntons tetz oxik tq'uma' kyetz ja yek'b'il ntzani:
5 «Jun xjal owex awal, b'ix man tuq nkyiton, txq'an tijaj oqet tuj b'ey, ntons te ijaj oqet xajb'e' b'ix kye pich' eb'ajxik lo'on tetz.
6 Txq'anky ijaj oqet txol ab'j, b'ix ya ma jakul te ijaj ojaw ky'ixwik tzan tpaj k'onti'l tuq chb'u'inal.
7 B'ix txq'anky ijaj oqet txol ky'i'x b'ix ya ma jakul te ijaj, ojakul junx tuky'i te ky'i'x, b'ix yatzun te awalj owok sky'ilan toq.
8 Yatzun kye txq'anky ijaj oqet tuj tb'anil tx'o'tx', ojakul b'ix oky'ib' b'ix okaj b'an tb'anil twitz, b'ix junjun ijaj otswaj oqal (100) twitz.» Ntons, ya ma mankun tyolin, oxik tq'uma' ikxjani: «Ab'l te aj at txkyin, intok xhcha'o'.»

Tistil Te Jesus Nxnaq'tzan Tuq Tuky'i Yek'b'il
Mat 13:10-17; Mak 4:10-12

9 Ntons, tzaj kye txnaq'atz Jesus, oxik kyqani' tetz tidi' tuq telponx te aj yek'b'il ni'n.
10 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ajna'l ma'tx xik yek'u' etetz tzan tel eniky' te aj k'onti'l n'el kyniky' txq'anky ti'j te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios. Per kye txq'anky xjal, wetz nkyinyolin kyuky'i'l a'ox tuky'i yek'b'il, ikxji anke tz'ok kyen, k'onti'l nxik kyen, b'ix anke tz'ok kcha'o', k'onti'l n'ox tuj kywi'.»*

Te Jesus Nyolin Ti'j Tumelil Te Yek'b'il Ti'j Te Ijaj
Mat 13:18-23; Mak 4:13-20

11 «Ntons te yek'b'il telponx ikxjani: Te ijaj telponx te tyol Qtata Dios.
12 B'ix te ijaj aj oqet tuj b'ey telponx kye xjal aj n'ok kcha'o' te Tyol Qtata Dios, per n'ul te Tajaw Choj, n'el tin te Tyol Qtata Dios tuj kyanim tzan k'on txik kyoksla' b'ix tzan k'on kykolet.
13 Te ijaj aj oqet txol ab'j telponx kye aj n'ok kcha'o' te Tyol Qtata Dios b'ix nkyechalaj tzan kyk'amon, per [iktza' te awalj] nya'tx nim tlok'il [cha jun tyemp nten], ax ikxji kye xjal aj cha jun tyemp nxik kyoksla'; cha'oj tok kyen jun tidi' aj b'a'n tzan kyqet tz'aqaqik titza', yaji nkaj kykola' tzan kyokslan.
14 Te ijaj aj oqet txol ky'i'x telponx kye aj n'ok kcha'o' te Tyol Qtata Dios, per yaji kyeb'ayle' nkaj kykola' tzan tpaj nkyeb'isun ti'j tidi'chq, b'ix tzan tpaj kyq'inomal b'ix tzan tpaj jun kchalajb'il cha kyganx, b'ix ikxji te aj kyk'ulb'en k'onti'l npon iktza' te Dios tgan.
15 Per te ijaj aj oqet tuj tb'anil tx'o'tx', tetz nini iktza' kye xjal aj tuky'i jun tk'u'jlal nkyoksla' te Tyol Qtata Dios aj n'ok kcha'o', b'ix k'onti'l nkaj kykola' tzan kyokslan b'ix k'onti'l nkaj ksi' tzan kyk'ulun b'an galan.»

Te Yek'b'il Ti'j Jun Kandil
Mak 4:21-25

16 «Nijunwt ab'l aj n'ok xtxaqo' jun tq'anal b'ix yaji oqtel xtxayi' tuky'i jun tidi' qatzun owokex tsi' tjaq' twatub'ji, sinoke ojawel tsi' jawnaq, ikxji kye aj nkye'ox oxe'l kyen chk'atunal.*

* **8:3** Mat 27:55-56; Mak 15:40-41; Luks 23:49 * **8:10** Isa 6:9-10 * **8:16** Mat 5:15; Luks 11:33

17 Komo k'onti'l jun tidi' aj ewa' nlay-wit b'antik tzan tok cha'o', b'ix k'onti'l jun tidi' aj ewj nlay-wit tz'ok e'e' b'ix nlay-wit tz'el niky'j ti'j.*
18 Ntons instzaj echa'o' byenech. Komo ab'l te aj n'ox tuj twi' oxe'l si' mas tnab'l, per te aj k'onti'l n'ox tuj twi' owelal in te aj ch'in aj oje tz'el tniky'.»*

Aj Txik Tq'uma' Jesus Ab'le' Kye Aj Iktza' Tnan B'ix Terman
Mat 12:46-50; Mak 3:31-35

19 Ntons, te tnan Jesus b'ix kye titz'in eb'ajpon aj ja' tuq atqet te Jesus, per k'onti'l ob'antik tzan kypon qaynin ti'j tzan tpaj ajun xjal tuq k'onti'l tuq nb'antik tzan kky'ik.
20 Ntons tzaj jun xjal, oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Te anan b'ix kye a'e' awitz'in akye'ex jwer b'ix kygan tzan kyyolin awuky'i'l.»
21 Yaji tetz owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Kye aj nkyecha'on te tyol Qtata Dios b'ix nqet kyoksla', a'e' kyetz [iktza'] kye nnan b'ix kye werman.»

Aj Tlumet Te Kyaq'iq' Tzan Jesus
Mat 8:23-27; Mak 4:35-41

22 Ntons, jun q'ij te Jesus owox tuj jun bark kyuky'i a'e' txnaq'atz, b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Qwa'q, qob'ajjunxla'in ja a'ni.» Ntons eb'ajxik,
23 b'ix aj man tuq nkyeb'et tuj te a', te Jesus owitan. Aj orji ojaw jun nim kyaq'iq' tuj te a' b'ix te a' n'ox tuq pulan tuj te bark b'ix ch'inky tuq kxik mulan.
24 Ntons eb'ajxik k'asul te Jesus b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «¡Xnaq'tzon! ¡Xnaq'tzon! ¡Ch'inky qxik mulan!» Yaji te Jesus ojaw wa'let b'ix oxik tmiyo' te kyaq'iq' tuky'i te a' b'ix olumet kyaqil.
25 Yaji tetz oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «¿Tistil k'onti'l ma tz'ok wit'let ek'u'j wi'j?» Per kyetz b'an ojetq tuq kyetzajb'aj b'ix b'an nkyelab'an tuq, nkyecha'on tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Ab'l te ja xjalni aj nxik tk'ulu' mandad te kyaq'iq' b'ix te a' b'ix nqet oksla'?»

Aj Tjatz Tin Jesus Ky'ila'j Malspirit Tuj Tanim Jun Xjal Aj Jeras
Mat 8:28-34; Mak 5:1-20

26 Ntons, yaji eb'ajpon tuj tkwentil Jeras† junxla' te Galiley A'.
27 Ya ma qetz te Jesus tuj te bark, dech opon tuky'i'l jun xjal aj tuj amaq' tuq [tb'ay] b'ix akyeqex tuq malspirit tuj tanim. Ky'ila'j aq'b'ixi' tuq k'onti'l n'ok tsi' tq'anaq b'ix k'onti'l tuq nnajan tuj jun jay, sinoke cha tuq nnajan kxol kye muqb'il anim.
28 Ya ma xik te'e' ikja'n stzaj tuq te Jesus, tetz ojaw siky'in kongan, b'ix oqet mejlet twitz b'ix oxik tq'uma' kongan ikxjani: «¿Ti' n'ajoyo' wuky'i'l, yatz Jesus aj Tk'wa'al Dios a'ich, te Dios aj mas nim tajwalil twitz kyaqil? Wetz nqet nwitz awitz tzan k'on tok aswa' jun xhcho'nal wi'j.»
29 [Te malspirit oxik tq'uma'] ikxjani tzan tpaj te Jesus ojetq tuq xik tk'ulu' mandad tzan tjatz tuj tanim te xjal. Komo te xjal ky'ila'j-el ntzyet tuq tzan te malspirit, b'ix anke nqet tuq k'alo' tq'ab' b'ix toq tuky'i kaden, per tetz nkye'el tuq tlaqu' kye kaden b'ix te malspirit nxik tuq teq'i' tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon.
30 Te Jesus oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «¿Tidi' ab'i?» Yaji tetz owajtz stzaq'b'e': «Wetz nb'i B'uch'uj.»‡ Tetz otzaj tq'uma' tb'i ikxji tzan tpaj ky'ila'j tuq kye malspirit ojetq kyeqex tuj tanim.
31 B'ix oqet kywitz twitz Jesus tzan k'on tuq kxik tlajo' tuj te jul aj k'onti'l txe'.
32 Ntons komo ate' tuq ky'ila'j kuch nkyewa'an tuq ti'j te witz tzi, kye malspirit oqet kywitz twitz Jesus tzan stzoqpin tuq tzan kyqex tuj kyk'u'j kye kuch. Ntons te Jesus ostzoqpij.

---

* **8:17** Mat 10:26; Luks 12:2 * **8:18** Ax: ab'l aj at tidi' tetz, oxe'l si'let mas, per te aj k'onti'l at, te aj ch'in aj at owelal eq'let; Mat 13:12; 25:29; Mak 4:25; Luks 19:26. † **8:26** Tuj tkwentil Jeras nkyenajan tuq xjal aj nya'tx aj tijajil Israel iktza' te Jesus. ‡ **8:30** Ax, Lejyon; aj tb'i telponx iktza' jun mil.

33 Ntons kye malspirit eb'ajjatz
tuj tanim te xjal b'ix eb'ajqex tuj
kyk'u'j kye kuch. B'eyxnajji kye
kuch kkyaqil eb'ajjaw qitun, eb'ajxik
qetl b'ix okyaqon kytilu' kyib' tuj a',
kkyaqil eb'ajjaw jeq'b'ik.
34 Ntons kye aj nkyepastorin tuq
kye kuch, ya ma tz'ok kyen kyaqil aj
ojetq tuq ky'ik, kyetz eb'aj'oqik, b'ix
eb'ajxik q'umal tuj amaq' b'ix ja'chq,
ti'j kyaqil aj ojetq tuq ky'ik.
35 Ntons ky'ila'j xjal eb'ajpon e'el
kyaqil aj ojetq tuq ky'ik. Eb'ajpon
tuky'i Jesus b'ix otzaj kykamb'a' te
xjal aj ojetq tuq kyejatz kye malspirit
tuj tanim, tetz wit'lik tuq qaynin twitz
Jesus b'ix atok tuq tq'anaq b'ix ya
k'onti'l tuq nlokin. B'ix yatzun kye
xjal eb'ajxob'.
36 Kye aj ojetq tuq tz'ok e'en te
aj oky'ik, kyetz oxik kyq'uma' titza'
ojetq tuq b'antik te xjal aj akyeqex
tuq kye malspirit tuj tanim.
37 Ntons kyaqil kye aj tuj tkwen-
til Jeras, kyetz oqet kywitz twitz Je-
sus tzan tuq tex tzi tzan tpaj b'an
nkyexob' tuq.
38 Ntons te Jesus ojax tuj te bark
b'ix owex. Yatzun te xjal aj ojetq tuq
kyejatz kye malspirit tuj tanim, tetz
nqet tuq twitz twitz Jesus tzan txik
tuq tuky'i'l. Per te Jesus oxik tq'uma'
tetz ikxjani:
39 «Pax ajay b'ix intxik aq'uma'
kyuky'i axjalil ti'j te nim b'an galan
aj ma'tx tk'uluj te Qtata Dios awi'jni.»
Ntons, te xjal oxik tpakb'a' tuj kyaqil
te amaq' te aj b'an tb'anil aj ojetq tuq
tk'uluj te Qtata Dios tuky'i'l.

Aj Tjaw Tanq'insa' Jesus Tme'al Jayr B'ix Aj Tqet Tq'ana' Jun Xuj Yab' Tuq Ky'ila'j Aq'b'i

Mat 9:18-26; Mak 5:21-43

40 Ntons, ya ma meltz'jik Jesus
[tuj tkwentil Galiley], kyaqil kye xjal
nkyechalaj tuq tulen tzan tpaj kyaqil
tuq nkye'iyon ti'j.
41 B'ix ntons, at tuq jun xjal tb'i Jayr,
a tuq tetz jun k'ulul mandad tuj te jay
nab'il Dios. Ntons oqet mejlet twitz
Jesus b'ix oqet twitz tzan tuq txik te
Jesus tjay tetz,
42 tzan tpaj at tuq jun tme'al b'ix
cha jun tuq, qanq kab'lajuj aq'b'i tetz,
b'ix te tme'al ch'inky tuq tkamik. Aj
man tuq ikja'n kxik, kye xjal b'an
nkylimla' tuq kyib' ti'j Jesus.
43 Ntons kxol kye xjal at tuq jun
xuj aj n'ok ten tuq twitz jun tyab'il
aj cha pur tuq kyik' n'el ti'j, kab'lajuj
aq'b'ixi' tuq tjawlen tzyet, anke tetz
ojetq tuq qetb'aj tnajsa' kyaqil tidi'
tetz chojb'il kye q'anon, per k'onti'l
ob'antik tzan nijunwt.
44 Ntons owok laq'chet ti'j Jesus
ti'ajx, b'ix owok tmako' xtxa'm
tq'anaq. B'eyxnajji te kyik' owa'let
ti'j.
45 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikx-
jani: «¿Ab'l te aj ma'tx tz'ok makon
wetzni?» Komo nijunwt tuq ntzaj
q'uman ab'l, ntons te Xhpe'y oxik
tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, kye xjal
n'okb'aj kyb'itz'u' kyib' awi'j.»
46 Te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «At
ab'l ma'tx tz'ok makon te wetz, komo
wetz ma nna'oj at ab'l ma'tx b'antik
witza'.»
47 Ntons te xuj ya ma tz'ok ten
k'onti'l nb'antik tzan tkaj ewj, ntons
opon twitz Jesus b'ix b'an nlu'lun tuq,
oqet mejlet twitz, ojatz tq'uma' ky-
witz kyaqil kye xjal tistil tuq ojetq
tz'ok tmako' xtxa'm tq'anaq te Jesus
b'ix titza' tuq b'eyxnajji ob'antik.
48 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:
«Noy, tzan tpaj ma tz'ok wit'let ak'u'j
wi'j, ajna'l ma'tx chb'antik. B'a'n tzan
awaj b'ix k'on chb'isun.»
49 Ntons tetz man tuq nyolin, tpon
jun xjal tzajnaq tuq tjay Jayr b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «Te ame'al ma'tx
kamik. Ya k'onky xik awuk'le' te
xnaq'tzon.»
50 Ya ma tz'ok xhcha'o', te Jesus oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «K'on txob', cha
intok awit'b'a' yatz ak'u'j wi'j b'ix te
ame'al ob'antel.»
51 Ntons ya ma pon tjay te xjal, te
Jesus k'onti'l ostzoqpij tzan tox ni-
junwt txq'anky xjal tuky'i'l, a'ox tzan

§ **8:51** Ax: Chaw.

kyox te Xhpe'y tuky'i Wa'nch tuky'i Jacobo§ b'ix kye k'wa'lon ti'j te k'wa'l.
52 Kyaqil tuq b'an nkyeb'aj'oq' b'ix b'an nkye'uxin tuq ti'j te k'wa'l. Per tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on kx'oq', tetz nya'tx kamnaq, sinoke cha nwitan.»
53 Per kye xjal cha tuq n'ok kxmayi', kyetz kyeb'en tuq te k'wa'l ojetq tuq kamik.
54 Per tetz ojaw stzyu' tq'ab' te k'wa'l b'ix oxik tq'uma' kongan ikxjani: «Noy, sek' ajaw.»
55 Ntons te k'wa'l owul tnab'l, b'eyxnajji ojaw wa'let, b'ix te Jesus oxik tq'uma' kyetz tzan txik kyk'a'cha'.
56 Kye stat te k'wa'l b'an nkyelab'an tuq, per te Jesus oxik tq'uma' kyetz tzan k'on tuq txik kyq'uma' te nijunwt kyaqil aj ojetq tuq ky'ik.

9

Aj Txik Tlajo' Jesus Kye Txnaq'atz Pakb'al Tyol Qtata Dios
Mat 10:5-15; Mak 6:7-13

1 Te Jesus e'ok xhchimo' kykab'lajujil kye txnaq'atz b'ix oxik tsi' kypoder b'ix kyajwalil tzan tjatz kyin kyaqil malspirit tuj kyanim xjal b'ix tzan kyq'anan,
2 b'ix exik tlajo' pakb'al te tpakb'alil ti'j te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix tzan kyq'anan xjal.
3 Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'onti'l tzan txik etin ch'inwt tuj eb'ey, k'onti'l tzan txik etin etze' ni jun eb'e'eq ni jun ewe' ni jun etumin ni junky moj eq'anaq.*
4 Oj etox tuj jun jay, ax tzi okxkajel max oj exik tuj junky amaq'.
5 B'ix aj ja' nlay kxk'amet, oj etetz tuj aj amaq'ji, owelal ekyito' te quq ti'j etoq, nini telponx nya'tx galan te aj ma'tx kyk'uluj.»*
6 Ntons ya ma kye'ex tzi, nkyeky'ik tuq tuj jun aldey b'ix yaji tuj junky, nkyepakb'an tuq te tpakb'alil galan ti'j Qtata Dios b'ix nkyeq'anan tuq xjal ja'chq.

*Aj Tb'isun Te Eró*des *Ti'j Te Jesus Qa Tetz A Tuq Te Wa'nch Aj Swal A'*
Mat 14:1-12; Mak 6:14-29

7 Ntons te Eró*des* aj nk'ulun mandad* tuq ti'j jun part te tkwentil Galiley, tetz owok xhcha'o' ti'j Jesus b'ix kyaqil aj nb'antik tuq titza'. Tetz b'an nb'isun tuq tzan tpaj junjun nkyq'uma' tuq te Wa'nch [Aj Swal A'] ma'tx jaw anq'in kxol kye kamnaq.
8 Junjunky nkyq'uma' tuq, te Eliys aj yolil tyol Dios oqtxi' ojetq tuq jaw kanet junky'el; b'ix junjunky nkyq'uma' tuq, te Jesus jun tlajen Dios oqtxi' aj ojetq tuq jaw anq'in.*
9 Per te Eró*des* ntq'uma' tuq ikxjani: «Wetz oxik nk'ulu' mandad tzan tel in twi' te Wa'nch. ¿Ntons ab'l te xjal aj n'ok ncha'o' tidi'chq ti'jni?» Komo te Eró*des* n'ok il tuq njoyon tume'l tzan tok te'e'.

Aj Txik Tsi' Jesus Kywe' Jweb' Mil Xjal
Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Wnch 6:1-14

10 Ntons ya ma kyemeltz'jik kye tky'ixel Jesus, oxik kyq'uma' tetz kyaqil aj ojetq tuq qet kyk'ulu'. Yaji te Jesus exik tuk'le' tzan kxik kchukel tuky'i'l tuj jun amaq' Betsayd tb'i.
11 Ya ma tz'el kyniky' kye xjal ja' ikja'n tuq kxik, eb'ajxik tzan kypon aj ja' tuq opoyon tetz. Yatzun te Jesus aj tpon, etk'amoj b'ix oxik tyoli' kyuky'i'l ti'j te tume'l titza' tzan kykaj tuj tq'ab' Qtata Dios, b'ix eb'ajqet tq'ana' kye yab'.
12 Yaji ikja'n tuq tex te q'ij, kye kykab'lajujil txnaq'atz e'ok laq'chet ti'j Jesus b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Pakawin ch'in kyuky'i'l kye xjal, b'ix inkxik alajo' kyuj kye aldey b'ix ja'chq jay qaynin tzani, aj ja' b'a'n tzan kyposadin b'ix tzan kywa'an, komo tzani k'onti'l jay.»
13 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Inkxik ek'a'cha' etetz.» Yaji

* **9:3** Luks 10:4 * **9:5** Luks 10:10-11; Kya 13:51 * **9:7** Ax: tetrarca. * **9:8** Mat 16:14; Mak 8:28; Luks 9:19

kyetz oxik kyq'uma': «Qetza k'onti'l tidi' at. Cha a'ox jweb' wab'j b'ix kab'e' kyiy at. A'ox qa ma qoxika loq'ol kywe' kyaqil ja xjalni.»

14 Komo qanq at tuq jweb' mil (5000) ichan tzan kyaqil. Ntons te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Inkyqet ewit'b'a' kye xjal, junjun b'uch'uj te lajuj tuj oxqal (50) xjalchaq junjun.»

15 Ntons oqet kyk'ulu' ikxji, b'ix kkyaqil kye xjal eb'ajqet wit'let.

16 Ntons te Jesus ojaw stzyu' kye jweb' wab'j b'ix kye kab'e' kyiy, ojax ten twitz ka'j b'ix oxik tsi' pixon te Qtata Dios. Yaji oqet tpawa' te wab'j b'ix nxik tuq tsipa' kye txnaq'atz tzan txik ksipa' kyetz kye xjal.

17 Kyaqil kye xjal eb'ajwa'an b'ix eb'ajnoj byenech, b'ix ti'j te aj osobrin ojaw kchimo' kab'lajuj chi'l.

Aj Txik Tq'uma' Xhpe'y Ab'l Tuq Te Jesus
Mat 16:13-19; Mak 8:27-29

18 Ntons jun q'ij aj nxnaq'tzan tuq te Jesus xhchukel kyuky'i txnaq'atz, oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Ab'l a'in tuj kynab'l kye xjal?»

19 Ntons kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Junjun nkyq'uma', a'ich te Wa'nch Aj Swal A', b'ix junjunky nkyq'uma', yatz a'ich Eliys qatzun jun aj yolil tyol Dios oqtxi' aj ma'tx jaw anq'in.»*

20 Yaji tetz oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «Yatzun etetz tuj enab'l ¿ab'l a'in etetz tuj enab'l?» Ntons tzaj te Xhpe'y, oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz a'ich te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' tzan te Qtata Dios.»*

21 Per yaji te Jesus exik tkawi' byenech tzan k'on txik kyq'uma' te nijunwt.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Ti'j Tkamiky
Mat 16:20-28; Mak 8:30-9:1

22 B'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Presiskix tzan tky'ik nim xhcho'nal wi'j [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix okyin'elal ik'o' tzan kye tijxjal aj nim kyajwalil b'ix tzan kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il, b'ix presiskix tzan nkamik b'ix tzan njaw anq'in tuj toxi'n q'ij.»

23 Tetz nxik tuq tq'uma' ikxjani kye kyaqil: «Ab'l aj tgan tzan tok lapet wi'j, ntons b'ajq'ij a tgan tzan tkaj tkola' te aj cha n'el tgani', a tgan tzan sten dispwest tzan tok ten twitz tkamiky tzan npaj wetz,† b'ix ntons intok lapet wi'j.

24 Komo ab'l aj cha njoyon tume'l tzan tkolon tib'x tzan tanq'in, opoyonaj kixi'; yatzun te aj okamel tzan tpaj tokslb'en wi'j, tetz otkamb'a'tz jun tanq'in.*

25 Komo ¿tidi' token qa jun xjal otkamb'a'tz kyaqil aj at tzani twitz ja tx'o'tx'ni per qa axk tetz opoyon tnajsa'x tanq'in?

26 Komo ab'l te aj oky'ixwel wi'j b'ix ti'j te npakb'alil, ntons ti'j tetz ax [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinqtel ky'ixwik ti'j oj wul wetz tuky'i nim wajwalil b'ix tuky'i tajwalil te Ntat b'ix kyuky'i kye ángel aj pawame' te Qtata Dios.

27 Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, junjun exol etetz tzani nlay kyekamik max oj tok kyen cha'oj tk'ulun mandad te Qtata Dios [tuky'i nim tajwalil tzani twitz tx'o'tx'].»

Aj Xhchukjik Tka'yin Jesus
Mat 17:1-8; Mak 9:2-8

28 Ntons ya ma ky'ik jun saman txiklen tq'uma' ja tyol ikxjani, ntons eb'ajxik tuk'le' tuky'i'l, te Xhpe'y, Wa'nch b'ix Jacobo,‡ b'ix exik twi' jun witz xnaq'tzon.

29 Aj man tuq nxnaq'tzan te Jesus, ojaw ky'ixpjik tka'yin b'ix te tq'anaq owok b'an saq b'ix ntxaqtxon.

---

* **9:19** Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luks 9:7-8 * **9:20** Wnch 6:68-69; 11:27 † **9:23** Ax: tzan txik teq'i' tkurusx. Intqet awe'e' aj ja' nyolin txe' te txaq u'j ti'j Mat 16:24. Ax Mat 10:38, Mak 8:34 b'ix Luks 14:27 nyolin ti'j te krus. * **9:24** Mat 10:39; Luks 17:33; Wnch 12:25 ‡ **9:28** Ax: Chaw. * **9:30** Exo 2–20; 24; 32–34; Deu 32:44-52; 34:1-8 * **9:30** 1Re 17–19; 2Re 1–2

30 Yaji ejaw kanet kab'e' xjal
nkyeyolin tuq tuky'i'l, jun te [tzqan]
Moisés* tuq b'ix te junky te [tzqan]
Eliys,*
31 b'ix kxik e'en b'an nkyetxaqtxon
tuq b'ix nkyeyolin tuq tuky'i Jesus ti'j
aj oky'el tuq ti'j tuj Jerusalen, tetz
ch'inky tuq tkamik tzan tky'ik kyaqil
aj oje qet tz'ib'a' ti'j oqtxi'.
32 Ntons, te Xhpe'y b'ix kye tuky'i'l
b'an ajun kywatl tuq, per ya ma
tz'el kywatl byenech, oxik kyen
xhchqitz'unal te Jesus b'ix kye
kab'e'ky xjal aj akyeqet tuq tuky'i'l.
33 B'ix aj man tuq ikja'n kxik kye
kab'e' xjal, te Xhpe'y oxik tq'uma'
te Jesus ikxjani: «Xnaq'tzon, galan
qa aqoqetna tzani. Ojawel jk'ulu'na
ox tal pach, jun te yatz b'ix jun te
Moisés b'ix jun te Eliys.» Komo te
Xhpe'y k'onti'l tuq n'el tniky' tidi' nxik
tq'uma', cha nxik-oq tyoli'.
34 Aj man tuq nyolin ikxjani, oqet
jun muj kyi'j, b'ix aj ikja'n tqet te
muj kyi'j, te Xhpe'y b'ix kye txq'anky
eb'ajxob'.
35 Ntons tuj te muj otzaj yolin
te Qtata Dios, otzaj tq'uma' ikxjani:
«Aj ntzani wetz nk'wa'al aj joyomaj
witza'.* Intok esi' ewi' ti'j.»
36 Yaji, ya ma mankun tyolin,
ntons te Jesus okaj xhchukel junky'el
kyuky'i'l. Per kyetz cha oqet kyewa'
kyaqil, k'onti'l oxik kyq'uma' te
nijunwt te aj ojetq tuq tz'ok kyen.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun K'wa'l Aj At Tuq Jun Malspirit Tuj Tanim
Mat 17:14-21; Mak 9:14-29

37 Yaji tuj junky iwitq, aj ojetq tuq
kyemeltz'jik twi' te witz, ky'ila'j xjal
eb'ajpon kanol tetz.
38 Kxol kye xjal at tuq jun ichan
aj ojaw siky'in kongan ikxjani:
«Xnaq'tzon, nqet nwitz awitz tzan tok
awen ch'in te nk'ajol, a'ox jun ch'i
nk'ajol nini.
39 Tetz tzyu' tzan jun malspirit aj
ntk'ulu' tzan tjaw siky'in b'ix nxik
tsi' atak ti'j b'ix ntk'ulu' tzan tpulutin
stzi'. K'onti'l nkaj stzoqpi' luwew b'ix
ikja'n tpon tnajsa'.
40 Wetz ma'tx qet nwitz kywitz
kye axnaq'atz tzan tuq tjatz kyin per
k'onti'l ma b'antik kyitza'.»
41 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:
«Etetz k'onti'l n'ox tuj ewi' b'ix cha
nkxb'isun nya'tx tume'l. ¿Janik'b'a'nx-
alo tzunx okyinqtelten exol b'ix
janik'b'a'nx okxwipa'tz? Instzaj awin
ak'ajol tzani.»
42 Aj man tuq ikja'n tpon laq'chet te
k'wa'l, te malspirit oqet txo'o' te k'wa'l
twitz tx'o'tx' b'ix oxik tsi' atak ti'j. Per
te Jesus oxik tk'ulu' mandad tzan tjatz
te malspirit, oqet tq'ana' te k'wa'l b'ix
okaj tq'apo' tuj tq'ab' stat.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tka'mjji'n-el Ti'j Tkamiky
Mat 17:22-23; Mak 9:30-32

43 Ntons kyaqil kye xjal b'an nkye-
lab'an tuq ti'j tajwalil te Qtata Dios.
Kyetz nkyechalaj tuq, nkyeyolin tuq
galan ti'j kyaqil aj nqet tuq tk'ulu',
per yatzun te Jesus oxik tq'uma' kye
txnaq'atz ikxjani:
44 «Intox tuj ewi' b'an byenech te aj
oxe'l nq'uma'ni. [Wetz] te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios [a'in] okyinxe'l q'apo'
tuj kyq'ab' kye xjal.»
45 Per kyetz k'onti'l owel kyniky' ti'j
aj oxik tq'uma' tzan tpaj txayi' tuq
te kywitz, k'onti'l owel kyniky' ti'j,
b'ix ax nkyexob' tuq tzan txik kyqani'
tuky'i'l tidi' telponx.

Aj Txik Tyoli' Jesus Ab'l Te Aj Mas Nim Tajwalil Twitz Junky
Mat 18:1-5; Mak 9:33-37

46 Ntons kxol kye txnaq'atz
eb'ajjaw wululun tzan tpaj nkyeyolin
tuq ab'l tuq jun te kyetz owokel mas
nim tajwalil kxol.*
47 Per te Jesus owel tniky' ti' tuq
nkyb'isu' tuj kyanim, astilji otzaj
teq'i' jun k'wa'l b'ix oqet tsi' tk'atzaj
48 b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«Ab'l aj otk'amo'tz ja k'wa'l tzan
npaj wetz, ntons [a'in nkyintk'amo'];
b'ix ab'l te aj nkyintk'amo', ntons

* **9:35** Isa 42:1; Mat 3:17; 12:18; Mak 1:11; Luks 3:22; 2Xhp 1:17-18 * **9:46** Luks 22:24 * **9:48** Mat 10:40; Luks 10:16; Wnch 13:20

nk'amon te aj otzaj lajon te wetz.* Komo te aj mas k'onti'l jiq'b'a' exol etetz, aji tetz te aj mas jiq'b'a' tuj twitz te Qtata Dios.»

Te Aj Nya'tx Qajq'oj, Tetz Jun Quky'i'l Qib'
Mak 9:38-40

49 Ntons te Wa'nch owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Xnaq'tzon, qetza owok qena jun xjal, nkyejatz teq'i' tuq malspirit tuj kyanim xjal tzan tpaj nxik tq'uma' tuq ab'i, per qetza owel qin gan tetz tzan tpaj k'onti'l ajun qxol.»
50 Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «K'on tz'el etin gan tetz. Komo ab'l kye aj k'onti'l nqo'ok kyajq'oja', dyakwerd ate' quky'i'l.»

Aj Tel Ik'o' Jesus Tzan Kye Aj Samary

51 Ntons jun q'ij, aj ch'inky tuq tpon tyemp tzan txik te Jesus tuj ka'j, tetz oxik Jerusalen per tuky'i jun tk'u'jlal.
52 Eb'ajxik tlajo' tmandader tb'ayon twitz tuj jun aldey aj ja' nkyenajan kye aj Samary, tzan tok kyjoyo' ja' b'a'n tuq tzan kyposadin.
53 Per kye xjal tzi k'onti'l okyk'amoj tzan tpaj kyeb'enky tuq tetz ikja'n tuq txik tuj te amaq' Jerusalen.§
54 Ya ma tz'ok kyen ikxji, te Jacobo* b'ix Wa'nch, a'e' aj txnaq'atz Jesus, kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Tat, ¿agan pe' tzan txik jk'ulu' mandad tzan stzaj q'aq' tuj ka'j kyajsik tzan kyponaj?»*
55 Ntons tetz owaj ka'yin kyi'j b'ix exik tkawi'.†
56 Yaji eb'ajxik tuj junky aldey.‡

Kye Aj Kygan Tuq Tzan Kyok Lapet Ti'j Jesus
Mat 8:19-22

57 Aj man tuq nkyeb'et tuj b'ey, jun xjal oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Tat, wetz okyin'okel lapet awi'j. Aj ja' otxe'l yatz, ax okyinxe'l wetz.»
58 Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Kye xhi'wl at kyjul, b'ix kye pich' kyetz at kyq'u', per [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] k'onti'l ja' b'a'n tzan nqet ojlan ch'in.»
59 Ntons oxik tq'uma' tuky'i junky xjal ikxjani: «Pawok lapet wi'j.» Per tzaj te xjal, oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, tkamik-yun tb'ay te ntat, maxji okyin'okel lapet awi'j.»
60 Yaji oxik tq'uma' te Jesus tetz: «Qaltetz, kye aj kamnaqe' intqex kymuqu' kye kymuqenx, per yatz pax b'ix intxik apakb'a' te tpakb'alil ti'j te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios.»
61 Ntons tzaj junky xjal, oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, wetz okyin'okel lapet awi'j, per tzoqpij ch'in tzan nxik kawil kye a'e' aj tuj njay.»
62 Per tzaj te Jesus, oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Ab'l aj n'ok lapet wi'j b'ix kab' tk'u'j, tetzji nya'tx galan tzan taq'unan tzan kykaj xjal tuj tq'ab' Qtata Dios.»§

10

Aj Kyel Tjoyo' Jesus Kab'lajuj Tuj Mutx' (72) Xjal Tzan Kxik Pakb'ayon

1 Ya ma ky'ik te nini, te Twitzale' e'el tjoyo' junky kab'lajuj tuj mutx' (72)* xjal b'ix eb'ajxik tlajo' kakab'chaq kyb'et tzan kxik tb'ayon twitz kyuj kye amaq' b'ix ja'chq aj ja' tuq opoyon tetzky.
2 B'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «[Kye xjal iktza'] jun awalj aj nab'enky

§ **9:53** Kye aj Samary b'ix kye aj Judey k'onti'l tuq eq'i' kyib', b'ix komo te Jesus ikja'n tuq txik tuj amaq' Jerusalen tuj tkwentil Judey, astilji k'onti'l okyk'amoj te Jesus. * **9:54** Ax: Chaw. * **9:54** 2Re 1:9-16 † **9:55** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: Oxik tq'uma' Jesus ikxjani: K'onti'l eteb'en tidi' tgan te Txew Dios. ‡ **9:56** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' kab'e'ky yol tb'ay twitz ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: Komo te Ichan Tk'wa'al Dios k'onti'l owul tzan kyponaj kyanim kye xjal sinoke tzan tkolon kyi'j. § **9:62** Ax: jun xjal aj tzyu' te arad titza' b'ix nka'yin ti'jx, tetz nlay b'antik tzan taq'unan tzan kykaj xjal tuj tq'ab' Qtata Dios. * **10:1** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' "lajuj tuj mutx' (70)" b'ix nya'tx "kab'lajuj tuj mutx' (72)" tuj ja taqan ntzani. * **10:2** Mat 9:37-38

tzan tjaw, b'ix kye aq'unon nya'tx ky'ila'j-e'. Intqet ewitz twitz te tajaw te awalj tzan ktzaj tlajo' txq'anky aq'unon tzan tjaw kyin te awalj.*

3 ¡Pex waq! Wetz nkxik nlajo' iktza' tal karner [aj nkyexik tuj jun luwar aj ja' ate'] xo'j.*

4 B'ix k'on xik eteq'i' eb'e'eq ni etumin ni exajab' b'ix [pe'exik sak'son], k'on kxqet yolin tuky'i nijunwt tuj b'ey.

5 Oj etox tuj jun jay, tb'ay inkxik elima' kye xjal ikxjani: "Tz'okxwit jun galan tuj ja jayni."

6 Tuj aj jayji, qa at jun xjal aj njoyon tume'l tzan qten galan kyuky'i txq'anky b'ix tuky'i Qtata Dios, ntons te aj galan aj otzajel eqani', oky'el tuky'i'l. Per qa k'onti'l jun xjal ikxji, ntons a'ox etetz ek'amo'tz jun galan tuky'i Qtata Dios.

7 B'ix oj epon tuj jun amaq', pe'ekajten cha tuj jun jay b'ix intxik ewan b'ix intxik etuk'a' kyaqil aj oqtel si' ewitz; komo jun aj n'aq'unan presis tzan tk'amon jun tidi' tzan tpaj taq'umb'en.† K'on kxjaw b'et tuj jun jay tuj jun jay.

8 Oj epon tuj jun amaq' aj ja' okxtel k'amo', intxik ewa'a' te aj oqtel si' ewitz,

9 b'ix inkyqet eq'ana' kye yab' tuj aj luwarji b'ix intxik eq'uma' kyetz ikxjani: "Ajna'l ma'tx pon te tyemp tzan tk'ulun mandad te Qtata Dios exol tuky'i nim tajwalil."

10 Per oj etox tuj jun amaq' b'ix qa nlay kxqet k'amo', ntons intxik epakb'a' kyuj kye b'ey tuj aj amaq'ji, oxe'l eq'uma' ikxjani:

11 "Kyaqil te quq aj ma'tx tz'ok lak'et ti'j qoqna, owelal qkyito' [tzan tpaj etetz k'onti'l ma qoqet ek'amo'na]. Per instzaj echa'o' waq: Ajna'l ma'tx pon te tyemp tzan tk'ulun mandad te Qtata Dios tuky'i nim tajwalil."*

12 Wetz oxe'l nq'uma' etetz, [oj tul te jwisy], oxe'l si' mas nim xhcho'nal kyi'j kye xjal aj amaq'ji kywitz kye aj te amaq' Sodom.»*

Te Aj Oky'el Kyi'j Kye Amaq' Aj K'onti'l Nkye'okslan
Mat 11:20-24

13 «¡Last a'ix aj Korasin! ¡Last a'ix aj Betsayd! Kyaqil aj yek'b'il aj oqet nk'ulu' exol tuky'i nim wajwalil, cha tzi-wit oqet nk'ulu' kxol kye aj Tir b'ix kye aj Sidon, kyetz oqtxi'-tal tjawlen kky'expu' kynab'lin, b'ix oje-tal tz'ok ksi' kyq'anaq b'an wak', b'ix oje-tal kyeqet wit'let tuj tza'j tzan tqet kyyek'u' b'an'ax ntzaj kyna'on tetz ti'j kchoj.*

14 Astilji oj tul te jwisy ntons te xhcho'nal aj oxe'l si' eti'j owokel mas nim twitz te aj oxe'l si' kye aj Tir b'ix Sidon.

15 B'ix ax etetz aj Capernaúm ¿ti'tzun etetz tuj enab'l okxjawel in tuj ka'j tzan eqet jiq'b'a'? ¡Nlay! Komo etetz okxe'l xo'o' tuj aj ja' ate' kye kamnaq.*

16 Ntons [etetz aj nkx'ok lapet wi'j], ab'l te aj owokel tsi' twi' eti'j, wi'j n'ok tsi' twi', b'ix ab'l te aj okx'elal tik'o', a'in nkyin'el tik'o', b'ix te aj nkyin'el tik'o' ax n'el tik'o' te aj otzaj lajon wetz.»*

Aj Kymeltz'jik Kye Kab'lajuj Tuj Mutx' (72) Aj Exik Lajo' Pakb'ayon

17 Ntons, aj kymeltz'jik kye aj kab'lajuj tuj mutx' (72)‡ tlajen Jesus, kyetz eb'ajmeltz'jik b'an nkyechalaj tuq, nkyyoli' tuq ikxjani: «¡Tat, ax kye malspirit nqoqet kyoksla'na tzan tpaj yatz awajwalil!»

18 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz oxik wen te Satanas [oponaj tajwalil] naqe jun ray aj ntzaj txeka'j [nqet b'ix nponaj].

* **10:3** Mat 10:16 † **10:7** Ax: presis jun twi' tk'u'j. Tzani te "twi' tk'u'j" telponx ti'j te wab'j; 1Kor 9:14; 1Tim 5:18. * **10:11** Mat 10:7-14; Mak 6:11; Luks 9:5; Kya 13:51 * **10:12** Gén 19:24-28; Mat 10:15; 11:24 * **10:13** Isa 23:1-18; Ezq 26–28; Joel 3:4-8; Am 1:9-10; Zac 9:2-4 * **10:15** Isa 14:13-15 * **10:16** Mat 10:40; Mak 9:37; Luks 9:48; Wnch 13:20 ‡ **10:17** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' "lajuj tuj mutx' (70)" b'ix nya'tx "kab'lajuj tuj mutx' (72)" tuj ja taqan ntzani.

19 Wetz ma'tx xik nsi' etajwalil tzan
eb'et kyajsik kan b'ix alakran b'ix
tzan kyqet etitza',* b'ix tzan tqet
etitza' tidi'chq aj nk'ulun te aj n'ok
ajq'ojan qetz, b'ix k'onti'l tidi' oky'el
eti'j.
20 Per k'on kxchalaj tzan tpaj qa
kye malspirit nkxqet kyoksla' sinoke
pe'echalaj tzan tpaj etetz tz'ib'amix
a'ix tuj ka'j.»
21 Ntons te Jesus, te Txew Dios nxik
tsi' tuq jun chalajb'il tuj tanim, b'ix
oxik tq'uma' [tuky'i Qtata Dios] ikx-
jani: «Tat, yatz a'ich tajawil te ka'j b'ix
te twitz tx'o'tx' kyaqil. Wetz nkyin-
chalaj awi'j tzan tpaj ma qet awewa'
te tume'l ti'j kyaqil ntzani kywitz kye
aj b'an list-e' b'ix kye aj at jun kynab'l,
per ma'tx xik ayek'u' kye xjal aj nya'tx
tlimaqal xjal-e'.* Ikxji tat tzan tpaj
ikxji tuq yatz agan.»
22 «Te Ntat oje tzaj tq'apo' kyaqil tuj
nq'ab'. K'onti'l junky ab'l aj totzqi'
a'in iktza' te Ntat, b'ix k'onti'l junky
ab'l aj totzqi' te Ntat sinoke a'ox a'in
b'ix kye aj oje xik nyek'u' kyetz.»*
23 Yaji oxik tq'uma' kye txnaq'atz
apart kchukel ikxjani: «Galanx-alo kye
aj owokel e'en kyaqil aj n'ok eten
etetz.
24 Wetz oxe'l nq'uma' etetz, ky'ila'j
aj yolil tyol Dios oqtxi' b'ix kye aj
k'ulul mandad b'an kygan tuq tzan
tok kyen aj n'ok eten etetz ajna'l,
per k'onti'l owok kyen, b'ix kygan
tuq tzan tok kcha'o' aj n'ok echa'o'
etetz ajna'l, per kyetz k'onti'l owok
kcha'o'.»*

Te Yek'b'il Ti'j Jun Aj Galan Xjal
Mat 22:35-40; Mak 12:28-34

25 Ntons jun xnaq'tzal Kawb'il ojaw
wa'let b'ix oxik xhcha'o' te Jesus ikx-
jani tzan tuq tok ten tidi' otq'uma'tz:
«Xnaq'tzon, ¿tidi' presis tzan nk'ulun
tzan stzaj si' jun wanq'in te jun-
ele'x?»
26 Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikx-
jani: «¿Tidi' tz'ib'anqex tuj te Kawb'il?
¿Tidi' njaw awe'e' tuj?»
27 Ntons te xnaq'tzal Kawb'il owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Nyolin ikxjani:
Intqet egani' te Etajawil aj Qtata
Dios ntzaj ena'o', intqet egani' tuky'i
jun tk'u'jlal tuj etanim b'ix tuky'i
kyaqil exwinqlal b'ix tuky'i kyaqil
ebalor, b'ix tuky'i kyaqil enab'l, b'ix
ax inkyqet egani' junky ab'l etetz ik-
tza'x nqet egani' etib'x etetz.»*
28 Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz:
«B'an'ax iktza'x ma'tx stzaj aq'uma'ni.
Qa yatz oqtel ak'ulu' nini ntons otza-
jel si' yatz jun awanq'in te jun-ele'x.»
29 Per te xnaq'tzal Kawb'il, tgan tuq
tzan tjoyon jun tume'l tzan tkaj galan
ti'j te aj oxik xhcha'o', ntons oxik
tq'uma' ikxjani: «¿Ab'ltzun te junky aj
ab'l wetz?»
30 Ntons te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «At tuq jun xjal owetz
Jerusalen, oqex Jeriko, b'ix tuj b'ey
dech e'etz txq'an eleq' ti'j. Owel
kyelq'a' kyaqil tidi' tetz, oqetb'aj
kyok'onsa' b'ix eb'aj'oqik, okaj ksi'
ch'inky tuq tkamik.
31 Yaji dech oky'ik jun pal tuj aj
b'eyji. Ya ma xik te'e' te xjal ok'onsa',
cha oky'ik xtx'u'k, cha okaj tka'yi'.
32 Yaji ax oky'ik junky xjal aj
b'uch'uj Lewi, opon qaynin ti'j, ya ma
tz'ok ten, cha okaj tka'yi'.
33 Per yaji oky'ik jun aj Samary,
ikja'n tuq txik tuj jun tb'ey, ya ma
tz'ok te'e', owok lo'et tk'u'j ti'j.
34 Owok laq'chet ti'j, b'ix oqet
tq'ana' te ok'ol ti'j te xjal tuky'i aseyt
b'ix ta'al ub tx'amsa' b'ix yaji oqet
tb'atz'o'. Yaji ojax tsi' tajsik tkway b'ix
oxik teq'i' aj ja' tuq ntzaj si' jun posad
ntons oqet tk'ulu' kwent.
35 Yaji tuj junky iwitq te xjal aj
Samary oxik tsi' kab'e' stumin§ te
tajaw te jay b'ix oxik tq'uma' ikx-
jani: "Intqet ak'ulu' kwent ch'in ja
xjalni, b'ix qatzun ochnajsayon mas
tzan tpaj tetz, wetz owokel nchojo' oj
nmeltz'jik junky'el."
36 Ntons yatz tuj anab'l, ¿kxol kye ox
xjal aj eky'ik, ab'l te junky ab'l tetz te

* **10:19** Sal 91:13 * **10:21** Mat 11:25-26 * **10:22** Mat 11:27; Wnch 3:35; 10:14-15 * **10:24** Mat 13:16-17 * **10:27** Deu 6:5; Lev 19:18 § **10:35** Kab'e' tmin denary iktza' twi' tk'u'j jun xjal kab'e' q'ij.

aj oqet ok'onsa' tzan kye eleq'?»
37 Ntons te xnaq'tzal Kawb'il owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Te aj owok lo'et
tk'u'j ti'j.» Ntons te Jesus oxik tq'uma'
tetz ikxjani: «Ntons ax yatz intqet
ak'ulu' ikxji.»

Aj Tpon Jesus Tjay Ma't B'ix Liy

38 Ntons te Jesus oxikky tuj tb'ey
b'ix opon tuj jun aldey, b'ix jun xuj
tb'i Ma't otk'amoj tuj tjay.
39 Tetz at tuq jun titz'in tb'i Liy, b'ix
te Liy oqet wit'let tk'atzaj te Qajawil
b'ix ncha'on tuq ti'j kyaqil aj ntyoli'.*
40 Per te Ma't cha nb'isun tuq ti'j
taq'un, b'ix owok laq'chet kyi'j b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, ¿k'onti'l
nchb'isun yatz tzan tpaj te witz'in
ma'tx kyinkaj tsi' nchukel aq'unonni?
Q'umax ch'in tetz tzan wok tone'.»
41 Per te Qajawil oxik tq'uma' tetz
ikxjani: «Ma't, Ma't, yatz n'ok asi'
ak'u'j ti'j tidi'chq b'ix b'an nchb'isun,
42 per a'ox jun tidi' te aj b'an presis.
Te awitz'in ma'tx tz'el tjoyo' te aj pre-
sis, b'ix k'onti'l ab'l owelal in te tetz.»

11

Aj Txik Tq'uma' Jesus Titza' Tzan Qxnaq'tzan Tuky'i Qtata Dios
Mat 6:9-15; 7:7-11

1 Ntons, jun-el te Jesus nxnaq'tzan
tuq tuj jun luwar, b'ix ya ma
mankun txnaq'tzan, jun txnaq'atz
oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, qotzaj
axnaq'tza'na tzan qxnaq'tzan iktza'x
te Wa'nch oxik txnaq'tza' kye tx-
naq'atz.»
2 Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz
ikxjani: «Oj exnaq'tzan oxe'l eq'uma'
ikxjani: "Qtata Dios, intqet xjani'xwit
yatz ab'i. Chk'ulun mandadxwit qi'j.
3 Instzaj asi' ch'in te qwe' aj n'oken
b'ajq'ij.
4 Intqet anajsa' ch'in te qchoj, ik-
tza'x qetza nqet qnajsa'na te nya'tx
galan aj nkyek'ulun kye txq'anky
qi'ja. K'on atzoqpij ch'in tzan tok qen
twitz jun tidi' aj oqotel tz'aqik titza'."»
5 B'ix ax oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«Ntons, ax qokyi-wit, jun te etetz xik-
wit b'an chukaq'b'il tjay jun etamiw
b'ix oxe'l eq'uma' tetz ikxjani: "Wer-
man, tzaj asi' ch'in kab'e wab'j nky'ex
6 tzan tpaj ma'tx tzul jun wula' njay,
tzajnaq laq'chik b'ix ma'tx mankun te
wab'j tuj qjaya."
7 B'ix te etamiw owelatz tzaq'b'ik
max tuj twatub' ikxjani: "K'on
chk'ulun molestar wetz. Te lamel
ma'tx lamet b'ix kye nk'wa'al b'ix a'in
ma'tx qowitana. Nlay b'antik tzan
njaw wa'let swal tidi' yatz."
8 Oxe'l nq'uma' etetz, anke tetz nlay
jaw swal jun tidi' tetz tzan tpaj jun
etamiw, per tzan tpaj k'onti'l nkaj esi'
tzan eq'olb'en, ntons ojawel b'ix oxe'l
tsi' kyaqil aj nkxqanin.
9 B'ix wetz oxe'l nq'uma' etetz:
Pe'eqanin b'ix otzajel si' etetz,
pe'ejoyon b'ix owokelnoj etitza',
pe'eq'olb'en b'ix owelatz jaqo' te jay
ewitz.
10 Komo ab'l aj nqanin, ntzaj si' tetz;
b'ix te aj njoyon, n'oknoj titza', b'ix te
aj nq'olb'en, n'ex jaqo' te jay twitz.
11 Ntons ax qokyi-wit qa jun
ek'wa'al oxe'l tqani' te etetz jun twe',
¿oxe'l esi' petzun jun ab'j? ¿Qatzun
oxe'l esi' petzun jun kan qa te k'wa'l
oxe'l tqani' jun kyiy?
12 ¿Qatzun oxe'l esi' jun alakran qa te
k'wa'l oxe'l tqani' jun jos etetzji?
13 Iktza'x etetz a'ix xjal aj nya'tx
galan kxmodin n'el eniky' ti'j tidi'
alkyetz jun galan tzan txik esi' kye
ek'wa'al, ntons pyorx-alo te Qtat aj
atjax tuj ka'j, tetz otzajel tsi' te Txew
ab'l aj oxe'l tqani' tetz.»

Aj Txik Kyq'uma' Kye Xjal Te Jesus Jun Tuky'i'l Te Tajaw Choj
Mat 12:22-30; Mak 3:20-30

14 Te Jesus ojatz tin jun malspirit tuj
tanim jun xjal aj ojetq tuq kaj men
[tzan tpaj te malspirit]; b'ix ya ma
jatz te malspirit, te men owaq'ik tzan
tyolin. Kye xjal b'an nkyelab'an tuq
ti'j te ntzani.

* **10:39** Wnch 11:1 * **11:15** Mat 9:34; 10:25

15 Per junjun nkyq'uma' tuq ikx-
jani: «Tetz b'a'n tzan kyjatz tin kye
malspirit tzan tpaj te Belsebu aj
twitzale' kyi'j kye malspirit nxik sin
tajwalil.»*
16 B'ix junjunky tzan tpaj kygan tuq
tzan tok kyen, oxik kyq'uma' tetz tzan
tuq tqet tk'ulu' jun lab'al aj telponx qa
te tajwalil tzajnaq tuq tuj ka'j.*
17 Per te Jesus teb'en tuq te aj
nqet tuq kyb'isu', astilji oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Kyaqil amaq' aj ja' kye
xjal cha nkyeq'ojin kxolx kyetz, o'kix
okyepoyonaj. B'ix qa kye xjal tuj jun
jay pawa' kyib', ikxji opoyon kynajsa'
kyib'.
18 Ax ikxji te Satanas, qa tetz nq'ojin
ti'jx, ¿titza' ob'antel tzan sten tajwalil
nim tuj? Wetz nxik nq'uma' ntzani
tzan tpaj etetz n'eq'uma' qa wetz
nkyejatz win malspirit tuj kyanim
xjal tzan tpaj te Belsebu.*
19 Qa wetz nkyejatz win malspirit
tuj kyanim xjal tzan tpaj te Belsebu,
ntons ¿ab'l tzan qpaj njatz kyeq'i' kye
aj lapike' eti'j? Astilji a'e'xk kyetz
oxe'l kyq'uma' eti'j tidi' nya'tx galan
nkxk'ulun.
20 Qa wetz nkyejatz win malspirit
tzan tpaj tajwalil Qtata Dios, nini
telponx te Qtata Dios ma'tx tz'aq'ik
tzan tk'ulun mandad tuky'i nim
tajwalil exol.
21 Qa jun xjal nxb'uqin tjay b'ix at
nim tbalor b'ix b'an list atqet tuky'i
taq'umb'il tq'ojb'il, ntons kyaqil aj
tidi' tetz k'onti'l tidi' oky'el ti'j.
22 Per qa tzul junky mas nim tbalor
twitz tetz, opoyon tuky'i'l b'ix oqtel
titza', owelal tin kyaqil te taq'umb'il
tq'ojb'il aj ja' tuq wit'lik tk'u'j b'ix oq-
tel tsipa' kyaqil aj tidi' tetz.
23 Ntons, ab'l te aj nya'tx dyakw-
erd atqet wuky'i'l, tetz jun wajq'oj;
b'ix ab'l te aj k'onti'l n'onen wuky'i'l
tzan tok nchimo', tetz cha mas nxik
tslab'u' kyaqil te aj n'ok nchimo'.»*

Tidi' Nky'ik Oj Tmeltz'jik Jun Malspirit Tuj Tanim Jun Xjal
Mat 12:43-45

24 «Oj tjatz jun malspirit tuj tanim
jun xjal, te malspirit ja'chq nb'et
njoyon ja' tzan tnajan, b'ix nb'et iktza'
tuj ky'ixk'oj tx'o'tx', k'onti'l n'oknoj ja'
tzan tnajan, b'ix nqet tb'isu' ikxjani:
"Okyinmeltz'jel junky'el tuj njay aj ja'
in'etz."
25 Ntons oj tmeltz'jik, ntzaj tk'ulb'a'
te aj xjalji iktza' jun jay b'an ky'isu'
kyaqil, b'ix b'an k'ulu' kyaqil.
26 Yaji nxik tuk'le' junky wuq mal-
spirit tuky'i'l aj mas b'an nya'tx galan
twitz tetz, yaji kkyaqil nkyeqex najan
tuj tanim te xjal, b'ix te xjal nkaj mas
b'an pyor twitz te tb'ay-el.»
27 Aj man tuq nxik tq'uma' te Je-
sus kyaqil ntzani, jun xuj kxol kyaqil
kye xjal aj nkyecha'on tuq ti'j, ojaw
siky'in ikxjani: «Galanx-alo te xuj
aj otzaj alan te yatz b'ix ochjaw
tky'ib'sa'.»
28 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e'
ikxjani: «Mas galanx-alo te aj n'ok
xhcha'o' te tyol Qtata Dios b'ix nqet
toksla'.»

Te Aj Oqet Tyek'u' Te Qtata Dios Aj Telponx Ti'j Jesus
Mat 12:38-42; Mak 8:12

29 Ntons, mas tuq n'ok kchimo'
kyib' kye xjal ti'j te Jesus. Yaji te
Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Kye ja
xjal ntzani b'an nya'tx galan-e'. Kyetz
cha kygan jun techa'l yek'b'il tajwalil
Qtata Dios; per nlay qet k'ulet jun
techa'l ikxji sinoke a'ox te aj oky'ik ti'j
te Jonas [oqtxi'].*
30 Komo iktza'x oky'ik tuky'i Jonas
[oqtxi'] owok te jun techa'l kye xjal aj
Nínive,* ax [te aj oky'el wi'j wetz] te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] owokel
te jun techa'l kye ja xjal ajna'l.
31 Cha'oj tul te jwisy, te xuj aj
k'ulul mandad tuj Saba,† tetz oqtel
ten q'umal kyil kye ja xjal ajna'l tzan
tpaj tetz otzaj b'an laq'chik cha'ol tyol
Salomon, per ajna'l [wetz] akyinqet

* **11:16** Mat 12:38; 16:1; Mak 8:11 * **11:18** Belsebu iktza' junky tb'i te Satanas. * **11:23** Mak 9:40
* **11:29** Mat 16:4; Mak 8:12 * **11:30** Jon 1:17–2:10 † **11:31** Ax: reina del sur; 1Re 10:1-10; 2Cró 9:1-12.

tzani b'ix mas nim [wajwalil] twitz te Salomon.
32 Ax kye aj Nínive, oj tul te jwisy, ax kyetz okyeqtel ten q'umal kyil kye xjal tuj ja tyempni tzan tpaj kyetz ojaw kky'ixpu' kynab'lin b'ix e'okslan te Qtata Dios aj tok kcha'o' tpakb'alil aj ntpakb'a' tuq te Jonas,* per ajna'l wetz akyinqet tzani b'ix mas nim [wajwalil] twitz te Jonas.»

Te Yek'b'il Ti'j Jun Q'analb'il
Mat 6:22-23; Mak 4:21-25; Luks 8:16-18

33 «Nijunwt n'ok xtxaqo' jun tkandil b'ix yaji nqet tsi' ewj qatzun n'ox tsi' tjaq' jun almun, sinoke njaw tsi' jawnaq; ikxji kye aj nkye'ox oxe'l kyen chk'atunal.
34 Kye tb'aq' qwitz iktza' kye q'analb'il te qchi'jel. Qa te tb'aq' qwitz galan, ntons b'a'n tzan txik qen byenech te chk'atunal; per qa te tb'aq' qwitz nya'tx galan, ntons iktza' aqoqex tuj qlolj.
35 Intok esi' enab'l qa te aj chk'atunal aj at tuj etanim b'an b'an'ax galan b'ix nya'tx cha qlolj.
36 Qa yatz tuj awanim pur galan, k'onti'l nya'tx galan tuj, ntons kyaqil owelal aniky' alkyetz te galan b'ix alkyetz te aj nya'tx galan, ntons ikxji iktza' jun kandil ntzaj tq'anali' tuj etanim tuky'i chk'atunal.»

Aj Txik Tyoli' Jesus Kyi'j Kye Parisey
Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luks 20:45-47

37 Ya ma mankun tyolin te Jesus, tzaj jun xjal aj b'uch'uj Parisey, oxik tuk'le' wa'il tjay. Ntons te Jesus oxik b'ix oqet wit'let ti'j mes.
38 Te xjal aj b'uch'uj Parisey, tetz oje lab'an tzan tpaj te Jesus k'onti'l [oqet tk'ulu' te kykostumbr kye tijxjal] tzan tok tmu'u' tq'ab' qa mina' tuq tokten wa'il.
39 Ntons tzaj te Qajawil, oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz aj b'uch'uj Parisey eq'i'x etitza' [te kostumbr] tzan tel etx'ajo' ti'j te elaq b'ix ti'j te ebas, per etetz tuj etanim cha nkx'elq'an b'ix tidi'chq b'an nya'tx galan nkxk'ulun.
40 ¡Etetz b'an mok' a'ix! ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en te [Qtata Dios] aj oqet k'ulun qetz, ax oqet tk'ulu' te qanim?
41 [Astilji] mejor intxik esi' kye meb'a' xjal te aj at te etetz b'ix ikxji okajel saq etanim.
42 ¡Last etetz a'ix aj b'uch'uj Parisey! Komo nkaj epawa' te Qtata Dios te tlajuji' part ti'j kyaqil tidi' etetz‡ ti'j te menta b'ix te ruda b'ix ti'j tidi'chq klas awalj, per [chagan tzan tpaj] k'onti'l nkxk'ulun tume'l kyuky'i txq'anky b'ix k'onti'l nkyeqet egani' txq'anky iktza' tetz nqoqet tgani'. Aji te presis tzan ek'ulun, b'ix ax k'onti'l tzan tkaj esi' tzan txik esi' etoyej te Qtata Dios.
43 ¡Last etetz a'ix aj b'uch'uj Parisey! Komo etetz mer egan tzan eqet wit'let tuj te tb'ay bank tuj te jay nab'il Dios b'ix mer egan tzan etok lima' tzan kyaqil xjal tuj plas.
44 ¡Last etetz a'ix! Komo etetz a'ix iktza' jun luwar aj ja' muqume' kye kamnaq, aj k'onti'l eb'l, b'ix kye xjal nkyeky'ik b'ix k'onti'l kyeb'en tidi' at txini.»
45 Ntons tzaj te jun aj xnaq'tzal Kawb'il, owaj stzaq'b'e' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, oj stzaj aq'uma' ikxji, ax nqoqet ayoli'na.»
46 Per te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¡Ax last etetz a'ix aj xnaq'tzal Kawb'il! Komo etetz nxik ek'ulu' mandad te junky tzan tqet tk'ulu' jun tidi' aj nijunwt b'a'n tzan tb'antik titza'. B'ix etetz k'on egan tzan etonen ch'inwt.
47 ¡Last etetz a'ix! Komo etetz nqet ek'ulu' kypantyon kye aj yolil tyol Dios aj eb'ajqet kansa' tzan kye etijajil oqtxi'.
48 Ikxji etetz eteb'en te aj okyk'uluj b'ix dyakwerd atix ti'j te aj okyk'uluj, komo a'e' kyetz kye aj ekansan te kyetz b'ix etetz ajna'l njaw ek'ulu' te kypantyon.
49 Astilji oqtxi' te Qtata Dios aj teb'en kyaqil otq'umaj ikxjani:

* **11:32** Jon 3:4-10 ‡ **11:42** Ax: diezmo; Lev 27:30.

“Okyexe'l nlajo' kye aj yolil nyol b'ix kye aj nky'ixel kxol kyetz, per okyeqtel kykansa' junjun kye nlajen b'ix txq'anky okyejawel kylajo'.”

50 Ntons kye ja tijajil xjal ajna'l, te Qtata Dios otzajel xhcha'o' kyetz kyi'j kye aj yolil tyol aj eb'ajqet kansa' atx aj tb'antlen te ja twitz tx'o'tx'ni,

51 [otzajel xhcha'o'] ti'j tkamlen te Abel* b'ix max aj tkamlenkix te Sakariy* aj oqet kykansa' txol te tz'e'sb'il b'ix te Nim Jay Nab'il Te Qtata Dios. Wetz nxik nq'uma' etetz, te Qtata Dios otzajel xhcha'o' kyuky'i kye ja xjal ajna'l ti'j kykamlen kyaqil kyetz.

52 ¡Last etetz a'ix aj xnaq'tzal Kawb'il! Etetz cha nqet etewa' te b'an'ax kywitz kye xjal. Etetz k'onti'l nkxk'amon te b'an'ax b'ix k'onti'l n'etzoqpi' tzan tel kyniky' kye txq'anky.»

53 Ntons ya ma xik tq'uma' te Jesus kyaqil ntzani, kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz eb'ajjaw q'ojlik nim b'ix e'aq'ik tzan txik kcha'o' tidi'chq tetz

54 tzan tok kcha'o' jun tidi' aj owokeyon tuq kyitza' tzan txik kyq'uma' jun til.

12

Aj Tyolin Jesus Tzan K'on Qok Xmeletz'

1 Ntons man tuq nkyeyolin, owok kchimo' kyib' ky'ila'j mil xjal tzi, b'ix k'onti'l tuq nb'antik tzan kyb'et kx-olx. Ntons te Jesus owaq'ik tzan tyolin kyuky'i kye txnaq'atz ikxjani: «Intok esi' waq enab'l ti'j kxmeletz'ul kye aj b'uch'uj Parisey, [aj naqe jun] malsb'il [aj nxik tsipa' tib' ja'chq].*

2 K'onti'l jun tidi' aj ewj aj nlay-wit tz'ok cha'o', b'ix k'onti'l jun tidi' aj ewa' nlay-wit tz'ok e'e'.*

3 Ikxji kyaqil tidi' aj oje xik qyoli' tuj qlolj, owokel cha'o' chijq'ij, b'ix aj oje xik jq'uma' ewj tuj jun jay lamo' qib', oxe'l pakb'a' tzan tok cha'o' tzan kyaqil.»

A Te Qtata Dios Te Aj Presis Tzan Tqet Qxob'le'
Mat 10:26-31

4 «Etetz aj wajyol a'ix, wetz ajna'l nxik nq'uma' etetz k'on qet exob'le' te aj a'ox b'a'n tzan tpon tnajsa' te echi'jel b'ix nlay pon tnajsa' te etanim.

5 Wetz oxe'l nq'uma' etetz ab'l te aj presis tzan tqet exob'le': Intqet exob'le' te [Qtata Dios] aj at tajwalil tzan tel tin tanq'in jun xjal b'ix yaji b'a'n tzan txik tsi' tuj te nim q'aq' aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun. Ti'j tetz presis tzan tqet exob'le'.

6 ¿Ti'tzun k'onti'l nkyetzaj k'ayi' jweb' tal pich' tzan kab'e' tmin nya'tx nim tbalor? Per te Qtata Dios k'onti'l n'ajnaj ti'j tk'u'j ti'j junjun te kyetz.

7 Pyorx-alo etetz, [te Qtata Dios nkxqet tk'ulu' kwent] asta kyaqil te stzamal ewi' b'an ajla' titza'. Ntons k'on kxob', etetz mas ganimix a'ix kywitz ky'ila'j tal pich'.»

Aj Tyolin Jesus Kyi'j Kye Aj K'onti'l Nkyeky'ixwik Ti'j Tetz Kywitz Xjal
Mat 10:19-20,32-33; 12:32; Mak 3:29; 8:38

8 «Wetz oxe'l nq'uma' etetz, ab'l te aj oxe'l tq'uma' kywitz xjal qa tetz n'okslan wi'j, ax [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinyoliyon galan ti'j tetz kywitz kye ángel aj tuj ka'j.

9 Per te aj okyin'elal tik'o' kywitz xjal, ax tetz owelal wik'o' kywitz kye ángel aj tuj ka'j.

10 Ab'l te aj oxe'l tq'uma' tyol nya'tx galan wi'j [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'a'n tzan tqet najsa' te aj ma'tx xik tq'uma', per nlay qet najsa' qa nyolin nya'tx galan ti'j te Txew Dios.*

11 B'ix oj exik in tuj te jay nab'il Dios b'ix kywitz kye k'ulul mandad b'ix kye aj at nim kyajwalil, k'on kxb'isun

* **11:51** Gén 4:8 * **11:51** 2Cró 24:20-21 * **12:1** Mat 16:6; Mak 8:15 * **12:2** Mak 4:22; Luks 8:17
* **12:10** Mak 3:29

ti'j tidi' oxe'l eq'uma' b'ix ti'j tidi' owajel etzaq'b'e' kyetz.
12 Komo tuj aj orji te Txew Dios oxe'l tq'uma' etetz te aj presis tzan txik eq'uma'.»*

Te Yek'b'il Ti'j Te Q'inomal

13 Ntons, tzaj te jun xjal aj atqet tuq kxol kye xjal, oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, intxik aq'uma' ch'in te witzik tzan tqet tpawa' te erensy qxola.»
14 Ntons te Jesus oxik tq'uma': «¡Ombre! ¿A'in petzun wetz exol etetz iktza' jun pujul il qatzun jun pawon* exolji?»
15 Yaji oxik tq'uma' kye kyaqil ikxjani: «Intok esi' waq enab'l tzan k'on tel egani' tidi'chq. Komo tzan qanq'in, nya'tx presis qa at tidi'chq nim qetz.»
16 Yaji oxik tq'uma' jun yek'b'il kyetz ikxjani: «At tuq jun xjal b'an q'inon, b'ix te tawal okaj b'an tb'anil.
17 Ntons te q'inon oqeten b'isuyon ikxjani: "¿Tidi' nk'ulu'tz ajna'l? Ma'tx noj kyaqil ja' nqex nk'u'u' te twitz wawal b'ix k'onti'l ja' tzan tqex nk'u'u' txq'anky."
18 Yaji otq'umaj ikxjani: "Ya web'enky tidi' nk'ulu'tz. Okyeqtel nxitu' aj ja' nqex nk'u'u' twitz wawal, b'ix yaji okyeqtel nk'ulu' kye tqatel mas limaq tzan tqex nk'u'u' kyaqil twitz te wawal b'ix kyaqil tidi'chq wetz tuj.
19 Yaji onq'uma'tz wetzx tuj wanim ikxjani: 'Wetz tidi'chq k'u'u' witza' te ky'ila'j aq'b'i. Ajna'l okyin'ojlayon, b'ix okyinwa'yon b'ix okyin'uk'ayon b'ix okyinchalajel.' "
20 Per yaji te Qtata Dios oxik tq'uma' tetz ikxjani: "¡T'a'q ka'r! Ja aq'b'ilni yatz ochkamel, b'ix kyaqil aj tidi' yatz ¿ab'l qetz okajel asi'?"
21 Ntons ikxji nky'ik tuky'i jun xjal aj tidi'chq tq'inomal nqet xhchimo' cha te tetzx tzani twitz tx'o'tx' b'ix k'onti'l jun tq'inomal tuky'i Qtata Dios.»

Te Qtata Dios Nkyeqet Tk'ulu' Kwent Kye Tk'wa'al
Mat 6:25-34

22 Te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz, k'on kxb'isun ti'j titza' okx'anq'iyon, ti'j tidi' oxe'l ewa'a' b'ix ti'j tidi' eq'anaq owokel esi' eti'j.
23 Qa itz'ojo' a te mas presisji twitz te qwe', b'ix te qchi'jel a te mas presis twitz te jq'anaq.
24 Intok esi' enab'l kyi'j kye pich', kyetz k'onti'l nkye'awan b'ix k'onti'l njaw kyin tidi', k'onti'l kyk'ub'l ni kykajon, per te Qtata Dios nxik tsi' kywe' tzan kywa'an. Per yatzun etetz mas ganimix a'ix kywitz kye pich'.
25 ¿Ab'l jun etetz, qa ob'isuyon ti'jx, ob'antel tzan tjaw tky'ib'sa'x tib' junky txejq'ab'?
26 Qa etetz k'onti'l nb'antik etitza' jun tidi' aj b'an ch'i nekit, ntons ¿tistil nkxb'isun ti'j tidi'chq?
27 Intok esi' enab'l titza' nkyejaw ky'ib' kye ub'ech† tuj k'ul. Kyetz k'onti'l nkye'aq'unan b'ix k'onti'l nkyekyimon, per wetz oxe'l nq'uma' etetz, ni siker te Salomon* [aj k'ulul mandad oqtxi'], ni tetz tzan tpaj kyaqil aj b'an tb'anil tidi'chq tuq tetz b'a'n tuq tzan tok txq'aptza' tib' iktza' kyetz.
28 Qa te Qtata Dios nxq'aptzan b'an tb'anil kye ub'ech tuj k'ul, aj akyeqet b'an tb'anil ajna'l per nchi'j ojetq kyeponaj b'ix okye'okex si' tuj q'aq', ntons pyorx-alo eti'j etetz a'ix, te Qtata Dios oxq'aptzayon etetz aj nya'tx nim wit'lik ek'u'j ti'j.
29 Ntons k'on kxb'isun ti'j tidi' oxe'l ewa'a' b'ix tidi' oxe'l etuk'a', b'ix k'onti'l tzan eb'isun ti'j ch'inwt, k'on qex esi' b'is tuj etanim.
30 Kyaqil kye aj nya'tx qxjalil tijajil Israel aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios, kyetz nkyeb'isun ti'j kyaqil nini, per etetz ntzaj ena'o' jun etat aj teb'en tidi' presis te etetz.
31 Intok esi' etetz ek'u'j tzan tqet etoksla' titza' tgan te Qajawil, b'ix

* **12:12** Mat 10:19-20; Mak 13:11; Luks 21:14-15
* **12:27** 1Re 10:4-7; 2Cró 9:3-6
* **12:14** Ax: jun chewsal q'oj.
† **12:27** Ax: lirios.

kyaqil te aj presis te etetz, otzajel si'.»

Te Aj At Te Qetz Tuj Ka'j
Mat 6:19-21

32 «K'on kxb'isun, komo etetz a'ix iktza' walo'. Anke etetz nya'tx ky'ila'j eb'et b'ix nya'tx nim ebalor, per a te Ntat te twitzale' k'ulul mandad ti'j kyaqil, b'ix oqet tuj twitz tzan txik tsi' etajwalil tzan ek'ulun mandad tuky'i'l.
33 Intxik ek'ayi' tidi'chq aj at etetz, b'ix intxik etoye' kye meb'a' xjal. Intqet echimo' jun eq'inomal aj k'onti'l nponaj; intqet echimo' jun eq'inomal tuj ka'j aj ja' te eq'inomal k'onti'l nmankun b'ix ja' kye eleq' k'onti'l nkye'ox b'ix te pok' k'onti'l npon tnajsa'.
34 Komo aj ja' atqet te eq'inomal, ax tzi okajel te etanim.»

A Tgan Tzan Qten List
Mat 13:33-37

35 «Pe'eten waq list iktza' jun xjal atok tq'anaq b'ix at tq'anal txaqo'.*
36 Pe'eten waq list iktza' kye aq'unon aj nkye'iyon ti'j te kyajawil ch'inky tmeltz'jik aj ja' ojetq xik uk'le' tzan tpaj telentz mojlet jun xjal, iktza' kye aq'unon nkye'iyon tzan totz kyjaqo' te jay twitz oj tok tzk'onk'a' te lamel, ax ikxji pe'eten etetz.*
37 Galanx-alo kye aj mosj aj list ate', oj tul te kyajawil okyetzajel k'ulb'a' nkye'iyon ti'j. Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, te kyajawil owokel tsi' tq'anaq taq'umb'il tzan kxik tk'a'cha', b'ix oxe'l tq'uma' tzan kyqet wit'let ti'j tmes b'ix ajixk tetz oxe'l k'a'chan te kyetz.*
38 Galanx-alo kyetz okyetzajel k'ulb'a' tzunx itz'oje'x, nkesey te kypatron owulel b'an chukaq'b'il qatzun b'an q'eqombwenji.
39 Ntons, instzaj echa'o' junky yek'b'il ntzani: Qa te tajaw jay teb'enwit janik'or owulel jun eleq', tetz nlay-tal tz'otz stzoqpi' tzan totz tuj te jay.
40 Ax ikxji etetz, pe'eten waq list tzan tpaj [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] kyin'ul tuj jun q'ij aj k'onti'l eteb'en etetz janik'b'a'n.»*

Te Yek'b'il Ti'j Te Mosj Galan B'ix Te Mosj Aj Nya'tx Galan
Mat 24:45-51

41 Yaji te Xhpe'y oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «Tat, ¿ma tzaj aq'uma' te ja yek'b'il a'ox te qetza qatzun kye kyaqilji?»
42 Yaji te Twitzale' oxik tq'uma': «¿Titza' nab'lin jun mosj aj b'an tume'l nb'isun b'ix nk'ulun kyaqil iktza' te tpatron tgan, b'ix te tpatron nkaj tsi' tuj tq'ab' tetz kye txq'anky tuj tjay tzan kxik tk'a'cha' oj tpon or?
43 Galanx-alo te aj mosjji oj tul te tpatron otzajel k'ulb'a' nk'ulun kyaqil taq'un iktza'x ojetq kaj q'uma' tetz.
44 Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, te tpatron okajel tsi' te k'ulul mandad ti'j kyaqil tidi'chq tetz.
45 Per qa te mosj oqtel tb'isu' tuj tanim, "Te wajawil nlay tzul luwew," b'ix yaji qa tetz owaq'el tzan kyqet tb'uju' kye txq'anky mosj xuj tuky'i ichan, b'ix cha owokelten wa'il b'ix uk'ayon b'ix oboliyon,
46 ntons yaji tuj jun q'ij aj k'onti'l teb'en, te tpatron omeltz'jel b'ix oxe'l tsi' nim xhcho'nal ti'j, b'ix te xjal okajel kyuky'i kye aj k'onti'l nkye'okslan.
47 Te jun mosj aj teb'en tidi' tgan te tpatron, b'ix qa k'onti'l nqet tk'ulu' te aq'unj, yaji oj tul te tpatron oxe'l si' jun nim xhcho'nal ti'j.
48 Per qa te jun aq'unon tzan tpaj k'onti'l tuq teb'en ma tk'uluj jun tidi' nya'tx galan, tetz oxe'l si' xhcho'nal ti'j per nya'tx nim. Ab'lchaq xjal aj nxik si' nim [tajwalil], te tpatron otzajel xhcha'o' nim tuky'i'l; b'ix te aj nkaj si' nim tuj tq'ab', te tpatron oxe'l tqani' tuky'i'l mas nim kywitz kye txq'anky.»

Tzan Tpaj Te Jesus Kye Xjal Oqtel Kypawa' Kyib' Kxol
Mat 10:34-36

* **12:35** Mat 25:1-13 * **12:36** Mak 13:34-36 * **12:37** Wnch 13:3-17 * **12:40** Mat 24:43-44

49 «Wetz ma'tx kyin'ul twitz ja
tx'o'tx'ni [iktza'] tzan nswan q'aq'
[tzan tpon tnajsa' te nya'tx galan].
B'ix galan-talo qa oje-wit tz'aq'ik tzan
strenun.
50 Wetz presis tzan tok wen jun xh-
cho'nal nim, b'ix b'an n'ok wen twitz
tzan tpaj mina' tky'ik.
51 ¿Etetz tuj enab'l qa wetz in'ul
tzan kyten galan kye xjal twitz ja
tx'o'tx'ni? Nya'tx sinoke tzan tqet ky-
pawa' kyib'.
52 Ajnali jweb' xjal tuj jun jay oqtel
kypawa' kyib', ox okyejawel meltz'jik
kyi'j kab'e' b'ix kab'e' okyejawel
meltz'jik kyi'j ox.
53 Te k'wa'lon ojawel meltz'jik ti'j
tk'wa'al b'ix te k'wa'alb'aj ojawel
meltz'jik ti'j te k'wa'lon; te alon
ojawel meltz'jik ti'j tal, b'ix te tal
ojawel meltz'jik ti'j tnan; b'ix jun
alib'on ojawel meltz'jik ti'j talib',
b'ix te alib'j ojawel meltz'jik ti'j te
alib'on.»*

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tzan Tok Qsi' Qnab'l Ti'j Te Aj Nky'ik Twitz Tx'o'tx'
Mat 16:1-4; Mak 8:11-13

54 Ntons te Jesus ax oxik tq'uma'
kye xjal ikxjani: «Oj txik eten etetz te
muj ikja'n stzaj aj ja' nqet te q'ij, nxik
eq'uma' "tzul jab'" b'ix ikxji nky'ik.
55 B'ix qa te kyaq'iq' tzajnaq tuj te
ky'ixk'oj tx'o'tx' ntons n'eq'uma' "tzul
q'ijal" b'ix ikxji nky'ik.
56 ¡Xmeletz' ka'r! Qa etetz n'el eniky'
tidi' nky'ik twitz ka'j b'ix twitz tx'o'tx',
ntons ¿tistil k'onti'l n'el eniky' ti'j te aj
nky'ik tuj ja tyemp ajna'lni?»

Tok Asi' Ak'u'j Tzan Aqeten Galan Tuky'i Awajq'oj
Mat 5:25-26

57 «¿Tistil k'onti'l nqet eb'isu'
byenech alkyetz te galan?
58 Qa at ab'l ma xik qaniyon eti'j b'ix
okxe'l teq'i' twitz te pujul il, pe'eyolin
tzan eten galan exol tzunx tuq atx
luwar. Ikxji tzan k'on epon teq'i'
max tuky'i te pujul il, b'ix tetz okxe'l
tq'apo' tuj kyq'ab' kye mulon, b'ix
okxtex ksi' tuj pres.
59 Wetz oxe'l nq'uma', etetz nlay
kxjatz tuj te pres qa mina' tuq tokb'aj
echojo' te emult kyaqil.»

13

Titza' Owaj Stzaq'b'e' Jesus Te Aj Otzaj Kcha'o' Kye Xjal Ti'j Te Nya'tx Galan Aj Nky'ik

1 Ntons, tuj aj tyempji eb'ajpon
txq'an xjal tuky'i Jesus, b'ix oxik
kyq'uma' tetz ti'j te Pilat aj txik tk'ulu'
mandad tzan kyqet tkansa' txq'an
xjal aj Galiley b'ix te kchiky'el oxik
samo' tuky'i kchiky'el kye kyalo' aj
nxik tuq kyq'apo' te jun present.
2 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «¿Titza' etetz tuj enab'l, te aj
oky'ik kyi'j kye aj xjalji, oky'ik tzan
tpaj kyetz mas chimol choj-e' kywitz
kye txq'anky xjal tuj kyamaq'?
3 Wetz oxe'l nq'uma' etetz, nya'tx.
B'ix yatzun etetz, qa nlay jaw
eky'ixpu' enab'lin b'ix nlay kx'okslan
ti'j Qtata Dios, ax etetz okxkamel
ikxji.
4 ¿Qatzun etetz tuj enab'l, kye aj
wajxaqlajuj xjal aj eb'ajkamik aj tqet
tz'aqik te jay nim twa'lkal kyajsik aj
atqet tuq tuj Siloé, qa kyetz mas chi-
mol choj-e' kywitz kye txq'anky xjal
aj nkyenajan tuq tuj Jerusalen?
5 Wetz oxe'l nq'uma' etetz, nya'tx.
B'ix yatzun etetz qa nlay jaw
eky'ixpu' enab'lin ax etetz okxkamel
ikxji.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Igos Aj K'onti'l Twitz

6 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ja yek'b'il ntzani: «Jun xjal awa' tuq
titza' jun wi' igos tuj xtx'o'otx' b'ix
oxwa'q e'el tetz qa at tuq twitz te wi'
igos per k'onti'l tuq nijunwt.
7 Ntons tetz oxik tq'uma' te
taq'unon aj nk'ulun kwent tuq te
awalj: "Tzaj acha'o', oxe aq'b'ixi'
nkyin'ul aq'b'ia' tuj ja awaljni joyol
qa at twitz per k'onti'l, ni jun-el
oje tz'oknoj witza'. Ntons intjaw
atx'emu' ch'in. ¿Tistil atqet cha
perjoder?"

* **12:53** Miq 7:6

8 Per te aj nk'ulun kwent tuq te
awalj owaj stzaq'b'e' ikxjani: "Tat,
qaltetz. Insten junky aq'b'ichaq,
ojawel nq'u'u' txe' b'ix oqtex nsi' ch'in
tabonil.
9 Qanq ikxji qanq okajel twitz, qa
nlay ntons ojawel tx'emlet."»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xuj Tuj Q'ij Ojla'mj

10 Ntons, jun q'ij ojla'mj te Jesus
owox tuj jun jay nab'il Dios b'ix owok-
ten xnaq'tzal kye xjal.
11 B'ix atqet tuq tzi jun xuj yab' tuq,
b'ix wajxaqlajuj aq'b'ixi' tuq tqetlen
yab'tik. Jun malspirit ojetq tuq tk'uluj
tzan tqet txoki' ti'j talq b'ix k'onti'l tuq
nb'antik tzan tkaj rekt tzelti'j.
12 B'ix te Jesus, ya ma xik te'e', otzaj
tuk'le' b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani:
«Xuj, ajna'l yatz ma'tx chkolpjik ti'j te
ayab'il.»
13 Ntons te Jesus oqet tsi' tq'ab'
tajsik, b'ix b'eyxnajji te xuj okaj rekt
tzelti'j b'ix oqet tjiq'b'a' Qtata Dios.
14 Per te k'ulul mandad tuj te jay
nab'il Dios ojaw q'ojlik nim tzan tpaj
te Jesus oqet tq'ana' te xuj tuj aj q'ijji,
komo jun q'ij ojla'mj tuq, b'ix oxik
tq'uma' kyuky'i kye xjal ikxjani: «Ate'
waqaq q'ij tzan qaq'unan b'ix pe'etul
tuj aj q'ijji tzan eqet q'ana' b'ix nya'tx
tuj te q'ij ojla'mj.»*
15 Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz
ikxjani: «¡Xmeletz' ka'r! ¿Ti'tzun,
k'onti'l nkye'el epuju' kye ewakaxh
qatzun kye ekwayji tuj jun q'ij ojla'mj
tzan kxik eteq'i' uk'al a'?
16 Yatzun ja xujni, tetz jun tijajil
Abran b'ix tzyu' tuq tzan te Satanas
atx wajxaqlajuj aq'b'ixi'. ¿Ti'tzun
nya'tx petzun galan tuq tzan tkolpjik
tuj jun q'ij ojla'mj?»
17 Ya ma xik tyoli' te Jesus kyaqil
ntzani, kye a'e' tajq'oj eqet ky'ixwik,
per kyaqil kye xjal nkyechalaj tuq
tzan tpaj tidi'chq nqet tk'ulu' tuq
tuky'i nim tajwalil Qtata Dios.

Te Yek'b'il Ti'j Te Tze' Mostas
Mat 13:31-32; Mak 4:30-32

18 Yaji te Jesus ax oxik tq'uma' ikx-
jani: «¿Tidi' quky'i'l parej te tume'l
titza' nkyekaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata
Dios? ¿Tidi' quky'i'l b'a'n tzan tqet
nparejsa'?
19 Te nini iktza' jun tb'aq' mostas
aj nqex tawa' jun xjal tuj xtx'o'otx',
nky'ib', n'ok jun tze', b'ix kye pich'
njax kyk'ulu' kyq'u' twi'.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Malsb'il Q'otj
Mat 13:33

20 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
junky'elky ikxjani: «¿Tidi' quky'i'l
parej te tume'l titza' nkyekaj kye xjal
tuj tq'ab' Qtata Dios?
21 Te nini iktza' te malsb'il aj nqex
tsi' jun xuj tuj oxe malon arin tzan
tmal te q'otj kyaqil.»

Oj Qokslan Ti'j Jesus, Nini Iktza' Nqo'ox Tuj Jun Lamel Nekit
Mat 7:13-14,21-23

22 Ntons, aj ikja'n tuq txik te Jesus
tuj Jerusalen, nkyexik txnaq'tza' tuq
kye xjal kyuj kye amaq' b'ix aldey aj
ja' tuq nky'ik.
23 Tzaj jun xjal, oxik xhcha'o' tetz
ikxjani: «¿Tat, b'an'ax petzun qa
nya'tx ky'ila'j xjal okyekoletel?» Yaji
te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:
24 «Intok esi' waq ek'u'j tzan etox tuj
te lamel aj nekit. Wetz oxe'l nq'uma'
etetz, ky'ila'j xjal owelal kyq'ajab'
tzan kyox, per nlay b'antik tzan kyox.
25 Oj tkaj tlamo' te tajaw jay
te lamel, qa etetz okxkajel jwer,
okx'okex q'olb'en b'ix oxe'l-al eq'uma'
ikxjani: "Tat, intox ajaqo' ch'in te
jay." Per owelatz tq'uma' etetz
ikxjani: "Wetz k'onti'l wotzqi' ab'l
a'ix."*
26 Yaji okx'aq'el etetz tzan txik
eq'uma': "Qetza owa'ana junx
awuky'i'l b'ix yatz otzaj axnaq'tza'na
a'o' tuj qamaq'."
27 Per yaji tetz oxe'l tq'uma' ikx-
jani: "Wetz ma'tx xik nq'uma' etetz,
k'onti'l wotzqimix. Intel epawa' etib'
wi'j kyaqil etetz aj a'ix k'ulul nya'tx
galan."*

* **13:14** Exo 20:9-10; Deu 5:13-14 * **13:25** Ax: k'onti'l web'en ja' tzajnaqix. * **13:27** Sal 6:8 * **13:28** Mat 22:13; 25:30

28 Tzi [junjun] te etetz okx'oq'el b'ix
ma qitx'itx'in txe' ete'* oj txik ete'e' te
Abran b'ix Isak b'ix Jacob* b'ix kyaqil
kye aj yolil tyol Dios akyeqet tuj tq'ab'
Qtata Dios b'ix etetz k'onti'l.
29 Okye'ulel xjal aj tzajnaqe' ja'chq
twitz tx'o'tx' kyaqil,† b'ix okyeqtel
wit'let wa'il ti'j mes tuky'i Qtata Dios
kyuky'i kyaqil kye txq'anky aj akye-
qet tuky'i'l tuj ka'j.
30 Ntons ate' kye aj xtxa'mpon
okye'okel tb'ay, yatzun kye aj tb'ay
okye'okel xtxa'mpon.»*

Aj Toq' Jesus Tzan Tpaj A'e' Aj Amaq' Jerusalen
Mat 23:37-39

31 Ntons aj orji, ax eb'ajpon junjun
aj b'uch'uj Parisey b'ix oxik kyq'uma'
te Jesus ikxjani: «Pax, pawex tuj ja
amaq'ni tzan tpaj te Eródes tgan tzan
aqet tkansa'.»
32 Ntons tetz oxik tq'uma' ikxjani:
«Pex waq tuky'i'l b'ix intxik eq'uma'
ikxjani tuky'i te aj ma xhi'wl titza'ni:
"Tzaj awen, ajna'l b'ix nchi'j nkye-
jatz win malspirit tuj kyanim xjal
b'ix nkyeqet nq'ana' kye yab' b'ix tuj
toxi'n q'ij omankuyon waq'un."
33 Per presis tzan nxik tuj nb'ey
ajna'l b'ix nchi'j b'ix kab'j tzan tpaj
nlay b'antik tzan tkamik jun aj yolil
tyol Dios qa nya'tx tuj Jerusalen.
34 ¡Last etetz aj Jerusalen a'ix! Etetz
cha nkyeqet ekansa' kye tlajen Dios
b'ix nkye'ok exo'o' tuky'i ab'j kye xjal
aj tmandader Dios. Wetz ky'ila'j-el
ngan tuq tzan etok nchimo' iktza' jun
paqon nkye'ok xhchimo' kye tal tjaq'
txiky', per etetz k'onti'l eb'anij.
35 Te ejay okajel ekola' b'ix oxe'l
nq'uma' etetz ya nlay kyin'ok eten
max oj tpon te or oj txik eq'uma' wi'j
ikxjani: "¡Galanx-alo te aj tzul tuky'i
tb'i te Qajawil!"»*

14

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Junky Yab' Tuj Q'ij Ojla'mj

1 Ntons tuj jun q'ij ojla'mj, te Je-
sus oxwa'q wa'il tjay jun k'ulul man-
dad kxol kye aj b'uch'uj Parisey, b'ix
kye aj b'uch'uj Parisey n'ok ksi' tuq
kynab'l ti'j.
2 B'ix qaynin twitz tetz, atqet tuq
jun yab', mal tuq ti'j.
3 Ntons te Jesus oxik xhcha'o'
kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il kye aj
b'uch'uj Parisey aj akyeqet tuq tzi:
«¿Titza' etetz tuj enab'l tidi' nyolin te
Kawb'il, galan pe' tzan tqet q'anlet
jun yab' tuj q'ij ojla'mj qa nya'txji?»
4 Kyetz k'onti'l tidi' okyq'umaj.
Ntons tetz otzaj tjocho' te yab', oqet
tq'ana' b'ix oxik tq'uma' tetz b'a'n tuq
tzan taj tjay.
5 Yaji oxik tq'uma' kye txq'anky
xjal tzi: «¿Ab'l jun te etetz qa ma
qex tz'aqik jun ek'wa'al qatzun jun
etalo'ji tuj jun jul, nlay kxqex naj eq'il
tetz nkesey tuj jun q'ij ojla'mj?»*
6 Kyetz k'onti'l tidi' owaj ktzaq'b'e'
tetz.

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Aj Mer Kygan Jun Kywit'lel Kxol Kye Tlimaqal Xjal

7 Yaji ya ma xik ten te Jesus titza'
tuq kye xjal aj eb'ajtzaj uk'le' wa'il
n'el tuq kyjoyo' kywit'lel aj ja' tzan
kyqet jiq'b'a' mas tzan kye txq'anky,
ntons oxik tq'uma' jun yek'b'il kyetz
ikxjani:
8 «Oj etzaj uk'le' wa'il tzan tpaj
jun xjal omojletel, k'on tz'el ejoyo' te
ewit'lel aj mas b'an tb'anil tzan tpaj
qanq at junky aj mas jiq'b'a' ewitz
etetz ojetq tzaj uk'le'.
9 B'ix te aj otzaj uk'len etetz ekab'il,
kebal tpon awuky'i'l, q'umal tetz ikx-
jani: "Pawel tzi, oqtel wit'let tetz tuj
aluwar." Nimod ntons presis tzan
axik wit'letel aj ja' kye txq'anky k'on
kygan b'ix tuky'i aky'exaw otxe'l.
10 Ntons oj etzaj uk'le' wa'il, pe'eqet
wit'let aj ja' nya'tx kygan kye xjal tzan
kyqet wit'let. Ikxji oj tul te aj otzaj
uk'len yatz, oxe'l tq'uma' yatz ikx-
jani: "Wamiw, paky'ik wit'letel tzani
aj ja' mas tb'anil." Ntons ikxji ochtel

* **13:28** Mat 8:11 † **13:29** Ax: tzajnaqe' aj tumelil ja' njakul q'ij b'ix aj ja' nqex q'ij b'ix aj norte b'ix sur; Mat 8:11. * **13:30** Mat 19:30; 20:16; Mak 10:31 * **13:35** Sal 118:26 * **14:5** Mat 12:11

jiq'b'a' tzan kye txq'anky aj wit'like' awuky'i'l ti'j mes.*
11 Komo ab'l te aj nqet tjiq'b'a' tib'x, tetz owelal eq'i' tky'exaw, b'ix te aj k'onti'l nqet tjiq'b'a' tib'x, tetz oqtel jiq'b'a'.»*
12 B'ix ax oxik tq'uma' te Jesus ikxjani tuky'i te xjal aj otzaj uk'len tetz: «Oj kxik awuk'le' xjal wa'il tuj ajay, k'on kyetzaj awuk'le' [cha a'ox] kye aj a'e' awajyol b'ix kye aj a'e' awerman b'ix kye txq'anky afamiliar ni kye a'e' abesin aj q'inon-e' tzan tpaj kyetz otxe'l kyuk'le' junky'el b'ix ikxji owokel kchojo' junky'el awuky'i'l.
13 Mejor, oj ktzaj awuk'le' xjal wa'il ajay, inktzaj awuk'le' kye meb'a' xjal b'ix kye k'o yajnaq b'ix kye kox b'ix kye moy
14 b'ix ochtel ky'iwla' tzan tpaj kyetz nlay b'antik tzan tok kchojo' junky'el, per [te Qtata Dios] owokel chojon te yatz oj kyjaw anq'in kye aj oje kye'el galan tuj twitz.»

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Aj Uk'leme' Tuq Wa'il
Mat 22:1-10

15 Ya ma tz'ok cha'o' te nini, jun xjal aj wit'liqet tuq twimes oxik tq'uma' tetz te Jesus ikxjani: «Galanx-alo kye aj okyewa'yon tuky'i te Qtata Dios aj atjax tuj ka'j.»
16 Ntons te Jesus oxik tq'uma' [jun yek'b'il] ikxjani: «At tuq jun xjal oqet tsi' jun wab'j b'an tb'anil b'ix etzaj tuk'le' ky'ila'j xjal wa'il.
17 Ya ma pon or tzan kywa'an tuq te wab'j, oxik tlajo' jun tmos q'umal kyuky'i'l kye xjal aj ojetq tuq kyetzaj tuk'le', oxik tq'uma' ikxjani: "Pe'etzaj waq, ma'tx b'antik te wab'j."
18 Per nijunwt eb'ajpon, junjunchaq tidi'chq owok ksi' tzan k'on kxik. Jun oxik tq'uma' ikxjani: "Wetz ma'tx kaj nloq'o' jun ntx'o'otx', b'ix presis tzan nxik e'el tetz. Najsaj ch'in, per nlay b'antik tzan nxik."
19 Tzaj te junky, oxik tq'uma' ikxjani: "Wetz ma'tx qet nloq'o' jweb' yunt nwakaxh, presis tzan kyqet nk'ulu' probar ajna'l. Najsaj ch'in, nlay b'antik tzan nxik."
20 Yaji junky oxik tq'uma' ikxjani: "Wetz man woklen junan, astilji nlay b'antik tzan nxik."
21 Ya ma meltz'jik te mosj, oxik tq'uma' kyaqil ntzani te tpatron. Ntons yatzun te twitzale' ojaw q'ojlik nim, b'ix oxik tq'uma' te tmos ikxjani: "Pax naj ja'chq tuj plas b'ix kye nim b'ey tuj amaq', b'ix inktzaj awin tzani kye a'e' meb'a' b'ix kye a'e' aj xhkut-e', b'ix kye aj moy-e' b'ix kye aj kox-e'."
22 Yaji te mosj oxik tq'uma' tetz ikxjani: "Tat, ma'tx b'antik kyaqil aj ma'tx tzaj aq'uma' b'ix tzunx atx luwar kye txq'anky."
23 Ntons te twitzale' oxik tq'uma' te tmos ikxjani: "Pax kyuj kye nim b'ey b'ix kyuj kye b'ey nekit, b'ix intxik ayoli' kye xjal tzan kyotz tuj njay tzan kynoj kyaqil tuj njay.
24 Oxe'l nq'uma', nijunwt kye aj etzaj wuk'le' tb'ay-el okyexe'l niky'b'en te wab'j aj ma'tx b'antikni."»

Kwest Tzan Qok Lapet Ti'j Jesus
Mat 10:37-38

25 Ky'ila'j xjal nkye'ok lapet tuq ti'j Jesus, b'ix tetz owaj meltz'jik ti'j b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
26 «Ab'l aj tgan tzan tok lapet wi'j, qa tetz nya'tx dispwest tzan kykaj tsi' kye stat qa txu'jel qatzun tk'wa'al qatzun a'e' termanji, qatzun tetz tuj tnab'l mas presis tetz tanq'in twitz tzan tok lapet wi'j, ntons nlay b'antik tzan tok lapet wi'j te nxnaq'atz.
27 B'ix ab'l te aj nya'tx dispwest tzan tok ten twitz xhcho'nal b'ix tzan tok lapet wi'j, ntons nlay b'antik tzan tok nxnaq'atz.*
28 Komo ab'l jun te etetz aj owokelten k'ulul jun nim jay, ¿k'onti'l petzun nqet wit'let tb'aya' b'isul tetz jateb' oqtel tnajsa', ikxji tzan tok ten qa kabal okanoyon tzan tjakonb'aj titza'?
29 Kebal ojetq tqet twit'b'a' ja' tzan tqet tk'ulu' b'ix yaji qa nlay b'antik,

* **14:10** Pro 25:6-7 * **14:11** Mat 23:12; Luks 18:14 * **14:27** Mat 16:24; Mak 8:34; Luks 9:23

kye aj okyeky'el tzi okyexmayiyon ti'j
tzan tpaj k'onti'l ojakon b'antik titza',
30 b'ix oxe'l kyq'uma' ikxjani: “Ja
xjal ntzani owaq'ik tzan tjaw tk'ulu'
tjay b'ix k'onti'l ojakon b'antik titza'.”
31 ¿Qatzun ab'l jun k'ulul mandad,
aj owelax q'ojiyon tuky'i junky k'ulul
mandad, nlay petzun qet wit'let
tb'aya' b'ix oqtel tb'isu' b'ix oxe'l
xhcha'o' kyuky'i txq'anky qa b'a'n
tzan txik q'ojiyon tuky'i lajuj mil
(10,000) tsoldad tuky'i te junky aj
ate' winqi' mil (20,000) ikja'n ktzaj
tuky'i'l?
32 Ikxji qa nlay b'antik tzan tq'ojin
man ikja'n ktzaj kye tajq'oj laq'chik,
oxe'l tlajo' txq'an yoliyon tb'ayon
twitz tzan kyyolin tzan k'on kyq'ojin
sinoke tzan kyten galan kxol.
33 Ax ikxji, ab'l aj nlay kaj tkola'
kyaqil aj tidi' tetz, ntons nlay b'antik
tzan tok te nxnaq'atz.»
34 «Te atz'an galan, per qa ma tz'el
tq'ab' ¿titza' owokel junky'el k'ak'j?
35 Ya k'onti'l token ni tzan tqex si'let
txe' awalj, ni tzan tqex samo' tuky'i
abon, sinoke cha owelax xo'let. Ab'l
te aj at txkyin, intok xhcha'o'.»

15

Te Yek'b'il Ti'j Te Pastoriyon Aj Oxiknaj Jun Talo' B'ix Owoknoj Junky'el

Mat 18:10-14

1 Ntons, ky'ila'j kye aj peyul chojenj
te amaq' Rom b'ix txq'anky xjal aj chi-
mol choj, nkye'ok tuq kchimo' kyib'
cha'oyon ti'j Jesus.
2 Ntons tzan tpaj nini kye aj
b'uch'uj Parisey b'ix kye aj xnaq'tzal
Kawb'il, nkyeyolin tuq nya'tx galan
ti'j, nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Tetz
nkyetk'amo' kye aj chimol choj b'ix
nwa'an junx kyuky'i'l.»
3 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ja
yek'b'il kyetz ikxjani:
4 «¿Ab'l jun te etetz, qa at oqal (100)
talo' b'ix yaji dech oxe'l naj jun, nlay
petzun kyekaj tb'ub'a' kye txq'anky
xtxa'm pastorb'il b'ix yaji oxe'l joyol
te junky aj ojetq xiknaj maxkix oj
toknoj titza'?
5 B'ix ya oj toknoj titza', nchalaj,
njax tsi' twi' tq'ab'
6 b'ix oj tpon tjay, okye'okel
xhchimo' tajyol b'ix kye a'e'
tbesin, oxe'l tq'uma' kyetz ikxjani:
“Pe'echalaj waq wuky'i'l tzan tpaj
ma'tx tz'oknoj witza' te walo' aj ojetq
tuq xiknaj.”
7 Wetz oxe'l nq'uma' etetz, ax ikxji
tuj ka'j at mas chalajb'il tzan tpaj
jun chimol choj ma'tx jaw tky'ixpu'
tnab'lin, kywitz kye ky'ila'j txq'anky*
galan xjal aj nya'tx presis tzan tjaw
kky'ixpu' kynab'lin.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Xuj Aj Oxiknaj Jun Stumin B'ix Owoknoj Junky'el

8 «¿Ab'l jun xuj aj at lajuj stumin,
qa oxe'l tnajsa' jun, k'onti'l petzun
n'ok xtxaqo' jun tq'anal b'ix owelax
tky'isu' [byenech kyeb'a'] tuj tjay b'ix
ojoyoyon [kyeb'a'] maxkix oj toknoj?
9 B'ix oj toknoj titza' okye'okel
xhchimo' kye a'e' tajyol b'ix kye
tbesin, oxe'l tq'uma' kyetz ikxjani:
“Pe'echalaj waq junx wuky'i'l tzan
tpaj ma'tx tz'oknoj te tmin witza' aj
ojetq tuq xiknaj.”
10 Wetz oxe'l nq'uma' etetz, ax ikxji
tuj ka'j at nim chalajb'il tzan tpaj
ma'tx jaw tky'ixpu' tnab'lin jun joyol
choj.»

Te Yek'b'il Ti'j Te K'wa'lon Aj Nchalaj Ti'j Te Tk'wa'al Aj Omeltz'jik Tjay

11 Ntons, ax oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «Jun xjal ate' tuq kab'e' tk'wa'al.
12 Tzaj te itz'inj, oxik tq'uma' te stat
ikxjani: “Tat, instzaj asi' te werensy aj
at woklen ti'j.” Ntons te k'wa'lon oqet
tpawa' te kyerensy.
13 Ntons nya'tx ky'ila'j q'ijky, te
itz'inj, ya ma chimet titza' kyaqil [aj
tidi' tetz], tetz oxik tuj junky amaq'
laq'chik b'ix tzi oqet txq'ela' kyaqil
te terensy, owanq'in tuj jun tume'l
b'an nya'tx galan b'ix ikxji cha oqet
txq'ela' te stumin.

* **15:7** Ax: b'eljujlajuj tuj oqal.

14 B'ix ya ma qetb'aj tnajsa' kyaqil
te stumin, yaji otzaj jun nim wa'ij tuj
aj amaq'ji, yaji tetz otna'oj tidi'chq
tuq npaltin tetz.
15 Yaji tzaj tetz, oxwa'q tuky'i jun
xjal tuj aj amaq'ji qanil jun taq'un
b'ix te xjal oxik tlajo' k'ulul kwent kye
kuch tuj k'ul.
16 [B'ix komo n'okten tuq twitz nim
wa'ij], tetz tgan tuq tzan txik twa'a'
kywe' kye kuch, per nijunwt tuq ab'l
nxik sin tetz.
17 Ntons oqeten b'isul tetz b'ix oty-
olij tib'x ikxjani: "Ky'ila'j kye aq'unon
tuj tjay ntat, kyetz at nim kywe', b'ix
wetz tzani ch'inky nkamik tzan wa'ij.
18 Mejor ma kyin'aj tjay ntat b'ix
oxe'l nq'uma' tetz ikxjani: 'Tat, wetz
ma'tx kyinjoyon choj tuj twitz [Qtata
Dios aj atjax] tuj ka'j b'ix tuj awitz
yatz.
19 K'onti'l woklen tzan wok
aq'uma' ak'wa'al a'in. K'uluj ch'in
wuky'i'l iktza' n'ak'ulu' kyuky'i kye
aj awaq'unon.' "
20 Ntons owaj b'ix oxik, opon tuky'i
stat. Aj man tuq ikxja'n stzaj laq'chet
laq'chik, te stat oxik te'e' b'ix owok
lo'et tk'u'j ti'j b'ix oxik oqelan kanol
tetz, b'ix b'an nchalaj otzaj xhchele'.†
21 Tzaj te tk'wa'al, oxik tq'uma' tetz
ikxjani: "Tat, wetz ma'tx kyinjoyon
choj tuj twitz [Qtata Dios aj atjax]
tuj ka'j b'ix tuj awitz yatz. K'onti'l
woklen tzan wok aq'uma' ak'wa'al
a'in."
22 Per tzaj te stat, oxik tq'uma' kye
tmos ikxjani: "Instzaj ejoyo' naj jun
tq'anaq aj mas b'an tb'anil b'ix intok
esi' ti'j, b'ix intok esi' jun txmulq'ab'
b'ix intok esi' txajab'.
23 B'ix instzaj etin te tal wakxh aj
mas b'an wort b'ix intqet ekansa'.
Qob'ajwa'an b'ix qob'ajchalaj waq
24 tzan tpaj te ja nk'ajolni, tetz ik-
tza' kamnaq tuq b'ix ajna'l ma'tx jaw
anq'inky, ojetq tuq xiknaj per ajna'l
ma'tx tz'oknoj." B'ix e'aq'ik tzan
kchalaj kxolx.
25 Ntons te itzikj n'aq'unan tuq tuj
k'ul. Ya ma tzul, otzaj laq'chet tzijay
b'ix oxik xhcha'o' te b'ixb'ilj b'ix te
son.
26 Ntons otzaj tuk'le' jun aq'unon
b'ix oxik xhcha'o' tistil tuq kyaqil
nini.
27 Tzaj te aq'unon, oxik tq'uma' tetz
ikxjani: "Te awitz'in ma'tx tzul b'ix te
atat ma xik tk'ulu' mandad tzan tqet
kanslet te tal wakxh aj mas b'an wort
tzan tpaj ma tzul galan."
28 Ntons tetz ojaw q'ojlik nim b'ix
k'on tgan tuq tzan tox. Ntons owetz te
stat b'ix oqet twitz twitz tzan tuq tox.
29 Tzaj te itzikj, oxik tq'uma' te
stat ikxjani: "Wetz tzani akyinqet
ky'ila'j aq'b'i nkyin'aq'unan te yatz,
b'ix kyaqil tyemp ma chqet woksla'
ti'j kyaqil aj ntzaj ak'ulu' mandad
wetz, b'ix ni jun-el oje tzaj asi'-wit
wetz ni jun ch'i tal chib tzan nchalaj
kyuky'i wamiw.
30 Per ajna'l tulen te ja ak'wa'al aj
ma'tx qetb'aj txq'ela' kyaqil tidi' yatz
kyuky'i xuj aj cha nkyek'ayin kyib',
b'ix ma'tx qet akansa' te tetz te tal
wakxh aj mas b'an wort."
31 Ntons te stat oxik tq'uma' ikx-
jani: "Nk'ajol, yatz atichqetkix tzani
wuky'i'l b'ajq'ij b'ix kyaqil aj tidi'
wetz kyaqil te yatz.
32 Per presis tuq tzan qchalaj
qkyaqil tzan tpaj te ja awitz'inni tetz
[iktza'] kamnaq tuq, per ajna'l ma'tx
jaw anq'in junky'el, tetz ojetq tuq
xiknaj per ajna'l ma'tx tz'oknoj."»

16

Te Yek'b'il Ti'j Jun Aq'unon Aj Nya'tx Galan Nab'lin

1 Ntons, ax oxik tq'uma' kye tx-
naq'atz [jun yek'b'il] ikxjani: «At tuq
jun xjal b'an q'inon, b'ix tetz at tuq
jun taq'unon aj nk'ulun mandad tuq
ti'j kyaqil tidi' tetz, per yaji owok jun
part tuky'i'l, te aj taq'unonni nqet tuq
b'aj txq'ela' kyaqil aj tidi' tetz.
2 Ntons te ajawilon otzaj tuk'le',
oxik tq'uma' tetz ikxjani: "¿Tidi'
kyaqil aj n'ok ncha'o' awi'jni?
Ajna'l ngan tok ncha'o' ti'j kyaqil aj

† **15:20** Ax: otzaj xhchele' b'ix owel stz'ub'a'.

n'awaq'una', b'ix ya nlay xhch'ok
k'ulul mandad ti'j kyaqil tidi' wetz."
3 Ntons te aq'unon otyolij tib'x
ikxjani: "¿Ajna'l tidi' nk'ulu'tz? Te
npatron okyin'elal tin tuj waq'un.
B'ix tzan waq'unan tuj k'ul k'onti'l
nb'antik. B'ix tzan nqanin jun limosn
nkyinky'ixwik.
4 Ya web'enky tidi' nk'ulu'tz tzan
nk'amet tuj kyjay kye xjal oj tel eq'i'
waq'un."
5 Ntons eb'ajtzaj tuk'le' junjunchaq
kye xjal aj at tuq kyk'as tuky'i te tpa-
tron b'ix oxik tq'uma' te aj tb'ay ikx-
jani: "¿Jateb' k'asb'ena' awitza' tuky'i
npatron?"
6 Te junky oxik tq'uma' ikxjani:
"K'asb'ena' witza' oqal (100) malon
aseyt." Ntons tetz oxik tyoli' tuky'i te
k'asb'enon ikxjani: "Ntzani te tu'jal;
paqet wit'let b'ix intqet atz'ib'a' lajuj
tuj oxqal (50) malon."
7 Yaji otzaj tuk'le' junky, oxik
tq'uma' tetz ikxjani: "Yor yatz, ¿jateb'
k'asb'ena' awitza'?" Te xjal oxik
tq'uma': "Wetz k'asb'ena' oqal (100)
malon* triw." Yaji tetz oxik tq'uma':
"Ntzani te tu'jal b'ix paqet wit'let b'ix
inqet atz'ib'a' cha mutx' (80) malon."
8 Ntons yaji te tpatron owel tniky'
ti'j te aq'unon aj nya'tx tuq galan
nab'lin, oje lab'an ti'j tzan tpaj titza'
tuq ojetq qet tb'isu' tzan tk'ulun
kyuky'i kye xjal. Komo kye xjal aj
twitz ja tx'o'tx'ni aj k'onti'l Dios tuj
kywitz, kyetz nkye'ok il tzan kyjoyon
jun tume'l titza' tzan kyten galan
kxolx, yatzun kye tk'wa'al Qtata Dios
k'onti'l n'ok ksi' kyk'u'j [tzan kyjoyon
te tume'l b'an'ax].
9 Wetz oxe'l nq'uma' etetz tzan to-
ken etitza' kyaqil eq'inomal aj twitz
ja tx'o'tx'ni tzan kyok mas etajyol.
Ikxji oj tmankun kyaqil te aj twitz ja
tx'o'tx'ni, yaji at ab'l aj ok'amoyon te
etetz tuj kyjay tuj ka'j te jun-ele'x.
10 Ab'l te aj galan ntk'ulu' tuky'i jun
tidi' aj nya'tx nim, ax galan ntk'ulu'
tuky'i jun tidi' nim; b'ix te aj k'onti'l
ntk'ulu' galan tuky'i jun tidi' nya'tx
nim, ax k'onti'l ntk'ulu' galan tuky'i
jun tidi' aj nim.
11 Qa etetz k'onti'l n'ek'ulu' jun
galan tuky'i te eq'inomal aj twitz ja
tx'o'tx'ni, ¿ntons ab'l okajel wit'let
tk'u'j eti'j tzan tkaj tuj eq'ab' te
q'inomal b'an b'an'ax [aj tuj ka'j]?
12 Qa etetz k'onti'l n'ek'ulu' galan
tuky'i jun tidi' aj nya'tx etetz, ntons
¿ab'l oxe'l sin jun tidi' te etetz?
13 Nijunwt mosj b'a'n tzan taq'unan
te kab'e' tpatron tzan tpaj owokel
tajq'oja' te jun b'ix te junky oqtel
tgani', qatzun oqtel toksla' te jun b'ix
te junky owelal tik'o'. Ax ikxji nlay
b'antik tzan qaq'unan te Qtata Dios
b'ix ti'j kyaqil te jq'inomal kykab'il.»*

Te Jesus Nxnaq'tzan Ti'j Junjun Tidi' Aj Nlay Ky'ixpjik

14 Kye aj b'uch'uj Parisey nkyecha'on
tuq aj txik tq'uma' ikxjani, b'ix kyetz
b'an kygan tuq te q'inomal b'ix
nkyexmayin tuq ti'j Jesus.
15 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Etetz a'ixk nkxyolin galan
eti'jx tzan etel galan tuj kywitz kye
xjal, per te Qtata Dios totzqi' te
etanim. Te aj b'an tb'anil tuj kywitz
kye xjal, n'el tuj twitz te Qtata Dios
b'an nya'tx galan.
16 Te Kawb'il b'ix te aj oqet ktz'ib'a'
kye aj yolil tyol Dios oqtxi', nyolin
tuq titza' tzan qb'et tuj tume'l max
aj tul te Wa'nch. Yaji owaq'ik tzan
txik pakb'let te tpakb'alil galan ti'j te
tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj
tq'ab' Qtata Dios b'ix kkyaqil nkye'ok
il tzan kykaj tuj tq'ab'.*
17 Anke ponaj-wit te twitz tx'o'tx'
b'ix te twitz ka'j, yatzun te tyol Qtata
Dios aj oje kaj tsi', nlay b'antik tzan
tponaj ch'inwt, opoyonkix kyaqil aj
tz'ib'ankaj.*
18 Ab'l aj owelal tpawa' tib' ti'j
txu'jel b'ix owokel junan tuky'i junky,
te nini cha nk'ajajin. B'ix ab'l te aj

* **16:7** Koros tb'i te malb'il tuj yol gryeg. * **16:13** Mat 6:24 * **16:16** Mat 11:12-13 * **16:17** Mat 5:18 * **16:18** Mat 5:31-32; 19:3-12; Mak 10:2-12; 1Kor 7:10-11

owokel junan tuky'i jun aj pawa' tib' tuky'i tichmil ax cha nk'ajajin.»*

Te Yek'b'il Ti'j Jun Q'inon B'ix Jun Meb'a' Xjal

19 [Yaji oxik tq'uma' Jesus ikxjani]: «Ntons, at tuq jun xjal b'an q'inon tuq, b'ix n'ok tsi' tuq tq'anaq púrpura teb'l b'an kar b'ix lino b'an tz'u'in. B'ix b'ajq'ij nq'ijlan tuq tuky'i tidi'chq b'an tb'anil.
20 B'ix ax at tuq jun meb'a' xjal, Lásaro tb'i, aj cha nqeten tuq stzi' tlamel te q'inon qanil jun tlimosn b'ix tetz ajun tx'a'k tuq ti'j.
21 Tetz b'an tgan tuq tzan twa'an ch'in te aj nqet tz'aqik tjaq' tmes te q'inon [per k'onti'l ob'antik], b'ix nkyetzaj tuq kye tx'ya'n n'el tuq kyleq'u' twitz xtx'a'ak te meb'a'.
22 Ntons, jun q'ij okamik te meb'a' b'ix oxik eq'i' tuj ka'j tzan kye ángel aj ja' atqet te Abran. B'ix ax okamik te q'inon xjal, b'ix tetz owox muqu'.
23 Te q'inon atqet tuq kxol kye kamnaq† aj ja' n'ok ten tuq twitz nim xhcho'nal, b'ix ojaw ka'yin b'ix oxik ten laq'chik te Abran b'ix te Lásaro tuky'i'l.
24 Te q'inon ojaw siky'in ikxjani: "Tat Abran, intok lo'et ch'in ak'u'j wi'j. Instzaj alajo' ch'in te Lásaro tzan tok tmu'u' ch'in te twi' tq'ab' tuky'i a' tzan stzaj mu'ul ch'in te waq' tzan tpaj n'ok wen twitz nim xhcho'nal tuj ja q'aq'ni."
25 Per te Abran owaj stzaq'b'e' ikxjani: "Tey, instzaj ana'o', yatz kyaqil b'an galan oky'ik awi'j aj itz'ojich tuq, per te Lásaro k'onti'l oky'ik galan ti'j. Tetz ajna'l nxik nimsa' tk'u'j tzani b'ix yatz tzi n'ok awen twitz xhcho'nal.
26 B'ix oje kaj si' qxol jun chman xaq, b'ix nlay b'antik kky'ix nijunwt aj qxola tzani tzan tpon etuky'i'l tzi. B'ix kye aj kygan kky'itz exol tzi tzan kyul tzani, ax nlay b'antik tzan kky'itz."
27 Yaji te q'inon oxik tq'uma' ikxjani: "Ntons b'ek'an ch'in tat Abran tzan txik alajo' ch'in te Lásaro tjay te ntat.
28 Ate' jweb' werman, b'ix tzan txik tyoli' kyuky'i'l tzan k'on ktzaj kyetz tuj ja luwar aj ja' nim xhcho'nalni."
29 Te Abran oxik tq'uma' tetz ikxjani: "Kyetz atqet kyuky'i'l te aj oqet stz'ib'a' Moisés b'ix ax aj oqet ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios oqtxi'. Intok ksi' kywi' ti'j."
30 Yaji te q'inon oxik tq'uma': "B'an'ax tat, per qa jun kamnaq ojawel anq'in b'ix oyoliyon kyuky'i'l ntons kyetz ojawel kky'ixpu' kynab'lin."
31 Per te Abran oxik tq'uma': "Qa k'on kygan tzan txik kyoksla' aj stz'ib'en Moisés b'ix aj ktz'ib'en kye aj yolil tyol Dios oqtxi', ax nlay xik kyoksla' anke ma jaw anq'in jun kamnaq kxol."»

17

A Tgan Tzan Kyqet Qnajsa' Kye Aj Nkyek'ulun Nya'tx Galan Qi'j
Mat 18:6-7,21-22; Mak 9:42

1 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Oky'elkix tidi'chq aj b'a'n tzan tqet tz'aqik jun xjal titza'. Per last te aj otk'ulu'tz tzan kyjoyon choj txq'anky.
2 Mejor-talo tzan tk'alet jun chman ka' talq b'ix tzan tqex xo'o' tuj te nim a', b'ix ikxji k'onti'l tzan kyqet tz'aqik nijunwt kye ja k'wa'l ntzanije'ni.
3 Intok esi' waq enab'l eti'jx etetz, qa jun eterman njoyon choj, intxik ekawi'; b'ix qa otzajel tna'on tetz ntons intqet enajsa' te xhchoj.*
4 Qa wuq-el jun q'ij nk'ulun nya'tx galan eti'j, b'ix qa wuq-el owulel etuky'i'l b'ix oxe'l tq'uma' etetz ikxjani: "Najsaj ch'in, ntzaj nna'on tetz," ntons yatzun etetz intqet enajsa'.»

A Tgan Tzan Tok Qwit'b'a' Jk'u'j Ti'j Qtata Dios Tuky'i Jun Jk'u'j

5 Tzaj kye tky'ixel Jesus, oxik kyqani' tuky'i'l ikxjani: «Qo'ok awone' ch'in tzan tok wit'let jk'u'j mas byenech ti'j te Qtata Dios.»

† **16:23** Ax: aj ja' nkyexik kye kamnaq. * **17:3** Mat 18:15

6 Ntons te Qajawil oxik tq'uma' ikxjani: «Cha wit'likok-wit ek'u'j ch'imu's iktza' jun tb'aq' mostas [b'an ch'i nekit],* ntons b'a'n-tal tzan txik eq'uma' te ja nim tze' sicomrni,* "intjatz atx'oqo' awib'x b'ix intqex awawa' awib' tuj te nim a'," ntons te ja tze'ni okxtel-tal toksla'.»

Te Tume'l Titza' Tzan Tqet Qb'isu' Ti'j Qaq'un Te Qtata Dios

7 [Ntons yaji oxik tq'uma' Jesus ikxjani]: «Qa jun te etetz at jun tmos b'ix te xjal omeltz'jel aq'unon tuj te awalj qatzun pastoril karnerji, ¿tzun petzun nxik eq'uma' tetz "paky'ik ti'j mes, paqet wit'let wa'il"?

8 K'onti'l, sinoke nxik eq'uma' tetz ikxjani: "Intqet ak'ulu' ch'in te nwe', intok asi' aq'anaq galan b'ix kyintzaj ak'a'cha'. Wetz okyinwa'yon b'ix oj tmankun wetz nwa'an, ntons b'a'n tzan awa'an yatz."

9 B'ix ax k'onti'l nxik esi' pixon te jun emos tzan tpaj tqetlen tk'ulu' taq'un aj oxik eq'uma'.

10 Ax ikxji etetz oj tmankun ek'ulun kyaqil aj otzaj tq'uma' [te Qtata Dios] tzan tqet ek'ulu', presis tzan txik eq'uma' ikxjani: "Qetz aqoqet tzan jk'ulun te aj tgan te Qajawil b'ix k'onti'l nqajo' jun tidi' tzan tpaj cha a'ox ma qet jk'ulu' aj ma kaj q'uma' qetz."»

Aj Kyqet Tq'ana' Jesus Lajuj Xjal Nq'ay Tuq Kchi'jel

11 Ntons, aj ikja'n tuq txik te Jesus tuj Jerusalen, man tuq ikja'n tkaj tsi' tkwentil Galiley tzan tox tuj tkwentil Samary,

12 b'ix ya ma pon tuj jun aldey, e'etz kanol tetz lajuj yab' aj nq'ay tuq kchi'jel tuky'i lepr. Kyetz eb'ajqet wa'let laq'chik

13 b'ix oxik kyq'uma' kongan ikxjani: «¡Jesus! ¡Xnaq'tzon! ¡Intok lo'et ch'in ak'u'j qi'ja!»

14 Ya ma kyexik te'e', tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq b'ix pex yek'ul etib' kywitz kye pal.»* Ntons, aj man tuq ikja'n kxik nkyeb'et tuq tuj b'ey, te kyyab'il owel in kyi'j.

15 Ntons jun te kyetz, ya ma tz'ok ten ojetq tuq b'antik, omeltz'jik b'ix b'an nqet tuq tjiq'b'a' Qtata Dios tuky'i nim twi'.

16 B'ix oqet mejlet twitz tx'o'tx' twitz Jesus, nxik tsi' tuq pixon tetz. B'ix te ja xjal ntzani, tetz jun aj Samary tuq.

17 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¿Nya'tx petzun lajuj kyb'et tuq kye aj ma tz'el in kyyab'il? B'ix kye b'eljujky, ¿ja' akyeqet?

18 ¿Ti'tzun, nijunwt te kyetz ma kyemeltz'jik tzan txik ksi' pixon te Dios sinoke a'ox ja xjal aj nya'tx b'an qxjalilni?»

19 Yaji te Jesus oxik tq'uma' tuky'i te xjal ikxjani: «Pax, pajaw wa'let. Ajna'l ma'tx chb'antik tzan tpaj ma tz'ok wit'let ak'u'j wi'j.»

Titza' Owulel Te Ichan Aj Tk'wa'al Dios
Mat 24:23-28,36-41

20 Ntons jun-el, kye aj b'uch'uj Parisey oxik kcha'o' tuky'i Jesus tujb'a'n tuq ok'uluyon mandad te Qtata Dios [tzan kykolpjik kye aj Israel]. Tetz owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Tzan tk'ulun mandad te Qtata Dios [tzan kykolpjik] kye qxjalil, te nini jun tidi' aj cha ojawel jalet,

21 b'ix nlay b'antik tzan jq'uman "atqet tzani" qatzun "txini atqet" tzan tpaj te Qtata Dios ajna'l qxol nk'ulunkix mandad tuj kyanim kye xjal.»

22 Yaji oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Tzul jun tyemp aj etetz owelal eq'ajab' tzan tok ete'e' jun q'ij aj akyinqet [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], per nlay tz'ok eten.

23 Junjun okyq'uma'tz "tzani atqet" qatzun oxe'l kyq'uma' "txini atqet" per etetz k'on kxik aj ja' okyq'uma'tz b'ix k'on kx'ok lapet kyi'j.

* **17:6** Mat 13:31-32; 17:20; Mak 4:31-32; Luks 13:19 * **17:6** Jun tze' sicomr npon mas tajsik qaq metr twa'lkal. * **17:14** Lev 14:1-32

24 Komo iktza'x te ray oj tjaw xh-
liky'k'an txe' ka'j b'ix nxik tq'anali'
te txe' ka'j max junky palaj, ax ikxji
[b'an eb'ajil] oj wul [wetz] te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios [a'in].
25 Per tb'ay presis tzan tok wen
twitz xhcho'nal b'ix tzan wel ik'o'
tzan kye xjal tuj ja tyempni.
26 Iktza'x oky'ik tuj aj tyemp aj atqet
tuq te Noe [b'an oqtxi'],* ax ikxji
oky'el tuj te tyemp oj wul [wetz] te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in].
27 Kye xjal tuj aj tyempji,
nkyewa'an tuq b'ix nkye'uk'an b'ix
nkye'ok junan b'ix nkyeq'apon tuq
kyk'wa'al tzan kyjunan b'ix yaji te
Noe owox tuj te bark b'ix owul te
ninjab' b'ix kkyaqil eb'ajkamik.*
28 B'ix ax ikxji oky'ik iktza'x tuj
te tyemp aj atqet tuq te Lot. Kye
xjal nkyewa'an tuq b'ix nkye'uk'an
b'ix nkyeloq'on b'ix nkyek'ayin tuq,
nkye'awan tuq b'ix nkyek'ulun tuq
kyjay,
29 per ya ma tz'etz te Lot tuj te
amaq' Sodom, otzaj twitz ka'j q'aq'
tuky'i asupr oqetz iktza' jab', b'ix
kkyaqil kye xjal eb'ajkamik.*
30 Ax ikxji oky'el oj wul [wetz] te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], [kye xjal
nya'tx list ate'].
31 Tuj aj q'ijji ab'l te aj atjax twi'
jay, b'ix qa te tidi'chq tetz atox tuj
jay, k'onti'l tzan tox eq'il tetz, b'ix te
aj atqet tuj k'ul k'onti'l tzan tmeltz'jik
tjay.*
32 Instzaj ena'o' aj oky'ik ti'j te
txu'jel te Lot.*
33 Ab'l te aj owokel tsi' tk'u'j tzan
tkolon tanq'in, okamel kixi'; per ab'l
te aj [tzan npaj wetz] k'onti'l nkolon
tib'x tzan tanq'in, tetz owanq'iyon
kixi'.*
34 Oxe'l nq'uma' etetz, tuj aj aq'b'ilji,
kab'e' aj nkyewitan tuj jun watub'j,
jun te kyetz ojawel eq'i' b'ix te junky
okajel si'.
35 Kab'e' xuj aj nkyeb'aq'un junx,
jun te kyetz ojawel eq'i' b'ix te junky
okajel si'.
36 [B'ix ax kab'e' xjal aj nkye'aq'unan
junx tuj k'ul, jun te kyetz ojawel eq'i'
b'ix te junky okajel si'.]»†
37 Ntons [kye txnaq'atz] oxik
kcha'o' tetz ikxjani: «Tat, ¿ja' oky'el
kyaqil ntzani?» Ntons te Twitzale'
oxik tq'uma' kyetz: «Aj ja' at jun txkup
kamnaq ax tzi nkyelab'tik kye loxh.»

18

Te Yek'b'il Tzan K'on Tkaj Qsi' Tzan Qxnaq'tzan

1 Ntons, yaji te Jesus ax oxik tq'uma'
jun yek'b'il kyetz tzan kxik tuq
txnaq'tza' tzan kxnaq'tzan b'ajq'ij
tuky'i Qtata Dios b'ix k'onti'l tzan tkaj
kykola'.
2 Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «At tuq
jun pujul il tuj jun amaq', tetz k'onti'l
tuq n'okslan ti'j Qtata Dios b'ix k'onti'l
tuq nxob' kywitz nijunwt xjal.
3 B'ix ax tuj aj amaq'ji at tuq jun
xuj byud, kob'chaq tuq npon tuky'i te
pujul il, nxik tuq tq'uma' tetz ikxjani:
“Kolon ch'in wi'j, k'uluj tume'l tuky'i
te aj nq'ojin wi'jni.”
4 Te pujul il k'onti'l otb'anij tzan
txik tna'o' te xjal, per yaji oqet
tb'isu' ikxjani: “Anke wetz k'onti'l
nkyin'okslan ti'j Dios b'ix k'onti'l
nkyeqet nxob'le' xjal,
5 oqtel nkolo' ja byudni, oqtel
nk'ulu' tume'l tuky'i'l tzan tpaj k'onti'l
nkaj tsi' tzan tk'ulun joder, kebal
otzajel tmeq'tza' nwi'.”»
6 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:
«Intok esi' ewi' ti'j te aj ntyoli' te pujul
il aj k'onti'l Kawb'il tuj tq'ab'.
7 Pyorx-alo te Qtata Dios. ¿Nlay pet-
zun kyeqet tkolo' kye aj nqet kywitz
twitz b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il? ¿O' pet-
zun onachq'iyon nim tuj tzan tkolon
kyetz?
8 Oxe'l nq'uma' etetz, tetz tuky'i
tkawb'il tuj tq'ab' okoloyon kyetz naj.

* **17:26** Gén 6:5-8 * **17:27** Gén 7:6-24 * **17:29** Gén 18:20–19:25 * **17:31** Mat 24:17-18; Mak 13:15-16 * **17:32** Gén 19:26 * **17:33** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luks 9:24; Wnch 12:25 † **17:36** Kye xjal oqtxi' aj oqet ktz'ib'a' tyol Qtata Dios tuj kyyol, atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani.

Per cha'oj wul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], ¿ate'x petzun xjal twitz tx'o'tx' aj tzunx wit'lik kyk'u'j wi'j?»

Te Yek'b'il Tzan K'on Tqet Qjiq'b'a' Qib' Twitz Qtata Dios

9 Yaji te Jesus oxik tq'uma' junky yek'b'il ntzani tzan tpaj junjun xjal, kyetz tuj kynab'l b'an galan-e' tuj twitz te Qtata Dios, b'ix cha n'el tuq kyik'o' kye txq'anky. Oxik tq'uma' kyetz ikxjani:

10 «Kab'e' xjal eb'ajxwa'q xnaq'tzon tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, jun aj b'uch'uj Parisey, b'ix te junky, tetz jun aj peyul chojenj tuq.

11 Te xjal aj b'uch'uj Parisey, tetz wa'lk nxnaq'tzan tuq ikxjani: "Tata Dios, wetz nxik nsi' pixon te yatz tzan tpaj wetz nya'tx a'in iktza' kye txq'anky xjal, kyetz eleq'-e' b'ix k'onti'l kykawb'il tuj kyq'ab' b'ix nkyek'ajajin, b'ix wetz nya'tx a'in iktza' te ja peyul chojenjni.

12 Wetz nkyin'ipan wa'ij ka'mj jun saman [tzan atzaj nna'o'] b'ix nkaj npawa' te yatz te tlajuji' part ti'j kyaqil aj nkyink'ulun ganar."

13 Per yatzun te peyul chojenj, tetz okaj wa'let laq'chik b'ix ni k'onti'l tuq ntnimsa' tk'u'j tzan tjaw tka'yi' ch'in jawnaq. Cha tuq n'ok stink'a' tpech b'ix nxik tuq tq'uma' ikxjani: "Tata Dios, intok lo'et ch'in ak'u'j wi'j. Wetz a'in jun xjal chimol choj tuj awitz."

14 Ntons, wetz oxe'l nq'uma' etetz, te aj peyul chojenj tetz aj taj tjay, ojetq tuq qet najsa' xhchoj; yatzun te aj Parisey tetz xhchoj k'onti'l oqet najsa'. Ab'l te aj nqet tjiq'b'a' tib'x, owelal eq'i' tky'exaw; yatzun te aj nb'isun nim tuj twitz Qtata Dios tzan tpaj xhchoj, tetz oqtel jiq'b'a'.»*

Aj Kyqet Tky'iwla' Jesus Kye K'wa'l
Mat 19:13-15; Mak 10:13-16

15 Ax nkyepon in tuq twitz Jesus kye tal k'wa'l tzan tuq tqet tsi' tq'ab' kyajsik [tzan kyqet tky'iwla'], per ya ma xik kyen kye txnaq'atz, kyetz e'aq'ik tzan tok kyili' [kye xjal aj nkyepon in tuq kye k'wa'l].

16 Ntons te Jesus etzaj tuk'le' b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tzoqpij waq tzan kyul kye k'wa'l wuky'i'l b'ix k'on tz'el eteq'i' gan kyetz tzan tpaj kye aj nkyekaj tuj tq'ab' te Qtata Dios iktza' kye aj ntzanije'ni.

17 Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ab'l aj nlay tk'amoj tzan tk'ulun mandad te Qtata Dios ti'j iktza' jun k'wa'l [ntk'amo'], ntons tetz nlay b'antik tzan tkaj tuj tq'ab' Qtata Dios.»

Aj Tpon Tuky'i Jesus Jun Xjal Q'inon
Mat 19:16-30; Mak 10:17-31

18 Ntons tzaj te jun xjal aj b'an otzqi'mj tuq kxol kye xjal, oxik xhcha'o' te Jesus ikxjani: «Xnaq'tzon, yatz b'an galan a'ich. ¿Tidi' presis tzan nk'ulun tzan wanq'in te junele'x?»

19 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' tetz ikxjani: «¿Tistil ntzaj aq'uma' wetz qa b'an galan a'in? A'ox at cha jun te aj b'an galan: A'ox te Qtata Dios.

20 Yatz aweb'en te aj okaj tq'uma' te Qtat oqtxi': K'on chk'ajajin,* k'on chkansan,* k'on xhch'elq'an,* k'on chyolin jun nik'b'il ti'j junky,* b'ix ax inkyqet awoksla' te anan b'ix te atat.»*

21 Yaji te xjal oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Kyaqil nini wetz nqet nk'ulu' atx aj man tuq k'wa'l a'in.»

22 Ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus ikxji, tetz oxik tq'uma' ikxjani: «Atx junky tidi' npaltin aj mina' tqet ak'ulu': Intxik ak'ayi' kyaqil aj tidi' yatz b'ix intqet asipa' te twib'en kxol kye meb'a' xjal b'ix yaji owokelnoj jun aq'inomal tuj ka'j, b'ix pawok lapet wi'j.»

23 Yaji, te xjal, ya ma tz'ok xhcha'o' ikxji, tetz oje b'isun tzan tpaj tetz jun xjal q'inon tuq.

24 Yaji, ya ma tz'ok ten te Jesus [te xjal b'an nb'isun tuq], oxik tq'uma'

* **18:14** Mat 23:12; Luks 14:11 * **18:20** Exo 20:14; Deu 5:18 * **18:20** Exo 20:13; Deu 5:17 * **18:20** Exo 20:15; Deu 5:19 * **18:20** Exo 20:16; Deu 5:20 * **18:20** Exo 20:12; Deu 5:16

ikxjani: «B'an kwest tzan tk'amon jun q'inon tzan tkaj tuj tq'ab' Qtata Dios.
25 Komo mas nya'tx kwest tzan tky'ik jun kway kamey tuj xhchutil jun akuxh, twitz te jun q'inon [tzan tkaj tsi' tq'inomal] tzan tkaj tuj tq'ab' Qtata Dios.»
26 Ntons kye xjal aj nkyecha'on tuq ti'j oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Ntons ¿ab'l ob'antel tzan tkolet?»
27 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Te aj nlay b'antik tzan kye xjal, te Qtata Dios b'a'n tzan tb'antik titza'.»
28 Tzaj te Xhpe'y, oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, qetza oje kaj qsi'na kyaqil aj tidi' qetza, b'ix lapiko'na awi'j.»
29 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ab'l aj nkaj tsi' tjay qatzun te txu'jelji qatzun kye terman qatzun kye statji tzan tpaj tkajlen tuj tq'ab' te Qtata Dios,
30 yaji tetz otk'amo'tz mas nim tzani twitz tx'o'tx' [twitz te aj oje kaj tsi' tb'ay], b'ix mas yaj oj tponaj ja twitz tx'o'tx'ni, otk'amo'tz jun tanq'in b'eyx te jun-ele'x.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Toxmajji'n-el Ti'j Tkamiky
Mat 20:17-19; Mak 10:32-34

31 Yaji te Jesus etzaj tuk'le' apart kye kykab'lajujil txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ajna'l ikja'n qxik tuj Jerusalen aj ja' oky'el kyaqil wi'j [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] iktza'x oje qet tz'ib'a' oqtxi' tzan kye aj yolil tyol Dios.
32 Okyinxe'l kyq'apo' tuj kyq'ab' kye k'ulul mandad aj nya'tx qxjalil aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios, b'ix okyin'okelb'aj kxmayi', b'ix okyin'okelb'aj kyyaso' b'ix okyin'okel ktzub'a'.
33 Okyinqtelb'aj kyb'uju' b'ix okyinqtel kykansa', per yaji tuj toxi'n q'ij okyinjawel anq'in.»
34 Ntons [yatzun kye txnaq'atz], kyetz k'onti'l owel kyniky' ti'j kyaqil ntzani; qlolj tuq tuj kywitz ti'j aj ntyoli', astilji k'onti'l owel kyniky' ti'j.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Moy Tuj Amaq' Jeriko
Mat 20:29-34; Mak 10:46-52

35 Aj ch'inky tuq tpon Jesus qaynin ti'j te amaq' Jeriko, atqet tuq jun moy tuj b'ey nqanin tlimosn.
36 Ya ma xik xhcha'o' ketant tuq kye xjal nkyeky'ik tzi, oxik xhcha'o' kyuky'i txq'anky tidi' tuq nky'ik.
37 B'ix oxik kyq'uma' man tuq nky'ik te Jesus aj Nasaret.
38 Ntons tetz ojaw siky'in kongan ikxjani: «Yatz Jesus aj tijajil Dawid a'ich, intok lo'et ch'in ak'u'j wi'j.»
39 Kye xjal aj ajune' tuq tb'ayon twitz [te Jesus] owok kyili' tzan tlumet, per tetz mas tuq njaw siky'in: «¡Jesus aj tijajil Dawid a'ich, intok lo'et ch'in ak'u'j wi'j!»
40 Yaji te Jesus owa'let b'ix oxik tk'ulu' mandad tzan tuq tpon kyin tuky'i'l. Ya ma pon in qaynin twitz, oxik xhcha'o' tetz ikxjani:
41 «¿Tidi' agan tzan tok nk'ulu' awi'j?» Yaji te moy owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Tat, ngan tzan nka'yin junky'el.»
42 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¡Paka'yin junky'el! Tzan tpaj ma tz'ok wit'let ak'u'j wi'j, ma'tx chb'antik.»
43 B'eyxnajji te moy oka'yin b'ix owok lapet ti'j Jesus, b'ix b'an nqet tuq tjiq'b'a' Qtata Dios. B'ix ax kyaqil kye xjal aj e'ok e'en ntzani, kyetz ax b'an nkyechalajsan tuq ti'j Qtata Dios.

19

Aj Tok Otzqila' Te Sakey Tzan Jesus

1 Ntons te Jesus opon Jeriko, b'ix ikja'n tuq tky'ik tuj te amaq'.
2 Ntons, tuj aj amaq'ji nnajan tuq jun xjal Sakey tb'i. Tetz jun k'ulul mandad tuq kxol kye aj peyul chojenj te amaq' Rom, b'ix b'an q'inon tuq.
3 Tetz tgan tuq tzan tok totzqila' Jesus, per k'onti'l tuq nb'antik tzan tpaj ajun xjal tuq, b'ix te Sakey, nya'tx tuq nim twa'lkal.

4 Astilji tetz oxik tb'ayon b'ix ojax
twi' jun tze' sikómoro, qaynin aj ja' tuq
ch'inky tky'ik te Jesus.
5 Yaji ya ma ky'ik te Jesus tjaq'
te tze', ojax tka'yi' jawnaq b'ix oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «Sakey, paqetz
naj tzan tpaj ajna'l a tgan tzan nkaj
ajay.»
6 Ntons te Sakey oqetz naj b'ix
nchalaj tuq tzan tk'amon te Jesus tuj
tjay.
7 Ya ma tz'ok kye'e' kye xjal ntzani,
owaq'ik tzan kyyolin nya'tx galan ti'j
Jesus. Nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz
ma'tx xik tjay jun chimol choj.»
8 Yatzun te Sakey, tetz ojaw wa'let
[kxol kye xjal tuj tjay] b'ix oxik
tq'uma' te Jesus ikxjani: «Tat, tzaj
awe'e', wetz oxe'l nsi' kye meb'a' xjal
lamitan te aj at te wetz, b'ix qa wetz
owel welq'a' jun tidi' te junky, ajna'l
owajel nsi' kajmaj mas twitz te aj
owel welq'a'.»
9 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikx-
jani: «Tuj ja q'ij ajna'l tuj ja jay ntzani,
ma'tx k'amet te tume'l titza' te Qtata
Dios nkolon kye xjal tzan tpaj te ja
xjalni ax jun aj n'okslan te Qtata Dios
iktza' te Abran.*
10 Komo [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in] ma'tx kyin'ul joyol b'ix
kolol te aj ojetq tuq xiknaj.»*

Te Yek'b'il Ti'j Titza' Tzan Jk'ulun Tuky'i Te Aj Ntzaj Tsi' Te Qtata Dios Qetz

Mat 25:14-30

11 Ntons, man tuq nkyecha'on kye
xjal ti'j Jesus, tetz oxik tq'uma' jun
yek'b'il tzan tpaj qaynin tuq atqet ti'j
Jerusalen, b'ix kyetz nkyb'isu' tuq te
Qtata Dios ch'inky tuq tk'ulun man-
dad tzan tkolpin kye aj tijajil Israel.
12 Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «At
tuq jun xjal, tlimaqal xjal tuq, b'ix
oxik tuj junky amaq' b'an laq'chik
k'amol te tajwalil tzan tuq tmeltz'jik
k'ulul mandad tuj tamaq'x.
13 Ntons aj mina' tuq txik tuj tb'ey,
e'ok xhchimo' lajuj tmos b'ix oxik
tq'apo' junjun te kyetz nim tmin* b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: "Pe'exk'a'man
tuky'i ja tminni max oj nmeltz'jik."
14 Per kye xjal tuj aj amaq'ji, kyetz
k'on kygan tuq tzan tk'ulun mandad
te xjal kyi'j. Astilji oxik kylajo' jun
b'uch'uj xjal ti'jx tzan kypon aj ja'
tuq opoyon te xjal k'amol tajwalil
b'ix tzan tuq txik kyq'uma' ikxjani:
"Qetza k'on qgan tzan tok ja xjal
ntzani te k'ulul mandad qetza."
15 Per te xjal, otzaj si' tajwalil tzan
tk'ulun mandad b'ix yaji omeltz'jik
tuj tamaq'. Ya ma tzul tuj te tamaq',
e'ok xhchimo' kye tmos aj ja' ojetq
tuq xik tsi' te tmin kyetz tzan tuq tok
xhcha'o' tidi' oqet kyk'ulu' tuky'i te
tmin.
16 Opon te tb'ay b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: "Tat, yatz atumin ma'tx talaj
lajuj-el mas nim twitz aj otzaj aq'apo'
wetz."
17 Yaji te k'ulul mandad oxik
tq'uma' ikxjani: "Byenech awitza',
yatz a'ich jun mosj b'an galan. B'ix
ajna'l tzan tpaj galan ma ak'uluj
tuky'i jun tidi' aj nya'tx nim, ajna'l
oxhch'okel nsi' k'ulul mandad ti'j
lajuj amaq'."
18 Yaji opon junky tmos b'ix oxik
tq'uma' ikxjani: "Tat, te atumin ma'tx
talaj jweb'-el mas nim twitz aj otzaj
aq'apo' wetz."
19 Yaji ax oxik tq'uma' te k'ulul
mandad tetz ikxjani: "Ax yatz, ox-
hch'okel k'ulul mandad kyi'j jweb'
amaq'."
20 Per yaji opon junky tmos b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: "Tat, ntzani te
atumin. Wetz cha owox nk'u'u' tuj
jun k'alb'ilj,
21 tzan tpaj wetz ochqet nxob'le'
tzan tpaj yatz a'ich jun xjal b'an kaw
b'ix njaw awin aj ja' k'onti'l oqet
asi', b'ix njaw awin aj ja' k'onti'l ox-
hch'awan."
22 Ntons te k'ulul mandad oxik
tq'uma' tetz ikxjani: "Yatz a'ich jun
mosj aj nya'tx galan chnab'lin. Otxe'l
nsi' tuj il tzan tpaj aj ma'tx ayolijni.

* **19:9** Rom 4:1-25 * **19:10** Mat 18:11 * **19:13** Ax, lajuj tmin "mína" tuq tb'i; jun tmin mína twi' iktza' lajuj q'ij twi' tk'u'j jun xjal, b'ix lajuj kyetz iktza' twi' tk'u'j jun xjal te oqal q'ij.

Qa yatz aweb'en tuq qa wetz a'in jun
xjal aj kaw kyinnab'lin, b'ix qa wetz
njaw weq'i' aj ja' k'onti'l nqet nsi' b'ix
qa njaw weq'i' aj ja' k'onti'l in'awan,
23 ¿tistil k'onti'l oxik asi' ntumin
kyuky'i kye swal ky'exj tzan nk'amon
wetz junky'el tuky'i ta'al ntumin oj
nmeltz'jik njay?"
24 Yaji te k'ulul mandad oxik
tq'uma' kye aj akyeqet tuq tzi, oxik
tq'uma' ikxjani: "Intel etin te tmin
tetz, b'ix intxik eswa' te aj otalaj lajuj-
el mas nim."
25 Yaji kye xjal oxik kyq'uma' ikx-
jani: "Tat, per tetz ma'tx tk'amoj lajuj
tmin."
26 Yaji te k'ulul mandad oxik
tq'uma' ikxjani: "Wetz oxe'l nq'uma'
etetz, ab'l te aj at nim tetz, oxe'l si'let
mas, per te aj nya'tx nim tetz, te aj
nya'tx nim owelal iq'let.†
27 B'ix kye aj wajq'oj aj k'on kygan
tuq tzan nk'ulun mandad kyi'j, ink-
tzaj eteq'i' tzani, b'ix inkyqet ekansa'
nwitz wetz."»

Aj Tox Te Jesus Tuj Jerusalen
Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Wnch 12:12-19

28 Ya ma xik tq'uma' te Jesus ikx-
jani, tetz oxik tb'ayon kywitz kye tx-
naq'atz tuj tb'eyil Jerusalen.
29 Ya ma pon qaynin ti'j te [aldey]
Betfaje b'ix te [aldey] Betany, ti'j te
witz aj tb'i Olib, exik tlajo' kab'e' tx-
naq'atz,
30 oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex
waq tuj te aldey aj nxik qen qwitzni,
b'ix oj epon txini, owokelnoj ewitz
jun tal bur, aj nijunwt xjal oje jaw
tiqa' ni jun-el. Owelal epuju' b'ix
otzajel etin tzani.
31 Qa at ab'l otzajel qanin etetz tis-
til n'el epuju' ntons owajel etzaq'b'e':
"Te Qajawil owokeyon titza'."»
32 Ntons kye aj eb'ajxik lajo', kyetz
eb'ajxik, b'ix owoknoj kywitz iktza'x
ojetq tuq xik q'uma' kyetz.
33 Aj man tuq n'el kypuju' te tal bur,
kye tajaw oxik kcha'o' ikxjani: «¿Tistil
n'el epuju' te tal bur?»
34 Yaji kyetz oxik kyq'uma' ikx-
jani: «Tzan tpaj te Qajawil owokeyon
titza'.»
35 Ntons opon kyin te tal bur tuky'i
Jesus, b'ix ojax ksi' te ktxo'w tajsik
b'ix te Jesus ojaw iqa'.
36 B'ix aj man tuq nb'et tuj tb'ey, kye
xjal nqet tuq ksako' te ktxo'w tuj b'ey
[tzan tky'ik tajsik tzan kyk'amon tetz
tuky'i jun tume'l b'an galan].
37 Aj ch'inky tuq taq'ik tzan tqetlin
te witz Olib, kyaqil kye aj txnaq'atz
b'an nkyechalaj tuq, e'aq'ik tzan
kchalajsan te Qtata Dios tuky'i jun
kywi' b'an nim tzan tpaj ojetq tuq
tz'ok kye'e' tidi'chq tk'ulb'en Jesus
tuky'i nim tajwalil Qtata Dios.
38 Nxik tuq kyq'uma' kongan ikx-
jani: «Galanxwit ky'ik ti'j te k'ulul man-
dad aj tzul aj tlajen Qajawil. [Te Qtata
Dios aj atjax] tuj ka'j chewsa' tk'u'j
b'ix nim chalajb'il nky'ik tuj ka'j.»*
39 Ntons junjun aj te b'uch'uj
Parisey aj akyeqet tuq kxol kye xjal
oxik kyq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon,
inkxik amiyo' kye aj lapike' awi'jni.»
40 Per yaji te Jesus owaj stzaq'b'e'
kyetz ikxjani: «Oxe'l nq'uma' etetz,
qa kyetz okyelumetel, ntons kye ab'j
[stzi' b'ey] okyejawel siky'in.»
41 Ya ma pon qaynin ti'j Jerusalen
b'ix ya ma xik te'e' te amaq', ntons te
Jesus owokten oq'el ti'j,
42 oxik tq'uma' ikxjani: «Cha tzun-
wit n'ox tuj ewi', nkesey-tal max
ajna'l te aj b'a'n tzan xhchewsan
ek'u'j. Per tzunx qlolj tuj ewitz.
43 Tzul jun tyemp aj oky'el nim
nya'tx galan eti'j, b'ix kye etajq'oj
owokel kch'uqi' tx'o'tx' ti'j te loq'
ti'j etamaq', ikxji tzan kyox b'ix
okye'okel noj eti'j kyaqil palaj
okyeq'ojiyon eti'j.
44 B'ix te etamaq' oqtelb'aj kxitu'
kyaqil. Okxtel kykansa' ekyaqil aj
nkxnajan tzi b'ix ni nlay kaj ksi' ni jun
pant ab'j tajsik junky, oky'el kyaqil
ntzani tzan tpaj k'onti'l owel eniky' aj
tul te Qtata Dios kolol etetz.»

† **19:26** Ax: ab'l aj at tidi' tetz, oxe'l si'let mas, per te aj k'onti'l at, te aj ch'in aj at owelal eq'let; Mat 13:12; 25:29; Mak 4:25; Luks 8:18. * **19:38** Sal 118:26

Aj Kyex Tlajo' Jesus Kye K'ayiyon Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios
Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Wnch 2:13-22

45 Yaji te Jesus owox tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix owaq'ik tzan kyex tlajo' kye aj nkyek'ayin tuq tzi.
46 Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tz'ib'ankaj ikxjani: "Wetz njay owokeyon tzan kxnaq'tzan wi'j."* Per yatzun etetz ma'tx ek'uluj tzan token etitza' iktza' kyjay eleq'.»*
47 Ntons, kyaqil q'ij te Jesus nxnaq'tzan tuq kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix kye aj k'ulul mandad kye pal b'ix kye aj xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj at kyajwalil kxol kye xjal, kyetz nkyejoyon tuq tume'l titza' tzan tqet kykansa'.
48 Per k'onti'l tuq n'oknoj jun tume'l titza' tzan tqet kykansa' tzan tpaj kyaqil tuq kye xjal nkyecha'on tuq ti'j.

20

Aj Txik Kcha'o' Kye Xjal Tidi' Tuq Tajwalil Te Jesus
Mat 21:23-27; Mak 11:27-33

1 Jun q'ij te Jesus nxnaq'tzan tuq kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix npakb'an tuq te tpakb'alil titza' tzan jkolet. Ntons eb'ajpon kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj tijxjal k'ulul mandad kxol kye aj tijajil Israel,
2 b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «¿Tidi' awajwalil tzani tzan ak'ulun kyaqil aj n'ak'ulu'? ¿Ab'l oxik sin awajwalil?»
3 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Ax wetz oxe'l ncha'o' etetz. Intajtz etzaq'b'e' ti'j te ntzani:
4 ¿Ab'l otzaj lajon te Wa'nch [tuky'i jun tajwalil] tzan tjaw tsi' a' kywi' xjal, te Qtata Dios tuj ka'j qatzun kye xjalji?»
5 Yaji kyetz e'aq'ik tzan kywululun kyib'kyib'x ikxjani: «Qa oxe'l jq'uma' qa Qtata Dios aj atjax tuj ka'j otzaj lajon tetz, otzajel tq'uma' "¿Tistil k'onti'l oxik etoksla'?"
6 B'ix ax nlay b'antik tzan txik jq'uma' qa kye xjal etzaj lajon tetz tzan tpaj kye xjal oqotel kykansa' tuky'i ab'j tzan tpaj kkyaqil kyetz tuj kynab'l te Wa'nch jun aj yolil tyol Dios tuq.»
7 Ntons kyetz owaj ktzaq'b'e', k'onti'l kyeb'en ab'l otzaj lajon te Wa'nch swal a'.
8 Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Ntons ax wetz nlay xik nq'uma' etetz ab'l otzaj sin wajwalil tzan nk'ulun ntzani.»

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Majenon Aj Nya'tx Galan Kyenab'lin
Mat 21:33-44; Mak 12:1-11

9 Yaji te Jesus owaq'ik tzan tyolin kyuky'i kye xjal b'ix oxik tq'uma' ja yek'b'il ntzani:* «Jun xjal oqex tawa' jun punuj ub. Yaji oxik tmajena' kye txq'an xjal, b'ix yaji oxik tuj jun tb'ey laq'chik ky'ila'j q'ij.
10 Ya ma pon tyemp tzan tjaw te awalj, te tajaw oxik tlajo' jun tmos qanil [ch'in ta'l te kymajenb'en] twitz te awalj aj presis tuq te tetz, per kye majenayon oqet kyb'uju' b'ix k'onti'l oxik ksi' ch'inwt b'ix owaj kylajo'.
11 Ntons yaji te tajaw oxik tlajo' junky tmos, per ax tetz owokb'aj kyili' b'ix oqet kyb'uju' b'ix ax k'onti'l oxik ksi' nich'inwt, b'ix owaj kylajo'.
12 Yaji oxik tlajo' junky taq'unon per ax oqet kyok'onsa' b'ix owex kylajo'.
13 Yaji te tajaw awalj oqet tb'isu' ikxjani: "Ajna'l ¿tidi' nk'ulu'tz? Oxe'l nlajo' te nk'ajol aj gani' nim witza'. Qanq oqtel kyoksla'."
14 Per ya ma xik kye'e' kye majenayon ikja'n tuq stzaj, ntons okyyolij kyib'kyib'x ikxjani: "Aj nini-alo te aj ok'amoyon te erensy. Intqet jkansa' tzan tkaj tuj jq'ab' qetz te ja tx'o'tx'ni oj tkamik stat."
15 Ntons owex kyin ti'jx te awalj b'ix oqet kykansa'. Ntons ¿tidi' otk'ulu'tz te tajaw awalj ajna'l?
16 Otzajel tetz, okyeqtel tkansa' kye aj eleq'ni b'ix oxe'l tmajena'

* **19:46** Isa 56:7 * **19:46** Jer 7:11 * **20:9** Isa 5:1-2

te xtx'o'otx' kyuky'i txq'anky xjal.»
Ntons, kye xjal ya ma tz'ok kcha'o'
ja yek'b'ilni, okyq'umaj ikxjani:
«¡K'onxwit ky'ik jun tidi' ikxji!»
17 Yaji tetz eb'ajxik tka'yi' b'ix oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Ntons ¿tidi'
telponx te aj tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios
aj ja' nyolin "Te ab'j aj owel kyik'o'
kye k'ulul jay, oje tz'ok ajna'l te ab'j
twit'lel jay b'ix b'an presis"?*
18 Ab'l te aj oqtel tz'aqik ti'j te aj
ab'jji, oqtel tok'onsa' tib'; b'ix qa te
ab'j oqtel tz'aq'ik tajsik jun xjal, te xjal
okajel b'an xhink.»
19 Ntons, kye pal aj nim kyajwalil
b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il, kyetz ky-
gan tuq tzan tjaw ktzyu' te Jesus b'eyx
tuj aj q'ijji tzan tpaj kyeb'en tuq te
yek'b'il telponx tuq kyi'j kyetz. Per
nkyexob' tuq kywitz kye xjal.*

Aj Txik Txnaq'tza' Jesus Tzan Qchojon
Mat 22:15-22; Mak 12:13-17

20 Yaji oxik kylajo' tuky'i Jesus
txq'an xjal aj nqet kyk'ulu' kyib' tuq
iktze'xtzun galan xjal-e', tzan tuq tqet
kyeq'i' Jesus tuky'i tyolx, ikxji b'a'n
tuq tzan txik kyq'uma' til b'ix tzan
txik kyq'apo' tuj tq'ab' te twitzale'
k'ulul mandad.
21 Kyetz oxik kcha'o' tetz ikxjani:
«Xnaq'tzon, qetza qeb'ena, yatz jun
chyolin b'ix tume'l aj ntzaj axnaq'tza',
b'ix k'onti'l n'el tuj awitz jun mas
tb'anil twitz junky. Yatz nxik ax-
naq'tza' a'ox te b'an'ax titza' tzan
qanq'in iktza' te Qtata Dios tgan.
22 Ntons, ¿titza' yatz tuj anab'l,
b'a'n pe' tuky'i te Kawb'il tzan txik
qchojo' chojenj* [aj q'umankaj tzan]
te César† aj twitzale' k'ulul mandad,
qa nya'txji?»
23 Ntons, te Jesus owel tniky' tis-
til tuq nxik kcha'o', ntons tetz oxik
tq'uma' kyetz ikxjani:
24 «Instzaj eyek'u' jun tmin. ¿Ab'l
qwitz atok ti'j te tminni b'ix ab'l qb'i
atok ti'j?» Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e':
«Twitz te César b'ix ax tb'i.»
25 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Intxik esi' te César aj te tetz
kixi', b'ix intxik esi' te Qtata Dios aj te
Qtata Dios.»
26 Ntons k'onti'l ob'antik tzan tqet
kyeq'i' ti'j tyol kywitz kye xjal. Cha
b'an nkyelab'an tuq tzan tpaj aj ojetq
tz'ajtz stzaq'b'e' b'ix yaji elumet.

Aj Txik Cha'o' Te Jesus Qa Kye Anim Nkyejaw Anq'in
Mat 22:23-33; Mak 12:18-27

27 Yaji eb'ajpon txq'an aj b'uch'uj
Sadusey tuky'i Jesus. Komo kyetz
k'onti'l nkyoksla' qa kye kamnaq
nkyejaw anq'in.* Astilji kyetz oxik
kcha'o' tetz ikxjani:
28 «Xnaq'tzon, te Moisés okaj stz'ib'a'
qetza, qa ma kamik jun ichan aj ojetq
tz'ok junan b'ix k'onti'l ma kaj ni-
junwt tk'wa'al, ntons titz'in te xjal
presis tuq tzan tok junan tuky'i te xuj
byud tzan tkaj tijajil te titzik aj ma
kamik.*
29 Ntons, jun-el ate' tuq wuq ichan,
kyerman kyib'. Te tb'ay owok junan
per yaji okamik b'ix k'onti'l okaj ni-
junwt tk'wa'al.
30 Yaji ax ikxji oky'ik ti'j te tkab'i'
31 b'ix te toxi', ax e'ok junan tuky'i'l
[per eb'ajkamik]; b'ix ax ikxji oky'ik
kyuky'i kye txq'anky, b'ix eb'ajkamik
kywuqil b'ix k'onti'l okaj kyijajil.
32 Yaji ax okamik te xuj.
33 Ya oj kyjaw anq'in kye kamnaq,
komo kywuqil e'ok junan tuky'i'l,
¿ab'l qxu'jel owokel te xuj?»
34 Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' ikx-
jani: «Twitz ja tx'o'tx'ni, kye ichan b'ix
kye xuj nkye'ok junan.
35 Yatzun kye aj nkyajo' tzan kyjaw
anq'in kxol kye kamnaq tzan kyox tuj
ka'j, kyetz qa xuj qatzun ichanji, ya
nlay kye'ok junan
36 tzan tpaj kyetz ya nlay kyekamik
tzan tpaj okye'okel iktza' kye ángel

* **20:17** Sal 118:22 * **20:19** Mat 21:45-46; Mak 12:12 * **20:22** Ax: ornat. † **20:22** Ax: César. Ikxji nkye'ok q'uma' kyaqil kye kywitzale' k'ulul mandad aj Romaj nkyejakon tuq tuj kywit'lel. * **20:27** Kya 23:8 * **20:28** Deu 25:5-6

b'ix kyetz tk'wa'al Qtata Dios-e', komo
ma'tx kyejaw anq'in junky'el.
37 B'ix yatzun kyi'j kye kamnaq qa
nkyejaw anq'in, te Moisés oyolin ti'j
nini aj ja' oqet stz'ib'a' ti'j te k'ul aj
ntilun tuq, komo tzi nyolin ti'j te Qa-
jawil, aji te Qtata Dios aj ntzaj tna'o'
te Abran, aj ntzaj tna'o' te Isak, b'ix aj
ntzaj tna'o' te Jacob.*
38 Te Qtata Dios nya'tx jun Dios aj
ntzaj na'o' tzan kye kamnaq sinoke aj
ntzaj na'o' tzan kye aj itz'oje', komo
tuj twitz tetz kyaqil itz'oje'.»
39 Ntons junjun aj xnaq'tzal
Kawb'il oxik kyq'uma' tetz ikxjani:
«Xnaq'tzon, yatz galan ma tz'aj
atzaq'b'e'.»
40 Yaji ya k'onti'l okynimsaj kyk'u'j
tzan txik kcha'o' tidi'chq tetz.

Te Tijajil Aj Ja' Tzajnaq Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'
Mat 22:41-46; Mak 12:35-37

41 Yaji te Jesus oxik xhcha'o' kyetz
ikxjani: «¿Tistil nq'umjik qa te
Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' jun
tijajil te [tzqan] Dawid?
42 Axkix te Dawid oyolin tuj te tu'jal
Kye Salmo, otq'umaj ikxjani: "Te
Qtata Dios‡ oxik tq'uma' te Wajawil,§
'Paqet wit'let tzani tuj nb'anq'ab'
43 b'ix onk'ulu'tz tzan kyqet kye
awajq'oj witza'.' "*
44 Ntons, te Dawid n'ok tuq
tq'uma' "Wajawil" [ti'j te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi'], b'ix ¿titza' atok
ikxji qa te Koloyon otzaj tijajil ti'j
Dawid?»

Intok Qsi' Qnab'l Tzan K'on Qoqet Eq'i' Tzan Kye Aj Kyok Ka'yin B'an Relijyos-e'
Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luks 11:37-54

45 Kyaqil kye xjal nkyecha'on tuq
ti'j Jesus, ntons tetz owaq'ik tzan txik
tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani:
46 «Intok esi' waq enab'l kyi'j kye
aj xnaq'tzal Kawb'il. Kyetz mer ky-
gan tzan tok ksi' kyq'anaq xluj b'an
tb'anil, b'ix mer kygan tzan kyok
lima' iktza' tlimaqal xjal-e' tzan kye
xjal tuj te plas. B'ix kyetz mer ky-
gan tzan kyqet wit'let kyuj kye jay
nab'il Dios aj ja' nkyeqet jiq'b'a', b'ix
ax kygan ikxji oj kxik uk'le' wa'il tzan
junky.
47 Per kyetz n'el kyin kyjay kye
byud, b'ix yaji nim tuj nkyexnaq'tzan
tzan kyqet jiq'b'a' tzan xjal [ik-
tze'xtzun galan xjal-e']. Kyetz oxe'l
si' jun nim xhcho'nal kyi'j.»

21

Te Toyej Jun Ch'i Byud Meb'a'
Mak 12:41-44

1 Ntons yaji te Jesus ojaw tin twitz,
exik tka'yi' kye xjal q'inon aj nqex ksi'
tuq kyoyej tuj te tqatel tmin tuj te Nin
Jay Nab'il Qtata Dios,
2 b'ix ax oxik te'e' jun ch'i byud b'an
meb'a' xjal, nqex tuq tsi' kab'e' tmin
nya'tx nim tbalor.
3 Ntons oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz
oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, te ja ch'i
byud meb'a'ni, tetz ma'tx qex tsi' mas
nim kywitz kyaqil kye txq'anky xjal.
4 Komo kyaqil kye txq'anky nxik
kyoye' a'ox aj nsobrin te kyetz, per
tetz konserke b'an ch'i meb'a', tetz
ma'tx xik tsi' kyaqil aj at tuq tetz tzan
tanq'in.»

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Jwisy
Mat 24:1-44; Mak 13:1-37

5 Ntons junjun kye tuky'i'l nkyey-
olin tuq ti'j te Nin Jay Nab'il Qtata
Dios, nkyq'uma' tuq kye ab'j k'ulb'en
tetz b'an tb'anil b'ix ax b'an tb'anil
kyoyej kye xjal txakb'il te jay. Ntons
te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:
6 «Tzul jun tyemp, kyaqil aj b'an
tb'anil nxik eten etetzni nlay kaj per
ni jun pant tajsik junky; kyaqil oqtel
tilu'.»

* **20:37** Exo 3:6 ‡ **20:42** Tuj yol ebrey nyolin "YHWH" aj nkyeyolin tuq iktza' "Yawe" aj telponx iktza' tb'i te Qtata Dios. § **20:42** Tuj yol ebrey nyolin "Adonay" aj telponx iktza' "Qajawil" tuj qyol. * **20:43** Ax: Paqet wit'let tuj nb'anq'ab' maxkix oj kyok kye awajq'oj kye tojlb'il awoq; Sal 110:1.

7 Ntons junjun aj ajune' tuq tuky'i'l
oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon,
¿janik'b'a'n ky'ik kyaqil ntzani? ¿B'ix
tidi' oky'el tzan tel qniky' qa ch'inky
tky'ik kyaqil nini?»
8 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikx-
jani: «Intok esi' waq enab'l tzan k'on
eqet eq'i'. Komo okye'ulel ky'ila'j xjal
okyeyoliyon tuky'i nb'i iktze'xtzun
a'in wetz, b'ix oxe'l kyq'uma' ikxjani:
“A'in wetz [te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi'],” kyekyitel. B'ix ax oxe'l
kyq'uma' ikxjani: “Ajna'l ch'inky tul
[te jwisy].” Ntons etetz k'on kx'ok
lapet kyi'j.
9 B'ix cha'oj tok echa'o' ja'chq n'ok
q'oj b'ix kye xjal ja'chq nkyejaw
lab'un, yatzun etetz k'on kxob' waq
tzan tpaj oky'elkixi' kyaqil nini mina'
tpon te tmankb'il, per te tmankb'il
nlay pon b'eyxnajji.»
10 B'ix ax oxik tq'uma' ikxjani: «Kyi-
jajil txq'an xjal okyeq'ojiyonkix ti'j ky-
ijajil txq'anky xjal, b'ix txq'an amaq'
okyeq'ojiyon kyi'j txq'anky amaq'.
11 Okyeky'el kab'junab' b'an jw-
ert, b'ix owokel e'e' twitz yab'il b'an
jwert b'ix wa'ij ja'chq. Tidi'chq aj
nim txob'lal b'ix tidi'chq b'an chuk-
tky ojawel jalet twitz ka'j.

12 Per aj mina' tuq tky'ik kyaqil
ntzani, etetz okxjawel tzyu' b'ix okx-
jawel lajo'. Etetz tzan tpaj etokslb'en
wi'j, etetz okxe'l q'apo' tuj kyq'ab' kye
aj at kyajwalil kyuj kye jay nab'il Dios
b'ix okxtex si' pres b'ix okxe'l eq'i'
kywitz kye kywitzale' k'ulul mandad
b'ix kywitz kye aj at nim kyajwalil.
13 Ikxji etetz b'a'n tzan eyolin wi'j
wetz kywitz kyetz.
14 Per intqet eb'isu' tuj etanim tzan
k'on eb'isun ti'j tidi' okxyoliyon tzan
ekolon etib'x.
15 Komo wetz oxe'l nsi' te eyol
tuky'i jun enab'l, astilji nijunwt kye
etajq'oj ob'antel tzan kyq'uman jun
tidi' nya'tx galan eti'j qatzun ti'j aj
n'eyoli'ji.*
16 B'ix okyejawel meltz'jik eti'j,
okxe'l q'apo' [tuj kyq'ab' kye k'ulul
mandad] tzan kye etat-x, b'ix kye
etermanx, b'ix kye a'e' efamilyx b'ix
kye a'e' etajyol, b'ix junjun te etetz
okxtel kansa',
17 b'ix etetz [aj nkyin'etoksla']
okx'okel q'oji' kyitza' kyaqil xjal tzan
tpaj etokslb'en wi'j.
18 Per [anke owokel eti'j ikxji],
kolomixkix [tuj tq'ab' Qtata Dios];*
19 okoletel te etanim tzan tpaj nlay
kaj esi' tzan etokslan.

20 Oj txik eten te amaq' Jerusalen
ajun soldad kyajq'oj nojnaqe' ti'j,
ntons owelal eniky' ch'inky tuq tzan
tpon najsa'.
21 Yaji kye aj akyeqet tuj Judey inky-
oqik twi' witz, b'ix kye aj akyeqet
tuj amaq' Jerusalen ax inkyex naj tuj
te amaq', b'ix kye aj akyeqet xtxa'm
amaq' k'onti'l tzan kyox.
22 Komo nini owokel jun tyemp aj
owokel si' jun nim xhcho'nal kyi'j kye
xjal [aj tijajil Israel] tzan tponkix te aj
tz'ib'a' tuj Tu'jal Dios.*
23 Laste' kye xuj [aj Judey] aj
ch'inky kky'ix tuj aj q'ijji, qatzun kye
aj xuj tzunx nkyetxu'un kyal, komo
owokel nim b'is txini b'ix jun nim
xhcho'nal otzajel si' kyajsik qxjalil.
24 B'an ky'ila'j kyetz okyeqtel kansa'
tuky'i machit kansb'il b'ix txq'anky
okyexe'l eq'i' pres tuj kyaqil amaq'
ja'chq. B'ix kye aj nya'tx tijajil Israel
okye'elax tajsik Jerusalen maxkix oj
tpon te tyemp aj q'umankaj kyi'j [tzan
Qtata Dios].

25 Owokel en tidi'chq b'an chuktky
twitz q'ij b'ix ti'j qya' b'ix kyi'j kye
che'w.* B'ix tzani twitz tx'o'tx' kye
xjal okyexob'el b'ix okyeb'isuyon ti'j
titza' nxojin te nim a' [b'an chuktky]
b'ix titza' npon pulan [b'an chuktky]
xtxa'm te nim a'.
26 Kye xjal okyetzajel numan tzan
kxob'al oj tqet kyb'isu' ti'j aj oky'el
twitz ja tx'o'tx'ni; b'ix tidi'chq aj at
twitz ka'j okyejawel kyito'.

* **21:15** Luks 12:11-12 * **21:18** Ax: ni jun stzamal ewi' opoyonaj. * **21:22** Os 9:7 * **21:25** Isa 13:10; Ezq 32:7; Joel 2:31; Tmnk 6:12-13

27 Ntons okyinxe'l e'e' [wetz] te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] ikja'n
ntzaj tuj muj tuky'i wajwalil b'ix
tuky'i nim nxhqitz'unal.*
28 Ya oj taq'ik tzan tky'ik kyaqil
ntzani, intok esi' enab'l b'ix intjaw
etin ewi' [nimsan waq ek'u'j] tzan
tpaj ch'inky tuq tzan ekolet.»

29 Ntons te Jesus ax oxik tq'uma' ja
yek'b'il ntzani: «Intok esi' waq enab'l
ti'j te wi' igos b'ix kyaqil kye tze'.
30 Cha'oj tok ete'e' ikja'n ktzaj
k'uplet txaq, etetz n'el eniky' ch'inky
qok kwares.
31 Ax ikxji ti'j te aj ma'tx xik
nq'uma'ni, tzan tpaj cha'oj tok eten
aj nky'ik ikxji twitz tx'o'tx', owelal
eniky' telponx ch'inky tul te Qtata
Dios k'ulul mandad tuky'i nim
tajwalil.
32 Wetz oxe'l nq'uma' etetz te
b'an'ax, kyaqil ntzani oky'el mina'
kykamik kye ja qijajilni.
33 Te twitz ka'j b'ix te twitz tx'o'tx'
okyepoyonaj, per wetz nyol nlay
ponaj, [opoyonkixi' kyaqil aj ma'tx
xik nq'uma'].
34 Intok esi' enab'l tzan k'on tok
esi' ek'u'j cha a'ox ti'j jun chalajb'il
tzani twitz tx'o'tx' qatzun ti'j te xhb'a'j
qatzun ti'j tidi'chq aj cha a'ox n'oken
tzan qanq'in twitz ja tx'o'tx'ni, b'ix
derepent okanoyon eti'j kyaqil tuj aj
q'ijji iktza' jun xpatxab'.
35 Komo oky'el kyaqil ntzani kyi'j
kyaqil xjal twitz tx'o'tx'.
36 Etetz pe'eten list, pe'exnaq'tzan
waq b'ajq'ij tzan ekolet ti'j kyaqil aj
oky'elni, b'ix tzan [k'on eqet ky'ixwik
tuj aj q'ijji cha'oj] tpon eyek'u'tz etib'
nwitz [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios
[a'in].»

37 Ntons, te Jesus chijq'ij nx-
naq'tzan tuq tuj te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios, b'ix qonik'an nxik tuq twi'
te witz aj tb'i Olib.
38 Kyaqil kye xjal b'an q'eqombwen
nkyepon tuq cha'oyon ti'j tuj te Nin
Jay Nab'il Qtata Dios.

22

Aj Tkawlan Te Juds Kyuky'i Kye Kywitzale' Tzan Txik Tq'apo' Jesus Tuj Kyq'ab'
Mat 26:1-5,14; Mak 14:1-2,10-11; Wnch 11:45-53

1 Ntons, ch'inky tuq tkanon te
ninq'ij aj ja' tuq nkyewa'an te wab'j
pan aj k'onti'l malsb'il tuj, te q'ij aj
Paskw tb'i.*
2 Kye pal aj nim kyajwalil, b'ix
kye xnaq'tzal Kawb'il, kyetz nkye-
joyon tuq jun tume'l titza' tuq tzan
tqet kykansa' te Jesus ewj, tzan tpaj
nkyexob' tuq kywitz kye xjal.
3 Ntons te Satanas [aj Tajaw Choj]
oqex tuj tanim te Juds aj n'ok q'uma'
tuq Iskaryot b'ix jun tuq aj kxol kye
kykab'lajujil tky'ixel Jesus.
4 Tetz oxwa'q yoliyon kyuky'i kye
pal aj nim kyajwalil b'ix kye aj k'ulul
mandad tuj te Nin Jay Nab'il Qtata
Dios, oyolin kyuky'i'l titza' tuq b'a'n
tzan txik tq'apo' te Jesus tuj kyq'ab'.
5 Kyetz oje kyechalaj b'ix oxik
kyq'uma' tetz tzan tqet kchojo' tzan
tpaj nini.
6 Ntons te Juds oqet tuj twitz, b'ix
njoyon tuq jun tyemp aj k'onti'l tuq
ky'ila'j xjal tzan tuq txik tq'apo' te
Jesus tuj kyq'ab'.

Aj Kywa'an Ti'j Te Tq'ijlal Paskw
Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Wnch 13:21-30; 1Kor 11:23-26

7 Ntons opon te q'ij aj ja' tuq
nkyewa'an te wab'j pan aj k'onti'l
malsb'il tuj, b'ix oj tqet tuq kansa'
te tal karner tzan txik q'apo' te jun
present te Qtata Dios ti'j te tq'ijlal
Paskw.
8 Te Jesus exik tlajo' te Xhpe'y b'ix
te Wa'nch b'ix oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «Pex waq k'ulul kyaqil aj presis
tzan qwa'an ti'j te q'ij Paskw.»
9 Yaji kyetz oxik kcha'o' ikxjani:
«¿Ja' agan tzan tqet jk'ulu' abyar te
wab'j?»
10 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz
ikxjani: «Oj etox etetz tuj te amaq',
owokelnoj etitza' jun ichan eq'i' jun

* **21:27** Dan 7:13; Tmnk 1:7 * **22:1** Exo 12:1-27

q'awub' a' titza'. Okx'okel lapet ti'j
b'ix okx'okex tuj te jay aj ja' owokex.
11 B'ix oxe'l eq'uma' te tajaw jay
ikxjani: “Te xnaq'tzon ntzaj xhcha'o'
ikxjani: ‘¿Ja' okyinwa'yon kyuky'i nx-
naq'atz?’ ”
12 Ntons tetz otzajel tyek'u' jun txol
jay tajsik b'ix nim b'ix k'ulumaj. B'ix
tzi intqet ek'ulu' kyaqil ti'j te q'ij.»
13 Ntons kyetz eb'ajxik, b'ix
owoknoj kyitza' kyaqil iktza'xkix aj
ojetq tuq xik q'uma' kyetz tzan te
Jesus, b'ix tzi oqet kyk'ulu' kyaqil ti'j
te q'ij.

14 Ntons ya ma pon or tzan kywa'an
ti'j te q'ij Paskw, te Jesus b'ix kye
tky'ixel eqet wit'let ti'j mes.
15 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Wetz b'an ngan tuq tzan
nwa'an etuky'i'l ti'j ja q'ij ntzani
mina'x tuq tok wen twitz nkamiky.
16 Wetz oxe'l nq'uma' etetz, nlay
kyinwa'an junky'el te ntzani sinoke
max oj tponkix te q'ij cha'oj tk'ulun
mandad te Qtata Dios tuky'i jun
tajwalil kxol kye xjal.»

17 Ntons ojaw stzyu' tuj tq'ab' jun
uk'b'il b'ix oxik tsi' pixon te Qtata
Dios, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «In-
tky'ik ek'amo' ntzani b'ix intqet esipa'
exol.
18 Oxe'l nq'uma' etetz, wetz nlay xik
wuk'a' masky ta'al ub, sinoke max oj
tk'ulun mandad te Qtata Dios tuky'i
jun nim tajwalil.»
19 Ntons yaji ojaw stzyu' te wab'j
b'ix ya ma xik tsi' pixon te Qtata Dios,
oxik tq'uma' ikxjani: «Te ntzani te
nchi'jel aj oxe'l q'apo' te jun galan te
etetz. Intxik ewa'a' ntzani tzan ntzaj
ena'o'.»
20 B'ix ikxji otk'uluj tuky'i te uk'b'il
aj tmankun kywa'an, b'ix oxik
tq'uma' ikxjani: «Te ja quk'a' ntzani
telponx ti'j te tyol Qtata Dios aj
man tkajlen tsi' etuky'i'l, b'ix owokel
ikxji tzan tpaj nchiky'el aj owelal oj
nkamik te jun galan te etetz.*
21 Per ajna'l te aj ojawel meltz'jik
wi'j, atqet junch'in wuky'i'l tzani ti'j
mes.*
22 Komo [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in], presiskix tzan tky'ik wi'j
iktza'xkix oje qet b'isu' ti'j, per last-
talo te aj ojawel meltz'jik wi'j.»
23 Ntons eb'aj'aq'ik tzan kcha'on
kyib'kyib'x ab'l tuq te aj ojawel
meltz'jik ti'j.

Aj Kyb'isun Kye Txnaq'atz Jesus Ab'l Tuq Te Aj Mas Nim Tajwalil Kxol Kyetz

24 Ntons, kye txnaq'atz Jesus
eb'aj'aq'ik tzan kywulululun kxol, ab'l
tuq kxol kyetz te aj mas nim tajwalil.*
25 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Kye k'ulul mandad kxol kye
aj nya'tx qxjalil tijajil Israel aj k'onti'l
nkye'okslan Dios b'ix kye aj at nim
kyajwalil, kyetz n'el kyetza' kye kx-
jalilx b'ix nkye'ok q'uma' “galan xjal.”
26 Per exol etetz k'onti'l tzan tky'ik
ikxji, sinoke te aj at nim tajwalil exol
etetz inkxik tna'o' kye txq'anky iktza'
jun aj nya'tx nim tajwalil, b'ix te aj
nk'ulun mandad a tgan tzan taq'unan
kye txq'anky.*
27 ¿Ab'l te aj at mas tajwalil, qa te
aj nqet wit'let ti'j mes wa'il, qatzun
te aj nky'ik swan te wab'j twi' mesji?
¿Nya'tx petzun te aj nqet wit'let ti'j
mes? Per wetz akyinqet exol etetz
iktza' te aj nky'ik swan te wab'j twi'
mes.*
28 Etetz ma'tx kxtenkix wuky'i'l tuj
kyaqil xhcho'nal aj ma'tx tz'ok wen.
29 Ntons komo iktza'x te ntat oje
tzaj tsi' wetz wajwalil tzan nk'ulun
mandad, ax wetz oxe'l nsi' jun eta-
jwalil
30 tzan eten junch'in wuky'i'l oj
nk'ulun mandad. Okxwa'yon b'ix
okx'uk'ayon ti'j mes wuky'i'l, b'ix
okxtel wit'let tuj ewit'lel tzan txik
eq'uma' tume'l ti'j te kyk'ulb'en kye
kykab'lajujil b'uch'uj tijajil Israel.»*

* **22:20** Exo 24:6-8; Jer 31:31-34 * **22:21** Sal 41:9 * **22:24** Mat 18:1; Mak 9:34; Luks 9:46 * **22:26** Mat 20:25-28; 23:11; Mak 9:35; 10:42-44 * **22:27** Wnch 13:12-15 * **22:30** Mat 19:28

Aj Txik Tq'uma' Jesus Te Xhpe'y Oqtel Tuq Tewa' Qa Totzqi' Tetz

Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Wnch 13:36-38

31 [B'ix ax oxik tq'uma' te Jesus ikxjani]: «Simon, Simon, tzaj acha'o', te Satanas ma'tx tzaj tqani' eti'j etetz tzan eqet tk'ulu' probar,*
32 per wetz ma'tx qet nwitz twitz Qtat tzan k'on tkaj asi' yatz† tzan tok wit'let ak'u'j wi'j. B'ix yatz oj tjaw awin ak'u'j, intxik animsa' kyk'u'j kye txq'anky qerman.»
33 Ntons te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, dispwest atin tzan nxik awuky'i'l qa okyinqtex si' pres qatzun tzan tok wen twitz nkamikyji.»
34 Per te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' yatz Xhpe'y, oj tjaw oq' te to'k, yatz oxmaj ojetq qet awewa' qa awotzqimin.»

35 B'ix oxik tq'uma' kye kkyaqil ikxjani: «Aj exik nlajo' jun-el, k'onti'l tuq tzan txik etin eb'e'eq b'ix etumin b'ix te exajab', ¿opaltin petzun jun tidi' te etetz?»* Yaji kyetz oxik kyq'uma': «K'onti'l.»
36 Ntons oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ajna'l te aj at tb'e'eq intxik tin tuky'i stumin, b'ix intqet ek'ulu' etib' tzan eten list oj tky'ik te nya'tx galan aj tzul naj.‡
37 Wetz oxe'l nq'uma' etetz, presiskix tzan tky'ik wi'j kyaqil aj tz'ib'ankaj oqtxi' ikxjani: "B'ix tetz owok en iktza' jun joyol choj." Komo kyaqil aj tz'ib'a' wi'j wetz oky'elkix ikxji.»*
38 Ntons kyetz oxik kyq'uma' ikxjani: «Tat, tzani ate' kab'e' machit q'ojb'il.» Yaji kyi tetz: «Qaltetz.»§

Aj Txnaq'tzan Te Jesus Tuj Jetzemani

Mat 26:36-46; Mak 14:32-42

39 Yaji te Jesus owex tzi b'ix oxik twi' te witz Olib, komo tzi naq'ik tuq tzan txik xnaq'tzon, b'ix kye txnaq'atz e'ok lapet ti'j.
40 Ya ma pon tzi, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pe'exnaq'tzan waq tzan k'on eqet tz'aqik.»
41 Ntons owel laq'chet ch'in kyi'j, qanq iktza' jun xo'on ab'j aj ja' opoyon, b'ix oqet mejlet b'ix owokten xnaq'tzon.
42 B'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, qa yatz agan, b'a'n tzan akolon ch'in wi'j ti'j ja xhcho'nal ntzani, per k'onti'l tzan tb'antik iktza' wetz ngan sinoke intb'antik iktza' yatz agan.»
43 Ntons jun ángel aj tzajnaq tuj ka'j ojaw kanet twitz tzan tjaw tin tk'u'j.
44 Te Jesus n'ok ten tuq twitz nim xhcho'nal, per mas tuq nxnaq'tzan nim, b'ix te a' aj n'el tuq ti'j iktza' kyik' nqet tuq tz'aqik twitz tx'o'tx'.
45 Ya ma mankun txnaq'tzan, ojaw wa'let b'ix opon aj ja' tuq akyeqet kye txnaq'atz, b'ix etzaj tk'ulb'a' ojetq tuq kyewitan tzan tpaj kyb'is.
46 B'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tistil nkxwitan? Sek' ejaw wa'let, b'ix pe'exnaq'tzan waq tzan k'on eqet tz'aqik.»

Aj Tjaw Tzyu' Jesus

Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Wnch 18:2-11

47 Man tuq nyolin te Jesus, kypon lab'un ky'ila'j xjal. Te eq'il kyb'ey a tuq te Juds aj jun tuq kxol kye kykab'lajujil txnaq'atz Jesus. Tetz owok laq'chet ti'j Jesus limal tetz tuky'i jun limb'il iktza' jun tajyol.*
48 Per te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Juds, ¿nkyin'ok alima'

* **22:31** Ax: tzan ejawb'aj tkyito' iktza' triw. † **22:32** Te Satanas oxik tqani' tzan tqet tk'ulu' probar kyaqil kyetz, per a'ox ostzoqpij tzan tk'ulun probar te Xhpe'y; astilji te Jesus oqet twitz twitz te Qtat ti'j te Xhpe'y. * **22:35** Mat 10:9-10; Mak 6:8-9; Luks 9:3; 10:4 ‡ **22:36** Ax: b'ix te aj k'onti'l jun tespad, intxik tk'ayi' te xtxo'w b'ix instzaj tloq'o' jun. Te ja ntzani k'onti'l telponx tzan stzaj kyloq'o' tuq kymachit q'ojb'il, komo tzan tpaj 22:49-51 qeb'enky te Jesus k'onti'l tuq nqet tuj twitz tzan token machit q'ojb'il kyitza'; astilji n'el qniky' ja taqanni telponx tzan kyten list ti'j jun nya'tx galan aj tzul tuq. * **22:37** Isa 53:9,12 § **22:38** Ax: "Qaltetz. Etetz k'onti'l n'el eniky'." * **22:47** Ax: owok laq'chet ti'j tz'ub'al tq'o'tx te Jesus. † **22:48** Ax: nkyin'ok atz'ub'a'.

naqextzun qajyol qib'† b'ix ikxji
nchjaw meltz'jik wi'j wetz te Ichan
Aj Tk'wa'al Dios?»
49 Kye aj akyeqet tuq tuky'i Je-
sus, ya ma tz'ok kyen tidi' nky'ik,
oxik kcha'o' kyetz te Jesus ikxjani:
«Tat, ¿oqoq'ojiyona kyi'j tuky'i qmachit
kansb'il?»
50 Yaji jun txnaq'atz te Jesus
oxik sililin, oqet tok'onsa' tmos te
twitzale' pal, owel xtx'emu' txkyin aj
tb'anq'ab'.
51 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:
«¡Qaltetz! ¡Ya k'onky!» Ntons te Jesus
owok tmako' txkyin te xjal b'ix oqet
tq'ana'.
52 B'ix oxik tq'uma' kyuky'i kye pal
aj nim kyajwalil b'ix kye k'ulul man-
dad tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios,
b'ix kye tijxjal kxol kye xjal aj tija-
jil Israel aj ojetq tuq kyepon tzyul
tetz, oxik tq'uma' ikxjani: «¿Tistil
etetz ma'tx kx'ul tzani tuky'i emachit
kansb'il b'ix tuky'i exb'aq'en, iktza'
wetz a'in jun eleq'?
53 Kyaqil q'ij wetz akyinqet tuq
etuky'i'l tuj te Nin Jay Nab'il Qtata
Dios, b'ix tzi k'onti'l injaw etzyu'.*
Per ajna'l ma'tx pon or b'ix at eta-
jwalil tzan te Tajaw Choj tzan ek'ulun
etetz tidi'chq aj nya'tx galan aj egan
tzan ek'ulun.»

Aj Tqet Ewa' Jesus Tzan Xhpe'y
Mat 26:56-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Wnch 18:12-18

54 Ntons ojaw ktzyu' te Jesus b'ix
oxik kyeq'i' twitz te twitzale' pal.
Yatzun te Xhpe'y, tetz lapik tuq
laq'chik.
55 Stzi' tjay te pal ojetq tuq qet
kyb'ichk'a' kyq'aq', ntons kye xjal
eb'ajqet wit'let ti'j b'ix ax te Xhpe'y ax
oqet wit'let kxol.
56 Ntons te jun kriad ya ma xik te'e'
te Xhpe'y, okaj ka'yin ti'j b'ix oxik
tq'uma' ikxjani: «Tetz, ax ajun tuq
tuky'i Jesus.»
57 Per te Xhpe'y oqet tewa', oxik
tq'uma' ikxjani: «Yen, wetz k'onti'l
wotzqi' tetz.»
58 Mas yaj tzaj te junky xjal, ax oxik
tq'uma' te Xhpe'y ikxjani: «Ax yatz
a'ich jun aj kyuky'i'l.» Per yaji te
Xhpe'y owaj stzaq'b'e': ¡Nya'tx b'an'ax
awitza'!
59 Yaji jun or mas yajky, junky xjal
oxik tq'uma' ikxjani: «B'an'ax tetz
atqet tuq tuky'i'l, komo ax tetz jun aj
Galiley.»
60 Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma'
ikxjani: «Tzaj acha'o', wetz k'onti'l
web'en tidi' aj n'ayoli'ni.» Ntons,
b'eyxnajji aj man tuq nyolin te
Xhpe'y, ojaw oq' jun to'k.
61 Ntons te Qajawil owaj ka'yin ti'j
te Xhpe'y, b'ix te Xhpe'y otzaj tiktz'an
ti'j tanim aj ojetq tuq xik q'uma' tetz
ikxjani: “B'ex mina' tjaw oq' te to'k,
ojetq tuq kyinqet awewa' oxmaj.”
62 Ntons te Xhpe'y owetz tzi, b'ix
owokten oq'el.

Aj Tok Kxmayi' Jesus
Mat 26:67-68; Mak 14:65

63 Ntons, kye xjal aj nkyexb'uqin
tuq te Jesus, nqet tuq b'aj kxmayi' b'ix
n'ok tuq b'aj kyb'uju'.
64 Owok ktxayi' twitz, b'ix oxik
kcha'o' tetz ikxjani: «Pakanonchaq ti'j
ab'l ma tz'ok b'ujun te yatz.»
65 B'ix n'ok tuq b'aj kyyaso', tidi'chq
tuq n'ok kyq'uma' tetz.

Aj Tpon In Jesus Kywitz Kyaqil Kye Tijxjal K'ulul Mandad
Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Wnch 18:19-24

66 Ya ma qo xhk'ate', owok kchimo'
kyib' [junjun] kye tijxjal k'ulul man-
dad kxol kye xjal aj tijajil Israel —
kye pal aj nim kyajwalil kyuky'i kye
xnaq'tzal Kawb'il— b'ix kyetz oxik
kyin te Jesus kywitz kye txq'anky ti-
jxjal k'ulul mandad. B'ix oxik kcha'o'
te Jesus ikxjani:
67 «Tzaj aq'uma' ¿a'ich pe' yatz
te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'?»
Ntons tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«Qa wetz oxe'l nq'uma' qa a'in, nlay
kyinxik etoksla';
68 b'ix qa oxe'l ncha'o' jun tidi', etetz
nlay b'antik tzan tajtz etzaq'b'e'.

* **22:53** Luks 19:47; 21:37

69 Per b'eyx ajna'l [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinqtel wit'let tuj tb'anq'ab' te Qtata Dios aj at nim tajwalil.»
70 Yaji kyaqil exik cha'on tetz ikxjani: «¿Ntons a'ich yatz te Tk'wa'al Dios?» Yaji tetz oxik tq'uma': «A'ixk etetz ma'tx tzaj eq'uma' qa a'in.»
71 Ntons kyetz okyq'umaj ikxjani: «¿Tistil mas xjal tzan kyyolin tidi' til? A'o'xk ma'tx tz'ok qcha'o', tuj stzi'x ma'tx tz'etz.»

23

*Aj Tpon In Jesus Twitz Pilat B'ix Te Eróde*s

Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Wnch 18:29-38

1 Ntons kkyaqil eb'ajjaw wa'let b'ix oxik kyin te Jesus twitz te Pilat.
2 B'ix oxik kyq'uma' til ikxjani: «Ma tzaj jkamb'a'na te ja xjalni cha nxik tkub'sa' kyk'u'j kye qxjalil tzan kyq'ojin ti'j te tume'l titza' nkxk'ulun mandad tzani tuj qamaq'. Tetz ntq'uma' tzan k'on txik qchojo' te chojenj te César, b'ix ntq'uma' tetz aji te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' aj k'ulul mandad.»
3 Ntons te Pilat oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «¿A'ich pe' yatz te k'ulul mandad kxol kye aj tijajil Israel?» Ntons te Jesus oxik tq'uma': «A'ichx ma'tx tzaj q'uman tetz.»
4 Ntons te Pilat oxik tq'uma' kye pal aj nim kyajwalil ikxjani: «Wetz k'onti'l jun til n'el tuj nwitz te ja ichan ntzani.»
5 Per kyetz nxik tuq kyq'uma' junky'el ikxjani: «Tetz cha nk'ulun tzan kyjaw lab'un kye xjal, b'ix nxik txnaq'tza' tidi'chq tuj kyaqil tkwentil Judey, komo owaq'ik tuj Galiley b'ix ax max tzani.»
6 Ya ma tz'ok xhcha'o' ikxji, te Pilat oxik xhcha'o' qa tetz jun aj Galiley tuq.
7 Ya ma tz'ok xhcha'o' te Pilat qa tetz tzajnaq tzi aj ja' tuq nk'ulun mandad te Eróde*s*, ntons oxik tsama' tuky'i te Eróde*s* tzan tpaj tetz atqet tuq tuj Jerusalen tuj aj tyempji.
8 Ya ma xik ten te Eróde*s* te Jesus, tetz oje chalaj tzan tpaj ky'ila'j q'ijxi' tuq tgan tzan tok totzqila' tzan tpaj ojetq tuq tz'ok xhcha'o' tidi'chq ti'j, b'ix tetz tgan tuq tzan tok te'e' oj tk'ulun jun tidi' aj okyelab'ayon kye xjal ti'j.
9 Te Eróde*s* oxik xhcha'o' tidi'chq tetz per te Jesus k'onti'l owaj stzaq'b'e' ch'inwt.
10 Ax akyeqet tuq tzi kye pal aj nim kyajwalil, b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il, kyetz tuky'i kyq'oj nxik tuq kyq'uma' til.
11 Per te Eróde*s* b'ix kye tmulon, ya ma tz'ok kyk'ulu' tidi'chq nya'tx galan ti'j b'ix ya ma tz'ok kxmayi', yaji owok ksi' jun tq'anaq te jun k'ulul mandad cha te xmayb'il tetz. Yaji te Eróde*s* oxik tsama' junky'el tuky'i Pilat.
12 Tuj aj q'ijji te Pilat b'ix te Eróde*s* e'ok kyajyol kyib', komo tb'ay nkyeq'ojin tuq.

Aj Txik Q'uma' Tzan Tqet Kansa' Te Jesus

Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Wnch 18:39-19:16

13 Ntons te Pilat e'ok xhchimo' kye pal aj nim kyajwalil b'ix kyaqil kye txq'anky aj nim kyajwalil b'ix kyaqil kye xjal.
14 B'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz otzaj eteq'i' te ja xjal tzani, n'eq'uma' qa nkub'san kyk'u'j kye xjal tzan kyjaw lab'un, per wetz ma'tx xik ncha'o' tidi'chq tetz ewitz etetz, b'ix k'onti'l jun til n'oknoj witza' ti'j kyaqil aj ntzaj eq'uma' etetzni.
15 B'ix ax te Eróde*s* k'onti'l ma tz'oknoj jun til titza', astilji ma'tx stzaj tsama' junky'el quky'i'l. Ma'tx tz'ok qen k'onti'l tidi' jun til aj presis-wit tzan tkamik tzan tpaj.
16 Oxe'l nsi' jun xhcho'nal ti'j b'ix yaji oxe'l ntzoqpi'.»
17 Ntons komo tuj te ninq'ij, aq'b'ia' te Pilat presis tuq tzan txik stzoqpi' jun aj pres.*

* **23:17** Junjun txaq u'j tyol Qtata Dios oqtxi' k'onti'l nyolin ja taqanni.

18 Per kyaqil kye xjal eb'aj'aq'ik
tzan ksiky'in ikxjani: «Intqet akansa'
tetz b'ix intxik atzoqpi' te Barabas.»
19 (Te Barabas ojetq tuq qex si'
pres tzan tpaj nk'ulun tuq tzan kyjaw
lab'un kye xjal tuj amaq' b'ix tzan tpaj
okansan.)
20 Te Pilat tgan tuq tzan txik stzo-
qpi' te Jesus, b'ix oxik tq'uma' junky'el
kyetz,
21 per kye xjal eb'ajjaw siky'in kon-
gan ikxjani: «¡Intqet eklabi' twitz
krus! ¡Intqet eklabi' twitz krus!»
22 Yaji toxmajji'n-el te Pilat oxik
tq'uma' junky'el kyetz ikxjani: «¿Tidi'
nya'tx galan ma'tx tk'uluj? Wetz
k'onti'l n'oknoj witza' jun tidi' til
aj presis-wit tzan tkamik tzan tpaj.
Oxe'l nsi' jun xhcho'nal ti'j b'ix yaji
oxe'l ntzoqpi'.»
23 Per kyetz b'an nkyesiky'in tuq,
nxik tuq kyq'uma' tzan tqet klabi'
twitz krus. B'an nim nkyesiky'in tuq,
b'ix yaji oqetkix k'ulu' iktza' tuq kyetz
kygan.
24 Te Pilat oqet tb'isu' tzan tqet
tk'ulu' iktza' tuq kyetz kygan.
25 Oxik stzoqpi' te xjal aj kygan
tuq kyetz aj atqex tuq pres tzan tpaj
nk'ulun tuq tzan kyjaw lab'un kye
xjal b'ix tzan tpaj tkansb'en, b'ix oqet
tk'ulu' tuky'i Jesus iktza'x tuq kyetz
kygan.

Aj Tjaw Yob'a' Te Jesus Twitz Krus
Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Wnch 19:17-27

26 B'ix ya ma xik in te Jesus, at tuq
jun xjal tzajnaq tuq tuj k'ul, Simon
tb'i, tetz aj Siren tuq, b'ix oxik in ala-
jwers tzan txik tiqa' te krus twi' tq'ab',
lapik ti'jx Jesus.
27 Ky'ila'j tuq xjal lapike' ti'j b'ix ate'
tuq xuj lapike', b'an nkye'oq' tuq nim
b'ix b'an nkyeb'isun tuq ti'j.
28 Per yaji te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Etetz xuj aj Jerusalen,
k'on kx'oq' tzan npaj wetz, sinoke
pe'etoq' eti'jx etetz b'ix kyi'j kye etal.
29 Komo tzul jun q'ij aj oxe'l
eq'uma', "Galanx-alo kye aj ma-
chor aj k'onti'l ojaw kyiqa' jun
kyal, galanx-alo kye xuj aj k'onti'l
eb'aj'alan."
30 Tuj aj tyempji kye xjal okye'aq'el
tzan txik kyyoli' kye witz, "Pe'eqet
tilan qajsikna." B'ix oxe'l kyq'uma'
kye twi' witz, "Qoqet awewa'na."*
31 Komo qa kye xjal k'onti'l n'ok
lo'et kyk'u'j [tzan tky'ik kxon] jun
tze' man txa'x, ntons pyorx-alo oqtel
kyk'ulu' tuky'i jun tze' ky'ixk'oj.»†
32 Ntons ax eq'ime' tuq kyitza'
kab'e'ky xjal eleq'-e' tzan tuq kyqet
kansa' junx tuky'i'l.
33 B'ix ya ma kyepon tuj te luwar aj
tb'i "Tb'aqil Twi' Xjal," owok kyklabi'
te Jesus twitz krus kyuky'i kye eleq',
jun tuj tb'anq'ab' b'ix junky tuj tsurt.
34 B'ix te Jesus nxik tuq tq'uma' te
Stat ikxjani: «Tat, intqet anajsa' ch'in
kchoj tzan tpaj k'onti'l kyeb'en te aj
nqet kyk'ulu'ni.» Ntons te tq'anaq
oqet ksaqchb'ila' loteriy ti'j tzan tqet
kypawa' kxol.*
35 Ntons kyaqil kye xjal wa'lke'
tuq nkyeka'yin b'ix kye k'ulul man-
dad nkyexmayin tuq ti'j, nxik tuq
kyq'uma' ikxjani: «Eb'ajqet tkolo'
txq'anky xjal, ajna'l intqet tkolo'chaq
tetz tib'x, aber qa b'an'ax aji tetz
te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', aj
joyomaj tzan Qtata Dios.»
36 B'ix kye soldad ax kyetz nkyex-
mayin tuq ti'j Jesus. Nkye'ok tuq
laq'chet ti'j b'ix nxik ksi' tuq minagr
tetz,
37 nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Qa
yatz a'ich te Twitzale' K'ulul Mandad
kyi'j kye aj tijajil Israel, intqet akolo'
awib'x.»
38 B'ix at tuq jun yol tz'ib'a' twi' te
krus, tajsik twi' ikxjani: Aj ntzani te
Twitzale' K'ulul Mandad kyi'j kye aj
tijajil Israel.
39 Ntons jun te aj owok klabi'
xtx'u'k Jesus nyolin tuq nya'tx galan

* **23:30** Os 10:8; Tmnk 6:16 † **23:31** Ax: Komo qa kye xjal k'onti'l n'ok lo'et kyk'u'j wi'j wetz, iktza' k'onti'l nkyeb'isun tzan tky'ik kxon jun tze' man txa'x, ntons pyorx-alo oqtel kyk'ulu' eti'j etetz aj lapikix wi'j, iktza' k'onti'l nkyeb'isun tzan tky'ik kxon jun tze' ky'ixk'oj. * **23:34** Sal 22:18

ti'j ikxjani: «Qa yatz a'ich te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', ntons intqet akolo' awib'x b'ix qoqet akolo'na.»

40 Per te junky oxik tmiyo', oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, k'onti'l ntxob' twitz Dios anke n'ok awen twitz ja xhcho'nalni?

41 B'an'ax, qetz nqajo' tzan tok qen twitz ja xhcho'nalni te chojb'il kyaqil jk'ulb'en, per te ja xjal ntzani, tetz k'onti'l tidi' nya'tx galan otk'uluj.»

42 Yaji oxik tq'uma' tetz te Jesus ikxjani: «Jesus, kyintzaj ana'o' ch'in oj ajakon wit'let tuj awit'lel.»

43 Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' yatz te b'an'ax, b'eyx ajna'l ochtelten wuky'i'l tuj te luwar b'an tb'anil.»

Aj Tkamik Te Jesus

Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Wnch 19:28-30

44 Ntons, atx aj man tuq chijq'ij max aj qpon te toxi' or te qale', kyaqil te twitz tx'o'tx' oqet yupan.

45 Te q'ij ya k'onti'l oq'analin b'ix te nim xq'apj pawb'il* tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios oqet laqik nink'ajchaq.

46 Te Jesus ojaw siky'in kongan, oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, tuj aq'ab' okajel nq'apo' wanim.»* Ya ma xik tq'uma' ikxjani, okamik.

47 Yaji te k'ulul mandad kyi'j kye soldad, ya ma tz'ok ten kyaqil aj ojetq ky'ik, tetz oqet tjiq'b'a' Qtata Dios, oxik tq'uma' ikxjani: «B'an'ax ja xjal ntzani k'onti'l tuq til.»

48 Kyaqil kye xjal aj akyeqet tuq, ya ma tz'ok kyen kyaqil aj ojetq ky'ik, eb'aj'aj kyjay b'ix n'ok tuq kytink'a' kypechx [tzan tpaj ntzaj tuq kyna'on tetz].

49 Per kyaqil kye aj otzqilal tuq te Jesus b'ix kye xuj aj eb'ajtzaj lapet ti'j max Galiley, eb'ajkajten tzi, cha eb'ajxik ka'yin laq'chik ti'j kyaqil tuq aj nky'ik.*

Aj Txwa'q Muqb'aj Te Jesus

Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Wnch 19:38-42

50 Ntons at tuq jun xjal tb'i Chep, tetz jun kxol kye aj tijxjal k'ulul mandad kxol kye aj tijajil Israel, b'ix tetz jun xjal b'an galan tuq nab'lin, b'ix nb'et tuq tuj tume'l.

51 Tetz nya'tx dyakwerd tuq tuky'i te aj oxik kyq'uma' kye txq'anky ni tuky'i te aj oqet kyk'ulu'. Tetz jun aj Arimatey tuq, jun kyamaq' kye aj tijajil Israel, b'ix tetz lo'ik tuq tk'u'j te Qtata Dios okoloyon kyi'j kye tijajil.

52 Ntons oxwa'q tuky'i Pilat b'ix oxik tqani' tzan tqetz tin tuq xhchi'jel te Jesus twitz krus.

53 Ya ma qetz tin twitz te krus owok tb'atz'o' ti'j jun xq'apj xtx'otx'al lino, b'ix owox tmuqu' tuj jun jul muqb'il anim k'ulumaj tuq twitz jun peky b'ix nijunwt tuq anim ojetq kye'ox muqu' tzi.

54 Ntons aj q'ijji presis tuq tzan tqet kyk'ulu' kyaqil, ch'inky tuq taq'ik te q'ij ojla'mj.

55 Kye xuj aj eb'ajtzaj tuky'i'l max Galiley, ax kyetz eb'ajxik lapet kyi'j kye aj e'ox muqun te Jesus b'ix owok kye'e' ja' owox muqu' b'ix titza' oqet si' te txlimal.

56 Yaji eb'ajmeltz'jik [tuj kyposad] b'ix oqet kyk'ulu' ti'chq txakl tk'ok'jal [aj owokeyon tuq ti'j te kamnaq]. Yaji tzan tpaj q'ij ojla'mj, a tgan tuq tzan kyojlan iktza'x tuq tz'ib'ankaj tuj te Kawb'il.*

24

Aj Tjaw Anq'in Te Jesus

Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Wnch 20:1-10

1 Yaji tuj junky iwitq tb'ay q'ij te saman, b'an q'eqombwen kyetz eb'ajxik aj ja' owox muqu' te Jesus b'ix oxik kyin te tk'ok'jal aj ojetq tuq qet kyk'ulu'.

2 Otzaj kykamb'a' te ab'j ojetq tuq tz'el in twitz te jul muqb'il anim,

3 per ya ma kye'ox tuj te jul k'onti'l otzaj kykamb'a' te txlimal te Jesus

* **23:45** Exo 26:31-33 * **23:46** Sal 31:5 * **23:49** Luks 8:2-3 * **23:56** Exo 20:8-10; Deu 5:12-15

aj Qajawil b'ix ojetq tuq kyetzajb'aj,
k'onti'l tuq n'el kyniky' tidi' ojetq
ky'ik.
4 Yaji derepent kyjaw kanet kab'e'
xjal akyeqet tuq kyk'atzaj, atok tuq
kyq'anaq b'an xhqitz'un.
5 Yaji kyetz b'an xob'naqe' tuq, b'ix
eb'ajqet mejlet tuky'i tajsik kywitz
max twitz tx'o'tx', per kye kab'e' xjal
oxik kyq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tistil
etetz n'ejoyo' tuj jun muqb'il anim te
aj itz'oj?
6 Tetz k'onti'l atqet tzani, tetz ma'tx
jaw anq'in. Instzaj ena'o' aj oxik
tq'uma' etetz aj tzunx tuq atqet tuj
Galiley,
7 "Te Ichan Aj Tk'wa'al Dios pre-
siskix tuq tzan txik q'apo' tuj kyq'ab'
kye xjal chimol choj, b'ix tzan tqet
klabi' twitz krus, per tuj toxi'n q'ij
ojawelkix anq'in."»*
8 Ntons kye xuj otzaj tiktz'an tuj
kyanim te tyol Jesus aj ojetq tuq xik
tq'uma' kyetz.
9 Yaji ya ma kyemeltz'jik, oxik
kyq'uma' kyaqil ntzani kye kyjunla-
jujil tky'ixel Jesus, b'ix kye txq'anky
aj ajune' tuq kyuky'i'l.
10 Kye aj oxik in te tpakb'alil kyuky'i
kye tky'ixel Jesus, a'e' kye Liy aj
Magdála b'ix Xhwan, b'ix Liy tnan Ja-
cobo* b'ix kye txq'anky xuj kyuky'i'l,
11 per tuj kynab'l kye tky'ixel Je-
sus b'ix kye txq'anky aj ajune' tuq
kyuky'i'l, kyetz tuj kynab'l cha loke'
tuq b'ix k'onti'l tuq nkyoksla' aj nxik
kyq'uma'.
12 Yaji te Xhpe'y oxik oqelan tuj te
muqb'il anim, b'ix ya ma tz'ox ten
tuj te jul, k'onti'l oxik ten tidi' sinoke
a'ox tuq kye xq'apj aj owok b'atz'o' ti'j
Jesus. Yaji omeltz'jik aj ja' tuq ate' kye
txq'anky b'ix k'onti'l owel stzi' tzan
tpaj kyaqil aj ojetq tuq ky'ik.

Aj Tjaw Kanet Jesus
Mak 16:12-13

13 Axkix aj q'ijji kab'e' kye txnaq'atz
ikja'n tuq kxik tuj [aldey] Emaus
nkaj tuq qanq kab'lajuj kilómetr† ti'j
Jerusalen.
14 Kyetz nkyeyolin tuq ti'j kyaqil aj
ojetq tuq ky'ik.
15 Aj man tuq nkyeyolin b'ix
tidi'chq tuq ntzaj kyna'o', te Jesus
owok laq'chet kyk'atzaj b'ix oxik
junch'in kyuky'i'l.
16 Anke kyetz n'ok tuq kye'e', per
k'onti'l ob'antik tel kyniky' ab'l tuq
tetz.
17 Yaji te Jesus oxik xhcha'o' kyetz
ikxjani: «¿Tidi' n'eyoli' etetz?» Ntons
eb'ajqet wa'let b'ix b'an b'is tuq ky-
witz.
18 Yaji jun te kyetz aj tb'i Kliops oxik
tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun kxol kyaqil
kye aj kxb'ak'on tuj Jerusalen, a'ox
yatz a'ich mina' tok acha'o' aj oky'ik
ja samanni?»
19 Yaji tetz oxik xhcha'o' kyetz:
«¿Tidi' oky'ik?» Yaji kyetz oxik
kyq'uma' ikxjani: «Aj oky'ik ti'j te
Jesus aj Nasaret, tetz jun aj yolil tyol
Dios tuq, at tuq nim tajwalil tzan
tk'ulun tidi'chq b'ix kyaqil te tyol b'an
galan tuq tuj twitz Qtata Dios b'ix ax
tuj kywitz kye xjal.
20 B'ix kye pal aj nim kyajwalil b'ix
kye tijxjal k'ulul mandad qxol, kyetz
oxik kyq'apo' [tuj tq'ab' te gober-
nador] tzan txik q'uma' tzan tkamik
b'ix tzan tqet klabi' twitz krus.
21 Qetza lo'ik tuq jk'u'j tetz aji tuq
te aj okolpiyon kye qxjalil aj tijajil
Israel. B'ix kab'eje oky'ik kyaqil nini.
22 B'ix yaji junjun xuj aj akyeqet
quky'ila ma qo'ok kxob'sa'na. Kyetz
ma kyexwa'tz b'an q'eqombwen tuj
te muqb'il anim,
23 k'onti'l ma tzaj kyk'ulb'a' te txli-
mal, ntons ma kyemeltz'jik b'ix ma
kyq'umaj ma tz'ok kye'e' txq'an ángel
aj ma kyq'umaj qa tetz itz'oj.
24 B'ix junjunky quky'ila ma
kyexwa'tz tuj te muqb'il anim b'ix
ma tzaj kyk'ulb'a' iktza'x kye xuj ma
kyq'umaj, per k'onti'l ma tz'ok kyen
te Jesus.»

* **24:7** Mat 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luks 9:22; 18:31-33
* **24:10** Ax: Chaw.
† **24:13** Ax: sesenta stadiones.

25 Ntons, yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¡Etetz b'an k'onti'l n'ox tuj ewi', b'ix pen n'etoksla' te aj okyq'umaj kye aj yolil tyol Dios oqtxi'!
26 ¿Nya'tx petzun presis tuq tzan tky'ik kyaqil nini ti'j te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' b'ix tzan tox tuj ka'j tzan tqet jiq'b'a' txini?»
27 Yaji tetz n'aq'ik tuq tuky'i stz'ib'en Moisés, b'ix yaji kyuky'i ktz'ib'en kye txq'anky aj yolil tyol Dios oqtxi', nxik tuq tq'uma' xtxolil te Tu'jal Dios aj ja' tuq nyolin ti'jx tetz.
28 Ya ma kyepon tuj te aldey aj ja' tuq ikja'n kxik, te Jesus oqet tk'ulu' iktze'xtzun tetz ikja'n tuq txik mas laq'chik.
29 Per kyetz oqet kywitz twitz tzan tkaj tuq kyuky'i'l, oxik kyq'uma' ikxjani: «Pakaj quky'ila. B'an qale'ky ajna'l tzan axik tuj ab'ey. Ch'inky qyupan.» Ntons te Jesus okaj kyuky'i'l.
30 Ntons ya ma kyeqet wit'let ti'j mes wa'il, te Jesus ojaw stzyu' te jun wab'j tuj tq'ab' b'ix ya ma xik tsi' pixon te Dios, oqet tpedasi' b'ix oxik tsi' kyetz.
31 B'eyxnajji kyetz owel kyniky', aji tuq te Jesus, per tetz luwew oqet naj.
32 B'ix nkyyoli' tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿K'onti'l petzun b'an nqochalaj tuq tuj qanim aj stzaj tq'uma' xtxolil ti'j te Tu'jal Dios?»
33 Yaji kyetz b'eyxnajji eb'ajmeltz'jik tuj Jerusalen, aj ja' otzaj kykamb'a' chimo' tuq kyib' kye kyjunlajujil kye tky'ixel Jesus b'ix txq'anky aj kyuky'i'l tuq,
34 b'ix nkyeyolin tuq ikxjani: «B'an'ax te Qajawil ma'tx jaw anq'in b'ix ma'tx jaw kanet twitz Simon.»
35 Ntons kyetz kykab'il oxik kyq'uma' kyaqil aj ojetq tuq ky'ik kyi'j tuj b'ey b'ix titza' owel kyniky' ti'j Jesus aj tqet tpedasi' te wab'j.

Aj Tjaw Kanet Jesus Kxol Txnaq'atz
Wnch 20:19-23

36 Man tuq nkyeyolin ti'j kyaqil ntzani, aj tjaw kanet te Jesus kxol b'ix oqet ten nink'ajchaq kxol b'ix exik tlima' ikxjani: «Tz'okxwit jun chewsb'il tuj etanim.»
37 Yaji kyetz etzajb'aj b'ix eb'ajxob' nim. Kyetz tuj kynab'l tuq qa nxik kyen tuq jun tanim xjal.
38 Per yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tistil etetz nkxob'? B'ix ¿tistil nna'non etanim?
39 Instzaj eten kye nq'ab' b'ix kye woq. ¡A'inxkix wetz! Kyin'ok eten, kyin'ok emako' pe'. Jun tanim xjal k'onti'l xhchi'jel b'ix k'onti'l tb'aqil iktza' wetz nchi'jel aj n'ok etenni.»
40 Ya ma xik tq'uma' ikxji oxik tyek'u' kyetz kye tq'ab' b'ix kye toq.
41 B'ix komo kyetz k'onti'l tuq nb'antik tzan kyokslan, b'an nkyechalaj tuq b'ix b'an nkyelab'an tuq, ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿At wab'j tzan nwa'an ch'in?»
42 Ntons oxik ksi' tetz jun pedas xhchi' kyiy tx'amsa' tuq tuj txanq'a'l.
43 Yaji tetz oky'ik tk'amo' b'ix oxik twa'a' kywitz kyaqil.

Aj Kykaj Tkawi' Jesus Kye Txnaq'atz
Mat 28:16-20; Mak 16:14-18

44 Yaji oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Aj ma'tx ky'ik wi'jni, iktza'xkix aj oxik nq'uma' etetz aj tzunx tuq akyinqet etuky'i'l, presiskix tuq tzan tky'ik kyaqil iktza'xkix tz'ib'ankaj wi'j tuj te Kawb'il aj oqet tz'ib'a' tzan Moisés, b'ix kyuj kye ktz'ib'en kye aj yolil tyol Qtata Dios oqtxi' b'ix kyuj Kye Salmo.»
45 Ntons, yaji otk'uluj tzan tel kyniky' titza' tuq nyolin te Tu'jal Dios,
46 oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tz'ib'ankaj* [wi'j wetz] te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', presiskix tuq tzan tok wen twitz xhcho'nal, b'ix tuj toxi'n q'ij tzan njaw anq'inky kxol kye kamnaq,
47 b'ix kye aj nkye'okslan wi'j oxe'l kypakb'a' tuj kyaqil Jerusalen b'ix

* **24:46** Sal 16:10; Isa 52:13–53:12

yaji tuj kyaqil amaq' twitz tx'o'tx'
tzan tjaw kky'ixpu' kye xjal titza'
kynab'lin b'ix tzan tqet najsa' kyaqil
te kchoj.
48 Etetz ma'tx tz'ok ete'e' kyaqil aj
ma'tx ky'ikni.
49 B'ix wetz otzajel nlajo' etuky'i'l
te aj okaj tsi' tyol te Ntat ti'j. Per
etetz pe'eqeten ax tzani tuj te amaq'
Jerusalen max oj stzaj si' te etajwalil
aj tzajnaq tuj ka'j.»*

Aj Tjaw In Jesus Tuj Ka'j
Mak 16:19-20

50 Yaji te Jesus e'ex tin tzi, eb'ajxik
teq'i' qaynin ti'j te amaq' Betany,
b'ix yaji ojaw teq'i' tq'ab' tzan kyqet
tky'iwla'.
51 B'ix aj man tuq nkyeqet tky'iwla',
tetz ojaw eq'i' twitz ka'j.
52 Ntons kyetz ya ma mankun
kyna'on tetz, eb'ajmeltz'jikky tuj
Jerusalen, b'an nkyechalaj tuq.
53 Kyetz b'ajq'ij akyeqet tuq tuj te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios, aj ja' tuq
nkyena'on te Qtata Dios.

* **24:49** Kya 1:4

Te Tpakb'alil Galan Ti'j Te Qajaw Jesukrist Aj Oqet Stz'ib'a' Wa'nch

Te Jesukrist Atqet Tuq Atx Aj B'an Oqtxi' Mina' Tuq Tqet K'ulu' Kyaqil Aj Nxik Qen

1 Bwen, aj tqet k'ulu' kyaqil aj nxik qen, Te Aj Swal Tpakb'alil [ti'j te Qtata Dios] atqetkix tuq, b'ix tetz atqet tuq tuky'i [Qtata] Dios b'ix tetz Dioskix tuq.
2 Ntons aj tqet k'ulu' kyaqil, tetz atqetkix tuq tuky'i Qtata Dios.
3 Aji tetz oqet k'ulun kyaqil aj at, k'onti'l jun tidi' aj nya'tx-wit aji oqet k'ulun.*
4 A tetz ntzaj sin kyanq'in kye xjal b'ix te nini jun chk'atunal tuj kywitz.
5 Te chk'atunal npon tnajsa' te qlolj, per te qlolj nlay b'antik tzan tpon tnajsa' te chk'atunal.
6 Ntons at tuq jun xjal Wa'nch tb'i aj otzaj lajo' tzan Qtata Dios*
7 tzan tyolin aj teb'enky tuq ti'j te aj ntzaj swan te chk'atunal tuj kywitz kye xjal, ikxji tzan txik kyoksla' kyaqil xjal.
8 Te Wa'nch nya'tx tuq aji tetz aj ntzaj swan te chk'atunal tuj qwitz, sinoke lajo' tuq tzan tyolin aj teb'enky tuq ti'j te aj nswan chk'atunal tuj qwitz.
9 Te aj nswan chk'atunal b'an b'an'ax, tetz owul tzani twitz tx'o'tx' b'ix nswan chk'atunal kye kyaqil xjal.
10 Atqetkix tuq kxol kye xjal, b'ix anke aji tetz oqet k'ulun te twitz tx'o'tx' kyaqil, per kye xjal k'onti'l owel kyniky' ti'j ab'l tuq tetz.
11 Tetz owul kxol txjalil per k'onti'l oqet kyk'amo', [k'onti'l oxik kyoksla'].
12 Per kyaqil kye aj ek'amon tetz, kye aj e'okslan ti'j, tetz otzaj tsi' jun kyoklen tzan kyok tk'wa'al Qtata Dios.
13 Kyetz a'e' tk'wa'al Qtata Dios, nya'tx tzan tpaj nkye'itz'jik iktza'x-wit nkye'itz'jik kye xjal, b'ix nya'tx tzan tpaj aj n'el kygani'-wit te kytat, sinoke axk te Qtata Dios otk'uluj tzan kyitz'jik junky'el tuj kyanim.
14 Te Swal Tpakb'alil [Qtata Dios] owok xjal b'ix onajan qxol, b'ix oje tz'ok qen tajwalil, b'ix tetz tajwalil telponx a'ox tetz te Tk'wa'al Stat, b'ix b'an tb'anil tuq nab'lin b'ix b'an'ax jun yolin.*
15 Te Wa'nch nyolin tuq ti'j te aj teb'enky tuq, oxik tpakb'a' ikxjani: «Aj ntzani te xjal aj nkyinyolin tuq ti'j aj txik nq'uma', "Te aj tzul mas yaj nwitz wetz, tetz mas nim tajwalil nwitz tzan tpaj tetz atqetkix tuq tb'ay nwitz wetz."»
16 B'ix tetz ntzaj tsi' qetz jun nim b'an galan nya'tx tzan tpaj-wit tb'anil a'o' sinoke cha jkotz, b'ix yaji ntzaj tsi' masky.
17 Te Qtata Dios otzaj tsi' te Tkawb'il qetz tzan te Moisés, per kyaqil te aj b'an galan aj cha jkotz b'ix te tume'l b'an'ax, tetz otzaj tsi' qetz tzan tpaj te Jesukrist.
18 Nijunwt ab'l oje tz'ok en te Qtata Dios, a'ox te tk'wa'al aj cha jun tuq b'ix atqet junch'in tuky'i Stat, a tetz oje tzaj yek'un te Qtata Dios qetz.

Aj Txik Tq'uma' Te Wa'nch Ab'l Tuq Te Jesukrist

Mat 3:11-12; Mak 1:7-8; Luks 3:15-17

19 Ntons, ikxjani oxik tq'uma' te Wa'nch aj kypon tuky'i'l txq'an pal b'ix txq'an aj b'uch'uj Lewi lajome' tzan kye txq'anky k'ulul mandad kxol kye xjal aj tijajil Israel tuj amaq' Jerusalen, b'ix oxik kyqani' te Wa'nch ikxjani: «¿Ab'l a'ich?»
20 Yaji tetz owaj stzaq'b'e' b'an'ax b'ix k'onti'l oqet tewa': «Wetz nya'tx a'in te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.»*

* **1:3** Gén 1:1-3; Kol 1:15-17 * **1:6** Mat 3:1; Mak 1:4; Luks 3:1-2 * **1:14** 1Wnch 1:2 * **1:20** Ax: te Krist. * **1:21** Mal 4:5

21 Yaji oxik kcha'o' junky'el tetz: «¿Ab'l yatz a'ichji? ¿A'ich pe' yatz Eliys aj yolil tyol Dios oqtxi'?»* Yaji te Wa'nch owaj stzaq'b'e': «Nya'tx a'in.» Yaji kyetz oxik kcha'o'ky: «¿Ntons yatz a'ich te junky aj yolil tyol Dios aj o'kix owulel?»* Ntons te Wa'nch owaj stzaq'b'e' junky'el: «Nya'tx.»

22 Ntons kyetz oxik kyq'uma' junky'el tetz: «¿Ab'l yatz a'ichji? Qetza presis tzan txik jq'uma' ab'l yatz a'ich kyuky'i kye aj ma kyetzaj lajon qetza. ¿Tidi' yatz otzajel aq'uma' awi'jx yatz?»

23 Te Wa'nch owaj stzaq'b'e' kyetz: «Wetz a'in te jun aj npakb'an tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, iktza' otq'umaj te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi', "Intqet ek'ulu' etib' tzan tpaj tzul te Qajawil, intjaw eky'ixpu' enab'lin tzan etiyon ti'j te Qajawil."»*

24 Yatzun kye aj exik lajo' yoliyon tuky'i Wa'nch, kyetz aj te b'uch'uj Parisey,

25 b'ix oxik kcha'o'ky te Wa'nch ikxjani: «Qa yatz nya'tx a'ich te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' b'ix qa nya'tx a'ich te Eliys b'ix qa nya'tx a'ich te junky aj yolil tyol Dios, ¿tistil njaw asi' a' kywi' xjal?»

26 Ntons te Wa'nch owaj stzaq'b'e' kyetz: «Wetz njaw nsi' a' kywi' xjal cha a'ox tuky'i a', per exol etetz at jun aj k'onti'l etotzqi',

27 b'ix tzul mas yaj nwitz, b'ix wetz twitz tetz k'onti'l npon wajwalil ni iktza' jun taq'unon aj n'el tkotpi' twitz txajab'.»

28 Ntons, te ntzani oky'ik tuj Betany, junxla' te Jordan A' aj ja' tuq te Wa'nch njaw tsi' a' kywi' xjal.

Te Jesus Otzaj Lajo' Tzan Qtata Dios Koloyon Qi'j Ti'j Te Qchoj

29 Tuj junky iwitq te Wa'nch oxik ten te Jesus ikja'n tuq tpon laq'chet tk'atzaj, oxik tq'uma' ikxjani: «Intxik eten, aj ntzani te aj otzaj tsi' Qtata Dios tzan tel tin kchoj kyaqil xjal.

30 Ti'j tuq tetz nkyinyolin aj txik nq'uma', mas yaj nwitz tzul jun aj mas nim tajwalil nwitz tzan tpaj tetz atqetkix tuq tb'ay nwitz wetz.

31 Tb'ay k'onti'l tuq web'en ab'l tetz, per njaw nsi' a' kywi' kye aj tijajil Israel tzan kyten list oj tok kyen ab'l tetz.»

32 Te Wa'nch ax oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz oxik wen te Txew Dios aj tqetz tuj ka'j iktza' jun palom ikja'n tqetz b'ix oqet tajsik b'ix okajten tuky'i'l.

33 Wetz k'onti'l tuq web'en qa aji tetz, per te Qtata Dios* aj otzaj lajon wetz tzan tjaw nsi' a' kywi' xjal, tetz otzaj tq'uma' wetz ikxjani: "Ab'l te aj oxe'l awen te Txew Dios ikja'n tqetz tajsik b'ix okajel tuky'i'l, a tetz te oxe'l sin Txew Dios tuj kyanim kye xjal."

34 Wetz oje tz'ok wen, astilji b'a'n tzan nyolin aji te Tk'wa'al Dios.»

Aj Kyel Tjoyo' Jesus Kye Tb'ay Txnaq'atz

35 Tuj junky iwitq te Wa'nch atqet tuq tzi junky'el tuky'i kab'e' txnaq'atz.

36 Ya ma xik ten te Wa'nch aj tky'ik te Jesus, oxik tq'uma' ikxjani: «Intxik eten te aj lajomaj tzan Qtata Dios [iktza'] te tal moch [chojb'il te qchoj].»

37 Yatzun kye kab'e' txnaq'atz Wa'nch oxik kcha'o' aj txik tq'uma' te Wa'nch, b'ix e'ok lapet ti'j Jesus.

38 Te Jesus owajtz meltz'jik, ya ma tz'ok ten lapike' tuq ti'j, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tidi' n'ejoyo'?» Kyetz oxik kyq'uma': «Xnaq'tzon, ¿ja' yatz nchnajan?»

39 Te Jesus oxik tq'uma': «Qwa'q e'el tetz.» Ntons exwa'q, b'ix owok kyen ja' tuq nnajan, b'ix komo ya ojetq tuq qo'ok tkaji' or te qale'† ntons kyetz ekajten tzi max aj qyupan.

40 Jun te kyetz aj oxik lapet ti'j Jesus b'ix ojetq tuq tz'ok xhcha'o' aj ntq'uma' tuq te Wa'nch, tetz Lexh tuq tb'i, aj terman Simon Xhpe'y.*

* **1:21** Deu 18:15,18 * **1:23** Isa 40:3 * **1:33** Wnch 1:6 † **1:39** Ax: te tlajuji' or. Komo te kyetz n'aq'ik tuq kyajlan kye or oj tjakul q'ij. * **1:40** Mak 1:21,29

41 Yaji te Lexh oxwa'q joyol te terman, aj Xhpe'y, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ma'tx tz'ok qen te Koloyon Aj Q'umankaj Tuq Oqtxi'.» (Oj qyolin "Koloyon Aj Q'umankaj Tuq Oqtxi'," te nini telponx iktza' "Krist.")
42 Yaji te Lexh oxik tin najji te terman aj ja' tuq atqet te Jesus. Ya ma xik ten te Jesus, oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz a'ich Simon tk'ajol Wa'nch, per ajna'l owokel q'umlet ab'i Kefas.»‡ (Aj tb'i Kefas telponx "Xhpe'y.")

43 Ntons, tuj junky iwitq te Jesus oqet tb'isu' tzan txik tuj tkwentil Galiley, b'ix owoknoj te Lip twitz b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Pawok lapet wi'j.»
44 Te ja Lipni, tetz aj Betsayd aj ja' tzajnaqe' te Lexh tuky'i Xhpe'y.
45 Tzaj te Lip, oxwa'q joyol te Nat b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ma'tx tz'oknoj qitza' te aj tz'ib'ankaj ti'j tzan Moisés tuj te Kawb'il, b'ix ax aj oqet tz'ib'a' ti'j tzan kye aj yolil tyol Dios oqtxi'. A te Jesus aj tk'ajol Chep aj Nasaret.»
46 Oxik tq'uma' te Nat: «¿At petzun jun tidi' galan tuj Nasaret?» Yaji te Lip owaj stzaq'b'e': «Qalan e'el tetz qa nya'tx b'an'ax.»
47 Ya ma xik ten te Jesus ikja'n tuq stzaj laq'chet te Nat ti'j, oxik tq'uma' ikxjani: «Intxik eten, tzul jun aj tijajil Israel b'an b'an'ax aj jun yolin.»
48 Te Nat oxik xhcha'o' tetz: «¿Titza' awotzqi' a'in?» Te Jesus owaj stzaq'b'e': «Wetz otxik wen tjaq' te wi' igos aj mina' tuq atzaj uk'le' tzan Lip.»
49 Te Nat owaj stzaq'b'e': «Xnaq'tzon, yatz a'ich Tk'wa'al Dios, yatz a'ich te twitzale' k'ulul mandad te qamaq' Israel.»*
50 Te Jesus owaj stzaq'b'e': «¿Nkyinxik awoksla' tzan tpaj ma xik nq'uma' yatz qa ma xhch'ok wen tjaq' te wi' igos? Per owokel awen txq'anky tidi'chq aj mas tb'anil twitz te ntzani.»
51 Ax oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' yatz b'an b'an'ax, oxe'l eten te ka'j jaqo', okyexe'l eten kye ángel ikja'n kyjax b'ix ikja'n kyqetz tajsik te Ichan Aj Tk'wa'al Dios.»*

2

Te Tb'ay Milagr Aj Oqet Tk'ulu' Jesus

1 Ntons aj tky'iklen oxe q'ij, nkyeq'ijlan tuq txq'an xjal tuj amaq' Kana tuj tkwentil Galiley kyoklen mojlet kab'e' xjal. Te tnan te Jesus atqet tuq tzi,
2 b'ix te Jesus kyuky'i kye txnaq'atz ax kyetz eb'ajxik uk'le' tzan kyq'ijlan.
3 Yaji omankun te kyuk'a' ta'al ub, b'ix tzaj tnan te Jesus, oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Ma'tx mankun te ta'al ub.»
4 Te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Nan, ¿tistil ntzaj aq'uma' wetz? Komo mina' tpon or te wetz.»
5 Yaji te tnan oxik tq'uma' ikxjani kye a'e' aj nkyesipan tuq kywe' kye xjal: «Intqet ek'ulu' kyaqil aj otzajel tq'uma'.»*
6 Ntons, ateqet tuq tzi waqaq q'awub' pur xtx'otx'al ab'j aj n'oken tuq tqatel kya' kye xjal* oj tqet kyk'ulu' jun kostumbr aj eq'i' kyitza' tzan tkaj saq kyanim. Tuj junjun q'awub' kabal tuq nxik mas tajsik lajuj tuj oxqal (50) litr a' tuj.
7 Oxik tq'uma' te Jesus kyetz ikxjani: «Intqex enojsa' kye q'awub' tuky'i a'.» Ntons oqet kynojsa' kye q'awub' b'ix ejaw lib'an.
8 Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Intjatz etin ch'in b'ix intxik etin tuky'i te xb'uqil te q'ij.» Ntons oxik kyin.
9 Aj txik tniky'b'e' te xb'uqil te q'ij, te a' ojetq tuq tz'ok ta'al ub, b'ix te xjal k'onti'l tuq teb'en ja' otzaj te ta'al ub, per kye mosj kyeb'enky qa cha a' tuq tb'ay. Tzaj te xjal, otzaj tuk'le' te ichan aj njunan tuq
10 b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Kyaqil kye xjal tb'ay nqet ksi' te aj b'an tb'anil ta'al ub. Ya oj tjatz kygan kyaqil, nqet ksi' te aj nya'tx b'an tb'anil. Per te aj ma qet asi' max

‡ **1:42** Ax: Cefas. * **1:49** Mat 16:15-16 * **1:51** Gén 28:12 * **2:5** Gén 41:55 * **2:6** Ax: xjal judiy.

tmankb'ilxi', mas b'an tb'anil twitz te junky aj ma'tx xik quk'a'.»

11 Ntons te ja ntzani aj oqet tk'ulu' te Jesus tuj te amaq' Kana tuj tkwentil Galiley a te tb'ay yek'b'il aj oqet tk'ulu' tuky'i tajwalil, ikxji oqet tyek'u' tajwalil† iktza' te Qtata Dios b'ix kye txnaq'atz e'okslan ti'j.

12 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus oxik Capernaúm* tuky'i te tnan b'ix kyuky'i titz'in b'ix kyaqil kye txnaq'atz, b'ix tzi ekajten kab'e q'ij.

Aj Kyex Tlajo' Jesus Kye Aj Nkyek'ayin Tuq Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios

Mat 21:12-13; Mak 11:15-18; Luks 19:45-46

13 Ntons yaji komo ch'inky tuq tkanon te q'ij Paskw* aj eq'i' tuq kyitza' kye aj tijajil Israel, astilji te Jesus oxik tuj amaq' Jerusalen.

14 B'ix etzaj tk'ulb'a' tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios kye xjal aj nkyek'ayin tuq wakxh b'ix karner b'ix palom,‡ b'ix kye ky'exb'el tmin.

15 Ya ma xik ten kyaqil nini, oxik tin jun tasyal b'ix e'etz tlajo' kye k'ayiyon tuky'ix kyalo' b'ix kywakaxh b'ix owel tkyitu' kytumin kye aj nkyeky'exb'en tuq tmin b'ix eb'ajjaw tpoxk'a' te kymes.

16 B'ix oxik tq'uma' kye aj k'ayil palom ikxjani: «Intex etin kyaqil ntzani. K'on tz'ok te tjay Ntat te jun jay te ek'ayb'il.»

17 Ntons kye txnaq'atz otzaj kyna'o' aj tz'ib'ankaj oqtxi' [tuj Tu'jal Dios] ikxjani: "K'onti'l n'el win ta'al twitz ajay."*

18 Yaji txq'an xjal tzi [aj nim tuq kyajwalil kxol kye] aj tijajil Israel§ oxik kyq'uma' ikxjani: «¿Tidi' oqtel ak'ulu' tzan tok qen qa at awajwalil tzan ak'ulun ikxjani?»

19 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e': «Intjaw exitu' ja jayni b'ix tuj toxi'n q'ij ob'antel junky'el witza'.»*

20 Yaji kyetz oxik kyq'uma': «Oxik tin waqaq tuj oxqal (46) aq'b'i tzan tb'antik, b'ix ¿yatz n'aq'uma' tzan oxe q'ij ob'antel junky'el awitza'?»

21 Per te jay aj ntq'uma' tuq te Jesus, nyolin ti'jx tuq tetz xhchi'jel.

22 Astilji aj tjaw anq'in junky'el, kye txnaq'atz otzaj kyna'o' te aj otq'umaj, b'ix oxik kyoksla' te Tu'jal Dios oqtxi' b'ix ti'j te aj otq'umaj te Jesus kyetz.

23 Aj man tuq atqet te Jesus tuj Jerusalen tuj te q'ij Paskw, ky'ila'j xjal e'okslan ti'j, toklen kyen tidi'chq lab'al aj nqet tuq tk'ulu' tuky'i nim tajwalil.

24 Per te Jesus k'onti'l tuq wit'lik tk'u'j kyi'j tzan tpaj tetz ojetq tuq tz'el tniky' kyi'j kyaqil xjal.

25 Nya'tx presis tuq tzan tyolin junky titza' tuq kyenab'lin kye xjal tzan tpaj tetz oje tz'el tniky' tuq ti'j kyanim kye xjal.

3

Aj Tyolin Jesus Tuky'i Nicodemo

1 Ntons at tuq jun xjal kxol kye aj b'uch'uj Parisey, Nicodemo tuq tb'i, tetz nim tuq tajwalil kxol kye xjal aj tijajil Israel.

2 Tetz oxwa'q qonik'an q'olb'el Jesus b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, qetza qeb'enkyna yatz lajomich tzan Qtata Dios tzan qtzaj axnaq'tza'na. Komo yatz tidi'chq lab'al nqet ayek'u', b'ix nijunwt b'a'n tzan tk'ulun ikxni'n qa te Qtata Dios k'onti'l-wit atqet tuky'i'l.»

3 Te Jesus owaj stzaq'b'e': «Oxe'l nq'uma' yatz b'an b'an'ax, qa jun xjal nlay tz'itz'jik junky'el, nlay b'antik tzan sten tuj tq'ab' Qtata Dios.»*

4 Yaji te Nicodemo oxik tq'uma'ky ikxjani: «¿Titza' ob'antel tzan titz'jik jun xjal aj ya tijky? ¿O' petzun

† **2:11** Ax: xhchqitz'unal. * **2:12** Mat 4:13 * **2:13** Exo 12:1-27; Deu 16:1-8 ‡ **2:14** Kye txkup nkye'oken tuq te kypresent kye xjal; Lev 1:3-9; 4:2-21; 8:2; 22:21. * **2:17** Sal 69:9 § **2:18** Ax: xjal judiy. * **2:19** Mat 26:61; 27:40; Mak 14:58; 15:29 * **3:3** 1Xhp 1:3,23

ob'antel tzan tox tuj talb'il tnan tzan
titz'jik junky'el?»
5 Te Jesus owaj stzaq'b'e'ky: «Wetz
oxe'l nq'uma' yatz b'an b'an'ax, ab'l aj
nlay tz'itz'jik tuky'i a'* b'ix ax tuky'i
Txew Dios nlay b'antik tzan sten tuj
tq'ab' Qtata Dios.
6 Te aj n'itz'jik tzan tpaj tetz stat jun
xjal, ax tetz xjal, per te aj n'itz'jik tzan
tpaj Txew Dios, ntons tetz at te Txew
Dios tuj tanim.
7 K'on chlab'an tzan tpaj ma xik
nq'uma' yatz qa presis tzan etitz'jik
junky'el tzan te Txew Dios.
8 Komo iktza' te kyaq'iq' ja'chq
nxik, anke nxik qcha'o' nxuk'in,
k'onti'l qeb'en ja' tzajnaq b'ix k'onti'l
qeb'en ja' ikja'n txik, ax ikxji kyaqil
kye aj nkye'itz'jik tzan te Txew Dios.»
9 Yaji te Nicodemo oxik xhcha'o'ky:
«¿Titza' b'a'n tzan tb'antik kyaqil
ntzani?»
10 Te Jesus owaj stzaq'b'e': «Yatz aj
ntxnaq'tzan kye xjal aj tijajil Israel,
¿ti'tzun, k'onti'l n'el aniky' ti'j kyaqil
ntzani?
11 Wetz oxe'l nq'uma' yatz b'an
b'an'ax, qetza nxik jq'uma'na te aj
qeb'enky b'ix ax nxik qyoli'na te aj
oje tz'ok qen, per etetz k'onti'l nxik
etoksla' aj nxik qyoli'na.
12 Qa k'onti'l nkyinxik etoksla' oj
txik nq'uma' ti'j tidi' aj at twitz tx'o'tx',
¿titza' okyinxe'l etoksla' oj nyolin ti'j
tidi'chq aj at tuj ka'j?
13 K'onti'l ab'l oje jax tuj ka'j sinoke
a'ox te aj oje qetz tuj ka'j b'ix a tetz te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios.
14 Iktza'x te Moisés tuj te ky'ixk'oj
tx'o'tx' ojaw tin jawnaq te kan [tzan
kykolet tuq kye xjal],* ax ikxji te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios presis tzan
tjaw eq'i' jawnaq*
15 tzan kyanq'in te jun-ele'x kyaqil
kye aj okye'okslayon ti'j.
16 Te Qtata Dios nkyeqet tgani'
kyaqil xjal twitz tx'o'tx', astilji otzaj
tlajo' te Tk'wa'al aj cha jun tuq, otzaj
tlajo' tzan k'on kyexiknaj kye aj
nkye'okslan ti'j sinoke tzan kyanq'in
te jun-ele'x.
17 Komo te Qtata Dios intzaj tlajo'
wetz aj Tk'wa'al a'in twitz tx'o'tx',
nya'tx tzan txik nswa' xhcho'nal kyi'j
kye xjal sinoke tzan nkolon te kyetz.
18 Ab'lchaq aj n'okslan wi'j [wetz] aj
Tk'wa'al Dios [a'in], tetz nlay xik si' tuj
il. Yatzun te aj nlay tz'okslan, tetz ya
q'umankaj jun xhcho'nal ti'j tzan tpaj
k'onti'l n'okslan wi'j wetz aj cha jun
a'in Tk'wa'al Dios.
19 Kyetz kyajo'tz tzan kxik si' tuj il
tzan tpaj aj ntzani: Intkyaqul swal
jun chk'atunal tuj kywitz, b'ix kye
xjal owel kygani' mas te qlolj twitz
te chk'atunal tzan tpaj te kyk'ulb'en
nya'tx tuq galan.
20 Kyaqil kye aj nkyek'ulun nya'tx
galan k'on kygan te chk'atunal tzan
tpaj k'on kygan tzan tok en te aj
nkyk'ulu'.†
21 Yatzun kye xjal aj nkyeb'et tuj
tume'l, kyetz nkye'ok laq'chet ti'j te
chk'atunal‡ tzan tok e'e' te kyk'ulb'en
nqet kyk'ulu' iktza'x te Qtata Dios
tgan.»

Aj Tyolin Junky'el Te Wa'nch Ti'j Jesus

22 Ntons yaji, te Jesus kyuky'i tx-
naq'atz eb'ajxik tuj jun luwar tuj tk-
wentil Judey, b'ix okajten tzi kyuky'i'l
b'ix njaw tuq tsi' a' kywi' kye xjal.
23 Ax te Wa'nch njaw tuq tsi' a'
kywi' xjal tuj Enon qaynin ti'j Salim,
tzan tpaj tzi ajun a' tuq b'ix kye xjal
nkyepon tuq tuky'i'l b'ix njaw si' tuq
a' kywi'.
24 Kyaqil ntzani oky'ik aj mina' tuq
tqex si' te Wa'nch pres.*
25 Ntons jun q'ij kye txnaq'atz
Wa'nch b'ix txq'an kxjalil aj tijajil
Israel eb'ajjaw wululun ch'in ti'j titza'
nkaj saq qanim tuj twitz Qtata Dios.

* **3:5** Tuj kyyol kyetz te yol "qitz'jik tuky'i a'" telponx oj qitz'jik ti'j qnan; n'el qniky' nini tzan tpaj te tqaqi' taqan. * **3:14** Núm 21:9 * **3:14** Isa 52:13; Wnch 8:28; 12:32-34 † **3:20** Ax: n'el kyik'o' te chk'atunal tzan tpaj k'on kygan tzan tok en aj nkyk'ulu'; Job24:13-17. ‡ **3:21** A te Tk'wa'al Dios iktza' te chk'atunal. * **3:24** Mat 14:3; Mak 6:17; Luks 3:19-20

26 Yaji exwa'q q'umal te Wa'nch: «Xnaq'tzon, te aj opon awuky'i'l jun-el aj atoqet tuq junxla' te Jordan A', aj ochyolin ti'j, ajna'l njaw tsi' a' kywi' xjal b'ix kyaqil kye xjal nkye-pon tuky'i'l.»

27 Tzaj te Wa'nch, owaj stzaq'b'e' kyetz: «Jun xjal k'onti'l nb'antik tzan tjaw tjalb'e' jun tajwalil§ qa nya'tx a te [Qtata Dios] aj tuj ka'j ntzaj sin tetz.

28 Etetz eteb'en b'an'ax wetz oxik nq'uma', nya'tx a'in te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'* sinoke a'in wetz te aj lajomin tb'ayon twitz tetz [tzan txik npakb'a' ti'j tetz].

29 Komo iktza' oj tok junan jun ichan tuky'i txu'jel, yatzun jun tajyol te ichan nchalaj oj tok xhcha'o' te ichan ojetq tzul; ax ikxji wetz ajna'l b'an nkyinchalaj ti'j tetz.

30 A tgan tzan tok mas nim tajwalil tetz nwitz wetz b'ix wetz nlay kyin-pon iktza' tetz.

31 Tetz tzajnaq tuj ka'j b'ix at tajwalil ti'j kyaqil. Per jun xjal aj tzajnaq cha a'ox tzani twitz tx'o'tx' ntons cha a'ox aj te twitz tx'o'tx', b'ix cha nyolin ti'j te aj at tzani twitz tx'o'tx'. Te aj tzajnaq tuj ka'j, tetz at toklen ti'j kyaqil

32 b'ix nyolin ti'j aj oje tz'ok ten b'ix ti'j aj oje tz'ok xhcha'o', per k'onti'l ab'l nxik okslan te aj ntyoli'.

33 Per qa at ab'l nxik okslan tetz, ntons ikxji tetz ntq'uma' te Qtata Dios jun yolin.

34 Te aj otzaj lajo' tzan Qtata Dios, tyol Qtata Dios ntyoli' tzan tpaj te Qtata Dios nxik tsi' Txew tuky'i'l b'eyx te jun-ele'x.

35 Te Qtata Dios nqet tgani' Tk'wa'al, b'ix kyaqil oje kaj tsi' tuj tq'ab'.*

36 Jun xjal aj n'okslan ti'j te Tk'wa'al Dios at jun tanq'in te jun-ele'x, per te junky aj k'onti'l nqet toksla' te Tk'wa'al Dios k'onti'l jun tanq'in ikxji, sinoke te tq'oj Qtata Dios n'ul tajsik.»

4

Aj Tyolin Jesus Tuky'i Jun Xuj Aj Samary

1 Ntons yaji te Qajawil [Jesus] owok xhcha'o' kyi'j kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz ojetq tuq tz'ok kcha'o' qa te Je-sus njaw tsi' a' kywi' mas xjal twitz te Wa'nch b'ix ate' tuq mas txnaq'atz twitz te Wa'nch,

2 anke nya'tx a tuq te Jesus njaw sin a' kywi' kye xjal, sinoke a'e' kye txnaq'atz.

3 Ntons ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus aj nkyb'isu' tuq kye aj b'uch'uj Parisey, ntons owex tuj tkwentil Judey b'ix oxik Galiley.

4 Ntons, tzan tuq txik txini, a tgan tuq tzan tky'ik tuj tkwentil Samary.

5 Astilji eb'ajpon qaynin ti'j jun amaq' tb'i Sikar tuj tkwentil Samary, qaynin ti'j te tx'o'tx' aj oxik tsi' te Ja-cob erensy te tk'ajol aj Chep [atx b'an oqtxi'],*

6 b'ix atqet tuq tzi te soch aj oqet tk'ulu' Jacob. Ntons te Jesus ojetq tuq siktik tb'etb'en, b'ix oqet wit'let stzi' te soch, b'ix ojetq qopon tuq mer chijq'ij.*

7 Ntons yaji opon jun xuj aj Samary q'a'il. Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tzaj asi' ch'in wuk'a' a'.»

8 Komo kye txnaq'atz ojetq tuq kyexik tuj amaq' loq'ol kywe'.

9 Ntons te xuj owaj stzaq'b'e' ikx-jani: «¿Titza' yatz ntzaj aqani' awuk'a' a' wetz b'ix yatz a'ich jun aj tijajil Israel b'ix wetz a'in aj Samary?»†

10 Ntons kyi te Jesus: «Cha aweb'en-wit te aj ntzaj tsi' te Qtata Dios b'ix aweb'en-wit ab'lin wetz aj nkyin-qanin awuky'i'l tzan stzaj asi' ch'in wuk'a' a', ntons otzajel-tal aqani' wetz b'ix wetz oxe'l nsi' yatz te jun a' aj b'a'n tzan tanq'in [awanim] titza' b'ix nlay tzaj k'achjel awi'j.»

11 Yaji kyi te xuj: «Tat, yatz k'onti'l jun apulb'il b'ix te soch nim txe'. ¿Ja'

§ **3:27** Ax: k'onti'l ntk'amo' jun tidi'. * **3:28** Wnch 1:20 * **3:35** Mat 11:27; Luks 10:22 * **4:5** Gén 33:19; Jos 24:32 * **4:6** Ax: te tkaqi' or. † **4:9** Kye xjal judiy k'onti'l eq'i' tuq kyib' kyuky'i a'e' aj Samary; Esd 4:1-5; Neh 4:1-2.

otzajel awin te a' aj otzajel tsi' tanq'in
[te wanim]?
12 ¿Mas petzun nim yatz awajwalil
twitz te qijajil Jacob aj okaj tsi' te
qetza ja sochni aj ja' ojatz tin tetz
tuk'a' a' b'ix kye tk'wa'al b'ix kye
talo'?»
13 Yaji owaj stzaq'b'e' te Jesus:
«Kyaqil kye xjal aj nkye'uk'an ti'j te ja
a' ntzani otzajelkix k'achjel kyi'j.
14 Per te aj owuk'ayon te a' aj wetz
oxe'l nsi', ya nlay tzaj k'achjel ti'j tzan
tpaj te aj oxe'l nsi' wetz otk'ulu'tz tuj
tanim tzan tanq'in te jun-ele'x naqe
jun a' aj nxojin tuj tanim.»*
15 Te xuj oxik tq'uma': «Tat, instzaj
asi' ch'in wetz te aj a'ni tzan k'on
stzaj k'achjel wi'j b'ix tzan k'on wulky
junky'el tzani q'a'il.»
16 Yaji oxik tq'uma' Jesus tetz:
«Pax uk'lel te awichmil b'ix okx'ulel
junky'el tzani.»
17 Yaji owaj stzaq'b'e' te xuj ikx-
jani: «K'onti'l wichmil.» Ntons te Je-
sus oxik tq'uma'ky: «B'an'ax awitza'
k'onti'l awichmil.
18 K'onti'l awichmil per jweb'
ichanxi' oje kyekaj asi' b'ix te aj eq'i'
awitza' ajna'l nya'tx awichmil; ntons
tume'l aj ma'tx tzaj aq'uma'ni.»
19 Yaji te xuj oxik tq'uma': «Tat, n'el
nniky' awi'j yatz a'ich jun aj yolil tyol
Qtata Dios.
20 Qetza qijajilna eb'ajna'on te
Qtata Dios tzani twi' ja witzni, per
etetz n'eq'uma' qa a'ox tuj amaq'
Jerusalen b'a'n tzan qna'on te Qtata
Dios.»
21 Te Jesus oxik tq'uma': «Kyinxik
awoksla' xuj, ch'inky tpon te or aj
nlay kx'ul twi' ja witzni b'ix nlay kxik
tuj Jerusalen na'ol te Qtat.
22 Etetz nkxna'on te Qtat per k'onti'l
n'el eniky' ti'j. Qetza nqona'ona b'ix
n'el qniky' tzan tpaj te Koloyon tzaj-
naq ti'j tijajil Israel.
23 Ch'inky tpon or, b'ix ma'tx
pon ajna'l kye aj b'an b'an'ax na'ol
te Qtata Dios okyena'oyon tetz tuj
kyanim b'ix tuky'i jun tume'l b'an'ax
tzan tpaj te Qtata Dios njoyon xjal
iktza' kyetz.
24 Te Qtata Dios k'onti'l eb'ajil,
astilji kye aj nkyena'on tetz, a tgan
tzan kyna'on tuky'i kyanim b'ix tuky'i
tume'l b'an b'an'ax.»
25 Ntons kyi te xuj ikxjani: «Wetz
web'en tzul te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi', aj n'ok q'uma' Krist, b'ix cha'oj
tul tetz otzajel tq'uma' kyaqil titza'
atok.»
26 Te Jesus oxik tq'uma': «A'in wetz
aj nkyinyolin awuky'i'lni.»
27 Ntons man tuq nkyeyolin, kyul
kye txnaq'atz, b'ix eb'ajlab'an tzan
tpaj nyolin tuq tuky'i jun xuj. Per
nijunwt ab'l otnimsaj tk'u'j tzan txik
xhcha'o', "¿Tidi' n'ayoli' tuky'i'l?"
28 Ntons te xuj okaj tsi' tq'awub' tzi
b'ix oxik tuj amaq' q'umal kye xjal,
oxik tq'uma' ikxjani:
29 «Qalan waq, sek' etzaj e'el jun xjal
aj ma tzaj tq'uma' kyaqil aj oje qet
nk'ulu'. ¿Nya'tx petzun-tal aji tetz te
Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'?»
30 Ntons kye xjal eb'ajxwa'q aj ja'
tuq atqet te Jesus.
31 Ntons aj man tuq nkyeb'et kye
xjal tuj b'ey, kye txnaq'atz nqet tuq
kywitz twitz Jesus, nxik tuq kyq'uma'
tetz: «Xnaq'tzon, pawa'an ch'in.»
32 Oxik tq'uma' tetz kyetz: «Wetz at
jun nwe' aj etetz mina' tel eniky' ti'j.»
33 Ntons kye txnaq'atz nkyeyolin
tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿At petz-talo
ab'l ma tzul swal twe'?»
34 Per te Jesus oxik tq'uma'ky: «Wetz
aj nk'ulu' naqe nwe' b'ix te aj nk'ulu'
iktza' tgan te aj otzaj lajon te wetz b'ix
tzan tkajb'aj nk'ulu' taq'un.
35 Etetz n'eq'uma' qa atx kaje qya'
tzan tkanon tzan tjaw te twitz awalj,
per wetz oxe'l nq'uma' etetz intxik
eten te awalj, ya kamaw tzan tjaw
iq'let.
36 Te aj njaw xhchimo' twitz te
awalj, ntk'amo' twi' tk'u'j te jun
kyanq'in kye xjal te jun-ele'x; ikxji te
aj n'awan b'ix te aj nchimon, junch'in
nkyechalaj.
37 Komo b'an'ax iktza'x te
q'umb'enj "jun te aj n'awan te awalj

* **4:14** Jer 2:13; 17:13; Wnch 7:37-39

b'ix junky te aj njaw chimon tetz."
38 Wetz ma'tx kxik nlajo' tzan tjaw
echimo' twitz te awalj aj ja' k'onti'l
etetz okx'awan b'ix chuktky kye
txq'anky eb'aj'awan, b'ix etetz ma'tx
kx'ox tuj kyawb'en tzan ek'amon te aj
kyaq'umb'en kyetz.»
39 Ntons, tuj aj amaq'ji ky'ila'j kye
xjal aj Samary eb'aj'okslan ti'j Je-
sus tzan tpaj tyolb'en te xuj aj txik
tq'uma', "Ma tzaj tq'uma' kyaqil aj oje
nk'uluj."
40 Astilji aj kypon kye xjal, oqet ky-
witz twitz tzan tkaj kyuky'i'l; yaji okaj
kab'e' q'ij kyuky'i'l.
41 B'ix ky'ila'j txq'anky e'okslan ti'j
tzan tpaj tyol.
42 B'ix oxik kyq'uma' te te xuj
ikxjani: «Ajna'l nqo'okslana nya'tx
a'ox tzan tpaj aj ma tzaj aq'uma'ni.
Ajna'l a'o'xkna ma'tx tz'ok qcha'o',
b'ix qeb'enky aji tetz te Koloyon b'an
b'an'ax kyi'j kyaqil xjal twitz tx'o'tx'.»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tk'wa'al Jun K'ulul Mandad

43 Ntons, ya ma ky'ik aj kab'e' q'ijji,
owetz tuj Samary b'ix oxik tinky tb'ey
tzan txik tuj xtx'o'otx' Galiley.
44 Komo te Jesus ojetq xik tq'uma',
jun aj yolil tyol Dios k'onti'l nqet
jiq'b'a' tuj tamaq'.‡
45 Aj tpon tuj Galiley, kye xjal
tzi ek'amon galan te tetz tzan tpaj
ax kyetz eb'ajxwa'q tuj te q'ij tuj
Jerusalen b'ix owok kyen aj oqet
tk'ulu' tzi.*
46 Yaji opon junky'el tuj te amaq'
Kana tuj tkwentil Galiley aj ja'
otk'uluj tzan tok te a' ta'al ub.* Ntons
at tuq jun k'ulul mandad b'ix tetz
at tuq jun tk'wa'al yab' tuq max tuj
Capernaúm.
47 Ya ma tz'ok xhcha'o' te xjal qa
te Jesus ojetq tuq meltz'jik Judey b'ix
ojetq tuq ponky tuj Galiley, ntons
te xjal oxwa'q tuky'i'l b'ix oqet twitz
twitz tzan tuq txik q'anal te tk'wa'al
tzan tpaj ch'inky tuq tkamik.
48 Kyi te Jesus ikxjani: «Qa etetz
k'onti'l n'ok eten jun nk'ulb'en aj
telponx ti'j wajwalil qatzun jun
tidi' aj nkxlab'an ti'j, etetz k'onti'l
nkx'okslan.»
49 Yaji te k'ulul mandad oxik
tq'uma' ikxjani: «Tat, qo'o naj tzunxk
tuq itz'oj te nk'wa'al.»
50 Te Jesus owaj stzaq'b'e': «Pax
ajay. Te ak'wa'al owanq'iyon.» Te
xjal oxik toksla' tyol Jesus b'ix owaj.
51 Ntons, man ch'inky tuq tpon tjay,
kye a'e' tmos eb'aj'etz kanol tetz b'ix
oxik kyq'uma' ikxjani: «Te ak'wa'al
ma'tx b'antik.»
52 Te xjal oxik xhcha'o' janik'le
taq'ik tzan tna'on b'a'nx te k'wa'l. «Iwi
te tb'ay or te qale'§ tel te kyaq ti'j»
kyekyi.
53 Te k'wa'lon owel tniky' mer aj orji
aj stzaj tq'uma' te Jesus, "Te ak'wa'al
owanq'iyon." Astilji tetz b'ix kyaqil
a'e' aj tuj tjay eb'aj'okslan ti'j Jesus.
54 Ntons, aj [tqet tq'ana' Jesus te
k'wa'l], aj stzajlen tuj Judey b'ix opon
tuj Galiley, ntons a te tkab'i' tk'ulb'en
aj telponx tuq ti'j tajwalil.

5

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Yab' Tuj Amaq' Betest

1 Ntons ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te
Jesus oxik Jerusalen tzan tpaj at tuq
jun q'ij aj nkyeq'ijlan tuq kye xjal aj
tijajil Israel.
2 Ntons te amaq' Jerusalen at tuq
jun tlamelul b'ix tb'i te lamel "Kyb'ey
Karner," b'ix qaynin tzi at tuq jun
nim tqatel a', Betest tb'i tuj yol ebrey
aj kyyol kyetz. Te tqatel a' tuj jun nim
galera b'ix jweb' palaj te galera.
3 Tzi atkyeqet tuq ky'ila'j xjal yab'e',
iktza' moy, kox, b'ix kye aj kam-
naq kchi'jel, b'ix cha lanchike' twitz
tx'o'tx' stzi' te a' b'ix cha nkye'iyon tuq
tzan tjaw yak'un te a'.
4 Komo atqet jun ángel derepent
nkyaqul tuj te a' b'ix njaw tuq tyak'u'
te a', b'ix te tb'ay xjal aj nqex tuq tuj te

‡ **4:44** Komo tetz tamaq' tuj tkwentil Judey, tetz owetz tzi tzan tpaj k'onti'l e'okslan ti'j; Mat 13:57; Mak 6:4; Luks 4:24; Wnch 4:1. * **4:45** Wnch 2:23 * **4:46** Wnch 2:1-11 § **4:52** Ax: te twuqi' or.

a' oj tjaw yak'un, ntons nb'antik tuq
b'eyx alchaqkyetz tyab'il.*
5 Ntons at tuq kxol kyetz jun xjal
b'an yab' tuq, wajxaqlajuj tuj kawnaq
(38) aq'b'ixi' tuq tqetlen yab'tik.
6 Ntons te Jesus, ya ma xik te'e' cha
b'aqlik tuq b'ix aj tok xhcha'o' jateb'
aq'b'ixi' tuq tqetlen yab'tik, yaji oxik
tqani' te yab' ikxjani: «¿Agan pe' tzan
ab'antik?»
7 Owaj stzaq'b'e' te yab': «Tat, wetz
k'onti'l ab'l nqex swan wetz tuj a'
cha'oj tjaw yak'un te a'. Oj nqex wetz,
junky nkanon tb'ay nwitz.»
8 Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Pa-
jaw wa'let, intxik awin awatb'il b'ix
pab'et.»
9 B'eyxnajji te xjal ob'antik b'ix
ojaw tin te twatb'il b'ix ob'et. Aj q'ijji,
jun q'ij ojla'mj tuq.
10 Ntons kye aj tijajil Israel aj at
tuq kyajwalil, kyetz oxik kyq'uma'
tuky'i te xjal aj ojetq tuq b'antik:
«Ajna'l q'ij ojla'mj. Xjan tzan txik awin
awatb'il.»*
11 Te xjal owaj stzaq'b'e': «Te xjal aj
ma qet q'anan wetz, ma tzaj tq'uma'
"intjaw awin awatb'il b'ix pab'et."»
12 Yaji kyetz oxik kcha'o' tetz: «¿Ab'l
te aj xjal ma xik q'uman yatz "intjaw
awin awatb'il b'ix pab'et"?»
13 K'onti'l tuq teb'en ab'l ojetq qet
q'anan tetz tzan tpaj te Jesus ojetq tuq
xiknaj kxol kye xjal aj akyeqet tuq tzi.
14 Mas yaj te Jesus owok tk'ulb'a' tuj
te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «Tzaj acha'o',
ajna'l yatz b'a'nich. K'onky chjoyon
choj tzan k'on tky'ik junky tidi' awi'j
mas b'an nya'tx galan.»
15 Te xjal owaj b'ix oxik tyoli'
kyuky'i kye aj at kyajwalil a te Jesus
ojetq tuq qet q'anan tetz.
16 Astilji kygan tuq tzan tjaw ktzyu'
te Jesus tzan tpaj nkyeqet tq'ana' xjal
tuj q'ij ojla'mj.
17 Per te Jesus oxik tq'uma': «Wetz
Ntat k'onti'l nkaj tsi' tzan tk'ulun
galan kyi'j kye xjal b'ix ax wetz
nkyink'ulun ikxji.»
18 Astilji kygan tuq tzan tqet
kykansa' tzan tpaj kyetz tuj kynab'l
k'onti'l nqet txjani' te q'ij ojla'mj b'ix
tzan tpaj ntq'uma' tuq qa tetz Stat a
te Qtata Dios, ikxji ntparejsa' tuq tib'
tuky'i te Qtata Dios.

Aj Tyolin Jesus Ja' Tzajnaq Tuq Tetz Tajwalil

19 Te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:†
«Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax,
[wetz] aj Tk'wa'al Dios [a'in] k'onti'l
nqet nk'ulu' jun tidi' aj cha tuj nwi'x-
wit wetz n'etz win sinoke aj n'ok wen
tuky'i te Ntat; b'ix aj nqet tk'ulu' te
Ntat, ax nqet nk'ulu' wetz [tzan tpaj
a'in] tk'wa'al.
20 Komo te Ntat nkyinqet tgani' b'ix
ntzaj tyek'u' kyaqil aj ntk'ulu', b'ix
atx tzan stzaj tyek'u' kye tk'ulb'en
mas nim twitz te aj ntza'n, b'ix etetz
okxlab'ayon ti'j.
21 Iktza'x te Ntat njaw anq'in jun
kamnaq titza' b'ix nxik tsi' tanq'in,
ax ikxji [wetz] nxik nsi' tanq'in ab'l
aj wetz ngan [tzan tpaj a'in] Tk'wa'al
[Dios].
22 Komo te Ntat k'onti'l nxik tq'uma'
ab'l at til sinoke oje kaj tsi' tuj nq'ab'
tzan txik nq'uma' wetz ab'le' kye aj at
kyil
23 tzan nqet jiq'b'a' tzan kyaqil xjal
iktza'x nqet kyjiq'b'a' te Ntat. Komo
[a'in wetz] te Tk'wa'al [Dios], ab'l aj
k'onti'l nkyinqet tjiq'b'a' ax k'onti'l
nqet tjiq'b'a' te Ntat aj otzaj lajon
[wetz].
24 Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an
b'an'ax, ab'l te aj n'ok xhcha'o' nyol
b'ix n'okslan ti'j te aj otzaj lajon wetz,
at jun tanq'in te jun-ele'x b'ix nlay xik
si' tuj il, tetz kamnaq tuq, per ajna'l at
jun tanq'in.
25 Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an
b'an'ax, ch'inky tpon te or, b'ix ajna'l
ma'tx pon, tzan tok kcha'o' nwi' wetz‡

* **5:4** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani. * **5:10** Neh 13:19; Jer 17:21
† **5:19** Kyuj taqan 19 max 29 aj ja' nyolin Jesus ti'jx tetz, n'el tuj yol gryeg iktza' ti'j junky xjal nyolin, per axkix ti'jx tetzji nyolin. ‡ **5:25** Ax: te Tk'wa'al Dios.

kye aj kamnaq [kyanim] b'ix kye aj
oxe'l kcha'o' okye'anq'iyon.
26 Komo te Ntat at tanq'in tib'x [tzan
txik tsi' kyanq'in kye xjal], ax oje tzaj
tsi' te wetz§ tzan wanq'in wib'x [tzan
txik nsi' kyanq'in kye xjal].
27 B'ix te Ntat oje tzaj tsi' wajwalil
tzan txik nq'uma' kyil kye xjal tzan
tpaj wetz a'in te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios.
28 K'on kxlab'an ti'j te ntzani.
Ch'inky tpon te or aj owokel kcha'o'
nwi' kyaqil kye kamnaq
29 b'ix okyejawel anq'in kye aj
eb'ajqex muqu'. Kye aj oqet kyk'ulu'
galan okyejawel anq'in junky'el
tzan kyanq'in te jun-ele'x, b'ix kye
aj ek'ulun nya'tx galan okyejawel
anq'in tzan kxik si' tuj il.*
30 Wetz k'onti'l nqet nk'ulu' jun
tidi' aj cha tuj nwi'x-wit wetz n'etz
win, sinoke nxik nq'uma' iktza' ntzaj
tq'uma' te Ntat, b'ix nxik nq'uma'
tume'l tzan tpaj k'onti'l nqet nk'ulu'
iktza' wetz ngan, sinoke nqet nk'ulu'
iktza' tgan te Ntat aj otzaj lajon wetz.
31 Qa wetz nchukel nkyinyolin
wi'jx wetz, k'onti'l token [tzan tpaj
cha a'ox nchukel nkyinyolin],
32 per at junky aj nyolin wi'j b'ix
wetz web'en te aj ntyoli' wi'j b'an'ax.
33 Etetz oxwa'q echa'o'tz tuky'i
Wa'nch, b'ix aj otyolij tetz tume'l ti'j
te b'an'ax,*
34 per wetz nya'tx presis tzan tyolin
jun xjal galan wi'j. Wetz nxik nq'uma'
etetz kyaqil ntzani te jun galan te
etetz tzan ekolet.
35 Te Wa'nch oxik tpakb'a' tzan tel
eniky' ti'j te tume'l b'ix etetz nkxcha-
laj tuq ti'j per cha te kab'e q'ij tuq.*
36 Per te aj nk'ulb'en wetz telponx
wi'j mas nim twitz te aj ntyoli' tuq te
Wa'nch wi'j tzan tpaj wetz nk'ulb'en
ikx titza' otzaj tq'uma' te Ntat, ikxji
b'a'n tzan tel qniky' qa a te Ntat otzaj
lajon wetz.
37 B'ix te Ntat aj otzaj lajon te wetz,
tetz oje tzaj tyoli' b'an'ax wi'j.* Per
etetz mina' tok echa'o' aj ntyoli' b'ix
mina' txik eten titza' ka'yin
38 b'ix k'onti'l n'ox tuj ewi' te tyol
tzan tpaj k'onti'l nkx'okslan wi'j wetz
aj intzaj tlajo'.
39 Etetz nqet eten b'an kyeb'a' te
Tu'jal Dios tzan tpaj etetz tuj enab'l
ikxji okx'anq'iyon te jun-ele'x,* per
axkix aj Tu'jalji nyolin wi'j wetz.
40 Per etetz k'on egan tzan etok
lapet wi'j tzan txik nsi' jun etanq'in te
jun-ele'x.
41 Wetz k'onti'l nkyinb'isun ti'j
kyyol kye xjal qa nkyinqet kyjiq'b'a'.
42 Wetz oje tz'el nniky' eti'j, etetz
k'onti'l nqet egani' te Qtata Dios.
43 Wetz lajomin tzan Ntat b'ix
k'onti'l nkyin'ek'amo'. Qa tzul-wit
junky aj cha oqtel tjiq'b'a' tib', tetzji
ek'amo'tz-talo.
44 ¿Titza' okyinxe'l etoksla' qa cha
nqet ejiq'b'a' etib'x exolx b'ix k'onti'l
nkxjoyon tzan eqet jiq'b'a' tzan Qtata
Dios aj cha jun at?
45 Wetz nya'tx presis tzan txik
nq'uma' etil tzan tpaj a te Kawb'il†
aj ja' wit'lik etetz ek'u'j, aji te aj oxe'l
tq'uma' etil.
46 Cha tzun-wit nxik etoksla' [te aj
okaj stz'ib'a'] Moisés [tuj te Kawb'il],
ntons tzun-tal nkyinxik etoksla' etetz,
tzan tpaj aj oqet stz'ib'a' nyolin wi'j.
47 Per qa etetz k'onti'l nxik etoksla'
aj oqet stz'ib'a' tetz, ¿titza' oxe'l etok-
sla' te aj nxik nq'uma' wetz?»

6

Aj Kxik Tk'a'cha' Jesus Jweb' Mil Xjal

Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luks 9:10-17

1 Ntons ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te
Jesus oxwa'q junxla' te Galiley A', aj
n'ok q'uma' Tibérias A'.

§ **5:26** Ax: te Tk'wa'al Dios. * **5:29** Dan 12:2 * **5:33** Wnch 1:19-27; 3:27-30 * **5:35** Ax: Te Wa'nch a tuq tetz iktza' te q'aq' aj ntilun b'ix nq'analin, b'ix etetz kxchalaj ti'j chk'atunal tetz jun ch'i rat. * **5:37** Mat 3:17; Mak 1:11; Luks 3:22 * **5:39** Deu 4:1; 8:1; 30:15-20 † **5:45** Ax: Moisés.

2 Ky'ila'j tuq xjal nkye'ok lapet ti'j
tzan tpaj ojetq tuq tz'ok kyen aj kyqet
tq'ana' kye xjal tuky'i nim tajwalil.
3 Ntons komo at tuq jun witz txini,
te Jesus ojax twi' te witz b'ix tzi oqet
wit'let kyuky'i txnaq'atz
4 b'ix ch'inky tuq tpon te q'ij Paskw
aj nqet tuq kyq'ijla' kye xjal aj tijajil
Israel.
5 Ya ma xik ten, oxik te'e' ajun xjal
tuq lapike' ti'j, oxik tq'uma' tetz te
Lip ikxjani: «¿Ja' otzajel qloq'o' kywe'
kyaqil ja xjal ntzani?»
6 Tetz oxik tq'uma' ikxjani tzan
tpaj tgan tuq tzan tok xhcha'o' tidi'
otq'uma'tz te Lip, per tetz teb'enky
tuq tidi' otk'ulu'tz.
7 Ntons te Lip owaj stzaq'b'e': «Tajlal
kab'e' oqal (200) q'ij twi' tk'u'j jun xjal
loq'b'il te wab'j nlay kanon nisiker
tzan txik kyniky'b'e'-wit ch'in.»
8 Ntons yaji tzaj te Lexh, jun aj
kxol kye txnaq'atz b'ix terman Simon
Xhpe'y, oxik tq'uma' tetz ikxjani:
9 «Tzani atqet jun k'wa'l aj eq'i' jweb'
wab'j brisk titza' b'ix kab'e' kyiy, ¿per
titza' okanoyon ntzani kxol kyaqil ja
xjalni?»
10 Te Jesus oxik tq'uma': «Intxik
aq'uma' kyetz tzan kyqet wit'let.»
Komo ajun xpatzpan tuq txini b'ix
kye xjal eqet wit'let tzi, b'ix tzan
kyaqil qanq jweb' mil (5000) ichan
tuq.
11 Te Jesus ojaw stzyu' kye wab'j,
b'ix ya ma xik tsi' pixon te Dios, oxik
tsipa' kxol kye xjal aj wit'like' tuq tzi.
B'ix ax otk'uluj ikxji kyuky'i kye kyiy,
b'ix exik tk'a'cha' b'ix enoj.
12 Ya ma kyenoj b'an byenech ntons
te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz
ikxjani: «Intjaw echimo' kyaqil
xtx'anqa' tzan k'on tkaj xq'eljik.»
13 Yaji kyetz ojaw kchimo' b'ix enoj
kab'lajuj chi'l tzan kyaqil te aj oso-
brin kyi'j kye jweb' wab'j.
14 Ya ma tz'ok kyen kye xjal te lab'al
aj nqet tuq tk'ulu', okyyolij ikxjani:
«B'an'ax a tetz te aj yolil tyol Dios aj
tzul twitz tx'o'tx'ni.»
15 Te Jesus owel tniky' kyi'j, ky-
gan tuq tzan txik kyin tzan tok te
twitzale' k'ulul mandad tuj kyamaq',
astilji owex kxol b'ix oxik twi' te witz
xhchukel.

Aj Tb'et Jesus Tajsik A'
Mat 14:22-27; Mak 6:45-52

16 Ya ma qoqet yupan, kye tx-
naq'atz eb'ajkyaqon stzi' te nim a',
17 eb'ajjax tuj jun bark, b'ix
eb'ajjunxla'in te a' tzan kypon Caper-
naúm. Ntons yajxi' ojetq tuq qo'ok
b'an chukaq'b'il b'ix te Jesus mina'
tuq tkanon kyi'j,
18 b'ix te kyaq'iq' b'an nxuk'in tuq
tuj te nim a' b'ix te a' njaw puljik tzan
te kyaq'iq'.
19 Ya ojetq tuq xik kyb'ete' ch'inky
waqaq kilómetr txik kye'e' te Jesus
ikja'n tuq tok laq'chet kyk'atzaj, nb'et
tuq tajsik te a', b'ix kyetz eb'ajxob'.
20 Tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«¡A'in wetz! ¡K'on kxob' waq!»
21 Kyetz nkyechalaj tuq tzan
kyk'amon te tetz tuj te bark. Yaji
eb'ajponaj aj ja' tuq kygan kypon.

Aj Nkyejoyon Tuq Kye Xjal Ti'j Jesus

22 Bwen, tuj junky iwitq kye xjal aj
akyeqet tuq junxla' te a' owok kcha'o',
kye txnaq'atz ojetq tuq kyexik tuj te
bark aj ale'x tuqji at, b'ix te Jesus
k'onti'l tuq ajun kyuky'i'l, kchukel
eb'ajxik.
23 Yaji eb'ajpon txq'an bark aj tza-
jnaqe' tuj amaq' Tibérias, eb'ajpon
qaynin ti'j te luwar aj ja' eb'ajwa'an aj
txik tsi' te Qajawil jun pixon te Qtata
Dios.
24 Ya ma tz'ok kyen kye xjal k'onti'l
akyeqet tuq tzi b'ix ax kye txnaq'atz
k'onti'l tuq ateqet, eb'ajjax kyuj kye
bark, b'ix eb'ajxik Capernaúm joyol
tetz.

A Te Jesus Swal Qanq'in Te Jun-ele'x

25 Ya ma kyepon kye xjal junxla' te
a', owoknoj te Jesus kywitz b'ix oxik
kyq'uma' tetz: «Xnaq'tzon, ¿janik'letzun
awulen yatz tzani?»
26 Te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz
b'an b'an'ax, etetz nkyin'ejoyo' tzan

tpaj okxwa'an byenech b'ix nya'tx-
wit tzan tpaj owel-wit eniky' ti'j te
lab'al aj oqet nk'ulu'.
27 K'on kxjoyon te ewe' aj cha
a'ox nxik tsi' tanq'in te echi'jel;
mejor pe'ejoyon waq te aj nxik sin
jun tanq'in etanim te jun-ele'x, aj
etanq'in aj otzajel nsi' [wetz] te Ichan
Aj Tk'wa'al Dios [a'in] tzan tpaj a'in
wetz intzaj lajo' tzan te Qtat.»*
28 Yaji kyetz oxik kcha'o' tetz: «¿Tidi'
presis tzan jk'ulun tzan tb'antik qitza'
aj tgan te Qtata Dios?»
29 Owaj stzaq'b'e' tetz: «Te Qtata
Dios tgan tzan etokslan [wi'j wetz] aj
intzaj tlajo'.»
30 Oxik kcha'o'ky tetz ikxjani:
«¿Tidi' jun lab'al oqtel ak'ulu' [tuky'i
tajwalil Qtata Dios] tzan tok qen
qetza b'ix tzan qokslana awi'j? ¿Tidi'
nb'antik awitza'?
31 Kye qijajil oqtxi', kyetz oxik
kywa'a' te wab'j mana [aj otzaj tsi'
te Qtata Dios kyetz] tuj te ky'ixk'oj
tx'o'tx'.* Iktza'x tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal
Qtata Dios] ikxjani: "Te Qtata Dios aj
atjax tuj ka'j otzaj tsi' te kywe' tzan
kywa'an."»*
32 Te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikx-
jani: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an
b'an'ax, nya'tx a te Moisés nxik sin
etetz te wab'j aj tzajnaq tuj ka'j sinoke
a te Ntat ntzaj sin te wab'j b'an b'an'ax
aj tzajnaq tuj ka'j.
33 Te wab'j aj ntzaj tsi' te Qtata Dios
tzajnaq tuj ka'j b'ix nxik tsi' kyanq'in
kye xjal twitz tx'o'tx'.»
34 Kyetz oxik kyqani' ikxjani: «Tat,
tzaj asi' aj wab'jni te qetza.»
35 Te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «A'in
wetz te wab'j aj nxik sin etanq'in. Ab'l
aj owokel lapet wi'j nlay tz'ok wa'ij
ti'j, b'ix te aj owokslayon wi'j nlay tzaj
tzajk'aj ti'j.
36 Komo iktza'x ma'tx xik nq'uma',
etetz k'onti'l nkx'okslan wi'j anke oje
kyin'ok eten.
37 Kyaqil aj nkyetzaj tsi' Ntat wetz,
nkye'ok lapet wi'j b'ix kye aj nkye'ok
lapet wi'j, nlay kye'el wik'o'.
38 Komo wetz tzajnaqin tuj ka'j in'ul
tzani twitz tx'o'tx', nya'tx tzan tqet
nk'ulu' iktza' wetz ngan, sinoke iktza'
tgan te Ntat.
39 Ikxjani tgan te aj otzaj lajon wetz,
tzan k'on kxik nnajsa' nijunwt kye aj
oje kyetzaj tswa' wetz, sinoke tzan
kyjaw anq'in oj tul te jwisy.
40 Komo aj tgan te Ntat, ab'l aj
okyin'okel te'e' b'ix owokslayon wi'j,
oxe'l si' jun tanq'in te jun-ele'x b'ix
ojawel anq'in oj tpon or te jwisy.»†
41 Ntons kye xjal tzi, a'e' aj tijajil
Israel owaq'ik tzan kyjasnaje' ti'j tzan
tpaj oxik tq'uma', "Wetz a'in te wab'j
aj tzajnaq tuj ka'j."*
42 B'ix nkyyoli' tuq ikxjani: «¿Nya'tx
petzun a te tk'ajol te Chep, aj qotzqi'
stat b'ix tnan? ¿Tistil ntq'uma' tetz qa
tuj ka'j tzajnaq?»
43 Te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «K'on kxjasnaje' waq exol.
44 K'onti'l ab'l b'a'n tzan tok lapet
wi'j qa nya'tx a te Ntat aj otzaj la-
jon wetz axk tetz ntzaj uk'len te tetz
wuky'i'l, b'ix ojawel anq'in witza' oj
tul te jwisy.
45 Iktza'x tz'ib'ankaj oqtxi' tzan kye
aj yolil tyol Dios "kyaqil okyexe'l
xnaq'tza' tzan Qtata Dios."* Ikxji
kyaqil kye aj n'ok ksi' kywi' ti'j te
Ntat b'ix qa n'ox tuj kywi' aj nxik
txnaq'tza' kyetz, okye'okel lapet wi'j.
46 Nya'tx tzan tpaj-wit at ab'l oje
tz'ok en te Qtata Dios, a'ox te Tk'wa'al
oje tz'ok en tetz.
47 Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an
b'an'ax, ab'l aj owokslayon wi'j
owanq'iyon te jun-ele'x.
48 A'in wetz te wab'j aj nxik sin
etanq'in.
49 Kye etijajil etetz oxik kywa'a' te
wab'j mana aj ate' tuq tuj te ky'ixk'oj
tx'o'tx' per aj tpon or kyetz, kyetz
eb'ajkamikkixi'.
50 [Per ajna'l wetz nkyinyolin ti'j]
te wab'j aj tzajnaq tuj ka'j b'ix ab'l

* **6:27** Nyolin tuq Jesus ti'jx iktza' te Tk'wa'al Dios; Wnch 6:30. * **6:31** Exo 16:4,15 * **6:31** Sal 78:24
† **6:40** Nyolin tuq Jesus ti'jx iktza' te Tk'wa'al Dios. * **6:41** Wnch 6:35 * **6:45** Isa 54:13

aj owa'yon ti'j nlay kamik [sinoke owanq'iyon te jun-ele'x].
51 A'in wetz te wab'j aj tzajnaq tuj ka'j; ab'l aj owa'yon te ja wab'jni owanq'iyon te jun-ele'x. Te aj wab'j nxik nsi' wetz, akix te nchi'jel aj oxe'l nsi' tzan kyanq'in kye xjal twitz tx'o'tx'.»
52 Ntons kye xjal e'okten wululuyon kyib'kyib'x ikxjani: «¿Titza' tetz otzajel tsi' xhchi'jelx tzan txik qwa'a'?»
53 Ntons te Jesus oxik tq'uma': «Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, qa nlay xik ewa'a' te nchi'jel [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix qa nlay xik etuk'a' te nchiky'el, k'onti'l jun etanq'in.
54 Ab'l te aj oxe'l twa'a' te nchi'jel b'ix oxe'l tuk'a' te nchiky'el, at jun tanq'in te jun-ele'x b'ix wetz ojawel anq'in witza' oj tul te jwisy
55 tzan tpaj wetz nchi'jel a te wab'j b'an b'an'axji b'ix te nchiky'el a te etuk'a' b'an b'an'axji.
56 Te aj nwa'an te nchi'jel b'ix nxik tuk'a' te nchiky'el, tetz n'anq'inkix junx wuky'i'l b'ix wetz tuky'i'l.
57 Te Ntat aj otzaj lajon wetz, tetz at tanq'in b'ix wetz nkyin'anq'in tzan tpaj tetz, b'ix ab'l te owa'yon wi'j, ax owanq'iyon witza'.
58 [Wetz a'in] te wab'j aj tzajnaq tuj ka'j, nya'tx iktza' te aj wab'j mana aj oxik kywa'a' kye etijajil b'ix tzan te aj wab'jji kyetz k'onti'l eb'aj'anqin te jun-ele'x; per ab'l te aj oxe'l twa'a' te ja wab'j ntzani owanq'iyon te jun-ele'x.»
59 Te Jesus oxik txnaq'tza' kyaqil ntzani aj tok kchimo' kyib' kye xjal tuj te jay nab'il Qtata Dios tuj amaq' Capernaúm.
60 Ya ma tz'ok kcha'o' nini, ky'ila'j kxol kye aj lapike' tuq ti'j okyyolij ikxjani: «Te aj ntq'uma'ni b'an kwest tzan tel qniky' ti'j. ¿Ab'l owokel tswa' twi' ti'j?»
61 Ya ma tz'el tniky' te Jesus ti'j aj nkywululu', oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun, ma'tx kxjaw q'ojlik tzan tpaj aj nyolb'enni?
62 ¿Tidi'-tal eq'uma'tz oj nxik eten [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] oj njax tuj ka'j aj ja' tuq atinjax tb'aya'?
63 A te qanim ntzaj sin tanq'in [te qchi'jel], nya'tx a te qchi'jel nqo'anq'in tib'x titza'; per wetz nyol aj ma'tx xik nq'uma'ni nxik tsi' tanq'in te etanim b'ix te echi'jel [kykab'il].
64 Per tzunx ate' junjun exol etetz aj k'onti'l nkye'okslan wi'j.» [Ikxji oxik tq'uma'] tzan tpaj atx aj b'an tb'ay, tetz teb'enky tuq ab'le' kye aj k'onti'l nkye'okslan b'ix ab'l te aj oxe'l q'apon tuq tetz.
65 B'ix ax oxik tq'uma' ikxjani: «Astilji wetz ma'tx xik nq'uma' etetz* nijunwt ab'l b'a'n tzan tok lapet wi'j qa te Ntat nlay tzaj uk'len tetz.»
66 Yaji ky'ila'j aj lapike' tuq ti'j te Jesus okaj kykola', b'ix ya k'onti'l eb'aj'ok lapet ti'j.
67 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kye kykab'lajujil txnaq'atz: «¿Ax etetz egan tzan nkaj ekola' b'ix tzan exik kyuky'i'l?»
68 Ntons te Simon Xhpe'y oxik tq'uma': «Tat, ¿per ab'l qi'j oqo'okel lapet? Yatz aj n'ayoli' te jun qanq'in te jun-ele'x.
69 Qetza nqo'okslana awi'j b'ix qeb'enkyna yatz a'ich te aj pawamich a'ox te Qtata Dios.»‡
70 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e': «¿B'ix nya'tx petzun a'in wetz aj in'el joyon etetz ekab'lajujilni? B'ix jun aj exol etetz, tetz jun aj te Tajaw Choj.»
71 Aj txik tq'uma' te Jesus ikxji, nyolin tuq ti'j te Juds, aj tk'ajol Simon Iskaryot. Oxik tq'uma' ikxji tzan tpaj te Juds ojawel tuq meltz'jik ti'j anke tetz jun kxol kye kykab'lajujil tuq.

7

Aj K'onti'l Tuq Nxik Oksla' Te Jesus Tzan Kye Titz'inx

* **6:65** Wnch 6:37,44 ‡ **6:69** Ax: tzajnaqich tuky'i Qtata Dios; Mat 16:16; Mak 8:29; Luks 9:20.

1 Ntons ya ma ky'ik kyaqil ntzani,
te Jesus nb'et tuq tuj tkwentil Galiley,
tzan tpaj k'on tgan tuq tzan tqet ten
tuj tkwentil Judey tzan kypaj kye aj at
kyajwalil kxol kye xjal aj tijajil Israel
nkyejoyon tuq tume'l tzan kykansan
tetz.
2 Ntons komo ch'inky tuq tkanon te
q'ij aj nqet kyq'ijla' kye xjal aj tijajil
Israel, tb'i te q'ij "Q'ij te Sak'ab'te',"*
3 kye titz'in oxik kyq'uma' tetz:
«K'on chkajten tzani. Pax tuj Judey
tzan tok e'e' kyaqil ak'ulb'en tzan kye
aj axnaq'atz.
4 Jun xjal aj tgan tzan tok otzqila'
tzan kye xjal, k'onti'l nqet tk'ulu' cha
pur ewj. Komo yatz nqet ak'ulu'
tidi'chq ikxjani, mejor intqet ak'ulu'
kywitz kyaqil xjal.»
5 Kye titz'in nkyeyolin tuq ikxji tzan
tpaj k'onti'l tuq nkye'okslan ti'j.
6 Te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Atx
mina' tpon or te wetz, per etetz b'a'n
tzan exik tzan tpaj etetz ab'lchaq
kyetz q'ij b'a'n tzan exik.
7 Kye xjal nlay b'antik tzan etok
kyq'oji', per wetz okyin'okel kyq'oji'
tzan tpaj wetz nkyinyolin b'an'ax
kyi'j tzan tpaj te nya'tx galan aj
nkyek'ulun.
8 Pex waq etetz tuj te q'ij. Wetz
nlay kyinxik tzan tpaj mina' tpon or
wetz.»
9 Txiklen tq'uma' ikxji, tetz okajten
Galiley.

Aj K'onti'l Tuq Nkyeten Dyakwerd Kye Xjal Ab'l Tuq Te Jesus

10 Ntons ojetq tuq kyexik kye titz'in
tuj te q'ij, yaji ax te Jesus oxik, per ewj,
k'onti'l tuq kyeb'en kye xjal.
11 Kye tijxjal aj tijajil Israel nkye-
joyon tuq ti'j tuj te q'ij, nkyyoli' tuq
ikxjani: «¿Ja' atqet aj xjal-alo?»
12 Kyaqil kye xjal nkyeyolin tuq
ti'j, junjun nkyq'uma' tuq ikxjani:
«Tetz b'an galan xjal.» B'ix junjunky
nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz nya'tx
galan, cha nkyeqet teq'i' xjal.»
13 Per nijunwt tuq nkynimsa'
kyk'u'j tzan kyyolin ti'j kywitz kye
xjal tzan tpaj nkyexob' tuq kywitz
kye aj nim kyajwalil.
14 Ntons, ya ojetq tuq qopon lami-
tan te q'ij, tzaj te Jesus, owox tuj te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix owaq'ik
tzan txnaq'tzan kye xjal ti'j te Tu'jal
Dios.
15 Kye xjal aj nim kyajwalil kxol kye
aj tijajil Israel, b'an nkyelab'an tuq
ti'j, b'ix nkyyoli' tuq ikxjani: «¿Titza'
tetz b'an totzqi' kyaqil b'ix mina' stzaj
xnaq'tza' tzan jun xnaq'tzon?»
16 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikx-
jani: «Wetz aj nxik nxnaq'tza'ni nya'tx
cha tuj nwi'x n'etz win, sinoke aj
ntq'uma' te aj otzaj lajon wetz.
17 Ab'l aj tgan k'ulun iktza' tgan te
Qtata Dios, ntons b'a'n tzan tel tniky'
qa aj nxik nxnaq'tza'ni ntzaj tuky'i
Qtata Dios qatzun cha tuj nwi'x wetz
n'etz winji.
18 Te aj nyolin nim ti'jx, cha tgan
tzan tqet jiq'b'a' tzan xjal; yatzun te
aj tgan tzan tqet jiq'b'a' tzan te [Qtata
Dios] aj otzaj lajon tetz, tetzni'n jun
yolin b'ix k'onti'l nnik'on.
19 ¿Nya'tx petzun Moisés okaj sin te
Ekawb'il? Per nijunwt exol etetz nqet
tk'ulu' iktza' tgan te Kawb'il. ¿Tistil
egan etetz tzan nqet ekansa'?»
20 Yaji kye xjal owaj ktzaq'b'e'
ikxjani: «Yatz cha at malspirit tuj
awanim [astilji n'aq'uma' ikxji]. ¿Ab'l
tgan tzan tkansan yatz?»
21 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz:
«Etetz b'an nkxlab'an tzan tpaj jun
tidi' galan oqet nk'ulu'.*
22 Te Moisés okaj tq'uma' tzan tok
si'let qechalul ti'j qchi'jel,* per nya'tx
cha tuj twi'x te Moisés owetz tin,
sinoke eq'i'kix tuq tzan kye qijajil
oqtxi',* b'ix etetz n'ok esi' techalul
ti'j xhchi'jel jun k'wa'l nkesey tuj q'ij
ojla'mj.
23 Qa etetz tuj jun q'ij ojla'mj n'ok
esi' techalul ti'j xhchi'jel jun k'wa'l
tzan tpaj te Kawb'il, ¿tistil nkxjaw
q'ojlik wi'j tzan tpaj ma qet nq'ana'
kyaqil xhchi'jel jun xjal tuj jun q'ij

* **7:2** Lev 23:34; Deu 16:13 * **7:21** Wnch 5:1-18 * **7:22** Gén 17:10 * **7:22** Lev 12:3 * **7:23** Wnch 5:9

ojla'mj?*
24 K'on xik eq'uma' jun tidi' ti'j jun
xjal tzan tpaj titza' tok ka'yin, sinoke
intqet eb'isu' ti'j tuky'i jun tume'l b'an
b'an'ax.»

Aj Tyolin Jesus Ja' Tzajnaq Tuq Tetz

25 Junjun xjal aj kyjayx tzi tuj
Jerusalen nkyq'uma' tuq ikxjani:
«¿Nya'tx petzun aj ntzani te xjal aj
kygan tuq kansan tetz?
26 B'ix intxik eten, ajna'l nyolin ky-
witz kyaqil xjal b'ix k'onti'l tidi' nxik
kyq'uma' tetz. ¿Qanq b'an'ax ajna'l
ma'tx tz'ok kyen kye aj nim kyajwalil
qa a tetz te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi'?
27 Per qetz qeb'en ja' tzajnaq ja
xjalni, b'ix cha'oj tul te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi', nijunwt teb'en ja'
tzajnaq.»
28 Astilji te Jesus, aj nxnaq'tzan tuq
kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata
Dios, oxik tq'uma' kongan ikxjani:
«Etetz etotzqimin b'ix ax etotzqi' ja'
tzajnaqin, per wetz nya'tx tzajnaqin
tzan tpaj nganxwit wetz, sinoke te aj
otzaj lajon te wetz, tetz jun yolin, per
etetz k'onti'l etotzqi' tetz.
29 Wetz wotzqi' tzan tpaj tuky'i'l
tetz tzajnaqin, b'ix aji otzaj lajon te
wetz.»
30 Ntons kye xjal aj nim kyajwalil
kxol kye aj tijajil Israel, kyetz ky-
gan tuq tzan tjaw ktzyu', per nijunwt
owok tsi' tq'ab' ti'j tzan tpaj mina' tuq
tpon or te tetz.
31 Kye xjal aj akyeqet tuq tzi, ky'ila'j
eb'aj'okslan ti'j, b'ix nkyq'uma'
tuq ikxjani: «Oj tul te Koloyon
Aj Q'umankaj Oqtxi', ¿oqtel tk'ulu'
petzun mas lab'al twitz te aj nqet
tk'ulu' te ja xjalni?»

Aj Kygan Tuq Tjaw Ktzyu' Te Jesus

32 Kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz
owok kcha'o' aj nkyq'uma' tuq kye
xjal ti'j Jesus, b'ix kye pal aj nim kya-
jwalil kyuky'i kye aj b'uch'uj Parisey
eb'ajxik kylajo' mulon tzan tuq tjaw
ktzyu'.
33 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Wetz akyinqet etuky'i'l, per
ya nya'tx nim tyemp, b'ix yaji ma
kyinxik tuky'i'l te aj otzaj lajon wetz.
34 Etetz okxjoyoyon wi'j, per nlay
kyin'oknoj etitza' tzan tpaj etetz nlay
b'antik exik aj ja' okyinteyon wetz.»
35 Ntons kye xjal* owaq'ik tzan kyy-
olin kyib'kyib'x, nkyq'uma' tuq ikx-
jani: «¿Ja' oxe'l tetz qa nlay tz'oknoj
qitza'? ¿Oxe'l petzun kxol txq'anky
qxjalil aj laq'chik ate', samome' kxol
kye aj nya'tx qijajil?† ¿Qatzun oxe'l
petzun xnaq'tzal kye aj nya'tx qxjalil?
36 ¿Tidi' telponx aj ma tq'umaj,
"Etetz okxjoyoyon wi'j per nlay
kyin'oknoj etitza' tzan tpaj etetz nlay
b'antik exik aj ja' okyinteyon"?»

A Te Jesus Ntzaj Sin Tanq'in Te Qanim

37 Ntons te tmankb'il q'ij te q'ij, a
tuq te ninq'ijji,* b'ix te Jesus ojaw
wa'let kxol kye xjal b'ix oxik tq'uma'
kongan ikxjani:
38 «Qa at ab'l aj ntna'o' iktza' jun
k'achjel [tuj tanim], instzaj laq'chet
wi'j b'ix otk'amo'tz [te aj npaltin tetz].
Ab'l aj owokslayon wi'j otk'amo'tz tuj
tanim iktza' jun nim a' aj nxik tsi'
jun tanq'in, iktza'x nyolin tuj Tu'jal
Dios.»‡
39 Aj txik tq'uma' te Jesus ikx-
jani, nyolin tuq ti'j te Txew Dios aj
okyk'amo'tz tuq kye aj okye'okslayon
ti'j. Komo te Txew mina' tuq txik si'
tuj kyanim tzan tpaj mina' tuq tjakon
Jesus tuj twit'lel tuj ka'j.

Junky'el Kye Xjal Nya'tx Tuq Dyak-werd Ate' Ti'j Jesus

40 Ate' tuq junjun kxol kye xjal
txiklen kcha'o' aj ntq'uma' tuq te Je-
sus, kyetz nkyq'uma' tuq ikxjani: «Te
ntzani, b'an'ax a tetz te aj yolil tyol
Dios.»*

* **7:35** Ax: xjal judiy. † **7:35** Ax: xjal gryeg. * **7:37** Lev 23:36; Núm 29:35 ‡ **7:38** Ax: Qa at ab'l aj at k'achjel ti'j, instzaj laq'chet wi'j b'ix intuk'an. Ab'l aj owokslayon wi'j wetz, owelatz tuj tanim jun nim a' aj nxik tsi' jun tanq'in; Ezq 47:1; Zac 14:8. * **7:40** Deu 18:15

41 Junjunky nkyq'uma' tuq: «Aj ntzani te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.» B'ix junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Ti'tzun, tuj Galiley otzajel te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'?
42 Komo nyolin tuj te Tu'jal Dios, te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' tzajnaq ti'j tijajil Dawid b'ix tzi otzajel tuj Belen* aj ja' tuq nnajan te Dawid.»
43 Ikxji kye xjal oqet kypawa' kyib', nya'tx tuq dyakwerd ate' ti'j te Jesus.
44 Junjun kygan tuq tzan txik kyin tuj pres per nijunwt ab'l oxik in tetz.
45 Yaji kye mulon eb'ajmeltz'jik kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye aj b'uch'uj Parisey b'ix oxik cha'o' kyetz ikxjani: «¿Tistil k'onti'l ma tzaj etin?»
46 Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Nijunwt xjal mina' tyolin ni jun-el iktza' tetz nyolin aj nxik tq'uma'.»
47 Ntons kye aj b'uch'uj Parisey oxik kyq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, ax etetz ma'tx kxqet teq'i'?
48 Nijunwt kxol kye aj nim kyajwalil qxol nkye'okslan ti'j, pyor qetz aj b'uch'uj Parisey.
49 Kyaqil aj xjal ntzani aj k'onti'l n'el kyniky' ti'j te Kawb'il qanb'enb'aj kyajsik.»
50 Te Nicodemo jun aj te b'uch'uj Parisey aj owul jun-el q'olb'el te Jesus,* oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
51 «Iktza'x nyolin tuj Jkawb'il nlay b'antik tzan txik qsi' tuj il jun xjal qa mina' tok qcha'o' tidi' ma'tx tk'uluj.»
52 Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' tetz: «¿Ti'tzun, ax yatz a'ich aj Galiley [iktza'x tetz]? Intqet axnaq'tza' te Tu'jal Dios b'ix owelal aniky' tuj Galiley nijunwt aj yolil tyol Dios oje tzaj.»
53 Ntons yaji kkyaqil kyetz junjunchaq eb'aj'aj kyjay.

8

Aj Tqet Tnajsa' Te Jesus Xhchoj Jun Xuj Aj Nk'ajajin Tuq

1 Yaji te Jesus oxik twi' te witz Olib.*
2 Ya tuj junky iwitq b'an q'eqo', oxik junky'el tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix kyaqil kye xjal eb'ajpon tuky'i'l, oqet wit'let kxol b'ix owaq'ik tzan txnaq'tzan kyetz.
3 Yaji kye xnaq'tzal Kawb'il kyuky'i kye aj b'uch'uj Parisey otzaj kyin jun xuj twitz, man tuq stzajlen kyk'ulb'a' nk'ajajin tuq b'ix oqet ksi' kxol kye aj akyeqet tuq tzi.
4 B'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, ja xujni ma'tx stzaj k'ulb'a' nk'ajajin tuq.
5 Tuj te Kawb'il aj okaj tsi' te Moisés nyolin qa jun xuj nk'ulun ikxjani, ntons a tgan tzan tqet kanslet tuky'i pur ab'j.* B'ix yatz, ¿titza' yatz tuj anab'l?»
6 Komo kyetz oxik kyq'uma' ikxjani tzan tqet kyeq'i' tuq ti'j, aber tidi' tuq otq'uma'tz, tzan txik kyq'uma' til. Tzaj te Jesus, oqet xhk'ojlet b'ix owokten tz'ib'on twitz tx'o'tx' tuky'i twi' tq'ab'.
7 Komo b'an nkyeqanlaj tuq, yaji ojaw wa'let b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ab'l aj exol etetz aj k'onti'l xhchoj intaq'ik tzan txik txon te tb'ay ab'j.»
8 Yaji tetz oqet mok'let junky'el b'ix owokten junky'el tz'ib'on twitz tx'o'tx'.
9 Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, junjunchaq e'aq'ik tzan kyaj, tb'ay e'aj kye tij, kyeb'ayle' eb'ajkaj kchukel te Jesus tuky'i te xuj.
10 Yaji te Jesus ojaw wa'let junky'el b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Xuj, ¿janije' kye aj nkyexik poqon tuq te yatz? ¿Nijunwt ab'l ma xik sin atz tuj il?»
11 Yaji te xuj oxik tq'uma' tetz: «Nijunwt, tat.» Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Ax wetz nlay txik nsi' tuj il. [K'on chb'isun,] pax, b'ix k'onky chjoyon choj.»

Te Jesus Iktza' Jun Chk'atunal Te Yek'ul Qb'ey

12 Yaji te Jesus oyolin junky'el kyuky'i kye xjal, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «A'in wetz te chk'atunal twitz

* **7:42** Miq 5:2 * **7:50** Wnch 3:1-2 * **8:1** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' 7:53 max 8:11. * **8:5** Lev 20:10; Deu 22:22-24 * **8:12** Mat 5:14; Wnch 9:5

tx'o'tx'.* Ab'l aj owokel lapet wi'j
nlay b'et tuj qlolj, sinoke ob'etel tuj
te chk'atunal tzan tanq'in.»
13 Yaji kye aj b'uch'uj Parisey oxik
kyq'uma' ikxjani: «Komo yatz cha
achukel nchyolin galan awi'jx yatz,
ntons aj nchyolin awi'jxni k'onti'l to-
ken.»*
14 Te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani:
«Wetz aj nxik nyoli' wi'jxni, b'an'ax.
Anke wi'jx wetz nxik nyoli', te nini
b'an'ax tzan tpaj wetz web'en ja' tza-
jnaqin b'ix ja' okyinxe'l. Per etetz
k'onti'l eteb'en ja' tzajnaqin b'ix ja'
okyinxe'lky.
15 Etetz nkxq'uman nya'tx galan
ntk'ulu' jun xjal b'ix cha tuj ewi'x
n'etz etin qa nya'tx galan. Per wetz
k'onti'l nkyinq'uman til nijunwt.
16 Qa wetz nxik nq'uma'-wit til
junky, wetz aj nxik nq'uma' b'an'ax
tzan tpaj wetz nya'tx nchukel aky-
inqet sinoke akyinqet wetz tuky'i te
[Ntat] aj otzaj lajon wetz.
17 Tuj te Kawb'il† tz'ib'anqex qa
kab'e' xjal nxik kyyoli' ti'j jun tidi' b'ix
parej nkyeyolin kykab'il, ntons te aj
nxik kyq'uma' at token b'ix b'an'ax.
18 Wetz a'in jun aj nkyinyolin
b'an'ax wi'jx wetz b'ix ax te Ntat aj
otzaj lajon wetz nyolin b'an'ax wi'j.»
19 Ntons kyetz oxik kyqani' tetz:
«¿Ja' atqet yatz atat?» Yaji te Je-
sus owaj stzaq'b'e': «Etetz k'onti'l
etotzqimin b'ix ax k'onti'l etotzqi'
te Ntat, per etotzqimin-wit ax-tal
etotzqi' wetz Ntat.»
20 Te Jesus oxik tq'uma' kyaqil
ntzani aj man tuq nxnaq'tzan kye
xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios aj
ja' tuq nkaj ksi' te kytumin te kyoyej.
B'ix nijunwt ojaw tzyun tetz tzan tpaj
atx tuq tzan tpon or te tetz.
21 Yaji te Jesus oxik tq'uma' junky'el
kyetz: «Wetz ma kyinxik b'ix okxjoy-
oyon wi'j, b'ix okxkamel tuky'ix
echoj; aj ja' ma kyinxik wetz, etetz
nlay b'antik tzan exik tzi.»
22 Yaji kye xjal‡ nkyyoli' tuq ikxjani:
«Ti'tzun, ¿oqtel tkansa' tib'x? Komo
ntq'uma', "Aj ja' ma kyinxik wetz,
nlay b'antik exik etetz."»
23 Te Jesus nxik tuq tq'uma' kyetz:
«Etetz a'ix aj tzani, per wetz a'in aj
ajas tuj ka'j; etetz a'ix te ja twitz
tx'o'tx'ni, per wetz nya'tx a'in aj te ja
twitz tx'o'tx'ni.
24 Astilji wetz ma xik nq'uma' etetz
okxkamel tuky'i echoj. Komo qa nlay
xik etoksla' ab'l a'in iktza'x aj ma'tx
xik nq'uma'ni, okxkamelkix tuj te
echoj.»
25 Ntons kyetz oxik kcha'o' tetz:
«¿Ab'l yatz a'ich?» Yaji te Jesus
owaj stzaq'b'e' ikxjani: «¿Tidi' oje xik
nq'uma' etetz atx b'an tb'ay-el?§
26 Atx nim tzan txik nq'uma' eti'j
etetz b'ix tzan txik nq'uma' qa nya'tx
galan nkxk'ulun, per te aj otzaj lajon
te wetz, tetz jun yolin, b'ix wetz aj
owok ncha'o' tuky'i'l, te nini aj nxik
nq'uma' kxol kye xjal twitz tx'o'tx'.»
27 Ntons kyetz k'onti'l owel kyniky'
qa nyolin ti'j te Stat.
28 Yaji oxik tq'uma' tetz kyetz: «Max
oj njaw in wetz jawnaq, [wetz] te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], maxji
owelal eniky' qa a'in wetz iktza'x aj
ma'tx xik nq'uma' b'ix qa k'onti'l tidi'
nb'antik witza' cha wib'x-wit sinoke
nqet nk'ulu' iktza'x otzaj txnaq'tza' te
Ntat wetz.
29 Te [Ntat] aj otzaj lajon wetz
atqet wuky'i'l b'ix k'onti'l nkyinkaj
tsi' nchukel tzan tpaj te aj nqet nk'ulu'
n'el galan tuj twitz.»
30 Ntons aj man tuq nxik tq'uma' te
Jesus ikxjani, ky'ila'j xjal eb'aj'okslan
ti'j.

Te Jesus Nyolin Ab'le' Kye Aj Tk'wa'al Dios B'a'n B'an'ax

31 Ntons te Jesus oxik tq'uma'
kyuky'i kye xjal aj tijajil Israel aj
ojetq tuq kye'okslan ti'j, oxik tq'uma'
ikxjani: «Qa etetz nlay kaj ekola' aj
nxik nq'uma', ntons a'ix nxnaq'atz
b'an b'an'ax
32 b'ix owokel etotzqila' te tume'l
b'an'ax, b'ix tzan tpaj te tume'l
b'an'ax okxkolpjel.»

* **8:13** Wnch 5:31 † **8:17** Ax: ekawb'il. ‡ **8:22** Kye tijxjal kxol kye xjal judiy. § **8:25** Ax: ¿ti'tzun, tistil wetz nkyinyolin etuky'i'l?

33 Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani:
«Qetza a'o'na tijajil Abran,* b'ix qetz
ni jun-el oqetna mosi' tzan junky.
¿Tistil yatz n'aq'uma' oqokolpjelna?»
34 Te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Wetz
oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ab'l
aj njoyon choj tetz nqet mosi' tzan te
choj.
35 Jun xjal aj mosi' tzan jun tajaw,
tetz nya'tx b'an b'an'ax jun aj tuj tjay
te tajawil; per te jun aj tk'wa'al te
tajawil, tetzji jun aj tuj tjay te jun-
ele'x.
36 Astilji qa te Tk'wa'al [Dios]
okolpiyon te etetz, ntons b'an b'an'ax
okxkolpjel.*
37 Wetz web'en etetz a'ix aj tijajil
Abran, per egan tzan nqet ekansa'
tzan tpaj k'onti'l n'el galan tuj ewitz te
aj nkyinyolin etuky'i'l.
38 Wetz nxik nq'uma' etetz aj oje
tzaj tyek'u' te Ntat wetz, per etetz
nqet ek'ulu' aj oje xik q'uma' etetz
tzan te etat.»
39 Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani:
«Qetza qijajilna Abran.» Ntons te Je-
sus oxik tq'uma' kyetz: «Qa etetz a'ix-
wit tijajil te Abran, ntons nqet-tal
ek'ulu' iktza' te Abran oqet tk'ulu'.
40 Per etetz egan tzan nqet ekansa'
anke wetz ma'tx xik nq'uma' etetz
te b'an'ax iktza'x aj otzaj tq'uma' te
Qtata Dios wetz. Te Abran k'onti'l
otk'uluj iktza' etetz n'ek'ulu'.
41 Etetz nqet ek'ulu' iktza' tk'ulb'en
te etat.» Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e':
«Qetza nya'tx cha sik'o'l a'o'na, sinoke
cha jun qetza qtata, aj Qtata Dios.»
42 Oxik tq'uma' te Jesus kyetz ikx-
jani: «Qa etetz etat a-wit te Qtata
Dios, nkyinqet-tal egani' tzan tpaj
wetz tzajnaqin tuky'i'l b'ix akyinqet
tzani tzan tpaj tetz, nya'tx cha a'inx-
wit wetz intzaj sinoke aji otzaj lajon
te wetz.
43 ¿Tistil k'onti'l n'el eniky' ti'j aj
nxik nq'uma' etetzni? K'onti'l n'el
eniky' tzan tpaj k'on egan cha'on te aj
nxik nq'uma'ni.
44 Te etat etetz a te Tajaw Choj,
b'ix aj tgan k'ulun te etat, ax ikxji
etetz egan k'ulun. Atx aj b'an tb'ay-el,
tetz jun kansal xjal b'ix k'onti'l oxik
tin te b'an'ax, kyaqil aj ntyoli' nya'tx
b'an'ax. Cha'oj txik tq'uma' jun nya'tx
b'an'ax, nyolin iktza'x tetz yolin tzan
tpaj tetz jun b'an ajun nik'on b'ix aji
tetz te aj swal kyaqil nik'b'il.
45 Wetz tzan tpaj nkyinyolin te
b'an'ax, astilji etetz k'onti'l nkyinxik
etoksla'.
46 ¿Ab'l jun te etetz b'a'n tzan stzaj
tq'uma' qa wetz at nchoj? B'ix qa
wetz nkyinyolin te b'an'ax ¿tistil
k'onti'l nkyinxik etoksla'?
47 Ab'l te aj q'apo' tib' tuj tq'ab'
Qtata Dios n'ok xhcha'o' aj ntyoli' te
Qtata Dios, per komo etetz nya'tx a'ix
aj te Qtata Dios, astilji k'on egan tzan
tok echa'o' aj ntyoli' tetz.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tetz Atqetkix Tuq Tb'ay Twitz Abran

48 Yaji kye xjal* oxik kyq'uma'
tetz: «Ntons b'an'ax qetza qyol, yatz
a'ich jun [nya'tx galan iktza' kye] aj
Samary b'ix atqex jun malspirit tuj
awanim.»
49 Te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani:
«Wetz k'onti'l jun malspirit tuj wanim.
Kyaqil aj nqet nk'ulu'ni tzan tqet
njiq'b'a' te Ntat, per etetz cha n'el etin
nky'exaw.
50 Wetz k'onti'l nkyinjoyon tzan
nqet jiq'b'a', per at ab'l tgan tzan nqet
tjiq'b'a' b'ix b'a'n tzan stzaj tq'uma'
alkyetz te tume'l.
51 Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an
b'an'ax, ab'l aj oxe'l toksla' te nyol,
nlay tz'ok ten twitz te kamikyj te jun-
ele'x.»
52 Yaji kye xjal† oxik kyq'uma' tetz:
«Ajna'l b'an b'an'ax qeb'en, yatz atqex
jun malspirit tuj awanim. Komo te
Abran b'ix kyaqil kye aj yolil tyol
Qtata Dios oqtxi' eb'ajkamik, per yatz
n'aq'uma' ab'l aj oxe'l toksla' te ayol
nlay tz'ok ten twitz te kamikyj te jun-
ele'x.
53 ¿Ti'tzun, mas nim yatz awa-
jwalil twitz te qijajil Abran b'ix tetz

* **8:33** Mat 3:9; Luks 3:8 * **8:36** Gal 5:1,13 * **8:48** Kye xjal judiy. † **8:52** Kye xjal judiy.

okamik? Ax kye aj yolil tyol Dios oqtxi' eb'ajkamik. ¿Ab'l yatz a'ich tuj anab'l?»

54 Te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Qa wetz nqet njiq'b'a'-wit wib'x, te aj nxik nq'uma' tzan tqet njiq'b'a' wib'x k'onti'l-tal token. Te aj nqet jiq'b'an wetz a te Ntat b'ix a tetz te aj n'eq'uma' etetz ntzaj ena'o'.

55 Etetz k'onti'l etotzqi' tetz. Wetz b'an'ax wotzqi'. Qa wetz oxe'l nq'uma' k'onti'l wotzqi', ntons a'in-tal wetz jun nik'oyon iktza' etetz a'ixni; per wetz wotzqi' tetz b'ix nkyin'okslan tyol.

56 Te Abran aj etijajil etetz, tetz oje chalaj tzan wul wetz tzani b'ix in'ok ten b'ix oje chalaj.»

57 Ntons kye xjal oxik kyq'uma' tetz: «¡Per yatz nisiker oje jakon lajuj tuj oxqal (50) aq'b'i a'ich b'ix n'aq'uma' qa oje tz'ok awen te Abran!»

58 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, atx aj mina' tuq titz'jik te Abran wetz akyinqetkix tuq.»*

59 Yaji kye xjal ojaw kyin ab'j tzan tuq tok kxo'o', per te Jesus owewan b'ix owex tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios.

9

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Moy Tuq Titz'jlenx

1 Ntons aj tky'ik te Jesus tuj jun luwar, oxik ten jun xjal moy tuq titz'jlenx.

2 Yaji kye txnaq'atz oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, ¿tistil te ja xjal owitz'jik moy? ¿Tzan tpaj xhchoj tetz qatzun tzan tpaj kchoj statji?»

3 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz: «Nya'tx tzan tpaj xhchoj tetz ni tzan tpaj kchoj stat sinoke tzan tok e'elet tajwalil te Qtata Dios ti'j.

4 Qetz presis tzan tqet jk'ulu' te tk'ulb'en te [Ntat] aj otzaj lajon wetz tzan tpaj atx tuq ch'inky qi'j tzan qaq'unan. Cha'oj qok chukaq'b'il ni-junwt b'a'n tzan taq'unan.

5 Aj man akyinqet tzani twitz tx'o'tx', a'in wetz [nxik nyek'u' te tumelil titza' tzan kyb'et kye xjal tuj tume'l, iktza' jun] chk'atunal aj nxik yek'un kyb'ey.»*

6 Ya ma xik tq'uma' ikxjani, te Jesus oqet stzub'a' twitz tx'o'tx' b'ix owok-ten xyoq'ol ch'in tx'o'tx' b'ix owok tsi' ti'j tb'aq' twitz te moy.

7 B'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Pax tx'ajol awitz tuj te tqatel a' aj tb'i Siloé.» (Siloé tb'i tuj kyyol kyetz per tuj qyol qetz telponx iktza' La-jomaj.) Yaji te moy oxik b'ix ya ma tz'el xtx'ajo', ya ma meltz'jik, b'a'n tuq tzan tka'yin.

8 Yaji kye aj nkyenajan tuq tzi b'ix kye aj n'ok en tuq tetz nqanin tuq ch'i tlimosn, nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Nya'tx petzun aj ntzani te aj nqet tuq wit'let nqanin tuq ch'in stumin?»

9 Junjun nkyq'uma' tuq ikxjani: «Aji, a tetz.» B'ix txq'anky nkyq'uma' tuq: «Nya'tx aji, cha parej ka'yin.» Per tetz ntq'uma' tuq: «A'in wetz.»

10 Ntons oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Titza' ojaqet awitz b'ix n'aka'yi' ajna'l?»

11 Ntons, owaj stzaq'b'e' tetz: «Te xjal aj tb'i Jesus, tetz oqet txyoq'o' ch'in tx'o'tx' b'ix owok tsi' ti'j tb'aq' nwitz b'ix otzaj tq'uma' tzan nxik tx'ajol nwitz tuj te tqatel a' aj tb'i Siloé. Yaji wetz inxwa'q b'ix ya ma tz'el ntx'ajo' nwitz, ob'antik nka'yin.»

12 Ntons oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Ja' atqet te aj xjalni?» B'ix tetz owaj stzaq'b'e': «Je'ky, k'onti'l web'en.»

13 Ntons te aj moy tuq oxik kyin kywitz kye aj b'uch'uj Parisey

14 tzan tpaj aj tqet txyoq'o' te Jesus te xoq'l b'ix aj tjaqet twitz te moy tuj jun q'ij ojla'mj tuq.

15 Yaji kye aj b'uch'uj Parisey oxik kcha'o' junky'el tetz titza' ojaqet twitz. Yaji tetz owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Tetz owok tsi' xoq'l ti'j tb'aq' nwitz b'ix yaji owel ntx'ajo' b'ix ajna'l nkyinka'yin.»

16 Ntons junjun kxol kye aj b'uch'uj

* **8:58** Exo 3:14 * **9:5** Mat 5:14; Wnch 8:12

Parisey nkyq'uma' tuq ikxjani: «Ntons te aj otk'uluj ntzani nya'tx jun xjal aj tzajnaq tuky'i Qtata Dios tzan tpaj k'onti'l nqet txjani' te q'ij ojla'mj.» Per junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Per titza' nb'antik titza' jun lab'al ikxjani qa tetz jun chimol choj?» Ntons oqet kypawa' kyib', nya'tx tuq dyakwerd ate' kxol.

17 Yaji oxik kcha'o' junky'el te aj moy tuq tb'aya': «B'ix te xjal aj oje jaw tjaqo' awitzni, ¿ab'l yatz tuj anab'l tetz?» Yaji tetz owaj stzaq'b'e': «Wetz tuj nnab'l tetz jun aj yolil tyol Dios.»

18 Per kye xjal aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, kyetz k'onti'l tuq nkyoksla' qa tetz moy tuq tb'aya' b'ix ajna'l nka'yin. Yaji etzaj kyuk'le' kye k'wa'lon,

19 oxik kcha'o' kyetz ikxjani: «¿Aj ntzani etetz ek'wa'al aj n'eq'uma' etetz moy titz'jik? ¿Titza' ajna'l tetz nb'antik tka'yin?»

20 Yaji kye k'wa'lon owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qetza qeb'ena a tetz te jk'wa'al b'ix owitz'jik moy.

21 Per k'onti'l qeb'ena titza' ob'antik tka'yin, b'ix ax k'onti'l qeb'ena ab'l oqet q'anan tetz. Intxik echa'o' tetz. Komo tetz ya tijxjalky, teb'en tidi' oky'ik ti'j. Otzajel tq'uma'.»

22 Kye stat oxik kyq'uma' ikxjani tzan kxob'al tzan tpaj kye kxjalil aj at kyajwalil kxol ojetq tuq qet kykawla' kyib' qa jun xjal oxe'l tq'uma' ti'j te Jesus qa aji tetz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', ntons owelatz tuq kyin kxol tuj te jay nab'il Dios.

23 Astilji kye k'wa'lon oxik kyq'uma', "Intxik echa'o' tetz; tetz ya tijxjalky."

24 Yaji otzaj kyuk'le' tka'mjji'n-el te ichan aj moy tuq tb'aya' b'ix oxik kcha'o' tetz junky'el ikxjani: «Intxik asi' pixon te Qtata Dios ti'j aj ma'tx ky'ik awi'jni. Per yatzun ti'j aj xjalni, qetza qeb'en aj xjalni tetz jun chimol choj.»

25 Yaji tetz owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Wetz k'onti'l web'en qa tetz jun chimol choj qa nya'txji, a'ox web'en, wetz jun moy tuq a'in b'ix ajna'l nwe'e'.»

26 Yaji oxik kcha'o' junky'el tetz: «¿Tidi' owok tk'ulu' awi'j? ¿Titza' ob'antik tzan tjaw tjaqo' awitzni?»

27 Yaji oxik tq'uma' junky'el kyetz: «Wetz ma'tx xik nq'uma' etetz b'ix k'onti'l nkyinxik etoksla'. ¿Tistil ntzaj echa'o' junky'el wetz? ¿Ti'tzun, ax etetz egan tzan etokslan ti'j tzan etok te txnaq'atz?»

28 Ntons yaji owok kyili' b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Yatz a'ich jun aj txnaq'atz tetz, per qetza nxik qoksla'na te aj oqet stz'ib'a' Moisés b'an oqtxi'.

29 Qetz qeb'en te Qtata Dios oyolin tuky'i Moisés, per te ja xjalni k'onti'l qeb'en ja' tzajnaq.»

30 Yaji te ichan owaj stzaq'b'e' kyetz: «Te ntzani b'an chuktky. Etetz k'onti'l eteb'en ja' tzajnaq, per wetz ma'tx kyinqet tq'ana', ma'tx jaw tjaqo' nwitz.

31 Qetz qeb'enky b'an b'an'ax te Qtata Dios k'onti'l ntzaj tsi' twi' kyi'j kye xjal aj chimol choj, sinoke ntzaj tsi' twi' a'ox kyi'j kye aj nkyexjanin tetz b'ix nqet kyk'ulu' iktza' tetz tgan.*

32 Ni jun-el twitz ja tx'o'tx'ni oje tz'ok qen jun xjal oje jaw tjaqo' twitz jun xjal moy titz'jlenx.

33 Qa ja xjalni nya'tx-wit jun yolil tyol Dios, ntons k'onti'l-tal nb'antik tk'ulun ch'inwt.»

34 Ntons oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Yatz aj joyol choj a'ich awitz'jlenx, ¿ti'tzun, agan tzan qtzaj axnaq'tza'na?» Yaji owex kylajo'.

35 Ntons te Jesus owok xhcha'o' qa te xjal ojetq tuq tz'etz in, yaji owok tk'ulb'a' junky'el, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿Nxhch'okslan pe' yatz ti'j te Ichan Aj Tk'wa'al Dios?»

36 Yaji tetz oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, tzaj aq'uma' ab'ltzun tetz tzan wokslan wetz ti'j.»

* **9:31** Pro 15:29 * **9:37** Ax: yatz ma'tx tz'ok awen b'ix nchyolin tuky'i'l.

37 Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz:
«A'in wetz.»*
38 Yaji te xjal oxik tq'uma': «Ntons
tat, wetz nkyin'okslan awi'j.» Yaji
oqet mejlet twitz, b'ix ona'on ti'j.
39 Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz
ikxjani: «Wetz oje kyin'ul tzani twitz
tx'o'tx' q'umal te b'an'ax kyi'j kye xjal,
in'ul jaqol kywitz kye aj moy-e' b'ix
txayil kywitz kye aj nkyq'uma' qa
kyetz nkyeka'yin.»
40 Yaji kye aj b'uch'uj Parisey
aj akyeqet tuq tzi okcha'oj aj txik
tq'uma' ikxji b'ix oxik kyq'uma'
ikxjani: «¿Ti'tzun, ax qetza moy
a'o'na?»
41 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Qa etetz a'ix-wit moy ntons
k'onti'l-tal epaj ti'j te echoj. Per komo
etetz n'eq'uma' "qetza nqoka'yina"
ntons te echoj tzunx atok eti'j.»

10

Te Jesus Iktza' Te Pastoriyon Aj Nkyeqet Tk'ulu' Kwent Kye Talo' Tuky'i Jun Tume'l B'an Galan

1 «Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an
b'an'ax, ab'l aj nlay tz'ox tuj tlamelul
te jun pe'on sinoke cha njaw twi' te
pe'on ntons te nini cha jun eleq'.
2 Per te aj n'ox tuj te tlamelul, te nini
aji tetz te pastoriyon.
3 Te xb'uqil stzi' te lamel n'el tjaqo'
te tlamelul twitz te pastoriyon b'ix
kye talo' ntzaj kcha'o' twi' b'ix nkyet-
zaj xtxoko' kye talo' tuky'i kyb'ichaq
te junjun b'ix nkye'etz tin.
4 Cha'oj kyetzb'aj tinji, nxik tb'ayon
kywitz b'ix kye talo' nkye'ok lapet ti'j
tzan tpaj n'el kyniky' ti'j twi'.
5 Per jun aj nya'tx kyajawil k'onti'l
nkye'ok lapet ti'j sinoke cha nkye'el
oqik ti'j tzan tpaj k'onti'l kyotzqi' te
twi'.»
6 Te Jesus oxik tq'uma' ja yek'b'il
kyuky'i'lni per kyetz k'onti'l owel
kyniky' tidi' qi'j tuq nyolin.
7 Yaji te Jesus oxik tq'uma' junky'el
kyetz: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an
b'an'ax, wetz a'in te lamel aj ja'
nkye'ox kye walo'.
8 Kyaqil kye aj e'ul tb'ey nwitz
wetz, kyetz cha eleq'-e', per kye walo'
k'onti'l oxik kyoksla'.
9 Wetz a'in te lamel, ab'l aj owoketz
tzan npaj wetz, ntons okoletel b'ix
owokex iktza'x jun karner aj n'etz
b'ix n'oknoj twe'.
10 Te eleq' n'ul cha elq'on b'ix cha
kanson b'ix xitul kyaqil, per wetz
in'ul swal jun etanq'in b'an tume'l
b'ix tzan etanq'in te jun-ele'x.
11 Wetz a'in te pastoriyon aj b'an
galan.* Jun pastoriyon b'an galan
dispwest tzan tkamik tzan kypaj kye
talo'.
12 Per te aj cha n'aq'unan tzan tpaj
jun twi' tk'u'j, nya'tx aji te tajawil,
b'ix oj tul te xo'j kyi'j kye karner tetz
cha n'oqik, cha nkyekaj tka'yi' tzan
tpaj nya'tx tetz kye karner. Ya te xo'j
nkyetzaj tb'aq'u' b'ix nkyexik tslab'u'.
13 Te aj xjal nini cha n'oqik tzan tpaj
tetz cha a'ox atok tk'u'j ti'j te twi' tk'u'j,
b'ix kyi'j kye karner k'onti'l n'ok tsi'
tk'u'j kyi'j.
14 A'in wetz te pastoriyon aj b'an
galan kyinnab'lin. Wetz wotzqime'
kye walo' b'ix kyetz kyotzqimin,
15 iktza'x te Ntat totzqi' a'in b'ix
wetz wotzqi' te Ntat,* b'ix wetz oxe'l
nq'apo' wanq'in tzan kypaj kye walo'.
16 Wetz ax ate' txq'anky walo' aj
nya'tx a'e' tuj ja pe'onni, ax kyetz
presis tzan ktzaj win b'ix okyinq-
tel kyoksla'* b'ix ikxji okye'okel cha
jun pe'on-oq b'ix tuky'i cha jun pas-
toriyon.
17 Astilji te Ntat nkyinqet tgani',
tzan tpaj wetz nxik nq'apo' wanq'in
tzan tky'ik nk'amo' junky'el.
18 K'onti'l ab'l n'el eq'in te wanq'in
sinoke a'inx wetz nxik nq'apo' wib'x.
At wajwalil tzan txik nq'apo' wib'x
b'ix at wajwalil tzan tjaw wanq'insa'
wib'x junky'el tzan tpaj ikxji otzaj
tq'uma' te Ntat.»
19 Ya ma tz'ok kcha'o' ikxjani kye

* **10:11** Isa 40:11; Ezq 34:11-12 * **10:15** Mat 11:27; Luks 10:22 * **10:16** Ax: okyetzajel kcha'o' nwi'.

aj tijajil Israel oqet kypawa' kyib',
k'onti'l eb'ajten dyakwerd.
20 Ky'ila'j xjal kxol nkyq'uma' tuq
ikxjani: «Tetz atqex jun malspirit tuj
tanim b'ix oje tz'el lok. ¿Tistil tzunx
n'ok esi' ewi' ti'j?»
21 Junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani:
«Nijunwt aj atqex jun malspirit tuj
tanim nyolin ikxjani. ¿Ti'tzun, jun
malspirit nb'antik titza' tzan tjaw
tjaqo' twitz jun moy?»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Aji Tetz Te Tk'wa'al Dios

22 Ntons, jab'alil tuq b'ix nqet
tuq q'ijla' te q'ij aj nkyna'o' aq'b'ia'
tb'antlen te Nin Jay Nab'il Qtata Dios.
23 Te Jesus atqet tuq tuj te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios b'ix nb'et tuq aj ja'
n'ok q'uma' te twitzjay aj "Tk'ulb'en
Salomon."
24 Yaji kye xjal owok kymontoni'
kyib' ti'j b'ix oxik kcha'o' tetz ikx-
jani: «¿Tujb'a'n tzaj aq'uma' ab'l yatz
a'ich? Qa yatz a'ich te Koloyon
Aj Q'umankaj Oqtxi', instzaj aq'uma'
b'eyx ajna'l.»
25 Te Jesus oxik tq'uma' kyetz:
«Wetz ma'tx xik nq'uma' etetz b'ix
k'onti'l nkyinxik etoksla'. Kyaqil aj
nkyink'ulun tzan tpaj tky'ixel Ntat
a'in telponx wi'j [ab'l a'in].
26 Etetz k'onti'l n'etoksla' wi'j tzan
tpaj nya'tx a'ix iktza' walo' [aj lapike'
wi'j].
27 Wetz walo' n'el nniky' kyi'j, b'ix
kyetz n'el kyniky' ti'j nwi' b'ix nkye'ok
lapet wi'j.
28 Wetz nxik nsi' jun kyanq'in te
jun-ele'x b'ix nlay kyexiknaj b'ix ni-
junwt ab'l okye'elal eq'in tuj nq'ab'.
29 Te Ntat aj otzaj sin wajwalil, tetz
mas nim twitz kyaqil b'ix nijunwt ab'l
b'a'n tzan kyel tin tuj tq'ab' Ntat.
30 Wetz a'in tuky'i Ntat cha jun-oq
a'o'na.»
31 Yaji kye xjal† ojaw ktzyu' ab'j
junky'el tzan tuq txik kxon ti'j [tzan
tqet kykansa'].
32 Te Jesus owaj tq'uma' kyetz
ikxjani: «Tidi'chq galan ma'tx qet
nk'ulu' ewitz etetz tuky'i tajwalil
Ntat. ¿Tzan tpaj alkyetz nk'ulb'en
okyin'okel exo'o' tuky'i ab'j?»
33 Yaji kye xjal owaj ktzaq'b'e':
«Qetza nlay xhch'ok qxo'o'na tzan
tpaj jun ak'ulb'en galan, sinoke tzan
tpaj aj ayol b'an nya'tx galan nxik
aq'uma',* komo n'ok aq'uma' awi'jx
qa a'ich Dios b'ix cha xjal a'ich.»
34 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Tuj te Kawb'il tz'ib'anqex
[aj txik tq'uma' te Qtata Dios kyuky'i
xjal] ikxjani: "Wetz oxik nq'uma'
etetz, 'Etetz iktza' Dios a'ix.' "*
35 Ntons, qa te Qtata Dios owok
tq'uma' iktza' Dios-e' kye xjal aj
nkyecha'on tuq tyol, komo te Tu'jal
Qtata Dios nyolin ikxji b'ix te nini
nlay b'antik tzan tjaw ky'ixpu',
36 komo te Qtata Dios in'el tpawa'
a'in a'ox te tetz b'ix intzaj tlajo' tzani
twitz tx'o'tx', ¿tistil etetz nkxyolin wi'j
qa wetz nkyinyolin nya'tx galan ti'j te
Qtat, tzan tpaj oxik nq'uma' qa wetz
a'in Tk'wa'al?
37 Qa wetz nlay-wit qet nk'ulu'
aj nqet tk'ulu' te Ntat, k'onti'l-tal
nkx'okslan wi'j.
38 Per komo wetz nqet nk'ulu' aj
nqet tk'ulu' te Ntat, anke k'onti'l
nxik etoksla' te aj nkyinyolin, mejor
pe'etokslan wi'j tzan tpaj te aj nqet
nk'ulu'. Ikxji tzan tel eniky' b'eyx te
jun-ele'x wetz tuky'i Ntat cha jun-oq
a'o'.»
39 Ntons yaji [kye xjal aj nim kya-
jwalil kxol kye aj tijajil Israel] kygan
tuq tzan tjaw ktzyu' junky'el, per te
Jesus luwew owex kxol.
40 Yaji te Jesus oxik junxla' te Jordan
A' aj ja' tuq te Wa'nch njaw tsi' a' kywi'
xjal tb'aya',* b'ix okaj ten jun tyemp
txini.
41 Ky'ila'j tuq kye xjal nkyepon tuq
tuky'i'l, b'ix nkyq'uma' tuq ikxjani:
«B'an'ax te Wa'nch k'onti'l oqet tk'ulu'
jun lab'al [tuky'i tajwalil Qtata Dios]
per aj otyolij ti'j ja xjalni, b'an'ax.»
42 Tuj aj luwarji, ky'ila'j xjal
eb'aj'okslan ti'j te Jesus.

† **10:31** Kye xjal judiy. * **10:33** Lev 24:16 * **10:34** Sal 82:6 * **10:40** Wnch 1:28

11

Aj Tjaw Anq'in Te Lásaro Tzan Jesus

1 Ntons at tuq jun xjal yab', Lásaro tb'i. Tetz tjay tuj Betany aj ja' nkyenajan tuq kye tanab' te Liy tuky'i Ma't.*
2 Te Liy aj titz'in Lásaroni axkix te aj owok tsi' tk'ok'jal ti'j toq te Jesus b'ix yaji owok tky'ixwinsa' tuky'i stzamal twi'x.*
3 Ntons kye tanab' te Lásaro oxik kylajo' jun kymandader q'umal tuky'i Jesus ikxjani: «Tat, te atayk'u'uj aj nqet agani' nim, tetz b'an yab'.»
4 Ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus ikxji, oxik tq'uma' ikxjani: «Te aj yab'ilni nlay kansan sinoke owokeyon tzan tok en tajwalil te Qtata Dios ti'j te kamikyj, ikxji tzan tok en wajwalil wetz aj Tk'wa'al a'in.»
5 Te Jesus b'an nkyeqet tuq tgani' te Lásaro kyuky'i a'e' tanab',
6 per ya ma tz'ok xhcha'o' qa te Lásaro b'an yab' tuq, ntons okajten kab'e'ky q'ij aj ja' tuq atqet.
7 Mas yaj oxik tq'uma' kyuky'i kye txnaq'atz ikxjani: «Qwa'q junky'el tuj Judey.»
8 Yaji kye txnaq'atz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, yatz aweb'en kye aj tijajil Israel kygan tuq tzan aqet kykansa' tuky'i ab'j. ¿Ti'tzun, agan axik junky'el txini?»
9 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz [jun yek'b'il] ikxjani: «¿K'onti'l eteb'en etetz te q'ij at kab'lajuj or tuj? Qa qetz nqob'et chijq'ij, nlay qojaw xpetk'an tzan tpaj nxik qen te chk'atunal.
10 Per qa nqob'et qonik'an, nqojaw xpetk'an tzan tpaj k'onti'l chk'atunal tuj qwitz.»
11 Yaji oxik tq'uma'ky ikxjani: «Te qtayk'u'uj Lásaro cha ma'tx witan, per wetz ma kyinxik k'asul tetz.»
12 Yaji kye txnaq'atz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Tat, qa tetz cha ma'tx witan [tzan tpaj tyab'il], ntons ob'antel.»
13 Per aj txik tq'uma' te Jesus ikxji telponx tuq te Lásaro ojetq tuq kamik, per kyetz tuj kynab'l qa cha nwitan tuq.
14 Ntons te Jesus oxik tq'uma' b'an b'an'ax kyetz ikxjani: «Te Lásaro ma'tx kamik,
15 b'ix wetz nkyinchalaj k'onti'l atinqet tuq txini tzan tpaj ajna'l galan tzan etokslan etetz wi'j. Qwa'q e'el tetz.»
16 Ntons te Maxh, aj n'ok q'uma' tb'i Yuxh, oxik tq'uma' kye txq'anky txnaq'atz Jesus ikxjani: «Ax qwa'q qetz tzan jkamik junx tuky'i'l.»

17 Ya ma pon te Jesus opon tuj Betany [aj tamaq' te yab'], ojetq tuq pon tkaji' q'ij toklen muqu' te Lásaro.
18 B'ix komo te Betany qaynin tuq ti'j Jerusalen, qanq cha ox kilómetr tuq,
19 ky'ila'j kye xjal aj tijajil Israel ojetq tuq kyepon q'olb'el te Liy tuky'i te Ma't tzan tpaj tkamlen te kyitzik.
20 Ya ma tz'ok xhcha'o' te Ma't qa te Jesus ikja'n tuq tpon, ntons owetz kanol tetz, per te Liy okaj ten tjay.
21 Yaji te Ma't oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Tat, cha atichqet-wit tuq tzani te witzik, k'onti'l-tal ma kamik.
22 Per wetz web'en, te Dios otzajel tsi' kyaqil aj oxe'l aqani' yatz tetz ajna'l.»
23 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' tetz ikxjani: «Te awitzik ojawel anq'in junky'el.»
24 Yaji te Ma't oxik tq'uma' tetz: «B'an'ax wetz web'enky ojawel anq'in junky'el oj kyjaw anq'in kyaqil kye kamnaq oj tpon or te jwisy.»*
25 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «A'in wetz aj nkyejaw anq'in kye xjal witza' b'ix nxik nsi' kyanq'in ab'l aj owokslayon wi'j, anke ma kamik per owanq'iyon,*
26 b'ix kyaqil kye aj itz'oje' qa nkye'okslan wi'j, nlay kyekamik te jun-ele'x. ¿N'awoksla' yatz nini?»

27 Yaji te Ma't oxik tq'uma' tetz: «B'an'ax tat, wetz nwoksla' yatz a'ich te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', aj

* **11:1** Luks 10:38-39 * **11:2** Wnch 12:3 * **11:24** Dan 12:2 * **11:25** Rom 6:4-5; Kol 2:12; 3:1

Tk'wa'al Dios aj owulelkix tuq twitz tx'o'tx'.»

28 Ya ma xik tq'uma' ntzani oxik uk'lel te titzik aj Liy b'ix oxik tjask'a' tetz ikxjani: «Te xnaq'tzon ma'tx tzul b'ix tgan yolin awuky'i'l.»

29 Ya ma tz'ok xhchan te Liy, ojaw naj wa'let b'ix oxik naj q'olb'el te Jesus.

30 Te Jesus mina' tuq tpon tuj te amaq', tzunx tuq atqet aj ja' owok tk'ulb'a' te Ma't.

31 Ya ma xik kyen kye xjal aj akyeqet tuq tjay aj nkyeq'olb'en tuq te Liy, ya ma xik kyen tjaw karre te Liy, kyetz eb'aj'ok lapet ti'j, kyetz tuj kynab'l tuq qa ikja'n txik oq'eyon tajsik anim.

32 Ya ma pon te Liy aj ja' tuq atqet te Jesus, oqet mejlet twitz tuky'i twitz max twitz tx'o'tx' b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, cha atichqet-wit tuq yatz tzani, te witzik k'onti'l-tal ma kamik.»

33 Ya ma xik ten te Jesus te Liy b'an n'oq' tuq b'ix kye kxjalil aj tijajil Israel aj ajune' tuq tuky'i'l ax nkye'oq' tuq, tetz otzaj cho'on tanim b'ix oje b'isun.

34 Yaji oxik xhcha'o' kyetz: «¿Ja' oqex emuqu'?» Kyetz oxik kyq'uma': «Qalan e'el tetz, tat.»

35 Yaji te Jesus owokten oq'el.

36 Yaji kyekyi kye xjal aj tijajil Israel ikxjani: «Intxik eten, b'an nqet tuq tgani'.»

37 Yatzun junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «Komo tetz ob'antik tzan tjaw tjaqo' twitz te moy, ¿ti'tzun k'onti'l-tal ma b'antik titza' tzan k'on tkamik ja xjalni?»

38 Yaji te Jesus junky'el otzaj cho'on tanim, owok laq'chet ti'j te jul aj ja' oqex muqu', jun jul lamo' tuq stzi' tuky'i jun nim ab'j.

39 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Intel etin te ab'j.» Ntons te Ma't aj titz'in te kamnaq oxik tq'uma': «Tat, oje tzu'wxik tzan tpaj kaje q'ijxi' tnajlen.»

40 Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «¿K'onti'l petzun ma xik nq'uma' yatz qa awoksla'tz owokel awen tajwalil te Qtata Dios?»

41 Ntons owel kyin te ab'j b'ix te Jesus ojax ten twitz ka'j b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, wetz nxik nsi' pixon te yatz tzan tpaj ma'tx kyintzaj acha'o'.

42 Wetz web'en yatz ntzaj asi'kix awi' wi'j, per wetz nxik nq'uma' ntzani tzan tok jun galan kye ja xjalni b'ix tzan kyokslan a'ich lajol te wetz.»

43 Ya ma xik tq'uma' ikxji, owox q'olb'en ti'j kongan: «Lásaro, pawetz tzi.»

44 Yaji te aj kamnaq tuq owetz tuj te jul b'ix tzunx tuq k'alome' kye toq b'ix tq'ab', b'ix te twitz tzunx b'atz'o' tuky'i jun xq'apj. Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Intel epuju' b'ix intxik etzoqpi'.»

Aj Kykaj Ti'j Kye Aj B'uch'uj Parisey Tzan Tqet Kykansa' Te Jesus

Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luks 22:1-2

45 Ntons tzan tpaj te nini, ky'ila'j xjal aj tijajil Israel aj ajune' tuq tuky'i Liy owok kyen te aj oqet tk'ulu' te Jesus, b'ix e'okslan ti'j.

46 Per ate' junjun eb'ajxik yoliyon kyuky'i kye aj b'uch'uj Parisey b'ix oxik kyq'uma' te aj ojetq tuq tk'uluj te Jesus.

47 Ntons kye aj b'uch'uj Parisey b'ix kye pal aj nim kyajwalil owok kchimo' kyib' kyuky'i kye aj b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, b'ix oxik kyyoli' ikxjani: «¿Tidi' ojk'ulu'tz ajna'l tuky'i ja ichanni? Nqet tk'ulu' ky'ila'j seny lab'al tuky'i nim tajwalil.

48 Qa cha owokel qen ikxji, kyaqil xjal okye'okslayon ti'j b'ix kye aj Rom owelal kyin lad tzan qna'on te Qtata Dios tuj te Nin Jay b'ix owelal kyin lad tzan jk'ulun mandad kxol qxjalil.»

49 Yaji jun kxol kyetz aj tb'i Kaypas, aj twitzale' pal tuj aj aq'b'iji, tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz k'onti'l eteb'en ch'inwt.

50 K'onti'l n'ok esi' enab'l mejor qa ma naj cha jun xjal tzan tpaj te qa-

maq' b'ix nya'tx tzan tponaj kyaqil te qamaq'.»
51 Per te Kaypas nya'tx cha tuj twi'xwit tetz owetz tin aj txik tq'uma' ikxji. Komo tetz te twitzale' pal, astilji oxik tq'uma' ikxji tzan tpaj te Qtata Dios oyolin tuj tanim qa te Jesus ma'kix tuq kamik te jun galan kye txjalil,
52 b'ix nya'tx tuq a'ox kyi'j kyetz sinoke tzan kyok iktza' jun b'uch'uj kyaqil kye aj tk'wa'al Dios aj slab'ume' tuq kyib' ja'chq.
53 Tuj aj q'ijji te b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel ekaj ti'j tzan tqet tuq kykansa' te Jesus.
54 Astilji te Jesus ya k'onti'l ojawb'et tzi kywitz kye txjalil aj tijajil Israel, sinoke owex tzi, oxik tuj junky amaq' tb'i Chayin, qaynin ti'j te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, b'ix tzi oqeten kyuky'i txnaq'atz.
55 Ch'inky tkanon tuq te q'ij aj tb'i Paskw aj nqet tuq kyq'ijla' kye xjal aj tijajil Israel, b'ix ky'ila'j xjal tuj ky'ila'j luwar eb'ajxik Jerusalen atx tuq ch'inky tzan tkanon te ninq'ij, eb'ajxik tzan kyk'ulun kykostumbr tzan tkaj saq kyanim tuj twitz Dios.
56 Kye xjal tuj te q'ij nqet tuq kyjoyo' te Jesus tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Titza' etetz tuj enab'l, tzul petz-talo tuj te q'ij qa nlayji?»
57 Kye aj b'uch'uj Parisey kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil ojetq tuq xik kyq'uma' qa at ab'l tuq teb'en ja' atqet te Jesus a tgan tuq tzan stzaj tq'uma' ikxji tzan tuq tjaw ktzyu'.

12

Aj Tqet K'ulu' Abyar Jesus Ti'j Tkamiky

Mat 26:6-13; Mak 14:3-9

1 Aj atx tuq waqaq q'ij tzan tkanon te q'ij aj tb'i Paskw, te Jesus oxwa'q tuj Betany aj tamaq' Lásaro aj ojaw anq'in titza'.
2 Tzi oqet ksi' jun twe' te Jesus tzan kywa'an te qale', b'ix te Ma't nsipan tuq te wab'j b'ix te Lásaro jun kxol kye aj nkyewa'an tuq twi' mes kyuky'i kye aj uk'leme'.
3 Te Liy otzaj tin jun libr tk'ok'jal xhchukeltib' aj ta'al nardo b'ix b'an tb'anil tuq, b'an kar ti'j b'ix owok tsi' ti'j toq Jesus b'ix owel tky'ixwinsa' tuky'i stzamal twi'.* B'ix kyaqil te jay onoj tuky'i tk'ok'jal.
4 Ntons te Judas Iskaryot jun te aj txnaq'atz te Jesus b'ix aj ojawel tuq meltz'jik ti'jky, tetz oxik tq'uma' ikxjani:
5 «¿Tistil k'onti'l ma xik k'aylet te ja tk'ok'jalni tzan twi' tk'u'j jun xjal te jun aq'b'i* b'ix ma'-tal xik si'let kye a'e' meb'a' xjal?»
6 Per te Juds oxik tq'uma' ntzani nya'tx tzan tpaj-wit n'ok lo'et tk'u'j kyi'j kye meb'a' xjal, sinoke komo tetz aji tuq te k'u'ul tmin, ntons oxik tq'uma' ikxji tzan tuq tel telq'a' ch'in ti'j.
7 Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «K'on chyolin ti'j ja xujni, tetz cha k'u'u' tuq titza' tzan nqet tk'ulu' b'ex ajna'l cha'oj nmuqet.
8 B'ix yatzun kyi'j kye meb'a' xjal, kyetz b'ajq'ij okyeqtelten exol* per wetz nlay kyinqeten exol.»

Aj Tqet Kyb'isu' Tzan Tqet Kykansa' Te Lásaro

9 Yaji ky'ila'j kye aj tijajil Israel owok kcha'o' qa te Jesus atqet tuq tuj Betany, ntons eb'ajxwa'q tjay Lásaro nya'tx a'ox e'el Jesus sinoke ax e'el tuq te Lásaro aj ojaw anq'in tzan te Jesus.
10 Ntons kye pal aj nim kyajwalil oqet kyb'isu' tzan tuq tqet kykansa' ax te Lásaro,
11 tzan tpaj ky'ila'j tuq kye xjal aj tijajil Israel n'el kypawa' tuq kyib' kyi'j kyetz tzan kyokslan tuq ti'j te Jesus tzan tpaj te Lásaro.

* **12:3** Luks 7:37-38 * **12:5** Ox oqal (300) tmin denary. * **12:8** Deu 15:11

Titza' Ok'amjik Te Jesus Tzan Kye Xjal Aj Jerusalen

Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luks 19:28-40

12 Tuj junky iwitq ky'ila'j xjal aj ojetq tuq kyejakon tuj te q'ij te Paskw, owok kcha'o' qa te Jesus opoyon tuq Jerusalen,
13 ntons kyetz otzaj kyiqa' txaq rams b'ix e'ex kanol tetz, b'ix nkyesiky'in tuq ikxjani: «¡Galanxwit ky'ik ti'j te aj ma tzul kolol qetza!* ¡Galanxwit ky'ik ti'j te aj tzul aj tlajen Qajawil! ¡A tetz te twitzale' k'ulul mandad te qamaq' Israel!»
14 Te Jesus, oxik si' tetz jun ch'i tal bur, b'ix ojaw iqa' tzan te tal bur, ikxji oky'ik kixi' iktza'x nyolin tuj te Tu'jal Dios,
15 "Etetz a'ix aj amaq' Jerusalen,† k'on kxob'. Intxik eten te twitzale' k'ulul mandad te etetz, tzul iqa' tzan jun ch'i tal bur."*
16 Tb'ay kye txnaq'atz te Jesus k'onti'l owox tuj kywi' kyaqil aj ntzani, per ya ma jakon tuj twit'lel tuj ka'j ntons maxji otzaj kyna'o' kyaqil aj oky'ik ti'j aj q'ijji, komo ya tz'ib'ankaj tuq ti'j oqtxi'.
17 Ntons kye xjal aj akyeqet tuq tuky'i Jesus aj tetz tuk'le' te Lásaro aj tjaw anq'in titza', kyetz nxik tuq kypakb'a' kyaqil aj ojetq tuq tz'ok kyen.
18 Astilji kye xjal e'etz kanol tetz tzan tpaj ojetq tuq tz'ok kcha'o' ti'j te seny aj oqet tk'ulu' tuky'i tajwalil Dios.
19 Yatzun kye aj b'uch'uj Parisey nkyq'uma' tuq kyib'kyib'x ikxjani: «Intok eten waq etetz, ikxji nlay b'antik tidi' qitza', intxik eten kyaqil kye xjal nkye'ok lapet ti'j.»

Aj Tpon Joyb'aj Jesus Tzan Xjal Aj Nya'tx Txjalil

20 Ntons, kxol kye xjal aj ejakon na'ol Dios tuj te q'ij, ate' junjun xjal aj nya'tx tijajil Israel.
21 Kyetz e'ok laq'chet ti'j te Lip aj Betsayd jun amaq' tuj tkwentil Galiley, b'ix oqet kywitz twitz, oxik kyq'uma' ikxjani: «Tat, qetza qgana tzan tok qen te Jesus.»
22 Ntons te Lip oxik tq'uma' te Lexh b'ix kykab'il exwa'q q'umal tuky'i Jesus.
23 Ntons te Jesus oxik tq'uma': «Ma'tx pon or tzan tok en te tume'l b'an b'an'ax iktza'xkix [wetz a'in] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in].
24 Oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, qa jun twitz triw nqet tuj tx'o'tx' b'ix qa nlay naj, ntons xhchukel tetz atqet, per qa okamel ntons opuquyon mas.
25 Ab'l te aj n'ok tsi' tk'u'j tzan tkolon tanq'in, tetz okamel; yatzun te aj k'on tgan tzan tkolon tanq'in iktza' kyanq'in kye xjal aj tzani twitz tx'o'tx', tetz owanq'iyon kixi'.*
26 Ab'l aj tgan tzan nqet toksla', ntons intok lapet wi'j, b'ix aj ja' wetz okyinqtelten, ax tzi oqtelten tetz. Ab'l aj nkyinqet toksla', oqtel jiq'b'a' tzan Ntat.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Titza' Tuq Ntna'o' Tuj Tanim Tzan Tpaj Ch'inky Tuq Tkamik

27 «Wetz ajna'l tuj wanim ma'tx kyinxik tuj b'is, b'ix ¿tidi' nyoli'tz wetz? ¿O' petzun oxe'l nq'uma' "Tat, kyin'el akolo' ti'j aj oky'el wi'j tuj ja orni"? ¡Nlay! Komo wetz in'ul tzan tky'ikkix wi'j aj oky'el tuj ja orni.
28 Tat, intqet ayek'u' te tume'l b'an b'an'ax awi'j iktza'xkix yatz a'ich.» Yaji oxik cha'o' tuj ka'j ikxjani: «Wetz oje qet nyek'u' te tume'l b'an'ax wi'j iktza'xkix wetz a'in b'ix oqtel nk'ulu' junky'el.»
29 Ntons kye xjal aj akyeqet tuq tzi, oxik kcha'o', b'ix nkyq'uma' tuq qa jun ray ma tzaj, b'ix junjunky nkyq'uma' tuq jun ángel ma tzaj yolin tuky'i'l.
30 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Nya'tx tzan tnimsan nk'u'j wetz aj ma tzaj q'uma'ni sinoke te jun galan te etetz.
31 Ma'tx pon or tzan txik q'uma' te b'an'ax kyi'j kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni,

* **12:13** Sal 118:25-26 † **12:15** Ax: Sión. * **12:15** Zac 9:9 * **12:25** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luks 9:24; 17:33

b'ix ma'tx pon or tzan tex lajo' te
twitzale' ti'j te nya'tx galan twitz ja
tx'o'tx'ni.
32 B'ix wetz, oj njaw eq'i' wetz tajsik
tx'o'tx', okyetzajel wuk'le' kyaqil xjal
wi'j.»
33 Ntons tetz, aj nxik tuq tyoli' ikx-
jani telponx ti'j titza' tuq tetz okamel.
34 Kye xjal owaj kyqani' tetz ikx-
jani: «Qetza oje tz'ok qcha'o'na tuj
te Kawb'il, te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi' oqteltenkix te jun-ele'x.*
¿Titza' txiklen ayol ikxnini qa te Ichan
Aj Tk'wa'al Dios ojawel eq'i' twitz
tx'o'tx'? ¿Ab'l te Ichan Aj Tk'wa'al Dios
n'aq'uma'ni?»
35 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz:
«Ya nya'tx nim tyemp tzan nten
exol etetz tzan nswan chk'atunal tuj
ewitz. Pe'eb'et tuj ja chk'atunalni
mina'x tuq tul te qlolj eti'j tzan tpaj
te aj nb'et tuj qlolj k'onti'l teb'en ja'
ikja'n txik.
36 Pe'etokslan waq wi'j man atin-
qet exol tzan nswan chk'atunal tuj
ewitz, b'ix ikxji tzan etok etetz xjal
aj xhk'atun tuj ewitz.» Ya ma xik
tq'uma' kyaqil ntzani, te Jesus owex
kxol b'ix owewan kywitz.

Aj Tyolin Jesus Kyi'j Kye Aj K'onti'l Tuq Nkye'okslan

37 Anke te Jesus ojetq tuq qet
tk'ulu' tidi'chq yek'b'il kywitz kye xjal
tuky'i tajwalil Dios, per k'onti'l tuq
nkye'okslan [ky'ila'j xjal] ti'j.
38 Presiskix tuq tzan tpon tyol te
Chay aj yolil tyol Dios oqtxi', aj ja'
nyolin ikxjani: “Tat, nijunwt ab'l oje
xik okslan te aj nxik qpakb'a'na. ¡Per
a'e'xk kyetz oje tz'ok kyen apoder
yatz!”‡
39 Astilji k'onti'l tuq nxik kyoksla'.
Komo ax oqet stz'ib'a' te Chay ikxjani:
40 “Te Qtata Dios oje qet xtxayi'
te kywitz, oje qet xtxayi' twitz te
kyanim, tzan k'on tel kyniky', tzan
k'on kyok lapet wi'j tzan kyb'antik.”*
41 Aj ntzani oqet stz'ib'a' te Chay
tzan tpaj tetz owok joto' tuj twitz
tidi'chq aj telponx te Qtata Dios atqet
tuq tuky'i te [Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi'] b'ix oqet stz'ib'a' ti'j.
42 Per yatzun kxol kye xjal aj nim
kyajwalil [kxol kye aj tijajil Israel],
ky'ila'j kxol kyetz kygan tuq tzan
kyokslan ti'j, per tzan tpaj kye aj
b'uch'uj Parisey k'onti'l tuq nxik
kyq'uma' kywitz xjal tzan k'on tuq
kyetz eq'i' tuj te jay nab'il Dios.
43 Mas kygan tuq tzan kyqet jiq'b'a'
tzan kye xjal b'ix nya'tx tzan Qtata
Dios.

44 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kon-
gan [aj ja' tuq npakb'an kxol kye xjal]:
«Ab'l te aj n'okslan wi'j, nya'tx cha
a'ox wi'j n'okslan sinoke ax ti'j te aj
otzaj lajon wetz.
45 B'ix ab'l te aj nkyin'ok totzqila' ax
n'ok totzqila' te aj otzaj lajon wetz.
46 A'in wetz swal chk'atunal tuj ky-
witz kye xjal, b'ix ma'tx kyin'ul tzani
twitz tx'o'tx' tzan k'on kyten tuj qlolj
kyaqil kye aj okye'okslayon wi'j.
47 Qa at ab'l n'ok xhchan te nyol b'ix
k'onti'l nqet toksla', wetz k'onti'l nxik
nswa' xhcho'nal ti'j tzan tpaj wetz
nya'tx swal xhcho'nal kyi'j kye xjal
in'ul twitz tx'o'tx' sinoke tzan nkolon
kyi'j.
48 Ab'l te aj okyin'elal tik'o' b'ix nlay
xik toksla' te nyol, cha'oj tul te jwisy at
titza' oxe'l swa' tuj il, komo wetz nyol
aj oje xik nq'uma', max tuj te jwisy
otzajelkix na'o' tzan txik swa' tuj il te
aj xjalji.
49 Tzan tpaj wetz k'onti'l nkyinyolin
cha tuj nwi'x-wit n'etz win, sinoke
te Ntat aj otzaj lajon wetz aji ntzaj
q'uman wetz kyaqil aj a tgan tzan txik
nq'uma'.
50 B'ix wetz web'en kyaqil aj ntzaj
tq'uma' te Ntat te jun qanq'in te jun-
ele'x. Ntons, iktza'x te aj oje tzaj
tq'uma' te Ntat ax ikxji wetz nxik
nq'uma'.»

* **12:34** Sal 110:4; Isa 9:7; Ezq 37:25; Dan 7:14 ‡ **12:38** Ax: Qajawil, ¿ab'l oje xik okslan te aj nxik qpakb'a'na? ¿Ab'l qetz oje xik tyek'u' te Qajawil kyaqil tpoder? Isa 53:1. * **12:40** Isa 6:10

13

Aj Tel Xtx'ajo' Jesus Ti'j Kyok Kye Txnaq'atz

1 Ntons atx ch'inky tuq tzan taq'ik
te q'ij Paskw, te Jesus teb'enky tuq ya
ojetq tuq pon or tzan tkaj tsi' ja twitz
tx'o'tx'ni b'ix tzan txik tuq junky'el
tuky'i Stat, b'ix komo nkyeqet tgani'
tuq kyaqil kye aj nkye'okslan tuq ti'j
tzani twitz tx'o'tx', tetz dispwest tuq
tzan tkamik tzan kypaj.
2 Man tuq nkyewa'an te qale', b'ix
komo te Tajaw Choj ojetq tuq xik
tq'uma' tuj tanim te Judas Iskaryot
aj tk'ajol Simon Iskaryot tzan txik
tq'apo' te Jesus,
3 ntons te Jesus, tetz teb'en tuq te
Qtata Dios ojetq tuq kaj tsi' kyaqil tuj
tq'ab' tetz, b'ix teb'en tuq, tetz tzajnaq
tuky'i Qtata Dios b'ix tzikix tuq ma
tz'aj junky'el.
4 Ntons, man tuq nkyewa'an, ojaw
wa'let b'ix owel tin te xtxo'w b'ix otzaj
tin jun twayj, owok tk'alo' twi' tkux,
5 b'ix yaji oqex tsi' a' tuj jun tuk'lal
b'ix owokten tx'ajol ti'j kyok kye tx-
naq'atz b'ix owel tky'ixwinsa' tuky'i
te twayj aj atok tuq twi' tkux.
6 Ya ma tz'el xtx'ajo' tuq ti'j toq te
Simon Xhpe'y, te Simon Xhpe'y oxik
tq'uma': «Tat, ¿ti'tzun, a'ich yatz ox-
hch'elal tx'ajon ti'j woq?»
7 Yaji te Jesus oxik tq'uma':
«Ajna'l k'onti'l n'el aniky' ti'j aj nqet
nk'ulu'ni, per mas yaj owelal aniky'
ti'j.»
8 Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma': «Wetz
nlay. K'on tz'el atx'ajo' ti'j woq.»
Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz: «Qa
nlay tz'el ntx'ajo' ti'j awoq, ntons nlay
b'antik tzan awok lapet wi'j.»*
9 Tzaj te Simon Xhpe'y, oxik
tq'uma': «Qa ikxji, ntons nya'tx a'ox
ti'j woq sinoke kyaqil nq'ab' b'ix
nwi'.»
10 Oxik tq'uma' junky'el te Jesus:
«Ab'l te aj ma'tx tz'ichin nya'tx pre-
sis tzan tel xtx'ajo' kyaqil xhchi'jel
sinoke a'ox te toq tzan tpaj saq kyaqil
xhchi'jel. Etetz saq etanim, anke
nya'tx ekyaqil.»
11 Tetz oxik tq'uma', "Nya'tx ekyaqil
[saq etanim]" tzan tpaj teb'enky tuq
ab'l te aj oxe'l q'apon tetz.
12 Ya ma mankun xtx'ajon ti'j kyoq
kye txnaq'atz, owok tsi' junky'el te
xtxo'w b'ix oqet wit'let junky'el kxol
b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿N'el etetz
eniky' ti'j aj ma'tx qet nk'ulu'ni?
13 Etetz n'ok eq'uma' wetz
"Xnaq'tzon" b'ix "Qajawil," b'ix ikxji
nkxyolin galan tzan tpaj a'inkix wetz
iktza' aj n'eq'uma'ni.
14 Qa wetz ma tz'el ntx'ajo' ti'j etoq
etetz b'ix wetz a'in te xnaq'tzon b'ix
te etajawil, ntons presis tzan ek'ulun
ikxji etetz exolx tzan tel etx'ajo' ti'j
etoq.
15 Wetz ma'tx kaj nyek'u' etetz, ik-
tza'x ma'tx qet nk'ulu' ax ikxji etetz
intqet ek'ulu'.*
16 Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an
b'an'ax, k'onti'l jun mosj mas nim
tajwalil twitz te tpatron* b'ix k'onti'l
jun mandader mas nim tajwalil twitz
te aj otzaj lajon tetz.
17 Galan oky'el eti'j tzan Qtata Dios
qa n'ox tuj ewi' kyaqil ntzani b'ix qa
nqet ek'ulu'.
18 K'onti'l nkyinyolin eti'j etetz
ekyaqil. Wetz web'en ab'le' aj oje
kye'el njoyo', per nkyinyolin ikxjani
tzan tpaj oky'elkix iktza'x tz'ib'ankaj
tuj te Tu'jal Dios aj ja' nyolin ikxjani:
"Te aj nxik nmojla' nlaq tuky'i'l,
ojawel meltz'jik wi'j."*
19 Wetz nxik nq'uma' b'eyx etetz
ajna'l, ikxji oj tky'ik ntzani oxe'l etok-
sla' wetz a'in kixi' [Dios].
20 Wetz oxe'l nq'uma' etetz
b'an b'an'ax, ab'l aj okyetk'amo'tz
ab'le'chq aj okyexe'l nlajo' te nky'ixel,
nkyintk'amo' a'in; b'ix ab'l te aj
nkyintk'amo', ntk'amo' te aj otzaj
lajon wetz.»*

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Aj Oxe'l

* **13:8** Ax: nlay b'antik tzan awok te wetz. * **13:15** Mat 20:28; Mak 10:45; Luks 22:27 * **13:16** Mat 10:24; Luks 6:40; Wnch 15:20 * **13:18** Sal 41:9 * **13:20** Mat 10:40; Mak 9:37; Luks 9:48; 10:16

Q'apon Tuq Tetz Tzan Tkamik
Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luks 22:21-23

21 Yaji, ya ma xik tq'uma' te Jesus kyaqil ntzani, oxik tanim tuj b'is b'ix oxik tq'uma' b'an xtxolil kyetz ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, jun aj etetz exol okyinxe'l tq'apo'.»
22 Ntons kye txnaq'atz e'aq'ik tzan tox kyen tuj kywitz, k'onti'l tuq kyeb'en ab'l tuq qi'j nyolin ikxji.
23 Jun txnaq'atz aj nqet tuq b'an tgani' wit'likqet tuq qaynin tk'atzaj,
24 b'ix yaji te Simon Xhpe'y oxik tsi' jun señ te tetz tzan tuq txik xhcha'o' tetz te Jesus ab'l tuq qi'j nyolin.
25 Yaji te aj junky owok laq'chet ch'inky ti'j te Jesus, oxik xhcha'o' ikxjani: «Tat, ¿ab'ltzun aj oxe'l q'apon te yatz?»
26 Te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Wetz oqtex nmu'u' jun pedas wab'j, ab'l qetz oxe'l nsi', ajitzun tetz.» Ntons yaji oqex tmu'u' jun wab'j b'ix oxik tsi' te Judas Iskaryot aj tk'wa'al Simon Iskaryot.
27 Ya ma ky'ik tk'amo' te Juds te wab'j b'eyxnajji te Satanas oqex tuj tanim te Juds. Astilji te Jesus oxik tq'uma' tetz: «Aj presis tzan tqet ak'ulu', inqet ak'ulu' naj.»
28 Kyaqil kye aj nkyewa'an tuq twi' te mes, nijunwt owel tniky' tistil tuq te Jesus nxik tq'uma' tetz ikxji.
29 Komo te Juds aji tuq tetz k'u'ul te tqatel tmin, ntons junjun kyetz tuj kynab'l qa te Jesus nxik tuq tq'uma' tzan stzaj tuq tloq'o' kyaqil tidi'chq aj owokeyon tuq te kyetz tzan tpaj te q'ij, qatzun aj presis kye meb'a' xjalji.
30 Ntons ya ma ky'ik tk'amo' te Juds te wab'j, b'eyx owetz, b'ix ojetq tuq qoyupan.

Aj Tkaj Tq'uma' Jesus Tzan Kyqet Qgani' Qerman

31 Ya ma tz'etz te Juds, te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Ajna'l owokel en te tume'l b'an'ax wi'j iktza'xkix [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] b'ix tzan tpajji owokel en te tume'l b'an'ax ti'j te Qtata Dios iktza'xkix tetz.
32 B'ix qa tzan npaj wetz owokel en te tume'l b'an b'an'ax ti'j te Qtata Dios iktza'xkix tetz, ntons ax ti'jx te Qtata Dios oxe'l tyek'u' te tume'l b'an b'an'ax wi'jx wetz, b'ix oxe'l tyek'u' naj.
33 Etetz nk'wa'al, wetz ya nlay kyinqeten etuky'i'l nim tyempky. Iktza'x oxik nq'uma' kye xjal† ax oxe'l nq'uma' etetz: "Etetz okxjoyoyon wi'j, per aj ja' ma kyinxik wetz, etetz nlay b'antik tzan exik wuky'i'l."*
34 Ajna'l okajel nq'uma' jun tume'l ak'a'j titza' ngan tzan ek'ulun: Intqet egani' etib' exolx. Iktza'x wetz okx'el ngani', ax ikxji intxik etin etib' etetz.*
35 Qa etetz oqtel egani' etib'x exol ntons ikxji kye xjal owokel kye'e' qa etetz a'ix nxnaq'atz.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Te Xhpe'y Oqtel Tewa' Qa Totzqi' Tetz
Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luks 22:31-34

36 Yaji te Simon Xhpe'y oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, ¿ja' yatz ma txik?» Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' tetz: «Ajna'l aj ja' wetz ma kyinx, yatz nlay b'antik tzan axik wuky'i'l, per otxe'l mas yaj.»
37 Ntons te Xhpe'y oxik tq'uma': «Tat, ¿tistil wetz nlay b'antik tzan nxik awuky'i'l ajna'l? Wetz dispwest atin ajna'l tzan nkamik tzan apaj yatz.»
38 Te Jesus oxik tq'uma' tetz: «¿B'an'ax dispwest atich tzan akamik tzan npaj wetz? Oxe'l nq'uma' yatz te b'an'ax, mina' tuq tjaw oq' te to'k, yatz ojetq qet awewa' oxmaj qa yatz awotzqimin.»

14

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tzan Tmeltz'jik Eq'il Kye Aj Nkye'okslan Ti'j

1 «K'on kxb'isun etetz tuj etanim; intok wit'let ek'u'j ti'j te Qtata Dios b'ix intok wit'let ek'u'j wi'j wetz.

† **13:33** Kye xjal judiy. * **13:33** Wnch 7:34 * **13:34** Wnch 15:12,17; 1Wnch 3:23; 2Wnch 5

2 Tuj tjay Ntat ketant ja' tzan eten;
qa nya'tx-wit ikxji, wetz oxik-tal
nq'uma' etetz. Per wetz okyinxe'l
k'ulul jun luwar te etetz.
3 Qa wetz ma kyinx k'ulul ja' tzan
eten, wetz kyin'ul junky'el b'ix okxe'l
weq'i'. Ikxji okxteyon etetz aj ja' wetz
okyinqtelten.
4 B'ix etetz eteb'en te b'ey aj ja' wetz
okyinxe'l.»
5 Yaji oxik tq'uma' te Maxh tetz:
«Tat, qetza k'onti'l qeb'ena aj ja' otxe'l.
¿Titza' owelal qniky'a ti'j te b'ey?»
6 Ntons te Jesus oxik tq'uma': «A'in
wetz te b'ey b'ix te b'an'ax b'ix te aj
nxik sin etanq'in; a'ox tzan npaj wetz
b'a'n tzan epon tuky'i Ntat.*
7 Komo etetz etotzqi' a'in, ax
etotzqi' te Ntat. Ajna'l oje tz'ok
etotzqila' te Ntat b'ix oje tz'ok eten.»
8 Yaji te Lip oxik tq'uma' ikxjani:
«Tat, instzaj ayek'u' ch'in te Qtata Dios
tzan txik qen. Aj nini kabal te qetza.»
9 Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Lip,
wetz ky'ila'j tyemp nqetlenten
etuky'i'l, b'ix ¿mina' tel aniky' wi'j?
Ab'l te aj oje kyin'ok ten, oje tz'ok ten
te Qtat. ¿Tistil ntzaj eqani' tzan txik
nyek'u' te Qtat etetz?
10 ¿K'onti'l n'awoksla' qa wetz tuky'i
Qtat cha jun-oq a'o', b'ix te Qtat
wuky'i'l ax jun-oq a'o'? Kyaqil aj
nyol aj nxik nq'uma' etetz, nya'tx cha
nyolx-oq [sinoke te Qtat], b'ix te Qtat
aj jun-oq wuky'i'l, aji tetz nk'ulun te
aj nqet nk'ulu'.
11 Pe'etokslan waq, wetz tuky'i Qtat
cha jun-oq a'o', b'ix te Qtat wuky'i'l ax
jun-oq a'o'; pe'etokslan waq nkesey
cha a'ox ti'j aj nqet nk'ulu' tzan tpaj
tetz.
12 Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an
b'an'ax, ab'l aj owokslayon wi'j,
kyaqil aj nqet nk'ulu' wetz ax tetz
oqtel tk'ulu', b'ix oqtel tk'ulu' mas
nim twitz te aj oje kyeqet nk'ulu' wetz
tzan tpaj wetz ma kyinxik aj ja' atqet
te Qtat.
13 B'ix kyaqil aj oxe'l eqani' iktza'
nky'ixel a'ix, wetz oqtel nk'ulu' tzan
tok en te tume'l b'an b'an'ax ti'j te Ntat
iktza'xkix tetz, ikxji owokel en tzan
npaj wetz aj tk'ajol a'in.
14 Qa at tidi' aj otzajel eqani' iktza'
nky'ixel a'ix, wetz oqtel nk'ulu'.»*

A Te Jesus Swal Txew Dios Tuj Qanim

15 «Qa etetz nkyinqet egani', intqet
etoksla' te aj nxik nq'uma'ni.
16 B'ix wetz oqtel nwitz twitz te Qtat
tzan stzaj tlajo' junky oneyon te etetz
tzan sten etuky'i'l b'eyx te jun-ele'x.
17 A te Txew aj nyolin te tume'l
ti'j te b'an'ax, b'ix kye xjal aj
k'onti'l nkye'okslan nlay b'antik tzan
kyk'amon tetz tzan tpaj k'onti'l n'ok
kyen b'ix k'onti'l n'ok kyotzqila'.
Yatzun etetz oje tz'ok etotzqila' tzan
tpaj atqet etuky'i'l b'ix oqtexten tuj
etanim.
18 Wetz nlay kxkaj nkola'; okyin-
meltz'jel junky'el etuky'i'l.
19 Ya nya'tx nim tyemp akyinqet
tzani, kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan
wi'j nlay kyin'ok kyen. Per yatzun
etetz okyin'okel eten tzan tpaj wetz
itz'ojin, b'ix ax etetz okx'anq'iyon.
20 Tuj aj q'ijji etetz owelal eniky',
wetz akyinqet tuky'i Ntat, b'ix aky-
inqet etuky'i'l b'ix etetz atikxqet
wuky'i'l.
21 Ab'l te aj ntk'amo' te aj nxik
nq'uma' b'ix nqet tk'ulu' ikxji, ntons
nqet tyek'u' b'an b'an'ax nkyinqet
tgani', b'ix te Ntat oqtel tgani' ab'l
aj nkyinqet tgani', b'ix ax wetz oq-
tel ngani' b'ix onk'ulu'tz tzan wok
totzqila'.»
22 Ntons te Juds oxik xhcha'o' tetz,
nya'tx Juds aj Iskaryot sinoke te
junky Juds, oxik xhcha'o' tetz ikxjani:
«Tat, ¿tistil ayek'u'tz awib' a'ox te
qetza b'ix nya'tx kywitz kyaqil kye
xjal twitz tx'o'tx'?»
23 Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz:
«Ab'l aj nkyinqet tgani', nqet toksla'
te nyol b'ix te Ntat oqtel tgani' tetz,

* **14:6** Mat 11:27; Wnch 1:18; 6:46; Kya 4:12; Efe 2:13; 1Tim 2:5; Ebr 4:14; 10:19-22 * **14:14** Mat 7:7-11; Luks 11:9-13; Wnch 15:7,16; 16:23-24; 1Wnch 3:21-22; 5:14-15

wetz tuky'i Ntat oqo'ulelna najayon
tuj tanim.
24 Ab'l te aj k'onti'l nkyinqet tgani',
k'onti'l nqet toksla' te aj nxik nyoli'.
Te nyol aj nxik nq'uma' etetz nya'tx
cha tuj nwi'x-oq sinoke tyol Ntat, te
Ntat aj otzaj lajon wetz.
25 Wetz nxik nq'uma' kyaqil ntzani
te etetz tzunxk tuq akyinqet etuky'i'l.
26 Per yaji te Ntat otzajel tlajo'
te Txew te nky'ixel aj owoneyon
etuky'i'l, b'ix tetz oxe'l txnaq'tza'
tidi'chq etetz b'ix otzajel tna'o' tuj
etanim kyaqil aj ma'tx xik nq'uma'
te etetz.
27 A'in wetz nkyinchewsan
ek'u'j b'ix nya'tx iktza' kye xjal
nkyechewsan kyanim xjal. K'on
kxb'isun tuj etanim b'ix k'on kxob'.
28 Etetz oje tz'ok echa'o' aj oje xik
nq'uma' etetz, wetz okyinxe'l b'ix
kyin'ul junky'el etuky'i'l. Qa etetz
nkyinqet egani', ntons nkxchalaj-talo
tzan tpaj wetz okyinxe'l tuky'i Ntat,
komo te Ntat mas nim tajwalil nwitz
wetz.
29 Wetz ma'tx xik nq'uma' etetz
ntzani mina'x tuq tky'ik, ikxji cha'oj
tky'ik, etetz etoksla'tz.
30 Nlay b'antik tzan nyolin nim
etuky'i'l tzan tpaj tzul te twitzale' ti'j
[te nya'tx galan] twitz ja tx'o'tx'ni.
Tetz k'onti'l tajwalil tzan tk'ulun
mandad wi'j,
31 per a tgan tzan tok kcha'o' kyaqil
kye xjal, wetz nqet ngani' te Qtata
Dios b'ix nqet nk'ulu' iktza' tetz otzaj
tq'uma'. ¡Pe'ejaw wa'let waq! ¡Qwa'q!»

15

A Te Jesus Ntzaj Sin Qbalor Tzan Qten Jwert Tuky'i Qtata Dios

1 «Wetz a'in iktza' te toqil awalj ub
b'an b'an'ax, b'ix a te Ntat a tetz iktza'
te aj k'ulul kwent te awalj.
2 Kyaqil aj nq'ab'al iktza' tq'ab' te
awalj b'ix qa k'onti'l nwitzan, owelal
xtx'emu', per qa nkaj twitz, owelal
tisa' ti'j tzan twitzan mas.
3 Yatzun etetz saq etanim tzan tpaj
te aj nyol oje xik nq'uma' etetz.
4 K'on kyinkaj ekola'; pe'eten
junch'in wuky'i'l b'ix ikxji wetz oky-
inqtelten junch'in etuky'i'l; pe'eten
junch'in wuky'i'l iktza' tq'ab' awalj
nlay kaj twitz qa k'onti'l lak'o' tib'
ti'j te toq, ax ikxji etetz qa k'onti'l
atikxqet wuky'i'l.
5 A'in wetz iktza' toq jun awalj
b'ix a'ix etetz iktza' te nq'ab'al iktza'
tq'ab' te awalj. Ab'l te aj oteyon
junch'in wuky'i'l b'ix qa wetz akyin-
qet junch'in tuky'i'l, tetz ob'antel nim
galan titza' [tzan npaj wetz].* Komo
nlay b'antik ek'ulun ch'inwt qa wetz
k'onti'l akyinqet etuky'i'l.
6 Ab'l te aj okyinkajel tkola', tetz
owelal in iktza' tq'ab' te awalj,
oky'ixwel b'ix ojawel chimo' b'ix
owokex xo'o' tuj q'aq' b'ix owokel
tq'aq'b'el.
7 Qa etetz nlay kyinkaj ekola' b'ix
te nyol nlay tz'aj enajsa', ntons b'a'n
tzan txik eqani' aj tidi' egan b'ix ikxji
oqtel k'ulet.
8 Ikxji owokel en te tume'l b'an
b'an'ax ti'j te Ntat iktza'xkix tetz, tzan
tpaj etetz oqtel ek'ulu' nim galan
[tzan npaj wetz]† b'ix ikxji etetz nqet
eyek'u' qa b'an'ax a'ix nxnaq'atz.
9 Wetz nkxqet ngani' iktza'x nky-
inqet tgani' te Ntat. Pe'eten junch'in
wuky'i'l tzan tok eten titza' wetz
nkxqet ngani'.
10 Qa etetz oqtel etoksla' kyaqil
aj nxik nq'uma' ntons etetz atikxqet
junch'in wuky'i'l b'ix owokel eten
titza' nkxqet ngani'. Iktza'x wetz nqet
woksla' aj ntzaj tq'uma' te Ntat b'ix
k'onti'l nkaj nkola' b'ix ikxji n'ok wen
titza' tetz nkyinqet tgani'.
11 Wetz nkyinyolin etuky'i'l ikxjani
tzan echalaj junch'in wuky'i'l b'ix
tzan echalaj b'an byenech.
12 Aj ntzani wetz nxik nk'ulu' man-
dad te etetz, tzan tqet egani' etib'*
iktza'x wetz nkxqet ngani'.
13 Jun xjal aj b'an'ax nqet tgani'

* **15:5** Ax: tetz nwitzan. † **15:8** Ax: qa etetz nkxwitzan. * **15:12** Wnch 13:34; 15:17; 1Wnch 3:23; 2Wnch 5

tajyol, dispwest tzan tkamik tzan tpaj tajyol.
14 Etetz a'ix wajyol qa etetz nqet ek'ulu' iktza' wetz nxik nq'uma'.
15 Wetz k'onti'l n'ok nq'uma' etetz nmos, tzan tpaj te jun mosj k'onti'l n'el tniky' tidi' ntb'isu' te tajawil, per etetz a'ix wajyol tzan tpaj wetz oje xik nq'uma' etetz kyaqil aj otzaj tq'uma' te Ntat wetz.
16 Etetz nya'tx a'ix okx'el joyon te wetz sinoke a'in in'el joyon te etetz b'ix wetz okxkaj nsi' tzan exik tzan ek'ulun nim galan [tzan npaj wetz]‡ b'ix tzan tel jun galan aj nlay ponaj. Ikxji kyaqil aj oxe'l eqani' te Ntat iktza' nky'ixel a'ix, tetz otzajel tsi'.
17 Wetz nxik nq'uma' etetz ntzani: Intqet egani' etib'x exolx.»

Kye Aj K'onti'l Nkyexnaq'tzan Oqo'okel Kyq'oji' Iktza'x Owok Kyq'oji' Te Jesus

18 «Qa kye xjal okx'okel kyq'oji', instzaj ena'o' etetz, wetz ax in'ok q'oji' tb'ay ewitz etetz.
19 Qa etetz parejix-wit naqe kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan, ntons tzun-tal nkxqet kyjiq'b'a'. Per etetz ya nya'tx a'ix naqe kye ja xjalni tzan tpaj wetz a'in intzaj uk'len te etetz kxol kyetz, astilji kyetz nkx'ok kyajq'oja'.
20 Instzaj ena'o' te aj oje xik nq'uma': "Nijunwt mosj mas nim tajwalil twitz te tpatron."* Iktza' kye xjal in'ok kyajq'oja', ax ikxji etetz okx'okel kyajq'oja'; b'ix qa kye xjal e'okslan ti'j aj oxik nq'uma' ntons ax ikxji oxe'l kyoksla' aj oxe'l eq'uma'.
21 Kyaqil ntzani oky'el eti'j tzan tpaj etokslb'en wi'j, komo k'onti'l kyotzqi' te Qtata Dios aj otzaj lajon wetz.
22 K'onti'l-wit wetz in'ul b'ix k'onti'l-wit inyolin kxol kyetz, ntons k'onti'l-tal kchoj, per ajna'l k'onti'l ja' b'a'n tzan kykolet ti'j kchoj.
23 Ab'l te aj nkyin'ok tajq'oja', ax n'ok tajq'oja' te Ntat.
24 Qa wetz k'onti'l-wit oqet nk'ulu' kxol kyetz te nk'ulb'en aj nijunwt xjal oje qet k'ulun tetz tb'aya', ntons kyetz k'onti'l-tal kchoj. Per kyetz oje tz'ok kyen b'ix nkyin'ok kyq'oji' b'ix ax n'ok kyq'oji' te Ntat.
25 Per kyaqil ntzani nky'ik tzan tponkix iktza'x tz'ib'ankaj tuj te Kawb'il ikxjani: "Wetz in'ok kyq'oji' b'ix k'onti'l tuq npaj."*
26 Per cha'oj tul te aj owoneyon etuky'i'l aj otzajel nlajo', aj tzajnaq tuky'i Ntat, te Txew aj jun yolin ti'j te b'an'ax, tetz oyoliyon te b'an'ax wi'j
27 b'ix ax etetz okxyoliyon wi'j tzan tpaj atx b'an tb'ay-el atikxqet tuq wuky'i'l.»

16

1 «Kyaqil ntzani ma'tx xik nq'uma' etetz tzan k'on tkaj ekola' tzan tok wit'let ek'u'j wi'j.
2 Okx'elatz kyin kyuj kye jay nab'il Dios b'ix tzul jun tyemp ab'l aj okxtel kykansa' okyq'uma'tz jun galan nkyek'ulun te Qtata Dios.
3 Kyetz oqtel kyk'ulu' ikxjani tzan tpaj k'onti'l kyotzqi' te Ntat b'ix ax k'onti'l kyotzqimin wetz.
4 Per wetz ma'tx xik nq'uma' kyaqil ntzani etetz ikxji oj tky'ik kyaqil ntzani otzajel ena'o' wetz ikxji oxik nq'uma'. K'onti'l oxik nq'uma' etetz oqtxi' tzan tpaj wetz akyinqet tuq exol.»

A Te Txew Dios Nnimsan Jk'u'j

5 «Wetz ajna'l ma kyinxik tuky'i te aj otzaj lajon te wetz b'ix nijunwt te etetz ntzaj xhcha'o' ja' ma kyinx.
6 Te etanim b'an nb'isun tzan tpaj ma'tx xik nq'uma' etetz ntzani.
7 Per wetz oxe'l nq'uma' te b'an'ax etetz, wetz a tgan tzan nxik tzan tok jun galan te etetz, qa wetz nlay kyinxik ntons nlay tzul te aj owoneyon etuky'i'l. Qa wetz ma kyinxik ntons otzajel nlajo'.
8 Oj tul tetz, tetz oxe'l tyoli' tuj kyanim kye xjal ti'j te kchoj b'ix ti'j te tume'l tzan kyb'et b'ix ti'j te jwisy.
9 Oxe'l tyoli' ti'j kyaqil te kchoj tzan tpaj k'onti'l nkye'okslan wi'j.

‡ **15:16** Ax: ewitzan. * **15:20** Mat 10:24; Luks 6:40; Wnch 13:16 * **15:25** Sal 35:19; 69:4

10 B'ix oxe'l tyoli' tuj kyanim titza'
tzan kyb'et tuj tume'l tzan tpaj ma ky-
inxik tuky'i Ntat b'ix ya nlay kyin'ok
eten.
11 B'ix oxe'l tyek'u' ti'j te jwisy tzan
tpaj oje kaj q'uma' tzan txik si' tuj il te
twitzale' [ti'j te nya'tx galan] twitz ja
tx'o'tx'ni.
12 At tidi'chq aj presis tzan txik
nq'uma' etetz per ajna'l nlay xik
nq'uma' tzan tpaj owokel b'an kwest
te etetz.
13 Per oj tul te Txew aj b'an'ax
yolin, tetz oxe'l tyek'u' etetz kyaqil te
b'an'ax tzan tpaj tetz nlay yolin cha
tib'x-oq sinoke oxe'l tq'uma' aj otzajel
q'uma' tetz b'ix oxe'l tq'uma' kyaqil aj
oky'el.
14 Tetz oxe'l tyek'u' te tume'l b'an'ax
wi'j wetz iktza'xkix a'in tzan tpaj tetz
oxe'l tq'uma' etetz kyaqil wi'j wetz.
15 Kyaqil aj at te Ntat kyaqil wetz,
astilji wetz ma xik nq'uma' etetz
kyaqil aj wetz oxe'l tq'uma' te etetz.
16 Nya'tx nim tyemp okyinqtel-
tenky exol, ya nlay kyin'ok eten per
mas yaj okyin'okel eten junky'el.»

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te B'is B'ix Ti'j Te Chalajb'il Aj Owokel Kyen Kye Tx-naq'atz

17 Ntons junjun kye txnaq'atz
nkyeyolin tuq kyib'kyib'x ikxjani:
«¿Tidi' telponx aj ntzaj tq'uma' qetzni,
“nya'tx nim tyemp okyinqteltenky
exol, ya nlay kyin'ok eten per mas yaj
okyin'okel eten junky'el”? ¿B'ix tidi'
telponx “ma kyinxik tuky'i Ntat”?»
18 Nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Tidi'
telponx “nya'tx nim tyemp”? K'onti'l
n'el qniky' ti'j tidi' aj ntq'uma'ni.»
19 Te Jesus owel tniky' kyi'j, kyetz
kygan tuq tzan txik kcha'o' tetz, astilji
oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz
nkxqanin etib'x tidi' telponx aj xtxik
nq'uma' wetz “nya'tx nim tyemp aky-
inqet exol, ya nlay kyin'ok eten per
mas yaj okyin'okel eten junky'el.”
20 Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an
b'an'ax, etetz okx'oq'el b'ix otza-
jel ena'on tetz, b'ix kye xjal aj
k'onti'l nkye'okslan wi'j okyechalajel;
yatzun etetz okxb'isuyon, per mas
yaj okxchalajel.
21 Oj talan jun xuj, b'an nb'isun tzan
tpaj ma'tx pon tyemp, per oj titz'jik
te k'wa'l ya k'onti'l ntzaj tna'o' te xh-
cho'nal aj owok ten, tzan tpaj b'an
nchalaj ti'j te ne' aj ma'tx tz'itz'jik.*
22 Ax ikxji etetz b'an nkxb'isun
ajna'l, per wetz okyin'ulel junky'el
e'el etetz b'ix okxchalajel tuj etanim,
b'ix te chalajb'il tuj etanim nijunwt
ab'l owelal in tetz.
23 B'ix tuj aj q'ijji nlay tzaj echa'o'
wetz ch'inwt, wetz oxe'l nq'uma'
etetz b'an b'an'ax, kyaqil aj oxe'l
eqani' te Ntat iktza' nky'ixel a'ix, tetz
otzajel tsi'.
24 Etetz ajna'l mina' txik eqani'
ch'inwt iktza' nky'ixel a'ix. Intxik
eqani' b'ix [te Ntat] otzajel tsi' tzan
echalaj nim.*
25 Kyaqil aj ntzani ma'tx xik
nq'uma' etetz pur tuky'i yek'b'il, per
tzul jun tyemp aj nya'tx tuky'i yek'b'il
sinoke oxe'l nq'uma' kyaqil xtxolil
etetz ti'j te Ntat.
26 Tuj aj q'ijji oxe'l eqani' tuky'i te
Ntat iktza' nky'ixel a'ix, b'ix ya nya'tx
presis tzan nyolin wetz eti'j twitz tetz
27 tzan tpaj te Ntat nkxqet tgani'
nim tzan tpaj etetz nkyinqet egani'
b'ix etetz n'etoksla' qa wetz tzajnaqin
tuky'i Qtata Dios.
28 Wetz tzajnaqin tuky'i Ntat b'ix
in'ul tzani twitz tx'o'tx', per ajna'l
okajel nsi' junky'el te twitz tx'o'tx' b'ix
ma kyinxik tuky'i Ntat.»
29 Yaji kye txnaq'atz oxik kyq'uma'
ikxjani: «Ajna'l b'an'ax nchyolin xtx-
olil, ajna'l k'onti'l nchyolin tuky'i
yek'b'il.
30 Ajna'l ma'tx tz'el qniky'a awi'j,
yatz aweb'en kyaqil b'ix nya'tx presis
tzan txik qani' [qa b'an'ax awitza'].
Tzan tpaj ntzani, qetza nqoksla'na
yatz tzajnaqich tuky'i Qtata Dios.»
31 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «¿Ntons ajna'l n'etoksla'?

* **16:21** Ax: tzani twitz tx'o'tx'. * **16:24** Mat 7:7-11; Luks 11:9-13; Wnch 15:7,16; Chaw 1:5-6; 1Wnch 3:21-22; 5:14-15

32 Intok esi' enab'l, ma'tx pon or
b'ix etetz oxe'l eslab'u' etib', okx'ajel
ejay b'ix okyinkajel ekola' nchukel
per nya'tx nchukel akyinqet tzan tpaj
te Ntat atqet wuky'i'l.
33 Wetz nxik nq'uma' etetz ntzani
tzan xhchewxik ek'u'j tzan tpaj
woklen etotzqila'. Twitz ja tx'o'tx'ni,
etetz owokel eten xhcho'nal, per
k'on kxb'isun, wetz oje tz'ajtz ti'j
witza' kyaqil te aj nya'tx galan twitz
tx'o'tx'.»*

17

Aj Txnaq'tzan Te Jesus Kyi'j Tx-naq'atz Tzan Tonen Te Qtata Dios Kyi'j

1 Txiklen tq'uma' Jesus ikxjani, yaji
ojax ten twitz ka'j b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «Tat, ma'tx pon or, instzaj
ayek'u' ch'in te tume'l b'an b'an'ax
wi'j wetz iktza'xkix wetz aj ak'wa'al
a'in, tzan txik nyek'u' te tume'l b'an
b'an'ax awi'j yatz iktza'xkix yatz
a'ich.
2 Komo yatz oje tzaj asi' wajwalil
kyi'j kyaqil xjal, tzan txik nsi' kye
kkyaqil aj etzaj asi' wetz jun kyanq'in
te jun-ele'x.
3 B'ix te jun kyanq'in te jun-ele'x
tzan awok kyotzqila' yatz aj b'an
b'an'ax Dios a'ich b'ix tzan wok ky-
otzqila' wetz aj lajomin awitza'.
4 Wetz tzani twitz tx'o'tx' ma'tx
xik nyek'u' te tume'l b'an b'an'ax
awi'j yatz iktza'xkix yatz a'ich, ikxji
ma'tx mankun nk'ulun kyaqil aj okaj
aq'uma' wetz.
5 Ajna'l Tat, tzoqpij ch'in tzan nqet
wit'let tuj nwit'lel tuj ka'j iktza'xkix
tuq wit'likin tuj nwit'lel aj akyinqet
tuq tb'ay awuky'i'l yatz aj mina' tuq
tqet k'ulu' te twitz tx'o'tx'
6 Wetz oje chqet nyek'u' kywitz
kkyaqil kye aj e'el ajoyo' kxol kye
aj twitz tx'o'tx' tzan ktzaj asi' wetz.
Kyetz a'e'kix tuq yatz, b'ix eb'ajtzaj
asi' wetz b'ix kyetz nqet kyoksla' te
ayol.
7 Ajna'l oje tz'el kyniky', kyaqil aj
otzaj asi' wetz, a'ich ostzaj sin tetz
8 tzan tpaj wetz ma'tx xik nq'uma'
kyaqil aj otzaj aq'uma' wetz, b'ix
kyetz ma'tx xik kyoksla' b'ix ma'tx
stz'el kyniky' b'an'ax wetz tzajnaqin
awuky'i'l b'ix ma'tx kyokslaj qa a'ich
oxhstzaj lajon wetz.
9 Wetz nqet nwitz awitz kyi'j
kyetz b'ix nya'tx kyi'j kye aj k'onti'l
nkye'okslan, sinoke kyi'j kye aj etzaj
asi' wetz, tzan tpaj ax kyetz a'e' te
yatz.
10 Kyaqil aj te wetz ax te yatz, b'ix
kyaqil aj te yatz ax te wetz, b'ix kyi'j
kyetz oje tz'ok en te tume'l b'an'ax
wi'j iktza'xkix wetz a'in.
11 Wetz ya nlay kyinqeten twitz
ja tx'o'tx'ni, per kyetz okyeqtelten,
b'ix wetz ma kyinxik awuky'i'l. Yatz
tat, aj b'an k'onti'l achoj, [nqet nwitz
awitz] tzan kyqet ak'ulu' kwent ch'in
kye [aj oje kyetzaj asi' wetz], inkyqet
ak'ulu' kwent ch'in tuky'i awajwalil*
aj otzaj asi' wetz, tzan txik kyeq'i'
kyib' junch'in iktza' qetz eq'i' qib'
junch'in.
12 Aj akyinqet tuq kyuky'i'l, wetz
nkyeqet tuq nk'ulu' kwent tuky'i
awajwalil aj otzaj asi' wetz, b'ix
nijunwt te kyetz exiknaj, a'ox te jun aj
tkajlen si'kix tuj il tzan tky'ik iktza'x
tz'ib'ankaj tuj te Awu'jal.*
13 Ajna'l wetz ma kyinxik aj ja'
yatz atichqet b'ix wetz man aky-
inqet tzani twitz tx'o'tx' nkyinyolin
awuky'i'l tzan kchalaj b'an b'an'ax
mer ikx titza' wetz nkyinchalaj.
14 Wetz ma'tx xik npakb'a' te
apakb'alil kyetz, b'ix nkye'ok ajq'oja'
tzan kye xjal, komo kyetz nya'tx iktza'
kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan, iktza'x
wetz nya'tx a'in iktza' kye xjal aj
k'onti'l nkye'okslan.
15 Wetz nqet nwitz awitz nya'tx
tzan kyel awin kxol kye xjal twitz
ja tx'o'tx'ni, sinoke tzan kyqet akolo'
ch'in ti'j te Twitzale' Joyol Q'oj.
16 Kyetz nya'tx iktza' kye xjal aj
k'onti'l nkye'okslan, iktza'x wetz
nya'tx a'in iktza' kye xjal aj k'onti'l
nkye'okslan.

* **16:33** Rom 8:37; 2Kor 2:14; 1Wnch 4:4; Tmnk 3:21; 5:5 * **17:11** Ax: tuky'i ab'i. * **17:12** Sal 41:9; Wnch 13:18

17 Inkyel apawa' a'ox te yatz ik-
tza'xkix te tume'l b'an'ax, yatz ayol a
te tume'l b'an'axji.
18 Wetz ma'tx kyexik nlajo' kxol kye
xjal tzani twitz tx'o'tx' iktza'x yatz
intzaj alajo' kxol.
19 Wetz oje tz'el npawa' wib'x a'ox
te yatz tzan kypawlet ax kyetz a'ox te
yatz.†
20 Wetz nqet nwitz awitz nya'tx
a'ox kyi'j kyetz sinoke ax kyi'j kye
txq'anky aj okye'okslayon wi'j tzan
tpaj kyyol kyetz aj oxe'l kyq'uma' wi'j
wetz.
21 Ikxji okye'okel cha jun-oq iktza'x
yatz Tat atichqet wuky'i'l b'ix wetz
akyinqet awuky'i'l, ax ikxji kyetz
inkyok quky'i'l tzan kyokslan kye xjal
qa yatz a'ich oxhstzaj lajon wetz.
22 Iktza'x yatz oje tzaj asi' jun
woklen awuky'i'l, ax wetz oje xik nsi'
kyetz jun kyoklen tzan kyok jun-oq
quky'i'l iktza'x qetz cha jun-oq a'o'.
23 Ikxji wetz atinqet kyuky'i'l b'ix
yatz atichqet wuky'i'l tzan kyok
b'an'ax naqekix jun xjal. Ikxji kye
xjal owelal kyniky' b'an'ax yatz a'ich
oxhstzaj lajon wetz b'ix nkyeqet
agani' kye aj lapike' wi'j parej ik-
tza'xkix wetz nkyinqet agani'.
24 Tat, a'ich oxhstzaj sin kyetz te
wetz b'ix ngan tzan kyten wuky'i'l aj
ja' wetz okyinteyon tzan tok kyen nx-
hqitz'unal. A'ich oxhtzaj sin tetz tzan
tpaj ojetq tuq kyinqet agani' aj mina'
tuq tb'antik kyaqil ja twitz tx'o'tx'ni.
25 Tat, yatz aj k'onti'l achoj, kye
xjal k'onti'l kyotzqi' a'ich per wetz
wotzqi' a'ich b'ix kye ja ntzanije',
kyetz kyeb'en a'ich oxhstzaj lajon
wetz.
26 Oje xik nq'uma' kyetz titza' yatz
a'ich b'ix oxe'l nq'uma' masky tzan
tok kyen titza' nkyeqet agani' iktza'
wetz nkyinqet agani' b'ix tzan nten
kxol.»

18

Aj Tjaw Tzyu' Jesus
Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luks 22:47-53

1 Ya ma xik tq'uma' te Jesus kyaqil
ntzani, owex tzi kyuky'i txnaq'atz
b'ix exik tuj jun luwar junxla' te joko'j
Sedron b'ix e'ox aj ja' tuq at awalj.
2 Ax te Juds aj ojaw meltz'jik ti'j
Jesus, tetz ax totzqi' tuq te aj luwarji
tzan tpaj ky'ila'j-el te Jesus owok
xhchimo' tib' kyuky'i txnaq'atz tzi.
3 Ntons yaji te Juds oxik tin jun
b'uch'uj soldad tuky'i junjun mulon
aj lajome' tuq tzan kye pal aj nim
kyajwalil b'ix tzan kye aj b'uch'uj
Parisey, b'ix kyetz eq'i' tuq kyq'anal
b'ix kykandil b'ix eq'i' tuq kymachit
kykansb'il.
4 Ntons komo te Jesus teb'enky tuq
tidi' aj oky'el ti'j, ntons tetz owetz,
otzaj laq'chet kanol kyetz, b'ix oxik
tq'uma' ikxjani: «¿Ab'l n'ejoyo'?»
5 Yaji kyetz oxik kyq'uma' tetz ikx-
jani: «Nqojoyona te Jesus aj Nasaret.»
Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «A'in
wetz.» Te Juds aj nxik tuq q'apon tetz
atqet tuq kyuky'i'l.
6 Ya ma xik tq'uma' te Jesus qa aji
tuq tetz, kyetz eb'aj'aj tz'aqik kyi'jx
twitz tx'o'tx'.
7 Yaji oxik tqani' te Jesus kyetz
junky'el: «¿Ab'l aj n'ejoyo'?» Yaji
kyetz oxik kyq'uma' junky'el: «Nqo-
joyona te Jesus aj Nasaret.»
8 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Wetz ma'tx xik nq'uma'
ententz, a'in wetz. Qa a'in wetz
nkyin'ejoyo', inkxik etzoqpi' kye
txq'anky.»
9 Kyaqil ntzani oky'ik tzan tponkix
tuq iktza'x ojetq tq'umaj te Jesus,
“Tat, nijunwt ma kyexiknaj kye aj
etzaj asi' wetz.”
10 Ntons te Simon Xhpe'y at tuq jun
tk'uxb'al tuj tq'ab', ojatz tin tuj tjay
b'ix owel stz'ito' txkyin aj tb'anq'ab'
te jun xjal tb'i Malk, jun tmos te
twitzale' pal.
11 Te Jesus oxik tq'uma' te Xhpe'y
ikxjani: «Intqex asi' te ak'uxb'al tuj
tjay. Qa te Ntat tgan tzan tky'ik wi'j

† **17:19** Ax: Tzan tok jun galan te kyetz, wetz atok nk'u'j a'ox awi'j, tzan tok ksi' kyetz kyk'u'j a'ox awi'j b'an b'an'ax. * **18:11** Ax: te uk'b'il aj oje tzaj tsi' wetz. * **18:11** Mat 26:39; Mak 14:36; Luks 22:42

te aj nya'tx galanni,* ¿ti'tzun, nlay nk'amoj?»*

Aj Tpon In Jesus Twitz Tji' Te Twitzale' Pal
Mat 26:57-58; Mak 14:53-54; Luks 22:54

12 Ntons te b'uch'uj soldad tuky'i te k'ulul mandad kyi'j b'ix kyuky'i kye mulon aj nkye'aq'unan tuq kye aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, kyetz ojaw ktzyu' te Jesus b'ix oqet kyk'alo' [tq'ab'].
13 Tb'ay oxik kyin tuky'i Anas, tji' Kaypas te twitzale' pal tuj aj aq'b'iji.
14 Te Kaypas, aji tuq tetz te aj ojetq xik q'uman [kyuky'i kye b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol] tijajil Israel qa b'a'n tuq qa jun xjal ma kamik tzan kypaj kyaqil kye xjal.*

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y K'onti'l Tuq Totzqi' Te Jesus
Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luks 22:55-57

15 Ntons te Simon Xhpe'y b'ix junky txnaq'atz Jesus exik lapet ti'j Jesus [aj txik eq'i' tzan kye xjal]. Komo te junky otzqi'mj tuq tzan te twitzale' pal, owox tuky'i Jesus stzi' tjay te pal.
16 Te Xhpe'y ax tuq atqet stzi' te lamel tzijay, astilji owetz te junky aj tuky'i'l b'ix oyolin tuky'i te aj nxb'uqin tuq te lamel b'ix oxik tq'uma' tzan tox tin tuq te Xhpe'y tuky'i'l tuj tjay te pal.
17 Ntons te xuj aj nxb'uqin tuq te lamel oxik tq'uma' te Xhpe'y ikxjani: «¿Ti'tzun, nya'tx a'ich yatz jun kye aj txnaq'atz te aj xjal ni'n?» Ntons te Xhpe'y oxik tq'uma' tetz: «Nya'tx a'in wetz.»
18 Ntons, tzan tpaj ajun che'w tuq, kye mosj b'ix kye mulon oqet ksi' kyq'aq', nkyeq'exnen tuq b'ix ax tuq te Xhpe'y nq'exnen tuq junch'in kyuky'i'l.

Aj Tqet Pich'o' Jesus Tzan Te Twitzale' Pal
Mat 26:59-68; Mak 14:55-64; Luks 22:66-71

19 Bwen, te twitzale' pal owaq'ik tzan txik tqani' tuky'i Jesus kyi'j kye txnaq'atz b'ix ti'j te aj nxik tuq txnaq'tza'.
20 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz nxik nq'uma' tuq kyaqil tume'l kywitz kyaqil xjal, nkyinxnaq'tzankix tuq kye xjal kyuj kye jay nab'il Dios, b'ix tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios aj ja' kyaqil kye xjal aj tijajil Israel n'ok kchimo' kyib', b'ix k'onti'l tidi' ma'tx nyolij ewj-wit.
21 ¿Tistil ntzaj acha'o' wetz? Intxik acha'o' kyuky'i kye aj in'ok kcha'o' b'ix tidi' aj nxik nq'uma' tuq kyetz, komo kyetz kyeb'en aj nxik tuq nq'uma' kyetz.»
22 Txiklen tq'uma' te Jesus ikxji, tzaj te jun mulon aj atqet tuq tk'atzaj te Jesus, owok tloqi' tq'o'tx te Jesus b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, ikxji n'aj atzaq'b'e' te twitzale' pal?»
23 Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Qa nya'tx galan aj ma'tx xik nq'uma'ni, intxik ayoli' alkyetz te aj nya'tx galan. Per komo galan te aj ma'tx xik nq'uma', ¿tistil nkyin'ok ab'uju'?»
24 Tzaj te Anas, oxik tsama' b'an waku' tuky'i Kaypas te twitzale' pal.

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y Junky'el K'onti'l Tuq Totzqi' Te Jesus
Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luks 22:58-62

25 Ntons yatzun te Xhpe'y, tetz atqet tuq nq'exnen tuq teq'aq' b'ix oxik cha'o' tetz ikxjani: «¿Nya'tx petzun yatz a'ich jun kye aj txnaq'atz ja xjalni?» Yaji tetz oqet tewa' b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Nya'tx a'in wetz.»
26 Yaji tzaj jun tmos te twitzale' pal, jun xjal aj kyfamily kyib' tuq tuky'i te aj owel tz'ito' txkyin tzan te Xhpe'y, tzaj tetz, oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, nya'tx a'ich yatz oxhch'okwen ajunich tuq tuky'i'l tuj te awalj?»
27 Yaji te Xhpe'y oqet tewa' junky'el, b'eyxnajji ojaw oq' jun to'k.

Aj Tpon In Jesus Twitz Pilat
Mat 27:1-2; Mak 15:1-5; Luks 23:1-5

* **18:14** Wnch 11:49-50

28 Ntons owetz kyin te Jesus tuj tjay te Kaypas b'ix oxik kyin tuj tdespach te Pilat te twitzale' k'ulul mandad aj Rom. Komo ya ch'inky tuq qxhk'ate' [tzan tpon te q'ij b'an xjan], kye xjal aj tijajil Israel k'onti'l e'ox tuj te despach tzan k'on ktz'ilan tuj kyanim tzan kywa'an tuj te q'ij Paskw.

29 Ntons te Pilat owetz yoliyon kyuky'i'l b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tidi' til ja xjal aj ma'tx tzul etin tzanini?»

30 Ntons kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qa nya'tx-wit jun xjal aj at til, k'onti'l-tal ma tzul jq'apo'tzna awuky'i'l.»

31 Ntons te Pilat oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intxik etin etetz, pe'ek'ulun etetz tuky'i'l iktza'x nyolin tuj ekawb'il.» Yaji kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Per qetza qxjalil k'onti'l qoklena tzan tqet jkansa' jun xjal.»

32 Ikxji oky'ik tzan tponkix tyol te Jesus aj txik tq'uma' titza' tuq tetz okamel.*

33 Yaji te Pilat owox tuk'le' te Jesus tuj te tdespach b'ix oxik tqani' tetz ikxjani: «¿A'ich pe' yatz te twitzale' k'ulul mandad kxol kye axjalil aj tijajil Israel?»

34 Te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¿Aj ntzaj acha'o' wetzni, tuj awi'x pe' n'etz awin qatzun cha oxik q'uma' wi'j tzan junkyji?»

35 Ntons te Pilat owaj stzaq'b'e' tetz ikxjani: «¿A'in petzun wetz jun aj tijajil Israel? Kye axjalil b'ix kye pal aj nim kyajwalil ma'tx chkaj kyq'apo' tuj nq'ab'. ¿Tidi' ma ak'uluj?»

36 Te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz wajwalil tzan nk'ulun mandad nya'tx iktza' kye xjal nkyek'ulun mandad twitz ja tx'o'tx'ni. Qa cha iktza'-wit kyetz nkyek'ulun mandad tzani twitz ja tx'o'tx'ni, ntons kye aj nkye'onen te wetz okyeq'ojiyontal tzan kykolon wi'j tzan k'on nxik q'apo' tuj kyq'ab' kye xjal aj tijajil Israel [aj nkyeq'ojin wi'j]. Wetz wajwalil tzan nk'ulun mandad nya'tx iktza' kye xjal tzani twitz tx'o'tx'.»

37 Ntons te Pilat oxik xhcha'o' tetz: «¿Ntons yatz b'an'ax pe' a'ich jun twitzale' k'ulul mandad?» Te Jesus owaj stzaq'b'e': «Iktza'x ma'tx tzaj aq'uma'ni, wetz a'in jun twitzale' k'ulul mandad. Astilji wetz in'ul, in'itz'jik tzani twitz tx'o'tx', tzan txik nyoli' te tume'l b'an'ax, b'ix kyaqil kye aj nkye'okslan te b'an'ax, n'ok kysi' kywi' wi'j.»

38 Ntons te Pilat oxik xhcha'o': «¿Tidi' te b'an'ax?» Ntons owetz junky'el b'ix oxik tq'uma' junky'el kye xjal ikxjani: «Wetz n'el tuj nwitz te ja xjalni k'onti'l jun til.

39 Per komo etetz naq'ikixkixi' tzan txik ntzoqpi' jun aj pres tuj te q'ij Paskw, ¿egan pe' tzan txik ntzoqpi' te aj [n'ok q'uma' te] twitzale' k'ulul mandad eti'jni?»†

40 Ntons kyaqil eb'ajjaw siky'in kongan, oxik kyq'uma' ikxjani: «¡K'on xik atzoqpi' te nini! ¡Mejor intxik atzoqpi' te Barabas!» Komo te Barabas jun xjal aj [kygan tuq kye xjal tzan tpaj tetz] nq'ojin tuq kyi'j kye k'ulul mandad [aj Rom].*

19

Aj Txik Q'uma' Tzan Tkamik Te Jesus
Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luks 23:13-25

1 Ntons te Pilat oxik tq'uma' tzan txik kyin te Jesus b'ix tzan txik si' xhchikot.

2 Ntons kye soldad oqet kxpatx'i' jun koron pur ky'i'x* b'ix ojax ksi' tuj twi', b'ix owok ksi' jun tq'anaq kyaq q'eqmuqin [te xmayb'il tetz].†

3 B'ix nkye'ok tuq laq'chet ti'j b'ix nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Tz'okxwit jun galan awi'j yatz aj twitzale' k'ulul mandad kyi'j kye aj tijajil Israel.» Per yaji n'ok tuq kyloqi' tq'o'tx.

* **18:32** Wnch 3:14; 12:32 † **18:39** Ax: te twitzale' k'ulul mandad kye xjal judiy. * **18:40** Mat 27:16; Mak 15:7; Luks 23:19 * **19:2** Jun koron telponx tajwalil jun twitzale' k'ulul mandad, per jun koron ky'i'x cha te xmayb'il tuq tetz. † **19:2** Jun tq'anaq kyaq q'eqmuqin telponx tuq iktza' tq'anaq jun twitzale' k'ulul mandad kxol, per cha te xmayb'il te tetz owok ksi'.

4 Yaji owetz junky'el te Pilat b'ix
oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «Instzaj eten, wetz ma'tx tz'etz win tzan
tok eten, wetz k'onti'l jun til n'oknoj
witza'.»
5 Ntons te Jesus owetz b'ix atjax
tuq te koron ky'i'x tuj twi' b'ix atok
tuq tq'anaq kyaq q'eqmuqin. Te Pilat
oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ntzani te
xjal.»
6 Ya ma xik kye'e' kye pal aj nim
kyajwalil b'ix kye mulon aj te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios oxik kyq'uma' kon-
gan ikxjani: «¡Intqet klablet ti'j krus,
intqet klablet ti'j krus!» Te Pilat oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Mejor intxik
etin etetz b'ix intqet eklabi' ti'j krus.
Wetz k'onti'l jun til n'oknoj witza'.»
7 Ntons kye xjal aj tijajil Israel owaj
ktzaq'b'e': «Qetza at jun jkawb'ilna
b'ix iktza'x nyolin tuj jkawb'ilna tetz
a tgan tzan tkamik tzan tpaj tetz n'ok
tq'uma' tib'x qa aji te Tk'wa'al Dios.»
8 Ya ma xik xhcha'o' te Pilat aj nkyy-
oli' tuq, tetz otzaj nim txob'al
9 b'ix owox junky'el tuj te tdespach
b'ix oxik tq'uma' tetz te Jesus ikxjani:
«¿Ja' tzajnaqich yatz?» Per te Jesus
k'onti'l tidi' owaj stzaq'b'e'.
10 Ntons te Pilat oxik tq'uma'
ikxjani: «¿Ti'tzun, nlay kyintzaj
atzaq'b'e'? ¿Ti'tzun, k'onti'l aweb'en
wetz at wajwalil tzan axik ntzoqpi'
b'ix ax at wajwalil tzan aqet nklabi'
twitz krus?»
11 Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' ikx-
jani: «Yatz k'onti'l-tal awajwalil cha
nya'tx-wit a te Qtata Dios aj tuj ka'j
otzaj sin te awajwalil. Astilji te aj oxik
q'apon te wetz tuj aq'ab' at mas nim
xhchoj awitz yatz.»
12 Astilji te Pilat njoyon tuq tume'l
titza' tzan txik stzoqpi' per yatzun
kye xjal oxik kyq'uma' kongan ikx-
jani: «Qa yatz oxe'l atzoqpi', ntons
nya'tx a'ich tajyol te twitzale' k'ulul
mandad‡ tzan tpaj ma'tx xik atzo-
qpi' te aj n'ok tq'uma' tib'x qa aji
te twitzale' k'ulul mandad qxol, b'ix
ikxji tetz cha njaw meltz'jik ti'j te
twitzale'.»§
13 Te Pilat ya ma tz'ok xhcha'o' ikxji,
ntons tetz oxik tq'uma' tzan tetz kyin
te Jesus; yaji oxik tuj junky txoljay
aj Tz'aqo'ab'j tb'i, b'ix ax n'ok tuq
q'uma' Gabat tuj yol ebrey, b'ix tzi
oqet wit'let tuj twit'lel aj ja' npujun
tuq kyil kye xjal.
14 Atx tuq junky q'ij tzan taq'ik te
q'ij Paskw, b'ix qanq mer chijq'ij aj
txik tq'uma' te Pilat kye xjal aj tijajil
Israel ikxjani: «Intxik eten, atqet te
twitzale' k'ulul mandad exol.»
15 Per kye xjal eb'ajjaw siky'in ikx-
jani: «¡Intel awin tetz qxol! ¡Intqet ak-
labi' twitz krus!» Ntons te Pilat oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun, oqtel
nklabi' twitz krus te aj twitzale' k'ulul
mandad exol?» Ntons kye pal aj nim
kyajwalil owaj ktzaq'b'e': «Qetza a'ox
te César te twitzale' k'ulul mandad
qi'ja, b'ix k'onti'l junky.»
16 Ntons te Pilat okaj tq'apo' te Je-
sus tuj kyq'ab' kye soldad tzan tqet
tuq kyklabi' twitz krus b'ix kyetz oxik
kyin.

Aj Tqet Klabi' Jesus Twitz Krus
Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luks 23:26-43

17 Ntons te Jesus oxik tiqa' te tku-
rusx b'ix oxik eq'i' tuj jun luwar tb'i
"Aj Tb'aqil Twi' Xjal" b'ix tuj yol ebrey
aj kyyol kyetz tb'i "Gólgota."
18 Tzi oqet kyklabi' twitz jun krus
b'ix ax eqet kyklabi' tuky'i'l kab'e'ky
xjal, junjunchaq junjun palaj tetz b'ix
tetz okaj xolj.
19 Te Pilat oqet stz'ib'a' [jun
tpakb'alil aj owok si'] tajsik te krus
junjun yol ikxjani: Te Jesus Aj
Nasaret Aj Twitzale' K'ulul Mandad
Kye Xjal Aj Tijajil Israel.
20 Te aj yol ntzani ky'ila'j kye xjal
aj tijajil Israel ojaw e'en tetz tzan tpaj
nya'tx tuq laq'chik ti'j te amaq' aj ja'
owok klabi'. B'ix tz'ib'anqet tuq tuj
yol ebrey b'ix yol latin b'ix yol gryeg.
21 Kye pal aj nim kyajwalil oxik
kyyoli' te Pilat ikxjani: «K'on qet
atz'ib'a' "Te Twitzale' K'ulul Mandad
Kye Xjal Aj Tijajil Israel" sinoke "Tetz

‡ **19:12** Ax: César. § **19:12** Ax: César.

Aj Ntq'uma' Aji Te Twitzale' K'ulul Mandad Kye Xjal Aj Tijajil Israel.”»

22 Per te Pilat owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Aj ma'tx qet ntz'ib'a', nimod ma'tx qet ntz'ib'a'.»

23 Ntons kye soldad tqetlen kyklabi' te Jesus twitz krus, b'ix yatzun te tq'anaq oqet kykab'insa' tuj kaje pedas, junjun pedas te junjun. Per te tq'anaq aj xluj k'onti'l tuq slapb'en tetz sinoke kyimo' tuq parej kyaqil,

24 astilji okyyolij ikxjani: «K'on qet jkab'insa' sinoke qob'ajsaqchb'ilan loteriy ti'j aber ab'l oxe'l in tetz.» Ntons ikxji oky'ik tzan tpon kixi' iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Qtata Dios ikxjani: “Oqet kypawa' te nq'anaq kxol b'ix ax oqet ksaqchb'ila' loteriy ti'j nq'anaq aj xluj.”* Astilji kye soldad oqet kyk'ulu' ikxji.

25 Ntons qaynin ti'j te krus akyeqet tuq te tnan, b'ix titzik tnan, b'ix te Liy aj txu'jel Kliops, b'ix te Liy aj Magdála.

26 Te Jesus ya ma xik ten te tnan b'ix te txnaq'atz aj b'an nqet tuq tgani' nim, ntons oxik tq'uma' te tnan ikxjani: «Nan, tzaj awen, [ajna'l tetz iktza'] awal.»

27 Yaji ax oxik tq'uma' te txnaq'atz ikxjani: «Tzaj awen [erman], [ajna'l tetz iktza'] anan.» Ntons b'eyx tuj aj q'ijji te txnaq'atz ok'amon tetz tuj tjay.

Aj Tel Tk'u'j Jesus Twitz Krus
Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luks 23:44-49

28 Ya ma ky'ik kyaqil ntzani, komo te Jesus teb'enky tuq, ojetq qet tk'ulu' kyaqil tzan tponkix iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios, yaji oxik tq'uma': «Nkyink'achjik.»*

29 Atqet tuq tzi jun xar nojnaq tuq tuky'i minagr, yaji oqex kymu'u' jun esponj tuj te minagr, te esponj oqet kykotb'a' twi' jun su'an, isopo tb'i, b'ix owox ksi' tuj stzi'.

30 Ya ma xik tuk'a' te Jesus te minagr oxik tq'uma' ikxjani: «Ma'tx mankun.» Yaji otzaj mok'let twi' b'ix okamik.*

31 Ntons komo atx tuq cha junky q'ij te ninq'ij Paskw, kye xjal aj tijajil Israel k'on tuq kygan tzan tkaj te kylimal kye kamnaq twitz krus tuj te q'ij ojla'mj, tzan tpaj te aj q'ij ojla'mjji jun ninq'ij b'an xjan tuq. Astilji oqet kywitz twitz te Pilat tzan txik tk'ulu' mandad tzan tok q'uchi' twitz kyoq kye a'e' aj e'ok klabi' twitz krus [tzan kykamik] tzan kyqetz in naj.

32 Etzaj kye soldad, owok kyq'uchi' kyoq kykab'il kye xjal aj e'ok klabi' junx tuky'i Jesus.

33 Ya ma kye'ok laq'chet ti'j te Jesus owok kyen ojetq tuq kamik ntons k'onti'l owok kyq'uchi' twitz toq.

34 Jun soldad owox tok'onsa' tuj txu'uk tuky'i tmachit kansb'il, b'ix otzaj kyik' tuky'i a'.

35 Wetz owok wen nini tuky'i kykab'il nwitz, b'ix ma'tx xik nq'uma' tuj tume'l, b'ix web'en te aj ma'tx xik nq'uma'ni b'an'ax b'ix nqet ntz'ib'a' tzan etokslan etetz.

36 Oky'ik kyaqil ntzani tzan tponkix tuq te aj nyolin tuj te Tu'jal Dios ikxjani: “Nlay tz'ok q'uchi' nijunwt tb'aqil.”*

37 B'ix ax at ja' nyolin tuj te Tu'jal Dios ikxjani: “Oxe'l kyen te aj owox kyok'onsa' tuj txu'uk.”*

Aj Tox Muqu' Jesus
Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luks 23:50-56

38 Ya ma ky'ik kyaqil ntzani, tzaj te jun xjal aj Arimatey, Chep tb'i, tetz jun txnaq'atz tuq te Jesus per k'onti'l kchab'en tuq kye xjal tzan tpaj tetz nxob' tuq kyi'j kye txq'anky txjalil aj tijajil Israel; ntons tetz oqet twitz twitz Pilat tzan tqetz tin tuq txlimal te Jesus. Ntons tzaj te Pilat oxik stzaq'b'e', yaji te Chep oqetz tin te txlimal b'ix oxik tin.

39 Yaji ax te Nicodemo aj opon jun qonik'an tuky'i Jesus,* tetz

* **19:24** Sal 22:18 * **19:28** Sal 69:21 * **19:30** Luks 23:46 * **19:36** Exo 12:46; Núm 9:12; Sal 34:20 * **19:37** Zac 12:10; Tmnk 1:7 * **19:39** Wnch 3:1-2

opon tuky'i oqal (100) libr tk'ok'jal
xtx'otx'al mir samo' tuky'i aloe.
40 Ikxji te Chep b'ix te Nicodemo
oqetz kyin te txlimal b'ix owok
kyb'atz'o' ti'j tuky'i xq'apj b'an mu'u'
tuky'i aj tk'ok'jalji, iktza'x kyemodin
kxol kye aj tijajil Israel tzan kymuqun
jun anim.
41 Qaynin tuj te luwar aj ja' owok
klabi' twitz krus, at tuq jun luwar
aj ja' tuq at awalj b'ix tzi at tuq jun
muqb'il anim ak'a'j aj ja' mina' tuq tox
muqu' nijunwt.
42 Tzi owox kymuqu' te Jesus tzan
tpaj qaynin tuq b'ix tzan tpaj a tuq
te q'ij tzan tqet kyk'ulu' kyib' tzan
kyna'on te q'ij ojla'mj.

20

Aj Tjaw Anq'in Jesus
Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Luks 24:1-12

1 Ntons, tuj tb'ay q'ij te saman, man
tuq qloljx, te Liy aj Magdála oxik aj
ja' owox muqu' te Jesus, b'ix otzaj
tkamb'a' te ab'j lamb'il stzi' te jul ojetq
tuq tz'el in.
2 Oxik naj oqelan aj ja' tuq atqet
te Simon Xhpe'y tuky'i te junky tx-
naq'atz aj b'an gani' tzan te Jesus,
b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ma'tx xtxik
kyin te Qajawil b'ix k'onti'l qeb'en ja'
ma'tx kaj ksi'.»
3 Tzaj te Xhpe'y tuky'i te junky tx-
naq'atz, eb'ajxik oqelan max tuj te jul
aj ja' owox muqu'.
4 Kykab'il nkyekaredin tuq b'ix te
junky otb'ayaj twitz te Xhpe'y b'ix
opon tb'ay.
5 Owox chluk'i' tuj te jul b'ix owox
ten te xq'apj aj owok kyb'alq'i' ti'j, per
k'onti'l owox tuj te jul.
6 Ntons yaji man tuq tponlen, tpon
te Simon Xhpe'y b'ix derech owox tuj
te jul b'ix ax owok ten te xq'apj aj
owok kyb'alq'i' ti'j.
7 B'ix ax owok ten te xq'apj aj owo-
ken k'alb'il twi' te Jesus, k'onti'l tuq
atqet junch'in tuky'i te aj xq'apj aj
owok kyb'alq'i' ti'j sinoke cha tuq
paqo' atqet apart.
8 Yaji owox lapetky te txnaq'atz aj
ojetq tuq pon tb'ay, owok ten b'ix
otokslaj.
9 Komo kyetz mina' tuq tel kyniky'
ti'j te Tu'jal Dios qa te Jesus ojawel tuq
anq'in junky'el.
10 Yaji eb'aj'ajtz kyjay.

Aj Tjaw Kanet Jesus Twitz Liy Aj Magdála
Mak 16:9-11

11 Ntons te Liy [aj Magdála]* tetz
ojetq tuq kaj ti'jx te jul, b'ix b'an n'oq'
tuq. Yaji oqet mok'let, owox xhluk'in
tuj te jul,
12 b'ix owox ten kab'e' ángel, saq
kyq'anaq b'ix wit'like' tuq tzi, jun tuj
twi' b'ix junky txe' toq aj ja' oqet ky-
tamb'a' te Jesus.
13 Ntons kye ángel oxik kyq'uma'
tetz ikxjani: «Xuj, ¿tistil yatz nx-
hch'oq'?» Ntons tetz oxik tq'uma'
ikxjani: «Tzan tpaj ma'tx xik kyin tli-
mal te Wajawil b'ix k'onti'l web'en ja'
ma'tx kaj ksi'.»
14 Man tuq txiklen tq'uma' ikxjani
ntons owajtz meltz'jik ti'jx b'ix oxik
ten te Jesus, per k'onti'l owel tniky' ti'j
ab'l tuq.
15 Ntons te Jesus oxik xhcha'o' tetz
ikxjani: «Xuj, ¿tistil nxhch'oq'? ¿Ab'l
n'ajoyo'?» Tuj tnab'l te Liy qa aji
tuq te aj nxb'uqin te awalj b'ix oxik
tq'uma' ikxjani: «Tat, qa yatz a'ich
ma'tx xik eq'in tetz, instzaj aq'uma' ja'
atqet tzan nxik wetz eq'il tetz.»
16 Ntons te Jesus oxik tq'uma'
tetz ikxjani: «¡Liy!» Ntons tetz
owajtz ka'yin b'ix oxik tq'uma' tetz
tuj yol ebrey aj kyyol kyetz ikx-
jani: «¡Rabóni!» (Te ntzani telponx
Xnaq'tzon.)
17 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikx-
jani: «Kyintzaj atzoqpi' tzan tpaj mina'
nxik tuky'i Ntat. Mejor pax kyuky'i
a'e' werman tzan txik aq'uma' kyetz,
“ma kyinxik tuky'i Ntat wetz b'ix Etat
ententz, te Qtata Dios aj ntzaj nna'o'
wetz b'ix aj ntzaj ena'o' ententz.”»
18 Ntons [oxik, b'ix yaji] tzaj
te Liy aj Magdála, oxik tq'uma'

* **20:11** Wnch 20:18

kyuky'i kye txnaq'atz te Jesus ikxjani: «¡Ma'tx tz'ok wen te Qajawil!» Yaji oxik tq'uma' kyetz iktza'x te Jesus otq'umaj tuky'i'l.

Aj Tjaw Kanet Jesus Kywitz Kye Txnaq'atz

Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luks 24:36-49

19 Ya ma qoqet yupan tuj aj q'ijji, komo tuj tb'ay q'ij tuj te saman, b'ix te tlamelul te jay aj ja' tuq akyeqet kye txnaq'atz Jesus lamo' tzan tpaj nkyexob' tuq kyi'j kye [aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel], ntons ojaw kanet te Jesus kxol kyetz
20 b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Intok jun chewsb'il te etanim.» Ya ma xik tq'uma' ikxjani, oxik tyek'u' kyetz kye tq'ab' b'ix te txu'uk. Per kyetz eb'ajchalaj aj tok kyen te Qajawil.
21 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intok jun chewsb'il te etanim. B'ix iktza'x te Ntat intzaj tlajo' exol, ax ikxji okxe'l nlajo' wetz.»
22 Ya ma xik tq'uma' ikxjani oxik txupi' kyajsik b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pe'ek'amon waq te Txew Dios.
23 Ab'l aj oqtel enajsa' xhchoj, ntons b'an'ax onajsletel te xhchoj. Per te aj nlay qet enajsa' xhchoj, nlaykix najslet te xhchoj.»*

Aj Tok E'e' Jesus Tzan Maxh

24 Ntons jun aj kye kykab'lajujil, Maxh tb'i, aji aj n'ok q'uma' tuq Yuxh, tetz k'onti'l tuq atqet kxol aj tpon Jesus.
25 Etzaj kye txq'anky txnaq'atz te Jesus, oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «¡Qetza ma'tx tz'ok qena te Qajawil!» B'ix te Maxh oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz max cha'oj tok wen te techa'l te klab tuj tq'ab', b'ix max oj tok nmako' ja' e'ox kye klab, b'ix max oj tok nmako' te techa'l tuj txu'uk, maxji owoksla'tz.»
26 Ntons wajxaq q'ijxi' tuq, b'ix kye txnaq'atz Jesus ateqet tuq junch'in junky'el tuj te jay, b'ix te Maxh atqet tuq kyuky'i'l b'ix te tlamelul te jay b'an lamo' byenech tuq. Per te Jesus ojaw kanet kxol b'ix oqet wa'let kxol b'ix exik tlima' kyetz ikxjani: «Intok jun chewsb'il te etanim.»
27 Yaji oxik tq'uma' te Jesus te Maxh ikxjani: «Intok amako' tzani b'ix tzaj awen tuj nq'ab' b'ix intok amako' te techa'l tuj nxu'uk. K'on xhch'ok jun xjal aj k'onti'l n'okslan sinoke intox tuj awi'.»
28 Ntons te Maxh oxik tq'uma' ikxjani: «¡Wajawil, yatz a'ich Dios aj ntzaj nna'o'!»
29 Ntons te Jesus oxik tq'uma': «Yatz ajna'l nxhch'okslan wi'j tzan tpaj ma'tx kyin'ok awen, per galanx-alo kye aj nkye'okslan wi'j b'ix k'onti'l in'ok kyen.»

Tidi' Token Te Ja U'jni

30 Te Jesus oqet tk'ulu' tidi'chq yek'b'il kywitz kye txnaq'atz aj k'onti'l tz'ib'anqex tuj ja u'jni,
31 per te ja ntzani ma'tx qet tz'ib'let tzan etokslan te Jesus a te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' b'ix aji tetz Tk'wa'al Qtata Dios, b'ix tzan tpaj etokslb'en, etetz at jun etanq'in te jun-ele'x tzan tpaj tajwalil.

21

Aj Tjaw Kanet Jesus Tuj Galiley

1 Ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus ojaw kanet kywitz kye txnaq'atz stzi' te Tibérias A' b'ix ikxjani oky'ik.
2 Atqet tuq tzi te Simon Xhpe'y, b'ix te Maxh aj n'ok tuq q'uma' tb'i Yuxh, b'ix te Nat aj Kana tuj tkwentil Galiley, b'ix kye tk'wa'al Sebedey, b'ix kab'e'ky txnaq'atz Jesus.
3 Yaji te Simon Xhpe'y oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz ma kyinx tzyul kyiy.» Yaji kyetz oxik kyq'uma': «Ax qetza ma qoxika awuky'i'l.» Ntons kyetz exik b'ix ejax tuj jun bark. Per aj aq'b'ilji nijunwt kyiy otzyet kyitza'.*
4 Ntons ikja'n tuq qxhk'ate', oxik kye'e' te Jesus stzi' te a', per k'onti'l owel kyniky' qa aji tuq.

* **20:23** Mat 16:19; 18:18 * **21:3** Luks 5:5

5 Te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikx-
jani: «Waq, ¿etetz mina' tjatz etin ni-
junwt kyiy?» «Nijunwt» kyekyi.
6 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz:
«Intqex esi' te epa txini tuj eb'anq'ab'
b'ix okyetzyetel kye kyiy etitza'.»
Ntons ikxji okyk'uluj. Yaji k'onti'l
tuq npon kybalor tzan tjatz kyin te
pa tzan tpaj kye kyiy b'an ketant tuq
akyeqex tuj te pa.*
7 Ntons te jun txnaq'atz aj b'an gani'
tuq tzan Jesus, tetz oxik tq'uma' te
Simon Xhpe'y ikxjani: «¡A tetz te Qa-
jawil!»
8 Ya ma tz'ok xhcha'o' te Xhpe'y
qa aji tuq te Qajawil, owok tsi' tetz
tq'anaq b'ix oxik txon tib' tuj te a'
[tzan tpon luwew tuky'i'l]. Ya kye
txq'anky txnaq'atz, kyetz eb'ajpon tuj
te bark, akyeqet tuq qaynin tzi cha
oqal (100) metr tuq. Oxik kyjuk'u' te
pa ja' akyeqex kye kyiy.
9 Ya ma kye'etz xtxa'm tlob'en a',
oxik kyen jun q'aq' b'ix jun kyiy tuj te
txanq'a'l b'ix at tuq te wab'jky.
10 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani
kyetz: «Instzaj etin kab'e kyiy aj man
kyjatzlen etinni.»
11 Tzaj te Simon Xhpe'y, ojax tuj
te bark, b'ix otzaj tjuk'u' te pa b'an
nojnaq tuq tuky'i kyiy. Ate' tuq oqal
tuky'i oxlajuj tuj oxqal (153) kyiy b'an
limaq per anke ky'ila'j, te pa k'onti'l
owel laqik.
12 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Pe'etzaj waq wa'il.» B'ix ni-
junwt tuq kxol kye txnaq'atz nkyn-
imsa' tuq kyk'u'j tzan txik kyqani' tetz
ab'l tuq, tzan tpaj kyetz kyeb'en tuq
aji te Qajawil.
13 Yaji tzaj te Jesus, ojaw stzyu'
te wab'j b'ix oxik tsi' kyetz, ax ikxji
otk'uluj kyuky'i kye kyiy.
14 Te ntzani toxmajji'n-el tuq
tjawlen kanet te Jesus kywitz kye
txnaq'atz atx aj tjawlen anq'in.

Aj Txik Tqani' Jesus Tuky'i Xhpe'y Qa Nqet Tuq Tgani'

15 Ntons, ya ma mankun kywa'an,
yaji te Jesus oxik tqani' te Simon
Xhpe'y ikxjani: «Simon aj tk'ajol
Wa'nch, ¿nkyinqet pe' agani' mas
nim kywitz kye aj ntzani?» Yaji te
Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, yatz
aweb'en, wetz nchqet ngani'.» Yaji
te Jesus oxik tq'uma': «Ntons inkyqet
ak'ulu' kwent kye aj lapike' wi'j.»*
16 Yaji oxik tqani' junky'el te Jesus
te Xhpe'y: «Simon aj tk'ajol Wa'nch,
¿nkyinqet pe' agani'?» Ntons te Xhpe'y
oxik tq'uma' tetz: «Ye' tat, yatz
aweb'en wetz nchqet ngani'.» Ntons
te Jesus oxik tq'uma': «Inkxik awen
kye aj lapike' wi'j.»†
17 Yaji oxik tq'uma' toxmajji'n-el
te Jesus te Simon Xhpe'y: «Simon aj
tk'ajol Wa'nch, ¿b'an'ax nkyinqet pe'
agani'?» Yaji te Xhpe'y oje b'isun
tzan tpaj ojetq tuq xik cha'o' tetz
toxmajji'n-el. Owaj stzaq'b'e' ikx-
jani: «Tat, yatz aweb'en kyaqil. Yatz
aweb'en wetz nchqet ngani'.» Ntons
te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani:
«Inkyqet ak'ulu' kwent kye aj lapike'
wi'j.‡
18 Wetz oxe'l nq'uma' yatz b'an
b'an'ax, aj man tuq k'wa'l a'ich, n'ok
tuq asi' aq'anaq awib'x b'ix ntxik tuq
aj ja' yatz agan, per ya oj atijin cha
owelal awin aq'ab' b'ix junky owokel
sin aq'anaq b'ix otxe'l tin aj ja' yatz
k'on agan xik.»

19 Ntons ikxji te Jesus oxik tq'uma'
tume'l titza' tuq okamel te Xhpe'y b'ix
ikxji tzan tqet tyek'u' te tume'l b'an
b'an'ax ti'j te Qtata Dios. Yaji oxik
tq'uma' ikxjani: «Pawok lapet wi'j.»
20 Ya ma tz'aj ten ti'j, te Xhpe'y
oxik ten lapik tuq kyi'j te txnaq'atz
aj b'an gani' tuq tzan Jesus, aj owok
wit'let qaynin ti'j Jesus aj man tuq
nkyewa'an te qale' [ti'j te q'ij Paskw]*
b'ix oxik tqani' tuky'i Jesus ikxjani:
«¿Tat, ab'l oxe'l q'apon te yatz?»*
21 Ntons, te Xhpe'y, ya ma xik ten
te aj junky, oxik tqani' tuky'i Jesus

* **21:6** Luks 5:6 * **21:15** Ax: inkyqet ak'ulu' kwent kye walo'. † **21:16** Ax: inkyqet apastori' kye tal walo'. ‡ **21:17** Ax: inkyqet ak'ulu' kwent kye tal walo'. * **21:20** Wnch 13:23 * **21:20** Wnch 13:25

ikxjani: «Tat, ¿titza' oky'el ti'j tetz?»
22 Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikx-
jani: «Qa wetz ngan tzan sten max oj
wul tzani junky'el, ¿tidi' yatz awoklen
tzan tok acha'o'? Yatz pawok lapet
wi'j.»
23 Astilji owel tpakb'al kxol kye er-
man qa tetz nlay tuq kamik. Per te
Jesus k'onti'l oxik tq'uma' qa tetz nlay
tuq kamik sinoke oxik tq'uma', “Qa
wetz ngan tzan sten max oj wul tzani
junky'el, ¿tidi' yatz awoklen tzan tok
acha'o'?”

Jun Tpakb'alil Ti'j Te Aj Oqet Tz'ib'an Ja U'jni

24 A'in wetz tuq te aj txnaq'atzni
b'ix wetz nxik nq'uma' te aj owok
wen, b'ix a'in wetz nkyintz'ib'an te ja
u'jni, b'ix etetz eteb'enky wetz aj nqet
ntz'ib'a'ni, b'an b'an'ax.
25 Ax at tidi'chq oqet tk'ulu' Jesus,
b'ix cha oqtel-wit tz'ib'let kyaqil, kye
aj u'j ja' oqtex tz'ib'let nlay-tal b'antik
kyten twitz tx'o'tx'.

Te Kyaq'umb'en Kye Tky'ixel Jesus

Aj Okaj Tq'uma' Jesus Kyuky'i Kye Txnaq'atz Aj Ch'inky Tuq Txik Tuj Ka'j

1 Wetz tuj te tb'ay u'j aj oqet ntz'ib'a'
te yatz, tat Teófilo,* oqet ntz'ib'a'
ti'j te Jesus, ti'j kyaqil aj nqet tuq
tk'ulu' qxol, b'ix kyaqil aj nxik tuq
txnaq'tza',
2 max aj txik in junky'el tuj ka'j. Aj
mina' tuq txik in tuj ka'j, tetz oxik
tyoli' kye tky'ixel aj ojetq tuq kye'el
tjoyo'; oxik tk'ulu' mandad kyetz tzan
kyk'ulun te aj nyolin tuq te Txew
Dios.
3 B'ix kywitz kyetz opon tyek'u'tz
tib' b'ix tidi'chq oqet tk'ulu' kxol
tzan tel kyniky' b'an'ax ojetq tuq jaw
anq'in, b'ix oqeten kawnaq (40) q'ij
kxol b'ix exik txnaq'tza' titza' tzan
qb'et oj jkaj tuj tq'ab' Qtata Dios.
4 Aj man tuq atqet kxol, oxik
tq'uma' kyetz tzan k'on tuq kyex
tzi Jerusalen, exik tkawi' ikxjani:
«Pe'etiyon waq max oj tponkix te aj
oxik tsi' te Ntat tyol ti'j, axkix aj oje
tz'ok echa'o' wuky'i'l.*
5 Te Wa'nch njaw tuq tsi' a' ewi'
cha a'ox tuky'i a', per ajna'l cha kab'e
q'ijky tzan stzaj te Txew Dios eta-
jsik.»*

Aj Txik Te Jesus Tuj Ka'j

6 Ntons kye aj akyeqet tuq tuky'i
Jesus oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Tat,
¿ak'ulu'tz ajna'l tzan kyk'ulun man-
dad kye qxjalil tuj qamaq'x Israel?»
7 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz
ikxjani: «Etetz k'onti'l etoklen tzan
tok echa'o' janik'b'a'n ky'ik nini; a'ox
te Qtat [teb'en tzan tpaj] a tetz oje qet
tb'isu' tuky'i tajwalil tujb'a'n ky'ik.
8 Per oj tul te Txew Dios etajsik,
etetz ek'amo'tz jun etajwalil b'ix okx-
pakb'ayon wi'j, tb'ay tuj Jerusalen,
yaji tuj tkwentil Judey b'ix Samary,
b'ix yaji tuj kyaqil twitz tx'o'tx' b'an
laq'chik.»*
9 Ya ma xik tq'uma' ti'j kyaqil ntzani
b'ix atxik tuq kywitz ti'j, tetz ojax
in tuj ka'j b'ix jun muj owok ti'j, ya
k'onti'l oxik kye'e'.*
10 Aj man tuq nxik kyen titza' tuq
ikja'n tjax in tuj ka'j, ejaw kanet kab'e'
xjal kyk'atzaj, atok jun kyq'anaq saq.
11 B'ix kye xjal oxik kyq'uma' kyetz
ikxjani: «Etetz aj Galiley a'ix, ¿tistil
nkxkaj k'ab'let twitz ka'j? Te ja Jesus
aj ma'tx jaw eq'i' exol, tetz owulel
junky'el, b'ix tzul iktza'xkix ma'tx
xik eten xtxik tuj ka'j, ax ikxji tzul
junky'el.»
12 Ntons yaji eb'aj'ajtz txini twi' te
witz Olib, b'ix eb'ajpon Jerusalen.
Komo te witz Olib nya'tx tuq laq'chik
nkaj ti'j Jerusalen; te tb'eyil cha
a'ox aj b'a'nkix tzan txik kyb'ete' tuj
jun q'ij ojla'mj [iktza'x nyolin tuj te
Kawb'il ti'j kyrelijyon].
13 Ya ma kyepon tuj te jay aj ja' tuq
atok kyposad tuj te amaq', eb'ajjax tuj
tmankb'il txol te jay, a'e' tuq te Xhpe'y
b'ix Wa'nch, Chaw, Lexh, Lip, Maxh,
Xhto'l, Matey, Jacobo* aj tk'ajol Alfey,
b'ix Simon "Selot"† b'ix Juds aj tk'ajol‡
Jacobo.§
14 Kkyaqil kyetz k'onti'l tuq nkaj
ksi' tzan tok kchimo' kyib' tzan kx-
naq'tzan junx, b'ix n'ok tuq kchimo'
kyib' kyuky'i'l txq'an xuj b'ix te Liy aj
tnan Jesus b'ix kye a'e' titz'in Jesus.

Aj Tel Joyo' Junky Xjal Tzan Tkaj Tky'ixel Juds Kxol Kye Tky'ixel Jesus

15 Tuj aj tyempji te Xhpe'y ojaw
wa'let kxol kye erman aj n'ok tuq
kchimo' kyib', kyetz tzan kkyaqil
jun oqal tuky'i winqi' (120) xjal tuq
kyb'et, b'ix oxik tq'uma' ikxjani:

* **1:1** Luks 1:1-4 * **1:4** Luks 24:49 * **1:5** Mat 3:11; Mak 1:8; Luks 3:16; Wnch 1:33 * **1:8** Mat 28:19; Mak 16:15; Luks 24:47-48 * **1:9** Mak 16:19; Luks 24:50-51 * **1:13** Ax: Chaw. † **1:13** Kye xjal "Selot" nkyeq'ojin tuq tzan kykolpin kyamaq' tuj tq'ab' kye k'ulul mandad aj Rom. ‡ **1:13** Ax: terman; Mat 10:2-4; Mak 3:16-19; Luks 6:14-16. § **1:13** Ax: Chaw.

16 «Erman, presiskix tuq tzan tpon
iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios.
Komo te Txew Dios otq'umaj tuky'i
Dawid ti'j te Juds aj oxik eq'in kye aj
ejaw tzyun te Jesus.
17 Te Juds jun quky'i'l tuq,
b'ix n'aq'unan tuq iktza'x qetza
nqok'ulun.»
18 (Yaji oqet tloq'o' jun tx'o'tx' tuky'i
te tmin aj otzaj si' twi' tk'u'j txiklen
tq'apo' te Qajaw, per yaji, tzi otzaj
tz'aqik qetl twi' b'ix owetz kyaqil tuj
tk'u'j.
19 Kyaqil xjal tuj Jerusalen owok
kcha'o' nini; astilji owok ksi' tb'i te
luwar Acéldama, aj telponx tuj kyyol
kyetz "Te Tx'o'tx' Aj Ja' Owel Kyik'."*
20 Komo tuj te u'j Kye Salmo nyolin
ikxjani: "Te tjay intok b'an takun b'ix
nijunwt intnajan tzi."* B'ix ax ny-
olin ikxjani: "Intkaj junky tky'ixel tuj
taq'un.")*
21 «Astilji a tgan [tzan tqet qjoyo']
junky qerman [te tky'ixel], jun aj ajun
tuq quky'ila kyaqil tyemp aj oqeten te
Qajaw Jesukrist qxol,
22 atx aj tjaw si' a' twi' tzan Wa'nch*
max aj txik in tuj ka'j.* Jun te kyetz
b'a'n tzan tok te jun quky'ila tzan txik
tpakb'a' junx quky'i'l, te Jesus ojaw
anq'in.»
23 Ntons oqet kyb'isu' tzan kykaj
ksi' kab'e' aber ab'l tuq jun te kyetz
okajel, te Matiys qatzun Chepji, aj
Chep aj n'ok q'uma' tuq Barsabas b'ix
ax tuq n'ok q'uma' tb'i Justo.
24 Yaji exnaq'tzan kyi'j ikxjani: «Tat,
yatz n'el aniky' kyi'j kyanim kyaqil
xjal. Instzaj ayek'u' ch'in qetza ab'l
jun te kykab'ilni oje tz'el ajoyo' yatz
25 tzan tk'amon tajwalil tzan
taq'unan junx quky'ila tuj awaq'un
tzan tok jun aky'ixel tzan tpaj te Juds
okaj tkola' te ntzani tzan txik tuj te
luwar aj tetxkkix tuq iktza'x tkajlen
si'.»
26 Ntons yaji oqet kyk'ulu' lo-
teriy aber ab'l tuq jun te kyetz
okamb'ayon. Dech okamb'an te
Matiys; yaji tetz ok'amet kxol kye
kyjunlajujil iktza'xkix jun tky'ixel
Jesus.

2

Aj Stzaj Te Txew Dios Kyajsik Kye Qerman

1 Aj tkanon te ninq'ij aj tb'i Pente-
costés,* kkyaqil kye erman ojetq tuq
tz'ok kchimo' kyib' tuj jun luwar.
2 Yaji, tanderepent oje trenun ikja'n
stzaj tuq twitz ka'j naqe jun kyaq'iq'
b'an jwert, oje trenun tuj te jay aj ja'
tuq wit'like' kyetz.
3 B'ix oxik kyen kyajsikchaq te jun-
jun kyetz jun tidi' naqe jun toq q'aq'
aj nkaj tuq kyajsik,
4 b'ix kkyaqil kyetz onoj te Txew
Dios tuj kyanim, b'ix e'aq'ik tzan kyy-
olin tuj txq'anky yol tzan tpaj te Txew
Dios nxik tsi' tuq kyyol tzan kyyolin.
5 Ntons, tuj aj q'ijji ateqet tuq
Jerusalen b'an ky'ila'j aj tijajil Israel
tzajnaqe' ja'chq tuj junjun amaq',
kyetz xjal aj b'an xjani' tuq Qtata Dios
kyitza'.
6 Kyetz owok kchimo' kyib' txiklen
kcha'o' te aj b'an ntrenun tuq b'ix
k'onti'l owel kyniky' tidi' tuq nky'ik.
Komo n'ok kcha'o' tuq kye erman
nkyeyolin tuq tuj kyyolx kyetz aj ja'
tzajnaqe'.
7 Kyetz ojetq tuq kyetzajb'aj
b'ix b'an nkyelab'an tuq, nxik tuq
kyq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun? ¿Nya'tx
petzun kkyaqil kyetz a'e' aj Galiley
kye aj nkyeyolinni?
8 ¿Titza' kyetz nkyeyolin tuj qyol
qetz aj qitz'jlenx?
9 Qxol qetz ate' xjal aj Parts b'ix
aj Meds b'ix a'e' aj Elam b'ix kye aj
nkyenajan max Mesopotamy, b'ix aj
Judey b'ix ax ate' aj Kapadosy b'ix aj
Pont b'ix max Asy,
10 ax ate' aj tzajnaqe' tuq Prijy b'ix
Panfily b'ix max Ejipt, b'ix tkwentil
Liby aj mas laq'chik twitz te amaq'
Siren, b'ix kye aj tzajnaqe' Rom aj
nkyenajan tzani, b'ix kxol kyetz, ax

* **1:19** Mat 27:3-8 * **1:20** Sal 69:25 * **1:20** Sal 109:8 * **1:22** Mat 3:16; Mak 1:9; Luks 3:21 * **1:22** Mak 16:19; Luks 24:51 * **2:1** Lev 23:15-21; Deu 16:9-11

kye aj tijajil Israel b'ix txq'anky aj
nkye'okslan iktza' kye aj tijajil Israel,
11 b'ix aj tzajnaqe' tuq Kret b'ix
Araby. Qkyaqil qetz nkye'ok qcha'o'
nkyeyolin tuj qyolx ti'j tidi'chq
tk'ulb'en Qtata Dios tuky'i nim
tajwalil.»
12 Kyaqil ojetq tuq kyetzajb'aj b'ix
k'onti'l tuq n'el kyniky' ti'j tidi' nky'ik.
Nkyecha'on tuq kyib'kyib'x ikxjani:
«¿Tidi' telponx kyaqil ntzani?»
13 Per ate' tuq junjun cha tuq
nkyexmayin kyi'j, nxik tuq kyyoli'
ikxjani: «Kye ninije' cha ma'tx cho'on
kywi'.»

Aj Tyolin Te Xhpe'y Tistil Otzaj Te Txew Dios Kyajsik

14 Ntons te Xhpe'y kyuky'i kye
kyjunlajujilky tky'ixel Jesus eb'ajjaw
wa'let kxol b'ix tetz owaq'ik tzan
tyolin ikxjani kongan [tzan kcha'on
kye xjal]: «Etetz aj tijajil Israel,
b'ix ekyaqil etetz aj nkxnajan tzani
Jerusalen, instzaj echa'o' ntzani b'ix
intok esi' ewi' ti'j aj oxe'l nq'uma'
etetzni.
15 Kye ja xjal ntzanije' nya'tx bol-
e' iktza' etetz n'eq'uma'ni, komo man
q'eqo' ato', te toxi' or te q'eqo'.
16 Te aj nky'ik tzani, cha ma'tx
ponkix tyol te Joel aj yolil tyol Dios
oqtxi', aj txik tq'uma' tyol
17 Qtata Dios ikxjani: "Mina' stzaj te
jwisy, wetz oxe'l nsi' te Nxew kyajsik
kye xjal ja'chq, b'ix kye ek'wa'al ichan
b'ix xuj okyeyoliyon aj oxe'l nq'uma'
kyetz, kye aj man ku'xon owokel joto'
tidi'chq tuj kywitz, b'ix kye tij okye-
witzk'ayon [tidi'chq aj oxe'l nyek'u'
kyetz] tuj kywitzik'.
18 Kyajsik kye ichan b'ix kye xuj
aj nkye'okslan te wetz, wetz oxe'l
nsi' Nxew kyajsik b'ix okyeyoliyon aj
oxe'l nq'uma' kyetz.
19 B'ix oqtel nk'ulu' twitz ka'j
tidi'chq aj b'an okyelab'ayon kyaqil
xjal ti'j b'ix tidi'chq b'an chuktky
twitz tx'o'tx', owokel e'elet twitz kyik',
q'aq' b'ix sib'.
20 Aj mina' tuq tky'ik te q'ij aj
owokel kyen kyaqil xjal cha'oj wul
wetz, ntons tb'ay te q'ij owokel b'an
qlolj twitz, b'ix te qya' owokel b'an
kyik' twitz.
21 B'ix kyaqil kye xjal aj oqtel ky-
witz nwitz wetz aj kyajawil a'in,
kyetz okyekoletel."*
22 Ntons etetz aj tijajil Israel, in-
stzaj echa'o' ja nyolni: Etetz eteb'en,
te Jesus aj Nasaret jun xjal aj nqet
tuq tuj twitz Qtata Dios. Komo oje
tz'ok eten tetz b'a'n tuq tzan tk'ulun
tidi'chq tuky'i nim tajwalil, tetz oqet
tk'ulu' tidi'chq aj nqolab'an ti'j b'ix
tidi'chq yek'b'il aj telponx a'ox Dios
b'a'n tzan tk'ulun tetz.
23 Per aj txik q'apo' tuj eq'ab' etetz
iktza'x ojetq tuq qet tb'isu' te Qtata
Dios, etetz k'onti'l oxik etzoqpi'. Oxik
eq'apo' tuj kyq'ab' xjal aj k'onti'l Dios
tuj kywitz tzan tok kyklabi' twitz krus
b'ix ikxji etetz oqet ekansa'.*
24 Per te Qtata Dios otk'uluj tzan
tjaw anq'in.* Ikxji tetz okolpjik ti'j
te xhcho'nal aj owok ten aj tkamik,
komo tzan tpaj nlay tuq b'antik tzan
tkajkix tuj tq'ab' te kamikyj b'eyx te
jun-ele'x.
25 Te Dawid nyolin tuq ikxjani ti'j
te Jesus: "Wetz nxikkix tuq wen te
Qajawil nwitz wetz, b'ix komo tetz
atqet wuky'i'l [kolol te wetz], k'onti'l
nkyinxob'.
26 Astilji wetz wanim b'an ncha-
laj, b'ix wetz tuky'i ntzi' nkyinb'itzan
tuky'i jun chalajb'il, b'ix wetz tuky'i
kyaqil nchi'jel okyin'ojlayon tzan tpaj
tuky'i jun tk'u'jlal lo'ik nk'u'j [ti'j
Qtata Dios].
27 Yatz nlay kaj akola' wanim kxol
kye kamnaq, b'ix nlay atzoqpij tzan
tponaj xhchi'jel te aj oje tz'el apawa'
a'ox te yatz.
28 Otzaj ayek'u' wetz tume'l titza'
tzan wanq'in, b'ix tzan tpaj yatz
atichqet wuky'i'l, wetz b'an nkyin-
chalaj."*
29 Ntons waq erman, oxe'l nq'uma'

* **2:21** Joel 2:28-32 * **2:23** Mat 27:20-56; Mak 15:1-37; Luks 23:1-49; Wnch 18:28–19:37 * **2:24** Mat 28:1-6; Mak 16:1-8; Luks 24:1-8; Wnch 20:1-9 * **2:28** Sal 16:8-11

etetz tuky'i jun tk'u'jlal, te qijajil
Dawid tetz okamik b'ix oqex muqu',
b'ix qetz qeb'en ja' oqex muqu'.
30 Komo tetz jun aj yolil tyol Dios
tuq, tetz teb'en tuq te Qtat ojetq tuq
xik tsi' tyol ma'kix tuq kaj tsi' te k'ulul
mandad jun aj tijajil tetz tzan tqet
wit'let tuj twit'lel.*
31 Ikxji te Dawid owel tniky' ti'j te
aj oky'el tuq mas yaj, tetz otq'umaj
ojawel anq'inkix tuq te Krist, [te
Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi']. Komo
otq'umaj nlay tuq kaj kola' kxol kye
kamnaq b'ix te xhchi'jel nlay tuq
ponaj.*
32 Ajna'l te Qtata Dios ma'txkix jaw
anq'in te Jesus titza', b'ix qkyaqil qetz
owok qen.
33 Te Jesus oxik eq'i' tzan txik
wit'letel tuj tb'anq'ab' te Qtata Dios
tzan tqet jiq'b'a' tzi, b'ix te Qtata Dios,
ikxtza'x ojetq tuq xik tsi' tyol ti'j, tetz
oxik tsi' te Txewx [te Jesus] tzan stzaj
tsi' te qetza iktza'x n'ok eten b'ix n'ok
echa'o'ni.
34 Komo te Dawid k'onti'l ojax tuj
ka'j sinoke axk tetz otq'umaj ikxjani:
“Te Qajawil oxik tq'uma' Wajawil,
‘Paqet wit'let tuj nmanq'ab'
35 man nkyink'ulun tzan kyqet kye
awajq'oj tjaq' awoq.’ ”*
36 Ekyaqil etetz aj tijajil Israel, a
tgan tzan tok echa'o' te b'an b'an'ax,
te Jesus aj owok eklabi' twitz krus, te
Qtata Dios otk'uluj tzan tok tetz Ta-
jawil kyaqil b'ix tzan tok te Koloyon
aj Q'umankaj Oqtxi'.»
37 Ntons ya ma tz'ok kcha'o' kye aj
akyeqet tuq tzi, kyetz oje kyeb'isun.
Oxik kcha'o' tuky'i Xhpe'y b'ix kye
txq'anky tky'ixel Jesus ikxjani: «Er-
man, ¿tidi' presis tzan jk'uluna ajna'l?»
38 Yaji te Xhpe'y oxik tyoli' kyetz
ikxjani: «Intjaw eky'ixpu' enab'lin b'ix
intjaw si' a' ewi' tuky'i tb'i Jesukrist
tzan tqet tnajsa' tetz echoj; yaji tetz
otzajel tsi' te Txew Dios tuj etanim.
39 Ti'j te ntzani, te Qtata Dios oje xik
tsi' tyol te etetz b'ix kye ek'wa'al b'ix
kye kyaqil aj laq'chik ate', kyaqil a'e'
aj okyetzajel uk'le' tzan te Qtata Dios
aj Qajawil qetz.»
40 Ntons, te Xhpe'y nxik tuq tq'uma'
tidi'chq kyetz ti'j te b'an'ax aj teb'en
tuq ti'j Jesukrist, b'ix nxik tuq tnimsa'
kyk'u'j ikxjani: «[Pe'etokslan waq te ja
tpakb'alilni] tzan ekolet kxol ja xjal aj
nya'tx galan-e'ni twitz ja tx'o'tx'ni.»
41 Ntons ikxji kye aj eb'aj'okslan te
aj ntq'uma' tuq, ojaw si' a' kywi' b'ix
tuj aj q'ijji e'ok lapet junky ox mil
(3000) xjal kxol [kye aj nkye'okslan
tuq ti'j Jesukrist].
42 Kyetz k'onti'l tuq nkaj kykola'
tzan kcha'on te aj nxik kxnaq'tza' kye
tky'ixel Jesus, b'ix n'ok tuq kchimo'
kyib' tzan kywa'an junch'in b'ix tzan
kxnaq'tzan tuq junx.
43 Kyaqil kye xjal b'an nkyelab'an
tuq, komo te Qtata Dios nqet tuq
tk'ulu' kyuky'i kye tky'ixel tidi'chq
aj nqolab'an ti'j b'ix tidi'chq yek'b'il
tuky'i nim tajwalil.
44 Kyaqil kye aj nkye'okslan, b'an
eq'i' tuq kyib' b'ix nqet tuq ksipa' tidi'
kyetz kxolx tuq kyetz.*
45 B'ix te aj tidi' kyetz b'ix te
ktx'o'otx', nxik tuq kyk'ayi' b'ix nqet
tuq ksipa' kxol aber janik'ponkix aj
presis tuq te junjun aj at tuq tidi'
npaltin te kyetz.
46 B'an dyakwerd tuq ate' kxol b'ix
b'ajq'ij tuq n'ok kchimo' kyib' tuj te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios; b'ix tjay
jun, tjay jun, nkyewa'an tuq junch'in
kkyaqil tuky'i jun chalajb'il b'ix tuky'i
jun tk'u'jlal tuj tume'l.
47 Nkyeyolin tuq galan ti'j Qtata
Dios b'ix nqet tuq tuj kywitz kyaqil
xjal tuj te amaq', b'ix tzan tpaj Qa-
jawil b'ajq'ij nkye'ok tuq mas b'an
ky'ila'j kye aj nkye'okslan.

3

Aj Tb'antik Jun Xjal Kox Tuq

1 Ntons jun q'ij te Xhpe'y tuky'i
Wa'nch exwa'q tuj te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios tuj toxi' or te qale', aj orji a

* **2:30** 2Sa 7:11-16; 1Re 2:4; 1Cró 17:11-14; Sal 89:4; 132:11-12 * **2:31** Sal 16:10 * **2:35** Ax: man nkyink'ulun tzan kyok kye awajq'oj te tujlb'il kye awoq; Sal 110:1. * **2:44** Kya 4:32-35

tuq te or tzan kxnaq'tzan tuky'i Qtata
Dios.
2 Ntons, stzi' te Nin Jay Nab'il Qtata
Dios atqet tuq jun ch'i kox tetxkkix
tuq. B'ajq'ij tuq nxik in tzi, nqet
tuq si' stzi' te lamel aj n'ok kyq'uma'
"Tb'anil Lamel" tzan tuq txik tqani'
ch'in tlimosn kyuky'i kye aj nkye'ox
tuq tzi.
3 Yatzun te yab', ya ma kyexik te'e'
te Xhpe'y b'ix te Wa'nch ikja'n tuq
kyox tuj te Nin Jay, tetz oxik tqani' jun
ch'i tlimosn kyetz.

4 Yaji kyetz ekaj ka'yin ti'j b'ix te
Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Qotzaj
awena.»
5 Yaji te xjal okaj ka'yin kyi'j, tetz
tuj tnab'l qa ma' tuq xik si' jun ch'i
tlimosn.
6 Per yatzun te Xhpe'y oxik tq'uma'
ikxjani: «Wetz k'onti'l [tmin] plata ni
oro, per te aj at te wetz oxe'l nsi'
yatz: Tuky'i tb'i Jesukrist aj Nasaret
oxe'l nq'uma' yatz, [pajaw wa'let b'ix]
pab'et.»

7 Ya ma xik tq'uma' te Xhpe'y ikxji,
ojaw stzyu' tb'anq'ab' te yab' b'ix
ojaw twab'a', b'ix te yab', aj tjaw
wa'let, kye toq eb'antik b'ix kye
tmapil toq ekawxik.
8 Yaji te xjal njaw naj xlink'an tzan
tjaw wa'let, b'ix owaq'ik tzan tb'et;
yaji owox kyuky'i'l tuj te Nin Jay
b'ix b'an nxlink'an [b'an nchalaj] tuq,
nxik tq'uma' tuq tidi'chq b'an galan
ti'j te Qtata Dios.

9 Kyaqil kye xjal e'ok e'en tetz nb'et
tuq b'ix nxik tuq tq'uma' tidi'chq b'an
galan ti'j Qtata Dios.
10 B'ix komo kyeb'enky tuq ajixkix
tuq te kox aj nqeten tuq stzi' tlamelul
te Nin Jay aj n'ok tuq kyq'uma'
"Tb'anil Lamel," nqeten tuq qanil ch'i
tlimosn, kyetz oje kyeb'ajlab'an b'ix
b'eyx etzajb'aj tzan tpaj aj ojetq tuq
ky'ik ti'j.

11 Te kox aj ojetq tuq b'antik k'onti'l
tuq n'el tpawa' tib' ti'j te Xhpe'y b'ix
te Wa'nch. Kyaqil kye xjal b'an nkye-
lab'an tuq b'ix eb'ajpon kare aj ja' tuq
akyeqet twitzjay aj n'ok kyq'uma' tuq
"Aj Salomon."

12 Ya ma tz'ok ten te Xhpe'y
nkyelab'an tuq kye xjal, tetz oxik
tq'uma' ikxjani: «Etetz aj tijajil Israel,
¿tistil b'an nkxlab'an? ¿Tistil nqotzaj
ete'e'na naqe cha a'o'na ma qoqet
q'anan ja xjalni, naqe cha qetza b'a'n
qitza' tzan tb'antik tb'et qitza'na,
naqe cha tzan tpaj b'an galan a'o'na
tuj twitz te Qtata Dios?
13 Te Qtata Dios aj ntzaj tuq kyna'o'
kye a'e' [qijajil] Abran b'ix Isak b'ix
Jacob, tetz aj ntzaj na'o' tzan kye qi-
jajil oqtxi', tetz oje tk'uluj tzan tqet
wit'let tuj twit'lel tuj ka'j te Jesus aj
aq'unon te tetz. Etetz oxik eq'apo' tuj
kyq'ab' kye k'ulul mandad b'ix owel
etik'o' twitz te Pilat, anke te Pilat ojetq
qet tb'isu' tzan txik stzoqpi'.*
14 Etetz oxik eq'uma' tzan txik tzo-
qpi' jun kansal xjal, per yatzun ti'j
te Jesus aj pawa' a'ox te Qtata Dios
b'ix b'an k'onti'l tuq xhchoj, etetz cha
owel etik'o' tzan k'on tkaj tzoqpi'.*
15 Ikxji etetz oqet ekansa' te Qajawil
aj ntzaj tsi' qanq'in, per te Qtata Dios
otk'uluj tzan tjaw anq'in junky'el b'ix
qetza owok qe'e'na aj ojetq tuq tjaw
anq'in.

16 Ja xjal aj etetz etotzqi' b'ix atqet
ewitz, tetz ma b'antik tzan tpaj toklen
wit'let jk'u'ja ti'j tajwalil Jesus. Tzan
tpaj toklen wit'let jk'u'ja ti'j Jesus, tetz
ma'tx b'antik iktza'x n'ok eten ajna'l.
17 Wetz web'en waq erman, etetz
b'ix kye aj nim kyajwalil exol, etetz
aj tqet ekansa' te Jesus, k'onti'l n'el
eniky' tidi' tuq n'ek'ulu'.
18 Ikxji oponkix tyol te Qtata Dios
aj ojetq tuq xik tyoli' kyuky'i kyaqil
kye aj yolil tyol oqtxi', qa te Krist
aj [Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi',]
ma'kix tuq tz'ok ten twitz xhcho'nal.
19 Astilji ajna'l etetz intjaw
eky'ixpu' enab'lin b'ix pe'etokslan ti'j
tetz tzan tqet tnajsa' te echoj. Ikxji
te Qtata Dios otzajel tsi' jun chewsb'il
tuj etanim,

* **3:13** Mat 27:23-25 * **3:14** Mat 27:15-26; Mak 15:6-14; Luks 23:13-25; Wnch 18:40; 19:12-16

20 b'ix b'a'n tzan stzaj tlajo' tetz te
Jesukrist, aj Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi'.
21 Aj Jesusji a tgan tzan sten tuj ka'j
max oj tpon kyaqil iktza'x okaj q'uma'
oqtxi' kyuky'i kye aj yolil tyol Dios aj
pawame' a'ox te tetz.
22 Te Moisés oxik tq'uma' kye qija-
jil oqtxi' ikxjani: "Te Qtata Dios, aj
Qajawil, otk'ulu'tz tzan tetz exol etetz
jun aj yolil tyol iktza' a'in. Intqet etok-
sla' kyaqil aj otzajel tq'uma' etetz.*
23 Ab'l te aj nlay qet toksla' te ja yolil
tyol Dios ntzani, owelax in kxol kye
xjal tzan tponaj."*
24 B'ix kyaqil kye aj yolil tyol Dios
aj e'aq'ik atx aj tul te Samuel, oxik
kypakb'a' ti'j kyaqil aj nky'ik ajna'l.
25 Qetz a'o' kyijajil kye aj yolil tyol
Qtata Dios oqtxi' b'ix ax at qoklen
ti'j te aj oxik tsi' tyol te Qtata Dios
ti'j kyuky'i kye qijajil oqtxi'. Komo
te Qtata Dios oxik tq'uma' te qijajil
Abran ikxjani: "Kyaqil kye xjal twitz
tx'o'tx' okyeqtel ky'iwla' tzan tpaj jun
awijajil."*
26 Ya ma tk'uluj te Qtata Dios tzan
tjaw anq'in te [Jesus] aj aq'unon te
tetz, yaji otzaj tlajo' tb'aya' qxol qetz
tzan jqet tky'iwla' tzan tjaw qky'ixpu'
qnab'lin ti'j te qchoj.»

4

Aj Kyqex Si' Pres Te Xhpe'y B'ix Te Wa'nch

1 Aj man tuq nkyeyolin [te Xhpe'y
b'ix te Wa'nch] kyuky'i kye xjal,
eb'ajpon kye pal b'ix te k'ulul man-
dad kyi'j kye xb'uqil te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios b'ix ax eb'ajpon kye aj
b'uch'uj Sadusey.
2 Kyetz b'an nkyeq'ojin tuq tzan
tpaj te Xhpe'y b'ix te Wa'nch nxik kx-
naq'tza' tuq kye xjal b'ix nxik tuq ky-
pakb'a' tpakb'alil ti'j te Jesus tjawlen
anq'in kxol kye kamnaq.
3 B'ix ejaw ktzyu', eb'ajqex ksi' tuj
pres; b'ix komo qale'ky tuq max tuj
junky q'ij eb'ajjatz kyin.
4 Per ky'ila'j kxol kye aj nkyecha'on
tuq te tpakb'alil eb'aj'okslan, b'ix kye
aj nkye'okslan tuq ti'j Jesus e'ok mas
ky'ila'j qanq jweb' mil (5000) tuq
kyb'et tzan kkyaqil, nini a'ox kye
ichan.
5 Ntons tuj junky iwitq owok
kchimo' kyib' tuj Jerusalen kye aj
b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil
kxol tijajil Israel b'ix kye txq'anky
tijxjal aj n'ok tuq kchimo' kyib'
kyuky'i'l b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il
ti'j te kyrelijyon.
6 B'ix ax atqet tuq kxol kyetz te
Anas, te twitzale' pal, b'ix te Kaypas
b'ix te Wa'nch b'ix te Jant b'ix kyaqil
kye aj tuj tjay te twitzale' pal.
7 Kyetz oxik kyk'ulu' mandad tzan
kyqet wab'a' te Xhpe'y b'ix te Wa'nch
kywitz, b'ix oxik kcha'o' ikxjani:
«¿Ab'l oxik sin etetz etajwalil, qatzun
ab'l otzaj lajon te etetz, tzan tqet
ek'ulu' ikxnini?»
8 Ntons te Xhpe'y nojnaq tuq tuky'i
Txew Dios tuj tanim b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «Etetz aj at nim etajwalil
[qxol qetz aj Israel] b'ix etetz aj tijxjal
qxol,
9 etetz ajna'l nqoqet epich'o' tzan
tpaj jun galan aj oqet jk'ulu'na ti'j jun
xjal yab' tuq b'ix ajna'l oje b'antik.
10 Galan tzan tok echa'o' ekyaqil
etetz, b'ix tzan tok kcha'o' kyaqil xjal
aj tijajil Israel, te ja xjal aj atqet
tzani ewitz etetzni, tetz ob'antik tzan
tajwalil Jesukrist aj Nasaret, axkix aj
owok eklabi' twitz krus b'ix te Qtata
Dios ojaw anq'in junky'el titza'.
11 Te Jesus, a tetz iktza' jun ab'j
twit'lel jay b'ix etetz iktza' a'ix aj
k'ulul jay owel etik'o', per ajna'l tetz
oje kaj si' tzan junky iktza' te ab'j aj
b'an presis twit'lel jay.*
12 K'onti'l junky twitz te Jesus aj
b'a'n tzan tkolon qetz. K'onti'l junky
tzani twitz tx'o'tx' aj oje kaj si' tzan
Qtata Dios tzan tkolon qi'j.»
13 Ntons yaji, ya ma tz'ok kye'e' kye
k'ulul mandad titza' tuq nkyeyolin te

* **3:22** Kya 7:37; Deu 18:15,18 * **3:23** Deu 18:19; Lev 23:29 * **3:25** Gén 22:18 * **4:11** Sal 118:22

Xhpe'y b'ix te Wa'nch tuky'i jun kyajwalil, b'ix owel kyniky' kyi'j nya'tx tuq xjal aj b'an tlimaqal-e'wit ti'j letr, cha pareje' tuq iktza' kye txq'anky xjal, yaji kyetz oje kyelab'an b'ix owel kyniky' kyi'j, kyetz a'e' tuq aj lapike' ti'j Jesus.

14 B'ix komo te aj ojetq tuq qet q'ana', tetz atqet tuq kywitz, astilji k'onti'l tidi' b'a'n tuq tzan txik kyq'uma' kyi'j.

15 Ntons oxik kyk'ulu' mandad tzan tuq kyex aj ja' tuq chimo' kyib' b'ix ekaj wululun kxolx.

16 Nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Tidi' ojk'ulu'tz kyuky'i ja xjalni? Kyaqil xjal tuj ja amaq' Jerusalenni kyeb'en qa kyetz ma'tx qet kyk'ulu' ja senyni tuky'i nim tajwalil Qtata Dios. Ajna'l nlay b'antik tzan txik jq'uma' qa nya'tx tume'l.

17 Per ajna'l tzan k'on txik kyyoli' kyuky'i txq'anky, okye'okel qxob'sa' tzan tkaj ksi' tzan kyyolin ti'j aj Jesusni.»

18 Ntons owox kyuk'le' junky'el te Xhpe'y b'ix te Wa'nch, b'ix e'ok kyili' tzan k'on txik kyq'uma' ch'inwt ti'j Jesus b'ix tzan k'on txik kxnaq'tza' ch'inwt ti'j.

19 Per yaji te Xhpe'y b'ix te Wa'nch owaj ktzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Intqet eb'isu'x etetz, ¿galan pe' tuj twitz Qtata Dios tzan eqet qoksla'na etetz a'ix qatzun tzan tqet qoksla'na te Qtatji?

20 Qetza nlay b'antik tzan tkaj qsi'na tzan qyolin ti'j kyaqil aj oje tz'ok qena b'ix ti'j kyaqil aj oje tz'ok qcha'o'na.»

21 Yaji kye k'ulul mandad e'ok kxob'sa', per ekaj ktzoqpi' tzan tpaj k'onti'l owoknoj jun kyil kyitza' b'ix kyaqil tuq kye xjal b'an nqet tuq kyjiq'b'a' Qtata Dios tzan tpaj aj ojetq tuq ky'ik,

22 komo te xjal aj oqet kyq'ana' ojetq tuq jakon mas tajsik kawnaq (40) aq'b'i tetz.

Aj Kxnaq'tzan Kye Qerman Tuky'i Qtata Dios Tzan Stzaj Si' Jun Kybalor

23 Ya ma kyexik tzoqpi'ji, te Xhpe'y b'ix te Wa'nch eb'aj'ex tzi, b'ix owok kchimo' kyib' kyuky'i kye txq'anky qerman. Oxik kyq'uma' kyetz kyaqil aj ojetq tuq kyyolij kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye aj te b'uch'uj tijxjal.

24 Ya ma tz'ok kcha'o'ji, kkyaqil kyetz e'ok ten xnaq'tzon tuky'i Qtata Dios, oxik kyq'uma' ikxjani: «Tat, yatz aj mas nim awajwalil twitz kyaqil, yatz oqet ak'ulu' te twitz ka'j, te twitz tx'o'tx', kye nim a', b'ix kyaqil aj at twitz tx'o'tx' b'ix twitz ka'j b'ix tuj te nim a'.*

25 Yatz tuky'i Axew oxik ayoli' tuj tanim te Dawid aj qijajilna oqtxi', aj q'apo' tib' n'aq'unan te yatz, oxik ayoli' tuj tanim ikxjani: "¿Tistil nkyejaw lab'un kye aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios?* ¿Tistil nqet kyb'isu' jun tidi' aj k'onti'l tume'l?

26 Kye k'ulul mandad twitz tx'o'tx' b'ix txq'anky aj nim kyajwalil, owok kchimo' kyib' tzan kyjaw meltz'jik ti'j te Qtata Dios aj Tajawil Ti'j Kyaqil, b'ix tzan kyq'ojin ti'j te Koloyon aj Q'umankaj titza'."*

27 B'an'ax owok kchimo' kyib' tuj ja amaq' ntzani te Eródes* b'ix te Pónsio Piláto,* b'ix kye aj nya'tx tijajil Israel b'ix kye [qxjalil] aj tijajil Israel, kyaqil kyetz owok kchimo' kyib', eb'ajjaw meltz'jik ti'j te Jesus aj joyomaj awitza' b'ix pawa' awitza' b'ix q'apo' tib' n'aq'unan te yatz.

28 Kyetz oqet kyk'ulu' iktza'x tuq yatz† ojetq qet ab'isu' tb'aya' b'ix tuky'i awajwalil n'ak'ulu' tzan tky'ik.

29 Ajna'l Tat, intok asi' ch'in anab'l ti'j te aj nya'tx galan nkyq'uma'ni, b'ix instzaj asi' ch'in mas qbalor qetza aj nchqet qoksla'na tzan txik qpakb'a'na te ayol b'ix k'onti'l tzan qxob'.

30 B'ix [tuky'i awajwalil], intqet asi' ch'in aq'ab' kyajsik kye yab' tzan

* **4:24** Exo 20:11; Sal 146:6 * **4:25** Ax: amaq'. * **4:26** Sal 2:1-2 * **4:27** Luks 23:7-12 * **4:27** Mat 27:1-2,11-26; Mak 15:1-15; Luks 23:1-6,13-25; Wnch 18:28-40 † **4:28** Ax: aq'ab'.

kyqet aq'ana', b'ix intqet ak'ulu' ch'in tidi'chq yek'b'il tuky'i nim awajwalil b'ix tidi'chq aj okyelab'ayon kye xjal ti'j, intqet ak'ulu' ch'in kyaqil nini tzan tpaj te Jesus aj pawa' awitza' b'ix q'apo' tib' n'aq'unan te yatz.»

31 Ntons, ya ma mankun kx-naq'tzan, yaji tuj te luwar aj ja' tuq chimo' kyib' otzaj jun kab'junab' b'ix te Txew Dios oxik tsi' tuj kyanim kkyaqil kyetz jun nim kyajwalil b'ix e'aq'ik tzan kypakb'an tyol Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal, k'onti'l tuq txob'lal te kyetz.

Titza' Tuq Kyemodin Kye Aj Nkyex-naq'tzan

32 Kyaqil kye aj nkye'okslan tuq nkyna'o' tuq tuj kyanim parej kkyaqil, nijunwt kxol kyetz ntq'uma' tuq qa aj tidi' tetz cha a'oxwit te tetz, sinoke kyaqil aj tidi' kyetz n'oken tuq kye txq'anky parej kkyaqil.*

33 Yatzun kye tky'ixel Jesus nkyepakb'an tuq ti'j tjawlen anq'in te Qajaw Jesus, per nkyepakb'an tuq tuky'i jun kyajwalil, b'ix b'an atqet tuq te Qtata Dios kyuky'i'l tzan tqet tk'ulu' tidi'chq nim b'an galan.

34 Kxol kyetz k'onti'l tuq kye xjal meb'a', tzan tpaj kye aj at tidi'chq kyetz qa kyjay qa ktx'o'otx'ji, nxik tuq kyk'ayi' b'ix te twi' ntzaj tuq kyin

35 b'ix nxik tuq kyq'apo' kye a'e' tky'ixel Jesus tzan tuq tqet ksipa' kxol kye aj presis tuq jun onb'il te kyetz.*

36 At tuq jun xjal Chep tb'i aj b'uch'uj Lewi, oqet itz'jik tuj te amaq' Chipr, b'ix kye tky'ixel Jesus n'ok tuq kyq'uma' B'e'ch, aj telponx "nnimsan jk'u'j."

37 Tetz at tuq jun xtx'o'otx' oxik tk'ayi' b'ix te tmin oxik tq'apo' kye tky'ixel Jesus.

5

Aj Oky'ik Ti'j Te Ananiys B'ix Te Sapir

1 At tuq jun ichan tb'i Ananiys, b'ix te txu'jel Sapir tuq tb'i, kyetz oqet kykawla' tzan txik kyk'ayi' jun ktx'o'otx'.

2 Te ja ichanni oqet tkawla' tuky'i txu'jel, okaj tewa' ch'in ti'j twib'en te tx'o'tx' b'ix te txq'anky oxik kyq'apo' kyuky'i kye tky'ixel Jesus.

3 Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Ananiys, ¿tistil ma atzoqpij tzan tyolin te Satanas tuj awanim? ¿Tistil yatz tuj anab'l b'a'n tzan tqet aweq'i' te Txew Dios, ma kaj awewa' ch'in te tmin aj ma chojlik ti'j te atx'o'otx'?

4 ¿Ti'tzun, nya'tx petzun yatz tuq te tx'o'tx'? B'ix txiklen ak'ayi', ¿nya'tx petzun tuj aq'ab' tuq atkaj kyaqil? ¿Tistil ma qet ab'isu' tuj awanim tzan ak'ulun ikxji? Yatz nya'tx kyuky'i xjal ma'tx chnik'on sinoke ma'tx chnik'on tuky'i Qtata Dios.»

5 Ntons, ya ma tz'ok xhcha'o' te Ananiys ikxji, oqet tilan b'ix b'eyx okamik. Kye aj akyeqet tuq tzi, otzaj jun nim xob'alj kyi'j.

6 Eb'ajtzaj kye txq'an ku'xon, oqet ksi' tmortaj, owex kyin tzi b'ix oxwa'q kymuqu'tz.

7 Ntons yaji, qanq ojetq tuq ky'ik oxe or, tpon te txu'jel. Tetz k'onti'l tuq teb'en te aj ojetq ky'ik.

8 Yaji te Xhpe'y oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «Instzaj aq'uma' qa te tx'o'tx' aj oxik ek'ayi', ochojlik ikxjani ti'j tzan kyaqil.» Yaji tetz owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Ye', ikxji.»

9 Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' tetz ikxjani: «¿Tistil oqet ekawla' ekab'il tzan tqet eteq'i' te Txew Dios? Intxik awen; kye'ul kye aj ma kyexwa'tz muqul te awichmil, b'ix ajna'l ax yatz otxe'l kyin junky'el.»

10 B'eyxnajji oqet tilan ax twitz te Xhpe'y b'ix okamik. Ya ma kye'okon kye ku'xon, otzaj kykamb'a' ojetq tuq kamik, yaji owex kyin b'ix oxwa'q kymuqu'tz ti'jx te tichmil.

11 B'ix kyaqil kye qerman txini, b'ix ax kyaqil kye txq'anky xjal aj owok kcha'o' ti'j te ntzani, kkyaqil kyetz eb'ajxob' nim.

* **4:32** Kya 2:44-45 * **4:35** Kya 2:44-45

Aj Kyk'ulun Kye Tky'ixel Jesus Tidi'chq Yek'b'il

12 Kye tky'ixel Jesus nqet tuq kyk'ulu' tidi'chq yek'b'il tuky'i nim tajwalil Dios b'ix tidi'chq aj nkyelab'an tuq kye xjal ti'j. Kkyaqil [kye aj nkye'okslan tuq ti'j Jesus] n'ok tuq kchimo' kyib' tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios tuj te twitzjay aj n'ok kyq'uma' tuq "Aj Salomon" b'ix b'an dyakwerd tuq ate'.

13 B'an nkyeqet tuq jiq'b'a' tzan kyaqil kye xjal, per kye txq'anky xjal [aj k'on tuq kygan tzan kyokslan], nijunwt kxol kyetz ntnimsa' tuq kyk'u'j tzan tox ksamo' kyib' kxol.

14 Per mas tuq ky'ila'j kye xjal nkye'okslan ti'j te Qajawil, ichan b'ix xuj nkye'okslan tuq ti'j.

15 B'ix kye yab' nkye'etz tuq kyin tuj kyjay twitz kywatub' tzan kyqet tuq ksi' tuj b'ey aj ja' nky'ik tuq te Xhpe'y tzan tky'ik tuq nkesey a'ox ch'i txmojomal kyajsik.

16 Kye xjal tuj amaq' qaynin tzi, ax nkyepon tuq Jerusalen, npon kyin tuq kye yab' b'ix kye aj n'ok kyen twitz xhcho'nal tzan tpaj malspirit tuj kyanim, b'ix kyaqil nkyeb'antik tuq.

Aj Kyjaw Lajo' Kye A'e' Tky'ixel Jesus Tzan Kye Aj Nim Kyajwalil

17 Ntons tzaj te twitzale' pal b'ix kye tuky'i'l aj b'uch'uj Sadusey, kyetz otzaj nim kyq'oj

18 b'ix ejaw ktzyu' kye tky'ixel Jesus b'ix eqex ksi' tuj pres.

19 Per qonik'an jun ángel tlajen Qajawil owel tjaqo' te tlamelul te pres, eb'ajjatz teq'i', b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani:

20 «Pex waq tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, intxik epakb'a' kye xjal kyaqil tume'l ti'j titza' tzan kyanq'in [tuky'i Jesus].»

21 Ntons, iktza'x ojetq tuq tzaj q'uma' kyetz, tuj junky iwitq b'an q'eqo' eb'ajxik tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix e'aq'ik tzan txik kxnaq'tza'. Yatzun te twitzale' pal kyuky'i kye tuky'i'l, kyetz etzaj kyuk'le' kyaqil kye txq'anky aj te b'uch'uj mas nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel tzan tok kchimo' kyib', b'ix yaji oxik kyk'ulu' mandad tzan ktzaj in kye tuky'i'l Jesus aj akyeqex tuq tuj pres.

22 Ya ma kyepon kye mulon tuj te pres, k'onti'l tuq akyeqex tuj te pres. Emeltz'jik b'ix oxik kyq'uma' tpakb'alil ikxjani:

23 «Ma tzaj jkamb'a'na te pres b'an lamo' tuq b'ix kye soldad nkyexb'uqin tuq stzi' te lamel per aj stz'ox qjaqo'na k'onti'l tuq akyeqex kye xjal tuj te pres.»

24 Ya ma tz'ok kchan ikxji, te k'ulul mandad kye aj xb'uqil te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix kye pal aj nim kyajwalil b'an nkyelab'an tuq, nkyeb'isun tuq tidi' oky'el tzan tpaj nini.

25 Per yaji opon jun swal tpakb'alil kyuky'i'l ikxjani: «Kye xjal aj eqex esi' etetz tuj pres, kyetz akye'ox tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix nxik kxnaq'tza' kye xjal.»

26 Yaji kyetzaj kye xb'uqil jay b'ix te k'ulul mandad kxol kyetz, exwa'q e'el kyetz, b'ix etzaj kyin kyeb'a', k'onti'l owok kyk'ulu' ch'inwt kyi'j tzan tpaj nkyexob' tuq kyi'j kye xjal, kebal tuq tzan kyok xo'o' tuky'i ab'j.

27 Ya ma kyepon eq'i', eqet si' kywitz kkyaqil kye aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, b'ix tzaj te twitzale' pal, oxik tq'uma' kyetz ikxjani:

28 «¿Ti'tzun, k'onti'l oxik jq'uma'na etetz tzan k'on exnaq'tzan ti'j aj xjalni?* B'ix ajna'l oje kyexik exnaq'tza' kyaqil xjal tuj Jerusalen. B'ix egan tzan tok esi' qpajna qa tzan qpaj qetza okamik te aj ichan aj n'eq'uma' etetzni.»*

29 Yaji te Xhpe'y kyuky'i kye txq'anky tky'ixel Jesus owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qetza presis tzan tqet qoksla'na te Qtata Dios b'ix nya'tx cha a'ox kyyol xjal.

* **5:28** Kya 4:18 * **5:28** Mat 27:25

30 Te Qtata Dios aj ntzaj kyna'o' tuq
kye qijajil oqtxi', otk'uluj tzan tjaw
anq'in te Jesus, axkix aj oqet ekansa'
etetz aj tjaw eyob'a' twitz krus.
31 Ajna'l oje jaw anq'in tzan te Qtata
Dios, b'ix ajna'l wit'lik tuj tb'anq'ab'
b'ix oje tk'uluj tzan tok te Twitzale'
K'ulul Mandad b'ix Koloyon kyi'j qx-
jalil aj tijajil Israel. Tzan tpaj tetz
kye qxjalil b'a'n tzan tjaw kky'ixpu'
kynab'lin tzan tqet najsa' te kchoj.
32 Qetza oje tz'ok qena te ntzani.
B'ix ax te Txew Dios teb'en b'ix nyolin
b'an'ax ti'j ntzani, b'ix tetz oje tzaj si'
tzan Qtata Dios kye a'e' aj nkyeqet
okslan tetz.»
33 Ya ma tz'ok kcha'o' kyetz ikxjani,
kye k'ulul mandad eb'ajjaw q'ojlik
kyi'j tky'ixel Jesus b'ix kygan tuq tzan
kyqet kykansa'.
34 Ntons jun xjal aj b'uch'uj Parisey,
Gamaliel tb'i, ojaw wa'let kxol. Tetz
jun xnaq'tzal Kawb'il ti'j kyrelijyon
tuq b'ix jiq'b'a' tuq tzan kye xjal. Yaji
tetz oxik tk'ulu' mandad tzan kyex in
tuq kye tky'ixel Jesus jun rat jwer.
35 Yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «Etetz aj tijajil Israel, intok esi'
enab'l ti'j aj oqtel ek'ulu' kyuky'i kye
ja xjalni.
36 Instzaj ena'o', jun-el jun xjal
Teúdas tb'i, nxik tuq tpakb'a' at tuq
nim tajwalil. Tuj aj tyempji ky'ila'j
xjal e'ok lapet ti'j, qanq kaj oqal
(400) xjal tuq. Yaji txq'an xjal oqet
kansan tetz; yatzun kye aj lapike' tuq
ti'j, oxik kslab'u' kyib' b'ix ikxji te aj
nkyek'ulun oponaj.
37 Yaji, mas yaj otzaj junky, te Juds
aj Galiley, mer tuj te tyemp aj njaw
tuq kyajlal kye xjal, b'ix ax ky'ila'j
xjal eb'aj'ok lapet ti'j. Yaji ax tetz
oqet kansa' b'ix kye aj ajune' tuq
tuky'i'l oxik kslab'u' kyib' b'ix te aj
nkyek'ulun tuq oponaj.
38 Ntons kyi'j ja xjalni, oxe'l
nq'uma' etetz tzan tel epawa' etib'
kyi'j, inkxik etzoqpi'. Qa te aj nxik
kxnaq'tza' cha tuj kywi'x kyetz, ntons
opoyonaj.
39 Per qa te aj nxik kxnaq'tza'
b'an'ax tzajnaq tuky'i Qtata Dios,
etetz nlay b'antik tzan tpon enajsa'.
¡Oj stzaj enab'e' etib', qanq kebal
nkxq'ojin tuky'i Qtata Dios!» Ntons
kye txq'anky aj nkyecha'on tuq ti'j
oxik kyoksla' tyol.
40 Yaji etzaj kyuk'le' kye tky'ixel
Jesus b'ix eqetb'aj kyjub'cha'. Yaji
e'ok kyili' tzan k'on tuq kxnaq'tzan
junky'el tuky'i tb'i te Jesus b'ix yaji
exik ktzoqpi'.
41 Kye tky'ixel Jesus eb'ajchalaj aj
kyex kxol, tzan tpaj te Qtata Dios
owel galan tuj twitz tzan [kypakb'an,
anke] n'ok kyen tuq twitz xhcho'nal
tzan tpaj te Jesukrist.
42 B'ajq'ij kyetz k'onti'l tuq nkaj
ksi' tzan kxik tuj te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios b'ix ja'chq tuj kyjay kye
xjal, tzan txik kxnaq'tza' b'ix tzan
txik kypakb'a' a te Jesus te Koloyon aj
Q'umankaj.

6

Aj Kyel Joyo' Wuq Oneyon Kye Tky'ixel Jesus

1 Ntons tuj aj tyempji mas tuq
ky'ila'j kye txq'anky xjal nkye'okslan
ti'j Jesus, b'ix kye aj tijajil Israel aj
nkyeyolin tuq tuj yol gryeg,* kyetz
e'aq'ik tzan kyyolin nya'tx galan kyi'j
kye aj nkyeyolin tuq tuj yol ebrey.
Kyetz nkyeyolin tuq, kye xuj byud
kxol kyetz k'onti'l tuq nkyeqet en
galan oj tqet sipa' te onb'il aj nxik si'
tuq kyetz b'ajq'ij.
2 Ntons kye kykab'lajujil tky'ixel
Jesus e'ok kchimo' kyaqil kye qer-
man b'ix oxik kyq'uma' kyetz ikxjani:
«Nya'tx galan qa qetza okajel qsi'na
tzan qpakb'an tyol Qtata Dios b'ix
tzan txik qsipa' b'ajq'ij te onb'il kye
qerman.
3 Astilji waq erman, intqet ejoyo'
exol etetz wuq ichan aj jiq'b'ame'
tzan kye xjal b'ix nojnaqe' tuky'i
Txew Dios b'ix nim kynab'l, b'ix oka-
jel si'let tuj kyq'ab' kyetz te ja aq'unj
ntzani.

* **6:1** Ax: helenista.

4 Per qetza owelax jq'ij b'ajq'ij tzan
qxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios b'ix tzan
txik qxnaq'tza' Tyol.»
5 Ya ma xik kyyoli' kyuky'i kye
qerman ikxji, kyaqil kye aj akyeqet
tuq tzi oqet tuj kywitz. Ntons owel
kyjoyo' te Xhte'k, jun xjal b'an wit'lik
tuq tk'u'j ti'j Qajawil b'ix nojnaq tuq
tuky'i Txew Dios, b'ix ax te Lip b'ix
Prócoro b'ix Nicánor b'ix Timon b'ix
Pármenas, b'ix te Nik jun xjal aj An-
tyokiy tuq aj nya'tx tijajil Israel per
nxik tin tuq te aj nkye'okslan kye aj
tijajil Israel.
6 Yaji exik kyin kywitz kye a'e'
tky'ixel Jesus, b'ix kyetz oqet ksi'
kyq'ab' kyajsik b'ix eb'ajxnaq'tzan
kyi'j.†
7 Ntons, te tyol Qtata Dios n'ok tuq
cha'o' ja'chq tuj Jerusalen b'ix mas
tuq txq'anky xjal nkye'okslan, b'ix
ax ky'ila'j kye pal nkye'okslan tuq te
tume'l titza' n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'j Qa-
jawil.

Aj Txik In Pres Te Xhte'k

8 Te Xhte'k, tetz jun xjal aj b'an atqet
tuq te Qtata Dios tuky'i'l b'ix tidi'chq
nb'antik tuq titza' tzan tpaj tajwalil te
Qtata Dios. Tetz nqet tuq tk'ulu' kxol
kye xjal tidi'chq aj nkyelab'an tuq
ti'j b'ix tidi'chq yek'b'il tuky'i tajwalil
Dios.
9 Junjun xjal aj n'ok kchimo' tuq
kyib' tuj te jun jay nab'il Dios aj tb'i
"Te Jay Nab'il Dios Kye Aj Oje Kyejatz
Tzoqpi'," kyetz b'ix txq'anky a'e' aj
amaq' Siren, b'ix txq'anky aj amaq'
Alejandriy, b'ix txq'anky aj amaq' Sil-
isy, b'ix xjal aj txq'anky amaq' tuj
tkwentil Asy, kyaqil kyetz e'aq'ik tzan
kywululun tuky'i Xhte'k.
10 Per k'onti'l nb'antik tuq tzan tqet
kyitza' tzan tpaj te Xhte'k jun xjal aj
b'a'n nb'isun tuq tuj tume'l b'ix komo
te aj ntyoli' tzan tpaj te Txew Dios
nyolin tuq tuj tanim.
11 Ntons kyetz eqet kchojo' txq'an
xjal tzan kyyolin ti'j te Xhte'k ikxjani:
«Owok qcha'o'na nyolin tidi'chq yol
nya'tx galan ti'j Qtata Dios b'ix ti'j te
[Kawb'il aj oqet stz'ib'a'] Moisés.»
12 Ntons ikxji kyetz okyk'uluj tzan
kyjaw lab'un kye xjal b'ix kye tijxjal
aj nim kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal
Kawb'il ti'j kyrelijyon, ojaw ktzyu'
te Xhte'k b'ix oxik kyeq'i' twitz te
b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil
kxol kye aj tijajil Israel.
13 B'ix oxik kyin xjal aj nya'tx
b'an'ax tuq kyitza', oxik kyq'uma'
ikxjani: «Te ja xjalni k'onti'l nkaj tsi'
tzan tyolin yol nya'tx galan ti'j te ja
jay ntzani aj pawa' te Qtata Dios b'ix
ti'j te Kawb'il ti'j qrelijyon.
14 Qetza oje tz'ok qcha'o'na nyolin
tuq qa te Jesus aj Nasaretni oqtel tx-
itu' tuq te ja jayni b'ix ojawel tky'ixpu'
te aj okaj stz'ib'a' Moisés aj nqet
jk'ulu' qetz.»
15 Ntons kkyaqil kye aj te b'uch'uj
tijxjal aj wit'like' tuq tzi, kyetz oxik
kyen te Xhte'k, per tetz twitz naqe
twitz jun ángel.

7

1 Ntons te twitzale' pal oxik
xhcha'o' te Xhte'k ikxjani: «¿B'an'ax
kyaqil nini?»
2 Yaji te Xhte'k oxik tq'uma' ikxjani:
«Etetz waq erman b'ix etetz aj tijxjal
a'ix, kyintzaj echa'o'. Te Qtata Dios
aj nim tajwalil, tetz ojaw kanet twitz
te qijajil Abran oqtxi' aj man nnajan
tuq tuj Mesopotamy b'ix aj mina' tuq
tpon najayon tuj amaq' Aran.
3 B'ix oxik tq'uma' tetz, "Intkaj asi'
te atx'o'otx' b'ix kye axjalil b'ix pax tuj
junky amaq' aj oxe'l nyek'u' yatz."*
4 Ntons te Abran owetz kxol kye
xjal aj Kaldey b'ix oxik najayon tuj
amaq' Aran. B'ix ya ma kamik te stat
tzi, te Qtata Dios otzaj teq'i' te Abran
tuj te ja tx'o'tx' ntzani aj ja' nqonajan
qetz ajna'l.*
5 Per te Qtata Dios k'onti'l oxik tsi'
jun xtx'o'otx' te terensy tzani, ni jun
pedas ja' tzan tqet tsi' jun toq, per
oxik tsi' tyol oj tkamik, o'kix tuq oxe'l

† **6:6** Aj tqet ksi' kyq'ab' kyajsik telponx kyetz okyk'amoj jun kyajwalil b'ix kyaqil kye qerman dyakwerd tuq tuky'i nini. * **7:3** Gén 12:1 * **7:4** Gén 11:31–12:5 * **7:5** Gén 12:7; 13:15; 15:18; 17:7-8

tsi' te tx'o'tx' kye a'e' tijajil anke mina'
tuq titz'jik nijunwt tk'wa'al.*
6 B'ix te Qtata Dios oxik tq'uma' tetz,
kye tijajil okyenajayon tuq tuj jun
tx'o'tx' aj nya'tx tuq ktx'o'otx' kyetz,
cha xb'ak'one' tuq b'ix tzi okyeqtel
mosi' tuq b'ix owokel kyen tuq twitz
xhcho'nal kaj oqal (400) aq'b'i.*
7 B'ix ax oxik tq'uma' te Qtata Dios
tetz ikxjani: "Wetz oxe'l nsi' xh-
cho'nal ti'j te amaq' aj oqtel mosin
kyetz, yaji kyetz okye'elatz tuj aj
amaq'ji b'ix okyinqtel kyna'o' tuj ja
luwar ntzani."*
8 B'ix te Qtata Dios ekaj ti'j tuky'i
Abran tzan tok si' jun techalul ti'j
kchi'jel kye tijajil. Astilji, aj man tuq
wajxaq q'ij te Isak, owok si' techalul
tzan Abran.* B'ix ax ikxji otk'uluj
te Isak* tuky'i tk'ajol tetz, aj Jacob,*
b'ix te Jacob otk'uluj ikxji kyuky'i kye
kykab'lajujil tk'ajol,* a'e' aj k'wa'lon
kyi'j kyaqil qijajil.
9 Ntons, kye tk'ajol te Jacob, a'e'
aj k'wa'lon kyi'j qijajil, kyetz owok
kyajq'oja' te kyitz'in aj Chep, b'ix oxik
kyk'ayi' tzan txik in max Ejipt.* Per te
Qtata Dios atqetkix tuq tuky'i'l*
10 b'ix okolon ti'j tuj kyaqil xh-
cho'nal aj oky'ik ti'j. Te Qtata Dios
owonen tuky'i'l b'ix oxik tsi' jun
tnab'l tzan tel galan tuj twitz te
Faraón aj twitzale' k'ulul mandad
tuj kyaqil tkwentil Ejipt. Te Faraón
okaj tsi' te Chep tzan tok te k'ulul
mandad te aq'unj tuj tjay b'ix ti'j
kyaqil tkwentil Ejipt.*
11 Ntons yaji, owok jun nim wa'ij
tuj kyaqil tkwentil Ejipt b'ix tuj kyaqil
tkwentil Canaán, tidi'chq xhcho'nal
owok kyen b'ix kye qijajil k'onti'l tuq
n'oknoj kywe'.*
12 Te Jacob owok xhcha'o', tuj Ejipt
at tuq te wab'j, astilji exik tlajo' kye
tk'ajol aj qijajil, exik tlajo' Ejipt loq'ol
kywe'.* A te tb'ay-elji kxik Ejipt.
13 Ya tuj tka'mjji'n-el kxwaqlen, te
Chep oxik tq'uma' kyuky'i'l ab'l tuq
tetz,* b'ix te Faraón e'ok totzqila' kye
txjalil te Chep.*
14 Ntons yaji te Chep oxik tk'ulu'
mandad tzan ktzaj in Ejipt te stat b'ix
kyaqil a'e' aj tuj tjay, jweb'lajuj tuj
mutx' (75) kyb'et tuq tzan kkyaqil.*
15 Ntons ikxji opon te Jacob tuj
Ejipt, b'ix [tuj jun tyemp] okamik tzi,
b'ix ax ky'ila'j qijajil tzi eb'ajkamik [aj
tky'ik ky'ila'j aq'b'i].*
16 Yatzun mas yaj, oxik in tuj amaq'
Sikem* te kyb'aqil, b'ix tzi e'ox muqu'
tajsik anim aj okaj tloq'o' te Abran
[oqtxi'] kyuky'i kab'e' tk'wa'al Em-
mor tzan txq'an tmin plata.*
17 Aj ch'inky tuq tpon tyemp tzan
tpon te aj ojetq tuq xik tsi' te Qtata
Dios tyol ti'j tuky'i Abran, kye aj ti-
jajil Israel ojetq tuq kyepuqun txini
tuj amaq' Ejipt, ojetq tuq kye'ok b'an
ky'ila'j.*
18 Yaji txini tuj Ejipt owok junky
twitzale' k'ulul mandad aj k'onti'l tuq
totzqi' te Chep.*
19 Te ja k'ulul mandadni, tetz eqet
teq'i' kye qijajil b'ix oxik tsi' nim xh-
cho'nal kyi'j, b'ix otk'uluj tzan tkaj
kykola' kye kyk'wa'al aj man ne'-e'
tzan kykamik.*
20 Tuj aj tyempji owitz'jik te Moisés,
b'ix tetz jun k'wa'l aj owel galan tuj
twitz Qtata Dios, b'ix kye stat oqet
kyk'ulu' kwent tuj kyjay oxe qya'.*
21 Ya ma kaj kola' tzan kye stat,
te ne' otzaj kamb'a' tzan tme'al te
twitzale' k'ulul mandad tuj kyaqil tk-
wentil Ejipt, b'ix tetz ojaw tin, oxik tin
tuj tjay b'ix ojaw tky'ib'sa' iktza' tal.*
22 Ikxji te Moisés oqet xnaq'tza'
tuky'i kyaqil aj kyotzqi' kye aj Ejipt,
b'ix b'a'n tuq yolin kywitz xjal b'ix
tidi'chq galan nk'ulun.

* **7:6** Gén 15:13 * **7:7** Gén 15:14 * **7:8** Gén 17:10-14 * **7:8** Gén 21:2-4 * **7:8** Gén 25:26 * **7:8** Gén 35:23-26 * **7:9** Gén 37:3-28 * **7:9** Gén 39:2,21 * **7:10** Gén 41:39-44 * **7:11** Gén 41:54-57 * **7:12** Gén 42:1-2 * **7:13** Gén 42:8; 45:1-15 * **7:13** Gén 45:16 * **7:14** Gén 45:9–46:29 * **7:15** Exo 1:6 * **7:16** Gén 49:33–50:14 * **7:16** Gén 23:3-16; 33:19; 50:7-13; Jos 24:32 * **7:17** Exo 1:7 * **7:18** Exo 1:8 * **7:19** Exo 1:10-11,22 * **7:20** Exo 2:2 * **7:21** Exo 2:3-10

23 Ya ma jakon kawnaq (40) aq'b'i
tetz, oqet tb'isu' tuj tanim tzan tex
q'olb'el kye txjalil, a'e' aj tijajil Israel.
24 Ya ma xik ten jun aj Ejipt nqet
tuq tok'onsa' jun aj tijajil Israel, te
Moisés oqet tkolo' b'ix oqet tkansa' te
aj Ejipt.*
25 Nqet tb'isu' tuq qanq kye txjalil
owelal kyniky', te Qtata Dios b'a'n tuq
tzan tkolpin kyetz tzan tpaj tetz, per
k'onti'l owox tuj kywi' ikxji.
26 Yaji te Moisés tuj junky iwitq
etzaj tk'ulb'a' kab'e' aj tijajil Is-
rael nkyeq'ojin tuq, b'ix tgan tuq
k'ulun tzan kyten galan kxol. Oxik
tq'uma', "Etetz eterman etib'. ¿Tistil
nkxq'ojin?"*
27 Ntons te aj nb'ujun tuq te junky
tuky'i'l, oxik tq'uma' tetz te Moisés,
"¿Ab'l oje xik sin awajwalil te yatz
tzan ak'ulun mandad qi'ja b'ix tzan
stzaj aq'uma' qil?
28 ¿Ti'tzun, ax agan tzan nqet
akansa' iktza' oqet akansa' te aj Ejipt
iwi?"*
29 Ya ma tz'ok xhcha'o' te Moisés
ikxji, owoqik, owex tuj Ejipt b'ix
oxik najayon iktza' jun xb'ak'on tuj
jun luwar tb'i Madián, [b'ix owok
noj txu'jel txini] b'ix etzaj kab'e'
tk'wa'al.*
30 Ya ma ky'ik kawnaq (40) aq'b'i,
yaji tuj jun luwar ky'ixk'oj tx'o'tx'
qaynin ti'j te witz aj tb'i Sinayi, jun
ángel ojaw kanet twitz tuj jun q'aq'
ntilun ti'j jun wi' ky'i'x.
31 Ntons yaji te Moisés oje lab'an ti'j
te aj oxik ten b'ix ya ma tz'ok laq'chet
qaynin ti'j tzan tuq tok tka'yi', oxik
xhcha'o' twi' te Qajawil, otzaj tyoli',*
32 "Wetz a'in te Dios aj ntzaj kyna'o'
kye awijajil oqtxi', a'in te Dios aj ntzaj
tna'o' tuq te Abran b'ix te Isak b'ix
Jacob." Ntons te Moisés cha nlu'lun
tuq tzan txob'al, k'onti'l tuq njaw tin
twitz jawnaq tzan txik tka'yi'.*
33 Ntons te Qajawil oxik tq'uma'
tetz, "Intel awin te axajab'ni tzan tpaj
te luwar aj ja' wa'lkich b'an xjan [tzan
tpaj a'in wetz atinqet tzani].*
34 Wetz n'ok wen titza' n'ok kyen
twitz xhcho'nal kye nxjalil tuj te
amaq' Ejipt. Nkyexik ncha'o' nkye-
julin tzan xhcho'nal, b'ix ajna'l ma'tx
kyin'ul kolpil kyetz. Ajna'l instzaj
acha'o', otxe'l nlajo' max Ejipt."*
35 Te ja Moisésni axkix te aj owel
ik'o' tzan kye txjalil aj owok q'uma'
ikxjani: "¿Ab'l oje xik sin awajwalil
te yatz tzan ak'ulun mandad qi'ja b'ix
tzan stzaj aq'uma' qil?" Per a te Qtata
Dios aj oxik lajon te Moisés. Komo
jun ángel ojaw kanet twitz tuj te ky'i'x,
b'ix oxik tlajo' tzan tk'ulun mandad
kxol kye xjal b'ix tzan tkolpin te
kyetz.
36 Te Moisés e'etz tin kye qijajil
tuj Ejipt,* b'ix tidi'chq yek'b'il oqet
tk'ulu' tuky'i tajwalil Dios b'ix tidi'chq
aj nkyelab'an tuq kye xjal ti'j* oqet
tk'ulu' tuj Ejipt b'ix tuj te nim a'
Kyaq A' b'ix kawnaq (40) aq'b'i tuj te
ky'ixk'oj tx'o'tx'.*
37 Te ja Moisés axkix aj oxik q'uman
kyuky'i kye [qxjalil oqtxi'] aj tijajil Is-
rael ikxjani: "Te Qtata Dios otk'ulu'tz
tzan tetz exol etetz jun aj yolil tyol
iktza' a'in; intqet etoksla'."*
38 B'ix axkix te Moisés aj oqeten
kxol kye aj tijajil Israel tuj te ky'ixk'oj
tx'o'tx' b'ix oyolin tuky'i te ángel twi'
te witz Sinayi kyuky'i kye aj tijxjal
qijajil oqtxi'.*
39 B'ix aji kixi' te aj ok'amon te yol aj
k'onti'l nponaj.* B'ix kye qijajil oqtxi'
owel kyik'o' b'ix k'onti'l oqet kyok-
sla' sinoke tuj kyanim eb'ajmeltz'jik
junky'el Ejipt.
40 Komo oxik kyq'uma' te Aron,
"Intqet ak'ulu' txq'an qdios aj oxe'l
yek'un te qb'ey, komo je'ky tidi'-alo
ma'tx ky'ik ti'j te Moisés aj owetz in te
qetz tuj Ejipt."*

* **7:24** Exo 2:11-12 * **7:26** Exo 2:13 * **7:28** Exo 2:14 * **7:29** Exo 2:14-22 * **7:31** Exo 3:1-5 * **7:32** Exo 3:6 * **7:33** Exo 3:5 * **7:34** Exo 3:7-10 * **7:36** Exo 12:37 * **7:36** Exo 14:1-29 * **7:36** Núm 14:33-34 * **7:37** Kya 3:22; Deu 18:15 * **7:38** Exo 19:9–20:17 * **7:39** Deu 5:1-33 * **7:40** Exo 32:1

41 Ntons oqet kyk'ulu' titzb'alil jun
tal wakxh b'ix oxik kyq'apo' te kyp-
resent twitz b'ix oqet kyq'ijla' jun q'ij
tzan tpaj te titzb'alil aj ojetq tuq qet
kyk'ulu'.*
42 Astilji te Qtata Dios ekaj tkola',
oxik tsi' lad kyetz tzan kxnaq'tzan
kywitz che'w twitz ka'j.* Ikxji oky'ik
iktza'xkix ojetq kaj ktz'ib'a' kye aj
yolil tyol Dios oqtxi' ikxjani: "Etetz
aj tijajil Israel a'ix, ¿ti'tzun te wetz
otzaj eq'apo' te epresent aj nkxb'et
tuq tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' kawnaq (40)
aq'b'i?*
43 Nya'tx sinoke ojaw etiqa' tjay te
Molok aj nkxqet mejlet twitz, b'ix ax
otzaj ena'o' te che'w Ronfa iktza' jun
dios te etetz, otzaj ena'o' kyitzb'alil
tidi'chq dios aj a'ixk k'ulul tetz. Astilji
ajna'l okx'elax nlajo' mas laq'chik
twitz te xtx'o'otx' Babilony."*

44 Ntons, kye qijajil oqtxi', aj akye-
qet tuq tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx', kyetz at
tuq te jay tabernáculo aj ja' tuq atqet
xhchk'atunal te Qtata Dios aj telponx
tetz atqet tuq kxol. Te jay k'ulu' tuq ik-
tza'x okaj tq'uma' te Qtata Dios tuky'i
Moisés tzan tqet tk'ulu' iktza'x te aj
ojetq xik tyek'u' tetz.*
45 B'ix kye qijajil oqtxi', kyetz
eq'i'kix tuq kyitza' te aj jayji, b'ix
kye aj ajune' tuq tuky'i Chowe* oxik
kyinkix kyuky'i'l aj tqet ktzyu' kye
amaq' aj ja' te Qtata Dios e'ex tin kye
aj nkyenajan tuq tzi. Ikxji okaj te jay
kyuky'i'l max aj itz'oj tuq te Dawid.

46 Te Dawid owel galan tuj twitz
Qtata Dios, b'ix tetz oxik tqani' tuky'i
Qtata Dios tzan tuq tqet tk'ulu' jun
nim jay aj ja' kye txjalil aj tijajil Jacob
b'a'n tuq tzan kyna'on te Qtata Dios.*
47 Per a te Salomon te aj oqet k'ulun
te Nin Jay Nab'il Qtata Dios.*
48 Per te Qtata Dios aj atjax tuj ka'j,
tetz k'onti'l nnajan tuj jun jay aj cha
kyk'ulb'en xjal. Ikxji tetz oxik tq'uma'
jun-el kye qijajil tzan te aj yolil tyol
oqtxi',* kyi ikxjani:
49 "Kyaqil tuj ka'j iktza' te nwit'lel
aj ja' tzan nk'ulun mandad ti'j kyaqil,
b'ix te twitz tx'o'tx' iktza' tujlb'il woq.
¿Titza' te njay aj oqtel ak'ulu'ni?" kyi
te Qajawil. "¿Ja' wetz b'a'n tzan wo-
jlan?*
50 ¿Nya'tx petzun a'in wetz inqet
k'ulun kyaqil aj at?"*
51 Ntons, per etetz ajna'l, b'an
tz'akkix a'ix. Etetz tuj etanim iktza'
aj k'onti'l nkx'okslan Dios b'ix k'onti'l
n'ox tyol tuj ewi'. Etetz nkxq'ojin kixi'
ti'j te Txew Dios iktza'x okyk'uluj kye
etijajil oqtxi'.*
52 Kyetz ejaw kylajo' kyaqil kye aj
yolil tyol Dios. Oqet kykansa' kye aj
nkyepakb'an tuq ti'j te aj tzul mas
yaj aj k'onti'l xhchoj, b'ix ajna'l te aj
k'onti'l xhchojni oje tzul, b'ix etetz
okxjaw meltz'jik ti'j b'ix oqet ekansa'.
53 Etetz ek'amoj te Kawb'il ti'j qre-
lijyon aj otzaj si' tzan kye ángel b'ix
k'onti'l oqet etoksla'.»
54 Ntons yaji, ya ma tz'ok kcha'o'
kye xjal ikxji, otzaj nim kyq'oj b'ix
nqitx'itx'in tuq txekye' tzan kyq'oj ti'j
te Xhte'k.
55 Per yatzun te Xhte'k, tetz atqex
tuq te Txew Dios tuj tanim b'ix ojax
ten tuj ka'j b'ix oxik ten chqitz'unal te
Qtata Dios b'ix oxik ten Jesus wa'lqet
tuq tuj tb'anq'ab' te Qtat.
56 B'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Intxik
eten. Wetz nxik wen tuj ka'j b'ix
te Ichan Aj Tk'wa'al Dios atqet tuj
tb'anq'ab' te Qtata Dios.»
57 Per kye xjal, owok ktxayi' te
kxkyin, eb'ajjaw siky'in kongan b'ix
e'ok lab'un ti'j.
58 Owetz kyin xtxa'm amaq' b'ix
owok kxo'o' tuky'i ab'j, b'ix kye aj
nxik kyq'uma' tuq til, okaj ksi' te
ktxo'w tuky'i jun ku'xon tb'i Saulo.
59 Yatzun te Xhte'k, aj man tuq n'ok
kxo'o' tuky'i ab'j, oxnaq'tzan, «Tat Je-
sus, k'amoj ch'in te wanim.»

* **7:41** Exo 32:2-6 * **7:42** Rom 1:24,26,28 * **7:42** Am 5:25 * **7:43** Am 5:26-27 * **7:44** Exo 25:9,40
* **7:45** Jos 3:14-17 * **7:46** 2Sa 7:1-16; 1Cró 17:1-14 * **7:47** 1Re 6:1-38; 2Cró 3:1-17 * **7:48** Chay.
* **7:49** Isa 66:1 * **7:50** Isa 66:2 * **7:51** Isa 63:10

60 Yaji oqet mejlet twitz tx'o'tx' b'ix
oxik tq'uma' kongan ikxjani: «Wajaw,
k'on tzaj ana'o' te ja kchojni.» Ya ma
xik tq'uma' ikxji, okamik.

8

Aj Taq'ik Tzan Kyjaw Lajo' Kye Aj Nkye'okslan Ti'j Jesukrist

1 Ntons te Saulo b'an dyakwerd
tuq tzan tkamik te Xhte'k. Ntons,
tuj aj q'ijji owaq'ik kyjoylik kye aj
nkye'okslan tuq ti'j Jesus tuj te amaq'
Jerusalen. Astilji kyaqil kyetz oxik
kslab'u' kyib' ja'chq tuj tkwentil
Judey b'ix Samary, a'ox kye tky'ixel
Jesus ekaj txini tuj amaq' Jerusalen.
2 Yaji txq'an xjal aj nkyexjanin
tuq te Qtata Dios ojaw kyin txlimal
te Xhte'k b'ix oqet kyitz'le' b'ix oje
kyeb'isun nim.
3 Yatzun te Saulo, tetz njoyonkix
tuq kyi'j kye aj nkye'okslan b'ix n'ox
tuq tuj kyjay tzan kyetz tjuki', ichan
b'ix xuj nkye'etz tuq tin b'ix nkyexik
tuq tsama' pres.*

Aj Tpakb'an Lip Tuj Samary

4 Ntons kye aj eb'ajxik slab'u',
ja'chq nxik tuq kypakb'a' te tpakb'alil
galan titza' tzan jkolet.
5 Jun te kyetz, Lip tb'i, oxik Samary
b'ix tzi oxik tpakb'a' kxol kye xjal ti'j
te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.
6 Kye xjal n'ok tuq kchimo' kyib'
b'ix n'ok tuq ksi' kywi' ti'j tyol te Lip,
b'ix dyakwerd tuq ate' ti'j tyol b'ix
n'ok tuq kyen kye yek'b'il aj nqet tuq
tk'ulu' tuky'i tajwalil Dios.
7 Komo ky'ila'j tuq kye xjal aj
akyeqex tuq malspirit tuj kyanim
nkyeb'antik tuq, b'ix kye malspirit
nkyeqawun tuq oj kyjatz; ax ky'ila'j
aj kamnaq tuq kchi'jel b'ix a'e' aj kox-
e' nkyeb'antik tuq.
8 Ntons kye xjal tzi, b'an nkyechalaj
tuq.
9 Ntons at tuq jun xjal tzi, Simon
tb'i. Tetz jun chman tuq b'ix kyaqil
kye xjal aj Samary nkyelab'an tuq ti'j
te tidi'chq aj nqet tk'ulu', b'ix tetz nxik
tuq tq'uma' at tuq nim tajwalil.
10 Kyaqil kye xjal n'ok tuq ksi'
kywi' ti'j, k'wa'l, tijxjal, kyaqil, b'ix
nkyq'uma' tuq ikxjani: «A tetz te aj
tzajnaq tuky'i Qtata Dios tuky'i nim
tajwalil b'ix n'ok q'uma' "Te Aj Nim
Tajwalil."»
11 Kyetz nxik tuq kyoksla', b'an
nkyelab'an tuq ti'j tzan tpaj te aj
xhchmanb'en ky'ila'j aq'b'ixi' tuq.
12 Per ya ma xik kyoksla' aj nxik
tpakb'a' tuq te Lip ti'j te tpakb'alil
galan aj nyolin ti'j Jesukrist b'ix titza'
tzan kykaj tuj tq'ab' Qtata Dios, ya
ma xik kyoksla' nini, ojaw si' a' kywi'
ichan tuky'i xuj.
13 B'ix ax te Simon otokslaj, b'ix ya
tjawlen si' a' twi' k'onti'l tuq nkaj tsi'
tzan tok lapet ti'j Lip, b'an nlab'an tuq
ti'j kyaqil yek'b'il aj nqet tk'ulu' tuq te
Lip b'ix ti'j kyaqil yek'b'il aj nk'ulun
tuq tuky'i tajwalil Qtata Dios.
14 Ntons, kye tky'ixel Jesus tuj
Jerusalen, ya ma tz'ok kcha'o' qa kye
aj Samary ojetq tuq kye'okslan te tyol
Qtata Dios, yaji oxik kylajo' te Xhpe'y
b'ix te Wa'nch tuj Samary.
15 B'ix ya ma kyepon kyetz tx-
ini, exnaq'tzan kyi'j kye aj ojetq tuq
kye'okslan, tzan tqex te Txew Dios tuj
kyanim.
16 Komo mina' tuq tqex te Txew
Dios tuj kyanim, sinoke a'ox tuq ojetq
tjaw si' a' kywi' tuky'i tb'i Qajaw Jesus.
17 Ntons te Xhpe'y b'ix te Wa'nch
oqet ksi' kyq'ab' kyajsik, b'ix kyetz
okyk'amoj te Txew Dios tuj kyanim.
18 Ya ma tz'ok ten te Simon oj tqet
ksi' kyq'ab' kye tky'ixel Jesus kyajsik
kye xjal nqex tuq te Txew Dios tuj
kyanim, ntons tetz oxik tsuqu' tmin
kyetz b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
19 «Ax instzaj esi' wetz wajwalil
tzan tqex te Txew Dios tuj kyanim kye
xjal cha'oj tqet nsi' nq'ab' kyajsik.»
20 Ntons yaji te Xhpe'y oxik tq'uma',
«Paxikx-wit tuj q'aq' tuky'ix atumin
tzan tpaj yatz nchb'isun qa tuky'i
tmin b'a'n tzan stzaj aloq'o' te aj ntzaj
tsi' te Qtata Dios cha jkotz.
21 Yatz k'onti'l awoklen tzan
ak'amon tetz tzan tpaj te awanim

* **8:3** Kya 22:4-5; 26:9-11

nya'tx galan ntb'isu' tuj twitz Qtata Dios.*
22 Intkaj akola' te aj nya'tx galan
aj n'ak'ulu'ni, b'ix paxnaq'tzan tuky'i
Qajawil. Ikxji qanq oqtel tnajsa' te aj
nya'tx galan aj nchb'isun tuj awanim.
23 Wetz n'ok wen awi'j at nim q'oj
tuj awanim b'ix tzunx atichqet tuj
tq'ab' te aj nya'tx galan.»
24 Yaji te Simon oxik tq'uma':
«Pe'exnaq'tzan ch'in waq etetz wi'j
tuky'i Qtata Dios tzan k'on tky'ik wi'j
aj ma'tx stzaj eq'uma'ni.»
25 Ntons ya ma mankun kyy-
olin b'an byenech ti'j te b'an'ax
aj kyeb'enky tuq b'ix aj tmankun
kypakb'an kyuky'i kye xjal ti'j Tyol
Qtata Dios, eb'aj'aj Jerusalen, b'ix aj
ikja'n tuq kyaj, nxik tuq kypakb'a' tuj
junjunky aldey tuj tkwentil Samary.

Aj Txik Tpakb'a' Lip Tuky'i Jun Xjal Aj Etyopiy

26 Ntons, yatzun te Lip, jun ángel
tlajen Qajawil oxik tq'uma' tuky'i'l:
«Pajaw wa'let b'ix pax qetnaq tuj te
ky'ixk'oj tx'o'tx' tuj tb'eyil Gas aj ntzaj
Jerusalen.»
27 Ntons te Lip oxik, b'ix tuj b'ey
owoknoj twitz jun xjal aj Etyopiy.
Tetz jun xjal slo'q b'ix nim tuq
tajwalil, tetz aji tuq te chimol tmin
te xuj aj tb'i Candace aj twitzale'
k'ulul mandad tuj Etyopiy. Te xjal
ojetq tuq meltz'jik na'ol Qtata Dios tuj
Jerusalen
28 b'ix ikja'n tuq taj tuj tamaq'.
Wit'lijax tuq tuj te tkaret, b'ix njaw
tuq te'e' te u'j aj oqet stz'ib'a' te Chay
aj yolil tyol Dios.
29 Yaji te Txew Dios oxik tq'uma' te
Lip: «Pax, pawok laq'chet ti'j aj karet
ni'n.»
30 Ya ma tz'ok laq'chet te Lip, oxik
xhcha'o', te xjal aj Etyopiy njaw tuq
te'e' te u'j aj oqet stz'ib'a' te Chay aj
yolil tyol Dios oqtxi'. Yaji te Lip oxik
xhcha'o' tetz ikxjani: «¿N'el pe' aniky'
ti'j aj njaw awe'e'ni?»
31 Tzaj te xjal, owaj stzaq'b'e':
«¿Titza' owelal nniky' ti'j? Komo
k'onti'l ab'l ntzaj q'uman wetz titza'
atok xtxolil.» Yaji oxik tq'uma' tetz te
Lip tzan tjax tuj te karr b'ix tzan tqet
wit'let tuky'i'l.
32 Te aj njaw tuq ten tuj te Tu'jal
Dios aj ntzani: "Tetz oxik eq'i' tuj
kansb'il iktza' jun ch'i tal karner, ik-
tza' jun ch'i tal karner aj k'onti'l njaw
oq' oj tel in stzamal, ax ikxji tetz
k'onti'l owel stzi' ch'inwt.
33 Owel in tky'exaw b'ix k'onti'l
oqet kyk'ulu' tume'l tuky'i'l. Nlay
b'antik tzan txik jq'uma' ab'le' tijajil
tzan tpaj ma'tx mankun te tanq'in
tzani twitz tx'o'tx'."*

34 Ntons yaji te xjal oxik tqani' te
Lip: «Instzaj aq'uma' ch'in, ¿ab'l qi'j ny-
olin tuq te aj yolil tyol Diosni? ¿Nyolin
pe' ti'jx tetz qatzun ti'j junkyji?»
35 Ntons te Lip owaq'ik tzan tyolin
ti'j te aj ja' tuq njaw kye'e', b'ix ax
tuky'i txq'anky u'j tuj te Tu'jal Dios
oxik tq'uma' te tpakb'alil galan ti'j Je-
sus.

36 Mas yaj eky'ik aj ja' tuq at jun a'
b'ix te xjal oxik tq'uma', «Tzani at jun
a' aj ja' galan tzan tjaw asi' a' nwi'.»
37 Te Lip oxik tq'uma': «Qa yatz
b'an'ax n'awoksla' tuky'i jun tk'u'jlal,
b'a'n tzan tjaw nsi' a' awi'.» Yaji te xjal
owaj stzaq'b'e': «Wetz nkyin'okslan
ti'j te Jesukrist aji te Tk'wa'al Qtata
Dios.»*
38 Ntons te xjal oxik tk'ulu' man-
dad tzan twa'let te tkaret b'ix kykab'il
eqex tuj† te a' b'ix te Lip ojaw tsi' a'
twi'.

39 Ya ma kyejatz tuj te a', te Txew
Dios oxik teq'i' te Lip, b'ix yatzun te
xjal k'onti'lky owok ten te Lip. Yaji
oxik tin junky'el tb'ey per b'an ncha-
laj tuq.
40 Yaji te Lip otzaj tnab'e' tib' tuj
amaq' Asot b'ix nxik tuq tpakb'a' te
tpakb'alil galan tuj kyaqil amaq' max
aj tponkix amaq' Sesarey.

* **8:21** Sal 78:37 * **8:33** Isa 53:7-8 * **8:37** Cha junjun tz'ib'enj oqtxi' nyolin taqan 37. † **8:38** N'el qniky' eqex tuj te a' tzan tpaj taqan 39.

9

Aj Tokslan Te Saulo Ti'j Jesukrist

1 Te Saulo k'onti'l tuq nkaj tsi' tzan
kyjaw tlajo' kye aj nkye'okslan ti'j Qa-
jawil. Nkye'ok tuq txob'sa' b'ix tgan
tuq tzan kyqet tkansa'. Ntons oxwa'q
yoliyon tuky'i te twitzale' pal
2 b'ix oxik tqani' jun u'j tzan txik tuq
Damask kyuj kye jay nab'il Dios joyol
kye xjal aj nkye'okslan tuq aj tume'l
ni'n, tzan tuq ktzaj twaku' pres tuj
Jerusalen xuj qa ichanji.
3 Yaji ikja'n tuq txik tb'eyil Damask,
mer aj ch'inky tuq tpon qaynin ti'j te
amaq', tanderepent oqet txaqtxon ti'j
tetz jun chk'atunal otzaj tuj ka'j.
4 Oqet tz'aqik twitz tx'o'tx' b'ix oxik
xhcha'o' twi' jun xjal ikxjani: «Saulo,
Saulo, ¿tistil nkyinjaw alajo'?»
5 B'ix te Saulo oxik xhcha'o':
«¿Ab'ltzun yatz a'ich Tat?»* «Wetz a'in
Jesus aj nkyinjaw alajo'.†
6 Pajaw wa'let b'ix pax tuj amaq'.
Tzi oxe'l q'umlet yatz te aj presis tzan
tqet ak'ulu'.»‡
7 Kye xjal aj ajune' tuq tuky'i'l, b'an
ojetq tuq kyetzajb'aj. Cha eb'ajkaj
wa'let, nxik kcha'o' tuq iktza' twi' jun
xjal, per k'onti'l tuq nxik kyen ni-
junwt.
8 Ntons te Saulo ojaw wa'let,
b'ix ya ma jaw tjaqo' twitz, k'onti'l
ob'antik tka'yin ch'inwt. Yaji cha oxik
kyjocho' b'ix oxik kyin tuj te amaq'
Damask.
9 Aj kypon tzi, tetz cha oqeten
oxe q'ij, k'onti'l tuq nka'yin, k'onti'l
nwa'an, k'onti'l tuq n'uk'an ch'inwt.
10 Ntons, at tuq jun xjal tzi aj
n'okslan tuq ti'j Jesus, Ananiys tb'i,
b'ix owok joto' te Qajawil tuj twitz
tetz. Te Qajawil oxik tq'uma' tetz
ikxjani: «Ananiys.» Te Ananiys owaj
stzaq'b'e': «Wajaw, akyinqet tzani.»
11 B'ix te Qajawil oxik tq'uma' tetz
ikxjani: «Pajaw b'ix pax tuj tjay Juds
aj nnajan tuj te b'ey aj tb'i "B'ey B'an
Rekt," b'ix tzi owokelnoj awitza' jun
xjal tb'i Saulo aj Tars. Tetz b'an nx-
naq'tzan ajna'l.
12 B'ix ma'tx tz'ok joto' tuj twitz
jun xjal Ananiys tb'i npon tuky'i'l
b'ix nqet tsi' tq'ab' tajsik tzan tb'antik
tka'yin junky'el.»
13 Ntons te Ananiys oxik tq'uma':
«Wajaw, wetz oje tz'ok ncha'o' ti'j aj
xjalji. Tetz tuj Jerusalen tidi'chq
nya'tx galan oje qet tk'ulu' kyi'j kye aj
pawame' te yatz.
14 B'ix ax tzani tuj ja amaq'ni at
tajwalil tzan kye pal aj nim kyajwalil
tzan kxik tin pres tuj Jerusalen kyaqil
kye aj nkyexnaq'tzan awi'j.»
15 Per te Qajawil oxik tq'uma' tetz
ikxjani: «Pax tuky'i'l tzan tpaj te ja
ichanni ma'tx tz'el njoyo' tzan txik
tpakb'a' te npakb'alil kxol kye aj
nya'tx tijajil Israel, b'ix kxol kye aj
nim kyajwalil tzan kyk'ulun mandad,
b'ix kxol kye aj tijajil Israel.
16 Wetz oxe'l nyek'u' tetz a tgan
tzan tok ten nim xhcho'nal tzan npaj
wetz.»
17 Ntons te Ananiys oxik, owox
tuj te jay, oqet tsi' tq'ab' tajsik te
Saulo, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Wer-
man Saulo, te Qajaw Jesus aj ojaw
kanet awitz tuj b'ey aj ikja'n tuq atzaj
tzani, ma kyintzaj tlajo' tzan tjaqet
awitz b'ix tzan tnoj te Txew Dios tuj
awanim.»
18 B'eyxnajji tuj twitz te Saulo oqet
tz'aqik jun tidi' iktza' mu'p§ b'ix
ob'antik tka'yin. Ya ma jaw wa'let,
b'eyx ojaw si' a' twi'.
19 Yaji owokten wa'il b'ix owetz ten
twitz. Yaji okajten kab'e q'ij kxol kye
aj Damask aj nkye'okslan tuq ti'j Je-
sus.

Aj Tpakb'an Te Saulo Tuj Damask

20 B'eyxnajji te Saulo owaq'ik tzan
tpakb'an kyuj kye jay nab'il Dios,
nxik tuq tpakb'a' te Jesus Tk'wa'al
Dios.

* **9:5** Ax: Wajaw. † **9:5** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix telponx ikxjani: "¿Tistil k'on agan tzan ak'amon iktza' wetz ngan tzan ab'et?" ‡ **9:6** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' kab'e'ky yol tb'ay twitz ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: Yaji, tetz nlu'lun tuq tuky'i txob'al, oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, ¿tidi' agan tzan nk'ulun?» § **9:18** Ax: iktza' tib'en kyiy.

21 Kyaqil kye aj nkyecha'on tuq ti'j
b'an nkyelab'an tuq b'ix nkyq'uma'
tuq ikxjani: «¿Ti'tzun, nya'tx petzun
aji tetz te aj njoyon tuq tuj Jerusalen
kyi'j kyaqil kye aj nkyexnaq'tzan ti'j
Jesus? ¿Nya'tx petzun axkix tetz owul
tzani tzan tuq kyjaw stzyu' tzan kxik
twaku' tuj kyq'ab' kye pal aj nim kya-
jwalil?»
22 Per te Saulo, te Txew Dios atqet
tuq tuky'i'l tzan txik tpakb'a' tuky'i
jun tajwalil, b'ix kye aj tijajil Israel tuj
Damask [aj nya'tx dyakwerd tuq ate'
tuky'i'l], kyetz k'onti'l ob'antik tzan
taj ktzaq'b'e' tzan tpaj b'an xtxolil
tuq te aj nxik tq'uma' [tuky'i te Tu'jal
Dios] qa te Jesus aji te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi'.
23 Ya ma ky'ik ky'ila'j q'ij, kye aj at
tuq nim kyajwalil kxol kye aj tijajil
Israel oqet kykawla' kyib' tzan tuq
tqet kykansa' te Saulo.
24 Per yaji tetz dech owok xhcha'o'.
B'ajq'ij tuq, chijq'ij tuky'i qonik'an,
nqet tuq kxb'uqi' stzi' tlamelul te
amaq' tzan tuq tqet kykansa'.
25 Per kye a'e' aj nkye'okslan tuq
ti'j Jesus, kyetz oqex ksi' te Saulo tuj
jun matij chi'l b'ix oqex kytumb'a'
qonik'an twi' te loq' ti'j te amaq', ikxji
te Saulo okolpjik tuj kyq'ab' kye xjal.*

Aj Tpakb'an Te Saulo Tuj Jerusalen

26 Ya ma pon Jerusalen, tetz tgan
tuq tzan tok xhchimo' tib' kyuky'i kye
a'e' aj nkye'okslan tuq ti'j Jesus, per
kyaqil kyetz b'an nkyexob' tuq ti'j
tzan tpaj k'onti'l tuq nkyoksla' qa tetz
ojetq tz'okslan.
27 Tzaj te B'e'ch, oxik tin te Saulo
kxol kye tky'ixel Jesus. Oxik tq'uma'
kyetz te Saulo ojetq tuq tz'ok ten te
Qajawil tuj b'ey aj ikja'n tuq txik
Damask, b'ix te Qajawil ojetq tuq
yolin tuky'i'l, b'ix tuj Damask te Saulo
ojetq tuq xik tpakb'a' te tpakb'alil
galan tuky'i tb'i Jesus tuky'i jun
tk'u'jlal.
28 Ikxji te Saulo okajten kyuky'i'l
Jerusalen, b'ix n'ok tuq xhchimo'
tib' [kyuky'i kye erman]. Per tetz
npakb'an tuq ti'j te Qajawil tuky'i jun
tk'u'jlal.
29 Nim tuq nyolin kyuky'i kye aj
tijajil Israel aj nkyeyolin tuq te yol
gryeg b'ix nim tuq nxik tqani' tzan
tqet kyb'isu' byenech, per kyetz ky-
gan tuq tzan tqet kykansa'.
30 Ya ma tz'ok kyen kye qerman
ikxji, yaji oxik kyin te Saulo tuj amaq'
Sesarey, yaji tzi oxik kylajo' max
amaq' Tars.
31 Ntons kyaqil kye b'uch'uj qer-
man ja'chq tuj tkwentil Judey b'ix
Galiley b'ix Samary, k'onti'l tuq nkye-
jaw lajo', b'ix mas tuq nkye'ok jwert
nkye'okslan tuq ti'j Qajawil tuky'i jun
tk'u'jlal, b'ix nkyeb'et tuq tuky'i jun
tume'l nkyexjanin tuq Qajawil, b'ix
mas tuq nxik nimsa' kyk'u'j tzan te
Txew Dios b'ix nkye'ok tuq ky'ila'j.

Aj Tqet Q'ana' Jun Yab' Kamnaq Tuq Xhchi'jel

32 Ntons, yatzun te Xhpe'y, tetz
ja'chq tuq nxik [nimsal kyk'u'j kye
qerman], ax opon q'olb'el kye qer-
man* tuj te amaq' Lida.
33 Tzi owoknoj twitz jun xjal tb'i
Eneys, wajxaq aq'b'ixi' tuq toxlen ten
tjaq' xnoq'l tzan tpaj kamnaq tuq
xhchi'jel.
34 Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' tetz
ikxjani: «Eneys, te Jesukrist nchqet
tq'ana' ajna'l. Pajaw wa'let b'ix int-
jaw aweq'i' aj awatub'ni.» B'eyxnajji
te Eneys ojaw wa'let.
35 Kyaqil kye aj nkyenajan tuq Lida
b'ix tkwentil Saron owok kye'e' te xjal
b'ix kyaqil eb'aj'okslan ti'j te Qajawil.

Aj Tjaw Anq'in Te Dorks

36 Ntons, at tuq jun xuj aj nnajan
tuq tuj amaq' Jop. Tetz n'okslan tuq,
b'ix tetz tb'i Tabit, b'ix tuj te yol gryeg
Dorks tb'i [aj telponx "kyej"]. Te ja
xujni nim galan nqet tk'ulu' tuq tzan
tonen kyuky'i xjal b'ix nxik toye' tuq
jun onb'il kye meb'a' xjal.
37 Tuj aj tyempji te Dorks oqet
yab'tik b'ix okamik. Ya ma tz'el tx'ajo'

* **9:25** 2Kor 11:32-33 * **9:32** Ax: kye txq'anky aj pawame' te Qtata Dios.

ti'j te xhchi'jel, oqet si' tuj jun kwart aj atjax tuq tmankb'il txol te jay.

38 Ntons, komo te amaq' Jop qaynin ti'j te amaq' Lida aj ja' tuq atqet te Xhpe'y, ya ma tz'ok kcha'o' kye qerman aj Jop qa te Xhpe'y atqet tuq Lida, oxik kylajo' kab'e' qerman q'umal tuky'i'l ikxjani: «Yatz presis tzan axik Jop ajna'l, k'on chnachq'inky mas tzani.»

39 Yaji te Xhpe'y oxik kyuky'i'l. Ya ma kyepon txini, te Xhpe'y oxik in aj ja' tuq tanlik te kamnaq. Kyaqil kye xuj byud e'ok noj ti'j te Xhpe'y, b'an nkye'oq' tuq b'ix oxik kyyek'u' te Xhpe'y kyaqil txakl kyq'anaq kye xjal aj k'ulume' tuq tzan te Dorks [b'ix nkyexik tuq toye'].

40 Yaji te Xhpe'y e'etz tlajo' kyaqil kye aj ate'ox tuq tzi, b'ix oqet mejlet b'ix owokten xnaq'tzon ti'j. Yaji oxik te'e' te kamnaq b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tabit, pajaw wa'let.» Yaji te xuj ojaw tjaqo' twitz, ya ma xik ten te Xhpe'y, ojaw wit'let.

41 Te Xhpe'y ojaw stzyu' tq'ab' b'ix ojaw twab'a', yaji etzaj tuk'le' kye xuj byud b'ix kyaqil kye txq'anky erman,† b'ix oxik tyek'u' kyetz ya itz'oj.

42 Te aj oky'ikni owok cha'o' tuj kyaqil te amaq' Jop b'ix ky'ila'j eb'aj'okslan ti'j Qajawil.

43 Yaji te Xhpe'y okajten ky'ila'j q'ij txini tjay jun xjal tb'i Simon aj tetz taq'un pur tuq tuky'i tz'u'm.

10

Te Tb'ay-el Aj Tpakb'an Te Xhpe'y Kxol Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

1 Tuj te amaq' Sesarey at tuq jun xjal Kone'l tb'i, tetz jun kapitan ti'j jun b'uch'uj soldad aj tb'i "Kye Aj Italy."

2 Tetz kyuky'i kyaqil a'e' aj tuj tjay b'an nkyexjanin tuq Qtata Dios. Ax nxik toye' tuq jun onb'il kye meb'a' xjal [aj tijajil Israel] b'ix nxnaq'tzankix tuq tuky'i Qtata Dios.

3 Jun q'ij qanq tuj toxi' or tuq te qale', owok joto' tuj twitz, oxik ten b'an b'an'ax jun ángel tlajen Dios tpon tuky'i'l aj ja' tuq tetz atqet, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Kone'l.»

4 Te Kone'l okaj ka'yin ti'j te ángel b'ix tuky'i jun txob'al oxik xhcha'o' ikxjani: «¿Tat, tidi'tzun?» Yaji te ángel oxik tq'uma' ikxjani: «Te Qtata Dios ma'tx tz'el galan tuj twitz te aj nxik axnaq'tza' b'ix te onb'il aj nxik awoye' kye meb'a' xjal.

5 Ntons ajna'l, inkxik alajo' kab'e xjal max tuj te amaq' Jop, tzan stzaj kyuk'le' te Simon aj ax n'ok q'uma' tb'i Xhpe'y.

6 Tetz atok tposad tjay jun xjal tb'i Simon aj n'aq'unan tuky'i tz'u'm b'ix nnajan qaynin stzi' te nim a'.»

7 Ya ma xik te ángel aj ojetq tuq yolin tuky'i'l, te Kone'l etzaj tuk'le' kab'e' tmos b'ix jun soldad aj b'an nxjanin tuq te Qtata Dios.

8 Ya ma xikb'aj tq'uma' kyetz kyaqil, exik tlajo' tuj te amaq' Jop.

9 Ya tuj junky iwitq, ojetq tuq qo'ok chijq'ij, aj man tuq ikja'n kypon kye xjal tuj amaq' Jop, te Xhpe'y ojax xnaq'tzon twi' te jay.

10 Tetz b'an n'el tuq tk'u'j b'ix tgan tuq wa'an, per aj man tuq nqet k'ulu' te twe', owok joto' tuj twitz.

11 Oxik ten te ka'j tel jaqlik, b'ix oxik te'e' tqetz twitz tx'o'tx' jun tidi' iktza' jun sabl tzyu' tuq kykajil xtxa'm.

12 Tuj te sabl ate' tuq kyaqil txakl txkup kaj kyoq b'ix txkup aj cha nkyexik jilin twitz tx'o'tx' b'ix pich'.

13 B'ix oxik xhcha'o' twi' jun xjal, otzaj tq'uma' ikxjani: «Pajaw wa'let Xhpe'y. Intqet akansa' jun achi' b'ix pawa'an.»

14 B'ix te Xhpe'y owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Tat,* wetz nlay. Ni jun-el oje xik nwa'a' jun tidi' aj xjan tzan qwa'an.»*

15 B'ix twi' te xjal otzaj tq'uma'ky tka'mjji'n-el ikxjani: «Te aj oje tk'uluj te Qtata Dios tzan tkaj saq tuj twitz, k'on tz'ok aq'uma' yatz qa jun tidi' nya'tx galan.»

16 Te ntzani oky'ik oxmaj, yaji b'eyxnajji te sabl ojax in junky'el tuj

† **9:41** Ax: kye txq'anky aj pawame' te Qtata Dios.

* **10:14** Ax: Wajaw. * **10:14** Lev 11:1-47

ka'j.
17 Te Xhpe'y b'an nb'isun tuq ti'j
tidi' telponx te aj ojetq tuq tz'ok
joto' tuj twitz. Yaji kabal kypon kye
a'e' tlajen Kone'l stzi' tlamelul te jay,
nkyecha'on tuq ti'j te Simon.
18 Ya ma kyepon, oxik kcha'o' qa tzi
atok tuq tposad jun xjal aj tb'i Simon
aj n'ok tuq q'uma' Xhpe'y.
19 B'ix aj man tuq nb'isun te Xhpe'y
ti'j te aj ojetq tuq tz'ok joto' tuj twitz,
te Txew Dios oxik tq'uma' tetz ikx-
jani: «Ate' ox† ichan nkyejoyon te
yatz.
20 Pajaw wa'let b'ix paqex kyuky'i'l
b'ix pax kyuky'i'l. K'on na'non
awanim tzan tpaj a'in wetz ma
kyintzaj lajon te kyetz.»
21 Ntons te Xhpe'y oqetznajji b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «A'in wetz te
aj nkyin'ejoyo'. ¿Tidi' emandad ma
kx'ul?»
22 B'ix kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani:
«Qetza ma qotzaj lajo'na tzan jun kap-
itan te jun b'uch'uj soldad, Kone'l tb'i.
Tetz jun xjal aj nb'et tuj tume'l, aj nqet
txjani' Qtata Dios, b'ix aj b'an jiq'b'a'
kyitza' kyaqil kye aj tijajil Israel. Jun
ángel tlajen Dios oxik q'uman te tetz
presis tuq tzan axik tuk'le' tzan axik
tjay b'ix ikxji tzan tok xhcha'o' kyaqil
tidi'chq aj at tzan txik aq'uma'.»
23 Ntons te Xhpe'y e'ox tuk'le'
tuj jay, b'ix eb'ajkaj aj aq'b'ilji
tuky'i'l. Tuj junky iwitq te Xhpe'y
oxik kyuky'i'l b'ix txq'an erman aj
nkyenajan tuq Jop eb'ajxik tuky'i'l.
24 Ya tuj junky iwitq eb'ajpon
Sesarey, b'ix te Kone'l n'iyon tuq
kyi'j, b'ix ojetq tuq kye'ok tuk'le' a'e'
tfamily b'ix junjun xjal aj b'an tajyol-
e' tuq.
25 Ya ma pon te Xhpe'y tjay te
Kone'l, te Kone'l owetz kanol tetz
b'ix oqet mejlet twitz [iktza' twitz jun
dios].
26 Per te Xhpe'y ojaw tjuk'u', oxik
tq'uma' ikxjani: «Pajaw wa'let. Wetz
ax a'in jun xjal iktza' a'ich.»
27 Aj man tuq nyolin tuky'i Kone'l,
owox tuj te jay b'ix ky'ila'j xjal ojetq
tuq tz'ok kchimo' kyib' tzi.
28 Yaji oxik tq'uma' te Xhpe'y kye
xjal ikxjani: «Ententz eteb'en qetza aj
tijajil Israel, tzan tpaj te qrelijyona,
qetza k'onti'l tzoqpimo' tzan tox
qsamo' qib'a kyuky'i xjal aj nya'tx
tijajil Israel b'ix pyor tzan qliman
kyetz. Per te Qtata Dios ma'tx tzaj
tyek'u' wetz tzan k'on tok nq'uma'
qa xjan tzan qyolin tuky'i jun xjal aj
nya'tx qijajil.*
29 Astilji aj stzaj q'uma' wetz tzan
ntzaj, wetz ma kyintzaj b'ix k'onti'l
tidi' ma nq'umaj. Ajna'l ngan tzan tok
ncha'o' ¿tistil ma kyintzaj etuk'le'?»
30 Yaji te Kone'l oxik tq'uma' tetz
ikxjani: «Kaje q'ijxi', qanq axkix ja or
ntzani, wetz nkyin'ipan tuq wa'ij b'ix
nkyinxnaq'tzan tuq tzani tuj njay,
b'ix yaji qanq te toxi' or te qale', ojaw
kanet jun xjal nwitz b'ix te tq'anaq
b'an ntxaqtxon tuq,
31 b'ix otzaj tq'uma' wetz ikxjani:
"Kone'l, te Qtata Dios ma'tx tz'el galan
tuj twitz te aj nxik axnaq'tza' b'ix te
onb'il aj nxik awoye' kye meb'a' xjal.
32 Inkxik alajo' xjal tuj te amaq'
Jop tzan stzaj kyuk'le' te Simon aj
n'ok q'uma' Xhpe'y, tetz atqet tuj
tjay junky Simon aj n'aq'unan tuky'i
tz'u'm b'ix nnajan qaynin stzi' te nim
a'."‡
33 Astilji b'eyx oxik nk'ulu' mandad
tzan axik joyb'aj, b'ix yatz galan a'ich
ma' xhch'ul. Qkyaqil qetza tzani, ato'
twitz Qtata Dios b'ix qgana tzan tok
qcha'o' kyaqil aj ma'tx tzaj tq'uma' te
Qtata Dios te yatz tzan tok qcha'o'na.»
34 Ntons te Xhpe'y owaq'ik tzan
tyolin kxol, oxik tq'uma' ikxjani:
«Ajna'l b'an'ax n'el nniky' te Qtata
Dios k'onti'l n'ok ten kyi'j kye xjal ab'l
jun mas tb'anil twitz junky,*
35 sinoke tuj kyaqil amaq' tetz
nkyetk'amo' kye aj nkyexjanin te

† **10:19** Ax: kab'e' xjal (qa k'onti'l nqo'ajlan te soldad iktza' jun yolil mandad). * **10:28** Kya 10:15
‡ **10:32** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' aj ja' nyolin "cha'oj tul tetz, otzajel tq'uma' jun tpakb'alil yatz." * **10:34** Deu 10:17

tetz b'ix kye aj nkyek'ulun kyaqil tuj tume'l.
36 Te ja tpakb'alil ntzani axkix aj oxik pakb'a' kye a'e' aj tijajil Israel tzan te Jesukrist, aj Tajawil ti'j kyaqil, tzan qten galan tuky'i Qtata Dios.
37 Etetz eteb'en te tpakb'alil aj oje xik pakb'a' tuj kyaqil tkwentil Judey, owaq'ik tuj Galiley aj tmankun tpakb'an te Wa'nch [qa presis tuq] tzan tjaw si' a' qwi'.
38 Etetz eteb'en titza' te Qtata Dios oqet tyek'u' te Jesus aj Nasaret joyomaj titza' tzan tpaj okaj tsi' te Txew tajsik b'ix oxik tsi' jun tajwalil. B'ix te Jesus ja'chq oqet tk'ulu' tidi'chq b'an galan, b'ix nkyeqet tq'ana' tuq kyaqil kye aj n'ok kyen tuq twitz xhcho'nal tzan tpaj te Tajaw Choj. Kyaqil ntzani oqet tk'ulu' tzan tpaj te Qtata Dios atqet tuq tuky'i'l.
39 Qetza owok qena kyaqil aj oqet tk'ulu' te Jesus tuj tkwentil Judey b'ix tuj amaq' Jerusalen, per kyetz oqet kykansa', ojaw kyyob'a' twitz jun krus.
40 Per te Qtata Dios otk'uluj tzan tjaw anq'in tuj toxi'n q'ij b'ix ojaw kanet qwitza.
41 K'onti'l ojaw kanet kywitz kyaqil xjal, sinoke a'ox ojaw kanet qwitz qetza aj ojetq tuq qo'el tjoyo' te Qtata Dios tzan txik qpakb'a'na te aj ojetq tz'ok qen, qetza aj owa'ana tuky'i'l b'ix o'uk'ana tuky'i'l aj tjaw anq'in.
42 B'ix tetz otzaj tlajo'na pakb'ayon kxol kyaqil xjal b'ix tzan txik jq'uma'na te aj qeb'en ti'j te b'an'ax, qa te Qtata Dios ma'tx qet tsi' te Jesukrist tzan txik tq'uma' qa at kypaj kye aj itz'oje' b'ix kye aj kamnaqe'.
43 Kkyaqil kye aj yolil tyol Dios oqtxi' ojetq tuq kyeyolin ti'j Jesus, kkyaqil kye aj okye'okslayon ti'j, kyetz oqtel najsa' te kchoj.»
44 Ntons aj man tuq nyolin te Xhpe'y kyaqil ntzani kyuky'i'l, otzaj te Txew Dios kyajsik kkyaqil kye aj nkyecha'on tuq ti'j.
45 Yatzun kye aj tijajil Israel§ aj ajune' tuq tuky'i Xhpe'y b'ix aj ojetq tuq kye'okslan, kyetz b'an nkyelab'an tuq tzan tpaj te Txew Dios ax ojetq tuq tzaj si' kyajsik kye xjal aj nya'tx tijajil Israel.
46 Komo n'ok tuq kcha'o' nkyeyolin tuq tuj junky yol chuktky aj k'onti'l n'el kyniky' tuq ti'j tb'aya', b'ix nxik kyq'uma' tuq tidi'chq b'an galan ti'j Qtata Dios.
47 Ntons te Xhpe'y oxik tyoli' ikxjani: «¿B'a'n petzun tzan tel qin gan tzan k'on tjaw si' a' kywi' ja xjalni, aj ma'tx tzaj te Txew Dios kyajsik iktza'x qetz?»
48 Yaji tetz exik tk'ulu' mandad tzan tjaw si' a' kywi' tuky'i tb'i Jesukrist. B'ix yaji oqet kywitz twitz te Xhpe'y tzan tuq tkajten kab'e'ky q'ij kxol tzi.

11

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y Tidi' Oky'ik Kxol Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

1 Kye a'e' tky'ixel Jesus b'ix kye a'e' qerman aj akyeqet tuq Judey, kyetz owok kcha'o' kye aj nya'tx tijajil Israel ax ojetq tuq kyk'amoj tyol Qtata Dios.
2 Ya ma ponky te Xhpe'y Jerusalen, tetz owok ili' kyitza' kye aj tzunx nxik tuq kxnaq'tza' tzan tok kyechalul kye qerman [iktza' nyolin te Kawb'il oqtxi'].
3 Oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «¿Tistil yatz ma xhch'ox tuj kyjay aj xjal [aj nya'tx qxjalil] aj k'onti'l atok kyechalul, b'ix ma chwa'an kyuky'i'l?»
4 Ntons yaji te Xhpe'y owaq'ik tzan txik tq'uma' kyetz titza' oky'ik kyaqil, b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
5 «Wetz akyinqet tuq tuj amaq' Jop, aj man tuq nkyinxnaq'tzan owok joto' tuj nwitz jun nim sabl, oxik wen tzyu' tuq kykajil xtxa'm ikja'n tuq tqetz tuj ka'j tzan tkyaqul aj ja' tuq wetz akyinqet.
6 Ya ma tz'ok nsi' nnab'l tidi' tuq at tuj, oxik wen kyaqil txakl txkup twitz tx'o'tx', txkup aj kaj kyoq b'ix

§ **10:45** Ax: kye aj atok kyechalul kyi'j.

txkup aj nya'tx alo'mj b'ix txkup aj
cha nkyexik jilin twitz tx'o'tx' b'ix kye
pich'.
7 B'ix oxik ncha'o' twi' jun xjal
otzaj tq'uma' wetz ikxjani: "Pajaw
wa'let Xhpe'y, intqet akansa' achi'
b'ix pawa'an."
8 B'ix wetz oxik nq'uma': "Nlay Tat,
wetz ni jun-el oxik nwa'a' jun tidi' aj
xjan tzan qwa'an."
9 Ntons oxik ncha'o' tka'mjji'n-el
twi' te xjal tuj ka'j, otzaj tq'uma'
ikxjani: "Te aj oje tk'uluj te Qtata
Dios tzan tkaj saq tuj twitz, k'on
tz'ok aq'uma' yatz qa jun tidi' nya'tx
galan."
10 Te ntzani oky'ik oxmaj b'ix yaji
kyaqil ojax in junky'el tuj ka'j.
11 B'eyxnajji tuj aj ratji epon ox
ichan tuj te jay aj ja' tuq atin, et-
zaj lajo' max amaq' Sesarey, eb'ajpon
joyol wetz txini.
12 Te Txew Dios otzaj tq'uma' wetz
tzan nxik kyuky'i'l b'ix tzan k'on
tna'non wanim. Astilji inxwa'q b'ix
exik wuky'i'l kye ja waqaq erman
ntzani, b'ix qkyaqilna o'oxna tuj tjay
jun xjal txini.
13 Te xjal otzaj tq'uma' qetza titza'
owok joto' tuj twitz jun ángel wa'lk
tuq tuj tjay b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
"Inkxik alajo' xjal tuj te amaq' Jop
tzan stzaj kyuk'le' te Simon aj n'ok
q'uma' tb'i Xhpe'y.
14 Tetz otzajel tq'uma' titza' b'a'n
tzan akolet yatz b'ix kyaqil kye a'e' aj
tuj ajay."
15 Ntons, man tuq waq'len nyolin
kyuky'i'l, te Txew Dios otzaj kya-
jsik iktza'x otzaj qajsik qetz aj taq'ik
kyaqil ntzani.
16 Otzaj tiktz'an ti'j wanim tyol te
Qajaw Jesus ikxjani: "Te Wa'nch ojaw
tsi' a' kywi' xjal, per ajna'l ch'inky
stzaj te Txew Dios etajsik."*
17 Astilji, qa te Qtata Dios ntzaj tsi'
Txew te qetz aj nqo'okslan ti'j te Qa-
jaw Jesukrist, b'ix yaji ax nxik tsi'
parej kye aj nya'tx tijajil Israel, ¿tidi'
wetz wajwalil tzan tel weq'i' gan te
Qtata Dios?»
18 Ya ma tz'ok kcha'o' ikxjani,
kkyaqil k'onti'lky tidi' okyq'umaj,
sinoke b'an oqet kyjiq'b'a' Qtata Dios.
Oxik kyq'uma' ikxjani: «Ntons ax
kye aj nya'tx tijajil Israel ax te Qtata
Dios nk'ulun tzan kyna'on tuj kyanim
tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin tzan
kyanq'in te jun-ele'x.»

Aj Kyok Q'uma' "Cristianos" Tuj Antyokiy

19 Ntons, yatzun kye aj eb'ajxik
slab'u' ja'chq tzan tpaj nkyejoylik
tuq atx aj tkamlen te Xhte'k,* kyetz
eb'ajpon max amaq' Penisy b'ix
amaq' Chipr b'ix max amaq' An-
tyokiy, b'ix nxik tuq kypakb'a' te
tpakb'alil [ti'j Jesus] anke a'ox kyuky'i
kye aj tijajil Israel b'ix nya'tx kye
txq'anky.
20 Per ax ate' tuq junjun kyetz
a'e' aj Chipr tuq b'ix a'e' aj Siren,
eb'ajpon Antyokiy b'ix oxik kypakb'a'
tpakb'alil ti'j Qajaw Jesus kye a'e' aj
nkyeyolin tuq gryeg.
21 Te Qajawil atqet tuq kyuky'i'l per
tuky'i nim tajwalil. [Astilji,] ky'ila'j
xjal eb'aj'okslan b'ix oxik kyq'apo'
kyib' tuj tq'ab' Qajawil.
22 Ya ma tz'ok kcha'o' kye qerman
tuj Jerusalen ikxji, yaji oxik kylajo' te
B'e'ch max Antyokiy.
23 Ya ma pon te B'e'ch txini, tetz
owok ten titza' te Qajawil ojetq qet
tk'ulu' nim b'an galan kxol, ntons tetz
oje chalaj b'ix oxik tnimsa' kyk'u'j
tzan k'on tna'non kyanim tzan tkaj
kykola' te Qajawil.
24 Komo te B'e'ch jun xjal b'an galan
tuq b'ix atqex tuq te Txew Dios tuj
tanim tuky'i nim tajwalil, b'ix b'an
wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios. B'ix
ky'ila'j xjal tzi eb'aj'okslan ti'j Qa-
jawil.
25 Yaji te B'e'ch oxik amaq' Tars
joyol te Saulo, b'ix ya ma tz'oknoj
twitz, oxik tin Antyokiy.
26 Tzi eqeten jun aq'b'i kxol kye
qerman b'ix exik kxnaq'tza' ky'ila'j

* **11:16** Kya 1:5 * **11:19** Kya 8:1-4

xjal. Tuj Antyokiy, tzi owok q'uma' tb'ay-el "Kye Aj Krist" kyb'i kye aj nkye'okslan tuq ti'j Jesukrist.*

27 Tuj aj tyempji junjun aj yolil tyol Dios aj akyeqet tuq Jerusalen eb'ajqex Antyokiy.

28 Jun te kyetz Agab* tb'i, b'ix tetz oxik tq'uma' te aj nyolin tuq te Txew Dios tuj tanim, qa ma' tuq ky'ik jun nim wa'ij tuj kyaqil amaq'. Te nini oky'ikkixi' mas yaj tuj tkwent te Claudio aj gobernador k'ulul mandad.

29 Yaji kye qerman tuj Antyokiy oqet kyb'isu' tzan txik ksama' jun onb'il kye qerman tuj Judey, oqet kykawla' tzan stzaj kyin junjunchaq aj janik'pon'ixi' b'a'n tuq tzan txik kswa' te kyonb'il.

30 Ikxji oqet kyk'ulu', b'ix yaji exik kylajo' te B'e'ch b'ix Saulo tzan txik kyin kyuky'i kye a'e' aj te b'uch'uj tijxjal [tuj Judey].

12

Aj Tqet Kansa' Te Jacobo, B'ix Aj Tkolpjik Te Xhpe'y

1 Tuj aj tyempji, te Eródes* aj rey k'ulul mandad, tetz eb'ajjaw stzyu' junjun qerman tzan txik tsi' jun xhcho'nal kyi'j.

2 B'ix oqet tkansa' tuky'i machit kansb'il xjal te Jacobo† aj titzik Wa'nch.

3 Ya ma tz'ok ten galan owel tuj kywitz kye [tijxjal] aj tijajil Israel, yaji ax ojaw stzyu' te Xhpe'y mer tuj te ninq'ij aj nkyewa'an wab'j pan aj k'onti'l malsb'il tuj.

4 Ya ma jaw ktzyu', oqex ksi' tuj pres, b'ix oqet xb'uqi' tuky'i kaj b'uch'uj soldad kajkajchaq soldad te junjun b'uch'uj, b'ix b'isu' tuq kyitza' tzan tjatz kyin kywitz kye xjal oj tky'ik tuq te ninq'ij Paskw.*

5 Ikxji te Xhpe'y lamo' tuq tuj pres, per kye qerman tuky'i jun tk'u'jlal b'an nkyexnaq'tzan tuq tuky'i Qtata Dios.

6 Ntons, te Eródes b'isu' tuq titza' tzan tjatz tin te Xhpe'y [tzan tok tsi' jun xhcho'nal ti'j], b'ix axkix aj aq'b'ilji te Xhpe'y nwitan tuq kxol kab'e' soldad b'ix k'alo' tuq tuky'i kab'e' kaden b'ix kye xb'uqil pres ateqet tuq stzi' lamel nkyexb'uqin tuq te pres.

7 Yaji tanderepent ojaw kanet tuj pres jun ángel tlajen Qajawil b'ix jun chk'atunal otxaqtxon tuj pres. Owok tmako' xtxalaj tk'u'j te Xhpe'y b'ix ojaw tk'asu', oxik tq'uma': «Pajaw sek'.» Yaji kye kaden aj akye'ok tuq tq'ab' te Xhpe'y e'el tz'aqik kyib'x.

8 Yaji te ángel oxik tq'uma': «Intok asi' aq'anaq b'ix intok asi' axajab'.» Ntons te Xhpe'y ikxji oqet tk'ulu'. B'ix ax oxik tq'uma' ikxjani: «Intok asuku' atxo'w awi'j b'ix pawok lapet wi'j.»

9 Yaji te Xhpe'y owok lapet ti'j per k'onti'l teb'en qa b'an'ax kyaqil aj ntk'ulu' tuq te ángel; tuj tnab'l te Xhpe'y cha tuq n'ok joto' tuj twitz.

10 Eky'ik kywitz kye aj tb'ay b'uch'uj soldad aj nkyexb'uqin tuq te lamel, yaji tkab'i' b'uch'uj, ya ma kyepon twitz te lamel aj pur k'uxb'il aj atqet stzib'ey, te lamel owel jaqlik tib'x, exik b'et max tuj junky b'ey, b'ix yaji te ángel oqetnaj.

11 Ya ma tzaj tnab'e' tib' te Xhpe'y, otq'umaj ikxjani: «Ajna'l ma'tx tz'el nniky', b'an'ax te Qajawil ma'tx tzaj tlajo' te ángel kolol wetz tuj tq'ab' te Eródes b'ix ti'j kyaqil aj nkyb'isu' kye [tijxjal aj qxjalil] aj tijajil Israel.»

12 Ya ma tzaj tnab'e' tib' ti'j kyaqil ntzani, tetz oxik tjay Liy aj tnan Wa'nch aj n'ok tuq q'uma' tb'i Mak, b'ix tzi ojetq tuq tz'ok kchimo' kyib' ky'ila'j tzan kxnaq'tzan.

13 Ya ma tz'ok tzk'onk'a' te Xhpe'y te lamel tzijay, owetz e'el tetz jun xuj Róde tb'i, jun kryad tzi.

14 Ya ma tz'el tniky' te xuj ti'j twi' te Xhpe'y, tetz tzan tpaj b'an nchalaj tuq, k'onti'l otna'oj tzan tox tjaqo' te lamel sinoke owajkok junky'el tuj jay

* **11:26** "Cristiano" telponx "kye aj nkye'okslan ti'j Krist" tzan tpaj njatz tuq kyq'uma' a te Krist te Kyajawil. * **11:28** Kya 21:10 * **12:1** Eródes Agrípa. † **12:2** Ax: Chaw. * **12:4** Exo 12:1-27

q'umal te tpakb'alil te Xhpe'y atqet tuq tzilamel jwer.

15 Yaji kye txq'anky erman oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Qanq cha lok a'ichni.» Per tetz nxik tuq tyoli' kyetz, b'an'ax a tuq te Xhpe'y. Ntons kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Nya'tx aji. Te nini cha tanim tetz.»‡

16 Per te Xhpe'y tzunx tuq n'ok tzk'onk'a' te lamel tzan totz jaqo' te jay twitz. Ya ma tz'ox kyjaqo', kkyaqil kyetz etzajb'aj.

17 Per tetz ojaw tin tq'ab' te jun seny tzan tuq kylumet, b'ix oxik tq'uma' kyetz titza' te Qajawil ojetq tuq kolpin tetz tuj pres. B'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intxik eq'uma' ntzani te Chaw§ b'ix kye a'e' qerman.» Yaji tetz owex tzi b'ix oxik tuj junky luwar.

18 Ya ma qojaw saqxikan, kye soldad eb'ajjaw lab'un tzan tpaj k'onti'l tuq kyeb'en ja' ojetq xik te Xhpe'y.

19 Te Eródes oxik tk'ulu' mandad tzan tqet joyo' te Xhpe'y per k'onti'l owoknoj kyitza'. Ya ma kyeqet pich'o' kye soldad titza' oten, yaji oxik tk'ulu' mandad tzan kyqet kansa'. Yatzun te Xhpe'y owetz Judey b'ix oxik Sesarey, b'ix ax okaj tzi.

Aj Tkamik Te Eródes Agrípa

20 Ntons, te Eródes nq'ojin tuq kyi'j kye xjal aj amaq' Tir b'ix amaq' Sidon. Astilji kye xjal owok kchimo' kyib' tzan kyyolin tuky'i'l. Komo ojetq tuq qet kywitz twitz te Blasto aj k'ulul mandad te aq'unj tuj tjay te twitzale' k'ulul mandad aj [Eródes], ikxji e'ox yoliyon tuky'i te twitzale' tzan k'on tuq tq'ojin kyi'j, komo tzi tuq ntzaj kywe' tuj tamaq' te twitzale'.

21 Yaji, tuj jun q'ij aj okaj si' tzan te [twitzale' aj] Eródes tzan tuq tok xhchimo' tib' kyuky'i'l, tetz owok tsi' tq'anaq b'an tb'anil b'ix owox wit'let tuj twit'lel aj ja' npujun kyil kye xjal b'ix owaq'ik tzan tyolin kyuky'i'l.

22 Kye xjal [oqet kyjiq'b'a' tetz,] owaq'ik tzan ksiky'in ikxjani: «Tetz nyolin iktza' jun dios b'ix nya'tx iktza' jun xjal.»

23 B'ix tzan tpaj te Eródes k'onti'l oqet tjiq'b'a' te Qtata Dios, b'eyxnajji jun ángel tlajen Qtata Dios oxik tsama' xhchuq' ti'j, oqet lo' tzan kye xhchuq' b'ix onaj.

24 Ntons, te tyol Qajawil ja'chq tuq nxik pakb'a' b'ix ky'ila'j tuq nkye'okslan tetz.

25 Ya ma b'antik kymandad te B'e'ch b'ix Saulo [tuj Judey],* eb'ajmeltz'jikky Jerusalen b'ix oxik kyin kyuky'i'l jun erman Wa'nch tb'i, b'ix ax n'ok tuq q'uma' Mak.

13

Te Tb'ay-el Aj Kxik Lajo' Te Pa'k B'ix B'e'ch Pakb'on Laq'chik

1 Kxol kye qerman tuj Antyokiy, ate' tuq junjun erman aj yolil tyol Dios b'ix junjunky aj nkyexnaq'tzan tuq txq'anky, b'ix kyetz a'e' aj ntzanije': B'e'ch jun, b'ix junky te Simon aj n'ok tuq q'uma' Níger,* b'ix Lusy aj Siren junky, b'ix junky te Manaem† aj ojaw kyib' junx tuky'i Eródes te gobernador [tuj Galiley], b'ix junky Saulo.

2 Aj man tuq nkyexnaq'tzan te Qajawil b'ix nkye'ipan tuq wa'ij, te Txew Dios otzaj tyoli' kyetz ikxjani: «Intel epawa' te B'e'ch b'ix te Saulo te wetz tzan kyk'ulun jun kyaq'un aj oxe'l nsi' kyetz.»

3 Ntons ya ma mankun kxnaq'tzan b'ix ma mankun kyipan wa'ij, kye qerman oqet ksi' kyq'ab' kyajsik‡ b'ix eb'ajkawin b'ix kyetz eb'ajxik.

Aj Tkaj Moy Jun Chman Tuj Chipr Tzan Tyol Te Pa'k

4 Ntons, ikxji kyetz exik lajo' tzan te Txew Dios b'ix eb'ajqex Selewsy b'ix yaji eb'ajxik tuj jun bark max amaq' Chipr.

5 B'ix ya ma kyepon tuj amaq' Salamín [tuj tkwentil Chipr], nxik tuq

‡ **12:15** Tuj kynab'l kye xjal judiy oqtxi', cha'oj tkamik jun xjal aj galan nab'lin, yaji n'ok iktza' jun ángel.
§ **12:17** Ja Chawni, jun titz'in Jesus. * **12:25** Kya 11:29-30 * **13:1** Tetz tb'i telponx jun xjal q'eq xhchi'jel. † **13:1** Ax: Manaen. ‡ **13:3** Intqet awen tidi' telponx ti'j 6:6.

kypakb'a' te tyol Qtata Dios kyuj kye
jay nab'il Dios aj ja' n'ok kchimo' tuq
kyib' kye aj tijajil Israel. B'ix ax tuq
n'onen te Wa'nch§ kyuky'i'l.
6 Ya ma kyeky'ik tuj kyaqil tkwentil
te isla Chipr, eb'ajpon tuj te amaq'
Páfos. Tzi owok kyen jun xjal aj tijajil
Israel, tb'i Barjesus,* tetz jun chman
tuq, b'ix nyolin tuq tetz jun aj yolil
tyol Dios per nya'tx b'an'ax tuq titza'.
7 B'ix te ja chmanni, tetz jun tuky'i'l
te k'ulul mandad tuj aj amaq'ji, Ser-
gio Paulo tb'i. Te k'ulul mandad
tetz jun xjal b'an list tuq, b'ix etzaj
tuk'le' te B'e'ch b'ix te Saulo tzan tok
xhcha'o' tyol Qtata Dios.
8 Per te chman, aj n'ok q'uma' Elims
tuj te yol gryeg, tetz oxik tq'uma'
tidi'chq tuky'i te k'ulul mandad tzan
k'on tokslan te tume'l titza' n'ok
qwit'b'a' jk'u'j ti'j te Qajawil.
9 Ntons te Saulo, aj ax owok q'uma'
Pa'k, tetz nojnaq tuq tuky'i Txew Dios
b'ix oxik ka'yin ti'j te chman,
10 oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz aj
a'ich tk'wa'al te Tajaw Choj, cha
aweq'inqet kyi'j xjal b'ix k'onti'l
nchb'isun qa at jun tume'l aj presis,
yatz aj cha n'el awik'o' te tume'l
galan, ¿tujb'a'n kaj asi' tzan ayolin
nya'tx galan ti'j te tume'l aj ntzaj
txnaq'tza' te Qajawil qetz?
11 Ajna'l te Qajawil ok'uluyon awi'j
tuky'i tajwalil tzan akaj moy b'ix
tuj jun tyemp nlay xik awen te
chk'atunal te q'ij.» B'eyxnajji te xjal
okaj moy, owok b'an qlolj tuj twitz
b'ix ntakanje' njoyon ab'l tuq b'a'n
tzan txik jochon tetz.
12 Ntons ya ma tz'ok ten te k'ulul
mandad aj ojetq tuq ky'ik, tetz
owokslan b'ix b'an nlab'an tuq ti'j te
tpakb'alil ti'j Qajawil.

Aj Tpakb'an Te Pa'k B'ix B'e'ch Tuj Antyokiy Tkwentil Pisidy

13 Yaji ya ma kye'ex Páfos tuj jun
bark, te Pa'k b'ix kye txq'anky tuky'i'l
eb'ajpon Perg tuj tkwentil Panfily.
Tzi te Wa'nch owel tpawa' tib' kyi'j,
tetz omeltz'jikky Jerusalen.
14 Ya ma kye'etz Perg, eb'ajpon An-
tyokiy qaynin tuj tkwentil Pisidy. Tzi
tuj jun q'ij ojla'mj e'ox tuj te jay nab'il
Dios b'ix eqet wit'let tzi.
15 Ya ma jaw e'e' [te aj nyolin]
tuj te Kawb'il ti'j te kyrelijyon b'ix
te ktz'ib'en kye aj yolil tyol Dios,†
kye k'ulul mandad tuj te jay nab'il
Dios oxik kyq'uma' kyuky'i'l ikxjani:
«Etetz waq qxjalil,‡ qa at jun eyol
tzan qtzaj ekawi'na qetza aj atoqetna
tzani ntons pe'eyolin ajna'l.»
16 Ntons te Pa'k ojaw wa'let, b'ix
ojaw tin tq'ab' tzan tuq kylumet, b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz aj tijajil
Israel a'ix, b'ix etetz aj nkxjanin Qtata
Dios anke [nya'tx aj tijajil Israel a'ix],
instzaj echa'o' ntzani:
17 Te Qtata Dios aj ntzaj kyna'o' kye
qijajil Israel oqtxi', tetz e'el tjoyo' kye
qijajil b'ix otk'uluj tzan kyok jun nim
amaq' man tuq akyeqet Ejipt.* Yaji
tuky'i nim tajwalil tetz eb'aj'etz tin tuj
te aj amaq' ni'n.
18 B'ix kawnaq (40) aq'b'i tetz oten
tpasens kyi'j tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'.*
19 B'ix te Qtata Dios otk'uluj tzan
kyqet kyitza' wuq amaq' tuj te tkwen-
til Canaán tzan txik tsi' te ktx'o'otx'
[kye qijajil oqtxi'].*
20 Ntons, oky'ik kaj oqal tuky'i la-
juj tuj oxqal (450) aq'b'i,§ b'ix yaji
ojaw tin junjun kxol kyetz tuky'i nim
kyajwalil tzan kyk'ulun mandad b'ix
tzan kykolon kyi'j kye xjal,* max aj
tkaj tsi' te Samuel aj yolil tyol Dios
oqtxi'.*
21 Yaji kyetz okyqanij tuky'i Qtata
Dios tzan stzaj tsi' jun twitzale' k'ulul
mandad te kyetz,* b'ix tetz okaj tsi' te

§ **13:5** Ax: tb'i Juan Marcos. * **13:6** Telponx "tk'ajol Chowe." † **13:15** Kyetz n'ok kyq'uma' tuq ti'j te Tu'jal Dios: "te Kawb'il ti'j te qrelijyon b'ix te ktz'ib'en kye aj yolil tyol Dios." ‡ **13:15** Ax: erman. * **13:17** Exo 1:7 * **13:18** Núm 14:34 * **13:19** Deu 7:1 § **13:20** Akyeqet tuq kaj oqal (400) aq'b'i tuj Ejipt, yaji kawnaq (40) aq'b'i tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx', yaji epon Canaán b'ix oky'ik lajuj aq'b'i max aj tqet ksipa' te ktx'o'otx' kxol b'ix tzan kyk'ulun mandad tzi tuky'i jun tume'l. * **13:20** Jue 2:16 * **13:20** 1Sa 3:20 * **13:21** 1Sa 8:5

Saúl aj tk'ajol Sis aj te b'uch'uj tijajil Minch.* B'ix te Saúl ok'ulun mandad kawnaq (40) aq'b'i.

22 Ya ma tz'el te Saúl,* te Qtata Dios okaj tsi' junky twitzale' k'ulul mandad kxol, okaj tsi' te Dawid,* b'ix oxik tq'uma' ti'j te Dawid ikxjani: "Ma'tx tz'el galan tuj nwitz te Dawid aj tk'ajol Jesey.* Tetz nb'isun iktza' wetz nkyinb'isun, b'ix tetz oqtel tk'ulu' iktza'x wetz ngan."*

23 Ntons ti'j tijajil tetz, otzaj te Jesus aj Koloyon qi'j qetz aj tijajil Israel a'o', iktza'x te Qtata Dios ojetq xik tsi' tyol ti'j.

24 Aj mina' tuq tul te Jesus, te Wa'nch oxik tpakb'a' kxol kye xjal aj tijajil Israel tzan tjaw si' a' kywi' tjawlen kky'ixpu' kynab'lin.*

25 B'ix aj ch'inky tuq tmankun aj presis tuq tzan tk'ulun te Wa'nch, tetz oxik xhcha'o' kye xjal ikxjani: "¿Ab'l a'in etetz tuj enab'l? Wetz nya'tx a'in te xjal aj n'eb'isu' etetz,* per tzul junky mas yaj, b'ix wetz twitz tetz k'onti'l npon wajwalil iktza' jun xjal aj n'aq'unan te pujul twitz txajab' tajaw."†

26 Etetz waq erman aj a'ix tijajil Abran, b'ix etetz [aj nya'tx tijajil Abran] aj nkxjanin Qtata Dios, te qkyaqil qetz otzaj si' te ja tpakb'alil ntzani tzan jkolet.

27 Kye aj nkyenajan tuq Jerusalen b'ix te b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol qxjalil, k'onti'l oxik kyoksla' te Jesus, b'ix ni k'onti'l owox tuj kywi' te kyyol kye aj yolil tyol Dios oqtxi' aj njaw e'elet kyuj kye jay nab'il Dios tuj kyaqil q'ij ojla'mj. Ikxji kyetz, aj txik ksi' te Jesus tuj il, oponkix te aj nq'umjik tuq oqtxi'.

28 Anke tetz k'onti'l til owoknoj kyitza' tzan tuq tqet kykansa', oxik kyq'uma' te Pilat tzan txik tk'ulu' mandad tzan tuq tqet kansa'.*

29 Ya ma ky'ik kyaqil iktza'x tz'ib'ankaj tuq ti'j tuj te Tu'jal Dios, oqetz kyin twitz te krus b'ix owox kymuqu'.*

30 Per te Qtata Dios otk'uluj tzan tjaw anq'in kxol kye kamnaq.*

31 Tetz ojaw kanet b'ix ky'ila'j q'ij oqet ten kyuky'i kye aj ajune' tuq tuky'i'l aj ktzaj Galiley max Jerusalen. B'ix a'e' kyetz ajna'l aj nkyexik pakb'an ti'j tetz kxol kyaqil xjal.

32 Qetza ajna'l nxik qpakb'a'na etetz te tyol Qtata Dios aj oxik tsi' kye qijajil oqtxi',

33 ajna'l ma'txkix tk'uluj quky'i'l qetz aj a'o' kyijajil. Opon kyaqil ntzani aj tjawlen anq'in te Jesus titza', iktza'x tz'ib'ankaj tuj te tkab'i' Salmo aj nyolin ikxjani: "Yatz a'ich nk'wa'al; wetz ajna'l ma'tx xhtzaj nk'wa'li'."*

34 B'ix b'an'ax, tzan te Qtata Dios ojaw anq'in te Jesus kxol kye kamnaq tzan k'on tponaj xhchi'jel. Komo otyolij ikxjani: "Oxe'l nsi' etetz kyaqil aj b'an galan aj wetz nwitzale' oxik nsi' nyol ti'j tuky'i Dawid [oqtxi']."*

35 B'ix ax nyolin [te Dawid tuky'i Qtata Dios] tuj junky Salmo ikxjani: "Nlay atzoqpij tzan tponaj xhchi'jel tetz aj pawa' a'ox te yatz."*

36 B'an'ax te Dawid tetz ok'ulun kxol txjalil tuj aj tyempji iktza' te Qtata Dios tgan tuq, b'ix yaji tetz okamik‡ b'ix te xhchi'jel oponaj.

37 Per te xhchi'jel te aj ojaw tanq'insa' te Qtata Dios, tetzji k'onti'l oponaj.

38 Intok echa'o' waq erman, tzan tpaj tetz, ajna'l nxik pakb'let tzan tqet najsa' te echoj. B'ix komo k'onti'l nb'antik tuq tzan jk'ulun iktza' nyolin tuj te Kawb'il ti'j qrelijyon [aj oqet

* **13:21** 1Sa 10:1 * **13:22** 1Sa 13:13-14 * **13:22** 1Sa 16:1,12-13 * **13:22** Ax: Isaí. * **13:22** 1Sa 13:14; Sal 89:20 * **13:24** Mak 1:4-5; Luks 3:3 * **13:25** Wnch 1:20 † **13:25** Te aq'unj pujul xajab'j a tuq te aq'unj mas b'an dyaltir kxol kyetz; Mat 3:11; Mak 1:7; Luks 3:16; Wnch 1:27. * **13:28** Mat 27:22-23; Mak 15:13-14; Luks 23:13-23; Wnch 19:15-16 * **13:29** Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luks 23:50-56; Wnch 19:38-42 * **13:30** Mat 28:5-10; Mak 16:6-8; Luks 24:1-7; Wnch 20:11-18; Kya 1:3 * **13:33** Sal 2:7 * **13:34** Isa 55:3 * **13:35** Sal 16:10 ‡ **13:36** Tuj yol gryeg te aj nyolin "owitan b'ix owok xhchimo' tib' kyuky'i stat" cha telponx okamik.

stz'ib'a'] Moisés tzan tkaj saq qanim tuj twitz Qtata Dios,
39 ntons ajna'l tzan tpaj te Jesus kyaqil xjal aj okye'okslayon ti'j tetz, b'a'n tzan tel in kchoj.
40 Intok esi' enab'l tzan k'on tkanonpon eti'j te tyol Dios aj oqet ktz'ib'a' kye aj yolil tyol oqtxi' ikxjani:
41 "Instzaj echa'o' etetz aj nkx-mayin ti'j [Nyol], pe'elab'an waq b'ix pe'eponaj, tzan tpaj wetz ajna'l oqtel nk'ulu' jun tidi', b'ix cha at-wit ab'l oxe'l q'uman etetz ti'j, nlay-tal xik etoksla'."»*
42 Ntons, ya ma kye'etz kyetz tuj te jay nab'il Dios, kye xjal oqet kywitz tzan tuq kyyolin junky'el ti'j kyaqil nini tuj junky q'ij ojla'mj.
43 Ya ma kyekawin kxolx tzan kyaj, ky'ila'j kye aj tijajil Israel b'ix kye aj ojetq tuq kye'okslan iktza' kye aj tijajil Israel, e'ok lapet ti'j Pa'k b'ix ti'j B'e'ch, b'ix te Pa'k tuky'i B'e'ch nxik tuq kykub'sa' kyk'u'j tzan k'on tuq tkaj kykola' te nim b'an galan aj nk'ulun te Qtata Dios kxol.
44 Ya tuj junky saman, tuj te q'ij ojla'mj, kyaqil kye xjal tuj te amaq' owok kchimo' kyib' cha'ol tyol Qtata Dios.
45 Yatzun kye aj nim kyajwalil kxol, ya ma tz'ok kyen ky'ila'j tuq kye xjal [n'ok tuq kchimo' kyib' cha'oyon ti'j te Pa'k], ntons b'an nkye'ek'awin tuq b'ix nkyeyolin tuq nya'tx b'an'ax te aj ntyoli' te Pa'k b'ix b'an nya'tx galan nkyeyolin tuq ti'j.
46 Ntons te Pa'k b'ix B'e'ch eyolin tuky'i jun tk'u'jlal b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «Exol etetz presiskix tuq tzan txik jq'uma'na tb'ay te tpakb'alil ti'j te tyol Qtata Dios. Per komo etetz ma tz'el etik'o' b'ix n'ena'o' etetz k'onti'l n'etajo' tzan ek'amon jun etanq'in te jun-ele'x, ntons qetza ajna'l ma qoxika kxol kye a'e' aj nya'tx tijajil Israel.
47 Komo te Qtata Dios otzaj tk'ulu' mandad qetza ikxjani: "Wetz ma'tx kxqet nsi' tzan tjaw ejaqo' kywitz kye a'e' aj nya'tx tijajil Israel tzan txik epakb'a' titza' tzan kykolet kye xjal ja'chq twitz tx'o'tx'."»*
48 Ntons, ya ma tz'ok kcha'o' kye aj nya'tx tijajil Israel ikxji, kyetz oje kyeb'ajchalaj b'ix b'an nqet tuq kyjiq'b'a' te tyol Qajawil. B'ix e'okslan kyaqil kye aj ojetq tuq kyekaj si'kix tzan kyk'amon jun kyanq'in te jun-ele'x.
49 Ikxji oxik pakb'a' te tpakb'alil ti'j te Qajawil tuj kyaqil aj luwarji.
50 Per yaji [kye aj nim kyajwalil kxol] kye aj tijajil Israel, kyetz oxik kykub'sa' kyk'u'j junjun xuj aj b'an eq'i' kyitza' te kyrelijyon b'ix aj b'an otzqi'mj-e' b'ix ax kyaqil kye ichan aj tlimaqal xjal-e' tuj te amaq'. Astilji ejaw ktzyu' te Pa'k b'ix B'e'ch, b'ix eb'aj'ex kylajo' tuj tkwentil kyamaq'.
51 Ntons te Pa'k tuky'i B'e'ch owel kkyito' te quq ti'j kxajab' [te jun señ kyi'j],§ yaji eb'ajxik max amaq' Ikony.
52 Ikxji kye aj nkye'okslan tuq ti'j Jesus, kyetz b'an nkyechalaj tuq b'ix eb'ajnoj tuky'i te Txew Dios tuj kyanim.*

14

Aj Tpakb'an Te Pa'k B'ix B'e'ch Tuj Amaq' Ikony

1 Ntons yaji [eb'ajpon] Ikony, b'ix tzi te Pa'k b'ix te B'e'ch e'ox tuj te jay nab'il Dios aj ja' n'ok kchimo' kyib' kye aj tijajil Israel. Tzi eb'ajpakb'an kxol kye xjal b'ix ky'ila'j eb'aj'okslan, xjal aj tijajil Israel b'ix aj nya'tx tijajil Israel.
2 Per kye aj tijajil Israel aj k'onti'l e'okslan, kyetz oxik kyq'uma' tidi'chq nya'tx galan kyuky'i kye aj nya'tx tijajil Israel tzan stzaj kyq'oj kyi'j kye qerman b'ix tzan kyb'isun nya'tx galan kyi'j.
3 Astilji te Pa'k b'ix te B'e'ch ekajten txini ky'ila'j q'ij, b'ix nkyepakb'an tuq tuky'i jun tk'u'jlal ti'j Qajawil, qa tetz mas b'an galan quky'i'l twitz te aj nqajo'. B'ix te Qajawil nqet tuq

* **13:41** Hab 1:5 * **13:47** Isa 42:6; 49:6 § **13:51** Owel kkyito' te quq ti'j te kxajab' telponx tuq nya'tx galan ma'tx kyk'uluj kye xjal; Mat 10:14; Mak 6:11; Luks 9:5; 10:11. * **13:52** Kya 5:41

tyek'u' b'an'ax te aj nkyepakb'an tuq ti'j jun galan aj k'onti'l nqajo', astilji te Qajawil oxik tsi' tajwalil te kyetz tzan tqet kyk'ulu' tidi'chq yek'b'il b'ix tidi'chq aj nkyelab'an tuq kye xjal ti'j.

4 Kyaqil kye xjal tuj te amaq' pawa' tuq kyib', junjun dyakwerd tuq ate' kyuky'i kye [aj nim kyajwalil kxol kye] aj tijajil Israel, b'ix txq'anky dyakwerd tuq ate' kyuky'i kye tky'ixel Jesus.

5 Per txq'an aj nya'tx tijajil Israel b'ix txq'anky aj tijajil Israel, kyetz kyuky'i kye k'ulul mandad kxol, oqet kyb'isu' tzan kyok kyyaso' b'ix tzan kyok kxon tuky'i ab'j.

6 Per yatzun te Pa'k b'ix B'e'ch, ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, eb'aj'oqik b'ix exik max Listr b'ix Derb, kab'e' amaq' tuj tkwentil Likawny, b'ix ax exik tuj ky'ila'j luwar aj qaynin tzi.

7 B'ix tzi, kyetz nxik tuq kypakb'a' te tpakb'alil galan ti'j Jesukrist.

Aj Tqet Kyb'isu' Kye Aj Amaq' Listr Qa Te Pa'k B'ix B'e'ch Dios-e'

8 Ntons, at tuq jun xjal txini tuj amaq' Listr aj k'onti'l tuq nb'antik tb'et tzan tpaj tetz kox tuq titz'jlenx, ni jun-el tetz ob'et.

9 Tetz b'an atok tuq txkyin ti'j te aj ntq'uma' tuq te Pa'k. Te Pa'k oxik te'e' b'ix owok ten te xjal wit'lik tuq tk'u'j tzan tb'antik.

10 Yaji oxik tq'uma' tuky'i nim twi' ikxjani: «Pajaw wa'let.» Yaji te xjal ojaw xlink'an b'ix ob'et.

11 Ya ma tz'ok kyen kye xjal aj ojetq tuq tk'uluj te Pa'k, kyetz eb'ajjaw siky'in kongan tuj kyyol aj Likawny, oxik kyq'uma' ikxjani: «Kye dios ma'tx kyekyaqul qxol iktza' xjal.»

12 Owok kyq'uma' [tuky'i kyb'i junjun dios aj ntzaj kyna'o' kyetz], te B'e'ch owok kyq'uma' Séus* b'ix te Pa'k owok kyq'uma' Ermes† tzan tpaj a tetz te aj mas nyolin tuq.

13 Te jay aj ja' nkyena'on tuq te Séus‡ atqet tuq twitz te amaq', b'ix te chman aj te Séus otzaj tin stzi' tlamelul te amaq' junjun tal tor b'ix ub'ech b'an txaku', b'ix tetz kyuky'i kyaqil kye xjal kygan tuq tzan tqet ksi' present te Pa'k b'ix te B'e'ch.

14 Ya ma tz'ok kcha'o' te Pa'k b'ix te B'e'ch, kyetz owel kylaqu' kyq'anaq kyi'j [tzan tqet kyyek'u' nya'tx dyakwerd tuq ate'], b'ix e'ox kxol kye xjal b'ix oxik kyq'uma' tuky'i nim kywi' ikxjani:

15 «Etetz ¿tistil etetz n'ek'ulu' ikxjani? Qetza ax a'o'na xjal iktza' etetz a'ix. Qetza cha nqopakb'an etetz te tpakb'alil galan tzan tkaj esi' kyaqil aj nya'tx galanni, b'ix tzan etokslan ti'j Qtata Dios aj at jun tanq'in, aj oqet k'ulun te twitz ka'j b'ix te twitz tx'o'tx' b'ix te nim a' b'ix kyaqil aj at.»

16 Oqtxi' te Qtata Dios ostzoqpij tzan kyb'et kyaqil xjal iktza' kyetz kyganx.

17 Per tetz k'onti'l okaj tsi' tzan tqet tyek'u' ab'l tuq tetz, komo tidi'chq galan ntk'ulu'. Komo aji tetz te aj ntzaj saman te jab', b'ix kyaqil aj tb'anil twitz etawal aj nkaj, b'ix ax ntzaj tsi' kyaqil aj presis tzan ewa'an, b'ix tzan xhchalaj etanim.

18 Anke kyetz oxik kyq'uma' kyaqil nini, pen ob'antik tzan tel kyin gan kye xjal tzan tqet ksi' tuq te present te kyetz.

19 Ntons yaji, kyetzaj txq'an aj tijajil Israel a'e' aj Antyokiy [qaynin tuj tkwentil Pisidy] b'ix txq'anky aj Ikony. Kyetz oxik kykub'sa' kyk'u'j kye xjal, b'ix astilji owok kxo'o' tuky'i ab'j te Pa'k, b'ix yaji owex kyjuki' xtxa'm amaq', komo kyetz tuj kynab'l qa ojetq tuq kamik.

20 Yaji, kye qerman, kyetz owok kchimo' kyib' ti'j te Pa'k, b'ix tetz ojaw wa'let b'ix oxik junky'el tuj amaq'. Ya tuj junky iwitq oxik Derb tuky'i B'e'ch.

21 Ya ma xik kypakb'a' te tpakb'alil galan tuj Derb, b'ix ya ma kye'okslan ti'j Jesus ky'ila'j xjal tzi, emeltz'jik junky'el Listr b'ix Ikony b'ix Antyokiy [qaynin tuj tkwentil Pisidy].

22 Kyuj kye aj amaq' ni'n kyetz oxik kynimsa' kyk'u'j kye aj nkye'okslan

* **14:12** Ax: Júpiter. † **14:12** Ax: Mercurio. ‡ **14:13** Ax: Júpiter.

ti'j Jesus b'ix nkyexik tuq kykawi' tzan k'on tkaj ksi' tzan tok kywit'b'a' kyk'u'j ti'j Qajawil. B'ix oxik kyq'uma' kyetz kye xjal ikxjani: «Qetz aj nqokaj tuj tq'ab' Qtata Dios, qetz n'ok qen twitz tidi'chq xhcho'nal [tzan tpaj xjal aj nkyeq'ojin qi'j].»

23 Yaji kxol junjunchaq b'uch'uj qerman, ekaj ksi' tijxjal tuky'i kyajwalil. Yaji ya ma kyexnaq'tzan b'ix ma kye'ipan wa'ij, ekaj kswa' tuj tq'ab' te Qajawil aj ja' wit'lik kyk'u'j.

Aj Kymeltz'jik Junky'el Te Pa'k B'ix B'e'ch Aj Ja' Eb'ajtzaj Lajo'

24 Ntons ya ma kyeky'ik tuj tkwentil Pisidy, yaji eb'ajpon tuj tkwentil Panfily.

25 Ya ma xik kypakb'a' Tyol Qtata Dios tuj amaq' Perg [tuj tkwentil Panfily], yaji eb'ajxik amaq' Ataly.

26 Yaji eb'ajxik tuj bark tzan kypon junky'el amaq' Antyokiy [tuj tkwentil Siry] aj ja' exik q'apo' tuj tq'ab' Qtata Dios jun-el tzan tqet kyk'ulu' tuq te aq'unj, b'ix ajna'l ojetq tuq b'antik kyitza'.

27 Ya ma kyepon Antyokiy, e'ok kchimo' kyaqil kye aj b'uch'uj qerman txini b'ix oxik kyq'uma' kyaqil aj b'an tb'anil ojetq tuq tk'uluj te Qtata Dios kyuky'i'l kxol kye xjal, b'ix oxik kyq'uma' titza' tuq kye aj nya'tx tijajil Israel ojetq tuq tz'ok kywit'b'a' kyk'u'j ti'j Jesus.

28 Yaji eb'ajkaj tzi ky'ila'j q'ij kxol kye qerman.

15

Aj Txik Kyq'uma' Kye Tijxjal Tidi' Te Aj Presis Kxol Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

1 Ntons junjun aj tzajnaqe' tuq Judey, nkyexnaq'tzan tuq kxol kye qerman ikxjani: «Qa etetz nlay tz'ok etechalul iktza'x [eq'i' qitza'na] aj okaj tq'uma' Moisés,* ntons nlay kxkolet.»

2 Yaji te Pa'k b'ix te B'e'ch eb'ajjaw wululun kyuky'i'l tzan tpaj te ntzani. Astilji kye qerman oqet kyb'isu' tzan txik max Jerusalen te Pa'k b'ix B'e'ch b'ix txq'anky aj kxol kyetz, tzan kyyolin ti'j te ntzani kxol kye a'e' tky'ixel Jesus txini b'ix kyuky'i kye txq'anky aj te b'uch'uj tijxjal.

3 Ntons kye aj exik lajo' tzan kye qerman, eky'ik tuj tkwentil Penisy b'ix Samary, b'ix oxik kyq'uma' kxol kye qerman tzi kyaqil titza' kye aj nya'tx tijajil Israel ojetq tuq kaj kykola' te kykostumbr tzan kyokslan ti'j te b'an'ax, b'ix ikxji kyaqil kye qerman b'an nkyechalaj tuq.

4 Ya ma kyepon Jerusalen, kyetz eb'ajk'amet tzan kyaqil kye qerman txini b'ix tzan kye tky'ixel Jesus b'ix kye aj te b'uch'uj tijxjal. Yaji oxik kyq'uma' kyaqil aj tb'anil aj ojetq tuq tk'uluj te Qtata Dios kyuky'i'l.

5 Ntons eb'ajjaw wa'let junjun aj b'uch'uj Parisey aj ojetq tuq kye'okslan b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «Presis tzan tq'umlet kye xjal tzan tok si'let kyechalul b'ix tzan tqet kyoksla' te Kawb'il ti'j qrelijyon [aj oqet stz'ib'a'] Moisés.»

6 Ntons kye tky'ixel Jesus b'ix kye tijxjal owok kchimo' kyib' tzan kyyolin ti'j te ntzani.

7 Ya ma kyeyolin nim ti'j, te Xhpe'y ojaw wa'let b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Instzaj echa'o' waq erman, etetz eteb'en te Qtata Dios jun-el in'el tjoyo' tzan txik nq'uma' te tpakb'alil galan kxol kye aj nya'tx tijajil Israel tzan kyokslan.*

8 Te Qtata Dios aj totzqi' kyanim kye xjal, tetz oqet tyek'u' b'a'n tuq tzan tk'amon kyetz, komo otzaj tsi' te Txew tuj kyanim iktza'x otzaj tsi' qetz.*

9 Tuj twitz te Qtata Dios, qetz nya'tx mas tb'anil a'o' kywitz kyetz, komo ax kyetz nkaj saq kyanim tzan tpaj toklen wit'let kyk'u'j ti'j Qtat.

10 Ajna'l etetz, ¿tistil k'onti'l nqet etoksla' te Qtat tzan tpaj nxik eq'uma' kye qerman tzan txik kyin te Kawb'il aj eq'i' kyitza' qxjalil,* aj ni kye qijajil

* **15:1** Gén 17:10-14 * **15:7** Kya 10:1-43 * **15:8** Kya 10:44 * **15:10** Ax: yug.

oqtxi' ni qetz ajna'l k'onti'l nb'antik
tzan tqet jk'ulu'?
11 Qetz nqo'okslan nqokolet tzan te
Qajaw Jesus nya'tx tzan tpaj tb'anil-
wit a'o' sinoke tzan tpaj ikxji tetz tgan,
b'ix ax kyetz nkyekolet ikxji.»
12 Kkyaqil kye xjal eb'ajlumet b'ix
yaji n'ok tuq kcha'o' aj nxik tuq
kyq'uma' te Pa'k b'ix te B'e'ch ti'j
tidi'chq aj nqet tk'ulu' tuq te Qtata
Dios kxol kye aj nya'tx tijajil Israel,
tidi'chq yek'b'il tuky'i tajwalil Qtata
Dios b'ix tidi'chq aj nkyelab'an tuq
kye xjal ti'j.
13 Ya ma mankun kyyolin kyetz,
yaji te Chaw oxik tq'uma' ikxjani:
14 «Erman, kyintzaj echa'o'. Te Si-
mon ma'tx tzaj tq'uma' titza' te Qtata
Dios nnab'lin b'an galan kxol kye aj
nya'tx tijajil Israel tzan kyel tpawa'
txq'an kxol kyetz tzan kyok te tetz.
15 Tzan tpaj te nini nponkix tyol [te
Qtata Dios aj oqet tz'ib'a' tzan] te aj
yolil tyol oqtxi' aj tz'ib'ankaj ikxjani:
16 " 'Oj tky'ik kyaqil ntzani,
yaji kyin'ulel junky'el, b'ix ojawel
nk'ulu'ky te tjay tijajil Dawid; te aj oje
ponaj, ojawel nk'ulu' junky'el.†
17 Ikxji kye txq'anky xjal okyejoy-
oyon wi'j wetz aj Kyajawil a'in, kyaqil
a'e' aj nya'tx tijajil Israel aj uk'leme'
tzan kyok te wetz ax kyetz okye'okel
te wetz.'
18 Ikxji ntq'uma' te Qajawil aj okaj
tsi' kyaqil ntzani atx b'an oqtxi'."*
19 Ntons astilji wetz tuj nnab'l
k'onti'l tzan tel qin gan kye aj nya'tx
tijajil Israel tzan kyk'ulun iktza' te
Qtata Dios tgan.
20 Mejor a'ox intqet tz'ib'let jun u'j
tzan tkaj kykola' tzan kyna'on kye
titzb'alil tidi'chq* b'ix te k'ajajb'ilj*
b'ix tzan k'on txik kchi' txkup aj cha
n'el b'ino' kyalq‡ b'ix ni k'onti'l tzan
txik kchi' kyik'.*
21 Komo atx aj b'an oqtxi' tuj kyaqil
q'ij ojla'mj tuj te jay nab'il Dios tuj
kyaqil amaq', ate'kix xjal aj njaw e'en
te Kawb'il aj oqet stz'ib'a' Moisés.»
22 Ntons kye tky'ixel Jesus b'ix kye
aj te b'uch'uj tijxjal b'ix kyaqil kye
txq'anky qerman oqet kyb'isu' tzan
kyel kyjoyo' xjal tzan kxik kylajo'
amaq' Antyokiy tuky'i Pa'k b'ix B'e'ch.
Owel kyjoyo' te Juds aj n'ok tuq
q'uma' Barsabas, b'ix Chil,§ kyetz at
tuq kyajwalil kxol kye qerman.
23 Kyi'j kyetz oxik ksama' te u'j aj ja'
tuq nyolin ikxjani: «Qetza aj tky'ixel
Jesus a'o'na b'ix kye aj te b'uch'uj ti-
jxjal, nqet qtz'ib'a'na te etetz qerman
aj nya'tx tijajil Israel, etetz aj atikxqet
Antyokiy, Siry b'ix Silisy. Jun limb'il
te etetz.
24 Qetza oje tz'ok qcha'o'na ate'
junjun xjal xiknaqe' tzani oje kyepon
tzi b'ix qetza k'onti'l exik jk'ulu'
mandad. Oje tz'ok qcha'o'na cha
nkyek'ulun joder eti'j tuky'i aj nxik
kyq'uma', b'ix cha nkyk'ulu' tzan
tna'non etanim (tzan tpaj nxik
kyq'uma' tzan tok si'let etechalul b'ix
tzan tqet etoksla' te Kawb'il oqtxi'.)*
25 Astilji qetza ma tz'ok qchimo'na
qib' b'ix ma qet qb'isu'na tzan kyel
qjoyo'na kab'e' qerman tzan kxik
q'olb'el etetz junx kyuky'i kye qer-
man aj ganime' nim qitza', te Pa'k b'ix
B'e'ch.
26 Kyetz oje tz'ok kyen nim xh-
cho'nal ch'inky tuq nkyeqet kansa'
tzan tpaj nkyepakb'an ti'j Qajaw Je-
sukrist.
27 Astilji qetza ma'tx xik qlajo'na
etuky'i'l te Juds b'ix te Chil tzan kyy-
olin kyetz etuky'i'l b'ix oxe'l kyq'uma'
xtxolil tidi' ma'tx qokajna ti'j tzani.
28 Tuj twitz te Txew Dios b'ix ax
tuj qwitz qetza ma tz'el galan tzan
k'on txik jq'uma'na junky tidi' mas
aj presis tzan tqet ek'ulu' kywitz kye

† **15:16** B'a'n tzan telponx "tjay tijajil Dawid" ti'j te Koloyon Aj Q'uman Kaj Tuq Oqtxi', iktza' ntzani: "onk'ulu'tzkix tzan tk'ulun mandad junky'el jun tijajil te Dawid"; ax b'a'n tzan telponx kyi'j kye aj nkye'okslan iktza' te Dawid n'okslan tuq; Kya 13:22-23,34-39; 1Xhp 2:4-12; Mak 13:1-2. * **15:18** Am 9:11-12 * **15:20** Exo 34:14-17 * **15:20** Lev 17:10-16 ‡ **15:20** Telponx tzan k'on tuq txik kchi' chib'j aj tzunx tuq at kyik' tuj. * **15:20** Lev 18:6-23 § **15:22** Ax: Sílas. * **15:24** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' aj ja' nyolin "tzan tok si'let etechalul b'ix tzan tqet etoksla' te kawb'il."

ntzani:
29 K'on xik echi' txkup aj oje xik
q'apet kye titzb'alil, b'ix k'on xik echi'
kyik', b'ix k'on xik echi' txkup aj cha
n'el b'ino' kyalq, b'ix k'on kxk'ajajin.
Qa etetz oqtel etoksla' nini ntons jun
galan n'ek'ulu'. Dios etuky'i'l. [A'ox
ntzani.]»
30 Ntons ya ma kyexik kawi', kyetz
eb'ajxik max Antyokiy, b'ix ya ma
kyepon, e'ok kchimo' kyaqil kye qer-
man b'ix oxik kyq'apo' te u'j.
31 Ya ma jaw kye'e' kye qerman te
u'j, kyetz oje kyechalaj tzan tpaj jun
nimsb'il kyk'u'j.
32 B'ix komo te Juds b'ix te Chil
kyetz a'e' aj yolil tyol Dios tuq, ntons
oxik kynimsa' kyk'u'j kye qerman
tuky'i kyyol b'an galan, b'ix ikxji ojaw
kyin kyk'u'j kye qerman.
33 Ya ma ky'ik ky'ila'j q'ij kyqetlen
ten txini, yaji e'etz kawi' tuky'i jun
tume'l galan tzan kye qerman tzi tzan
kymeltz'jikky kxol kye qerman [tuj
Jerusalen] aj eb'ajxik lajon te kyetz.
34 Per yatzun te Chil oqet tuj twitz
tzan tkajten txini.†
35 Yatzun te Pa'k b'ix te B'e'ch,
kyetz eb'ajkaj Antyokiy, nxik tuq kx-
naq'tza' b'ix nkyepakb'an tuq ti'j Tyol
Qajawil junx kyuky'i ky'ila'j txq'anky
aj nkyepakb'an tuq.

Aj Txik Te Pa'k B'ix B'e'ch Q'olb'el Kye Qerman Aj Ja' Tuq Ojetq Kyeky'ik Tb'aya'

36 Ya ma ky'ik ky'ila'j q'ij, te Pa'k
oxik tq'uma' te B'e'ch ikxjani: «Qo'o
junky'el q'olb'el kye qerman tuj
kyaqil amaq' aj ja' oje xik qpakb'a'
te tyol Qajawil, tzan tok qcha'o' titza'
ate'.»
37 Te B'e'ch tgan tuq tzan txik tin
kyuky'i'l kyetz te Wa'nch aj n'ok
q'uma' tuq Mak.
38 Per te Pa'k k'onti'l oqet tuj twitz
tzan tpaj te Mak ojetq tuq kyekaj
tka'yi' jun-el* tuj tkwentil Panfily b'ix
k'onti'l oxik kyuky'i'l pakb'ayon.
39 Kyetz k'onti'l eten dyakwerd
kxol, astilji oqet kypawa' kyib', te
B'e'ch oxik tin Mak tuky'i'l b'ix exik
Chipr* tuj jun bark,
40 b'ix te Pa'k owel tjoyo' te Chil‡
tzan txik tuky'i'l. Kye txq'anky
qerman eb'ajxik kykawi' b'ix ekaj
kyq'apo' tuj tq'ab' Qajawil tzan
tk'ulun jun nim b'an galan kyuky'i'l.
41 Ntons te Pa'k oky'ik tuj tkwen-
til Siry b'ix Silisy, b'ix njaw tuq tin
kyk'u'j kye kyaqil b'uch'uj qerman tx-
ini.

16

Aj Txik Te Timotey Tuky'i Pa'k B'ix Chil

1 Ntons, te Pa'k opon amaq' Derb
b'ix yaji amaq' Listr, b'ix tzi at tuq jun
xjal aj n'okslan tuq ti'j Jesus, Timotey
tb'i. Tetz tnan jun aj tijajil Israel, jun
xuj aj k'onti'l tuq nkaj tsi' tzan tokslan
[ti'j Jesukrist], b'ix te stat jun aj nya'tx
tuq tijajil Israel.
2 Kye qerman aj Listr b'ix kye aj
Ikony nkyeyolin tuq galan ti'j te Tim-
otey.
3 Te Pa'k tgan tuq tzan txik te Timo-
tey tuky'i'l, ntons oxik tuk'le' per tb'ay
owok tsi' techalul tzan k'on tuq kyy-
olin kye aj tijajil Israel aj nkyenajan
tuq tuj aj luwarji, tzan tpaj kyeb'en
tuq te stat nya'tx tuq jun aj tijajil Is-
rael.
4 Tuj kyaqil amaq' aj ja' tuq
nkyeky'ik, nxik tuq kyq'uma' kye
qerman kyaqil aj ojetq tuq kye kaj
ti'j kye tky'ixel Jesus b'ix kye aj te
b'uch'uj tijxjal tuj Jerusalen.
5 Ikxji kye b'uch'uj qerman ja'chq,
kyetz mas tuq nkyeten jwert titza'
wit'lik kyk'u'j ti'j Qajawil b'ix b'ajq'ij
mas xjal nkye'ok lapet tzan kyokslan.

Aj Tok Joto' Tuj Twitz Te Pa'k Jun Xjal Aj Masedony

6 Ntons, komo te Txew Dios k'onti'l
ostzoqpij tzan kky'ik pakb'al tyol
Qtata Dios tuj Asy, astilji eb'ajky'ik
tuj tkwentil Prijy b'ix Galasy.

† **15:34** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani. * **15:38** Kya 13:13 * **15:39** Kya 4:36 ‡ **15:40** Ax: Sílas.

7 Ya ma kyepon xtxa'm xtx'o'otx' te Misy, kyetz nqet tuq kyb'isu' tzan kyox tuj te amaq' Bitiny per te Txew Jesus k'onti'l ostzoqpij.
8 Ya ma kyeky'ik tuj tkwentil Misy, eb'ajxik Troas.
9 Tzi te Pa'k jun aq'b'il owok joto' tuj twitz jun ichan aj Masedony wa'lqet tuq twitz b'ix nqet tuq twitz twitz, oxik tq'uma' ikxjani: «Paky'ik ch'in Masedony b'ix pawonen ch'in qi'ja.»
10 B'eyx aj tok joto' tuj twitz te Pa'k, oxikna Masedony. Qetza wit'lik jk'u'jna tuq, te Qtata Dios ojetq tuq qoxik tuk'le'na tzan txik qpakb'a'na txini te tpakb'alil galan ti'j Jesukrist.

Aj Tpon Te Pa'k B'ix Chil Tuj Amaq' Filipos

11 Ya ma qo'etzna tuky'i bark tuj Troas, oxikna derech Samotrasy b'ix tuj junky iwitq opona Neápolis.
12 Yaji oxikna Filipos te amaq' aj mas nim tuj tkwentil Masedony, b'ix jun amaq' aj ja' nkyek'ulun mandad kye aj Rom. Ntons txini, oqetena kab'e q'ij.
13 Yaji tuj jun q'ij ojla'mj o'exna xtxa'm te amaq' stzi' jun a', komo qetza tuj qnab'la qa tzi at tuq jun luwar ja' n'ok kchimo' kyib' kye xjal tzan kxnaq'tzan. Aj qpona txini, oqet wit'letna yoliyon kyuky'i kye xuj aj ojetq tuq tz'ok kchimo' kyib' tzi b'ix oyolina kyuky'i'l.
14 Jun xuj [aj atqet tuq tzi] Lidy tb'i, tetz jun aj k'ayil xq'apj xtx'otx'al púrpura, b'ix tzajnaq tuq Tyatir b'ix nna'on tuq Qtata Dios. B'ix te Qajawil oxik tsi' jun tnab'l tzan tel tniky' tzan tokslan ti'j te aj nxik tq'uma' tuq te Pa'k.
15 Ya ma jaw si' a' twi' tetz b'ix kye a'e' aj tuj tjay, tetz oqet twitz qwitza, otzaj tq'uma' ikxjani: «Qa etetz tuj ewitz nkyin'okslan b'an b'an'ax ti'j Qajawil ntons pe'ekaj njay ajna'l.» Astilji, okajna tzi.

Aj Kyel Jaqlik Kye Lamel Te Pres Aj Ja' Lamome' Tuq Te Pa'k B'ix Chil

16 Jun q'ij aj ikja'n tuq qxikna tuj te luwar aj ja' nqoxnaq'tzan te Qtata Dios, owetz tuj qb'eya jun q'opoj aj ate' tuq tajawil b'ix tetz at tuq jun malspirit* tuj tanim aj nxik tsi' tpoder tzan tkanon tuq ti'j tidi' aj oky'el. B'ix tzan tpaj nini tetz nim tuq tmin ntk'ulu' ganar kye tajawil.
17 Te ja q'opojni tetz lapik tuq qi'ja b'ix ti'j Pa'k, b'ix nxik tuq tq'uma' kongan ikxjani: «Kye ja xjal ntzanije' nkye'aq'unan te Qtata Dios aj atjax tuj ka'j aj mas nim tajwalil twitz kyaqil. Kyetz nxik kypakb'a' te etetz te b'ey galan titza' tzan jkolet ti'j qchoj.»
18 Ky'ila'j q'ijxi' tuq ntk'ulu' ikxji, b'ix yaji te Pa'k ojetq tuq tziktik tzan txik xhcha'o' kob'chaq ikxji. Tetz owaj meltz'jik ti'j, b'ix oxik tq'uma' tuky'i te malspirit aj atqex tuq tuj tanim te q'opoj, oxik tq'uma' ikxjani: «Tuky'i tajwalil Jesukrist, oxe'l nk'ulu' mandad yatz tzan ajatz tuj tanim ja q'opojni.» Ntons, b'eyxnajji te malspirit ojatz tuj tanim te q'opoj.
19 Ya ma tz'ok kyen kye tajaw te q'opoj ya nlay tuq b'antik tzan tok mas kytumin tzan tpaj tetz, ojaw ktzyu' te Pa'k b'ix te Chil, b'ix exik kyin tuj plas te amaq' kywitz kye k'ulul mandad tuj amaq'.
20 Ya ma pon kyin kywitz kye k'ulul mandad, oxik kyq'uma' ikxjani: «Kye aj tijajil Israel ntzanije'ni, kyetz cha nkyek'ulun tzan kyjaw lab'un kye xjal tuj qamaq'
21 b'ix nxik kxnaq'tza' junky kostumbr aj qetz tzan te jkawb'il nlay b'antik tzan txik qin b'ix ni tzan tqet jk'ulu' qetz aj a'o' aj Rom.»
22 Ntons kye xjal eb'ajjaw lab'un kyi'j, b'ix kye k'ulul mandad owel kylaqu' kyq'anaq te Pa'k b'ix Chil† b'ix oxik kyk'ulu' mandad tzan kyqet jub'cha' tuky'i tze'.
23 Ya ma kyeqet jub'cha' ky'ila'jel, yaji eb'ajqex si' tuj pres b'ix oxik kyq'uma' te xb'uqil pres tzan kyqet kxb'uqi' byenech.

* **16:16** Ax: malspirit aj te kan piton. † **16:22** Ax: Sílas.

24 Yatzun te xb'uqil pres eqex
tlamo' tuj jun luwar tujx te pres, b'ix
oqex tsi' kyoq tuj jun xhapb'il oqj.
25 Ntons mas yaj, qanq b'an
chukaq'b'il tuq, te Pa'k b'ix te Chil
nkyexnaq'tzan tuq b'ix nkyeb'itzan
tuq b'itz te Qtata Dios, b'ix kye
txq'anky aj pres nkyecha'on tuq kyi'j.
26 Yaji tanderepent otzaj jun
kab'junab' b'an nim, ojaw tky-
ito' kyaqil twit'lel te loq' te pres,
b'eyxnajji kye tlamelul te pres eb'aj'el
jaqlik b'ix kye kaden aj n'oken tuq
k'alb'il kye xjal eb'aj'el kyib'x.
27 Ya ma tz'el twatl te xb'uqil pres
b'ix ya ma xik ten te lamb'il stzi' te
pres jaqo' tuq, ntons tetz otzyet tma-
chit aj q'ojb'il b'ix oqet tuq tkansa'
tib' tzan tpaj tetz tuj tnab'l ojetq tuq
kye'oqik kye aj pres.
28 Per te Pa'k luwew ojaw siky'in
kongan ikxjani: «K'on tz'ok ak'ulu'
jun tidi' awi'j. Qkyaqil qetza aqo-
qetna tzani.»
29 Ntons te xjal oxik tq'uma' tzan
stzaj q'anali' tuq tuj tb'ey b'ix owox
oqelan tuj te pres, b'ix b'an nlu'lun
tuq oqet mejlet twitz Pa'k b'ix Chil.
30 Yaji eb'aj'etz tin tuj te pres b'ix
oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «Tat, in-
stzaj eq'uma' ch'in, tidi' presis tzan
tqet nk'ulu' tzan nkolet.»
31 Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e' ikx-
jani: «Pawokslan ti'j Qajaw Jesus, ikxji
ochkoletel yatz a'ich b'ix kyaqil a'e' aj
tuj ajay.»
32 Ntons kyetz oxik kypakb'a' te
Tyol Qtata Dios tetz b'ix kye kyaqil
a'e' aj tuj tjay.
33 Axkix aj or aj aq'b'ilji, ojaw
xtx'ajo' twitz kye ok'ol kyqetlen
jub'cha'. B'ix tetz ojaw si' a' twi' b'ix
kyaqil kye a'e' aj tuj tjay.
34 Ntons te xjal eb'aj'ox tin tuj tjay
b'ix [otq'umaj tzan] txik si' kywe', b'ix
kyaqil kye aj tuj tjay eb'ajchalaj tzan
tpaj kyokslb'en ti'j Qtata Dios.
35 Ntons, ya ma qosaqxikan kye
k'ulul mandad oxik kylajo' txq'an
mulon q'umal tetz ikxjani: «Inkxik
atzoqpi' kye aj xjalni.»
36 Yaji te xb'uqil pres oxik tq'uma'
te Pa'k ikxjani: «Kye k'ulul mandad
ma'tx stzaj kyq'uma' tzan exik tzoq-
plet. Ajna'l b'a'n tzan exik. ¡Kyeb'a'
waq kxik!»
37 Per yatzun te Pa'k oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Tb'ay ma qoqetb'aj
kyjub'cha' kywitz kyaqil b'ix k'onti'l
tuq qil, b'ix qetza a'o'na at qoklena
tzan jkolet tzan te kawb'il aj Rom,
b'ix ma qoqex ksi'na tuj pres. ¿B'ix
ajna'l kygan tzan qxikna ktzoqpi'
ewj? ¡Nlay! Inktzaj kyetz kywitzale'
eq'il te qetza.»
38 Ntons ikxji kye mulon oxik
kyq'uma' kyuky'i kye k'ulul mandad
te amaq', b'ix kyetz eb'ajxob' toklen
kcha'o' qa at tuq kyoklen tzan kykolet
tzan te kawb'il aj Rom.
39 Ntons kye k'ulul mandad
eb'ajxwa'q aj ja' tuq akyeqet kyetz,
b'ix oqet kywitz kywitz [tzan kyex].
Ya ma kyejatz kyin, oqet kywitz
kywitz tzan kyex tuj te amaq'.
40 Ntons ya ma kyejatz tuj te pres,
eb'ajxik tjay Lidy, b'ix ya ma kye-
pon kxol kye qerman, oxik kynimsa'
kyk'u'j tzan kyten jwert. Yaji eb'aj'ex
tzi.

17

Aj Tpakb'an Pa'k Tuj Amaq' Tesalonk

1 Ya ma kyeky'ik tuj tkwentil te
Anfípolis b'ix te Polony, yaji eb'ajpon
Tesalonk aj ja' at tuq jun jay nab'il
Dios ja' tuq n'ok kchimo' kyib' kye aj
tijajil Israel.
2 Iktza'x naq'ik tuq te Pa'k, owox
kxol kyetz, b'ix oxe q'ij aj q'ij ojla'mj
tetz oyolin kyuky'i'l ti'j te Tu'jal Dios.
3 Nxik tuq tq'uma' xtxolil b'ix nqet
tuq tyek'u' tuky'i Tu'jal Dios, ma'kix
tuq kamik te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi', b'ix ma'kix tuq jaw anq'in kxol
kye kamnaq. Tetz nxik tuq tyoli' ikx-
jani: «Te Jesus aj nxik npakb'a' etet-
zni, a tetz te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi'.»
4 B'ix junjun kxol kyetz eb'aj'okslan
b'ix owok kyjunch'i' kyib' tuky'i Pa'k
b'ix Chil, b'ix ax ky'ila'j aj nya'tx tijajil

Israel aj nkyexjanin tuq Dios ax kyetz eb'aj'okslan, b'ix ax ky'ila'j xuj aj tlimaqal xjal-e'.

5 Ntons kye xjal aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel [aj k'onti'l nkye'okslan tuj aj amaq'ji], kyetz b'an nkye'ek'awin tuq, b'ix e'ok kchimo' txq'an xjal aj nya'tx galan kyenab'lin aj cha nkyeb'aqanje' tuq tuj amaq', ntons okyk'uluj tzan kyjawlab'un kye xjal tuj te amaq'. Eb'aj'ox tuj tjay Jason joyol te Pa'k b'ix Chil tzan tuq kyetz kyeq'i' jwer tzan tuq txik kyq'apo' tuj kyq'ab' kye xjal.

6 Yaji, komo k'onti'l owoknoj te Pa'k kyitza', astilji exik kyeq'i' te Jason b'ix junjunky qerman kywitz kye k'ulul mandad tuj te amaq'. Oxik kyq'uma' kongan ikxjani: «Kye ja xjalni nkyek'ulun nya'tx galan ja'chq, ax ma'tx kye'ul tzani tuj qamaq'.

7 B'ix te Jason ma'tx kye tk'amoj tuj tjay. Kyaqil kyetz k'onti'l nkye'okslan te kawb'il aj ntzaj tq'uma' te César [aj twitzale' kyi'j kye k'ulul mandad qi'j], b'ix kyetz nkyq'uma' at junky twitzale' k'ulul mandad qi'j aj tb'i Jesus.»

8 B'ix ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, eb'ajjaw q'ojlik kyaqil kye xjal b'ix kye aj nkyek'ulun mandad tuq txini.

9 Per te Jason b'ix kye txq'anky okchojoj kymult b'ix eb'ajxik tzoqpi'.

Aj Tpakb'an Te Pa'k B'ix Chil Tuj Amaq' Berey

10 Yaji qonik'an kye qerman exik kylajo' te Pa'k b'ix Chil tzan kxik Berey. B'ix ya ma kyepon tzi, eb'aj'ox tuj te jay nab'il Dios aj ja' tuq n'ok kchimo' kyib' kye aj tijajil Israel.

11 Kye xjal tzi mas tuq galan ch'inky kyenab'lin kywitz kye aj Tesalonk. Kyetz okyk'amoj te tpakb'alil tuky'i jun tk'u'jlal, b'ix b'ajq'ij nqet tuq b'aj kxnaq'tza' te Tu'jal Dios aber qa b'an'ax te aj nkypakb'a' tuq te Pa'k b'ix Chil.

12 Ikxji ky'ila'j xjal aj tijajil Israel eb'aj'okslan b'ix ax ky'ila'j xjal aj nya'tx tijajil Israel eb'aj'okslan, nya'tx a'ox ichan sinoke ax xuj a'e' aj tlimaqal-e' aj nkyeyolin tuq te yol gryeg.

13 Ya ma tz'ok kcha'o' kye aj tijajil Israel aj nkyenajan Tesalonk qa te Pa'k ax npakb'an tuq tyol Qtata Dios tuj Berey, eb'ajxik txini b'ix okyk'uluj tzan kyjawlab'un kye xjal.

14 Ntons kye qerman luwew oxik kylajo' te Pa'k tzan txik tumelil te nim a', yatzun te Chil b'ix te Timotey eb'ajkaj tzi.

15 Ya kye aj eb'ajxik in te Pa'k, eb'ajxik tuky'i'l max tuj te amaq' Aténas. Yaji te Pa'k oxik tq'uma' kyetz tzan txik kyq'uma' te Chil b'ix te Timotey tzan kypon luwew txini; ntons kye qerman e'ajtz meltz'jik.

Aj Tpakb'an Te Pa'k Tuj Amaq' Aténas

16 Aj man tuq n'iyon te Pa'k kyi'j kye tuky'i'l tuj Aténas, tetz otzaj cho'on tanim tzan tpaj te aj amaq'ji kyaqil kye xjal b'an q'apo' tuq kyib' tzan kyna'on twitz titzb'alil tidi'chq.

17 Tetz nyolin tuq nim tuj te jay nab'il Dios kyuky'i kye aj tijajil Israel b'ix kyuky'i kye aj nya'tx aj tijajil Israel aj nkyexjanin Dios, b'ix b'ajq'ij tuq nyolin tuj plas kyuky'i kye aj nkye'ok te'e' tuq tzi.

18 B'ix junjun xnaq'tzon aj b'uch'uj Epikury b'ix aj b'uch'uj Estoyk nkyeyolin tuq tuky'i'l. Junjun nkyyoli' tuq ikxjani: «¡Tidi'-alo ntwululu'!» kyekyi. B'ix junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz cha npakb'an kyi'j txq'anky dios aj k'onti'l ntzaj qna'o' tzani.» Nkyeyolin tuq ikxji tzan tpaj te Pa'k nxik tuq tpakb'a' te tpakb'alil galan ti'j Jesus b'ix ti'j titza' tjawlen anq'in.

19 Yaji kyetz otzaj kyuk'le' b'ix oxik kyin twitz te [b'uch'uj xjal aj n'ok q'uma' tb'i] Ariyop, b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Qgana tzan tok qcha'o' ti'j te aj tpakb'alil ak'a'j aj nxik apakb'a'ni.

20 Yatz ntzaj aq'uma' qetza tidi'chq aj chuktky mina' tok qcha'o'na, per qetza qgana tzan tok qcha'o' tidi' telponx kyaqil nini.»

21 Komo kye aj Aténas b'ix kye aj laq'chik xjal aj nkyenajan tuq tzi, k'onti'l junky tidi' aj b'an presis n'el tuj kywitz sinoke tzan txik kyyoli' qatzun tzan tok kcha'o' jun tidi' aj mina' tok kcha'o'ji.

22 Ntons te Pa'k ojaw wa'let kxol kye aj te Ariyop b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz aj amaq' Aténas, wetz n'ok wen etetz at nim erelijyon eq'i' etitza'.

23 Komo aj nkyinb'et wetz tuj junjun luwar tuj etamaq', n'ok nka'yi' ky'ila'j titzb'alil tidi'chq aj nkyeqet ena'o'. B'ix wetz ma tz'ok wen tuj jun enab'il dios tz'ib'a' ja yol ikxjani: "Te ja ntzani te jun nab'il te dios aj k'onti'l qotzqi'." Ntons te Dios aj ntzaj ena'o' etetz, aj k'onti'l etotzqi'ni, ti'j tetz nkyinpakb'an ajna'l.

24 A tetz te Dios aj oqet k'ulun te twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil aj at tzani twitz tx'o'tx', a tetz Tajaw te ka'j b'ix te tx'o'tx', b'ix k'onti'l nnajan tuj jun jay aj cha tk'ulb'en xjal.

25 Tetz k'onti'l lo'ik tk'u'j tzan txik si' jun tidi' tetz iktza'-wit tetz at tidi' npaltin tetz, a tetz ntzaj sin qanq'in qkyaqil b'ix ntzaj tsi' qxew b'ix ntzaj tsi' kyaqil aj at.*

26 Cha ti'j jun xjal eqet tk'ulu' kyaqil kyijajil xjal aj at twitz tx'o'tx', tzan kynajan ja'chq twitz tx'o'tx' kyaqil. Tetz oje kaj tsi' kyaqil tumelil te tyemp b'ix jateb' tyemp qo'anq'iyon [tzani twitz tx'o'tx'] b'ix ja' oqonajayon.

27 Tgan tzan kyjoyon kye xjal tetz tzan toknoj kyitza' oj kyok taktz'an twitz nkyetakanje' nkyejoyon ti'j, komo nya'tx laq'chik atqetkix te Qtata Dios qi'j.*

28 Komo "tzan tpaj tetz itz'ojo' ajna'l, b'ix nqo'aq'unan, nqok'ulun tidi'chq, b'ix tzan tpaj tetz ato' ajna'l." Iktza'x okyq'umaj junjun aj otzqi'mj tzan tpaj b'an b'isu' nkyeyolin, oje kyq'umaj ikxjani: "Komo tzan tpaj ti'j o'el, ax a'o' tijajil."

29 Komo qetz a'o' tijajil Qtata Dios, a tgan tzan tel qniky', tetz nya'tx jun tidi' aj k'ulumaj tuky'i xtx'otx'al oro b'ix plata qatzun ab'jji, b'ix tetz nya'tx cha jun titzb'alil aj tk'ulb'en jun xjal b'ix tetz nya'tx jun aj xkonoli' tzan xjal.

30 Oqtxi' kye xjal k'onti'l owel kyniky' ti'j te Qtata Dios b'ix tetz cha oky'ix-oq titza' te nini,* per ajna'l tetz ntzaj tq'uma' te qkyaqil qetz aj ja'chq tzajnaqo' tzan tjaw qky'ixpu' qnab'lin.

31 Te Qtata Dios oje kaj tsi' jun q'ij aj ja' oxe'l tq'uma' kyil kye xjal tuky'i tkawb'il tuj tq'ab'. B'ix oxe'l tq'uma' kyil tzan jun xjal aj oje tz'el tjoyo' tetz, b'ix oje qet tyek'u' ntzani b'an'ax tzan tpaj te aj xjalji oje jaw tanq'insa' junky'el.»

32 Ntons, ya ma tz'ok kcha'o' ti'j oj kyjaw anq'in kye kamnaq, junjun cha eb'ajxmayin ti'j b'ix junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «Qgana tzan awok qcha'o' ti'j te nini tuj junky q'ij.»

33 Ntons astilji te Pa'k owex kxol.

34 Per junjun kyetz eb'aj'okslan b'ix eb'aj'ok lapet ti'j. Kxol kyetz atqet tuq te Yoni'xh, tetz jun kxol kye aj n'ok tuq kchimo' kyib' txini tuj te Ariyop, b'ix junky, jun xuj tb'i Dámaris, b'ix ax ate' tuq txq'anky xjal.

18

Aj Tyolin Te Qajawil Tuky'i Pa'k Tzan K'on Tkaj Tsi' Tzan Tpakb'an Tuj Amaq' Korint

1 Ya ma ky'ik kyaqil te nini, yaji te Pa'k owetz Aténas b'ix oxik max amaq' Korint.

2 Tzi owoknoj twitz tetz jun ichan aj tijajil Israel, Akiy tb'i. Tetz aj tuj tkwentil Pont tuq b'ix te txu'jel tb'i Xhil. Kyetz man tuq kyponlen tzi, tzajnaqe' tuq Italy tzan tpaj te Claudio [aj nk'ulun mandad tzi] ojetq tuq xik tk'ulu' mandad tzan kyex kyaqil kye aj tijajil Israel aj nkyenajan tuq tuj Rom. Ntons te Pa'k oxwa'q q'olb'el kyetz.

3 B'ix komo te Pa'k parej tuq taq'un iktza'x tuq kyetz, komo kyetz k'ulul

* **17:25** Isa 42:5 * **17:27** Rom 10:8 * **17:30** Rom 3:25; 2Kor 5:19

jay pach pur xtx'otx'al tz'u'm tuq, ntons tetz okajten kyuky'i'l aq'unon.

4 Kyaqil q'ij ojla'mj te Pa'k nxik tuq tuj te jay nab'il Dios, b'ix tzi nxik tx-naq'tza' tuq kye xjal. Nim tuq nyolin tzan kyokslan kye xjal aj tijajil Israel b'ix ax kye xjal aj nya'tx tijajil Israel.

5 Ya ma kyepon te Chil* b'ix te Timotey tzajnaqe' tuq tkwentil Mase-dony, yatzun te Pa'k okaj tsi' tzan taq'unan b'ix owokten pakb'al Tyol Qtata Dios b'ajq'ij. Tuky'i jun tk'u'jlal nxik tuq tkpakb'a' kyuky'i kye aj tija-jil Israel, tetz teb'enky tuq a te Jesus te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.

6 Per yaji, txq'an aj kxol kyetz nkyeyolin tuq nya'tx galan ti'j Pa'k b'ix k'onti'l tuq nkyoksla'. Astilji te Pa'k owel tkyito' tq'anaq kywitz [tzan tqet tyek'u' tetz k'onti'l oqet tuj twitz te aj okyk'uluj], b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «A'ixk at epaj qa tzul jun xhcho'nal etajsik ajna'l. Wetz ajna'l k'onti'l npaj ti'j te aj oky'el eti'j.* Ajna'l ma kyinxik kxol kye aj nya'tx tijajil Israel.»

7 Yaji owetz tuj te jay nab'il Dios b'ix oxik tjay jun xjal tb'i Ticio Justo, jun xjal [aj nya'tx tijajil Israel per]† nna'on tuq Qtata Dios, b'ix tetz tjay atqet tuq qaynin ti'j te jay nab'il Dios.

8 Ntons at tuq jun xjal Krisp tb'i, tetz aji tuq te twitzale' tuj te jay nab'il Dios [tuj aj amaq'ji], b'ix ax tetz owokslan ti'j Qajawil kyuky'i kyaqil aj tuj tjay. B'ix ky'ila'j xjal aj amaq' Korint aj n'ok kcha'o' tuq te aj nxik tpakb'a' te Pa'k, e'okslan b'ix njaw tuq si' a' kywi'.

9 Ntons, jun qonik'an te Pa'k owok joto' tuj twitz tzan te Qajawil, b'ix te Qajawil oxik tq'uma' tetz ikxjani: «K'on txob'. Intxik apakb'a' te tpakb'alil galan b'ix k'on chlumet,

10 tzan tpaj wetz akyinqet awuky'i'l b'ix nijunwt ab'l b'a'n tzan tok tk'ulu' jun nya'tx galan awi'j. Wetz ate' ky'ila'j xjal tuj ja amaq'ni aj oje kye'el njoyo'.»

11 Ntons te Pa'k okajten kxol kye aj Korint jun aq'b'i tuky'i waqaq qya', b'ix nxik tuq txnaq'tza' tyol Qtata Dios kxol.

12 Yaji, tuj jun tyemp at tuq junky k'ulul mandad tuj amaq' Akay, Galyon tb'i, tuj aj tyempji kye aj tijajil Israel [aj nkyeq'ojin tuq ti'j te Pa'k], oqet kykawla' junch'in b'ix ojaw ktzyu' te Pa'k b'ix oxik kyin tuj despach twitz te k'ulul mandad.

13 Oxik kyq'uma' ikxjani: «Te ja xjal ntzani nxik tkub'sa' kyk'u'j kye xjal tzan kyna'on te Qtata Dios tuky'i junky tume'l aj k'onti'l nyolin te Kawb'il ti'j qrelijyon.»

14 Ya ma tz'aq'ik tuq te Pa'k tzan ty-olin, tzaj te Galyon, oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «Qa tzan tpaj-wit jun til nya'tx nim qatzun b'an nimji, a'inx-tal wetz owokel nsi' nwi' eti'j etetz aj tijajil Israel.

15 Per komo etetz cha nkxwululun ti'j jun yol b'ix ti'j kyb'i xjal b'ix ti'j te Kawb'il te erelijyon etetz, intok etenx etetz titza' okxteyon. Wetz k'on ngan tzan wok jun pujul il exol etetz ti'j te nini.»

16 Ntons eb'aj'etz tlajo' tuj tdespach.

17 Ntons yaji, kye xjal e'ok lab'un ti'j te Sóstenes, te twitzale' tuj te jay nab'il Dios tzi, b'ix oqetb'aj kyb'uju' ax twitz te despach, per te Galyon k'onti'l tidi' otq'umaj.

Aj Tmeltz'jik Junky'el Te Pa'k Tuj Amaq' Antyokiy Tuj Tkwentil Siry

18 Te Pa'k okajten ky'ila'j q'ijky tzi, yaji ekaj tkawi' kye qerman b'ix oxik tuj bark tzan tpon Siry, b'ix ajune' tuq tuky'i'l te Akiy b'ix Xhil. Ya ma pon amaq' Senkrey owel tjoso' ti'j twi' tzan tpaj ojetq tuq xik tsi' tjurament.*

19 Yaji eb'ajpon Efeso, b'ix tetz ekaj tsi' tzi te Akiy b'ix te Xhil, b'ix oxik tuj te jay nab'il Dios b'ix nyolin tuq kyuky'i kye aj tijajil Israel tzi.

20 Kye xjal oqet kywitz twitz tzan tuq tkaj kab'e'ky q'ij, per tetz k'onti'l otb'anij tzan tkaj.

* **18:5** Ax: Sílas. * **18:6** Ezq 33:1-9 † **18:7** "Jun xjal aj nna'on Qtata Dios" telponx tuq jun aj nya'tx tijajil Israel per eq'i' titza' iktza' kye aj tijajil Israel eq'i' kyitza'. * **18:18** Núm 6:18

21 Ekaj tkawi' b'ix oxik tq'uma' kyetz: «(A tgan tzan nten Jerusalen tuj ninq'ij aj oky'el naj)‡ per kyin'ul junky'el etuky'i'l qa te Qtata Dios tgan.» Yaji owex tzi tuj amaq' Efeso b'ix oxik tuj jun bark.

22 Yaji opon tuj amaq' Sesarey, b'ix ojax [Jerusalen] limal kye qerman txini. Yaji oqex Antyokiy junky'el.

23 Ya ma ky'ik nim tyemp tzi, oxik tuj tkwentil Galasy b'ix Prijy q'olb'el kye b'uch'uj qerman tuj junjunchaq amaq' txini b'ix nkyexik tuq tnimsa' kyk'u'j kyaqil kye aj nkye'okslan ti'j Jesus.

Aj Tpakb'an Te Pol Tuj Amaq' Efeso

24 Ntons, tuj aj tyempji opon tuj amaq' Efeso jun xjal tb'i Pol. Tetz jun aj tijajil Israel aj amaq' Alejandriy tuq, b'ix npakb'an tuq b'an galan, b'an totzqi' tuq nim ti'j te Tu'jal Dios.

25 Tetz ojetq tuq tzaj xnaq'tza' ti'j te tpakb'alil ti'j Qajawil, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal npakb'an b'ix b'an byenech nxnaq'tzan tuq ti'j te Jesus, per a'ox tuq teb'en ti'j te aj ntxnaq'tza' tuq te Wa'nch aj njaw tsi' a' tuq kywi' xjal.

26 Ntons jun q'ij owaq'ik tzan tpakb'an tuky'i jun tk'u'jlal tuj te jay nab'il Dios [aj ja' nkyepon tuq Akiy b'ix Xhil], per yatzun kyetz, ya ma tz'ok kcha'o' tidi' tuq ntxnaq'tza', ntons kyetz eyolin tuky'i'l apart, kchukel, oxik kyq'uma' xtxolil ti'j te Qtata Dios.

27 Yaji, komo tetz tgan tuq tzan txik [pakb'on] tuj tkwentil Akay, kye qerman oxik kynimsa' tk'u'j b'ix oqet ktz'ib'a' jun u'j kye a'e' aj nkye'okslan ti'j Jesus txini tzan kyk'amon te tetz galan. Ya ma pon txini kxol kye aj ojetq kye'okslan tzan tpaj te nim b'an galan aj ojetq qet tk'ulu' te Qajawil tuj kyanim, ntons tetz owonen nim kyuky'i'l.

28 Kywitz kyaqil xjal nxik tuq tpakb'a' tuky'i jun tk'u'jlal, b'ix kye aj tijajil Israel aj nya'tx dyakwerd tuq ate', k'onti'l ob'antik tzan taj ktzaq'b'e' tzan tpaj tetz nqet tuq tyek'u' tuky'i Tu'jalx Dios, te Jesus aji tuq te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.

19

Aj Stzaj Te Txew Dios Kyajsik Kye Aj Efeso

1 Aj tzunx tuq atqet te Pol tuj Korint, yatzun te Pa'k tky'iklen kyuj junjun luwar laq'chik stzi' te nim a', opon tuj amaq' Efeso aj ja' e'oknoj twitz junjun xjal aj nkye'okslan ti'j Jesus.

2 Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Otzaj pe'etajsik etetz te Txew Dios aj etokslan?» Kyetzaj kyetz, owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qetza mina' tok qcha'o'na qa at jun Txew Dios.»

3 Ntons te Pa'k oxik xhcha'o' kyetz: «¿Ntons tuky'i ab'l qb'i ojaw si' a' etetz ewi'?» Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e': «Tuky'i tume'l iktza' aj ntxnaq'tza' tuq te Wa'nch.»

4 Yaji te Pa'k oxik tq'uma' ikxjani: «Te Wa'nch njaw tsi' tuq a' kywi' kye xjal tjawlen kky'ixpu' kynab'lin b'ix nxik tuq tq'uma' kyetz tzan kyokslan tuq ti'j te aj tzul mas yaj, b'ix a tuq te Jesus aj tzul.»*

5 Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, kye xjal ojaw si' a' kywi' tuky'i tb'i Qajaw Jesus.

6 Ya ma qet tsi' te Pa'k tq'ab' kyajsik, yaji te Txew Dios otzaj kyajsik b'ix e'aq'ik tzan kyyolin tuj junky yol, b'ix epakb'an aj otzaj q'uma' kyetz tzan Qtata Dios.

7 Kyetz kab'lajuj xjal kyb'et tuq tzan kkyaqil.

8 Ntons te Pa'k n'ox tuq tuj te jay nab'il Dios b'ix opakb'an oxe qya' tzi tuky'i jun tk'u'jlal b'ix nyolin tuq kyuky'i'l b'ix nkyexik tuq txnaq'tza' ti'j te tume'l titza' tzan kykaj tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix kye xjal nkye'okslan tuq.

9 Per ate' tuq txq'anky aj b'an tz'ake', k'on kygan tuq tzan kyokslan sinoke kywitz kye xjal cha nkyeyolin

‡ **18:21** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' aj ja' nyolin "tzan nten Jerusalen tuj ninq'ij."

* **19:4** Mat 3:11; Mak 1:4,7-8; Luks 3:16; Wnch 1:26-27; Kya 2:38 * **19:9** Te aj nkyoksla' tuq kye xjal aj okslon ti'j Jesus owok q'uma' "Te Tumelil"; Kya 19:23; 11:26.

tuq nya'tx galan ti'j te Tumelil* [ti'j Qajawil]. Ntons te Pa'k owel tpawa' tib' kyi'j, b'ix eb'ajxik tin tuky'i'l kye aj ojetq tuq kye'okslan ti'j Jesus, exik tin tuj jun skwel aj te jun xjal tb'i Tiran, b'ix tzi nyolin tuq b'ajq'ij kyuky'i'l.

10 Ikxji otk'uluj kab'e' aq'b'i, b'ix kyaqil kye aj nkyenajan tuq kyuj kye amaq' tuj Asy, kyaqil aj tijajil Israel b'ix kye aj nya'tx tijajil Israel, kyetz owok kcha'o' te Tyol Qajawil.

11 Te Qtata Dios nqet tuq tk'ulu' tidi'chq yek'b'il aj a'ox tetz nb'antik titza', nxik tuq tsi' tajwalil te Pa'k b'ix ikxji ky'ila'j yab' nkyeb'antik tuq titza'.

12 Kye xjal nxik tuq kyeq'i' k'alb'ilj qatzun xhq'apjji aj ojetq tuq tz'ok tmako' te Pa'k, b'ix yaji nqet tuq ksi' kyajsik kye yab' b'ix te yab'il n'el tuq kyi'j b'ix kye malspirit nkyejatz tuq tuj kyanim.

Aj Oky'ik Kyi'j Wuq Xjal Aj Njatz Kyin Tuq Malspirit Tuj Kyanim Xjal

13 Ntons, junjun aj tijajil Israel q'anon xb'etlon-e', aj njatz tuq kyin malspirit tuj kyanim xjal, yaji oqet kyk'ulu' probar tzan kyk'ulun nini tuky'i tb'i Jesus. Nxik tuq kyq'uma' te jun malspirit ikxjani: «Oxe'l nk'ulu' mandad yatz tuky'i tb'i te Jesus aj ntpakb'a' te Pa'k.»

14 Ntons jun xjal aj tijajil Israel, jun pal aj nim tajwalil, Exheb tb'i, tetz ate' tuq wuq tk'ajol b'ix kywuqil kyetz nkyek'ulun tuq ikxji.

15 Yaji te malspirit owajtz stzaq'b'e' ikxjani: «Wetz wotzqi' te Jesus b'ix ax te Pa'k, per etetz k'onti'l wotzqimix a'ix. ¿Ab'lixtzun etetz?»

16 Yaji te xjal aj ja' tuq atqex te malspirit oxik lipan kyi'j b'ix eqet titza' b'ix eqet tb'uju', b'ix sqit eb'aj'ex oqik tuj te jay b'ix tuky'i ok'ol.

17 Kyaqil kye xjal aj nkyenajan tuq tuj amaq' Efeso, kye aj tijajil Israel b'ix a'e' aj nya'tx tijajil Israel, kyetz owok kcha'o' te ntzani, b'ix kkyaqil eb'ajxob'. Ikxji te Qajaw Jesus nqet tuq b'aj jiq'b'a' kxol.

18 Ky'ila'j kye aj ojetq tuq kye'okslan, njatz tuq kyq'uma' kchoj kywitz kyaqil b'ix tidi'chq nya'tx galan aj kchmanb'en tuq.

19 Ky'ila'j kye aj b'a'n tuq kyechmanin eb'aj'okslan, b'ix otzaj kyin kyaqil kyu'uj aj n'oken tuq kyitza' b'ix oqet kky'e'sa' kywitz kyaqil. Oxik kyin kykwent jateb' tzan kyaqil kye u'j, b'ix tzan kyaqil jakon lajuj tuj oxqal mil (50,000) tmin xtx'otx'al plat.

20 Ikxji te tpakb'alil ti'j te Qajawil ja'chq tuq n'ok cha'o' b'ix nqet tuq yek'u' tajwalil.

21 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Pa'k oqet tb'isu' tuj tanim tzan txik Jerusalen, per tb'ay mejor tzan txik tuq q'olb'el kye qerman tuj Masedony b'ix Akay. Oxik tq'uma' ikxjani: «Cha'oj nten Jerusalen, yaji a tgan tzan nxik max Rom.»

22 Ntons, tetz exik tlajo' kab'e' xjal tuj Masedony aj nkye'onen tuq tuky'i'l, jun Timotey b'ix te junky Erast tb'i, b'ix yaji tetz okaj kab'e'ky q'ij Asy.

Aj Kyjaw Lab'un Kye Xjal Tuj Amaq' Efeso

23 Ntons tuj aj tyempji eb'ajjaw lab'un kye xjal tuj Efeso tzan tpaj [nya'tx dyakwerd tuq ate' tuky'i] te Tumelil* [ti'j Qajawil].

24 Komo tuj aj amaq'ji, at tuq jun xjal aj tb'i Met, tetz jun tz'aqol, b'ix nqet tz'aqo' tuq tidi'chq tuky'i xtx'otx'al plat, b'ix nk'ulun tuq titzb'alil te jay aj ja' tuq ntzaj na'o' te dios aj tb'i Artemis,† b'ix tzan tpaj tetz kye tz'aqol nkyek'ulun ganar tuq nim tmin.

25 Ntons e'ok xhchimo' kkyaqil kye txq'anky aj parej kyaq'un, b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Instzaj echan waq, etetz eteb'en tzan tpaj te ja qaq'unni n'ok nim qtumin.

26 B'ix n'ok echa'o' ti'j te xjal aj Pa'k tb'ini, tetz nxik tq'uma' kye xjal, kye dios aj nqet jk'ulu' tuky'i jq'ab' k'onti'l tidi' token, b'ix ikxji ky'ila'j xjal tuj ja

* **19:23** Kya 19:9; 11:26 † **19:24** Ax: Dyan.

qamaq' Efesoni b'ix tuj kyaqil amaq' tuj tkwentil Asy, oje kye'okslan tetz b'ix oje kaj kykola' iktza' eq'i' qitza'.

27 Te ntzani nya'tx galan tzan tpaj qanq te qaq'un nlay qet en galan tzan kye xjal, b'ix ax kebal nlay qet xjani' te jay nab'il te dios Artemis aj nqet jiq'b'a' nim. Ikxji owelal ik'o' kyaqil tajwalil, tetz aj nqet na'o' tzan kye xjal tuj kyaqil amaq' tuj tkwentil Asy b'ix tzan kyaqil xjal twitz tx'o'tx'.»

28 Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, kkyaqil otzaj kyq'oj b'ix oxik kyq'uma' kongan ikxjani: «¡A te Artemis dios ti'j qamaq' Efeso! ¡A tetz nim tajwalil!»

29 Kye xjal ejaw lab'un, b'ix derepent owok kchimo' kyib', e'ok lab'un kyi'j kab'e' xjal aj Masedony aj ajune' tuq tuky'i Pa'k, te Gay b'ix Aristark, b'ix oe'ex kyjuki' b'ix epon kyin aj ja'kix tuq n'ok kchimo' kyib'.

30 Te Pa'k tgan tuq tzan tox kxol tzan tuq tyolin kyuky'i'l per kye a'e' qerman k'onti'l oktzoqpij.

31 B'ix ax junjun xjal aj at nim kyajwalil aj nkyek'ulun mandad tuj junjun amaq' aj Asy, kyetz tajyole' tuq te Pa'k, b'ix ax kyetz oxik kylajo' kymandader tuky'i Pa'k tzan tqet tuq kywitz twitz tzan k'on tuq tpon tyek'u' twitz kxol kye xjal.

32 Kye xjal aj nkyelab'un tuq, junjun nkyesiky'in jun tidi' b'ix junjunky chuktky, tzan tpaj k'onti'l tuq kyeb'en tidi' nky'ik, b'ix ky'ila'j k'onti'l tuq kyeb'en tistil ojetq tz'ok kchimo' kyib' tzi.

33 Txq'an xjal aj tijajil Israel oxik kyyoli' tume'l te jun xjal Jant tb'i, tzan tyolin kyuky'i kye xjal. Te Jant ojaw tin tq'ab' [tzan tuq kylumet] tzan txik tyoli' xtxolil ti'j te aj nky'ik.

34 Per ya ma tz'el kyniky' ti'j qa tetz jun aj tijajil Israel, kye xjal mas ejaw siky'in, qanq kab'e' or eten tzan ksiky'in: «¡A te Artemis dios ti'j qamaq' Efeso! ¡A tetz nim tajwalil!»

35 Yaji te aj tz'ib'on tuj te despach elumet kye xjal titza', b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz waq aj Efeso, kyaqil xjal kyeb'en qetz aj Efeso nqet jk'ulu' kwent te jay nab'il te dios Artemis aj b'an jiq'b'a' nim b'ix te titzb'alil aj tzajnaq tuj ka'j.‡

36 Nijunwt nyolin qa nya'tx ikxji. Astilji presis tzan elumet ch'in b'ix k'on ek'uluj jun tidi' tzan tpaj b'an nksakantik aj otzajel ena'on tetz junky'el mas yajx.

37 Etetz ma'tx kyetzaj etin kye ja xjalni b'ix kyetz k'onti'l tidi' nya'tx galan ma'tx kyk'uluj ti'j te jay aj ja' ntzaj qna'o' te dios Artemis b'ix k'onti'l ma'tx xtxik kyyoli' kyyol nya'tx galan ti'j.

38 Ikxji qa te Met b'ix kye aj nkye'aq'unan tuky'i'l at kyq'oj kyi'j ja xjalni, ntons akyeqet kye k'ulul mandad b'ix at kydespach, mejor tzan kypon txini q'umal tidi' kyil ja xjalni.

39 B'ix qa etetz egan junky tidi', ntons b'a'n tzan tok qchimo' qib' tuj jun tume'l iktza'x nyolin te Kawb'il.

40 Komo tzan tpaj kyaqil aj ma'tx ky'ikni, kebal qo'ok q'uma' aj joyol q'oj a'o', b'ix qa otzajel cha'o' tistil ma ky'ik kyaqil ntzani, k'onti'l tidi' b'a'n tzan txik jq'uma', komo k'onti'l qeb'en.»

41 Ya ma xik tq'uma' ikxji, eb'aj'aj tlajo' kyaqil kye xjal kyjay.

20

Aj Txik Te Pa'k Toxmajji'n-el Pakb'on Laq'chik

1 Ntons ya ma ky'ik kyaqil nini, te Pa'k e'ok xhchimo' kyaqil kye aj nkye'okslan tuq ti'j Jesus, b'ix oxik tsi' junjun konsej te kyetz b'ix etzaj txjaq'e' tzan tkawin kyetz. Yaji eb'ajkaj tkawi' b'ix oxik Masedony.

2 Otzajb'aj tb'etza' kyaqil tkwentil Masedony b'ix nxik tuq tnimsa' kyk'u'j kye qerman b'ix tidi'chq konsej nxik tuq tq'uma' kyetz. Yaji oxik Gresy

3 b'ix tzi okajten oxe qya'. Yaji ikja'n tuq txik Siry, per owok xhcha'o' kye aj tijajil Israel tuj aj luwarji ojetq

‡ **19:35** Ax: "tzajnaq tuq Júpiter," qatzun "tzajnaq tuky'i Séus."

tuq qet kyb'isu' tzan tuq tjaw ktzyu',
mejor oqet tb'isu' tzan tky'ik Mase-
dony junky'el.
4 Eb'ajxik tuky'i'l te Sópater aj tk'ajol
Pir, jun aj amaq' Berey; b'ix Aristark
b'ix te Segundo, kyetz a'e' aj amaq'
Tesalonk; b'ix Gay aj amaq' Derb;
b'ix te Timotey; b'ix ax te Tíkiko b'ix
Trófimo a'e' aj Asy.
5 Kyetz eb'ajtb'ayaj qwitza b'ix oqet
kyiyo'na tuj amaq' Troas.
6 Per ya ma kyeky'ik kye ninq'ij
aj nqowa'an te wab'j pan aj k'onti'l
malsb'il tuj, qetza oxik tuj jun bark aj
owetz Filipos b'ix tuj jweb' q'ij owok
qchimo' qib'a amaq' Troas b'ix tzi
oqetena wuq q'ij.

Aj Tpon Te Pa'k Tuj Amaq' Troas

7 Ntons, tuj te tb'ay q'ij te saman,
qetza owok qchimo' qib'a kyuky'i kye
qerman tzi tzan qwa'an junx,* b'ix te
Pa'k owaq'ik tzan txnaq'tzan qxola.
Komo tuj junky q'ij presis tuq tzan
txik tuj tb'ey, astilji oyolin nim tuj
max aj qok chukaq'b'il.
8 B'ix tuj te kwart twi' te jay aj ja'
tuq chimo' qib', at tuq ky'ila'j kandil
txaqome'.
9 B'ix at tuq jun ku'xon tb'i Ewtik,
tetz wit'likqet tuq tuj jun tbentanul te
jay. B'ix komo te Pa'k onachq'in nim
tzan txik txnaq'tza', ntons te ku'xon
owaj tzyu' tk'u'j, dech otzaj tz'aqik
max tuj toxi' txol jawnaq te jay. Ya ma
jaw kyeq'i', ojetq tuq kamik.
10 Ntons te Pa'k oqetz, oqet mutzlet
tajsik te ku'xon b'ix ojaw xhchile',
b'ix oxik tq'uma' kye xjal ikxjani:
«K'on kxob', tetz itz'ojx.»
11 Yaji te Pa'k ojax junky'el aj ja'
tuq chimo' qib' b'ix owa'ana.† Ya ma
qowa'an, te Pa'k nyolin tuq kyuky'i
kye qerman max aj stzaj txeka'j. Yaji
oxikna tuj qb'ey.
12 B'ix yatzun te ku'xon, owaj in tjay
itz'oj b'ix b'an nkyechalaj tuq.
13 Qetza otb'ayajna twitz te Pa'k b'ix
ojaxna tuj jun bark tzan qxikna max
amaq' Ason aj ja' owokel jk'ulb'a'na
tuq te Pa'k. Komo ikxji ojetq tuq qet
tb'isu' tetz tzan tpaj tgan tuq tzan txik
tuky'i toq.
14 Ya ma tz'ok jk'ulb'a'na qib' amaq'
Ason, tetz ojax quky'ila tuj bark b'ix
oxikna tuj jun amaq' tb'i Mitilen.
15 Yaji tuj junky iwitq o'exna tzi ax
tuj bark b'ix opona qaynin twitz jun
luwar tb'i Kiy. Ya tuj junky iwitq
oxikna junxla' te a' b'ix opona tuj te
amaq' Sámos b'ix yaji, tuj junky iwitq
[tuj toxi' qi'j] opona amaq' Milet.
16 Oky'ik ikxji tzan tpaj te Pa'k
ojetq tuq qet tb'isu' tzan tky'ik xtxalaj
amaq' Efeso tzan tpaj k'on tgan tuq
nachq'in tuj tkwentil Asy, tetz tgan
tuq tpon luwew Jerusalen tzan jqeten
txini tuj te nim q'ij Pentecostés.

Aj Kykaj Tkawi' Te Pa'k Kye Qerman Aj Efeso

17 [Ntons tzi tuj Milet,] te Pa'k oxik
tlajo' tmandader tzan ktzaj tuk'le' kye
tijxjal kxol kye qerman tuj Efeso.
18 Ya ma kyepon, oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Etetz eteb'en titza' wetz nky-
inb'et tuj tume'l exol etetz atxkix aj
wul tzani tuj tkwentil Asy.
19 Wetz q'apo' wib' nkyin'aq'unankix
tuq te Qajawil b'ix k'onti'l tuq nky-
inb'isun wi'jx wetz, sinoke nim tuq
nkyinb'isun kyi'j kye qerman‡ anke
tidi'chq xhcho'nal nky'ik tuq wi'j tzan
tpaj nya'tx galan nkyb'isu' kye aj
tijajil Israel wi'j.
20 B'ix wetz k'onti'l okaj nsi' tzan
txik npakb'a' te aj b'an galan te etetz,
nxikkix tuq nxnaq'tza' kywitz kyaqil
xjal b'ix ja'chq tuj junjun jay.
21 Nxik tuq npakb'a' kyuky'i kye aj
tijajil Israel b'ix kyuky'i kye aj nya'tx
tijajil Israel, oje xik nq'uma' kyetz
tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin iktza'
te Qtata Dios tgan b'ix tzan tok ky-
wit'b'a' kyk'u'j ti'j Qajaw Jesus.
22 Ajna'l wetz ma kyinxik Jerusalen
b'ix tuj wanim nkyinna'on b'an pre-

* **20:7** "Tzan qwa'an junx" qanq telponx nkyewa'an tuq tzan stzaj kyna'o' tkamlen Jesus twitz krus, komo kyetz ko'chq ikxji nkyek'ulun cha'oj tok tuq kchimo' kyib'; Luks 22:19; 1Kor 11:25; Kya 2:42,46.
† **20:11** Intqet awen ti'j te 20:7. ‡ **20:19** Ax: nkyin'oq' tuq.

sis tzan nxik anke k'onti'l web'en tidi'
oky'el wi'j txini.
23 Per tuj kyaqil amaq' aj ja' nky-
inpon, te Txew Dios ntzaj tq'uma' tuj
wanim oky'el tidi'chq xhcho'nal wi'j,
b'ix okyinqtex si' tuj pres, okyinqtel
k'alo' tuky'i kaden.
24 Per wetz k'onti'l nkyinb'isun qa
okyinkamel, sinoke cha a'ox ngan
tzan tb'antik kyaqil te aj okaj tsi' te
Qajaw Jesus wetz, tzan txik npakb'a'
te tpakb'alil titza' nqokolet tzan te
Qtata Dios aj b'a'n galan nab'lin
quky'i'l.*
25 Wetz oje kyinpakb'an exol etetz
te tume'l titza' tzan ekaj tuj tq'ab'
Qtata Dios. B'ix ajna'l, wetz sewur
atin ya nlay kyin'ok e'e' tzan nijunwt
te etetz.
26 Wetz ngan tzan txik nq'uma'
etetz ajna'l, k'onti'l npaj ti'j kyaqil aj
oky'el kyi'j* kye xjal.
27 Komo wetz oxik npakb'a' kyaqil
te tpakb'alil galan aj b'isu'xkix tuq
tzan te Qtata Dios b'ix k'onti'l oqet
wewa' ch'inwt.
28 Intok esi' waq enab'l eti'jx etetz,
b'ix kyi'j kye qerman§ aj nkyexik
ete'e' tzan tpaj okxkaj si' tzan te
Txew Dios te k'ulul kwent te kyetz.
Etetz a tgan tzan kyqet ek'ulu' kwent
kyaqil kye qerman aj nkye'okslan ti'j
te Qtata Dios, kyaqil kye aj ajixk tetz
etzaj tuk'le' tzan tpaj tkamlen aj tel
xhchiky'el.
29 Wetz web'en, oj waj wetz, kye'ul
txq'anky xjal k'ulul tidi'chq nya'tx
galan kyi'j kye qerman, kye'ul iktza'
xo'j aj b'an xtx'u'j npon kynajsa' kye
karner.
30 B'ix exolx etetz, okye'elatz jun-
jun aj oxe'l kxnaq'tza' tidi'chq aj
nya'tx b'an'ax tzan kyqet kyeq'i' kye
aj nkye'okslan ti'j Jesus.
31 Astilji, intok esi' waq enab'l. In-
stzaj ena'o', wetz oxe aq'b'i aj ma'tx
kyinqeten exol, k'onti'l okaj nsi' tzan
txik nsi' jun konsej etuky'i'l ekyaqil
etetz anke tidi'chq tuq xhcho'nal n'ok
wen.
32 Ajna'l waq erman, wetz wit'lik
nk'u'j tzan tonen etuky'i'l te Qajawil
b'ix te Tyol aj b'an galan tzan eten
b'an jwert tuky'i'l b'ix tzan txik tsi'
te etetz te nim b'an galan aj oqet
tb'isu' tzan stzaj tsi' te qkyaqil qetz aj
pawamo' a'ox te tetz.
33 Wetz k'onti'l ma'tx tz'el nq'ajab'
ti'j jun tidi' te junky, k'onti'l ma'tx tz'el
ngani' stumin ni tq'anaq.
34 Etetz eteb'en, wetz ma'tx
kyin'aq'unan tuky'i nq'ab'x tzan tuq
toknoj kyaqil aj presis te wetz b'ix kye
aj ajune' tuq wuky'i'l.
35 Wetz oje kxik nxnaq'tza', aji te
tume'l tzan qaq'unan b'ix ikxji tzan
qonen kyuky'i kye aj presis jun onb'il
te kyetz. Komo iktza'x otq'umaj te
Qajaw Jesus ikxjani: “Mas nchalaj
qanim oj txik qoye' jun tidi' te junky,
twitz oj jk'amon.”»
36 Ntons, ya ma xik tq'uma' kyaqil
ntzani, te Pa'k oqet mejlet b'ix owok-
ten xnaq'tzon kyuky'i kkyaqil kyetz.
37 Kkyaqil eb'aj'oq' b'ix otzaj
kchele' te Pa'k b'ix ekawin tuky'i'l
tuky'i jun limb'il b'an galan.*
38 Kye xjal b'an nkyeb'isun tuq tzan
tpaj ojetq tuq xik tq'uma' kyetz, ya
nlay tuq tz'ok kye'e'ky. Yaji oxwa'q
kywab'a'tz max tuj te bark.

21

Tidi' Oky'ik Tuj Tb'ey Pa'k Aj Tmeltz'jikky Jerusalen

1 Ya ma kyekaj jkawi'na, qetza
ojaxna tuj te bark b'ix oxikna derech
tumelil amaq' Kos, b'ix ya tuj junky
iwitq amaq' Ródas, b'ix yaji amaq'
Pátara.
2 B'ix txini owoknoj jun bark qwitz
aj ikja'n tuq txik derech Penisy b'ix
ntons oxikna tuj te bark.
3 Aj qky'ikna, oxik qena te tkwentil
Chipr, cha okaj tuj qsurt, yaji oxikna
tumelil Siry b'ix opona amaq' Tir tzan
tpaj te bark presis tuq tzan tkaj tsi'
iqtz txini.

* **20:24** 2Tim 4:7-8 * **20:26** Ezq 33:1-9 § **20:28** Ax: kye karner. * **20:37** Kyetz tzan kykawin te jun xjal tuky'i jun limb'il b'an galan, owok ktz'ub'a' te xjal.

4 Tzi e'oknoj qwitza kye aj
nkye'okslan tuq ti'j Jesus b'ix oka-
jtena tzi wuq q'ij. Tzan tpaj te Txew
Dios nyolin tuq tuj kyanim [qa te Pa'k
owokel ten twitz xhcho'nal], kyetz
oxik kyq'uma' te Pa'k tzan k'on tuq
txik Jerusalen.
5 Ya ma ky'ik wuq q'ij tzi, o'etzna
b'ix kye qerman etzaj wab'al qetza
max xtxa'm te amaq', ax ajune' kyaqil
kye kxu'jel b'ix kye kyk'wa'al. Yaji
oqet mejletna tlob'en a' b'ix ax tzi
oxnaq'tzana te Qtata Dios.
6 Yaji ekaj jkawi'na b'ix ojaxna tuj
te bark, b'ix kyetz eb'aj'aj kyjay.

7 Ya ma qopona Tolemáida qetzlen
Tir, oxwa'qna q'olb'el kye qerman tzi
b'ix okajna jun q'ij kyuky'i'l txini.
8 Ya tuj junky iwitq [qkyaqil qetza
aj aqoqetna tuq tuky'i Pa'k], o'exna
tzi b'ix opona Sesarey b'ix okajna tjay
Lip* aj pakb'al ti'j te tpakb'alil galan
ti'j Jesus, tetz jun te kywuqil kye aj
nkye'onen tuq kyuky'i'l kye tky'ixel
Jesus.
9 Tetz ate' tuq kaj tme'al q'opoj
mina' tuq tok kyen twitz ichan b'ix
kyetz a'e' aj yolil tyol Dios tuq.

10 Aj aqoqetna tuq tzi, komo
oqetena ky'ila'j q'ij, opon jun aj yolil
tyol Dios tzajnaq tuq Judey, tetz tb'i
Agab.*
11 Ya ma pon quky'ila, owel tin
tsinch te Pa'k b'ix owok tk'alo' tq'ab'x
tuky'i toq b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
«Ikxjani ntyoli' te Txew Dios: "Kye
aj tijajil Israel tuj Jerusalen oqtel
kyk'alo' ikxjani te tajaw ja sinchni
b'ix oxe'l kyq'apo' tuj kyq'ab' kye aj
nya'tx qxjalil tijajil Israel aj k'onti'l
nkye'okslan te Qtata Dios."»
12 Ya ma tz'ok qcha'o'na ikxji, qetza
b'ix kye aj Sesarey oqet qwitza twitz
te Pa'k tzan k'on tuq txik Jerusalen.

13 Ntons te Pa'k owajtz stzaq'b'e'
qetza ikxjani: «¿Tistil nkx'oq'? Ikxji
cha mas ntzaj cho'on wanim etitza'.
Wetz dispwest a'in nya'tx a'ox tzan
nqet k'alo' sinoke ax tzan nkamik
Jerusalen tzan tpaj te Qajaw Jesus.»
14 Ntons qetza oqet qwitza twitz
tzan k'on tuq txik per k'onti'l oxik
toksla'na. Ntons oxik qtzoqpi'na b'ix
oxik jq'uma'na ikxjani: «Intky'ik ik-
tza'x tgan te Qajawil.»
15 Yaji qetza oqet jk'ulu'na qib' b'ix
oxikna Jerusalen.
16 Ax eb'ajtzaj quky'ila txq'anky
qerman aj Sesarey aj nkye'okslan ti'j
Jesus, b'ix opon kyina tjay Mnason
jun xjal aj Chipr, tetz jun xjal b'an
oqtxi'xi' tuq tokslb'en ti'j Jesus b'ix tzi
okajtena tjay.

Aj Txik Tq'uma' Te Pa'k Tidi' Ojetq Tk'uluj Te Qtata Dios Kxol Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

17 Ya ma qopona Jerusalen kye qer-
man okyk'amojna tuky'i jun tk'u'jlal,
b'an nkyechalaj tuq.
18 Tuj junky iwitq te Pa'k oxik
quky'ila q'olb'el te Chaw b'ix kkyaqil
kye tijxjal ojetq tuq tz'ok kchimo'
kyib' tzi.
19 Ya ma liman te kyetz kkyaqil,
yaji oxik tq'uma' kyaqil xtxolil ti'j
tk'ulb'en Qtata Dios tuky'i'l kxol kye
aj nya'tx tijajil Israel.
20 Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, kkyaqil
kyetz oqet kyjiq'b'a' nim te Qtata
Dios. Yaji oxik kyq'uma' te Pa'k ikx-
jani: «Ajna'l erman, yatz n'ok awen
ate' b'an ky'ila'j* aj tijajil Israel oje
kye'okslan, b'ix kyetz k'on kygan tzan
tkaj ksi' te Kawb'il ti'j qrelijyon.
21 B'ix oje tz'ok kcha'o' awi'j qa yatz
nxik axnaq'tza' kxol kye [qxjalil] aj ti-
jajil Israel aj [nkyenajan tuj txq'anky
amaq'] kxol kye aj nya'tx qijajil, tzan
tkaj kykola' te [Kawb'il ti'j qrelijyon
aj oqet stz'ib'a'] Moisés, b'ix tzan
tkaj kykola' tzan tok ksi' kyechalul
te kyk'wa'al, b'ix tzan tkaj kykola'
kyaqil aj nkyk'ulu' qxjalil ikxji.
22 ¿Titza' oqoteyon ajna'l? Kye
xjal owokel kchimo' kyib'† tzan tpaj
owokelkix kcha'o' qa yatz ma'tx
xhch'ul.

* **21:8** Kya 6:5; 8:5-6 * **21:10** Kya 11:28 * **21:20** Ax: ky'ila'j mil. † **21:22** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' aj ja' nyolin "owokel kchimo' kyib'."

23 Ajna'l intqet ak'ulu' te aj oxe'l
jq'uma'na yatz: Qxola ate' kaj xjal aj
oje xik ksi' kyyol tzan kyk'ulun jun
tidi' te Qtata Dios.
24 Inkxik awin awuky'i'l b'ix in-
tqet ak'ulu' junx kyuky'i'l iktza' ny-
olin te Kawb'il ti'j qrelijyon tzan tkaj
saq etanim tuj twitz Qtata Dios, b'ix
yatz intxik achojo' kyaqil aj presis
tzan tqet ksk'oni' kywi'.* Ikxji kyaqil
kye xjal owelal kyniky' te aj oje tz'ok
kcha'o' awi'j nya'tx b'an'ax, b'ix ikxji
owokel kyen yatz nqet ak'ulu' ik-
tza'xkix te Kawb'il ti'j qrelijyon.
25 Yatzun kyi'j kye xjal aj nya'tx ti-
jajil Israel aj oje kye'okslan, qetza oje
qet qtz'ib'a'na jun u'j te kyetz [nya'tx
presis tzan txik kyin te Kawb'il te qre-
lijyon sinoke cha a'ox] tzan k'on xik
kywa'a' aj q'apomaj kye titzb'alil jun
tidi', b'ix tzan k'on xik kchi' jun txkup
aj cha n'el b'ino' kyalq, b'ix tzan k'on
xik kchi' xhchiky'el jun txkup, b'ix
tzan k'on kyek'ajajin.»*

Aj Tjaw Tzyu' Te Pa'k Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios

26 Ntons te Pa'k eb'ajxik tin tuky'i'l
kye aj kaj ichan. Yaji tuj junky iwitq
oqet tk'ulu' junx kyuky'i'l iktza' te
Kawb'il nyolin tzan tkaj saq kyanim
tuj twitz Qtata Dios. Yaji owox tuj
te Nin Jay Nab'il Qtata Dios tzan txik
tq'uma' alkyetz q'ij tuq omankuyon
tzan tb'antik kyaqil aj nyolin tuq te
Kawb'il ti'j te nini, b'ix ikxji tzan txik
kyq'apo' te kyoyej aj presis tzan txik
ksi' junjunchaq te kyetz.
27 Ya aj ch'inky tuq tmankun te
twuqi' q'ij, junjun aj tijajil Israel aj
tzajnaqe' tuq tuj tkwentil Asy, ya ma
xik kyen te Pa'k atqet tuq tuj te Nin
Jay Nab'il Qtata Dios, okyk'uluj tzan
kyjaw lab'un kye xjal b'ix e'ok tenan
ti'j te Pa'k.
28 Nkyesiky'in tuq ikxjani: «¡Etetz
aj tijajil Israel a'ix, sek' etonen waq
quky'ila! Aj ntza'n te xjal aj nxik tx-
naq'tza' nya'tx tume'l, aj nya'tx ikxji
eq'i' tzan kye qxjalil b'ix nya'tx ik-
tza' nyolin tuj te Kawb'il ti'j qreli-
jyon aj oqet stz'ib'a' Moisés, b'ix nx-
naq'tzan nya'tx galan ti'j te ja Nin Jay
Nab'il Qtata Dios b'ix ma'tx kye'otz
tin txq'an xjal aj nya'tx tijajil Israel.
Ikxji nk'ulun jun b'an nya'tx galan ti'j
te ja Nin Jay aj pawa' a'ox te nab'il
Qtata Dios.»
29 Nxik kyyoli' tuq ikxjani tzan tpaj
ojetq tuq tz'ok kyen jun qerman aj
Efeso, Trófimo tb'i,* ajun tuq tuky'i
Pa'k tuj aj amaq'ji, b'ix kyetz tuj
kynab'l qa te Pa'k owox tuk'le' tuj te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios.
30 Ntons kyaqil kye xjal tuj te amaq'
eb'ajjaw lab'un, exik karedin tzi,
ojaw ktzyu' te Pa'k b'ix owex kyjuki'
ti'jx te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix
okaj kylamo' tlamelul.
31 Ch'inky tuq tqet kykansa', b'ix te
k'ulul mandad kyi'j kye kapitan kye
soldad tuj Jerusalen owok xhcha'o',
kyaqil kye xjal tuj te amaq' ojetq tuq
kyejaw lab'un.
32 Ntons, tetz e'ok xhchimo' kye
tsoldad b'ix kye kapitan kye soldad
b'ix eb'ajxik oqelan aj ja' tuq akyeqet
kye xjal. Ya ma xik kye'e' kye xjal
ojetq pon te k'ulul mandad kyuky'i
tsoldad, ntons okaj ksi' tzan tqet
kyb'uju' te Pa'k.
33 Ntons te k'ulul mandad kye kap-
itan kye soldad owok laq'chet ti'j te
Pa'k b'ix oqet ktzyu', oxik tk'ulu' man-
dad tzan tqet kyk'alo' tuky'i kab'e'
kaden. Yaji oxik xhcha'o' ab'l tuq tetz
b'ix tidi' tuq ojetq tk'uluj.
34 Per kxol kye xjal junjun
nkyq'uma' tuq jun tidi' b'ix jun-
junky nkyq'uma' tuq junky tidi',
ikxji te k'ulul mandad k'onti'l owel
tniky' tidi' te tume'l tzan tpaj b'an
nkyeqawje' tuq, mejor oxik tk'ulu'
mandad tzan txik kyin tuj kyjay kye
soldad.
35 Ya ma kyepon aj ja' xhkaleli' stzi'
kyjay kye soldad, kye soldad oxik
kyin te Pa'k per cha ojaw kyiqa' tzan
tpaj kye xjal kygan tuq tzan kyb'ujun

* **21:24** Núm 6:13-21 * **21:25** Kya 15:23-29 * **21:29** Kya 20:4

tetz.
36 Kyaqil tuq kye xjal lapike' tuq kyi'j b'ix nkyesiky'in tuq ikxjani: «¡Intqet kanslet, intqet kanslet!»
37 Aj ikja'n tuq tox in tuj kyjay kye soldad, te Pa'k oxik xhcha'o' tuky'i te k'ulul mandad kyi'j kye kapitan kye soldad ikxjani: «¿B'a'n tzan nyolin awuky'i'l jun ch'i rat?» Yaji te k'ulul mandad oxik xhcha'o' ikxjani: «¡Ntons yatz b'a'n chyolin tuj yol gryeg!
38 ¿Nya'tx pe' a'ich yatz aj Ejipt aj oxik tkub'sa' kyk'u'j kye xjal tzan kyq'ojin ti'j te gobyern, b'ix yaji owex, oxik tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' tuky'i kaj mil (4000) xjal a'e' aj joyol q'oj?»
39 Yaji te Pa'k oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz b'an'ax a'in jun aj tijajil Israel b'ix a'in aj Tars tuj tkwentil Silisy, jun nim amaq'. Per tzoqpij ch'in tzan nyolin wetz kyuky'i'l kye ja xjalni.»
40 Ya ma stzoqpij te k'ulul mandad kye soldad tzan tyolin te Pa'k, ntons te Pa'k oqet wa'let twi' te grad b'ix ojaw tin tq'ab' tzan kylumet kye xjal. Ya ma kyelumet kye xjal, owaq'ik tzan tyolin tuj te yol ebrey, oxik tq'uma' ikxjani:

22

1 «Ajna'l waq erman b'ix etetz erman aj tijxjal a'ix, instzaj echa'o' te aj oxe'l nyoli' wi'j tzan nkolon wib' ewitz.»
2 Ya ma xik kcha'o' te Pa'k nyolin tuq kyuky'i'l tuj kyyol ebrey, ntons kye xjal elumet byenech b'ix te Pa'k oxik tq'uma' ikxjani:
3 «Ax wetz a'in aj tijajil Israel [iktza'x a'ix]. In'itz'jik amaq' Tars tuj tkwentil Silisy per injaw ky'ib' tuj ja amaq' ntzani. Inqet xnaq'tza' tzan te Gamaliel* b'ix b'an eq'i' witza' te Kawb'il ti'j qrelijyon aj nxik kyin tuq kye qijajil oqtxi'. B'ix wetz b'an nqet nxjani' te Qtata Dios iktza'x etetz ajna'l.
4 Wetz tb'aya' wajq'oj tuq kywitz kye aj nkye'okslan te tume'l aj eq'i' witza' ajna'l. Nkyejaw tuq nlajo' tzan kyqet nkansa', b'ix nkyejaw tuq ntzyu' b'ix nkyeqex tuq nsi' tuj pres xuj qa ichanji.
5 Komo te twitzale' pal, tetz teb'en qa b'an'ax ntzani, b'ix kyaqil kye aj te b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil qxol qetz aj tijajil Israel a'o' ax kyetz kyeb'en. Kyetz b'a'n tzan kyyolin jun-el otzaj ksi' jun u'j tzan nxik tuq Damask tzyul a'e' aj nkye'okslan tuq txini b'ix tzan tuq ktzaj win tzani Jerusalen tzan kyqex nsi' pres.*
6 Per aj ikja'n tuq nxik wetz txini, b'ix aj ch'inky tuq npon Damask, qanq ojetq qopon chijq'ij tuq, tanderepent jun xhk'atun oqet txaqtxon wi'j tzajnaq tuq tuj ka'j.
7 Inqet tz'aqik twitz tx'o'tx' b'ix oxik ncha'o' twi' jun xjal, otzaj tq'uma' wetz ikxjani: “Saulo, Saulo, ¿tistil nkyinjaw alajo'?”
8 Yaji wetz oxik ncha'o': “¿Ab'ltzun a'ich tat?” Yaji tetz owajtz stzaq'b'e' ikxjani: “Wetz a'in Jesus aj Nasaret aj njaw alajo' yatzni.”
9 Kye aj ajune' tuq wuky'i'l oxik kyen te aj xhk'atun ntxaqtxon per k'onti'l owel kyniky' te aj ntzaj yolin tuq wuky'i'l.
10 Yaji wetz oxik ncha'o' tetz: “¿Tat, tidi' presis tzan nk'ulun?” Yaji te Qajawil otzaj tq'uma' ikxjani: “Pax Damask b'ix tzi otzajel q'uma' yatz te aj presis tzan tqet ak'ulu'.”
11 Komo tzan tpaj xhchqitz'unal aj otzaj txaqtxon, b'eyx inkaj moy titza', yaji kye wuky'i'l cha inxik kyjocho' max amaq' Damask.
12 Tzi at tuq jun xjal tb'i Ananiys. Tetz jun xjal aj b'an eq'i' titza' kyaqil iktza'x nyolin tuj te Kawb'il ti'j qrelijyon b'ix nqet tuq txjani' te Qtata Dios. Kyaqil kye xjal aj tijajil Israel nkyeyolin tuq galan ti'j tetz.
13 Tetz opon q'olb'el wetz aj ja' tuq atinqet, b'ix otzaj tq'uma' wetz ikxjani: “Erman Saulo, ajnali intjaw jaqet te awitz.” Yaji b'eyxnajji ojaqet te nwitz b'ix b'a'n tuq tzan txik wen tetz.

* **22:3** Kya 5:34-39 * **22:5** Kya 8:3; 26:9-11

14 Yaji otzaj tq'uma' ikxjani: “Te
Dios aj ntzaj kyna'o' kye qijajil oqtxi',
tetz ma'tx xhch'el tjoyo' tzan tel
aniky' tidi' tetz tgan, b'ix tzan tok
awen te Jesus aj k'onti'l xhchoj b'ix
tzan tok acha'o' Tyol tuj stzi'x tetz.
15 Yatz oxe'l aq'uma' kywitz kyaqil
xjal kyaqil aj ma'tx tz'ok awen b'ix aj
ma'tx tz'ok acha'o' ti'j tetz.
16 B'ix k'on xhch'iyon mas. Pajaw
wa'let, intjaw a' awi' b'ix intqet awitz
twitz te Qajawil tzan tqet tnajsa' tetz
te achoj.”
17 Ya ma kyinmeltz'jik Jerusalen,
in'ox tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios
xnaq'tzon b'ix owok joto' tuj nwitz.
18 Oxik we'e' te Qajawil, otzaj
tq'uma' wetz ikxjani: “Sek' awex
b'eyxnaj tuj ja amaq'ni tzan tpaj nlay
tz'ok ksi' kye xjal kywi' ti'j te aj oxe'l
aq'uma' kyetz wi'j wetz.”
19 Yaji oxik nq'uma' ikxjani: “Tat,
kyetz kyeb'en qa wetz nkyejaw tuq
ntzyu' kyuj kye jay nab'il yatz kye
aj nkye'okslan awi'j b'ix nkyeqex tuq
nsi' tuj pres b'ix nkyeqet tuq nb'uju'.
20 B'ix aj tqet kykansa' te Xhte'k
aj n'aq'unan tuq te yatz, ax wetz
akyinqet tuq tzi b'ix dyakwerd tuq
atin kyuky'i'l b'ix [nkyin'onen tuq
kyuky'i'l] oqet nxb'uqi' ktxo'w kye aj
eqet kansan tetz.”*
21 Yaji tetz otzaj tq'uma' wetz ikx-
jani: “Pax, intqet ak'ulu' awib', wetz
otxe'l nlajo' laq'chik kxol kye xjal aj
nya'tx tijajil Israel.”»
22 Ntons, max tzani kye xjal owok
ksi' kywi' ti'j per [ya ma tz'ok kcha'o'
te ja ntzani], yaji e'aq'ik tzan ky-
jaw siky'in junky'el b'ix nxik tuq
kyq'uma' ikxjani: «¡Intqet ekansa' ja
xjalni! ¡Nya'tx galan tzan tanq'in!»
23 Nkyesiky'in tuq b'ix njaw tuq
kkyito' kyq'anaq b'ix nkyequqin tuq.
24 Yaji te k'ulul mandad kye soldad
oxik tq'uma' tzan tox si' te Pa'k tuj
kyjay kye soldad. Yaji oxik tk'ulu'
mandad tzan tqet poq'cha' tzan tjatz
tq'uma' tistil tuq kye xjal b'an nkye-
lab'un tuq ti'j.
25 Per ya aj ojetq tuq qet waku' tzan
tuq tqet jub'cha', te Pa'k oxik xhcha'o'
te jun kapitan kxol kye soldad aj atqet
tuq qaynin ti'j, oxik tq'uma' ikxjani:
«¿At etetz etajwalil tzan te kawb'il [aj
Rom] tzan tqet ejub'cha' jun xjal aj
at toklen tzan tkolet tzan te kawb'il
aj Rom b'ix qa k'onti'l til ojetq tz'ok
eten?»
26 Ya ma tz'ok xhcha'o' ikxji, te kap-
itan oxik yoliyon tuky'i te k'ulul man-
dad b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿Tidi'
ak'ulu'tz ajna'l? Te ja xjalni, tetz
at toklen tzan tkolet tzan te jkawb'il
qetz aj Rom.»
27 Yaji tzaj te k'ulul mandad, owok
laq'chet ti'j te Pa'k, oxik xhcha'o' tetz
ikxjani: «¿B'an'ax yatz at awoklen
tzan akolet tzan te jkawb'ilna qetza
aj Rom?» Yaji te Pa'k owaj stzaq'b'e':
«B'an'ax.»
28 Yaji te k'ulul mandad oxik
tq'uma' ikxjani: «Wetz nim tmin
onnajsaj tzan wok jun aj b'a'n tzan
tkolet tzan te kykawb'il aj Rom.» Yaji
te Pa'k owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Per
wetz witz'jlenx at woklen tzan nkolet
tzan te kykawb'il aj Rom.»
29 Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, kye aj
oxik tuq sin xhcho'nal ti'j te Pa'k e'el
laq'chet ti'j, b'ix ax te k'ulul man-
dad kyi'j ax oxob' tzan tpaj te Pa'k
at tuq toklen tzan tqet kolo' tzan te
kykawb'il aj Rom, b'ix ojetq tuq qet
waku' tuky'i kaden.

Aj Tpon In Te Pa'k Kywitz Kye Aj At Kyajwalil Kxol Kye Tijajil Israel

30 Ya tuj junky iwitq te k'ulul man-
dad kyi'j kye kapitan kye soldad tgan
tuq tzan tok xhcha'o' byenech alkyetz
te b'an'ax tistil tuq kye aj tijajil Israel
nkyeqanin tuq ti'j te Pa'k. Ntons e'el
tin kye kaden ti'j, b'ix e'ok xtxoko' kye
pal aj nim kyajwalil b'ix kyaqil kye
tijxjal aj te b'uch'uj mas nim kyajwalil
kxol kye tijajil Israel, b'ix yaji oxik
tq'uma' tzan stzaj in te Pa'k, b'ix oqet
tsi' te Pa'k kywitz.

* **22:20** Kya 7:58; 8:1

23

1 Ntons te Pa'k oxik tka'yi' kye tijxjal aj nim kyajwalil b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «[Instzaj echan] waq erman, wetz nkyinb'et galan tuj twitz Qtata Dios, b'ix k'onti'l tidi' nya'tx galan ntyoli' wanim wi'j.»

2 Ntons te Ananiys aj twitzale' pal, tetz oxik tk'ulu' mandad tzan tok joto' stzi'.

3 Per yaji te Pa'k owaj stzaq'b'e': «Te Qtata Dios otzajel tsi' jun xhcho'nal te yatz, yatz aj xmeletz'* a'ich. Yatz atichqet tuj awit'lel tzan stzaj aq'uma' wil iktza'x nyolin te Kawb'il ti'j qrelijyon, per yatz nxik ak'ulu' mandad tzan wok b'uju', b'ix ikxji k'onti'l nqet ak'ulu' iktza'xkix te Kawb'il tgan.»

4 Yaji tzaj kye aj akyeqet tuq tzi, oxik kyq'uma': «¡Ti'tzun, ikxji n'aj atzaq'b'e' yatz te twitzale' pal!»

5 Yaji te Pa'k oxik tq'uma': «Erman, wetz k'onti'l tuq web'en qa a te twitzale' pal. Komo tuj Tu'jal Dios nyolin ikxjani: "K'on tzaj aqanb'e' jun nya'tx galan ti'j jun k'ulul mandad tuj awamaq'."»*

6 Ntons yaji, te Pa'k ya ma tz'el tniky' kxol kye aj akyeqet tuq txini, junjun te kyetz aj b'uch'uj Sadusey b'ix txq'anky aj b'uch'uj Parisey, ntons oxik tq'uma' kongan ikxjani: «Erman, wetz a'in aj b'uch'uj Parisey,* b'ix a'in tk'ajol jun aj b'uch'uj Parisey, b'ix wetz nkyinxik poqo' tzan tpaj lo'ik nk'u'j, cha'oj jkamik oqojawel anq'in.»

7 Ya ma xik tq'uma' ikxjani eb'ajjaw wululun kye aj b'uch'uj Parisey kyuky'i kye aj b'uch'uj Sadusey, b'ix kkyaqil oqet kypawa' kyib', nya'tx dyakwerd tuq ate' kxolx.

8 Komo kye aj b'uch'uj Sadusey, kyetz k'onti'l nkyoksla' qa oqob'ajjawel anq'in junky'el* b'ix ax k'onti'l nkyoksla' qa ate' kye ángel ni qa kye xjal at kyanim, b'ix yatzun kye aj b'uch'uj Parisey kyetz nkye'okslan ti'j kyaqil nini.

9 Ntons eb'ajjaw wululun b'ix eb'ajjaw wa'let junjun aj xnaq'tzal Kawb'il kxol kye aj b'uch'uj Parisey, nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Te ja ichanni k'onti'l tidi' ma'tx tk'uluj. Qanq jun tanim xjal qatzun jun ángel ma'tx tzaj yolin tuky'i'l; [qa ikxji nlay b'antik tzan txik qpoqo'].»†

10 Komo cha mas nkyejaw tuq wululun, te k'ulul mandad kyi'j kye kapitan kye soldad owok xtxob'al tzan tpaj kebal tuq tzan tqet kylaqu' te Pa'k kxol. Astilji exik tk'ulu' mandad txq'an tsoldad tzan tuq tetz kyin te Pa'k kxol b'ix tzan tox kyin junky'el tuj kyjay kye soldad.

11 Ntons qonik'an tuj junky iwitq te Qajawil opon tuky'i te Pa'k b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Nimsan ak'u'j. Iktza'x yatz k'onti'l ma kaj asi' tzan txik apakb'a' npakb'alil tuj Jerusalen, ax ikxji presis tzan axik max Rom tzan txik apakb'a' npakb'alil txini.»

Aj Tqet Kyb'isu' Kye Xjal Tzan Tqet Kykansa' Te Pa'k

12 Ya tuj junky iwitq junjun aj tijajil Israel oqet kyb'isu' tzan tuq tqet kykansa' te Pa'k b'ix oxik ksi' kyjurament tzan k'on tuq kywa'an ni tzan kyuk'an qa mina' tuq tnaj kyitza'.

13 Mas tuq tajsik kawnaq (40) xjal kye aj ojetq tuq xik kyq'uma' ikxji.

14 Ntons kyetz eb'ajxwa'q kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil b'ix kyuky'i kye aj tijxjal aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, b'ix oxik kyq'uma' kyetz ikxjani: «Qetza ma'tx xik qsi' qjurament nlay qowa'ana sinoke max oj tkamik te Pa'k qitza'.

15 Ajna'l etetz kyuky'i kye aj b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol qxjalil, intxik eq'uma'tz tuky'i te k'ulul mandad kyi'j kye kapitan kye soldad tzan stzaj tin ewitz etetz tzan tqet epich'o' junky'el, b'ix qetza tuj b'ey mina' tuq tul tzani, oqtel qiyo'na tzan tqet jkansa'.»

---

* **23:3** Ax: jun loq' sk'apun; Ezq 13:10-16; Mat 23:27-28; Luks 11:44. * **23:5** Exo 22:28 * **23:6** Kya 26:5; Fil 3:5 * **23:8** Mat 22:23; Mak 12:18; Luks 20:27 † **23:9** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani.

16 Per tal tanab' te Pa'k ncha'on tuq
aj kyyolin ti'j te ntzani. Yaji oxik aj ja'
tuq atqet te Pa'k b'ix oxik tq'uma' tetz
aj ojetq tuq qet kyb'isu'.
17 Tzaj te Pa'k, otzaj tuk'le' jun kap-
itan kxol kye soldad b'ix oxik tq'uma'
tetz ikxjani: «Intxik awin ch'in ja
k'wa'l tuky'i te k'ulul mandad kyi'j
kye kapitan tzan tpaj at tidi' aj b'an
presis tzan txik tq'uma' tuky'i'l.»
18 Ntons te soldad oxik teq'i' te
k'wa'l tuky'i te k'ulul mandad b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «Te Pa'k aj atqex
tuj pres, tetz ma tzaj tq'uma' wetz
tzan stzaj win ja k'wa'l awuky'i'lni
tzan tpaj at tidi' tzan txik tq'uma'
awuky'i'l.»
19 Yaji te k'ulul mandad kyi'j kye
kapitan kye soldad oxik tjuk'u' tq'ab'
te k'wa'l b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani:
«¿Tidi' agan tzan stzaj aq'uma' wetz?»
20 Tzaj te k'wa'l, oxik tq'uma' ikx-
jani: «Kye aj nim kyajwalil kxol kye
aj qijajilna Israel, kyetz ma'tx kyekaj
ti'j tzan tul kyq'uma'tz awuky'i'l tzan
txik awin te Pa'k nchi'j txini kyuky'i
kye aj te b'uch'uj tijxjal aj mas nim
kyajwalil, iktze'xtzun owokel kcha'o'
kyeb'a' te til.
21 Per yatz k'on kyexik awoksla'
tzan tpaj mas tajsik kawnaq (40) xjal
ma'tx qet kyb'isu' tzan kyqeten list tuj
b'ey. B'ix ma'tx xik ksi' kyjurament
tzan k'on kywa'an ni tzan kyuk'an
qa mina' tuq tqet kykansa' te Pa'k.
Ajna'l kyetz cha nkye'iyon tzan txik
asi' ayol.»
22 Yaji te k'ulul mandad owaj tlajo',
per oxik tkawi': «K'on xik aq'uma' te
nijunwt qa ma'tx tz'ok ncha'o'.»

Aj Txik Sama' Pa'k Twitz Félix

23 Yaji te k'ulul mandad oxik
tq'uma' kyuky'i kab'e' kapitan kxol
kye soldad, oxik tq'uma' ikxjani:
«Intqet ek'ulu' listar kab'e' oqal (200)
soldad tzan kxik tuky'i kyoq, b'ix lajuj
tuj mutx' (70) tuky'i kway, b'ix kab'e'
oqal (200) tzan txik kyin kylans,
kyaqil kyetz tzan kxik Sesarey te toxi'
or te qonik'an.
24 B'ix intqet ek'ulu' listar jun kway
aj oxe'l iqan te Pa'k tzan tpon galan
max tuky'i te gobernador Félix.»
25 B'ix yaji oqet stz'ib'a' jun u'j aj
nyolin tuq tuj ikxjani:
26 «Wetz a'in Claudio Lísias nxik
nsama' jun limb'il te yatz, tat Félix aj
b'an lima' a'ich, yatz a'ich te gober-
nador qi'j.
27 Kye aj tijajil Israel ojetq tuq jaw
ktzyu' te ja xjalni b'ix ikja'n tuq tqet
kykansa' aj npon wetz kyuky'i kye
soldad. Wetz owel nkolpi' tuj kyq'ab'
b'ix oqet jkolo'na tzan tpaj oje tz'ok
ncha'o', tetz at toklen tzan tqet kolo'
tzan te jkawb'il qetz aj Rom.
28 Wetz ngan tuq tzan tok ncha'o'
tidi' tuq til, astilji oxik weq'i' twitz te
b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil
kxol kyetz,
29 yaji owok ncha'o' te til cha tzan
tpaj te Kawb'il ti'j te kyrelijyon kyetz.
Wetz k'onti'l owok wen jun til aj
presis-wit tuq tzan tnaj qatzun tzan
txik tuj pres tzan tpaj.
30 Ya ma tz'ok ncha'o' kye aj ti-
jajil Israel oje kyekaj ti'j tzan tqet
kykansa' ja xjalni, yaji wetz mejor ma
xik nsama' awuky'i'l b'ix ax ma'tx xik
nq'uma' kyuky'i'l kye aj nkyexik po-
qon tetz tzan txik kyq'uma' til awitz
yatz tzi.»
31 Ntons kye soldad oxik kyin
te Pa'k qonik'an max tuj amaq'
Antípatris iktza'x ojetq tuq xik k'ulu'
mandad kyetz.
32 Yaji tuj junky iwitq kye soldad aj
exik tuky'i kyoq, kyetz emeltz'jik tuj
kyjay kye soldad. Yatzun kye aj exik
tuky'i kway exikkixi' tuky'i Pa'k.
33 Ya ma kyepon Sesarey, oxik
kyq'apo' te u'j tuky'i te gobernador
[Félix] b'ix okaj kyq'apo' te Pa'k tuj
tq'ab'.
34 Yaji tetz ojaw te'e' te u'j, b'ix oxik
xhcha'o' ja' tuq tzajnaq te Pa'k. Ya ma
tz'ok xhcha'o' te Pa'k jun aj Silisy, oxik
tq'uma' ikxjani:
35 «Oxhch'okel ncha'o' cha'oj kyul
kye a'e' aj nkyexik poqon te yatz.»
Yaji oxik tk'ulu' mandad tzan txik in
tuj te nim jay aj tk'ulb'en Eródes.

24

Aj Tyolin Te Pa'k Twitz Félix

1 Jweb' q'ij mas yaj, te Ananiys aj
twitzale' pal, tetz opon [Sesarey] b'ix
ajune' tuq tuky'i'l junjun tijxjal aj nim
kyajwalil kxol tijajil Israel, b'ix ax
ajun tuq kyuky'i'l jun xjal tb'i Tértulo
tzan tyolin tuq kyi'j kyetz. Epon twitz
te gobernador [Félix] tzan tuq txik
kyyoli' til te Pa'k.
2 Ya ma pon in te Pa'k twitz te
gobernador, te Tértulo owaq'ik tzan
txik tq'uma' til te Pa'k, oxik tq'uma'
ikxjani: «[Tat], pixon te yatz tzani
k'onti'l n'ok qen twitz q'oj b'ix tidi'chq
nb'antik te jun galan te qamaq' tzan
tpaj yatz nchb'isun tuj jun tume'l b'an
galan.
3 Tat Félix aj b'an lima' a'ich, nxik
qsi'na pixon te yatz ti'j kyaqil aj
nchk'ulun.
4 K'on qgana tzan ab'isun tzan tpaj
nqoyolina nim, cha a'ox qgana tzan
qtzaj acha'o'na ch'in jun rat.
5 Qetza oje tz'el qniky'a ti'j te ja
ichanni, tuj kyaqil amaq' tetz cha
nkub'san kyk'u'j kye aj tijajil Israel
tzan kyq'ojin b'ix aji tetz kabesant
ti'j jun b'uch'uj xjal aj chuktky
nkye'okslan; kyetz a'e' aj nkye'ok
q'uma' "kye aj Nasaren."
6 Tetz otk'uluj tuq jun b'an nya'tx
galan tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios,
yaji qetza ojaw qtzyu'na. (B'ix ma'
tuq xik qsi'na tuj il iktza'x nyolin te
jkawb'ilna
7 per luwew ma kanon te kapitan
kyi'j kye soldad, aj Lixh tb'i, b'ix owel
kyqicho' tuj jq'ab'na.
8 Oxik tk'ulu' mandad tzan qulna
awuky'i'l qetza aj nqoxik poqon
tetz.)* Yatz b'a'n tzan txik acha'o' tetz
tzan tok awen te b'an'ax ti'j kyaqil til
aj nxik jq'uma'nani.»
9 Yaji kye aj tijajil Israel aj junch'in
tuq akyeqet tuky'i'l ax nkyeyolin tuq
ikxji.
10 Ntons yatzun te gobernador
Félix, aj txik tq'uma' tzan tyolin te
Pa'k, yaji te Pa'k oxik tq'uma' ikxjani:
«Wetz web'en ky'ila'j aq'b'ixi' yatz
a'ich jun pujul il kxol kye xjal tuj
qamaq'na, astilji wetz nkyinchalaj
tzan txik nq'uma' wi'j awitz yatz,
wetz k'onti'l wil.
11 Yatz b'a'n tzan tok acha'o' wetz
kab'lajuj q'ijxi' inpon Jerusalen na'ol
te Qtata Dios.
12 B'ix kye aj nkyeqanin wi'j,
kyetz k'onti'l intzaj kyk'ulb'a'
nkyinwululun-wit tuky'i jun ab'l, b'ix
k'onti'l nkyink'ulun tuq tzan kyjaw
lab'un kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios ni kyuj kye jay nab'il
Dios ni ja'chq tuj ja amaq'ni. K'onti'l
nkyink'ulun tuq tidi'.
13 Kye ja xjalni nlay b'antik tzan
tqet kyyek'u' jun preb ti'j aj wil nxik
kyq'uma'ni.
14 Per oxe'l nq'uma' te b'an'ax wi'jx
wetz: Wetz nqet nna'o' axkix te Qtata
Dios iktza'x te tumelil aj n'ok q'uma'
"jun relijyon b'an chuktky" tzan kye
aj nkyeqanin wi'j; per axkix aj ntzaj
kyna'o' tuq kye qijajilna oqtxi' ax
wetz nkyin'okslan kyaqil aj nyolin tuj
te Kawb'il te qrelijyona, b'ix ax te aj
tz'ib'ankaj tzan kye aj yolil tyol Dios
oqtxi'.
15 B'ix wetz lo'ik nk'u'j ti'j Qtata Dios
iktza'x kyetz lo'ik kyk'u'j ti'j, kye kam-
naq okyejawel anq'in, kyaqil kye aj
oje tz'el in kchoj b'ix kyaqil kye aj
joyol choj, kkyaqil okyejawel anq'in.
16 Komo wetz nkyinb'isun ikxji,
astilji wetz n'ok nsi' nk'u'j tuky'i jun
tk'u'jlal tzan nk'ulun kyaqil galan,
wetz wanim k'onti'l nyolin jun nya'tx
galan wi'j tuj twitz Qtata Dios b'ix tuj
kywitz kye xjal.
17 Ntons ya ma ky'ik ky'ila'j aq'b'i
nb'etb'en ja'chq tuj txq'anky luwar,
inmeltz'jik junky'el tuj wamaq' tzan
txik nq'apo' jun wonb'il kyuky'i kye
nxjalil b'ix tzan txik nq'apo' jun
woyej te Qtata Dios.
18 Aj man tuq nkyink'ulun kyaqil
nini, txq'an aj qrelijyona aj tzaj-
naqe' Asy intzaj kyk'ulb'a' tuj te Nin
Jay Nab'il Qtata Dios b'ix man tuq

* **24:8** Cha junjun tz'ib'enj oqtxi' nyolin tkab'i' part te tqaqi' taqan max te tb'ay part te twajxaqi' taqan.

nkyink'ulun te aj eq'i' tzan kye qx-
jalila tzan tkaj saq wanim tuj twitz
Dios,* per k'onti'l atin tuq kyuky'i
ky'ila'j xjal b'ix k'onti'l nkyink'ulun
jun tidi' tzan kyjaw lab'un.
19 A'e'-tal kye tijajil Israel aj Asy,
a'e'-tal kyetz kye aj presis tzan kyul
tzani awuky'i'l q'umal wil qa tuj
kynab'l kyetz at wil.
20 Qa k'on, kye aj akyeqet tzani,
instzaj kyq'uma' tidi' wil qa kyetz tuj
kynab'l at wil owoknoj kyitza' aj nten
twitz te b'uch'uj tijxjal aj mas nim
kyajwalil kxol kye qxjalila.
21 Aj nten kxol, cha a'ox oxik
nq'uma' kongan ikxjani: “Etetz
nkyinxik epoqo' tzan tpaj nwoksla'
kye kamnaq okyejawel anq'in.”»*
22 Ntons ya ma tz'ok xhcha'o' te
Félix kyaqil ntzani, b'ix komo tetz
ojetq tuq tz'ok xhcha'o' nim ti'j te
tume'l [aj ntpakb'a' te Pa'k], ntons
k'onti'l ob'antik sten b'eyx sinoke
okaj tsi' tuj junky q'ij. Oxik tq'uma'
ikxjani: «Oj tul te Lixh aj k'ulul man-
dad kyi'j kye kapitan kye soldad, oq-
tel nb'isu' mas ti'j te q'oj aj exolni.»
23 Ntons te Félix oxik tk'ulu' man-
dad te kapitan kxol kye soldad tzan
tqet kxb'uqi' te Pa'k, b'ix ostzoqpij
tzan tpon q'olb'aj tzan txq'anky tzan
kye tajyol aj kygan tuq onen tuky'i'l.
24 Ky'ila'j q'ij mas yaj opon junky'el
te Félix b'ix ajun tuq te txu'jel, Drusil
tb'i. Te Drusil jun aj tijajil Israel tuq.
Ntons te Félix oxik tk'ulu' mandad
tzan stzaj in te Pa'k kywitz, b'ix owok
xhcha'o' kyaqil aj ntyoli' tuq te Pa'k
ti'j te tpakb'alil titza' tzan tok wit'let
jk'u'j ti'j Kristo Jesus.
25 Per ya ma xik tq'uma' te Pa'k ti'j
te jun qanq'in tzan qb'et tuj tume'l,
b'ix ti'j titza' tzan jk'ulun mandad
qib'x, b'ix ti'j te aj oky'el mas yaj
cha'oj kxik swa' kye xjal tuj il, yatzun
te Félix oxob' nim b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «Pax ajna'l, oxhtzajel wuk'le'
junky'el cha'oj tok luwar wi'j tzan
awok ncha'o'.»
26 Te Félix cha tuq n'iyon tzan txik
tsi' te Pa'k ch'in tmin tetz tzan tuq
txik stzoqpi'; astilji kob'chaq tuq nxik
tuk'le' tzan tyolin tuky'i'l.
27 Ntons, ikxji oky'ik kab'e' aq'b'i.
Yaji te Félix owex txini b'ix okaj
si' junky tky'ixel, Porcio Festo tb'i.
Komo te Félix tgan tuq tzan tkaj galan
kyuky'i kye aj tijajil Israel, astilji okaj
tsi' pres te Pa'k.

25

Aj Tpon In Te Pa'k Twitz Porcio Festo

1 Yaji te Festo oxe q'ijxi' tuq
tk'amlen te tmulb'il tzan tk'ulun
mandad tuj tkwentil Sesarey, yaji
oxik Jerusalen.
2 Ya ma pon Jerusalen, yaji kye
pal aj nim kyajwalil b'ix kye xjal aj
tlimaqal xjal-e' kxol kye aj tijajil Is-
rael, eb'ajpon twitz tetz qaniyon ti'j te
Pa'k. Oqet kywitz twitz
3 tzan tb'ek'an tzan txik tk'ulu'
mandad tzan stzaj in te Pa'k tuj
Jerusalen. Komo ikxji kyetz b'a'n tuq
tzan kyten list tuj b'ey tzan tuq tqet
kykansa' te Pa'k.
4 Per te Festo oxik tq'uma', te Pa'k
atqet pres Sesarey, b'ix tetz owajel
tuq luwew junky'el txini.
5 Oxik tq'uma' ikxjani: «Junjun exol
etetz aj at kyajwalil, inkxik b'eyx
wuky'i'l. Qa te aj ichanji at til, ntons
b'a'n tzan txik epoqo' txini.»
6 Te Festo oqeten txini wajxaq
q'ij qatzun lajuj q'ijji, yaji omeltz'jik
junky'el Sesarey. Yaji tuj junky iwitq,
owox tuj twit'lel tuj tdespach aj ja'
npujun kyil kye xjal b'ix oxik tk'ulu'
mandad tzan stzaj in te Pa'k twitz.
7 Ya ma pon in te Pa'k, kye aj tijajil
Israel aj tzajnaqe' tuq Jerusalen e'ok
tenan ti'j b'ix oxik kyq'uma' tidi'chq
til b'an nim b'ix k'onti'l tuq nb'antik
tzan tqet kyyek'u' jun preb qa b'an'ax.
8 Yaji te Pa'k, tzan tkolet, nxik tuq
tq'uma' ikxjani: «Wetz k'onti'l wil
ma'tx tzaj nchuku', ni ti'j te Kawb'il
ti'j te qrelijyon qetz aj tijajil Israel,
ni ti'j te Nin Jay Nab'il Qtata Dios,
ni ti'j te César aj te twitzale' kyi'j kye

* **24:18** Kya 21:23-27 * **24:21** Kya 23:6

k'ulul mandad, k'onti'l ma'tx kyin-
joyon choj.»
9 Komo te Festo tgan tuq tzan tkaj
galan kyuky'i kye aj tijajil Israel, oxik
tq'uma' tetz te Pa'k ikxjani: «¿Agan pe'
tzan axik Jerusalen tzan tok ncha'o'
awi'j txini?»
10 Ntons te Pa'k owaj stzaq'b'e' ikx-
jani: «Wetz akyinqet tuj tdespach te
tky'ixel te César aj te twitzale' kyi'j
kye k'ulul mandad, b'ix tzani aj ja' a
tgan tzan tok cha'o' wi'j. Yatz aweb'en
wetz k'onti'l jun nya'tx galan ma'tx
nk'uluj kyi'j kye aj tijajil Israel.
11 Qa wetz a'in jun joyol il, b'ix qa
tzan tpaj jun tidi' aj ma'tx nk'uluj
presis tzan nkamik, dispwest a'in
tzan nkamik; per qa nya'tx b'an'ax
kyaqil wil aj ntzaj kyq'uma' kye ja
xjalni, k'onti'l ab'l at toklen tzan nxik
tq'apo' tuj kyq'ab'. Wetz at woklen
tzan nkolon wib' twitz te César aj
te twitzale' kyi'j kye k'ulul mandad,
astilji ajna'l nkyinqanin tzan nxik
etin twitz tetz.»
12 Ya ma xik xhcha'o' te Festo
kyuky'i kye a'e' aj nkyetzaj swan tuq
jun konsej kyetz, oxik tq'uma' tetz te
Pa'k ikxjani: «Yatz ma'tx aqanij tzan
axik in twitz te twitzale', ntons ma
txikkix tuky'i'l.»

Aj Tyolin Te Porcio Festo Twitz Te Agrípa Ti'j Te Pa'k

13 Ya ma ky'ik ky'ila'j q'ij, jun rey
k'ulul mandad Agrípa* tb'i, b'ix te
Berenis [aj tanab'], epon Sesarey
q'olb'el te Festo.
14 Komo eqeten txini ky'ila'j q'ij,
ntons te Festo oyolin tuky'i te Agrípa
ti'j te Pa'k, oxik tq'uma' ikxjani:
«Tzani, at jun xjal okaj si' pres tzan
Félix.
15 Aj nxwa'q Jerusalen, kye pal aj
nim kyajwalil b'ix kye aj te b'uch'uj
tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol ti-
jajil Israel, kyetz eb'ajpon wuky'i'l
qaniyon ti'j te Pa'k, tzan tkanslet.
16 Yaji wetz oxik nq'uma', qxol qetz
aj Rom, k'onti'l nxik qsi' tuj il jun xjal
qa te xjal mina' tkolon tib' kywitz kye
aj nkyexik poqon tetz.
17 Astilji aj wul qet tzani, b'eyx
tuj junky iwitq in'ox tuj nwit'lel tuj
ndespach b'ix owok nchimo' wib'
kyuky'i'l b'ix oxik nk'ulu' mandad
tzan stzaj in te xjal nwitz.
18 Per ya ma kye'ul kye aj nkyexik
poqon tuq tetz, k'onti'l otzaj kyq'uma'
jun til nim iktza' ojetq tuq qet nb'isu'
wetz.
19 Te aj nxik tuq kyq'uma' ti'j, cha
a'ox tuq ti'j kyrelijyon kyetz b'ix ti'j
jun xjal tb'i Jesus aj oje kamik b'ix te
Pa'k ntyoli' itz'oj.
20 Wetz k'onti'l tuq web'en tidi' tuq
b'a'n tzan nk'ulun, astilji oxik ncha'o'
te Pa'k qa dispwest tuq tetz tzan txik
in Jerusalen tzan tok qcha'o' ti'j txini.
21 Per yaji otqanij tzan tkolon
tib' twitz te twitzale' qi'j; astilji
oxik nk'ulu' mandad tzan tqet
kxb'uqi' max oj txik nsama' tuky'i te
twitzale'.»†
22 Ntons te Agrípa oxik tq'uma' ikx-
jani: «Ax wetz ngan-tal tzan tok
ncha'o' te ja xjalni.» Yaji te Festo
owaj stzaq'b'e' ikxjani: «B'eyx nchi'j
owokel acha'o'.»
23 Yaji tuj junky iwitq te Agrípa
b'ix te Berenis eb'ajpon, b'ix kye
xjal ek'amon te kyetz tuky'i jun nim
limb'il, b'ix e'ox junx kyuky'i kye
k'ulul mandad kyi'j kye kapitan kye
soldad b'ix kyuky'i kye ichan tli-
maqal xjal-e' tuj te amaq'. Yaji te
Festo oxik tk'ulu' mandad tzan stzaj
in te Pa'k kywitz.
24 Ntons te Festo oxik tq'uma' ikx-
jani: «Yatz tat Agrípa, b'ix ekyaqil
etetz waq aj ma'tx tz'ok echimo' etib'
tzani quky'ila, aj ntzani te xjal aj
nkyq'uma' kyaqil kye aj tijajil Israel
tuj Jerusalen, b'ix kye aj nkyenajan
tzani, nkyq'uma' tzan tkamik.
25 Wetz k'onti'l n'oknoj witza' jun
til aj presis-wit tzan tkamik. Ajna'l
komo ajixk tetz ma'tx tqanij tzan
txik tq'uma' til twitz te twitzale'‡
qi'j, ntons ma'tx qet nb'isu' tzan txik
nsama' tuky'i'l.

* **25:13** Te Tkab'i' Eródes Agrípa. † **25:21** César Augusto. ‡ **25:25** César Augusto.

26 Per wetz k'onti'l web'en tidi' oq-
tel ntz'ib'a' ti'j tetz tzan txik nsama'
tuky'i te twitzale'. Astilji ma'tx tzul
win awitz yatz tat Agrípa b'ix ax
ewitz etetz. Ikxji oj tok echa'o' kyaqil
ti'j, b'a'n tzan tqet ntz'ib'a' tuky'i te
twitzale'§ ti'j ja xjalni titza' etetz n'el
tuj ewitz.
27 Komo nya'tx tume'l tzan txik
nsama' jun aj pres b'ix qa k'onti'l tidi'
til nyolin ti'j.»

26

Aj Tyolin Te Pa'k Twitz Agrípa Tzan Tkolon Tib'

1 Ntons te Agrípa oxik tq'uma' te
Pa'k ikxjani: «B'a'n tzan ayolin awi'jx
tzan akolon awib'x yatz.» Ntons te
Pa'k ojaw tin tq'ab' b'ix owaq'ik tzan
tyolin tzan tkolon tib'x ikxjani:
2 «Wetz nkyinchalaj tzan nyolin
ajna'l awitz yatz tat Agrípa, b'ix tzan
nkolon wib' ti'j kyaqil te aj nxik
kyq'uma' wi'j kye [nxjalil] aj tijajil
Israel.
3 Komo yatz awotzqi' kyaqil ti'j
te qrelijyona qxol qetza aj tijajil Is-
rael b'ix kyaqil tidi'chq aj nqob'isun,
astilji wetz ngan tzan txik nq'uma'
ch'in yatz tzan ntzaj acha'o' ch'in
tuky'i apasens.
4 Kkyaqil kye nxjalil aj tijajil Is-
rael, b'ix pyor kye aj Jerusalen, kyetz
kyeb'en titza' nkyinb'et atx aj man
tuq k'wa'al a'in,
5 b'ix kyeb'en wetz a'inkixi' jun aj
b'uch'uj Parisey, osey a'inkixi' jun
aj te b'uch'uj aj mas b'an eq'i' twitz
kyaqil qitza'na tuj te qrelijyon qetza.
A'e'xk kyetz b'a'n tzan tjatz kyq'uma'
ntzani, [per k'on kygan].
6 B'ix ajna'l tzan tpaj lo'ik nk'u'j ti'j
te aj oxik tsi' tyol te Qtata Dios ti'j
kyuky'i qijajilna oqtxi', nkyinxik ky-
poqo'.
7 [Te aj oxik tsi' tyol te Qtata Dios
ti'j,] axkix te aj lo'ik kyk'u'j kkyaqil
kye aj kykab'lajujil b'uch'uj qxjalilna,
b'ix astilji, kyetz b'ajq'ij eq'i' kyitza' aj
nyolin tuj te Kawb'il ti'j qrelijyona aj
otzaj tsi' Qtata Dios oqtxi'. Tzan tpaj
te aj nkyin'okslan wetz, nkyinxik ky-
poqo' kye nxjalil aj tijajil Israel awitz
yatz, tat Agrípa.
8 ¿Tistil k'onti'l nxik etoksla' qa te
Qtata Dios b'a'n tzan tjaw anq'in kye
kamnaq titza'?

9 Wetz tb'aya' nqet tuq nb'isu' pre-
sis tuq tzan nk'ulun tidi'chq nya'tx
galan [kyi'j kye aj nkye'okslan] ti'j te
Jesus aj Nasaret.
10 B'ix ikxjikix oqet nk'ulu' txini tuj
Jerusalen. Wetz eqex nsi' tuj pres
ky'ila'j kye aj pawame' te Qtata Dios.
Kye pal aj nim kyajwalil otzaj ksi' per-
mis wetz tzan nk'ulun kyaqil ni'n b'ix
yaji, aj kyqet kanslet, wetz dyakwerd
tuq atin.
11 Kyuj kyaqil kye jay nab'il Dios
wetz nkyinjoyon tuq tzan txik nsi' xh-
cho'nal kyi'j [kye aj nkye'okslan tuq
ti'j Jesus], b'ix oqet nk'ulu' tzan txik
kyq'uma' alajwers "Te Jesus ya nya'tx
Qajawil."* Wetz b'an ajun nq'oj tuq
kyi'j, b'ix ja'chq tuj amaq' laq'chik
nkyinxik tuq tzan kyjaw nlajo'.*

12 A tuq wetz nkyink'ulunji, b'ix
jun q'ij ikja'n tuq nxik tuj te amaq'
Damask, ojetq tuq tzaj si' permis wetz
tzan kye pal aj nim kyajwalil b'ix la-
jomin tuq kyitza'.
13 Mer chijq'ij, wetz oxik wen jun
xhk'atun stzaj txaqtxon wi'j max tuj
ka'j, mas b'an xhqitz'un twitz te toq
q'ij, otzaj txaqtxon wi'j b'ix kyi'j kye
aj ajune' tuq wuky'i'l.
14 Qkyaqil qetza oqet tz'aqikna
twitz tx'o'tx' b'ix oxik ncha'o' twi'
jun xjal aj ntzaj tq'uma' tuq wetz
tuj te qyol ebrey ikxjani: "Saulo,
Saulo ¿tistil nkyinjaw alajo'? ¡Cha
a'ichx nqet awok'onsa' awib' oj njaw
alajo'!"†
15 Yaji wetz oxik ncha'o' ikxjani:
"¿Tat, ab'ltzun yatz a'ich?" Yaji tetz
owajtz stzaq'b'e': "Wetz a'in Jesus aj
nkyinjaw alajo'.

§ **25:26** César Augusto. * **26:11** Ax: tzan txik kyq'uma' nya'tx galan ti'j Kyajawil. * **26:11** Kya 8:3; 22:4-5 † **26:14** Kastiy: dura cosa te es dar coses contra el aguijón.

16 Per ajna'l pajaw wa'let naj. Wetz
ma'tx kyinjaw kanet awitz tzan akaj
nsi' tzan awaq'unan te wetz b'ix tzan
txik aq'uma' kye xjal kyaqil aj ma'tx
tz'ok awen b'ix ti'j kyaqil aj oxe'l
nyek'u' yatz mas yaj.
17 Wetz ochtel nkolo' kyi'j kye ax-
jalil aj tijajil Israel b'ix ax kyi'j kye aj
nya'tx axjalil. B'ix otxe'l nlajo' kxol
kye aj nya'tx tijajil Israel
18 tzan tjaw ajaqo' kywitz tzan k'on
kyb'et mas tuj qlolj sinoke tzan kyb'et
tuj chk'atunal. Ikxji tzan k'on kyten
tuj tq'ab' te Satanas sinoke tzan kyten
tuj nq'ab' b'ix tzan tpaj toklen wit'let
kyk'u'j wi'j, oqtel nnajsa' te kchoj b'ix
okyk'amo'tz te aj otzajel tsi' te Ntat
kye kyaqil kye aj pawame' a'ox te
wetz."
19 Tat Agrípa, wetz oqet woksla' te aj
oxik wen tuj ka'j.
20 Tb'ay oxik npakb'a' te tpakb'alil
galan kxol kye aj Damask,* yaji
kxol kye aj Jerusalen* b'ix tuj kyaqil
tkwentil Judey, b'ix ax kxol kye aj
nya'tx qxjalil tijajil Israel aj k'onti'l
nkye'okslan te Qtata Dios. Oje xik
nq'uma' kyetz tzan tjaw kky'ixpu'
kynab'lin b'ix tzan kyokslan ti'j
Qtata Dios, b'ix tzan tqet kyk'ulu'
tidi'chq galan tzan tpaj b'an'ax oje
jaw kky'ixpu' kynab'lin.
21 Tzan tpaj kyaqil ntzani, junjun
aj tijajil Israel injaw ktzyu' akyin'ox
tuq tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios,
injaw ktzyu' b'ix kygan tuq tzan nqet
kykansa'.
22 Per tzan tpaj te Dios n'onen wi'j,
tzunx itz'ojin, tzunx nxik npakb'a'
tpakb'alil Dios kyuky'i kye aj at nim
kyajwalil b'ix kyuky'i kye aj k'onti'l
kyajwalil. Wetz k'onti'l nxik nx-
naq'tza' jun tidi' aj nya'tx-wit iktza'
[aj okaj stz'ib'a'] te Moisés b'ix aj
okaj ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios aj
oky'elkix tuq.
23 [Komo oqet ktz'ib'a'], te Koloyon
Aj Q'umankaj Oqtxi' okamelkix tuq,
per yaji akix tuq tetz te tb'ay* aj
ojawel anq'in kxol kye kamnaq; ikxji
tzan tel xhk'ate' tuj kywitz* kye aj
tijajil Israel b'ix kye aj nya'tx tijajil
Israel.»
24 Aj txik tq'uma' te Pa'k ntzani
tzan tkolon tib'x, yaji te Festo oxik
tq'uma' kongan ikxjani: «Pa'k, yatz
cha nchlokin. Oje xhch'el lok tzan
tpaj tqetlen awe'e' nim u'j.»
25 Per yaji te Pa'k owaj stzaq'b'e'
ikxjani: «Tat Festo aj b'an lima' a'ich,
wetz nya'tx lok a'in. Wetz aj nxik
nq'uma'ni b'an'ax b'ix tuj tume'l.
26 Te Qtat‡ Agrípa n'el tniky' ti'j te aj
nxik nyoli' tuky'i jun tk'u'jlalni. Wetz
sewur atin kyaqil ntzani nya'tx jun
tidi' aj mina' tok cha'let-wit ni jun-
el, komo nya'tx jun tidi' aj cha ojaw
xkonoli' ewj tuj jun luwar.
27 Tat Agrípa, ¿yatz tuj anab'l b'an'ax
pe' te aj okaj ktz'ib'a' kye aj yolil tyol
Dios oqtxi'? Wetz web'en yatz n'el tuj
awitz b'an'ax.»
28 Ntons te Agrípa owaj stzaq'b'e'
ikxjani: «Yatz ch'inky tuq ma kyin-
qet awitza' tzan wok jun okslon ti'j
Krist.»§
29 Yaji te Pa'k oxik tq'uma' ikxjani:
«Nya'txxwit-tal cha ch'inky tuq, sinoke
xhch'okxwit. B'ix nya'tx-tal a'ox a'ich
sinoke kkyaqil-wit aj nkyecha'on wi'j
aj akyeqet tzani, kye'okxwit iktza'
a'in anke nya'tx-tal tuky'i ja kaden
eq'ime' witza'ni.»

30 [Ya ma xik tq'uma' kyaqil ntzani]
ntons te twitzale' k'ulul mandad b'ix
te gobernador b'ix te Berenis b'ix kye
kyaqil aj ojetq tuq kyeqet wit'let junx
kyuky'i'l, kyetz ejaw wa'let
31 b'ix ya ma kye'el laq'chet ch'in,
nkyeyolin tuq kyib'kyib'x ikxjani: «Te
ja xjalni k'onti'l tidi' ma'tx tk'uluj aj
presis-wit tzan tkamik, ni tzan tqex-
ten tuj pres.»
32 Yaji te Agrípa oxik tq'uma' tuky'i
te Festo ikxjani: «B'a'n-tal tzan txik
tzoqplet te ja xjalni, cha k'onti'l-wit
otq'umaj tzan txik in twitz te César.»

* **26:20** Kya 9:19-22 * **26:20** Kya 9:28-29 * **26:23** 1Kor 15:20 * **26:23** Isa 42:6; 49:6 ‡ **26:26** Ax: rey Agrípa. § **26:28** Ax: tzan wok Cristiano.

27

Aj Txik Eq'i' Te Pa'k Tuj Amaq' Rom

1 Ya ma kyekaj ti'j qa presis tuq tzan
qxikna tuj bark max Italy, yatzun
te Pa'k kyuky'i txq'anky aj pres ekaj
q'apo' tuj tq'ab' jun kapitan kye sol-
dad aj tb'i July, jun kapitan ti'j jun
b'uch'uj soldad aj tb'i "A'e' Aj Te César."
2 Oxikna tuj jun bark aj atqet tuq
tzi, te bark tzajnaq Adramity, b'ix
oky'el tuq kyuj kye txq'anky amaq'
stzi'-ele' tlob'en te nim a' tuj tkwentil
Asy. Ax ajun tuq quky'ila te Aris-
tark, tetz jun aj Tesalonk tuj tkwentil
Masedony.
3 Ya tuj junky iwitq opona Sidon,
jun amaq' stzi' tlob'en te nim a'. Te
July b'an galan onab'lin tuky'i Pa'k,
ostzoqpij tzan txik q'olb'el kye tajyol
tzan kyonen tuky'i'l.
4 Ya ma qo'exna Sidon, ojaxna
junky'el tuj te bark b'ix oky'ikna
qaynin twitz te xtx'o'otx' amaq' Chipr
tzan tpaj te kyaq'iq' ntzaj tuq qwitza.
5 Ya ma qoky'ikna twitz xtxa'm te
Silisy b'ix te Panfily, opona amaq' Mír,
jun amaq' tuj tkwentil Lisy.
6 Te kapitan kyi'j kye soldad
owoknoj titza' junky bark, jun aj te
amaq' Alejandriy ikja'n tuq txik Italy,
b'ix ojaxna tuj te bark tzan qxik.
7 Ky'ila'j q'ij ob'etna kyeb'a', pen
oky'ikna twitz amaq' Knid. Komo
tzunx tuq te kyaq'iq' n'ok jub'an
qwitza, astilji oky'ikna twitz amaq'
Salmon. Yaji oky'ikna stzi'-ele' ti'j te
tx'o'tx' Kret tb'i tzan tkolon te tx'o'tx'
qi'ja ti'j te kyaq'iq'.
8 Pen tuq nqob'etna tuj te a' [tzan
tpaj te kyaq'iq']. Yaji opona tuj jun
luwar tb'i Kyojlb'il Bark b'ix qaynin
tzi atqet tuq te amaq' tb'i Lasey.
9 Nim tuq tyemp ojetq tz'el, b'ix
nya'tx tuq galan tzan qb'et tuj a' tzan
tpaj ch'inky tuq qok jab'alil,* astilji te
Pa'k oxik tsi' jun konsej kye xjal,
10 oxik tq'uma' ikxjani: «Kyintzaj
echa'o' waq. N'ok wen te qb'eyni
owokel b'an nya'tx galan, opoyonaj te
ja barkni b'ix kyaqil tiqatz b'ix axpe
qetz a'o'.»
11 Per te kapitan kyi'j kye soldad
okaj twit'b'a' tk'u'j ti'j tajaw te bark
b'ix ti'j te chofer te bark, b'ix nya'tx ti'j
te Pa'k.
12 Komo te tzi nya'tx tuq b'an galan
tzan tky'ik jun jab'alil qetza txini,
ntons tlimal kye xjal dyakwerd tuq
ate' tzan qex tzi tuky'i te bark, b'ix
tzan qpon Penixh, jun amaq' ewonj
stzi' tlob'en te nim a' aj tuj tkwentil
Kret, tuj aj amaq'ji b'a'n tzan txik
qen tumelil noroccidente b'ix suroc-
cidente.†

Aj Oky'ik Kyi'j Ikja'n Tuq Kxik Rom

13 Yaji ntzaj tuq jun kyaq'iq' nya'tx
b'an jwert tzajnaq tumelil te sur b'ix
oqet kyb'isu' nini galan tzan qxik, b'ix
oxikna junky'el stzi'-ele' tlob'en a' te
Kret, nya'tx laq'chik twitz te tx'o'tx'.
14 Per mas yaj otzaj jun kyaq'iq'
b'an jwert, owok ti'j te bark, jun
kyaq'iq' aj n'ok q'uma' "te nororie-
nte" b'ix b'an jwert samo' tuky'i jab',
tzajnaq tuq xtx'o'otx' [Kret], owok
tjub'i' tib' ti'j te bark.
15 Komo b'an jwert tuq te kyaq'iq'
b'ix k'onti'l tuq nb'antik tzan qxik
twitz te kyaq'iq', kyeb'ayle' oxik
tpelq'u' mas tuj te a' ntons cha oxik
qtzoqpi'na b'ix ikxji oxik eq'i'na tzan
te kyaq'iq'.
16 Oky'ikna ti'ajx jun tx'o'tx' tb'i
Cauda, oky'ikna ti'ajx ja' tuq te
kyaq'iq' nya'tx tuq b'an jwert iktza'
tb'ay, b'ix pen ob'antik tzan tjax qin
te tal bark tuj te nim bark.‡
17 Ya ma jax kyin te tal bark, yaji
oqet kywaku' te nim bark tuky'i las
te onb'il te bark tzan k'on tpax. Yaji,
komo nkyexob' tuq kebal tuq tpon
qxon qib' aj ja' tuq atqet te tz'ajon
nya'tx nim txe' tjaq' a' twitz jun luwar
Sírte tb'i, astilji oqetz kyin twi' te bark
b'ix ikxji cha oxik ina tzan te kyaq'iq'.

* **27:9** Ax: ch'inky tpon tuq te nim q'ij aj nqo'ipan wa'ij. † **27:12** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' tuj ja taqanni ikxjani: "tumelil nororiente b'ix suroriente." ‡ **27:16** Tuj jun nim bark, nxik kyin tuq jun tal bark tzan kyb'et ja' nya'tx nim txe' te a'.

18 Yaji tuj junky iwitq tzunx tuq
b'an jwert te kyaq'iq', ntons owaq'ik
tzan tkaj kxon tuj a' tiqatz te bark.
19 Yaji tuj toxi'n q'ij a'e'xk kyetz okaj
kxo'o' tuj a' tidi'chq okensb'il te bark.
20 Ky'ila'j q'ij k'onti'l tuq eb'ajil te
q'ij, ni kye che'w, ajun tuq kyaq'iq'
b'ix jab' aj njub'in tuq, b'ix qetza tuj
qnab'l ya k'onti'l tuq lo'ik jk'u'j tzan
jkoletna.
21 Komo ky'ila'j q'ij k'onti'l
nqowa'ana tuq, ntons yaji te Pa'k
ojaw wa'let b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
«Instzaj echa'o' waq, mejor ma'-tal
tz'ok esi' ewi' wi'j tzan k'on qetz, ikxji
k'onti'l-tal ma qo'etz Kret b'ix k'onti'l-
tal ma ponaj tidi'chq, b'ix k'onti'l-tal
ma ky'ik qi'j kyaqil aj ntzani.
22 Per ajna'l etetz k'on kxob' tzan
tpaj nijunwt te qetz okamel anke te
bark opoyonaj.
23 Ma'in qonik'an ma jaw kanet
nwitz jun ángel aj tlajen te Qtata Dios
aj Wajawil b'ix aj nqet woksla'.
24 B'ix ma tzaj tq'uma' wetz ikxjani:
“K'on txob' Pa'k. Yatz presis tzan
apon twitz César [aj twitzale' kyi'j kye
k'ulul mandad], b'ix tzan apaj yatz
te Qtata Dios okyetkolo'tz kyaqil aj
ajune' awuky'i'l tuj te bark.”
25 Ntons etetz waq, intjaw etin
ek'u'j, k'on kxob'. Wetz wit'lik nk'u'j
te Qtata Dios otk'ulu'tz iktza'x ma'tx
tzaj tq'uma' wetz.
26 Per presiskixi' tzan qpon jub'an
twitz jun tx'o'tx'.»
27 Ntons jun aq'b'il aj ojetq tuq
tky'ik kab'e' samanxi' tuq te qb'ey
tuj a', nqob'etna tuq tuj te nim a'
aj ja' n'ok q'uma' Adriático. Nqoxik
ina tuq xkumutx'i' tzan te kyaq'iq',
qanq ojetq tuq qo'ok chukaq'b'il, kye
chofer te bark owel kyniky' ch'inky
tuq qpon tuj jun tx'o'tx'.
28 Oqex kymalo' janik'pon txe' tuq
te a', wuqlajuj tuj kawnaq (37) metr
tuq txe'. Yaji ya ma kye'ok laq'chet,
oqex kymalo' junky'el, wuq tuj kaw-
naq (27) metr tuq.
29 Tzan tpaj nkyexob' tuq tzan k'on
tok kyjoto' kyib' ti'j te ab'j, yaji oqex
kxon b'eyx kye kaj k'uxb'il tq'a'el
ti'ajx te bark tzan twa'let kyeb'a' b'ix
nkyexnaq'tzan tuq tzan qel xhk'ate'
naj luwew.
30 Per kye aj nkyek'ulun manejar
te bark kygan tuq tzan kyoqik tzan
kyex tuj te bark. Astilji e'aq'ik tzan
tqetz kyin te tal bark, nkyk'ulu' tuq
iktze'xtzun oqtex tuq kxon txq'anky
tq'a'el twitz te bark.
31 Per te Pa'k luwew oxik tq'uma'
kye soldad b'ix tuky'i te kapitan kyi'j
ikxjani: «Qa kyetz nlay kyekaj tuj ja
barkni, etetz nlay b'antik tzan eko-
let.»
32 Ntons kye soldad owel kytajk'u'
k'alb'en tetz te tal bark, b'ix oxik kt-
zoqpi' tuj a'.
33 B'an q'eqo' te Pa'k oxik tq'uma'
kye kyaqil tzan kywa'an tuq ch'in,
oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Kab'e'
samanxi' etipb'en wa'ij, mina' txik
ewa'a' jun ewe'.
34 Wetz ngan tzan txik nq'uma'
etetz tzan ewa'an ch'in. Nini b'an
presis qa egan tzan etanq'in. Ni-
junwt okamel, k'onti'l tidi' oky'el eti'j
nich'inwt.»
35 Ya ma xik tq'uma' ikxjani te
Pa'k ojaw tin jun wab'j, b'ix kywitz
kkyaqil oxik tsi' pixon te Qtata Dios
ti'j, b'ix owokten wa'il.
36 Yaji kyaqil ojaw kyin kyk'u'j b'ix
eb'ajwa'an.
37 Tzan qkyaqil aj ato'oxna tuq tuj
te bark kab'e' oqal tuky'i qaqlajuj tuj
mutx' (276) xjal tzan qkyaqil.
38 Ya ma qob'ajwa'ana qkyaqil, yaji
kyetz okaj kxon tuj a' te triw aj tzunx
atx tuq, ikxji tzan tjaw iqb'e' mas te
bark.
39 Ya ma qo xhk'ate', oxik qe'e' jun
tx'o'tx' per k'onti'l owel qniky' ja' tuq
ojetq qopon, per oxik qe'e' te tx'o'tx'
ewonj ti'j te kyaq'iq' b'ix at tuq nim
tlob'en a' b'ix oqet kyb'isu' tzan txik
kyin te bark tzi.
40 E'el kytajk'u' kyaq'e'l kye tq'a'el
aj oqex ksi' tuj te a', cha ekaj kyka'yi'
tuj te a', b'ix oxik kyko'pi' te aj n'oken
tuq tzan txik kyin te bark aj ja' kyetz
kygan. Yaji ojaw kyjuk'u' tuj kyaq'iq'

te jun sabl, b'ix ikxji kyeb'ayle' epon laq'chet tlob'en a'.
41 Per dech opon jub'an te bark ti'j jun tz'ajon nink'ajchaq te a' b'ix twitz te bark okaj utx'lik tuj tz'ajon, k'onti'l tuq nyak'jik. Yaji ti'ajx te bark kyeb'ayle' tuq n'elb'aj pax tzan tbalor te a' aj n'ok tuq pulan ti'j.
42 Ntons kye soldad oqet kyb'isu' tzan kyqet tuq kykansa' kye aj pres tzan k'on tuq kyoqik oj txik kxon kyib' tuj a'.
43 Per te kapitan kyi'j kye soldad, tetz tgan tuq tzan tkolet te Pa'k. Astilji k'onti'l ostzoqpij tzan kyqet kansa' kye aj pres. Mejor oxik tk'ulu' mandad ab'l aj kyotzqi' tuq tzan kypumiq'in, b'a'n tuq tzan txik kxon kyib' tuj te a' tzan kypon tb'ay xtxa'm te tx'o'tx',
44 b'ix yaji kye txq'anky b'a'n tuq tzan kxik tuky'i jun xtx'anqa' tz'alam, qatzun tuky'i xtx'anqa' tuq te barkji. Ntons ikxji okyk'uluj b'ix kkyaqil eb'ajkolet, eb'ajpon twitz tx'o'tx'.

28

Aj Tpon Te Pa'k Tuj Malt

1 Ntons aj ojetq tuq qolibrina, owok qcha'o'na te tx'o'tx' Malt tb'i, jun tx'o'tx' nim a' kyaqil palaj.
2 Kye aj nkyenajan tuq txini, kyetz b'an galan enab'lin quky'ila. Komo ajun jab' tuq b'ix ajun xhchewal, ntons kyetz oqet kyb'ichk'a' jun q'aq' b'an nim te jq'ex, o'ok kyuk'le'na q'exnon.
3 Te Pa'k ojetq tuq tzaj xhchimo' txq'an ky'ixhlab', ikja'n tuq tox tsi' tuj q'aq', tuj te ky'ixhlab' owetz oqik jun kan tzan te kyaq b'ix owok tunlet ti'j tq'ab' te Pa'k.
4 Ya kye aj nkyenajan tuq tzi oxik kyen te kan atok tuq ti'j tq'ab' te Pa'k, nkyeyolin tuq kyib'kyib'x ikxjani: «B'an'ax te ja xjalni tetz jun kansal xjal-alo. Anke ma librin tuj te nim a' per tetxk tzan tnaj, k'onti'l ntzoqpjik tzan tanq'in.»
5 Per te Pa'k owel tkyito' te kan ti'j tq'ab' tuj te q'aq' b'ix k'onti'l tidi' oky'ik ti'j.
6 Kyetz cha nkye'iyon tuq janik'or oxe'l mal xhchi'jel qatzun oqtel tuq tilan derepentji b'ix okamel. Per ya ma ky'ik nim tuj b'ix k'onti'l tuq tidi' nky'ik ti'j, yaji kye xjal tzi, ojaw kky'ixpu' titza' tuq nkyeb'isun ti'j b'ix nkyq'uma' tuq qa tetz jun dios.
7 Ntons tuj aj luwarji at tuq jun xjal tb'i Públio, a tetz te twitzale' tuj aj luwarji, b'ix at tuq nim xtx'o'otx' tzi. Tetz oqet tk'amo'na tuj tjay b'ix otzaj tzi qposadna b'ix oqet tk'ulu' kwentna galan oxe q'ij.
8 Yaji te stat te Públio atqet tuq tjaq' xnoq'l tzan tpaj yab' tuq tuky'i kyaq b'ix kyik'oj. Ntons te Pa'k owox aj ja' tuq tetz atqet, b'ix ya ma mankun txnaq'tzan, oqet tsi' tq'ab' tajsik b'ix te tij ob'antik.
9 Ya ma ky'ik kyaqil ntzani, kyaqil kye yab' tuj aj luwar nkyepon tuq tuky'i Pa'k b'ix nkyeqet tuq q'ana'.
10 Kyetz oqet kyena b'an galan b'ix ya ma qo'exna tzi, otzaj ksi' kyaqil aj presis tuq tuj qb'eya.

Aj Tpon Te Pa'k Tuj Amaq' Rom

11 Ya ma ky'ik oxe qya' txini, oxikna tuj jun bark aj tzajnaq tuq Alejandriy aj ojetq tuq kaj txini te jab'alil. Atok tuq ti'j te bark jun titzb'alil kyi'j kye dios aj yuxhe' Cástor b'ix Póluks.
12 B'ix ya ma qopona Sirakus, jun amaq' stzi' te nim a', tzi oqetena oxe q'ij.
13 Yaji kyeb'ayle' oxikna xtxa'm-ele' te a', opona tuj amaq' Rejy. Ya ma ky'ik jun q'ij qb'etb'ena, ojaw jun kyaq'iq' galan tuj qb'eya, jun kyaq'iq' iktza' kyaq'iq' tuj kwares,* b'ix tuj tkab'i' q'ij opona Puteóli.
14 Tuj aj luwarji ate' tuq junjun qerman txini b'ix okaj kyuk'le'na tzan jkajtena tuq kyuky'i'l b'ix okajtena wuq q'ij. B'ix ikxji kyeb'ayle' opona max Rom.
15 Kye qerman aj Rom, ya ma tz'ok kcha'o' qi'ja, kyetz eb'aj'ul kanol

* **28:13** Ax: jun kyaq'iq' tzajnaq tumelil sur.

qetza max tuj te luwar aj tb'i Ox Posad b'ix aj n'ok q'uma' Apio aj ja' n'ok kchimo' kyib' kye xjal. Te Pa'k ya ma kyexik te'e', ochalaj b'ix oxik tsi' pixon te Qtata Dios.

Aj Tpakb'an Te Pa'k Tuj Amaq' Rom

16 Aj qpona Rom, te kapitan† kyi'j kye soldad ostzoqpij tzan tnajan te Pa'k xhchukel tuj jun jay, per tzan sten jun soldad xb'uqil tetz.

17 Ya ma ky'ik oxe q'ij, te Pa'k e'ok xhchimo' kye aj tijajil Israel aj at tuq nim kyajwalil, b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Waq erman, wetz k'onti'l oqet nk'ulu' jun nya'tx galan kyi'j kye qxjalil ni ti'j te aj eq'i' qitza' iktza'x kye qijajil oqtxi'. Wetz k'onti'l wil b'ix ma'tx kyinxik q'apo' pres max Jerusalen tuj kyq'ab' kye a'e' aj Rom.

18 Ya ma tz'okb'aj kcha'o' kyaqil wi'j, kygan tuq tzan nxik ktzoqpi' tzan tpaj k'onti'l owoknoj jun wil kyitza' aj presis-wit tzan nkamik.

19 Per kye qxjalil aj tijajil Israel eb'ajjaw lab'un wi'j. Astilji wetz nqanij tzan nkolon wib' twitz te César [aj twitzale' kyi'j kye k'ulul mandad, tzan tyolin tetz qa at wil qa k'onti'lji],* nya'tx tzan tpaj at-wit tidi' oxe'l nq'uma' aj nya'tx galan kyi'j kye qxjalil.

20 Astilji wetz ma kxtzaj wuk'le' tzan etok wen b'ix tzan nyolin etuky'i'l, tzan tpaj wetz lo'ik nk'u'j [ti'j te Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi'] parej iktza'x kye aj qijajil Israel oqtxi', b'ix astilji wetz k'alomin tuky'i kaden.»

21 Ntons kyetz oxik kyq'uma' ikxjani: «Qetza k'onti'l ojk'amojna jun u'j aj tzajnaq-wit Judey aj nyolin-wit awi'j, b'ix nijunwt kye qerman aj oje kye'ul txini oje tzaj kyq'uma'-wit jun tidi' aj nya'tx galan awi'j.

22 Qetza tuj qnab'l b'a'n tzan awok qcha'o'na aj n'ab'isu' yatz ti'j aj relijyon man ak'a'j, komo ja'chq kye xjal nkyeyolin nya'tx galan ti'j.»

23 Ikxji okaj ksi' jun q'ij, b'ix e'ul ky'ila'j xjal aj ja' tuq tetz nnajan. Te Pa'k nxik tuq tpakb'a' ti'j te tume'l titza' tzan kykaj tuj tq'ab' Qtata Dios, owaq'ik q'eqo' b'ix max qonik'an n'ok il tuq nxik tq'uma' xtxolil ti'j Jesus tuky'i te Kawb'il [aj oqet stz'ib'a'] Moisés b'ix tuky'i te aj oqet ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios oqtxi'.

24 Junjun nxik tuq kyoksla' te aj ntyoli', per kye txq'anky k'onti'l tuq nxik kyoksla'.

25 Kye xjal nya'tx tuq dyakwerd ate' kxolx, b'ix kyeb'ayle' owaq'ik tzan kyaj junjun. Yaji te Pa'k oxik tq'uma' [kye aj k'onti'l tuq nkye'okslan] ikxjani: «B'an'ax te aj otyolij te Txew Dios tuky'i te Chay aj yolil tyol Dios. Tetz oxik tyoli' tuky'i'l kyi'j kye a'e' etijajil oqtxi' ikxjani:

26 "Pax kxol ja xjalni b'ix intxik aq'uma': 'Owokel echa'o' [npakb'alil], per nlay tz'ox tuj ewi'; b'ix owokel ete'e' [nk'ulb'en], per nlay tz'el eniky' ti'j.

27 Komo kyetz kyanim nya'tx dispwest tzan nqet kyoksla', te kxkyin b'an lamo', b'ix kywitz b'an txayi'. Ikxji k'onti'l nkyeka'yin tuky'i kywitz, k'onti'l nkyecha'on tuky'i kxkyin, k'onti'l n'ox tuj kywi' tuky'i jun tk'u'jlal. Ikxji nlay kye'okslan wi'j, b'ix nlay kyeqet nq'ana'.' "*

28 Instzaj echa'o' ntzani: Te tume'l titza' te Qtata Dios nqoqet tkolo' nxik q'umlet kye xjal aj nya'tx tijajil Israel [b'ix kyetz nkye'okslan].»

29 [Ya ma xik tq'uma' tetz ikxji, kye aj tijajil Israel kyeb'ayle' eb'aj'aj b'ix b'an nkyewululun tuq kxol.]‡

30 Ntons, te Pa'k okajten kab'e' aq'b'i kabal tuj te jay aj ja' tuq nnajan per nchojon tuq, b'ix tzi nkyetk'amo' tuq kyaqil kye aj nkyepon tuq q'olb'el tetz.

31 Tuky'i jun tk'u'jlal tetz nxik tuq tpakb'a' te tpakb'alil ti'j te tume'l titza' tzan kykaj tuj tq'ab' Qtata Dios, b'ix nxik tuq txnaq'tza' ti'j te Qajaw Je-

† **28:16** Cha junjun tz'ib'enj oqtxi' nyolin te kapitan exik tq'apo' kye aj pres tuj tq'ab' junky k'ulul mandad txini. * **28:19** Kya 25:11 * **28:27** Isa 6:9-10 ‡ **28:29** Cha junjun tz'ib'enj oqtxi' nyolin taqan 29.

sukrist, b'ix nijunwt tuq ab'l n'el in gan tetz.

Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Rom

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k, b'ix a te Kristo
Jesus wajawil aj nqet woksla'; b'ix
joyomin titza' tzan wok tky'ixel,
b'ix pawamin [tzan txik npakb'a'] te
tpakb'alil galan aj Qtata Dios swal
tetz,
2 te tpakb'alil aj okaj tq'uma' oqtxi'
kyuky'i kye aj yolil tyol aj oqet
ktz'ib'a' tuj Tu'jal aj b'an tume'l.
3 Aj ja tpakb'alilni nyolin ti'j te
Tk'wa'al; tetz tzan kypaj stat, tetz jun
tijajil Dawid [aj twitzale' k'ulul man-
dad oqtxi'],
4 per ax tetz b'an'ax Tk'wa'al Dios,
komo owel niky'j ti'j tjawlen anq'in
kxol kye kamnaq tzan te tajwalil te
Txewx Qtata Dios; ntons a tetz te Je-
sukrist aj Qajawil.
5 A tetz otzaj sin wetz* jun nim
b'an galan aj k'onti'l nwajo' b'ix otzaj
tsi' wajwalil tzan wok jun tky'ixel,
tzan txik npakb'a' kxol kyaqil kye aj
nya'tx tijajil Israel tzan tqet kyoksla'
te tpakb'alil ti'j Jesukrist tzan tqet
kyjiq'b'a',
6 b'ix kxol kye aj xjalni, ax atikxqet
 etetz, joyomix tzan eten te tetz.
7 [Wetz nqet ntz'ib'a' te ja u'jni]
te etetz ekyaqil qerman aj amaq'
Rom, etetz aj ganimix tzan Qtata Dios
b'ix joyomix tzan eten pawa' a'ox te
tetz. Qtata Diosxwit b'ix te Qajaw
Jesukrist tzaj ksi'xwit jun nim b'an
galan etajsik ekyaqil etetz b'ix qet
kchewsa'xwit ek'u'j.

Te Pa'k Nxik Tsi' Pixon Te Dios Kyi'j Kye Qerman Aj Rom

8 Ntons, tb'ay nxik nsi' pixon te
Qtata Dios eti'j etetz ekyaqil tuky'i
tb'i te Qajaw Jesukrist tzan tpaj ja'chq
n'ok cha'let titza' etetz wit'lik ek'u'j
ti'j.
9 Te Qtata Dios aj wetz nqet woksla'
tuky'i jun tk'u'jlal tzan txik nq'uma' te
tpakb'alil ti'j te Tk'wa'al, tetz teb'en,
wetz k'onti'l nkx'ajnaj ti'j wanim tzan
etzaj nna'o' kyaqil-el oj nxnaq'tzan
tuky'i'l.
10 Wetz nqet nwitz twitz tzan stzaj
tsi' jun tume'l tzan nxik q'olb'el etetz,
qa tetz tgan ikxji.
11 Wetz ngan tzan nxik q'olb'el etetz
tzan wonen etuky'i'l tzan eten jwert
tuky'i Qtata Dios;
12 ikxji ojawel qnimsa' jk'u'j
qib'qib'x iktza'x qetz qkyaqil
wit'likok jk'u'j ti'j Qtata Dios.
13 Wetz ajna'l waq erman, ngan
tzan tok echa'o', wetz ky'ila'j-el oje
qet nb'isu' tzan nxik q'olb'el etetz
per ti'chq n'ok nojan, k'onti'l nb'antik
tzan nxik.* Komo ngan tzan tok wen
jun galan exol [exiklen nxnaq'tza'],
iktza'x n'ok wen tuj txq'anky amaq'.†
14 Wetz nna'o' iktza' k'asb'ena'
witza' tzan txik npakb'a' kye aj nya'tx
tijajil Israel qa tlimaqal-e' qatzun
nya'txji, b'ix kyuky'i kye aj at jun
kynab'l tume'l b'ix kyuky'i kye aj
k'onti'l.
15 Astilji wetz ngan tzan txik
npakb'a' te tpakb'alil galan ti'j Je-
sukrist exol etetz tzi tuj Rom.

Tzan Tpaj Te Tpakb'alil Ti'j Jesukrist, B'a'n Tzan Qel Galan Tuj Twitz Qtata Dios

16 Wetz k'onti'l nkyinqet ky'ixwik
kywitz xjal ti'j te tpakb'alil ti'j Je-
sukrist, komo ti'j te ntzani te Qtata
Dios b'a'n tzan tkolon kyi'j kyaqil
kye aj nkye'okslan ti'j, tb'ay [oxik
pakb'let] kxol kye aj qijajil Israel b'ix
yaji kxol kye aj nya'tx tijajil Israel.
17 Komo te tpakb'alil nyolin titza'
te Qtata Dios nk'ulun tzan jkaj saq
tuj twitz, b'ix n'el qniky' te nini oj
tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j tetz b'ix tzan
tkaj wit'let jk'u'j ti'j, ikx tz'ib'ankaj tuj
Tu'jal Qtata Dios ikxjani: "Te aj oje

* **1:5** Ax: qetza. * **1:13** Kya 19:21 † **1:13** Atqet te tmankb'il part te toxlajuji' taqan nkaj iktza' tb'ay part te tkajlajuji' taqan. * **1:17** Hab 2:4; Fil 3:9

tz'el in xhchoj owanq'iyon tzan tpaj wit'lik tk'u'j [ti'j Qtata Dios].”*

Kye Xjal K'on Kygan Okslan Anke N'ok Kyen Kyaqil Aj Nqet Tk'ulu' Te Qtata Dios

18 Qetz n'ok qen, te Qtata Dios aj atjax tuj ka'j ntzaj tq'oj kyi'j kyaqil kye xjal aj k'onti'l nkyexjanin te tetz b'ix tidi'chq nya'tx galan nkyk'ulu' tzan k'on tok e'e' te b'an'ax.
19 Komo te aj b'a'n tzan tel qniky' ti'j te Qtata Dios oje tz'ok kyen kxol, komo axk te Qtata Dios oje tzaj tyek'u' kyetz.
20 Komo atx tkajlen k'ulu' te twitz tx'o'tx', te aj k'onti'l nxik qen titza' te Qtata Dios, b'a'n tzan tel qniky' ti'j tzan tpaj kyaqil te tk'ulb'en aj b'a'n tzan txik qen. Kyaqil tk'ulb'en telponx te tajwalil nlay mankun b'ix a'ox tetz Dios; astilji nlay b'antik tzan txik kyq'uma' ch'inwt tzan kykolon kyib'.
21 Komo kye xjal kyeb'enky tuq ikxji ti'j te Qtata Dios, per k'onti'l oqet kyjiq'b'a' iktza' Qtata Dios, b'ix k'onti'l oxik ksi' pixon tetz. B'ix tzan tpaj nini te kywi' k'onti'l n'oken tzan kyb'isun galan, b'ix tuj kyanim k'onti'l owel kyniky' ch'inwt, b'ix qlolj tuj kywitz.
22 Nkyq'uma' tuq b'an list-e' per oje tz'ok te kywi' b'an tont.
23 B'ix okaj ksi' tzan kyna'on te Qtata Dios aj mas b'an tb'anil twitz kyaqil b'ix itz'oj te jun-ele'x, b'ix ojaw kky'ixpu' tzan kyna'on titzb'alil xjal aj nkyeponaj, b'ix titzb'alil pich' b'ix tidi'chq txkup kaj kyoq b'ix txkup aj cha nkyexik jilin twitz tx'o'tx'.
24 Ntons astilji te Qtata Dios ekaj tkola' tzan kyk'ulun ti'chq nya'tx galan aj n'el tgani' te kyanim, tzan tel kyin kky'exawx, ti'chq nya'tx galan nkyk'ulu' kyib'kyib'x tuky'i kchi'jel.
25 Ojaw kky'ixpu' te b'an'ax ti'j te Qtata Dios tuky'i te aj nya'tx b'an'ax, b'ix oqet kyna'o', oqet kyoksla' te aj cha k'ulume'; k'onti'l oqet kyoksla' te Tz'aqol, per a te Tz'aqol te aj jiq'b'a' te jun-ele'x. ¡Ikxjikixi'!
26 Ntons tzan tpaj kyaqil ntzani, te Qtata Dios ekaj tkola' tzan kxik tuj kyaqil aj eq'b'il kky'exaw. Kye xuj k'onti'l nqet kyen kyib' tuky'i jun ichan sinoke xuj tuky'i xuj.
27 Ax kye ichan ojaw kky'ixpu' titza' tuq kykajlen si' tzan tqet kyen kyib' tuky'i jun xuj, ojakul kygan tzan kyk'ulun ti'chq eq'b'il ky'exawil, oqet kyen kyib' ichan tuky'i ichan b'ix ikxji owok kyen xhcho'nal tzan tpaj kyk'ulb'en nya'tx galan.
28 Komo k'onti'l oqet tuj kywitz tzan tqet kyjiq'b'a' Qtata Dios, yaji tetz ekaj tsi' tzan kyb'isun jun kynab'l b'an k'onti'l token tzan kyk'ulun tidi'chq nya'tx galan.
29 Kyetz ma'tx kyk'uluj tidi'chq nya'tx galan kxol: pur k'ajajb'ilj tuj kyanim, ax n'el kyq'ajab' ti'j te aj at te junky, nkyetzeqtik tzan kyk'ulun nya'tx galan, cha kyq'ojinqet tzan tpaj aj at te junky, nkyekansan txq'anky, cha kywulunqet, nqet kyeq'i' junky, list-e' tzan kyk'ulun nya'tx galan, chimol yole',
30 nkyeyolin nya'tx galan ti'j junky, n'ok kyq'oji' Qtata Dios, n'ok kywulk'a' junky, nqet kchalani' kyib', nqet kyjiq'b'a' kyib', cha kxkonolinqet titza' tzan kyk'ulun nya'tx galan, k'onti'l nkye'okslan kytat,
31 kuch-e', k'onti'l nkyek'ulun iktza' aj ojetq kyyolij, k'onti'l nqet kygani' ab'lkyetz, k'onti'l nlo'et kyk'u'j ti'j junky.
32 Kyetz kyeb'en te Qtata Dios okaj tq'uma' tzan kynaj kye aj nkyek'ulun te ja ntzani, per kyetz nkyk'ulu' kyaqil ja ntzani b'ix nkyechalaj oj kyk'ulun kye txq'anky iktza' kyetz nkyk'ulu'.

2

Te Qtata Dios At Tkawb'il Tuj Tq'ab', Astilji Tuj Twitz Tetz K'onti'l Jun Mas Tb'anil Twitz Junky

1 Astilji nlay b'antik tzan txik aq'uma' ch'inwt tzan akolet yatz nkesey ab'l a'ich tzi, yatz aj nchpoqon

* **2:1** Mat 7:1; Luks 6:37

kye txq'anky. Yatz aj nchyolin ikxji,
awib'x nxik apoqo' tzan tpaj ax yatz
n'ak'ulu' ikxji.*
2 Qeb'enky te Qtata Dios tuky'i
tkawb'il tuj tq'ab' nkyexik tpoqo'
kye aj nkyek'ulun kyaqil aj nya'tx
galanni.
3 Yatz aj nchpoqon kye txq'anky
b'ix ax n'ak'ulu' ikxji, ¿ti'tzun yatz tuj
anab'l ochkoletel tuj tq'ab' Qtata Dios
oj tul te jwisy?
4 ¿N'el awik'o' pe' titza' te Qtata
Dios galan nab'lin awuky'i'l b'ix
nim tpasens b'ix k'onti'l nxik tsi'
xhcho'nal awi'j luwew? ¿N'el aniky'
pe' te tume'l b'an galan titza' nab'lin
te Qtata Dios aj nk'ulun tzan tjaw
aky'ixpu' anab'lin b'ix nya'tx tzan
tqet ayajla' titza' tetz nab'lin?
5 Per tzan tpaj b'an tz'ak a'ich
b'ix tuj awanim k'on agan tzan tjaw
aky'ixpu' anab'lin, b'ajq'ij mas njaw
ach'uqi' tq'oj Qtata Dios awajsik, b'ix
otzajel awajsik tuj te jwisy oj tok en
te tq'oj Qtata Dios kyi'j kye aj nya'tx
galan b'ix oj kyk'amon kyaqil xjal ik-
tza'x te kyk'ulb'en.
6 Tetz otzajel tsi' te junjun iktza'x
ma'tx kyk'uluj.*
7 Kye aj k'onti'l nkaj ksi' tzan
kyk'ulun galan tzan tpaj kygan tzan
kyten tuj ka'j tuky'i Qtata Dios b'ix
tzan kyqet jiq'b'a' b'ix tzan kyanq'in
tuky'i'l te jun-ele'x, ntons te Qtat oxe'l
tsi' jun kyanq'in te jun-ele'x.
8 Yatzun kye aj nqet kyjiq'b'a' kyib'
b'ix k'onti'l nqet kyoksla' te b'an'ax,
sinoke cha nqet kyoksla' te aj nya'tx
galan, ntons te Qtata Dios otzajel tq'oj
b'an jwert kyi'j.
9 Ntons kyaqil xjal aj cha
kyk'ulunqet nya'tx galan, otzajel si'
nim xhcho'nal kyajsik b'ix jun b'is;
tb'ay kyi'j kye aj tijajil Israel b'ix yaji
kyi'j kye aj nya'tx tijajil Israel.
10 Yatzun kye aj nkyek'ulun galan,
okyepoyon tuj ka'j tuky'i te Qtata
Dios b'ix okyeqtel jiq'b'a' b'ix oqtel
xhchewsa' kyk'u'j; tb'ay kye aj tijajil
Israel b'ix yaji kye aj nya'tx tijajil Is-
rael.
11 Komo tuj twitz te Qtata Dios
k'onti'l jun mas tb'anil twitz junky.*
12 Komo kyaqil kye [aj nya'tx tijajil
Israel] aj nkyejoyon choj b'ix k'onti'l
kyeb'en te Tkawb'il Qtata Dios, kyetz
ax okyekamel, per nya'tx tzan tpaj
te Kawb'il. Per kyaqil kye [aj tijajil
Israel] aj nkyejoyon choj b'ix kyeb'en
te Kawb'il, kyetz okyexe'l poqo' tzan
te Kawb'il.
13 Komo kye aj galan tuj twitz Qtata
Dios nya'tx a'e' aj cha n'ok kcha'o'
tuky'i kxkyin te Tkawb'il sinoke kye
aj nkyek'ulun iktza' tgan te Kawb'il,
a'e' kyetz kye aj owelal in kchoj.
14 Komo kye aj nya'tx tijajil Israel,
anke k'onti'l te Tkawb'il Qtata Dios
kyuky'i'l, cha'oj kyk'ulun galan iktza'
nyolin tuj te Kawb'il, ikxji a'e'xk kyetz
nkyna'o' tuj kyanim alkyetz te galan
iktza' tgan te Kawb'il.
15 Ikxji tuky'i kyk'ulb'en nqet
kyyek'u' te aj tgan te Kawb'il aj oje kaj
si' tuj kyanim, b'ix ikxji te aj oje kaj si'
tuj kyanim atqet nyolin nya'tx galan
kyi'j b'ix atqet nyolin galan kyi'j.
16 B'ix tuj te jwisy, kyaqil te aj
k'onti'l nxik qen aj nkyk'ulu' kye
xjal, te Qtata Dios oxe'l tq'uma' galan
qa nya'txji tzan tpaj te Jesukrist aj
q'umal kyil kye xjal. Te ja ntzani
ntumela' tuky'i te tpakb'alil aj nxik
npakb'a'.

Te Aj B'an B'an'ax Tijajil Israel Jun Aj N'okslan Tuj Tanim

17 Ntons qa yatz a'ich aj tijajil Is-
rael, b'ix qa yatz wit'lik ak'u'j ti'j
te Tkawb'il Qtata Dios, b'ix qa nqet
ajiq'b'a' awib' tzan tpaj te Qtata Dios
ok'ulun jun galan awi'j oqtxi',
18 b'ix qa aweb'en tidi' tetz tgan b'ix
qa oje tz'el aniky' ti'j te Tkawb'il tzan
tel ajoyo' alkyetz te mas tb'anil,
19 b'ix qa yatz tuj anab'l b'a'n tzan
txik aq'uma' tume'l kyb'ey kye aj
mina' tel kyniky' tzan tpaj qlolj tuj
kywitz,
20 b'ix qa nxik axnaq'tza' ti'j te Qtata
Dios kye aj mina' tox tuj kywi', b'ix

* **2:6** Sal 62:12 * **2:11** Deu 10:17

qa b'a'n tzan txik axnaq'tza' kye aj man tal, b'ix komo at te Tkawb'il Qtata Dios awuky'i'l aj pur tume'l b'ix b'an'ax,

21 ntons yatz aj nkyexik axnaq'tza' txq'anky, ¿k'onti'l petzun nqet axnaq'tza' awib'x tb'aya'? Yatz aj nchpakb'an tzan k'on qelq'an, ¿tzun pe' nxhch'elq'an?

22 Yatz aj nchq'uman tzan k'on jk'ajajin, ¿tzun pe' nchk'ajajin? Yatz aj nchq'uman k'onti'l token kye titzb'alil aj ntzaj kyna'o' kye xjal, ¿tzun pe' nkye'ex awelq'a' ja' ntzaj kyna'o' nini?

23 Yatz aj nqet ajiq'b'a' awib' tzan tpaj te Tkawb'il Qtata Dios tuj aq'ab', ¿tzun pe' n'el awin tky'exaw Qtata Dios tzan tpaj k'onti'l nqet awoksla' titza' ntq'uma' te Tkawb'il?

24 Iktza'x tz'ib'ankaj tuj te Tu'jal Dios oqtxi' ikxjani: "Kye aj nya'tx tijajil Israel nkyeyolin b'an nya'tx galan ti'j Qtata Dios tzan epaj etetz aj tijajil Israel a'ix."*

25 Te qechalul [ti'j qchi'jel iktza' nyolin te Kawb'il], tetzji jun galan a'ox qa nqet qoksla' kyaqil iktza' tgan te Tkawb'il Qtata Dios. Per qa k'onti'l nqet qoksla' [kyaqil] iktza' te Kawb'il tgan, ntons te qechalul chagan.

26 Qa jun xjal aj k'onti'l atok techalul ntk'ulu'-wit iktza' ntq'uma' te Kawb'il, ¿nya'tx petzun tetz iktza' at techalul?

27 Ikxji etetz aj at te Kawb'il etuky'i'l b'ix atok etechalul, etetz okxe'l-tal poqo' tzan kye aj k'onti'l kyechalul tzan tpaj kyetz nkyk'ulu' iktza' tgan te Kawb'il b'ix etetz k'onti'l.

28 Komo jun xjal aj b'an b'an'ax tijajil Israel nya'tx cha a'ox tzan tpaj iktza' tok e'en naqe jun aj tijajil Israel, b'ix te aj atok techalul nya'tx tijajil Israel cha a'ox tzan tpaj jun techa'l ti'j xhchi'jel;

29 sinoke te jun aj tijajil Israel b'an b'an'ax, a te aj ky'ixpumaj tanim, b'ix tetz "techalul" atok ti'j tanim* tzan tpaj tjawlen ky'expu' tanim tzan te Txew [Dios], nya'tx cha tzan tpaj nk'ulun-wit iktza' nyolin te Kawb'il. Te ja xjal iktza' ntzani nqet jiq'b'a' tzan Qtata Dios, nya'tx cha a'ox tzan xjal.

3

Nijunwt Xjal Nk'ulun Tume'l Tuj Twitz Qtata Dios

1 Ntons ¿tidi' jun tb'anil kye aj tijajil Israel kywitz kye aj nya'tx tijajil Israel? ¿Tidi' token te kyechalul kye aj tijajil Israel?

2 At nim tb'anil b'ix nim token. Tb'ay* tzan tpaj a'e' kyetz kye tb'ay aj ja' oxik tsi' te Qtata Dios te tpakb'alil oqtxi'.

3 Ntons ¿tidi' ojq'uma'tz tzan tpaj junjun k'onti'l oxik kyoksla'? ¿Tzan tpaj k'onti'l e'okslan, ajna'l nlay petzun tk'uluj te Qtata Dios iktza' okaj tq'uma'?

4 ¡Nya'tx! Anke kyaqil xjal la'j-e', per te Qtata Dios jun yolin. Komo nyolin tuj te Tu'jal oqtxi' ikxjani: "Owokel e'elet b'an'ax yatz at akawb'il tuj aq'ab' tzan tpaj aj n'aq'uma', b'ix kye aj okyepoqoyon te yatz nlay b'antik tzan aqet kyitza'."*

5 Ntons, per qa tzan tpaj te jk'ulb'en nya'tx galan n'ok qen mas titza' te Qtata Dios at tkawb'il tuj tq'ab', ntons ¿tidi' ojq'uma'tz? ¿K'onti'l petzun tkawb'il tuj tq'ab' te Qtata Dios oj txik tsi' xhcho'nal kyi'j kye aj nkyek'ulun nya'tx galan? (Ja ntzani iktza'x nkyq'uma' kye xjal.)

6 ¡Nya'tx ikxji! Qa te Qtata Dios k'onti'l-wit tkawb'il tuj tq'ab', ¿titza'tal ob'antel tzan txik tq'uma' qa nya'tx galan aj njk'ulu'?

7 Qanq junjun oxe'l kyq'uma' ikxjani: "Qa tzan tpaj qetz qxmeletz'ul n'ok en mas b'an galan nab'lin te Qtata Dios, ¿tistil qetz oqoxe'l poqo' iktza' jun chimol choj?"

8 ¿Ntons tistil nya'tx mejor tzan jk'ulun te nya'tx galan tzan tok en mas titza' te Qtata Dios b'an galan

* **2:24** Isa 52:5 * **2:29** Deu 10:16; Jer 4:4; Gal 6:14-15; Fil 3:3; Kol 2:11-13 * **3:2** Rom 9:4-5 * **3:4** Sal 51:4

nab'lin? Ate' junjun nqoqet kyyoli' qa qetz nxik qyoli' ikxji. ¡Tzan tpaj nkyeyolin ikxji, nkyajo' tzan kxik si' tuj il!

9 ¿Tidi' ojq'uma'tz? ¿Ti'tzun, mas tb'anil a'o' qetz kywitz kye aj nya'tx tijajil Israel? ¡Nya'tx! Komo ma'tx tz'ok qchan, tijajil Israel qatzun nya'txji, kyaqil xjal akyeqet tuj tq'ab' te choj.

10 Iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios oqtxi' ikxjani: "K'onti'l ate' nijunwt xjal aj k'onti'l xhchoj, ni tansiker ch'i jun-wit.

11 Nijunwt n'ox tuj twi', k'onti'l ab'l njoyon te Qtata Dios.

12 Kyaqil oje tz'el kypawa' kyib' ti'j Qtata Dios, kyaqil k'onti'l kyoken, k'onti'l ni jun-wit aj nk'ulun galan [tuj twitz Qtata Dios], tansiker ch'i jun-wit, ch'inwt.*

13 Te ktzi' iktza' jun tjay anim cha peq'lik, kyetz kyaq' n'oken tzan tqet kyeq'i' xjal, te ktzi' n'oken iktza' stzi' jun kan aj nkansan xjal,*

14 b'ix kyaqil aj n'etz tuj ktzi' cha kyqanb'enqet b'ix cha xtx'u'jetqet kywi'.*

15 Tzan ch'imu's, nqet naj kyok'onsa' junky,

16 ja' nkyeky'ik npon kynajsa' kyaqil b'ix kye xjal nkyekaj ksi' tuj yaj,

17 k'onti'l owok kyotzqila' te tume'l titza' tzan qten galan kyuky'i xjal,*

18 k'onti'l Dios tuj kywitz."*

19 Qeb'enky kyaqil aj nyolin tuj te Tkawb'il Qtata Dios, nyolin kye aj akyeqet tuj tq'ab' te Kawb'il. Ikxji oj txik tq'uma' te Qtata Dios kyil, nlay b'antik tzan kyyolin ch'inwt tzan kykolet b'ix kye kyaqil xjal twitz tx'o'tx' oxe'l tsi' te aj okyajo'tz.

20 Komo nijunwt xjal owelal in xhchoj tuj twitz Qtata Dios tzan tpaj jun tk'ulb'en iktza' aj ntyoli' te Kawb'il, komo te Kawb'il cha a'ox n'oken tzan tel qniky' alkyetz te qchoj.*

A'ox Tzan Tpaj Toklen Wit'let Jk'u'j Ti'j Qtata Dios B'a'n Tzan Qel Galan Tuj Twitz

21 Yatzun ajna'l, tuj junky tume'l ak'a'j te Qtata Dios oje tzaj tyek'u' titza' n'el tin te qchoj, per nya'tx tzan tpaj te Kawb'il, sinoke te Kawb'il oqtxi' oyolin ti'j te ntzani b'ix ax kye yolil tyol oqtxi' okyyolij ti'j.

22 Te Qtata Dios ntk'ulu' tzan tel tin te qchoj cha a'ox tzan tpaj toklen qwit'b'a' jk'u'j ti'j Jesukrist.* Te ja ntzani kye kyaqil kye aj nkye'okslan tzan tpaj kyaqil xjal pareje' tuj twitz Qtata Dios,*

23 komo kyaqil xjal ejoyon choj tuj twitz, astilji nijunwt npon iktza' te Qtata Dios tzan tpaj tetz nim xhchqitz'unal b'ix k'onti'l xhchoj.

24 Qetz n'el in qchoj b'ix nya'tx presis tzan qchojon tzan tel in sinoke tzan tpaj tetz b'an galan nab'lin quky'i'l tzan tpaj te Kristo Jesus okolpin te qetz.

25 Te Qtata Dios okaj tsi' te Jesukrist iktza' te jun present te chojb'il te qchoj te qkyaqil qetz aj n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'j tkamlen aj telen xhchiky'el [twitz krus]; ikxji nqet tyek'u' te Qtat at tkawb'il tuj tq'ab' anke [tb'ay] cha oky'ix-oq te qchoj titza'*

26 tzan tpaj nim tpasens, per yatzun ajna'l nqet tyek'u' at tkawb'il tuj tq'ab' b'ix a tetz te aj n'el in qchoj toklen qwit'b'a' jk'u'j ti'j Jesus.

27 Ntons qa ikxji ¿titza' b'a'n tzan tqet qjiq'b'a' qib'? ¡Nlay b'antik! ¿Tistil nlay b'antik? Tzan tpaj jun jk'ulb'en k'onti'l token tzan tel in qchoj; sinoke te aj n'oken cha a'ox oj tok wit'let jk'u'j [ti'j Jesukrist].

28 Komo n'el qniky' te qchoj n'el in oj tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j tetz b'ix nya'tx tzan tpaj jun jk'ulb'en galan iktza' tgan te Kawb'il.

29 Ntons ¿te Qtata Dios a'ox Dios petzun qi'j qetz aj tijajil Israel? ¿Nya'tx petzun ax Dios kyi'j kye aj

* **3:12** Sal 14:1-3; 53:1-3 * **3:13** Sal 5:9; 140:3 * **3:14** Sal 10:7 * **3:17** Isa 59:8 * **3:18** Sal 36:1
* **3:20** Sal 143:2; Gal 2:16 * **3:22** Gal 2:16 * **3:22** Kol 3:11 * **3:25** Kya 17:30; 2Kor 5:19

nya'tx tijajil Israel? ¡Ax! Te Qtata Dios
tetz ax Dios kyi'j kye aj nya'tx tijajil
Israel.
30 Komo cha jun te Qtata Dios at,
b'ix a tetz n'el in te kchoj kyaqil xjal
cha a'ox tzan tpaj toklen kywit'b'a'
kyk'u'j ti'j, tijajil Israel-e' qatzun
nya'txji.*
31 Ntons ¿k'onti'l petzun token te
Kawb'il tzan tpaj ajna'l cha a'ox a
tgan tzan tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j Je-
sukrist? At token, b'ix nqet qyek'u'
dyakwerd ato' tuky'i te aj ntyoli' te
Kawb'il.

4

Te Abran Owel Galan Tuj Twitz Qtata Dios Tzan Tpaj Tokslb'en

1 Ntons te Abran aj qijajil oqtxi',
¿tidi' otkamb'aj tetz ti'j kyaqil ntzani?
2 Qa te Abran tzan tpaj-wit te
tk'ulb'en owel in xhchoj, qanq b'a'n-
tal tzan tqet tjiq'b'a' tib' kywitz kye
xjal, per nya'tx tuj twitz Qtata Dios.
3 Te Tu'jal Dios nyolin ikxjani: "Te
Abran oxik toksla' [tyol] Qtata Dios,
b'ix tzan tpaj tokslb'en, owel tuj twitz
[te Qtat] ya k'onti'l xhchoj."*
4 [Tuj kywitz kye xjal], qa jun xjal
nk'ulun taq'un junky, te aj twi' tk'u'j
ntk'amo' nya'tx naqe jun oyej sinoke
te chojb'il te tetz.
5 Yatzun jun xjal chimol choj aj
k'onti'l wit'lik tk'u'j ti'j tk'ulb'en tzan
tel in xhchoj sinoke n'okslan ti'j te
Qtata Dios tzan tel in xhchoj, ntons
tetz n'el tuj twitz te Qtat k'onti'l xh-
choj tzan tpaj tokslb'en ti'j.
6 Komo ikxji te Dawid [aj twitzale'
k'ulul mandad oqtxi'] otq'umaj galan
at te xjal aj oje tz'el tuj twitz [te Qtat]
ya k'onti'l xhchoj per nya'tx tzan tpaj
jun tk'ulb'en. [Otq'umaj ikxjani:]
7 "Galanx-alo kye aj oje qet najsa'
te kyk'ulb'en nya'tx galan, b'ix aj nlay
tzaj na'o' kchoj tzan te Qtata Dios.
8 Galanx-alo te xjal aj cha nky'ix-oq
te xhchoj tzan te Qtata Dios."*
9 ¿Te ja galan ntzani a'ox pe' kye
aj atok kyechalul qatzun ax kye aj
k'onti'lji? Ma'tx tz'ok qcha'o' te Abran
owel tuj twitz [te Qtat] ya k'onti'l xh-
choj tzan tpaj toklen wit'let tk'u'j ti'j.
10 ¿Titza' tuq atqet te Abran aj tel
galan tuj twitz Qtata Dios? ¿Ojetq
tuq tz'ok si' techalul ti'j qatzun mina'
tuqji? Owel galan tuj twitz Qtata Dios
aj mina' tuq tok si'let techalul, nya'tx
aj ojetq tuq.*
11 Te techalul* telponx tuq, tetz
owel tuj twitz te Qtat ya k'onti'l xh-
choj tzan tpaj ojetq tz'ok wit'let tk'u'j
ti'j, per aj mina' tuq tok si'let techalul.
Ikxji tetz owok naqe k'wa'lon kyi'j
kye aj nya'tx tijajil Israel aj k'onti'l
atok kyechalul b'ix nkye'okslan, ikxji
tzan kyel tuj twitz [te Qtat] ya k'onti'l
kchoj.
12 B'ix te Abran ax owok naqe
k'wa'lon kyi'j kye aj tijajil Israel aj
atok kyechalul per n'ok kywit'b'a'
kyk'u'j ti'j te Qtata Dios iktza'x te qi-
jajil Abran owok twit'b'a' tk'u'j ti'j aj
mina' tuq tok techalul.
13 Te Qtata Dios oxik tsi' tyol te
Abran b'ix kye kyaqil tijajil, tzan
kyk'amon te twitz tx'o'tx' te jun
kykotz, per nya'tx tzan tpaj-wit
[kyk'ulb'en aj ntyoli'] te Kawb'il,
sinoke tzan tpaj n'el in kchoj toklen
wit'let kyk'u'j ti'j tetz.*
14 Qa cha a'oxwit kye aj nkye'okslan
te Kawb'il kye aj okyek'amoyon te
jun kykotz, ntons chagan-talo tzan
tok wit'let jk'u'j ti'j Qtata Dios b'ix ax
k'onti'l-tal tajb'en kyaqil te aj oje xik
tsi' tyol ti'j.*
15 Komo tzan tpaj [k'onti'l nqet qok-
sla'] te Kawb'il, astilji ntzaj tq'oj te
Qtata Dios [qi'j qetz aj qeb'en tidi'
ntyoli' te Kawb'il], per qa k'onti'l-wit
te Kawb'il ax k'onti'l-tal tidi' qi'j ja'
nqopaltin.
16 Astilji a'ox tzan tpaj toklen wit'let
jk'u'j [ti'j Qtata Dios nqo'el galan
tuj twitz], ikxji tzan tok iktza'xkix

* **3:30** Ax: qa kye aj atok kyechalul qatzun k'onti'lji. * **4:3** Gén 15:6; Sal 106:31; Rom 4:5,11,22; Gal 3:6; Chaw 2:23 * **4:8** Sal 32:1-2; Kya 17:30; Rom 3:25; 2Kor 5:19 * **4:10** Gén 15:6 * **4:11** Gén 17:10 * **4:13** Gal 3:29 * **4:14** Gal 3:18

tetz b'an galan nab'lin quky'i'l anke
k'onti'l nqajo'; ikxji tzan jk'amon
qkyaqil qetz te aj okaj tsi' Qtata Dios
tyol ti'j, nya'tx a'ox kye aj [kygan]
te Kawb'il sinoke ax kye aj wit'lik
kyk'u'j ti'j te Qtat, iktza'x te Abran
aj naqe k'wa'lon qi'j qkyaqil qetz
[toklen wit'let jk'u'j iktza' tetz].*
17 Iktza'x nyolin tuj te Tu'jal Dios
oqtxi' ikxjani: "Oje chkaj nsi' k'wa'lon
kyi'j ky'ila'j amaq'."* Te Qtata Dios
aj okaj tyoli' ntzani, a tetz te aj oxik
oksla' tzan te Abran, b'ix tetz nkyejaw
anq'in kye kamnaq titza', b'ix b'a'n
tzan txik tq'uma' tzan tok jun tidi' aj
k'onti'l at.*
18 Te Abran otokslaj b'ix lo'ik tuq
tk'u'j, anke k'onti'l tuq tidi' qi'j b'a'n
tzan tkaj lo'et tk'u'j ti'jx, per okaj lo'et
tk'u'j tzan tok k'wa'lon kye ky'ila'j
amaq' tzan tpaj ojetq xik tq'uma' te
Qtata Dios tuky'i'l ikxjani: "Okye'okel
[b'an ky'ila'j] awijajil."*
19 B'ix tetz k'onti'l ona'non tanim
tzan tok wit'let tk'u'j [ti'j te aj
otzaj tq'uma' Qtata Dios] konserke
teb'enky tuq tetz xhchi'jel b'an tijky,
komo ojetq tuq jakon oqal (100) aq'b'i
tetz, b'ix te Sar ya nlay b'antikky tuq
tzan talan.*
20 Tetz k'onti'l ona'non tanim ti'j te
aj ojetq tuq tzaj tq'uma' Qtata Dios
tetz, sinoke onimsan tk'u'j tzan tok
twit'b'a' tk'u'j ti'j Qtat b'ix oqet tjiq'b'a'
te Qtat.
21 B'an ntoksla' tuq at nim tajwalil
te Qtata Dios tzan tk'ulun iktza'x
ojetq tzaj tq'uma'.
22 Astilji owel tuj twitz [te Qtat] ya
k'onti'l xhchoj.
23 Aj ntzani te aj oqet tz'ib'a' ti'j:
"Owel galan tuj twitz Qtata Dios."
Ntons, te ja ntzani nya'tx telponx te
jun galan a'ox ti'j tetz
24 sinoke ax te jun galan te qetz
ajna'l. Ax qetz oqo'elal galan tuj twitz
Qtata Dios, qetz aj nqo'okslan ti'j te
aj ojaw anq'in kxol kye kamnaq, te
Qajaw Jesus.
25 Tetz oxik q'apo' tzan tpaj kyaqil
aj jk'ulb'en nya'tx galan, b'ix yaji
ojaw anq'in tzan qten galan tuky'i
Qtata Dios.

5

Galan Ato' Tuky'i Qtata Dios Tzan Tpaj Tkamlen Jesukrist

1 Ntons komo ma'tx tz'el in qchoj
tzan tpaj toklen wit'let jk'u'j ti'j [Je-
sukrist], astilji galan ato' tuky'i te Qtat
tzan tpaj te Qajaw Jesukrist.
2 Komo tzan tpaj toklen wit'let jk'u'j
ti'j, astilji at qoklen ti'j te galan aj
ntzaj tsi' anke k'onti'l nqajo', b'ix ikxji
jwert ato' ti'j nini b'ix b'an nqochalaj
tzan tpaj lo'ik jk'u'j [tzan tok qen]
xhchqitz'unal te Qtata Dios.*
3 B'ix ax nqochalaj oj tok qen twitz
xhcho'nal, komo qeb'enky oj tok
qen twitz xhcho'nal n'ok mas nim
qpasens,
4 b'ix tzan tpaj te qpasens, yaji b'a'n
tzan qipan tidi'chq, b'ix tzan tpaj
b'a'n tzan qipan tidi'chq yaji nkaj lo'et
jk'u'j mas byenech ti'j Qtata Dios,
5 b'ix oj tkaj lo'et jk'u'j ti'j, k'onti'l
nqoqet ky'ixwik, komo te Qtata Dios
oje tzaj tsi' te Txew tuj qanim tzan tok
qen nqoqet tgani'.
6 Qetz k'onti'l nb'antik tuq tzan
jkolonx tuq qib', per yatzun te Je-
sukrist, mer tuj aj or aj b'an presis
tuq, tetz owul b'ix okamik tzan qpaj
qetz aj chimol choj a'o'.
7 Nijunwt ab'l tgan tzan tkamik
tky'ixel junky aj galan xjal, a'ox qa te
aj junkyni jun b'an galan xjal, ikxji
qanq at ab'l dispwest tzan tkamik te
tky'ixel.
8 Yatzun te Qtata Dios oje qet tyek'u'
titza' b'an nqoqet tgani', komo otzaj
tlajo' te Jesukrist tzan tkamik tzan
qpaj, anke qetz tzunx tuq a'o' chimol
choj.
9 Komo ajna'l oje tz'el in qchoj
tzan tpaj tkamlen Jesukrist aj tel
xhchiky'el, tzan tpaj tetz ajna'l b'an
b'an'ax oqokoletel ti'j te xhcho'nal aj

* **4:16** Gal 3:7 * **4:17** Gén 17:5 * **4:17** 1Kor 1:28 * **4:18** Gén 15:5 * **4:19** Gén 17:17 * **5:2** Rom 9:23

otzajel tsi' te Qtata Dios cha'oj tul te jwisy.

10 Komo qetz tb'ay, a'o' tuq tajq'oj Qtata Dios, b'ix yaji okaj galan tuky'i'l tzan tpaj tkamlen te Tk'wa'al, ntons ajna'l tzan tpaj ojaw anq'in junky'el ax oqokoletelkix titza'.

11 Astilji ajna'l nqochalaj tuky'i Qtata Dios tzan tpaj te Qajaw Jesukrist, komo tzan tpaj tetz galan ato' tuky'i te Qtat.

12 Ntons iktza'x te choj owok tzani twitz tx'o'tx' cha tzan jun xjal, b'ix yaji tzan tpaj te choj owok te kamikyj, b'ix ikxji te kamikyj owok kyi'j kyaqil xjal tzan tpaj kyaqil eb'ajjoyon choj.*

13 Aj mina' tuq tkaj si' te Kawb'il, te choj ojetq tuq tz'ok tzani twitz tx'o'tx'; per komo k'onti'l tuq te Kawb'il, astilji k'onti'l tuq jun tidi' aj nyolin tidi' tuq te qchoj.

14 Per anke ikxji tuq, te kamikyj atqet tuq kyajsik kyaqil xjal, atx aj atqet tuq te Adan max aj tul te Moisés [tzan txik tsi' te Kawb'il kyetz], b'ix ax kyajsik kyaqil kye aj k'onti'l ejoyon choj parej iktza' te Adan, b'ix te Adan at tuq tidi' telponx ti'j te [Krist] aj tzul tuq mas yaj.

15 Per te aj nim b'an galan aj ntzaj tsi' te Qtata Dios aj k'onti'l nqajo' k'onti'l owel iktza' te aj nya'tx galan [aj otk'uluj te Adan]. Komo tzan tpaj xhchoj tetz, kyaqil kamnaqe'. Per yatzun tzan tpaj te Qtata Dios b'an galan nab'lin quky'i'l b'ix tzan tpaj te nim b'an galan aj otzaj tsi' cha jkotz tzan tpaj te Jesukrist aj cha jun tuq, te nini owel te jun b'an galan kye ky'ila'j xjal.

16 B'ix te aj b'an galan aj otzaj tsi' cha jkotz, k'onti'l owel iktza' xhchoj te xjal. Komo a'ox tzan tpaj te jun choj aj otk'uluj aj xjalji, kyaqil at kypaj, yatzun tzan tpaj te jun nim b'an galan aj otzaj si' cha jkotz, ajna'l qkyaqil b'a'n tzan tel in te qchoj.

17 Komo tzan tpaj te jun aj ojoyon choj oqtxi', kyaqil xjal eb'ajkaj tuj tq'ab' te kamikyj; per yaji tzan tpaj te Jesukrist, otzajel si' jun qanq'in b'an galan qkyaqil qetz aj njk'amo' te aj nim b'an galan aj k'onti'l nqajo' b'ix otzajel si' cha jkotz tzan jkaj galan tuj twitz te Qtata Dios.

18 Ntons iktza'x tzan tpaj xhchoj te jun xjal owel tzan kxik chimlik kyaqil tzan kxik si' tuj il, ntons yatzun ajna'l te galan aj tk'ulb'en te junky owel tzan tel in qchoj qkyaqil qetz tzan qanq'in [tuky'i'l te jun-ele'x].

19 Komo tzan tpaj k'onti'l oqet toksla' te jun oqtxi', kyaqil xjal chimol choj-e', yatzun ajna'l tzan tpaj tokslb'en [te Jesukrist], ky'ila'j saq-e' tuj twitz Qtata Dios.

20 Te Kawb'il okaj si' tzan [tel qniky'] b'an nim te nya'tx galan aj nqok'ulun, per aj [tel qniky'] b'an nim te nya'tx galan, mas owok en b'an galan nab'lin te Qtata Dios quky'i'l [tzan tqet tnajsa' te qchoj];

21 ikxji iktza'x te choj okaj kyi'j kyaqil xjal tzan kykamik, ax ikxji ajna'l te aj nim b'an galan aj ntzaj tsi' te Qtata Dios ma'tx kaj qi'j tzan tpaj te tume'l [aj n'el tin qchoj] tzan qanq'in te jun-ele'x tzan tpaj Jesukrist aj Qajawil.

6

Te Choj Ya K'onti'l Toklen Qi'j

1 Ntons, ¿tidi' ojq'uma'tz? ¿Qob'ajjoyoyon pe' mas choj tzan tok qen mas te nim b'an galan aj ntzaj tsi' te Qtata Dios?

2 ¡Nlay! Komo qetz ya k'onti'l tidi' qoklen ti'j te choj, iktza' kamnaq a'o' ti'j te choj, b'ix ¿titza' oqo'anq'iyon junky'el tzan qchimon choj?

3 ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en ententz aj qok junx tuky'i Jesukrist aj tjaw si' a' qwi', telponx ax qetz okamik tuky'i'l?

4 Komo aj tjaw si' a' qwi' telponx ax qetz omuqet junx tuky'i'l aj tkamlen, per yaji iktza'x tetz ojaw anq'in kxol kye kamnaq tzan tajwalil* Qtata Dios, ax ikxji qetz b'a'n tzan qb'et tuj jun tume'l ak'a'j.*

5 Komo iktza'x qetz oje tz'ok qmojb'a' qib' junx tuky'i'l tzan tpaj

* **5:12** Gén 3:6 * **6:4** Ax: xhchqitz'unal. * **6:4** Kol 2:12

tkamlen, ax ikxji qetz at jun qanq'in
ak'a'j tzan tpaj tjawlen anq'in.
6 B'ix qetz qeb'enky te tume'l titza'
nqo'anq'in tuq oqtxi' oje ponaj tzan
tpaj tkamlen twitz krus, b'ix ikxji
tzan tponaj te aj tuj qchi'jel njoyon
choj, tzan qanq'in kolpimo' tuj tq'ab'
te choj.
7 Komo jun xjal aj oje kamik, tetz
kolpimaj tuj tq'ab' te choj.
8 Ntons komo qetz oje qokamik
[ti'j te choj] tzan tpaj tkamlen Krist,
astilji nxik qoksla' oqo'anq'iyon junx
tuky'i'l.
9 Qetz qeb'enky te Krist ojaw anq'in
junky'el kxol kye kamnaq, astilji
ya nlay kamikky junky'el, komo te
kamikyj ya k'onti'l toklen ti'j.
10 Komo aj tkamik, tetz okamik ti'j
te choj b'eyx te jun-ele'x; per komo
itz'oj ajna'l, tetz itz'oj [te jun-ele'x]
tzan tanq'in q'apo' tib' te Qtata Dios.
11 Ax ikxji eti'j etetz, ajna'l
pe'ena'on kamnaq a'ix ti'j te choj, b'ix
itz'ojix tzan etanq'in te Qtata Dios
tzan tpaj te Kristo Jesus.
12 Ntons tzan tpaj nini, ya k'onky
etzoqpij tzan tk'ulun mandad te choj
ti'j echi'jel aj nponaj, ikxji tzan k'on
tqet etoksla' te nya'tx galan aj tgan te
echi'jel.
13 B'ix ax k'on kaj eq'apo' te echi'jel
tzan token etitza' tzan ek'ulun te
nya'tx galan, sinoke intkaj eq'apo'
etib' [tuj tq'ab'] te Qtata Dios ik-
tza' xjal aj oje kxjaw anq'in junky'el
kxol kye kamnaq, b'ix intkaj eq'apo'
kyaqil part te echi'jel te Qtata Dios
tzan token te jun tume'l b'an galan.
14 Komo te choj ya k'onti'l toklen
eti'j, komo etetz ajna'l ya k'onti'l
atikxqet tuj tq'ab' te Kawb'il sinoke
tuj tq'ab' te Qtata Dios aj ntzaj tsi'
nim b'an galan etajsik anke k'onti'l
n'etajo'.

A Tgan Tzan Jk'ulun A'ox Te Galan Tzan Tpaj Ya K'onti'l Atoqet Tuj Tq'ab' Te Choj

15 Ntons, ¿tidi' ojq'uma'tz? ¿Oqojoy-
oyon pe' mas choj tzan tpaj te Qtata
Dios b'an galan nab'lin quky'i'l anke
k'onti'l nqajo' b'ix ya k'onti'l aqoqet
tuj tq'ab' te Kawb'il? ¡Nlay!
16 Etetz eteb'enky oj tkaj eq'apo'
etib' tuj tq'ab' junky tzan tqet etoksla',
etetz mosi' a'ix tzan te aj nqet etok-
sla'; ikxji qa mosi' a'ix tzan te choj,
okxkamel, b'ix qa mosi' a'ix tzan te
tume'l, owelal in te echoj.
17 Per pixon te Qtata Dios, anke
etetz oqtxi' atikxqet tuq tuj tq'ab' te
choj, yatzun ajna'l oje qet etoksla'
tuky'i jun tk'u'jlal te xnaq'tzb'ilj aj oje
xik xnaq'tza' etetz.
18 B'ix aj ekolpjik tuj tq'ab' te choj,
okxkaj tuj tq'ab' te tume'l galan.
19 Nkyinyolin ikxjani naqekix
kyeyolin kye xjal, tzan tpaj nya'tx
jwert atix tzan tel eniky'. Oqtxi' etetz
oxik eq'apo' etib' tuj tq'ab' te nya'tx
galan tzan ek'ulun tidi'chq nya'tx
galan, yatzun ajna'l intxik eq'apo'
kyaqil part te echi'jel tuj tq'ab' Qtata
Dios b'ix pe'eb'et tuj tume'l tzan ekaj
pawa' a'ox te Qtata Dios.*
20 Komo aj atikxqet tuq tuj tq'ab'
te choj, k'onti'l tuq nb'antik tzan tqet
ek'ulu' tume'l tzan tpaj nya'tx tuq
kolpimix [tuj tq'ab' te choj].
21 B'ix ¿tidi' tuq jun galan te etetz
tzan tpaj te nini tuj aj tyempji? Komo
kyaqil te aj n'ek'ulu' tuq akix te aj
nkxky'ixwik ti'j ajna'l, b'ix kyaqil nini
n'oken tuq tzan ekamik.
22 Per ajna'l oje kxkolpjik tuj tq'ab'
te choj, b'ix oje xik eq'apo' etib' tuj
tq'ab' te Qtata Dios; astilji nkxk'ulun
galan b'ix pawamix a'ox te Qtata Dios
b'ix ikxji okx'anq'iyon tuky'i'l te jun-
ele'x.
23 Te aj njkamb'a' tzan tpaj te
qchoj, a'ox jun jkamiky; yatzun
te aj njkamb'a' tuky'i Qtata Dios,
jun qanq'in te jun-ele'x [tzan tpaj]
mojb'a' qib' tuky'i Qajaw Kristo Jesus.

7

Oje Qokolpjik Tuj Tq'ab' Te Choj Tzan Jkaj Tuj Tq'ab' Qtata Dios

* **6:19** Rom 6:13

1 Nxik nyoli' etetz waq erman aj
etotzqi' te Kawb'il, ¿k'onti'l petzun
eteb'en qa jun xjal tzunx itz'oj, tzunx
atqet tuj tq'ab' te Kawb'il?
2 Komo jun xuj aj at tichmil, te
Kawb'il nyolin mojb'a' tib' tuky'i tich-
mil man itz'oj te tichmil, per ax ny-
olin qa ma kamik te tichmil yaji te xuj
okolpjel ti'j te tichmil.
3 Yatzun qa te xuj owokel junan
tuky'i junky ichan man itz'oj te tich-
mil, tetz jun k'ajajiyon. Per qa te tich-
mil ma kamik ntons tetz oje kolpjik
ti'j te aj ntyoli' te Kawb'il b'ix b'a'n
tzan tok junan tuky'i junky ichan b'ix
nlay tz'ok q'umlet jun k'ajajiyon.
4 Ax ikxji etetz waq erman [ti'j te
Kawb'il]. Etetz ax oje kxkolpjik tuj
tq'ab' te Kawb'il tzan tpaj tkamlen
te Krist tzan eten te tetz. Tetz ojaw
anq'in kxol kye kamnaq, b'ix astilji
b'a'n tzan etaq'unan te jun galan te
Qtata Dios.
5 Komo oqtxi' tidi'chq nqok'ulun
tuq iktza' tgan te qchi'jel b'ix kyaqil
aj nya'tx galan aj ntyoli' te Kawb'il,
b'ix kyaqil nini cha nqoxik tuq tin tuj
jkamiky.
6 Per ajna'l oje qokolpjik ti'j te
aj ntyoli' te Kawb'il tzan tpaj oje
qokamik ti'j aj nini aj tzyumo' tuq
titza', b'ix ajna'l tzan tqet qoksla' [te
Qtata Dios] tuky'i jun tume'l ak'a'j
tzan te Txew, b'ix ya nya'tx cha a'ox
iktza' aj ntyoli' tuq te Kawb'il oqtxi'.

Tzan Tpaj Aj Ntyoli' Te Kawb'il N'el Qniky' Alkyetz Te Galan B'ix Alkyetz Te Nya'tx Galan

7 Ntons ¿tidi' ojq'uma'tz? ¿Te aj
ntyoli' te Kawb'il jun choj? ¡Nya'tx!
Qa k'onti'l-wit tuq te Kawb'il, wetz
k'onti'l-tal owel nniky' alkyetz te choj.
Komo oj tel jq'ajab' ti'j jun tidi' te
junky, wetz k'onti'l-tal web'en qa choj
nini qa k'onti'l-wit tuq te Kawb'il. Per
n'el nniky' ti'j tzan tpaj te Kawb'il
nyolin ikxjani: "K'on tz'el aq'ajab' ti'j
jun tidi' aj te junky xjal."*
8 Per ya ma tz'ok ncha'o' aj ntyoli' te
Kawb'il alkyetz te choj, yaji wetz mas
owel ngani' te choj, komo k'onti'l-wit
te Kawb'il, ax k'onti'l-tal [owel nniky'
ti'j] te choj.
9 Wetz tb'aya' k'onti'l tuq web'en
tidi' nyolin te Kawb'il [ti'j te choj], per
aj tok ncha'o' titza' nyolin te Kawb'il,
yaji owel nniky' ti'j te choj tuj wanim,
b'ix tzan tpaj nini kamnaqin tuq;
10 ikxji te Kawb'il aj okaj si' [tzan tx-
naq'tzan wetz titza'] tzan wanq'in tuj
tume'l, cha mas inxik tin tuj nkamiky.
11 Komo ya ma tz'ok ncha'o' aj
ntyoli' te Kawb'il alkyetz te choj,
yaji wetz mas owel ngani' te choj,
b'ix ikxji inqet eq'i' tzan nxik in tuj
nkamiky.
12 Ikxji n'ok qen te Kawb'il ch'inwt
nya'tx galan ti'j,* b'ix kyaqil aj nty-
oli' b'an galan b'ix tume'l b'ix ch'inwt
nya'tx galan ti'j.
13 Ntons nini aj te jun galan tuq
te wetz, ¿cha owok pe' tzan nxik
tin tuj nkamiky? ¡Nya'tx! Sinoke
toklen ncha'o' ti'j te tume'l galan, yaji
te nya'tx galan tuj wanim inxik tin
tuj nkamiky, ikxji tzan tok wen te
choj b'an b'an'ax jun nya'tx galan tuj
wanim.
14 Komo qeb'enky te Kawb'il tzaj-
naq tuky'i Qtata Dios [te jun galan]
te qanim, per wetz cha xjal a'in aj
pur nya'tx galan n'el ngani' iktza'
q'apomin tuj tq'ab' te choj.
15 Komo te aj nk'ulu' k'onti'l n'el
nniky' tistil nqet nk'ulu', komo
k'onti'l nqet nk'ulu' te aj ngan tzan
tqet nk'ulu', sinoke nqet nk'ulu' aj
k'on ngan k'ulun.*
16 Ntons komo k'on ngan te aj nqet
nk'ulu', ikxji dyakwerd atin ti'j te aj
ntyoli' te Kawb'il.
17 Ikxji nya'tx a'in wetz te aj
nkyink'ulun te nya'tx galan sinoke a
te choj aj atqex tuj wanim.
18 Wetz web'en tuj nchi'jel ch'inwt
tidi' galan, komo wetz ngan-tal tzan
nk'ulun galan kyaqil per k'onti'l

* **7:7** Exo 20:17; Deu 5:21 * **7:12** Tuj yol grieg, aj ja' nyolin te yol "hagios" ti'j te Kawb'il, te nini ax telponx te Kawb'il okaj si' tzan te Qtata Dios. * **7:15** Gal 5:17

nb'antik witza'.
19 Komo k'onti'l nqet nk'ulu' te
galan aj ngan, sinoke nqet nk'ulu' te
nya'tx galan aj k'on ngan tzan tqet
nk'ulu'.
20 Ntons qa wetz nqet nk'ulu' aj k'on
ngan k'ulun, ntons nya'tx a'in wetz te
aj nqet k'ulun te nya'tx galan sinoke a
te choj aj atqex tuj wanim.
21 Ntons n'ok wen te aj nky'ik wi'j
a te ja ntzani: wetz ngan k'ulun te
galan, per yaji k'onti'l nqet nk'ulu'
sinoke nkyink'ulun te nya'tx galan aj
k'on ngan k'ulun, tzan tpaj te nya'tx
galan aj at tuj wanim.
22 Wetz tuj wanim nkyinchalaj ti'j
te aj tgan te Qtata Dios.
23 Per n'ok wen te nchi'jel k'onti'l
n'el tgani' te aj tgan te Qtata Dios b'ix
te nchi'jel iktza' nq'ojin ti'j te tume'l
aj web'en tuj nwi', b'ix ikxji nkyinkaj
stzyu' tuj tq'ab' te choj aj n'el tgani' te
nchi'jel.
24 ¡Ik'b'ajil nwitz! ¿Ab'l owelal kolon
te wetz ti'j te nchi'jel aj cha nkyinxik
tin tuj nkamiky?
25 Pixon te Qtata Dios tzan tpaj te Je-
sukrist aj Qajawil [b'a'n tzan tkolpin
te wetz]. Ntons, ikxji wetz tuj wanim
q'apo' wib' nqet woksla' aj tgan te
Qtata Dios, per tzan tpaj wetz jun xjal
a'in, te nchi'jel nqet toksla' mas te
choj.

8

Nya'tx K'asb'ena' Qitza' Tzan Jk'ulun Iktza' Tgan Te Qchi'jel

1 Astilji ajna'l k'onti'l tidi' b'a'n tzan
txik poqon te qetz aj mojb'a' qib'
tuky'i Kristo Jesus.
2 Komo te tume'l ti'j te qanq'in [te
jun-ele'x] aj ntzaj tsi' te Txew Dios
tzan tpaj te Kristo Jesus, tzan tpaj te
nini oje qokolpjik tuj tq'ab' te choj
b'ix ti'j te kamikyj.
3 Komo te aj k'onti'l ob'antik tzan
tk'ulun te Kawb'il tzan tpaj nya'tx jw-
ert ato' tzan tpaj te aj n'el tgani' te
qchi'jel, yatzun te Qtata Dios ob'antik
titza'. Tetz otzaj tlajo' te tk'wa'al iktza'
jun xjal tuky'i xhchi'jel [iktza' qetz aj]
at qchoj, b'ix ikxji oky'ik tsi' te qchoj
ti'j tetz, b'ix ikxji aj tkamlen opon
tnajsa' te qchoj.
4 Ikxji tzan tb'antik titza' kyaqil
aj tgan tuq te Kawb'il tzan jk'ulun
qetz, qetz aj k'onti'l nqob'et iktza' n'el
tgani' te qchi'jel sinoke iktza' tgan te
Txew Dios.
5 Komo kye aj nkyeb'et iktza' n'el
tgani' te kchi'jel, kyetz nkyeb'isun
mas ti'j te aj tgan te kchi'jel; yatzun
kye aj nkyeb'et iktza' tgan te Txew
Dios, nkyeb'isun mas ti'j te aj tgan te
Txew Dios.
6 Komo qa nqet qb'isu' ti'j te aj tgan
te qchi'jel, cha nqoxik tin tuj jkamiky;
yatzun qa nqet qb'isu' ti'j te aj tgan
te Txew Dios, nqoxik tin tzan qanq'in
b'ix nchewsan jk'u'j.
7 Komo oj tel qgani' tuj qanim tzan
jk'ulun aj tgan te qchi'jel, qetz nqo'ok
iktza' tajq'oj Qtata Dios tzan tpaj
k'onti'l nqet qoksla' te Tkawb'il, komo
nlaykix b'antik tzan tqet qoksla' [qa
n'el qgani' ikxji].
8 Astilji kye aj nkye'anq'in iktza'
tgan te kchi'jel, kyetz nlay b'antik
tzan kyel galan tuj twitz Qtata Dios.
9 Yatzun etetz k'onti'l nkxb'et iktza'
tgan te echi'jel sinoke nkxb'et iktza'
tgan te Txew Dios, tzan tpaj tetz atqex
tuj etanim. Per qa at ab'l aj k'onti'l
atqex [te Txew Dios, osey]* Txew
Krist, tuj tanim, ntons tetz nya'tx
mojb'a' tib' tuky'i Krist.
10 Per tzan tpaj atqex te Krist tuj
etanim, etetz anke te echi'jel kamnaq
tzan tpaj te choj, yatzun te etanim
itz'oj tzan tpaj te Qtata Dios ntk'ulu'
kyaqil tuj tume'l.
11 B'ix tzan tpaj atqex tuj etanim te
Txew Dios aj otk'uluj tzan tjaw anq'in
te Jesus kxol kye kamnaq, ntons tetz
ax otk'ulu'tz tzan txik tsi' jun tanq'in
te echi'jel tzan tpaj tetz atqex tuj
etanim.
12 Astilji waq erman, qetz nya'tx
k'asb'ena' qitza' tzan jk'ulun iktza'
tgan te qchi'jel.

* **8:9** Aj ja' nyolin "Txew Krist" nyolin axkix ti'j te Txew Dios tzan tpaj a'ox jun te Txew; 1Kor 2:11; 6:17; 12:3,7-9,11; Efe 2:18; 4:4; 1Xhp 1:11.

13 Komo qa etetz nkxb'et iktza'
tgan te echi'jel, okxkamel; yatzun qa
okxb'etel iktza' tgan te Txew Dios,
opoyon enajsa' te nya'tx galan aj tgan
te echi'jel b'ix etetz okx'anq'iyon.
14 Komo kye aj nkyeb'et iktza' tgan
te Txew Dios, kyetz a'e' tk'wa'al Qtata
Dios.
15 Komo te Txew Dios aj ek'amoj
etetz, nya'tx tzan ekaj tuj tq'ab' [te
choj] b'ix nya'tx tzan exob', sinoke
tzan etok tk'wa'al Qtata Dios b'ix ikxji
tzan txik eq'uma' tetz ikxjani: "¡Tat!†
¡Tat!"
16 Axkix te Txew Dios nyolin tuj
qanim qetz a'o' tk'wa'al Qtata Dios.
17 B'ix tzan tpaj tk'wa'al a'o',* ntons
at qoklen tzan qetzan aj okaj tq'uma',
otzajel tsi' qetz junx tuky'i Krist,
b'ix qa b'an'ax n'ok qen twitz xh-
cho'nal junx tuky'i'l, ax junx tuky'i'l
qetz otzajel si' qajwalil iktza' tetz at
tajwalil.
18 B'ix wetz web'en te xhcho'nal aj
n'ok qen twitz ajna'l, k'onti'l npon
ch'inwt iktza' te nim b'an galan aj
owokel qen mas yaj.
19 Komo kyaqil te tk'ulb'en Qtata
Dios n'iyon n'el tq'ajab' tujb'a'n te
Qtat otk'ulu'tz tzan kyok en ab'le' kye
tk'wa'al.
20 Komo kyaqil te tk'ulb'en Qtata
Dios ajna'l k'onti'l n'oken iktza'x ojetq
tuq qet tb'isu', nya'tx tzan tpaj axk-
wit te tk'ulb'en owel tgani' ikxji,
sinoke tzan tpaj ikxji okaj tswa' te
Qtata Dios tzan tkaj iktza'x atqet
ajna'l [max oj tkolpjik].
21 Komo ax kyaqil te tk'ulb'en
okolpjel tuj tq'ab' te kamikyj b'ix ikxji
tzan tok b'an galan kyaqil iktza' qi'j
qetz aj tk'wa'al Qtata Dios a'o'.
22 Qeb'enky te aj nky'ik ti'j kyaqil
te tk'ulb'en Qtata Dios, naqe te
xhcho'nal aj nky'ik ti'j jun xuj aj
ntx'e'qun tzan xhcho'nal ala'mj.
23 B'ix te ntzani nya'tx a'ox ti'j te
tk'ulb'en Qtata Dios sinoke ax qetz
nqotx'e'qun anke te Qtat oje tzaj tsi' te
Txew tuj qanim iktza' te tb'ay twitz ti'j
kyaqil aj otzajel si' qetz. Nqotx'e'qun
tzan tpaj te xhcho'nal aj n'ok qen
tzani twitz tx'o'tx' b'ix lo'ik jk'u'j tzan
jk'amet k'wa'alb'aj a'o' oj stzaj tsi'
Qtata Dios junky qchi'jel ak'a'j.
24 Kolomo' per tzunx lo'ik jk'u'j;
komo qa te aj lo'ik jk'u'j ti'j tzan
jk'amon oje tzaj si' te qetz, ntons
nya'tx presis tzan qiyon tzan tpaj ya
at. Komo jun tidi' aj oje jk'amoj, ¿tistil
tzunx qo'iyoyon ti'j qa oje jk'amoj?
25 Per qa lo'ik jk'u'j tzan jk'amon te
aj mina' tok qen tuky'i qwitz, ntons a
tgan tzan qiyon tuky'i qpasens.
26 Ax te Txew Dios nqo'ok tone'
tzan qten jwert [tzan qiyon tuky'i
qpasens]. Komo qetz k'onti'l qotzqi'
titza' tzan qxnaq'tzan tuj jun tume'l
galan, per te Txew nqet twitz twitz
Qtata Dios qi'j qetz, ntx'e'qun tuky'i
jun yol aj k'onti'l n'oknoj qyol ti'j.
27 B'ix te Qtata Dios teb'en tidi'
atqex tuj kyanim kyaqil xjal, ax
teb'en tidi' ntb'isu' te Txew aj nx-
naq'tzan qi'j qkyaqil qetz aj pawamo'
te Qtata Dios b'ix nxnaq'tzan iktza' te
Qtat tgan.

K'onti'l Jun Tidi' B'a'n Tzan Qel Tpawa' Ti'j Qtata Dios

28 B'ix qetz qeb'enky qkyaqil qetz aj
nqet qgani' te Qtata Dios, tetz nk'ulun
tzan tok kyaqil tidi'chq te jun galan
te qetz, qetz aj oje qotzaj tuk'le' iktza'
tetz tgan.
29 Komo qeb'enky kye aj e'ok
totzqila' te Qtata Dios atx aj mina'
tuq tb'antik kyaqil twitz tx'o'tx', kyetz
ekaj tsi' tzan kyok iktza'x te Tk'wa'al,
tzan tok tetz te aj mas nim kxol kyaqil
terman.
30 B'ix kye aj ekaj tsi' ikxji, ax etzaj
tuk'le' [tzan kyok iktza'x te Tk'wa'al];
b'ix kye aj etzaj tuk'le', ax otk'uluj
tzan tel in kchoj; b'ix kye aj owel in
kchoj, ax eqet tjiq'b'a'.
31 ¿Tidi' ojq'uma'tz ti'j kyaqil
ntzani? Komo te Qtata Dios n'onen
quky'i'l, ntons ¿ab'l ok'uluyon jun
nya'tx galan qi'j?
32 Te Qtata Dios k'onti'l oqet txk'ayi'
tzan stzaj tlajo' te Tk'wa'al sinoke

† **8:15** "Abba" tuj yol gryeg. * **8:17** Gal 4:5-7

oxik tq'apo' tzan tkamik tzan qpaj qkyaqil qetz. Ntons ¿token nlay tzaj tsi' tidi'chq kyaqil qetz junx tuky'i'l?
33 Ntons ¿ab'l b'a'n tzan qxik tpoqo' qetz aj joyomo' a'o' tzan Qtata Dios? Komo a te Qtata Dios te aj owel in qchoj.
34 B'ix ¿ab'l b'a'n tzan qxik tsi' tuj il? Komo a te Krist te aj okamik [tzan qpaj] b'ix ax ojaw anq'in junky'el b'ix ajna'l atqet tuj tb'anq'ab' Qtata Dios nxnaq'tzan qi'j qetz.
35 B'ix ¿ab'l b'a'n tzan qel tpawa' ti'j te Krist tzan k'on jqet tgani'? ¿Tzan tpaj petzun te xhcho'nal, qatzun tzan tpaj te b'is, qatzun tzan tpaj nqo'ok q'oji' tzan txq'anky xjal, qatzun tzan tpaj wa'ijji, qatzun tzan tpaj k'onti'l jq'anaqji, qatzun tidi'chq nya'tx galan aj oky'el qi'jji, qatzun tzan tpaj te jkamikyji?‡
36 Iktza'x nyolin [tuj Tu'jal Dios] ikxjani: "Tzan apaj yatz n'ok qen twitz jkamiky b'ajq'ij, kye'en tetz a'o' naqe karner aj nkyexik in tuj te kansb'il."*
37 Per anke kyaqil ntzani b'a'n tzan tok qi'j, per qkyaqil qetz nqo'ok b'an jwert tzan tpaj te [Krist] aj oqet ganin te qetz.
38 Astilji wetz b'an sewur atin k'onti'l tidi' b'a'n tzan qel tpawa' ti'j Qtata Dios tzan k'on-wit jqet tgani', ni te jkamiky, ni te qanq'in, ni kye ángel, ni kye malspirit, ni kyaqil aj at ajna'lni, ni aj oky'el mas yaj, ni kye aj at nim kyajwalil,
39 ni te aj nim twa'lkal ni te aj nim txe', b'ix ni ch'inwt aj oqet tk'ulu' Qtata Dios b'a'n tzan qel tpawa' ti'j titza' nqoqet tgani' tetz stzajlen tlajo' te Qajaw Jesukrist aj [kolol qetz].

9

B'a'n Tzan Qok Tk'wa'al Qtata Dios A'ox Oj Tok Wit'let Jk'u'j Ti'j

1 Wetz nkyinyolin te b'an'ax, te Qajaw Jesukrist teb'en k'onti'l nkyinnik'on, b'ix te Txew Dios ntzaj tq'uma' tuj wanim b'an'ax te ntzani:
2 Wetz b'ajq'ij at jun nim b'is nna'o' tuj wanim.
3 A'in-tal wetz aj qanb'enb'aj wajsik b'ix pawa'-tal wib' ti'j Krist kky'ixel kye nxjalil b'ix kye wijajil.
4 Komo kyetz a'e' tijajil Israel, b'ix te Qtata Dios otk'amoj te kyetz iktza' tk'wa'al-e' b'ix oqeten kxol tuky'i nim xhchqitz'unal, oxik tsi' tyol kyetz ti'j [te galan aj otzajel tsi' mas yaj], oxik tsi' Tkawb'il, ekaj tsi' kyetz tzan tqet kyna'o', oxik tsi' tyol [tzan tkolon] te kyetz,
5 a'e' kyetz kyijajil kye aj b'an tb'ay twitzale' qijajil oqtxi', b'ix ax ti'j kyijajil otzaj te Krist, te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' b'ix a tetz te Dios aj at tajwalil ti'j kyaqil. Instzaj na'o'xwit tuj kyaqil tyemp. ¡Intky'ikxwit ikxji!
6 Nya'tx-wit te Qtata Dios k'onti'l otk'uluj iktza'x okaj tyoli' kyuky'i kye qijajil oqtxi'. Komo nya'tx kyaqil kye aj tk'wa'al qijajil Israel [nkyeqet en iktza' b'an b'an'ax] a'e' tijajil,
7 b'ix nya'tx kyaqil kye aj tijajil Abran [nkyeqet en iktza' b'an b'an'ax] k'wa'alb'aj-e'. Komo [te Qtata Dios oxik tq'uma' tetz ikxjani]: "Tzan tpaj te ak'wa'al Isak okyepuquyon awijajil."*
8 Te ntzani telponx nijunwt tk'wa'al Qtata Dios cha tzan tpaj te kyijajil, sinoke kye aj k'wa'alb'aj-e' b'an b'an'ax, a'e' kye aj n'ok kywit'b'a' kyk'u'j ti'j te tyol aj oxik tsi', iktza'x te Abran owok twit'b'a' tk'u'j ti'j.
9 Komo ikxjani oxik tsi' tyol Qtata Dios tuky'i Abran: "Oj tpon te q'ij aj b'isu' witza', kyin'ul, b'ix te Sar owitz'jel jun tal."*
10 Ntons, ax nya'tx a'ox nini, sinoke ax oky'ik ikxji kyuky'i kye tal te Rebek, kye aj tk'wa'al qijajil Isak oqtxi'.
11 Komo mina' tuq kyitz'jik kye k'wa'l, b'ix mina' tuq tqet kyk'ulu' ch'inwt qa galan qatzun nya'txji, b'ix tzan tky'ik kyaqil iktza'x tgan te Qtata Dios aj n'el tjoyo' iktza'x tetz tgan, b'ix nya'tx tzan tpaj jun jk'ulb'en galan

‡ **8:35** Ax: qatzun tzan tpaj machit te q'ojb'il. * **8:36** Sal 44:22 * **9:7** Gén 21:12 * **9:9** Gén 18:10

sinoke tzan tpaj ikxji tetz tgan,
12 [astilji te Qtata Dios] oxik tq'uma' te Rebek ikxjani: “Te itzikj oqtel mosi' tzan te itz'inj.”*
13 Ntons ikxji, owel iktza'x tz'ib'ankaj tuq [tuj Tu'jal Dios] aj ja' nyolin ikxjani: “Owel njoyo'* te Jacob b'ix te Sawu owel wik'o'.”*
14 Ntons ¿tidi' telponx ntzani? ¿B'a'n petzun tzan txik jq'uma' te Qtata Dios nya'tx tume'l nk'ulun? ¡Nlay!
15 Komo te Qtata Dios oxik tyoli' te Moisés ikxjani: “Owokel wone' ab'l aj wetz ngan tzan wonen tuky'i'l,† b'ix owokel lo'et nk'u'j ti'j ab'l aj wetz ngan tzan tok lo'et nk'u'j ti'j.”*
16 Astilji te aj nk'ulun te Qtata Dios nya'tx tzan tpaj-wit qetz qgan ikxji, b'ix nya'tx tzan tpaj-wit jun jk'ulb'en, sinoke a tetz e'el tetz titza' n'ok lo'et tk'u'j qi'j.
17 Komo te Tu'jal Dios ax nyolin aj ja' oxik tq'uma' te Qtata Dios tuky'i Faraón ikxjani: “Wetz ochkaj nsi' tzan ak'ulun mandad tzan tqet nyek'u' wajwalil awi'j, b'ix ikxji tzan txik pakb'a' te tpakb'alil wi'j wetz tuj kyaqil twitz tx'o'tx'.”*
18 Ntons ikxji [n'el qniky'], te Qtata Dios n'ok lo'et tk'u'j ti'j ab'l aj tetz tgan, b'ix nk'ulun tzan k'on tokslan ab'l aj tetz tgan.‡
19 Ntons qanq jun te etetz otzajel tq'uma' ikxjani: “Qa ikxji, ntons ¿tistil te Qtata Dios n'el tuj twitz qa at qpaj? Komo nijunwt ab'l b'a'n tzan tel tik'o' te aj tgan te Qtata Dios.”
20 ¡Yatz aj cha xjal a'ich! ¿Ab'l yatz a'ich tuj anab'l tzan ajaw kaw tuky'i Qtata Dios? Ti'tzun, ob'antel tzan txik tq'uma' jun uky'il tuky'i te aj tz'aqol tetz: «¿Tistil ma kyinqet ak'ulu' iktza' ntzani?»*
21 ¿K'onti'l petzun tajwalil te jun tz'aqol tzan tk'ulun tuky'i te tx'o'tx' jun uky'il tzan token te jun galan, b'ix junky tzan token te jun nya'tx galan?
22 Komo te Qtata Dios b'a'n tzan tq'ojin ti'j ab'l aj tetz tgan b'ix b'a'n tzan tqet tyek'u' tajwalil ti'j ab'l aj tetz tgan, b'ix a tetz e'el tetz qa at nim tpasens kyi'j kye aj presis tzan kypon tnajsa',
23 b'ix [a tetz e'el tetz qa tgan] tzan tqet tyek'u' titza' tetz b'an galan nab'lin kyi'j kye aj n'ok lo'et tk'u'j kyi'j, a'e' aj eqet tk'ulu' tzan tok kyen xhchqitz'unal,*
24 aj a'o' qetz aj uk'lemo' kxol kye aj tijajil Israel b'ix kxol kye aj nya'tx tijajil Israel.
25 Iktza'x nyolin tuj [Tu'jal Dios] aj oqet stz'ib'a' Oseas [oqtxi'] ikxjani: “Kye aj nya'tx tuq nk'wa'ale', okyetzajel wuk'le' tzan kyok nk'wa'al, b'ix kye aj nya'tx tuq ganime' witza', okyeqtel ngani'.*
26 B'ix aj ja' oxik q'umlet etetz nya'tx a'ix nxjalil, ntons axkix tzi oxe'l q'umlet etetz a'ix tk'wa'al Qtata Dios, te Qtata Dios aj itz'oj.”*
27 Per kyi'j kye aj tijajil Israel, te Chay okaj tq'uma' ikxjani:* “Anke kye aj tijajil Israel b'an ky'ila'j naqe sanik,§ cha txq'an okyekajel, cha txq'an okyekoletel.
28 Komo te Qajawil otk'ulu'tz te ja ntzani twitz tx'o'tx', per b'eyx omankuyon kyaqil b'ix nlay qna'oj oky'el luwew.”
29 Iktza' oqet stz'ib'a' te Chay oqtxi' ikxjani: “Qa te Qajawil k'onti'l-wit okaj tsi' jun qijajil, ntons oponaj-talo qetz iktza' kye xjal aj Sodom b'ix Gomor.”*

Qa Tijajil Israel A'o' Qa Nya'txji, B'a'n Tzan Jkolet A'ox Tzan Tpaj Toklen Qwit'b'a' Jk'u'j Ti'j Krist

30 Ntons ¿tidi' ojq'uma'tz? Kye aj nya'tx tijajil Israel aj k'onti'l tuq nkyejoyon te tume'l titza' tzan tel in kchoj, kyetz owel in kchoj tzan tpaj toklen wit'let kyk'u'j ti'j [Krist].

* **9:12** Gén 25:23 * **9:13** Ax: oqet ngani' te Jacob. * **9:13** Mal 1:2-3 † **9:15** Ax: oqtel ngani' aj wetz ngan tzan tel ngani'. * **9:15** Exo 33:19 * **9:17** Exo 9:16 ‡ **9:18** Ax: b'ix n'ok tsi' jun tanim b'an kaw ab'l aj tetz tgan. * **9:20** Isa 45:9 * **9:23** Rom 5:2 * **9:25** Os 2:23 * **9:26** Os 1:10 * **9:27** Gén 15:5; 22:17; 26:4; Isa 10:22-23 § **9:27** Ax: naqe aren. * **9:29** Isa 1:9

31 Yatzun kye aj tijajil Israel aj kygan tuq tzan tel in kchoj tzan tpaj tqetlen kyoksla' te Kawb'il, kyetz k'onti'l owel in kchoj.
32 ¿Tistil? Tzan tpaj k'onti'l owok kywit'b'a' kyk'u'j ti'j sinoke cha wit'lik tuq kyk'u'j ti'j te kyk'ulb'en. Ikxji [te Jesus iktza'] jun ab'j b'ix kyetz eb'ajjaw tz'aqik ti'j.
33 Iktza'x tz'ib'ankaj [tuj te Tu'jal Dios] ikxjani: "Ajna'l nqet nsi' tuj Sión [jun xjal iktza'] jun ab'j b'ix okyejawel jilan ti'j b'ix otzajel kyq'oj ti'j; yatzun ab'l aj owokslayon ti'j, tetz nlay tz'el in tky'exaw."*

10

1 Ntons waq erman, wetz nkyinxnaq'tzan tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i Qtata Dios kyi'j kye aj tijajil Israel, ngan-talo tuky'i jun tk'u'jlal tzan kykolet kkyaqil kyetz.
2 Wetz web'en, kyetz tuj kynab'l tuky'i jun tk'u'jlal nkye'okslan ti'j Qtata Dios, per web'en kyetz nya'tx tuky'i jun kynab'l b'an tume'l.
3 Komo k'on kygan tuq tzan kyk'amon te tume'l titza' te Qtata Dios n'el tin qchoj, sinoke nkyek'ulun jun tume'l aj kyganx, ikxji k'onti'l nqet kyoksla' te tume'l iktza' te Qtat tgan.
4 Komo iktza' nyolin te Kawb'il, a te Krist oje k'ulun tetz, astilji kyaqil kye aj okye'okslayon ti'j okye'elal galan tuj twitz Qtata Dios.
5 Komo te Moisés oqet stz'ib'a' [oqtxi'] te tume'l titza' n'el in te qchoj iktza' nyolin te Kawb'il, oqet stz'ib'a' ikxjani: "Te xjal aj oqtel tk'ulu' kyaqil iktza' nyolin te Kawb'il, ikxji owanq'iyon."*
6 Per ti'j te tume'l titza' n'el in qchoj tzan tpaj wit'lik jk'u'j ti'j Krist, b'a'n tzan txik q'uma' ikxjani: "K'on yolin qanim ab'l ojawex tuj ka'j" (tzan tqetz tin te Krist [tzani twitz tx'o'tx']),
7 b'ix ax [k'onti'l tzan tyolin qanim] "ab'l oqtex tjaq' tx'o'tx'" (tzan tjatz tin te Krist kxol kye kamnaq).*
8 Per ¿tidi' nyolin te tume'l? "Te tyol Qtata Dios atqet qaynin awi'j, tuj atzi' b'ix tuj awanim." Ntons aj ntzani te tpakb'alil aj nxik qpakb'a'na, te tpakb'alil tzan tok wit'let jk'u'j ti'j [Krist].
9 Qa qetz oxe'l jq'uma'* tuky'i qtzi' qa a te Jesus Qajawil, b'ix qa oxe'l qoksla' tuj qanim tuky'i jun tk'u'jlal qa te Qtata Dios otk'uluj tzan tjaw anq'in junky'el kxol kye kamnaq, ntons oqokoletel.
10 Komo tuj qanim nqo'okslan tzan tel in qchoj, b'ix tuky'i qtzi' nxik jq'uma' te [aj nqoksla'] tzan jkolet.
11 Komo tuj te Tu'jal Dios nyolin ikxjani: "Ab'l aj owokslayon ti'j, tetz nlay tz'el in tky'exaw."*
12 Tuj twitz te Qtata Dios k'onti'l jun mas tb'anil twitz junky kxol kye aj tijajil Israel b'ix kxol kye aj nya'tx tijajil Israel. Komo axkix tetz te Tajaw kyi'j kyaqil xjal b'ix ntzaj tsi' tidi'chq galan kyaqil kye aj nqet kywitz twitz.
13 Komo ikxjani [nyolin tuj te Tu'jal Dios]: "Ab'l aj nqet twitz twitz Qajawil, okoletel."†
14 ¿Per titza' oqtel kywitz twitz Qajawil qa mina' kyokslan ti'j tb'ay? ¿B'ix titza' okye'okslayon ti'j qa mina' tok kcha'o' ti'j? ¿B'ix titza' owokel kcha'o' qa k'onti'l ab'l nxik pakb'an te kyetz?
15 ¿B'ix titza' oxe'l kypakb'a' qa k'onti'l ab'l nxik lajon te kyetz? Iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios oqtxi': "B'an nqochalaj oj kyul kye aj nkyepakb'an te tpakb'alil galan."*
16 Per nya'tx kyaqil xjal oxik kyoksla' te tpakb'alil galan. Iktza'x otq'umaj te Chay oqtxi' [tuj te Tu'jal Qtata Dios] ikxjani: "Tat, nijunwt ma'tx xik toksla' te aj nxik qpakb'a'na."*
17 Ntons [yatzun qetz] n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'j tzan tpaj n'ok qcha'o'; b'ix te aj n'ok qcha'o', a te tpakb'alil ti'j Krist.

* **9:33** Isa 8:14-15; 28:16; 1Kor 1:23; 1Xhp 2:8 * **10:5** Lev 18:5 * **10:7** Deu 30:12-14 * **10:9** Ax: qa ojawetz aq'uma'. * **10:11** Isa 28:16 † **10:13** Ax: kyaqil kye aj okyeq'olb'eyon tb'i Qajaw okyeqtel kolo'; Joel 2:32. * **10:15** Isa 52:7 * **10:16** Isa 53:1

18 Ntons ax qokyi-wit ikxjani:
“¿Mina' petzun tok kcha'o' [kye xjal]
te tpakb'alil?” ¡Oje tz'ok kcha'o'!
[Komo ikxji nyolin tuj te Tu'jal Dios:]
“Tuj kyaqil twitz tx'o'tx' oje xik
pakb'let te tpakb'alil, b'ix kyaqil
ja'chq twitz tx'o'tx' oje tz'ok cha'o' te
aj kyyolb'en.”*
19 Ntons ax qokyi-wit ikxjani:
¿Mina' petzun tel kyniky' kye aj tijajil
Israel? Komo tb'ay, te Moisés oqet
stz'ib'a' [tyol Dios] ikxjani: “Wetz
onk'ulu'tz tzan tel egani' tuj etanim
[tzan etokslan] oj tok eten [titza'
nkyeqet wen] kye aj junky amaq',
b'ix nk'ulu'tz tzan stzaj jun eq'oj tzan
kypaj xjal aj k'onti'l kyotzqi' a'in.”*
20 B'ix ax te Chay oqet stz'ib'a' [tyol
Dios] ikxjani: “Wetz oje kyin'oknoj
tzan kye aj k'onti'l tuq nkyejoyon wi'j,
b'ix oje xik nyek'u' wib' kywitz kye aj
k'onti'l tuq nkyejoyon wi'j.”*
21 Per ax otq'umaj kyi'j kye aj tijajil
Israel ikxjani: “B'ajq'ij nkyetzaj tuq
wuk'le' kye aj k'on kygan okslan, b'ix
k'on kygan tzan tox tuj kywi'.”*

11

Kye Aj Tijajil Israel Okyekoletel Max Oj Kykolet Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

1 Ntons ax qokyi-wit ikxjani: ¿Oje
petzun tz'el tik'o' te Qtata Dios kye aj
tijajil Israel aj joyome' titza'? ¡K'onti'l!
Komo wetz a'in jun aj tijajil Israel,
a'in tijajil Abran aj te b'uch'uj Minch.*
2 Te Qtata Dios k'onti'l e'el tik'o'
kye aj joyome' titza' atx b'an oqtxi'.
¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en etetz tidi' ny-
olin ti'j te Eliys tuj te Tu'jal Dios?
Komo tetz oxik tq'uma' tuky'i Qtata
Dios ikxjani kyi'j kye aj tijajil Israel:
3 “Tat, kye aj yolil ayol yatz oje
kyeqet kansa', b'ix kye tz'e'sb'il oyej
te yatz oje kye qet xitu'; a'ox wetz
nchukel oje kyinkaj, per ajna'l ax
wetz a'in kygan tzan nqet kykansa'.”*
4 Per ¿tidi' owajtz tq'uma' te Qtata
Dios tetz? Owajtz tq'uma' ikxjani:
“Ate'x wuq mil (7000) xjal kolome' te
wetz, kyetz mina' kyqet mejlet twitz
titzb'alil te Baal.”*
5 Ntons ax ikxji ajna'l; ate'x ky'ila'j
[aj tijajil Israel] aj joyome' tzan Qtata
Dios tzan tpaj tetz b'an galan nab'lin.
6 B'ix komo te ntzani cha a'ox tzan
tpaj te Qtata Dios b'an galan nab'lin
anke k'onti'l nqajo', ntons nya'tx tzan
tpaj jun kyk'ulb'en [galan]; per qa cha
tzan tpaj-wit te kyk'ulb'en [galan],
ntons nya'tx-tal cha a'ox tzan tpaj te
Qtata Dios galan nab'lin.
7 Ntons ¿tidi' ojq'uma'tz? Kye aj tija-
jil Israel aj kygan tuq [tzan kyel galan
tuj twitz] Qtata Dios, kyetz k'onti'l
owoknoj kyitza'. Yatzun kye aj joy-
ome' tzan Qtata Dios, kyetz ob'antik
tzan kyel galan tuj twitz, yatzun kye
txq'anky cha e'ok b'an tz'ak.
8 Komo nyolin tuj te Tu'jal Dios
oqtxi' ikxjani: “Te Qtata Dios oxik
tsi' jun kyanim tzan k'on tel kyniky',
oxik tsi' jun kywitz naqe cha k'onti'l
nkye'e', b'ix jun kxkyin iktza' k'onti'l
akye'ok, b'ix tzunx ikxji kyetz tuj ja
tyemp ajna'l.”*
9 Ax te Dawid oqet stz'ib'a' [Tyol
Dios oqtxi'] ikxjani:* “Kyaqilxwit
q'ij aj nkyeq'ijlan tz'okxwit naqe jun
tramp te kyetzx, b'ix tzan kykaj q'a'et
tuj b'ix tzan kyjaw tz'aqik, ikxji tzan
tok kyen twitz xhcho'nal,
10 te kywitz k'onxwit tze'en iktza'
jun moy, b'ix te tzelkyi'j intqetxwit
b'aj yuk'an tzan tpaj toklen kyen nim
xhcho'nal.”
11 Ntons ax qokyi-wit ikxjani:
¿Ti'tzun, ya ma kyeqet tz'aqik, b'eyx
petzun eqet tz'aqik te jun-ele'x?
¡K'onti'l! Sinoke tqetlen kyk'ulu'
nya'tx galan, yaji opon te tpakb'alil
galan kxol kye aj nya'tx tijajil Israel
tzan kykolet, b'ix ikxji kye aj tijajil
Israel owelal kygani' tuj kyanim
[tzan kyokslan].
12 B'ix tzan tpaj te kyk'ulb'en nya'tx

* **10:18** Sal 19:4 * **10:19** Deu 32:21 * **10:20** Isa 65:1 * **10:21** Isa 65:2 * **11:1** Fil 3:5 * **11:3** 1Re 19:10-14 * **11:4** 1Re 19:18 * **11:8** Deu 29:4; Isa 29:10 * **11:9** Sal 69:22-23

galan owel te jun galan kye txq'anky
xjal twitz tx'o'tx', b'ix komo tzan tpaj
k'onti'l e'ok [jun amaq' okslon], ikxji
owel te jun galan kye aj nya'tx tijajil
Israel, ntons qa kyetz oxe'l kyin te
galan junky'el, ntons owelalkix te jun
nim b'an galan [kye kyaqil].
13 Ngan tzan txik nq'uma' etetz
aj nya'tx a'ix tijajil Israel, te Qtata
Dios intzaj tlajo' te tky'ixel Jesus kxol
kye aj nya'tx tijajil Israel, astilji wetz
nkyinyolin nim ti'j waq'un te tetz
14 tzan tel kygani' tuj kyanim kye
nxjalil tzan kykolet junjun te kyetz.
15 Komo qa kye ky'ila'j xjal [aj
nya'tx tijajil Israel] oje kyekaj galan
tuky'i Qtata Dios kyelen ik'o' kye aj
tijajil Israel, ntons owokel mas b'an
tb'anil oj kyk'amet kye aj tijajil Israel
junky'el, owokel mer iktza' jun kam-
naq aj ojawel anq'in junky'el.
16 Komo [kye aj tijajil Israel
pawame' te Qtata Dios] iktza'x te
tb'ay wakaj q'otj* nkaj pawa' te tetz
b'ix ikxji kyaqil te q'otj ax nkaj pawa'
te tetz. B'ix yatzun ti'j jun tze' [aj
telponx ti'j qijajil], tzan tpaj te tlok'
pawa' a'ox te Qtata Dios, ikxji kyaqil
te tq'ab' ax nkaj pawa' te tetz.†
17 B'ix komo iktza'x junjun tq'ab'
te tze' oje tz'el tx'emu' tzan tox lak'o'
junky tq'ab', [aj telponx iktza' eti'j]
etetz iktza' tq'ab' jun wi' olib aj tuj k'ul
olib b'ix ajna'l oje kx'ox junch'i' ti'j te
b'an'ax olib‡ aj ja' ntzaj ek'amo' jun
etanq'in ti'j te tlok'.
18 Ntons k'on qet ejiq'b'a' etib' qa
mas tb'anil etetz a'ix kywitz kye [aj
tijajil Israel] aj iktza' kye tq'ab' olib aj
e'el eq'i'. Qa etetz oqtel ejiq'b'a' etib',
instzaj ena'o' titza' itz'ojix, komo
te tlok' nya'tx itz'oj tzan epaj etetz
sinoke etetz itz'ojix tzan tpaj te tlok'.
19 Qanq etetz eq'uma'tz ikxjani:
"Ye', per kyetz e'etz in iktza' te tq'ab'
olib owetz in, b'ix tzan qox junch'i'
qetza."
20 B'an'ax e'etz in iktza' tq'ab' te tze',
per tzan tpaj k'onti'l e'okslan ti'j Qtata
Dios; b'ix etetz ajna'l oje kx'ox junch'i'
[quky'ila] tzan tpaj owok ewit'b'a'
ek'u'j ti'j Qtata Dios. Astilji k'on qet
ejiq'b'a' etib' sinoke intxik exob'le'
ch'in.
21 Komo qa te Qtata Dios k'onti'l
oqet tnajsa' kchoj kye aj tijajil Is-
rael§ konser kyetz a'e' kye aj joyome',
ntons pyorx-al etetz, ax nlay qet tna-
jsa' echoj [qa k'onti'l nkx'okslan te
tetz].
22 Ntons intok esi' enab'l ti'j ja
ntzani: Te Qtata Dios b'an galan
nab'lin per ax nswan xhcho'nal
[kyi'j kye aj k'onti'l nkye'okslan].
Oxik tswa' xhcho'nal kyi'j kye aj
eqet tz'aqik, per b'an galan nab'lin
etuky'i'l qa nlay kaj esi' tzan etokslan.
Per qa okajel esi' tzan etokslan ntons
ax etetz oxkx'elal tin.
23 B'ix ax kye aj tijajil Israel, qa
kyetz okye'okslayonky, ax kyetz
okye'okex junch'i' junky'el qxol qetz
tzan tpaj te Qtata Dios at nim tajwalil
tzan tk'ulun nini.
24 Ntons, komo etetz [nya'tx a'ix aj
tijajil Israel], a'ix iktza' tq'ab' aj tuj
k'ul olib aj owok lak'o' ti'j te b'an'ax
olib, pyorx kyetz aj tijajil Israel, kyetz
iktza' te b'an b'an'ax tq'ab' te wi'
olib, kyetz b'a'n tzan kyox junch'i'
junky'el.
25 Ntons, tzan k'on tqet ejiq'b'a'
etetz etib' waq erman, wetz ngan
tzan tok echa'o' te aj kwest tzan tel
kyniky' kye xjal ti'j ikxjani: Kye aj
tijajil Israel ajna'l k'onti'l nqet kyok-
sla', per okye'okslayon cha'oj kykolet
kyaqil kye aj nya'tx tijajil Israel [aj

* **11:16** Tuj kastiy telponx iktza' "primicias" per tzani k'onti'l nyolin ti'j jun kyawal sinoke ti'j te tb'ay wakaj q'otj aj nkyek'ulun oj tjaw kyin te kyawal. Tb'ay nxik kyq'apo' tuq jun wakaj q'otj te jun present te Qtata Dios tzan tok en kyaqil te aj njaw kyin q'apo' te Qtat, b'ix yaji, b'a'n tuq tzan token te q'otj kyitza'; Núm 15:17-21. † **11:16** Ax: B'ix qa te tlok'il te tze' pawa' a'ox te Qtata Dios, ax kyaqil tq'ab' pawa' te tetz. Tuj kyyol kyetz, nkyeyolin tuq kyi'j kye tb'ay twitzale' kyijajil oqtxi' ("patriarcas" tuj kastiy) iktza' te tlok'il jun tze', b'ix te kyaqil kyijajil iktza' te jun tze' tuky'i tq'ab' kyaqil. ‡ **11:17** Ax: Qa junjun kye tq'ab' tze' e'el jetz'u' b'ix yatz iktza' jun wi' tolib ku'k oxhch'ok lak'o' kxol b'ix nxik ak'amo' ti'chq galan ti'j te tlok'il. § **11:21** Ax: te tq'ab' tze'.

joyome' tzan Qtata Dios].
26 B'ix yaji okyekoletel kyaqil kye aj
tijajil Israel, iktza'x oqet tz'ib'a' [tuj te
Tu'jal Qtata Dios oqtxi'] ikxjani: "Tzul
te aj okolpiyon kye txjalil, tzajnaq
kxol kye aj tijajil Israel,* owelal tin te
nya'tx galan ti'j kyanim.*
27 Ikxji opoyonkix kyaqil aj nxik
nsi' nyol ti'j kyuky'i'l cha'oj tqet nna-
jsa' te kchoj."*

28 Ntons, ti'j te tpakb'alil galan,
kyetz a'e' tajq'oj Qtata Dios [ajna'l],
tzan tok te jun galan te etetz. Per tzan
tpaj a'e' kyetz kye aj joyome' tb'aya',
tzunx ganime' tzan Qtata Dios tzan
tpaj kye kyijajil oqtxi'.
29 Kyaqil aj ntzaj tsi' Qtata Dios,*
ya k'onti'l n'el tinky, b'ix ax k'onti'l
nkye'aj tlajo' aj ojetq kyetzaj tuk'le'.
30 Ax etetz oqtxi' ax k'onti'l tuq nqet
etoksla' Qtata Dios, per ajna'l te Qtat
oje tz'ok lo'et tk'u'j eti'j tzan kypaj kye
aj tijajil Israel k'onti'l nqet kyoksla'.
31 Ax ikxji owelal kyi'j: Ajna'l kyetz
k'onti'l nqet kyoksla' per cha tzan
tok lo'et tk'u'j Qtata Dios kyi'j iktza'x
owok lo'et tk'u'j eti'j.
32 Ikxji te Qtat ostzoqpij tzan k'on
qokslan tb'ay qkyaqil qetz, b'ix yaji
tzan tok lo'et tk'u'j qi'j qkyaqil.

33 ¡B'an tb'anil te galan aj te Qtata
Dios, b'ix tetz at jun tnab'l b'an tume'l
b'ix n'el tniky' ti'j kyaqil! K'onti'l
n'oknoj qyol tzan txik jq'uma' tume'l
ti'j aj nqet tb'isu', b'ix ni k'onti'l n'el
qniky' ti'j kyaqil titza' nab'lin.
34 ¿Ab'l oje tz'el tniky' ti'j aj ntb'isu'
te Qajaw? ¿Qatzun ab'l oje xik
xnaq'tzan tetz?*
35 ¿Ab'l oje xik tsi' jun tidi' te Qtata
Dios tzan tk'amon tky'ixel te aj oxik
tsi'?
36 Kyaqil aj tidi'chq at, a te Qtata
Dios ntzaj sin tetz; b'ix kyaqil aj at,
tzan tpaj tetz atqet, b'ix tzan token te
tetz. ¡Intqetxwit jiq'b'a' tetz tuj kyaqil
tyemp! Intky'ikxwit ikxji.

12

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, Intkaj Jq'apo' Qib' Tuj Tq'ab' Qtata Dios

1 Ntons wetz ajna'l nqet nwitz
ewitz waq erman, tzan tpaj te Qtata
Dios n'ok lo'et tk'u'j qi'j, intkaj eq'apo'
etib' tuj tq'ab' tuky'i kyaqil echi'jel
naqe jun present te tetz, jun present
aj pawa' a'ox te tetz b'ix aj galan n'el
tuj twitz. Aj ntza'n te tume'l b'an'ax
titza' tzan tqet qna'o' te Qtat.
2 K'on kx'ok iktza' kye xjal aj k'onti'l
nkye'okslan, sinoke intky'ixpjik titza'
nkxb'isun; ikxji tzan tel eniky' tidi'
tgan te Qtata Dios, alkyetz te tb'anil
b'ix galan b'ix tume'l.

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, Injk'ulun Te Qajb'en Kxol Kye Qerman Tuky'i Jun Tk'u'jlal

3 Komo te Qtata Dios oje tzaj
tsi' wajwalil tzan tpaj tetz b'an
galan nab'lin, astilji oxe'l nq'uma' te
ekyaqil etetz tzan k'on eb'isun mas
tlimaqal xjal a'ix kywitz kye txq'anky,
sinoke intqet eb'isu' tuky'i tume'l
iktza'x janik'pon oje tzaj tsi' te Qtata
Dios te junjunchaq te etetz tzan tok
ewit'b'a' ek'u'j ti'j.
4 Komo iktza'x qetz qchi'jel cha jun
xtx'otx'al tib'-oq, per junjunchaq part
tetz at tidi' token, kye junjun part
k'onti'l nkyek'ulun te aj nkyek'ulun
kye txq'anky part.*
5 Ax ikxji qetz a'o'; anke ky'ila'j
qb'et per cha jun-oq a'o' ti'j Krist, b'ix
qkyaqil qetz ato' tzan qonen qxolx
iktza' cha jun-oq tzan qkyaqil.
6 Te Qtata Dios ntzaj tsi' qajb'en te
junjunchaq te qetz b'ix chuktkychaq
qajb'en te junjun b'ix ntzaj tsi' tuj
jun tume'l b'an galan iktza'x tetz
tgan anke k'onti'l nqajo'. Ntons kye
aj at kyajb'en tzan txik kypakb'a'
jun tpakb'alil aj Txew Dios swal
tetz, ntons a tgan tzan kypakb'an
janik'pon wit'likok kyk'u'j ti'j tetz.*

* **11:26** Ax: Sión; b'ix ax nyolin tzani ti'j te Jacob, b'ix kykab'il telponx kyi'j kye aj tijajil Israel. * **11:26** Isa 59:20 * **11:27** Jer 31:33-34 * **11:29** Rom 9:4-5 * **11:34** Isa 40:13 * **12:4** 1Kor 12:12 * **12:6** 1Kor 12:4-11

7 B'ix ax ikxji kyi'j kye aj at kyajb'en
tzan kyonen kxol kye qerman: Inky-
onen najji. B'ix ax kye aj at kyajb'en
tzan kxnaq'tzan: Inkxnaq'tzan najji.
8 B'ix ax kye aj at kyajb'en tzan
kynimsan kyk'u'j txq'anky: Inkynim-
san kyk'u'j txq'anky najji. B'ix ax
kye aj at kyajb'en tzan txik ksi' te
aj npaltin kye txq'anky: Intxik ksi'
nim najji tuky'i jun tk'u'jlal. B'ix ax
kye aj at kyajb'en tzan kxik kyuk'le'
kye txq'anky: Inkyk'ulun najji tuj
jun tume'l galan. B'ix ax kye aj at
kyajb'en tzan tok lo'et kyk'u'j kyi'j
txq'anky: Inkyk'ulun najji tuky'i jun
chalajb'il.

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, Inkyqet Qgani' Kye Txq'anky Tuky'i Jun Tk'u'jlal

9 Intqet egani' etib' exol tuky'i jun
tk'u'jlal, intkaj esi' te aj nya'tx galan
b'ix k'on kaj esi' tzan ek'ulun te aj
galan.
10 Intqet egani' etib' naqe etermanx
etib', intxik esi' luwar te junky eter-
man exolx.
11 Intjaw etin ch'in etib', k'on kx'ok
ky'aj, sinoke sek' etaq'unan te Qtata
Dios tuky'i jun tk'u'jlal.
12 Pe'echalaj tuj etanim tzan tpaj
lo'ik ek'u'j [ti'j Qtata Dios], insten
epasens oj tok eten jun xhcho'nal,
k'on kaj esi' tzan exnaq'tzan.
13 Inkyok etone' kye txq'anky eter-
man ti'j te aj presis te kyetz komo ax
kyetz pawame' te Qtata Dios, b'ix in-
txik esi' kyposad kye aj nkyeq'olb'en
etetz.
14 Inkyqet eky'iwla' kye aj nkx'ok
kyajq'oja', instzaj eqani' jun galan
kyajsik b'ix k'on kxqanb'en.*
15 Pe'echalaj kyuky'i kye aj
nkyechalaj, b'ix pe'etoq' kyuky'i kye
aj nkye'oq'.
16 Pe'eb'et galan exolx, k'on qet
ejiq'b'a' etib' b'ix inkyqet eten galan
kye meb'a' xjal, k'on qet eb'isu' eti'jx
qa b'an list a'ix.*
17 K'on qet eb'isu' tzan ek'ulun jun
nya'tx galan ti'j junky aj nk'ulun
nya'tx galan eti'j. Intok esi' ek'u'j tzan
ek'ulun te tume'l kywitz kyaqil xjal.
18 Qa b'a'n tzan tb'antik etitza', in-
tok esi' ek'u'j tzan eten galan kyuky'i
txq'anky anke atqet nlay b'antik tzan
tpaj kye txq'anky k'on kygan.
19 Etetz aj ganimix witza', k'on
kxjoyon tume'l tzan tel xhchojo' te
junky aj nya'tx galan ma'tx tk'uluj
eti'j, sinoke tzoqpij waq tzan tk'ulun
te Qtata Dios iktza' tetz tgan tuky'i
ja xjalni, komo nyolin te Tu'jal Dios
oqtxi' ikxjani: "A'in wetz nk'ulu'tz
tzan tel xhchojo'" kyi te Qajaw.*
20 B'ix ax qa te jun etajq'oj at wa'ij
ti'j, intxik esi' twe', b'ix qa at sekiy ti'j
intxik esi' tuk'a'; ikxji ek'ulu'tz tzan
tq'aq'wen twitz tzan tky'exaw.*
21 K'on kxqet eq'i' tzan te nya'tx
galan, sinoke intqet ek'ulu' te galan
tzan tpon enajsa' te nya'tx galan.

13

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, Inkyqet Qoksla' Kye K'ulul Mandad

1 Inkyqet qoksla' kye k'ulul man-
dad. Komo k'onti'l jun k'ulul mandad
qa nya'tx Qtata Dios okaj swan tetz,
b'ix kye aj k'ulul mandad ate' ajna'l,
a te Qtata Dios okaj sin kyetz.
2 Ab'l kye aj k'on kygan okslan kye
k'ulul mandad, kyetz k'on kygan ok-
slan te aj okaj tsi' Qtata Dios b'ix kyetz
okyexe'l poqo'.
3 Komo kye k'ulul mandad k'onti'l
akyeqet cha tzan tok kswa' kxob'al
kye aj nkyek'ulun galan, sinoke kye aj
nkyek'ulun nya'tx galan. ¿Egan tzan
eb'et nya'tx tuky'i txob'lal kywitz kye
k'ulul mandad? Ntons pe'ek'ulun
galan b'ix okxtel kyjiq'b'a'.
4 Komo kye k'ulul mandad akyeqet
tuj tq'ab' Qtata Dios tzan kyk'ulun jun
galan te etetz. Per qa kxk'uluyon
nya'tx galan, ntons pe'exob' tzan tpaj
nya'tx chagan akyeqet; komo at kya-
jwalil aj oje tzaj si' tzan Qtata Dios
tzan txik ksi' xhcho'nal kyi'j xjal aj
nkyek'ulun nya'tx galan.

* **12:14** Luks 6:28 * **12:16** Pro 3:7 * **12:19** Deu 32:35 * **12:20** Pro 25:21-22

5 Astilji presis tzan kyqet qoksla'
kye k'ulul mandad, nya'tx a'ox cha
tzan k'on stzaj ksi' xhcho'nal qi'j
sinoke tzan k'on tyolin qanim qi'jx.
6 Astilji etetz nkxchojon te chojenj,
komo kye k'ulul mandad akyeqet tuj
tq'ab' Qtata Dios b'ix a kyaq'unji.
7 Intxik esi' te junjunchaq te aj pre-
sis tzan txik esi' kyetz: Intxik echojo'
kyaqil txakl chojenj te aj npeyun
tetz,* b'ix inkyqet etoksla' kye aj pre-
sis tzan kyqet etoksla', b'ix inkyqet
elima' kye aj presis tzan kyqet elima'.

Tzan Kyqet Qgani' Txq'anky A Te Mas Presis Tzan Qb'et Tuj Tume'l

8 K'on kaj ek'asb'ena' ch'inwt tuky'i
nijunwt, sinoke tzan tqet egani' etib'x
exolx; komo jun aj nkyeqet tgani'
ab'l tetz, tetz nk'ulun iktza' tgan te
Kawb'il.
9 Komo te Kawb'il nyolin ikxjani:
"K'on chk'ajajin,* k'on chkansan,*
k'on xhch'elq'an,* k'on chnik'on,*
k'on tz'el agani' aj nya'tx yatz."*
Kyaqil aj ntzani b'ix kye txq'anky aj
okaj q'uma', b'a'n tzan txik jq'uma'
ikxjani: "Intqet agani' ab'l yatz
iktza'x nqet agani' yatz awib'x."*
10 Ntons oj tqet qgani' ab'l qetz,
k'onti'l nqok'ulun jun nya'tx galan
kyi'j; komo oj kyqet qgani' ab'l qetz,
nqok'ulun iktza' tgan te Kawb'il.

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, Intkaj Jkola' Kyaqil Te Nya'tx Galan

11 Intqet ek'ulu' aj ma'tx xik
nq'uma'ni, per instzaj ena'o' te ja
tyemp aj itz'ojixni, ma'tx pon or tzan
tjaw eteb'e' ch'in ewitz, komo ch'inky
tpon or tzan jkolet, nya'tx iktza' aj
qokslan b'an tb'ay-el.
12 Nqo'anq'in tuj jun tyemp iktza'
ma'tx tz'ex te aq'b'il b'ix ch'inky
qxhk'ate', astilji intkaj jkola' kyaqil
te aj nya'tx galan b'ix intok qsi'
jk'u'j tzan jk'ulun a'ox te galan iktza'
nqob'et chijq'ij naqe jun soldad n'ok
tsi' taq'umb'il tzan tq'ojin ti'j te aj
nya'tx galan.
13 Qob'ajb'et tuj tume'l, naqe oj
qb'et chijq'ij; k'on qob'ajk'ulun pyest
aj ja' kye xjal cha nkyek'ulun pur
nya'tx galan, b'ix k'on qob'ajxhb'ajin
b'ix k'on qob'ajb'et tuj k'ajajb'ilj ni tuj
tidi'chq aj nya'tx galan, b'ix k'on tz'ok
jq'oji' junky b'ix k'on tz'el qgani' aj at
te junky.
14 Qob'ajb'et waq iktza' te Qajaw
Jesukrist nb'et, b'ix k'on xik qsi' lad te
qchi'jel ti'j kyaqil aj nya'tx galan n'el
tgani'.

14

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, A Tgan Tzan K'on Kyqet Qyoli' Kye Qerman

1 Jun qerman aj mina' tok jwert
ti'j titza' nqo'okslan, pe'ek'amon tetz,
per k'on kxwululun tuky'i'l ti'j jun
tidi' aj nya'tx b'an presis.
2 Komo ate' junjun qerman aj kyetz
tuj kynab'l b'a'n tuj twitz Qtata Dios
tzan txik qwa'a' tidi'chq. Per ax ate'
junjunky aj mina' tel kyniky' byenech
ti'j te tume'l titza' nqo'okslan, kyetz
tuj kynab'l nya'tx galan tzan qwa'an
kyaqil, kyetz a'ox ch'i itzaj tb'el kywe'
[tzan tpaj te aj nxik kyoksla'].
3 Ntons, kye aj nkyewa'an kyaqil,
k'onti'l tzan tel kyik'o' kye aj k'onti'l
nkyewa'an kyaqil, b'ix yatzun kye aj
k'onti'l nkyewa'an kyaqil, ax k'onti'l
tzan kyyolin kyi'j kye aj nkyewa'an
kyaqil; komo te Qtata Dios nk'amon
kyetz [ikxtza'x kyetz nkyeb'isun].
4 ¿Komo tidi' awoklen yatz tzan tqet
ayoli' te tmos junky? Galan aj ntk'ulu'
qa nya'txji, per a te tajaw e'el tetz b'ix
te Qajawil b'a'n tzan tonen tuky'i'l
tzan tk'ulun iktza' te aj presis.
5 Ax ate' junjun tuj kynab'l kyetz
junjun q'ij mas xjan twitz junky, b'ix
ax ate' junjunky nkyq'uma' kyaqil q'ij
parej. Junjunchaq a tgan tzan tqet
kyb'isu' aj tume'l nqet tuj kywitz.
6 Ab'l aj n'ok tsi' twi' ti'j jun q'ij,
n'ok tsi' twi' ti'j tzan tqet tjiq'b'a'

* **13:7** Mat 22:21; Mak 12:17; Luks 20:25 * **13:9** Exo 20:14; Deu 5:18 * **13:9** Exo 20:13; Deu 5:17 * **13:9** Exo 20:15; Deu 5:19 * **13:9** Exo 20:16; Deu 5:20 * **13:9** Exo 20:17; Deu 5:21 * **13:9** Lev 19:18

te Qajawil; b'ix ab'l aj b'a'n tzan
twa'an kyaqil, ax nwa'an tzan tqet
tjiq'b'a' te Qajawil tzan tpaj nxik tsi'
pixon te Qtata Dios; b'ix te aj k'onti'l
nwa'an kyaqil, k'onti'l nwa'an tzan
tqet tjiq'b'a' te Qajawil b'ix nxik tsi'
pixon te Qtata Dios.
7 Komo nijunwt jun te qetz
nqo'anq'in cha a'ox te jun galan te
qetzx, b'ix ni te jkamiky nya'tx te
qetzx.
8 Qa itz'ojo', ntons te Qajaw
itz'ojo'; b'ix qa nqokamik, te Qajaw
nqokamik. Ikxji, qa itz'ojo' qatzun
kamnaqo'ji, te Qajaw a'o'.
9 Komo tzan tpaj ntzani te Krist
okamik b'ix ojaw anq'in junky'el,
tzan tok te Kyajawil kye kamnaq b'ix
kye aj itz'oje'.
10 Per yatz, ¿tistil nqet ayoli' awer-
man? ¿Tistil n'el awik'o'? Jun q'ij
qkyaqil qetz oqopoyon twitz Qtata
Dios tzan stzaj tq'uma' qa at qil
qatzun k'onti'lji.*
11 Komo tuj te Tu'jal Dios oqtxi'
nyolin te Qajawil ikxjani: "Iktza'x
b'an'ax itz'ojin, ax b'an'ax iktza' oxe'l
nsi' nyol ikxjani: Kyaqil xjal okye-
qtel mejlet nwitz b'ix kyaqil oxe'l
kyq'uma' wetz a'in Dios."*
12 Astilji qkyaqil qetz twitz Qtata
Dios oxe'l jq'uma' kyaqil tidi'
jk'ulb'en.

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, A Tgan Tzan K'on Jk'ulun Tzan Tqet Tz'aqik Junky Qerman

13 Ntons, astilji ya k'onky qet qy-
oli' junky sinoke intqet qb'isu' tuj
tume'l tzan k'on jk'ulun jun tidi' aj
ona'noyon tanim junky, b'ix k'on
qok'ulun jun tidi' tzan tqet tz'aqik
junky.
14 Wetz web'en b'ix sewur atin,
k'onti'l jun tidi' aj nya'tx galan tzan
tpaj ikxji-wit tkajlen swa'.* A'ox
qa at ab'l nqet tb'isu' ti'j jun tidi'
qa nya'tx galan, ntons tuj twitz tetz
nya'tx galan.
15 Qa tzan tpaj te aj nxik awa'a',
ona'noyon tanim junky awerman,
ntons ikxji k'onti'l nchb'et tuj jun
tume'l tzan tqet agani'. K'on xik
awa'a' jun tidi' aj oqtel tz'aqik junky
awitza', komo ax tzan tpaj te aj awer-
man te Krist okamik.
16 Ntons, k'on chk'ulun ch'inwt
tuky'i jun tume'l nya'tx galan; ikxji
tzan k'on kyyolin txq'anky nya'tx
galan ti'j te aj yatz tuj anab'l jun
galan.*
17 Komo tzan jkaj tuj tq'ab' Qtata
Dios, te nini nya'tx tzan tpaj jun tidi'
aj nxik qwa'a' qatzun aj nxik quk'a'ji,
sinoke tzan qb'et tuj tume'l b'ix tzan
qten galan qxolx b'ix tuky'i jun cha-
lajsb'il tuj qanim tzan te Txew Dios.
18 Te aj n'aq'unan te Krist ikxji, n'el
galan tuj twitz Qtata Dios b'ix ax n'el
galan tuj kywitz kye xjal.

19 Ntons astilji qob'ajk'ulun waq
galan tzan qten galan qxolx b'ix tzan
qten jwert qxolx tuky'i Qtata Dios.
20 K'on ek'uluj tzan tponaj taq'un
te Qtata Dios exol tzan tpaj aj nxik
ewa'a'. B'a'n tzan qwa'an kyaqil,
per nya'tx galan qa tzan tpaj aj nxik
qwa'a' oqtel tz'aqik te jun ab'l qetz.
21 Mejor-tal tzan k'on echo'on
chib'j b'ix tzan k'on etuk'an ta'al
ub tx'amsa' b'ix tzan k'on ek'ulun
ch'inwt aj ok'uluyon tzan tqet tz'aqik
awerman.
22 Te tume'l titza' yatz wit'lik ak'u'j
ti'j Dios, k'on kaj asi'. Galanx-alo te
aj nk'ulun jun tidi' b'ix k'onti'l tidi'
nyolin tanim ti'j.
23 Per te aj [nxik twa'a' jun tidi' b'ix]
nna'non tanim ti'j [qa b'a'n tzan] txik
twa'a', ajixk nxik tpoqo' tib' tzan tpaj
k'onti'l nxik twa'a' iktza' tetz wit'lik
tk'u'j; komo kyaqil aj nqet jk'ulu' qa
nya'tx iktza' wit'lik jk'u'j ntons nqo-
joyon choj.

* **14:10** 2Kor 5:10 * **14:11** Isa 45:23 * **14:14** Gén 1:31; Mak 7:15; Kya 10:15; 1Tim 4:4 * **14:16** Te galan aj b'a'n tuq tzan kyk'ulun, tzoqpime' tzan kywa'an alchaqkyetz kywe'. Te Pa'k oyolin, qa at jun tidi' aj b'a'n tzan jk'ulun tzan tpaj kolpimo' tzan te Krist, te nini nya'tx galan qa tzan tpaj nini te junky qerman oqtel tz'aqik.

15

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, Inqonen Kyuky'i Kye Aj Nya'tx Jwert Ate'

1 Ntons astilji, qetz aj jwert ato' tuky'i Qtata Dios a tgan tzan sten qpasens kyi'j kye aj nya'tx jwert ate', b'ix nya'tx tzan tok qsi' jk'u'jx cha te jun galan te qetzx.

2 Junjunchaq te qetz a tgan tzan tok qsi' jk'u'j tzan jkaj galan kyuky'i txq'anky tuj kyaqil tume'l tzan kyok jwert kyetz.

3 Komo te Krist, tetz k'onti'l owok tsi' tk'u'j cha te jun galan te tetzx, sinoke iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios oqtxi' ikxjani: "Kyaqil te kyyasb'en kye aj nkye'ok yason te yatz, a'in in'el chojon tetz."*

4 Kyaqil te aj oqet tz'ib'let oqtxi', oqet tz'ib'let te jun xnaq'tzb'ilj te qetz tzan k'on tkaj qsi' tzan qokslan b'ix tzan tnimsan jk'u'j tzan tpaj te aj ntyoli' te Tu'jal Dios.

5 Qtata Diosxwit aj ntzaj sin qpasens b'ix nnimsan jk'u'j, tz'onenxwit etuky'i'l tzan etanq'in galan exolx iktza'x te Krist tgan.

6 Ikxji junx ekyaqil, tuky'i jun ewi' oqtel ejiq'b'a' te Qtata Dios aj stat te Qajaw Jesukrist.

7 Ntons pe'ek'amon waq etib'x exolx iktza'x te Krist otk'amoj a'o' tzan tqet jiq'b'a' te Qtata Dios.

8 Nxik nq'uma' etetz, te Krist owul k'ulul jun galan kye aj tijajil Israel* tzan tky'ik kyaqil aj oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j kyuky'i kye qijajil oqtxi', ikxji tzan tqet tyek'u' tetz jun yolin tuky'i aj nkaj tq'uma'.

9 B'ix ax owul tzan tqet kyjiq'b'a' te Qtata Dios kye aj nya'tx tijajil Israel tzan tpaj ax owok lo'et tk'u'j kyi'j kyetz; iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios oqtxi' ikxjani: "Astilji wetz oxe'l npakb'a' te tpakb'alil awi'j kxol kye aj nya'tx tijajil Israel b'ix okyinb'itzayon te yatz kxol kyetz."*

10 Ax nyolin tuj junky part ikxjani: "Etetz aj nya'tx tijajil Israel a'ix, pe'echalaj waq junx kyuky'i kye [aj tijajil Israel] aj pawame' te Qtata Dios."*

11 B'ix ax nyolin tuj junky part ikxjani: "Pe'ena'on te Qajawil tuky'i nim chalajb'il etetz aj nya'tx tijajil Israel a'ix, pe'ena'on te tetz kyaqil amaq' twitz tx'o'tx'."*

12 Ax te Chay okaj stz'ib'a' ikxjani: "Tzul jun aj tijajil Jesey,† tzul k'ulul mandad kyi'j kye aj nya'tx tijajil Israel, b'ix kyaqil kye aj nya'tx tijajil Israel okajel lo'et kyk'u'j ti'j."*

13 Qtata Dios aj ja' lo'ik jk'u'j, tzaj sinxwit te etetz jun nim chalajsb'il b'ix jun chewsb'il tuj etanim etetz aj nkx'okslan ti'j, b'ix tzan tonen te Txew Dios etuky'i'l tuky'i nim tajwalil tzan tkaj lo'et ek'u'j ti'j te Qtat.

Te Pa'k Nyolin Ti'j Te Aj Ojetq B'antik Titza' B'ix Ti'j Te Aj B'isu' Titza' Tzan Tk'ulun

14 Wetz web'en waq erman, etetz b'an galan xjal a'ix, b'ix at jun enab'l tzan tel eniky' ti'j tidi'chq b'ix b'a'n tzan txik ekawi' kye txq'anky exolx etib'x.

15 Wetz k'onti'l tuj nwitz, ma qet ntz'ib'a' te etetz ja ntzani tzan stzaj ena'o' tuj etanim jun tidi' aj presis. Nqet nk'ulu' ntzani tzan tpaj te wajwalil aj otzaj tsi' te Qtata Dios

16 tzan waq'unan te Kristo Jesus kxol kye aj nya'tx tijajil Israel, tzan txik npakb'a' te tpakb'alil galan kxol, b'ix tzan kxik nxnaq'tza'. Ikxji tzan kxik nq'apo' te Qtata Dios iktza' jun oyej galan tuj twitz b'ix pawankaj a'ox te tetz tzan te Txew Dios.

17 Astilji, wetz b'an nkyinchalaj tuky'i Kristo Jesus ti'j te waq'un aj nkyink'ulun te Qtata Dios.

18 Wetz nlay b'antik tzan tjaw njaqo' ntzi' nich'inwt, sinoke a'ox ti'j te aj oje qet tk'ulu' Jesus wuky'i'l tzan kyokslan kye aj nya'tx tijajil Israel tzan tpaj npakb'en b'ix nk'ulb'en

* **15:3** Sal 69:9 * **15:8** Ax: kye aj at kyechalul. * **15:9** 2Sa 22:50; Sal 18:49 * **15:10** Deu 32:43
* **15:11** Sal 117:1 † **15:12** Ax: Isaí. * **15:12** Isa 11:10

19 b'ix tuky'i tidi'chq yek'b'il aj at
tidi' telponx b'ix tuky'i nim tajwalil
Txew Dios. Ikxji nxik tuq npakb'a'
te tpakb'alil galan ti'j Jesukrist tuj
Jerusalen b'ix ja'chq max tuj tkwentil
Ilíriko.
20 Ikxji tuq wetz nkyin'ok il tzan
txik npakb'a' kyuj kye luwar aj ja'
mina' tok cha'let te tpakb'alil ti'j te
Krist, tzan k'on txik npakb'a' aj ja' oje
xik pakb'let tzan txq'anky
21 sinoke [tzan npakb'an] iktza'
ntq'uma' te Tu'jal Dios oqtxi' ikxjani:
"Owokel kyen kye aj ja' k'onti'l oxik
pakb'let, b'ix owokex tuj kywi' kye
aj mina' tuq tok kcha'o' ni jun-el ti'j
tetz."*
22 Astilji tzan tpaj ntzani k'onti'l
ob'antik witza' tzan nxik q'olb'el etetz
iktza'x ky'ila'j-el oqet nb'isu',*
23 yatzun ajna'l oje b'antik kyaqil
waq'un aj presis tuj kyaqil ja luwar
tzani, b'ix tzan tpaj ky'ila'j aq'b'ixi'
ngan tuq tzan nxik q'olb'el etetz.
24 Astilji oj nxik Espany, ngan tzan
nky'ik tb'ay q'olb'el etetz tzi, b'ix oj
nten jun tyemp exol tzan qchalaj
ch'in junx qkyaqil, yaji qanq b'a'n
tzan etonen ch'in wuky'i'l tzan nxik
tuj nb'ey max Espany.
25 Per ajna'l okyinxe'l tuj Jerusalen,
oxe'l win jun onb'il kye aj pawame' te
Qtata Dios txini.
26 Komo kye aj Masedony b'ix kye
aj Akay, kyetz oqet kyb'isu' tzan
tok kchimo' jun onb'il kye qerman‡
meb'a' tuj Jerusalen.*
27 Komo ma qet kyb'isu' tuj tume'l
tzan kyk'ulun ikxjani, b'ix b'an'ax
presis tzan txik kswa', tzan tpaj kye
aj tijajil Israel oje xik ksi' jun galan
te kyetz, osey oje xik kypakb'a' te
tpakb'alil galan kyuky'i'l, ntons ajna'l
presis tzan kyonen kyuky'i kye aj tija-
jil Israel tuky'i jun tidi' aj at te kyetz.*
28 Ya oj tkajb'aj nk'ulu' kyaqil ja
ntzani b'ix oj tkaj nq'apo' kyetz ja
onb'il ntzani, yaji oj nxik Espany
okyinky'el q'olb'el etetz tzi.
29 Wetz web'en oj npon exol etetz,
owokel eten jun nim b'an galan aj
otzajel tsi' Jesukrist te etetz.
30 Wetz oxe'l nq'uma' etetz waq er-
man tuky'i tb'i Qajaw Jesukrist b'ix
tzan tpaj te Txew ntnimsa' jk'u'j tzan
tqet qgani' qib'x qxolx, nqet nwitz
ewitz tzan etonen ch'in wuky'i'l tzan
exnaq'tzan tuky'i jun tk'u'jlal wi'j
wetz.
31 Intxik exnaq'tza' tuky'i Qtata
Dios tzan nqet tkolo' kxol kye aj
k'onti'l nkyexnaq'tzan tuj Judey, b'ix
tzan tel galan kyuky'i kye qerman§
tuj Jerusalen te onb'il aj oxe'l nq'apo'
kyuky'i'l.
32 Ikxji tzan npon exol tuky'i jun
chalajsb'il tuj wanim tzan te Qtata
Dios b'ix tzan wojlan ch'in exol.
33 Qtata Diosxwit aj chewsal qanim
qetenxwit etuky'i'l ekyaqil etetz.
¡Ky'ikxwit ikxji!

16

Te Pa'k Nliman Te Junjunchaq

1 Wetz ngan tzan txik nq'uma' ti'j
te qerman Fébe aj tetz topis n'onen
k'ulul kwent kye qerman tuj amaq'
Senkrey, tetz jun galan xjal.
2 Ngan tzan ek'amon tetz tuj jun
tume'l b'an galan tuky'i tb'i Qajaw
iktza' aj presis tzan jk'amon kye qer-
man aj pawame' te Qtata Dios; b'ix
ngan tzan tok etone' tuky'i jun tidi' aj
presis tetz, komo tetz oje tz'onen kyi'j
ky'ila'j qerman b'ix ax wi'j wetz.
3 Jun limb'il te qerman Akiy tuky'i
txu'jel aj Xhil, a'e' aj nkye'onen
wuky'i'l tuj qaq'un te Kristo Jesus.*
4 Eb'aj'onen te wetz, dispwest tuq
tzan kykamik tzan npaj, b'ix ajna'l
nxik nsi' pixon te kyetz, b'ix nya'tx
a'ox a'in sinoke ax kyaqil kye qerman
aj nya'tx tijajil Israel, ax kyetz nxik
ksi' pixon te kyetz.
5 B'ix ax jun limb'il kye qerman aj
n'ok kchimo' kyib' tuj kyjay [te Akiy
b'ix Xhil]. B'ix jun limb'il te wajyol

* **15:21** Isa 52:15 * **15:22** Rom 1:13 ‡ **15:26** Ax: kye aj pawame' te Qtata Dios. * **15:26** 1Kor 16:1-4 * **15:27** 1Kor 9:11 § **15:31** Ax: kye aj pawame' te Qtata Dios. * **16:3** Kya 18:2

Epenet aj ajb'ila' nim witza'; a tetz te tb'ay tuj Akay aj owokslan ti'j Krist.
6 Jun limb'il te Liy, aj oje tz'aq'unan te jun nim galan te etetz.
7 Txik esi' ch'in jun limb'il kye a'e' nxjalil Andronk b'ix Júnias; kyetz a'e' tuq wuky'i'l aj akyeqex tuq pres; kyetz b'an otzqi'mj-e' kxol kye tky'ixel Jesus, b'ix kyetz e'okslan ti'j Krist tb'ayon nwitz wetz.
8 Jun limb'il te wamiw Amplias aj ajb'ila' nim witza' tzan tpaj tetz werman tzan tpaj Krist.
9 Jun limb'il te Urbáno aj n'onen wuky'i'l tuj qaq'un te Krist, b'ix jun limb'il te Estaks aj ajb'ila' nim witza'.
10 Jun limb'il te Ape'xh aj oje tipaj [te preb] b'ix oje tz'el galan tuj twitz Krist, b'ix jun limb'il kye kyaqil tuj tjay Aristóbulo.
11 Jun limb'il kye nxjalil Eradiy b'ix kye aj tuj tjay te Xhixh aj nkye'okslan te Qajawil.
12 Jun limb'il te Trifena b'ix te Trifos aj nkye'aq'unan nim tuj taq'un Qajawil. B'ix jun limb'il te qerman Persid aj gani' nim qitza', tetz oje tz'aq'unan nim tuj taq'un Qajaw.
13 Jun limb'il te Rúfo* aj joyo' tzan te Qajawil, b'ix jun limb'il te tnan aj ax naqe nnan wetz.
14 Jun limb'il te Asinkrit, te Flejont, te Ermes, te Patrobs, te Ermas, b'ix kye kyaqil qerman aj akyeqet kyuky'i'l.
15 Ax jun limb'il te Filólogo, b'ix te July, te Nerey b'ix te tanab', b'ix te Olimp, b'ix kye kyaqil aj pawame' te Qtata Dios aj akyeqet kyuky'i'l.
16 Pe'eliman etetz etib'x exolx tzi tuky'i jun limb'il b'an tume'l* tzan tpaj cha jun te Qtat. Kyaqil kye qerman aj kye kyaqil b'uch'uj aj nkye'okslan ti'j Jesukrist, kyetz nkyesaman jun limb'il te etetz.
17 Ntons, ajna'l wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz waq erman tzan tok esi' enab'l kyi'j kye aj nkyek'ulun tzan tok jun q'oj exol b'ix ax kyi'j kye aj nkyek'ulun tidi'chq tzan eqet tz'aqik, kyaqil aj nkyek'ulun nya'tx iktza' te xnaq'tzb'ilj aj oxik xnaq'tza' etetz. Intel epawa' etib' kyi'j
18 tzan tpaj k'onti'l nkye'aq'unan te Qajaw Jesukrist, sinoke cha tzyume' tzan te aj n'el kygani', b'ix tuky'i kyyol b'an tb'anil nqet kyeq'i' kye xjal aj nya'tx b'an jwert ate' tuky'i te tume'l.
19 Kyaqil oje tz'ok kcha'o' titza' etetz oje qet etoksla', astilji wetz b'an nkyinchalaj eti'j, b'ix ngan tzan tel eniky' byenech ti'j te tume'l galan b'ix tzan k'on tox esamo' etib' tuky'i te nya'tx galan.
20 Ikxji te Qtata Dios aj nchewsan jk'u'j, tetz ch'inky tk'ulun tzan tox te Satanas tjaq' etoq. Tzajxwit si' etajsik etetz jun nim b'an galan tzan te Qajaw Jesukrist.
21 Jun limb'il te etetz tzan te wuky'i'l Timotey* aj n'onen wuky'i'l, b'ix ax tzan Lusy, Jason b'ix Sosípater, a'e' nxjalil.
22 Wetz, Tértios aj nkyintz'ib'an ja u'jni, ajna'l ax nkyinsaman jun limb'il te etetz tuky'i tb'i te Qajawil.
23 Ax jun limb'il etetz tzan Gay.* Wetz atin tjay, b'ix ax n'ok kchimo' kyib' kyaqil kye qerman tuj tjay. Ax jun limb'il te etetz tzan Erast* aj eq'il tkwentil te tmin te amaq', b'ix ax jun limb'il te etetz tzan te qerman Kwa'xh.†
24 Tzajxwit si' etajsik etetz ekyaqil jun nim b'an galan tzan te Qajaw Jesukrist. ¡Ky'ikxwit ikxji!

Jun Pixon Te Qtata Dios Aj K'onti'l Junky Iktza' Tetz

25 Ntons jun pixon te Qtata Dios aj b'a'n tzan tk'ulun tzan eten mas jwert tuky'i'l iktza'x ntyoli' te tpakb'alil aj nxik npakb'a' wetz b'ix nxik nxnaq'tza' ti'j Jesukrist. Te ntzani iktza'xkix te aj oje tzaj tq'uma' Qtata Dios ti'j te aj ntb'isu' aj k'onti'l tuq qeb'en oqtxi', aj ewa' tuq atx aj mina' tuq tqet k'ulu' te twitz tx'o'tx'.

* **16:13** Mak 15:21 * **16:16** Ax: Intel etz'ub'a' etib' te jun limb'il b'an xjan. * **16:21** Kya 16:1
* **16:23** Kya 19:29; 1Kor 1:14 * **16:23** 2Tim 4:20 † **16:23** Cuartos tb'i te xjal tuj yol gryeg.

26 Per ajna'l oje xik q'umlet tzan
tpaj ktz'ib'en kye aj yolil tyol oqtxi'
iktza'x oxik q'uma' kyetz tzan te Qtata
Dios aj itz'oj te jun-ele'x. Te ja ntzani
oje xik q'umlet tzan tqet kyoksla'
kyaqil xjal tuj kyaqil amaq' tzan tok
wit'let kyk'u'j ti'j te Qtat.
27 ¡Te Qtata Dios aj k'onti'l junky
iktza' tetz b'ix aj totzqi' kyaqil, intqet
jiq'b'a'xwit te jun-ele'x tzan tpaj te
Jesukrist! ¡Ky'ikxwit ikxji!

Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Korint

Jun Limb'il Kye Aj Korint

1 Wetz a'in Pa'k aj inxik uk'le' tzan
wok tky'ixel te Kristo Jesus tzan tpaj
ikxji tgan tuq te Qtata Dios, ntons
wetz junx tuky'i te qerman Sóstenes
2 nqet ntz'ib'a' ja u'j ntzani te etetz
waq erman* aj amaq' Korint,* etetz
aj oje kxkaj saq tuj twitz Qtata Dios
tzan tpaj te Qajaw Jesukrist, etetz
aj uk'lemix tzan ekaj pawa' a'ox te
Qtat junx kyuky'i kyaqil kye qerman
ja'chq aj nkyexnaq'tzan te Qajaw Je-
sukrist, te Jesukrist aj Etajawil etetz
b'ix ax Qajawil qetza.
3 Tzaj si'xwit jun nim b'an
galan etajsik ekyaqil etetz b'ix qet
chewsa'xwit ek'u'j tzan te Qtata Dios
b'ix te Qajaw Jesukrist.

Tidi'chq B'an Galan Oje Tzaj Si' Qetz Tzan Tpaj Te Jesukrist

4 Wetz b'ajq'ij nxik nsi' pixon te
Qtata Dios eti'j etetz tzan tpaj te nim
b'an galan aj oje tzaj tsi' etetz tzan
tpaj mojb'a' etib' tuky'i Kristo Jesus.
5 Komo junx atix tuky'i'l, tetz oje
tzaj tsi' tidi'chq b'an galan tuj etanim,
komo b'a'n tzan eyolin tb'anil b'ix oje
tz'el eniky' ti'j tidi'chq.
6 Ikxji te tpakb'alil aj owok echa'o'
ti'j te Krist oje tz'ok en b'an b'an'ax
exol.
7 Ikxji k'onti'l npaltin te etetz
ch'inwt ti'j etajb'en tzan kyok jwert
kye qerman tuky'i Qtata Dios, man
nkx'iyon tuky'i jun tk'u'jlal tzan tulky
te Qajaw Jesukrist.
8 Tetz otk'ulu'tz tzan eten b'an jwert
max oj tul te jwisy, tzan k'on exik
poqo' oj tul tetz.
9 Te Qtata Dios jun yolin b'ix
okxtzaj tuk'le' tzan eten junx tuky'i
te Tk'wa'al, aj Jesukrist aj Qajawil.

K'onti'l Tzan Tqet Qpawa' Qib' Kyuky'i Txq'anky Qerman

10 Erman waq, tuky'i tb'i te Qa-
jaw Jesukrist wetz oxe'l nq'uma' jun
tume'l etetz tzan eten dyakwerd ex-
olx b'ix k'on qet epawa' etib' exolx.
Pe'etanq'in waq galan exolx tuky'i
jun enab'l parej ekyaqil b'ix pe'eten
dyakwerd ti'j te aj n'eb'isu'.
11 Komo wetz oje tz'ok ncha'o' eti'j
etetz waq erman, otzaj kyq'uma' kye
aj tuj tjay te Kloey, at q'oj exol etetz
b'ix nqet epawa' etib' exolx.
12 Wetz n'ok ncha'o' ate' junjun exol
etetz nkyq'uma' ikxjani: "Wetz a'in
te Pa'k." B'ix junjunky nkyq'uma':
"Wetz a'in te Pol."† Junjunky
nkyq'uma': "Wetz a'in te Xhpe'y."*
B'ix junjunky nkyq'uma': "Wetz a'in
te Jesukrist."
13 ¿Ti'tzun? ¿Pawa' petzun tib' te
Krist? ¿A petzun te Pa'k te aj owok
klabi' twitz krus tzan epaj? ¿Ojaw si'
a' petzun ewi' tuky'i tb'i te Pa'k?
14 Wetz nxik nsi' pixon te Dios tzan
tpaj k'onti'l ojaw nsi' a' kywi' nijunwt
exol etetz, sinoke a'ox te Krisp* b'ix te
Gay.*
15 Ikxji nijunwt exol etetz b'a'n tzan
tyolin qa a'in injaw sin a' twi' tuky'i
nb'i.
16 Ah nye', ajna'l ntzaj nna'o', ojaw
nsi' a' kywi' kye aj tuj tjay te Estéfan,*
per k'onti'l ntzaj nna'o' qa ojaw nsi' a'
twi' junky xjal exol tzi.
17 Wetz k'onti'l intzaj tlajo' Krist
swal a' kywi' xjal sinoke pakb'al te
tpakb'alil galan, b'ix nya'tx cha tuky'i
junjun yol aj b'an tb'anil tok cha'on;
ikxji tzan k'on tok chagan te tkamlen
te Qajaw Krist twitz krus.

Ti'j Jesukrist N'ok Qe'e' Tajwalil Te Qtata Dios

18 Tuj kywitz kye aj nkyexiknaj, te
tpakb'alil ti'j te tkamlen [Jesus] twitz

* **1:2** Ax: etetz aj n'ok echimo' etib' na'ol Qtata Dios. * **1:2** Kya 18:1 † **1:12** Ax: Cefas. * **1:12** Kya 18:24-28 * **1:14** Kya 18:8 * **1:14** Kya 19:29; Rom 16:23 * **1:16** 1Kor 16:15

krus naqe cha k'onti'l tidi' token; per yatzun qetz aj kolomo' a'o'ni, [n'el qniky' te nini jun] tajwalil te Qtata Dios.

19 Iktza'x tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal Dios oqtxi'] ikxjani: "Wetz owelal win kynab'l kye aj at nim kynab'l, b'ix kye aj b'an list-e' owelal win kyaqil titza' nkyeb'isun."*

20 Ntons ¿ja' ate' kye aj b'an list-e'? B'ix ¿ja' ate' kye aj xnaq'tzal Kawb'il? B'ix ¿ja' ate' kye aj nkyewululun cha a'ox ti'j tidi'chq tzani twitz tx'o'tx'? ¿Ti'tzun, nya'tx b'an'ax te Qtata Dios oje qet tyek'u' te kynab'l kyetz k'onti'l token?*

21 Te Qtata Dios oqet tb'isu' b'an tume'l tzan k'on tok kyotzqila' kye xjal te tetz tuky'i kynab'lx kyetz, sinoke oqet tb'isu' tzan tkolon kyi'j kye aj nkye'okslan ti'j iktza' nyolin te tpakb'alil galan aj nxik pakb'let, anke te tpakb'alilni n'el tuj kywitz junjun iktza' cha jun tidi' aj k'onti'l token.

22 Kye xjal aj tijajil Israel kygan tzan tok kyen jun lab'al tuky'i nim tajwalil Qtata Dios tzan tok kyen qa b'an'ax, b'ix yatzun kye aj nya'tx tijajil Israel, kyetz nkyejoyon jun tume'l cha tzan stz'aqet mas kynab'l.

23 Per yatzun qetz, nqopakb'an te tpakb'alil ti'j te Krist aj owok klabi' twitz krus. Te ntzani n'ok kye aj tijajil Israel iktza' jun ab'j aj nkyejaw xpetk'an ti'j,* b'ix kye aj nya'tx aj tijajil Israel, kyetz tuj kynab'l te ja ntza'n cha jun tontwil.

24 Per kye aj uk'leme' tzan te Qtata Dios kxol kye aj tijajil Israel b'ix kxol kye aj nya'tx aj tijajil Israel, kxol kykab'il tijajil xjal, n'ok qen ti'j te Krist tajwalil te Qtata Dios, b'ix ax ti'j tetz n'ok qen te tume'l titza' te Qtata Dios nqet tb'isu' tuky'i jun tnab'l b'an tume'l.

25 Komo te aj nkyb'isu' kye xjal ti'j te tk'ulb'en te Qtata Dios qa k'onti'l token, per kebaser te tk'ulb'enni a te aj mas b'an galan twitz kyaqil aj nkyb'isu' kye xjal. B'ix te aj nkyb'isu' ti'j tajwalil Qtata Dios qa nya'tx nim, a te aj mas b'an nim twitz kyaqil kyajwalil kyetz.

Te Qtata Dios O'el Tjoyo' Anke K'onti'l Tidi' B'a'n Qitza'

26 Instzaj ena'o' waq erman titza' tuq atix aj etzaj uk'le' etetz tzan te Qtata Dios. Nya'tx tuq ky'ila'j etetz b'an list a'ix tuj kywitz kye xjal, b'ix nya'tx tuq ky'ila'j etetz aj at nim etajwalil, b'ix nya'tx tuq tlimaqal xjal a'ix.

27 Per te Qtata Dios e'el tjoyo' kye aj tuj kywitz kye xjal cha tont-e', tzan tel tin kky'exaw kye aj tuj kynab'lx kyetz b'an list-e'. B'ix e'el tjoyo' kye aj tuj kywitz kye xjal k'onti'l kyajwalil, tzan tel tin kky'exaw kye aj at nim kyajwalil tzani twitz tx'o'tx',*

28 b'ix e'el tjoyo' kye aj nkye'el ik'o' b'ix kye aj k'onti'l nkyeqet en galan tzan kye xjal, b'ix owel tjoyo' te aj k'onti'l at* tzan tpon najsa' kyaqil aj nim token tuj kywitz kye xjal.

29 Ikxji oqet tk'ulu' te Qtata Dios tzan k'on tqet tjiq'b'a' tib' nijunwt xjal tuj twitz.

30 Tzan tpaj te aj oqet tk'ulu' Qtata Dios, etetz mojb'a' etib' tuky'i Kristo Jesus; komo te Krist [oje tzul kolol te qetz] tzan tpaj ikxji oqet tb'isu' te Qtata Dios tuky'i jun tume'l b'an galan, b'ix a tetz te aj nk'ulun tzan tel in qchoj, b'ix tzan jkaj pawa' a'ox te Qtat, b'ix a tetz te aj nkolon te qetz.

31 Komo iktza'x tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal Dios oqtxi'] ikxjani: "Ab'l te aj tgan tzan tqet tjiq'b'a' tib' ti'j jun tidi', mejor intqet tjiq'b'a' tib' ti'j Qajawil."*

2

Te Tpakb'alil Tkamlen Krist Twitz Krus A Te Aj Mas Presisji

1 Erman, aj npon wetz etuky'i'l pakb'al te tpakb'alil Qtata Dios, wetz k'onti'l inpakb'an exol tuky'i pur tb'anil yol b'ix nya'tx tuky'i jun nnab'l aj kwest-wit tzan tel eniky' ti'j.

* **1:19** Isa 29:14 * **1:20** Job 12:17; Isa 44:25 * **1:23** Isa 8:14-15; Rom 9:32-33; 1Xhp 2:8 * **1:27** Kya 4:13 * **1:28** Rom 4:17 * **1:31** Jer 9:23-24

2 Wetz aj akyinqet tuq exol, wetz
oqet nb'isu' tuj wanim tzan k'on tqet
nb'isu' ti'j junky tidi' sinoke a'ox ti'j te
Kristo Jesus aj owok klabi' twitz krus.
3 Wetz aj npon exol k'onti'l tuq
nbalor b'ix nkyinlu'lun tuq tuky'i
nxob'al.
4 Aj nkyinpakb'an tuq te tpakb'alil
galan, wetz k'onti'l oxik nq'uma' etetz
tuky'i tb'anil yol tzan txik etoksla' ik-
tza' nkyeyolin kye xjal, sinoke nky-
inpakb'an tuq tuky'i jun nim tajwalil
Txew Dios iktza'x aj owok eten etetz.
5 Ikxji tzan k'on tok ewit'b'a' ek'u'j
ti'j tyol jun xjal, sinoke tzan tok
ewit'b'a' ek'u'j ti'j tajwalil te Qtata
Dios.

Tzan Tel Qniky' Ti'j Te Aj Tgan Te Qtata Dios, A Tgan Te Txew Tuj Qanim

6 Ntons oj qyolin kxol kye aj jw-
ert ate' tuky'i Qtata Dios, nqoyolina
tuky'i jun tume'l b'an b'isu' byenech,
b'ix nya'tx tuky'i jun tume'l aj otzaj
xnaq'tza'-wit qetza tzan kye xjal aj
twitz ja tx'o'tx'ni, qatzun tzan kye
k'ulul mandad aj twitz ja tx'o'tx'ni aj
ikja'n kyponaj.*
7 Sinoke nqoyolin a ti'j te aj b'isu'
tuq tzan te Qtata Dios oqtxi', ti'j aj
nijunwt ab'l tuq n'el tniky' ti'j, aj ojetq
tuq qet tb'isu', atx aj mina' tuq tqet
tk'ulu' te twitz tx'o'tx', tzan tok te jun
nim b'an galan te qetz.
8 Te ntzani jun tidi' aj mina' tel
kyniky' kye k'ulul mandad aj twitz
ja tx'o'tx'ni; qa owox-wit tuj kywi',
k'onti'l-tal oqet kyklabi' twitz krus te
Qajawil aj at mas nim xhchqitz'unal
twitz kyaqil.
9 Iktza'x nyolin [tuj te Oqtxi' Tu'jal
Dios] ikxjani: "Nijunwt ab'l oje tz'ok
en tetz, b'ix nijunwt ab'l oje tz'ok
cha'on tetz, b'ix nijunwt ab'l oje qet
tb'isu' ti'j te aj oje qet tk'ulu' te Qtata
Dios [te jun galan] kye aj nkyeqet
ganin tetz."*
10 Komo te Qtata Dios oje tzaj
tyek'u' kyaqil qetz tzan te Txew tuj
qanim. Komo te Txew nqet tb'isu' ti'j
kyaqil b'ix teb'en kyaqil aj nqet tb'isu'
te Qtata Dios.
11 ¿Ab'l jun xjal teb'en kyaqil
tidi'chq aj nky'ik tuj tanim junky xjal?
Nijunwt, sinoke a'oxkix tanim te xjal
teb'en. Ax ikxji nijunwt ab'l teb'en
tidi' ntb'isu' te Qtata Dios sinoke a'ox
te Txewx tetz.
12 Te Txew Dios aj oje jk'amoj,
nya'tx iktza' te aj atqex tuj kyanim
kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan, sinoke
tetz n'onen quky'i'l tzan tel qniky' ti'j
te aj oje tzaj tsi' te Qtata Dios qetz cha
jkotz.
13 Qetza nqoyolina ti'j ntzani nya'tx
tuky'i jun tume'l aj otzaj xnaq'tza'
qetza tzan xjal, sinoke tuky'i jun
tume'l aj otzaj txnaq'tza' te Txew Dios
qetza; ikxji nqoyolin te b'an'ax ti'j te
Qtata Dios tuky'i jun tume'l aj ntzaj
tsi' te Txew.
14 Jun xjal aj k'onti'l atqex Txew
Dios tuj tanim, tetz k'onti'l ntk'amo' te
aj ntq'uma' te Txew Dios tzan tpaj tetz
tuj tnab'l cha jun tontwil, b'ix k'onti'l
n'el tniky' ti'j; komo a'ox qa atqex te
Txew Dios tuj qanim b'a'n tzan tel
qniky' ti'j.
15 Per yatzun te jun xjal aj atqex
Txew Dios tuj tanim, tetzji nqetb'aj
tb'isu' kyaqil alkyetz te galan b'ix
alkyetz te nya'tx galan, b'ix k'onti'l
ab'l b'a'n tzan txik q'uman tidi' ti'j.
16 Komo nyolin [te Tu'jal Dios
oqtxi'] ikxjani: "¿Ab'l jun xjal totzqi'
kyaqil aj ntb'isu' te Qtata Dios? ¿Ab'l
b'a'n tzan txnaq'tzan tetz?"* Per qetz
[b'a'n tzan tel qniky' ti'j te ntzani tzan
tpaj] nqob'isun tuj tume'l iktza'x te
Krist nb'isun.

3

Qetz Aj Nqoxnaq'tzan, Cha Jun Te Qajawil Aj Lapiko' Ti'j

1 Wetz erman, [aj atin tuq exol],
k'onti'l ob'antik tzan nyolin etuky'i'l
iktza' jwert atix tuky'i Qtata Dios,
sinoke inyolin etuky'i'l iktza' cha
n'ok esi' ek'u'j ti'j tidi'chq tzani twitz
tx'o'tx' b'ix iktza' man txiklen etoksla'
ti'j Krist.

* **2:6** 1Kor 2:13-14 * **2:9** Isa 64:4 * **2:16** Isa 40:13; Rom 11:34

2 A tgan tuq tzan [exik nxnaq'tza' kyeb'a' iktza'] jun tal k'wa'l aj man nxik si' xtxu' b'ix nya'tx twe', komo etetz mina' tuq tb'antik tzan ek'amon [jun xnaq'tzb'ilj aj mas kwest].* B'ix tzunx ajna'l etetz nya'tx list atix tzan ek'amon jun tidi' ikxji,

3 tzan tpaj etetz tzunx n'ok esi' ek'u'j ti'j tidi'chq tzani twitz tx'o'tx', komo etetz tzunx b'an enbidyos a'ix exolx b'ix nkxq'ojin exolx. ¿Ti'tzun, nya'tx petzun ikxji nkxk'ulun iktza' aj cha tgan te echi'jel b'ix cha nkxb'et iktza' kye txq'anky xjal?

4 Oj eyolin ikxjani, "wetz a'in te Pa'k," b'ix junjunky, "wetz a'in te Pol,"* ikxnini cha nkxb'isun etetz iktza' nkyeb'isun kye xjal aj k'onti'l nkyexnaq'tzan.

5 Komo ¿tidi' [tajwalil] te Pol? B'ix ¿tidi' [wajwalil] wetz? Qetza cha a'o'na aq'unon te Qajaw Jesukrist, b'ix b'a'n tuq tzan etokslan tzan tpaj te Qajawil otzaj tsi' qajwalilna te junjunchaq qetza tzan txik qpakb'a'na etuky'i'l.

6 Tb'ay a'in wetz [inpakb'an exol iktza' jun xjal aj] nqex tawa' jun awalj, b'ix yaji a te Pol* [oxik xnaq'tzan etetz iktza' jun xjal aj] nqet a'len te awalj, per a te Qtata Dios njaw tky'ib'sa' te awalj.*

7 Ikxji, te aj n'awan b'ix te aj n'a'len k'onti'l kyajwalil sinoke a'ox te Qtata Dios aj njaw tky'ib'sa' kyaqil.

8 Kye aj nkye'awan b'ix kye aj nkye'a'len, kyetz junx nkye'aq'unan tzan tok galan te awalj, b'ix kykab'il okyk'amo'tz twi' kyk'u'j iktza'x kyaq'umb'en.

9 Komo qetza iktza' a'o'na oneyon te Qtata Dios [tuj taq'un], b'ix etetz a'ix iktza' te awalj aj nkxk'amon jun etanq'in tuky'i'l. B'ix ax [b'a'n tzan qyolin] etetz iktza' jun jay aj tk'ulb'en Qtata Dios.

10 Komo te Qtata Dios oje tzaj tsi' wetz jun wajwalil, b'ix tzan tpaj nini wetz a'in iktza' jun aj k'ulu jay aj totzqi' nim aj wit'b'al txe' jun jay b'ix txq'anky njaw ktz'aqo' te loq'. Per junjunchaq te qetz a tgan tzan tok qsi' qnab'l titza' nqo'aq'unan

11 tzan tpaj nlay b'antik tzan txik xnaq'tza' junky tume'l titza' tzan jkolet sinoke a'ox te tume'l ti'j Jesukrist.

12 Te ntzani iktza' qa jun xjal ojawel tk'ulu' jun loq' tajsik te twit'lel tuky'i xtx'otx'al oro, xtx'otx'al plat, qatzun tuky'i pur ab'j aj b'an tb'anil, qatzun tuky'i tze'ji qatzun tuky'i ky'imji qatzun cha toq triwji,

13 per te taq'umb'en owokel e'elet qa b'a'n oj tok te q'aq' ti'j oj tul te jwisy* b'ix oqtel k'ulu' probar kyaq'umb'enchaq te junjun.

14 Qa taq'umb'en jun xjal owelal galan oj tul te jwisy ntons otk'amo'tz te aj tmeres.

15 Per qa te taq'umb'en opoyonaj, ntons tetz okoletel, per iktza' jun xjal aj pen okoletel tuj jun q'aq' b'ix opoyonaj kyaqil tidi' tetz.

16 ¿K'onti'l petzun eteb'en qa etetz [echi'jel] iktza' te jay aj nab'il Qtata Dios b'ix te Txew nnajan tuj etanim?

17 Qa at ab'l opoyon tnajsa' te aj jayji, ntons te Qtata Dios opoyon tnajsa' te tetz tzan tpaj tetz tjay pawa' a'ox te tetz, b'ix etetz a'ix iktza' aj jayji.

18 Intok esi' enab'l tzan k'on tqet eteq'i' etib'x. Qa exol etetz at jun aj tuj tnab'l b'an teb'en nim, ntons mejor intok iktze'xtzun k'onti'l teb'en nich'inwt [tuj kywitz kye xjal] tzan tok tetz jun aj b'an'ax totzqi' nim [ti'j te tume'l b'an'ax].

19 Komo te tume'l titza' nkyeb'isun kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni, cha jun tidi' aj k'onti'l token tuj twitz Qtata Dios. Komo iktza'x nyolin [tuj Tu'jal] ikxjani: "Te Qtata Dios tuky'i kylistulx nkyeqet titza' kye aj b'an kyotzqi' kyaqil."*

20 B'ix ax nyolin ikxjani: "Te Qajawil totzqi' titza' nqet kyb'isu' kye [aj

* **3:2** Ebr 5:12-13 * **3:4** 1Kor 1:12 * **3:6** Kya 18:1-17 * **3:6** Kya 18:24-28 * **3:13** Ax: q'ij. * **3:19** Job 5:13 * **3:20** Sal 94:11

twitz ja tx'o'tx'ni] aj nim kylistul, per
k'onti'l token te aj nkyb'isu'."*
21 Astilji nijunwt intqet tjiq'b'a' tib'
ti'j junky [aj ja' n'ok lapet], tzan tpaj
kyaqil te jun galan te etetz exolx,
22 qa te Pa'k, qatzun te Pol, qatzun
te Xhpe'y, qatzun kyaqil aj at twitz ja
tx'o'tx'ni, qatzun te etanq'in, qatzun
te ekamiky, qatzun kyaqil aj at ajna'l
qatzun kyaqil aj oky'el mas yaj,
kyaqil nini te etetz
23 b'ix etetz a'ix te Krist b'ix te Krist
te Qtata Dios.

4

A'ox Te Qtata Dios At Tajwalil Tzan Txik Tyoli' Titza' Taq'un Jun Tky'ixel

1 Ntons, kyaqil xjal injqet kyena
ch'in iktza' q'apo' qib'a nqo'aq'unana
te Krist, b'ix oje tzaj si' qajwalilna
tzan txik qpakb'a' te aj k'onti'l owel
niky'j ti'j te Qtata Dios tb'aya'.
2 Kye aj oje tzaj si' kyajwalil pre-
sis tzan k'on tkaj ksi' tzan kyaq'unan
tuky'i tume'l.
3 Wetz k'onti'l nkyinb'isun titza'
nkyin'el tuj ewitz, qatzun tuj kywitz
kye aj nkyepoqon txq'anky, komo
ni wetz k'onti'l tidi' b'a'n tzan txik
nq'uma' wi'jx.
4 Wetz nna'o' tuj wanim nkyin'aq'unan
tume'l, per nya'tx tzan tpajji wetz
galan atin tuj twitz Qtata Dios, a'ox
te Qtat e'el tetz.*
5 Ntons k'on xik eq'uma' til te junky
qa mina' tpon or, sinoke [pe'etiyon
waq] max oj tul te Qajawil; a tetz
otzajel tq'uma' xtxolil kyaqil tidi'chq
aj nkyek'ulun ewj tuj qlolj b'ix a tetz
otzajel tyek'u' kyaqil aj n'el tgani' te
qanim. Ntons junjunchaq okyeqtel
jiq'b'a' tzan te Qtata Dios tzan tpaj aj
owokel en kyi'j.
6 Ntons wetz erman, nxik nq'uma'
etetz ntzani te jun galan te etetzx b'ix
nqet nyek'u' jun ejempl te etetz ti'j
te Pol b'ix wi'jx wetz, tzan tox tuj
ewi' te aj tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal Dios]
tzan k'on ena'on etetz mas tb'anil a'ix
kywitz txq'anky.
7 Komo ¿ab'l jun mas tb'anil kywitz
kye txq'anky? B'ix ¿tidi' at te etetz aj
nya'tx a te Qtata Dios oje tzaj sin tetz?
Per qa te Qtat oje tzaj sin tetz, ntons
¿tistil etetz nqet ejiq'b'a' etib'?
8 Qa tuj enab'l k'onti'l tidi' npaltin
te etetz b'ix q'inon a'ix b'ix wit'likix
tuj ewit'lel iktza' jun k'ulul man-
dad, galan-talo qa b'an'axwit a'ix ik-
tza' jun k'ulul mandad, ikxji qetza
b'a'n-tal tzan jk'uluna mandad ch'in
etuky'i'l.
9 Per ajna'l qetza aj tky'ixel Jesus
a'o'ni, qanq te Qtata Dios oje qokaj
tkola' b'ix okaj si'na tzan jkamik, b'ix
cha a'o'na te kyka'yb'il kyaqil xjal b'ix
kyka'yb'il kye ángel.
10 Qetza tzan tpaj nqet qgani'na te
Krist, n'el tuj ewitz iktza' b'an t'a'q
a'o'na, per etetz tuj enab'l b'an list a'ix
tzan tpaj te Krist; b'ix etetz tuj enab'l
qetza k'onti'l b'a'n qitza'na per etetz
b'a'n etitza'. Etetz b'an jiq'b'amix per
qetza nya'tx jiq'b'amo'na.
11 Qetza n'ok qen twitz wa'ij b'ix
at tzakjel qi'ja b'ix pur ch'i xhb'u'q
jq'anaq, b'ix nqoqetb'aj b'uju'na b'ix
k'onti'l jun qjaya aj qetzax,
12 b'ix njkansa' qib' tzan tpaj nim
nqo'aq'unana. Kye xjal nqo'ok
kyyaso'na, per qetza nkyeqet
qky'iwla'na; kyetz nqo'ex kylajo'na,
per nky'ix qitza'na;
13 njaw kynik'o' yol qi'j, per qetza
tuky'i yol tume'l n'aj qtzaq'b'e'na;
qetza nqoqet ena tzan kye xjal iktza'
ky'is b'ix iktza' k'onti'l qokena.
14 Wetz nqet ntz'ib'a' ntzani nya'tx
tzan tel win eky'exaw sinoke tzan
txik nsi' jun konsej etetz iktza'
nk'wa'al a'ix aj ganimix witza'.
15 Anke ate' b'an ky'ila'j* xnaq'tzon
te xnaq'tzal etetz ti'j te Krist, per ni-
junwt te kyetz iktza' jun etat. Tzan
tpaj te Kristo Jesus wetz a'in etat
toklen echa'o' te tpakb'alil galan aj
oxik npakb'a' te etetz.
16 Astilji wetz nxik nq'uma' etetz,
intel etin iktza' wetz a'in.*

* **4:4** 1Wnch 3:19-21 * **4:15** Ax: lajuj mil. * **4:16** 1Kor 11:1; Fil 3:17

17 Astilji wetz oxik nlajo' te Timotey
etuky'i'l tzi. Tetz iktza' jun nk'wa'al
aj gani' nim witza', b'ix k'onti'l nkaj
tsi' tzan tqet toksla' te Qajawil. Tetz
oxe'l tq'uma' etuky'i'l tzan stzaj ena'o'
titza' wetz nkyinb'et tuj tume'l iktza'x
nkyin'okslan ti'j Krist, iktza'x nxik
nxnaq'tza' ja'chq kxol kyaqil b'uch'uj
qerman.
18 Ntons, ate' junjun exol etetz, b'an
nqet kyjiq'b'a' kyib' iktza' tlimaqal
xjal-e', kyetz tuj kynab'l qa nlay kyin-
pon exol.
19 Wetz okyinpoyon naj etuky'i'l, qa
ikxji tgan te Qajawil, b'ix ikxji owokel
ncha'o' kyaqil aj nkyyoli' kye ja cha
kyjiq'b'anqet kyib'ni b'ix owokel wen
tidi' b'a'n tzan kyk'ulun.
20 Komo tzan jkaj tuj tq'ab' Qtata
Dios, nya'tx cha tzan tpaj aj nim nqoy-
olin sinoke tzan tpaj nqo'anq'in tuky'i
jun tume'l aj ntzaj tsi' te Qtata Dios
qetz tuky'i nim tajwalil.
21 ¿Titza' egan etetz oj npon exol?
¿Egan pe' tzan wilin eti'j, qatzun tzan
nyolin tuky'i jun tume'l b'an galanji
iktza' nkxqet ngani' b'ix tzan tok lo'et
nk'u'j eti'j?

5

Titza' Tzan Jkaj Ti'j Jun Qerman Aj Tidi'chq Nk'ulun

1 Ntons wetz owok ncha'o' exol
etetz at jun k'ajajb'ilj aj ni kxol kye
aj nya'tx aj tijajil Israel aj k'onti'l
nkye'okslan te Qtata Dios nkyek'ulun
ikxji. Oje tz'ok ncha'o' jun te etetz
xujela' tnanb'ilx titza'. Te nini b'an
nya'tx galan.*
2 ¡B'ix etetz tuj enab'l b'an galan
atix! ¿Nya'tx petzun cha-tal b'an
kxb'isun ch'in ti'j nini? ¿Tistil mina'x
tetz etin exol te aj nk'ulun ikxnini?
3 Wetz, anke k'onti'l akyinqet
nwitzale' exol, wetz nkyinb'isun nim
tuj wanim eti'j, b'ix oje qet nb'isu', te
aj ntk'ulu' te aj xjalni jun b'an nya'tx
galan.
4 Nxik nq'uma' etetz, cha'oj tok
echimo' etib' tzan ena'on te Qajaw
Jesukrist b'ix oj tqet eb'isu' ti'j te nyol
aj ma'tx xik nq'uma', ntons tuky'i
tajwalil te Qajaw Jesukrist aj oje xik
tsi' etetz,
5 intetz etin exol te aj xjalni tzan
tkaj tuj tq'ab' te Satanas tzan tponaj
te xhchi'jel b'ix tzan tkolet te tanim oj
tul te Qajaw junky'el.
6 Etetz nya'tx galan nkxk'ulun b'ix
nqet ejiq'b'a' etib'. ¿Ti'tzun, k'onti'l
eteb'en [aj ntk'ulu' jun xjal ikxnini
owokel jun nya'tx galan kxol kye
txq'anky iktza'] te malsb'il aj nxik
tsipa' tib' tuj kyaqil te q'otj?*
7 [Astilji] intex etin [te aj xjal ex-
olni] tzan ekaj saq exol etetz iktza' te
qjay nkaj saq cha'oj tex qin te malsb'il
wab'j q'anq tuj qjay tuj te q'ij Paskw.
Ikxji tzan etok exol etetz iktza' jun
ak'a'j q'otj k'onti'l jun malsb'il tuj.
Komo te Krist oje qet klabi' twitz krus
te chojb'il qchoj iktza' te tal moch* aj
nqet kansa' tuj te q'ij Paskw.
8 Ntons intqet jq'ijla' te q'ij, per
nya'tx tuky'i jun [nya'tx galan qxol ik-
tza'] jun malsb'il q'anq tuj te wab'j, ik-
tza' te [aj b'an nya'tx galan tuj qanim
tuq oqtxi'], sinoke intqet jq'ijla' tuky'i
jun tk'u'jlal b'ix tuj tume'l b'an'ax ik-
tza' nqet jq'ijla' te q'ij tuky'i jun wab'j
aj k'onti'l malsb'il tuj.*
9 Wetz oje qet ntz'ib'a' te etetz tzan
k'on tz'ox esamo' etib' kyuky'i kye aj
nkyek'ajajin.
10 Per wetz k'onti'l nkyinyolin kyi'j
kye aj nya'tx a'e' aj qxol, iktza' a'e'
aj k'ajajiyon b'ix nkyetzeqtik ti'j
tmin b'ix eleq' b'ix kye aj nkyena'on
titzb'alil jun tidi'; qa nkyinyolin-wit
kyi'j kyetz, ntons presis-tal tzan tkaj
ekola' te ja twitz tx'o'tx'ni.
11 Nqet ntz'ib'a' te etetz tzan k'on
tox esamo' etib' kyuky'i kye aj
nkyyoli' qerman-e' b'ix nkyek'ajajin,
nkyetzeqtik ti'j tmin, nkyena'on twitz
titzb'alil jun tidi', ntzaj kyqanb'e' ti'j
junky, nkyexhb'a'jin, nkye'elq'an.
Kyuky'i kyaqil aj xjalji ni k'on
kxwa'an junx kyuky'i'l.

* **5:1** Deu 22:30 * **5:6** Gal 5:9 * **5:7** Exo 12:5 * **5:8** Exo 13:7; Deu 16:3

12 Komo ¿tidi' wetz woklen
tzan kxik npoqo' kye aj k'onti'l
nkye'okslan? ¿Nya'tx petzun a'ix etetz
aj at etoklen tzan kxik epoqo' kye aj
exol etetz?
13 Kye aj k'onti'l nkye'okslan, a te
Qtata Dios oxe'l poqon kyetz. Per
yatzun exol etetz, inkyetz etin kye aj
nkyejoyon choj.

6

K'onti'l Tzan Qxik Qaniyon Ti'j Jun Qermanx Sinoke Tzan Tb'antik Sten Kyaqil Qxolx Qetz

1 Ntons, qa at jun exol etetz aj oxe'l
qaniyon ti'j junky, ¿tistil nxik qaniyon
ti'j, kywitz kye aj k'onti'l nkye'okslan
Qtata Dios? ¿Tistil nya'tx kywitz kye
qerman aj pawame' te Qtata Dios?
2 ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en etetz, qetz
aj pawamo' te Qtata Dios oxe'l jq'uma'
kyil kye aj k'onti'l nkye'okslan Qtata
Dios [cha'oj tul te Qajaw]?* Qa qetz aj
nqo'okslan Qtata Dios oxe'l jq'uma'
kyil kye aj k'onti'l nkye'okslan,
¿ti'tzun etetz nlay b'antik etitza' tzan
txik eq'uma' tidi' presis tzan tb'antik
tuky'i jun tidi' nekit aj exolx etetz?
3 ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en, qetz aj
nqo'okslan Qtata Dios oxe'l jq'uma'
kyi'j kye ángel? Qa ikxji, ntons ¿token
nlay b'antik tzan txik epoqo' jun tidi'
aj tzani twitz tx'o'tx'?
4 Qa etetz at jun q'oj exol, ¿tistil
nkxik kyuky'i kye pujul il aj k'onti'l
kyoklen qxol qetz aj nqo'okslan Qtata
Dios?
5 Wetz nxik nq'uma' etetz ntzani
tzan eky'ixwik ch'in. ¿Ti'tzun, k'onti'l
nijunwt exol etetz aj b'a'n tzan txik
tq'uma' alkyetz te tume'l kyi'j kab'e'
qerman aj nkyeq'ojin?
6 [Per k'onti'l] sinoke cha nkxqanin
ti'j junky etermanx exolx b'ix nkxik
qaniyon kywitz xjal aj k'onti'l
nkye'okslan.
7 Tzan tpaj cha nkxqanin eti'jx ex-
olx, nini telponx etetz k'onti'l nkxb'et
tuj tume'l. ¿Tistil nya'tx mejor cha
tzan etipan kyaqil te aj nya'tx galan
aj n'ok k'ulu' eti'j? ¿Tistil mejor nya'tx
tzan etzoqpin qa ma kxqet elq'a'?
8 Per etetz cha mas nkxk'ulun ti'chq
nya'tx galan b'ix nkyeqet etelq'a'
txq'anky, b'ix kyaqil ntzani kyi'j
etermanx.
9 ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en etetz
kyaqil kye aj nkyek'ulun nya'tx
galan nlay b'antik tzan kyk'amon
jun kyanq'in te jun-ele'x tuky'i Qtata
Dios? K'on qet emoyi' etib'; kye aj
nkyek'ajajin b'ix kye aj nkyena'on
twitz titzb'alil jun tidi' b'ix kye aj
xhq'e-e',
10 b'ix kye aj eleq' b'ix kye aj nkyet-
zeqtik ti'j tidi'chq, b'ix ax kye aj
pur xhb'a'j kyaq'un b'ix kye aj ya-
sol txq'anky, b'ix kye aj nqet kyelq'a'
junky, nijunwt kyetz nlay b'antik
tzan kyk'amon jun kyanq'in te jun-
ele'x tuky'i Qtata Dios.
11 Oqtxi' junjun exol etetz a'ix tuq
iktza' kye ja xjalni, per ya etetz ajna'l
oje kaj saq etanim, oje kx'el pawa'
a'ox te Qtata Dios, b'ix oje tz'el in
echoj tzan tpaj tajwalil Qajaw Je-
sukrist b'ix tzan tpaj te Txew Dios.

Te Qchi'jel Nya'tx Te Qetzx Sinoke Te Qtata Dios

12 Wetz libr atin tzan tqet nk'ulu'
kyaqil aj ngan, per nya'tx kyaqil
owokel te jun galan te wetz. Libr atin
tzan tqet nk'ulu' kyaqil, per wetz nlay
ntzoqpij tzan nqet kyk'ulu' mandad
kyaqil nini.*
13 [Iktza'x kye xjal nkyeyolin] "te
qwe' n'oken te jk'u'j, b'ix te jk'u'j
te qwe'." Per jun q'ij te Qtata Dios
opoyon tnajsa'xkix kykab'il nini.
B'ix te qchi'jel nya'tx tzan token te
k'ajajb'ilj, sinoke te qchi'jel te Qajaw,
b'ix te Qajaw te qchi'jel.*
14 B'ix te Qtata Dios aj otk'uluj tzan
tjaw anq'in te Qajawil, ax otk'ulu'tz
tzan qjaw anq'in qetz tzan tajwalil.
15 ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en etetz, te
echi'jel [nya'tx te etetzx sinoke] te
Krist [tzan tpaj te Txew atqex tuj
etanim tuj echi'jel]? ¿Nk'ulu'tz petzun

* **6:2** Tmnk 20:4 * **6:12** 1Kor 10:23 * **6:13** Telponx te qchi'jel a tgan tzan token te Qajawil, b'ix a tetz te Tajawil te qchi'jel.

wetz tzan tok njunb'e' te xhchi'jel Jesukrist ti'j xhchi'jel jun xuj aj nk'ayin tib'? ¡Nlay!

16 ¿K'onti'l petzun etetz eteb'en qa jun xjal ma tz'ok tjunb'e' tib' tuky'i jun xuj aj nk'ayin tib', nkye'ok cha jun xjal-oq kykab'il? Komo te Qtata Dios nyolin ikxjani [tuj Tu'jal]: "Te kchi'jel kyetz owokel iktza' cha jun xjal tzan kykab'il."*

17 Per te aj n'ok tjunb'e' tib' tuky'i Qajawil, tetz n'ok cha jun-oq tuj tanim tuky'i'l.

18 Intkaj ekola' waq te k'ajajb'ilj. Kye txq'anky txakl choj aj ntk'ulu' jun xjal k'onti'l tidi' nky'ik ti'j te xhchi'jel tetz, per te xjal aj nk'ajajin, te nini njoyon choj ti'jx te xhchi'jel tetz.

19 ¿K'onti'l petzun eteb'en etetz, te echi'jel iktza' tjay te Txew Dios aj atqex tuj etanim b'ix otzaj si' tzan te Qtata Dios, b'ix [astilji] etetz nya'tx a'ix etajawilx eti'j?*

20 Te Qtata Dios oje tz'el xhchojo' te echoj tzan tkolon etetz, astilji etetz presis tzan tqet ejiq'b'a' te Qtata Dios tuky'i echi'jel.

7

Jun Konsej Tistil Nqo'ok Junan

1 Ajna'l ti'j te aj oqet etz'ib'a' tuj etu'uj aj otzaj esama' wetz, b'a'n qa jun ichan nlay tz'ok tmako' xuj.*

2 Per tzan tpaj at nim k'ajajb'ilj mejor junjunchaq intqet tjoyo' txu'jel b'ix junjunchaq intqet tjoyo' tichmil.

3 Jun ichmilb'aj a tgan tzan tk'ulun tuky'i te txu'jel kyaqil aj presis iktza'x tkajlen si', b'ix ax ikxji te xuj tuky'i tichmil.

4 Te xuj k'onti'l tzan tk'ulun mandad tib'x ti'j xhchi'jel sinoke a te tichmil, b'ix ax te ichmilb'aj k'onti'l tzan tk'ulun mandad tib'x ti'j xhchi'jel sinoke a te txu'jel.

5 K'on qet exk'ayi' waq etib'x, a'ox qa ma kxkaj ti'j tzan k'on ek'ulun jun tyemp tzan tok esi' ek'u'j tzan exnaq'tzan, b'ix yaji a tgan tzan eqet witan junch'in junky'el tzan k'on eqet tz'aqik tzan te Satanas, tzan tpaj cha nqet etipa' aj tgan te echi'jel.

6 Kyaqil ntzani nxik nq'uma' iktza' cha jun konsej, nya'tx jun tidi' aj nxik nk'ulu' mandad-wit tzan ek'ulun ikxji.

7 Wetz ngan-talo kyaqil kye ichan tzan kykaj [kchukel] iktza' wetz a'in, per te Qtata Dios oje kaj tsi'chaq te junjun te aj b'an galan te tetz, junjun tzan kyok junan b'ix junjunky tzan k'on kyok junan.

8 Wetz oxe'l nq'uma' ntzani kye aj ku'xon b'ix kye aj byud-e', b'a'n-talo tzan kykaj kchukel iktza' wetz a'in.

9 Per qa k'onti'l nb'antik tzan kyipan aj ntqani' te kchi'jel, ntons mejor inkyok junan; komo mejor tzan kyok junan b'ix nya'tx tzan kkyaqub'an b'ix nlay qet kyk'ulu'.

10 Per yatzun kye aj oje kye'ok junan, oxe'l nq'uma' kyetz, te ntzani nya'tx nyol wetz sinoke te Qajawil: Te jun xujelb'aj k'onti'l tzan tqet tpawa' tib' ti'j te tichmil.

11 Per qa oqtel tpawa' tib' ti'j te tichmil, a tgan tzan k'on tok junan tuky'i junky; b'ix qa nya'tx ikxji, ntons intjoyon tume'l tzan sten kontent junky'el tuky'i tichmil. B'ix yatzun te ichmilb'aj, k'onti'l tzan tkaj tkola' te txu'jel.*

12 Yatzun kyi'j kye txq'anky, wetz oxe'l nq'uma' kyetz, te ntzani cha nyolx wetz, nya'tx te Qajawil: Qa te txu'jel jun qerman k'onti'l n'okslan b'ix ntna'o' qa b'a'n tzan tanq'in tuky'i'l, ntons te qerman k'onti'l tzan taj tlajo' te txu'jel.

13 B'ix qa te tichmil jun qerman xuj k'onti'l n'okslan b'ix ntna'o' qa b'a'n tzan tanq'in tuky'i'l, ntons te qerman xuj k'onti'l tzan tkaj tkola' te tichmil.

14 Komo te jun ichmilb'aj aj k'onti'l n'okslan nkaj pawa' te Qtata Dios tzan tpaj tokslb'en te txu'jel; b'ix ax te jun xujelb'aj aj k'onti'l n'okslan nkaj pawa' te Qtata Dios tzan tpaj tok-

* **6:16** Gén 2:24 * **6:19** 1Kor 3:16; 2Kor 6:16 * **7:1** Ax: b'a'n qa jun ichan nlay tz'ok junan. * **7:11** Mat 5:32; 19:9; Mak 10:11-12; Luks 16:18

slb'en te tichmil; qa nya'tx-wit ikxji
ntons kye kyk'wa'al, kyetz nya'tx-tal
pawame' te Qtata Dios, per ajna'l
kyetz pawame' te tetz.
15 Per qa te ichmilb'aj, qatzun
te xujelb'aj, aj k'onti'l n'okslan te
Qtata Dios tgan tzan tqet tpawa' tib'
tuky'i txu'jel qatzun tuky'i tichmilji
[aj n'okslan], ntons intqet tpawa'
tib'; ikxji te qerman ichan qatzun
te qerman xuj okolpjel ti'j te ntzani,
tzan tpaj te Qtata Dios oje tzaj tq'uma'
tzan qanq'in tuj jun tume'l k'onti'l
q'oj.
16 Komo ¿aweb'en petzun yatz aj xu-
jelb'aj a'ich, qa ob'antel tzan tkolet te
awichmil awitza'? Qatzun ¿aweb'en
petzun yatz aj ichmilb'aj a'ich, qa
ob'antel tzan tkolet te axu'jel awitza'?
17 Junjunchaq te etetz pe'eb'et ik-
tza' te tume'l galan aj oje tzaj tsi' te Qa-
jawil etetz iktza'x etzajlen tuk'le'. Aj
ntzani wetz nxik nq'uma' kye kyaqil
b'uch'uj qerman ja'chq.
18 Qa te Qtata Dios otzaj tuk'le' jun
aj atok techalul, ntons intkaj ikxji b'ix
k'on b'isun; per qa te Qtata Dios otzaj
tuk'le' jun aj k'onti'l atok techalul
ntons k'on tz'ok tsi' techalul.
19 Komo qa atok qechalul qatzun
k'onti'lji, nya'tx a te presisji; komo te
aj presis tzan tqet qoksla' te aj okaj
tq'uma' Qtata Dios.
20 Junjunchaq inkyten iktza'x tuq
akyeqet aj ktzaj uk'le' tzan Qtata Dios.
21 ¿Aj awokslan yatz, mosi' petzun
tuq a'ich? K'on chb'isun, per qa b'a'n
tzan akaj tzoqpi', intok asi' ak'u'j tzan
akaj tzoqpi'.
22 Te aj mosi' tuq tzan junky b'ix
yaji otzaj uk'le' tzan te Qajawil, tetz
ajna'l oje tzoqpjik [tuj tq'ab' te choj]
tzan tpaj te Qajawil; b'ix te aj otzaj
uk'le' b'ix nya'tx tuj tq'ab' junky tuq
n'aq'unan, tetz ajna'l n'aq'unan te
Krist.
23 Te Qtata Dios oje tz'el xhchojo'
te echoj tzan tkolon etetz, astilji k'on
etzoqpij tzan ekaj tuj tq'ab' junky.
24 Astilji waq erman, [ti'j te
etechalul] pe'eten tuky'i Qtata Dios
iktza'x aj atikxqet tuq aj etzaj tuk'le'
tb'ay-el.
25 Ntons kyi'j kye aj mina' tok kyen
twitz ichan qatzun twitz xujji,† wetz
k'onti'l jun tidi' tzan txik nq'uma'
kyetz aj oje kaj tq'uma'-wit te Qajawil,
per oxe'l nq'uma' aj wetz nb'isu' tuj
nnab'l iktza' a'in jun aj oje tz'ok lo'et
tk'u'j Qtata Dios wi'j b'ix astilji b'a'n
tzan tok ewit'b'a' ek'u'j wi'j.
26 Wetz tuj nnab'l, galan qa jun
ichan nkaj iktza'x atqet ajna'l tzan
tpaj te ja tyemp ajna'l aj itz'ojo' qetzni
b'an kwest tzan qanq'in.
27 Qa yatz at axu'jel, ntons k'onti'l
tzan tkaj akola'; qa k'onti'l axu'jel,
mejor-tal k'onti'l tzan tqet ab'isu' tzan
tqet ajoyo'.
28 Qa jun ichan ma tz'ok junan,
k'onti'l njoyon choj, b'ix qa jun xuj ma
tz'ok junan, ax k'onti'l njoyon choj; qa
ma kye'ok junan, kyetz owokel kyen
twitz xhcho'nal tzan tpaj te aj presis
te kyetz tzan kyanq'in, b'ix wetz k'on-
tal ngan tzan tky'ik eti'j ikxji.
29 [Ntons instzaj echa'o' te ja
ntzani,] wetz nxik nq'uma' etetz
erman, nya'tx nim tyempky [tzan
tul te jwisy]. Astilji kye aj at kxu'jel,
k'onti'l tzan tok ksi' kyk'u'j cha a'ox
ti'j kxu'jel,‡
30 b'ix kye aj nkye'oq', inkyten ik-
tze'xtzun k'onti'l nkye'oq', b'ix kye
aj nkyechalaj, inkyten iktze'xtzun
k'onti'l nkyechalaj, b'ix kye aj ntzaj
kyloq'o' jun tidi', inkyten iktze'xtzun
te tidi' nlay b'antik tzan tkaj te kyetz
b'eyx te jun-ele'x.
31 B'ix kye aj n'oken kyitza' tidi'chq
aj tzani twitz ja tx'o'tx'ni, k'onti'l tzan
tok ksi' kyk'u'j a'ox ti'j nini, tzan tpaj
kyaqil aj at twitz ja tx'o'tx'ni opoy-
onaj.
32 Wetz ngan-tal tzan k'on eb'isun

† **7:25** Tuj yol grieg te ja ntzani ax telponx kyi'j kye xjal aj oje kye kaj byud, b'ix k'onti'l junky kxu'jel qatzun junky kyichmilji. ‡ **7:29** Ax: inkyanq'in iktze'xtzun k'onti'l kxu'jel. A tgan tzan tel qniky' te ntzani tuky'i kyaqil txq'anky aj ntyoli' te Pa'k, iktza' tuj Efe 5:25-33; Kol 3:19; 1Tim 5:8; ax te aj nyolin junjunky aj tz'ib'on, iktza' tuj 1Xhp 3:7; Gén 2:23-24; 1Sa 1:4-5.

ti'j tidi'chq tzani twitz tx'o'tx'. [Komo]
te aj mina' toknoj txu'jel, tetz n'ok tsi'
tk'u'j ti'j taq'un te Qajawil b'ix titza'
tzan tanq'in tuj tume'l tuj twitz tetz.
33 Yatzun te aj oje tz'oknoj txu'jel,
tetz n'ok tsi' tk'u'j ti'j tidi'chq twitz ja
tx'o'tx'ni b'ix n'ok tsi' tk'u'j tzan tkaj
galan tuj twitz txu'jel
34 b'ix ikxji pawa' tib'. Yatzun
jun xuj aj xhchukel at, qatzun jun
xuj aj mina' tok ten twitz ichanji,
kyetz wit'lik kyk'u'j ti'j te taq'un Qa-
jawil tzan tpaj pawame' te Qtata
Dios, nya'tx a'ox kyanim sinoke ax
te kchi'jel. Per yatzun jun xuj aj at
tichmil, tetz n'ok tsi' tk'u'j ti'j tidi'chq
aj at twitz tx'o'tx' tzan tkaj galan tuj
twitz te tichmil.
35 Wetz nqet ntz'ib'a' te ntzani te
jun galan te etetzx b'ix nya'tx cha
nk'ulu' tzan tok mas kwest te etetz,
sinoke tzan etanq'in tuj jun tume'l
b'an galan, b'ix tzan eten q'apo' etib'
te Qajawil tuky'i jun tk'u'jlal.
36 Qa jun ichan n'ok tq'olb'e' jun
xuj aj mina' tok ten twitz ichan b'ix
ma ky'ik tedad te xuj, b'ix te ichan
ntb'isu' qa a tgan tzan tjunan tuky'i'l,
intok junan tuky'i'l, nini nya'tx choj.
37 Per te aj ntb'isu' tuj tanim tuky'i
jun tk'u'jlal [tzan k'on tok junan], b'ix
qa k'onti'l tidi' nlajon tetz tzan tok
junan, b'ix qa b'a'n tzan tk'ulun man-
dad tib'x ti'jx, b'ix qa oje qet tb'isu'
tzan k'on tok junan, ntons ax tetz
ntk'ulu' galan.
38 Ntons ikxji, te aj n'ok junan,
ntk'ulu' galan, b'ix te aj k'onti'l n'ok
junan, ntk'ulu' mas b'an galan.
39 Jun xuj aj at tichmil, tetz junb'e'
tib' ti'j te tichmil qa tzunx itz'oj te
tichmil, per qa ma kamik te tich-
mil ntons te xuj b'a'n tzan tok ju-
nan tuky'i junky aj tetz tgan, per a'ox
tuky'i jun aj n'okslan te Qajawil.
40 Per wetz tuj nnab'l tetz mas ocha-
lajel qa nlay tz'ok junan junky'el.
Te ntzani cha tuj nnab'l wetz, per
wetz web'en atqex te Txew Dios tuj
wanim.

8

K'onti'l Tzan Jk'ulun Tzan Kyqet Tz'aqik Txq'anky

1 Ntons kyi'j kye present aj
q'apome' kye kyitzb'alil tidi'chq, qetz
qkyaqil qeb'enky ti'j nini. Per qa tuj
qnab'lx qetz qeb'en nim, cha nqet
qjiq'b'a' qib' ti'j te aj k'onti'l token;
yatzun oj tqet qgani' junky xjal, te
nini at nim token tzan tpaj n'ok te jun
galan.
2 Per qa tuj qnab'lx qetz qotzqi' nim
ti'j tidi'chq, qetz mina' tel qniky' te aj
presis.
3 Per qa at ab'l nqet tgani' te Qtata
Dios, te Qtata Dios n'el tniky' ti'j tetz.
4 Ntons ti'j te wab'j aj oje xik q'apo'
kye kyitzb'alil tidi'chq aj nkyetzaj
na'o' tzan kye xjal, qetz qeb'en te jun
titzb'alil k'onti'l token ch'inwt, b'ix
qeb'enky cha a'ox jun Qtata Dios at.
5 Anke ate' kye aj nkye'ok q'uma'
dios-e', qa twitz ka'j qatzun tzani
twitz tx'o'tx', komo ate' ky'ila'j aj
nkye'ok q'uma' dios-e' b'ix ky'ila'j aj at
jun kyajawil;
6 yatzun te qetz, cha jun Qtata Dios
at,* b'ix tuky'i'l tetz otzaj kyaqil aj
nxik qen, b'ix qetz a'o' te tetz; b'ix cha
a'ox jun Qajawil at, a te Jesukrist,*
b'ix a tetz oqet k'ulun kyaqil aj at, b'ix
a tetz ntzaj sin qanq'in.*
7 Per nya'tx kyaqil kye xjal n'el
kyniky' ti'j ntzani; komo junjun [aj
man txiklen kyoksla' Qtata Dios],
qa kyetz oje kyenaq'et kyi'j kye ky-
itzb'alil tidi'chq aj ntzaj tuq kyna'o',
kyetz tuj kynab'l ajna'l, qa ma xik
qwa'a' jun wab'j aj oje xik q'apo' kye
kyitzb'alil, ntons nqojoyon choj, b'ix
nkyeb'isun ikxji tzan tpaj nna'non
kyanim.
8 B'an'ax qetz nqo'el galan tuj twitz
Qtata Dios nya'tx tzan tpaj aj nxik
qwa'a', komo qa nlay xik qwa'a'
k'onti'l nqo'ok nya'tx galan, b'ix qa
ma xik qwa'a' k'onti'l nqo'ok mas
tb'anil.

* **8:6** Mal 2:10; Efe 4:6 * **8:6** Wnch 13:13 * **8:6** Wnch 1:3; Kya 17:25; Rom 11:36; Kol 1:16

9 Per intok esi' waq enab'l, qa etetz
n'ena'o' b'a'n tzan ek'ulun tidi'chq aj
egan, k'on tz'oken te nini tzan tqet
tz'aqik junky aj nya'tx jwert at tuky'i
Qtata Dios.
10 Qa yatz aweb'en kyaqil nini b'ix
nchwa'an jun wab'j tuj jun jay aj ja'
nkyetzaj na'o' kye kyitzb'alil, b'ix qa
oxhch'okel e'e' tzan junky aj nya'tx
jwert at tuky'i Qtata Dios, ¿ti'tzun,
nlay petzun qet tz'aqik tzan tpaj aj
nchk'ulun yatz?
11 Ikxji tzan tpaj te aj nqet ab'isu',
te qerman aj nya'tx jwert at opoy-
onaj, b'ix ti'j tetz te Qajaw Jesukrist
okamik.
12 Ikxji oj qjoyon choj ti'j te qerman
b'ix oj jk'ulun tzan k'on tqet tb'isu'
te qerman tuj tume'l tzan tpaj nya'tx
b'an jwert at, ntons ikxji qetz nqo-
joyon choj ti'j Krist.
13 Ikxji qa tzan tpaj te aj nxik
nwa'a' wetz nqet tz'aqik junky qer-
man, mejor wetz nlay xik ncho' aj
chib'jni tzan k'on nk'ulun tzan tqet
tz'aqik te junky qerman.

9

Kye Aj Nkyepakb'an Tyol Dios Presis Tzan Txik Si'let Aj Owokeyon Tzan Kyanq'in

1 ¿Nya'tx petzun kolpimin wetz
a'in? ¿Nya'tx petzun wetz a'in tky'ixel
te Qajaw Jesus? ¿K'onti'l petzun wetz
owok wen te Jesus aj Qajawil qetz?*
¿Nya'tx petzun eti'j etetz n'ok wen te
waq'umb'en exol, te waq'umb'en aj
te Qajawil?
2 Qa tuj kynab'l kye txq'anky
nya'tx a'in tky'ixel Qajawil, per etetz
eteb'en, wetz a'in tky'ixel tzan tpaj
eti'j etetz telponx a'in wetz tky'ixel.
3 Aj ntzani wetz te nyol tzan nkolon
wib'x kywitz kye aj nkyinxik ky-
poqo':
4 ¿K'onti'l petzun qetza qoklena
tzan qwa'an b'ix tzan quk'an?
5 ¿K'onti'l petzun qetza qoklena
tzan qok junan tuky'i jun qerman xuj,
iktza' kye txq'anky tky'ixel Qajawil
b'ix iktza' kye titz'in te Qajawil b'ix
iktza' te Xhpe'y?*
6 ¿Qatzun a'ox pe' te B'e'ch b'ix wetz
a'in aj presis tzan qaq'unan [tzan
qanq'inxnajji]?
7 ¿Ab'l jun soldad aj ajixk tetz ncho-
jonx kyaqil aj presis te tetz? ¿B'ix
ab'l jun aj n'awan tawal qa nya'tx aji
oxe'l niky'b'en te twitz? ¿B'ix ab'l jun
aj nk'ulun kwent kye talo' qa nlay
tz'uk'an ta'l kyim?
8 ¿Cha tuj nwi'x petzun wetz n'etz
win aj nxik nq'uma'ni? ¿K'onti'l pet-
zun tz'ib'ankaj ikxji tuj te Kawb'il?
9 Komo tuj te [Kawb'il aj stz'ib'en]
Moisés nyolin ikxjani: "Jun bweys
aj n'aq'unan k'on tz'ok ek'alo' stzi'."†
¿Nb'isun petzun te Qtata Dios [cha
a'ox] kyi'j kye bweys [aj txik tq'uma'
te ntzani]?
10 ¿Qatzun nyolin qi'j qetzji? Okaj
tz'ib'a' tzan qpaj qetz, [komo iktza'x
nyolin] te aj nq'u'un, a tgan tzan
tok lo'et tk'u'j tistil nq'u'un, b'ix te aj
nb'ujun twitz tawal, a tgan tzan tok
lo'et tk'u'j ti'j te aj ntaq'una'.
11 Qa qetza a'o'na oxik pakb'an
exol etetz te tpakb'alil tzan etokslan
ti'j Qtata Dios, ntons ¿ti'tzun, nim
petzun qa qetza jk'amo'tza ch'in ti'j
etaq'umb'en etetz [tzan qanq'in]?*
12 Qa txq'anky xjal at kyoklen tzan
kyk'amon ti'j te etaq'umb'en etetz,
ntons qetza at mas qoklena. Anke
qetza at qoklena, k'onti'l owok qsi'
jk'u'j tzan jk'amon jun tidi' ti'j te nini,
sinoke qetza ma'tx qipajna kyaqil
tzan tpakb'let mas te tpakb'alil galan
ti'j Krist.
13 ¿Ti'tzun, k'onti'l petzun eteb'en
etetz, kye aj nkye'aq'unan tuj te Nin
Jay Nab'il Qtata Dios nkyewa'an ti'j te
oyej aj npon in txini? ¿K'onti'l petzun
eteb'en kye [pal] aj nkye'aq'unan ti'j
te tz'e'sb'il nkyewa'an ti'j te aj nxik
q'apo' twi' te tz'e'sb'il?*
14 Ax ikxji okaj tq'uma' te Qajawil
kyi'j kye aj nkye'aq'unan tzan ky-

* **9:1** Kya 9:3-6; 1Kor 15:8 * **9:5** Ax: Cefas. † **9:9** Ax: k'onti'l n'ok si'let tbosal; Deu 25:4; 1Tim 5:18.
* **9:11** Rom 15:27 * **9:13** Deu 18:1

pakb'an te tpakb'alil galan, ax ikxji
a tgan tzan kywa'an ti'j te tpakb'alil
galan.*

Te Aj Presis Tzan Tk'ulun Jun Aj Npakb'an Te Tyol Qtata Dios

15 Per wetz k'onti'l [ma'tx tz'ok
lo'et nk'u'j] tzan nk'amon jun tidi' ti'j
waq'umb'en [te Qtat]. B'ix ax k'onti'l
nqet ntz'ib'a' ja ntzani tzan stzaj esi'
tidi' wetz. Wetz mejor-tal inkamik,
b'ix nya'tx tzan tponaj te chalajb'il aj
nna'o' tuj wanim [ti'j waq'un te Qtat
aj k'onti'l nkyinpeyun ti'j].
16 Qa wetz nkyinpakb'an te
tpakb'alil galan, nlay b'antik tzan
tqet njiq'b'a' wib' tzan tpaj nini, komo
at woklen tzan txik npakb'a' b'ix nlay
b'antik tzan tkaj nkola'. Last wetz
a'in qa nlay xik npakb'a' te tpakb'alil
galan.*
17 Qa oqtel nk'ulu' a'ox tzan tpaj
wetz ngan k'ulun ntzani, ntons
onkamb'a'tz jun galan te wetz; per qa
oqtel nk'ulu' tzan tpaj lajomin, ikxji
cha nkyink'ulun aj okaj tq'uma' te
Qajawil.
18 Wetz te aj nkamb'a' [jun cha-
lajb'il tuj wanim] tzan tpaj txiklen
npakb'a' te tpakb'alil galan ti'j
Jesukrist b'ix k'onti'l n'el npeyu'
ch'inwt; b'ix ikxji k'onti'l nkyinjoyon
jun galan te wetz tzan tpaj at woklen
ti'j waq'un iktza' jun pakb'on.
19 Ntons anke kolpimin b'ix k'onti'l
akyinqet tuj tq'ab' junky, wetz oje
nk'uluj tzan waq'unan te jun galan
kye kyaqil tzan kyokslan ky'ila'j xjal.
20 Qa atinqet kxol kye aj tijajil Is-
rael, nkyinb'et iktza' jun aj tijajil Is-
rael tzan kyokslan; komo kyuky'i kye
aj presis tzan tqet kyoksla' te Kawb'il,
ax wetz a'in iktza' jun aj presis tzan
tqet woksla' te Kawb'il, anke wetz
nya'tx presis tzan nk'ulun nini, per
nk'ulu' ikxji tzan kyokslan.
21 Kyuky'i kye aj k'onti'l toklen te
Kawb'il kyi'j, wetz a'in iktza'x kyetz
tzan kyokslan, (anke a te Qtata Dios aj
nk'ulun mandad wi'j, b'ix a te tume'l
ti'j te Krist at toklen wi'j).
22 B'ix ax qa akyinqet kxol kye aj
nya'tx jwert ate' tuky'i Qtata Dios,
wetz nkyinb'et kxol tuj jun tume'l
galan tzan k'on kyjoyon choj tzan
npaj wetz.‡ Nkyin'ok iktza'x kyaqil
xjal, ikxji tzan kykolet junjun te
kyetz.
23 Wetz nqet nk'ulu' kyaqil nini
tzan tpaj te tpakb'alil galan aj
nxik npakb'a', b'ix lo'ik nk'u'j tzan
nk'amon te galan aj ntq'uma' te
tpakb'alil.
24 Etetz eteb'en titza' nkye'oqelan
kye xjal tuj jun estadio anke kyetz
kyeb'en cha jun te aj nkamb'an te
kykanab'. Ax ikxji eti'j etetz, k'on kaj
esi' tzan eb'et tuj tume'l tzan ek'amon
te ekanab' tuky'i Qtata Dios.
25 Kye aj nkyek'ulun kyib' tzan
kyoqelan kyuky'i txq'anky, nkyk'ulu'
mandad kyib'x tzan tkaj ksi' kyaqil
aj n'ok jun nya'tx galan te kyetz,
per kyetz nkyek'ulun nini tzan
kykamb'an jun tidi'§ aj nmankun,
per qetz tzan jk'amon jun [qanq'in]
aj nlay nmankun.
26 Ax ikxji wetz nkyinb'et tuj
tume'l b'ix nkyink'ulun te aj pre-
sis, b'ix nkyin'aq'unan b'an jwert
nya'tx iktza' k'onti'l-wit web'en tidi'
nkyink'ulun,
27 sinoke tzan nqet toksla' te
nchi'jel tzan k'on tponaj kyaqil
waq'umb'en, pyorx-alo tzan tpaj oje
kyexik nxnaq'tza' txq'anky.

10

Tidi' Presis Tzan Tqet Qjiq'b'a' Te Qtata Dios

1 Waq erman, k'on ngan tzan tajnaj
ti'j etanim, kye qijajil oqtxi' kkyaqil
kyetz eb'ajb'et tjaq' te muj [aj nxik
yek'un tuq kyb'ey] b'ix kkyaqil kyetz
eky'ix tuj te nim a',*

* **9:14** Mat 10:10; Luks 10:7 * **9:16** Jer 20:9; Am 3:8 ‡ **9:22** Ax: nkyinnab'lin kxol kye aj nya'tx jwert ate' iktza' nya'tx jwert a'in. § **9:25** Ax: koron. Kye saqchb'ilon oqtxi' oj kykamb'an, nkyk'amo' tuq jun kykoron aj telponx tuq nkyeqet jiq'b'a' tzan kye xjal. * **10:1** Exo 13:21-22; 14:21-29; Núm 9:15-23; 14:14; Deu 1:33; Sal 78:14

2 b'ix tzan tpaj kyb'etb'en tjaq' te
muj b'ix tzan tpaj kky'iklen tuj te nim
a', kkyaqil kyetz e'ok en nkye'ok lapet
tuq ti'j Moisés.*
3 B'ix kkyaqil kyetz eb'ajwa'an
axkix te kywe' te junjunchaq aj otzaj
tsi' te Qtata Dios kyetz.*
4 B'ix kkyaqil eb'aj'uk'an axkix te
kyuk'a' te junjunchaq aj otzaj tsi' te
Qtata Dios, komo nkye'uk'an tuq te
a' aj n'etz tuq twitz te ab'j aj nb'et
tuq kyuky'i'l, jun ab'j aj ja' otzaj tsi' te
Qtata Dios kyuk'a'; b'ix telponx tuq te
ab'j ti'j te Krist aj atqet tuq kyuky'i'l.*
5 Anke [kkyaqil kyetz owok kyen
nini] nya'tx kkyaqil eb'aj'el galan
tuj twitz te Qtata Dios, ky'ila'j kyetz
eb'ajkaj jilan tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'.*
6 Ntons, kyaqil nini oky'ik tzan tok
qsi' qnab'l tzan k'on tel qgani' tidi'chq
nya'tx galan iktza' kyetz [oqtxi'] owel
kygani'.*
7 B'ix ax ikxji eti'j etetz, k'onti'l tzan
stzaj ena'o' kye kyitzb'alil tidi'chq
iktza' okyk'uluj kyetz oqtxi'; iktza'x
tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal Dios] ikxjani:
"Kye xjal eb'ajqet wit'let wa'il b'ix
uk'al [xhb'a'j], b'ix yaji eb'ajjaw
wa'let k'ulul tidi'chq aj cha kyganx
tuq kyetz."*
8 B'ix k'on kxk'ajajin iktza' junjun
kyetz eb'ajk'ajajin b'ix tzan tpaj nini
cha tuj jun q'ij b'eyx eb'ajnaj ox tuj
kawnaq mil (23,000) xjal.†
9 B'ix k'on kxjoyon choj tzan
ek'ulun probar te Qajawil, iktza'
kyetz oqet kyk'ulu' probar b'ix tzan
tpaj nini eb'ajkamik tzan kye kan.*
10 B'ix k'on qet eyoli' [te Qtata Dios]
iktza' kyetz oqet kyyoli', komo tzan
tpaj nini eb'ajnaj, eb'ajqet kansa'
tzan te ángel aj kanson.*
11 Kyaqil ntzani oky'ik kyi'j kye qi-
jajil oqtxi' tzan tok qsi' qnab'l qetz
[tzan k'on jk'ulun ikxji], b'ix okaj
tz'ib'a' tzan tok qsi' qnab'l qetz aj
itz'ojo' tuj ja tyemp ajna'l tmankb'il
twitz ja tx'o'tx'ni.
12 Ntons tzan tpaj nini, ab'l aj tuj
tnab'l tetz jwert at, intok tsi' tnab'l
tzan k'on tqet tz'aqik.
13 Etetz k'onti'l jun preb n'ok eti'j
tzan eqet tz'aqik titza', aj mina'-wit
tok qen qetz qkyaqil. Per te Qtata
Dios jun yolin,* tetz nlay stzoqpij
tzan tok eten twitz jun preb aj nlay-
wit b'antik tzan etipan tetz, sinoke
junx tuky'i te preb tetz otzajel tsi' jun
tume'l titza' tzan etipan tetz.
14 Astilji waq erman aj ganimix
witza', intkaj ekola' tzan ena'on ky-
itzb'alil jun tidi'.
15 Wetz nxik nq'uma' etetz iktza'
kyuky'i xjal aj n'el kyniky' ti'j aj nxik
nyoli', etetz b'a'n tzan tqet eb'isu' ti'j
ja ntzani:
16 Te quk'a' aj nqo'uk'an junx [tzan
stzaj qna'o' te tkamlen Krist] b'ix aj
nxik qsi' pixon te Dios ti'j, ¿te nini
nya'tx petzun tzan tpaj mojb'a' qib'
tuky'i'l ti'j [tkamlen] aj tel xhchiky'el?
B'ix te wab'j aj nqowa'an junx [tzan
stzaj qna'o' te Krist], ¿te nini nya'tx
petzun tzan tpaj mojb'a' qib' tuky'i'l
ti'j xhchi'jel?*
17 Ntons te wab'j cha jun, b'ix qetz
anke ky'ila'j qb'et, per qetz iktza' cha
jun a'o' tzan tpaj qkyaqil nqowa'an
ti'jkix cha jun wab'j.
18 Instzaj ena'o' kyi'j kye aj tijajil
Israel: Oj kywa'an ti'j te kypresent
aj nxik kyq'apo' te Qtata Dios twi'
te tz'e'sb'il [tuj te Nim Jay Te Dios],*
¿ti'tzun, nya'tx petzun nxik kysamo'

* **10:2** Oj tjaw si' a' kywi' oqtxi', a te tb'ay tidi' aj nkyek'ulun kywitz kye txq'anky xjal tzan kyok lapet ti'j jun twitzale'. Ntons kyi'j kye aj tijajil Israel aj kyaq'ik tzan kyok lapet ti'j Moisés, tb'ay exik in tzan te muj aj oqet si' tzan te Qtata Dios b'ix exik in tuj te nim a' aj oqet pawa' tzan te Qtat, b'ix nini telponx iktza' ojaw si' a' kywi' tzan kyok lapet ti'j Moisés. * **10:3** Exo 16:35 * **10:4** Exo 17:6; Núm 20:11 * **10:5** Núm 14:29-30 * **10:6** Núm 11:4-20 * **10:7** Exo 32:1-20 † **10:8** Núm 25:1-18. Tuj Núm 25:9 nyolin kyi'j 24,000, per te Pa'k oqet stz'ib'a' 23,000 qanq tzan tpaj k'onti'l owok tsi' kyajlal kye k'ulul mandad aj eb'ajkamik apart. * **10:9** Núm 21:5-6; Sal 78:18 * **10:10** Núm 16:41-50 * **10:13** Exo 19:4; Deu 33:27; 2Cró 16:9; Sal 34:7; 40:17; Isa 41:10; 46:4; Wnch 10:28; Ebr 6:18; 13:6; 1Xhp 4:19 * **10:16** Mat 26:26-28; Mak 14:22-24; Luks 22:19-20 * **10:18** Lev 7:6

kyib' ti'j te aj oje xik kyq'apo' twi' te tz'e'sb'il?
19 Ntons, ¿tidi' telponx te ntzani [ti'j jun present te jun titzb'alil]? ¿Telponx pe' qa te present at tajb'en, qatzun te titzb'alil at nim tajb'enji? [¡K'onti'l!]
20 Wetz nxik nq'uma' kyi'j kye aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios, kyetz cha'oj txik kyq'apo' kypresent twitz titzb'alil jun tidi', kyetz nxik kyq'apo' kye malspirit* b'ix nya'tx te Qtata Dios; b'ix yatzun eti'j etetz, wetz ngan tzan k'on tox esamo' etib' kyuky'i kye malspirit.
21 Etetz nlay b'antik etuk'an te quk'a' tzan qna'on te Qajawil b'ix qa ax nkx'uk'an te uk'b'il tzan ena'on kye malspirit; nlay b'antik tzan ewa'an tzan qna'on te Qajawil b'ix qa ax nkxwa'an tzan ena'on kye malspirit.
22 ¿Ti'tzun, ojk'ulu'tz tzan stzaj qchuku' te Qajawil?* ¿Mas petzun nim qbalor qetz twitz tetz [tzan qipan tetz]?
23 Ntons, [iktza'x etetz n'eq'uma'] kyaqil b'a'n tzan tqet nk'ulu', per nya'tx kyaqil n'ok te jun galan. Kyaqil b'a'n tzan tqet nk'ulu', per nya'tx kyaqil n'oken tzan qok mas jwert tuky'i Qtata Dios.*
24 K'onti'l tzan ejoyon jun galan cha a'ox te etetzx sinoke jun galan kye txq'anky.
25 B'a'n tzan txik echi' kyaqil txakl chib'j aj nk'ayjik tuj jun k'ayb'il chib'j b'ix nya'tx kab' ek'u'j oxe'l echi'.
26 Komo te twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil aj at twitz, a te Qajawil tajaw.*
27 Qa jun xjal aj k'onti'l n'okslan te Qtata Dios ma xik uk'len te etetz [tzan ewa'an tuky'i'l], b'ix egan tzan exik, [b'a'n tzan exik] b'ix intxik ewa'a' kyaqil aj oqtel tsi', b'ix k'on na'non etanim.
28 Per qa at ab'l ma tzaj q'uman te etetz: "Te ntzani jun wab'j aj q'apomaj kye kyitzb'alil kye dios," ntons yatzun etetz, k'on xik echi' tzan tpaj te aj ma tzaj q'uman te etetz b'ix tzan tpaj te aj ntyoli' tanim.‡
29 Wetz nxik nq'uma' te ntzani tzan tpaj titza' nyolin tuj tanim te junky b'ix nya'tx ti'j etanim etetz. [Qatzun at jun etetz ntyoli'], "Wetz libr atin; ¿tistil nlay b'antik tzan txik nwa'a' cha a'ox tzan tpaj aj ntna'o' te junky?"
30 B'ix wetz, qa nxik nsi' pixon te Qtata Dios ti'j te aj nxik nwa'a', ¿ntons tistil wetz nkyinxik poqo' tzan tpaj te aj nxik nwa'a'?
31 Ntons, qa etetz okxwa'yon, qatzun okx'uk'ayon, qatzun okxk'uluyon junky tidi', intqet ek'ulu' kyaqil tzan tqet ejiq'b'a' te Qtata Dios.
32 K'on kxk'ulun tzan kyqet tz'aqik kye aj tijajil Israel, qatzun kye aj nya'tx tijajil Israel qatzun kye txq'anky qerman aj tk'wa'al Qtata Dios.
33 Wetz a'inxk nkyin'ok-il tzan nkaj galan tuj kywitz txq'anky tuky'i kyaqil aj nk'ulu', k'onti'l nkyinjoyon jun galan aj cha a'ox te wetz sinoke jun galan kye txq'anky tzan kykolet.

11

Titza' A Tgan Tzan Sten Jun Xuj Oj Tok Qchimo' Qib' Na'ol Dios

1 Ntons, intel etin iktza' wetz nkyink'ulun, iktza' wetz n'el win iktza' te Jesukrist.*
2 Wetz nkxqet njiq'b'a' tzan tpaj etetz k'onti'l nkyin'ajnaj ti'j etanim, b'ix etetz nqet etoksla' kyaqil iktza'x aj okaj nq'uma' etetz.
3 Per ngan tzan txik nq'uma' etetz, te Krist aji tetz te twitzale' kyi'j kye ichmilb'aj, iktza'x kye ichmilb'aj a'e' kyetz twitzale' kyi'j kye kxu'jel, iktza'x te Qtata Dios a te twitzale' ti'j te Krist.
4 Qa jun ichan oj txnaq'tzan, qatzun oj txik tpakb'a' jun tpakb'alil aj Txew Dios swal tetz, ntons qa atjax jun tidi'

* **10:20** Deu 32:17 * **10:22** Exo 20:5; Deu 32:21 * **10:23** 1Kor 6:12 * **10:26** Sal 24:1; 50:12; 89:11
‡ **10:28** Junjun kye tz'ib'enj oqtxi' ax nyolin "te munt b'ix kyaqil aj at twitz, a te Qajawil tajaw"; Rom 14:13-18; 1Kor 8:7-13. * **11:1** 1Kor 4:16; Fil 3:17

tuj twi', n'el tin tky'exaw te [Krist] aj
twitzale' ti'j.
5 B'ix jun xuj oj txnaq'tzan, qatzun
oj txik tpakb'a' jun tpakb'alil aj Txew
Dios swal tetz, ntons qa k'onti'l atjax
jun tidi' txayb'il twi', n'el tin tky'exaw
te twitzale' ti'j, osey te tichmil, komo
ikxji iktze'xtzun ma'tx qet tmatzo'
twi'.
6 Qa jun xuj k'onti'l njax tsi' txmuj
tuj twi', mejor intqet stzqitu' te twi',
b'ix qa nky'ixwik tzan tqet tzqitu'
twi', ntons mejor intjax tsi' txmuj.
7 Jun ichan k'onti'l tzan tjax tsi' jun
tidi' tuj twi', tzan tpaj te Qtata Dios
oqet tk'ulu' te ichan iktza'x tetz b'ix
[ikxji] ti'j te ichan nxik e'elet tajwalil
te Qtata Dios, yatzun ti'j te xuj nxik
e'elet tajwalil te ichan.*
8 Komo te ichan k'onti'l owel ti'j te
xuj, sinoke te xuj owel ti'j te ichan,
9 b'ix te ichan k'onti'l oqet k'ulu'
tzan tpaj te xuj, sinoke te xuj oqet
k'ulu' tzan tpaj te ichan.*
10 Astilji te xuj presis tzan tjax tsi'
jun tidi' tuj twi' aj telponx at jun
twitzale' ti'j, b'ix ax tzan tok kyen kye
ángel.
11 Tuj twitz te Qajawil te ichan itz'oj
tzan tpaj te xuj, b'ix te xuj itz'oj tzan
tpaj te ichan.
12 Komo te xuj tzajnaq ti'j te ichan,
b'ix te ichan tzajnaq ti'j te xuj, per
kyaqil tzajnaq tuky'i Qtata Dios.
13 A'ix etetz intqet eb'isu': ¿Galan
pe' qa jun xuj oxnaq'tzayon ti'j Qtata
Dios qa k'onti'l atjax txmuj?
14 Iktza'x jkajlen si', qa jun ichan
okajel tky'ib'sa' twi' [iktza' twi' xuj],
¿nya'tx petzun ky'exawil te tetz?
15 Per yatzun jun xuj qa nim xtxa'm
twi', te nini jun tb'anil te tetz tzan tpaj
te xtxa'm twi' iktza' te txayb'il tetz.
16 Qa at ab'l tgan tzan twululun ti'j
te ntzani, qetza k'onti'l eq'i' qitza'na
junky tume'l twitz te ja ntzani b'ix ax
kye txq'anky b'uch'uj qerman ax ikxji
eq'i' kyitza'.

Oj Qwa'an Junx K'onti'l Tzan Qb'isun Tb'ay Qi'jx

17 Ntons, wetz aj oqtel ntz'ib'a'ni
nya'tx tzan eqet njiq'b'a', tzan tpaj
etetz k'onti'l n'ok echimo' etib' tzan
tok jun galan exol, sinoke n'ok
echimo' etib' tzan tok jun nya'tx
galan.
18 Tb'ay oxe'l nq'uma', wetz n'ok
ncha'o' oj tok echimo' etib' exolx er-
man, cha pur nqet epawa' etib' exolx
tzi, b'ix qanq b'an'ax.
19 ¿Presis petzun tzan tqet epawa'
etib' ikxnini tzan tok e'elet ab'le' kye
aj nkye'el mas galan tuj twitz Qtata
Dios?
20 Oj tok echimo' etib' tzan ewa'an
junx na'ol te Qajawil, k'onti'l n'ok esi'
ek'u'j tzan ena'on te Qajawil.
21 Komo oj etokten wa'il, junjun
tb'ay nkyexik naj eq'il kyetz kywe'
te kyetzx, yaji kye txq'anky nkyekaj
tuky'i wa'ij b'ix junjunky nkyeuk'an
nim.
22 ¿K'onti'l petzun ejay aj ja' tzan
exik wa'il b'ix tzan etuk'an? ¿Tistil
n'el etik'o' kye qerman aj te Qtata
Dios b'ix n'el etin kky'exaw kye aj
k'onti'l ch'inwt tidi' kyetz? ¿Tidi' oxe'l
nq'uma' eti'j? ¿Okxtel njiq'b'a'? Wetz
nlay kxqet njiq'b'a' tzan tpaj nini.

Te Tume'l Titza' Tzan Stzaj Qna'o' Te Qajawil Oj Qwa'an Junx

23 Ntons te aj oxik nxnaq'tza' etetz,
a te Qajawil otzaj sin te wetz b'ix etetz
ek'amoj galan ikxjani: Aj aq'b'il aj
txik q'apo' te Qajawil, tetz ojaw stzyu'
jun wab'j,
24 b'ix ya ma xik tsi' pixon te Qtata
Dios ti'j, oxik tsipa' b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: "Te ntzani te nchi'jel [aj oxe'l
q'apo' te jun galan] te etetz. Intxik
ewa'a' tzan ntzaj ena'o'."*
25 B'ix ax ikxji otk'uluj tuky'i te
uk'b'il aj tmankun kywa'an, b'ix oxik
tq'uma' kyetz, "Te ja quk'a' ntzani
telponx ti'j te tume'l ak'a'j [titza'
nqokolet], tzan tpaj nchiky'el [aj
owelal oj nkamik]; intqet ek'ulu'

* **11:7** Gén 1:26-27 * **11:9** Gén 2:18-23 * **11:24** Mat 26:26; Mak 14:22; Luks 22:19; 24:30 * **11:25** Exo 24:6-8; Jer 31:31-34; Mat 26:27-29; Mak 14:23-25; Luks 22:20

ikxjani kyaqil-el oj etuk'an ti'j, tzan
ntzaj ena'o'."*
26 Ntons [ax etetz tzi], kyaqil-el oj
ewa'an ti'j te aj wab'jni b'ix oj etuk'an
ti'j te aj uk'b'ilni, ntons ikxji max oj
tul tetz nqet eyek'u' ntzaj ena'o' te
tkamlen te Qajawil.
27 Ikxji ab'lchaq aj oxe'l twa'a'
ja wab'jni, qatzun oxe'l tuk'a' ja
uk'b'ilni aj te Qajawilni, b'ix qa nya'tx
tuj jun tume'l atqet, ntons njoyon
choj ti'j xhchi'jel te Qajawil b'ix ti'j te
xhchiky'el.
28 Ntons tzan txik ewa'a' te wab'j
b'ix tzan etuk'an ti'j te uk'b'il, presis
tzan tqet eb'isu' tuj etanim titza' atix
tuj twitz Qtata Dios.
29 Komo jun xjal aj nxik twa'a' b'ix
nxik tuk'a' b'ix k'onti'l nqet tb'isu'
tume'l ti'j te xhchi'jel te Qajaw Je-
sukrist, ikxji cha nk'ulun tzan stzaj si'
jun xhcho'nal tajsik.
30 Astilji exol etetz ketant kye yab'
b'ix kye aj nya'tx jwert-e' b'ix junjun
oje kyekamik.
31 Qa qetz nqet-wit qb'isu' qi'j titza'
ato', ntons te Qajawil k'onti'l-tal ntzaj
tsi' xhcho'nal qi'j.
32 Qa te Qajaw ntzaj tsi' xhcho'nal
qi'j, te nini [tzan tkaj qmañ] tzan k'on
qxik si' tuj il iktza' kye xjal aj k'onti'l
nkye'okslan.*
33 Astilji waq erman, wetz nxik
nq'uma' etetz oj tok echimo' etib' tzan
ewa'an, junjunchaq pe'etiyon waq
eti'jx.
34 Qa at jun aj at wa'ij ti'j, intxik
wa'il tjay; ikxji tzan k'on tok echimo'
etib' tzan stzaj tsi' te Qtata Dios jun
xhcho'nal eti'j. B'ix ti'j kye txq'anky
tidi'chq, okyinyoliyon ti'j oj npon tzi.

12

Te Qtata Dios Ntzaj Tsi' Qajb'en Tzan Qonen Qib'x Qxol Tzan Qten Jwert Tuky'i'l

1 Ntons waq erman, wetz ax ngan
tzan tok echa'o' ch'in ti'j te qajb'en aj
ntzaj tsi' te Txew Dios.
2 Etetz eteb'en, aj mina' tuq etok-
slan ti'j Qtata Dios, etetz ja'chq tuq
nkxik eq'i' tzan etokslan kye ky-
itzb'alil tidi'chq aj k'onti'l n'el ktzi'.
3 Astilji, wetz ajna'l oxe'l nq'uma'
etetz, nijunwt xjal aj atqex Txew Dios
tuj tanim b'a'n tzan txik tq'uma', "Ti'-
wit jun syent tkotz te Jesus." B'ix qa
tetz k'onti'l nyolin tuky'i Txew Dios,
nlay b'antik tzan tyolin, "Te Jesus aji
te Qajawil."
4 Ntons, tidi'chq qajb'en ntzaj si',
per cha junkix te Txew Dios aj ntzaj
sin tetz.*
5 B'ix tidi'chq tume'l tzan qonen
kyuky'i kye qerman, per te Qajawil
axkix cha jun.
6 B'ix ax at ky'ila'j tume'l titza'
nb'antik tidi'chq qxol, per cha junkix
te Qtata Dios aj nb'antik kyaqil nini
titza'.
7 Te junjunchaq te qetz ntzaj si' jun
qajb'en tzan te Txew Dios tzan qonen
kyuky'i txq'anky qerman tzan tok te
jun galan te qkyaqil.
8 Komo jun qerman b'a'n tzan ty-
olin tuj tume'l tuky'i jun tnab'l aj
ntzaj tsi' te Txew Dios, b'ix axkix te
Txew Dios ntzaj tsi' te junky qerman
tzan tyolin yol tuky'i nim aj totzqi',
9 b'ix tzan tpaj axkix te Txew
Dios junky qerman b'a'n tzan tok
twit'b'a' tk'u'j ti'j te Qtat tzan tb'antik
tidi'chq titza', b'ix [tzan tpaj axkix
te Txew Dios] junky qerman b'a'n
tzan tq'anan yab' tuky'i tajwalil Qtata
Dios,
10 b'ix junky qerman ntk'amo'
tajwalil tzan tk'ulun tuky'i tajwalil
Qtata Dios jun tidi' aj mina' tok qen,
b'ix junky b'a'n tzan txik tpakb'a' jun
tpakb'alil aj Txew Dios swal tetz, b'ix
junky qerman ntzaj si' jun tnab'l tzan
tel tniky' alkyetz kye malspirit, b'ix
ax [tzan tpaj te Txew Dios] junky
qerman b'a'n tzan tyolin tuj junky yol
aj tzajnaq tuj ka'j aj k'onti'l n'el qniky'
ti'j, b'ix [tzan tpaj axkix te Txew Dios]
junky qerman b'a'n tzan txik tq'uma'
tidi' telponx te aj yol.

* **11:32** Deu 8:5; Ebr 12:5-11 * **12:4** Rom 12:6

11 Per kyaqil te ntzani, cha jun te aj
ntzaj swan tetz, a'ox te Txew Dios. A
tetz ntzaj sin te junjunchaq iktza' tetz
tgan.

Qkyaqil Qetz Cha Jun-oq A'o' Aj Nqo'okslan Ti'j Jesukrist

12 Ntons, komo iktza'x te qchi'jel
cha jun-oq tzan kyaqil b'ix at
ky'ila'jchaq part tetz, anke ky'ila'j
part tetz, cha jun-oq; b'ix ax ikxji
[qi'j qkyaqil qetz aj nqo'okslan ti'j] te
Qajaw Jesukrist.*
13 Komo qetz otzaj si' te Txew
Dios tuj qanim tzan qok qkyaqil
qetz cha jun-oq, qa qetz tijajil Is-
rael a'o' qatzun nya'txji, qa mosi' a'o'
tzan junky qatzun nya'txji, qetz parej
qkyaqil oje tz'ok qen axkix te Txew
Dios.
14 Te qchi'jel nya'tx cha jun-oq part
sinoke ky'ila'j part.
15 Qa jun qoq oxe'l tq'uma'-wit,
"Wetz nya'tx a'in aq'ab', astilji nya'tx
a'in part ti'j achi'jel," per nya'tx tzan
tpaj aj yolni telponx nya'tx aji part te
qchi'jel.
16 B'ix qa jun qxkyin oxe'l tq'uma'-
wit, "Wetz nya'tx a'in awitz, astilji
nya'tx a'in part ti'j achi'jel," per nya'tx
tzan tpaj aj yolni telponx nya'tx aji
part te qchi'jel.
17 Qa kyaqil-wit te qchi'jel pur-
wit qwitz, ntons ¿titza'-tal ob'antel
tzan qcha'on? B'ix qa kyaqil-wit te
qchi'jel pur-wit qxkyin, ntons ¿titza'-
tal ob'antel tzan qsiqon?
18 Per te Qtata Dios okaj tsi' junjun-
chaq part te qchi'jel aj ja' tuq n'el tetz
tuj twitz galan.
19 Qa kyaqil part te qchi'jel cha jun-
wit, ntons ¿titza'-tal te qchi'jel ikxji?
20 Per nya'tx ikxji tuky'i qchi'jel
sinoke te qchi'jel ate' ky'ila'j part, per
tzan kyaqil te qchi'jel cha jun-oq.
21 Te qwitz nlay b'antik tzan txik
tq'uma' te jq'ab', "Yatz a'ich nya'tx
presis te wetz." B'ix te qwi' nlay
b'antik tzan txik tq'uma' te qoq,
"Etetz a'ix nya'tx presis te wetz."
22 Nya'tx ikxji sinoke kye a'e' aj part
te qchi'jel aj naqe cha k'onti'l nim
kybalor, kye nini at nim kyoken.
23 B'ix kye part te qchi'jel aj k'on
qgan tzan qyolin kyi'j, kyetzji nkye-
qet qen galan; b'ix kye part te qchi'jel
aj nya'tx eb'l, nqok'ulun kwent tuky'i
jun tume'l galan.
24 Nya'tx presis tzan jk'ulun ikxji
kyuky'i kye part te qchi'jel aj b'a'n
tzan kykaj eb'l. Per te Qtata Dios okaj
tsi' te qchi'jel tzan tqet jk'ulu' tuj jun
tume'l galan kye aj part aj nya'tx eb'l.
25 Ikxji tzan k'on kykaj pawa' kyib'
jun part ti'j junky part sinoke tzan
kyten-oq tzan kyaq'unan junch'in.
26 Qa tuj jun part te qchi'jel, nqna'o'
jun xhcho'nal, ax tuj kyaqil qchi'jel
nqna'o' xhcho'nal; b'ix qa nqok'ulun
kwent te jun part te qchi'jel, ax
nqna'o' galan kyaqil part te qchi'jel.
27 [Ntons ax ikxji eti'j etetz tuky'i
Krist.] Etetz a'ix iktza' xhchi'jel Krist,
b'ix junjunchaq te etetz a'ix iktza'
part te xhchi'jel.
28 B'ix ax ikxji okaj tsi' te Qtata Dios
kye junjunchaq kye qerman. Tb'ay
ekaj tsi' kye tky'ixel, tkab'i' kye aj yolil
tyol, toxi' kye xnaq'tzon, b'ix yaji kye
aj nqet kyk'ulu' tuky'i tajwalil Qtata
Dios tidi'chq milagr, [yaji] kye aj b'a'n
kyeq'anan, b'ix kye aj b'a'n kye'onen
kye txq'anky, b'ix kye aj b'a'n kye'e'en
tume'l kxol kye b'uch'uj qerman titza'
tzan tb'antik kyaqil tuj tume'l, b'ix
kye aj b'a'n kyeyolin tuj junky yol aj
tzajnaq tuj ka'j aj k'onti'l n'el qniky'
ti'j.*
29 ¿Qkyaqil petzun a'o' tky'ixel?
¿Qkyaqil petzun a'o' yolil tyol? ¿Qkyaqil
petzun a'o' xnaq'tzon? ¿Qkyaqil pet-
zun b'a'n tzan jk'ulun tuky'i tajwalil
Dios jun milagr?
30 ¿Ax qkyaqil petzun qetz b'a'n
tzan jq'anan? ¿Qkyaqil petzun nqoy-
olin tuj junky yol aj tzajnaq tuj ka'j aj
k'onti'l n'el qniky' ti'j? ¿Qkyaqil petzun
b'a'n tzan txik jq'uma' tidi' telponx
jun yol ikxji?
31 Per etetz intok esi' ek'u'j tzan txik

* **12:12** Rom 12:4-5; Efe 4:4-16 * **12:28** Efe 4:11

eqani' tuky'i Qtata Dios kye etajb'en aj mas at token. B'ix wetz oxe'l nq'uma' etetz te tume'l aj mas b'an tb'anil twitz kyaqil.

13

Te Tume'l Titza' Tzan Kyqet Qgani' Txq'anky

1 Qa wetz b'a'n kyinyolin tuj jun yol aj nya'tx nyol qatzun jun yol aj nkyeyolin kye ángel, per qa k'onti'l nkyeqet ngani' txq'anky, wetz a'in iktza' jun k'uxb'il aj cha njaw wok'in, qatzun iktza' jun k'uxb'il* aj cha njaw tzlinun.

2 Qa wetz b'a'n-wit kyinpakb'an jun tpakb'alil aj Txew Dios swal tetz, b'ix qa n'el nniky'-wit kyaqil aj b'an kwest tzan tel qniky' ti'j b'ix qa wotzqi'-wit tidi'chq, b'ix qa b'a'n-wit tzan tok nwit'b'a' nk'u'j b'an byenech ti'j Qtata Dios tzan tky'ik nky'ixpu' kye witz,* qa b'a'n-wit tzan tb'antik kyaqil nini witza' per qa k'onti'l nkyeqet ngani' txq'anky, wetz k'onti'l woken, [chagan kyaqil nini].

3 B'ix qa oxe'l nsipa'-wit kyaqil tidi' wetz kye meb'a' xjal b'ix qa dispwest-wit a'in tzan tok si' nq'aq'b'el, per qa k'onti'l nkyeqet ngani' txq'anky, kyaqil nini k'onti'l token te wetz.

4 Te tume'l titza' nqet qgani' junky ikxjani: a tgan tzan sten nim qpasens, b'ix tzan qb'ek'an ti'j junky, b'ix k'onti'l n'ok jq'oji' junky tzan tpaj tidi' tetz, b'ix k'onti'l nqet qjiq'b'a' qib' b'ix k'onti'l nqchalani' qib'.

5 B'ix k'onti'l nqet jk'ulu' jun tidi' aj eq'b'ajil ky'exawil, k'onti'l nqob'isun a'ox qi'jx qetz, k'onti'l nqojaw q'ojlik luwew, b'ix k'onti'l nqex qsi' jq'oj ti'j junky.

6 K'onti'l nqochalaj ti'j te aj nya'tx galan, per b'an nqochalaj ti'j kyaqil aj tume'l b'an'ax.

7 A tgan tzan tqet qnajsa' kye txq'anky, b'ix k'onti'l nkaj qsi' tzan qokslan [te galan], k'onti'l nkaj qsi' tzan tkaj lo'et jk'u'j, b'ix kyaqil nqipa'.

8 Oj kyqet qgani' kye txq'anky, ntons k'onti'l nkaj qsi' tzan kyqet qgani'. Yatzun oj qpakb'an jun tpakb'alil aj nswan te Txew Dios tuj qanim, te nini omankuyon b'ix ax oj qyolin tuj junky yol aj tzajnaq tuj ka'j aj k'onti'l n'el qniky' ti'j, b'ix ax oj tel qniky' ti'j tidi'chq, kyaqil nini opoyonaj, per oj kyqet qgani' kye txq'anky, nlay ponaj.

9 Komo nya'tx kyaqil n'el qniky' ti'j, b'ix nlay b'antik tzan txik qyoli' kyaqil ti'j,

10 per oj tpon te aj b'an nich'inwt nya'tx galan ti'j, ntons opoyonaj te aj at ajna'l.

11 Wetz aj man tuq tal k'wa'l a'in, nkyinyolin tuq iktza' jun k'wa'l, b'ix nkyinb'isun tuq iktza' jun k'wa'l, b'ix nqet nb'isu' tuq ti'j jun tidi' iktza' jun k'wa'l; per ya ma kyin'ok tijxjal, okaj nsi' kyaqil aj nini.

12 Ajna'l k'onti'l n'el qniky' b'an byenech, iktza' nxik qen smujin tuj jun despej, per jun q'ij owokel qen qetz qwitzale'x [te Qajawil] tuky'i kykab'il qwitz. Ajna'l wetz web'en cha ch'imu's web'en ti'j, per yaji owokel wen b'an byenech iktza'x wetz otzqimin titza'.*

13 Ntons, ate' ox tidi' aj k'onti'l nponaj b'ix aj ntzanije': [jun,] te tume'l titza' n'ok wit'let jk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix [junky] te tume'l titza' lo'ik jk'u'j ti'j, b'ix [junky] te tume'l titza' nkyeqet qgani' txq'anky; aj ntzanije' kye kyoxil aj k'onti'l nkyeponaj per te aj mas presis a te tume'l titza' nkyeqet qgani' txq'anky.

14

Te Tume'l Ti'j Jun Yol Aj Tzajnaq Tuj Ka'j Aj K'onti'l N'el Qniky' Ti'j

1 Intok esi' enab'l tzan kyqet egani' txq'anky, b'ix tzan stzaj tsi' Qtata Dios jun etajb'en kxol kye qerman,* b'ix mejor tzan eyolin tyol.*

2 Komo te aj nxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios tuj jun yol aj tzajnaq tuj

* **13:1** Ax: címbalos. * **13:2** Mat 17:20; 21:21; Mak 11:23 * **13:12** 1Wnch 3:2 * **14:1** 1Kor 12:4-11
* **14:1** Ax: tpakb'alil.

ka'j aj k'onti'l n'el qniky' ti'j, tetz
k'onti'l nyolin kye xjal sinoke nyolin
tuky'i Qtata Dios, komo nijunwt n'el
tniky' ti'j te aj nxik tq'uma' sinoke tuj
tanim nyolin tidi'chq aj k'onti'l n'el
qniky' ti'j.
3 Per yatzun te jun aj yolil tyol, tetz
nyolin kye xjal tzan kyten jwert tuky'i
Qtata Dios b'ix tzan txik tnimsa'
kyk'u'j, b'ix tzan txik xhchewsa'
kyanim.
4 Jun aj nxnaq'tzan tuky'i Qtata
Dios tuj jun yol aj tzajnaq tuj ka'j, cha
a'ox te tetz jun galan; yatzun te aj
yolil tyol Dios, tetz tyol n'ok te jun
galan kye kyaqil qerman.
5 Wetz ngan-tal tzan exnaq'tzan
ekyaqil etetz tuj jun yol aj tzajnaq tuj
ka'j, per mas ngan tzan eyolin tyol
Dios tuj jun yol aj n'el qniky' ti'j twitz
te oj exnaq'tzan tuj yol aj tzajnaq tuj
ka'j, nini b'a'n a'ox qa oxe'l q'umlet
tidi' telponx tzan tok te jun galan kye
kyaqil qerman.

6 Erman waq, qa wetz okyinpoyon
exol b'ix okyinyoliyon tuj jun yol
aj tzajnaq tuj ka'j, ¿titza' owokel te
jun galan te etetz? Owokel te jun
galan a'ox qa oxe'l nq'uma' te aj
otzajel tyek'u' te Txew Dios [tidi'
telponx], qatzun okyinyoliyon tuky'i
jun nnab'l b'an tume'l ti'j, qatzun
jun tpakb'alil aj Txew Dios swal tetz,
qatzun tzan txik nxnaq'tza' etetz ti'j
[tidi' telponx].
7 Qa jun chinab' iktza' te ajlaj
qatzun te arp aj k'onti'l tnab'l, qa
k'onti'l-wit jun tume'l te twi' jun-
junchaq te kyetz, ntons nlay tz'el
qniky' ti'j te b'itz aj njatz eq'i' tuky'i
te chinab' qa ajlaj qatzun arpji.
8 B'ix qa te twi' te trompet nlay xik
cha'o' n'oq' tuky'i tume'l, ntons kye
soldad nlay qet kyk'ulu' kyib' tzan
kyq'ojin kyi'j kye kyajq'oj.†
9 Ntons ax ikxji eti'j etetz, qa k'onti'l
nxik eq'uma' jun yol aj n'el qniky'
ti'j, ntons ¿titza' owelal qniky' ti'j te
aj nxik eq'uma'? Ikxji chagan nkxy-
olin.‡
10 B'an'ax ate' ky'ila'j yol twitz
tx'o'tx', per kyaqil at tidi' telponx.
11 Qa wetz k'onti'l n'el nniky' ti'j
kyyol txq'anky, wetz a'in iktza' jun
laq'chik xjal te kyetz b'ix ax kyetz
iktza' jun laq'chik xjal te wetz.
12 Ntons ax ikxji eti'j etetz, komo
b'an mer egan tzan tok eten nim
etajb'en tuky'i te Txew Dios, ntons
intok esi' ek'u'j tzan ek'ulun nini tzan
kyok jwert kye qerman tuky'i Qtata
Dios.
13 Ntons astilji jun aj nyolin tuj
jun yol aj tzajnaq tuj ka'j, intxik
tqani' tuky'i Qtat tzan stzaj si' tnab'l
tzan tb'antik txik tq'uma' kyuky'i kye
txq'anky tidi' telponx.
14 Komo qa wetz nkyinxnaq'tzan
tuky'i Qtata Dios tuky'i jun yol aj tza-
jnaq tuj ka'j, wetz wanim nxnaq'tzan
per te nnab'l k'onti'l nqet tb'isu'.
15 Ntons ¿tidi' nk'ulu'tz? Ntons wetz
okyinxnaq'tzayon tuky'i wanim, per
ax okyinxnaq'tzayon tuky'i nnab'l;
ax okyinb'itzayon tuky'i wanim per
ax okyinb'itzayon tuky'i nnab'l.
16 Qa yatz a'ox tuj awanim nchy-
olin yol galan te Qtata Dios, b'ix qa
jun xjal aj ncha'on awi'j k'onti'l n'el
tniky' ti'j ayol, tetz nlay b'antik tzan
txik tq'uma' qa dyakwerd§ at tuky'i
te aj nxik asi' pixon te Dios, tzan tpaj
k'onti'l n'ox tuj twi' te aj nxik aq'uma'.
17 Yatz b'an'ax nxik asi' pixon te
Qtata Dios, per yatzun ti'j te junky,
k'onti'l n'ok jun galan te tetz.

18 Wetz nxik nsi' pixon te Qtata Dios
tzan tpaj b'a'n kyinxnaq'tzan tuj jun
yol aj tzajnaq tuj ka'j mas ewitz etetz
ekyaqil.
19 Per cha'oj tok nchimo' wib'
kyuky'i qerman, mejor tzan txik
nq'uma' cha kab'e nyol aj n'el kyniky'
kye qerman ti'j, b'ix nya'tx tzan
nyolin b'an ky'ila'j yol aj k'onti'l n'el
kyniky'.

† **14:8** Oqtxi', cha'oj tok oq'sa' jun trompet tzan te twitzale' kxol soldad, telponx tuq tzan kyk'ulun listar kyib' kye soldad tzan kyq'ojin kyi'j te kyajq'oj. ‡ **14:9** Ax: ikxji cha nkxyolin tuj kyaq'iq'. § **14:16** Ax: Amen.

20 Etetz waq erman, k'on kx'ok
ixne' waq titza' nkxb'isun. Pe'etok
ixne' ti'j te nya'tx galan, yatzun titza'
nkxb'isun, pe'etok iktza' tijxjal.
21 Tuj te Tu'jal Dios tz'ib'ankaj ikx-
jani: " 'Wetz okyinyoliyon kyuky'i ja
xjalni tuj ktzi' aj laq'chik xjal, b'ix ax
okyinyoliyon kyuky'i'l tuj junky yol
aj mina' tok kcha'o', per ni ikxji, nlay
kyinxik kyoksla',' kyi te Qajawil."*
22 Ntons, oj qyolin tuj jun yol aj
tzajnaq tuj ka'j, nini n'oken te jun
seny kye aj k'onti'l nkye'okslan b'ix
nya'tx kye aj nkye'okslan; per oj
txik qpakb'a' jun tpakb'alil aj Txew
Dios swal tetz, te nini n'oken kye aj
nkye'okslan b'ix nya'tx kye aj k'onti'l
nkye'okslan.
23 Ntons, qa kyaqil kye qerman
owokel kchimo' kyib' b'ix kkyaqil
okyeyoliyon tuj jun yol aj tzajnaq tuj
ka'j aj k'onti'l n'el qniky' ti'j, b'ix qa
ma kye'ox xjal aj k'onti'l n'el kyniky'
ti'j kyaqil ntzani qatzun xjal aj k'onti'l
nkye'okslan, ¿nlay petzun kyeyolin
qa etetz cha lok a'ix?
24 Per yatzun qa kyaqil qerman
nkyeyolin tyol Dios [tuj jun yol aj n'el
qniky'], b'ix owokex jun aj k'onti'l
n'okslan qatzun jun aj k'onti'l n'el
tniky' ti'j kyaqil ntzani, tetz owelal
tniky' ti'j te xhchoj b'ix oqtel tb'isu'
titza' at tzan tpaj te aj nkyyoli'.
25 Ntons kyaqil aj ewa' tuq tuj
tanim, owelal tniky' [nya'tx galan
te nini], b'ix oqtel mejlet owokelten
na'ol Qtata Dios, b'ix ikxji otq'uma'tz
b'an'ax te Qtata Dios atqet exol.

Oj Tok Qchimo' Qib' Na'ol Qtata Dios A Tgan Tzan Jk'ulun Kyaqil Tuj Tume'l

26 Ntons erman, ¿titza' qoteyon ti'j
te ntzani? Etetz oj tok echimo' etib',
junjunchaq b'a'n tzan txik eb'itza'
jun eb'itz, qatzun tzan txik exnaq'tza'
txq'anky, qatzun tzan txik eq'uma'
tidi' aj ojetq tq'umaj te Qtata Dios tuj
etanim, qatzun tzan eyolin tuj jun
yol aj tzajnaq tuj ka'j, qatzun tzan
epakb'an tidi' telponx te yol aj tuj ka'j.
Per kyaqil intb'antik tzan kyten jwert
kye qerman.
27 B'ix oj eyolin tuj jun yol aj tzajnaq
tuj ka'j, cha inkyyolin a'ox kab'e' qa
ox qermanji, jun tb'ay, yaji junky, a
tgan tzan kyiyon kytyemp te junjun-
chaq, b'ix a tgan tzan txik q'umlet
tidi' telponx aj yolji.
28 B'ix qa k'onti'l ab'l b'a'n tzan txik
tq'uma' tidi' telponx te aj nkyyoli',
mejor tzan k'on txik kyyoli' ch'inwt
tuj junky yol oj tok echimo' etib' ex-
olx, b'ix mejor tzan txik kyyoli' tuj aj
yol a'ox tuj kyanim b'ix tuky'i Qtata
Dios.
29 B'ix ax ikxji kyi'j kye aj yolil tyol
Dios, inkyyolin cha kab'e' qa oxji,
b'ix kye txq'anky intxik kyq'uma' qa
tume'l qa nya'txji.
30 Per qa te Txew Dios otzajel tswa'
jun tpakb'alil tuj tanim te junky aj
wit'lik, ntons tb'ay a tgan tzan tlumet
te aj nyolin tzan tyolin te junky.
31 Junjunchaq etetz aj nyolin tyol
Dios, a tgan tzan etiyon tzan tlumet
te aj nyolin b'ix yaji tzan tyolin
junky, ikxji kyaqil qerman b'a'n tzan
tel kyniky', b'ix b'a'n tzan tnimsan
kyk'u'j.
32 Komo jun aj yolil tyol Dios b'a'n
tzan tiyon oj tmankun tyolin te junky
b'ix yaji tzan tyolin tetz.
33 Komo te Qtata Dios nya'tx jun
Qtata Dios aj tgan k'ulun jun tidi' aj
k'onti'l tumelil, sinoke nk'ulun kyaqil
tuj tume'l.
34 Ntons ax iktza'x kxol kyaqil kye
b'uch'uj qerman aj pawame' te Qtata
Dios, ntons oj tok echimo' etib' ex-
olx, ax a tgan tzan kylumet kye
xuj, k'onti'l tzan kyyolin sinoke tzan
kyokslan iktza'x ntyoli' te Kawb'il.*
35 Qa kye xuj kygan tzan tok kcha'o'
ti'j jun tidi' ntons a tgan tzan txik
kcha'o' te kyichmil tuj kyjay, tzan tpaj
nya'tx tume'l qa jun xuj oyoliyon kxol
jun b'uch'uj qerman oj tok kchimo'
kyib'.
36 ¿Etuky'i'l petzun etetz otzaj te tyol
Qtata Dios? ¿B'ix a'ox petzun etetz oje

* **14:21** Isa 28:11-12 * **14:34** Gén 3:16; 1Kor 11:3; 1Tim 2:10-14

kx'ok cha'on tetz?
37 Qa at jun exol etetz aj tetz tuj tnab'l tetz jun aj yolil tyol Dios, qatzun tetz tuj tnab'l nk'ulun kyaqil b'an tume'l iktza' te Qtata Dios tgan, ntons owelal tniky' te aj nxik nq'uma'ni a te Qtata Dios otzaj q'uman tetz.
38 Per qa tetz k'onti'l n'okslan ti'j, ntons ax tetz k'on xik etoksla'.
39 Ntons waq erman, intel egani' tzan eyolin tyol Dios, ax k'on tz'el etin gan qa junky oyoliyon tuj junky yol aj k'onti'l n'el qniky' ti'j.
40 Per intqet ek'ulu' waq kyaqil tuky'i tume'l galan b'ix xtxolil.

15

Tidi' Telponx Tjawlen Anq'in Te Krist

1 Erman waq, wetz ngan tzan stzaj nna'o' te etetz te tpakb'alil galan aj oxik npakb'a' etetz, etetz etokslaj b'ix ajna'l k'onti'l nkaj ekola'.
2 B'ix tzan tpaj te aj tpakb'alilni etetz kolomix, wen qa b'an'ax okx'okslan [tuky'i jun tk'u'jlal]; qa k'on, chagan.
3 Wetz oje xik nxnaq'tza' te etetz te aj mas presis aj otzaj xnaq'tza', b'ix aj ntzani: Te Krist okamik tzan tpaj te qchoj iktza'x nyolin tuj Tu'jal Dios*
4 b'ix owox muqu' b'ix yaji ojaw anq'in tuj toxi'n q'ij iktza'xkix nyolin tuj te Tu'jal Dios.*
5 B'ix yaji ojaw kanet twitz te Xhpe'y* b'ix yaji kywitz kykab'lajujil kye tky'ixel.†
6 Yaji ojaw kanet b'eyx kywitz mas tajsik jweb' oqal (500) qerman, ky'ila'j kyetz tzunx itz'oje' ajna'l b'ix junjunky oje kyekamik.
7 Yaji ojaw kanet twitz Chaw, yaji kywitz kkyaqil kye tky'ixel.
8 B'ix yaji mas yaj ojaw kanet nwitz wetz,* wetz a'in iktza' naqe jun k'wa'l aj in'itz'jik mas yaj kywitz kye txq'anky.
9 Wetz a'in kxol kyetz, a'in iktza' aj k'onti'l nim woken kywitz kye txq'anky tky'ixel, b'ix nya'tx nmeres tzan wok q'uma' tky'ixel Jesus tzan tpaj wetz tb'aya' nkyejaw tuq nlajo' kye aj nkye'okslan tuq ti'j.*
10 Per tzan tpaj te Qtata Dios b'an galan nab'lin wuky'i'l anke k'onti'l tuq nwajo', a'in iktza'xkix atin ajna'l; b'ix nya'tx chagan titza' tetz b'an galan nab'lin wuky'i'l tzaj tpaj wetz oje kyin'aq'unan mas nim kywitz kyaqil kye txq'anky, per nya'tx a'in wetz sinoke a te Qtata Dios n'onen wuky'i'l.
11 Ab'l oxik pakb'an te etetz nya'tx a te presisji, qa a'in qatzun txq'ankyji, te tpakb'alil axkixji aj oxik qpakb'a'na b'ix etetz etokslaj.
12 Ntons komo nxik pakb'let te Krist ojaw anq'in kxol kye kamnaq, ¿tistil nkyq'uma' junjun exol etetz qa kye kamnaq k'onti'l nkyejaw anq'in?
13 Qa kye kamnaq nlay-wit kye-jaw anq'in [iktza' nkyq'uma' junjun], ntons ax-tal te Krist k'onti'l ojaw anq'in.
14 B'ix qa te Krist k'onti'l-wit ojaw anq'in, ntons chagan-tal te aj nxik qpakb'a'ni, b'ix chagan-tal etetz wit'lik ek'u'j ti'j.
15 B'ix qa ikxji-wit ntons qetza aj nqyoli' nya'tx-tal b'an'ax qitza'na, komo qetza nxik qpakb'a'na te Qtata Dios ojaw tanq'insa' te Krist. Qa b'an'axwit kye kamnaq k'onti'l nkye-jaw anq'in, ntons k'onti'l-tal ojaw anq'in te Krist.
16 Komo qa kye kamnaq k'onti'l-wit nkyejaw anq'in, ntons ax-tal te Krist k'onti'l ojaw anq'in.
17 B'ix qa te Krist k'onti'l-wit ojaw anq'in, ntons chagan-tal wit'likok ek'u'j ti'j b'ix tzunx-tal at echoj.
18 B'ix qa ikxji-wit, ntons kye aj oje kyekamik aj nkye'okslan tuq ti'j Krist, kyetz b'an perdid-tal ate'.

* **15:3** Isa 53:5-12 * **15:4** Sal 16:8-10 * **15:5** Ax: Cefas, b'ix ax Simon tb'i; Luks 24:34. † **15:5** Ax: kykab'lajujil. Telponx kyi'j kye aj te b'uch'uj tky'ixel aj kab'lajuj-e' tuq, per te Judsoje kamik b'ix te Matiys mina' tox kxol; Mat 28:16-17; Mak 16:14; Luks 24:36; Wnch 20:19. * **15:8** Kya 9:3-6 * **15:9** Kya 8:3

19 Qa qetz atok jk'u'j ti'j Krist
a'oxwit te jun qanq'in tzani twitz
tx'o'tx', qetz mas b'an ek'b'ajil-tal
qwitz kywitz kye txq'anky.
20 Per yatzun ajna'l te Krist, b'an
b'an'ax oje jaw anq'in kxol kye kam-
naq. Ikxji a tetz te tb'ay aj oje
jaw anq'in kxol kyaqil kye aj oje
kyekamik aj okyejawel anq'in b'eyx
te jun-ele'x.
21 Komo iktza'x te kamikyj owul
tzani twitz tx'o'tx' tzan tpaj jun xjal,*
ax ikxji ajna'l tzan tpaj junky xjal kye
kamnaq b'a'n tzan kyjaw anq'in.
22 Komo iktza'x tzan tpaj te Adan
qkyaqil nqokamik, b'ix ax ikxji tzan
tpaj te Krist qkyaqil qob'aj'anq'iyon.
23 Per kyaqil oky'el tuj tume'l,
junjunchaq okyejawel anq'in; tb'ay
te Krist, yaji qkyaqil qetz aj oje
qo'okslan ti'j te Jesukrist oj tul tetz
tka'mjji'n-el.
24 Ntons yaji opoyonaj te twitz
tx'o'tx' b'ix opoyonaj kyaqil kyajwalil
xjal b'ix okyepoyonaj kye aj b'a'n ky-
itza' tuj kyaq'iq', b'ix yaji tetz okajel
tq'apo' kyaqil tuj tq'ab' te Qtata Dios.
25 Komo [te Qajaw Krist] presiskix
tzan tk'ulun mandad max oj kyqet
kyaqil kye tajq'oj tjaq' toq,*
26 b'ix te tmankb'il aj iktza' jun
tajq'oj aj opoyonaj, a te kamikyj.
27 Komo [iktza' nyolin tuj te Tu'jal
Dios oqtxi' ikxjani: "Te Qtata Dios],
kyaqil oje kaj tsi' tjaq' toq"* [te Qajaw
Krist]. B'ix oj tq'uman qa "kyaqil oje
kaj tjaq' toq," nya'tx telponx ax te
Qtata Dios, komo tetz aji te aj ok'ulun
tzan tkaj kyaqil tjaq' toq.
28 B'ix oj tkaj kyaqil tjaq' toq, yaji
ax tetz okajel tq'apo' tib' tuj tq'ab' te
Qtata Dios aj otk'uluj tzan tkaj kyaqil
tjaq' toq, b'ix ikxji te Qtata Dios okajel
tajsik kyaqil.
29 Qa ikxji, kye aj njaw si' a'
kywi' kky'ixel kye kamnaq, ¿titza'
okyeteyon qa kye kamnaq k'onti'l
nkyejaw anq'in? ¿Tistil njaw si' a'
kywi' tzan kypaj kyetz? [Komo kye
kamnaq okyejawel anq'in.]
30 B'ix ¿tistil qetz kyaqil q'ij njk'amo'
tzan tok qen te nya'tx galan aj nky'ik?
31 Erman waq, b'ajq'ij wetz ch'inky
tuq nkyinkamik, b'ix dispwest a'in
tzan tpaj wetz b'an nkyinchalaj eti'j
etetz tzan tpaj te Qajaw Kristo Jesus.
32 Wetz owipaj tidi'chq nya'tx galan
tzan kye xjal aj k'onti'l Dios tuj kywitz
tuj Efeso,‡ per ¿tidi' ma'tx nkamb'aj
tzan tpaj nini? Qa b'an'ax kye kam-
naq k'onti'l nkyejaw anq'in, ntons
mejor tzan nk'ulun iktza'x nkyq'uma'
junjun ikxjani: "Qob'ajwa'an waq
b'ix qob'aj'uk'an tzan tpaj nchi'j
qob'ajkamel."
33 Intok esi' waq enab'l tzan k'on
eqet eq'i' tuky'i kyyol aj nxik kyy-
oli'. "Qa qetz nqob'et kyuky'i xjal aj
nya'tx galan nkyeb'et, opoyon qnajsa'
te galan aj eq'i' qitza'."
34 Pe'emeltz'jik junky'el tzan tqet
eb'isu' tuj tume'l b'ix k'on kxjoyon
choj; komo junjun exol etetz k'onti'l
kyotzqi' te Qtata Dios. Wetz nxik
nq'uma' ntzani tzan eky'ixwik ch'in.
35 Ntons, qanq ate' junjun otza-
jel kcha'o' ikxjani: "¿Titza' nkyejaw
anq'in kye kamnaq? ¿Titza' te kchi'jel
oj kyjaw anq'in?"
36 Aj ntzaj echa'o' b'an tont. Komo
jun tidi' aj oqtex awet, te ijaj tb'ay
opoyonaj tzan tjakul te tal awalj.
37 Te aj nqex awet nya'tx a te toq te
awalj b'eyx sinoke tb'ay te ch'i tal ijaj,
triw qatzun tidi' junkyji.
38 Yaji te Qtata Dios kyeb'a' njaw
tky'ib'sa' iktza' tetz tgan, b'ix yaji ti'j
junjunchaq ijaj n'el iktza'x a tgan
tzan tel.
39 Nya'tx kyaqil aj at kyanq'in
twitz tx'o'tx' parej kkyaqil. Chuktky
kchi'jel kye xjal, b'ix chuktky kchi'jel
kye txkup, b'ix chuktky kchi'jel kye
pich' b'ix chuktky kchi'jel kye kyiy.
40 Ax chuktky kykajlen k'ulu' kye
tidi'chq twitz ka'j b'ix chuktky kyka-
jlen k'ulu' kye tidi'chq twitz tx'o'tx',
b'ix chuktky te b'an tb'anil te junjun-
chaq te kyetz.

* **15:21** Gén 3:1-24; Rom 5:12-18 * **15:25** Sal 110:1 * **15:27** Sal 8:6; Efe 1:22; Ebr 2:8 ‡ **15:32** Ax: xjal iktza' tuj k'ul txkup.

41 Chuktky te xhchqitz'unal te q'ij,
b'ix chuktky xhchqitz'unal te qya',
b'ix chuktky kxhqitz'unal kye che'w,
b'ix junjunchaq kye che'w chuktky
kywitz kye txq'anky che'w.
42 B'ix ax ikxji oky'el oj kyjaw
anq'in kye kamnaq. Komo te aj nqex
muqet, nponaj; yatzun te aj njaw
anq'in k'onti'l nponaj.
43 Te aj nqex muqet k'onti'l to-
ken; yatzun te aj njaw anq'in, ojawel
anq'in tuky'i jun xhchqitz'unal. Te aj
nqex muqet, k'onti'l tbalor, yatzun te
aj ojawel anq'in, at nim tbalor.
44 Te aj nqex muqet, at jun xhchi'jel
aj n'oken tzani twitz tx'o'tx'; yatzun
te aj ojawel anq'in, at jun xhchi'jel aj
n'oken tuj ka'j. Komo at jun qchi'jel
tzani twitz tx'o'tx', ax owokel junky
qchi'jel aj tuj ka'j.
45 Ikxjani tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal
Dios]: "Te tb'ay Adan, tetz jun xjal
aj tzani twitz tx'o'tx' b'ix oxik si' jun
tanq'in."* Yatzun te tkab'i' Adan
[osey te Krist], tetz at xhchi'jel tuj ka'j
b'ix ntzaj tsi' qanq'in.*
46 Per anke ikxji, te qchi'jel aj
k'onti'l nponaj, te nini k'onti'l otzaj si'
tb'ay, sinoke tb'ay otzaj si' te qchi'jel
aj nponaj, b'ix yaji otzajel si' te aj
k'onti'l nponaj.
47 Te tb'ay ichan [osey te Adan] oqet
k'ulu' tuky'i tx'o'tx' b'ix tetz te tzani
twitz tx'o'tx' kixi', per te tkab'i' ichan
[osey te Krist] tetz tzajnaq tuq tuj ka'j.
48 Kye [kchi'jel kyaqil] aj twitz
tx'o'tx', iktza'xkix kye aj twitz tx'o'tx'.
B'ix kye aj [nkyexik] tuj ka'j, [kyetz
kchi'jel] iktza'xkix te aj tzajnaq tuj
ka'j.
49 Komo qchi'jel qetz ajna'l parej
iktza'x xhchi'jel te Adan, ntons ax oj
qpon tuj ka'j qetz otzajel si' junky
qchi'jel iktza'x te Krist.
50 Wetz ngan tzan txik nq'uma'
etetz waq erman, te qchi'jel§ nlay
b'antik tox tuj ka'j aj ja' atqet te Qtata
Dios; b'ix te qchi'jel aj nponaj, nlay
b'antik tzan tanq'in te jun-ele'x.
51 Per wetz ngan tzan tok
echa'o' jun tidi': Nya'tx qkyaqil
qetz qob'ajkamel per qkyaqil qetz
qoky'ixpjel.
52 Cha tuj jun rat, cha tuj jun mutz',*
oj tjaw oq' te tmankb'il trompet,
kyaqil kye kamnaq okyejawel anq'in
tuky'i junky kchi'jel aj nlay ponaj
b'ix qetz aj itz'ojo' [aj tyempji]
qoky'ixpjel.*
53 Komo te qchi'jel aj nponaj
owokel jun aj k'onti'l nponaj, b'ix
te qchi'jel aj nkamik owokel jun aj
k'onti'l nkamik.
54 B'ix te ja qchi'jelni aj nponaj,
cha'oj tok junky aj k'onti'l nponaj,
b'ix te ja qchi'jel aj nkamik, cha'oj
tok junky aj k'onti'l nkamik, ntons
opoyon kixi' te yol aj tz'ib'ankaj ikx-
jani: "Te kamikyj oje ponaj tzan tpaj
oje qet [tzan te Qajaw Jesukrist]."*
55 "¿Titza' ob'antel tzan jqet tzan te
kamikyj? ¿B'ix titza' ob'antel tzan
tk'ulun jun nya'tx galan qi'j?"*
56 Komo tzan tpaj te Kawb'il [aj oxik
tsi' te Qtata Dios te Moisés] n'el qniky'
at te qchoj b'ix tzan tpaj te qchoj
nqokamik.
57 Per a tgan tzan txik qsi' pixon te
Qtata Dios, tetz nk'ulun tzan k'on jqet
tzan te kamikyj, tzan tpaj te Qajaw
Krist.
58 Ntons waq erman aj ganimix
witza', intok esi' enab'l, pe'eten waq
jwert tuky'i Qajaw b'ix k'on kaj ekola',
pe'etaq'unan tuky'i jun tk'u'jlal te Qa-
jaw, tzan tpaj eteb'enky te qaq'un
tuky'i Qajawil nlay ponaj.

16

Te Pa'k Ntb'isu' Tuq Tb'ey Max Korint

1 Ntons, ti'j te etonb'il aj owelal
echimo'* kye aj pawame' te Qtata
Dios [tuj Jerusalen],* intqet ek'ulu'
iktza'x te tumelil aj oxik nq'uma' kye

* **15:45** Gén 2:7 * **15:45** Rom 5:11-18 § **15:50** Ax: te qchi'jel b'ix te qkyiky'el. * **15:52** Ax: jun jaqon b'ix jun mutz' qwitz. * **15:52** 1Tes 4:15-17 * **15:54** Isa 25:8 * **15:55** Os 13:14 * **16:1** Rom 15:25-26; 2Kor 8:1-15; 9:1-15 * **16:1** 1Kor 16:3-4

b'uch'uj qerman aj ate' tuj tkwentil
Galasy ikxjani:
2 Te tb'ay q'ij tuj te saman, jun-
junchaq te etetz a tgan tzan tkaj
epawa' ch'in iktza'x janik'pon ma'tx
ek'uluj ganar b'ix junjunchaq intqet
ek'u'u', b'ix ikxji oj npon wetz eq'il
tetz, nya'tx maxji ojawel chimlet.
3 B'ix oj npon wetz, okyexe'l nlajo'
tuj Jerusalen tuky'i jun u'j, kye qer-
man aj oje kye'el ejoyo' etetz, tzan
txik kyin te etonb'il.
4 B'ix qa wetz presis tzan nxik
Jerusalen, okyexe'l wuky'i'l.
5 Wetz okyinpoyon etuky'i'l per
tb'ay a tgan tzan nky'ik tuj tkwen-
til Masedony, tzan tpaj presis tzan
nky'ik txini tb'ay.*
6 B'ix qanq okyinkajel etuky'i'l tzi,
qanq okyinkajel kyaqil jab'alil, ikxji
tzan etonen wuky'i'l tzan nxik aj ja'
presis tzan nxik.
7 Komo k'on ngan ky'ik e'el etetz
cha jun rat, sinoke ngan tzan nten
jun tyemp exol etetz qa ikxji tgan te
Qajawil.
8 Per wetz ajna'l okyinkajel tuj
Efeso max oj tpon te ninq'ij Pente-
costés
9 tzan tpaj ma'tx tz'oknoj jun tume'l
tzan npakb'an tzani tzan tok jun b'an
galan kye ky'ila'j xjal, anke ate' ky'ila'j
txq'anky aj k'on kygan.*
10 B'ix qa ma pon te Timotey,* intok
esi' enab'l tzan tna'on galan exol, tzan
tpaj tetz ax n'aq'unan tuj taq'un te
Qajawil iktza' wetz.
11 Nijunwt exol etetz owelal ik'on
tetz, sinoke pe'etonen tuky'i'l tzan tul
tzani wuky'i'l tuky'i jun chewsb'il tuj
tanim, komo wetz nkyin'iyon ti'j junx
kyuky'i txq'anky qerman.
12 B'ix ti'j te qerman Pol, wetz oqet
nwitz twitz tzan txik tuq exol etetz
kyuky'i kye txq'anky qerman; k'onti'l
otb'anij tzan txik, per oxe'l oj tkanon
ti'j.
13 Ntons, intok esi' waq enab'l, tzan
eten jwert, k'onti'l tzan tkaj esi' tzan
tok wit'let ek'u'j ti'j te Qtata Dios.
Pe'eb'et tuj jun tume'l iktza' ichan
a'ix, b'ix intetz eten ewitz.
14 Kyaqil aj nqet ek'ulu', intqet
ek'ulu' tuj jun tume'l aj nkyeqet
egani' kye qerman b'ix te Qtata Dios.
15 Erman waq, etetz eteb'en kye aj
tuj tjay te Estéfan, kyetz a'e' kye aj
b'an tb'ay e'okslan tuj tkwentil Akay,
b'ix kyetz ajna'l nkye'aq'unan te jun
galan te qkyaqil qetz aj pawamo' te
Qtata Dios.
16 Wetz ngan tzan txik nq'uma'
ch'in etetz tzan kyqet etoksla' kye
xjal aj iktza' kyetz, b'ix kyaqil kye
aj nkye'onen b'ix nkye'aq'unan nim
qxol.
17 Wetz nkyinchalaj kyulen te
Estéfan* b'ix te Portunat, b'ix Akayk,
kyetz e'ul te eky'ixel tzan kyonen,
18 ojaw kyin nk'u'j b'ix ojaw kyin
ek'u'j etetz; astilji inkyqet eten galan
kye xjal aj iktza' kyetz.
19 Kye b'uch'uj qerman tuj Asy,
kyetz nkyesaman jun limb'il te etetz.
Te qerman Akiy b'ix te Xhil* b'ix kye
qerman aj n'ok kchimo' kyib' tuj ky-
jay, kyetz nkyesaman jun limb'il te
etetz.
20 Kyaqil kye qerman tzani nxik
ksama' jun limb'il te etetz. Pe'eliman
etetz etib'x exolx tzi tuky'i jun limb'il
iktza' b'an eterman etib' tzan tpaj te
Qtata Dios.†
21 Wetz a'in Pa'k nqet ntz'ib'a' ja
limb'il te etetz tuky'i nq'ab'x.
22 Qa at ab'l aj k'onti'l nqet tgani'
Qajaw, te tq'oj Qtata Dios okajel
tajsik.* Te Qajawil ch'inky tul.
23 Tzaj si'xwit etajsik etetz ekyaqil
jun nim b'an galan tzan te Qajaw Je-
sus.
24 Wetz nkxqet ngani' nim iktza' te
Kristo Jesus nqoqet tgani'.

Jun Tkawb'il Te Pa'k Kye Aj Korint

* **16:5** Kya 19:21 * **16:9** Kya 19:9-10 * **16:10** 1Kor 4:17 * **16:17** 1Kor 1:16 * **16:19** Ax: Prisk; Kya 18:1-3,18-19,26; Rom 16:3; 2Tim 4:19. † **16:20** Ax: Intel etz'ub'a' etib' te jun limb'il b'an xjan. * **16:22** 1Kor 12:3

Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Korint

Jun Limb'il Kye Aj Korint B'ix Akay

1 Wetz a'in Pa'k tky'ixel Qajaw Jesukrist, tzan tpaj ikxji tgan tuq te Qtata Dios. Wetz tuky'i te qerman Timotey, qetza nqet qtz'ib'a'na te etetz erman* aj atikxqet Korint, b'ix kye kyaqil kye txq'anky qerman aj pawame' te Qtata Dios aj nkyenajan tuj tkwentil Akay.

2 Qtata Diosxwit b'ix te Qajaw Jesukrist tzaj ksi'xwit jun nim b'an galan etajsik ekyaqil etetz b'ix qet kchewsa'xwit ek'u'j.

A'ox Te Qtata Dios B'a'n Tzan Tonen Qi'j Oj Tok Qen Twitz Xhcho'nal

3 Qet jiq'b'a'xwit te Qtata Dios; aji tetz te Stat Qajaw Jesukrist, aji tetz te Qtat aj n'ok lo'et tk'u'j qi'j, b'ix a tetz Dios aj njaw tin jk'u'j.

4 Tetz njaw tin jk'u'j tuj kyaqil xhcho'nal aj n'ok qen, b'ix ikxji tzan tjaw qin kyk'u'j kye txq'anky aj n'ok kyen twitz xhcho'nal iktza'x qetz njaw in jk'u'j tzan te Qtat.

5 Qetz n'ok qen nim xhcho'nal iktza'x oky'ik ti'j te Qajaw Jesukrist, per axkix tetz njaw tin jk'u'j nim.

6 Qa qetza n'ok qen twitz xhcho'nal, nini tzan tb'antik tjaw qina ek'u'j b'ix tzan ekolet; b'ix qa te Qtata Dios njaw tin jk'u'j, nini ax tzan tb'antik tjaw qina ek'u'j b'ix tzan etipan tuky'i epasens axkix te xhcho'nal aj nky'ik qi'ja.

7 B'ix qetza lo'ik jk'u'jna tuky'i jun tk'u'jlal, oj tok eten twitz xhcho'nal iktza'x n'ok qen qetza, ax etetz ojawel in ek'u'j iktza'x qetza njaw in jk'u'j tzan te Qtata Dios.

8 Erman waq, qetza qgana tzan tok echa'o' kyaqil aj xhcho'nal aj oky'ik qi'ja tuj tkwentil Asy. Owok qena twitz jun nim xhcho'nal aj nlay b'antik tuq tzan qipana, qetza tuj qnab'la nlay tuq qo'anq'ina.

9 Qetza tuj qanima oqna'oj iktza' oqokamelna tuq, per te nini owoken tzan k'on tuq tok qwit'b'a' jk'u'j qi'jxa sinoke ti'j te Qtata Dios aj nkyejaw tanq'insa' kye kamnaq.

10 Tetz oqet tkolo'na ti'j ja kamikyjni b'ix tzunx oqoqtel tkolo', b'ix ti'j tetz lo'ik jk'u'jna oqoqtel tkolo'ky.

11 Tetz oqoqtel tkolo'na tzan tpaj etetz nkx'onen quky'ila tzan tpaj nkxnaq'tzan qi'ja. B'ix tzan tpaj nini ky'ila'j xjal oxe'l ksi' pixon te Qtata Dios tzan tpaj tetz oje tz'onen qi'ja tzan tpaj kxnaq'tzb'en ky'ila'j xjal tuky'i'l.

Titza' Onab'lin Te Pa'k Kyi'j Kye Aj Korint

12 Qetza nqna'o'na jun chalajb'il tuj qanim tzan tpaj te qanim nyolin ma'tx qob'etna tuj jun tume'l galan twitz ja tx'o'tx'ni b'ix pyor exol etetz, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal tuj twitz Qtata Dios. Kyaqil ntzani nya'tx tzan tpajwit qetza jun qlistulna, sinoke tzan tpaj te Qtata Dios b'an galan nab'lin quky'ila anke k'onti'l nqajo'.

13 Tuj kyaqil qu'uja qetza k'onti'l tidi' ma'tx qet qewa'na ewitz, kyaqil ma'tx xik jq'uma'na etetz,† b'ix wetz lo'ik nk'u'j, [jun q'ij jun tyemp] owokex tuj ewi' b'an byenech,

14 anke mina' tel eniky' b'an byenech. Ikxji, cha'oj tmeltz'jik te Qajaw Jesus, etetz okxchalajel qi'ja iktza'x qetza ajna'l nqochalajna eti'j.

15 Ntons, komo ojetq tuq qet nb'isu' ikxji tb'ay, wetz oqet nb'isu' tzan npon tb'ay etuky'i'l q'olb'el etetz, b'ix yaji oj npon etuky'i'l mas yaj owokel te jun nim b'an galan te etetz junky'el.

16 Ikxji tzan nky'ik tuq exol etetz aj ikja'n nxik tuj nb'ey Masedony,* yaji okyinmeltz'jel tuq junky'el etuky'i'l,

* **1:1** Ax: kye aj pawame' a'ox te Qtata Dios. † **1:13** Ax: k'onti'l oqet qtz'ib'a'na jun tidi' aj nlay tuq b'antik tjaw ete'e' b'ix aj nlay b'antik tuq tel eniky' ti'j. * **1:16** Kya 19:21

b'ix yaji tzan etonen tuq wi'j tzan nxik Judey.
17 Etetz tuj enab'l aj tqet nb'isu' ntzani, kxkyin-alo etetz qa k'onti'l oqet nb'isu' b'an byenech. ¿Etetz tuj enab'l oj tqet nb'isu' jun tidi' nna'non wanim, cha nqet nb'isu' tuky'i nnab'lx wetz b'ix ikxji tzan txik nq'uma' "o'" per yaji "nlay"?
18 Iktza'x te Qtata Dios tetz jun yolin, ax qetza [jun qoyolina] oj txik jq'uma' jun tidi' etetz, k'onti'l nxik qyoli'na tb'ay "o'" b'ix yaji "nlay."
19 Komo te Tk'wa'al Qtata Dios, aj Jesukrist, aj oje xik pakb'let exol qitza'na wetz tuky'i te Silbáno b'ix te Timotey, tetz k'onti'l nxik tq'uma' "o'" b'ix yaji "nlay," sinoke tetz b'an'ax nk'ulun iktza'x ojetq txik tq'uma'.
20 Komo ti'j te Qajaw Jesukrist nponkix kyaqil aj oje kaj tsi' te Qtata Dios tyol ti'j, b'ix astilji qetza, cha'oj tqet qjiq'b'a' te Qtata Dios tzan tpaj te Krist, nxik jq'uma'na "intky'ikxwit ikxji" [tzan tpaj dyakwerd ato' tuky'i'l].
21 A te Qtata Dios ntk'ulu' quky'i'l b'ix etuky'i'l tzan qten jwert tuky'i Krist, b'ix a tetz o'el tjoyo'na.
22 B'ix otzaj tsi' jun techa'l qi'j, otzaj tsi' te Txew tuj qanim te jun techa'l aj telponx b'an'ax kyaqil aj oje xik tq'uma'.
23 Ajna'l nxik nqani' te Qtata Dios tzan tkaj testiw wi'j, nxik nsi' nyol wi'jx wetz, wetz k'onti'l inxik exol etetz tuj Korint tzan tpaj k'on ngan tuq tzan tok jun nya'tx galan exol.
24 Qetza k'onti'l nkx'ok qlajo'na titza' tzan tok ewit'b'a' ek'u'j, sinoke cha a'ox nqo'onen etuky'i'l te jun chalajb'il te etetz; komo etetz tzan tpaj n'ok ewit'b'a' ek'u'j ti'j Qtata Dios astilji jwert atix tuky'i'l.

2

1 Astilji wetz oqet nb'isu' tuj wanim tzan k'on nxik q'olb'el etetz tka'mjji'n-el qa cha te jun b'is te etetz.
2 Komo qa nk'ulu'tz tzan tok jun b'is tuj etanim, ntons yaji ¿ab'l ok'uluyon tzan nchalaj wetz qa nya'tx a'ix etetz?
3 Astilji oqet ntz'ib'a' etetz iktza'x oqet ntz'ib'a' tb'ay-el. Ikxji oj npon k'onti'l tzan nna'on jun b'is tzan epaj etetz aj a'ox b'a'n-tal tzan nchalaj eti'j; wetz lo'ik nk'u'j eti'j ekyaqil etetz tzan ek'ulun tzan nchalaj tuj wanim eti'j etetz b'ix ikxji ax tzan echalaj etetz wuky'i'l.
4 Per aj tqet ntz'ib'a' aj u'jji, wetz b'an nkyinb'isun tuq b'ix nkyin'oq' tuq. Per k'onti'l oqet ntz'ib'a' tzan tok tuq jun b'is tuj etanim, sinoke tzan tok eten tuq titza' wetz nkxqet b'an ngani' nim.

A Tgan Tzan Tqet Qnajsa' Te Aj Nk'ulun Jun Nya'tx Galan Qi'j

5 Ab'l aj ma'tx tk'uluj tzan tok jun b'is tuj wanim, nya'tx cha a'ox wi'j wetz ma'tx tz'ok tsi' te b'is, sinoke wetz tuj nnab'l ax eti'j etetz ekyaqil.
6 Te xhcho'nal aj ma'tx xik esi' ekyaqil etetz ti'j, kabal nini.
7 Ajna'l a tgan tzan tqet enajsa' b'ix tzan tjaw etin tk'u'j tzan k'on txik tanim tuj b'is.
8 Astilji wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz tzan tqet eyek'u' te tetz titza' nqet egani'.
9 Komo astilji wetz tb'aya' oqet ntz'ib'a' te etetz ti'j te ntzani, tzan eqet nk'ulu' probar qa etetz dispwest atix tzan tqet etoksla' kyaqil aj nxik nq'uma' etetz.
10 Ikxji te aj nqet enajsa' etetz, ax wetz nqet nnajsa'. B'ix aj oje qet nnajsa' wetz, qa b'an'ax at tidi' tuq tzan tqet nnajsa', oqet nnajsa' te nini tuj twitz te Krist te jun galan te etetz.
11 Nkyink'ulun ikxji tzan k'on qoqet eq'i' tzan te Satanas; komo oje tz'el qniky' titza' tetz nk'ulun.

Titza' Te Qtata Dios Owonen Tuky'i Pa'k Tzan Tpakb'an

12 Aj npon wetz tuj Troas tzan txik npakb'a' ti'j te tpakb'alil galan ti'j te Krist, ink'amjik b'an galan tzan npakb'an tzan tpaj te Qajawil n'onen tuq wuky'i'l.
13 Per te wanim k'onti'l tuq nchalaj, tzan tpaj k'onti'l owoknoj witza' te

qerman Tit, astilji wetz mejor ekaj nkawi' b'ix inxik tuj Masedony.*

14 Per pixon te Qtata Dios, komo tzan tpaj te Kristo Jesus, tetz nk'ulun tzan k'on jqet tz'aqik, b'ix ja'chq aj ja' nqopon n'ok en qi'j qetz te aj b'an tb'anil* toklen qotzqila' tetz.

15 Twitz ja tx'o'tx'ni kxol kye aj nkyekolet, qetz iktza' at jun jk'ok'jal tuj twitz te Qtata Dios tzan tpaj te Krist; b'ix kxol kye aj nkyexiknaj

16 nqotzu'wxik tuj kywitz tzan tpaj qi'j qetz kyetz ntzaj kyna'o' okyekamel; per yatzun kxol kye aj nkyekolet, tzan qpaj qetz ntzaj kyna'o' okye'anq'iyon. Ti'j te ntzani ¿ab'l b'a'n tzan tb'antik titza'?*

17 Komo qetza nya'tx a'o' iktza' junjun aj cha nkyexk'a'man ti'j Tyol Dios, sinoke qetza nqoyolina tuky'i jun tume'l tzan tpaj tlajen Qtata Dios a'o'na, b'ix tuj twitz Qtat nqoyolina [tuky'i jun qajwalil aj ntzaj tsi'] Krist.

3

Te Pa'k Nyolin Ti'j Tistil Okaj Si' Tetz Jun Pakb'on Ti'j Te Ak'a'j Tyolb'en Qtata Dios

1 ¿Oqo'aq'el petzun tzan qyolina galan qi'jx qetza ti'j qajwalilna? ¿Presis petzun tzan txik jqani'na jun u'j tzan jk'ametna etitza', qatzun tzan eyolin galan qi'ja tzan jk'amet tuj junky partji iktza' nkyk'ulu' txq'anky xjal?

2 A'ixk etetz iktza' te u'j tzan jk'ametna, [nya'tx cha jun txaq u'j sinoke] te qanima nyolin eti'j, b'ix kyaqil xjal oje tz'ok kcha'o' eti'j.

3 Kyetz kyeb'en etetz a'ix iktza' jun u'j aj oqet tz'ib'a' tzan te Krist, b'ix a'o'na qetza iktza' kye tmandader aj nxik qeq'i' te u'j tzan jk'ametna; b'ix ja tpakb'alilni nya'tx tz'ib'a' tuky'i jun tinta sinoke tuky'i Txew te Qtata Dios aj at jun tanq'in, b'ix ax nya'tx jun tpakb'alil aj tz'ib'a' twitz ab'j* sinoke tuj qanim.

4 Tzan tpaj te Krist, qetz tuj twitz Qtata Dios nqna'o' kyaqil ntzani b'an'ax.

5 Nlay b'antik tzan tok jq'uma' qa jun tidi' jk'ulb'en jun tidi' aj te qetzx, sinoke kyaqil aj b'a'n qitza' a te Qtata Dios ntzaj swan tetz.

6 A tetz oje qokaj tsi' tzan qpakb'an te tume'l ak'a'j [titza' nqokolet], b'ix nya'tx jun tume'l iktza' nyolin te Kawb'il, sinoke ti'j te Txew Dios; komo te Kawb'il cha nqoxik tpoqo' tzan jkamik, per te Txew Dios ntzaj tsi' jun qanq'in.*

7 Te Kawb'il oqtxi' aj cha nqoxik tuq tpoqo' tzan jkamik, aj tz'ib'anqet tuq twitz ab'j, at tuq jun xhchqitz'unal ti'j [aj tzajnaq tuky'i Qtata Dios], astilji kye aj tijajil Israel k'onti'l ob'antik tzan txik kyka'yi' twitz te Moisés tzan tpaj te xhchqitz'unal ti'j twitz, anke te nini jun xhchqitz'unal aj kyeb'ayle' nmankun tuq.*

8 Per yatzun ti'j te aj nk'ulun te Txew Dios quky'i'l, ¿nya'tx petzun mas b'an tb'anil te nini twitz te aj oqtxi'?

9 Komo te Kawb'il aj cha nqoxik tpoqo' tuq, tetz nini tb'anil tuq, pyorx-alo te tume'l aj n'el tin qchoj [b'eyx te jun-ele'x] mas b'an tb'anil.

10 Te aj at tuq tb'aya' galan tuq, per ajna'l ya k'onti'l npon iktza' te aj mas b'an galan aj at ajna'l.

11 Komo te aj nponaj oqtxi' b'an tb'anil tuq, pyorx-alo te aj k'onti'l nponaj mas b'an tb'anil.

12 Tzan tpaj qetza wit'lik jk'u'jna ti'j te ntzani, k'onti'l nqoxob' tzan qyolina tuky'i jun tk'u'jlal.

13 Qetza k'onti'l njk'ulu'na iktza' te Moisés otk'uluj, oqet tsi' jun bel twitz* tzan k'on txik kye'e' kye aj tijajil Israel te chqitz'unal aj kyeb'a' tuq nqextzaj.

14 Per kyetz k'onti'l owox tuj kywi', b'ix tzunx ajna'l oj tjaw kye'e' te Tu'jal Dios oqtxi', iktza' atok jun bel kywitz aj k'onti'l ntzoqpin tzan tel kyniky' ti'j

* **2:13** Kya 20:1 * **2:14** Ax: tk'ok'jal perjum. * **2:16** 2Kor 3:4-6 * **3:3** Exo 24:12 * **3:6** Jer 31:31-34 * **3:7** Exo 34:29 * **3:13** Exo 34:33

tzan tpaj a'ox b'a'n tzan tjaqet kywitz tzan tpaj te Krist.

15 B'ix tzunx ajna'l oj tjaw kyen te stz'ib'en Moisés, k'onti'l n'ox tuj kywi' iktza' atok jun bel kywitz aj k'onti'l ntzoqpin tzan tel kyniky'.

16 Per oj kyokslan ti'j te Qajaw, n'el in te bel aj k'onti'l ntzoqpin tuq tzan tox tuj kywi'.

17 Te aj Qajawilni, a tetz te Txew Dios, b'ix aj ja' atqex te Txew Dios, tetz nqotkolpi'.

18 Qkyaqil qetz [aj nqo'okslan] ajna'l oje tz'el in te aj ntxayin tuq qwitz [aj k'onti'l ntzoqpin tuq tzan tel qniky'], b'ix ajna'l qi'j qetz n'ok en titza' b'an galan nab'lin te Qajawil. B'ix komo te Txew te Qajawil n'aq'unan tuj qanim, b'ajq'ij ikja'n nqo'ok iktza' tetz b'ix mas ntzaj en qi'j titza' tetz b'an galan nab'lin.

4

1 Ntons astilji, te ja qaq'una ntzani otzaj si' qetza [tzan te Qajawil] tzan tpaj owok lo'et tk'u'j qi'ja, b'ix ajna'l qetza nqonimsan jk'u'jna b'ix k'onti'l nkaj jkola'na.

2 Qetza n'el qik'o'na kyaqil aj nya'tx galan aj nqet kyk'ulu' kye xjal ewj b'ix kyaqil aj eq'b'il ky'exawil, b'ix k'onti'l nqojoyona titza' tzan tqet qeq'i' nijunwt, b'ix k'onti'l njaw qky'ixpu' te Tyol Qtata Dios. Qetza nqoyolina te b'an'ax b'ix ikxji tzan tok en tzan kyaqil xjal titza' nqob'et tuj tume'l tuj twitz Qtata Dios.

3 B'ix qa te tpakb'alil aj nxik qpakb'a'na k'onti'l n'el kyniky' junjun ti'j, ikxji nky'ik kyuky'i kye aj nkyexiknaj.

4 Te twitzale' ti'j te nya'tx galan twitz ja tx'o'tx'ni* oje kyeqet tmoyi' kye aj k'onti'l nkye'okslan, tzan k'on tel kyniky' te aj b'an tb'anil† ti'j te tpakb'alil galan aj nyolin ti'j te tajwalil te Krist aj mer iktza'x Qtata Dios.

5 Qetza k'onti'l nxik qpakb'a'na qi'jx qetza, sinoke nxik qpakb'a'na ti'j te Kristo Jesus, aji tetz te Qajawil, b'ix qetza nqo'aq'unan te jun galan te etetz tzan tpaj tetz.

6 Komo te Qtata Dios aj oxik tk'ulu' mandad tzan tok xhk'atun tuj te qlolj,* axkix tetz otk'uluj tzan tel xhk'ate' tuj qwitz‡ tzan tel qniky' ti'j te aj b'an tb'anil te tetz aj n'ok qen ti'j§ Qajaw Jesukrist.

7 Te ja xhchqitz'unal ntzani atqex tuj qanim iktza' jun jq'inomal aj atqex tuj jun uky'il; ikxji n'ok en te qbalor aj b'an nim tzajnaq tuky'i Qtata Dios b'ix nya'tx qetzx.

8 Ikxji anke tidi'chq nya'tx galan nky'ik qi'ja, per at ja' tzan jkolet; b'ix tidi'chq nky'ik qi'ja aj k'onti'l n'el qniky' tistil, per tzunx lo'ik jk'u'j ti'j Qtata Dios.

9 Nqo'ex lajo', per [te Qtata Dios] k'onti'l nqokaj tkola'; b'ix nqoqet wequ', per k'onti'l nqoqet kyitza'.

10 Ja'chq oj qky'ikna, n'ok qenkix twitz xhcho'nal tuj qchi'jel iktza' oky'ik ti'j Jesus, ikxji tzan tok en qi'ja titza' tetz ntzaj tsi' jun qbalor tzan qanq'in tuj qchi'jel.

11 Qetza aj itz'ojo'ni, kob'chaq ch'inky tuq nqokamik tzan tpaj te Jesus, ikxji tzan tok en qi'ja titza' tetz itz'oj tuj qchi'jel aj nponaj.

12 Ikxji ch'inky tuq nqokamik qetza, per ikxji owel te jun galan te etetz tzan etanq'in te jun-ele'x.

13 Qetza wit'lik jk'u'ja iktza' te aj oqet tz'ib'a' [tuj te Tu'jal Dios] ikxjani: "Owokslaj b'ix astilji oxik nyoli' ti'j."* Ntons ax qetza, ax nqo'okslana, b'ix astilji ax nxik qyoli'na ti'j.

14 Komo qetza qeb'ena te Qtata Dios ojaw tanq'insa' te Qajaw Jesus, ax ikxji oqojawel tanq'insa' tzan qten junch'in tuky'i Jesus, b'ix junx etuky'i'l oqob'ajxe'l tin tuky'i'l.

15 Nky'ik kyaqil ntzani qi'ja tzan tok te jun galan te etetz, b'ix ikxji ky'ila'j xjal ja'chq okyk'amo'tz te nim b'an

* **4:4** Ax: Satanas; Wnch 12:31. † **4:4** Ax: tzan k'on tel xhk'ate' tuj kywitz. * **4:6** Gén 1:3 ‡ **4:6** Ax: oje tz'el chk'atunsa' tuj qanim. § **4:6** Ax: tuj twitz. * **4:13** Sal 116:10

galan aj ntzaj si' tzan te Qtata Dios anke k'onti'l nqajo', b'ix ikxji mas ky'ila'j xjal oxe'l ksi' pixon te Qtata Dios tzan tqet kyjiq'b'a'.

16 Astilji qetza k'onti'l njaw kab'in jk'u'j, anke te qchi'jela b'an tij ikja'n tok per tuj qanim n'ok mas nim qbalor b'ajq'ij.

17 Komo te aj ch'in xhcho'nal aj n'ok qen twitz ja tx'o'tx'ni nky'ik luwew, per n'oken tzan tok te qetza te jun jiq'b'il b'an nim aj k'onti'l nmankun b'ix aj k'onti'l nb'antik tzan tqet qparejsa' tuky'i junky tidi'.

18 [Astilji] qetza k'onti'l n'ok qsi'na qnab'l ti'j kyaqil tidi'chq aj nxik qen tzani twitz tx'o'tx', sinoke n'ok qsi' qnab'l ti'j te aj k'onti'l nxik qen, tzan tpaj te aj nxik qen nponaj, b'ix te aj k'onti'l nxik qen a te aj n'ok b'eyx te jun-ele'x.

5

Te Pa'k N'el Tq'ajab' Tzan Tpon Tuj Ka'j

1 Komo qetz qeb'enky, cha'oj tponaj te ja qchi'jel* tzani twitz ja tx'o'tx'ni, at junky qchi'jel tuj ka'j tuky'i Qtata Dios, jun aj nya'tx kyk'ulb'en xjal b'ix nten b'eyx te jun-ele'x.

2 Astilji qetz ajna'l tuky'i ja qchi'jel tzani twitz tx'o'tx', b'an'ax nqotx'e'qun b'ix n'el jq'ajab' tzan jk'amon-tal naj te junky qchi'jel tuj ka'j,

3 komo oj stzaj si' junky qchi'jel, nlay qokaj iktza' sqit.

4 Qetz man itz'ojo' tzani twitz tx'o'tx' tuky'i ja qchi'jelni, nqotx'e'qun, n'ok qen twitz nim xhcho'nal, k'on qgana tzan jkaj iktza' sqit sinoke tzan stzaj si' junky qchi'jel ak'a'j, ikxji tzan tponaj te aj nmankun b'ix tzan stzaj si' jun qanq'in [te jun-ele'x].

5 B'ix a te Qtata Dios oqet k'ulun te qetz tzan tok qen kyaqil ntzani, b'ix tetz oje tzaj tsi' te Txew te qetz te jun yek'b'il aj telponx b'an'ax te ntzani.

6 Astilji qetz k'onti'l nqob'isuna b'ix qeb'en aj man ato' tuj ja qchi'jelni, k'onti'l aqoqet twitz Qajawil tzan txik qen tuky'i qwitz.

7 Komo qetz nqob'et tzani twitz tx'o'tx' wit'lik jk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix k'onti'l nqob'et cha a'ox tzan tpaj te aj nxik qen.

8 Per wit'lik jk'u'j b'ix qgan-talo tzan tkaj jkola' te ja qchi'jelni tzan qpon najayon tuky'i Qajawil.

9 Astilji qa atoqet tzani twitz tx'o'tx' qatzun atoqet twitz Qtata Dios tuj ka'j, qetz n'ok qsi' qnab'l tzan qten galan tuj twitz te Qajawil.

10 Komo qkyaqil qetz qob'ajky'el twitz te Krist tzan stzaj tq'uma' qa galan te jk'ulb'en, komo qkyaqil junjunchaq oqok'amoyon te aj jkamb'a'tz iktza'x jk'ulb'en aj man tuq itz'ojo' twitz ja tx'o'tx'ni, qa galan qatzun nya'txji.*

A Te Krist Oje K'ulun Tzan Jkaj Galan Tuky'i Te Qtata Dios

11 Komo qeb'enky presis tzan tqet qoksla' te Qajawil, astilji nxik qn-imsa'na kyk'u'j kye xjal tuj jun tume'l. Te Qtata Dios teb'en b'an'ax aj nxik jq'uma'ni b'ix ax eteb'enxwit etetz.

12 Nya'tx cha nqoyolina galan qi'jxa, sinoke cha nxik qsi'na lad te etetz tzan echalaj qi'ja. Ikxji tzan tb'antik tzan taj etzaq'b'e' tume'l kye aj cha nqet kyjiq'b'a' kyib' tzan tpaj te aj cha n'ok en tzan kye xjal b'ix nya'tx ti'j te aj at tuj kyanim.

13 Qa [nqoqet yoli' iktza'] lok a'o'na, [a te Qtata Dios e'el tetz tzan tpaj] nqo'aq'unana te tetz; b'ix qa [nqoqet yoli'] kabal a'o'na, cha qgana tzan jk'ulun jun galan te etetz.

14 Komo tzan tpaj titza' nqo-qet tgani' te Qajaw Jesukrist, astilji nqok'ulun ikxji; komo qetza qeb'enkyna jun okamik tzan qpaj qkyaqil, astilji qkyaqil okolpjik† [ti'j qchoj].

15 Tetz okamik tzan qpaj qkyaqil tzan k'on qanq'in te qetzx, sinoke

* **5:1** Ax telponx jun jay cha xq'apj xtx'otx'al; ikxji te Pa'k oyolin ti'j qchi'jel iktza' tjay te qxew. * **5:10** Rom 14:10 † **5:14** Ax: eb'ajkamik.

tzan qanq'in te tetz aj okamik b'ix ojaw anq'in tzan qpaj.
16 Astilji qetza k'onti'l nqet qb'isu'na ti'j jun xjal iktza' nkyeb'isun kye xjal, anke oqtxi' nqob'isuna tuq ti'j te Krist iktza' tuq nkyeb'isun kye xjal, per ajna'l ya k'onti'l nqob'isuna ti'j ikxji.
17 Astilji qa at ab'l mojb'a' tib' tuky'i Krist, tetz jun xjal ak'a'j, kyaqil tanq'in oqtxi' oje ponaj, ajna'l ti'j tetz kyaqil oje qet k'ulu' ak'a'j.
18 Kyaqil ntzani tk'ulb'en te Qtata Dios aj otk'uluj tzan qten galan tuky'i'l tzan te Krist. B'ix tetz okaj tsi'na tzan txik qpakb'a'na titza' tzan qten galan tuky'i'l.
19 Komo te Qtata Dios atqet tuq tuky'i Krist nk'ulun tuq tzan kyten galan kye xjal tuky'i'l, b'ix ikxji cha oky'ix-oq te kchoj,* b'ix otzaj tq'uma' qetza tzan txik jq'uma' te ja tpakb'alilni.
20 Astilji qetza a'o'na tky'ixel te Krist tzan qyolin etuky'i'l, b'ix ikxji iktza' te Qtata Dios nyolin etuky'i'l. Astilji nxik jq'uma'na etetz tuky'i tb'i Krist tzan etok laq'chet ti'j te Qtata Dios junky'el tzan eten galan tuky'i'l tzan emeltz'jik junky'el te Qtata Dios.
21 Te Krist k'onti'l owok ten twitz te choj, per te Qtata Dios okaj tsi' te qchoj ti'j tzan tok te qky'ixel, ikxji tzan qel qetz galan tuj twitz Qtata Dios.

6

1 Ajna'l waq erman, komo qetza nqo'onen tuky'i [te Qajaw Jesukrist], qgana tzan txik jq'uma'na ch'in etuky'i'l, tzan k'on qet exq'e'la' te aj nim b'an galan aj k'onti'l nqajo' aj ntzaj tsi' te Qtata Dios.
2 Iktza' nyolin te aj oqet tz'ib'a' oqtxi' ikxjani: "Aj tpon or wetz owok nsi' nwi' eti'j; b'ix aj presis tuq tzan ekolet, wetz okxqet nkolo'."* Ntons intok esi' waq enab'l: Ma'tx pon te or, ajna'l te q'ij aj presis tzan ekolet.

Aj Txik Tq'uma' Te Pa'k Kyaqil Aj Oky'ik Ti'j Tzan Tpaj Tpakb'en

3 Qetza k'onti'l nqet qyek'u'na jun nya'tx galan kywitz txq'anky, tzan k'on tok jun nya'tx galan ti'j te qaq'un.
4 Qetza nqet qyek'u'na kywitz kye xjal, q'apo' qib' nqo'aq'unan te Qtata Dios tuky'i nim qpasens oj tok qen tidi'chq, iktza' oj tok qena twitz xhcho'nal, b'ix oj tpaltin tidi' qetza, b'ix oj tok qena tidi'chq aj b'an kwest, b'ix oj jqet jub'cha',
5 b'ix oj jqex si' pres,* b'ix oj kyjaw lab'un kye xjal qi'j, b'ix oj qaq'unana nim, b'ix oj qipana watl, b'ix oj qipana wa'ij.
6 B'ix nqob'etna tuj tume'l galan, n'el qniky' byenech [ti'j te tume'l], at nim qpasens, b'an galan qonab'lina kyuky'i txq'anky, te Txew Dios [n'onen quky'i'l], nkyeqet qgani' kye txq'anky tuky'i jun tk'u'jlal,
7 nqoyolina tuky'i tume'l b'an'ax, nqet qyek'u'na tajwalil te Qtata Dios, [nqok'uluna kyaqil] tuky'i qaq'umb'il aj ntzaj tsi' te Qtata Dios tzan tqet te nya'tx galan qitza' b'ix tzan tqet jkolo'na qib' tuj tume'l.*
8 Qetza atqet kye xjal nqoqetna kyjiq'b'a' b'ix atqet n'el kyin qky'exawna; atqet nkyeyolin galan qi'ja b'ix atqet nqoqet yoli'na; atqet n'ok q'uma' qetza a'o'na la'j anke nqoyolina tume'l;
9 atqet nkyk'ulu' quky'ila iktza' k'onti'l kyotzqimo'na anke b'an otzqimo'na; atqet nqet kyb'isu' ch'inky jkamikna, per nya'tx, b'ix tzunx itz'ojo'na; atqet n'ok ksi' xhcho'nal qi'j per k'onti'l nqoqet kykansa';
10 atqet [nqet kyb'isu'] b'an nqob'isuna per nqochalajna tuj qanim; atqet meb'a' a'o'na per nqok'ulun tzan kyok q'inon txq'anky; atqet ch'inwt tidi' qetza per ax at tidi'chq nim qetza.
11 Etetz waq erman aj Korint aj ganimix nim, qetza ma'tx xik jq'uma'na

* **5:19** Kya 17:30; Rom 3:25 * **6:2** Isa 49:8 * **6:5** Kya 16:23 * **6:7** Ax: tuky'i te qmanq'ab' b'ix qsurt. Kye xjal oqtxi' nkyekolon kyib' tuq tuky'i te ksurt b'ix nkyeq'ojin tuq tuky'i te kymanq'ab'.

etetz b'an b'an'ax, b'ix kyaqil aj atqex
tuj qanim ma'tx tz'ok echa'o'.
12 B'ix etetz k'onti'l nkx'ajnaj ti'j
qanima, b'ix nim nkxqet qgani'na,
per yatzun etetz, k'onti'l nkxk'ulun
quky'ilana ikxji.
13 Erman waq, wetz nqet nwitz
ewitz iktza' jun k'wa'lon kyuky'i
tk'wa'al tzan ek'ulun quky'ila iktza'x
qetza nqok'uluna etuky'i'l nkxqet
qgani' tuky'i jun tk'u'jlal.

Qetz A'o' Iktza' Tnajb'il Te Qtata Dios

14 Ntons, etetz k'on tz'ok ejunb'e'
etib' kyuky'i kye aj k'onti'l nkye'okslan.*
Komo jun xjal aj nb'et tuj te tume'l
nya'tx parej tuky'i jun xjal aj k'onti'l
nb'et tuj te tume'l. ¿Komo titza' oxe'l
samet [jun aj] te xhk'atun tuky'i [jun
aj] te qlolj?
15 ¿B'ix titza' tzan kyten dyakwerd
te Krist tuky'i te Tajaw Choj?† ¿B'ix
titza' pareje' jun aj n'okslan tuky'i jun
aj k'onti'l n'okslan?
16 ¿Titza' parej te jay nab'il Qtata
Dios tuky'i jun jay aj ja' ntzaj na'o'
titzb'alil tidi'chq? [¡K'onti'l tidi' parej!]
Komo qetz a'o' iktza' te jay nab'il
Qtata Dios, te Qtata Dios aj at jun
tanq'in.* Komo iktza'x tetz otq'umaj
ikxjani: "Wetz okyinnajayon tuj
kyanim, b'ix okyinqtelten kxol;
okyin'okel te Dios aj otzajel kyna'o',
b'ix kyetz okye'okel nxjalil."*
17 B'ix astilji te Qajawil ntq'uma'
ikxjani: "Pe'etetz waq kxol kyetz b'ix
intel epawa' etib' kyi'j b'ix k'on tz'ok
emako' jun tidi' aj nya'tx galan,"* b'ix
"ikxji okx'elal galan tuj nwitz
18 b'ix wetz okyin'okel jun k'wa'lon
te etetz, b'ix etetz okx'okel nk'wa'al."*
Ikxji ntq'uma' te Qajawil te Qtat aj at
mas nim tajwalil twitz kyaqil.

7

1 Ntons waq erman aj b'an ganimix,
aj ntzani te galan aj okaj tq'uma' te
Qtata Dios qetz. Astilji intkaj qsi'
kyaqil te nya'tx galan aj nqok'ulun
tuky'i qchi'jel b'ix aj at tuj qanim,
ikxji tzan tkaj saq qanim tuj twitz
Qtata Dios tzan tpaj nqet qxjani' te
tetz.

Te Pa'k Nyolin Titza' Nchalaj Tzan Tpaj Oje Jaw Kky'ixpu' Kynab'lin Kye Aj Korint

2 Ntons, qotzaj ena'o'na ch'in tuj
etanim; komo qetza k'onti'l ma'tx
jk'uluj jun nya'tx galan ti'j nijunwt,
b'ix k'onti'l ma'tx qet qeq'i' nijunwt,
*k'onti'l ma'tx qet qelq'a' nijunwt.
3 Wetz k'onti'l nxik nq'uma' etetz
ntzani cha tzan exik-wit npoqo';
komo ma'tx xik nq'uma' k'onti'l
nkx'ajnaj tuj wanim, okxtel ngani'
kixi' tuj jun tume'l tzan nten junch'in
etuky'i'l tuj kyaqil, qa tzan qanq'in
qatzun tzan jkamik junxji.
4 Wetz wit'lik nk'u'j eti'j b'ix b'an
nkyinchalaj eti'j. Etetz ma'tx jaw etin
nk'u'j b'ix at nim chalajb'il tuj wanim
anke nim xhcho'nal n'ok wen.
5 Komo qetza aj qulna Masedony,*
qetza k'onti'l o'ojlana, sinoke tidi'chq
b'is owok qen, kye xjal nkyeq'ojin tuq
qi'ja b'ix yatzun qetza tuj qanimna
b'an nqoxob'na tuq.*
6 Per te Qtata Dios aj njaw tin
kyk'u'j kye aj b'is ate', tetz ojaw tin
jk'u'jna aj tul te Tit.
7 B'ix nya'tx a'ox tzan tpaj tetz owul
sinoke ax tzan tpaj etetz ojaw etin
tk'u'j. Tetz otzaj tq'uma' b'an egan
tuq tzan qok etena, b'ix titza' b'an
nkxb'isun [ti'j te aj oky'ik exol]* b'ix
ax b'an nkxb'isun wi'j wetz. B'ix
toklen ncha'o' kyaqil ntzani wetz
ajna'l b'an nkyinchalaj.
8 Qa tzan tpaj te u'j aj oxik nsama'
etetz okxb'isun nim, wetz k'onti'l
ntzaj nna'on tetz. B'ix qa tb'aya' otzaj
nna'on tetz tzan tpaj owok jun b'is te
etetz jun tyemp,

* **6:14** 1Kor 10:6-22,27; 5:9-10; 6:1-8; 7:12-16; Deu 7:1-3; 22:10; Lev 19:19 † **6:15** Ax: Belial. * **6:16** 1Kor 3:16; 6:19 * **6:16** Lev 26:12; Ezq 37:27 * **6:17** Isa 52:11; 1Kor 6:18; 10:14; 1Tim 6:11; 2Tim 2:22; Chaw 4:7 * **6:18** 2Sa 7:14; 1Cró 17:13 * **7:5** 2Kor 2:13 * **7:5** 2Kor 1:8-9 * **7:7** Telponx ti'j te aj oqet stz'ib'a' tuj te tb'ay u'j aj oxik tsama' kyetz tb'aya'.

9 ajna'l nkyinchalaj nya'tx tzan tpaj
te b'is aj owok eti'j, sinoke tzan tpaj te
aj eb'is ojaw eky'ixpu' enab'lin. Komo
te Qtata Dios otk'uluj tuj etanim tzan
eb'isun [tzan stzaj ena'on tetz], b'ix
ikxji te u'j aj oxik qsama'na k'onti'l
owok te jun nya'tx galan te etetz.
10 Oj stzaj cho'on qanim iktza' te
Qtata Dios tgan, nini [n'ok te jun
galan] tzan tjaw qky'ixpu' qnab'lin
tzan jkolet, b'ix k'onti'l tidi' b'a'n
tzan stzaj qna'on tetz. Per te aj b'is
aj nkyeb'isun kye aj k'onti'l nkyex-
naq'tzan, [k'onti'l token tzan tpaj
k'onti'l njaw kky'ixpu' kynab'lin tzan
tpaj nini], ikxji cha nkyeponajkixi'.
11 Per yatzun etetz otzaj cho'on
etanim tuj jun tume'l aj owel galan
tuj twitz te Qtata Dios, b'ix ajna'l
intok eten titza' owok te jun galan
te etetz, komo oqet ek'ulu' te galan
tuky'i jun tk'u'jlal, b'ix oqet ekolo'
[te tume'l galan exol], b'ix otzaj eq'oj
ti'j te nya'tx galan aj nky'ik tuq, b'ix
nkxob' tuq [ti'j te aj oky'el tzan tpaj te
aj nky'ik tuq], b'ix egan tuq tzan wok
eten, b'ix b'an nkxjoyon tume'l [tzan
ek'ulun galan], b'ix etetz oqet eb'isu'
tzan txik esi' jun xhcho'nal ti'j te aj at
tuq tpaj. Ikxji ti'j kyaqil, etetz oqet
eyek'u' k'onti'l tuq epaj.
12 Wetz k'onti'l oqet ntz'ib'a' aj u'jji
tzan tpaj te aj ok'ulun nya'tx galan,
b'ix ax nya'tx tzan tpaj te aj oqet
k'ulu' nya'tx galan ti'j, sinoke tzan
tqet eyek'u' twitz Qtata Dios titza'
nkxb'isun qi'ja.
13 Tzan tpaj te ntzani qetza otzaj
chewsa' jk'u'jna, b'ix aj tulen te Tit
mas ochalajna tzan tpaj etetz oxik
echewsa' tanim.
14 Wetz ojetq tuq xik nq'uma'
tuky'i Tit, wetz b'an nkyinchalaj
eti'j. B'ix k'onti'l inkaj mal ti'j nini,
komo iktza'x kyaqil qyol etuky'i'l
oqtxi' b'an'ax tuq, ax te aj oxik
nq'uma' tuky'i'l eti'j etetz ax ma'tx
tz'el b'an'ax.
15 B'ix tetz ajna'l b'an nkxqetb'aj
tgani' nim oj etzaj tna'o' ekyaqil etetz
oqet etoksla' b'ix ek'amoj tetz tuky'i
jun tume'l tuky'i txob'lal.
16 Wetz nkyinchalaj tzan tpaj b'a'n
tzan tok wit'let nk'u'j eti'j ti'j kyaqil.

8

Te Pa'k Nnimsan Kyk'u'j Kye Qerman Tzan Kyonen Kyuky'i Kye Txq'anky

1 Ntons ajna'l waq erman, qgana
tzan txik jq'uma'na ch'in etuky'i'l
titza' te Qtata Dios n'onen kxol kye
b'uch'uj qerman tuj tkwentil Mase-
dony.
2 Anke kyetz oje tz'ok kyen nim
xhcho'nal, per b'an nkyechalaj; b'ix
anke b'an meb'a-e', per iktza' q'inon-
e' oxik ksi' kyoyej tzan kyonen kyi'j
kye txq'anky qerman.
3 Wetz web'en, kyetz tuky'i jun
tk'u'jlal oxik ksi' kyoyej iktza'x tuq aj
at te kyetz, b'ix anke k'onti'l tuq nim
te kyetz, oxik ksi' kyoyej nim.
4 Kyetz oqet kywitz qwitza tzan qt-
zoqpina te kyetz tzan kyonen kyuky'i
kye qerman.*
5 Kyetz okyk'uluj mas twitz te aj
b'isu' tuq qitza'na tb'ay; tb'ay oxik
kyq'apo' kyib' tuj tq'ab' te Qajawil,
b'ix yaji quky'ila iktza'x tgan tuq te
Qtata Dios.
6 Astilji, komo te Tit ojetq tuq
tz'aq'ik tb'aya' tzan tel xhchimo'
exol jun onb'il kye txq'anky qerman,
astilji qetza oxik jq'uma'na tetz tzan
tb'antik kyaqil nini.
7 Etetz b'an galan n'el kyaqil exol:
B'an jwert atix titza' wit'lik ek'u'j,
byenech nkxyolin, nim etotzqi', b'ix
galan nkxk'ulun tuky'i jun tk'u'jlal,
b'ix nim nqoqet egani'na. Etetz ik-
tza'x galan nkxk'ulun kyaqil nini,
ax ikxji a tgan tzan ek'ulun ti'j ja
etonb'ilni.
8 Wetz k'onti'l nkxik nk'ulu' man-
dad tzan tel echimo' te onb'il, sinoke
nxik nq'uma' tzan tok eten titza' kye
txq'anky qerman b'an ajun kye'onen,
ikxji tzan txik nsi' luwar etetz tzan
tqet eyek'u' titza' b'an'ax nkyeqet
egani' kye txq'anky.

* **8:4** Rom 15:26

9 Etetz oje tz'el eniky' ti'j te nim b'an
galan aj otzaj tsi' te Qajaw Jesukrist
anke k'onti'l nqajo', b'ix astilji tetz
owok b'an meb'a' anke b'an q'inon
tuq, per tzan tmeb'a'ul tetz, etetz b'a'n
tuq tzan etok iktza' b'an q'inon.
10 Wetz oxe'l nsi' jun konsej te jun
galan te etetz: Jun aq'b'ixi' etetz oqet
eb'isu' tb'ay [kywitz kye txq'anky
tzan echimo' jun onb'il] b'ix okx'aq'ik
tzan tqet ek'ulu' ikxji.
11 Ajna'l waq, intqet ek'ulu' najji
iktza'x tuky'i jun tk'u'jlal oqet eb'isu'
tb'ay, ikxji intqet ek'ulu' iktza' aj
janik'pon at te etetz.
12 Qa qetz nxik qsi' tuky'i jun
tk'u'jlal iktza'x aj at te qetz, ntons n'el
galan te aj nxik qsi'. Te Qtata Dios
k'onti'l ntzaj tqani' aj k'onti'l at qetz.
13 Wetz nxik nq'uma' ntzani nya'tx
tzan tpaltin te etetz b'ix tzan tok jun
galan a'ox kye txq'anky,
14 sinoke tzan qok parej qkyaqil.
Ajna'l etetz at tidi' te etetz b'a'n
tzan etonen tuky'i te aj npaltin kye
txq'anky, b'ix jun q'ij kyetz ob'antel
tzan kyonen etuky'i'l, ikxji etetz b'ix
kyetz b'a'n tzan etonen etib'x ekyaqil
b'ix parej okxteyon.
15 Iktza'x nyolin [tuj Tu'jal Dios]
ikxjani: "Ab'l te aj ma jaw tin nim,
k'onti'l ma sobrin nim, b'ix te aj
k'onti'l ma jaw tin nim, k'onti'l ma
paltin."*
16 Pixon te Qtata Dios, ntk'ulu' tzan
tok tuj tanim te Tit tzan tb'isun eti'j
iktza' wetz nkyinb'isun.
17 Tetz oqet toksla' aj oxik nq'uma'
tetz, per komo tetz jun xjal aj n'ok
tsi' tk'u'j tzan tel kyaqil tuj tume'l,
astilji ajixk tetz oxik etuky'i'l tzan txik
q'olb'el etetz.
18 Junx tuky'i Tit oxik nlajo' jun er-
man aj b'an otzqi'mj b'ix nqet jiq'b'a'
kxol kyaqil b'uch'uj qerman ja'chq
tzan tpaj oje tz'aq'unan b'an galan ti'j
te tpakb'alil titza' tzan jkolet.
19 B'ix nya'tx cha a'ox ja ntzani,
sinoke kye b'uch'uj qerman okaj
ksi' tzan txik oneyon quky'ila tzan
jk'ulun kyaqil tuj jun tume'l galan
ti'j ja onb'ilni, tzan tel kyaqil ntzani
te jun jiq'b'il te Qajawil b'ix ax tzan
tok en titza' b'an qgan tzan qonen
kyuky'i kye txq'anky qerman.
20 Ma qet qb'isu'na ikxji tzan k'on
jqet yoli'na ti'j titza' nqok'ulun tuky'i
te ja onb'il b'an galanni.
21 Astilji qetza n'ok qsi'na qnab'l
tzan tqet jk'ulu'na kyaqil tuj tume'l,
nya'tx a'ox tuj twitz Qtata Dios sinoke
ax tuj kywitz xjal.*
22 Junx kyuky'i'l oxik qlajo'na
junky qerman aj oje qet tyek'u' tuj
ky'ila'j tume'l titza' tetz b'an n'onen,
b'ix pyor ajna'l tzan tpaj b'an lo'ik
tk'u'j eti'j.
23 [Qa at ab'l ma tzaj cha'on] ti'j te
Tit, intxik eq'uma' wetz tuky'i'l b'an
qamiw qib'a b'ix n'onen wuky'i'l te
jun galan te etetz. B'ix kyi'j kye
txq'anky qerman aj ajune' tuky'i'l,
kyetz a'e' kylajen kye b'uch'uj qer-
man b'ix tzan tpaj kyetz te Krist nqet
jiq'b'a'.
24 Ntons astilji inkxik ena'o' te kyetz
tzan tel kyniky' kye txq'anky b'uch'uj
qerman etetz b'an'ax nkyeqet egani'
iktza'x qetza oje xik jq'uma'na nim
kyuky'i'l eti'j etetz.

9

1 Ti'j te onb'il aj n'el echimo' kye
qerman aj pawame' te Qtata Dios,
qanq nya'tx presis tzan tqet ntz'ib'a'
etetz ti'j te nini.
2 Komo web'en titza' etetz b'an
egan tzan etonen, b'ix nkxqet
njiq'b'a' tuq kxol kye aj Masedony.
Wetz oxik nq'uma' kyetz, [etetz] aj
Akay b'an dyakwerd atix tzan etonen
atx jun aq'b'ixi'. B'ix tzan tpaj etetz
nkxjoyon tume'l tzan ek'ulun nini,
ky'ila'j kxol kyetz oje xik nimsa'
kyk'u'j.
3 Per wetz ma kyexik nlajo' kye qer-
man exol etetzni, tzan k'on tok cha-
gan kyaqil aj galan aj oje xik nq'uma'
eti'j. Ma kyexik nlajo' tzan eten etetz
list.

* **8:15** Exo 16:18 * **8:21** Pro 3:4

4 Kebal kxik junjun aj Masedony
wuky'i'l b'ix okxtzajel kyk'ulb'a'
etetz nya'tx list atikxqet. Ikxji jun
ky'exawil te qetza, b'ix pyorx-al te
etetz, tzan tpaj te aj oje xik jq'uma'na
eti'j.
5 Astilji oqet nb'isu' tzan kxik nlajo'
kye qerman tzan kxik etuky'i'l tb'ay
tzan tok echimo' te ja onb'il aj ojetq
tuq xik esi' eyol ti'j. Ikxji tzan tok en
n'ok echimo' ja onb'ilni tzan tpaj a'ixk
etetz egan etonen b'ix nya'tx cha tzan
tpaj owel qani' alajwers.
6 Instzaj ena'o' te ntzani: Ab'l te
aj n'awan ch'imu's, ax ch'imu's njaw
tin, b'ix ab'l te aj n'awan nim, ax nim
njaw tin.
7 Junjunchaq presis tzan txik tsi'
iktza'x ma'tx qet tb'isu' tuj tanim, b'ix
nya'tx tuky'i jun b'is b'ix nya'tx tzan
tpaj cha lajo'. Komo te Qtata Dios
nqet tgani' te xjal aj nxik tsi' tuky'i jun
chalajb'il tuj tanim.
8 B'ix te Qtata Dios at nim tajwalil
tzan stzaj tsi' nim b'an galan te etetz,
b'ix ikxji tzan k'on tpaltin jun tidi' aj
presis te etetz, b'ix ikxji tzan etonen
nim kyuky'i txq'anky tuky'i tidi'chq
b'an galan.
9 Komo [te Tu'jal Dios] nyolin ikx-
jani: "[Te xjal aj n'okslan te Qajaw],
tetz nqet tsipa' [tidi'chq galan] kxol
kye meb'a'; tetz k'onti'l nkaj tsi' tzan
tk'ulun kyaqil tuj tume'l."*
10 Te Qtata Dios aj ntzaj sin te ijaj
tzan tqex awet, b'ix te wab'j aj nxik
qwa'a', tetz otzajel tsi' te etijaj b'ix
ojawel tky'ib'sa',* b'ix otk'ulu'tz tzan
tel nim te galan ti'j kyaqil aj n'ek'ulu'
tuj tume'l.
11 Ikxji k'onti'l tidi' opaltiyon te
etetz tzan etonen nim kyuky'i kye
txq'anky, b'ix ikxji tzan tpaj etonb'ilni
ky'ila'j xjal oxe'l ksi' jun pixon te
Qtata Dios.
12 Komo oj ek'ulun jun tidi' ikxjani,
k'onti'l n'ok cha a'ox te jun onb'il ti'j te
aj npaltin kxol kye qerman,* sinoke
n'oken tzan txik ksi' ky'ila'j xjal jun
pixon te Qtata Dios.
13 Oj tok kyen te onb'il aj nxik
esi' te kyetz, oqtel kyjiq'b'a' te Qtata
Dios tzan tpaj nqet ek'ulu' iktza'x
n'eq'uma' nkx'okslan ti'j te Krist, b'ix
n'ek'ulu' tuky'i jun tk'u'jlal te kyetz
b'ix ax kye kyaqil.
14 B'ix kyetz nkyexnaq'tzan tuky'i
Qtata Dios eti'j etetz tuky'i jun tk'u'jlal
tzan tpaj te Qtat oje tzaj tsi' nim b'an
galan te etetz.
15 ¡Pixon te Qtata Dios tzan tpaj te
aj ntzaj tsi' qajsik, aj k'onti'l n'oknoj
qyol tzan txik jq'uma' ti'j!

10

Tajwalil Te Pa'k Qtata Dios Swal Tetz

1 Ntons, wetz a'in Pa'k nqet nwitz
ewitz tuky'i jun tume'l b'an kyeb'a'
b'ix b'an galan iktza' te Krist nab'lin.
Wetz oj nten exol nkyinyolin galan
b'ix kyeb'a', per oj nten laq'chik eti'j
k'onti'l nkyinxob' tzan nyolin tuj jun
tume'l iktza'x nyolin wanim.
2 Nqet nwitz ewitz tzan k'on
ek'ulun jun tidi' tzan npon etuky'i'l
tuky'i jun tume'l kaw. Komo wetz
oje qet nb'isu' tzan npon tuky'i jun
tume'l kaw kyuky'i junjun te etetz tzi
aj tuj kynab'l kyetz wetz cha eq'imin
iktza' tgan te nchi'jel iktza' kye xjal
nkyek'ulun.*
3 Qetza nqob'etna iktza'kix xjal
a'o'na, per nqoq'ojina [ti'j te nya'tx
galan] tuj jun tume'l nya'tx iktza' kye
xjal twitz ja tx'o'tx'ni.
4 Komo te qaq'umb'il tzan jq'ojin ti'j
te nya'tx galan, nya'tx xjal k'ulul tetz,
sinoke tuky'i jun qajwalil aj ntzaj tsi'
Qtata Dios tzan tponaj te nya'tx galan
aj oje lok'an tzani twitz tx'o'tx', b'ix
tzan tponaj tidi'chq aj nya'tx tume'l
nqet kxima' kye xjal,
5 b'ix kyaqil aj nqet kyb'isu' tzan
k'on tok kyotzqila' te Qtata Dios, b'ix
nkaj qsi' tuj tq'ab' te Qtata Dios kyaqil
aj nqet qb'isu' tzan tqet qoksla' te
Krist.

* **9:9** Sal 112:9 * **9:10** Isa 55:10 * **9:12** Ax: kye aj pawame' a'ox te Qtata Dios. * **10:2** Ax: aj tuj kynab'l kyetz qetza cha nqojoyona te jun galan te qetza.

6 B'ix oj etokslan etetz byenech, yaji
kyi'j kye txq'anky aj ate' exol aj k'on
kygan okslan, dispwest ato'na tzan
jk'uluna kyuky'i'l tzan kyb'isun ti'j te
kyk'ulb'en nya'tx galan.

7 Etetz cha n'ok esi' enab'l ti'j te aj
n'ok eten tuky'i ewitz. Qa etetz tuj
enab'l b'an'ax a'ix te Krist, a tgan tzan
stzaj ena'o' ax qetza a'o'na te Krist.

8 B'ix wetz, nlay kyinky'ixwik tzan
nyolin nim ch'in ti'j te qajwalilna aj
otzaj tsi' te Qajawil, nya'tx tzan tok
jun nya'tx galan eti'j sinoke tzan etok
jwert tuky'i'l.

9 Wetz k'on ngan tzan eb'isun qa
cha nkx'ok nxob'sa' kyuky'i kye u'j aj
nxik nsama'.

10 Komo junjun nkyq'uma': "Kye aj
u'j b'an kaw b'ix nim ili'mj tuj, per
ya oj tul tetz twitzale', tetz nya'tx ik-
tza' jun tlimaqal xjal b'ix titza' nyolin
nya'tx b'an tb'anil."

11 Kye aj nkyeb'isun ikxji a tgan
tzan tok ksi' kynab'l, qetza iktza'x
nqoyolina kyuj kye qu'uj, ax ikxji
nqok'uluna cha'oj qten qwitzale'na
exol.

12 Qetza k'onti'l nqet qparejsa' qib'a
kyuky'i kye aj cha nqet kyjiq'b'a'
kyib'x. Kyetz, oj tqet kyparejsa'
kyib'x, k'onti'l nqet kyb'isu' tuj
tume'l.

13 Qetza k'onti'l nqet qjiq'b'a'na
qib' ti'j qaq'umb'en mas twitz te aj
tume'l, sinoke cha a'ox ti'j te aj okaj
tsi' te Qtata Dios qetza tzan qpona
pakb'ayon kxol kye xjal b'ix max exol
etetz.

14 Cha'oj qyolina ti'j qaq'un exol,
nqoyolina tume'l. Nya'tx-tal tume'l
qa k'onti'l-wit opakb'ana exol; per
komo oje qopon max exol pakb'ayon
te tpakb'alil ti'j Krist, [ntons tume'l te
aj nqoyolina].

15 Qetza k'onti'l nqet qjiq'b'a'na qib'
ti'j taq'umb'en junky, sinoke lo'ik
jk'u'j tzan etok mas jwert ekyaqil
etetz tuky'i Qtata Dios, b'ix ikxji
tzan tel mas b'an galan b'ix nim te
qaq'umb'en exol

16 B'ix ikxji tzan txik qpakb'a'na
te tpakb'alil titza' tzan jkolet mas
laq'chik aj ja' atikxqet etetz. Per k'on
qgana tzan qox aj ja' oje kyepakb'an
txq'anky tb'aya', ikxji tzan k'on
tqet qjiq'b'a'na qib' ti'j kyaq'umb'en
txq'anky.

17 Qa at ab'l tgan tzan tqet tjiq'b'a'
tib', intqet tjiq'b'a' tib' ti'j Qajaw Je-
sukrist.*

18 Komo te xjal aj nqet tjiq'b'a' tib',
k'onti'l n'el galan [tuj twitz Qtata
Dios]; yatzun oj tyolin Qtata Dios
galan ti'j jun xjal, [a te aj n'el galan tuj
twitz tetz].

11

Te Pa'k Nyolin Tistil Tetz Jun B'an'ax Tky'ixel Jesus Kywitz Kye Aj Cha Nkyq'uma' Qa Tky'ixel Jesus-e'

1 Pe'etipanxwit ch'in aj nkyinyolin
wetz iktza' jun lok. B'ix b'an'ax at
epasens wi'j.

2 Komo b'an nkyinb'isun eti'j ik-
tza' te Qtata Dios b'an nb'isun eti'j.*
Komo wetz oje xik nsi' nyol tzan
ekaj nq'apo' tzan tok ejunb'e' etib'
tuky'i Krist, oje xik nsi' nyol tzan ekaj
nq'apo' tuj tq'ab' ch'inwt nya'tx galan
eti'j, iktza' jun q'opoj aj mina' tok
ten twitz ichan [nkaj q'apo' tzan stat
tuky'i tichmil].

3 Wetz b'an nkyinb'isun kebal eqet
eq'i' [tzan kye aj nya'tx tume'l nkyey-
olin] iktza' te Eba oqet eq'i' tzan te
kan aj b'an list tuq,* ax etetz kebal
eqet eq'i' tzan k'on tqet eb'isu' tuky'i
jun tume'l b'an b'an'ax ti'j te Krist b'ix
tuky'i jun tk'u'jlal.

4 Cha'oj tul jun xjal aj npakb'an
chuktky ti'j Jesus aj nya'tx iktza' aj
ojetq xik qpakb'a'na qetza, qatzun
etetz oxe'l ek'amo' junky txew aj
nya'tx iktza' te aj oje ek'amoj [tuky'i
Qtata Dios], qatzun oxe'l ek'amo'
junky tpakb'alil aj nya'tx iktza' aj
oje xik qpakb'a'na etetz, ntons etetz
n'ek'amo' tuky'i jun chalajb'il.

* **10:17** Jer 9:24 * **11:2** Te Pa'k nb'isun tuq qa nkyeqet eq'i' tzan jun xnaq'tzb'ilj aj nya'tx tume'l; 2Kor 11:3-4,13-15. * **11:3** Gén 3:1-5,13

5 Wetz k'onti'l nna'o' iktza' k'onti'l-
wit wajwalil kywitz kye aj b'an
tky'ixel Jesus [iktza'x nkyq'uma'x
kyetz].
6 Anke wetz b'an xk'ab' a'in tzan
nyolin, per wetz wotzqi' te tume'l
b'an'ax, b'ix oje qet nyek'u' etetz
tuky'i kyaqil aj oje qet nk'ulu' exol
etetz.
7 ¿Injoyon choj petzun aj txik
npakb'a' te tpakb'alil galan etuky'i'l
b'ix k'onti'l owel npeyu' ch'inwt
eti'j, sinoke a'inxk wetz owel win
nky'exaw tzan eqet jiq'b'a' tuq etetz?
8 Wetz nk'amoj† te kyonb'il kye
txq'anky b'uch'uj qerman tzan
npakb'an tuq etetz exol.
9 B'ix aj akyinqet tuq wetz exol b'ix
qa at tuq jun tidi' aj presis te wetz,
wetz k'onti'l nk'uluj tzan tb'isun jun
te etetz wi'j, sinoke kye a'e' aj Mase-
dony eb'aj'ul b'ix kyetz otzaj ksi' te aj
presis tuq te wetz. B'ix wetz owok nsi'
nnab'l tzan k'on tuq wok te jun b'is te
etetz, b'ix nlaykix kaj nsi'.*
10 Iktza'x wetz web'en te b'an'ax ti'j
te Krist, ax web'en te ja chalajb'il aj
nna'o' tuj wanimni nlay b'antik tzan
tel in tzan nijunwt tuj kyaqil tkwentil
Akay.
11 ¿Tistil [wetz nkyinyolin ikxji]?
¿Tzan tpaj wetz k'onti'l nkxqet ngani'?
Te Qtata Dios teb'en wetz nkxqet
ngani'.
12 Per wetz nlay kaj nsi' tzan
nk'ulun te aj nk'ulu' tzan k'on txik nsi'
lad kye aj cha nkyejoyon jun tume'l
tzan tqet kyjiq'b'a' kyib' qa kyetz [at
kyajwalil] iktza' qetza.
13 Komo kyetz nya'tx b'an'ax
tky'ixel Krist, cha nkye'eq'in xjal b'ix
cha nkyyoli' kyetz iktze'xtzun a'e'
tky'ixel te Krist.
14 Te ntzani nya'tx jun tidi' aj b'an
chuktky-wit aj b'an nqolab'an ti'j,
komo te Satanas nqet tk'ulu' tib' ik-
tze'xtzun jun ángel aj b'an galan.
15 Astilji, k'onti'l tzan qlab'an
qa kyaqil kye aj nkye'okslan ti'j,
nkyeyolin iktza' nkyek'ulun kyaqil
tuj tume'l, per nya'tx b'an'ax kyitza'.
Kyetz okyemankuyon iktza'x te
kyk'ulb'en [aj nya'tx tume'l].
16 Ngan tzan txik nq'uma' junky'el,
k'on qet tb'isu' nijunwt qa lok a'in
[tzan tpaj titza' nkyinyolin]. Qa at ab'l
ntq'uma' wi'j ikxji, ntons qanq mejor
kyinqet tipa' ch'in tzan nyolin wi'jx
wetz tzan tqet njiq'b'a' wib'x.
17 Wetz nlay kyinyolin iktza' te
Qajaw nyolin, sinoke ajna'l okyiny-
oliyon nim wi'jx iktza' jun lok a'in.
18 Komo iktza'x ate' ky'ila'j xjal nqet
kyjiq'b'a' kyib' tzan tpaj aj nkyb'isu'
ti'j kykamb'en kyetzx, ntons ajna'l ax
wetz okyinyoliyon ikxji.
19 B'ix komo etetz tuj enab'l b'an
list a'ixni, etetz n'ek'amo' tuky'i jun
chalajb'il kye aj pur loke'.
20 Komo etetz mer egan tzan
eqetb'aj mosi' tzan junky b'ix tzan
eqetb'aj elq'a' b'ix tzan eqetb'aj
eq'i', b'ix [n'ek'amo'] qa at ab'l oqtel
tjiq'b'a' tib', b'ix etetz cha n'etipa' qa
at ab'l ma tz'ok tloqi' jun palaj eq'o'tx.
21 Qanq etetz tuj enab'l last a'in
tzan tpaj k'onti'l inten exol tuky'i jun
nim wajwalil tzan nk'ulun mandad
jwert eti'j. Per iktza'x kye txq'anky
nim nkyeyolin kyi'jx, ntons ajna'l ax
wetz oqtel nk'ulu' ikxji anke tz'el tuj
ewitz iktza' tk'ulb'en jun lok.
22 ¿A'e' kyetz qxjalil aj b'a'n kyey-
olin tuj yol ebrey? Ax wetz a'in. ¿A'e'
kyetz tijajil Israel? Ax wetz a'in. ¿A'e'
kyetz tijajil Abran? Ax wetz a'in.
23 ¿Kyetz q'apo' kyib' nkye'aq'unan
te Krist? (¡Wetz oj txik nq'uma'
ikxjani nkyinyolin iktza' jun lok!)
Wetz kywitz kyetz mas q'apo' wib'
nkyin'aq'unan te tetz, b'ix wetz
waq'umb'en mas nim kywitz kyetz,
b'ix oje kyin'ok jub'cha' mas ky'ila'j-el
kywitz kyetz,* b'ix oje kyinqex si' tuj
pres mas kywitz kyetz, b'ix ky'ila'j-el
ch'inky tuq nkyinkamik.
24 Jweb'-el kye aj [qxjalil] tijajil Is-
rael inqet kyjub'cha' b'eljujlajuj tuj
kawnaq (39) jitx'un.*

† **11:8** Ax: owel welq'a'. Te Pa'k k'onti'l oqet telq'a' ti'j nijunwt sinoke cha nyakb'en tuq. * **11:9** Fil 4:15-18 * **11:23** Kya 16:23 * **11:24** Deu 25:3

25 Oxmaj inqet jitu' tuky'i tze',* b'ix
jun-el in'ok xo'o' tuky'i ab'j,* oxmaj
kye bark aj ja' nkyinb'et tuq eb'ajxik
mulan tuj a', b'ix jun-el inkaj tuj a' jun
q'ij tuky'i jun aq'b'il.
26 Oje kyinb'et nim b'ix oje
kyinky'ik tuj nim a' aj ch'inky tuq
nkyinxik tuq tin, ky'ila'j-el ja' nky-
inb'et tuq b'an nkyinb'isun tuq kyi'j
kye eleq', b'ix b'an nkyinb'isun tuq
kyi'j kye wijajil [aj nkyeq'ojin tuq
wi'j]* b'ix ax kyi'j kye aj nya'tx wijajil
[aj nkyeq'ojin tuq wi'j],* b'ix tuj
ky'ila'j amaq' b'ix tuj te ky'ixk'oj
tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon b'ix aj
nkyinb'et tuq tuj te nim a' oky'ik
tidi'chq nya'tx galan wi'j, b'ix ax
tidi'chq xhcho'nal tzan tpaj kye aj
nya'tx b'an'ax qerman.
27 Ky'ila'j-el nkyin'aq'unan nim tuj
junjun aq'unj b'an kwest b'ix nkyin-
siktik tuq nim, ky'ila'j-el owipaj watl,
oje tz'ok wen twitz wa'ij b'ix k'achjel,
b'ix ky'ila'j-el oje kyin'ipan wa'ij, oje
kyinlu'lun tuky'i che'w b'ix k'onti'l
tuq nim nq'anaq.
28 B'ix nya'tx a'ox ntzani, sinoke
b'ajq'ij nkyinb'isun kyi'j kyaqil kye
b'uch'uj qerman ja'chq.
29 Qa kyetz nkyena'on nya'tx jw-
ert ate', ax wetz nkyinb'isun ti'j te aj
nky'ik kyi'j. B'ix qa kyetz nkyeqet
tz'aqik, wetz ntzaj nq'oj kyi'j kye aj
nkyek'ulun tzan kyqet tz'aqik.
30 Qa presis tzan tqet qjiq'b'a' qib',
ntons wetz oqtel njiq'b'a' wib' ti'j
kyaqil aj ja' nya'tx jwert atin.
31 Te Qtata Dios aj stat te Qajaw
Jesukrist, te aj nqet qna'o'‡ tuj kyaqil
tyemp te jun-ele'x, tetz teb'en wetz
nkyinyolin b'an'ax b'ix k'onti'l nkyin-
nik'on.
32 Aj akyinqet tuq Damask, te gob-
ernador aj n'aq'unan tuq tuky'i te
twitzale' k'ulul mandad aj Aretas
tb'i, tetz eqet tsi' xb'uqiyon stzi' te
tlamelul te amaq', tzan tuq njaw
ktzyu'.
33 Per kye qerman inqetz kytumb'a'
tuj jun chi'l tuj jun tbentanul te pe'on
ti'j te amaq', ikxji wetz inkolpjik tuj
kyq'ab' [kye k'ulul mandad].*

12

1 [Ntons qa etetz tuj enab'l pre-
sis a tgan tzan] tqet qjiq'b'a' qib',
chagan k'onti'l tidi' njkamb'a', per
pe'etzoqpin ch'in tzan tqet njiq'b'a'
wib' ti'j te aj oxik wen, b'ix kyaqil aj
otzaj tyek'u' te Qajawil wetz.
2 [Wetz,]* kajlajuj aq'b'ixi' b'ix
mojb'a' wib' tuq tuky'i Krist, injaw
jotlik (je'ky qa tuky'i nchi'jelx qatzun
nya'txji, a'ox te Qtata Dios e'el tetz),
b'ix [injaw jotlik] tzan txik wen mas
jawnaq tuj ka'j [aj ja' nnajan te Qtata
Dios].*
3 B'ix wetz web'en, (je'ky qa tuky'i
nchi'jelx qatzun nya'txji, a'ox te Qtata
Dios e'el tetz),
4 injaw jotlik, inxik in tuj ka'j, aj ja'
oxik ncha'o' wetz tidi'chq aj k'onti'l
nb'antik tzan qyolin ti'j b'ix nijunwt
xjal b'a'n tzan tyolin ti'j [tzan tpaj
b'an xjan].
5 Ti'j kyaqil aj owok wenni b'a'n
tzan nyolin nim, per nya'tx tzan tqet
njiq'b'a' wib'x sinoke tzan nyolin nim
ti'j kyaqil aj n'ok wen twitz aj ja'
nna'o' nya'tx jwert atin.
6 Qa wetz ngan-wit tzan tqet
njiq'b'a' wib', te nini nya'tx-tal
nkyinyolin iktza' lok a'in, tzan tpaj
oxe'lkix-tal nq'uma' te b'an'ax, per
k'onti'l nkyink'ulun ikxji tzan k'on
tqet tb'isu' nijunwt wi'j qa mas nim
wajwalil twitz te aj nxik nyoli' qatzun
aj n'ok en wi'jji.
7 Astilji tzan k'on tuq tqet njiq'b'a'x
wetz wib'x mas nim twitz te aj
a'inxkixi' tzan tpaj stzajlen yek'u'
wetz tidi'chq aj b'an tb'anil, otzaj si'
jun xhcho'nal tuj nchi'jel, iktza' jun
ky'i'x tuj nchi'jel, iktza' jun tidi' nya'tx
galan aj te Satanas swal tetz.
8 B'ix ti'j te ntzani oxik nqani' ox-
maj te Qajawil tzan tuq tel tin te ja
xhcho'nalni.

* **11:25** Kya 16:22 * **11:25** Kya 14:19 * **11:26** Kya 9:23 * **11:26** Kya 14:5 ‡ **11:31** Ax: nqet ky'iwla'. * **11:33** Kya 9:23-25 * **12:2** 2Kor 12:7 * **12:2** Ax: tuj te toxi' txol te ka'j.

9 Per te Qajawil otzaj tq'uma' ikx-
jani: “Te onb'il aj nxik nsi' te yatz ka-
bal nini. Wetz wajwalil tzan nk'ulun
tidi'chq n'ok mas b'an galan tuky'i
jun xjal aj nya'tx jwert.” Ntons,
astilji wetz b'an nkyinchalaj tzan tpaj
nya'tx jwert a'in tzan tok b'an jwert te
tpoder Krist wuky'i'l.
10 Astilji wetz b'an nkyinchalaj qa
nya'tx jwert a'in, b'ix ax oj wok yaso',
b'ix ti'j kyaqil aj npaltin te wetz, b'ix
oj njaw lajo', b'ix tidi'chq aj b'an
kwest aj n'ok wi'j tzan tpaj te Krist;
komo [wi'jx wetz] nya'tx jwert a'in,
per [tuky'i Krist] jwert atin.

Te Pa'k Nb'isun Kyi'j Kye Aj Korint

11 Wetz nkyinyolin etuky'i'l ajna'l
iktza' jun lok, per tzan tpaj etetz egan
ikxji. Komo a'ix tuq etetz b'a'n tzan
eyolin galan wi'j, tzan tpaj mas nim
wajwalil kywitz kye aj [nkyq'uma']
a'e' tlimaqal tky'ixel Krist, anke wetz
nya'tx nim wajwalil.
12 Wetz tuky'i jun nim npasens oqet
nyek'u' exol etetz aj telponx wetz
jun b'an'ax tky'ixel Krist a'in, oqet
nyek'u' exol tuky'i nim yek'b'il aj at
tidi' telponx b'ix tuky'i tidi'chq aj nqo-
lab'an ti'j b'ix tidi'chq aj a'ox nb'antik
tuky'i tajwalil Qtata Dios.
13 ¿Okx'el wik'o' petzun etetz kywitz
kye txq'anky b'uch'uj qerman? Komo
wetz k'onti'l inten exol tzan eb'isun-
wit wi'j tzan stzaj esi' tidi'chq aj presis
te wetz, iktza' otzaj ksi' kye txq'anky
b'uch'uj qerman. ¡Najsajwaq qa te nini
jun nya'tx galan onk'uluj etuky'i'l!
14 Ajna'l wetz list atin tzan nxik
q'olb'el etetz toxmajji'n-el, b'ix k'on
ngan tzan eb'isun wi'j tzan tpaj wetz
k'onti'l nkyinjoyon aj at te etetz,
sinoke cha ngan q'olb'en te etetz.
Komo nya'tx a'e' kye tal k'wa'l aj
presis tzan kyk'ulun kwent te kytat,
sinoke a'e' kye k'wa'lon tzan kyk'ulun
kwent kye kyk'wa'al.†
15 B'ix wetz nkyinchalaj tzan
tqetb'aj nnajsa' kyaqil aj at te wetz,
dispwest atin tzan nnajsan kyaqil
te nchi'jel tzan tok te jun galan te
etanim. Anke wetz mas nkxqet
ngani', yatzun etetz ¿nlay petzun
kyinqet egani' mas?
16 Bwen, qaltetz. Per wetz k'onti'l
inten exol etetz tzan eb'isun wi'j,
anke nkyq'uma' junjun qa wetz tuky'i
jun nlistul okxqet weq'i'.
17 ¿Ti'tzun, okxqet petzun weq'i'
kxiklen nlajo' kye txq'anky exol?
18 Wetz oqet nwitz twitz Tit tzan
txik [oneyon etuky'i'l], b'ix oxik nlajo'
tuky'i'l te junky qerman [tzan to-
nen etuky'i'l]. ¿Ti'tzun, okxqet teq'i'
petzun te Tit? ¿Nya'tx petzun parej
nqob'isun qetza tuky'i Tit? ¿Nya'tx
petzun parej nqob'etna tuky'i'l?
19 Qanq etetz tuj enab'l qanq nqo-
qanina jun najsb'il tuj ewitz etetz,
per nya'tx, sinoke tuj twitz Qtata Dios
nqoyolina tuky'i tb'i Krist, b'ix kyaqil
aj nkyinyolinni tzan tok te jun galan
te etetz aj ganimix nim witza'.
20 Wetz nkyinb'isun qanq nlay
kxtzaj nk'ulb'a' iktza' wetz ngan tzan
etzaj nk'ulb'a', b'ix qanq wetz nlay
kyin'el tuj ewitz iktza' tuq etetz egan.
Qanq kebal etetz exol nqet epawa'
etib', b'ix n'el egani' aj tidi' te junky,
b'ix at eq'oj ti'j junky, b'ix nkxjaw ilin
exolx. Qanq nqet eyoli' txq'anky, b'ix
nkxchimon yol ti'j junky, b'ix qanq
k'onti'l nkx'okslan b'ix b'an k'onti'l
tumelil exol etetz.
21 Wetz nkyinb'isun qa oj
nxik junky'el q'olb'el etetz, qanq
okyinna'oyon b'an nkyinky'ixwik
twitz te Qtata Dios tzan epaj etetz,
b'ix qanq okyin'oq'el tzan kypaj kye
aj nkyejoyon choj exol b'ix mina'x
tjaw kky'ixpu' kynab'lin, ti'j kyaqil aj
ntz'ilan ti'j kyanim, te k'ajajb'ilj b'ix
tidi'chq aj tgan te kchi'jel.

13

Te Pa'k Nxik Tq'uma' Kye Qerman Tzan Tkaj Kykola' Kyaqil Te Nya'tx Galan Kxol

1 Ntons ajna'l toxmajji'n-el ntzani
okyinxe'l q'olb'el etetz. Kyaqil tidi'

† **12:14** Ax: nya'tx a'e' kye tal k'wa'al aj presis tzan kchimon tmin te kytat, sinoke a'e' kye k'wa'lon tzan kchimon tmin kye kyk'wa'al.

aj presis tzan qyolin ti'j te aj nky'ik exol, oqoyoliyon ti'j tuky'i kab'e' qa ox testiwji.*

2 Oje xik nq'uma', b'ix ajna'l anke k'onti'l atinqet exol, oxe'l nq'uma' junky'el iktza'x oxik nq'uma' aj nxwa'q tka'mjji'n-el exol etetz tzi. Oxe'l nq'uma' nya'tx a'ox kye aj nkyejoyon choj sinoke te ekyaqil etetz: Oj nxik q'olb'el etetz, wetz nlay kyinpaqlet eti'j.

3 Ikxji etetz owokel eten jun preb akix te Krist te aj ntzaj tq'uma' tzan nyolin etuky'i'l, b'ix tetz exol nya'tx jun aj k'onti'l-wit tbalor sinoke nqet tyek'u' at nim tajwalil exol etetz.

4 B'an'ax tetz okamik iktza' jun aj k'onti'l tuq tbalor, per yatzun ajna'l itz'oj tuky'i nim tajwalil tzan te Qtata Dios. B'ix ax ikxji qetza k'onti'l qbalor iktza'x tuq tetz tb'ay, per oqoteyon exol junx tuky'i Krist tzan tajwalil te Qtata Dios tzan jk'uluna kyaqil tuj tume'l exol etetz.

5 Intqet eb'isu' eti'jx etetz, qa b'an'ax tume'l titza' wit'lik ek'u'j ti'j te Qtata Dios. Intqet eb'isu' eti'jx etetz. ¿K'onti'l petzun eteb'en te Jesukrist atqet exol, qa b'an'ax nkxb'et tuj tume'l?

6 Wetz lo'ik nk'u'j etetz n'ok eten qi'ja, b'an'ax nqob'etna tuj tume'l.

7 B'ix qetza nqoxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios tzan k'on ek'ulun jun nya'tx galan, nya'tx tzan qel qetza galan tuj kywitz kye xjal, sinoke tzan ek'ulun etetz te galan anke tuj kynab'l junjun nya'tx galan nqet jk'ulu'na.

8 Komo qetza nlay b'antik tzan jk'ulun jun nya'tx galan ti'j te aj b'an'ax, sinoke a'ox tzan qyolin galan ti'j te b'an'ax.

9 Astilji nqochalajna qa qetza iktza' nqonumjik b'ix qa b'an'ax etetz jwert atix, b'ix nqoxnaq'tzana eti'j tzan etok b'an galan.

10 Astilji wetz nqet ntz'ib'a' ja u'j te etetz mina'x tuq npon etuky'i'l. Ikxji oj npon, nya'tx presis tzan token te wajwalil tzan nk'ulun jun tidi' aj okxb'isuyon ti'j, sinoke te wajwalil aj otzaj tsi' te Qajawil wetz owokeyon tzan etok mas jwert b'ix nya'tx tzan tok jun xhcho'nal te etetz.

Te Pa'k Nkawin Kyuky'i Kye Aj Korint

11 Waq erman, ajna'l nkyinkawin tuky'i ja nyol ntzani: Pe'echalaj waq, pe'etok jwert [tuky'i Qajawil], pe'enimsan waq ek'u'j exol, pe'ena'on tuj etanim parej ekyaqil, b'ix pe'eten waq galan exol. B'ix te Qtata Dios aj nk'ulun tzan eten galan exol b'ix nkxqet tgani', tetz oqtelten etuky'i'l.

12 Pe'eliman etetz etib'x exolx tzi tuky'i jun limb'il b'an tume'l* tzan tpaj cha jun te Qtat.

13 Kyaqil kye aj pawame' te Qtata Dios nxik ksama' jun limb'il te etetz.

14 Tzaj si'xwit etajsik jun nim b'an galan tzan te Qajaw Jesukrist, b'ix intokxwit eten titza' te Qtata Dios nkxqet tgani' b'an nim, b'ix instenxwit exol etetz tzi te Txew Dios. Ky'ikxwit ikxji.

* **13:1** Deu 17:6; 19:15 * **13:12** Ax: Intel etz'ub'a' etib' te jun limb'il b'an xjan.

Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Galasy

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k tky'ixel Jesukrist; wetz nya'tx xjal lajol wetz sinoke lajomin tzan Jesukrist b'ix Qtata Dios aj ojaw anq'insan tetz.

2 Wetz b'ix kye kyaqil qerman aj akyeqet wuky'i'l tzani nxik qsama'na ja u'jni te etetz ekyaqil aj b'uch'uj qerman ja'chq tuj tkwentil Galasy.

3 Qtata Diosxwit b'ix te Qajaw Jesukrist tzaj sinxwit jun nim b'an galan etajsik etetz, b'ix qet kchewsa'xwit ek'u'j.

4 Te Jesukrist oxik tq'apo' tib' tzan tkamik tzan tpaj te qchoj b'ix ikxji tzan tkolpin qetz ti'j te nya'tx galan kxol kye xjal aj twitz ja tx'o'tx'ni; oqet tk'ulu' ikxji iktza'x tgan tuq te Qtata Dios aj ntzaj qna'o',

5 aj jiq'b'a' te jun-ele'x. Intky'ikxwit ikxji.

Te Pa'k Nb'isun Tuq Tzan Tpaj Kye Xjal Nkaj Tuq Kykola' Te Tpakb'alil Ti'j Jesukrist

6 Wetz b'an nkyinlab'an tzan tpaj ikja'n naj tkaj ekola' te Qtata Dios, te Qtat aj okxtzaj tuk'le' tzan tpaj te aj nim b'an galan aj ntzaj tsi' tzan tpaj te Krist anke k'onti'l nqajo', b'ix ajna'l ikja'n txik etoksla' junky tpakb'alil [aj nya'tx b'an'ax],

7 nya'tx tzan tpaj at-wit junky tpakb'alil galan sinoke cha ate' xjal aj kygan tzan tna'non etanim b'ix tzan tjaw kky'ixpu' te tpakb'alil ti'j Krist.

8 Qa jun-wit te qetza qatzun jun ángelji aj tuj ka'j oxe'l tpakb'a' junky tpakb'alil aj nya'tx iktza' aj oje xik qpakb'a'na etetz, intpon najsa' tzan te Qtata Dios.

9 Iktza'x oxik jq'uma'na etetz tb'ay b'ix ajna'l oxe'l jq'uma'na junky'el, qa at-wit junky oxe'l pakb'an junky tpakb'alil nya'tx iktza' te aj oje tz'ok echa'o', intpon najsa'x tzan te Qtat.

10 Wetz k'onti'l nkyinjoyon tzan wel galan tuj kywitz xjal sinoke tzan wel galan tuj twitz Qtata Dios. Cha nkyinjoyon-wit tzan wel galan tuj kywitz xjal, nya'tx-tal a'in q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Krist.

Te Tpakb'alil Aj Ntpakb'a' Tuq Te Pa'k Nya'tx Jun Tidi' Aj Xkonoli'x-wit Titza'

11 Ntons waq erman, wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz, te tpakb'alil aj oxik npakb'a' etuky'i'l nya'tx jun tidi' aj cha tuj twi' jun xjal.

12 B'ix ax nya'tx jun xjal otzaj q'uman te wetz ja tpakb'alilni b'ix nya'tx jun xjal otzaj xnaq'tzan te wetz, sinoke axk te Jesukrist otzaj tyek'u' wetz.

13 Etetz oje tz'ok echa'o' titza' tuq kyinnab'lin wetz oqtxi' aj tzunx tuq eq'i' witza' aj eq'i' kyitza' kye nxjalil aj tijajil Israel. Komo wetz ejaw nlajo' tuky'i nq'oj kye aj nkye'okslan tuq ti'j Jesukrist b'ix tidi'chq tuq nk'ulu' tzan kyponaj.*

14 B'ix wetz mas tuq n'ok nsi' nk'u'j kywitz kye txq'anky wamoj aj tijajil Israel; wetz n'ok tuq nsi' nk'u'j tzan txik kyin kye qxjalil cha a'ox iktza'x oqtxi'.*

15 Per aj wel tjoyo' te Qtata Dios atx aj man tuq atin tuj nb'o'til, tetz inxik tuk'le' nya'tx tzan tpaj-wit jun nk'ulb'en galan sinoke tzan tpaj tganx tuq tetz ikxji.

16 B'ix tzan tpaj owel galan tuj twitz, otzaj tyek'u' te Tk'wa'al [tzan tok wotzqila'] tzan txik npakb'a' ti'j Tk'wa'al kxol kye aj nya'tx tijajil Israel.* Wetz k'onti'l inxwa'q cha'ol jun konsej tuky'i nijunwt

17 b'ix ax k'onti'l inxwa'q* Jerusalen q'olb'el kye aj tky'ixel Jesukrist tb'ay nwitz wetz, sinoke inxik tkwentil Araby b'ix yaji inmeltz'jikky tuj Damask.

---

* **1:13** Kya 8:1-3; 22:4-5; 26:9-11 * **1:14** Kya 22:3 * **1:16** Kya 9:3-6,15-16; 22:6-10,21; 26:13-18
* **1:17** Ax: injax. * **1:18** Kya 9:26-30

18 Ya ma ky'ik oxe aq'b'i, inxwa'q
Jerusalen* q'olb'el Xhpe'y b'ix inka-
jten jweb'lajuj q'ij tuky'i'l
19 per k'onti'l e'ok wen kye txq'anky
tky'ixel Jesukrist, sinoke a'ox te Chaw
aj titz'in Qajawil.
20 Ti'j kyaqil aj nqet ntz'ib'a' etetzni,
Qtata Dios nka'yin wi'j, wetz k'onti'l
nkyinnik'on.
21 Yaji inxik tuj tkwentil te Siry b'ix
Silisy,
22 b'ix nya'tx tuq otzqimin tuj tk-
wentil Judey tzan kye b'uch'uj qer-
man tzi aj mojb'a' kyib' tuky'i Krist,
23 a'ox ojetq tuq tz'ok kcha'o' wi'j
ikxjani: "Te aj nqojaw tuq tlajo' tb'ay,
ajna'l nxik tpakb'a' te tpakb'alil aj
tb'aya' tgan tuq tzan tpon tnajsa'."
24 Ntons b'an nqet tuq kyjiq'b'a'
Qtata Dios tzan npaj wetz.

2

Aj Txik Kyq'uma' Kye Tijxjal Galan Tuq Aj Ntpakb'a' Te Pa'k

1 Yaji ya ma ky'ik kajlajuj aq'b'i,
injakon junky'el Jerusalen junx tuky'i
B'e'ch b'ix ax oxik win Tit wuky'i'l.*
2 Wetz inxik tzan tpaj te Qtata Dios
otzaj tyek'u' wetz tzan nxik, b'ix yaji
owok nchimo' wib' nchukel kyuky'i'
kye qerman aj at kyajwalil txini
b'ix oxik nq'uma' xtxolil te tpakb'alil
galan aj nxik npakb'a' kxol kye aj
nya'tx tijajil Israel. Wetz nk'uluj
ikxjani tzan tok ncha'o' qa tume'l qa
nya'txji te aj nxik npakb'a'.
3 Per te Tit aj ajun tuq wuky'i'l,
komo tetz jun aj nya'tx tijajil Israel,
k'onti'l owok lajo' tzan tok si' techalul,
4 anke epon qxola junjun xjal aj
qerman-e' kyi, per nya'tx tuq b'an'ax
kyitza', kyetz cha tuq nkyecha'on qi'j
titza' te Kristo Jesus otkolpij a'o' [b'ix
qa nya'tx tzan te Kawb'il].
5 Cha kygan tuq tzan qaj kymeltz'u'
junky'el tzan txik qin junky'el iktza'
oqtxi', per qetza k'onti'l oqtzoqpijna
tzan tpaj qgana tuq tzan tel eniky'
byenech ti'j te tume'l b'an'ax ti'j te
tpakb'alil titza' nqokolet.
6 Per kye aj otzqi'mj tuky'i nim
kyajwalil, (anke wetz k'onti'l woklen
titza' tuq kyetz kyajwalil, komo tuj
twitz te Qtata Dios k'onti'l jun ab'l
mas tb'anil twitz junky),* kyetz
k'onti'l otzaj kyq'uma' qa at tidi'
npaltin ti'j te tpakb'alil aj nxik tuq
npakb'a'
7 sinoke owel kyniky', wetz b'an
b'an'ax oje tzaj si' wajwalil [tzan txik
npakb'a'] te tpakb'alil galan kxol kye
aj nya'tx tijajil Israel,* b'ix yatzun te
Xhpe'y, tetz ojetq tzaj si' tajwalil tzan
txik tpakb'a' kxol kye qxjalil aj tijajil
Israel.†
8 Komo axkix te Qtata Dios aj okaj
sin te Xhpe'y tzan tok te tky'ixel kxol
kye aj tijajil Israel,‡ axkix te Qtatji
inkaj tsi' wetz tzan wok te tky'ixel
kxol kye aj nya'tx tijajil Israel.
9 B'ix aj tel kyniky' ti'j te wajwalil
aj oje tzaj tsi' te Qtata Dios wetz, yaji
te Chaw, Xhpe'y§ b'ix Wa'nch, komo
a'e' kyetz kye aj mas nim kyajwalil,
kyetz oqet kyk'amo'na a'in b'ix te
B'e'ch junch'in kyuky'i'l tzan qxikna
qetza kxol kye aj nya'tx tijajil Israel
b'ix tzan kxik kyetz kxol kye aj tijajil
Israel.*
10 A'ox otzaj kyq'uma' qetza tzan
kxik qna'o'na kye meb'a' xjal, b'ix
wetz b'isu'xkix tuq witza' ikxji.

K'on Qob'aj-ok Xmeletz' Ti'j Titza' Nqo'okslan

11 Ntons, yaji aj tpon te Xhpe'y†
tuj Antyokiy, wetz inwa'let twitz b'ix
oxik nkawi' tzan tpaj te aj nya'tx tuq
tume'l nk'ulun.
12 Komo aj mina' tuq kypon jun-
jun aj lajome' tuq tzan te Chaw, tetz
nwa'an tuq kyuky'i kye aj k'onti'l atok
kyechalul,‡ per ya ma kyepon kye aj
lajome' tuq tzan te Chaw, tetz owel
tpawa' tib' kyi'j kye aj k'onti'l atok
kyechalul tzan tpaj nxob' tuq kywitz

* **2:1** Kya 11:30; 15:2 * **2:6** Deu 10:17 * **2:7** Ax: kye aj k'onti'l atok kyechalul. † **2:7** Ax: kye aj atok kyechalul. ‡ **2:8** Ax: kye aj atok kyechalul. § **2:9** Ax: Cefas. * **2:9** Ax: kye aj k'onti'l atok kyechalul. † **2:11** Ax: Cefas. ‡ **2:12** Ax: kxol kye aj nya'tx tijajil Israel.

kye aj tzunx nxik kxnaq'tza' tzan tok
kyechalul kye qerman.
13 Ntons ikxji kye txq'anky aj ti-
jajil Israel dyakwerd tuq ate' tuky'i
Xhpe'y ti'j txmeletz'ul, b'ix ax pe' te
B'e'ch oxik tsamo' tib' kxol kyetz ti'j te
kxmeletz'ulni.
14 Ya ma tz'ok wen k'onti'l tuq
nkyek'ulun iktza' te tume'l iktza' ny-
olin te tpakb'alil galan [titza' nqoko-
let], oxik nq'uma' tuj twitz te Xhpe'y
kywitz kyaqil qerman, "Qa yatz aj
a'ich jun aj tijajil Israel, b'ix nx-
hch'anq'in iktza' nya'tx a'ich aj tija-
jil Israel, ¿tistil nkye'ok alajo' kye aj
nya'tx tijajil Israel tzan kyok iktza'
tijajil Israel?
15 Qetz a'o' tijajil Israel qitz'jlenx
b'ix nya'tx a'o' chimol choj iktza' kye
aj nya'tx tijajil Israel,
16 per qetz qeb'enky te qchoj k'onti'l
n'el in cha tzan tpaj tqetlen jk'ulu'
aj ntyoli' te Kawb'il,* sinoke n'el in
tzan tpaj toklen wit'let jk'u'j ti'j Kristo
Jesus.* Astilji ax qetz nqo'okslan ti'j
Kristo Jesus tzan tel in te qchoj tzan
tpaj toklen wit'let jk'u'j ti'j b'ix nya'tx
tzan tpaj tqetlen jk'ulu' aj ntyoli' te
Kawb'il. Komo nijunwt n'el in xhchoj
tzan tpaj tqetlen tk'ulu' aj ntyoli' te
Kawb'il.
17 Qa qetz nqojoyon tzan tel in
qchoj tuj twitz Qtata Dios tzan Krist,
b'ix qa ikxji n'el qniky' qetz a'o' chi-
mol choj [iktza' kye aj nya'tx tijajil
Israel], ntons ¿telponx pe' te nini qa
tzan tpaj Krist qetz at qchoj? ¡Nya'tx!
18 Qa qetz pon qnajsa'-wit jun tidi'
b'ix yaji oqtel jk'ulu' junky'el iktza'
tb'ay, a'o'xk qetz nqoq'uman nya'tx
galan ma'tx jk'uluj."§
19 Ntons, komo tzan tpaj te Kawb'il
wetz tuj twitz te Kawb'il iktza' kam-
naq a'in, per tzan wanq'in te Qtata
Dios.
20 Junch'in tuky'i Krist wetz
inkamik twitz krus, b'ix ajna'l wetz
k'onti'l nkyin'anq'in te wetzx, sinoke
nkyin'anq'in tzan tpaj te Krist atqex
tuj wanim; nkyin'anq'in wit'lik nk'u'j
ti'j te [Krist aj] Tk'wa'al Dios aj
nkyinqet tgani' b'ix oxik tq'apo' tib'
tzan tkamik tzan npaj wetz.
21 Wetz k'onti'l n'el wik'o' te aj b'an
galan aj k'onti'l nqajo' aj ntzaj tsi' te
Qtata Dios; cha b'a'n-wit tzan tel in
te qchoj tzan tpaj tqetlen qoksla' te
Kawb'il, ntons cha-tal gan okamik te
Krist.

3

K'onti'l Tzan Tkaj Qsi' Tzan Qb'et Iktza'x Oje Xik Qeq'i'

1 ¡Erman aj Galasy, etetz b'an t'a'q
a'ix! ¿Ab'l oje qet eq'in etetz? Oje xik
jq'uma'na tuj ewitz titza' te Jesukrist
okamik twitz krus.
2 Wetz a'ox ngan tzan tok ncha'o'
etuky'i'l ntzani: ¿Ek'amoj pe' etetz te
Txew Dios tzan tpaj tqetlen etoksla'
te Kawb'il qatzun tzan tpaj toklen
wit'let ek'u'j ti'j te tpakb'alil galan aj
owok echa'o'ji?
3 ¡Etetz b'an t'a'q a'ix! Tb'ay nkxb'et
tuq tuky'i te Txew Dios. ¿Tistil ajna'l
egan tzan tkaj ekola' tzan tok ewit'b'a'
ek'u'j ti'j te ek'ulb'en?
4 ¿Ti'tzun, chagan-alo kyaqil te xh-
cho'nal aj oje tz'ok eten? ¿Chagan pe-
zun te nini?
5 Te Qtata Dios oxik tsi' Txew etetz
b'ix nk'ulun tidi'chq yek'b'il exol
etetz tuky'i nim tajwalil. ¿Nk'ulun pe'
nini tzan tpaj nqet ek'ulu' aj nyolin
tuj te Kawb'il, qatzun tzan tpaj toklen
wit'let ek'u'j ti'j te tpakb'alil aj owok
echa'o'ji?

Te Tyol Aj Oxik Tsi' Te Qtata Dios Tuky'i Abran N'oken Kyi'j Kyaqil Xjal

6 Komo ax ikxji te Abran oxik tok-
sla' [tyol] Qtata Dios, b'ix tzan tpaj
tokslb'en owel tuj twitz [te Qtat] ya
k'onti'l xhchoj.*
7 Astilji a tgan tzan tel eniky' kye aj
b'a'n b'an'ax tijajil Abran a'e' kye aj
wit'lik kyk'u'j ti'j te Qtata Dios [tzan

* **2:16** Sal 143:2; Rom 3:20 * **2:16** Rom 3:22 § **2:18** Telponx qa oje kaj jkola' te Kawb'il tzan qok lapet a'ox ti'j Krist, b'ix yaji qa oxe'l qin junky'elky te Kawb'il, ikxji xmeletz' a'o' tzan tpaj mas qgan te Kawb'il twitz te Krist. * **3:6** Gén 15:6; Sal 106:31; Rom 4:3,5,9,11,22; Chaw 2:23 * **3:7** Rom 4:16-17

tel in kypaj tuj twitz], a'e' kyetz kye
b'an b'an'ax tijajil Abran.*
8 B'ix komo te Qtata Dios tgan tuq
tzan tel tin kchoj kye aj nya'tx tija-
jil Israel aj wit'lik kyk'u'j ti'j, astilji
oqet tz'ib'a' tuj Tu'jal atx aj b'an oqtxi'
aj txik tq'uma' tuky'i Abran ikxjani:
"Kyaqil xjal twitz tx'o'tx' okyeqtel
ky'iwla' tzan tpaj awijajil yatz."*
9 Ikxji kye aj wit'lik kyk'u'j ti'j te
Qtata Dios nkyeqet ky'iwla' iktza'x te
Abran oqet ky'iwla' tzan tpaj wit'lik
tuq tk'u'j ti'j te Qtat.
10 Ab'l kye aj n'ok kywit'b'a' kyk'u'j
ti'j kyk'ulb'en tqetlen kyoksla' aj ny-
olin te Kawb'il, kyetz ya qanb'enb'aj
kyajsik tzan tpaj te Tu'jal nyolin ikx-
jani: "Ab'l aj k'onti'l nqet tk'ulu'
b'an kyaqil iktza'x aj tz'ib'ankaj tuj ja
Kawb'ilni qanb'enb'aj tajsik."*
11 Ikxji n'el qniky' nijunwt ab'l n'el
in xhchoj tzan tpaj nk'ulun iktza'x te
Kawb'il nyolin, komo nyolin ikxjani:
"Te aj oje tz'el in xhchoj owanq'iyon
tzan tpaj wit'lik tk'u'j ti'j Qtata Dios."*
12 Yatzun te Kawb'il k'onti'l nyolin
tzan tok wit'let jk'u'j ti'jx sinoke ny-
olin ikxjani: "Ab'l te aj nk'ulun iktza'
nyolin ja Kawb'ilni owanq'iyon."*
13 Te Krist otkolpij a'o' ti'j te aj
qanb'enb'aj qajsik tzan te Kawb'il,
komo tzan qpaj qetz otzaj qanb'e'
tajsik tetz, iktza'x nyolin te Tu'jal Dios
ikxjani: "Qanb'enb'aj tajsik te xjal aj
yob'a' twitz jun tze'."*
14 Ikxji, tzan tpaj Jesukrist kye
aj nya'tx tijajil Israel b'a'n tzan
kyk'amon te aj oxik tsi' Dios tyol ti'j
tuky'i Abran. B'ix ikxji, ax qetz ajna'l
tzan tpaj toklen wit'let jk'u'j ti'j, b'a'n
tzan jk'amon te Txew Dios aj oxik tsi'
te Jesukrist tyol ti'j.
15 Erman, wetz oxe'l nq'uma' etetz
ti'j ntzani iktza'x qetz nqoyolin: Jun
xjal oj tb'antik jun strat, oj tqet
stz'ib'a' tb'i ti'j te tu'jal, nijunwt ab'l
b'a'n tzan tjaw ky'ixpun tetz.
16 [Ax ikxji ti'j] te Qtata Dios oxik
tsi' tyol tuky'i Abran b'ix tuky'i tija-
jil. K'onti'l nyolin kye ky'ila'j tijajil
sinoke ti'j cha jun tijajil nyolin ikx-
jani: "Tuky'i awijajil."* B'ix te nini
telponx ti'j te Krist.
17 Te aj ngan tzan txik nq'uma'
etetz aj ntzani: Tb'ay oxik tsi' Qtata
Dios tyol tuky'i Abran, b'ix tky'iklen
kaj oqal tuky'i lajuj tuj kawnaq (430)
aq'b'i,* yaji okaj tq'uma' Qtata Dios te
Tkawb'il tuky'i Moisés, per te Kawb'il
k'onti'l opon tnajsa' te tyol aj oxik tsi'
tuky'i Abran tb'ay.
18 Qa te aj njk'amo' tuky'i Qtata
Dios cha tzan tpaj-wit tqetlen qoksla'
te Kawb'il, ntons k'onti'l-tal njk'amo'
cha a'ox tzan tpaj te tyol aj oxik tsi'
[tuky'i Abran]; per te Qtata Dios oxik
tsi' te Abran cha a'ox tzan tpaj ojetq
tuq xik tsi' tyol tetz.*

Te Kawb'il Okaj Si' Tzan Tel Qniky' Alkyetz Te Galan B'ix Alkyetz Te Nya'tx Galan

19 Ntons ¿tidi' token te Kawb'il?
Te Kawb'il okaj si' tzan tpaj kyaqil
aj nya'tx galan tuq nkyek'ulun kye
xjal,* b'ix tzan token tuq maxkix oj
tul te tijajil Abran aj oxik tsi' te Qtata
Dios tyol ti'j. Te Kawb'il oxik q'uma'
tzan kye ángel* tuky'i jun yoliyon.†
20 Per komo te jun yoliyon k'onti'l
nyolin cha te jun xjal [sinoke kye
kykab'il], per te Qtata Dios cha jun
[ntons axk tetz okaj sin tyol kyuky'i
kye xjal].‡
21 Ntons ¿tzan tpaj petzun nini
te Kawb'il, npon tnajsa' te tyol aj
oxik tsi' te Qtata Dios [tuky'i Abran]?
K'onti'l. Qa jun Kawb'il nb'antik-wit

* **3:8** Gén 12:3 * **3:10** Deu 27:26 * **3:11** Hab 2:4 * **3:12** Lev 18:5 * **3:13** Deu 21:22-23 * **3:16** Gén 12:7 * **3:17** Exo 12:40 * **3:18** Rom 4:14 * **3:19** Ax: te Kawb'il okaj si' tzan tel kyniky' kye xjal alkyetz te nya'tx galan tuq nkyek'ulun b'ix alkyetz te galan aj tgan Dios. * **3:19** Kya 7:53; Ebr 2:2 † **3:19** Te yoliyon a te Moisés, tetz te yoliyon kxol kye xjal b'ix tuky'i Dios. ‡ **3:20** Telponx ke k'onti'l ob'antik jun akwerdo kxol te Qtata Dios kyuky'i kye xjal sinoke te Qtat xhchukel okaj sin tyol; ikxji n'el qniky' ke nqoqet tkolo' nya'tx tzan tpaj nqajo' sinoke tzan tpaj b'an galan nab'lin te Qtata Dios quky'i'l.

qanq'in titza', ntons te aj n'el in te
qchoj akix-tal te Kawb'il.
22 Per te Kawb'il nyolin kyaqil xjal
tzyume' tzan te choj; b'ix [nyolin
ikxji] tzan tponkix kyuky'i kye aj
nkye'okslan te aj oxik tsi' Qtata Dios
tyol ti'j, aj njk'amo' toklen wit'let jk'u'j
ti'j Jesukrist.
23 Aj mina' tuq tul te tumelil tzan
tok wit'let jk'u'j ti'j Jesukrist, qetz a
tgan tuq tzan tqet qoksla' te Kawb'il
b'ix tzan qiyon tuq tzan stzaj si' te
tumelil ak'a'j.
24 Ntons ikxji te Kawb'il n'oken tuq
tzan qtzaj txnaq'tza' maxkix tuq oj tul
te Krist, b'ix ikxji tzan tel in te qchoj
tzan tpaj toklen wit'let jk'u'j [ti'j te
Krist].
25 Per ya ma tzul te tume'l tzan
tok wit'let jk'u'j, ajna'l ya k'onti'l tzan
qtzaj txnaq'tza' te Kawb'il.
26 Astilji ajna'l etetz a'ix tk'wa'al
Qtata Dios ekyaqil etetz tzan tpaj
toklen wit'let ek'u'j ti'j Kristo Jesus.
27 Astilji ekyaqil etetz ojaw si' a'
ewi' tuky'i tb'i Jesukrist, etetz oje
kxky'ixpjik tzan etok iktza' Krist.
28 Ajna'l k'onti'l pawa' kyib' kye xjal
aj tijajil Israel b'ix kye xjal aj nya'tx ti-
jajil Israel, ax k'onti'l pawa' kyib' kye
aj mosime' b'ix kye aj nya'tx mosime',
ax k'onti'l pawa' kyib' kye ichan b'ix
kye xuj; ajna'l ekyaqil etetz mojlikix
tuky'i Kristo Jesus.
29 Komo etetz a'ix aj te Krist, astilji
ax a'ix tijajil Abran b'ix etetza'tz te aj
oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j [tuky'i
Abran].*

4

1 Ax oxe'l nq'uma' [jun yek'b'il] ikx-
jani: Qa at jun k'wa'alb'aj tuj jun jay
aj owokel tajaw kyaqil, per qa man
k'wa'l, tetz parej tuky'i tmos stat anke
owokel tajaw te jay.
2 Per parej tuky'i jun aq'unon tzan
tpaj te k'wa'l tzunx atqet tuj kyq'ab'
kye k'ulul kwent tetz b'ix tuj kyq'ab'
kye aj e'el aq'unj tuj tjay max oj tpon
te q'ij aj q'umankaj tzan stat.
3 Ax ikxji qi'j qetz, aj mina' tuq jko-
let,* qetz tzyumo' tuq tzan tidi'chq aj
nya'tx galan aj te twitz tx'o'tx'.†
4 Per ya ma pon te tyemp aj
q'umankaj tuq tzan te Qtata Dios, tetz
otzaj tlajo' te Tk'wa'al b'ix owitz'jik
ti'j jun xuj, b'ix ok'ulun kyaqil aj
ntq'uma' te Kawb'il,
5 tzan tel xhchojo' tuq te aj pre-
sis [tzan tkolpin] qetz aj tzyumo' tuq
tzan te Kawb'il b'ix ikxji tzan qok qetz
tk'wa'al Qtata Dios.
6 B'ix komo ax etetz a'ix Tk'wa'al
Dios iktza'x qetza, astilji te Qtata Dios
otzaj tlajo' tuj qanim te Txew Tk'wa'al
aj nyolin ikxjani: "Tat,* tat."
7 Ikxji etetz ajna'l ya nya'tx a'ix
iktza' jun mosj‡ sinoke a'ix tk'wa'al
Qtata Dios, b'ix komo tk'wa'al a'ix, ax
okx'etzayon te aj otzajel tsi'.*

Te Pa'k B'an Nb'isun Tuq Kyi'j Kye Aj Galasy

8 Tb'ay aj mina' tuq tok etotzqila'
te Qtata Dios, etetz tzyumix tuq tzan
kye aj nya'tx dios-e', [cha kyitzb'alil
tidi'chq qa malspiritji].
9 Per ajna'l etetz etotzqi' te Qtata
Dios, o mejor oxe'l nq'uma', te Qtata
Dios oje kx'ok totzqila'. B'ix ¿tistil
etetz nkxmeltz'jik tzan ekaj junky'el
tuj kyq'ab' kye malspirit aj k'onti'l
kyajwalil b'ix k'onti'l ch'inwt tzan
txik ksi' etetz, b'ix etetz egan tzan
ekaj ktzyu' junky'el?
10 Komo etetz tzunx nkyeqet exjani'
junjun q'ij, b'ix junjun qya' b'ix kye
tyemp b'ix kye aq'b'i.
11 Wetz nkyinb'isun eti'j qa te
waq'un aj oqet nk'ulu' exol qanq
chagan.
12 Werman, wetz nqet nwitz ewitz
tzan tel etin iktza' a'in iktza'x wetz

* **3:29** Gén 17:4-6; 22:17-18; Rom 4:13 * **4:3** Ax: aj man tuq k'wa'l a'o'. Telponx ti'j jun xjal aj mina' tok totzqila' Dios. † **4:3** Ax: tzan tidi'chq aj otzaj xnaq'tza' qetz b'ix tzan kye malspirit aj at kyajwalil tuj kyaq'iq'. * **4:6** Rom 8:15 ‡ **4:7** Telponx iktza' "tzyumix tzan te choj." * **4:7** Rom 8:15-17 § **4:12** A tgan tuq tzan kyok iktza'x te Pa'k telponx tzan kyk'amon te konsej aj nqet tuq stz'ib'a' te Pa'k te jun onb'il te kyetz, iktza' kyetz tb'ay e'onen tuky'i'l aj b'an yab' tuq.

oje kyin'ok iktza' a'ix.§ Etetz k'onti'l
ma'tx ek'uluj jun nya'tx galan wi'j.
13 Komo etetz eteb'enky tzan tpaj
jun nyab'il oxik npakb'a' te tpakb'alil
galan etuky'i'l tb'ay.
14 B'ix te nyab'il owok jun preb te
etetz, per k'onti'l in'el etik'o' sinoke
in'ek'amoj iktza' jun ángel tuq a'in
qatzun etetz tuj enab'l tuq iktza'
Kristo Jesus a'in.
15 ¿Tistil k'onti'l nkxchalaj ajna'l ik-
tza' tuq jun-el? Wetz web'en, aj aky-
inqet tuq exol, cha b'antik-wit tuq
tzan tjatz etin te tb'aq' ewitz otzaj-tal
esi' te nwitz.
16 B'ix ajna'l ¿a'in petzun wetz jun
etajq'oj tzan tpaj ma'tx xik nq'uma' te
b'an'ax etetz?
17 Kye aj xjal [aj nkyeqet eq'in etet-
zni] b'an nkxik kyna'o' galan, per
cha nkyek'ulun jun nya'tx galan eti'j;
cha kygan tzan etel kypawa' qi'ja b'ix
tzan etok lapet kyi'j.
18 Galankixi' tzan kxik qna'o' galan
txq'anky xjal; [iktza' nkxik qna'o'na]
b'ix nya'tx cha a'ox aj atinqet exol.
19 Nk'wa'al, wetz nkyinb'isun eti'j
iktza' jun xuj n'ok ten twitz xhcho'nal
oj titz'jik jun tal; b'ix wetz, max oj
eten b'an jwert tuky'i Krist, maxji ow-
elal te nb'is eti'j.
20 Titza'xwit kyinpon exol etetz
ajna'l tzan nyolin etuky'i'l tuky'i
junky nwi', per laq'chik atin k'onti'l
n'el nniky' ti'j kyaqil aj nkxk'ulunni.

Qetz Ya K'onti'l Atoqet Tuj Tq'ab' Te Kawb'il

21 Instzaj eq'uma' etetz aj egan tzan
tqet etoksla' te Kawb'il: ¿Eteb'en pe'
tidi' nyolin te Kawb'il?
22 Komo tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios,
te Abran etzaj kab'e' tk'wa'al, jun aj
otzaj ti'j te tmos, [aj Agar], b'ix te
junky aj otzaj ti'j te txu'jel, [aj Sar].*
23 Te aj otzaj ti'j te tmos, owitz'jik
tuj jun tume'l iktza'xkix jkajlen swa'
titza' n'itz'jik jun jk'wa'al, per yatzun
te junky aj owitz'jik ti'j Sar, owitz'jik
tzan tpaj te Qtata Dios oxik tsi' tyol ti'j.
24 Kye ja kab'e' alonni telponx iktza'
kab'e' tumelil: Te tb'ay telponx ti'j
[te Kawb'il aj oxik tsi' Qtata Dios te
Moisés twi'] te witz Sinayi; ikxnini
telponx ti'j te Agar aj owitz'jik tal tzan
tqetkix mosi'.
25 Te Agar [telponx ti'j te Kawb'il
aj otzaj tsi' Qtata Dios twi'] te witz
Sinayi tuj tkwentil Araby, b'ix ajna'l
telponx ti'j te amaq' Jerusalen tzan
tpaj kye aj nkyenajan tzi tzyume'
[tzan te Kawb'il].
26 Per kye aj te Jerusalen aj tuj ka'j
nya'tx tzyume' tzan jun tidi', b'ix qetz
a'o' k'wa'alb'aj te aj amaq' [tuj ka'jni].
27 Komo te Tu'jal Dios nyolin,
"Pachalaj yatz aj machor a'ich aj
k'onti'l awal, palab'an b'ix intxik
apakb'a' yatz aj mina' tok awotzqila'
twitz ala'mj; komo [yatz] aj k'onti'l
ach'inal, yatz kyetzajel mas awal
twitz junky aj at tichmil."
28 Erman, etetz a'ix tk'wa'al Qtata
Dios tzan tpaj te tyol aj otzaj tsi',
iktza'x te Isak [aj tk'ajol Abran]
owitz'jik tzan tpaj te tyol aj otzaj tsi'
ti'j.
29 Per te junky aj owitz'jik tzan tpaj
kykawlb'en kye stat, tetz n'ok tuq
tq'oji' te junky aj owitz'jik tzan tpaj te
Txew Dios,* b'ix kyetz kyijajil tzunx
nkyeq'ojin ajna'l.
30 Per ¿titza' nyolin tuj te Tu'jal
Dios? Nyolin ikxjani: "Intex alajo' te
aj mosjni tuky'ix tal tzan tpaj te tal
te jun mosj nlay b'antik tzan tetzan
junch'in tuky'i tal te txu'jel te ajaw-
ilon."*
31 Astilji waq erman, qetz nya'tx
a'o' iktza' tijajil te aj mosi' sinoke qetz
a'o' iktza' tijajil te aj nya'tx mosi'.

5

K'on Kaj Ekola' Te Tume'l Titza' Kolpimo'

1 Te Krist okolpin te qetz tzan
jkolpjik b'eyx te jun-ele'x. Astilji k'on
kaj ekola' te ja tume'l b'ix k'on xik
eq'apo' etib' junky'el, tzan k'on ekaj
tzyu' iktza' tb'ay.

* **4:22** Gén 16:15; 21:2-3 * **4:29** Gén 21:9 * **4:30** Gén 21:10

2 Intok esi' exkyin ti'j ntzani: Wetz
a'in Pa'k nxik nq'uma' etetz qa etetz
owokel si' etechalul [tzan ekolet],
ntons te Krist chagan te etetz.
3 Nxik nq'uma' etetz junky'el: Ab'l
te aj n'ok tsi' techalul, a tgan tzan tqet
toksla' kyaqil aj nyolin te Kawb'il.
4 Etetz aj egan tzan tel in echoj
tqetlen etoksla' te Kawb'il, etetz oje
tz'el epawa' etib' ti'j Krist, b'ix oje kaj
ekola' te aj nim b'an galan aj tk'ulb'en
Qtata Dios tzan ekolet titza'.
5 Per qetza,* tzan tpaj te Txew
Dios aj atqex tuj qanim, cha nqo'iyon
wit'lik jk'u'j tzan tel in te qchoj tzan te
Qtata Dios iktza'x lo'ik jk'u'j.
6 Komo qetz aj mojliko' tuky'i
Kristo Jesus, qa atok qechalul qatzun
k'onti'lji, te nini k'onti'l tidi' token,
per te aj at token aj ntzani: tzan tok
qwit'b'a' jk'u'j ti'j Kristo Jesus b'ix
ikxji nkyeqet qgani' kye txq'anky
xjal.
7 Etetz nkxb'et tuq galan tuj te
tume'l b'an'ax, ¿b'ix ab'l oqet eq'in
etetz tzan k'onky tqet etoksla' te
b'an'ax?
8 Te Qtata Dios aj otzaj uk'len
te etetz, tetz k'onti'l otq'umaj tzan
ek'ulun ikxnini.
9 [Iktza'x ti'j te malsb'il,] tzan
ch'imu's malsb'il tuj te q'otj ntk'ulu'
tzan tmal kyaqil.*
10 Wetz wit'lik nk'u'j ti'j Qtata Dios,
etetz nlay kaj esi' tzan tok wit'let
ek'u'j ti'j Qajawil, per te aj nqet eq'in
etetzni oxe'l si' xhcho'nal ti'j, ab'lchaq
xjal tetz.
11 Ntons erman, wetz, cha
tzunxwit nxik nxnaq'tza' tzan tok
ksi' kyechalul [tzan kykolet] kye
aj nkye'okslan, ntons k'onti'l-tal
nkyinjaw lajo', ikxji te tpakb'alil ti'j
te tkamlen Jesus twitz krus k'onti'l-
tal nkyejaw q'ojlik ti'j.
12 Per kye aj nkyeqet eq'in etetzni,
mejor-tal tzan tetz kyin nya'tx cha
a'ox aj ch'imu'sni sinoke kyaqil-tal aj
tidi' kyetz.
13 Etetz erman okxtzaj uk'le'
tzan ekolpjik, per nya'tx tzan tpaj
kolpimix ek'ulu'tz tidi'chq nya'tx
galan aj tgan te echi'jel sinoke tzan
etonen etib' exolx tzan tpaj nqet
egani' etib' exolx.
14 Komo kyaqil aj ntyoli' te Kawb'il
telponx ikxjani: "Inkyqet agani' kye
txq'anky iktza'x nqet agani' awib'x."*
15 Qa etetz nqet elo'x etib'x exolx,
¡intok esi' enab'l! K'on kxk'ulun ikxji
tzan tpaj ikxji opoyon enajsa'x etib'.

Qob'ajk'ulun Waq Aj Tgan Te Txew Dios B'ix Nya'tx Aj Tgan Te Qchi'jel

16 Wetz oxe'l nq'uma' etetz, pe'eb'et
iktza'x ntyoli' te Txew Dios b'ix ikxji
nlay xik esi' lad iktza' tgan te echi'jel.
17 Komo te aj tgan te qchi'jel nya'tx
iktza' tgan te Txew Dios, b'ix te aj
tgan te Txew Dios nya'tx iktza' tgan te
qchi'jel; ikxji k'onti'l nxik kyin kyib'
b'ix astilji nlay b'antik tzan ek'ulun
iktza' etetz egan.*
18 Per qa a te Txew Dios eq'il etetz,
ntons etetz nya'tx tzyumix tzan te
Kawb'il.
19 Ntons nya'tx kwest tzan tel
qniky' tidi' aj tgan te qchi'jel, komo
kyaqil nini iktza' ntzanije': Te qchi'jel
tgan tzan jk'ajajin b'ix tidi'chq aj
n'ok nya'tx galan te qchi'jel b'ix aj
ntz'ilan tuj qanim, b'ix ax tgan tzan
qpak'achin,
20 b'ix ax tgan tzan tok qsi' jk'u'j ti'j
jun tidi' aj ntzaj qna'o' mas twitz te
Qtata Dios,* b'ix ax tzan qchmanin,
b'ix ax tzan tok qajq'oja' qib', b'ix ax
tzan jq'ojin, b'ix ax tzan tel jq'ajab' ti'j
tidi'chq, b'ix ax tzan qjaw q'ojlik, b'ix
ax tzan tok qe'e' ab'l te qetz mas galan
twitz junky, b'ix ax tzan tqet qpawa'
qib', b'ix ax tzan jk'ulun tzan kyok
lapet kye xjal qi'j,
21 ax tzan qek'awin kyi'j txq'anky,†
b'ix ax tzan qxhb'a'jin, b'ix ax tzan
jq'ijlan tuky'i tidi'chq nya'tx galan,

* **5:5** Ax: qetz. * **5:9** 1Kor 5:6-8 * **5:14** Lev 19:18 * **5:17** Rom 7:15-23 * **5:20** Efe 5:5; Kol 3:5
† **5:21** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' ikxjani: "Tzan qek'awin kyi'j txq'anky b'ix tzan jkansan xjal." B'ix k'onti'l oqet ktz'ib'a' cha a'ox ikxjani: "Tzan qek'awin kyi'j txq'anky."

b'ix tidi'chq iktza' kyaqil aj nini. Ti'j kyaqil aj nini wetz nkxik nkawi' iktza'x oje xik nq'uma' etuky'i'l, kye aj nkyek'ulun ikxji nlay b'antik tzan kyk'amon jun kyanq'in te jun-ele'x tuky'i Qtata Dios.

22 Per te aj nk'ulun te Txew Dios tuj qanim aj ntzanije': Nk'ulun tzan kyqet qgani' txq'anky, ax tzan qchalaj, ax tzan xhchewsan jk'u'j, ax tzan sten qpasens, ax tzan qnab'lin galan kyuky'i xjal, ax tzan jk'ulun nim galan, ax tzan k'on tkaj qsi' tzan tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j te Qtata Dios,

23 ax tzan qyolin tume'l kyeb'a' kyuky'i txq'anky, ax tzan jk'ulun mandad qib'x te jun galan. Kyaqil te ja ntzani iktza'x tgan te Kawb'il.

24 Per qetz aj te Kristo Jesus a'o' oje pon qnajsa' te tidi'chq nya'tx galan aj tgan te qchi'jel.‡

25 Qa b'an'ax qetz nqo'anq'in tzan te Txew Dios, a tgan tzan qb'et iktza'x tgan te Txew Dios.

26 K'on qet qjiq'b'a' qib', b'ix k'on tz'ox qchuku' junky b'ix k'on qo'ek'awin ti'j junky.

6

A Tgan Tzan Qonen Kyi'j Kye Qerman Aj Nkyeqet Tz'aqik

1 Erman qa etetz owokel echa'o' ti'j jun qerman aj ojetq qet tz'aqik, etetz aj atix jwert tuky'i Krist a tgan tzan etonen tuky'i'l tzan tjaw eteq'i' tk'u'j [tzan tok lapet junky'el ti'j Qajawil]. Per oqtel ek'ulu' tuky'i jun tume'l kyeb'a', intok esi' enab'l tzan k'on eqet tz'aqik etetzky.

2 Pe'etonen waq etib'x exolx oj tok eten twitz jun xhcho'nal b'ix ikxji oqtel ek'ulu' aj tgan te Krist.*

3 Per qa [nlay qo'onen kyuky'i kye txq'anky tzan tpaj] qetz tuj qnab'l qa tlimaqal xjal a'o', b'ix nya'tx b'an'ax, ikxji cha nqet qeq'i' qib'x.

4 Intqet qb'isu' byenech ti'j te aj njk'ulu' qetz tzan tok qen qa b'a'n tzan qchalaj ti'j, b'ix nya'tx tzan tqet qb'isu' qa qetz mas galan a'o' kywitz txq'anky.

5 Komo junjunchaq a tgan tzan tok tsi' tnab'l tidi' ntk'ulu'.

6 Ntons qkyaqil qetz aj nqotzaj xnaq'tza' ti'j te Tu'jal Dios, presis tzan qonen tuky'i tidi'chq aj at qetz kyuky'i kye aj nkyexnaq'tzan te qetz.

7 K'on qet eteq'i' etib'x; te Qtata Dios nlay b'antik tzan tqet qeq'i'. Komo iktza'x nqok'ulun ax ikxji ojk'amo'tz.†

8 Ab'l te aj nk'ulun iktza'x tgan te xhchi'jel, opoyon najsa' tzan te xhchi'jelx; per te aj nk'ulun iktza' tgan te Txew Dios, tzan te Txew Dios otzajel si' jun tanq'in te jun-ele'x.

9 K'on qob'ajsiktik tzan jk'ulun te galan* tzan tpaj jun q'ij jun tyemp ojkamb'a'tz jun tb'anil, qa nlay kaj qsi' tzan jk'ulun galan.

10 Astilji ajna'l tzunx at tyemp tzan jk'ulun te galan, a tgan tzan qonen najji kyuky'i ab'lchaq xjal, b'ix pyor kyuky'i qerman aj wit'lik kyk'u'j ti'j Krist.

Jun Kawb'il

11 Intok esi' enab'l ti'j te ntz'ib'en tuky'i nletr b'an limaq, a'inx wetz nqet ntz'ib'a' te etetz.

12 Kye aj kygan tzan tok si'let etechalul, kyetz cha kygan tzan kykaj galan kyuky'i kye xjal b'ix k'on kygan tzan tok kyen twitz xhcho'nal tzan tpaj tkamlen te Krist twitz krus.

13 Komo kyetz [eq'i' kyitza' te kostumbr] n'ok ksi' kyechalul [iktza' nyolin te Kawb'il], per ni kyetz k'onti'l eq'i' kyitza' kyaqil aj nyolin te Kawb'il, per kygan tzan tok si'let etechalul tzan kyyolin ax etetz nkx'ok lapet kyi'j.

14 Per wetz nlay ntzoqpij tzan tqet njiq'b'a' wib'x, sinoke a'ox ti'j tkamlen te Qajawil Jesukrist twitz krus. Komo tzan tpaj tkamlen twitz krus, te aj nya'tx galan aj n'el tgani' tuq te nchi'jel ma'tx ponaj, ya

‡ **5:24** Ax: te qanq'in oqtxi' oje tz'ok jklabi' twitz krus; Rom 6:3-14; Gal 2:20. * **6:2** Ax: ikxji oqtel ek'ulu' iktza' Tkawb'il Krist. † **6:7** Ax: iktza'x nqo'awan ax ikxji ojawel qin; Pro 22:8; Os 8:7. * **6:9** 2Tes 3:13

k'onti'l toklen wi'j b'ix wetz ya k'onti'l
woklen ti'j.‡
15 Qa atok qechalul qa k'onti'lji, te
nini k'onti'l toklen, sinoke ajna'l a'o'
jun xjal ak'a'j.*
16 Tz'ok si'xwit jun chewsb'il tuj
kyanim kkyaqil kye aj nkye'okslan te
nini, b'ix tz'okxwit lo'et tk'u'j te Qtata
Dios kyi'j tzan tpaj a'e' te tijajil Israel
b'an b'an'ax aj te Qtat.
17 Ajna'l k'onkyxwit tz'ok junky b'is
wi'j tzan nijunwt; wetz oje tz'ok wen
nim ok'ol ti'j nchi'jel tzan tpaj te xh-
cho'nal aj oje tz'ok wen tzan tpaj
[wokslb'en] ti'j Jesus.
18 Erman waq, tzaj si'xwit tuj
etanim jun nim b'an galan tzan tpaj
te Qajawil Jesukrist. Intky'ikxwit
ikxji.

‡ **6:14** Tuj yol gryeg nyolin ikxjani: “tzan tpaj tetz n'el tuj nwitz ke kye aj twitz tx'o'tx' oje kye'ok klabi' twitz jun krus, b'ix n'el tuj kywitz ke wetz oje kyin'ok klabi' twitz jun krus.” * **6:15** Jer 4:4; Wnch 3:3-8; Rom 2:28-29; Fil 3:3; Kol 2:11-13; 2Kor 5:17

Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Efeso

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k tky'ixel Kristo Jesus tzan tpaj ikxji tgan tuq te Qtata Dios. Nqet ntz'ib'a' te etetz aj Efeso* aj pawamix te Qtata Dios, etetz aj k'onti'l nkaj esi' te Kristo Jesus.
2 Te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist tzaj ksi'xwit te etetz jun nim b'an galan b'ix qet kchewsa'xwit ek'u'j.

Nqochalaj Ti'j Te Qtata Dios Tzan Tpaj O'el Tjoyo' Tzan Qok Tk'wa'al

3 Intqet jiq'b'a'xwit te [Qtata Dios] aj ntzaj na'o' tzan Tk'wa'al, aj Qajaw Jesukrist. Tetz ma'tx tzaj tsi' qetz tidi'chq b'an galan tuj ka'j tzan tpaj te Krist.
4 Komo atx aj mina' tuq tqet tk'ulu' te twitz tx'o'tx', oje qo'el tjoyo' tzan tpaj te Krist, tzan qten pawamo' a'ox te tetz b'ix tzan tok saq qanim tuj twitz.
5 B'ix tzan tpaj nqoqet tgani', b'isu'xkix tuq tzan qok tk'wa'al tzan tpaj te Jesukrist iktza'x ojetq qet tb'isu' atx b'an oqtxi' iktza'xkix tuq tetz tgan.
6 Ikxji tzan qyolin yol b'an galan te Qtata Dios ti'j te aj nim b'an galan aj ntzaj tsi' qajsik qetz aj k'onti'l tuq nqajo', b'ix k'onti'l n'oknoj qyol tzan txik jq'uma' ti'j kyaqil aj b'an galanni aj otzaj tsi' tzan tpaj [te Jesukrist,] te Tk'wa'al aj gani' nim titza'.
7 Te Tk'wa'al oje tkolpij a'o' tzan tpaj telen xhchiky'el aj tkamik, oqet tnajsa' qchoj* tzan tpaj tetz nim b'an galan nab'lin quky'i'l anke k'onti'l nqajo',
8 ikxji oqet tyek'u' te qetz tuky'i jun tnab'l b'an tume'l b'ix tzan tqet qb'isu' byenech tuj tume'l.
9 Ikxji otzaj tyek'u' te aj k'onti'l tuq n'el kyniky' kye xjal ti'j tb'aya', per otzaj tyek'u' iktza'x tuq tetz tgan te jun galan te qetz iktza'x tuq b'isu' titza' atx b'an oqtxi'
10 tzan tky'ik oj tpon te q'ij, tzan tok kyaqil tuj tq'ab', kyaqil te twitz ka'j b'ix kyaqil te twitz tx'o'tx'.
11 B'ix tzan tpaj tetz te Qtat o'el tjoyo' iktza'xkix ojetq tuq qet tb'isu', komo tetz nk'ulun kyaqil iktza'xkix ojetq qet tb'isu'.
12 Ikxji tzan qok qetz, aj tb'ay okaj lo'et jk'u'j ti'j, tzan qna'on tetz tzan tpaj nim tajwalil.
13 B'ix yaji ax etetz aj tok echa'o' te tpakb'alil galan ti'j te b'an'ax aj nkxtkolo', etetz aj etokslan ti'j Krist, okaj te Txew Dios tuj etanim te jun etecha'l,* te Txew aj te Qajawil okaj tsi' tyol ti'j.
14 Komo te Txew tuj qanim telponx ojk'amo'tz te aj otzajel tsi' [te Qtata Dios] max oj tkolpin kyaqil kye xjal aj etzame' titza' tzan qna'on te Qtat tzan tpaj nim tajwalil.

Te Pa'k Nxnaq'tzan Tuky'i Qtata Dios Kyi'j Kye Aj Efeso

15 Astilji wetz, tzan tpaj n'ok ncha'o' titza' etetz b'an wit'lik ek'u'j ti'j te Qajaw Jesus b'ix b'an nkyeqet egani' kye aj pawame' te Qtata Dios,
16 astilji wetz k'onti'l nkaj nsi' tzan txik nsi' pixon te Qtata Dios eti'j etetz oj nxnaq'tzan tuky'i'l.
17 [Nxik nqani' tuky'i] te Qtata Dios aj ntzaj na'o' tzan te Qajaw Jesukrist b'ix aj b'an galan nab'lin quky'i'l, wetz nxik nqani' tuky'i'l tzan stzaj tsi' jun enab'l b'ix tzan stzaj tyek'u' te aj cha ewj tuq ti'j, tzan tok etotzqila' byenech,
18 b'ix ikxji tzan tel eniky' tidi' lo'ik jk'u'j tzan tpaj qxiklen tuk'le', osey tzan tel eniky' titza' b'an tb'anil kyaqil te aj qetza'tz junch'in kyuky'i kye txq'anky aj pawame' titza',
19 b'ix [tzan tel eniky'] titza' tetz tuky'i tajwalil aj mas b'an nim twitz

* **1:1** Kya 18:19-21; 19:1 * **1:7** Kol 1:14 * **1:13** 2Kor 1:22

kyaqil, tetz n'onen quky'i'l qetz aj
nqo'okslan ti'j.
20 [B'ix tuky'i aj tajwalilni] ok'ulun
tzan tjaw tanq'insa' te Krist b'ix
otk'uluj tzan tqet wit'let tuj tb'anq'ab'
tuj ka'j,*
21 b'ix tetz tajwalil mas nim twitz
kyaqil k'ulul mandad b'ix kyaqil aj at
kyajwalil tuj kyaq'iq' qa tuj ka'jji b'ix
mas nim tajwalil kywitz kyaqil xjal
aj b'an otzqi'mj-e',* b'ix kyi'j kyaqil
ajna'l tzani twitz tx'o'tx' b'ix tuj junky
tyemp mas yaj tuj ka'j.
22 Kyaqil okaj tsi' tuj tq'ab' te Krist
b'ix okaj tsi' tzan tok te twitzale' ti'j
kyaqil kxol kye aj nkye'okslan ti'j.*
23 Kyetz iktza' xhchi'jel, komo aji
tetz atqex tuj kyanim kkyaqil kyetz.†

2

Te Aj Nim B'an Galan Aj Oqet Tk'ulu' Te Qtata Dios Tzan Jqet Tkolo'

1 Tb'aya' etetz kamnaq tuq a'ix tzan
tpaj te etil b'ix te echoj.
2 Nqet tuq ek'ulu' iktza'x nkyek'ulun
kye xjal aj twitz tx'o'tx' b'ix iktza'x
tgan te twitzale' kyi'j kye malspirit tuj
kyaq'iq' aj n'aq'unan tuj kyanim kye
aj k'onti'l nqet kyoksla' te Qtata Dios.
3 Qkyaqil qetz oqtxi' nqob'et tuq
iktza'x kyetz, nqok'ulun tuq iktza'x
tgan te qchi'jel b'ix iktza'x tuq te aj
njaw kanet tuj qwi'. Astilji te aj nqajo'
tuq tzan stzaj si' jun xhcho'nal qi'j
tzan tq'oj Qtata Dios iktza'x nkyajo'
kye txq'anky xjal aj twitz tx'o'tx'.
4 Per te Qtata Dios b'an nim nlo'et
tk'u'j qi'j, b'ix tzan tpaj nqoqet tgani'
nim,
5 anke kamnaq tuq a'o' tzan tpaj te
qchoj, tetz otzaj tsi' jun qanq'in junx
tuky'i Krist.* Astilji okxqet tkolo'
etetz tzan tpaj tetz b'an galan nab'lin
b'ix nya'tx tzan tpaj-wit n'etajo'.
6 B'ix junx tuky'i Kristo Jesus te
Qtata Dios ojaw tanq'insa' a'o' b'ix
oqet twit'b'a' a'o' junx tuky'i'l tuj ka'j.
7 Oqet tk'ulu' nini tzan tqet tyek'u'
kywitz kyaqil kye aj kye'ul mas yaj,
titza' tetz ntzaj tsi' qajsik jun nim
b'an galan, iktza'x b'an galan nab'lin
quky'i'l tzan te Kristo Jesus [aj otzaj
tlajo' kolol qetz].
8 Tzan tpaj te Qtata Dios b'an galan
nab'lin etuky'i'l anke k'onti'l n'etajo',
etetz kolomix titza' toklen wit'let
ek'u'j ti'j; nya'tx tzan tpaj-wit galan
a'ix, sinoke a te Qtata Dios ntk'ulu'
etuky'i'l ikxji cha ekotz,
9 b'ix nya'tx tzan tpaj jun ek'ulb'en
galan, ikxji tzan k'on tqet tjiq'b'a' tib'
nijunwt.
10 Komo a'o' tk'ulb'en tetz, aji tetz
oqet k'ulun te qetz tzan te Kristo Jesus
tzan jk'ulun jun galan aj b'isu'xkix
tuq titza' tzan tqetkix jk'ulu'.
11 Instzaj ena'o', tb'aya' [kye aj tija-
jil Israel], kye aj at kyechalul, kyetz
n'ok tuq kyq'uma' ikxjani eti'j [etetz
aj nya'tx kyijajil a'ix]: "Etetz k'onti'l
etechalul." Per kyetz kyechalul cha
kyk'ulb'en xjal.
12 Instzaj ena'o', etetz tb'aya' k'onti'l
tuq atqet te Krist etuky'i'l, b'ix nya'tx
a'ix tuq aj tijajil Israel, komo k'onti'l
tuq etoklen ti'j te aj oxik tsi' te Qtata
Dios tyol ti'j kyuky'i'l, b'ix k'onti'l ja'
tuq lo'ik ek'u'j [tzan ekolet], k'onti'l
tuq atqet te Qtata Dios etuky'i'l tzani
twitz tx'o'tx'.
13 Per yatzun ajna'l tzan te Kristo
Jesus etetz aj laq'chik tuq atix [ti'j
Qtata Dios b'ix kyi'j kye aj etzame'
titza'], ajna'l oje kx'ok junch'in*
[kyuky'i'l] tzan tpaj tkamlen† te Krist.
14 Komo aji tetz te aj owul swal
jun chewsb'il qxol* qetz qkyaqil, b'ix
otk'uluj tzan qok cha jun b'uch'uj
qetz aj kab'e' b'uch'uj xjal a'o' tuq

* **1:20** Sal 110:1 * **1:21** Aj yol tuj kastiy iktza' "todo principado, autoridad, poder, señorío y todo nombre que sea nombrado" b'ix nini telponx ti'j kyaqil aj at. * **1:22** Sal 8:6 † **1:23** Aj yol "iktza' xhchi'jel" telponx kye xjal aj nkye'okslan te Krist, kyetz iktza' xhchi'jel tzan tpaj te Txew Dios nqex tuj kyanim b'ix nnajan tuj kyanim iktza' tjay, osey, kyetz xhchi'jel; Kol 1:18. * **2:5** Kol 2:13 * **2:13** Ax: laq'chet. † **2:13** Ax: tkyiky'el. * **2:14** Wnch 14:27 ‡ **2:15** Tuj junjun Tu'jal Qtata Dios, ja yol "owel teq'i' te q'oj" nkaj tuj taqan 14, per tuj junjunky nkaj tuj taqan 15.

tb'aya', ikxji owel tin te aj npawan tuq te qetz qxol.

15 Ikxji tzan tpaj tkamlen, owel teq'i' te q'oj‡ b'ix te Kawb'il aj okaj tq'uma' te aj presis tuq tzan tqet qoksla',* b'ix yaji tzan kyok tjunch'i' kye kykab'il b'uch'uj xjal tzan qok cha jun b'uch'uj-oq qkyaqil, ikxji ochewsan jk'u'j qetz qkyaqil.

16 B'ix ax tzan tpaj tkamlen te Krist twitz krus, tetz opon tnajsa' te q'oj qxol qkyaqil qetz tuky'i Qtata Dios,* ikxji otk'uluj tzan qten cha jun b'uch'uj-oq xjal te tetz iktza' cha jun xhchi'jel.

17 Te Krist owul swal jun tpakb'alil tzan xhchewsan kyk'u'j kyaqil xjal, nya'tx a'ox te etetz aj laq'chik tuq atix ti'j Qtata Dios, sinoke ax kye [aj tijajil Israel] aj qaynin tuq ate' ti'j.*

18 Komo tzan tpaj te Krist, kye kykab'il b'uch'uj xjal aj a'o' tuq, ajna'l qkyaqil b'a'n tzan qok laq'chet ti'j te Qtat tzan tpaj axkix Txewji te qkyaqil.

19 Astilji etetz ajna'l nya'tx a'ix iktza' laq'chik xjal ni iktza' xjal cha aj k'onti'l otzqi'mj-e', sinoke ajna'l etetz at etoklen junch'in kyuky'i kyaqil kye aj pawame' te Qtata Dios, b'ix a'ix aj kxol kye aj tk'wa'al Qtata Dios.

20 Etetz a'ix iktza' jun jay aj wit'b'a' tajsik twit'lel; b'ix te ewit'lel etetz aj iktza' jay a'ix, axkix [te aj okaj kxnaq'tza'] kye tky'ixel Jesus b'ix kye yolil tyol Dios, b'ix a te Kristo Jesus iktza' te tb'ay ab'j twit'lel te jay,*

21 b'ix tzan tpaj tetz, qetz qkyaqil junch'in ato', b'ix kyeb'ayle' nqo'ok iktza' jun nim jay cha a'ox pawa' te Qajawil

22 b'ix ax etetz nkx'ok junch'in kyuky'i kye txq'anky tuky'i Krist tzan etok iktza' jun nim jay aj ja' nnajan te Txew Dios.*

3

Te Pa'k Te Pakb'on Aj Okaj Si' Kxol Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

1 Astilji, wetz akyinqex pres tzan tpaj txiklen npakb'a' te tpakb'alil ti'j Kristo Jesus te jun galan te etetz aj nya'tx a'ix tijajil Israel.

2 Etetz eteb'enky te Qtata Dios otzaj tsi' wajwalil tzan nxnaq'tzan exol etetz te tpakb'alil ti'j te nim b'an galan aj ntzaj tsi'.

3 Tetz otzaj tyek'u' wetz te aj k'onti'l tuq n'el qniky' ti'j tb'aya', iktza'x ma'tx qet ntz'ib'a' ch'in ti'j.

4 Oj tjaw ete'e' te ntzani, b'a'n tzan tel eniky' wetz web'en te aj k'onti'l tuq n'el qniky' ti'j te Krist tb'aya'.

5 Te aj nini k'onti'l oxik yek'u' kye nijunwt oqtxi', sinoke man ajna'l oje tzaj yek'u' kye a'e' tky'ixel b'ix kye a'e' aj yolil tyol aj pawame' a'ox te tetz, oje tzaj yek'u' tzan te Txewx.

6 [Te aj k'onti'l owel niky'j ti'j tb'aya' a te ntzani:]* Kye aj nya'tx tijajil Israel, ax kyetz okyk'amo'tz te aj otzajel tsi' Qtata Dios te qetz; ax kyetz qerman qib' kyuky'i'l b'ix ax kyetz at kyoklen ti'j te aj oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j, aj nponkix ti'j te Kristo Jesus aj otzaj tsi' te tpakb'alil galan.

7 Te Qtata Dios inkaj tsi' tuky'i jun wajb'en tzan npakb'an aj tpakb'alilni, b'ix inkaj tsi' tuj jun tume'l b'an galan anke k'onti'l nwajo', b'ix inkaj tsi' tuky'i nim tajwalil tetz.

8 Wetz kywitz kyaqil kye aj pawame' te Qtata Dios, wetz [nna'o'] k'onti'l nwajo' te ja wajwalilni,* per te Qtata Dios oje tzaj tsi' ja wajwalilni tzan npakb'an kxol kye aj nya'tx tijajil Israel, tzan npakb'an te tpakb'alil ti'j te aj b'an tb'anil aj at tuky'i Krist

9 b'ix tzan txik npakb'a' kye kyaqil xjal titza' tuq atok te tume'l ti'j te aj a'ox tuq Qtata Dios teb'en tb'ay. Komo aji tetz oqet k'ulun kyaqil

10 tzan tok kcha'o' ajna'l kyaqil kye aj at kyajwalil tuj ka'j b'ix kye aj at kybalor tuj ka'j, tzan tok kcha'o' ti'j te aj nim ntb'isu' te Qtata Dios b'ix tzan tok

* **2:15** Kol 2:14 * **2:16** Kol 1:20 * **2:17** Isa 57:19 * **2:20** Isa 28:16; Mat 21:42 * **2:22** 1Kor 3:16-17 * **3:6** Kol 1:26-27 * **3:8** 1Kor 15:9

kcha'o' nini tzan kye aj nkye'okslan te tetz.
11 Oqet tk'ulu' ntzani iktza'xkix aj ojetq tuq qet tb'isu' te jun-ele'x atx aj b'an oqtxi' b'ix tzan tk'ulun ikxji tzan te Qajaw Kristo Jesus.
12 Komo tzan tpaj te Krist, ajna'l k'onti'l nqoxob' b'ix k'onti'l nqoky'ixwik tzan qok laq'chet ti'j Qtata Dios tzan tpaj toklen wit'let jk'u'j ti'j Krist.
13 Astilji wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz tzan k'on eb'isun ti'j te xhcho'nal aj n'ok wen twitz tzan epajni, komo te ntzani owokel te jun nim b'an galan te etetz.

Junky'el Te Pa'k Nxnaq'tzan Tuky'i Qtata Dios Kyi'j Kye Aj Efeso

14 Astilji, wetz nkyinqet mejlet twitz Qtata Dios b'ix nqet nwitz twitz,
15 komo tzan tpaj tetz ate' kye kyaqil aj akyeqet tuj ka'j b'ix kyaqil kyijajil xjal twitz tx'o'tx'.
16 [Wetz nxik nqani' tuky'i'l] tzan txik tsi' te Txew jun nim ebalor tuj etanim b'ix tzan txik tsi' iktza'x tetz at nim tidi'chq b'an galan,
17 b'ix nxik nqani' tzan sten te Krist tuj etanim tzan tpaj wit'lik ek'u'j ti'j, b'ix tzan txik esi' elok'il b'ix tzan eten b'an jwert ti'j titza' tetz nqoqet tgani'.
18 Ikxji tzan tel eniky' junx kyuky'i kye txq'anky aj pawame' te Qtata Dios janik'pon b'an nim [nqoqet tgani']
19 b'ix tzan tok eten titza' te Krist nkxqet tgani' mas nim twitz te aj b'a'n tzan tqet qxima', b'ix ikxji tzan tok en b'an byenech te xhchqitz'unal Qtata Dios eti'j.
20 Ntons, ajna'l ti'j [te Qtata Dios] aj b'a'n tzan tk'ulun mas nim twitz te aj nxik jqani' b'ix mas nim twitz te aj nqet qxima', iktza'x te qbalor aj ntzaj tsi' tuj qanim,
21 intqet jiq'b'a'xwit qxol qkyaqil qetz aj nqo'okslan te tetz, intqet jiq'b'a'xwit qxol tzan te Kristo Jesus te jun-ele'x. Intky'ikxwit ikxji.

4

Junch'i' Qib' Qxolx Tzan Te Txew Qtata Dios

1 Ntons astilji wetz aj akyinqex pres tzan tpaj txiklen npakb'a' ti'j te Qajawil, wetz nqet nwitz ewitz tzan eb'et tuj jun tume'l galan tzan tpaj oje kxik uk'le' [tzan te Qtata Dios] tzan eb'et ikxji.
2 Inkxik ena'o' kye txq'anky tb'ay ewitz etetz b'ix pe'eyolin waq kyeb'a' kyuky'i txq'anky, b'ix insten epasens exolx tuky'i jun tk'u'jlal b'ix gani' etib' exolx,*
3 b'ix k'on kaj esi' tzan eten junch'in exolx tuky'i te Txew Dios, komo aji tetz nchewsan te ek'u'j.
4 A'ox cha jun xhchi'jel [te Krist tzan qkyaqil], b'ix cha junkix te Txew [Dios te qkyaqil], b'ix axkix parej uk'lemo' qkyaqil tzan tkaj lo'et jk'u'j a'ox ti'j tetz.
5 B'ix a'ox cha jun te Qajawil at, b'ix cha jun tumelil titza' tzan tok wit'let jk'u'j ti'j, b'ix ax cha jun [tidi' telponx ti'j] te tjawlen si' a' qwi',
6 b'ix cha jun Dios ntzaj qna'o', b'ix a'ox tetz k'wa'lon kyi'j kyaqil, a'ox tetz at tajwalil kyi'j kyaqil, n'aq'unan kyuky'i kyaqil, atqet kyuky'i kyaqil.
7 Per oje tzaj tsi' te junjunchaq te qetz [jun qajb'en] tzan jk'ulun iktza'x janik'ponkix ntzaj tsi' te Krist mas galan twitz aj nqajo'.*
8 Astilji te Tu'jal Qtata Dios nyolin ikxjani: “Tetz ojax [tuj ka'j] b'ix exik tin tuky'i'l jun jitzij kye aj pres tuq ate', b'ix oxik tsi' kyajb'en [te junjunchaq].”*
9 ¿Ntons ti' telponx oj txik q'umlet “ojax tuj ka'j”? Telponx tetz tb'ay okyaqul tzani twitz tx'o'tx',*
10 b'ix te aj okyaqul tzani twitz tx'o'tx' axkix te aj ojax max tuj ka'j tajsik kyaqil tzan tk'ulun mandad ti'j kyaqil.
11 B'ix ajixk tetz ekaj tsi' junjun te tky'ixel, b'ix junjunky te aj yolil tyol, b'ix junjunky te pakb'al te

* **4:2** Kol 3:12-13 * **4:7** Rom 12:6; 1Kor 1:7; 7:7 aqes. * **4:8** Sal 68:18 * **4:9** Ax: oqex tjaq' tx'o'tx' max

tpakb'alil titza' nqokolet, b'ix jun-
junky kye qerman pastor, b'ix jun-
junky te xnaq'tzon qxol.
12 B'ix kyaqil nini tzan kyb'antik
byenech iktza' tetz oqet tb'isu' kyi'j
kye aj pawame' titza' tzan kyonen
kyuky'i qerman, tzan kyok jwert
kkyaqil kye aj q'apo' kyib' te Krist.†
13 B'ix te nini tzan qok junch'in
qkyaqil ja' wit'lik jk'u'j b'ix tzan tok
qotzqila' byenech te Tk'wa'al Qtata
Dios tzan qten b'an jwert tuky'i'l max
oj qok mer iktza' te Krist.
14 Ikxji qetz ya nlay qo'ok iktza'
k'wa'l aj kob'chaq njaw kky'ixpu'
tzan kyb'isun b'ix ja'chq nkyexik
juk'u' tzan jun xnaq'tzb'ilj b'ix ikxji
nkyeqet eq'i' tzan kye xjal aj cha
nkyejoyon tume'l titza' tzan kyqet
kyeq'i' txq'anky tzan kxik kyin tuj jun
b'ey aj nya'tx galan.
15 Mejor qob'ajyolin te b'an'ax tzan
tpaj nkyeqet qgani' kye qerman,
b'ix ikxji nqo'ok mas iktza' Krist ti'j
kyaqil, komo aji tetz te twitzale' kxol
kyaqil aj nkye'okslan ti'j.
16 B'ix komo qetz iktza' xhchi'jel
tetz, kabal ato' junch'in qkyaqil qa
qkyaqil qetz nqok'ulun te qaq'un aj
okaj tsi' qetz, b'ix ikxji nqo'ok jwert
tuky'i jun tume'l aj nqet qgani' qib'x.*

Te Qanq'in Ak'a'j Aj Ntzaj Tsi' Krist

17 Ntons komo wetz aj te Qajawil
a'in, oxe'l nq'uma' te etetz ikxjani:
Ya k'onky kxb'et iktza' nkyeb'et kye
aj nya'tx tijajil Israel [aj k'onti'l
nkye'okslan ti'j te Qtata Dios], kyetz
nkye'anq'in tuky'i jun kynab'l aj pur
nya'tx galan,
18 b'an qlolj tuj kywitz tzan tpaj
laq'chik ate' ti'j Qtata Dios, [k'onti'l
jun kyanq'in ak'a'j tuky'i'l] tzan tpaj
k'onti'l n'el kyniky' ch'inwt ti'j tetz
tzan ktz'akal.
19 Ya k'onti'l nkyeb'isun qa nya'tx
galan te kypak'achul b'ix oje xik
kyq'apo' kyib' tzan kyk'ulun tidi'chq
aj ntz'ilan tuj kyanim b'ix cha
kyk'ulunqet tidi'chq tzan tel kyetza'
te aj n'el kyq'ajab' ti'j.*
20 Per etetz nya'tx ikxji owok
etotzqila' te Krist tzan etanq'in ikxji,
21 qa b'an'ax owok echa'o' ti'j tetz
b'ix oje kxik xnaq'tza' ti'j tetz, iktza' te
tume'l b'an'ax ti'j tetz.
22 Intkaj ekola' te tume'l titza'
nkxk'ulun tuq tb'aya',* komo cha
npon enajsa' etib' tuq tzan tpaj cha
nqet tuq eq'i' eti'j tzan te aj nya'tx
galan n'el tuq egani'.
23 Ajna'l a tgan tzan tky'ixpjik titza'
nkxb'isun tuj etanim tzan tok kyaqil
ak'a'j,
24 b'ix a tgan tzan txik eteq'i' te
tume'l te etanq'in ak'a'j* iktza'x
okxkaj tsi' te Qtata Dios tzan etok
iktza' tetz,* tzan eb'et tuj jun tume'l
b'an galan b'ix tzan eten b'an b'an'ax
saq etanim tuj twitz.

25 Astilji etetz ya k'onky kxnik'on,
sinoke a'ox pe'eyolin te b'an'ax*
kyuky'i qerman‡ tzan tpaj qkyaqil
qetz junch'in a'o'.*
26 Qa etetz ma kxjaw q'ojlik, k'on
kxjoyon choj, b'ix oj tex q'ij ya k'onky
tzan eq'ojin mas,*
27 k'on xik esi' lad te Tajaw Choj.
28 Te aj n'elq'an tuq tb'aya', ajna'l
intkaj tsi' tzan telq'an b'ix intaq'unan
tuky'i jun tume'l galan tzan tonen
kyuky'i kye aj presis jun onb'il te
kyetz.
29 K'on kxyolin jun yol nya'tx
galan sinoke tzan eyolin yol galan aj
owoneyon kyuky'i kye aj nkyecha'on
tzan tok jun nim b'an galan te kyetz.
30 K'on ek'uluj tzan tb'isun te Txew
Dios, komo tzan tpaj tetz atqex tuj
etanim te jun etecha'l maxkix oj tpon
te q'ij oj ekolet.
31 Intkaj esi' te kyaqil q'oj tuj
etanim, b'ix intkaj esi' tzan ejaw
q'ojlik b'ix kyaqil te etx'u'jil, b'ix k'on
kx'ok xtx'ay, b'ix intkaj esi' te yol

† **4:12** Te yol "edificación" telponx nya'tx cha a'ox tzan qok jwert sinoke ax tzan qpuqun. * **4:16** Kol 2:19 * **4:19** Rom 1:21-25 * **4:22** Kol 3:9 * **4:24** Kol 3:10 * **4:24** Gén 1:26 * **4:25** Zac 8:16 ‡ **4:25** Ax: qbesin. * **4:25** Rom 12:5 * **4:26** Sal 4:4; Chaw 1:19-20

nya'tx galan b'ix kyaqil aj tidi'chq aj
nya'tx galan.
32 Pe'etok waq galan kxnab'lin
kyuky'i txq'anky, b'ix intok lo'et ek'u'j
kyi'j, b'ix inkyqet enajsa' iktza'x te
Qtata Dios okxqet tnajsa' tzan tpaj
[tkamlen] te Krist.*

5

Te Tume'l Titza' Tzan Qb'et Qetz Aj Tk'wa'al Qtata Dios A'o'

1 Ntons astilji, intel etin iktza' te
Qtata Dios nab'lin, komo etetz a'ix
tk'wa'al Qtata Dios b'ix ganimix nim
titza'.
2 B'ix intqet egani' etib'x exolx ik-
tza'x te Krist nkxqet tgani' b'ix oxik
tq'apo' tib' tzan tok iktza' jun present
tzan qpaj qetz, te jun oyej aj n'el b'an
galan tuj twitz Qtata Dios.*
3 Etetz k'on tok te k'ajajb'ilj exol,
b'ix te aj tidi'chq aj ntz'ilan tuj
etanim, ni tidi'chq nya'tx galan aj
n'el tgani' te echi'jel, k'on eximan
ch'inwt ti'j kyaqil nini tzan tpaj etetz
pawamix te Qtata Dios.
4 K'on kxyolin jun yol aj nkyeky'ixwik
xjal ti'j, ni jun yol aj k'onti'l token,
pyor jun yol xhch'ajyol, tzan tpaj
kyaqil nini nya'tx galan. Mejor
pe'ena'on waq te Qtata Dios tzan txik
esi' pixon te tetz.
5 A tgan tzan tel eniky' te ja ntzani:
ab'l aj cha tk'ajajinqet, qatzun
nk'ulun nya'tx galan tuky'i xhchi'jel,
qatzun tidi'chq nk'ulun tzan tel tetza'
te aj n'el tq'ajab' ti'j, komo ikxnini
n'ok tsi' tk'u'j ti'j jun tidi' aj ntzaj tna'o'
mas twitz te Qtata Dios,* ntons te aj
xjal nini nlay k'amon jun tanq'in te
jun-ele'x tuky'i Qtata Dios.
6 Intok esi' enab'l tzan k'on eqet
eq'i' tuky'i yol aj k'onti'l tidi' token,
tzan tpaj kyaqil nini ntzaj tq'oj te
Qtata Dios, oxe'l tsi' xhcho'nal kyi'j
kyaqil aj k'onti'l nqet kyoksla'.
7 Etetz k'on tz'ox esamo' etib' kxol,
8 komo etetz tb'aya' atikxqex tuq
tuj qlolj,* per ajna'l atikxqet tuj
xhchk'atunal te Qajawil. Astilji
ajna'l pe'eb'et iktza'xkix atikxqet tuj
xhchk'atunal,
9 komo kyaqil aj nb'antik tzan tpaj
nqob'et tuj te xhk'atun kyaqil aj b'an
galan, kyaqil aj tume'l b'ix aj b'an
b'an'ax;
10 ikxji oqtel eyek'u' aj nqet tuj twitz
Qtata Dios.
11 B'ix k'on tz'ox esamo' etib' tuj
tidi'chq aj nkyk'ulu' kye aj ateqex tuj
qlolj, te aj nkyk'ulu' k'onti'l n'el te jun
galan, sinoke a tgan tzan txik eyoli'
nini nya'tx galan
12 tzan tpaj te aj kyk'ulb'en tuj qlolj†
b'an nya'tx galan b'ix nqoky'ixwik
tzan qyolin ti'j.
13 Per oj tel niky'j tzan te chk'atunal
kyaqil te aj nya'tx galan, kyaqil nkaj
b'an eb'l tzan tpaj te chk'atunal
nk'ulun tzan tkaj eb'l kyaqil.
14 Iktza'x nyolin ikxjani: "Intel
awatl yatz aj nchwitan, intel apawa'
awib' kxol kye kamnaq, b'ix te Krist
oxe'l tsi' xhchk'atunal tuj awanim."
15 Astilji intok esi' enab'l tzan eb'et
nya'tx iktza' naqe k'omb'a' kxb'isun,
sinoke pe'eb'et waq tuky'i jun enab'l
b'an galan tzan eb'isun tuj tume'l,
16 b'ix tzan tok esi' waq ek'u'j tzan
token galan etitza' te tyemp* tzan
tpaj te ja tyemp ajna'l aj itz'ojo'ni pur
nya'tx galan nky'ik.
17 Astilji k'on kx'ok mok' sinoke in-
tok esi' enab'l tidi' tgan te Qajawil.
18 K'on kxbolin tuky'i te ta'al ub
tx'amsa' tzan tpaj okxe'l tin tuj jun
b'ey aj okxpoyon tnajsa'; sinoke
tzoqpijwaq tzan tk'ulun mandad te
Txew Dios tuj etanim tuky'i nim
tajwalil.
19 Pe'eyolin exolx etetz pur tuky'i
b'itz aj Tu'jal Dios b'ix tuky'i b'itz
aj nkxna'on te Qtata Dios b'ix tuky'i
tidi'chq b'itz te tetz, pe'eb'itzan b'ix
pe'ena'on tetz tuky'i jun tk'u'jlal tuj
etanim.
20 Tuj kyaqil tyemp intxik esi' pixon
te Qtata Dios ti'j kyaqil tuky'i tb'i te

* **4:32** Kol 3:13 * **5:2** Exo 29:18 * **5:5** Kol 3:5; Gal 5:20 * **5:8** Qlolj telponx kyaqil aj nya'tx galan.
† **5:12** Ax: kyk'ulb'en ewj. * **5:16** Kol 4:5 * **5:20** Kol 3:16-17

Qajaw Jesukrist,*
21 b'ix pe'etonen etib'x exolx tzan
tpaj nqet etoksla' te Krist.

Jun Konsej Kye Aj Xujelb'aj-e'

22 Ntons astilji etetz aj xujelb'aj
a'ix, pe'etokslan kye etichmil iktza'x
nkx'okslan te Qajawil*
23 tzan tpaj te ichmilb'aj aji te
twitzale' ti'j te txu'jel iktza'x te Krist
aji te twitzale' kxol kye aj nkye'okslan
ti'j b'ix aji te okoloyon kyi'j kyetz,
komo kyetz a'e' te aj xhchi'jel.
24 Iktza'x qetz aj nqo'okslan ti'j
Krist nqet qoksla', ax ikxji kye
xujelb'aj a tgan tzan kyokslan kye
kyichmil ti'j kyaqil.

Jun Konsej Kye Aj Ichmilb'aj-e'

25 Etetz ichmilb'aj, inkyqet egani'
waq kye exu'jel iktza'x te Krist nkye-
qet tgani' kyaqil kye aj nkye'okslan
ti'j b'ix oxik tq'apo' tib' tzan tkamik
tzan kypaj*
26 tzan kykaj pawame' a'ox te tetz
oj tkaj saq kyanim tzan te Tyol Qtata
Dios,
27 b'ix ikxji tzan tk'amon kyetz
b'an xhqitz'un ti'j kyanim, k'onti'l tz'il
kyi'j b'ix ch'inwt nya'tx galan kyi'j,*
sinoke tzan kyten jun b'uch'uj xjal
sjapun tuj kyanim b'ix ch'inwt nya'tx
galan kyi'j.
28 Ax kye ichmilb'aj, a tgan tzan
tqet kygani' kye kxu'jel iktza'xkix
nqet kygani' kyib'x. Ab'l te aj nqet
tgani' txu'jel axk tetz nqet tgani' tib',
29 komo nijunwt ab'l n'el tik'o' te
xhchi'jelx sinoke ntk'ulu' tzan sten
galan b'ix nqet ten tib'. Ikxji te Krist
nkyeqet ten kye aj nkye'okslan ti'j,
30 komo qetz a'o' xhchi'jel tetz.
31 "Astilji te ichan okyekajel tsi' stat
b'ix tnan tzan tok junan tuky'i txu'jel
b'ix kykab'il kyetz okye'okel iktza'
cha jun xjal."*
32 Te ntzani b'an kwest tzan tel
qniky' ti'j, per wetz ajna'l nkyiny-
olin ti'j te Krist b'ix kyi'j kye aj
nkye'okslan ti'j.
33 Astilji junjunchaq te etetz a tgan
tzan tqet egani' te exu'jel iktza'x nqet
egani' etib'x, b'ix yatzun kye xujelb'aj
a tgan tzan tqet kyoksla' kye kyich-
mil.

6

Jun Konsej Kye Aj K'wa'alb'aj-e'

1 Ntons, etetz aj k'wa'alb'aj a'ix,
inkyqet etoksla' kye etat tzan tpaj te
Qajawil,* komo te ntzani tume'l.
2 Nyolin tyol Dios ikxjani: "Inkyqet
awoksla' te atat b'ix anan." Aj ntzani
te tb'ay aj okaj q'uma' aj at jun tidi'
galan ojk'amo'tz qa oqtel qoksla',
3 [komo nyolin] "tzan tky'ik kyaqil
galan awuky'i'l b'ix tzan awanq'in
nim tyemp tzani twitz tx'o'tx'."*

Jun Konsej Kye Aj K'wa'lon-e'

4 Ntons, ax etetz k'wa'lon, k'on
kye'ox echuku' kye ek'wa'al,* sinoke
inkxik ekawi' tuky'i jun tume'l galan
iktza'x te Qajawil tgan, inkxik ex-
naq'tza' alkyetz te nya'tx galan aj
nkyek'ulun b'ix alkyetz te galan aj
presis.

Jun Konsej Kye Aj Aq'unon-e'

5 Ntons, etetz aj mosi' a'ix, inkyqet
etoksla' kye epatron tzani twitz
tx'o'tx' tuky'i txob'lal tuky'i jun
tk'u'jlal tzan tpaj te Krist,
6 nya'tx cha a'ox tzan etok e'e' galan
nkx'aq'unan tzan ekaj galan tuj ky-
witz, sinoke tzan tpaj nkx'aq'unan te
Krist intqet ek'ulu' kyaqil tuky'i jun
tk'u'jlal iktza' tgan te Qtata Dios.*
7 Pe'etaq'unan tuky'i jun tk'u'jlal
iktza' nkx'aq'unan te Qajawil b'ix
nya'tx cha a'ox kye xjal,
8 komo etetz eteb'enky, jun xjal
otk'amo'tz tuky'i Qajawil iktza'x
te galan aj ma'tx tk'uluj, mosi' qa
nya'txji.

Jun Konsej Kye Aj Patron-e'

9 B'ix ax etetz aj a'ix patron,
ax pe'ek'ulun ikxji kyuky'i kye
etaq'unon, per nya'tx tuky'i ili'mj.

* **5:22** Kol 3:18; 1Xhp 3:1 * **5:25** Kol 3:19; 1Xhp 3:7 * **5:27** 2Kor 11:2; Tmnk 21:2,9 * **5:31** Gén 2:24 * **6:1** Kol 3:20 * **6:3** Exo 20:12; Deu 5:16 * **6:4** Kol 3:21 * **6:6** Kol 3:22-25

Instzaj ena'o' tuj etanim, etetz iktza'x kyetz ax q'apo' kyib' tuj tq'ab' Qajawil aj atjax tuj ka'j* b'ix komo tuj twitz tetz k'onti'l jun mas tb'anil twitz junky.*

Te Qaq'umb'il Aj Ntzaj Tsi' Qtata Dios Tzan Qten Jwert Tuky'i'l

10 Ntons ajna'l waq erman, pe'eten waq jwert tuky'i Qajawil, pe'etok jwert tuky'i tajwalil tetz aj b'an nim.

11 Intoken etitza' kyaqil te eq'ojb'il aj oje tzaj tsi' te Qtata Dios tzan etipan kyaqil te aj nya'tx galan aj b'isu' tzan te Tajaw Choj.

12 Komo qetz k'onti'l nqoq'ojin kyuky'i kye aj cha a'ox xjal-e',* sinoke kyuky'i kye aj nya'tx galan aj at kyajwalil tuj kyaq'iq' b'ix kyuky'i kye aj at nim kybalor b'ix kyuky'i kye malspirit aj nkyek'ulun tidi'chq tuj qlolj twitz ja tx'o'tx'ni b'ix kyuky'i kyaqil kye aj nya'tx galan aj nkyeq'ojin tuj kyaq'iq'.†

13 Astilji intoken etitza' kyaqil te eq'ojb'il* aj oje tzaj tsi' te Qtata Dios tzan etipan cha'oj tul jun nya'tx galan eti'j, b'ix ikxji cha'oj etipan kyaqil, tzunx okxteyon jwert.

14 Ntons pe'eten waq jwert iktza' ntzani: K'on kaj esi' tzan eb'et tuj te b'an'ax; nini owokeyon eti'j iktza' tkolb'il jun soldad aj atok twitz tkux.* B'ix k'on kaj esi' tzan ek'ulun kyaqil tuj tume'l;* nini wokeyon etuky'i'l iktza' tkolb'il te jun soldad aj atok tpech.

15 Ax a tgan tzan eten list tzan txik epakb'a' te tpakb'alil aj nchewsan jk'u'j;* nini owokeyon etuky'i'l iktza' tkolb'il te jun soldad aj atok toq.

16 B'ix kyaqil q'ij a tgan tzan tok wit'let ek'u'j ti'j Krist; nini owokeyon etuky'i'l iktza' tewb'il aj nkolon ti'j jun soldad tzan tponaj‡ kye xhju'y twi' aj ntilun [aj iktza' kyaqil aj n'ok si'] qi'j tzan te Tajaw Choj.

17 B'ix a tgan tzan stzaj ena'o' kolomix tzan te Krist; nini owokeyon etuky'i'l iktza' kolb'il twi' te jun soldad.* B'ix ax a tgan tzan token etitza' te tyol Qtata Dios; nini wokeyon tuj tq'ab' te Txew Dios iktza' jun soldad at jun tmachit aj tkansb'il.*

18 B'ix kyaqil-el oj exnaq'tzan b'ix oj tqet ewitz twitz te Qtata Dios, pe'exnaq'tzan* tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i tajwalil te Txew Dios b'ix k'on kaj esi' tzan tqet ewitz twitz te Qtat kyi'j kyaqil kye aj pawame' titza'.

19 B'ix ax intxik eqani' ch'in wi'j wetz tzan stzaj tsi' te Qtata Dios nyol tzan txik npakb'a' tuky'i jun nk'u'j te tpakb'alil aj nqokolet titza' per aj k'onti'l owel niky'j ti'j oqtxi'.

20 Komo tzan tpaj aj tpakb'alilni te Qtata Dios intzaj tlajo' tky'ixel tzan txik npakb'a' tuky'i jun nk'u'j b'ix tzan tpajji ajna'l wetz atin pres. Astilji pe'exnaq'tzan ch'in tzan k'on nxob' tzan npakb'an tuky'i jun tk'u'jlal iktza'x aj presis tzan nk'ulun.

Jun Kawb'il

21 Ntons, te Tíkiko,* jun qerman gani' nim qitza' b'ix aj k'onti'l nkaj tsi' tzan taq'unan te Qajawil, tetz oxe'l etuky'i'l b'ix oxe'l tq'uma' kyaqil aj nky'ik wi'j tzani.

22 Astilji tzpon nlajo' etuky'i'l tzan tok echa'o' tidi' nky'ik qi'ja tzani b'ix tzan tnimsan ek'u'j.*

23 Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist qet kchewsa'xwit ek'u'j etetz erman, b'ix etetz intqet egani'xwit etib' exolx tuky'i jun ek'u'j wit'lik ti'j Qtata Dios b'ix Qajaw Jesukrist.

24 Instzaj si'xwit jun nim b'an galan etajsik ekyaqil etetz aj nqet egani' te Qajaw Jesukrist tuky'i jun eganb'il aj nlayxwit ky'ixpjik.

---

* **6:9** Kol 4:1 * **6:9** Deu 10:17; Kol 3:25 * **6:12** Ax: xjal aj at kkyiky'el b'ix aj at kchi'jel. † **6:12** Ax: tuj ka'j. * **6:13** Rom 13:12 * **6:14** Isa 11:5 * **6:14** Isa 59:17 * **6:15** Isa 52:7 ‡ **6:16** Ax: tzan tqex xtxajsa'. * **6:17** Isa 59:17; 1Tes 5:8 * **6:17** Ebr 4:12 * **6:18** Kol 4:2-4 * **6:21** Kya 20:4; 2Tim 4:12 * **6:22** Kol 4:7-8

Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Filipos

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k tuky'i te [qerman] Timotey, qetza q'apo' qib'a nqo'aq'unan te Kristo Jesus, nqet qtz'ib'a'na te ekyaqil etetz aj amaq' Filipos,* etetz aj pawamix te Qtata Dios tzan te Kristo Jesus, nqet qtz'ib'a'na te etetz b'ix kye qerman pastor b'ix kye aj nkye'onen kyuky'i'l.*
2 Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist tzaj ksi'xwit jun nim b'an galan etajsik ekyaqil etetz, b'ix qet kchewsa'xwit ek'u'j.

Titza' Nxnaq'tzan Tuq Te Pa'k Kyi'j Kye Aj Filipos

3 Wetz nxik nsi' pixon te Qtata Dios kyaqil-el oj etzaj nna'o'.
4 B'ix kyaqil-el oj wokten xnaq'tzon eti'j ekyaqil etetz, wetz nkyinxnaq'tzan tuky'i jun chalajb'il
5 tzan tpaj titza' nkx'onen quky'ila tzan txik qpakb'a'na te tpakb'alil galan, atx aj toklen echa'o' max ajna'l.*
6 Wetz web'en te Qtata Dios oje xik taq'sa' jun taq'un b'an galan tuj etanim, b'ix nlay kaj tkola' sinoke ob'antel max oj tul te Qajaw Jesukrist.*
7 Komo galan tzan nna'on eti'j ikxnini tzan tpaj nkxtzaj nna'o' ekyaqil tuj wanim, anke wetz akyinqex pres qatzun akyinqet tzan taj ntzaq'b'e' kyyol txq'anky qatzun tzan tqet nyek'u' tume'l te tpakb'alil galan kxolji, etetz ekyaqil junx wuky'i'l njk'amo' te aj ntzaj tsi' te Qtata Dios, aj nim b'an galan aj k'onti'l nqajo'.
8 Te Qtata Dios teb'en wetz b'an nkxqet ngani' tuky'i jun tume'l iktza' te Qajaw Jesukrist nkxqet tgani'.
9 Wetz nqet nwitz twitz Qtata Dios, tzan tqet egani' etib' b'ajq'ij exolx tuky'i jun enab'l b'an tume'l b'ix tzan tel eniky' byenech titza' tzan kyqet egani' kye txq'anky.
10 Nkyinqanin ikxji tzan tel eniky' alkyetz te galan tzan eb'et tuj tume'l b'ix ch'inwt nya'tx galan eti'j b'eyx ajna'l max oj tul te Krist b'ix nlay b'antik tzan eqet yoli' tzan nijunwt,
11 ikxji tzan ek'ulun tidi'chq b'an galan tzan tpaj te Jesukrist [oje tz'el tin echoj], tzan tqet jiq'b'a' te Qtata Dios b'ix tzan tok te jun chalajb'il te tetz.

B'a'n Tzan Qpakb'an Ti'j Qajaw Anke Ti'chq Nya'tx Galan Nky'ik Qi'j

12 Wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz waq erman, kyaqil aj oje ky'ik wi'j, ma tz'ok te jun galan tzan txik pakb'let mas te tpakb'alil galan.
13 Komo wetz akyinqex pres, ikxji kyaqil kye soldad kyuky'i kyaqil kye txq'anky xjal tuj tjay te k'ulul mandad, kyetz kyeb'en wetz akyinqex pres tzan tpaj nkyin'aq'unan te Jesukrist.*
14 B'ix tzan tpaj wetz nqexlenten pres, ky'ila'j qerman mas oje tz'ok kywit'b'a' kyk'u'j ti'j Qajawil b'ix mas nxik kypakb'a' te tyol Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal b'ix k'onti'l nkyexob'.
15 B'an'ax ate' junjun nkyepakb'an per cha enbidyos-e' wi'j, cha kygan tzan kyqet jiq'b'a' b'ix cha nkye'ek'awin wi'j, per ax ate' junjunky nkyepakb'an galan ti'j Krist tuky'i jun tk'u'jlal tume'l galan.
16 Kye aj nkyepakb'an tuky'i jun tk'u'jlalni, kyetz nkyepakb'an tzan tpaj nqet kygani' te Qajaw Jesukrist, b'ix kyeb'en wetz akyinqex tzani tzan tpaj nqet nkolo' te tpakb'alil galan ti'j Krist.†

* **1:1** Kya 16:12 * **1:1** Ax: tijxjal obispos kyuky'i kye tijxjal diáconos. * **1:5** Fil 4:10-18 * **1:6** Sal 138:8 * **1:13** Kya 28:30 † **1:16** Txq'an Tu'jal Qtata Dios tz'ib'anqet tuj tb'ay te aj nyolin te taqan 17 b'ix yaji te aj nyolin te taqan 16, per tuj qyol ntumela' iktza' tuj te yol gryeg aj b'an tb'ay.

17 Yatzun kye txq'anky nxik kypakb'a' ti'j Krist nya'tx tuj jun tume'l tuky'i jun kyk'u'j, kyetz cha kygan tzan tok wen mas xhcho'nal twitz te aj n'ok wen tuj pres.
18 ¿Ntons tidi' nq'uma'tz? Qa nkyepakb'an tuky'i jun kyk'u'j b'an'ax kyitza' qa nya'txji, axkix te Qajaw nxik kypakb'a', b'ix wetz nkyinchalaj ti'j te nini, b'ix mas okyinchalajel.
19 Wetz web'en, te aj nky'ik wi'jni owokel te jun galan te wetz tzan nkolpjik tzan tpaj nkxnaq'tzan wi'j b'ix tzan tpaj nkyintone' te Txew Qajaw Jesukrist.
20 Wetz wit'lik nk'u'j b'ix sewur atin, nlay kyinqet ky'ixwik ti'j ch'inwt, sinoke tuky'i jun tk'u'jlal okyinyoliyon kywitz kyaqil xjal ajna'l iktza'x tb'ay, tzan tok e'e' wi'jx wetz te Qajaw Jesukrist at nim tajwalil, nkesey qa okyinkamel qa okyin'anq'iyonji.
21 Komo wetz qa itz'ojin, itz'ojin te Krist, b'ix te nkamiky owokel mas tb'anil [tzan tpaj okyinpoyon tuky'i Krist].*
22 Per qa itz'ojin, te aj nwaq'una' n'el te jun b'an galan. Astilji kwest tzan tel nniky' alkyetz ngan.
23 Ngan tzan npon tuky'i Krist, ja' mas galan te wetz,
24 per mas presis tzan nkaj tzani te jun galan te etetz.
25 Astilji web'en wetz okyinkajel, b'ix okyin'aq'unayon [te jun galan] te etetz tzan etok mas b'an jwert b'ix tzan echalaj mas ti'j te aj ja' wit'lik ek'u'j.
26 Ikxji etetz okxchalajel nim ti'j Kristo Jesus tzan tpaj wetz atin junky'el etuky'i'l.

A Tgan Tzan Qb'et Tuj Tume'l Iktza' Te Jesukrist Tgan

27 Ntons, pe'eb'et waq tuj jun tume'l iktza' nyolin te tpakb'alil galan ti'j Krist. Ikxji oj npon wetz exol tzi qa nlay kyinponji, owokel ncha'o' jun tpakb'alil galan eti'j qa etetz jwert atix b'ix junch'in nkx'aq'unan exolx tzan tpaj wit'lik ek'u'j ti'j te tpakb'alil galan.
28 K'on kxob' kywitz kye aj nkyeq'ojin eti'j [tzan tpaj k'onti'l nqet kygani' te tpakb'alil galan]; ikxji owelal kyniky' okyepoyonaj, per yatzun etetz kolomix tzan te Qtata Dios.
29 Komo te Qtat oje qet tb'isu' nya'tx cha a'ox tzan etokslan tuj etanim sinoke ax tzan tok eten twitz xhcho'nal tzan tpaj te Krist,
30 iktza'x te xhcho'nal aj owok wen wetz oqtxi'* b'ix n'ok wen ajna'l.

2

A Tgan Tzan Tel Qin Tzan Qb'isun Iktza' Te Jesukrist Nb'isun

1 Ntons qa* te Krist nnimsan ek'u'j, qa n'ok jun galan tuj etanim tzan tpaj nkxqet tgani', qa te Txew Dios atqet exol, b'ix qa etetz exol n'ok lo'et ek'u'j ti'j junky b'ix qa galan kxnab'lin kyuky'i txq'anky
2 ntons k'uluj waq tzan nchalaj ch'in, pe'eb'isun parej exol, intqet egani' etib' parej exolx, pe'eten junch'in tuky'i jun ek'u'j, b'ix pe'eb'isun parej ekyaqil [ikxjani]:
3 K'on qet ek'ulu' jun tidi' cha tzan tok ete'e' ab'l ok'uluyon mas galan, b'ix k'on ek'uluj jun tidi' cha tzan tqet ejiq'b'a' etib', sinoke inkxik ena'o' kye txq'anky tb'ay ewitz etetz,
4 k'on kxb'isun cha a'ox eti'jx etetz sinoke intqet eb'isu' kyi'j kye txq'anky.
5 Pe'eb'isun waq iktza'x ob'isun te Kristo Jesus.
6 Tetz, anke aji tuq iktza' Qtata Dios,* tetz k'onti'l owok tsi' tk'u'j tzan tkolon tib' iktza' Tk'wa'al Qtata Dios,
7 sinoke axk tetz okaj tsi' te aj at tuq toklen ti'j, b'ix owok iktza' jun xjal aj mosi' b'ix owitz'jik iktza'xkix jun xjal.*

* **1:21** Gal 2:20; Kol 3:4 * **1:30** Kya 16:19-40 * **2:1** Ax: komo. * **2:6** Wnch 1:1-3; Kol 1:15,19; 2:9 * **2:7** Wnch 1:14 * **2:8** 2Kor 8:9

8 B'ix ya ma tz'ok xjal, axk tetz
owel tin tky'exaw,* dispwest tuq tzan
tkamik, oqet toksla'* [Qtata Dios],
b'ix ojaw yob'a' twitz krus.
9 Astilji te Qtata Dios oqet tjiq'b'a'
nim b'ix owok tq'uma' Tajawil T'ij
Kyaqil b'ix Koloyon, b'ix oxik tsi' jun
tajwalil mas nim kywitz kyaqil xjal.*
10 Ikxji tzan kyqet mejlet twitz tetz
kyaqil kye aj akyejax tuj ka'j b'ix kye
aj akyeqet twitz tx'o'tx' b'ix kxol kye
kamnaq,
11 b'ix tzan txik kyq'uma' kyaqil
xjal twitz tx'o'tx' a te Jesukrist Tajawil
Ti'j Kyaqil, b'ix ikxji tzan tqet jiq'b'a'
te Qtata Dios.*

Intqet Eyek'u' Jun Tume'l Galan Kywitz Kye Aj K'onti'l Nkye'okslan

12 Ntons etetz waq erman aj ga-
nimix witza', iktza'x etetz aj akyin-
qet tuq exol nqet tuq etoksla' te Tyol
Qtata Dios, b'ix ajna'l laq'chik atinni,
intqet etoksla' mas tuky'i jun tk'u'jlal.
Komo kolomix, intok esi' waq ek'u'j
tuky'i jun txob'lal tzan k'on kaj esi'
waq tzan ek'ulun kyaqil galan.
13 Komo a te Qtata Dios nyolin tuj
etanim tzan ena'on tidi' tetz tgan b'ix
tzan tonen etuky'i'l tzan tqet ek'ulu'
ikxji.
14 Kyaqil aj oqtel ek'ulu', intqet
ek'ulu' per nya'tx tuky'i q'ojb'il b'ix
nya'tx nkxwululun ti'j,
15 tzan k'on tok e'e' exol etetz
jun tidi' aj nya'tx galan. Pe'eten
tk'wa'al Qtata Dios b'ix k'onti'l jun
tidi' nya'tx galan eti'j kxol kye xjal
aj cha kyeq'inqet txq'anky b'ix cha
kyb'isunqet nya'tx galan. Pe'enab'lin
waq galan kxol kyetz, pe'eqet en
iktza' kye che'w twitz ka'j nkyetx-
aqtxon tuj qlolj,
16 k'on kaj esi' tzan txik e'e' eti'j
etetz titza' nkx'okslan byenech ti'j te
tpakb'alil galan aj nqo'anq'in titza'.
B'ix oj tul te Krist, wetz kyinchala-
jel tzan tpaj nya'tx chagan woqelb'en
b'ix nya'tx chagan waq'umb'en exol
etetz.
17 Anke tz'ok wen twitz xhcho'nal
iktza' stz'ab'e'l te aj nkxk'ulun iktza'
jun epresent aj nxik esi' te Qtata
Dios b'ix jun etaq'un te tetz tzan tpaj
toklen wit'let ek'u'j ti'j, per wetz nky-
inchalaj ti'j te ntzani b'ix nkyinchalaj
junch'in etuky'i'l ekyaqil etetz.
18 Ax pe'echalaj waq etetz b'ix
pe'echalaj junch'in wuky'i'l.

Te Timotey B'ix Epafrodit Kygan Tuq Kxik Q'olb'el Kye Aj Filipos

19 Wetz lo'ik nk'u'j ti'j Qajaw Je-
sus tzan txik nlajo' naj te qerman
Timotey etuky'i'l, tzan tok ncha'o'
epakb'alil; ikxji okyinchalajel eti'j.
20 Komo k'onti'l junky ab'l atqet
wuky'i'l iktza' tetz aj nkx'aj tb'isu'
tuky'i jun tk'u'jlal iktza' wetz nky-
inb'isun eti'j.
21 Kyaqil cha kyb'isunqet te jun
galan te kyetz per k'onti'l n'ok ksi'
kynab'l ti'j tidi' aj tgan te Kristo Jesus.
22 Per etetz oje tz'ok echa'o' ti'j te
qerman Timotey titza' nab'lin, komo
tetz n'onen wuky'i'l iktza' jun k'wa'l
tuky'i stat, tzan txik qpakb'a' junx te
tpakb'alil galan.
23 Astilji wetz lo'ik nk'u'j cha'oj
tok wen qa kyaqil n'el galan tzani
wuky'i'l, ntons oxe'l nlajo' naj
etuky'i'l.
24 B'ix ax wetz wit'lik nk'u'j ti'j Qa-
jawil tzan nxik q'olb'el etetz naj.
25 Ax wetz oqet tuj nwitz tzan txik
nlajo' exol etetz te qerman Epafrodit.
Tetz werman b'ix n'onen wuky'i'l
b'ix jun aj nwake' wuky'i'l [tzan txik
qpakb'a' te tpakb'alil galan]; tetz jun
eky'ixel† tzan tonen wuky'i'l ti'j te aj
npaltin tuq te wetz.
26 Tetz b'an tgan tzan txik q'olb'el
etetz ekyaqil tzi, b'an nb'isun tuq
tzan tpaj oje tz'ok echan etetz qa oqet
yab'tik.
27 B'an'ax tetz oqet yab'tik, ch'inky
tuq ma kamik, per te Qtata Dios
owok lo'et tk'u'j ti'j, b'ix nya'tx a'ox ti'j
sinoke ax wi'j wetz tzan k'on tok wen

* **2:8** Mat 26:39; Wnch 10:18; Ebr 5:8 * **2:9** Ebr 2:9; 12:2 * **2:11** Isa 45:23 † **2:25** Oxik lajo' te kky'ixel tzan tpaj laq'chik tuq ate', 1800 kilómetr tuj jun bark.

twitz mas xhcho'nal twitz aj oje tz'ok
wenni.
28 Astilji b'an ngan tuq tzan txik
nlajo' etuky'i'l tzan echalaj oj tok eten
b'ix tzan k'on nb'isun wetz eti'j.
29 Pe'ek'amon waq tetz tuky'i jun
pixon te Qajawil b'ix tuky'i jun cha-
lajb'il. Komo jun xjal aj iktza' tetz a
tgan tzan tqet qjiq'b'a'
30 tzan tpaj ch'inky tuq ma kamik
tzan tpaj taq'un te Krist; komo disp-
west tuq tetz tzan tkamik tzan tonen
wuky'i'l te eky'ixel tzan tb'antik titza'
te aj k'onti'l tuq nb'antik etetz etitza'.

3

Nlay B'antik Tzan Jkolonx Qib' Tuky'i Jk'ulb'en Galan

1 Ajna'l waq erman, a'ox oxe'l
nq'uma' etetz ja ntzani: Pe'echalaj
waq ti'j Qajawil. Wetz k'onti'l nkyin-
siktik tzan tqet ntz'ib'a' junky'el etetz
aj oje qet ntz'ib'a' jun-elxi', komo
nkxtkolo' [ti'j te aj nya'tx b'an'ax].
2 Intok esi' waq enab'l kyi'j kye
aj naqe tx'ya'n-e', a'e' aj nkyek'ulun
pur nya'tx galan, b'ix a'e' aj cha
nkye'ok'onsan kchi'jel.
3 Per yatzun qetz, at jun qechalul
b'an b'an'ax, qetz aj nqet qna'o' Qtata
Dios tzan tpaj te Txew [tuj qanim],
qetz nqet qjiq'b'a' te Kristo Jesus, b'ix
k'onti'l wit'lik jk'u'j ti'j te jk'ulb'en
tuky'i qchi'jel.*
4 Wetz b'a'n-tal tzan tok wit'let
nk'u'j ti'j nk'ulb'en ti'j nchi'jel [iktza'
te wijajil b'ix ja' tzajnaqin]. Qa at
ab'l ntb'isu' tzan tok wit'let tk'u'j ti'j
tk'ulb'en ti'j xhchi'jel, per wetz mas
at-tal woklen tzan tok wit'let nk'u'j
ikxji.
5 Wetz owok si' wechalul ti'j nchi'jel
aj man tuq jun samanxi' witz'jlen,
wetz a'in tijajil Israel b'an b'an'ax,
komo in'itz'jik txol b'uch'uj tijajil
Minch* b'ix kye ntat ax kyetz aj
tijajil Israel, b'ix ti'j te Kawb'il te
qamaq' Israel a'in tuq wetz aj b'uch'uj
Parisey,
6 [komo b'an eq'i' witza' tuq te aj
eq'i' kyitza' kye nxjalil,] wetz b'an
nkyejaw nlajo' tuq kye aj nkye'okslan
tuq ti'j Krist,* b'ix wetz tzan tqet
nk'ulu' tuq titza' tgan te Kawb'il ni-
junwt ab'l otzaj q'uman te wetz qa
nya'tx galan tuq nk'ulu'.
7 Per kyaqil nini aj wetz tuj nnab'l
n'oken tuq te jun galan te wetz, ajna'l
n'el tuj nwitz k'onti'l token ch'inwt
tzan tpaj te Krist.
8 Oj tqet nparejsa' kyaqil te
nk'ulb'en oqtxi' tuky'i te aj tb'anil
tzan tpaj toklen wotzqila' te Wajaw
Kristo Jesus, n'el tuj nwitz kyaqil aj
nk'ulb'en oqtxi' iktza' ky'is aj k'onti'l
token ch'inwt tzan tpaj te aj ngan
wetz ajna'l, tzan tok wotzqila' te Krist
9 b'ix tzan nten junch'in tuky'i'l,
nya'tx tzan tpaj tqetlen nk'ulu' kyaqil
aj ntq'uma' te Kawb'il, sinoke tzan
tpaj toklen wit'let nk'u'j ti'j Krist, b'ix
ikxji tzan tel in te nchoj tzan te Qtata
Dios tzan tpaj toklen wit'let nk'u'j ti'j
Krist.
10 Aj tidi' ngan wetz, tzan tok
wotzqila' te tetz, b'ix tzan tok wen te
tajwalil aj ok'ulun tzan tjaw anq'in,
b'ix tzan tok wen twitz xhcho'nal
iktza' aj owok ten tetz, b'ix tzan wok
iktza' tetz aj tkamik,
11 ikxji tzan njaw anq'in oj kyjaw
anq'in kye kamnaq.
12 Wetz k'onti'l nxik nq'uma' etetz
qa wetz ma'tx b'antik kyaqil witza'
b'ix ajna'l b'an galan a'in. ¡Nya'tx!
Wetz tzunx nkyinb'et tuj nb'ey tzan
tb'antik wuky'i'l te aj presis aj tzan
tpajji in'el joyo' tzan te Kristo Jesus.
13 Wetz k'onti'l nxik nq'uma' etetz
waq erman, qa wetz ma'tx nkamb'aj
kyaqil aj galanni, sinoke ajna'l k'onti'l
n'ok nsi' nk'u'j* ti'j kyaqil aj oje ky'ik,
sinoke ajna'l nkyink'ulun kyaqil tzan
tpaj nk'amo'tz te aj otzajel si' wetz
mas yajx.
14 Wetz k'onti'l nkaj nsi' tzan tok
nwit'b'a' nk'u'j ti'j Krist tzan npon
tuky'i'l tuj ka'j, komo ikxji tetz nqo-

* **3:3** Jer 4:4; Rom 2:28-29; Gal 6:14-15; Kol 2:11-13 * **3:5** Rom 11:1; Kya 23:6; 26:5 * **3:6** Kya 8:3; 22:4; 26:9-11 * **3:13** Ax: n'aj nnajsa' ti'j nk'u'j.

tuk'le' tzan te Kristo Jesus.
15 Qkyaqil qetz aj oje qo'ok jwert, a
tgan tzan qb'isun ikxji, b'ix qa etetz
k'onti'l nqet tuj ewitz ikxji, te Qtata
Dios oxe'l yek'un te etetz [ja' nkx-
paltin].
16 Per k'on kaj qsi' tzan jk'ulun te
tume'l b'an'ax aj oje tz'el qniky' ti'j.
17 Ntons etetz waq erman, intel etin
waq iktza' wetz nkyink'ulun* b'ix ax
intok esi' enab'l kyi'j kye aj nkyeb'et
iktza' aj oje qet qyek'u'na qetza ewitz.
18 Komo iktza' wetz oje xik nq'uma'
etetz ky'ila'j-el, b'ix ajna'l nxik
nq'uma' junky'el etetz jun tidi' aj
nkyin'oq' titza' [tzan tpaj ntzaj cho'on
wanim titza']: Ate' ky'ila'j nkyek'ulun
nya'tx galan tzan k'on kyokslan kye
xjal qa te tkamlen te Krist twitz krus
[b'a'n tzan tkolon kyi'j].
19 Kyetz okyepoyonaj, kyetz cha
atok kyk'u'j ti'j kchi'jelx,† nqet
kyjiq'b'a' kyib' ti'j te aj eq'il kky'exaw,
kyetz cha n'ok ksi' kynab'l ti'j tidi'chq
twitz tx'o'tx'.
20 Yatzun qetz, at jun qnajb'il tuj
ka'j b'ix nqo'iyon tzan stzaj txini te
Qajaw Jesukrist aj koloyon qi'j.
21 Tetz ojawel tky'ixpu' te qchi'jel
aj tzani twitz tx'o'tx' tzan tok iktza'
tetz xhchi'jel ak'a'j aj b'an tb'anil,
otk'ulu'tz ikxji tzan tpaj at tajwalil
tzan tkaj kyaqil tuj tq'ab'.

4

1 Astilji etetz waq erman aj ganimix
witza', etetz aj b'an ngan xik q'olb'el
etetz, etetz aj b'an nkyinchalaj eti'j
b'ix eti'j etetz telponx oje tz'el galan te
waq'un exol; ntons etetz aj ganimix
witza', wetz ma'tx xik nq'uma' etetz
kyaqil ntzani tzan eten b'an jwert
tuky'i Qajawil.

Nya'tx Galan Qa Nya'tx Dyakwerd Ato' Qxol Tzan Tpaj Cha Jun Te Qajaw Jesukrist

2 Wetz nxik nkawi' te Ebody b'ix
te Síntike, komo [cha jun] te Qajawil,
a tgan tzan kyten dyakwerd titza'
nkyeb'isun.
3 B'ix ax yatz [Sísigus]* aj k'onti'l
nkaj asi' tzan awonen wuky'i'l,
nqet nwitz awitz tzan awonen ch'in
kye aj qerman xujni. Komo kyetz
eb'aj'onen wuky'i'l tzan npakb'an te
tpakb'alil galan, b'ix tuky'i Klem b'ix
kye txq'anky a'e' aj nkye'onen tuq
wuky'i'l, kyetz oje qex tz'ib'a' kyb'i tuj
te u'j tuj ka'j aj ja' nyolin ab'le' kye aj
at jun kyanq'in te jun-ele'x.*
4 Pechalaj waq ti'j te Qajawil, k'on
kaj esi' tzan echalajsan ti'j. Oxe'l
nq'uma' junky'el: Pe'echalaj waq.*
5 Pe'eyolin waq kyeb'a' kyuky'i
kyaqil xjal. Komo te Qajawil atqet
qxol.
6 K'on kxb'isun ti'j ch'inwt sinoke
pe'exnaq'tzan tuky'i Qtata Dios ti'j
kyaqil, intqet ewitz twitz tetz b'ix in-
txik esi' pixon tetz.*
7 Ikxji te Qtata Dios otza-
jel xhchewsa' ek'u'j, per te aj
xhchewsb'ilni k'onti'l n'oknoj qyol
tzan txik jq'uma' kyaqil ti'j, per oqtel
tkolo' te etanim b'ix te enab'l tzan tpaj
mojb'a' etib' tuky'i Kristo Jesus.
8 B'ix ajna'l waq erman, qa at jun
tidi' aj b'an'ax, b'ix galan tzan tqet
qoksla', b'ix tume'l, b'ix aj ch'inwt
nya'tx galan ti'j, b'ix aj n'el galan tuj
qwitz, b'ix aj jiq'b'a'; qa at jun tidi'
ikxni'n b'ix b'a'n tzan qchalaj ti'j, in-
tqet eb'isu' waq ti'j.
9 B'ix kyaqil aj owel eteq'i' wi'j b'ix
kyaqil aj ek'amoj wuky'i'l, kyaqil
aj owok echa'o' nxik tuq nyoli' b'ix
kyaqil aj owok eten nqet tuq nk'ulu',
intqet ek'ulu' etetz ikxji, b'ix te Qtata
Dios aj nchewsan jk'u'j oqtelten
etuky'i'l.

Aj Txik Tsi' Pa'k Jun Pixon Kye Aj Filipos

10 Wetz nkyinchalaj tuky'i Qajawil
tzan tpaj etetz ma'tx kyintzaj ena'o'
ajna'l. Etetz b'isu' tuq etitza' tb'ay per

* **3:17** 1Kor 4:16; 11:1 † **3:19** Ax: cha a'ox ntzaj kyna'o' kyk'u'j. * **4:3** Te yol "wuky'i'l" ax iktza' jun tb'i "Sísigus" tuj yol gryeg. * **4:3** Tmnk 3:5; 13:8; 17:8; 20:12,15; 21:27 * **4:4** Neh 8:10; 1Tes 5:16 * **4:6** Kol 4:2-7; 1Tes 5:17-18

k'onti'l tuq jun tume'l tzan tb'antik etitza'.
11 Wetz k'onti'l nxik nq'uma' tzan tpaj tidi'chq-wit npaltin wetz, komo wetz oje tz'el nniky' titza' tzan wanq'in tuky'i jun tume'l aj nkyinchalaj ti'j aber titza' atinqet.
12 Wetz web'en titza' tzan wanq'in tuj nmeb'a'ul b'ix qatzun at nim tidi'chq wetzji; tuj kyaqil aj oje tz'ok wen, oje tz'el nniky' tzan nten tuky'i jun chalajb'il, qa wa'ij atin qatzun at kyaqil nwe'ji, qa at tidi'chq wetz qatzun b'an meb'a' a'inji,
13 b'a'n tzan tb'antik kyaqil witza' tzan tpaj te [Krist] aj ntzaj tsi' nbalor.
14 Per etetz ma'tx ek'uluj galan tzan etonen wuky'i'l ti'j kyaqil aj nya'tx galan aj nky'ik wi'jni.
15 Etetz aj Filipos, etetz eteb'en, aj waq'ik npakb'an te tpakb'alil galan te Qtata Dios, aj wetz exol etetz tuj tkwentil Masedony, nijunwt b'uch'uj qerman eb'aj'onen wuky'i'l sinoke a'ox a'ix.
16 B'ix aj akyinqet tuq wetz amaq' Tesalonk,* etetz ky'ila'j-el oxik esama' etonb'il te wetz tzan tb'antik kyaqil aj presis tuq te wetz.*
17 Wetz k'onti'l nkyinjoyon tzan stzaj oye' ti'chq wetz, sinoke nkyin-joyon titza' tzan tel te etoyej jun galan te etetzx tuj twitz Qtata Dios.
18 Ajna'l at kyaqil aj presis te wetz b'ix ketant. Ajna'l kabal at te wetz tzan kyaqil aj otzaj esama' tuky'i Epafrodit, b'ix te etoyej n'el tuj twitz Qtata Dios naqe jun present b'an tb'anil tk'ok'jal aj tetz nchalaj ti'j.*
19 B'ix te Qtata Dios oxe'l tsi' te etetz kyaqil aj presis aj npaltin te etetz, oxe'l tsi' iktza'x aj at tidi'chq te tetz tuj ka'j tuky'i Kristo Jesus.
20 Intqet jiq'b'a'xwit te Qtata Dios tuj kyaqil tyemp b'eyx te jun-ele'x. Intky'ikxwit ikxji.

Jun Kawb'il

21 Intxik esi' jun limb'il kye kyaqil tzi aj pawame' te Qtata Dios tzan tpaj mojb'a' kyib' tuky'i Kristo Jesus. Jun limb'il te etetz tzan kye qerman aj akyeqet wuky'i'l tzani.
22 B'ix ax jun limb'il te etetz tzan kyaqil kye qerman [tzani] aj pawame' te Qtata Dios, pyor tzan kye aj tuj tjay te César aj twitzale' k'ulul mandad.
23 Qajaw Jesukrist tzaj sinxwit tuj etanim te aj nim b'an galan aj k'onti'l nqajo'. [Intky'ikxwit ikxji.]

* **4:16** Kya 17:1 * **4:16** 2Kor 11:9 * **4:18** Exo 29:18

Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Kolosas

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k tky'ixel Kristo Jesus
tzan tpaj ikxji tgan te Qtata Dios, b'ix
wetz tuky'i te qerman Timotey
2 nqet qtz'ib'a'na te etetz waq
erman aj amaq' Kolosas, etetz aj
pawamix te Qtata Dios b'ix k'onti'l
nkaj esi' tzan tok wit'let ek'u'j ti'j
Kristo Jesus. Tzaj tsi'xwit te Qtata
Dios etajsik etetz jun nim b'an galan
mas nim twitz te aj nqajo' b'ix
tzajxwit tsi' jun chewsb'il tuj etanim.

Te Pa'k Nxik Tsi' Pixon Te Qtata Dios Tzan Tpaj Titza' Wit'lik Kyk'u'j Kye Aj Kolosas

3 Qetza oj qxnaq'tzana nxikkix
qsi'na pixon te Qtata Dios eti'j etetz, te
Qtata Dios aj Stat te Qajaw Jesukrist.
4 Komo oje tz'ok qcha'o'na titza'
wit'lik etetz ek'u'j ti'j te Kristo Jesus
b'ix titza' etetz nkyeqet egani' kyaqil
kye aj pawame' te Qtata Dios.
5 Etetz n'ek'ulu' kyaqil nini tzan
tpaj lo'ik ek'u'j ti'j te aj ekamb'a'tz
tuj ka'j, komo owel eniky' ti'j toklen
echa'o' te tpakb'alil galan ti'j te
b'an'ax.
6 Te aj tpakb'alilni owok echa'o'
etetz, b'ix ajna'l oje tz'ok cha'o'
ja'chq twitz tx'o'tx'; ja'chq n'ok te
jun galan b'ix mas ky'ila'j kye xjal
b'ajq'ij nkye'okslan ti'j. Ikxji oje ky'ik
exol etetz taq'len atx aj toklenqet
echa'o' b'ix telen eniky' te tume'l
titza' te Qtata Dios b'an galan nab'lin
etuky'i'l.
7 Te ntzani mer iktza' oxik xnaq'tza'
etetz tzan te qerman Pa'xh* aj b'an
gani' qitza', aj n'aq'unan quky'ila, b'ix
aj k'onti'l nkaj tsi' tzan taq'unan te
Krist te jun galan te etetz.
8 B'ix tzan tpaj tetz, owok qcha'o'na
te tpakb'alil eti'j, titza' nqet egani'
[etib' exolx] tuky'i jun ek'u'j tuky'i te
Txew Dios.

Te Pa'k Nxik Tqani' Tuky'i Qtata Dios Tzan Kyok B'an Jwert Kye Aj Kolosas

9 Ntons, astilji qetza atx aj tok
qcha'o'na k'onti'l nkaj qsi'na tzan qx-
naq'tzan eti'j. Nxik jqani'na te Qtata
Dios tzan tel eniky' b'an byenech ti'j
kyaqil iktza' tetz tgan etuky'i'l b'ix
tzan stzaj tsi' jun enab'l b'an tume'l
b'ix tzan tqet eb'isu' byenech ti'j te
tume'l.
10 Ikxji nxik jqani'na tuky'i'l tzan
eb'et tuky'i jun tume'l galan ti'j kyaqil
iktza'x aj galan n'el tuj twitz te Qa-
jawil, b'ix ikxji kyaqil aj ek'ulb'en
n'el te jun galan b'ix kyeb'ayle' n'ok
etotzqila' b'an byenech te Qtata Dios.
11 B'ix [nxik jqani'na] ikxji tzan
etok b'an jwert tuky'i'l iktza'x tetz
at tbalor tzan tpaj mas nim tajwalil
kywitz kyaqil. B'ix ikxji b'a'n tzan
etipan tidi'chq b'ix tzan sten epasens
tuky'i jun chalajb'il.*
12 B'ix ax ikxji oxe'l esi' pixon te
Qtata Dios tuky'i jun chalajb'il tzan
tpaj ax at etoklen tzan ek'amon te
aj oxik tsi' tyol ti'j kye kyaqil qetz
aj pawamo' te tetz, qkyaqil qetz aj
nqob'et tuj chk'atunal.†
13 Te Qtata Dios ojatz tkolpi' a'o'
tuj tq'ab' te aj [nk'ulun mandad] tuj
qlolj,‡ b'ix oje qokaj tq'apo' tuj tq'ab'
te Tk'wa'al aj gani' nim titza',
14 te Tk'wa'al aj owel xhchojo' tuq te
aj presis tzan tkolpin qetz b'ix aj nqet
tnajsa' te qchoj.*

Tzan Tpaj Te Krist Atqet Kyaqil Aj Nxik Qe'e'

15 [Te Tk'wa'al Dios] aj eb'ajil, aji te
Qtata Dios aj k'onti'l eb'ajil, b'ix a tetz
te tb'ay§ twitz kyaqil tk'ulb'en.

* **1:7** Kol 4:12; Mnch 23 * **1:11** Atqet aj ja' nyolin "tuky'i jun chalajb'il" nkaj tuj taqan 11, b'ix atqet nkaj tuj taqan 12. † **1:12** Ax: aj pawame' te tetz. ‡ **1:13** Nya'tx jun qlolj iktza' qonik'an sinoke ti'j kyaqil aj nya'tx galan aj ja' nkyeb'et kye xjal; Efe 6:12; 5:8; Wnch 3:19; 12:46; 1Xhp 2:9; Kya 26:18. * **1:14** Efe 1:7 § **1:15** Ax: twitzale'.

16 Komo aji tetz oqet k'ulun kyaqil
tidi'chq twitz ka'j b'ix twitz tx'o'tx',
kyaqil aj eb'ajil b'ix aj k'onti'l eb'ajil,
kyaqil kye aj nkyek'ulun mandad b'ix
kyaqil kye ajawilon qa at kybalor qa
kyajwalilji; kyaqil aj at, aji k'ulul tetz
b'ix oqet tk'ulu' te tetz.
17 Tetz atqetkix tuq aj mina' tuq
tb'antik kyaqil, b'ix kyaqil aj at, tzan
tpaj tetz tzunx akyeqet.
18 B'ix aji tetz te twitzale' qxol qetz
aj nqo'okslan ti'j.* Ti'j tetz owaq'ik
kyaqil, aji tetz te aj ojaw anq'in tb'ay
kxol kye kamnaq tzan tkaj tetz tb'ay
twitz kyaqil.
19 Ikxji tume'l tuq tzan tkaj te Krist
kyaqil mer iktza'x nab'lin te Stat
20 b'ix ax tzan kykaj konform
tuky'i'l kyaqil aj at, b'ix tzan kykaj
galan tuky'i'l kyaqil aj at tzan tpaj
tkamlen aj tel xhchiky'el,† b'ix ikxji
kyi'j kyaqil aj at twitz tx'o'tx' b'ix
kyaqil aj at twitz ka'j.
21 Ax etetz, komo oqtxi' laq'chik tuq
atix [ti'j te Qtata Dios], b'ix a'ix tuq
tajq'oj [Dios] tuj etanim‡ tzan tpaj te
aj nya'tx galan tuq n'ek'ulu',
22 per ajna'l etuky'i'l etetz, [te Krist]
otk'uluj tzan ekaj konform tuky'i'l
tzan tpaj tetz b'an'ax okamik te
xhchi'jel tzan ekaj tpawa' a'ox te tetz
b'ix tzan tok saq etanim tuj twitz b'ix
tzan k'on tyolin nijunwt eti'j.
23 Ikxji owokel en qa etetz nkxkaj
b'an jwert b'ix k'onti'l nkaj ekola'
titza' n'ok wit'let ek'u'j, b'ix qa k'onti'l
nkaj ekola' titza' lo'ik ek'u'j ti'j te
tpakb'alil, te tpakb'alil galan aj owok
echa'o' b'ix nq'umjik tuq ja'chq twitz
tx'o'tx' b'ix nxik npakb'a' wetz ti'j.

Te Pa'k N'aq'unan Tuq Nim Te Jun Galan Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

24 Ntons wetz nkyinchalaj cha'oj
tok wen twitz te xhcho'nal tuj nchi'jel
te [jun galan] te etetz b'ix ikxji nky'ik
wi'j te aj atx tzan tky'ik qi'j qetz aj
nqo'okslan ti'j Krist.§
25 Te Qtata Dios inkaj tsi' tzan wok
wetz jun xnaq'tzon kxol kye qerman,
tzan tqet nk'ulu' aj okaj tq'uma' wetz
te jun galan te etetz tzan txik npakb'a'
galan te tyol Qtata Dios,*
26 aj tpakb'alil aj k'onti'l n'el kyniky'
kye xjal ti'j atx aj b'an oqtxi', per
yatzun ajna'l oje tzaj yek'u' qetz aj
pawamo' te Qtata Dios.
27 Te Qtata Dios otzaj tyek'u' te
aj b'an tb'anil ti'j te aj mina' tuq
tel kyniky' nijunwt, otzaj tyek'u'
[ajna'l] atqex te Krist tuj etanim
etetz aj nya'tx a'ix tijajil Israel, b'ix
ti'j tetz lo'ik ek'u'j tzan tok eten
xhchqitz'unal tuj ka'j.
28 Qetza nxik qpakb'a'na ti'j te
Krist, nkyexik jkawi' kyaqil xjal, b'ix
nkyexik qxnaq'tza' kkyaqil tuky'i jun
qnab'l b'an tume'l, tzan jq'apon te
kyetz [tuky'i Qtata Dios] jwert ate'
tuky'i Krist.
29 Tzan tpaj ntzani wetz nkyinjaw
nkyinqet tuky'i nbalor aj ntzaj tsi' te
Krist.

2

1 Wetz ngan tzan tok echa'o' titza'
nkyinjaw nkyinqet te jun galan te
etetz b'ix kye aj Lawdisey* b'ix kye aj
mina' tok kye'e' nwitz.
2 Komo wetz nkyin'aq'unan nim
tzan txik nnimsa' kyk'u'j kyetz aj cha
jun-oq ate' tuj kyanim tzan tqet ky-
gani' kyib'kyib'x kxolx, b'ix tzan k'on
tna'non kyanim b'ix tzan tel kyniky'
ti'j te tume'l aj k'ont'l owel kyniky' kye
kjal oqtxi' ti'j te Krist.
3 A'ox tuky'i Krist ntzaj jun qnab'l
b'an tume'l ti'j kyaqil aj ntzaj tsi' te
Qtata Dios.
4 Wetz nxik nq'uma' ntzani te
etetz, tzan k'on eqet eq'i' tzan kye aj
nkyek'ub'san ek'u'j tuky'i kyyol naqe
cha b'an tb'anil per nya'tx.
5 Anke wetz k'onti'l akyinqet
nwitzale' exol etetz, per te wanim
atqet b'ix nkyinchalaj n'ok ncha'o'

* **1:18** Ax: te twi' ti'j xhchi'jel, a'e' aj nkye'okslan ti'j; Efe 1:22-23. † **1:20** Ax: tzan tpaj te xhchiky'el aj owel twitz krus; Efe 2:16. ‡ **1:21** Ax: tuj enab'l. § **1:24** Ax: ti'j xhchi'jel Krist tzani twitz tx'o'tx' ajna'l; Mat 5:12; Kya 5:41; 9:4,5; 2Kor 1:5; 1Tes 3:4; Efe 3:13; Kol 2:11-15; Fil 3:10; Ebr 10:34; Tmnk 6:9-11.
* **1:25** Efe 3:2 * **2:1** Kol 4:15-16; Tmnk 3:14-22

eti'j titza' etetz nkxb'et tuj tume'l b'ix k'onti'l nkaj ekola' tzan tok wit'let ek'u'j ti'j Krist.

A'ox Te Tume'l B'an'ax B'a'n Tzan Txik Qoksla' Ti'j Jesukrist

6 Astilji, iktza'x ma'tx etokslaj ti'j te Qajaw Kristo Jesus, pe'eb'et waq tuky'i'l,
7 per b'an junch'in tuky'i'l b'ix tzan etok b'an jwert tuky'i'l, b'ix tzan etok en wit'likok ek'u'j ti'j iktza'x okxik xnaq'tza', b'ix ax intxik esi' pixon te Qtata Dios b'ajq'ij.
8 Intok waq esi' enab'l, k'on kxqet moyi'* tuky'i jun xnaq'tzb'ilj aj nya'tx b'an'ax qa tuky'i tidi'chq aj k'onti'l tokenji. Cha nqet kyeq'i' xjal, iktza'x tidi'chq aj kykostumbr qa iktza'x [aj nkxnaq'tza' kyi'j] kye aj at kyajwalil tuj kyaq'iq', b'ix nya'tx iktza'x tgan te Krist.*
9 Komo ti'j te Krist nxik qen ti'j kyaqil iktza'xkix te Qtata Dios, b'ix te Krist b'an'ax at tuq xhchi'jel.
10 B'ix tuky'i'l tetz, etetz kabal a'ix [b'a'n tzan eb'et tuky'i Qtata Dios], komo a tetz te twitzale' ti'j kkyaqil kye aj at kyajwalil b'ix ti'j kkyaqil kye aj at kybalor.
11 Tzan tpaj tetz, etetz owok si' jun etechalul, nya'tx jun etechalul k'ulu' ti'j echi'jel tzan xjal, sinoke jun etechalul jqatzlen kolpi' tuj tq'ab' te qchoj; te ntzani jun qechalul tzan tpaj te Krist.
12 Oj tjaw si' a' ewi', nini iktza' etetz okxqex muqu' tuky'i'l b'ix ax iktza' okxjaw anq'in tuky'i'l tzan tpaj toklen wit'let ek'u'j ti'j tajwalil te Qtata Dios aj otk'uluj tzan tjaw anq'in te Krist kxol kye kamnaq.*
13 Etetz tb'aya' kamnaq tuq a'ix tzan tpaj te echoj b'ix tzan tpaj mina' tuq tel eq'i' te nya'tx galan [tuj etanim],† per etetz ajna'l te Qtata Dios oje xik tsi' etanq'in junx tuky'i Krist; tetz oqet tnajsa' kyaqil te echoj.*
14 Te Qtata Dios owel teq'i' kyaqil te qchoj aj tz'ib'a' qi'j* b'ix opon tnajsa' aj tkamik te Tk'wa'al twitz krus.‡
15 Ikxji tetz eb'ajqet titza' kyaqil kye aj at kyajwalil tuj kyaq'iq' b'ix kye aj at kybalor tuj kyaq'iq', b'ix owel tin kky'exaw kywitz kyaqil, b'ix eb'ajqet titza' te jun-ele'x tzan tpaj tkamlen twitz krus.
16 Astilji k'on kxb'isun qa at ab'l ma qet yolin te etetz tzan tpaj k'onti'l nkxk'ulun iktza' kyetz, qatzun tzan tpaj k'onti'l nkxwa'an aj nxik kywa'a' kyetz, qatzun tzan tpaj aj nxik kyuk'a'ji, qatzun tzan tpaj k'onti'l nqet exjani' kye ninq'ij aq'b'ia' qa qya'i'ji qatzun tuj jun q'ij ojla'mj semani'ji.§
17 Kyaqil nini cha jun tidi' aj telponx* ti'j te aj oky'el tuq mas yaj [aj oje qet b'isu' tzan te Qtata Dios], per te b'an b'an'ax ti'jkix te Krist.†
18 K'on kxqet eq'i' tzan xjal aj nkyeyolin nya'tx galan eti'j qa etetz k'onti'l nxik etin iktza'x kyetz cha kyganx tzan tok kyen twitz xhcho'nal,‡ b'ix tzan kyna'on kye ángel tuj ka'j, kyetz cha nkye'okslan te aj n'ok joto' tuj kywitz, b'ix nqet kyjiq'b'a' kyib' tuky'i te aj n'etz kyin tuj kywi'x.
19 Kyetz k'on kygan tzan kykaj konform tuky'i [Krist] te twitzale' aj nk'ulun tzan qok jwert b'ix tzan qten qkyaqil qetz junch'in tuky'i'l iktza' tgan te Qtata Dios qi'j qetz aj nqo'okslan ti'j.§
20 Etetz oje kxkamik junx tuky'i Krist, etetz nya'tx tzunx atikxqet tuj kyq'ab' kye aj at kyajwalil tuj kyaq'iq'. Ntons ¿tistil etetz

* **2:8** Ax: k'on xik esi' lad tzan eqet kyelq'a'. * **2:8** Gal 4:3,9 * **2:12** Rom 6:4 † **2:13** Ax: b'ix tzan tpaj k'onti'l tuq te etechalul aj telponx a'ix te te Qtata Dios. * **2:13** Efe 2:1-5 * **2:14** Efe 2:15 ‡ **2:14** Ax: okaj tklabi' twitz krus. § **2:16** Ax: tuj ninq'ij qa ti'j te ala'j qya' qatzun tuj te q'ij ojla'mj; Rom 14:1-6. * **2:17** Ax: txmojomal. † **2:17** Ax: te xhchi'jel te Krist. ‡ **2:18** Atqet kye xjal kygan tuq tzan tok xhcho'nal kyi'j tzan tok joto' tuj kywitz tidi'chq tzan tpaj te xhcho'nal b'ix tzan kyna'on kywitz ángel kyi. § **2:19** Ax: k'onti'l junch'i' kyib' ti'j te twi' aj nxik tsi' te kyaqil te xhchi'jel b'ix tb'aqil te aj presis tzan tok tjunch'i' b'ix tzan tky'ib' iktza' tgan te Qtata Dios; Efe 1:22; 4:15-16. * **2:20** Rom 6:6-11; Gal 2:19-20

tzunx nkx'anq'in iktza' atikxqet tuj kyq'ab'?*
21 [Komo nkxyolin ikxjani:] "¡K'on tz'ok emako' nini! ¡K'on xik ewan nini! ¡K'on jaw etzyu' nini!"
22 Kyaqil aj tume'l nini chagan tzan tpaj cha nyolin ti'j kyaqil tidi'chq aj nponaj b'ix cha pur kyq'umb'en xjal, cha kxnaq'tzb'en xjal.
23 Kyaqil nini naqe cha tuky'i jun kynab'l b'an tume'l nkyena'on Dios, tzan tpaj nkyq'uma' a tgan tzan tel qik'o' qib'x, b'ix tzan tok qswa' jun xhcho'nal ti'j te qchi'jel; per kyaqil nini chagan, k'onti'l token tzan tpon tnajsa' te aj n'el tgani' te qchi'jel.

3

A Tgan Tzan Qb'isun Mas Ti'j Te Aj At Te Qetz Tuj Ka'j

1 Ntons tzan tpaj etetz oje kxjaw anq'in b'an b'an'ax tzan tpaj te Krist, astilji intok esi' ek'u'j ti'j kyaqil galan aj at tuj ka'j, aj ja' atqet te Krist wit'lik tk'atzaj Qtata Dios.*
2 Intqet eb'isu' ti'j kyaqil aj at tuj ka'j b'ix k'on kxb'isun cha a'ox ti'j kyaqil aj at tzani twitz tx'o'tx'.
3 Komo etetz ajna'l oje kxkamik ti'j te aj at tzani twitz tx'o'tx', b'ix etetz nkx'anq'in ajna'l per tuky'i Krist tuky'i Qtata Dios.
4 Cha'oj tul tetz junky'el, tetz aj ntzaj sin qanq'in,* ntons ax etetz okx'el en tuky'i'l oj tk'ulun mandad tuky'i nim tajwalil.

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, A Tgan Tzan Tkaj Qsi' Te Nya'tx Galan

5 Ntons, astilji intpon enajsa' kyaqil te nya'tx galan aj tgan te echi'jel aj cha a'ox te ja twitz tx'o'tx'ni: K'on kxk'ajajin b'ix intkaj esi' tidi'chq aj ntz'ilan tuj etanim b'ix k'on tz'el eq'ajab' ti'j tidi'chq nya'tx galan aj tgan te echi'jel b'ix k'on tz'el egani' te aj xjan b'ix k'on tz'el eq'ajab' ti'j tidi' te junky, komo kyaqil nini iktza' nqona'on titzb'alil jun tidi' b'ix nya'tx ti'j te Qtata Dios.*
6 Tzan tpaj kyaqil nini, te Qtata Dios ntzaj tq'oj [kyi'j kye aj k'onti'l nqet kyoksla'].*
7 Ax etetz oqtxi' nqet ek'ulu' tuq kyaqil aj ntzani
8 per ajna'l intkaj esi' kyaqil ntzani: Intkaj esi' te etx'u'jil, b'ix intkaj esi' tzan ejaw q'ojlik, b'ix intkaj esi' tzan tjaw enik'o' kyi'j txq'anky, intkaj esi' tzan eyolin nya'tx galan ti'j Qtata Dios, intkaj esi' kyaqil aj yol xhch'ajyol qa mal yolji.
9 K'on kxnik'on exolx, komo etetz oje kaj ekola' te nik'b'il, oje pon enajsa' kyaqil aj nya'tx galanni aj n'ek'ulu' tuq tb'aya'.*

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, A Tgan Tzan Jk'ulun Te Galan Iktza'x Xjal Aj Oje Jaw Qky'expu' Qnab'lin

10 Komo etetz nkxb'et iktza' xjal aj oje ky'ixpjik kynab'lin; ajna'l a'ix jun xjal ak'a'j, nkx'ok iktza' [nab'lin] te Qtata Dios aj k'ulul etetz* tzan tok etotzqila' b'an byenech.
11 Ajna'l k'onti'l n'ok e'elet qa jun xjal tijajil Israel qatzun nya'txji, qa atok techalul qatzun k'onti'lji, qa laq'chik xjal aj nya'tx galan qatzun a'e' aj k'onti'l tuq Dios tuj kywitz,* qa jun mosi' qatzun nya'txji, sinoke ajna'l cha a'ox n'ok e'elet ti'j te Krist tzan tpaj aji tetz atqet kyuky'i kyaqil [kye aj nkye'okslan ti'j].
12 Ntons ajna'l etetz, tzan tpaj joyomix a'ix tzan te Qtata Dios, b'ix pawamix cha a'ox te tetz b'ix ganimix [titza'], astilji intok lo'et ek'u'j kyi'j kye txq'anky, b'ix penab'lin waq galan kyuky'i'l, inkxik ena'o' tb'ay ewitz etetz, pe'eyolin waq kyeb'a' kyuky'i'l, insten epasens,
13 k'on kaj esi' tzan etonen kyuky'i kye txq'anky anke n'ok jun nya'tx galan eti'j [tzan tpaj nkx'onen kyuky'i'l],* b'ix qa at jun nya'tx galan

* **3:1** Sal 110:1; Rom 6:4-11; Kol 2:12; Ebr 1:3 * **3:4** Gal 2:20; Fil 1:21 * **3:5** Efe 5:5; Gal 5:20 * **3:6** Efe 2:3 * **3:9** Efe 4:22 * **3:10** Gén 1:26; Efe 4:24 * **3:11** Ax: xjal aj Escita. * **3:13** Efe 4:2 * **3:13** Mat 6:12; Mak 11:25; Efe 4:32

ma tk'uluj junky eti'j intqet enajsa' waq iktza'x te Qajaw okxqet tnajsa', b'ix ikxji etetz pe'enajsan waq exolx.*

14 Per te aj b'an presis tzan tqet egani' etib', tzan tpaj ikxji nqoten b'an eq'i' qib' tzan qten galan qxol.

15 B'ix tzoqpij waq tzan sten tuj etanim te chewsb'il aj ntzaj tsi' te Krist, komo okxik uk'le' tzan Qtata Dios tzan eten b'an junch'in ekyaqil. B'ix intxik esi' pixon te Qtata Dios exolx.

16 Instenxwit nim tuj etanim te tyolb'en Krist tzan txik tsi' jun enab'l b'an tume'l titza' tzan kxik exnaq'tza' b'ix tzan kxik ekawi' etib'x exolx. Intqet ek'ulu' waq te nini tuky'i b'itz aj Tu'jal Dios b'ix tuky'i b'itz aj nab'il te Qtata Dios b'ix tuky'i tidi'chq b'itz te tetz, intxik eb'itza' te tetz b'ix intxik esi' pixon tetz tuky'i jun tk'u'jlal tuj etanim.*

17 B'ix kyaqil aj oxe'l eq'uma' b'ix aj oqtel ek'ulu', intqet ek'ulu' waq tuky'i tb'i te Qajaw Jesus iktza' tky'ixel a'ix, b'ix tzan tpaj tetz intxik esi' pixon te Qtata Dios.

18 Ntons etetz aj xujelb'aj a'ix, etetz inkyqet etoksla' kye etichmil tzan tpaj ikxji te tume'l tuj twitz Qajawil.*

19 Yatzun etetz waq aj ichmilb'aj a'ix, etetz inkyqet egani' waq kye exu'jel b'ix intok lo'et ek'u'j kyi'j.*

20 Yatzun etetz aj k'wa'alb'aj a'ix, etetz inkyqet etoksla' kye etat ti'j kyaqil tzan tpaj te ntzani n'el galan tuj twitz te Qajawil.*

21 Yatzun etetz aj k'wa'alon a'ix, etetz k'on tzaj emeq'tza' kywi' kye ek'wa'al tzan k'on tqexten jun b'is tuj kyanim.*

22 Yatzun etetz aj mosi' a'ix, etetz inkyqet etoksla' ti'j kyaqil aj otzajel kyq'uma' kye epatron tzani twitz tx'o'tx', nya'tx a'ox cha'oj kyka'yin eti'j tzan ekaj galan tuj kywitz sinoke intqet ek'ulu' galan tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i txob'lal ti'j te Qajawil.*

23 B'ix kyaqil aj oqtel ek'ulu' intqet ek'ulu' waq tuky'i jun tk'u'jlal iktza' nkx'aq'unan te Qajawil b'ix nya'tx cha a'ox kye xjal.*

24 Instzaj ena'o' etetza'tz jun galan tuj tq'ab' te Qajawil* tzan tpaj nqet etoksla' te tetz, komo a te Qajaw Krist te etajawil.

25 B'ix te aj cha tk'ulunqet pur nya'tx galan, otk'amo'tz jun chojb'il iktza'x ntk'ulu', komo tuj twitz te Qtata Dios k'onti'l jun mas tb'anil twitz junky.*

4

1 Yatzun etetz aj patron a'ix, etetz intqet ek'ulu' tume'l galan kyuky'i kye emos; instzaj ena'o' ax etetz at jun etajawil aj atjax tuj ka'j.*

K'onti'l Tzan Tkaj Qsi' Tzan Qxnaq'tzan

2 Ntons k'on kaj esi' tzan exnaq'tzan tuky'i Qtata Dios b'ix intok esi' enab'l intxik esi' pixon tetz.

3 Ax pe'exnaq'tzan qi'ja tzan stzaj tyek'u' te Qajawil jun tume'l titza' tzan txik qpakb'a' te tpakb'alil ti'j te aj k'onti'l owel niky'j ti'j te Krist. Tzan tpaj te aj tpakb'alilni, wetz akyinqex pres.*

4 Pe'exnaq'tzan waq tzan txik npakb'a' tumelil te tpakb'alil iktza'x b'an presis tzan txik nq'uma'.

A Tgan Tzan Qb'et Tuj Tume'l Kxol Kye Aj K'onti'l Nkye'okslan

5 Intqet eb'isu' tuky'i jun enab'l b'an tume'l titza' nkxb'et kxol kye aj k'onti'l nkye'okslan b'ix tzan token te etyemp galan kxol.*

6 B'ix pe'eyolin waq tuky'i jun eyol b'an tume'l b'ix b'an galan† b'ix tzan taj etzaq'b'e' tuky'i jun tume'l b'an galan.

Jun Kawb'il

* **3:16** Efe 5:19-20 * **3:18** Efe 5:22; 1Xhp 3:1 * **3:19** Efe 5:25; 1Xhp 3:7 * **3:20** Efe 6:1-3 * **3:21** Efe 6:4 * **3:22** Efe 6:5-6 * **3:23** Efe 6:6-7 * **3:24** Efe 6:8 * **3:25** Deu 10:17; Efe 6:9 * **4:1** Efe 6:9 * **4:3** Ax: k'alo'; Efe 6:18-20; Fil 4:6. * **4:5** Efe 5:16 † **4:6** Ax: tzan eyolin tuky'i ch'in tatz'b'il; Efe 4:29. * **4:7** Kya 20:4; 2Tim 4:12

7 Ntons te qerman Tíkiko* oxe'l
tq'uma' kyaqil aj nky'ik wi'j tzani.
Tetz jun qerman aj gani' nim qitza'
b'ix k'onti'l nkaj tsi' tzan taq'unan
te Qajawil b'ix tetz jun wuky'i'l aj
n'aq'unan te Qajawil.
8 Astilji wetz nxik nlajo' etuky'i'l
tzan tok etotzqila' etetz kyaqil titza'
n'ok quky'ila* b'ix tzan txik tnimsa'
ek'u'j.
9 B'ix ax ajun tuky'i'l, te qerman
Onésimo* aj gani' nim qitza' b'ix aj
k'onti'l nkaj tsi' [tzan taq'unan te Qa-
jawil]. Tetz jun exjalil. Ntons, kyetz
oxe'l kyq'uma' etetz tidi' nky'ik tzani.
10 Jun limb'il te etetz tzan te qer-
man Aristark* aj atqex wuky'i'l tuj
pres,‡ b'ix ax tzan te Mak* aj tprim
B'e'ch. (Etetz ya eteb'enky ti'j te Mak,
qa tetz oxe'l q'olb'el etetz, pe'ek'amon
ch'in tetz tuj jun tume'l galan.)
11 Ax jun limb'il te etetz tzan te
Jesus aj n'ok q'uma' Justo. A'ox-
e' kyetz kye aj tijajil Israel§ aj
nkye'onen wuky'i'l tzan qonen kxol
kye aj nkye'okslan Qtata Dios, b'ix
nkyenimsan nk'u'j.
12 Ax jun limb'il te etetz tzan te
Pa'xh,* tetz jun exjalil, b'ix q'apo'
tib' n'aq'unan te Kristo Jesus. Tetz
b'an nxnaq'tzan eti'j etetz tzan eten
etetz b'an jwert b'ix tzan eten iktza'
te Qtata Dios tgan b'ix tzan tel eniky'
b'an byenech tidi' tgan te Qtata Dios.
13 Wetz oje tz'ok wen, tetz b'an
nb'isun eti'j etetz b'ix kyi'j kye aj
Lawdisey b'ix kyi'j kye aj Erápolis.
14 B'ix ax jun limb'il te etetz tzan
te qerman Luks, aj q'anon aj gani'
nim qitza', b'ix ax jun limb'il tzan te
Démas.*
15 Intxik esi' ch'in jun limb'il kye
qerman aj ate' tuj Lawdisey b'ix te
qerman Nínfas b'ix kye qerman aj
n'ok kchimo' kyib' tuj tjay.
16 Oj tjaw e'elet exol etetz ja u'jni,
yaji intxik esama' kyuky'i kye qer-
man tuj Lawdisey* tzan tjaw e'e' kxol,
b'ix ax tzan tjaw ete'e' etetz te u'j aj
okyk'amoj kyetz.
17 Intxik eq'uma' te Arkip* ikxjani:
"Intok asi' anab'l tzan tqet ak'ulu' te
awopis aj oje kaj tsi' te Qajaw yatz."
18 Wetz a'in Pa'k aj nqet ntz'ib'a'
ja limb'il te etetz tuky'i nq'ab'x. Ky-
intzaj ena'o' ch'in, wetz akyinqex tuj
pres. Tzaj tsi'xwit te Qtata Dios jun
nim b'an galan etajsik etetz.

* **4:8** Efe 6:21-22 * **4:9** Mnch 10-12 * **4:10** Kya 19:29; 27:2; Mnch 24 ‡ **4:10** Ax: Aristark aj ax k'alo' iktza' a'in. * **4:10** Kya 12:12,25; 13:13; 15:37-39; 2Tim 4:11 § **4:11** Ax: kye aj atok kyechalul. * **4:12** Kol 1:7; Mnch 23 * **4:14** 2Tim 4:10-11; Mnch 24 * **4:16** Kol 2:1; Tmnk 3:14-22 * **4:17** Mnch 2

Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Tesalonk

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k b'ix ajune' wuky'i'l te Silbáno b'ix Timotey. Qetza nqet qtz'ib'a'na ja u'jni te etetz erman aj Tesalonk,* etetz aj a'ix te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist. Instzaj tsi'xwit etajsik etetz jun nim b'an galan b'ix qet xhchewsa'xwit ek'u'j.

Jun Pixon Te Qtata Dios Kyi'j Kye Qerman Aj Tesalonk

2 Qetza k'onti'lkix nkaj qsi'na tzan txik qsi' pixon te Qtata Dios eti'j etetz b'ix nkxtzajkix qna'o'na oj qxnaq'tzan tuky'i'l.

3 Kob'chaq ntzaj qna'o'na twitz tetz titza' etetz ek'ulb'en tzan tpaj wit'lik ek'u'j ti'j, b'ix titza' etetz etaq'umb'en tzan tpaj nqet egani' [te Qtat b'ix kye qerman], ax titza' etetz k'onti'l nkaj ekola' tzan tkaj lo'et ek'u'j ti'j te Qajaw Jesukrist.

4 Ntzaj qna'o'na ikxji waq erman tzan tpaj qetza qeb'enkyna etetz joyomix tzan te Qtata Dios b'ix ganimix titza'.

5 Komo te tpakb'alil galan k'onti'l oxik qpakb'a'na exol cha a'ox tuky'i qyolna, sinoke tuky'i nim tajwalil Txew Dios, b'ix qetza tuky'i jun tk'u'jlal oxik qpakb'a'na. Komo etetz eteb'en titza' qetza ob'etna exol te jun galan te etetz.

6 B'ix yatzun etetz, ax owel etin aj tume'l iktza' nqob'et qetza b'ix iktza' nab'lin te Qajawil. B'ix etetz ek'amoj te tpakb'alil tuky'i jun chalajb'il aj ntzaj tsi' tuq te Txew Qtata Dios tuj etanim, anke owok eten nim xhcho'nal [tzan tpaj etokslb'en].*

7 B'ix eti'j etetz owel kyin kye aj nkye'okslan tuj tkwentil Masedony b'ix te Akay tzan tpaj toklen kcha'o' eti'j etetz titza' tuq nkxb'et.

8 Komo tzan epaj etetz oje tz'ok cha'o' te tpakb'alil ti'j te Qajawil nya'tx a'ox tuj Masedony b'ix Akay sinoke tuj kyaqil luwar oje tz'ok cha'o' titza' etetz wit'lik ek'u'j, b'ix astilji ya nya'tx presis tzan txik jq'uma'na qetza titza' nkxb'et tuj tume'l.

9 Kyaqil nkyeyolin galan titza' etetz oqet ek'amo'na galan exol, b'ix titza' okaj ekola' tzan ena'on kye kyitzb'alil tidi'chq b'ix tzan tqet etoksla' ajna'l te Qtata Dios aj b'an'ax Dios b'ix aj at jun tanq'in,

10 b'ix nkx'iyon ti'j Tk'wa'al aj tzajnaq tuj ka'j, te Tk'wa'al aj ojaw anq'in kxol kye kamnaq, te Jesus aj oje qoqet tkolo' ti'j te xhcho'nal aj otzajel si' mas yaj.*

2

Titza' Tuq Te Pa'k N'ok Il Nxnaq'tzan Tuq Kxol Kye Aj Tesalonk

1 Komo etetz waq erman, etetz eteb'en k'onti'l owok chagan aj qxwa'qa q'olb'el etetz,

2 sinoke etetz eteb'en tb'ay owok qena twitz xhcho'nal b'ix o'ok yaso'na tuj amaq' Filipos.* Per te Qtata Dios otzaj tsi' jun qbalor* tzan txik qpakb'a'na exol etetz* te tpakb'alil galan anke ate' tuq txq'anky xjal nkyeq'ojin tuq qi'ja.

3 Komo tume'l titza' tuq nkxik jkawi'na nya'tx iktza' k'onti'l-wit tuq qeb'ena te b'an'ax, b'ix nya'tx tzan tpaj-wit jun nya'tx galan aj nqb'isu', b'ix nya'tx tzan eqet qeq'i'na,

4 sinoke [nkxik jkawi'na] tzan tpaj owel galan tuj twitz Qtata Dios tzan jkaj tsi'na tzan txik qpakb'a' te tpakb'alil galan. Nxik jq'uma'na, nya'tx tzan qel galan tuj kywitz kye xjal, sinoke tzan qel galan tuj twitz Qtata Dios aj ntzaj tka'yi' kyaqil tuj qanim.*

* **1:1** Kya 17:1 * **1:6** Kya 17:5-10 * **1:10** Efe 5:6; Kol 3:6 * **2:2** Kya 16:12,19-24 * **2:2** Kya 4:29-30 * **2:2** Kya 17:1-9 * **2:4** Gal 1:10

5 Etetz eteb'en qetza k'onti'l okx'ok
qxmoxo'na tuky'i qyol b'an tb'anil,
b'ix k'onti'l okxqet qeq'i'na tzan tel
qetza' jun tidi' te etetz aj n'el jq'ajab'
ti'j; Qtata Dios e'el tetz.
6 B'ix k'onti'l oqjoyojna tume'l tzan
jqet jiq'b'a'na-wit tzan xjal, ni tzan
jqet ejiq'b'a'na-wit etetz, b'ix ni tzan
txq'anky.
7 Komo qetza a'o'na tky'ixel Krist,
b'a'n tuq tzan tqet qyek'u'na qajwalil
exol, per nqonab'lina tuq etuky'i'l
b'an galan iktza' jun alon aj nkyeqet
tk'ulu' kwent tal.
8 B'an nkxqet qgani'na tuq nim,
astilji nqochalajna tuq tzan txik
qpakb'a'na te tpakb'alil galan aj tza-
jnaq tuky'i Qtata Dios, b'ix dispwest
tuq ato'na tzan qipan tuq xhcho'nal
tzan tok jun galan te etetz.
9 Komo etetz waq erman eteb'en
titza' tuq qetza nqo'aq'unana b'ix
nqo'ok-ilna tuq tzan qanq'in; b'ajq'ij
b'ix b'ajaq'b'il nqo'aq'unana tuq tzan
k'on eb'isun etetz qi'ja tzan etonen
quky'ila, aj man tuq nqopakb'a'na
exol etetz.*
10 Etetz oje tz'ok eten, b'ix ax te
Qtata Dios teb'en, qetza nqob'etna
tuq exol etetz iktza' xjal aj pawamo'
a'ox te Qtata Dios, b'ix b'an tume'l
nqob'etna tuq, k'onti'l tidi' b'a'n tzan
kyyolin kye xjal qi'ja titza' nqob'etna
tuq exol etetz aj nkx'okslan.
11 Etetz eteb'en titza' tuq nqoyolina
[kyeb'a'] etuky'i'l kyuky'i junjunchaq
exol ekyaqil, iktza'x jun k'wa'lon
tuky'i tk'wa'al, ax ikxji qetza nkxik
jkawi'na tuq b'ix nxik qnimsa'na tuq
ek'u'j.
12 Kob'chaq tuq nxik jq'uma'na
tzan eb'et tuj tume'l aj nqet tuj twitz
Qtata Dios, te Qtat aj nkxtuk'le' tzan
eten tuj tq'ab' b'ix tzan tok eten
xhchqitz'unal.
13 Ntons astilji qetza k'onti'l nkaj
qsi'na tzan txik qsi' pixon te Dios
tzan tpaj aj tok echa'o' etetz te
tpakb'alil te Tyol Qtata Dios aj nxik
tuq qpakb'a'na, etetz ek'amoj, nya'tx
iktza' aj cha njaw b'antikxwit tzan
xjal, sinoke iktza'xkix te b'an'ax
tq'umb'en Qtata Dios, te tpakb'alil aj
nk'ulun jun galan tuj etanim etetz aj
nkx'okslanni.
14 Komo etetz waq erman okx'ok
mer iktza'x kye qerman aj tkwentil
Judey, aj a'e' te Qtata Dios tzan te
Kristo Jesus; komo owok eten etetz
twitz xhcho'nal tzan tpaj kye exjalil
iktza'x kyetz owok kyen twitz xh-
cho'nal tzan tpaj kye [kxjalilx] aj tija-
jil Israel.*
15 Kye aj tijajil Israelni, kyetz oqet
kykansa' te Qajaw Jesus, b'ix ax
eb'ajqet kykansa' kye aj yolil tyol Dios
oqtxi', b'ix ax qetza o'etza kylajo'.*
Kyetz k'onti'l nkyeqet tuj twitz Qtata
Dios, b'ix nkyeq'ojin kyi'j kyaqil xjal.
16 K'onti'l nktzoqpi' tzan qpakb'an
kxol kye aj nya'tx tijajil Israel tzan
kykolet, b'ix ikxji mas njaw kch'uqi'
te kchoj ti'j kyalq. Per ajna'l ikja'n
stzaj kyajsik kyetz te xhcho'nal tzan
tq'oj te Qtata Dios.

Aj Tqet Tb'isu' Te Pa'k Tzan Txik Q'olb'el Kye Aj Tesalonk

17 Qetza waq erman, ato'na
laq'chik eti'j nya'tx ky'ila'j q'ij, anke
k'onti'l tuq nkx'ok qena per te qanim
atqetkix etuky'i'l, qetza nqojoyona
tuq tume'l tzan qxik q'olb'el etetz.
18 Astilji oqet qb'isu'na tzan qxik
q'olb'el etetz, wetz Pa'k oqet nb'isu'
ky'ila'j-el ikxji, per te Satanas tidi'chq
oqet tk'ulu' tzan k'on qxikna.
19 Per ¿tidi' qi'j qetza lo'ik jk'u'jna?
B'ix ¿tistil nqochalajna? B'ix ¿ab'l
qi'j telponx oje tz'el galan qaq'una?
¿Nya'tx petzun eti'j etetz oqochala-
jelna cha'oj tul te Qajaw Jesus b'ix
cha'oj qten twitz tetz?
20 B'an'ax eti'j etetz nqet qjiq'b'a'na
qib' b'ix nqochalajna.

3

1 Ntons [waq erman], tzan tpaj
k'onti'l ma qipajna mas [tzan qten

* **2:9** Kya 18:3; 2Tes 3:8 * **2:14** Kya 17:5 * **2:15** Kya 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19; 17:5,13; 18:12
* **3:1** Kya 17:15

laq'chik eti'j], ntons ma qet qb'isu'na
tzan jkaj qchukelna ax tuj Aténas,*
2 b'ix oxik qlajo'na te Timotey aj
qerman aj n'onen quky'i'l tzan txik
qpakb'a'na te tpakb'alil galan ti'j
Krist. Oxik qlajo'na tzan txik tnimsa'
ek'u'j tzan etok mas jwert b'ix tzan
exik tkawi' tzan eten jwert ti'j ja'
wit'lik ek'u'j,
3 tzan k'on eb'isun tzan tpaj aj xh-
cho'nal n'ok eten ajna'lni. Komo etetz
eteb'en qetxkkix tzan tky'ik qi'j ikxji.
4 Komo aj aqoqetna tuq exol tzi,
qetza oxik jq'uma'na etetz, owokel
qenkix tuq twitz xhcho'nal, b'ix ikxji
oky'ik iktza'x oje tz'ok eten.
5 Astilji wetz k'onti'lky ma wiyoj
mas, oxik nlajo' te qerman [Timotey]
cha'ol qa tzunx tuq wit'lik ek'u'j ti'j
Qajawil. Wetz nkyinb'isun tuq kebal
eqet tz'aqik tzan te aj njoyon tume'l
tzan jqet tz'aqik, ikxji chagan-tal te
qaq'umb'ena exol.

6 Per ajna'l tulen te Timotey,* otzaj
tin jun tpakb'alil galan eti'j etetz,
ti'j titza' etetz wit'lik ek'u'j [byenech]
ti'j Qtata Dios b'ix titza' nqet egani'
kye txq'anky, b'ix tzunkix nqotzaj
ena'o'na tuky'i jun tk'u'jlal b'ix egan
tzan qok eten iktza'x qetza qgana
tzan etok qen.
7 Astilji waq erman, anke nim b'is
b'ix nim xhcho'nal n'ok qena tzani,
etetz ma'tx jaw etin jk'u'j toklen
qcha'o'na eti'j etetz, b'an jwert atix
ti'j ja' wit'lik ek'u'j.
8 Ajna'l qetza b'a'n tzan qanq'ina
tuky'i jun chalajb'il tzan tpaj etetz
jwert atix tuky'i Qajawil.
9 Cha'oj qxnaq'tzan tuky'i te Qtata
Dios, qetza b'an nxik qsi'na pixon eti'j
etetz tzan tpaj nqochalajna nim eti'j.
10 Komo nqoxnaq'tzana b'ajq'ij b'ix
b'ajaq'b'il tzan etok qena tzan exik
qxnaq'tza'na ti'j te aj npaltin tzan tel
eniky', tzan eten b'an jwert ti'j te aj ja'
wit'lik ek'u'j.

11 Ntons axk-wit te Qtata Dios
b'ix te Qajaw Jesukrist kye'onenxwit
quky'ila tzan qpona etuky'i'l q'olb'el
etetz.
12 B'ix Qajawil k'ulunxwit tuj
etanim tzan tqet egani' mas etib'
exolx, b'ix tzan tqet egani' kyaqil xjal
iktza'x qetza nkxqet qgani'na,
13 tzajxwit tsi' jun ebalor tuj etanim
tzan sten etanim b'an'ax saq tuj twitz
Qtata Dios b'ix twitz te Qajaw Jesus oj
tul tetz kyuky'i kyaqil kye txq'anky aj
pawame' a'ox te tetz.

4

Te Tume'l Titza' Tzan Qb'et Iktza' Tgan Te Qtata Dios

1 Ntons waq erman, qetza qgan
tzan txik jq'uma'na etetz b'ix nqet
qwitza ewitz tuky'i tb'i Qajaw Jesus
tzan eb'et tuj tume'l iktza'x oxik qx-
naq'tza'na etetz b'ix tzan xhchalaj
te Qtata Dios eti'j; iktza'x n'ek'ulu'
ajna'l, pe'ejoyon tume'l titza' tzan
ek'ulun mas b'an galan.
2 Komo etetz eteb'enky te tume'l aj
okaj jq'uma'na etetz aj otzaj tsi' te
Qajaw Jesus.
3 Komo te Qtata Dios tgan tzan sten
saq qanim, astilji tgan tzan tel epawa'
etib' ti'j te k'ajajb'ilj,
4 ax tzan tel eniky' ekyaqil etetz
titza' tzan tqet ejoyo' jun exu'jel tuj
jun tume'l b'an galan tuj twitz Qtata
Dios b'ix tzan tqet ete'e' galan,*
5 b'ix nya'tx cha tzan etzeqtikqet
kyi'j xuj iktza' kye aj nya'tx tijajil Is-
rael aj k'onti'l nkye'okslan Qtata Dios.
6 Ti'j kyaqil nini k'onti'l tzan
tpaltin nijunwt ti'j junky, b'ix k'on
qet eteq'i' jun qerman. Komo te
Qajawil otk'ulu'tz tzan tel xhchojo'
te xjal aj nk'ulun ikxji, iktza'x oje xik
jq'uma'na etetz tuky'i jun tk'u'jlal atx
jun-el.
7 Te Qtata Dios k'onti'l otzaj tuk'le'
a'o' tzan qanq'in tuj jun nya'tx galan
sinoke tzan tel qpawa' qib' ti'j te
nya'tx galan.
8 Astilji ab'l aj owelal tik'o' ja
xnaq'tzb'iljni, nya'tx tyol xjal te aj
owelal tik'o' sinoke a te Qtata Dios

* **3:6** Kya 18:5 * **4:4** Ax telponx ti'j te qchi'jel, tzan token te qchi'jel a'ox te jun galan iktza' tgan te Qtata Dios.

owelal tik'o', te Qtata Dios aj oje xik tsi' etetz te Txewx.

9 Yatzun te tume'l titza' tzan tqet egani' etib' kxol etermanx, nya'tx presis tzan tqet ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj axk te Qtata Dios oje kxik txnaq'tza' titza' tzan tqet egani' etib'.

10 Ikxji nqet ek'ulu' kyuky'i kyaqil kye qerman aj akyeqet tuj tkwentil Masedony. Per nxik qnimsa'na ek'u'j waq erman tzan k'on tkaj esi' sinoke tzan ejoyon tume'l titza' tzan ek'ulun mas b'an galan.

11 Ax intok esi' waq ek'u'j tzan eten galanx exolx, b'ix intok esi' ek'u'j ti'j etaq'unx, b'ix a'ixk etetz pe'etaq'unan tzan ewa'an ti'j etaq'umb'enx iktza'x oje xik jq'uma'na;

12 ikxji tzan eqet jiq'b'a' etetz tzan kye aj k'onti'l nkye'okslan b'ix tzan k'on tpaltin tidi' etetz.

Ikxjani Titza' Owulel Te Qajaw Jesukrist Junky'el

13 Etetz waq erman, qetza qgana tzan tel eniky' kyi'j kye aj oje kyekamik,† tzan k'on eb'isun iktza' kye aj k'onti'l ja' b'a'n tzan tkaj lo'et kyk'u'j.

14 Komo qetz nqoksla' te Qajaw Jesukrist okamik b'ix ojaw anq'in junky'el, ax ikxji nqoksla' te Qtata Dios otk'ulu'tz tzan kyjaw anq'in junx tuky'i Jesukrist kye kamnaq aj nkye'okslan tuq ti'j.‡

15 Astilji qetza oxe'l jq'uma'na etetz iktza'x txnaq'tzb'en te Qajawil: Qkyaqil qetz aj itz'ojo'x, cha'oj tul tetz junky'el, nlay qoxik tuj ka'j tb'ay kywitz kye aj oje kyekamik.§

16 Komo te Qajawil axk tetz oqtetz tuj ka'j, tuky'i twi' jun k'ulul mandad, b'ix oxe'l cha'let twi' te ángel aj twitzale' kxol kyaqil ángel, b'ix tuky'i twi' jun trompet aj te Qtata Dios, ikxji tetz oqtetz tuj ka'j, b'ix yaji kye kamnaq aj e'okslan ti'j te Krist okyejawel anq'in tb'aya'.

17 Yaji qetz aj tzunx itz'ojo', qetz aj aqoqet tzani twitz tx'o'tx', oqojawel jotlik junx kyuky'i'l tuj muj tzan qxik kanol te Qajawil tuj kyaq'iq', ikxji oqotelten tuky'i'l b'eyx te jun-ele'x.*

18 Ntons pe'enimsan waq ek'u'j exolx tuky'i ja tpakb'alil aj ma'tx xik nq'uma'ni.

5

1 Nya'tx presis tzan tqet qtz'ib'a'na te etetz waq erman tujb'a'n ky'ik kyaqil nini b'ix alkyetz tyemp oky'el.

2 Etetz eteb'en oj tul te Qajawil, owulel tuj jun tyemp [aj k'onti'l qeb'en] iktza' [oj tul] jun eleq' qonik'an.*

3 Oj kyq'uman kye xjal, "Ajna'l k'onti'l q'oj, galan ato'," per tanderepent tzul kyajsik jun xhcho'nal aj opoyon tnajsa' kyaqil, tanderepent iktza' oj stzaj xhcho'nal ala'mj ti'j jun xuj aj ch'inky tky'ix, ax ikxji tuj aj tyempji, nijunwt te kyetz okyekoletel.*

4 Per etetz waq erman, etetz k'onti'l tzunx atikxqex tuj qlolj [iktza' kye aj k'onti'l nkye'okslan], etetz nlay kxjaw sak'pu' oj tul te Qajawil iktza' [oj tul] jun eleq'.

5 Komo ekyaqil etetz nkxb'et tuj tume'l iktza' xjal aj nkyeb'et tuj xhk'atun b'ix chijq'ij nkyeb'et. Qetz nya'tx a'o' kxol kye aj akyeqex tuj qlolj.

6 Astilji k'on qob'ajwitan waq iktza' kye txq'anky sinoke intetz qen ch'in qwitz b'ix intok qsi' qnab'l tzan qb'et tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i Qtata Dios b'ix tzan k'on cho'on qwi'.

7 Komo kye aj nkyewitan, tuj qlolj nkyewitan, b'ix kye aj nkyebolin, tuj qlolj* nkyebolin.

† **4:13** Ax: kye aj kamnaqe'. ‡ **4:14** Ax: kye aj eb'ajkamik. § **4:15** Ax: kye aj oje kyekamik. * **4:17** Mat 24:30-31; Mak 13:26-27; 1Kor 15:51-52 * **5:2** Mat 24:43; Luks 12:39; 2Xhp 3:10 * **5:3** Isa 13:8 * **5:7** Telponx te b'ey aj ja' nkyeb'et kye xjal aj nkyejoyon choj. † **5:8** Telponx te b'ey aj ja' nkyeb'et kye xjal aj nkye'okslan te Qtata Dios.

8 Per qetz aj nqob'et tuj xhk'atun,† a tgan tzan qtenkix bwenisan. A tgan tzan tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j Qajawil b'ix tzan kyqet qgani' kye txq'anky b'ix tzan tok qen titza' te Qtata Dios nqoqet tgani'. Kyaqil nini nqotkolo' iktza' tkolb'il te jun soldad aj atok twitz tpech. Ax a tgan tzan tkaj lo'et jk'u'j tuky'i jun tk'u'jlal te Qajawil oqotkolo'tz; nini n'oken qi'j iktza' jun tkolb'il te jun soldad aj nkolon twi'.*
9 Komo te Qtata Dios k'onti'l okaj tsi' a'o' tzan qxik tsi' tuj il sinoke tzan jkolet tzan te Qajaw Jesukrist.
10 Te Qajaw Jesukrist okamik tzan qanq'in tuky'i'l te jun-ele'x, itz'ojo' qatzun kamnaqo'ji [cha'oj tul], per qo'anq'iyonkix junx tuky'i'l.
11 Astilji pe'enimsan waq ek'u'j b'ix intjaw etin ek'u'j exolx, iktza'x n'ek'ulu' ajna'l.

Tidi'chq Konsej Kye Qerman

12 Qetza waq erman, nqet qwitza ewitz tzan kyqet eten galan kye aj nkye'aq'unan exol, a'e' aj nkyek'ulun mandad tuky'i tb'i Qajawil b'ix nkxik kykawi'.
13 A tgan tzan kyqet eten b'ix tzan kyqet egani' tzan tpaj kyaq'un exol. B'ix pe'eten waq galan exolx etetz.
14 Ax qgana tzan txik jq'uma'na etetz waq erman tzan kxik ekawi' kye aj ky'aj, ax tzan txik enimsa' kyk'u'j kye aj nkyeb'isun, ax tzan etonen kyuky'i kye aj nya'tx jwert ate', b'ix ax insten epasens exolx ekyaqil.
15 Intok esi' waq enab'l qa at ab'l aj ma k'ulun jun nya'tx galan eti'j, k'on ek'uluj etetz tuky'i'l ikxji, sinoke intok esi' ek'u'j tzan ek'ulun galan exolx etetz b'ix kxol kyaqil xjal.
16 Pe'echalaj waq b'ajq'ij,*
17 k'on kaj esi' tzan exnaq'tzan,*
18 intxik esi' pixon te Qtata Dios ti'j kyaqil, komo ikxji tgan tzan tpaj atix tuky'i Kristo Jesus.
19 K'on tz'el etin gan ti'j te aj nk'ulun te Txew Dios,
20 k'on tz'el etik'o' kyyol kye aj nkyepakb'an jun tpakb'alil aj Txew Dios swal tetz.
21 Intqet eb'isu' ti'j kyaqil qa galan b'ix a'ox intkaj etin aj galan
22 b'ix intel epawa' etib' ti'j kyaqil aj nya'tx galan.

Jun Kawb'il

23 Qtata Dios aj nchewsan jk'u'j, k'ulunxwit tzan etel tpawa' ti'j kyaqil te nya'tx galan; b'ix k'ulunxwit ikxji tzan sten saq etanim,‡ ch'inwt nya'tx galan eti'j ni ti'j echi'jel, max cha'oj tul te Qajaw Jesukrist.
24 A tetz otzaj uk'len te ententz [tzan eten ikxji], b'ix [komo] tetz jun yolin [astilji] ok'uluyonkix ikxji.
25 Ntons etetz waq erman, pe'exnaq'tzan ch'in qi'ja.*
26 Pe'eliman etetz etib'x exolx tzi tuky'i jun limb'il b'an tume'l§ tzan tpaj jun te Qtata Dios.
27 Ntons, wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz tuky'i tajwalil te Qajawil tzan tjaw eten ja u'jni kywitz kyaqil qerman aj pawame' te Qtata Dios.
28 Qajaw Jesukrist tzaj sinxwit etajsik etetz jun nim b'an galan.

* **5:8** Isa 59:17; Rom 13:12; Efe 6:13-17 * **5:16** Fil 4:4 * **5:17** Fil 4:6; Kol 4:2 ‡ **5:23** Telponx iktza' "espíritu y alma." * **5:25** Kol 4:3-4 § **5:26** Ax: Intel etz'ub'a' etib' te jun limb'il b'an xjan.

Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Tesalonk

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k b'ix ajune' wuky'i'l te Silbáno b'ix te Timotey. Qetza nqet qtz'ib'a'na ja u'jni te etetz erman aj amaq' Tesalonk,* etetz aj a'ix te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist.

2 Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist tzaj ksi'xwit etajsik etetz jun nim b'an galan b'ix qetxwit kchewsa' ek'u'j.

Jun Pixon Te Dios Kyi'j Kye Qerman Aj Tesalonk

3 Erman, tume'lkixi' qetza nxik qsi'na pixon te Qtata Dios eti'j etetz b'ajq'ij. Komo etetz b'ajq'ij mas n'ok wit'let ek'u'j ti'j te Qajawil b'ix mas nqet egani' etib' exolx b'ix kyuky'i txq'anky xjal.

4 Qetza b'an nqochalajna eti'j cha'oj qyolin eti'j etetz kxol kye txq'anky b'uch'uj qerman. Komo etetz b'an nim epasens b'ix b'an wit'lik ek'u'j byenech anke n'ok eten twitz xhcho'nal b'ix b'is, per ipa' etitza'.

Te Qtata Dios Oxe'l Tsi' Te Junjun Iktza'x Ma'tx Kyk'uluj

5 [Erman waq,] tzan tpaj etetz nkx'ipan tuky'i nim epasens te xhcho'nal aj nky'ik eti'jni, ikxji telponx te Qtata Dios at tkawb'il tuj tq'ab' tzan txik tsi' jun etanq'in tuj ka'j tzan tpaj n'etajo', komo astilji nkx'ipan b'an b'an'ax jun nim xhcho'nal.

6 Per yatzun kye aj n'ok sin xhcho'nal eti'j, tume'l tzan txik tsi' te Qtata Dios xhcho'nal kyi'j.

7 B'ix yatzun etetz aj n'ok eten twitz xhcho'nal, te Qtata Dios okxtel tkolo', otk'ulu'tz tzan etojlan junx quky'ila cha'oj tul te Qajaw Jesukrist. Tetz otzajel tuj ka'j junx kyuky'i kye ángel aj nim kyajwalil,

8 tzul tuky'i toq q'aq' tzan txik tsi' jun xhcho'nal kyi'j kye aj k'onti'l kyotzqi' Qtata Dios, a'e' aj k'onti'l nqet kyoksla' te tpakb'alil galan ti'j Qajaw Jesukrist.

9 Kye aj xjalji owokel kyen jun xhcho'nal aj nlay tz'el kyi'j,* okye'elax in b'eyx te jun-ele'x twitz Qajaw Jesukrist b'ix nlay tz'ok kyen te aj b'an tb'anil oj tkaj kyaqil tuj tq'ab' tuky'i jun tajwalil.

10 Ikxji oky'el tuj aj q'ij cha'oj tul tetz tzan tqet jiq'b'a' tzan kye aj pawame' titza', b'ix tzan kchalaj ti'j tetz kye aj nkye'okslan tetz. B'ix etetz, ax owokel eten tuj aj q'ijji tzan tpaj oxik etoksla' te tpakb'alil aj oxik qpakb'a'na exol.

Titza' Nxnaq'tzan Tuq Te Pa'k Kyi'j Kye Aj Tesalonk

11 Tzan tpaj nini qetza k'onti'l nkaj qsi'na tzan qxnaq'tzan eti'j. Nqoxnaq'tzana tzan etel galan tuj twitz Qtata Dios b'ix nya'tx chagan okxtzaj tuk'le', b'ix nqoxnaq'tzana tzan tb'antik tuky'i jun tajwalil kyaqil aj egan k'ulun te tetz b'ix kyaqil aj nkxk'ulun tzan tpaj toklen wit'let ek'u'j ti'j.

12 Ikxji tzan tqet jiq'b'a' te Qajaw Jesukrist eti'j etetz, b'ix ax tzan eqet jiq'b'a' etetz ti'j tetz, tzan tpaj kyaqil aj nim b'an galan aj k'onti'l n'etajo' aj ntzaj si' etajsik tzan te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist.

2

Te Xjal Chimol Choj Tajq'oj Dios

1 Bwen, ajna'l waq erman, qetza qgana tzan txik jq'uma'na etetz titza' oj tul te Qajaw Jesukrist b'ix titza' oky'el oj qok xhchimo' tuky'i'l.*

2 K'on etzoqpij tzan eqet eq'i' tzan nijunwt, k'on jaw eky'ixpu' titza' nkxb'isun etetz ti'j nini, b'ix k'on

* **1:1** Kya 17:1; 1Tes 1:1 * **1:9** Tuj ja taqanni, te yol "destruir" k'onti'l telponx tzan tpon tnajsa' b'eyx te jun-ele'x sinoke telponx tzan tok jun xhcho'onal ti'j b'eyx te jun-ele'x; Mat 13:41-42; 25:31-46; Mak 9:43-48; Wnch 5:28-29; Tmnk 14:9-11; 20:11-15; 21:8; 22:15. * **2:1** 1Tes 4:15-17

kxob' qa at jun tpakb'alil iktze'xtzun tzan te Txew Dios per nya'tx, qatzun ek'amo'tz jun u'j iktze'xtzun qtz'ib'ena qetza aj ja' nyolin ma'tx pon te q'ij tzan tul te Qajaw Jesukrist.

3 K'on kxqet moyi' tzan nijunwt ti'j titza' owulel te Qajawil. Tetz nlay tzul qa mina' tpon jun tyemp aj b'an ky'ila'j xjal okajel kykola' tzan kyokslan, b'ix qa mina' tuq tul te Chimol Choj Tajq'oj Qtata Dios, aj okaj si'kix tzan txik tuj te nim q'aq'.

4 Tetz oq'ojiyon ti'j kyaqil tidi'chq aj n'ok q'uma' dios tzan kye xjal, b'ix oqtel tjiq'b'a' tib' ti'j kyaqil nini b'ix ti'j kyaqil tidi'chq aj ntzaj kyna'o' kye xjal, b'ix tetz owokex wit'let tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix otq'uma'tz a tetz Dios.*

5 ¿K'onti'l petzun na'ik etitza' aj txik nq'uma' etetz kyaqil ntzani aj akyinqet tuq exol tzi?

6 Etetz eteb'en tidi' k'onti'l ntzoqpin tetz ajna'l sinoke max oj tpon or tetz.

7 Oje tz'aq'ik te aj nya'tx galan aj k'onti'l n'el kyniky' kye xjal ti'j, cha a'ox at jun aj tzunx k'onti'l ntzoqpin tetz ajna'l, sinoke max oj tel in te aj tzyul tetz.

8 Ntons maxji owokel qen te Tajq'oj Qtata Dios, b'ix tetz owokel ten jun xhcho'nal aj ni nlay ponaj* tzan tpaj cha'oj tul te Qajaw Jesukrist, tetz owokel tsi' te aj xhcho'nal ti'j cha tuky'i tyol aj oxe'l tq'uma' tuky'i tajwalil b'ix tzan tpaj te xhchqitz'unal.*

9 Te Tajq'oj Qtata Dios aj tzulni, tetz cha lajo' tzan te Satanas, b'ix tzul tuky'i nim tajwalil b'ix oqtel tk'ulu' ti'chq yek'b'il aj at tidi' telponx b'ix tidi'chq aj okyelab'ayon kye xjal ti'j, per te aj oxe'l tyoli' nya'tx b'an'ax.*

10 B'ix oqtel tk'ulu' tidi'chq nya'tx galan tzan kyqet teq'i' kye aj okyepoyonaj tzan tpaj k'onti'l oqet tuj kywitz tzan tqet kygani' te b'an'ax aj b'a'n tuq tzan tkolon kyi'j.

11 Astilji te Qtata Dios nstzoqpi' tzan kyqet eq'i' tzan te nya'tx galan b'ix tzan kyokslan ti'j te aj nya'tx b'an'ax.

12 Ikxji tzan kxik si' tuj il kyaqil kye aj k'onti'l nkye'okslan te b'an'ax sinoke cha echalaj ti'j te nya'tx galan.

13 Per yatzun eti'j etetz waq erman, qetza k'onti'lkix tzan tkaj qsi' tzan txik qsi'na pixon te Qtata Dios eti'j etetz aj ganimix nim tzan te Qajawil. Komo te Qtata Dios okx'el tjoyo' tzan etok etetz kye tb'ay tzan ekolet titza', b'ix okxkolet titza' tzan tpaj te Txew Dios owel tsjapunsa' ti'j etanim b'ix etetz owok ewit'b'a' ek'u'j ti'j te tpakb'alil b'an'ax.

14 Tzan tpaj ntzani te Qtata Dios okxtzaj tuk'le' txiklen qpakb'a'na te tpakb'alil ti'j te tume'l titza' nqokolet, b'ix oqet tk'ulu' ikxji tzan tok eten etetz te xhchqitz'unal Qajaw Jesukrist.

15 Astilji waq erman, pe'eten waq jwert b'ix k'on tz'aj enajsa' ti'j etanim te xnaq'tzb'ilj aj oxik qxnaq'tza'na etetz, aj oxik qyoli'na etetz qatzun aj oqet qtz'ib'a'na te etetzji.*

16 Ntons [nkyinxnaq'tzan] tuky'i Qajaw Jesukrist b'ix tuky'i Qtata Dios aj nqoqet tgani' b'ix aj oje tzaj tnimsa' jk'u'j te jun-ele'x b'ix aj oje tzaj tsi' ja' tzan tkaj lo'et jk'u'j tzan tpaj nim b'an galan nab'lin anke k'onti'l nqajo';

17 [nkyinxnaq'tzan tuky'i'l tzan] tnimsan ek'u'j b'ix tzan kyk'ulun tzan tel galan kyaqil aj oxe'l eq'uma' b'ix kyaqil aj oqtel ek'ulu'.

3

A Tgan Tzan Qxnaq'tzan Kyi'j Kye Aj Nkyepakb'an Tyol Qtata Dios Ja'chq

1 Ajna'l waq erman, ngan tzan txik nq'uma' etetz tzan exnaq'tzan ch'in qi'ja tzan txik pakb'let te tpakb'alil ti'j Qajaw Jesukrist tuj kyaqil amaq' b'ix tzan tqet kyjiq'b'a' iktza' oky'ik exol etetz.

2 B'ix pe'exnaq'tzan ch'in qi'ja tzan jkoletna tuj kyq'ab' kye xjal aj nya'tx galan kyenab'lin b'ix aj pur nya'tx

* **2:4** Dan 11:36; Ezq 28:2 * **2:8** Intqet awe'e' te aj nyolin ti'j 1:9. * **2:8** Isa 11:4 * **2:9** Mat 24:24
* **2:15** 1Kor 11:2

galan nkyb'isu', komo nya'tx kyaqil
xjal n'ok wit'let kyk'u'j ti'j Qtata Dios.
3 Per yatzun te Qtata Dios, tetz jun
yolin b'ix otk'ulu'tz tzan eten jwert
b'ix okxtkolo'tz ti'j kyaqil aj nya'tx
galan.
4 Qetza wit'lik jk'u'j ti'j Qajawil
etetz nlay kaj esi' tzan tqet ek'ulu'
kyaqil aj ma'tx xik jq'uma'na etetzni.
5 Qajaw tz'onenxwit eti'j tzan
kyqet egani' txq'anky iktza' te Qtata
Dios nkyeqet tgani', b'ix tzan txik
tsi' ebalor tzan etipan te xhcho'nal
iktza'x te Krist otipaj te xhcho'nal.

Nya'tx Galan Tzan Qok Ky'aj

6 Waq erman, qetza qgana tzan
txik jq'uma'na etetz iktza' tky'ixel Qa-
jaw Jesukrist a'o'na, tzan tel epawa'
etib' kyi'j kye qerman aj k'on kygan
aq'unan b'ix k'onti'l nkye'aq'unan ik-
tza'x aj oxik qxnaq'tza'na etetz.
7 Etetz eteb'en titza' presis tzan tel
etin qi'ja. Komo qetza k'onti'l ob'etna
exol aj cha-wit nqoky'ajina,
8 b'ix k'onti'l oxik qwa'a'na jun
qwe' tjay jun aj cha-wit jkotzi-
jna, sinoke b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il
nqo'aq'unana tuq tzan k'on qokna
cha te ek'a'chb'e'tz.*
9 B'an'ax qetza at qoklena tzan
txik jq'uma'na tuq etetz tzan qokna
etone', per qetza o'aq'unana nim
tzan tok eten tuq qi'ja titza' tuq
nqo'aq'unan tzan tel etin tuq etetz
ikxji.
10 Aj aqoqet tuq exol nxik
jq'uma'na tuq etetz ikxjani. Ab'l aj
k'on tgan aq'unan, ax k'onti'l tzan
twa'an.
11 Per ajna'l qchab'enkyna, ate'
junjun exol k'onti'l nkye'aq'unan,
k'onti'l nkyek'ulun ch'inwt, cha n'ox
ksamo'qet kyib' aj ja' k'onti'l kyoklen.
12 Qetza tuky'i tb'i Qajaw Jesukrist
nxik jq'uma'na b'ix nkyexik jkawi'na
kye aj xjal ikxji tzan kyaq'unan galan
tzan kywa'an tuky'i kyaq'umb'enx.
13 B'ix etetz waq erman, k'on kxsik-
tik tzan ek'ulun te tume'l galan.*
14 Qa at ab'l aj k'onti'l nqet toksla' aj
nxik jq'uma'na tuj ja u'jni, intok esi'
enab'l ti'j b'ix ya k'onky tz'ok ejunch'i'
etib' tuky'i'l tzan tqet ky'ixwik ch'in.
15 Per k'on qet eten iktza' etajq'oj
sinoke intxik ekawi' iktza'x jun eter-
man.

Jun Kawb'il

16 Ntons Qtata Dios aj nchewsan
jk'u'j, qet xhchewsa'xwit etetz ek'u'j
b'ajq'ij ti'j kyaqil. Qajaw qet tenxwit
etuky'i'l tzi.
17 Wetz a'in Pa'k nqet ntz'ib'a' ja
limb'il etetzni tuky'i nq'ab'x b'ix
ntz'ib'enx. Te ja ntzani telponx
b'an'ax a'in nkyinxik saman ja u'jni.
Ikxji wetz nqet ntz'ib'a' tuj kyaqil
wu'uj aj nkyexik nsama'.
18 Qajaw Jesukrist tzaj sinxwit eta-
jsik etetz tzi jun nim b'an galan.

* **3:8** Kya 18:3; 1Tes 2:9 * **3:13** Gal 6:9

Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Pa'k Te Timotey

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k, tky'ixel Kristo Jesus tzan tpaj inkaj si' tzan te Qtata Dios aj koloyon qi'j b'ix tzan te Kristo Jesus aj ja' lo'ik jk'u'j.

2 [Nqet ntz'ib'a' ja u'j] te yatz Timotey,* yatz aj [naqe] jun b'an nk'wa'al a'ich tzan tpaj toklen wit'let ak'u'j ti'j Krist. Qtata Dios b'ix te Qajaw Kristo Jesus tzaj ksi'xwit awajsik jun nim b'an galan b'ix tz'okxwit lo'et kyk'u'j awi'j b'ix qet kchewsa'xwit ak'u'j.

A Tgan Tzan Tok Qsi' Qnab'l Ti'j Te Xnaq'tzb'ilj Aj Nya'tx B'an'ax

3 Ntons aj ikja'n tuq nxik tuj Masedony, wetz oxik nq'uma' tzan akaj amaq' Efeso tzan txik aq'uma' kye junjun xjal tzi tzan k'on txik kxnaq'tza' junky xnaq'tzb'ilj aj nya'tx b'an'ax.

4 Ax tzan txik aq'uma' tzan k'on tok ksi' kywi' ti'j tidi'chq aj cha nqet kxima' qatzun ti'j tidi'chq aj cha nkyewululun ti'j qijajil oqtxi'. Tzan tpaj nini cha mas nkyewululun b'ix k'onti'l n'oken te nini tzan qb'et tuj tume'l wit'lik jk'u'j ti'j Qtata Dios iktza' tetz tgan.

5 Wetz nxik nq'uma' ntzani tzan tqet kygani' kyib'x tuky'i jun kyanim b'an saq b'ix k'onti'l tidi' nyolin tuj kyanim, b'ix wit'lik kyk'u'j tuky'i jun tk'u'jlal b'an b'an'ax ti'j te Qajawil.

6 Junjun oje kaj kykola' tzan kyk'ulun ikxji. Oje kaj kykola' te b'an'ax, cha nkyewululun ti'j jun tidi' aj k'onti'l token.

7 Kyetz kygan tzan kyok xnaq'tzal te Kawb'il per k'onti'l n'el kyniky' ti'j aj nxik kyq'uma', ni ti'j aj nxik kxnaq'tza' aj kyetz tuj kynab'l b'an'ax.

8 Komo qetz qeb'enky te Kawb'il galan per qa n'oken iktza'xkix tkajlen swa'.

9 A tgan tzan stzaj qna'o', te Kawb'il k'onti'l okaj swa' kye xjal aj nkyeb'et tuj tume'l, sinoke okaj swa' kye xjal aj iktza' ja ntzanije': kye aj k'on kygan okslan, kye aj tidi'chq nkyek'ulun, kye aj k'onti'l Dios tuj kywitz, kye aj chimol choj, kye aj k'onti'l nqet kxjani' Dios, kye aj nkyexmayin ti'j Dios, kye aj nkyekansan kytat b'ix kynan, kye kyaqil aj kansal xjal,

10 kye aj nkyek'ajajin, kye aj xhq'ee', kye aj nxik kyeq'i' xjal alajwers tzan kxik kyk'ayi', kye aj cha pur la'j-e', kye aj nxik ksi' kyjurament per nya'tx b'an'ax kyitza', b'ix kye aj nqet kyyoli' tidi'chq nya'tx galan ti'j te galan aj nxik qxnaq'tza'.

11 Te qxnaq'tzb'il tzajnaq ti'j te aj b'an tb'anil tpakb'alil galan aj nyolin ti'j te Qtata Dios aj nqet qna'o' b'ix inkaj si' wetz tzan txik npakb'a' te nini.

Te Pa'k Nxik Tsi' Pixon Te Qtata Dios Tqetlen Kolo'

12 Wetz nxik nsi' pixon te Qajaw Kristo Jesus aj ntzaj tsi' nbalor, b'ix okaj lo'let tk'u'j wi'j b'ix inkaj tsi' tzan waq'unan te tetz.

13 Anke wetz oqtxi' n'el wik'o' tuq tetz, b'ix e'ok nq'oji' kye aj nkyexnaq'tzan tuq ti'j b'ix ti'chq nya'tx galan nqet nk'ulu' tuq kyi'j,* anke ikxji tuq nkyink'ulun, tetz owok lo'et tk'u'j wi'j tzan tpaj k'onti'l tuq web'en aj nk'ulu' b'ix mina' tuq wokslan ti'j.

14 Per tetz otzaj tsi' wajsik jun nim b'an galan aj k'onti'l nwajo', otzaj tsi' tzan tok wit'let nk'u'j ti'j, b'ix tzan tok we'e' titza' tetz nim nkyinqet tgani'.

15 Ja yol ntzani b'an'ax b'ix a tgan tzan txik kyoksla' kyaqil xjal ikxjani: "Te Kristo Jesus owul tzani twitz tx'o'tx' kolol kye chimol choj." B'ix a'in wetz te tb'ay aj mas nim nchoj.

16 Astilji owok lo'et tk'u'j wi'j, tzan tyek'un kyaqil tpasens wuky'i'l, komo a'in wetz te aj b'an pyor kxol kye txq'anky, b'ix ikxji tzan tnimsan kyk'u'j kye txq'anky aj okye'okslayon ti'j tzan kyanq'in te jun-ele'x.

* **1:2** Kya 16:1 * **1:13** Kya 8:1-3; 9:1-5

17 ¡Intqet jiq'b'a'xwit te jun-ele'x! A
tetz te twitzale' aj k'onti'l nmankun
tajwalil b'ix aj k'onti'l nkamik, tetz aj
k'onti'l eb'ajil, b'ix k'onti'l junky ik-
tza' tetz. ¡Intqet jiq'b'a'xwit b'ix kyey-
olinxwit galan ti'j tajwalil tuj kyaqil
tyemp te jun-ele'x!
18 Nxik nq'uma' yatz ntzani nk'ajol
Timotey, parej iktza'xkix aj oxik
q'uma' yatz tzan kye aj yolil tyol Dios.
Paq'ojin ti'j te aj nya'tx galan tuky'i
jun tume'l galan tuj twitz te Qtata
Dios.
19 K'on kaj asi' tzan tok wit'let ak'u'j
ti'j te Qtat, b'ix k'on chk'ulun jun tidi'
qa te awanim ntyoli' nya'tx galan.
Komo ate' junjun oje kaj kykola' aj
ja' wit'lik tuq kyk'u'j b'ix ikxji opon
kynajsa' aj nkyoksla' tuq.
20 Aj ntzanije' a te Iméneo b'ix te
Jant. Wetz cha ekaj ntzoqpi' tuj tq'ab'
Satanas tzan tox tuj kywi' tzan k'on
kyk'ulun nya'tx galan ti'j Qtata Dios.

2

Te Tume'l Titza' Tzan Qxnaq'tzan Tuky'i Qtata Dios

1 Ntons [tzan tpaj kyaqil nini], tb'ay
wetz ngan tzan txik nq'uma' tzan qx-
naq'tzan tuky'i Qtata Dios b'ix tzan
txik jqani' tuky'i'l b'ix tzan txik qsi'
pixon te tetz, b'ix kyaqil ntzani* kyi'j
kyaqil xjal
2 b'ix kyi'j kyaqil kye k'ulul mandad
b'ix kyi'j kyaqil kye aj at kyajwalil.
Ikxji tzan qanq'in tuj jun tume'l
k'onti'l q'oj b'ix chewsa' qanim, tuj
jun tume'l nqoxjanin Qtata Dios b'ix
nqoliman kye xjal.
3 Galan tzan qxnaq'tzan ikxji tzan
tpaj nqet tuj twitz Qtata Dios, te Qtata
Dios aj koloyon qi'j.
4 Komo te Qtat tgan tzan kykolet
kyaqil xjal b'ix tzan tel kyniky' ti'j te
b'an'ax.
5 Komo cha jun Qtata Dios at, b'ix
cha jun te yoliyon qxol qetz tuky'i
Qtata Dios, a te Kristo Jesus aj owok
xjal
6 b'ix oxik tq'apo' tib' tzan tkamik te
kky'ixel kyaqil xjal tzan kykolet. A te
tpakb'alilni aj oxik pakb'a' aj tponkix
te q'ij b'isu' tzan te Qtata Dios.*
7 Astilji wetz otzaj si' wajwalil tzan
npakb'an b'ix tzan wok jun tky'ixel
Jesukrist, b'ix otzaj si' wajwalil tzan
kxik nxnaq'tza' kye aj nya'tx tijajil
Israel, tzan kxik nxnaq'tza' ja' tzan
tok wit'let kyk'u'j b'ix tzan tel kyniky'
te b'an'ax.* (Wetz tuky'i tb'i Qajaw Je-
sukrist nxik nq'uma' b'an'ax, k'onti'l
nkyinnik'on.)
8 Ntons astilji wetz ngan tzan kx-
naq'tzan kye xjal tuj kyaqil luwar
ja' ate'. Intjaw kyin kyq'ab' jawnaq
te Qtata Dios per tuky'i jun kyanim†
b'an a'ox te tetz b'ix k'onti'l jun q'oj
tuj kyanim, b'ix nya'tx tzan tna'non
kyanim.
9 Yatzun kye xuj, wetz ngan tzan
tok ksi' jun kyq'anaq tuj jun tume'l
aj nqet tuj twitz Dios b'ix tuj kywitz
xjal. Ax tzan tqet ktxaku' kyib' tuky'i
jun tume'l galan b'ix nya'tx tzan tqet
kyjiq'b'a' kyib' tuky'i kywi' b'an tx-
aku' b'ix tuky'i oro qa tuky'i perlas,
qatzun tuky'i kyq'anaq b'an twi' kar
iktze'xtzun mas tb'anile' kywitz kye
txq'anky,*
10 sinoke a tgan tzan kyk'ulun galan
kyuky'i txq'anky. Komo ikxji a tgan
tzan kyk'ulun kye xuj aj nkyexjanin
Qtata Dios tuky'i kyk'ulb'en galan.
11 Kye xuj a tgan tzan tok kcha'o'
jun xnaq'tzb'ilj per k'onti'l tzan ky-
wululun ti'j sinoke tzan tqet kyoksla'.
12 Wetz nlay ntzoqpij tzan kx-
naq'tzan kye xuj ni tzan kyk'ulun
mandad kyi'j kye ichan; b'ix k'onti'l
tzan kywululun kxol kye qerman.
13 Komo te Qtata Dios a te Adan oqet
tk'ulu' tb'ay, nya'tx a te Eba,*

* **2:1** Telponx tzan qxnaq'tzan tuky'i kyaqil txakl xnaq'tzb'il tuky'i Qtata Dios, b'ix tuj yol kastiy n'el iktza' "peticiones, oraciones, intercesiones, acciones de gracias en pro de todos los hombres." * **2:6** Mat 20:28; Mak 10:45; Gal 1:4; Tit 2:14 * **2:7** 2Tim 1:11 † **2:8** Ax: tuky'i kyq'ab' b'an saq. Te kyq'ab' telponx ti'j kyaqil aj jk'ulb'en, b'ix te jk'ulb'en njatz tuj qanim. * **2:9** 1Xhp 3:3 * **2:13** Gén 2:7,21-22 * **2:14** Gén 3:1-6

14 b'ix nya'tx a te Adan te aj oqet
eq'i' sinoke a te xuj, b'ix ya ma qet
eq'i' oqet tz'aqik tuj choj.*
15 Per b'a'n tzan kykaj galan‡ kye
xuj qa [oqtel kyk'ulu' iktza' kykajlen
si'x tzan te Qtata Dios] tzan kyalan,
per a'ox qa nlay kaj kykola' tzan tok
kywit'b'a' kyk'u'j ti'j Qtat, b'ix tzan
k'on tkaj kykola' titza' nqet kygani'
[te tetz b'ix kye qerman], b'ix tzan
kyten pawa' kyib' a'ox te Qtat, b'ix ax
tzan kynab'lin galan [iktza' ma'tx xik
nq'uma'ni].

3

Titza' A Tgan Tzan Kyb'et Tuj Tume'l Kye Tijxjal Aj Nim Kyajwalil

1 Ja yol ntzani b'an'ax: Qa at ab'l aj
tgan jun topis tzan tok tijxjal aj nim
tajwalil kxol kye qerman, nini jun
taq'un galan te aj n'el tgani'ni.
2 Astilji te tume'l titza' nb'et te jun
tijxjal aj at tajwalil kxol kye qerman
a tgan ch'inwt nya'tx galan ti'j. Ax a
tgan cha jun txu'jel. Ax presis tzan
tnab'lin b'an galan, b'ix tzan tb'et tuj
jun tume'l aj b'isu' byenech titza'. A
tgan tzan sten jun xjal aj nk'ulun
kyaqil tuky'i jun tumelil, ax galan
nab'lin tzan kxik tna'o' txq'anky aj
nkyepon tjay, b'ix b'a'n tzan txik tx-
naq'tza' kye xjal.
3 B'ix nya'tx jun xjal aj b'a'n
tz'uk'an, b'ix joyol q'oj sinoke jun
xjal aj b'a'n tz'onen junky, njoyon
tzan sten kyaqil galan, b'ix nya'tx cha
tb'isunqet titza' tzan tok q'inon.
4 B'ix jun xjal aj totzqi' titza' tzan
tk'ulun mandad tuj tjay, b'ix kye
tk'wa'al nkye'okslan tetz, b'ix b'a'n
kyeliman.
5 Komo jun xjal aj k'onti'l nkawin
galan tuj tjay, ¿ntons titza' owokelten
kawiyon kxol kye qerman?
6 Te jun tijxjal nya'tx jun aj man
txiklen toksla', komo kebal tzan tqet
tjiq'b'a' tib' b'ix yaji oqtel tz'aqik b'ix
oxe'l si' tuj il iktza' te Tajaw Choj.
7 Jun tijxjal, a tgan aj jiq'b'a' tzan
kye aj k'onti'l nkye'okslan; ikxji tzan
k'on tel tin tky'exaw b'ix tzan k'on
tqet eq'i' tzan te Tajaw Choj.*

Titza' A Tgan Tzan Kyb'et Tuj Tume'l Kye Tijxjal Oneyon K'ulul Kwent Kxol Kye Qerman

8 Ntons ax ikxji kye tijxjal oneyon
k'ulul kwent kxol kye qerman.* A
tgan ch'inwt jun tidi' nya'tx galan aj
b'a'n tzan kyyolin kye xjal kyi'j, b'ix
nya'tx xjal xpilitx'e', b'ix nya'tx xjal
aj ajun kyexhb'a'jin, b'ix nya'tx xjal
aj nkyek'ulun ganar tmin tuky'i jun
tume'l aj nya'tx galan,
9 sinoke a tgan tzan tqet kyoksla'
te tumelil aj nqoksla' b'ix k'onti'l tzan
tyolin kyanim jun tidi' kyi'j.
10 Tb'ay a tgan tzan kyok te jun preb
tzan tok e'elet qa k'onti'l tidi' nya'tx
galan kyi'j; yaji qatzun nkyk'ulu'
kyaqil galan, b'a'n tzan kyok tijxjal
oneyon k'ulul kwent kxol kye qer-
man.†
11 Ax ikxji kye kxu'jel, a tgan k'onti'l
jun tidi' kyi'j aj b'a'n tzan kyqet yoli'
tzan kye xjal, b'ix nya'tx chimol yole',
b'ix tzan kyanq'in tuj jun tume'l b'an
galan, b'ix k'onti'l tzan tkaj ksi' tzan
kyk'ulun kyaqil aj presis tzan tqet
kyk'ulu'.
12 Kye tijxjal aj nkye'onen k'ulul
kwent kxol kye qerman, a tgan
cha jun kxu'jel b'ix aj b'an galan
nkyek'ulun mandad kyi'j kyk'wa'al
b'ix ax kyi'j kyaqil aj tuj kyjay.
13 Komo kye aj nkye'onen galan
kxol kye qerman, kyetz nkyeqet
jiq'b'a' b'ix mas n'ok nimsa' kyk'u'j
tzan kyk'ulun tidi'chq tuky'i jun
kyk'u'j wit'lik ti'j Kristo Jesus.
14 Wetz lo'ik nk'u'j tzan npon naj
q'olb'el te yatz, per nqet ntz'ib'a'
kyaqil ntzani te yatz
15 qa nlay kyinpon luwew, ntons
aweb'en titza' tzan ab'et tuj tume'l
kxol kye tk'wa'al Qtata Dios, te Qtata
Dios aj at jun tanq'in b'ix kye tk'wa'al
aj eq'i' te tpakb'alil b'an'ax kyitza' b'ix
nkyekolon ti'j te b'an'ax.

‡ **2:15** Ax: otkolo'tz tib'. * **3:7** Tit 1:6-9 * **3:8** Ax: diáconos. † **3:10** Ax: diáconos.

16 B'an'ax b'an tume'l te aj kwest
tuq tzan tel niky'j ti'j oqtxi' titza' oqet
tb'isu' te Qtata Dios tzan tkolon qi'j,
per yatzun ajna'l oje tzaj tyek'u' qetz,
b'ix ikxjani te tume'l: Tetz xhchi'jel,
xhchi'jel xjalkix tuq b'ix tzan te Txew
Dios owok e'e' k'onti'l xhchoj. Owok
e'e' tzan kye ángel b'ix oxik pakb'a'
kxol xjal ja'chq.‡ E'okslan ti'j tzani
twitz tx'o'tx' b'ix ok'amet tuj ka'j aj ja'
at nim xhchqitz'unal.

4

Jun Tpakb'alil Kyi'j Kye Aj Okajel Kykola' Tzan Kyokslan

1 Te Txew Dios ntq'uma' xtxolil, tuj
jun tyemp aj tzul mas yaj, aj ch'inky
tuq tul te Qajawil, txq'an qerman
okajel kykola' tzan tok wit'let kyk'u'j
ti'j Qtat. B'ix cha owokel ksi' kywi'
kyi'j malspirit aj cha nkye'eq'in xjal,
b'ix kyi'j xnaq'tzb'ilj aj cha malspirit
swal tetz;
2 owokel ksi' kywi' kyi'j xjal aj
xmeletz'-e' b'ix sq'o'l, xjal aj ya k'onti'l
nkyna'o' tuj kyanim alkyetz te galan
b'ix alkyetz te nya'tx galan.
3 Kyetz nlay ktzoqpij tzan kyok ju-
nan kye xjal, b'ix nlay ktzoqpij tzan
kywa'an kye xjal ti'chq aj okaj si'
tzan Qtata Dios. Komo okaj tsi' tzan
jk'amon nini tuky'i jun pixon te tetz,
qetz aj nqo'okslan b'ix aj qotzqi' te
tume'l b'an'ax.
4 Komo kyaqil aj oje qet tk'ulu'
Qtata Dios jun galan* b'ix k'onti'l tzan
tqet yajlet qa oxe'l qsi' pixon te Qtata
Dios ti'j,
5 tzan tpaj oje kaj pawa' a'ox te
Qtata Dios tzan te tyol aj oxik tq'uma'
b'ix tzan tpaj nqoxnaq'tzan ti'j.
6 Qa yatz oxe'l axnaq'tza' kyaqil
ntzani kxol kye qerman, oxhch'okel
jun xnaq'tzon aj nxnaq'tzan b'an
galan ti'j te Kristo Jesus, b'ix ochteyon
jwert tuky'i'l tzan tpaj nxhcha'on tyol
te aj ja' wit'lik jk'u'j b'ix tzan tpaj te
tumelil ti'j te xnaq'tzb'ilj galan aj nxik
awin.
7 K'on tz'ok asi' awi' ti'j te
xnaq'tzb'ilj aj cha tuj kywi'x kye xjal,
aj cha naqe kyyol b'i'xh b'ix nya'tx
galan n'el tuj twitz Qtata Dios. Yatz
k'on xhch'ok ikxji sinoke pab'et tuj
jun tume'l aj ntxjanin Qtata Dios.
8 Jun tume'l aj njk'ulu' tzan tok jun
galan te qchi'jel, nini at token ti'j
te qchi'jel tzani twitz tx'o'tx'; per te
tume'l oj qxjanin te Qtata Dios n'oken
te jun galan ti'j kyaqil tzani twitz
tx'o'tx' b'ix ax te jun-ele'x tuj ka'j.
9 Aj yol nini b'an'ax, b'ix a tgan tzan
kyokslan kyaqil xjal ti'j.
10 Astilji nqo'aq'unan nim, nqo'ok-
il ti'j tzan tpaj oje kaj lo'et jk'u'j
ti'j Qtata Dios aj at jun tanq'in b'ix
b'a'n tzan tkolon kyi'j kyaqil xjal aj
nkye'okslan ti'j.

11 Te aj ntzani intxik ak'ulu' man-
dad kxol b'ix intxik axnaq'tza'.
12 K'on tz'ok en jun tidi' awi'j aj
b'a'n tzan aqet yoli' tzan tpaj man
k'wa'l a'ich. Mejor, intqet ayek'u' kye
qerman titza' tzan qyolin galan b'ix
titza' tzan qb'et tuj tume'l, titza' tzan
kyqet qgani' txq'anky, b'ix titza' tzan
tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j Qajawil tuky'i
jun qanim b'an saq.
13 Mina' npon wetz, intok asi' ak'u'j
tzan tjaw awen te Tu'jal Dios kxol kye
qerman, b'ix intxik animsa' kyk'u'j
kye qerman b'ix inkxik axnaq'tza'.
14 K'on kaj asi' te awajb'en aj otzaj
tsi' te Qtata Dios yatz aj kyyolin kye
b'uch'uj tijxjal te tpakb'alil aj oxik
tswa' Qtat tuj kyanim aj tqet ksi'
kyq'ab' awajsik.
15 Intok asi' ak'u'j tzan tqet ak'ulu'
kyaqil ntza'n tzan tok en awi'j yatz
tzan kyaqil xjal, yatz kyeb'ayle' nx-
hch'ok mas jwert tuj awanim tzan
ab'et tuj jun tume'l galan.
16 Intok asi' anab'l awi'jx titza'
nchb'et b'ix titza' nxik axnaq'tza'
te tume'l. K'on kaj akola' tzan txik
awin te tume'l. Qa oqtel ak'ulu'
ikxji, akolo'tz awib'x b'ix ax kye aj
nkyecha'on awi'j.

‡ **3:16** Ax: kxol kye aj nya'tx tijajil Israel. * **4:4** Gén 1:31

5

Te Tume'l Titza' Tzan Qyolin Kxol Kye Qerman

1 K'on chjaw kaw oj txik akawi' jun
tij, sinoke intxik akawi' kyeb'a' tuky'i
tume'l, iktze'xtzun tetz atat. B'ix
yatzun kye aj man tal-e' iktze'xtzun
kyetz awitz'in-e',
2 b'ix kye b'i'xh iktze'xtzun kyetz
anan, b'ix kye xuj aj man tal-e' ik-
tze'xtzun awitz'in-e', tuky'i jun tume'l
b'an galan.

Te Tume'l Titza' Tzan Kyqet Qen Kye Byud

3 Ntons, inkyok awone' kye xuj aj
byud-e' aj k'onti'l ab'l kyi'j.
4 Qa jun byud ate' tal qatzun
tb'etx'elji, kye tal qatzun tb'etx'elji
kyetz at nim kyoklen tzan kyk'ulun
galan te tetz tzan tpaj tetz jun aj tuj
kyjayx. Ikxji tzan tok kswa' te kytat
iktza'x oxik si' kyetz aj man tuq nekit-
e'. Te ntzani n'el galan tuj twitz Qtata
Dios.
5 Jun byud b'an b'an'ax, aj oje kaj
b'an ch'i xhchukel, tetz lo'ik tk'u'j ti'j
Qtata Dios b'ix k'onti'l nkaj tsi' tzan
txnaq'tzan, b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il
nqet twitz twitz Qtata Dios.
6 Per jun byud aj cha nk'ulun kyaqil
iktza' kye aj k'onti'l nkye'okslan, tetz
kamnaq anke itz'oj xhchi'jel.
7 Intxik aq'uma' kyetz kyaqil ntzani
tzan k'on kyqet yoli' tzan kye xjal.
8 Ab'l aj k'onti'l nxik tsi' aj presis te
jun tfamily, b'ix pyor qa te jun aj tuj
tjayx, tetzni'n ikja'n tkaj tkola' aj ja'
wit'lik jk'u'j, b'ix tetz mas pyor twitz
jun aj k'onti'l n'okslan te Qtata Dios.
9 Jun byud aj b'an b'an'ax aj
otz'ib'letel kxol kye txq'anky byud,
a'ox aj oje jakon oxqal (60) aq'b'i tetz
b'ix qa cha jun tichmil owoknoj;
10 b'ix a tgan a'ox jun aj otzqi'mj
tzan tpaj tk'ulb'en ti'chq galan, b'ix
ejaw tky'ib'sa' tal galan,* b'ix galan
nab'lin kyuky'i kye xjal aj nkyepon
tjay, b'ix nkyexik tna'o' kye txq'anky
qerman tb'ay twitz tetz,† b'ix n'onen
tuq kyuky'i kye aj n'ok kyen twitz
xhcho'nal, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal
ntk'ulu' tuq tidi'chq galan kye xjal.
11 Per k'on kyetz'ib'let kye byud
aj man tal-e'x, tzan tpaj kyetz oj tel
kyq'ajab' tzan kyok junan, yaji ya
k'onky kygan te Krist sinoke kygan
tzan kyok junan junky'el.
12 Ikxji cha nkyejoyon tzan kxik si'
tuj il tzan tpaj nkaj kykola' tzan tok
wit'let kyk'u'j aj ja' ojetq tuq tz'ok
kywit'b'a' tb'ay.
13 B'ix nkyenaq'et tzan kxb'ak'an
tjay jun tjay jun, b'ix n'ok kky'aj
b'ix nya'tx a'ox ikxji sinoke nkye'ok
lo'ol yol, n'ox ksamo' kyib' ja' k'onti'l
kyoklen, b'ix tidi'chq nya'tx galan
nkyyoli'.
14 Astilji wetz ngan tzan kyok junan
kye byud aj man tal-e'x b'ix inkyalan
b'ix inkyaq'unan galan tuj kyjay, ikxji
nlay kyeqet yoli' tzan kye aj n'ok
ajq'ojan kyetz.‡
15 Ate' junjun te kyetz oje tz'el ky-
pawa' kyib' kxol kye qerman tzan
kyok lapet ti'j Satanas.
16 Qa jun qerman xuj at jun byud
kxol tfamily, intqet tk'ulu' kwent.
Ikxji nya'tx kye qerman okyeqtel
k'ulun kwent tetz, b'ix kye qerman
b'a'n tzan kyonen kyi'j kye txq'anky
aj b'an b'an'ax byud aj k'onti'l ab'l
kyi'j.

Te Tume'l Tzan Kyk'ulun Kwent Kye Qerman Jun Tijxjal Aj At Tajwalil

17 Kye tijxjal aj at kyajwalil aj
nkye'aq'unan galan kxol kye qer-
man, kyetz a tgan tzan kyqet jiq'b'a'
nim,§ b'ix tzan txik si' aj presis te
kyetz, b'ix pyor kye aj nkyepakb'an
b'ix kye aj nkyexnaq'tzan exol.
18 Komo tuj Tu'jal Dios nyolin ikx-
jani: “K'on tz'el awin twe' te wakxh

* **5:10** Ax: qa exik tkawi'-tal galan aj man tuq nekit-e'. † **5:10** Ax: qa owel xtx'ajo' kyok kye aj pawame' tzan Qtata Dios; qxol k'onti'l qotzqi' tzan qtx'ajon kyoq kye aj nkyepon qjay iktza' kyetz nkyk'ulu' tuq, per jun xjal nk'ulun tuq nini cha tboluntadx ntons jun b'an galan xjal tuq. ‡ **5:14** Ax: nlay kyeqet yoli' tzan kye qajq'oj. § **5:17** Tuj kastiy: doble honor.

aj n'aq'unan.”* B'ix ax nyolin ikx-
janiky: “Jun xjal aj n'aq'unan a tgan
tzan tk'amon twi' tk'u'j.”*
19 Qa kye xjal nkyeyolin jun tidi'
nya'tx galan ti'j jun tijxjal aj at jun
tajwalil, k'on xik awoksla' qa k'onti'l
kab'e' qa ox aj oje tz'ok kyen qa
b'an'ax aj nkyyoli'.*
20 Kye aj k'onti'l nkaj kykola' tzan
kyjoyon choj, intxik aq'uma' kyetz
kywitz kyaqil kye txq'anky qerman,
nya'tx galan aj nkyk'ulu'. Oqtel
ak'ulu' ikxji tzan kxob' ch'in kye
txq'anky [tzan k'on kyk'ulun kyetz
ikxji].
21 Wetz twitz te Qtata Dios b'ix
twitz te Qajaw Kristo Jesus kyuky'i
kyaqil kye ángel aj joyome' titza', wetz
oxe'l nq'uma' yatz tzan tqet ak'ulu' aj
nxik nq'uma' yatzni, b'ix k'onti'l tzan
ak'ulun jun tidi' qa mina' tok acha'o'
byenech ti'j, k'onti'l tzan akaj alkawet
ti'j nijunwt ab'lchaq kyetz.
22 K'on qet asi' aq'ab' tajsik jun ab'l
[tzan tk'amon jun tajwalil] qa mina'
tqet ab'isu' byenech; ikxji tzan k'on
txik asamo' awib' tuj xhchoj junky.
K'on xik asamo' awib' tuj jun nya'tx
galan.
23 Ntons, yatzun yatz, komo
kob'chaq nchyab'tik n'ok tyab'il
ak'u'j, k'on xik awuk'a' a'ox a', sinoke
intxik awuk'a' ch'in ta'al ub tx'amsa'
[tzan ab'antik].†

K'onti'l Tidi' B'a'n Tzan Tkaj Ewj

24 Te kchoj junjun xjal n'el qniky'
ti'j b'an byenech anke mina' tuq kxik
si' tuj il b'ix yatzun te kchoj kye jun-
junky n'el qniky' ti'j yajxi'.
25 B'ix ax ikxji ti'j kyaqil te aj galan
njk'ulu', ax n'ok e'elet, b'ix te jk'ulb'en
aj k'onti'l nb'antik tzan tok en luwew,
nlay b'antik tzan tkaj ewj b'eyx te jun-
ele'x.

6

Titza' A Tgan Tzan Kyb'et Tuj Tume'l Kye Aj At Kyajaw

1 Ntons kyi'j kyaqil kye aj
nkye'aq'unan te jun kyajaw, intqet
kyoksla' kyajaw b'ix inkyqet kylima'
galan tzan k'on tqet yoli' te Qtata Dios
ni te aj nxik qxnaq'tza'.
2 B'ix kye aj at kyajaw aj
nkye'okslan [ti'j Krist], k'onti'l tzan
tkaj ksi' tzan tqet kyoksla' kyajaw
tzan tpaj kyerman kyib', sinoke a
tgan tzan kyaq'unan mas galan tzan
tpaj ax kyetz nkye'okslan ti'j Krist b'ix
ax qerman-e' aj ganime' nim qitza'.
Intxik axnaq'tza' kyaqil ja ntzani b'ix
inkxik akawi' kyeb'a'.

Alkyetz Te Jq'inomal B'an B'an'ax

3 Qa at jun nxik txnaq'tza' junky
tidi' chuktky aj nya'tx parej tuky'i te
aj oxik txnaq'tza' te Qajaw Jesukrist,
qa k'onti'l nxik txnaq'tza' iktza' te
Qtata Dios tgan tzan qanq'in,
4 te nini jun xjal aj cha nqet tjiq'b'a'
tib'x ti'j aj ntb'isu' b'ix k'onti'l teb'en
ch'inwt. Cha nxik tq'uma' tidi'chq
tzan kyna'non kyanim kye txq'anky
b'ix cha twululunqet ti'j tidi'chq, b'ix
tzan tpaj nini nkye'ek'awin, b'ix n'ok
q'oj kxol, b'ix nkyeyolin yol nya'tx
galan tuj twitz Qtata Dios, b'ix cha kx-
imanqet qa kye txq'anky xjal nya'tx
galan nkyek'ulun,*
5 n'ok kyajq'oja' kyib' tzan tpaj te
kywi' b'an ti'chq nya'tx galan ntb'isu',
k'onti'l kyeb'en alkyetz te b'an'ax, b'ix
kyetz tuj kynab'l, qa nkye'okslan ti'j
Dios, cha tzan tok nim kytumin.
6 B'an'ax oj qokslan, nim tidi'chq
njk'amo', per a'ox qa kontent ato' ti'j
kyaqil aj at qetz.*
7 Komo aj qitz'jik twitz ja tx'o'tx'ni,
k'onti'l tidi' owul qin, b'ix ax k'onti'l
tidi' oxe'l qinky oj jkamik.*
8 Qa at qwe' b'ix qa at jq'anaq ntons
qob'ajten waq kontent tzan aj nini.

* **5:18** Ax: k'on tz'ok asi' tbosal te wakxh aj man n'oken tzan tb'ujun triw; Deu 25:4. * **5:18** Mat 10:10; Luks 10:7 * **5:19** Deu 17:6; 19:15 † **5:23** Tzani nyolin ti'j jun kyuk'a' tb'i “vino” aj ta'l lob'j ub tx'amsa'. N'oken tuq te q'anb'il tx'alenk'u'j b'ix cha ch'in alkol tuj, nya'tx jwert iktza' te xhb'a'j; 1Tim 3:3. * **6:4** Ax: k'onti'l n'ok wit'let kyk'u'j ti'j junky. * **6:6** 1Kor 7:31 * **6:7** Job 1:21; Sal 49:17; Ecl 5:15

9 Yatzun kye aj n'el kyq'ajab' tzan
kyok q'inon, kyetz nkyeqet tz'aqik
kyib'x b'ix nkyekaj tzyu' b'ix tidi'chq
n'el kygani' aj nya'tx tume'l, aj cha
nk'ulun jun nya'tx galan kyi'j, b'ix
nxik in kyetz tuj il tzan kyponaj.
10 Komo te tlok'il kyaqil te nya'tx
galan tzi ntzaj oj tel qgani' te tmin.
Ate' junjun tzan tpaj mer kygan tuq
te tmin, okaj kykola' aj ja' tuq wit'lik
kyk'u'j b'ix a'e'xk kyetz oje kyk'uluj
tzan tok kyen twitz xhcho'nal.*

Titza' Tzan Qb'et Tuj Tume'l

11 Per yatz, aj q'apo' awib' tuj tq'ab'
Qtata Dios, intel apawa' awib' ti'j
kyaqil aj nini. Pab'et tuj tume'l, k'on
kaj akola' tzan axjanin Qtata Dios,
intok wit'let ak'u'j ti'j b'ajq'ij, k'on kaj
asi' tzan kyqet agani' kye qerman,
k'on b'aj apasens, b'ix payolin kyeb'a'
kyuky'i txq'anky.
12 Intok asi' ak'u'j ti'j te aj ja' wit'lik
jk'u'j† anke b'an kwest. Komo at jun
awanq'in te jun-ele'x, k'on kaj asi'
tzan aten jwert, komo tzan tpajji te
Qtata Dios oxhtzaj tuk'le', b'ix yatz
kywitz ky'ila'j qerman oxik aq'uma'
aj ja' wit'lik ak'u'j.
13 Ajna'l nxik nq'uma' te yatz tuky'i
tb'i Qtata Dios aj nxik sin tanq'in
kyaqil tidi'chq, b'ix nxik nq'uma'
tuky'i tb'i Qajaw Kristo Jesus aj oxik
tq'uma' tume'l twitz te Pónsio Piláto,*
14 nxik nq'uma' te yatz tzan tqet
awoksla' te aj nxik nq'uma'ni, b'ix
k'uluj nini tuj tume'l b'ix k'on ak'ulun
jun tidi' nya'tx galan aj okyeyoliyon
kye xjal qa nya'tx galan. Intqet
ak'ulu' ikxji b'eyx ajna'l max oj tul
junky'el te Qajaw Jesukrist.
15 Tetz otzajel tyek'u' tib' tujb'a'n
pon te tyemp. A tetz te aj b'an
ky'iwla', a'ox tetz at tajwalil tajsik
kyaqil, a'ox tetz te twitzale' k'ulul
mandad kyi'j kyaqil k'ulul mandad,
b'ix a'ox tetz tajawil kyi'j kyaqil kye aj
at kyajawil.
16 A'ox tetz te aj k'onti'l nkamik, a
tetz nnajan tuj jun chqitz'unal aj ni-
junwt b'a'n tzan tox tzi, b'ix nijunwt
xjal b'a'n tzan txik en tetz. Intqet
jiq'b'a'xwit tetz te jun-ele'x b'ix in-
stenxwit te tajwalil ti'j kyaqil. In-
tokxwit ikxji.

Titza' A Tgan Tzan Kyb'et Tuj Tume'l Kye Aj At Kyq'inomal

17 Ntons, kye aj at kyq'inomal twitz
ja tx'o'tx'ni, intxik aq'uma' kyetz tzan
k'on tqet kyjiq'b'a' kyib' b'ix k'on kaj
lo'et kyk'u'j ti'j kyq'inomal, tzan tpaj
te jq'inomal nya'tx te jun-ele'x. Mejor
tzan tkaj lo'et kyk'u'j ti'j Qtata Dios
tzan tpaj a tetz te aj ntzaj sin qetz
tidi'chq tzan qchalaj b'ix nya'tx cha
ch'imu's-wit ntzaj tsi'.
18 Intxik aq'uma' kyetz tzan
kyk'ulun nim tidi'chq b'an galan, b'ix
tzan kyonen tuky'i jun tk'u'jlal tzan
token aj tidi' kyetz te jun galan kye
txq'anky qerman.
19 Ikxji te kyk'ulb'en galan tzani
twitz tx'o'tx' owokel te jun galan
yajxi', owokel te jun galan ti'j te
kyanq'in b'an b'an'ax b'ix te jun-ele'x.

Jun Kawb'il

20 Yatz Timotey, k'on tz'ajnaj ti'j
awanim tzan ak'ulun kyaqil aj ma'tx
xik nq'uma' yatzni. K'on tz'ok asi'
axkyin ti'j kyaqil aj nkyq'uma' kye
xjal aj k'onti'l token b'ix k'onti'l nqet
tuj twitz te Qtata Dios, kyaqil aj
nkyb'isu' kyetz iktza' b'an'ax per
nya'tx.
21 Komo iktza'x junjun nxik kx-
naq'tza' iktza' cha tuj kywi'x kyetz,
oje kaj kykola' aj ja' tuq wit'lik kyk'u'j.
Bwen ntons, Qtata Dios tzaj sinxwit
jun nim b'an galan awajsik yatz.

* **6:10** Ebr 13:5 † **6:12** Ax: iktza' jun soldad aj n'aq'unan galan. * **6:13** Wnch 18:37

Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Pa'k Te Timotey

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k aj tky'ixel Kristo
Jesus tzan tpaj inkaj si' tzan te Qtata
Dios [tzan npakb'an] ti'j te qanq'in
te jun-ele'x tuky'i Kristo Jesus iktza'x
okaj tsi' tyol ti'j.
2 Nqet ntz'ib'a' ja u'j te yatz nk'wa'al
Timotey* aj b'an ganimich witza'.
Tzaj si'xwit te yatz tzan te Qtata Dios
b'ix te Qajaw Kristo Jesus jun nim
b'an galan aj mas nim twitz te aj
nqajo', b'ix tz'okxwit lo'et tk'u'j awi'j
b'ix qetxwit xhchewsa' ak'u'j.

Te Pa'k B'an Nxnaq'tzan Ti'j Timotey

3 Wetz, oj nxnaq'tzan tuky'i Qtata
Dios b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il, nxhstzaj
nna'o' b'ix nxik nsi' nim pixon te Qtat
awi'j yatz. Wetz nqet nna'o' te Qtat
iktza'x kye wijajil oqtxi', b'ix k'onti'l
nyolin wanim jun tidi' wi'j.
4 Wetz ntzaj nna'o' awo'jb'en b'ix
ngan tzan awok wen tzan nchalaj
nim awi'j.
5 Ntzaj nna'o' titza' yatz wit'lik
ak'u'j ti'j Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal
b'an b'an'ax iktza'x te ab'i'ixh Loyd
b'ix te anan Ewnis [wit'lik tuq kyk'u'j
ti'j Qajawil], b'ix wetz web'en ax yatz
ikxji wit'lik ak'u'j ti'j Qajawil.*
6 Astilji wetz ngan tzan txik
nq'uma' yatz tzan k'on tkaj asi' te
awajb'en aj otzaj tsi' te Qtata Dios te
yatz, aj tqet nsi' nq'ab' awajsik.
7 Komo te Qtata Dios otzaj tsi' Txew
te qetz nya'tx tzan qxob' sinoke tzan
tnimsan jk'u'j, b'ix tzan kyqet qgani'
[txq'anky], b'ix tzan tok jun qnab'l
tzan jk'ulun mandad qib'x [iktza' tetz
tgan].
8 Astilji k'on chqet ky'ixwik tzan
txik apakb'a' ti'j Qajawil, b'ix k'on
chqet ky'ixwik wi'j tzan tpaj aky-
inqex pres. Komo te Qtata Dios
nnimsan ak'u'j, k'amoj tzan tok awen
ch'in twitz aj xhcho'nal aj n'ok qen
tzan tpaj nqopakb'an te tpakb'alil aj
nkolon te qetz.
9 Te Qtata Dios oqet tkolo' a'o' b'ix
ajna'l aji tetz twitzale' otzaj uk'len
te qetz tzan jkaj pawa' a'ox te tetz,
nya'tx tzan tpaj galan-wit a'o', sinoke
tzan tpaj ikxjikix tetz tgan b'ix tetz
otzaj tsi' jun nim b'an galan qajsik
tzan tpaj Kristo Jesus anke k'onti'l tuq
nqajo', b'ix [oqet tb'isu' ntzani] atx
aj mina' tuq tb'antik te twitz tx'o'tx'
kyaqil.
10 B'ix ajna'l oje qet tyek'u' titza'
nqoqet tgani' tzan tpaj otzaj tlajo'
te Kristo Jesus aj koloyon qi'j, b'ix
ikxji opon tnajsa' te kamikyj b'ix otzaj
tq'uma' te tpakb'alil galan aj nyolin
titza' tzan qanq'in te jun-ele'x.
11 Te Qtata Dios okaj sin te wetz
tzan txik npakb'a' ja tpakb'alilni,
b'ix inkaj tsi' iktza' jun tky'ixel te
Kristo Jesus b'ix tzan kxik nxnaq'tza'
txq'anky.*
12 Astilji nky'ik wi'j kyaqil ja xh-
cho'nalni, per k'onti'l nkyinky'ixwik
tzan tpaj wetz web'en ab'l qi'j oje
kyin'okslan, b'ix wetz web'en tetz at
tajwalil tzan tqet tkolo' te aj otzaj
tq'uma' wetz, kolomaj titza' ajna'l
max oj tul.
13 B'ix yatz, intxik awin te tumelil
iktza'x aj oxik nxnaq'tza' yatz,
pawanq'in wit'lik ak'u'j ti'j Kristo
Jesus, b'ix inkyqet agani' txq'anky
iktza'x tetz nqoqet tgani',
14 b'ix tzan te Txew Dios aj atqex tuj
qanim, intqet akolo' te ja xnaq'tzb'il
galanni.
15 Komo yatz aweb'en kyi'j kye aj
tzajnaqe' tuj Asy, kyetz oje kyinkaj
kykola', b'ix kxol kyetz ax te Pijel b'ix
te Ermójenes.
16 Yatzun ti'j te qerman Onesíforo,
tz'ok lo'etxwit tk'u'j te Qtata Dios kyi'j
kye aj tuj tjay, tzan tpaj tetz ky'ila'j-
el ojaw teq'i' nk'u'j b'ix k'onti'l oqet
ky'ixwik tzan tpaj akyinqex tuq pres.

* **1:2** Kya 16:1; 1Tim 1:2 * **1:5** Kya 16:1 * **1:11** 1Tim 2:7

17 B'ix aj tpon tetz amaq' Rom,
owokten joyol wetz ja' tuq akyinqet,
k'onti'l okaj tsi' tzan tjoyon wi'j max
aj nkanet titza'.
18 Tz'okxwit lo'et tk'u'j te Qajawil ti'j
tetz tuj aj q'ij aj tzul mas yajni. Yatz
aweb'en titza' tetz owonen galan qi'j
tuj Efeso.

2

Titza' Tzan Qipan Oj Tok Qen Twitz Jun Xhcho'nal

1 Yatz nk'ajol, paten jwert tzan tpaj
te aj nim b'an galan aj ntzaj tsi' Kristo
Jesus awajsik.
2 Te aj owok acha'o' aj nxik tuq
nq'uma' kywitz ky'ila'j xjal, ax yatz
intxik aq'uma' ikxji kyuky'i kye aj
k'onti'l nkaj kykola' [tzan kyokslan
te Qtata Dios] b'ix b'a'n tzan txik kx-
naq'tza' txq'anky.
3 Ax intxik awin ch'in yatz aj xh-
cho'nal aj n'ok qena, iktza'x jun sol-
dad galan [ntipa' tidi'chq xhcho'nal].
4 B'ix jun soldad [galan] k'onti'l n'ox
tsamo' tib' tuj tidi'chq kxol kye xjal
tzan tpaj tgan tzan tkaj galan tuj twitz
te twitzale' k'ulul mandad ti'j.
5 [B'ix ax ikxji] ti'j jun saqchb'ilon,
tzan tkamb'an te aj tgan, presis tzan
k'on tkaj tsi' tzan tsaqchb'ilan tuky'i
tume'l.
6 [B'ix ax ikxji] ti'j jun aj nqet
taq'una' xtx'o'otx', qa tgan tzan
tk'amon twitz te awalj, a tgan tb'ay
tzan taq'unan byenech ti'j.
7 Intqet ab'isu' ti'j aj nxik
nq'uma'ni, b'ix te Qajawil oxe'l tsi'
jun anab'l tzan tel aniky' ti'j kyaqil.
8 Instzaj ana'o' te Jesukrist aj tijajil
Dawid.* Tetz ojaw anq'in kxol kye
kamnaq, b'ix aj ntza'n te tpakb'alil
galan aj nxik npakb'a'.
9 Tzan tpaj te ja tpakb'alilni wetz
n'ok wen twitz xhcho'nal, b'ix
k'alomin tuky'i kaden [tuj pres] naqe
jun eleq' a'in, per te tyol Qtata Dios
nya'tx k'alo'.
10 Astilji wetz nwipa' tidi'chq ja xh-
cho'nalni tzan kypaj kyaqil kye aj
joyome' tzan Qtata Dios, tzan kyko-
letky tzan Kristo Jesus tzan tok kyen
xhchqitz'unal te jun-ele'x.
11 Ja yol ntzani b'an'ax: Qa qokamel
tuky'i'l, ax oqo'anq'iyon tuky'i'l.
12 Qa qipa'tz twitz xhcho'nal, ax
oqok'uluyon mandad oj tkaj kyaqil
tuj tq'ab'.* Qa qetz oxe'l jq'uma'
k'onti'l qotzqi' tetz, ax tetz oxe'l
tq'uma' k'onti'l totzqi' a'o'.*
13 Qa qetz okajel jkola' tetz, tetz
tzunx jun yolin tzan tpaj k'onti'l njaw
meltz'jik.

Titza' Tzan Tb'et Jun Aq'unon Aj N'el Galan Tuj Twitz Qtata Dios

14 Instzaj ana'o' kxol kye qerman
aj nxik nq'uma'ni b'ix inkxik akawi'
kyetz tuky'i tb'i Qtata Dios tzan tkaj
ksi' tzan kywulululun, tzan tpaj k'onti'l
n'oken b'ix cha n'ok te jun nya'tx
galan kye aj nkyecha'on kyi'j.
15 Intok asi' ak'u'j tzan awel galan
tuj twitz Qtata Dios iktza' jun aq'unon
aj k'onti'l tidi' qi'j b'a'n tzan tqet
ky'ixwik, b'ix nxik txnaq'tza' galan te
tpakb'alil b'an'ax.
16 K'on tz'ox asamo' awib' kxol kye
aj nkyewulululun ti'j tidi'chq aj k'onti'l
token, tzan tpaj kyeb'ayle' cha mas
nkyek'ulun te aj k'onti'l nqet tuj twitz
Qtata Dios.
17 Te aj nkyyoli' nxik le'lon tib' naqe
jun yab'il aj nxik tq'aysa' qchi'jel.†
Xjal iktza' kyetz a'e' te Iméneo b'ix
Pilet,
18 a'e' aj okaj kykola' te b'an'ax.
Komo nkyq'uma' oje qojaw anq'in
b'ix ikxji cha nkyek'ulun tzan tkaj
kykola' junjun titza' wit'lik kyk'u'j.
19 Per te Qtata Dios oje kaj tsi'
jun tume'l aj nlay ky'ixpjik aj ja'
tz'ib'ankaj ikxjani: "Te Qajawil
totzqi' kye aj etzame' titza'."* B'ix [ax
tuj junky part nyolin ikxjani]: "Etetz
ekyaqil aj nqet etoksla' te Qajawil,

* **2:8** Ax: Dawid aj twitzale' k'ulul mandad oqtxi'. * **2:12** 1Xhp 5:1 * **2:12** Mat 10:33; Luks 12:9
† **2:17** Ax: gangrena. * **2:19** Núm 16:5; Wnch 10:14; 1Kor 8:3 * **2:19** Isa 52:11; Ezq 20:30-44; 2Kor 6:16-18

intel epawa' etib' ti'j te aj nya'tx galan.”*
20 Tuj jun nim jay, nya'tx a'ox okensb'il xtx'otx'al oro b'ix xtx'otx'al plata ate', sinoke ax ate' xtx'otx'al tze' b'ix tx'o'tx', b'ix junjun nkye'oken te jun q'ijb'il b'ix kye txq'anky te qwab'l b'ajq'ij.
21 [Ax ikxji] qa qetz nlay xik qsamo' qib' tuj te nya'tx galan, b'a'n tzan qoken qetz te jun b'an galan te Qajawil tzan tpaj pawamo' a'ox te tetz iktza'x jun okensb'il b'a'n tzan token te jun b'an galan, b'ix ax ikxji qi'j qetz, b'a'n tzan qoken tzan jk'ulun tidi'chq galan aj tgan te Qajawil.
22 Intel apawa' awib' ti'j kyaqil aj nya'tx galan n'el kygani' kye ku'xon, pab'et tuj tume'l, intok wit'let ak'u'j ti'j Qajawil, inkyqet agani' txq'anky, b'ix intok awen titza' tzan aten galan kxol kye aj nqet kywitz twitz Qajawil tuky'i jun kyanim b'an saq.
23 Per k'on tz'ok asi' awi' ti'j tidi' b'an tont aj cha nkywululu' b'ix cha kyyol aj cha tuj kywi'x n'etz kyin. Yatz aweb'en, tzan tpaj nini njaw q'oj.
24 Jun xjal aj n'aq'unan te Qtata Dios, a tgan nya'tx aj cha twululunqet, sinoke a tgan galan nab'lin kyuky'i txq'anky xjal, b'ix b'a'n tzan txik txnaq'tza' txq'anky, b'ix at tpasens.
25 Ax a tgan tzan tyolin kyeb'a' kyuky'i kye aj k'on kygan okslan. Komo qanq te Qtata Dios otk'ulu'tz tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin tzan tel kyniky' alkyetz te b'an'ax,
26 b'ix ikxji tzan kykolpjik tuj tq'ab' te Tajaw Choj, komo ajna'l cha tzyume' titza' tzan kyk'ulun iktza' tetz tgan.

3

Titza' Okyeb'etel Kye Xjal Mas Yajxi' Ch'inky Tuq Tul Te Qajawil

1 Ntons, ax presis tzan tok acha'o' ntzani: Tuj jun tyemp aj tzul mas yaj, aj ch'inky tuq tul te Qajawil, owokel e'elet twitz nim xhcho'nal.
2 Kye xjal cha a'ox owokel ksi' kyk'u'j kyi'jx kyetz, cha kyb'isunqet ti'j kytumin, cha kyjiq'b'anqet kyib', cha kyk'ulunqet iktza' kyetz kygan, cha kyyolinqet nya'tx galan ti'j Qtata Dios, nlay qet kyoksla' kytat, nlay xik ksi' pixon te nijunwt, cha kyk'ulunqet nya'tx galan,
3 nlay qet kygani' nijunwt, nlay tz'ok lo'et kyk'u'j ti'j junky, cha ojawel kynik'o' yol kyi'j xjal, luwew okyejawel q'ojlik, okyek'uluyon kyuky'i txq'anky iktza' k'onti'l Dios tuj kywitz, owelal kyik'o' kyaqil aj galan,
4 okyejawel meltz'jik ti'j junky, tidi'chq okyek'uluyon b'ix k'onti'l kky'exaw, tuj kynab'l kyetz b'an galan-e', cha owelal kygani' te aj tgan te kchi'jel b'ix nlay tz'el kygani' Qtata Dios.
5 Kyetz okye'okel en iktza' xjal aj nkyexjanin Qtata Dios, per nya'tx b'an'ax kyitza' tzan tpaj k'onti'l okyk'amoj tajwalil Qtata Dios kyi'j. K'on tz'ox asamo' awib' kxol aj xjal ikxji.
6 Komo kxol kyetz ate' kye aj nkye'ewlaj tzan kyox tuj jun jay kyuky'i xuj aj nya'tx jwert-e', ikxji tzan kykaj tuj kyq'ab' kyetz, xuj aj cha kyjoyonqet choj b'ix tidi'chq aj n'el kygani'.
7 Ko'chq nkyexik xnaq'tza' per k'onti'l n'ox tuj kywi' te b'an'ax.
8 Iktza'x te Jans b'ix te Jambrs ejaw q'ojlik ti'j Moisés,* b'ix nkyeyolin tuq nya'tx galan ti'j te b'an'ax, ax kye aj xjal ajna'l cha pur tidi'chq nya'tx b'an'ax nkyb'isu', k'onti'l wit'lik kyk'u'j ti'j Qtata Dios b'an b'an'ax.
9 Per nlay kyk'uluj masky, [kyekyinal kyetz qa ikx oxe'l kymañji] tzan tpaj kyaqil kye xjal okye'okel e'en kyetz b'an mok'-e', iktza'x oky'ik kyi'j kye kab'e' aj ejaw q'ojlik ti'j Moisés.

K'onti'l Tzan Tkaj Jkola' Te Tume'l Anke Kye Xjal Ti'chq Okyk'ulu'tz

* **3:8** Kyekyi oqtxi' Jans b'ix Jambrs kyb'i kye kab'e' chman aj nkye'aq'unan tuq te twitzale' k'ulul mandad tuj amaq' Ejipt, b'ix a'e' kyetz kye aj eq'ojin ti'j Moisés; Exo 7:11.

10 Per yatz aweb'en b'ix eq'i' aw-
itza', te aj nxik nxnaq'tza' ti'j Qtata
Dios, b'ix ax te tume'l iktza' nky-
inb'et, b'ix iktza' aj ngan wetz, b'ix
iktza' wetz wit'lik nk'u'j, b'ix iktza'
wetz npasens, b'ix iktza' wetz nkye-
qet ngani' txq'anky, b'ix iktza' wetz
nkyin'ipan xhcho'nal.
11 Ax aweb'en titza' wetz injaw
lajo', b'ix titza' tuq te xhcho'nal aj
owok wen tuj Antyokiy* b'ix tuj
Ikony* b'ix Listr.* Tidi'chq nya'tx
galan aj oje ky'ik wi'j, per te Qajawil
intkoloj ti'j kyaqil.
12 Kyaqil kye aj kygan tzan
kyanq'in mojb'a' kyib' tuky'i Kristo
Jesus, okyejawel lajo', owokel kyen
twitz xhcho'nal.
13 Per kye xjal aj nkyek'ulun nya'tx
galan, b'ix kye aj nkyeqet kyeq'i'
txq'anky, cha masky oqtel kyb'antza'
kyib', okyeqtel kyeq'i' txq'anky b'ix
ax kyetz okyeqtel eq'i'.
14 Yatzun yatz k'on kaj akola'
tzan txik aweq'i' kyaqil aj otzaj
xnaq'tza' yatz b'ix oxik awoksla',
komo aweb'en ab'l otzaj xnaq'tzan te
yatz.
15 Komo atx aj man tuq nekitich
owok awotzqila' te Tu'jal Dios, te
Tu'jal aj b'a'n tzan txik tsi' jun anab'l
tzan tel aniky' titza' tzan jkolet tzan
tpaj wit'lik jk'u'j ti'j Kristo Jesus.
16 Kyaqil te Tu'jal Dios, Diosx otzaj
yolin tetz, b'ix at nim token tzan qtzaj
txnaq'tza', b'ix tzan stzaj tq'uma'
alkyetz te nya'tx galan aj njk'ulu',
b'ix tzan qtzaj tkawi' alkyetz te galan
tzan jk'ulun, b'ix tzan qtzaj txnaq'tza'
titza' tzan qb'et tuj tume'l.
17 Ikxji jun aj n'aq'unan te Qtata
Dios, xnaq'tzamaj b'ix oje tzaj si' jun
tnab'l tzan tk'ulun tidi'chq galan.

4

K'onti'l Tzan Tkaj Qsi' Tzan Qpakb'an Te Tpakb'alil Galan

1 Ntons, wetz twitz te Qtata Dios
b'ix Qajaw Kristo Jesus aj q'umal kyil
kye aj itz'oje' b'ix kye aj kamnaqe',
b'ix tzan tpaj tetz tzul b'ix okajel
kyaqil tuj tq'ab', oxe'l nq'uma' yatz
ikxjani:
2 Intxik apakb'a' ch'in te tpakb'alil
galan tuj kyaqil tyemp b'isu' qa
nya'txji; intxik akub'sa' kyk'u'j tzan
kyokslan, intxik aq'uma' alkyetz te
aj nya'tx galan aj nkyk'ulu', inkxik
akawi', b'ix panimsan kyk'u'j [titza'
tzan kyanq'in tuj tume'l], b'ix kyaqil
nini tuky'i apasens, b'ix paxnaq'tzan
kyetz.
3 Komo tzul jun q'ij kye xjal nlay
kyk'amoj te xnaq'tzb'ilj aj b'an tume'l
ti'j te Qtata Dios; sinoke tzan tpaj
ktz'akal kyetzx, okyeqtel kyjoyo'
ky'ila'j aj okyexnaq'tzayon kxol, per
a'ox aj kygan kyetz cha'on.
4 Kyetz nlay ktzoqpij tzan tok
kcha'o' te b'an'ax b'ix owokel ksi'
kywi' ti'j tidi'chq xnaq'tzb'ilj aj nya'tx
b'an'ax.
5 Per yatz, intok asi' anab'l
byenech, ipaj te kyaqil xhcho'nal,
intok asi' ak'u'j tzan apakb'an te
tpakb'alil titza' nqokolet, pak'ulun
galan kyaqil te awaq'un te Qtata Dios.
6 Per yatzun wetz, cha ch'inky
nkamik, ch'inky nxik q'apo' iktza' jun
oyej te Qtata Dios.
7 Ma'tx kyin'aq'unan* nim tuj
taq'un Qtata Dios, ma'tx kyinpon aj
ja' tuq ngan tzan npon,† b'ix k'onti'l
ma'tx kaj nkola' tzan tok wit'let nk'u'j
[ti'j Krist].
8 Ajna'l [ch'inky] tzan nk'amon te
tb'anil aj otzajel tsi' te Qajawil wetz
tzan tpaj nkyinb'et tuj tume'l, ntons
te Qajaw aj pujul il aj at tkawb'il tuj
tq'ab', tetz otzajel tsi' te aj tb'anil wetz
oj tul junky'el, b'ix nya'tx a'ox te wetz
sinoke ax kye kyaqil kye aj nkyecha-
laj tzan tul.

Junjun Tidi' Aj Presis Tuq Tzan Tk'ulun Te Timotey

9 Tzaj asak'so' tzan awul q'olb'el
wetz naj.

* **3:11** Kya 13:14-52 * **3:11** Kya 14:1-7 * **3:11** Kya 14:8-20 * **4:7** Ax: ma'tx kyinq'ojin tuj tume'l te b'an'ax. † **4:7** Ax: ma'tx mankun tzan woqelan tuj te “carrera”. * **4:10** Kol 4:14; Mnch 24

10 Komo te Démas* owel tgani' mas
tidi'chq aj at tzani twitz ja tx'o'tx'ni,
ajna'l ma'tx kyinkaj tka'yi', ma'tx xik
amaq' Tesalonk. Te Kresent ma'tx
xik tuj tkwentil Galasy, b'ix te Tit* tuj
Dalmasy.
11 A'ox te Luks* atqet wuky'i'l.
Intqet ajoyo' te Mak* b'ix instzaj
awin awuky'i'l, komo tetz owoneyon
wuky'i'l tzani tuj waq'un te Qtata
Dios.
12 Te Tíkiko* ma'tx xik nlajo' tuj
amaq' Efeso.
13 Oj atzaj, otzajel awin ch'in te
ntxo'w aj okaj nsi' tuj amaq' Troas*
tuj tjay Karp, b'ix ax kye u'j b'ix te aj
mas presis kye u'j pergamino.

14 Te Jant* aj n'aq'unan tuky'i
k'uxb'il, tetz tidi'chq nya'tx galan
ma'tx tk'uluj wi'j; Qtata Dios xik
sinxwit tetz iktza'x aj ma'tx tk'uluj.*
15 Ax yatz intok asi' anab'l ti'j tzan
tpaj tetz nim n'aq'unan tzan k'on txik
oksla' te aj nxik qpakb'a'.

16 Aj nxwa'q tb'ay-el [kywitz kye aj
at kyajwalil] tzan txik nq'uma' qa at
tuq wil, nijunwt e'onen wi'j, kyaqil
inkaj kykola'. K'onxwit kyexik si' tuj
il tzan tpaj nini.
17 Per te Qajawil oqet ten wuky'i'l
b'ix otzaj tsi' nbalor tzan txik
npakb'a' kyaqil te tpakb'alil aj nkolon
qetz, b'ix ikxji tzan tok kcha'o' kye aj
k'onti'l nkye'okslan. Ikxji te Qajawil
in'el tkolo' tuj tq'ab' te nya'tx galan.‡
18 Te Qajawil okyintkolo'tz ti'j
kyaqil aj nya'tx galan b'ix okyin-
tkolo'tz tzan nten tuky'i'l tuj ka'j.
Intqetxwit jiq'b'a' tetz te jun-ele'x.
Ky'ikxwit ikxji.

Jun Kawb'il

19 Intxik asi' jun limb'il te qerman
Akiy b'ix Xhil,* b'ix kye a'e' aj tuj tjay
te Onesíforo.*
20 Te Erast* okaj tuj amaq' Korint,
b'ix te Trófimo* yab' tuq, okaj nsi' tuj
amaq' Milet.
21 Tzaj asak'so' ch'in tzan awul
mina' tuq qok jab'alil. Jun limb'il te
yatz tzan Eubúlos b'ix tzan te Pudénte,
b'ix tzan te Lin b'ix ax tzan Claudia
b'ix tzan kyaqil kye a'e' qerman.
22 Qajaw Jesukrist qet tenxwit
awuky'i'l b'ix tzaj tsi'xwit te Qtata
Dios jun nim b'an galan awajsik.

* **4:10** 2Kor 8:23; Gal 2:3; Tit 1:4 * **4:11** Kol 4:14; Mnch 24 * **4:11** Kya 12:12,25; 13:13; 15:37-39; Kol 4:10; Mnch 24 * **4:12** Kya 20:4; Efe 6:21-22; Kol 4:7-8 * **4:13** Kya 20:6 * **4:14** 1Tim 1:20 * **4:14** Sal 62:12; Rom 2:6 ‡ **4:17** Ax: tuj tq'ab' te leon. * **4:19** Kya 18:2,18,26 * **4:19** 2Tim 1:16-17 * **4:20** Kya 19:22; Rom 16:23 * **4:20** Kya 20:4; 21:29

Te U'j Stz'ib'en Pa'k Te Tit

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Qtata Dios b'ix a'in jun tky'ixel Jesukrist. Inxik lajo' kxol kye aj joyome' tzan te Qtata Dios tzan tok kywit'b'a' kyk'u'j ti'j Jesukrist, b'ix tzan tel kyniky' byenech te tume'l b'an'ax iktza' te Qtata Dios tgan tzan qanq'in.

2 Te nini n'oken tzan tkaj lo'et jk'u'j ti'j jun qanq'in te jun-ele'x. Te Qtata Dios k'onti'l nnik'on, b'ix tetz, atx aj mina' tuq tqet tk'ulu' te twitz tx'o'tx', okaj tsi' tyol ti'j te ja qanq'inni,

3 b'ix yatzun aj tpon tyemp aj b'isu' tuq tetz titza', otk'uluj tzan tok cha'o' te tpakb'alil, txiklen npakb'a' aj nkaj tsi' wetz tzan nk'ulun iktza'x okaj tq'uma' te Qtata Dios aj koloyon qi'j.

4 Ntons, wetz nqet ntz'ib'a' ja u'jni te yatz Tit.* Yatz [naqe] jun b'an'ax nk'wa'al a'ich tzan tpaj wit'lik jk'u'j parej. Tzaj tsi'xwit te Qtata Dios b'ix te Kristo Jesus aj koloyon qi'j, jun nim b'an galan awajsik b'ix qetxwit chewsa' ak'u'j.

Te Tume'l Titza' Tzan Tb'et Jun Tijxjal Aj At Tajwalil Kxol Kye Qerman

5 Aj akaj nsi' tuj tkwentil Kret, ochkaj nsi' tzan tqet ak'ulu' te aj npaltin tuq tuj qaq'un txini, b'ix tzan kykaj asi' tuq tijxjal k'ulul kwent kye qerman ja'chq tuj kyaqil amaq' tzi, iktza'x txiklen nq'uma' yatz.

6 Ntons, te jun tijxjal aj at tajwalil kxol kye qerman a tgan tzan tb'et tuj tume'l, b'ix k'onti'l tidi' b'a'n tzan kyyolin ti'j. Ax cha jun txu'jel, b'ix kye tk'wa'al a tgan nkye'okslan ti'j Qajawil, b'ix okslone', b'ix nya'tx tzan nkyeb'et tuj tidi'chq nya'tx galan.

7 Jun tijxjal aj at tajwalil kxol kye qerman, tetz n'aq'unan tuj taq'un Qtata Dios. Astilji a tgan tzan tb'et b'an tume'l, b'ix nya'tx cha tb'isunqet ti'jx, b'ix ax nya'tx jun xtx'u'j twi', b'ix k'onti'l nxhb'a'jin, b'ix nya'tx jun joyol q'oj, b'ix nya'tx cha tb'isunqet tzan tk'ulun ganar tmin tuj jun tume'l nya'tx galan.

8 A tgan galan nab'lin tzan kxik tna'o' txq'anky aj nkyepon tjay, b'ix b'an tgan k'ulun kyaqil tuj tume'l, b'ix n'el tniky' alkyetz te galan, b'ix nk'ulun tume'l [kyuky'i txq'anky], b'ix jun xjal pawa' tib' a'ox te Qtata Dios, b'ix nk'ulun mandad tib'x iktza' te Qtata Dios tgan,

9 b'ix b'an tume'l nxnaq'tzan te tpakb'alil b'an'ax aj qetz nxik qxnaq'tza', b'ix ikxji tzan txik tnimsa' kyk'u'j txq'anky tuky'i te xnaq'tzb'ilj aj b'an b'an'ax, b'ix ax tzan txik tkawi' kye aj nkyeyolin nya'tx galan ti'j te tpakb'alil.*

10 Komo ate' ky'ila'j kye aj k'onti'l n'ox tuj kywi', nxik kyq'uma' tidi'chq aj k'onti'l tume'l b'ix cha nqet kyeq'i' xjal, pyor kye aj tzunx nxik kxnaq'tza' tzan tok kyechalul kye qerman.

11 Kye ja xjalni a tgan tzan tqet elamo' ktzi' tzan tpaj nxik kxnaq'tza' tidi'chq nya'tx galan tzanja'x tzan tok jun galan te kyetz, b'ix ikxji ky'ila'j jay xjal nkaj ksi' tzan kyokslan te Tpakb'alil.

12 Jun aj kxol kyetzx, aj n'ok kyq'uma' tuq kyetz iktza' jun aj yolil tyol Dios, otq'umaj ikxjani: «Kye a'e' ja aj Kretni b'an pur la'j-e', kyetz naqe txkup-e', cha kxujunqet, b'an ky'aj-e'.»

13 Te nini b'an'ax; astilji inkxik akawi' byenech kye qerman tzan kyten jwert aj ja' oje tz'ok kywit'b'a' kyk'u'j,

14 b'ix tzan k'on tok ksi' kywi' ti'j tidi'chq aj nkyq'uma' kye aj tijajil Israel aj cha tuj kywi'x n'etz kyin, b'ix tzan k'on txik kyoksla' kyyol kye aj n'el kyik'o' te b'an'ax.

15 Komo kye xjal aj saq kyanim tuj twitz Qtata Dios, kyetz k'onti'l nkyeb'isun nya'tx galan ti'j jun tidi' aj

* **1:4** 2Kor 8:23; Gal 2:3; 2Tim 4:10 * **1:9** 1Tim 3:2-7

galan. Per yatzun kye aj nya'tx saq kyanim tuj twitz Qtata Dios, a'e' aj k'onti'l nkye'okslan, kyetz tuj kynab'l ch'inwt jun tidi' galan; kyaqil te kynab'l nya'tx galan b'ix te aj nyolin kyanim ax pur nya'tx galan.

16 Kyetz nkyq'uma' kyotzqi' Qtata Dios, per nya'tx b'an'ax kyitza' tzan tpaj te aj nqet kyk'ulu' b'an pur nya'tx galan, b'an k'omb'a' kye'okslan, b'an k'onti'l nb'antik tzan kyk'ulun jun tidi' galan.

2

Te Tume'l Titza' Tzan Kyb'et Kye Tij

1 Yatzun yatz, inkxik axnaq'tza' tuky'i te tume'l iktza' nyolin te Tu'jal Dios.

2 [Inkxik axnaq'tza'] kye tij tzan kyk'ulun mandad kyib'x tuky'i jun tume'l galan, b'ix tzan kyb'et tuj jun tume'l aj b'isu' byenech kyitza', b'ix tzan tqet kyb'isu' kyeb'a' alkyetz te galan; a tgan tzan kyten jwert titza' wit'lik kyk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix tzan tqet kygani' txq'anky, b'ix tzan sten kypasens tzan kyipan tidi'chq.

Te Tume'l Titza' Tzan Kyb'et Kye B'i'xh

3 B'ix ax kye b'i'xh, a tgan [tzan kxik axnaq'tza'] tzan kyb'et tuj tume'l iktza' nqet tuj twitz Qtata Dios, b'ix nya'tx tzan tjaw kynik'o' yol kyi'j xjal, b'ix nya'tx aj tzyume' tzan te xhb'a'j. A tgan tzan txik kxnaq'tza' kye txq'anky alkyetz te tume'l galan,

4 b'ix tzan txik kxnaq'tza' kye aj man tal-e' titza' tzan tqet kygani' kyichmil b'ix kyal,

5 b'ix tzan kyb'et tuj tume'l, b'ix tzan k'on tox ksamo' kyib' tuj jun nya'tx galan, b'ix tzan kyaq'unan txe' kyjay, b'ix tzan kynab'lin galan kyuky'i txq'anky, b'ix tzan tqet kyoksla' kyichmil. Ikxji nlay qet yoli' te tyol Qtata Dios tzan kypaj.

Te Tume'l Titza' Tzan Kyb'et Kye Ku'xon

6 Ntons inkxik akawi' kye ku'xon tzan tel kyniky' alkyetz te galan b'ix tzan kyk'ulun ikxji.

7 Yatzun yatz, intqet ayek'u' kywitz titza' yatz nchk'ulun kyaqil galan. Ax tzan txik axnaq'tza' kyetz, intqet ayek'u' jun tume'l b'an'ax aj nxik awin tuky'i jun ak'u'j.

8 B'ix te ayol aj nxik ayoli' a'ox te b'an'ax tzan k'on tqet yoli' te aj nxik aq'uma'. Ikxji tzan tqet ky'ixwik te aj k'onti'l nqet tuj twitz te aj nxik ayoli', tzan tpaj k'onti'l tidi' jun nya'tx galan aj b'a'n tzan tyolin qi'j.

Te Tume'l Titza' Tzan Kyb'et Kye Aj Nkye'aq'unan Te Junky

9 Ntons, inkxik akawi' kye aj mosime' tzan junky tzan tqet kyoksla' te kyajaw tuj kyaqil, tzan kyok galan xjal b'ix nya'tx owajel ktzi'a' te kypatron.

10 Ax tzan k'on tqet kyelq'a', sinoke inkyok xjal aj b'a'n tzan tok wit'let tk'u'j te kypatron kyi'j. Ikxji okyk'ulu'tz tzan tok kyen txq'anky galan te tpakb'alil Qtata Dios aj koloyon qi'j.

11 Komo oje tz'ok qen titza' te Qtata Dios nkolon xjal ja'chq kyaqil twitz tx'o'tx', b'ix te nini jun nim b'an galan aj ntzaj tsi' qajsik anke k'onti'l nqajo'.

12 Nqotzaj txnaq'tza' tzan tkaj qsi' te aj nya'tx galan aj nqok'ulun tuq, aj k'onti'l tuq nqoxjanin te Qtata Dios b'ix aj n'el jq'ajab' tuq ti'j tidi'chq aj twitz tx'o'tx'. Ajna'l twitz ja tx'o'tx'ni a tgan tzan jk'ulun mandad qib'x tuj tume'l galan b'ix ax tzan jk'ulun tume'l kyuky'i txq'anky b'ix ax tzan tqet qxjani' Qtata Dios.

13 B'ix [man nqok'ulun kyaqil nini], nqo'iyon ti'j te aj ja' lo'ik jk'u'j aj ntzaj tsi' jun chalajb'il tuj qanim, nqo'iyon te Jesukrist tzan tul tuky'i nim tajwalil, tetz te Dios aj mas nim tajwalil b'ix aj koloyon qi'j.

14 Tetz oxik tq'apo' tib'x tzan tel xhchojo' te qchoj tzan jkolpjik tuj tq'ab' kyaqil aj nya'tx galan,* tzan tok saq

* **2:14** Sal 130:8; Mat 20:28; Mak 10:45; Gal 1:4; 1Tim 2:6 * **2:14** Exo 19:5; Deu 4:20; 7:6; 14:2; 26:18; 1Xhp 2:9

qanim tzan qok te tetz b'ix tzan tqet
jk'ulu' te aj galan tuky'i jun tk'u'jlal.*
15 Kyaqil ntzani a te aj presis tzan
txik apakb'a'. Intxik animsa' kyk'u'j
kye qerman b'ix inkxik akawi' tuky'i
jun awajwalil b'ix k'on atzoqpij tzan
awel ik'o' tzan nijunwt.

3

Te Tume'l Titza' Tzan Kyb'et Kkyaqil Kye Qerman

1 Intxik aq'uma' kye qerman tzan
tqet kyoksla' kye k'ulul mandad
tuj kyamaq' b'ix tzan kyok okslon
kyuky'i kye aj at kyajwalil, ax tzan
kyten list tzan kyk'ulun kyaqil aq'unj
aj n'el galan tuj twitz Qtata Dios.
2 Ax tzan k'on tok kyyaso' junky,
b'ix nya'tx cha kyjoyonqet q'oj.
Mejor, inkyjoyon tume'l titza' tzan
kyten galanx kxol txq'anky, b'ix tzan
kyyolin kyeb'a' kyuky'i kyaqil xjal.
3 Komo ax qetz tb'aya' k'onti'l tuq
nqet qb'isu' tuj tume'l, k'onti'l tuq
nqet qoksla' Qtata Dios, k'onti'l tuq
nqob'et tuj tb'ey Qtata Dios. Qetz
tb'aya' cha nqoxik eq'i' tuq tzan
tidi'chq aj n'el tgani' te qchi'jel b'ix
tidi'chq aj nya'tx galan aj nqochalaj
tuq ti'j. Cha qanq'inqet tuj pur nya'tx
galan, cha qek'awinqet, b'ix nkye'ok
tuq qajq'oja' txq'anky b'ix ax kyetz
nkyk'ulu' tuq ikxji quky'i'l.
4 Per aj stzaj tyek'u' te Qtata Dios
aj koloyon qi'j, titza' tetz b'an galan
nab'lin b'ix titza' nkyeqet tgani' kye
xjal,
5 tetz otkoloj a'o' nya'tx tzan tpaj-
wit tidi'chq galan aj jk'ulb'en sinoke
tzan tpaj owok lo'et tk'u'j qi'j,* b'ix
okaj tsjapunsa' te qanim tzan tok
ak'a'j tuj qanim, b'ix tzan te Txew
otzaj tsi' jun qanq'in ak'a'j;
6 komo tetz b'an galan tnab'lin,
ntzaj tsi' te Txew qajsik tzan tpaj te
Jesukrist aj koloyon qi'j.*
7 Ikxji, tzan tpaj galan nab'lin
quky'i'l anke k'onti'l nqajo', tetz owel
tin qchoj, b'ix ikxji o'ok tk'wa'al
tzan jk'amon jun qanq'in te jun-ele'x
iktza'x qetz lo'ik jk'u'j.
8 Aj yol nini b'an'ax, b'ix ajna'l ngan
tzan txik aq'uma' kye txq'anky tuky'i
jun tk'u'jlal tzan tok ksi' kyk'u'j tzan
tqet kyk'ulu' tidi'chq galan, kkyaqil
kye aj oje kye'okslan ti'j Qtata Dios.
Kyaqil ntzani b'an galan b'ix n'oken
kye kyaqil xjal.
9 Per k'on tz'ok asi' awi' ti'j te aj
nkywululu' kye xjal aj k'onti'l token,
b'ix k'on tz'ok asi' awi' ti'j aj nky-
wululu' cha ti'j kyijajil b'ix ti'j te
Kawb'il. Kyaqil aj nkywululu'ni, cha-
gan, k'onti'l token.
10 Qa at ab'l nk'ulun tzan tqet ky-
pawa' kyib' kye qerman kxolx, b'ix
qa k'onti'l n'ox tuj twi' tzan jun-el qa
ka'mjji oj txik ekawi', ntons intex etin
exol.
11 Komo qeb'en jun xjal ikxji cha
tk'ulunqet nya'tx galan b'ix cha tjoy-
onqet choj; b'ix ajixk nxik tsi' tib' tuj
il tzan tpaj aj ntk'ulu'.

Jun Kawb'il

12 Oj txik nlajo' awuky'i'l tzi te
Artems qatzun te Tíkiko,* patzaj tx-
oktxon tzan apon wuky'i'l Nicópolis,
komo wetz oje qet nb'isu' tzan tky'ik
jab'alil wetz txini.
13 Inkyok awone' aber janik'pon'ixi'
te Senas aj nxik tq'uma' xtxolil te
kawb'il, b'ix te Pol,* intxik esi' aj
presis tuj kyb'ey tzan k'on tpaltin jun
tidi' kyetz.
14 B'ix kye qerman tzi, a tgan tzan
kxnaq'tzan kyib' tzan kyonen kyuky'i
kye aj presis jun onb'il kyetz, tzan tok
en jun kyk'ulb'en galan.
15 Kyaqil kye aj akyeqet wuky'i'l
tzani nxik ksama' jun limb'il te yatz.
Intxik asi' jun limb'il kye aj b'an gan-
imo'na kyitza' aj parej wit'lik kyk'u'j
iktza'x qetz. Qtata Dios tzaj sinxwit
etajsik etetz ekyaqil jun nim b'an
galan.

* **3:5** Dan 9:18 * **3:6** Wnch 14:16 * **3:12** Kya 20:4; Efe 6:21-22; Kol 4:7-8; 2Tim 4:12 * **3:13** Kya 18:24-28; 1Kor 16:12

Te Stz'ib'en Pa'k Te Mo'nch

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k akyinqex pres tzan tpaj Kristo Jesus, b'ix atqet tzani wuky'i'l te qerman Timotey, [nqet qtz'ib'a'na] te yatz Mo'nch* aj ganimich nim qitza'na, yatz aj nxhch'onen quky'ila.

2 [Jun limb'il te yatz] b'ix ax te qerman xuj Apy b'ix ax te qerman Arkip, jun quky'ila aj nim n'aq'unan tuj taq'un Jesukrist,† b'ix ax [jun limb'il] kye a'e' qerman aj n'ok kchimo' kyib' tuj ajay.

3 Instzaj si'xwit jun nim b'an galan etajsik b'ix qet chewsa'xwit ek'u'j tzan Qtata Dios b'ix tzan te Qajaw Jesukrist.

Te Pa'k B'an Nchalaj Tuq Ti'j Te Mo'nch

4 Nxik nsi' pixon te Qtata Dios‡ awi'j oj nxnaq'tzan

5 tzan tpaj aj n'ok ncha'o' titza' yatz wit'lik ak'u'j ti'j te Qajaw Jesus b'ix titza' nqet agani' tetz kyuky'i kyaqil kye aj pawame' te tetz.

6 Nxik nqani' tuky'i Qtata Dios awi'j yatz aj wit'lik ak'u'j iktza' qetz, nxik nqani' tzan tokenxwit b'an galan te aj awit'lb'en ak'u'jni tzan tel aniky' byenech ti'j kyaqil te aj tb'anil aj oje tzaj tsi' te Krist qetz.

7 Wetz b'an nkyinchalaj tuj wanim b'ix njaw awin nk'u'j tzan tpaj n'ok ncha'o' nkyeqet agani' kyaqil kye aj pawame' te Qtata Dios b'ix tzan tpaj yatz erman njaw awin kyk'u'j kkyaqil kyetz.

Te Pa'k Nqet Twitz Twitz Mo'nch Tzan Tk'amon Te Onésimo

8 Astilji anke wetz tzan tpaj Krist at nim woklen tzan axik nk'ulu' mandad tzan tqet ak'ulu' te aj presis,

9 per tzan tpaj b'an ajb'ila' a'ich witza', astilji wetz nqet nwitz awitz, wetz a'in Pa'k ya b'an tijky a'in, b'ix pyor ajna'lky pres atin tzan tpaj te [npakb'en ti'j] Kristo Jesus,

10 nqet nwitz awitz ti'j jun xjal aj naqe nk'wa'al, aj Onésimo, aj nk'wa'lij tuj pres.

11 [Qanq] tuj jun tyemp k'onti'l tuq token te yatz, per ajna'l at nim token nya'tx a'ox te yatz sinoke ax te wetz.

12 Ajna'l owajel nlajo' awuky'i'lky tetz aj b'an nim nqet ngani'.

13 Wetz ngan-tal tzan tqet nk'amo' wuky'i'l tzan-tal tonen wuky'i'l te aky'ixel man akyinqex pres tzan tpaj te tpakb'alil galan ti'j Jesukrist.

14 Per k'on ngan tuq k'ulun ikxjani qa yatz nya'tx tuq tuky'i jun tk'u'jlal ma atzoqpij, tzan k'on tok te aj n'ak'ulu' iktza' cha alajwers, sinoke tuky'i aboluntadx yatz tuky'i jun tk'u'jlal.

15 Qanq tzan tpaj ntzani owex tuj ajay jun tyemp, per tzan tuq ak'amon tetz b'eyx te jun-ele'x,

16 nya'tx cha a'ox iktza' jun aj mosi' awitza' sinoke mas galan twitz nini, iktza' jun erman aj b'an gani' qitza', b'ix ajb'ila' nim witza' wetz b'ix pyorx-al yatz oqtel agani' tzan tpaj jun axjalil b'ix tzan tpaj nxnaq'tzan.

17 Qa yatz tuj anab'l a'in jun awuky'i'l, ntons pak'amon te tetz iktze'xtzun a'in.

18 Qatzun at jun tidi' aj otk'uluj nya'tx galan, qatzun at tidi' k'asb'ena' titza' awuky'i'l, intkaj asi' tuj nq'ab'.

19 Ajna'l wetz a'in Pa'k nqet ntz'ib'a' ntzani tuky'i nq'ab'x, wetz owokel nchojo', anke at tidi'chq galan aj oje qet nk'ulu' te yatz.

20 Astilji, erman, wetz ngan tzan ab'ek'an ch'in wi'j tzan tpaj te Qajaw. Intjaw awin ch'in nk'u'j tuky'i Krist.

21 Ma'tx qet ntz'ib'a' te yatz b'ix wit'lik nk'u'j awi'j okyinqtel awoksla'.

* **1:1** Filemón tb'i tuj kastiy. † **1:2** Ax: "Arkip jun quky'ila jun soldad te Jesukrist." ‡ **1:4** Nyolin tuj kastiy "mi Dios" per k'onti'l telponx cha a'ox te Dios aj ntzaj tna'o' tuq te Pa'k sinoke te Dios aj ntzaj tna'o' tuq tetz parej titza' ntzaj tna'o' tuq te Mo'nch.

Wetz web'en, yatz oqtel ak'ulu' mas twitz te aj nxik nq'uma' yatzni.
22 Intqet ak'ulu' jun nwatb'il tuj ajay tzan tpaj lo'ik nk'u'j okyinpoyon etuky'i'l tzan tpaj exnaq'tzb'en wi'j.

Jun Kawb'il

23 Ntons, jun limb'il te yatz tzan Pa'xh, jun wuky'i'l tuj ja presni tzan tpaj [tpakb'en ti'j] Kristo Jesus.
24 Ax jun limb'il tzan te Mak, Aristark, Démas, b'ix Luks, a'e' aj nkye'onen wuky'i'l.
25 Bwen, Qajaw Jesukrist tzaj sinxwit tuj etanim jun nim b'an galan.

Jun U'j Aj Oxik Sama' Kye Xjal Ebrey

Te Qajaw Jesukrist A Tetz Te Aj Mas Nim Tajwalil Twitz Kyaqil

1 Oqtxi' te Qtata Dios, ky'ila'j-el b'ix
tuj ky'ila'j tume'l otzaj tyoli' kyuky'i
kye qijajil oqtxi' tzan kye aj yolil tyol.
2 Yatzun ajna'l tuj ja tyemp ntzani
aj ch'inky tponb'aj te twitz tx'o'tx'ni,
tetz oje tzaj yolin quky'i'l tzan te
Tk'wa'al; ojetq tuq kaj tsi' te Tk'wa'al
te tajawil ti'j kyaqil, b'ix tzan te
Tk'wa'al ojetq tuq qet tk'ulu' kyaqil
twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil twitz ka'j.*
3 Ti'j te Tk'wa'al nxik qen te tajwalil
b'an nim te Qtata Dios, b'ix ti'j tetz
nxik qen titza' te Qtata Dios. B'ix tzan
tpaj tajwalil, tetz tuky'i tyol nk'ulun
tzan stenkix kyaqil aj at. B'ix ya ma
tz'elb'aj tin kyaqil qchoj, oqet wit'let
tuj tb'anq'ab' te Twitzale' tuj ka'j.
4 Komo oje xik si' mas nim tajwalil
kywitz kye ángel, tzan tpaj tetz tb'i
[Tk'wa'al te Twitzale' tuj ka'j], mas
b'an tb'anil kywitz kye ángel.*
5 Komo ni jun-el te Qtata Dios
oxik tq'uma' te jun ángel: «Yatz a'ich
nk'wa'al, wetz ma'tx xhtzaj nk'wa'li'
ajna'l.»* B'ix ax k'onti'l oxik tq'uma'
ti'j jun ángel ikxjani: «Wetz okyin'okel
te Stat, b'ix tetz owokel nk'wa'al.»*
6 B'ix junky'el nyolin ikxjani [te
Tu'jal Dios] ti'j te Tb'ay Tk'wa'al, ny-
olin ikxjani aj stzaj tlajo' tzani twitz
tx'o'tx': «Kyaqil kye ángel inkyqet
mejlet na'ol tetz.»
7 Kyi'j kye ángel te tyol Qtata Dios
nyolin ikxjani: «Tetz nk'ulun kye
ángel iktza' kyaq'iq', b'ix iktza' toq
q'aq' kye [ángel] aj nkye'aq'unan te
tetz.»†
8 Per yatzun ti'j te Tk'wa'al, ny-
olin ikxjani: «Yatz aj Dios a'ich, yatz
ochkajel b'eyx te jun-ele'x tuj awit'lel
aj ja' nchk'ulun mandad b'ix tuky'i
abar ochk'uluyon mandad tuj tume'l.
9 Yatz oje tz'el agani' te tume'l galan
b'ix oje tz'el awik'o' te aj nya'tx galan;
astilji te Qtata Dios aj ntzaj ana'o', tetz
oje chqet tjoyo' b'ix oje tzaj tsi' mas
nim achalajb'il kywitz kye txq'anky
awuky'i'l.»*
10 Ax nyolin ikxjani: «Yatz aj a'ich
Tajaw ti'j kyaqil, yatz aj oqet ak'ulu'
twit'lel te twitz tx'o'tx' atx aj b'an
tb'ay-el, b'ix a'ichx kixi' ochqet k'ulun
te twitz ka'j.
11 Kyaqil nini opoyonaj per yatz
atichqet kixi' te jun-ele'x, kyaqil
nini kyeb'ayle' omankuyon naqe jun
xq'apj,
12 b'ix iktza' jun xq'apj oqtel apaqo'
b'ix iktza' jun xq'apj oky'ixpjel; per
yatzun yatz axkix yatz a'ichji, kye
awaq'b'i nlay mankun.»*
13 Yatzun kyi'j kye ángel, te Qtata
Dios ni jun-el oxik tq'uma' te ni-
junwt kyetz [iktza' oxik tq'uma' te
Tk'wa'al ikxjani]: «Paqet wit'let tuj
nmanq'ab' max oj nk'ulun tzan kyok
kye awajq'oj te tojb'il awoq.»*
14 Komo kyaqil kye ángel, kyetz
k'onti'l eb'ajil-e', kyetz nkye'aq'unan
te Qtata Dios, b'ix nkyetzaj lajo' onel
te qetz aj oqokoletel.

2

A Te Qajaw Jesukrist Owok Ten Twitz Xhcho'nal Te Qky'ixel

1 Astilji presis tzan tok qsi' qwi' ti'j
kyaqil aj oje tzaj xnaq'tza' qetz tzan
k'on tkaj jkola' te aj oje xik qin.
2 Komo k'onti'l nky'ixpjik te
tpakb'alil* aj okyq'umaj kye ángel
oqtxi', b'ix kyaqil kye aj k'onti'l oqet

* **1:2** Wnch 1:1-3; Kol 1:15-17 * **1:4** Ax: otk'amoj tuky'i Stat jun tb'i mas tb'anil twitz kyb'i kye ángel. Owok q'uma' "Nk'wa'al" tzan tpaj a tetz te Tk'wa'al te Twitzale' tuj ka'j, osey Tk'wa'al Qtata Dios. * **1:5** 2Sa 7:14; 1Cró 17:13 * **1:5** Sal 2:7 † **1:7** Telponx kye ángel k'onti'l eb'ajil-e' b'ix b'a'n tzan kxik iktza' kyaq'iq' swal tmandad te Qtata Dios; ax b'a'n tzan tpon kynajsa' tidi'chq iktza' jun q'aq'; Sal 104:4 LXX. * **1:9** Sal 45:6-7 * **1:12** Sal 102:25-27 * **1:13** Sal 110:1 * **2:2** Ax: Kawb'il.

kyoksla' okyk'amoj jun xhcho'nal aj kyajoj,
3 ntons ¿o' petzun oqokoletel qetz qa nlay tz'ok qsi' qwi' ti'j te tpakb'alil aj kolb'il qetz aj b'an galan? Axkix te Qajawil otzaj tpakb'a' b'an tb'ay-el te ja tume'lni, b'ix yaji kye aj e'ok cha'on tetz otzaj kyq'uma' junky'el quky'i'l.
4 B'ix ax te Qtata Dios oqet tyek'u' te aj tpakb'alilni b'an'ax. Komo oqet tyek'u' tuky'i tidi'chq yek'b'il aj nqolab'an ti'j b'ix tuky'i tidi'chq tk'ulb'en aj nijunwt ab'l nb'antik titza', b'ix tidi'chq aj nb'antik a'ox tuky'i tajwalil, b'ix te Txew Dios ntzaj tsi' qajb'en te junjunchaq te qetz iktza'x tetz tgan.
5 Komo te Qtata Dios k'onti'l okaj tsi' tuj kyq'ab' kye ángel te aj oky'el mas yaj twitz tx'o'tx', aj nqoyolin ti'jni.
6 [Tuj Tu'jal Qtata Dios] at ja' nyolin ikxjani: «¿Tidi' alo'on kyetz kye ja xjalni tzan ktzaj ana'o'? ¿Tistil nkyetzaj ana'o' b'ix nchb'isun kyi'j?
7 B'ix yatz oqet ak'ulu' kyetz ch'inky tuq npon [kyajwalil] iktza' kye ángel, oxik asi' jun kyajwalil b'ix eqet ajiq'b'a'.
8 Kyaqil okaj asi' tuj kyq'ab'.»
Ntons, tzan tpaj te aj nyolin, ya ma kaj si' kyaqil tuj kyq'ab', k'onti'l jun tidi' aj k'onti'l-wit okaj si' tuj kyq'ab'. Per mina' tok qen qa kyaqil atkaj tuj kyq'ab'.*
9 Enkamby, n'ok qe'e' te Jesus aj owok te'e' twitz te kamikyj, b'ix jun tyemp nya'tx nim tuj, tetz k'onti'l tuq npon [tajwalil] iktza' kye ángel, per ajna'l oje kaj si' nim tajwalil b'ix nqet jiq'b'a', b'ix tzan tpaj te Qtata Dios b'an galan nab'lin mas nim twitz te aj nqajo', te Jesus owokten twitz te kamikyj te qky'ixel qkyaqil qetz.
10 Komo kyaqil tidi'chq aj at, oqet k'ulu' [tzan te Qtata Dios] b'ix ajixk oqet k'ulun tetz. Ntons tzan kxik tin ky'ila'j xjal tuky'i'l tuj ka'j, a tgan tuq tzan tk'ulun tzan tok ten [te Jesus] twitz xhcho'nal tzan tok en tetz k'onti'l xhchoj, tetz aj nkolon te qetz.
11 Komo tetz aj nk'ulun tzan kykaj pawa' a'ox te tetz, b'ix kye aj oje kaj pawa' a'ox te tetz, axkix kytat parej kkyaqil; astilji tetz k'onti'l nqet ky'ixwik tzan kyok tq'uma' terman.
12 Iktza'x nyolin ikxjani: «Oxe'l npakb'a' awi'j yatz kxol kye werman, b'ix okyinb'itzayon b'itz te yatz kxol kye aj nkye'okslan awi'j.»*
13 B'ix ax at ja' nyolinky ikxjani: «Ti'j tetz owokel nwit'b'a' nk'u'j.»* B'ix junky'el oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz akyinqet tzani kyuky'i tk'wa'al Ntat aj etzaj tsi' wetz.»*
14 Ntons komo iktza'x kye k'wa'alb'aj tuj jun jay kkyaqil kyetz parej kchiky'el kkyaqil b'ix ax te kchi'jel parej, ax ikxji te Jesus at tuq xhchiky'el b'ix at tuq jun xhchi'jel ikxji tuky'i tkamiky tetz b'a'n tuq tzan tqet titza' te aj at tuq tajwalil tzan tkansan, osey te Tajaw Choj.
15 B'ix ikxji nkyejatz tkolpi' kye aj b'ajq'ij nkye'anq'in tzyume' tuq [tzan te nya'tx galan] tzan tpaj nkyexob' tuq ti'j te kamikyj.
16 Komo tetz k'onti'l owul kolol kye ángel sinoke owul kolol kye aj [nkye'okslan iktza'] te Abran [n'okslan tuq].†
17 Astilji presis tuq tzan tok iktza'xkix kye a'e' terman, tzan tok tetz tuj twitz Qtata Dios te pal aj mas nim tajwalil kywitz kye txq'anky pal, b'ix n'ok lo'et tk'u'j qi'j b'ix k'onti'l nkaj tkola' topis twitz Qtata Dios, b'ix ikxji tzan tkamik tuq tetz te qky'ixel tzan xhchojet te qchoj qetz aj a'o' te tetz.
18 Komo ax tetz owok ten twitz preb aj n'ok ten tuq twitz xhcho'nal, astilji tetz b'a'n tzan tonen kyi'j kye aj n'ok kyen twitz preb.

3

K'on Kaj Qsi' Tzan Tqet Qoksla' Te Qtata Dios

1 Astilji waq erman, etetz aj pawamix te Qtata Dios, aj oje kxik uk'le' tzan Qtata Dios aj atjax tuj ka'j,

* **2:8** Sal 8:4-6 * **2:12** Sal 22:22 * **2:13** Isa 8:17 * **2:13** Isa 8:18 † **2:16** Ax: tijajil Abran; Rom 4:1-25.

intqet eb'isu' ch'in ti'j te Kristo Jesus,
a tetz te Tky'ixel Qtata Dios [tzani
twitz tx'o'tx'] b'ix a tetz te twitzale'
pal aj ja' qetz n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'j.
2 Tetz k'onti'l okaj tkola' te aj
otzaj sin [tajwalil], iktza'x te Moisés
[k'onti'l okaj tsi' tzan tk'ulun te topis
kxol a'e' aj] tuj tjay Qtata Dios.*
3 Per te Jesus nqet jiq'b'a' mas
twitz te Moisés, iktza'x jun k'ulul jay
nqet jiq'b'a' mas twitz te jay aj ma'tx
b'antik titza'.
4 Komo kyaqil jay nkyeqet k'ulu'
tzan xjal, per akix te Qtata Dios oqet
k'ulun kyaqil tidi'chq aj atqet.
5 Te Moisés kxol kyaqil kye aj
nkye'okslan te Qtata Dios, tetz iktza'
tuq jun mosj aj nim tajwalil b'ix aj
k'onti'l okaj tsi' tzan taq'unan te Qtata
Dios, b'ix te taq'un tzan tyolin tuq ti'j
te aj otzajel tq'uma' [te Qtata Dios]
mas yaj.
6 Per yatzun te Krist, tetz aji te
k'wa'alb'aj aj k'onti'l okaj tsi' tzan
taq'unan kxol kye aj tuj tjay Qtata
Dios, b'ix qetz a'o' aj tuj tjay qa b'eyx
te jun-ele'x okajel qwit'b'a' jk'u'j ti'j
b'ix qa k'onti'l nkaj jkola' aj ja' lo'ik
jk'u'j aj nqochalaj ti'j.
7 Astilji iktza'x nyolin te Txew Dios
[tuj Tu'jal Dios] ikxjani: «Etetz ajna'l
intok echa'o' te aj nxik nq'uma'ni,
8 b'ix k'on kx'ok b'an tz'ak iktza' kye
aj ejaw meltz'jik wi'j b'ix [okyk'uluj
nya'tx galan] tqetlen kyk'ulu' probar
[npasens] tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'.
9 Tzi kye etijajil etetz oqet kyk'ulu'
probar [npasens] b'ix ojetq tuq tz'ok
kyen tidi'chq nk'ulb'en kawnaq (40)
aq'b'i.
10 Astilji wetz injaw q'ojlik kyuky'i'l
b'ix oxik nq'uma' ikxjani: "K'onti'lkix
n'ox tuj kywi' b'ix k'on kygan tzan
kyokslan te aj nxik nq'uma' tzan
kyk'ulun."
11 Astilji wetz aj njaw q'ojlik
kyuky'i'l oxik nq'uma' nyol ikxjani:
"Kyetz nlay kyekamb'an tzan kyo-
jlan."»*
12 Ntons intok esi' waq enab'l er-
man, qanq kebal at jun nya'tx galan
tuj kyanim junjun exol etetz tzan tkaj
kykola' tzan kyokslan te Qtata Dios aj
at jun tanq'in.†
13 Etetz b'ajq'ij pe'enimsan waq
ek'u'j exolx tzi [tzan eb'et tuj tume'l],
komo tzunx atx q'ij atx tyemp, ikxji
etetz tzan k'on eqet moyi' tzan te choj,
b'ix tzan k'on tok te etanim b'an tz'ak.
14 Komo qetz qkyaqil junx ato'
tuky'i Jesus qa b'an'ax n'ok qsi' qnab'l
tzan qten jwert iktza'x wit'likok jk'u'j
tb'ay-el b'ix b'eyx te jun-ele'x max oj
tmankun kyaqil.
15 Iktza'x nyolin [tuj Tu'jal Dios]:
«Etetz ajna'l intok echa'o' te aj nxik
nq'uma', k'on kx'ok b'an tz'ak ik-
tza' kye aj ejaw meltz'jik wi'j b'ix
oqet kyk'ulu' probar [npasens] tuj te
ky'ixk'oj tx'o'tx'.»*
16 Ntons, komo ¿ab'le' kye aj ejaw
meltz'jik ti'j Qtata Dios b'ix ojetq tuq
tz'ok kcha'o' tyol? ¿Nya'tx petzun
kyaqil kye aj e'etz tin Moisés tuj te
xtx'o'otx' Ejipt?
17 B'ix ¿ab'l quky'i'l ojaw q'ojlik
te Qtata Dios kawnaq (40) aq'b'i?
¿Nya'tx petzun kyuky'i kye aj ejoyon
choj b'ix eb'ajkaj kamik tuj te
ky'ixk'oj tx'o'tx'?
18 B'ix ¿ab'l quky'i'l oxik tsi' tyol
Qtata Dios tzan k'on tuq kykamb'an
tzan kyojlan? ¿Nya'tx petzun kye aj
k'onti'l e'okslan tetz?
19 Ikxji n'el qniky', kyetz k'onti'l
eb'ajkamb'an tzan kyojlan tzan tpaj
k'onti'l e'okslan.

4

B'a'n Tzan Qojlan Tzan Tpaj Te Jesus

1 Ntons astilji, man tzunx atx tyemp
tzan jkamb'an tzan qojlan iktza'x
oxik tsi' Qtata Dios tyol ti'j, ntons in-
tok esi' enab'l waq tzan etox ekyaqil
tzan k'on tpaltin nijunwt tzan tojlan.

* **3:2** Núm 12:7 * **3:11** Ax: nlay kye'ox tuj te ojla'mj aj b'a'n tzan txik nsi'. Kyi'j kyetz oqtxi' telponx nlay b'antik tuq tzan kyox tuj te tx'o'tx' aj ja' b'a'n tuq tzan kyojlan; Núm 14:1-35; Sal 95:7-11. † **3:12** Ax: aj b'an'ax itz'oj. * **3:15** Núm 14:20-23,29-34; Sal 95:7-9

2 Komo iktza'x kyetz [oqtxi'],
ax qetz ajna'l oje tzaj pakb'a' jun
tpakb'alil galan quky'i'l. Per kyetz
chagan owok kcha'o' te tpakb'alil
tzan tpaj k'onti'l owok kywit'b'a'
kyk'u'j ti'j te aj nkyecha'on tuq.
3 Komo a'ox qetz aj nqo'okslan
b'a'n tzan qojlan, komo te Qtata Dios
oxik tsi' tyol ikxjani: «B'an'ax ik-
tza'x oxik nsi' nyol aj njaw q'ojlik
kyuky'i'l aj oxik nq'uma', "Kyetz nlay
kyekamb'an tzan kyojlan."»* Ikxji
oxik tsi' tyol anke [tetz n'ojlan tzan
tpaj] ojetq mankun kyaqil taq'un atx
aj tb'antik te twitz tx'o'tx'.
4 Komo tuj jun part [tuj te Tu'jal
Dios] nyolin ti'j te q'ij ojla'mj ikxjani:
"Owojlan te Qtata Dios tuj twuqi' q'ij
ti'j kyaqil taq'un."*
5 B'ix ax tuj junky part nyolin ikx-
jani: "Kyetz nlay kyekamb'an tzan
kyojlan."*
6 Komo ate'x junjunky aj mina' ky-
ojlan, b'ix ax kye aj owok kcha'o' te
tpakb'alil b'an tb'ay k'onti'l e'ojlan
tzan tpaj k'onti'l oqet kyoksla'.
7 Astilji junky'el te Qtata Dios oje
kaj tsi' junky q'ij aj ntq'uma' tetz:
«Ajna'l.» Komo aj oxik tq'uma' tuj
stzi' te Dawid atx b'an oqtxi' iktza'x aj
okaj q'uma' ikxjani: «Ajna'l etetz intok
echa'o' te aj ntq'uma' [te Qtata Dios],
k'on kx'ok tz'ak, intox tuj ewi'.»*
8 Komo qa tuj tkwent te Chowe
kyetz ob'antik-wit kyojlan, ntons te
Qtata Dios k'onti'l-tal otzaj tq'uma' ti'j
junky q'ij.*
9 Astilji [n'el qniky'] tzunx atx junky
tume'l tzan qojlan qetz aj tk'wa'al
Dios a'o'.
10 Komo ab'l aj oje tkamb'aj tzan
tojlan [iktza' te Qtata Dios oxik tsi'
tyol ti'j], ntons ax tetz oje tz'ojlan
ti'j kyaqil taq'un iktza'x te Qtata Dios
owojlan ti'j taq'un.*
11 Ntons intok qsi' jk'u'j najji tzan
jkamb'an tzan qojlan ikxji, tzan k'on
jqet tz'aqik qetz iktza'x kye aj k'onti'l
e'okslan [oqtxi'].
12 Komo te tyol Qtata Dios b'a'n
tzan tyolin tuj qanim b'ix b'a'n tzan
tk'ulun tidi'chq galan, mas nim to-
ken twitz jun machit kykab'il palaj
te'* tzan tpaj b'a'n tzan tok tmako'
kyaqil qanim b'ix kyaqil qchi'jel, b'ix
b'a'n tzan tyolin qi'j iktza'xkix jun aj
totzqi' kyaqil aj nqb'isu' tuj qwi' b'ix
ti'j kyaqil aj nqb'isu' tuj qanim.
13 K'onti'l jun tidi' aj oqet k'ulu'
tzan te Qtata Dios b'a'n-wit tzan tkaj
ewj twitz, sinoke kyaqil b'an eb'ajil
twitz tetz, b'ix twitz tetz oxe'l jq'uma'
kyaqil.

A Te Jesus Te Twitzale' Qpal

14 Ntons tzan tpaj a te Jesus te
Tk'wa'al Dios b'ix a tetz te twitzale'
qpal aj oje tz'ox tuj ka'j [tzan tyolin
qi'j qetz tuky'i Qtata Dios], astilji pre-
sis tzan k'on tkaj jkola' titza' wit'lik
jk'u'j ti'j.
15 Tetz nya'tx jun twitzale' pal aj
k'onti'l-wit totzqi' kyaqil aj nky'ik qi'j
qetz aj a'o' xjal aj at ja' nqopaltin,
sinoke tetz oje tz'ok ten twitz kyaqil
preb aj nky'ik qi'j, per k'onti'l ojoyon
choj.
16 Astilji waq erman, qo'ok laq'chet
najji tuky'i jun tk'u'jlal twitz te Qtata
Dios aj atqet tuj twit'lel b'ix ntzaj
tsi' qajsik qetz jun nim b'an galan aj
k'onti'l nqajo'; qob'aj-ok laq'chet ti'j
tzan tok lo'et tk'u'j qi'j b'ix tzan tonen
quky'i'l tuky'i jun tume'l b'an galan
nab'lin cha'oj tok qen at tidi'chq
npaltin qetz.

5

1 Komo kyaqil kye twitzale' pal kxol
kye xjal, kyetz nkye'el joyo' tzan kyy-
olin kyi'j kye xjal twitz Qtata Dios,
b'ix tzan txik kyq'apo' kyoyej kye
xjal te Qtat b'ix tzan txik kyq'apo'
te present tzan tqet najsa' kchoj kye
xjal.
2 Jun pal b'a'n tzan tok lo'et tk'u'j
kyi'j kye aj nya'tx tume'l nkyek'ulun
tzan tpaj k'onti'l kyeb'en, komo ax

* **4:3** Sal 95:11 * **4:4** Gén 2:2 * **4:5** Sal 95:11 * **4:7** Sal 95:7-8 * **4:8** Deu 31:7; Jos 22:4 * **4:10** Gén 2:2 * **4:12** Isa 49:2; Efe 6:17

tetz jun xjal aj b'a'n tzan tqet tz'aqik
tzan tpaj tidi'chq nya'tx galan.
3 B'ix tzan tpaj tetz jun xjal, ax pre-
sis tzan txik tsi' present ti'j xhchojx
tetz b'ix ax ti'j kchoj kye xjal.*
4 Nijunwt ab'l b'a'n tzan tjaw
tjalb'e'x tzan tok pal, sinoke a tgan
tzan stzaj si' tajwalil tzan Qtata Dios
iktza'x te Aron otzaj si' tajwalil.*
5 Ax te Jesus k'onti'l oqet tjiq'b'a'x
tib', k'onti'l ojaw tjalb'e'x tzan tok
tetz twitzale' pal [sinoke te Qtata Dios
otzaj sin tajwalil]. Komo aji tetz otzaj
q'uman ikxjani: «Yatz a'ich nk'wa'al,
ma'tx xhtzaj nk'wa'li' ajna'l.»*
6 Ax iktza'x nyolin tuj junky part
[tuj Tu'jal Dios] ikxjani: «Yatz a'ich
te Pal b'eyx te jun-ele'x, iktza'x te
Melkisedek.»*
7 Komo te Jesus aj tnajan tzani twitz
tx'o'tx', tetz oxnaq'tzan tuky'i jun twi'
nim b'ix tuky'i oq'el nqet tuq twitz
twitz Qtata Dios aj b'a'n tuq tzan
tkolon tetz ti'j te kamikyj,* b'ix tzan
tpaj tetz oqet toksla', astilji te Qtat
otzaj tsi' te aj oxik tqani' tetz.
8 Ikxji te Jesus, anke tetz aji tuq
te k'wa'alb'aj, tzan tpaj kyaqil te xh-
cho'nal aj oky'ik ti'j, tetz owel tniky'
tidi' telponx oj tqet qoksla' junky.
9 B'ix ya ma qet tyek'u' kyaqil nini
tzan tpaj tokslb'en, ikxji owok te
koloyon b'eyx te jun-ele'x qi'j qkyaqil
qetz aj nqo'okslan ti'j,
10 b'ix te Qtata Dios oxik tsi' tajwalil
tzan tok twitzale' pal iktza'x te
Melkisedek.

A Tgan Tzan Kxik Qxnaq'tza' Txq'anky Ti'j Aj Oje Tz'el Qniky' Qetz

11 At tidi'chq a tgan tzan qyolin ti'j
te ntzani per kwest tzan txik jq'uma'
xtxolil tzan tpaj etetz b'an kwest tzan
tox tuj ewi'.
12 Etetz oje kx'ok-tal xnaq'tzon
ajna'l tzan tpaj ky'ila'j tyempxi'
[etokslb'en], per tzunx presis tzan
txik xnaq'tza' etetz ti'j te aj oje kaj
tq'uma' Qtata Dios aj ntzaj xnaq'tza'
qetz aj man txiklen qoksla'. Komo ti'j
te xnaq'tzb'ilj etetz oje kx'ok junky'el
iktza' k'wa'l aj tzunx presis tzan tqex
pilo' esop* b'ix nya'tx tzan txik ewa'a'
wab'j kaw,
13 komo kye aj tzunx nqex pilo'
kywe', kyetz man k'wa'l-e', k'onti'l
n'el kyniky' alkyetz te tume'l.*
14 Te wab'j kaw a'ox kye tijxjal
tzan tpaj oje tz'ok kaw te kyk'u'j, b'ix
ax ikxji ti'j te xnaq'tzb'ilj, jun tijxjal
nqet tb'isu' tuj tume'l b'ix n'el tniky'
alkyetz te galan b'ix alkyetz te aj
nya'tx galan.

6

1 Astilji, ya qeb'enky te aj okaj
xnaq'tza' ti'j te Krist, ajna'l intok
qsi' jk'u'j tzan tel qniky' mas, nya'tx
a'ox qokaj ti'j ch'imu's aj qeb'en,
sinoke qob'aj-ok mas jwert. K'onti'l
tzan qyolin cha a'ox ti'j te aj ntzaj
xnaq'tza' qetz tb'ay aj man txiklen
qoksla', iktza' ntzani: titza' tzan tjaw
qky'ixpu' qnab'lin ti'j jk'ulb'en oqtxi'
aj k'onti'l token, qatzun ti'j titza' tzan
tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j Qtata Dios,
2 qatzun ti'j te tjawlen si' a' qwi',*
qatzun ti'j te tqetlen si'let kyq'ab' kye
tijxjal qajsik, qatzun ti'j titza' okye-
jawel anq'in kye kamnaq, qatzun
ti'j titza' [kye aj k'onti'l nkye'okslan]
okyexe'l si' tuj il b'eyx te jun-ele'x.
3 Ntons intok qsi' jk'u'j tzan tox tuj
qwi' mas twitz kyaqil aj nini komo
ikxji tgan te Qtata Dios.
4 Komo kye aj otzaj si' jun-el jun
chk'atunal tuj kywitz b'ix owok kyen
titza' b'an tb'anil galan nab'lin te
Qtata Dios kyuky'i'l b'ix okyk'amoj te
Txew Dios tuj kyanim
5 b'ix owok kyen titza' b'an tb'anil
te tyol Qtata Dios, b'ix titza' b'an nim
tajwalil tzan tk'ulun kyaqil aj oky'el
mas yaj twitz ja tx'o'tx'ni,
6 qa kyetz okajel kykola' tzan
kyokslan, ya nlay b'antik tzan tjaw
kky'ixpu' kynab'lin junky'el, tzan tpaj

* **5:3** Lev 9:7 * **5:4** Exo 28:1 * **5:5** Sal 2:7 * **5:6** Sal 110:4 * **5:7** Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luks 22:39-46 * **5:12** Ax: etxu'. * **5:13** 1Kor 3:2 * **6:2** Tuj yol gryeg te ja ntzani telponx kyi'j ky'ila'j tume'l titza' njaw tuq si' a' kywi' tuj aj tyemp.

ikxji iktza' cha n'ok kyklabi' junky'el te Jesus twitz krus b'ix cha n'el kyin tky'exaw kywitz kye xjal.

7 Komo iktza'x jun tx'o'tx' aj nxik tuk'a' te jab' aj nqet tajsik, b'ix nkaj tsi' jun tawal galan kye aj nqet aq'unan tetz, ikxji te tx'o'tx' ky'iwla' tzan te Qtata Dios;

8 yatzun te junky tx'o'tx' aj nswan jun tawal pur ky'i'x b'ix k'onti'l token ch'inwt, ntzaj qanb'e' tajsik b'ix yaji n'ok si'let tq'aq'al. [Ntons ax ikxji kyi'j kye aj nkaj ksi' tzan kyokslan.]

K'on Kaj Qsi' Tzan Tok Qwit'b'a' Jk'u'j Ti'j Qtata Dios Tzan Jk'amon Te Aj Oje Xik Tsi' Tyol Ti'j

9 Per yatzun eti'j ententz erman, ententz aj ganimix nim witza', wetz tuj nnab'l owelal kyaqil galan etuky'i'l b'ix web'en ententz kolomix a'ix.

10 Komo te Qtata Dios nlay k'ulun jun nya'tx galan etuky'i'l, nlay tz'ajnaj ti'j tk'u'j kyaqil aj galan oje qet ek'ulu' tzan tpaj nqet egani' te tetz b'ix titza' oje kx'onen kyuky'i kye qerman† b'ix titza' tzunx nkx'onen kyuky'i'l ajna'l.

11 Qetza qgana tzan txik jq'uma' ententz ekyaqil tzan k'on kaj esi' tzan eb'et axkix tuky'i jun tk'u'jlalji, tzan eten b'an sewur atix titza' wit'lik ek'u'j, max oj tponb'aj kyaqil.

12 Ikxji tzan k'on etok ky'aj sinoke tzan eb'et iktza' kye aj wit'lik kyk'u'j ti'j te Qtata Dios b'ix at nim kypasens tzan kyk'amon te aj oje xik tsi' tyol te Qtata Dios ti'j.

13 Komo aj txik tsi' tyol te Qtata Dios tuky'i Abran, oxik tsi' tjurament ti'jx tetz tzan tpaj k'onti'l tuq junky ab'l mas nim tajwalil twitz tetz tzan txik tsi' tjurament ti'j.

14 Komo oxik tq'uma' ikxjani: «B'an'ax wetz ochtel nky'iwla' nim b'ix ax nk'ulu'tz tzan kypuqun b'an ky'ila'j kye awijajil.»*

15 Ntons, te [Abran] otiyoj tuky'i nim tpasens [ti'j te aj oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j], b'ix ikxji otk'amoj te aj ojetq tuq xik q'uma' tetz.

16 Kye xjal oj txik ksi' kyjurament, nxik ksi' ti'j jun xjal aj mas nim tajwalil kywitz kyetz, b'ix tzan tpaj te kyjurament nlay b'antik tzan kyjaw meltz'jik.

17 Astilji, komo te Qtata Dios tgan tuq tzan tqet tyek'u' byenech kyuky'i kye aj ja' oxik tsi' tyol, tetz nlay tuq jaw tky'ixpu' ch'inwt ti'j te tyolb'en. Astilji ax oxik tsi' tjurament,

18 b'ix ikxji, ate' kab'e' tume'l aj telponx nlay b'antik tzan tky'ixpjik tyol b'ix tetz k'onti'l nnik'on. Ikxji qetz, aj oje kaj jq'apo' qib' tuj tq'ab' tzan tkolon qi'j, b'a'n tzan tnimsan jk'u'j byenech ti'j te aj ja' oje kaj lo'et jk'u'j aj otzajel si' qetz.

19 Tzan tpaj te nini, k'onti'l nna'non qanim b'ix nswan jun qbalor tuj qanim iktza' tq'a'el jun bark aj n'oken tzan k'on tyak'un te bark, b'an tzinun atqet; b'ix ikxji qetz lo'ik jk'u'j ti'j [Jesus aj owox] tujx te pawb'il [aj ja' atqet te Qtata Dios tuj ka'j].*

20 Aj ja' te Jesus oje tz'ox tb'ay qwitz [tzan qpon qetz tuky'i Qtata Dios], ikxji tetz owok twitzale' pal b'eyx te jun-ele'x iktza'x tuq te Melkisedek.*

7

Te Qajaw Jesukrist A Te Qpal B'eyx Te Jun-ele'x

1 Komo te Melkisedek tetz te twitzale' k'ulul mandad tuq tuj te amaq' Salem, b'ix tetz ax Pal aj n'aq'unan tuq te Qtata Dios. Te Abran, aj ojetq tuq kyeqet titza' txq'an k'ulul mandad,* tetz aj tmeltz'jik tuj tamaq', te Melkisedek owetz kanol tetz b'ix oqet tky'iwla'.

2 Te Abran tetz oxik toye' te Melkisedek te tlajuji' part ti'j kyaqil aj ojetq tuq tzaj tkamb'a' tuj te q'oj. Te ja Melkisedekni, tetz tb'i kab'e' telponx; tb'ay telponx “te twitzale' k'ulul mandad aj nk'ulun kyaqil tuj tume'l,” b'ix [komo tetz tamaq' tb'i

† **6:10** Ax: kye aj pawame' a'ox te Qtata Dios. * **6:14** Gén 22:16-17 * **6:19** Lev 16:2 * **6:20** Sal 110:4 * **7:1** Te Abran oq'ojin kyi'j tzan tkolpin te tsobrin tuj kyq'ab'; Gén 14:11-24.

Salem aj telponx “ja' k'onti'l q'oj,”
astilji tetz tb'i ax telponx] “te twitzale'
joyol tume'l tzan tmankun te q'oj.”
3 Ti'j tnan b'ix ti'j stat b'ix kyi'j
tijajil te Melkisedek, k'onti'l qeb'en
ch'inwt, b'ix ax k'onti'l qeb'en janik'le
owitz'jik b'ix janik'le okamik, b'ix
ikxji tetz iktza'x te Tk'wa'al Dios tzan
tpaj jun pal aj te jun-ele'x.
4 Intok esi' enab'l ti'j te Melkisedek:
Tetz jun xjal nim tajwalil tuq, astilji
ax te Abran aj qijajil, tetz oxik toye'
te tlajuji' part ti'j kyaqil aj otzaj
tkamb'a'.
5 Iktza'x nyolin te Kawb'il, kye
pal aj tijajil Lewi at kyoklen tzan
kyk'amon kyi'j kye xjal te tlajuji' part
ti'j kyaqil iktza'x nyolin te Kawb'il,*
anke ax kyetz a'e' tijajil Abran.
6 Per te [Melkisedek], anke tetz
nya'tx tuq jun tijajil Lewi, tetz
otk'amoj te jun lajuj part tuky'i Abran
b'ix oqet tky'iwla' te Abran, axkix te
Abran aj te Qtata Dios oxik tsi' tyol
tuky'i'l.
7 Qetz qeb'enky jun aj nky'iwlan
a te mas nim tajwalil twitz te aj
nk'amon te ky'iwlb'il.
8 Ntons tzani twitz ja tx'o'tx'ni kye
[pal] aj nkyek'amon te tlajuji' part,
kyetz xjal-e' b'ix nkyekamik, yatzun
[ti'j te Melkisedek nya'tx ikxji tzan
tpaj] tetz iktza' tzunx itz'oj ajna'l.
9 Ax b'a'n tzan txik jq'uma', komo
te Lewi tzi owel tijajil ti'j te Abran,
ntons aj txik xhchojo' te Abran te
tlajuji' part, ax kye tijajil Lewi mas
yaj, ax oxik kchojo' te jun lajuj part
aj txik xhchojo' te Abran [tuky'i
Melkisedek].
10 Komo te tijajil te Lewi atqet tuq
tuj xhchi'jel te xhchman Abran aj tetz
te Melkisedek kanol tetz.
11 Ntons cha tzan kypaj-wit kye
pal aj tijajil Lewi b'a'n-wit tzan tkaj
saq qanim b'eyx te jun-ele'x, (komo
tuj kykwent kyetz okaj si' te Kawb'il
kxol kye xjal), ikxji nya'tx-tal presis te
junky pal aj iktza' te Melkisedek b'ix
aj nya'tx iktza' tijajil Aron [aj tijajil
Lewi].
12 Komo oj tky'ixpjik te tumelil kyi'j
kye pal, ax presiskix tzan tky'ixpjik te
tumelil ti'j te Kawb'il.
13 B'ix te ja pal aj nqoyolin ti'jni
[osey te Jesus], kyaqil oky'ixpjik ti'j
tzan tpaj tetz tijajil junky b'uch'uj xjal
[aj nya'tx tijajil Lewi], b'ix kxol kye
aj tijajil, nijunwt kyetz oje kye'ok pal
jun-el tzan kyaq'unan twi' te tz'e'sb'il.
14 Qetz qeb'en te Qajaw Jesus tzaj-
naq ti'j tijajil Juda, b'ix te Kawb'il aj
okaj stz'ib'a' Moisés k'onti'l nyolin ti'j
aj b'uch'uj xjalji tzan kyok-wit pal.
15 B'ix n'ok e'e' mas byenech ti'j
te ntzani tzan tpaj [te Jesus aj] te
junky pal nya'tx iktza' kye txq'anky
pal [aj tijajil Lewi] sinoke iktza' te
Melkisedek.
16 B'ix astilji, tetz k'onti'l owok pal
cha tzan tpaj-wit te tijajil iktza' ny-
olin te Kawb'il, sinoke tzan tpaj jun
tanq'in aj k'onti'l nponaj.
17 Komo ti'j tetz nyolin [te Tu'jal
Dios] ikxjani: «Yatz a'ich te pal b'eyx
te jun-ele'x iktza'x te Melkisedek.»*
18 Ntons te Kawb'il aj okaj q'uma'
tb'aya', tetzji oponaj tzan tpaj ya
k'onti'lky tuq tbalor b'ix ya k'onti'lky
tuq token,
19 tzan tpaj k'onti'l ob'antik titza'
tzan tkaj saq qanim b'eyx te jun-ele'x
twitz Qtata Dios. Per yatzun ajna'l
tzan te junky tume'l ak'a'j b'a'n tzan
tkaj lo'et jk'u'j ti'j Qtata Dios [tzan tkaj
saq qanim tuj twitz] b'ix ikxji b'a'n
tzan qok laq'chet ti'j.
20 Te Qtata Dios oxik tsi' tyol tzan
stzaj tsi' [te Jesus iktza'] junky qpal,
per yatzun kyi'j kye txq'anky pal
k'onti'l oxik tsi' tyol kyi'j ikxji.
21 Komo kye txq'anky pal k'onti'l
ekaj si' tuj kyopis tzan tpaj-wit te
Qtata Dios oxik tsi' tyol kyi'j, per
yatzun [ti'j te Jesus] nyolin ikxjani:
«Oje xik tsi' te Qtata Dios tyol ikxjani
b'ix nlay ky'ixpjik: “Yatz a'ich te pal
b'eyx te jun-ele'x.”»*
22 Astilji tzan tpaj te Jesus opoy-
onkix kyaqil te tume'l ak'a'j aj mas at
token te qetz [twitz te aj oqtxi'].

* **7:5** Núm 18:21 * **7:17** Sal 110:4 * **7:21** Sal 110:4

23 Kye txq'anky pal tb'aya', kyetz
presis tuq b'an ky'ila'j kyb'et tzan tpaj
nkyekamik tuq, k'onti'l ob'antik tzan
kykaj pal b'eyx te jun-ele'x.
24 Per yatzun te Jesus tzan tpaj tetz
k'onti'l nkamik, te tajwalil iktza' pal
k'onti'l nky'ik te junky.
25 Astilji b'a'n tzan tkolon b'eyx te
jun-ele'x qi'j qetz aj nqo'ok laq'chet
ti'j te Qtat tzan tpaj tetz. Komo
tetz itz'oj b'eyx te jun-ele'x b'ix nx-
naq'tzan twitz te Qtata Dios qi'j qetz.
26 Ntons te Jesus, aji tetz te twitzale'
pal aj presis te qetz. Komo aji pawa'
a'ox te Qtata Dios b'ix k'onti'l xhchoj,
b'ix nich'inwt nya'tx galan ti'j, b'ix
owel pawa' kyi'j kye chimol choj b'ix
a tetz oqet jiq'b'a' tuj ka'j mas twitz
kyaqil.
27 B'ix tetz nya'tx iktza' kye
txq'anky pal aj b'ajq'ij presis tuq tzan
txik kyq'apo' kypresent twi' tz'e'sb'il,
tb'ay tzan tpaj kyetz kchojx b'ix yaji
tzan tpaj kchoj kye xjal, sinoke axk
tetz oxik tq'apo' tib'x te present cha
jun-el b'ix b'eyx te jun-ele'x.*
28 Te Kawb'il aj okaj tsi' te Moisés
ntk'ulu' tzan kykaj tsi' kye pal aj mas
nim kyajwalil, per kyetz ax xjal-e' aj
at kchoj. Per yatzun te aj oxik tsi' te
Qtata Dios tyol ti'j mas yaj twitz te
Kawb'il, tetzji Tk'wa'al Qtata Dios b'ix
b'an ch'inwt nya'tx galan ti'j, b'ix a
tetz [te qpal aj mas nim tajwalil twitz
kyaqil] b'eyx te jun-ele'x.

8

Te Tume'l Ti'j Te Jesus Mas Tb'anil Twitz Te Tume'l Kyi'j Kye Pal Oqtxi'

1 Ntons, te aj b'an presis tzan tel
eniky' ti'j te aj nqoyolinni, a te ja
ntzani: Qetz at jun qpal ikxji aj mas
nim tajwalil kywitz kyaqil, b'ix tetz
wit'liqet tuj twit'lel tuj tb'anq'ab' te
Qtata Dios aj Twitzale' tuj ka'j,*
2 b'ix tetz n'aq'unan [tuj ka'j] tuj
aj jay tabernáculo aj ja' atqet b'an'ax
xhchk'atunal te Qtata Dios, aj ajixk
tetz k'ulul tetz b'ix nya'tx kyk'ulb'en
xjal.
3 Kyaqil kye twitzale' pal [tzani
twitz tx'o'tx'] nkyekaj si' tzan txik
kyq'apo' kyoyej kye xjal te Qtata Dios
b'ix tzan txik kyq'apo' kye present
tzan tqet najsa' te kchoj kye xjal;
astilji ax ikxji te [Jesus] aj qpal, ax tetz
presis tzan txik tq'apo' tidi' te Qtata
Dios.
4 Qa tetz tzunxwit atqet tzani twitz
tx'o'tx', tetz nya'tx-tal pal tzan tpaj ya
ate' kye pal tzani aj nxik ksi' te oyej te
Qtata Dios iktza'x tkajlen q'uma' tzan
te Kawb'il oqtxi'.
5 Ikxji aj ja' kyetz nkye'aq'unan cha
iktza' titzb'alil te aj at tuj ka'j. Komo
iktza'x aj oxik q'uma' te Moisés [tzan
te Qtata Dios] aj taq'ik tzan tqet tk'ulu'
te jay aj tnajb'il Qtata Dios tzani twitz
tx'o'tx', oxik tq'uma' te Qtata Dios
tetz ikxjani: «Intok asi' anab'l, presis
tzan tqet ak'ulu' kyaqil iktza' aj oxik
nyek'u' yatz twi' te witz.»*
6 Per ajna'l te Jesus [aj twitzale'
qpal], tetz oje tk'amoj jun topis mas
b'an tb'anil kywitz kye txq'anky pal,
tzan tpaj tetz opoyonkix kyaqil ti'j te
tume'l ak'a'j aj mas b'an tb'anil aj oxik
tsi' te Qtata Dios tyol ti'j. Komo te
galan aj n'el ti'j te tume'l ak'a'j mas
tb'anil twitz te aj owel ti'j te tume'l
oqtxi'.
7 Cha kabal-wit te tume'l aj oxik tsi'
te Qtata Dios tyol ti'j tb'ay-el, nya'tx-
tal presis te junky.
8 Komo tzan tpaj owel tuj twitz te
Qtata Dios nya'tx galan nkyek'ulun
tuq kye xjal, astilji okaj tz'ib'a' oqtxi'
ikxjani: «Te Tajaw Ti'j Kyaqil nxik
tq'uma', "Tzul jun q'ij oxe'l nsi' nyol
ti'j junky tume'l ak'a'j kyuky'i kye aj
tijajil Israel b'ix kye aj tijajil Juda.
9 Te tume'l aj okajel nsi' kyuky'i'l
nya'tx iktza' te tume'l aj okaj nsi'
kyuky'i kye kyijajil oqtxi' aj kyetz win
kyeb'a' tuj te amaq' Ejipt; komo kyetz
oqtxi' okaj kykola' te tume'l aj okaj
nsi', astilji wetz ekaj nkola'," kyi te
Qajawil ikxjani.
10 "Astilji, te tume'l ak'a'j aj okajel
nsi' kyuky'i kye aj Israel oj tponb'aj aj

* **7:27** Lev 9:7 * **8:1** Sal 110:1 * **8:5** Exo 25:40

tyempji, a te ja ntzani," kyi te Qajawil
ikxjani. "Oxe'l nsi' Nkawb'il tuj kywi'
b'ix onk'ulu'tz tzan tkaj tuj kyanim,
b'ix wetz okyin'okel te Dios aj otzajel
kyna'o' b'ix kyetz okye'okel kye nx-
jalil.
11 Ya nlay tz'ok presis tzan txik kx-
naq'tza' te junky ab'l kyetz ikxjani:
'Intok awotzqila' te Qajawil.' Komo
kkyaqil okyin'okel kyotzqila', kyaqil
kye k'wa'l b'ix kyaqil kye tijxjal.
12 Wetz oqtel nnajsa' kyaqil aj
nya'tx galan nkyk'ulu' b'ix nlay tzaj
nna'o' ch'inwt te kchoj,"» kyi te
Qajawil ikxjani.*
13 Ntons aj txik tq'uma' te Qtata
Dios tzan tkaj ti'j "junky tume'l ak'a'j,"
ikxji te aj tb'ay oje tz'ok q'anq, b'ix
ch'inky tponaj.

9

Titza' Tuq Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios Tzani Twitz Tx'o'tx'

1 Ntons te tume'l aj okaj tsi' te Qtata
Dios tb'ay-el, te nini at tuq xtxolil
titza' tzan tqet kyna'o' kye xjal te Qtat,
b'ix [tuj te jay] tzani twitz tx'o'tx' [aj
ja' nqet kyna'o' kye xjal] te Qtat, at tuq
jun tnajb'il pawa' a'ox te tetz.
2 Komo tuj te tb'ay txol aj ja' tuq
nkye'ox, tzi k'ulumaj tuq tuky'i jun
tume'l ikxjani: Atqet tuq te tqatel
kandel* b'ix te mes,* b'ix twi' te mes
kye kab'lajuj wab'j* aj q'apomaj te
Qtata Dios. Te ja ntzani a te txol jay aj
n'ok tuq q'uma' "Te Luwar Aj Xjan."
3 Yaji cha'oj qox tuj te xq'apj pawb'il
tuj tkab'i' txol mas tujx, a te txol jay
aj n'ok tuq q'uma' "Te Luwar Aj Mas
B'an Xjan."*
4 Tzi atqet tuq jun pomb'il* aj pur
xtx'otx'al oro, b'ix ax te kaxh* aj pur
xtx'otx'al oro kyaqil ti'j, aj telponx
tuq ti'j te yol aj oxik tsi' te Qtata Dios
[kyuky'i kye qijajil oqtxi']. B'ix tzi
akyeqex tuq tuj te kaxh, jun xar* pur
xtx'otx'al oro aj ja' tuq atqex te wab'j
mana, b'ix ax atqex tuq te txb'aq'en*
te Aron aj otzaj xhchuxul, b'ix ax kye
ab'j* aj ja' tuq tz'ib'a' te aj oxik tyoli' te
Qtata Dios kyuky'i kye xjal oqtxi'.
5 B'ix tajsik te kaxh akyejax tuq
kyitzb'alil kye kerubins* aj telponx
atqet tuq xhchk'atunal te Qtata Dios
tzi, b'ix [tuky'i te kxiky'] nqet tuq kx-
mojomal tajsik xtxayil te kaxh aj ja'
te Qtata Dios oqet tnajsa' kchoj kye
xjal.* Ntons ikxji tuq, per ajna'l nlay
qoyolin titza' atok xtxolil te nini.
6 Ntons, kyaqil atqet tuq ikxji, b'ix
tuj te tb'ay txol te jay nkye'ox tuq kye
pal aq'unon b'ajq'ij.*
7 Per yatzun tuj te tkab'i' txol, a'ox
n'ox tuq te twitzale' pal, b'ix n'ox tuq
cha jun-el jun aq'b'i, b'ix oj tox, b'an
presis tuq tzan txik tin xhchiky'el
alo'mj tzan tkaj tkyito' tzan tpaj tetz
xhchojx b'ix tzan tpaj kchoj kye xjal aj
nkyk'ulu' tzan tpaj k'onti'l kyeb'en.*
8 Ikxjani te Txew Dios ntzaj tyek'u'
qetz, aj tzunx tuq atqet Te Luwar Aj
Mas B'an Xjan, ntons nya'tx tuq jaqo'
tzan kyox kyaqil xjal tzi.
9 Kyaqil ntzani cha jun yek'b'il ti'j
te ja tyemp ajna'l, komo kyaqil te
oyej b'ix te present aj nxik kyq'apo' te
Qtata Dios, k'onti'l n'oken tzan kykaj
b'an saq tuj kyanim kye aj nkyexik
q'apon tetz.
10 Komo te nini cha a'ox ti'j wab'j
b'ix ti'j te quk'a', b'ix tidi'chq kos-
tumbr tzan tel tx'ajo' te qchi'jel, b'ix
cha tidi'chq aj q'umankaj oqtxi' ti'j te
qchi'jel, b'ix n'oken tuq cha a'ox max
oj stzaj tsi' te Qtata Dios junky tume'l
ak'a'j.

Te Qajaw Jesukrist Owok Ten Twitz Tkamiky Te Chojb'il Te Qchoj Qetz

11 Per yatzun ma tzul te Krist iktza'
te twitzale' qpal aj otzajel tsi' tidi'chq
aj b'an galan, tetz owox [tuj ka'j] aj
ja' nnajan te Qtata Dios tuj te Aj Ja'
Mas B'an Xjan b'ix aj mas b'an presis

* **8:12** Jer 31:31-34 * **9:2** Exo 25:31-39 * **9:2** Exo 25:23-29 * **9:2** Exo 26:30 * **9:3** Exo 26:31-33 * **9:4** Exo 30:1-6 * **9:4** Exo 25:10-15 * **9:4** Exo 16:33 * **9:4** Núm 17:6-10 * **9:4** Exo 25:16; Deu 10:3-5 * **9:5** Exo 25:18-22 * **9:5** Lev 16:14-15 * **9:6** Núm 18:2-6 * **9:7** Lev 16:2-34

b'ix k'onti'l tidi' nya'tx galan tuj b'ix
nya'tx k'ulumaj tzan xjal, nya'tx cha
jun tidi' aj k'ulu' tzani twitz tx'o'tx'.
12 B'ix k'onti'l owox txini tuky'i
kyik' aj xhchiky'el tal chib qatzun
xhchiky'el tal wakxhji, sinoke tuky'i
xhchiky'elx tetz owox [tuj ka'j] tuj te
Aj Ja' Mas B'an Xjan, b'ix owox b'eyx
te jun-ele'x, tzan tpaj owel xhchojo'
kyaqil te qchoj tzan jkolet b'eyx te
jun-ele'x.
13 Komo qa te kchiky'el kye tal chib
b'ix kye tor b'ix stza'jul jun tal wakxh,
aj nxik kyito' kyajsik kye aj nya'tx
galan ate' tuj twitz Qtata Dios,* qa
tzan tpaj te nini b'a'n tuq tzan kyok
laq'chet junky'el ti'j te Qtata Dios,
14 ntons te xhchiky'el Krist mas at
tajb'en. Komo tzan tpaj te Txew
Dios aj atqet te jun-ele'x, tetz oxik
tq'apo' tib'x te Qtata Dios iktza' jun
present aj k'onti'l tidi' nya'tx galan
ti'j. Ikxji otk'uluj tzan tkaj saq qanim
ti'j kyaqil te jk'ulb'en aj nqoxik tin tuq
tuj jkamiky, b'ix ajna'l b'a'n tzan tqet
qna'o' te Qtata Dios aj at jun tanq'in.*
15 Astilji a te Jesus te aj nk'ulun tzan
tponkix te tume'l ak'a'j aj te Qtata
Dios oxik tsi' tyol ti'j. Ikxji tetz, tzan
tpaj tkamiky, owel xhchojo' kyaqil te
qchoj tzan jkolet ti'j kyaqil te jk'ulb'en
aj nya'tx galan aj oqet jk'ulu' aj tzunx
tuq n'oken te tume'l oqtxi' aj oxik tsi'
te Qtata Dios tyol ti'j tb'ay. Ikxji kye
aj oje kye'el joyo' [tzan te Qtata Dios]
okyk'amo'tz te aj oje xik tsi' tyol ti'j
tzan kyk'amon te jun-ele'x.
16 Ntons, tzan token jun testament,
a tgan tzan tkamik tb'ay te aj okaj
q'uman tetz.
17 Komo jun yol aj ojetq kaj q'uma'
tuj jun testament, k'onti'l token qa
mina' tuq tkamik te aj okaj q'uman
tetz, a'ox at token qa ojetq kamik.
18 Astilji ax te tb'ay tyol aj oxik tsi'
te Qtata Dios oqtxi', presiskix tuq te
kyik' [te chojb'il choj].
19 Komo te Moisés ya ma xik
tq'uma' kye xjal kyaqil aj otyolij te
Qtata Dios tuj te Kawb'il, yaji otzaj
tin jun noq'* kyaq teb'l b'ix otzaj tin
txq'an txaq isopo b'ix oqex tmu'u' tuj
kchiky'el kye tal tor b'ix kye tal chib,
aj samo' tuq tuky'i a'. B'ix yaji oxik
tkyito' tajsik te u'j aj te Kawb'il b'ix ax
kyajsik kyaqil kye xjal.
20 B'ix yaji oxik tq'uma' kye xjal
ikxjani: «Te ja kyik'ni telponx ti'j tyol
te Qtata Dios aj ma'tx kaj tq'uma'
quky'i'l.»*
21 Te Moisés ax oqet tkyito' te kyik'
ti'j te jay tabernáculo aj ja' tuq atqet
xhchk'atunal te Qtata Dios b'ix kyi'j
kyaqil kye okensb'il aj n'oken tuq
tzan kyna'on te Qtata Dios.
22 Iktza'x nyolin tuj te Kawb'il,
ch'inky tuq kyaqil a'ox tuky'i kyik'
b'a'n tuq tzan tkaj saq, b'ix qa k'onti'l
te kyik', k'onti'l tuq nqet najsa' te
qchoj.*
23 Ntons ikxji presis tuq tzan token
kyik' tzan kykaj saq kyaqil tidi' [aj at
tuq tuj te jay najb'il Qtata Dios tzani
twitz tx'o'tx'], aj cha jun titzb'alil tuq
te jay tuj ka'j. Per kyaqil te aj at tuj
ka'j nkaj saq tuky'i jun present aj mas
galan twitz te jun present tzani twitz
tx'o'tx'.
24 Komo te Aj Ja' Mas B'an Xjan
aj ja' owox Krist, te aj jayji nya'tx
k'ulu' tzan xjal, b'ix nya'tx cha jun
titzb'alil te b'an'ax aj at tuj ka'j, sinoke
owoxkix tuj ka'j aj ja' atqet tetz ajna'l
[nqanin] twitz te Qtata Dios qi'j qetz.
25 Tetz k'onti'l owox txini tzan
txik tq'apo' tib'x ky'ila'j-elwit, iktza'
nkyk'ulu' kye twitzale' pal aq'b'ia'
nkye'ox tuj te Luwar Aj Mas B'an
Xjan tzani twitz tx'o'tx' q'apol kyik'
aj nya'tx tuq kchiky'elx.
26 Cha ikxji-wit ntons te Jesus pre-
sis tuq tzan tkamik ky'ila'j-el atx aj
tb'antlen te twitz tx'o'tx'. Per ajna'l
tuj ja tyempni oxik tq'apo' tib' cha
jun-el b'eyx te jun-ele'x, oxik tq'apo'
tib' iktza' te jun present tzan tel tin
kyaqil te qchoj.
27 Komo iktza'x q'umankaj kyi'j

* **9:13** Lev 16:11-19; Núm 19:1-22 * **9:14** Isa 53 * **9:19** Xtx'otx'al te noq' stzamal karner. * **9:20** Exo 24:6-8; Zac 9:11; Mat 26:28 * **9:22** Lev 17:11

kyaqil xjal, kyaqil nkyekamik cha
jun-el b'ix yaji oxe'l q'uma' [tzan
Qtata Dios] qa at kyil;
28 b'ix ax ikxji te Krist cha jun-el
oxik q'apo' tzan tel tin kchoj ky'ila'j
xjal b'ix yaji tzul junky'el tka'mjji'n-
el, ya nya'tx tzan tpaj te qchoj sinoke
kolol te qetz aj nqo'iyon ti'j tuky'i jun
tk'u'jlal.*

10

Te Jesukrist Oje Tz'el Xhchojo' Kyaqil Te Qchoj B'eyx Te Jun-ele'x

1 Komo te aj nyolin tuq te Kawb'il
oqtxi', nya'tx tuq te aj b'an tb'anil aj
otzajel si' tuq mas yaj [tzan tpaj te
Krist], sinoke cha oyolin ti'j te aj otza-
jel si' [tzan tpaj te Krist]. Astilji, tzan
tpaj kye present aj nxik q'apo' tuq
aq'b'ia' tzan kye aj nkyepon [na'ol te
Qtata Dios], k'onti'l tuq nb'antik tzan
tkaj saq kyanim b'eyx te jun-ele'x.
2 Qa kye present aj nkyexik tuq
q'apo' nkyk'ulu'-wit tzan tkaj saq
kyanim b'eyx te jun-ele'x, ikxji kye
xjal okaj-tal ksi' tzan txik kyq'apo'
mas kypresent tzan tpaj k'onti'l
nkyna'o' choj tuj kyanim.
3 Per ti'j te aj nxik kyq'apo'ni,
aq'b'ia' ntzaj kyna'o' [tzunx at te]
kchoj.
4 Komo nlay b'antik tzan tel in
te kchoj b'eyx te jun-ele'x cha tzan
tpaj a'ox te xhchiky'el jun tor b'ix
xhchiky'el jun chib.
5 Astilji aj tul te Krist tzani twitz
tx'o'tx', tetz oxik tq'uma' [tuky'i Qtata
Dios] ikxjani: «Yatz nya'tx agan tzan
txik q'apo' te yatz cha a'ox present
tuky'i oyej sinoke yatz ma'tx tzaj asi'
jun nchi'jel [tzan txik nq'apo' wib' te
present te najsb'il kchoj].
6 K'onti'l nqet tuj awitz kye present
aj nxik kyq'apo' kye xjal te yatz tzan
tel in kchoj.*
7 Astilji oxik nq'uma', "Tzani akyin-
qet tzan tqet nk'ulu' iktza' yatz agan
tat, iktza'x tz'ib'ankaj wi'j tuj te u'j [aj
ja' okaj tz'ib'a' ayol oqtxi']."»*
8 Ntons, oyolin ikxjani: «Kyaqil
txakl present aj nxik kyq'apo' te yatz
b'ix kyaqil oyej b'ix kyaqil alo'mj aj
nkyeqet tz'e'sa' te yatz tzan tpaj te
kchoj kye xjal, kyaqil nini k'onti'l
nqet tuj awitz» (anke te Kawb'il
ntq'uma' tzan jk'ulun ikxji).
9 Yaji ax oxik tq'uma' ikxjani: «Tzani
atinqet tzan nk'ulun kyaqil aj yatz
agan.» Ntons, ntzani telponx tetz n'el
tin te tume'l aj okaj si' tb'ay oqtxi' tzan
tkaj tsi' junky ak'a'j tky'ixel.
10 Astilji, tzan tpaj ikxji tgan te
Qtata Dios, oje qo'el pawa' a'ox te tetz
tzan tpaj te Jesukrist oxik tq'apo' tib'
cha jun-el b'ix b'eyx te jun-ele'x oxik
tq'apo' te xhchi'jel te present tzan tel
in te qchoj.
11 Kyaqil kye pal b'ajq'ij nkyek'ulun
kyopis, nxik kyq'apo' present te
Dios,* nxik ksi' ky'ila'j-el axkix txakl
present anke k'onti'l n'el in te qchoj
tzan tpaj kyaqil nini.
12 Per yatzun [te Jesukrist], tetz
cha jun-el b'ix b'eyx te jun-ele'x oxik
tq'apo' tib' te present tzan tel xh-
chojo' te qchoj, b'ix yaji oqet wit'let
tuj tb'anq'ab' te Qtata Dios,
13 b'ix ajna'l cha n'iyon tzan kyqet
kye tajq'oj tzan te Qtata Dios b'ix tzan
kykaj si' tjaq' toq.*
14 Komo a tetz oxik tq'apo' tib'x te
jun present te Qtata Dios tzan qel b'an
k'onti'l qpaj tuj twitz te Qtat b'eyx te
jun-ele'x, qetz aj kyeb'a' mas galan
n'ok te qnab'lin.
15 B'ix ax te Txew Dios, ax ntq'uma'
qetz b'an'ax te nini, komo otzaj
tq'uma' ikxjani:
16 "Te tume'l ak'a'j aj okajel nsi'
kyuky'i kye aj Israel tuj aj tyempji, aj
ntzani," kyi te Qajawil. "Oqtel nsi'
Nkawb'il tuj kyanim b'ix onk'ulu'tz
tzan tkaj tuj kywi'."*
17 B'ix, "Ya nlay tzaj nna'o' junky'el
te kchoj b'ix kyaqil aj nya'tx galan

* **9:28** Isa 53:12 * **10:6** Ax: te aj nqet tz'e'sa' te yatz b'ix k'onti'l nqet tuj awitz te aj nxik kyq'apo' te yatz. * **10:7** Sal 40:6-8 * **10:11** Exo 29:38 * **10:13** Sal 110:1 * **10:16** Jer 31:33 * **10:17** Jer 31:34

kyk'ulb'en.”*
18 Ntons oj tqet najsa' te qchoj
[b'eyx te jun-ele'x], yaji nya'tx presis
tzan txik q'apet junky oyej tzan tpaj
te qchoj.

K'on Kaj Qsi' Tzan Tok Qwit'b'a' Jk'u'j Ti'j Qajaw Jesukrist

19 Ntons astilji waq erman, k'onti'l
tidi' n'el in gan qetz tzan qox tuj te
Luwar Aj B'an Xjan [aj ja' atqet te
Qtata Dios tuj ka'j] tzan tpaj tkamlen
te Jesus aj tel xhchiky'el.
20 Komo [tetz tkamiky] jun tume'l
iktza' jun b'ey ak'a'j b'ix nqoxik
teq'i' tuj jun qanq'in, ntons tzan
tpaj tetz xhchi'jel [okamik te present
te chojb'il qchoj], ikxji owel in te
pawb'il [tzan qok laq'chet ti'j Qtata
Dios].
21 B'ix tzan tpaj a tetz te qpal aj
nim tajwalil te twitzale' tuj Tjay Qtata
Dios,
22 astilji qob'aj-ok laq'chet waqnajji
ti'j Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal b'ix
wit'b'a' jk'u'j ti'j b'an byenech tuky'i
jun qanim b'an saq tzan te [kyik']
aj owok kyito' b'ix te qchi'jel ax saq
tjawlen si' a' qwi'.†
23 Qob'ajten waq jwert titza' wit'lik
jk'u'j, k'onti'l tzan tna'non qanim
titza' lo'ik jk'u'j, komo jun yolin te
[Qtata Dios] aj otzaj tsi' tyol [tzan jqet
tkolo'].
24 B'ix intqet qb'isu' titza' tzan
qnimsan jk'u'j qib'qib'x qxolx tzan
kyqet qgani' txq'anky b'ix tzan
jk'ulun tidi'chq galan kye txq'anky,
25 b'ix k'on kaj jkola' tzan tok
qchimo' qib' iktza' nkyk'ulu' junjun,
sinoke qob'ajnimsan jk'u'j qib'qib'x
qxolx, pyor ajna'l qeb'enky ch'inky
tpon te q'ij tzan tulky te Qajawil.
26 Per qa qetz nqojoyon choj cha
qganx qetz b'ix ojetq tz'ok qcha'o' te
tume'l b'an'ax, ajna'l k'onti'l junky
present aj b'a'n tzan tel tin te qchoj
27 sinoke a'ox tzan tok qen twitz
jun xhcho'nal aj b'an nqoxob' ti'j, jun
xhcho'nal aj otzajel tsi' te Qtata Dios
kyi'j kye tajq'oj, jun b'an nim q'aq' aj
omankuyon lo'on kyetz.*
28 Qa jun xjal k'onti'l ma qet tok-
sla' te Kawb'il aj okaj tsi' [te Qtata
Dios tuky'i] Moisés b'ix qa at kab'e'
qatzun ox testiwji, ntons nqet kansa'
b'ix k'onti'l ab'l n'ok lo'et tk'u'j ti'j.*
29 ¿Titza' etetz tuj enab'l, nya'tx
petzun mas nim xhcho'nal oxe'l si'
kyi'j kye aj n'el kyik'o'‡ te Tk'wa'al
Qtata Dios? Komo n'el kyik'o' iktza'
jun nya'tx galan te tkamiky aj te-
len xhchiky'el tzan tpon te tyol Qtata
Dios,* te tyol aj oxik tsi' ti'j te tume'l
ak'a'j tzan tkaj saq qanim tuj twitz.
B'ix cha nkyexmayin ti'j te Txew Dios
aj ntzaj tsi' nim b'an galan qajsik.
30 Qetz qeb'enky, te Qtata Dios oje
tzaj tq'uma' ikxjani: «A'in wetz oxe'l
nsi' jun xhcho'nal kyi'j, onk'ulu'tz
tzan tel kchojo' te kyk'ulb'en nya'tx
galan.»* B'ix ax otzaj tq'uma' ikxjani:
«Te Qajawil oxe'l tsi' tuj il kye txjalil aj
nya'tx galan kyk'ulb'en.»*
31 ¡[Qa at qpaj] ntons b'an xob'aljil
nim oj jqet tz'aqik tuj tq'ab' te Qtata
Dios aj at jun tanq'in!
32 Per k'on tz'ajnaj tuj etanim,
oqtxi' aj man tuq txiklen etoksla' te
tpakb'alil, etetz owok eten twitz nim
xhcho'nal b'ix etipaj tidi'chq.
33 Atqet junjun etetz okx'okba'j
yaso' b'ix owel in eky'exaw kywitz
xjal, b'ix atqet okx'onen kyuky'i kye
aj owok kyen twitz xhcho'nal.
34 Komo etetz owok lo'et ek'u'j kyi'j
kye aj pres, b'ix tuky'i jun chalajb'il
etzoqpij tzan tel in kyaqil aj at tuq
etetz, komo etetz eteb'en, [tuj ka'j] at
mas b'an tb'anil te etetz b'ix b'eyx te
jun-ele'x.
35 Astilji ajna'l etetz k'on kaj esi'
tzan tok wit'let ek'u'j [ti'j Qtata Dios]
tzan tpaj ek'amo'tz jun b'an tb'anil
tuky'i'l.
36 Etetz presis tzan sten nim
epasens tzan eten jwert tuj aj xh-

† **10:22** Ax: tzan tpaj te qchi'jel b'an saq tx'ajo' tuky'i a' aj b'an saq; Lev 8:6,30; Ezq 36:25. * **10:27** Isa 26:11 * **10:28** Deu 17:6; 19:15 ‡ **10:29** Ax: nqet kxajb'e'. * **10:29** Exo 24:8; Ebr 13:20 * **10:30** Deu 32:35 * **10:30** Deu 32:36

cho'nalni, tzan ek'ulun iktza' tgan te Qtata Dios, ikxji ek'amo'tz te aj oje xik tsi' tyol ti'j.

37 [Tuj te Tu'jal Dios nyolin ikxjani]: «Ch'inky b'an ch'inky, tul te aj [tz'ib'ankaj ti'j] tzan tul, b'ix nlay nachq'in masky tzan tul.

38 Te aj nb'et tuj tume'l iktza' wetz ngan, n'anq'in wit'lik tk'u'j wi'j; per qa okajel tsi' tzan tb'et tuj tume'l, nlay kyinchalaj ti'j.»*

39 Per yatzun qetz nya'tx a'o' iktza' kye aj nkaj ksi' tzan kyb'et tuj tume'l b'ix ikxji okyepoyonaj, sinoke qetz wit'lik jk'u'j tzan jkolet.

11

Intel Qin Iktza' Kye Aj Owok Kywit'b'a' Kyk'u'j Ti'j Qtata Dios Oqtxi'

1 Ntons, oj tok wit'let jk'u'j telponx sewur ato' ojk'amo'tz te aj lo'ik jk'u'j tzan jk'amon, b'ix sewur ato' ti'j jun tidi' a mina' tok qen.

2 Kye qijajil oqtxi', kyetz e'el galan tuj twitz Qtata Dios tzan tpaj kyetz owok wit'let kyk'u'j ti'j.

3 Tzan tpaj wit'lik jk'u'j ti'j tetz, n'el qniky' kyaqil te twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil te twitz ka'j ob'antik cha a'ox tuky'i tyol Qtata Dios aj oxik tq'uma';* ikxji n'el qniky' ajna'l kyaqil aj nxik qenni oqet k'ulu' ti'j jun tidi' aj k'onti'l tuq eb'ajil.

4 Te Abel wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix astilji oxik tq'apo' jun tpresent aj owel mas galan tuj twitz te Qtat twitz te aj oxik tq'apo' te Kain.* Astilji te Abel owel tuj twitz Qtata Dios jun xjal aj nb'et tuq tuj tume'l b'ix oqet tuj twitz te Qtat te aj oxik toye'. Anke tetz oqtxi' tkamlen, ajna'l iktza' tzunx nyolin [titza' tzan tok qwit'b'a' jk'u'j].

5 B'ix te Enok, ax tetz wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix astilji oxik in itz'oj [tuj ka'j] tzan k'on tuq tok ten twitz tkamiky. "Ya k'onti'l owoknoj tzani twitz tx'o'tx' tzan tpaj te Qtata Dios oxik in tetz"* b'ix aj mina' tuq txik in, tetz ojetq tuq tz'el galan tuj twitz Qtata Dios.

6 Komo qa k'onti'l wit'lik jk'u'j ti'j Qtat, nlay b'antik tzan qel galan tuj twitz; komo tzan qok laq'chet ti'j a tgan tzan qokslan tetz atqet b'ix ntzaj tsi' te aj nqojoyon tuky'i'l.

7 B'ix te Noe, ax tetz wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix aj txik tq'uma' Qtata Dios tetz ti'j kyaqil aj oky'el tuq anke mina' tuq tok e'elet, te Noe oqet toksla' b'ix oqet tk'ulu' te bark tzan kykolet kye aj tuj tjay. Astilji kye xjal exik si' tuj il, b'ix te Noe, te Qtata Dios oqet tk'ulu' tume'l tuky'i'l iktza'x tuq wit'lik tk'u'j.*

8 B'ix te Abran, ax tetz wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix astilji tetz, aj txik lajo' tzan te Qtata Dios, tetz oqet toksla', owex tuj tamaq' b'ix oxik tuj te luwar aj ja' otk'amo'tz tuq te xtx'o'otx', per aj txik k'onti'l tuq teb'en ja' ikja'n tuq txik.*

9 B'ix tzan tpaj wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, tetz onajan tzi iktza' jun laq'chik xjal tuj te luwar aj oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j. Tzi, tetz onajan tjaq' sak'ab'te' iktza'x kye a'e' tijajil mas yaj, te Isak b'ix te Jacob, ax kyetz okyiyoj tzan tponkix tuq te tyol Qtata Dios aj oxik tsi' kyetz.*

10 Komo te Abran lo'ik tuq tk'u'j ti'j te amaq' [tuj ka'j] aj nlay ponaj,* b'ix te aj b'isul kyaqil b'ix aj k'ulul tetz, a te Qtata Dios.

11 B'ix te Sar, ax tetz tzan tpaj wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'a'n tuq tzan tok ten tal anke b'an b'i'xhtky tuq. Komo otokslaj te Qtata Dios jun yolin tzan tk'ulun te aj ojetq tuq xik tsi' tyol ti'j.*

12 Astilji ti'j jun ichan, anke b'an tijky tuq, ti'j tetz etzaj b'an ky'ila'j tijajil iktza' che'w twitz ka'j [b'an ky'ila'j

* **10:38** Hab 2:4 * **11:3** Gén 1:1 * **11:4** Gén 4:3-10 * **11:5** Gén 5:21-24 * **11:7** Gén 6:13–7:24 * **11:8** Gén 12:1-5 * **11:9** Gén 35:27 * **11:10** Ax: at jun twit'lel k'ulu' byenech; Ebr 13:14. * **11:11** Gén 17:19; 18:11-14; 21:2; Rom 4:17-22 † **11:12** Ax: iktza' stz'aw stzi' te nim a'. * **11:12** Gén 15:5; 22:17; 32:12

b'ix iktza' sanik],† k'onti'l nb'antik tzan kyajlet.*

13 Ntons kyaqil kye ja xjalni, kyetz wit'lik tuq kyk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix aj kykamik, mina' tuq kyk'amon te aj ojetq tuq xik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j. Per tzan tpaj wit'lik tuq kyk'u'j, kyetz sewur tuq ate' ti'j te tyol Qtata Dios aj oje xik tsi' kyetz b'ix nkyechalaj tuq ti'j. Komo kyeb'en tuq k'onti'l nkyenajan tuj kyamaq' b'ix cha kab'e' q'ij akyeqet tuq tzani twitz tx'o'tx'.

14 Komo kye aj nkyq'uma' ikxji, n'el qniky' kyi'j kyetz tzunx nkyejoyon jun luwar ja' tzan kynajan b'eyx te jun-ele'x.

15 Qa kyetz cha nkyeb'isun-wit tuq ti'j te kyamaq' aj ja' eb'aj'etz, b'a'n tuq tzan kymeltz'jik txini.

16 Per kyetz kygan tuq jun kyamaq' mas tb'anil, te kyamaq' tuj ka'j; astilji te Qtata Dios k'onti'l nqet ky'ixwik kyi'j tzan tpaj nkyena'on tetz, komo tetz oje qet tk'ulu' jun luwar te kyetz.

17 B'ix te Abran, aj txik tsi' Qtata Dios tyol tuky'i'l, komo te Abran wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtat, tetz aj tqet si' tuj preb, oxik tin te Isak aj tk'ajol aj cha jun tuq, b'ix oxik tq'apo' te jun present te tetz [iktza'x otq'umaj te Qtat tuky'i'l],*

18 anke te Qtat ojetq tuq xik tsi' tyol ikxjani: «Ti'j te ak'ajol Isak okye'elal kye awijajil.»*

19 Te Abran teb'enky tuq, te Qtata Dios at tajwalil tzan kyjaw anq'in kye kamnaq titza', b'ix te nini telponx iktza'x oky'ik ti'j [te Isak aj tk'ajol, tzan tpaj] te Abran dispwest tuq tzan tk'ulun iktza' te Qtata Dios tgan.*

20 B'ix te Isak, ax tetz wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix astilji oqet tky'iwla' te Jacob b'ix te Sawu tuky'i jun galan aj oky'el tuq kyi'j mas yaj.*

21 B'ix te Jacob, ax tetz wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix astilji tetz eqet tky'iwla' kye tk'ajol te Chep b'ix ona'on Qtata Dios qajlik tuq tajsik te txb'aq'en.*

22 B'ix te Chep, ax tetz wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix astilji, aj ch'inky tuq tkamik, oxik tq'uma' kye aj tijajil Israel okye'elatzkix tuq tuj te tkwentil Ejipt, b'ix okaj tyoli' tzan txik tuq kyin ch'in kye tb'aqil oj kyex.*

23 B'ix kye stat te Moisés, ax kyetz wit'lik tuq kyk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix astilji, aj titz'jik te Moisés, kyetz owel kyewa' oxe qya' tzan tpaj jun ne' b'an tb'anil tuq b'ix k'onti'l eb'ajxob' ti'j aj ojetq xik tk'ulu' mandad te twitzale' k'ulul mandad tzi [tzan kykanslet tuq kye ne' ichan].*

24 B'ix te Moisés, ax tetz wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix astilji ya ma pon tijxjal k'onti'l ostzoqpij tzan tok q'uma' qa tetz tnan a te tme'al te twitzale' k'ulul mandad tuj aj amaq'ji.

25 Tetz oqet tb'isu' mas galan tzan tok ten twitz xhcho'nal junx kyuky'i kye aj nkyena'on te Qtata Dios b'ix nya'tx tzan sten tuj tidi'chq aj cha n'el tgani' te xhchi'jel.

26 Ostzaq'b'ej tzan tel in tky'exaw iktza' aj oky'el tuq mas yaj ti'j te Krist, te nini iktza' jun tq'inomal mas nim twitz kyaqil tidi'chq b'an tb'anil tuj te amaq' Ejipt; oqet tb'isu' ikxji tzan tpaj tetz lo'ik tuq tk'u'j ti'j te aj b'an galan otzajel si' tuq te tetz mas yaj.

27 B'ix yaji, komo te Moisés wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, astilji owex tuj te amaq' Ejipt* b'ix k'onti'l oxob' twitz te k'ulul mandad aj ojetq tuq tzaj nim tq'oj ti'j. Tetz k'onti'l okaj tsi' titza' wit'lik tk'u'j, iktza' jun xjal aj n'ok ten te Qtata Dios aj k'onti'l eb'ajil.

28 B'ix tzan tpaj tetz wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, tetz oqet tq'ijla' te ninq'ij Paskw b'ix owok tkyito' xhchiky'el [jun tal moch ti'j tlamelul kyjay kye xjal] tzan k'on tok tidi' kyi'j oj tky'ik te ángel aj oqet tkansa' kye tb'ay k'wa'l [kxol kye aj Ejipt].*

* **11:17** Gén 22:1-14 * **11:18** Gén 21:12 * **11:19** Gén 22:13 * **11:20** Gén 27:27-29,39-40 * **11:21** Gén 47:31–48:22 * **11:22** Gén 50:24-25; Exo 13:19 * **11:23** Exo 2:1-2 * **11:27** Exo 12:37 * **11:28** Exo 12:3-5,21-30

29 B'ix tzan tpaj wit'lik tuq kyk'u'j
ti'j Qtata Dios, eb'ajky'ix tuj tb'ey a'
aj te A' Kyaq Teb'l tb'i, per eb'ajky'ix
b'et iktza' tuj jun b'ey ky'ixk'oj tx'o'tx'.
Yatzun kye aj Ejipt, ya ma kyeky'ik
tuq kyetz, eb'ajjaw jeq'b'ik b'ix
eb'ajkamik.*
30 B'ix tzan tpaj wit'lik tuq kyk'u'j
ti'j Qtata Dios, astilji te nim loq' aj
pe'on tuq ti'j te amaq' Jeriko oqet
tz'aqik tib'x aj nkyeb'et tuq kye aj
Israel wuq q'ij ti'j.*
31 B'ix te Raáb aj nk'ayin tuq
xhchi'jel [tb'aya'], ax tetz owok
twit'b'a' tk'u'j ti'j Qtata Dios; astilji
tetz k'onti'l okamik kyuky'i kye aj
k'onti'l eb'aj'okslan tzan tpaj tetz
etk'amoj galan kye aj tijajil Israel aj
eb'ajxwa'q xhluk'iyon.*
32 ¿Ntons, tidi' mas oxe'l nq'uma'?
Nlay-tal kanon tyemp tzan txik
nq'uma' ti'j te Jedyon,* b'ix te Barak,*
b'ix te Sanson,* b'ix te Jefte,* b'ix te
Dawid,* b'ix te Samuel,* b'ix kye aj
yolil tyol Dios.
33 Kyetz tzan tpaj wit'lik tuq kyk'u'j
ti'j Qtata Dios, kyetz eb'ajqet ky'ila'j
amaq' kyitza', b'ix oqet kyk'ulu' man-
dad tuky'i jun kykawb'il tuj kyq'ab',
b'ix okyk'amoj aj ojetq tuq xik tsi' te
Qtata Dios tyol ti'j, b'ix b'a'n tuq tzan
kykolon kyib' kyi'j kye leon,*
34 b'ix b'a'n tuq tzan kykolon kyib'
ti'j jun nim q'aq',* b'ix eb'ajkolet tzan
k'on kykamik tuky'i te' machit aj
kansb'il,* b'ix kye aj k'onti'l kybalor,
jwert tuq ate' [tuky'i Qtata Dios],* b'ix
b'a'n tuq kyitza' tzan kyoqik kyajq'oj
aj tzajnaqe' laq'chik,*
35 b'ix ax ate' junjun xuj aj
okyk'amoj junky'el kye kyfamily aj
kamnaqe' tuq b'ix eb'ajjaw anq'in
junky'el.* Per yatzun txq'anky
qerman, kyetz [k'onti'l owel kyuky'i'l
ikxji, sinoke] owok kyen twitz xh-
cho'nal, k'onti'l oktzoqpij tzan kyqet
kolo' tzan tpaj sewur tuq ate' tzan
kyjaw anq'in junky'elky.
36 B'ix ax ate' tuq junjunky eqet
xmayi' b'ix eqet jub'cha' b'ix eqet
k'alo' tuky'i kaden b'ix eb'ajqex si'
pres.*
37 Eb'ajqet kansa' tuky'i ab'j, b'ix
eqet kab'insa', b'ix owok kyen twitz
preb, b'ix eqet kansa' tuky'i machit
aj kansb'il, b'ix cha ejaw b'et ja'chq
b'ix te kyq'anaq cha stz'umal karner
b'ix stz'umal chib, b'ix meb'a-e'; kyetz
n'ok kyen tuq twitz nim xhcho'nal,
b'ix owok k'ulu' tidi'chq nya'tx galan
kyi'j tzan txq'anky xjal.*
38 Kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni, kyetz
nya'tx tuq kymeres tzan kyten kye ja
galan xjal kxolni. Kye ja galan xjalni
xb'ak'one' tuq ja'chq tuj te ky'ixk'oj
tx'o'tx' b'ix twiwitz b'ix tuj jul b'ix
ja'chq tuj chman jul tjaq' tx'o'tx'.
39 Ntons, kyaqil kye ja xjal ntzanije'
e'el galan tuj twitz Qtata Dios tzan
tpaj wit'lik tuq kyk'u'j ti'j, per nijunwt
te kyetz okyk'amoj aj ojetq tuq xik tsi'
te Qtata Dios tyol ti'j.
40 Te Qtata Dios ojetq tuq qet tb'isu'
jun galan te qetz b'ix ikxji junx
quky'i'l ax kyetz okyekajel galan tuj
twitz Qtata Dios.

12

A Tgan Tzan Tel Qin Iktza' Te Jesus

1 Ntons astilji, komo n'ok qen kyi'j
ky'ila'j xjal titza' kyetz n'ok wi'let
kyk'u'j ti'j Qtata Dios, ax qetz ajna'l
intkaj qsi' kyaqil aj n'el in gan te
qetz b'ix tidi'chq nya'tx galan aj nqo-
qet tz'aqik titza', b'ix qob'ajb'etwaq
tuky'i jun tk'u'jlal tuj qb'ey aj ja' tgan
te Qtata Dios tzan qxik.
2 B'ix atkaj qwitz a'ox ti'j te Jesus,
tetz aj n'onen qi'j tzan tok qwit'b'a'

* **11:29** Exo 14:21-31 * **11:30** Jos 6:12-21 * **11:31** Jos 2:1-21; 6:22-25 * **11:32** Jue 6:11–8:32 * **11:32** Jue 4:6–5:31 * **11:32** Jue 13:2–16:31 * **11:32** Jue 11:1–12:7 * **11:32** 1Sa 16:1–1Re 2:11 * **11:32** 1Sa 1:20; 3:19-21; 12:1-5,18-25; 25:1 * **11:33** Dan 6:1-28 * **11:34** Dan 3:23-27 * **11:34** 1Sa 19:10; 23:14,24-29; 1Re 19:2-8 * **11:34** Jue 7:7,12; 1Sa 17:32-50; 1Re 20:27 * **11:34** Jue 7:21; 1Sa 17:51-52 * **11:35** 1Re 17:17-24; 2Re 4:25-37 * **11:36** 1Re 22:26-27; 2Cró 18:25-26; Jer 20:1-2; 37:15; 38:6 * **11:37** 2Cró 24:21; Jer 26:20-24

jk'u'j ti'j b'ix tzan qten jwert tuky'i'l.
Tetz sewur tuq at ti'j te chalajb'il
aj otzajel si' tetz mas yaj, astilji
otipaj tzan tok ten twitz xhcho'nal
twitz krus, k'onti'l owok tsi' tk'u'j ti'j
te kamikyj aj b'an eq'il ky'exawil,
b'ix yaji oqet wit'let tuj tb'anq'ab'
te twit'lel Qtata Dios aj ja' te Qtat
nk'ulun mandad.*
3 Astilji intqet eb'isu' ch'in ti'j titza'
te Jesus otipaj xhcho'nal aj owok ten
tzan kye aj chimol choj. B'ix ikxji
[tzan tjaw etin ek'u'j] tzan k'on esiktik
b'ix tzan k'on tkaj esi' tzan eten jwert
tuj etanim.
4 Komo etetz mina' tok eten twitz
ekamiky oj tel etik'o' te nya'tx galan,
5 b'ix etetz oje tz'ajnaj ti'j ek'u'j
oje kxtzaj tkawi' te Qtata Dios iktza'
tk'wa'al a'ix, nyolin [tuj Tu'jal] ikx-
jani: «Nk'wa'al, k'on tz'el awik'o' oj
atzaj kawi' tzan te Qajawil, b'ix k'on
chb'isun oj stzaj tq'uma' aj n'ak'ulu'.
6 Komo te Qajawil nkyetzaj tkawi'
kye aj nkyeqet tgani', b'ix nxik
tsi' xhcho'nal kyi'j kye tk'wa'al [qa
nkyek'ulun jun nya'tx galan].»*
7 Ntons pe'etipan waq etetz te xh-
cho'nal aj ntzaj tsi' te Qtata Dios
eti'j; ikxji nk'ulun etuky'i'l tzan tpaj
tk'wa'al a'ix. ¿At petzun jun k'wa'l aj
k'onti'l nxik kawi' tzan stat?
8 Per qa te Qtata Dios k'onti'l-wit
nkxik tkawi' iktza' nkyexik tkawi'
kyaqil kye tk'wa'al, ntons etetz
nya'tx-tal a'ix b'an tk'wa'al.
9 B'ix ax aj man tuq k'wa'l a'o', kye
qtat tzani twitz tx'o'tx', kyetz nqotzaj
kykawi' tuq b'ix nkyeqet tuq qoksla'.
¿Tistil nlay qet qoksla' te Qtata Dios aj
atjax tuj ka'j tzan qanq'in te jun-ele'x
tuky'i'l?
10 Komo kye qtat, kyetz nqotzaj
tuq kykawi' cha kab'e q'ij iktza'x tuq
kyetz kygan; yatzun te Qtata Dios,
tetz nqotzaj tkawi' tzan tok te jun
galan te qetzx, tzan tok b'an saq
qanim iktza'x tetz.*
11 B'an'ax oj qtzaj kawi', k'onti'l
nqochalaj ti'j, sinoke nqob'isun, per
qa n'ox tuj qwi', ntons n'el te jun
galan te qetz, ntzaj xhchewsa' jk'u'j
tuj tume'l galan.
12 Astilji etetz aj nya'tx jwert atix
[tuky'i Qtata Dios], intetz eteb'e'
ewitz b'ix intjaw etin ek'u'j tzan eb'et
tuky'i'l.*
13 B'ix pe'eb'et waq tuj tume'l iktza'
tuj jun b'ey b'an galan, ikxji tzan k'on
ejoyon jun b'ey aj ja' cha owelal tin
ebalor sinoke tzan etok jwert.*
14 Intok esi' waq enab'l tzan eten
galan kyuky'i kyaqil b'ix tzan sten
b'an saq etanim tuj twitz te Qajawil,
komo qa nya'tx ikxji nlay b'antik tzan
tok qen.
15 Ax intok esi' waq enab'l [tzan
tqet ete'e' etib' exolx] tzan k'on kaj
tkola' nijunwt te aj nim b'an galan
aj ntzaj tsi' te Qtata Dios qajsik; ikxji
tzan k'on tok ch'inwt q'oj tuj etanim
tzan tpaj te nini kebal tz'ok jun nya'tx
galan exol aj oky'el kyi'j txq'anky.*
16 K'onti'l tzan tk'ajajin nijunwt
exol etetz, b'ix k'onti'l tzan tel tik'o'
nijunwt te aj b'an tb'anil ntzaj si' tzan
Qtata Dios, iktza' te Sawu aj tzan tpaj
jun wab'j oqet tky'exb'e' kyaqil aj at
tuq toklen ti'j tzan tpaj a tetz te tb'ay
k'wa'l.*
17 Komo etetz eteb'en, tetz mas yaj,
oqet twitz twitz stat tzan tuq tqet
ky'iwla' tzan stat, per k'onti'l oqet
ky'iwla', ya k'onti'l ob'antik tzan tjaw
meltz'jik anke oje tz'oq'.*
18 Etetz nya'tx ti'j jun witz ma'tx
kx'ok laq'chet [iktza' kye aj Israel
oqtxi' e'ok laq'chet ti'j te witz] aj b'an
ntilun tuq b'ix b'an qlolj tuq ti'j b'ix
muj b'ix ajun ray tuky'i jab',*
19 b'ix twi' te trompet b'ix twi' Qtata
Dios nyolin, b'ix kye aj oxik cha'on
tetz oqet kywitz twitz tzan k'on tuq
stzaj tyoli' mas.

* **12:2** Fil 2:6-11; Ebr 2:9 * **12:6** Job 5:17; Pro 3:11-12 * **12:10** Deu 8:5; 1Kor 11:31-32 * **12:12** Ax: intok esi' tbalor eq'ab' aj b'an siktnaq b'ix ax kye etoq aj k'onti'l kybalorni intetz eten waq ewitz; Isa 35:3. * **12:13** Pro 4:26 * **12:15** Deu 29:18 * **12:16** Gén 25:29-34 * **12:17** Gén 27:30-40 * **12:18** Exo 19:16-25; 20:18-21; Deu 4:10-13; 5:22-27

20 Komo k'onti'l tuq nb'antik tzan
tok kcha'o' [tzan kxob'al] ti'j te aj otzaj
tq'uma' ikxjani: «Ab'l oqtel tsi' jun toq
twi' ja witzni owokel xo'o' tuky'i ab'j
tzan tkamik nkesey jun txkup.»†
21 B'an xob'ajil tuq te aj nxik
kyen, astilji te Moisés otq'umaj
ikxjani: «Wetz b'an nkyinlu'lun tzan
nxob'al.»*
22 Per yatzun etetz, etetz oje kx'ok
laq'chet ti'j te witz Sión, b'ix ti'j
te tamaq' te Qtata Dios aj at jun
tanq'in, te tamaq' aj n'ok q'uma' te
Jerusalen aj atjax tuj ka'j, b'ix kyi'j
kye b'an ky'ila'j ángel aj chimo' kyib'
nkyena'on te Qtata Dios.
23 B'ix [oje kx'ok laq'chet] kyi'j
kyaqil kye aj nkyena'on te Qtata Dios,
aj tz'ib'ame' [tuj Tu'jal] tuj ka'j* iktza'
kye tb'ay k'wa'alb'aj. B'ix oje kx'ok
laq'chet ti'j Qtata Dios aj oxe'l tq'uma'
ab'l te aj at tpaj; b'ix [atikxqet] kywitz
kye aj akyeqet twitz Qtata Dios tuj ka'j
aj oje kyekaj saq tuj twitz.‡
24 B'ix [oje kx'ok laq'chet] ti'j Je-
sus aj nk'ulun tzan tponkix te tume'l
ak'a'j aj oxik tsi' tyol te Qtata Dios
ti'j. B'ix [oje kx'ok laq'chet] ti'j [tzan
tpaj te tkamiky aj telen] xhchiky'el [aj
nk'ulun tzan tkaj saq qanim] b'ix mas
nim token twitz tkamiky Abel.*
25 Astilji, intok esi' enab'l tzan k'on
tel etik'o' te Qtata Dios aj nkxtzaj
tkawi'. Komo kye qijajil oqtxi' k'onti'l
ob'antik tzan kykolon kyib' ti'j tetz aj
ktzaj tkawi' tzani twitz tx'o'tx', pyorx-
al qetz ajna'l nlay b'antik tzan jkolet
qa okajel jkola' te aj ntzaj kawin qetz
max tuj ka'j.
26 Tuj aj tyempji te Qtata Dios oy-
olin b'ix ojaw kyitlik te twitz tx'o'tx',
per yatzun ajna'l oje xik tsi' tyol
ikxjani: «Onk'ulu'tz tzan tjaw nkyito'
nya'tx a'ox te twitz tx'o'tx' sinoke ax
te twitz ka'j.»*
27 Aj stzaj tq'uma' ikxji telponx
kyaqil kye tidi'chq aj at twitz tx'o'tx'
ojawel kyito' b'ix opoyonaj, b'ix ikxji
cha a'ox okajel te aj [tuj ka'j] aj nlay
b'antik tzan tponaj.
28 B'ix komo qetz aqoqet tuj tq'ab'
te Qtata Dios b'ix k'onti'l titza' tzan
qel in, astilji intxik qsi' pixon tetz, b'ix
ikxji tzan tqet qna'o' tuky'i jun tume'l
b'an galan b'ix tzan tqet qxjani' tuj
jun tume'l aj nqet tuj twitz.
29 Komo te Qtata Dios [opoyon tna-
jsa' kyaqil te aj nya'tx galan, iktza']
jun nim q'aq' npon tnajsa' kyaqil.*

13

Te Aj Telponx Tzan Tqet Qen Txq'anky

1 Ntons waq erman, k'onti'l tzan
tkaj esi' tzan tqet egani' etib'x exolx
iktza' eterman etib'.
2 B'ix k'on tz'ajnaj ti'j ek'u'j tzan
kxik ena'o' galan kye xjal aj nkyepon
ejay,* komo ate' junjun k'onti'l tuq
kyeb'en oxik ksi' kyposad ángel.*
3 Inktzaj ena'o' kye aj pres,
[pe'etonen kyuky'i'l] iktze'xtzun
etetz ax pres atix kyuky'i'l. Ax
inktzaj ena'o' ch'in kye aj n'ok kyen
twitz xhcho'nal tzan tpaj txq'anky
nkyek'ulun nya'tx galan kyi'j; inktzaj
ena'o' iktze'xtzun ax etetz nkxna'on
te xhcho'nal tuj echi'jel.*
4 Ekyaqil etetz a tgan tzan tqet
eten tuj jun tume'l b'an galan ti'j oj
qok junan, b'ix tzan k'on ek'ajajin.
Komo te Qtata Dios okyexe'l tsi' tuj il
kye aj nkyek'ulun nya'tx galan tuky'i
kchi'jel b'ix kye aj nkyek'ajajin.
5 K'on tz'el egani' nim te tmin
sinoke pe'echalaj waq tuky'i te aj at te
etetz,* tzan tpaj te Qtata Dios oje tzaj
tq'uma' ikxjani: “Nlay chkaj nkola'
b'ix nlay chkaj we'e' achukel.”*

† **12:20** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: qatzun tzan kyok tx'iko' tuky'i tze' b'an xhju'y twi'; Exo 19:12-13. * **12:21** Deu 9:19 * **12:23** Dan 12:1; Fil 4:3; Tmnk 3:5; 13:8; 17:8; 20:15; 21:27 ‡ **12:23** Tuj junjunky Tu'jal Qtata Dios te tkab'i' part te ja taqanni nkaj tuj taqan 24. * **12:24** Gén 4:1-10 * **12:26** Hag 2:6 * **12:29** Deu 4:24; 9:3; Mat 3:12; 2Tes 1:7-8 * **13:2** Rom 12:13; 1Xhp 4:9 * **13:2** Gén 18:1-8; 19:1-3 * **13:3** Mat 25:31-46 * **13:5** 1Tim 6:6-10 * **13:5** Deu 31:6,8; Jos 1:5; Mat 28:20

6 Ikxji b'a'n tzan txik jq'uma' tuky'i
jun tk'u'jlal: «A te Qajaw onel wetz
b'ix nlay kyinxob' ti'j te aj owokel
kyk'ulu' kye xjal wi'j.»*

7 Instzaj ena'o' waq kye aj exik
xnaq'tzan etetz te tyol Qtata Dios.
Intqet eb'isu' titza' kyetz nkyek'ulun
tuq exol b'ix intok ewit'b'a' ek'u'j ik-
tza' kyetz.

8 Te Jesukrist [k'onti'l nky'ixpjik],
aji kixi' iktza'x iwi, iktza'x ajna'l b'ix
ajikix te jun-ele'x.

9 K'on tz'ok esi' etetz ewi' ti'j jun
xnaq'tzb'ilj aj nya'tx b'an'ax b'ix
chuktky, komo mejor tzan tok mas
jwert te qanim tuky'i Qtata Dios tzan
te nim b'an galan aj ntzaj tsi', b'ix
nya'tx tzan jun xnaq'tzb'ilj ti'j titza'
tzan qwa'an. Komo jun xnaq'tzb'ilj
ikxji k'onti'l n'ok te jun galan kye aj
nkyeb'et tuj jun tume'l ikxji.

10 Qetz at ja' tzan tqet najsa' te
qchoj,* [jun tume'l ak'a'j] aj ja'
kye pal [aj nkye'aq'unan tuj te jay
tabernáculo tzani twitz tx'o'tx'], kyetz
k'onti'l kyoklen ti'j.†

11 [Tuj te tume'l oqtxi'] te twitzale'
pal nxik tin te xhchiky'el kye txkup
tuj te Luwar Aj B'an Xjan tzan tel in te
kchoj kye xjal, per yaji kye aj txkupni
nkyeqet ky'e'sa' ti'jx te amaq'.*

12 Ax ikxji te Jesus owokten twitz
tkamiky ti'jx te amaq', oxik tq'apo'
tib' tzan tkamik tzan tkaj saq qanim
tzan tpaj xhchiky'el aj owel.

13 Astilji, qob'aj-ok laq'chet najji ti'j
te Jesus [aj okamik] ti'jx te amaq'‡
b'ix intok qen te ky'exawil iktza' tetz
owok ten.

14 Komo qetz tzani twitz ja tx'o'tx'ni
k'onti'l jun qamaq' aj oqtelten b'eyx
te jun-ele'x sinoke qetz ikja'n qxik tuj
te amaq' [aj tuj ka'j] aj owokel qen
mas yaj.

15 Astilji b'ajq'ij qob'ajchalajsan te
Qtata Dios tzan te Jesus, nini te qoyej
aj nxik jq'apo' te tetz, osey te aj nxik
jq'uma' ti'j tetz tuky'i qtzi'.*

16 K'onti'l tzan tkaj esi' tzan ek'ulun
tidi'chq galan exolx b'ix tzan esipan
kyuky'i txq'anky aj at te etetz, komo
te nini iktza' jun qoyej te Qtata Dios
aj n'el galan tuj twitz.

17 Inkyqet etoksla' waq kye qerman
aj at kyajwalil exol, pe'etokslan kyetz,
tzan tpaj kyetz nkyek'ulun kwent
te etetz tzan eten galan tuj etanim,
komo otzajel qani' kyetz tzan te Qtata
Dios ti'j kyk'ulb'en. Astilji pe'etokslan
kyetz tzan kyaq'unan tuky'i jun cha-
lajb'il b'ix nya'tx tuky'i jun b'is, komo
qa ikxji nlay tz'ok te jun galan te etetz.

18 Pe'exnaq'tzan waq ch'in qi'ja.
Qetza nqna'o'na tuj qanim nqob'etna
tuj tume'l, b'ix qgana tzan qb'etna
galan tuj kyaqil aj nqok'ulun.

19 Oxe'l nq'uma' ch'in etetz tzan
exnaq'tzan wi'j wetz tzan tk'ulun te
Qtata Dios tzan wex luwew tzani tzan
nten junky'el exol etetz.

Jun Kawb'il

20 Ntons Qtata Diosxwit aj
nchewsan qanim b'ix aj ojaw
tanq'insa' te Qajaw Jesukrist aj
pastor* qi'j qetz aj a'o' iktza' talo', tetz
aj owel xhchiky'el [aj tkamik] ti'j te
aj oxik tsi' Qtata Dios tyol ti'j b'eyx te
jun-ele'x,*

21 ntons tzaj tsi'xwit te etetz te
aj presis tzan ek'ulun kyaqil aq'unj
galan iktza' tetz tgan; ikxji tzan
tk'ulun tetz etuky'i'l tuky'i Jesukrist
te aj n'el galan tuj twitz. Intqet

* **13:6** Sal 56:3-4,9-11; 118:6 * **13:10** Ax: jun tz'e'sb'il. † **13:10** Ax: aj ja' k'onti'l kyoklen tzan kywa'an. Nyolin te ntzani ti'j te kostumbr oqtxi' kye pal b'a'n tuq tzan kywa'an ch'in te chib'j aj nxik ksi' te jun present te Qtata Dios tuj te tz'e'sb'il, per yatzun ti'j te tume'l ak'a'j, kyetz k'onti'l kyoklen ti'j cha tzan tpaj kyopis sinoke a'ox tzan tpaj te Krist. * **13:11** Lev 16:14,15,27 ‡ **13:13** Te txkup aj nqet kykansa' kye pal owex kyin ti'jx te amaq' tzan tpaj ma'tx ky'ik kchoj kye xjal ti'j te txkup; astilji te txkup oje tz'ok nya'tx galan ti'j, okamik te kky'ixel, owel xhchojo' kchoj. B'ix telponx te nini ti'j tkamiky Jesus tzan tpaj owex in ti'jx te amaq', owel in tky'exaw iktza' jun nya'tx galan tuj kywitz kye xjal, b'ix tzi okamik te kky'ixel, b'ix ikxji owel xhchojo' kchoj. * **13:15** Sal 50:14,23; Os 14:2 * **13:20** Isa 40:11; Ezq 34; Luks 15:4-6; Wnch 10:1-16 * **13:20** Exo 24:8; Ebr 10:29

jiq'b'a'xwit te Jesukrist tuj kyaqil tyemp te jun-ele'x. Ky'ikxwit ikxji.

22 Waq erman, nqet nwitz ewitz tzan ek'amon ch'in tuky'i jun tk'u'jlal ja kab'e nyol aj ma'tx qet ntz'ib'a' te jun kawb'il te etetz tzan eb'et tuj tume'l.

23 Intok echa'o', te qerman Timotey oje jatz tzoqpi'; qa tetz owulel luwew tzani, oxe'l weq'i' wuky'i'l oj nxik e'el etetz.

24 Intxik esi' waq jun limb'il kye qerman aj at kyajwalil exol b'ix kye kyaqil kye txq'anky aj pawame' te Qtata Dios. Kye aj Italy, kyetz ax nxik ksama' jun limb'il te etetz.

25 Bwen, ntons Qtata Dios tzaj sinxwit jun nim b'an galan etajsik ekyaqil etetz tzi.

Te U'j Stz'ib'en Chaw

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Chaw,* q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist. Jun limb'il te etetz ekab'lajujil b'uch'uj tijajil Israel aj sipa' etib' ja'chq laq'chik.*

Oj Qipan Jun Xhcho'nal Tuky'i Qpasens N'ok Te Jun Galan Te Qetz

2 Erman, pe'ena'on waq jun nim chalajb'il oj tok eten twitz tidi'chq xhcho'nal.
3 Komo etetz eteb'en, oj tok qen twitz xhcho'nal tzan tok en titza' wit'lik jk'u'j, te nini nk'ulun tzan tok jun qpasens.
4 B'ix [oj qipan tuky'i] qpasens, ikxji nqokaj b'an jwert tuky'i Qtata Dios b'ix nqotz'aqet.
5 Qa jun exol etetz ntna'o' k'onti'l n'el tniky' alkyetz te tume'l galan, ntons intxik tqani' tuky'i Qtata Dios b'ix otzajel si' jun tnab'l* tzan tpaj te Qtat ntzaj tsi' nim kye kyaqil b'ix nlay qet txk'ayi'.
6 B'ix oj txik tqani', a tgan tzan tok twit'b'a' tk'u'j ti'j Qtata Dios b'ix k'onti'l tzan tna'non tanim.* Komo jun xjal aj nna'non tanim, tetz iktza' te nim a' njaw kyito' tzan kyaq'iq'.*
7 Jun xjal ikxji k'onti'l tzan tok lo'et tk'u'j ti'j Qajawil tzan tk'amon jun tidi',
8 tzan tpaj tetz kab' tk'u'j tuj kyaqil aj nk'ulun b'ix nya'tx jun yolin.
9 Jun erman meb'a' xjal a tgan tzan xhchalaj tzan tpaj tetz jiq'b'a' tzan Qtata Dios,
10 b'ix te jun [qerman] q'inon xjal a tgan tzan xhchalaj oj tok ten twitz b'is tzan tpaj tetz [tq'inomal] iktza' jun txmakal k'ul, k'onti'l nten b'eyx te jun-ele'x.†
11 Komo iktza'x oj tjakul te q'ij b'ix oj tkyaqan byenech, te k'ul njaw tz'umjik, te txmakal nqet tz'aqik b'ix te aj tb'anil ti'j cha nponaj;* ax ikxji ti'j te q'inon xjal, man te taq'un n'el galan, derepent tetz nponaj tuj taq'un.
12 Galanx-alo te xjal aj ntipa' tuky'i tpasens tidi'chq xhcho'nal aj n'ok ti'j tzan tok ten titza' wit'lik tk'u'j ti'j Qtata Dios. Komo oj tipan te xhcho'nal, otkamb'a'tz jun tanq'in te jun-ele'x‡ aj okaj tsi' te Qtata Dios tyol ti'j tzan stzaj tsi' kye aj nkyeqet ganin tetz.
13 Cha'oj tok qen jun tidi' aj b'a'n tzan jqet tz'aqik titza', k'onti'l tzan jq'uman "a te Qtata Dios nk'ulun tzan jqet tz'aqik." Komo te Qtat nlay b'antik tzan tqet tz'aqik b'ix k'onti'l njoyon tume'l tzan jqet tz'aqik titza'.
14 Qetz nqoqet tz'aqik tzan tpaj a'o'xk qetz nqtzoqpi' tzan jqet eq'i' tzan te aj n'el jq'ajab' ti'j,*
15 yaji oj jk'ulun te aj nya'tx galan nqet qb'isu', nqojoyon choj, b'ix tzan tpaj nini tzul te jkamiky.

Kyaqil Aj Tb'anil Aj At Te Qetz, A Te Qtata Dios Ntzaj Sin Tetz

16 Waq erman aj ganimix nim witza', k'on qet eteq'i' etib'x.
17 Kyaqil aj b'an tb'anil b'ix kyaqil tidi' aj b'an galan ntzaj tuj ka'j tuky'i Qtata Dios, a tetz oqet k'ulun tetz, b'ix ax kyaqil aj nq'analin twitz ka'j, per tetz k'onti'l nky'ixpjik titza' nab'lin ni ch'inwt.
18 B'ix tzan tpaj tuq tetz tgan tzan qanq'in, astilji otzaj tq'uma' te tpakb'alil aj tume'l b'an'ax aj ntzaj sin qanq'in, b'ix ikxji tzan qok qetz tb'ay na'omo' kxol kyaqil aj oje qet tk'ulu'.

---

* **1:1** Ja Chawni a te titz'in Jesus; Mat 13:55; Mak 6:3; Kya 15:13; Gal 1:19. * **1:1** 1Xhp 1:1 * **1:5** 1Re 3:5-12 * **1:6** Mat 7:7-11; 21:21-22; Wnch 16:23-24 * **1:6** Isa 57:20 † **1:10** Jun qerman q'inon xjal k'onti'l tzan tqet tjiq'b'a' tib' ti'j tq'inomal tzan tpaj teb'en cha jun rat atqet tzani twitz tx'o'tx' b'ix mejor jun tq'inomal b'an'ax aj at tuj ka'j; Pro 23:5; 27:24; 1Kor 7:29-31; 1Tim 6:7,9; Mat 6:19; Deu 8:13,14,18; Ecl 5:19; Mak 4:19; Ebr 11:26; Chaw 2:5; 5:3. * **1:11** Isa 40:6-7 ‡ **1:12** Tuj Kastiy nyolin "corona de vida" aj telponx ti'j te tanq'in aj nxik tsi' te Qtata Dios te xjal iktza' tkamb'e'tz. * **1:14** Mat 26:41; Mak 14:38

A Tgan Tzan Tqet Jk'ulu' Iktza' Nyolin Te Tyol Qtata Dios

19 Ntons waq erman aj nkxqet ngani', pe'etok xjal aj b'a'n kxcha'on b'ix tzan eyolin kyeb'a' b'ix tzan k'on ejaw q'ojlik b'an luwew.
20 Komo te jq'oj k'onti'l n'oken tzan qb'et tuj tume'l iktza' te Qtata Dios tgan.
21 Astilji intkaj esi' kyaqil aj nk'ulun nya'tx galan tuj etanim b'ix kyaqil tidi'chq aj nya'tx galan twitz tx'o'tx', b'ix tuky'i jun tume'l b'an galan pe'ek'amon tuj etanim te xnaq'tzb'ilj ti'j te Tyol Qtata Dios aj oje tz'ok echa'o' b'ix aj b'a'n tzan tkolon te etanim.
22 Pe'ek'ulun iktza'x nyolin te Tyol Qtata Dios, b'ix nya'tx a'ox tzan tok echa'o' b'ix ikxji tzan tqet-tal eteq'i' etib'x.
23 Ab'l te aj n'ok xhcha'o' te Tyol Qtata Dios b'ix k'onti'l nqet tk'ulu' ikxji, te nini iktza' jun xjal aj nqex tka'yi' twitz tuj jun despej,
24 b'ix man tqexlen tka'yi'x twitz, ch'intkyqnajji ojetq tz'ajnaj ti'j tk'u'j titza' tuq ka'yin.
25 Yatzun te xjal aj k'onti'l n'ajnaj ti'j tk'u'j te aj nyolin te kawb'il aj k'onti'l npaltin b'ix aj nkolpin te qetz, qa k'onti'l nkaj tkola' tzan tk'ulun nini, tetz nya'tx jun lo'ol ta', sinoke nqet tk'ulu' b'ix yaji oqtel ky'iwla' tzan te Qtata Dios ti'j te aj ntk'ulu'.
26 Qa at ab'l ntq'uma' tetz nxnaq'tzan per qa k'onti'l nxtxayi' stzi', tetz cha nqet teq'i' tib'x b'ix chagan nxnaq'tzan.
27 Qa nqoxnaq'tzan b'an tume'l b'ix qa tuj twitz Qtata Dios ch'inwt jun nya'tx galan ti'j aj tume'lji, ntons a tgan tzan qonen§ kyuky'i kye k'wa'l meb'a' b'ix kye byud aj n'ok kyen twitz b'is b'ix tzan k'on txik qsamo' qib' tuj te nya'tx galan twitz ja tx'o'tx'ni.

2

A Tgan Tzan Kyqet Qen Kyaqil Parej

1 Etetz waq erman aj wit'lik ek'u'j ti'j Qajaw Jesukrist aj at nim tajwalil, k'on tz'ok ete'e' jun xjal mas twitz junky.
2 Ntons qokyi-wit etetz n'ok echimo' etib' b'ix owokex jun xjal b'an q'inon, ate'ok txmulq'ab' pur xtx'otx'al or b'ix tq'anaq pur tb'anil xq'apj, b'ix yaji owokex junky xjal ch'i meb'a' xjal b'ix te tq'anaq b'an tz'il.
3 B'ix qokyi-wit etetz a'ox owokel esi' ek'u'j ti'j te q'inon b'ix oxe'l eq'uma' tetz ikxjani: "Paqet wit'let yatz tzani tuj ja tb'anil wit'leljni," b'ix te aj ch'i meb'a' oxe'l eq'uma' tetz ikxjani: "Yatz cha paqet wa'let txini, o mejor paqet wit'let tzani txe' woq."*
4 Ntons [qa nkxk'ulun etetz ikxji] ¿k'onti'l petzun n'el etik'o' te jun twitz te junky? B'ix ikxji n'ok esi' enab'l kyi'j xjal tuky'i jun enab'l nya'tx tume'l.
5 Waq erman aj ganimix witza', instzaj echa'o' te ntzani: ¿K'onti'l petzun e'el tjoyo' te Qtata Dios kye meb'a' xjal tzani twitz tx'o'tx', tzan kyok kyetz b'an q'inon titza' wit'lik kyk'u'j ti'j? Komo oje xik tsi' tyol tzan kyk'amon tuky'i'l jun kyajwalil kyaqil kye aj nkyeqet ganin tetz.
6 B'ix etetz nkye'el etik'o' kye meb'a' xjal. ¿Nya'tx petzun a'e' kye q'inon aj nkyeqetb'aj k'ulun joder te etetz, b'ix nkyexik eq'in etetz alajwers tuj despach?
7 ¿Nya'tx petzun a'e' kyetz kye aj nkyeyolin b'an nya'tx galan ti'j te Jesukrist aj b'an galan nab'lin b'ix tetz Qajawil?
8 Qa etetz b'an'ax nqet etoksla' te Kawb'il aj mas presis iktza'xkix tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios ikxjani: "Intqet agani' junky ab'l yatz iktza'x nqet agani' awib'x,"* qa nkxk'ulun ikxji, ntons etetz nkxk'ulun tume'l.
9 Per qa etetz nkye'el etik'o' txq'an kywitz kye txq'anky, ntons nkxjoyon choj, b'ix axk te Tkawb'il Qtata Dios

§ **1:27** Ax: tq'olb'en. * **2:3** Ax: tujlb'il woq. * **2:8** Lev 19:18

nyolin eti'j etetz at epaj.
10 Komo qa jun xjal nqet toksla' kyaqil te Kawb'il [aj okaj tq'uma' te Qtata Dios oqtxi'] b'ix qa npaltin ch'imu's ti'j jun tidi', ikxji at til ti'j kyaqil te Kawb'il.
11 Komo axk te Qtata Dios aj okaj q'uman "k'on chk'ajajin,"* ax okaj tq'uma' "k'on chkansan."* Ntons qa etetz k'onti'l nkxk'ajajin, per nkxkansan, ikxji k'onti'l nqet etoksla' te Kawb'il.
12 Ntons etetz a tgan tzan eyolin b'ix tzan eb'et tuj tume'l tzan tpaj kolpimix tzan te junky kawb'il aj nkolpin qetz.
13 Komo kye aj k'onti'l ma'tx tz'ok lo'et kyk'u'j ti'j junky, ax ikxji okyexe'l poqo', nlay tz'ok lo'et tk'u'j [te Qtata Dios] kyi'j. Yatzun kye aj n'ok lo'et kyk'u'j kyi'j txq'anky, kyetz k'onti'l tzan kxob' oj tul te jwisy.

Qa B'an'ax Wit'lik Jk'u'j Ti'j Qtata Dios, Owokel E'elet Jun Jk'ulb'en Galan

14 Ntons waq erman ¿tidi' jun galan n'ok qa jun xjal oxe'l tq'uma', "Wetz wit'lik nk'u'j ti'j Qtata Dios" okyitel, per qa k'onti'l nqet tyek'u' tuky'i jun tk'ulb'en galan? ¿O' petzun okoletel tzan tpaj [cha a'ox txiklen tq'uma'] wit'lik tk'u'j?
15 Qa jun qerman ichan qatzun xujji, b'an ch'i meb'a' xjal k'onti'l tq'anaq b'ix npaltin twe',
16 b'ix jun te etetz oxe'l tq'uma', "Kyeb'a' txik, na'ojxwit q'uq'l b'ix nojnaqxwit ak'u'j" okyitel, per qa nlay xik tsi' te aj presis te tetz, ¿tidi' token te aj nxik tq'uma'? Chagan.
17 Ntons ax ikxji nky'ik tuky'i te tume'l titza' n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'j te Qtata Dios: Qa k'onti'l nqet qyek'u' tuky'i jun jk'ulb'en galan, ikxji k'onti'l token.
18 Qanq at ab'l otzajel tq'uma' ikxjani: "Yatz [nchyolin] wit'lik ak'u'j ti'j Qtata Dios, yatzun wetz at tidi'chq nk'ulb'en galan. Intqetchaq ayek'u' te tume'l titza' wit'lik ak'u'j qa k'onti'l jun ak'ulb'en galan n'ak'ulu', b'ix wetz tuky'i nk'ulb'en galan oqtel nyek'u' titza' wetz wit'lik nk'u'j ti'j Qtata Dios.
19 Yatz nxik awoksla' cha jun te Qtata Dios at. Nini galan per ax kye malspirit nxik kyoksla' ikxji, b'ix twitz tetz kyetz b'an nkyelu'lun tzan kxob'al."†
20 Etetz k'on kxch'ok mok'; intox tuj ewi' te tume'l titza' n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'j te Qtata Dios. Qa k'onti'l n'ok en jun jk'ulb'en galan, ntons chagan titza' wit'lik jk'u'j.
21 Instzaj ena'o' te qijajil Abran. ¿Nya'tx petzun tzan tpaj te aj oqet tk'ulu' aj txik tq'apo' te Isak aj tk'ajol twi' te tz'e'sb'il ikxji owel tuj twitz Qtata Dios iktza' ya k'onti'l xhchoj?*
22 N'ok eten ajna'l titza' tuq nqet tk'ulu' te Abran, titza' wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios b'an parej iktza'x tuq tk'ulb'en; ikxji titza' wit'lik tuq tk'u'j owok b'an kabal b'ix tume'l tuky'i tk'ulb'en.
23 Ikxji oponkix iktza'x nyolin tuj Tu'jal Dios ikxjani: "Te Abran oxik toksla' [tyol] Qtata Dios, b'ix tzan tpaj tokslb'en, owel tuj twitz te Qtat iktza' ya k'onti'l xhchoj,"* b'ix ikxji tetz owok q'uma' jun tajyol te Qtata Dios.*
24 Ntons ajna'l n'el eniky', jun xjal n'el tuj twitz Qtata Dios iktza' ya k'onti'l xhchoj tzan tpaj nk'ulun iktza' te Qtata Dios tgan b'ix nya'tx a'ox tzan tpaj toklen wit'let tk'u'j ti'j.
25 Ax ikxji oky'ik oqtxi' tuky'i te Raáb te aj xuj aj k'ayil tib'. Tetz owel tuj twitz Qtata Dios iktza' k'onti'l xhchoj tzan tpaj aj otk'uluj, kyqetlen tk'amo' tuj tjay kye aj xhluk'iyon b'ix exik tlajo' tzan kxik tuj junky b'ey [tzan kykolet].*
26 Ntons ax iktza'x te qchi'jel; qa k'onti'l te qanim, ntons k'onti'l itz'ojo', b'ix ax ikxji oj tok wit'let jk'u'j ti'j Qtata Dios, qa k'onti'l jun jk'ulb'en

* **2:11** Exo 20:14; Deu 5:18 * **2:11** Exo 20:13; Deu 5:17 † **2:19** Ax: nkyelu'lun tzan kxob'al. * **2:21** Gén 22:1-14 * **2:23** Gén 15:6; Sal 106:31; Rom 4:3,5,9,11,22; Gal 3:6 * **2:23** 2Cró 20:7; Isa 41:8 * **2:25** Jos 2:1-18; Ebr 11:31

galan, ntons ax k'onti'l token te tume'l titza' wit'lik jk'u'j.

3

Intok Qsi' Qnab'l Byenech Ti'j Te Aj Nxik Qyoli'

1 Erman, k'on kye'ok ky'ila'j exol etetz aj kygan tzan kxnaq'tzan txq'anky, komo kye aj nxik kxnaq'tza' txq'anky, te Qtata Dios mas owokel tsi' tnab'l kyi'j titza' nkyeb'et.

2 Komo qkyaqil qetz, tidi'chq nya'tx galan nqok'ulun. Qa at ab'l aj k'onti'l nyolin jun nya'tx galan, tetz jun xjal b'an galan b'ix nb'antik tzan tk'ulun mandad ti'jx.

3 Iktza'x oj tox qsi' fren tuj stzi' jun kway, te kway nqoqet toksla', b'ix ikxji ax b'a'n tzan txik qin ja' qetz qgan.

4 B'ix ax intok esi' enab'l kyi'j kye chman bark aj nkyeb'et tuj te nim a'. Anke b'an chmanot-e' b'ix tzan jun nim kyaq'iq' b'a'n tzan kxik in, per tzan jun ch'i tal k'uxb'il b'an ch'i nekit b'a'n tzan kyb'et aj ja' te chofer tgan.

5 Ax ikxji nky'ik tuky'i te qaq'. Te qaq' b'an ch'i nekit per tuky'i qaq' b'a'n tzan tqet qjiq'b'a' qib' nim, iktza'x tzan jun ch'i tal q'aq' b'a'n tzan tqet tz'e'k jun nim witz titza'.

6 Te qaq' iktza' jun q'aq' b'ix b'a'n tzan tk'ulun tidi'chq nya'tx galan.* Te qaq' jun ch'i part te qchi'jel b'an nekit, per b'a'n tzan tk'ulun jun nya'tx galan qi'j, b'ix nk'ulun jun nya'tx galan ti'j kyaqil qanq'in, komo te qaq' iktza' jun q'aq' aj ntilun tzan tpaj te nim q'aq' aj ni k'onti'l nqextzaj.

7 Kyaqil txakl txkup b'ix pich' b'ix txkup aj cha nkyexik jilin b'ix txkup tuj a', b'a'n tzan kyk'ulun mansar kye xjal kyi'j b'ix oje kyeqet k'ulu' mansar tzan kye xjal.*

8 Per nijunwt xjal b'a'n tzan tqet te taq'x titza'. Te qaq' jun part te qchi'jel aj nk'ulun tidi'chq nya'tx galan b'ix tuj qtzi' n'etz tidi'chq iktza' jun benen aj b'a'n tzan tkansan.

9 Tuky'i te qaq' b'a'n tzan qyolin yol b'an galan ti'j te Qajawil b'ix Qtat tuj ka'j, b'ix ax tuky'i te qaq' ntzaj jqanb'e' nya'tx galan kyajsik txq'anky xjal aj k'ulume' [tzan te Qtata Dios] tzan kyten iktza'x tetz.

10 Tuj axkix te qtzi' n'etz yol tzan qky'iwlan xjal b'ix n'etz yol tzan jqanb'en kyajsik txq'anky. Erman, te ja ntzani nya'tx galan.

11 ¿Tuj jun soch tzun petzun njatz xhb'urb'u'in txq'an saq a' b'ix txq'anky kaparros a'?

12 B'ix ax ti'j jun wi' igos, ¿tzun petzun ntswa' twitz, twitz aseytunas? B'ix ax ti'j jun wi' ub, ¿tzun petzun ntswa' twitz, twitz igos? B'ix ax jun soch aj ja' njatz k'ak'j a' nlay b'antik tzan tjatz saq a' tuj.

Titza' N'ok En Qa Nqob'isun Tuj Jun Tume'l

13 ¿Ab'l jun exol etetz nb'isun tuj tume'l b'ix jun cha'on? Ntons intqet tyek'u' titza' nb'et tuj tume'l b'ix titza' nk'ulun kyaqil galan kyuky'i kye xjal tuky'i jun tnab'l b'an galan tzan tpaj b'a'n b'isun tuj tume'l.

14 Per qa n'ok eq'oji' tuj etanim jun ab'l tzan tpaj jun tidi' tetz, b'ix qa n'el egani' tidi'chq tzan tok te etetz, k'on qet ejiq'b'a' etib' b'ix k'on kxnik'on ti'j alkyetz te tume'l b'an'ax.

15 Te ja tume'l titza' nkxb'isun, nya'tx tuky'i Qtata Dios ntzaj, sinoke te nini cha aj twitz tx'o'tx', cha tuj kywi'x kye xjal n'etz, b'ix jun tidi' aj ntzaj tuky'i te Tajaw Choj.

16 Komo qa at q'oj tuj kyanim kye xjal b'ix qa n'el kygani' tidi'chq tzan tok te kyetzx, kxol kyetz k'onti'l jun tume'l b'ix tidi'chq nya'tx galan nkyek'ulun.

17 Per [jun xjal aj at] jun tnab'l b'an galan aj ntzaj tuky'i Qtata Dios, te nini k'onti'l jun nya'tx galan ti'j b'ix k'onti'l njoyon q'oj, galan nab'lin kyuky'i kye txq'anky, n'ok tsi' twi' ti'j aj nkyyoli' txq'anky, b'an nim n'ok lo'et tk'u'j kyi'j txq'anky, b'ix

* **3:6** Pro 16:27; 18:21 * **3:7** Gén 1:26

nk'ulun tidi'chq galan, b'ix jun yolin
b'ix nya'tx xmeletz'.
18 Kye aj nkyejoyon tume'l tzan
kyten galan kyaqil kye xjal kxolx,
kyetz kyk'ulb'en n'el te jun galan tuj
twitz Qtata Dios.

4

Te Q'oj N'ok Tzan Tpaj Te Nya'tx Galan Aj N'el Qgani'

1 ¿Ja' ntzaj kyaqil te q'oj aj n'ok
exol etetz? ¿Tistil nkxluch'un exolx?
¿Nya'tx petzun tzan tpaj te q'oj aj at
tuj etanim tzan tpaj tidi'chq aj n'el
eq'ajab' ti'j?
2 Etetz n'el eq'ajab' ti'j tidi'chq b'ix
k'onti'l nb'antik tzan toknoj etitza',
astilji nkxkansan* b'ix n'ok eq'oji'
junky tzan tpaj tidi' tetz b'ix k'onti'l
nb'antik tzan toknoj etitza'. Astilji
nkxluch'un b'ix nkxjoyon q'oj exol.
K'onti'l n'oknoj etitza' te aj egan tzan
tpaj k'onti'l nxik eqani' tuky'i Qtata
Dios.
3 Qa nxik eqani', k'onti'l ntzaj si'
tzan tpaj nya'tx tume'l nxik eqani',
tzan tpaj cha egan tzan tqet exq'e'la'
ti'j tidi' aj etetz egan.
4 Atx-al a'ix ikxni'n, ikxji etetz
ma'tx kxjaw meltz'jik ti'j Qtata Dios.*
¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en qa qetz n'el
qgani' tidi'chq iktza' aj n'el kygani'
kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan Dios,
ikxji nqo'ok tajq'oj Qtata Dios?*
5 ¿Ti'tzun, nkxb'isun etetz qa nya'tx
b'an'ax te Tu'jal Dios aj ja' nyolin ti'j
te ntzani? Komo nyolin ikxjani: "Te
Qtata Dios aj oje tzaj tsi' te qanim
tuj qchi'jel, tetz b'an tgan tzan tok te
qanim a'ox te tetz."*
6 B'ix tetz n'onen nim quky'i'l,
komo ax nyolin ikxjani: "Te Qtata
Dios nq'ojin kyi'j kye xjal aj nqet
kyjiq'b'a' kyib', per n'onen b'an nim
kyuky'i kye xjal aj nqet kyoksla' te
tetz."*
7 Intqet etoksla' najji te Qtata Dios,
b'ix pe'ewa'let tuky'i jun ebalor twitz
te Tajaw Choj, b'ix tetz owoqel ewitz.
8 Pe'etok laq'chet ti'j Qtata Dios b'ix
tetz owokel laq'chet eti'j. Intkaj esi'
tzan ek'ulun nya'tx galan,† etetz waq
aj chimol choj a'ix. Etetz waq aj egan
tzan etok lapet ti'j Qtata Dios b'ix ax
n'el egani' te nya'tx galan twitz ja
tx'o'tx'ni, intkaj ekola' te nya'tx galan
tzan tkaj saq te etanim.
9 Pe'eb'isun [ti'j te aj oje ek'uluj],
instzaj ena'on tetz b'ix pe'eqet ten
oq'el. Qa tb'ay nkxtze'en tuq [ti'j te
nya'tx galan, ajna'l] mejor tzan etoq'
[ti'j te nini], b'ix qa tb'ay nkxchalaj
tuq [ti'j te nya'tx galan, ajna'l] mejor
tzan eb'isun [ti'j te nini].
10 Instzaj ena'o' tuj etanim te
ek'ulb'en nya'tx galan tuj twitz
Qajawil b'ix tetz otk'ulu'tz tzan tjaw
tinky ek'u'j.*
11 Erman, k'on qet eyoli' etib'x. Ab'l
aj nqet tyoli' junky qerman, qatzun
nyolin tidi' nya'tx galan nk'ulun
junky, ntons cha nyolin nya'tx galan
ti'j te Kawb'il aj otzaj tsi' te Qtata
Dios, b'ix ikxji cha nxik tq'uma'
nya'tx galan te Tkawb'il; b'ix qa nxik
tq'uma' qa nya'tx galan te Kawb'il,
ntons k'onti'l nqet toksla' sinoke cha
nyolin ti'j iktza' mas nim tajwalil tetz
twitz te Kawb'il.
12 A'ox cha jun te aj okaj sin te
Kawb'il, b'ix a'ox tetz b'a'n tzan tpo-
qon xjal b'ix b'a'n tzan tkolon jun xjal,
b'ix b'a'n tzan tpon tnajsa'. ¿Per ab'l
yatz a'ich tuj anab'l tzan txik aq'uma'
til junky ab'l yatz?
13 Ajna'l instzaj echa'o' etetz waq aj
n'eq'uma' ikxjani: "Ajna'l qa nchi'jji,
oqoxe'l tuj junky amaq', b'ix oqoxe'l
teyona jun aq'b'i, qoxk'a'mayona tzi
b'ix owokel nim qtumin."
14 Per etetz k'onti'l eteb'en qa
itz'ojix nchi'j. Te etanq'in cha iktza'
muj, njaw kanet cha jun rat b'ix junky

* **4:2** Chaw 5:6; 1Wnch 3:15 * **4:4** Tuj kyyol kyetz, oj tkaj kykola' Qtata Dios, nkyeyolin iktza' jun xjal nk'ajajin tuky'i junky. * **4:4** Mat 6:24; Luks 16:13 * **4:5** Exo 20:5; 34:14; Deu 4:24; Zac 8:2 * **4:6** Pro 3:34; Sal 18:27; 147:6; 149:4; Isa 2:11,17; Mat 23:12; Wnch 14:21; 1Xhp 5:5; 2Cró 7:14 † **4:8** Ax: intel etx'ajo' eq'ab'. * **4:10** Mat 23:12; 1Xhp 5:6 * **4:14** Pro 27:1

rat nqet naj.*

15 Mas tume'l tzan txik eq'uma' ikx-
jani: «Qa te Qajawil tgan b'ix qa
itz'ojo', oqtel jk'ulu' ntzani qatzun
junky tidi'ji.»

16 Per etetz nim nqet ejiq'b'a' etib',
b'ix oj tqet qjiq'b'a' qib', nya'tx galan.

17 Ab'l te aj teb'en titza' tzan tk'ulun
jun galan b'ix qa k'onti'l nqet tk'ulu'
ikxni'n, njoyon choj.

5

Te Aj Oky'el Kyi'j Kye Q'inon Qa Nlay Kyeb'et Tuj Tume'l

1 Etetz aj q'inon a'ix, instzaj echa'o'
ntzani: ¡Pe'etoq', pe'etx'a'yun, instzaj
ena'on tetz tzan tpaj te aj xhcho'nal
ma'tx tzul etajsikni!

2 Kyaqil te eq'inomal aj k'u'u' etitza'
ma'tx ponaj; b'ix te eq'anaq ma'tx
qetb'aj pok'xik.

3 Te oro b'ix plat aj at tuq te etetz,
ya k'onti'l token;* b'ix tzan tpaj te nini
owokel en nya'tx galan a'ix b'ix okx-
poyon tnajsa' iktza' tzan jun chman
q'aq'.* Etetz ma'tx qetb'aj echimo'
eq'inomal tuj tmankb'il ja tyempni.

4 Kye xjal aj ejaw in twitz te etawal,
ajna'l nkyeqanin eti'j, komo k'onti'l
oxik echojo' twi' kyk'u'j, b'ix te Qa-
jawil aj nk'ulun mandad ti'j kyaqil
aj at tuj ka'j, tetz ma'tx xik xhcha'o'
kywi' kye xjal aj nkyeqanin eti'j.*

5 Yatzun etetz, ma'tx kx'anq'in
tzani twitz tx'o'tx' tuky'i tidi'chq
b'an tb'anil b'ix ma'tx qet ek'ulu'
tidi'chq aj n'el tgani' te echi'jel, ma'tx
qet ewortinsa' etib'† iktza' alo'mj aj
okyeqtel kansa'.

6 Etetz ma'tx kyexik epoqo' b'ix
ma'tx kyeqet ekansa' kye aj k'onti'l
tuq kyil b'ix k'onti'l tuq nkyejaw
meltz'jik eti'j.

A Tgan Tzan Sten Nim Qpasens B'ix Tzan Qxnaq'tzan Wit'lik Jk'u'j Ti'j Qtata Dios

7 Per etetz waq erman, insten
epasens maxkix oj tul te Qajawil.
Intok esi' enab'l iktza'x nk'ulun jun
xjal aj n'awan tawal. Tetz n'iyon
tzan tok ten twitz tawal, n'iyon tuky'i
tpasens tzan tkyaqul te tb'ay toq jab'
b'ix yaji tzan tajky te jab'.

8 Ax ikxji etetz, insten waq epasens
b'ix pe'eten waq jwert tuj etanim tzan
tpaj ch'inky tul te Qajawil.

9 Erman, k'on jaw equchi' ewitz ti'j
junky tzan k'on exik si' tuj il, komo
te [Qtata Dios] aj q'umal kyil kye xjal,
tetz ch'inky tul.

10 Erman, intok esi' waq enab'l kyi'j
kye aj yolil tyol Dios oqtxi' aj eyolin
iktza' tky'ixel Qajaw,‡ kyetz owok
kyen twitz xhcho'nal b'ix at tuq nim
kypasens.

11 Intok eten, b'an galanx-alo kye
aj e'ipan nim xhcho'nal tuky'i ky-
pasens. Etetz oje tz'ok echa'o' titza' te
Job otipaj te xhcho'nal tuky'i tpasens
b'ix ax eteb'en tidi' otk'uluj te Qajawil
tuky'i'l mas yaj.* Te Qajawil b'an
galan nab'lin b'ix n'ok lo'et tk'u'j qi'j.*

12 B'ix te aj mas presis waq erman,
k'on xik esi' ejurament ti'j te ka'j b'ix
ni ti'j te tx'o'tx', k'on xik esi' ejura-
ment ti'j ch'inwt. Qa a tgan tzan
txik eq'uma' "o'" ti'j jun tidi', ntons
intxik eq'uma' a'ox "o'," b'ix qa a tgan
tzan txik eq'uma' "nlay" ti'j jun tidi',
ntons intxik eq'uma' a'ox "nlay" [b'ix
k'onti'l tzan txik eq'uma' tuky'i ejura-
ment].* Ikxji tzan k'on exik si' tuj il.

13 Qa at ab'l jun te etetz n'ok ten
twitz b'is, intxnaq'tzan tuky'i Qtata
Dios. B'ix te aj at jun chalajb'il tuj
tanim, intb'itzan b'itz te Qtata Dios.

14 Qa at jun yab' exol etetz er-
man, inktzaj etuk'le' kye tijxjal aj

* **5:3** Ax: oxidado. * **5:3** Mat 6:19 * **5:4** Deu 24:14-15 † **5:5** Ax: ma'tx qet ewortinsa' etib' tuj etanim. ‡ **5:10** Ax: tuky'i tb'i Qajaw. * **5:11** Job 1:21-22; 2:10; 42:10-17 * **5:11** Sal 103:8 * **5:12** Mat 5:34-37 § **5:14** Oqtxi' oj tqet ksi' ch'in aseyt tuj twi' jun xjal, telponx tuq iktza' jun techa'l ti'j, q'apomaj te Qajawil (Exo. 28:41; 29:7; 1Re 19:15-16). B'ix te aseyt ax iktza' jun remeyj tuq (Isa 1:6; Luks 10:34). Tuj Chaw 5:13-20, nyolin tzan qxnaq'tzan tzan tpaj a te Qajawil aj nq'anan b'ix nnajsan choj.

at kyajwalil exol, b'ix kyetz okyex-
naq'tzayon ti'j tuky'i tb'i te Qajawil
b'ix oqtel ksi' ch'imu's aseyt tuj twi'.§
15 Qa nqoxnaq'tzan b'ix wit'lik
jk'u'j ti'j Qtata Dios [tzan tb'antik
te yab'], ntons ob'antel te yab'; te
Qajawil oqtel tq'ana', b'ix qa te yab'
at xhchoj, oqtel najsa'.
16 [Astilji] intjatz eq'uma' te echoj
tuky'i junky exolx b'ix pe'exnaq'tzan
waq eti'j exolx tzan eb'antik. Oj tx-
naq'tzan jun xjal aj nb'et tuj tume'l
tuj twitz Qtata Dios, nky'ik tidi'chq
galan.
17 Te Eliys, tetz jun xjal tuq iktza'x
a'o', per aj txnaq'tzan nqet tuq twitz
twitz Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal,
nqanin tuq tzan k'on stzaj te jab', b'ix
k'onti'l otzaj te jab' oxe aq'b'i tuky'i
mey.*
18 Yaji ya ma xnaq'tzan junky'el
[tzan stzaj te jab'], otzoqpin junky'el
te jab', b'ix tuj te tx'o'tx' ojatz te awalj
junky'el b'ix otswaj twitz.*

A Tgan Tzan Tjaw Qin Kyk'u'j Kye Aj Nkyeqet Tz'aqik

19 Waq erman, qa at jun te etetz
okajel tkola' te b'an'ax b'ix qa junky
qerman otk'ulu'tz tzan tmeltz'jik
junky'el,
20 intok echa'o', ab'l aj otk'ulu'tz
tzan tmeltz'jik jun joyol choj, tetz
okoloyon ti'j tanim te xjal tzan k'on
tponaj b'ix ntk'ulu' tzan tqet najsa'
xhchoj te xjal anke nim xhchoj.*

* **5:17** 1Re 17:1; 18:42-45; Luks 4:25 * **5:18** 1Re 18:1,42-45 * **5:20** Pro 10:12; 1Xhp 4:8

Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Xhpe'y

Jun Limb'il

1 Wetz Xhpe'y* aj tky'ixel Qajaw Jesukrist a'in, jun limb'il te etetz aj joyomix tzan Qtata Dios, aj oje kxik slab'jik ja'chq,* aj cha oqxena' etib' aj nkxnajan tuj Pont, Galasy, Kapadosy, Asy b'ix Bitiny.

2 Etetz a'ix joyomix tzan tpaj te Qtata Dios oqet tb'isu' ikxji, b'ix te Txew Dios okxkaj tpawa' a'ox te Qtat, tzan tqet etoksla' te Jesukrist b'ix tzan tkaj saq etanim tzan te [tkamiky aj telen] xhchiky'el. Tzaj si'xwit etajsik etetz jun nim b'an galan b'ix qetxwit chewsa' ek'u'j.

Tzan Tpaj Te Jesukrist, B'a'n Tzan Qchalaj Oj Qojaw Lajo'

3 Pixon te Qtata Dios, aj stat te Qajaw Jesukrist, tzan tpaj b'an nim nlo'et tk'u'j qi'j b'ix tjawlen tanq'insa' te Jesukrist kxol kye kamnaq. Tetz otk'uluj tzan qitz'jik junky'el tuj qanim* b'ix ikxji tzan tkaj lo'et jk'u'j ti'j tuky'i jun chalajb'il.

4 Otk'uluj tzan ek'amon jun etanq'in tuj ka'j aj b'isu' titza', aj nlay b'antik tzan tpon najsa' tzan nijunwt b'ix nlay b'antik tzan tok-wit ch'in tz'il ti'j b'ix nlay b'antik tzan tponaj kyeb'a', b'ix te ja etanq'inni kolo' te etetz tuj ka'j.

5 Tzan tpaj wit'lik ek'u'j ti'j Qtata Dios, tetz nkxqet tkolo' tuky'i nim tajwalil tzan ekolet titza' tuj te jwisy, b'ix n'iyon eti'j te aj otzajel tsi' etetz tuj aj q'ijji.

6 Tzan tpaj nini, etetz b'an nkxchalaj, anke ajna'l tuj jun tyemp nya'tx nim tuj, a tgan tzan tok eten twitz tidi'chq txakl xhcho'nal.

7 Te xhcho'nal n'oken tzan tok en qa b'an'ax wit'lik jk'u'j ti'j Qtata Dios. Komo titza' wit'lik jk'u'j mas nim token twitz te oro aj nponaj anke ojetq qex txiko' tuj jun q'aq' tzan tok en qa b'an'ax oro. B'ix cha'oj tul te Jesukrist junky'el, ntons iktza'x ma'tx tz'ok en b'an'ax wit'lik jk'u'j ti'j Qtata Dios, owelal te jun nim chalajsb'il b'ix owokel e'e' jun chqitz'unal Qtata Dios qi'j b'ix owelal te jun jiq'b'il [qetz tuky'i'l].

8 Etetz nqet egani' nim te tetz anke mina' tok eten, b'ix nkx'okslan ti'j anke mina' tok eten,* b'ix b'an nkxchalaj nim tuky'i jun chalajb'il aj tzajnaq tuj ka'j b'ix k'onti'l n'oknoj qyol tzan txik jq'uma' ti'j.

9 B'ix ikxji te etanim nkolet, aj nini te aj n'ek'amo' tzan tpaj toklen wit'let ek'u'j ti'j Jesukrist.

10 Atx b'an oqtxi', kye aj yolil tyol Dios nqet tuq kxnaq'tza' b'ix nkyejoyon nkyeb'isun tuq ti'j ja tume'l titza' nqokoletni, ja nim b'an galan aj ntzaj tsi' Qtata Dios anke k'onti'l nqajo', b'ix eb'ajpakb'an ti'j te aj otzajel tsi' te Qtata Dios qetz.

11 Kyetz nkyejoyon ab'l tuq te xjal, b'ix alkyetz tyemp, aj ntq'uma' tuq te Txew Krist aj nyolin tuq tuj kyanim ti'j te xhcho'nal aj oky'el tuq ti'j Krist, b'ix titza' otzajel si' jun xhchqitz'unal mas yajx.

12 Per oxik q'uma' te kyetz, k'onti'l nkye'aq'unan tuq te kyetzx tuj aj tyempji, sinoke te jun galan tuq te qetz ajna'l. [B'ix ajna'l oje ponkixi' kyetz ktz'ib'en] b'ix ma'tx xik pakb'a' te etetz tzan kye pakb'on aj oxik kypakb'a' tuky'i tajwalil te Txew Dios aj otzaj lajo' tuj ka'j. Kyaqil ja b'an tb'anilni, ax kye ángel kygan tzan tok kyen.

A Tgan Tzan K'on Qjoyon Choj

13 Ntons, astilji pe'eten waq list tuky'i enab'l tuj ewi', pe'ek'ulun mandad etib'x tzan eb'et tuj tume'l, b'ix intkaj lo'et ek'u'j ti'j te aj nim b'an galan aj otzajel si' qetz oj tul Jesukrist.

* **1:1** Mat 4:18; Mak 1:16; Luks 5:1-11 * **1:1** Chaw 1:1 * **1:3** Wnch 3:3-7; Rom 6:4-13 * **1:8** Wnch 20:29

14 Etetz, iktza' k'wa'l okslon a'ix,
k'on kx'anq'in tuj te nya'tx galan
aj n'el tuq egani' aj mina' tuq tok
etotzqila' [te Qtata Dios],
15 sinoke iktza'x te aj otzaj uk'len
te etetz pawa' tib' ti'j te nya'tx galan,
ax intel epawa' etetz etib' ti'j te nya'tx
galan tuj kyaqil etanq'in
16 tzan tpaj tz'ib'ankaj [tuj Tyol
Dios] ikxjani: "Intel epawa' etetz etib'
ti'j te nya'tx galan tzan tpaj wetz
pawa' wib' ti'j te nya'tx galan."*
17 Qa etetz n'ok eq'uma' "Qtat" te
Qtata Dios aj nkyexik tpoqo' xjal ik-
tza'x ojetq kyk'uluj, b'ix k'onti'l nkaj
alkawet ti'j nijunwt, ntons intqet ex-
jani' tuj kyaqil tyemp aj itz'ojix twitz
ja tx'o'tx'ni.
18 Komo etetz eteb'en te Qtata Dios
okxjatz tkolpi' tuj kyaqil aj nya'tx
galan aj owel etin kyi'j etijajil oqtxi'.
B'ix eteb'en te echoj k'onti'l owel xh-
chojo' tuky'i tidi'chq aj nmankun, ik-
tza' te oro b'ix te xtx'otx'al plat,
19 sinoke tuky'i [tkamiky aj telen]
xhchiky'el te Qajaw Jesukrist aj at
nim token. Komo tetz owok te
present naqe jun tal moch [aj nxik
q'apo' te jun present b'ix] nya'tx yaj-
naq, ch'inwt tidi' nya'tx galan ti'j.
20 Te Qajaw Jesukrist, atx aj mina'
tuq tqet k'ulu' te twitz tx'o'tx', tetz
ojetqkix tuq kaj si' tzan token ikxji,
per man ajna'l oje tzaj lajo' tzani twitz
tx'o'tx' te jun galan te qetz.
21 Tzan tpaj te Qajaw Jesukrist,
etetz nkx'okslan ti'j te Qtata Dios aj
ojaw anq'insan tetz b'ix oqet tjiq'b'a';
astilji n'ok wit'let ek'u'j ti'j Qtata Dios
b'ix nkaj lo'et ek'u'j ti'j.
22 Oje kaj saq etanim tzan tpaj
tqetlen etoksla' te tume'l tzan kyqet
egani' b'an'ax kye txq'anky qerman.
Ajna'l intqet egani' etib'x exolx per
tuky'i jun tume'l b'an galan tuj
etanim.
23 Etetz ajna'l oje kx'itz'jik junky'el
tuj etanim,* per nya'tx tzan tpaj jun
tidi' aj opoyonaj-wit sinoke tzan tpaj
te tyol Qtata Dios aj nlay ponaj, tetz
tyol aj b'a'n tzan tyolin tuj qanim te
jun qanq'in b'ix k'onti'l nponaj.
24 Komo te Tu'jal Qtata Dios nyolin
ikxjani: Kyaqil xjal mer iktza' k'ul
b'ix kyaqil aj tidi'chq tb'anil te kyetz
mer iktza' txmakal k'ul. Te k'ul njaw
ky'ixwik b'ix te txmakal ntzaj pulan.
25 Per te tyol Qajaw nlay ponaj. B'ix
te ja yol ntzani a te tpakb'alil titza'
tzan jkolet b'ix te ntzani aj oje xik
pakb'a' te etetz.*

2

1 Astilji intkaj esi' tzan ek'ulun
nya'tx galan kyi'j txq'anky. K'on
kxnik'on b'ix k'on kx'ok xmeletz', b'ix
k'on tz'ok eq'oji' junky tuj etanim
tzan tpaj jun tidi' tetz, b'ix k'on tz'ok
eyaso' junky.
2 Naqe ne' aj man kyitz'jlen nkye-
joyon ktxu', ax ikxji etetz [aj a'ix
tk'wa'al Qtata Dios], pe'ejoyon te aj
b'an galan aj ntzaj tsi' tzan eten jwert
tuky'i'l eqetlen tkolo',
3 komo oje tz'ok eten b'an galan
nab'lin te Qajawil etuky'i'l.*

A Te Jesukrist Te Aj Mas B'an Presis Qxol Qetz Aj Nqoxnaq'tzan

4 Ntons, pe'etok laq'chet ti'j te Qa-
jaw, tetz iktza' jun ab'j te twit'lel jun
jay, per itz'oj, b'ix owel ik'o' tzan kye
xjal, per tuj twitz Qtata Dios owel b'an
chilan b'ix nim tbalor.
5 B'ix yatzun etetz naqe ab'j, per
itz'ojix, ab'j aj n'oken tzan te Txew
Dios te k'ulb'il tjay Qtata Dios. Tzo-
qpij waq tzan etoken ikxji titza'. Ikxji
tzan etok pal pawamix a'ox te Qtata
Dios tzan txik eq'apo' te tetz, te galan
aj nqet tuj twitz tetz tzan tpaj te Qa-
jaw Jesukrist.
6 Astilji te Tu'jal Dios oqtxi' nyolin
ikxjani: "Wetz oqtel nsi' [jun nlajen
tuj Sión b'ix tetz nim token naqe] jun
ab'j aj mas b'an presis aj n'oken te
eskin te jun jay, b'an chilan b'ix nim
tbalor. Ab'l aj owokslayon ti'j, tetz
nlay tz'el in tky'exaw."*

* **1:16** Lev 11:44-45; 19:2 * **1:23** Wnch 3:3-7; Chaw 1:18; 1Xhp 1:3 * **1:25** Isa 40:6-8 * **2:3** Sal 34:8 * **2:6** Isa 28:16

7 Ntons, te etetz aj nkx'okslan ti'j
tetz, tetz at nim tbalor; yatzun kye aj
k'onti'l nkye'okslan, nky'ikkix iktza'
ntq'uma' te Tu'jal Qtata Dios ikxjani:
"Te ab'j owel ik'o' tzan kye k'ulul jay,
per oje tz'ok jun ab'j aj mas presis te
eskin."*
8 B'ix ax nyolin ikxjani: "Tetz ik-
tza' jun ab'j aj ja' okyejawel xpetk'an
b'ix aj ja' okyejawel jilan txq'anky."*
Kyetz nkyejaw xpetk'an ti'j tzan tpaj
k'onti'l nqet kyoksla' te tpakb'alil;
kyetz ikxji eb'ajkaj si'.

Titza' Tzan Qb'et Tuj Tume'l Kxol Kye Aj K'onti'l Nkyexnaq'tzan

9 Yatzun ekyaqil etetz, joyomix
a'ix,* b'ix pal a'ix aj nkx'aq'unan [te
Qtata Dios] aj twitzale' k'ulul mandad
ti'j kyaqil. B'ix a'ix jun amaq' pawa'
a'ox te Qtata Dios, b'ix etzamix tzan
te Qtata Dios tzan etok txjalil.* Ikxji
tzan txik epakb'a' aj tidi'chq tb'anil
oje tk'uluj Qtata Dios, aj okxjatz tin
tuj te nya'tx galan aj ja' tuq nkxb'et
iktza' tuj jun qlolj, b'ix tzan etox tuj
chk'atunal tetzx aj b'an tb'anil.
10 Etetz tb'aya' nya'tx tuq a'ix jun
amaq', per ajna'l jun amaq' a'ix tzan
tpaj a'ix txjalil Qtata Dios. B'ix tb'aya'
k'onti'l tuq ab'l n'ok lo'et tk'u'j eti'j,
per ajna'l te Qtata Dios n'ok lo'et tk'u'j
eti'j.*
11 Ntons, etetz erman aj ganimix
witza', wetz nqet nwitz ewitz iktza'
a'ix xjal aj man atix tuj eb'ey [tzan
epon twitz Qtata Dios] b'ix aj cha oqx-
ena' etib' [tzani twitz tx'o'tx'], wetz
nqet nwitz ewitz tzan tkaj esi' kyaqil
aj nya'tx galan aj n'el tgani' te echi'jel,
aj njoyon tume'l tzan eqet tz'aqik.
12 Pe'eb'et tuj tume'l galan kxol kye
xjal aj k'onti'l nkye'okslan ti'j Qtata
Dios.† Ikxji anke ajna'l kyetz nkxqet
kyyoli' iktze'xtzun etetz a'ix xjal aj
pur joyol choj, kyetz owokel kyen te
galan aj n'ek'ulu' b'ix oqtel kyjiq'b'a'
te Qtata Dios oj tul cha'ol ti'j kyaqil
jk'ulb'en.
13 Ntons, etetz tzan [tqet jiq'b'a'] te
Qajawil [kxol kye xjal], inkyqet etok-
sla' etetz kye aj nkyek'ulun mandad
exol: tb'ay, te twitzale' k'ulul mandad
tzan tpaj a tetz te aj mas nim tajwalil,
14 b'ix ax kye txq'anky k'ulul man-
dad aj lajome' titza' tzan txik ksi' xh-
cho'nal kyi'j kye aj nkyek'ulun nya'tx
galan b'ix tzan kyqet kyjiq'b'a' kye aj
nkyek'ulun galan.
15 Komo te Qtata Dios tgan tzan
ek'ulun etetz te galan tzan k'on to-
knoj jun tidi' eti'j tzan eqet yoli' tzan
kye aj ma mok' b'ix kye aj k'onti'l n'el
kyniky' ch'inwt.
16 Pe'eb'et waq tuj tume'l iktza'x
xjal aj kolpimix ti'j echoj, b'ix nya'tx
tzan tpaj kolomix oqtel ek'ulu'
tidi'chq aj nya'tx galan, sinoke
pe'eb'et waq iktza' xjal q'apo' etib'
nkx'aq'unan te Qtata Dios.
17 Inkyqet elima' waq kyaqil xjal.
Inkyqet egani' kye txq'anky qerman,
intqet exjani' te Qtata Dios, b'ix intqet
elima' te twitzale' k'ulul mandad.

Jun Konsej Titza' Tzan Kyb'et Tuj Tume'l Kye Aq'unon Te Junky

18 Etetz aj nkx'aq'unan te jun
etajaw, inkyqet etoksla' tuky'i jun
tk'u'jlal kye etajaw, nya'tx a'ox kye
aj galan kyenab'lin sinoke ax kye aj
nya'tx galan kyenab'lin.
19 Komo qa tzan tpaj etokslb'en
ti'j te Qtata Dios n'ok eten twitz xh-
cho'nal b'ix k'onti'l epaj, ntons tzan
tpaj nini okxtel jiq'b'a' tzan te Qtat.
20 Per qa etetz owokel eten twitz
xhcho'nal tzan tpaj ek'ulb'en nya'tx
galan, ntons ¿tidi' qi'j b'a'n tzan
tqet ejiq'b'a' etib' qa etipa'tz tuky'i
epasens b'ix at epaj? Per qa etetz
n'ok eten twitz xhcho'nal tzan tpaj
ek'ulb'en galan, b'ix n'etipa' tuky'i
epasens, te nini n'el galan tuj twitz
Qtata Dios b'ix okxtel tjiq'b'a'.
21 Komo astilji te Qtat okxtzaj
tuk'le', b'ix astilji te Krist owok ten
twitz xhcho'nal tzan epaj, b'ix okaj
tsi' tzan tel etin iktza'x otk'uluj tetz.

* **2:7** Sal 118:22 * **2:8** Isa 8:14-15; Rom 9:32-33; 1Kor 1:23 * **2:9** Ax: etetz etijajil joyomaj. * **2:9** Exo 19:5-6; Deu 4:20; 7:6; 14:2; 26:18; Isa 9:2; 43:21; Tit 2:14 * **2:10** Os 2:23 † **2:12** Ax: aj nya'tx tijajil Israel.

22 Tetz k'onti'l xhchoj ch'inwt, b'ix
k'onti'l oqet teq'i' nijunwt tuky'i tyol.*
23 Aj tokb'aj yaso', k'onti'l owaj
stzaq'b'e' tuky'i jun yasb'il, b'ix aj
tqetb'aj k'ulu' joder, k'onti'l owaj
tq'uma' "Owelalkix achojo' yatz,"
sinoke cha okaj tq'apo' tib' tuj tq'ab'
Qtata Dios aj nkyexik tpoqo' kye xjal
tuky'i tkawb'il tuj tq'ab'.
24 Axk tetz oxik tin te qchoj tuj
xhchi'jel twitz krus, tzan k'on jkaj
tuj tq'ab' te choj‡ b'ix tzan qb'et tuj
tume'l. B'ix tzan tpaj te ok'ol aj owok
ti'j, etetz okxqet q'ana'.*
25 Etetz nkxb'et tuq oqtxi' iktza'
karner aj ojetq tuq kyekajnaj,* per
ajna'l oje kx'ok lapet ti'j te Qajaw Je-
sukrist aj nqet k'ulun kwent te etetz
naqe jun pastoriyon b'ix nxik tk'ulu'
kwent te etanim.

3

Jun Konsej Kye Xujelb'aj Tzan Kyb'et Tuj Tume'l

1 Ntons, ax exol etetz aj xujelb'aj
a'ix, pe'etokslan kye etichmil;*
ikxji kye aj k'onti'l nkye'okslan te
tpakb'alil, kyetz b'a'n tzan kyokslan
tzan tpaj n'ok kyen titza' nkxk'ulun
etetz kyaqil, b'ix nya'tx tzan tpaj jun
eyol,
2 sinoke tzan tpaj n'ok kyen titza'
etetz nkxb'et b'an tume'l b'ix b'an ok-
slon a'ix.
3 Te tb'anil eti'j etetz nya'tx tzan tok
a'ox tzan tpaj titza' nqet etxaku' stza-
mal ewi', ni a'ox tzan tpaj kye tidi'chq
txakb'il etetz aj xtx'otx'al oro, ni a'ox
tzan tpaj eq'anaq b'an tb'anil,*
4 sinoke [te tb'anil te etetz] a tgan
instzaj tuj etanim, jun enab'lin b'an
galan b'ix nim epasens; ikxji te tb'anil
titza' kxka'yin k'onti'l nponaj. Kyaqil
nini n'el b'an tb'anil tuj twitz Qtata
Dios.
5 Ikxjani tuq nqet ktxaku' kyib' kye
xuj b'an oqtxi' a'e' aj pawame' te
Qtata Dios. Kyetz lo'ik tuq kyk'u'j ti'j
tetz b'ix nkye'okslan tuq kyichmil.
6 Komo ikxji tuq te Sar, tetz nqet tuq
toksla' te Abran b'ix n'ok tq'uma' tuq
"Wajawil."* Etetz okx'okel [iktza'] tal
Sar qa oqtel ek'ulu' te galan b'ix qa
nlay kxob' ti'j jun tidi'.

Jun Konsej Kye Ichmilb'aj Tzan Tqet Kyen Kxu'jel

7 Ntons, ax ikxji etetz waq ich-
milb'aj, intqet eb'isu' byenech titza'
tzan kyqet eten galan kye exu'jel tzan
tpaj kyetz mas k'onti'l kybalor ewitz
etetz.* Intxik esi' kyluwar aj nkyajo'
tzan tpaj te Qtata Dios otzajel tsi'
kyetz junch'in etuky'i'l tzan etanq'in
[te jun-ele'x] anke k'onti'l tuq n'etajo'.
Pe'ek'ulun waq ikxji tzan stzaj tsi' te
Qtata Dios twi' eti'j oj exnaq'tzan.

Jun Konsej Kye Qkyaqil Tzan Qb'et Tuj Tume'l

8 Ntons, ekyaqil etetz waq,
pe'etanq'in tuky'i jun enab'l parej
ekyaqil, inkyqet eten kye txq'anky
galan, intqet egani' etib' exol iktza'
b'an eterman etib', intok lo'et ek'u'j
kyi'j kye txq'anky, b'ix k'on qet
ejiq'b'a' etib'.
9 K'on kxk'ulun jun nya'tx galan
ti'j junky tzan tpaj ma'tx tk'uluj
jun nya'tx galan eti'j, b'ix k'on tz'aj
etzaq'b'e' jun yasb'il tuky'i junky
yasb'il, sinoke inkyqet eky'iwla' kye
etajq'oj. Komo astilji okxtzaj uk'le'
ky'iwlal txq'anky b'ix tzan ek'amon
etetz te tky'iwlb'il te Qtata Dios.
10 Komo ab'l te aj b'an tgan tzan
tanq'in b'ix tzan tanq'in tuky'i jun
chalajb'il, ntons intok tsi' tnab'l tzan
k'on tyolin yol aj nya'tx galan b'ix
tzan k'on kyqet teq'i' txq'anky tuky'i
tyol.
11 Intel tpawa' tib' ti'j te aj nya'tx
galan, b'ix intk'ulun te galan, in-
tjoyon tzan sten galan kxol kye
txq'anky, b'ix k'on kaj tsi' tzan tk'ulun
te galan.

* **2:22** Isa 53:9 ‡ **2:24** Ax: tzan jkamik ti'j te choj. * **2:24** Isa 53:5 * **2:25** Isa 53:6 * **3:1** Efe 5:22; Kol 3:18 * **3:3** Pro 11:22; 1Tim 2:9 * **3:6** Génesis 18:12 * **3:7** Ax: iktza' tuky'i jun uk'b'il aj mas k'onti'l tbalor; Efe 5:25; Kol 3:19.

12 Komo te Qajawil nkyeqet ten kye
aj nkye'okslan nkyeb'et tuj tume'l,
b'ix ax ncha'on ti'j te aj nxik kx-
naq'tza' tuky'i'l, per ntzaj tq'oj kyi'j
kye aj nya'tx galan nkyek'ulun.*

K'onti'l Tzan Qxob' Kyi'j Kye Aj Nkyek'ulun Nya'tx Galan Qi'j

13 Ntons, ¿ab'l ok'uluyon jun nya'tx
galan eti'j qa etetz a'ox atok ek'u'j
tzan ek'ulun galan?
14 Qa etetz tzan tpaj nkxb'et tuj
tume'l owokel eten twitz xhcho'nal,
galanx-alo etetz ikxji.* B'ix kyi'j kye
aj nkyeq'ojin eti'j, k'on kxob' b'ix k'on
kxb'isun,
15 sinoke tuj etanim intqet exjani'
te Krist iktza' etajawil. Pe'etenkix
list tzan taj etzaq'b'e' kye aj otzajel
kcha'o' etetz ti'j te aj ja' lo'ik ek'u'j.*
16 Per intaj etzaq'b'e' waq tuky'i
jun tume'l b'an galan b'ix kyeb'a',
tzan k'on tyolin etanim jun nya'tx
galan eti'j. Ikxji kye aj nkyeyolin
nya'tx galan ti'j te tume'l titza' nkxb'et
mojb'a' etib' tuky'i Krist, kyetz okyeq-
tel ky'ixwik ti'j kyyolb'en.
17 Mas galan tzan tok qen twitz xh-
cho'nal tzan tpaj jk'ulb'en tume'l, qa
ikxji tgan te Qtata Dios, b'ix nya'tx
tzan tok qen twitz xhcho'nal tzan tpaj
jk'ulb'en aj nya'tx galan.
18 Komo te Jesukrist tzan jun-el
okamik tzan tpaj qchoj qetz. Tetz
k'onti'l tuq xhchoj b'ix okamik tzan
kypaj kye joyol choj; ikxji tzan qxik
tin tuky'i Qtata Dios. Tetz owok ten
twitz tkamiky tuky'i xhchi'jel, per te
tanim oje jaw anq'insa'
19 b'ix ikxji oxik pakb'ayon kxol kye
kyanim xjal aj ateqex tuq pres.
20 Kye ja ntzani a'e' kye aj k'onti'l
nkye'okslan tuq oqtxi' tuj aj tyemp aj
itz'oj tuq te Noe,* b'ix aj te Qtata Dios
n'iyon tuq tuky'i nim tpasens aj man
tuq nb'antik tuq te bark. Tuj aj barkji
ekolet tuj te a' cha junjun xjal, osey
wajxaq tzan kkyaqil.
21 Te aj a'ji telponx ti'j oj tjaw si'
a' qwi' ajna'l tzan tpaj kolomo'. Oj
tjaw si' a' qwi' nya'tx telponx tzan tel
qtx'ajo' qchi'jel sinoke tzan txik jqani'
te Qtata Dios tzan tel teq'i' te nya'tx
galan tuj qanim tzan tpaj tjawlen
anq'in te Jesukrist.
22 Tetz ojax tuj ka'j b'ix atqet tuj
tb'anq'ab'† Qtata Dios, b'ix oje kyeqet
titza' kye ángel [aj nya'tx galan-e'] b'ix
kye [malspirit] aj tuj kyaq'iq' b'ix kye
aj b'a'n tzan kyk'ulun tidi'chq.

4

1 Astilji, iktza'x te Krist owok ten
twitz xhcho'nal tuj xhchi'jel, ax etetz
a tgan [tzan eten dispwest] tzan tok
eten twitz xhcho'nal. Komo ab'l aj oje
tz'ok ten twitz xhcho'nal tuj xhchi'jel,
oje kaj tsi' tzan tjoyon choj.
2 Ikxji te tanq'in aj atxk tzani twitz
tx'o'tx', ya k'onti'l nk'ulun tidi'chq ik-
tza' kye xjal, sinoke n'anq'in a'ox ik-
tza' te Qtata Dios tgan.
3 Etetz oqtxi' oje enajsaj nim tyemp
iktza' nkyek'ulun kye aj k'onti'l
nkye'okslan; aj cha pur nkxb'isun
tuq tzan epak'achin b'ix tidi'chq
ikxji, b'ix nkxk'ulun tuq tidi'chq
nya'tx galan aj n'el tuq tgani' te
echi'jel, pur xhb'a'j tuq etaq'un b'ix
cha nkxpyestinqet nxik tuq etacho'
tidi'chq, b'ix nkxna'on tuq kyitzb'alil
tidi'chq aj b'an ntzaj tq'oj te Qtata
Dios ti'j.
4 B'ix ajna'l kye aj k'onti'l
nkye'okslan b'an nkyelab'an eti'j b'ix
cha nkyeyolinqet nya'tx galan eti'j
tzan tpaj k'onti'l ajunix kyuky'i'l tuj
kyaqil aj b'an nya'tx galan aj nxik in
tzan kyponaj.
5 Per kyetz [tuj te jwisy] a tgan tzan
taj kyq'uma' kyaqil aj otzajel qani' ti'j
kyk'ulb'en tzan te [Qtata Dios] aj list
at tzan tul poqol kye aj itz'oje' b'ix kye
aj kamnaqe'.
6 Komo astilji ax oxik pakb'a' te
tpakb'alil galan kxol kye aj kam-
naqe'; ikxji anke kyetz tuky'i kchi'jel

* **3:12** Sal 34:12-16 * **3:14** Mat 5:10 * **3:15** Kol 4:6; Ebr 3:6 * **3:20** Gén 6–7 † **3:22** Oqtxi', te aj nqet wit'let tuj te tb'anq'ab' jun xjal, a te mas jiq'b'a' twitz te aj nqet wit'let tuj te tsurt. * **4:6** Ax: oje kyexik si' tuj il.

oje tz'ok kye'e' twitz kamikyj* iktza'x kyaqil xjal, per yaji b'a'n tuq tzan tanq'in te kyanim iktza'x te Qtata Dios tgan.

A Tgan Tzan Jk'ulun Kyuky'i Txq'anky Iktza'x Oje Jk'amoj Tuky'i Qtata Dios

7 Cha ch'inky tpon tmankb'il kyaqil tidi'chq; astilji pe'eten nkxb'isun tuj tume'l b'ix pe'eten bwenisan tzan exnaq'tzan tuky'i te Qtata Dios.

8 Per te aj mas presis, a tgan tzan tqet egani' etib' exolx tuky'i jun tk'u'jlal,* komo oj kyqet qgani' kye txq'anky ikxji npon qnajsa' nim choj.

9 Pe'etok waq galan xjal tzan txik esi' kyposad txq'anky,* per tuky'i jun tk'u'jlal b'ix k'onti'l tzan ejaw ilin.

10 Pe'etonen etib'x exolx tuky'i te etajb'en aj ntzaj tsi' te Qtata Dios te etetz, b'ix pe'etonen tuj jun tume'l iktza' jun aq'unon galan aj n'aq'unan tzan tok en kye ky'ila'j tume'l titza' ntzaj tsi' te Qtata Dios jun nim b'an galan qajsik.

11 Kye aj b'a'n tzan kypakb'an [Tyol Dios], inkyyolin [tuky'i jun tk'u'jlal] tzan tpaj Tyol Qtata Dios; b'ix kye aj nkye'onen kxol kye qerman, inkyonen tuky'i jun kybalor aj ntzaj tsi' te Qtat; ikxji tzan tqet jiq'b'a' te Qtat tzan tpaj Jesukrist. Te Qtata Dios a te aj nqet jiq'b'a' b'ix mas nim tajwalil twitz kyaqil tuj kyaqil tyemp te junele'x. Ky'ikxwit ikxji.

K'onti'l Tzan Qlab'an Qa N'ok Qen Twitz Xhcho'nal

12 Etetz aj ganimix witza', etetz n'ok eten twitz nim xhcho'nal tzan eqet si' tuj preb, per k'on kxlab'an waq ti'j ntzani iktza'-wit jun tidi' b'an chuktky.

13 Cha'oj tok eten twitz xhcho'nal iktza' te Qajaw Jesukrist owok ten, pe'echalaj waq tzan tpaj okxchalajel nim oj tul junky'elky tuky'i nim tajwalil b'ix nim xhchqitz'unal.*

14 Galanx-alo etetz qa at ab'l ma tz'ok yason te etetz tzan tpaj te Qajaw Jesukrist, galanx-alo etetz tzan tpaj te Txew Qtata Dios aj b'an nim tajwalil, tetz atqet etajsik.†

15 Nijunwt exol etetz intk'ulun nya'tx galan, ikxji tzan k'on tok ten twitz xhcho'nal iktza' jun aj nkansan, qatzun aj n'elq'anji, qatzun aj nk'ulun nya'tx galanji, qatzun aj n'ox tsamo' tib' tuj jun tidi' aj ja' k'onti'l toklenji.

16 Per qa n'ok eten twitz xhcho'nal tzan tpaj nkx'okslan ti'j Jesukrist, ntons k'on kxqet ky'ixwik sinoke intqet ejiq'b'a' te Qtata Dios tzan tpaj etoklen lapet ti'j Krist.

17 Komo ma'tx pon or tzan tok qen twitz xhcho'nal, b'ix qa owaq'el quky'i'l qetz [aj nqo'okslan],* ntons pyor oky'el kyi'j kye aj k'onti'l nqet kyoksla' te tpakb'alil Qtata Dios.

18 B'ix qa qetz aj nqob'et tuj tume'l tuj twitz Qtata Dios pen oqokoletel, ntons ¿titza' ob'antel kykolon kyib' kye aj nya'tx galan kyenab'lin tuj twitz Qtata Dios b'ix kye aj joyol choj?*

19 Ntons qa te Qtata Dios nstzoqpi' tzan tok qen twitz xhcho'nal, komo tetz te k'ulul kyaqil twitz tx'o'tx' b'ix jun yolin,* ntons intkaj jq'apo' qib' tuj tq'ab' b'ix k'on kaj qsi' tzan qb'et tuj tume'l.

5

Jun Konsej Kye Tijxjal Titza' Tzan Tqet Kyen Kye Qerman

1 Wetz ngan tzan kxik nkawi' kye aj tijxjal aj at kyajwalil exol etetz. Wetz ax a'in jun tijxjal iktza'x a'ix, b'ix owok wen te xhcho'nal aj oky'ik ti'j Krist, b'ix ax wetz iktza'x etetz lo'ik

* **4:8** Pro 10:12; 1Kor 13:7 * **4:9** Rom 12:13 * **4:13** Rom 8:17; 1Xhp 4:1 † **4:14** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: B'an'ax kyetz nkyeyolin b'an nya'tx galan ti'j, yatzun etetz nqet ejiq'b'a'. * **4:17** Jer 25:29; Ezq 9:6; Ebr 10:30 * **4:18** Pro 11:31 * **4:19** Exo 19:4; Deu 33:27; 2Cró 16:9; Sal 34:7; 40:17; Isa 41:10; 46:4; Wnch 10:28; 1Kor 10:13; Ebr 6:18; 13:6 * **5:1** Ax: at woklen ti'j chqitz'unal oj tulky.

nk'u'j owokel we'e' xhchqitz'unal oj tul junky'elky.*

2 Inkyqet ek'ulu' kwent kye qerman aj oje kyekaj si' tuj ekwent, inkyqet ek'ulu' kwent nya'tx tzan tpaj lajomix alajwers sinoke tzan tpaj ikxji egan iktza' tgan te Qtata Dios, b'ix nya'tx tzan tpaj egan jun etumin sinoke inkyqet ek'ulu' kwent tuky'i jun tk'u'jlal.*

3 B'ix k'on kx'ok iktza' a'ix kyajawil, sinoke intqet eyek'u' kywitz te tume'l galan.

4 Ikxji cha'oj tul junky'elky te aj Twitzale' K'ulul Kwent kyi'j kye qerman,* etetz ek'amo'tz tuky'i'l jun jiq'b'il b'an galan te ekanab'† aj k'onti'l nponaj.

Jun Konsej Titza' Tzan Kyb'et Kye Ku'xon B'ix Kye Txq'anky

5 B'ix ax etetz aj ku'xon a'ix, inkyqet etoksla' kye tijxjal exol. B'ix yatzun etetz ekyaqil, intqet etoksla' jun te jun, pe'ena'on iktza' a'ix aq'unon te junky tzan tpaj te Qtata Dios k'onti'l nqet tuj twitz kye aj nqet kyjiq'b'a' kyib'; per yatzun kye aj k'onti'l nqet kyjiq'b'a' kyib', tetz ntzaj tsi' jun nim b'an galan kyajsik.*

6 Pe'etok najji okslon twitz Qtata Dios aj b'a'n tzan tk'ulun kyaqil, b'ix ikxji tzan eqet tjiq'b'a' tuj jun tyemp aj b'isu' titza'.*

7 Intkaj esi' tuj tq'ab' tetz kyaqil aj nkxb'isun ti'j, komo tetz nk'ulun kwent te etetz.*

8 Pe'ek'ulun mandad etib'x tzan eb'et tuj tume'l b'ix intok esi' enab'l tzan tpaj te etajq'oj aj Tajaw Choj, tetz njoyon eti'j iktza' jun leon‡ njulin njoyon aber ab'l oqtel tb'a'o'.

9 Pe'etipan tetz, pe'eten waq jwert, k'on kaj esi' tzan tok wit'let ek'u'j ti'j te Qtata Dios. Etetz eteb'enky kyaqil ja'chq twitz tx'o'tx' ate' txq'anky qerman ax n'ok kyen twitz xhcho'nal iktza'x etetz.

10 Etetz tuj jun tyemp nya'tx nim tuj n'ok eten twitz xhcho'nal; b'ix oj tky'ik ntzani, yaji te Qtata Dios aj ntzaj sin nim b'an galan te qetz anke k'onti'l nqajo', komo tetz okxtzaj tuk'le' tzan tok eten tuky'i Krist kyaqil tajwalil b'ix xhchqitz'unal aj k'onti'l nponaj, ntons tetz otk'ulu'tz tzan tjaw etin etib' junky'el b'ix tzan eten b'an jwert, b'ix tzan tjaw tin ek'u'jx b'ix tzan ekaj b'an galan b'eyx te jun-ele'x.

11 A tetz te aj at tajwalil ti'j kyaqil b'eyx te jun-ele'x. ¡Ikxji kixi'!

Jun Kawb'il

12 Ntons, te qerman Silbáno§ n'onen wuky'i'l tzan tqet ntz'ib'a' te ja u'jni, b'ix tetz jun qerman aj k'onti'l nkaj tsi' tzan tokslan. Ntons tzan tpaj tetz, ma'tx qet ntz'ib'a' kab'e' nyol tuj ja u'jni tzan nnimsan ek'u'j b'ix tzan txik nq'uma' te b'an'ax aj web'en ti'j te tume'l b'an'ax titza' te nim b'an galan aj ntzaj tsi' te Qtata Dios etetz.

13 Kye qerman aj akyeqet tuj Babilony aj e'el joyo' tzan Qtata Dios iktza'x etetz, kyetz nxik ksama' jun limb'il te etetz. B'ix ax jun limb'il te etetz tzan te Mak* [aj iktza'] nk'ajol.

14 B'ix pe'eliman etetz etib'x exolx tzi, tuky'i jun limb'il b'an tume'l iktze'xtzun b'an eterman etib'.* Chewsa'xwit ek'u'j etetz ekyaqil tzi, etetz aj mojb'a' etib' tuky'i Krist.

---

* **5:2** Wnch 21:15-17 * **5:4** Ebr 13:20 † **5:4** Ax: koron. * **5:5** Pro 3:34; Chaw 4:6 * **5:6** Mat 23:12; Luks 14:11; 18:14; Chaw 4:10 * **5:7** Sal 55:22; Mat 6:25-34 ‡ **5:8** Jun leon jun nim txkup aj b'a'n tzan xhcho'on jun xjal; Núm 23:24; 1Re 20:36. § **5:12** Ax: Sílas; Kya 15:22,40. * **5:13** Kya 12:25; 13:13; 15:37-39; Kol 4:10; Mnch 24 * **5:14** Ax: intel etz'ub'a' etib' exolx. Kyetz nkyeliman tuq kxolx ikxji, b'ix telponx tuq b'an kyerman kyib'.

Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Xhpe'y

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Simon Xhpe'y,* q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Jesukrist b'ix a'in jun tky'ixel tetz. Wetz nqet ntz'ib'a' ja u'jni te etetz aj wit'lik ek'u'j iktza' qetza tzan tpaj tk'ulb'en te Jesukrist, aj Dios ntzaj qna'o' b'ix a tetz te Koloyon qi'j.*

2 Nimxwit b'an galan tzaj si' etajsik etetz b'ix qet chewsa'xwit ek'u'j b'an byenech tzan tpaj oje tz'ok etotzqila' byenech te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist.

Tzan Tpaj Te Aj Oje Tzaj Tsi' Te Qtata Dios Qetz, B'a'n Tzan Qb'et Tuj Tume'l

3 Ntons, tzan tpaj tajwalil [te Qtata Dios], oje tzaj tsi' qetz kyaqil aj n'oken tzan qanq'in b'ix tzan qb'et tuj tume'l tuj twitz, tzan tpaj toklen qotzqila' tetz aj otzaj uk'len te qetz tzan tpaj xhchqitz'unal b'ix tzan tpaj nb'antik kyaqil b'an tume'l titza'.

4 Ntons ikxji, oje tzaj tsi' te tyol aj tb'anil b'ix nim token; b'ix ikxji b'a'n tzan tok qotzqila' b'ix tzan tok qen te tetz, b'ix tzan tkaj jkola' kyaqil te nya'tx galan twitz ja tx'o'tx'ni iktza' aj n'el kygani' kye xjal.

5 B'ix tzan tpaj te nini, b'ix tzan tpaj ma'tx tz'ok ewit'b'a' ek'u'j [ti'j Jesus], ax intok esi' ek'u'j tzan eb'et tuj jun tume'l b'an galan kxol kye xjal iktza' nqet tuj twitz te Qtata Dios. B'ix ti'j te tume'l titza' nkxb'et kxol kye xjal, ax a tgan tzan tok etotzqila' [mas te Qtata Dios].

6 B'ix ti'j te tume'l titza' n'ok etotzqila' te Qtata Dios, ax a tgan tzan ek'ulun mandad etib'x tzan k'on ek'ulun aj nya'tx galan iktza' ntqani' te echi'jel.* B'ix ti'j te tume'l titza' nkxk'ulun mandad etib'x, ax a tgan tzan tok esi' ek'u'j tzan k'on kaj eswa' tzan ek'ulun galan cha'oj tul te preb.* B'ix ti'j te tume'l titza' nkx'ipan te preb, ax a tgan tzan eb'et nkxjanin te Qtata Dios.

7 B'ix ti'j te tume'l titza' nkxjanin te Qtata Dios, ax a tgan tzan tqet egani' etib' exolx iktza' eterman etib'. B'ix ti'j te tume'l titza' nqet egani' etib'x, ax a tgan tzan kyqet egani' kyaqil kye txq'anky.

8 Qa nkxk'ulun ikxji ajna'l mas twitz oqtxi', ntons nlay kxqet en iktza' ch'inwt tidi' n'ek'ulu', sinoke okx'okel en nkxk'ulun tidi'chq b'an galan tzan tpaj toklen etotzqila' byenech te Qajaw Jesukrist.

9 Yatzun ab'l aj k'onti'l nk'ulun ikxji, tetz moy,* k'onti'l n'ok ten te aj oje ky'ik ti'j, b'ix oje tz'ajnaj ti'j tk'u'j qa owel in te xhchoj tb'ay.

10 Astilji waq erman, intok esi' ek'u'j tzan eten b'an jwert ti'j etzajlen uk'le' b'ix ti'j etelen joyo'. Komo qa etetz oqtel ek'ulu' kyaqil ntzani, nlay kxqet tz'aqik,

11 b'ix ikxji te Qajaw Jesukrist aj koloyon qi'j, okxtk'amo'tz tuky'i jun tk'u'jlal tzan eten tuky'i'l tuj ka'j aj ja' nk'ulun mandad te jun-ele'x.

Te Xhpe'y Nyolin Tistil Oqet Stz'ib'a' Ja U'j Ntzani

12 Astilji, wetz otzajelkix nna'o' tuj etanim kyaqil ntzani, anke etetz ya eteb'enky b'ix nqet ek'ulu' byenech iktza' aj oje xik xnaq'tza' etetz ti'j te b'an'ax aj atqex tuj etanim.

13 Man atin twitz ja tx'o'tx'ni,* wetz tuj nnab'l tume'l tzan stzaj nna'o' tuj etanim ja konsej etetzni.

14 Komo te Qajaw Jesukrist oje tzaj tq'uma' wetz, ch'inky tpon or wetz [tzan nkamik] tzan tkaj nsi' ja nchi'jelni.

15 Wetz owokel nsi' nk'u'j tzan stzaj nna'o' tuj etanim kyaqil ntzani tzan

* **1:1** Mat 4:18; Mak 1:16; Luks 5:1-11 * **1:1** Wnch 1:1,12,29; 2Xhp 1:11; 2:20; 3:2,18 * **1:6** Kya 24:25; 1Kor 7:9; 9:25; Gal 5:23; Tit 1:8 * **1:6** Rom 5:3,4; 1Tim 6:11; 2Tim 3:10; Tit 2:2; Tmnk 2:19 * **1:9** Mat 15:14; Wnch 9:40-41; Tmnk 3:17 * **1:13** Ax: tuj nchi'jelni.

k'on taj naj ti'j ek'u'j, b'ix anke ojetq kyinkamik, b'a'n tzan stzaj ena'o'.

Te Tpakb'alil Nya'tx Cha Tuj Qwi'x N'etz

16 Komo te aj oxik qxnaq'tza'na etetz ti'j tajwalil te Qajaw Jesukrist b'ix ti'j titza' tuq tetz omeltz'jelky, nya'tx cha ojaw b'antik qitza'na tuky'i jun qlistulna, sinoke b'an'ax tzan tpaj owok qena tuky'i kykab'il qwitz te tajwalil.

17 Komo te Qtata Dios aj mas nim tajwalil kywitz kyaqil, tetz oqet tjiq'b'a' [te Qajaw Jesukrist] b'ix otzaj tyek'u' xhchqitz'unal aj txik tq'uma' ikxjani: "Aj ntzani te nk'wa'al aj gani' nim witza' b'ix nkyinchalaj ti'j."

18 Qetza aj aqoqet tuq tuky'i'l twi' te witz aj ja' otzaj yolin te Qtata Dios aj tuj ka'j,* qetza a'o'xkna oxik cha'on aj stzaj tyoli' ikxji.

19 Astilji ajna'l oje tz'ok e'elet b'an'ax te aj okyq'umaj kye aj yolil tyol Dios oqtxi'. B'ix a tgan tzan tok esi' ek'u'j ti'j te aj okaj ktz'ib'a' oqtxi', komo te nini iktza' jun jq'anal swal chk'atunal tuj qlolj, nq'analin max oj stzaj txeka'j b'ix oj tjaw txaqtxon te nin che'w tuj etanim.†

20 Instzaj ena'o' waq, presis‡ tzan tel eniky' te ntzani: Kyaqil aj tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios aj ja' nyolin tidi' oxik kyq'uma' kye aj yolil tyol Dios, nya'tx cha owetz tuj kywi'x kye xjal.

21 Komo kye aj yolil tyol Dios, kyetz k'onti'l oxik kyq'uma' jun tidi' aj cha tuj kywi'x-wit, sinoke kyetz eb'ajyolin te aj ntzaj tq'uma' tuq te Txew Dios tuj kyanim.

2

K'on Qob'ajqet Eq'i' Tzan Kye Aj Nya'tx Tume'l Nkyexnaq'tzan

1 Ate' tuq junjun xjal kxol kye qijajil oqtxi' aj nkyq'uma' tuq qa aj yolil tyol Dios-e', per nya'tx tuq b'an'ax kyitza'. B'ix ax ikxji ajna'l, okyejawel kanet junjun xnaq'tzon exol aj nya'tx b'an'ax kyitza', oxe'l kxnaq'tza' jun xnaq'tzb'ilj ak'a'j b'ix chuktky tzan tpon najsa' [te xnaq'tzb'ilj b'an'ax], b'ix cha owelal kyik'o' te Qajawil aj owel xhchojo' te qchoj, b'ix ikxji a'e'xk kyetz nkyejoyon tzan stzaj si' derepent jun nim xhcho'nal kyajsik tzan kyponaj.

2 Ky'ila'j qerman oxe'l kyin [te kxnaq'tzb'e'tz] tzan kypak'achin b'ix tidi'chq ikxji, b'ix tzan kypaj kyetz, ky'ila'j xjal okyeyoliyon b'an nya'tx galan ti'j te tume'l b'an'ax.

3 B'ix tzan tpaj te aj n'el kygani' te kyetzx, kyetz okxtel kyeq'i' tuky'i kyyol pur tb'anil per nya'tx b'an'ax kyitza', sinoke cha tzan eqetb'aj kymosi'. Per atx b'an oqtxi' oqet k'ulu' listar te xhcho'nal aj kyajo'tz b'ix okyepoyon najsa' naj.

4 Komo te Qtata Dios k'onti'l oqet tnajsa' kchoj kye ángel aj ek'ulun nya'tx galan tuj twitz, sinoke eb'ajxik txon tuj te luwar aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun b'ix b'an qlolj b'an xop,* tzan kykaj txini max oj tul te jwisy.

5 B'ix ax k'onti'l eqet tnajsa' kye xjal oqtxi', sinoke otk'uluj tzan tjaw lib'an te twitz tx'o'tx' tuky'i a' kyajsik kye xjal aj nya'tx tuq galan kyemodin. Per oqet tkolo' te Noe, aj npakb'an tuq titza' tzan kyb'et tuj tume'l, b'ix ax ekolet wuqky a'e' aj tuj tjay.*

6 B'ix ax te Qtata Dios eb'ajpon tnajsa' kyaqil tuj Gomor b'ix Sodom, eb'ajqet tky'e'sa', b'an tza'j ekaj tswa',* tzan tok kyen kye txq'anky xjal aj nya'tx galan nkyek'ulun.

7 B'ix tetz oqet tkolo' te Lot kxol, jun xjal aj galan tuq b'ix n'ok ten tuq nim xhcho'nal tzan kypaj kye aj xjal aj pak'ach aj k'onti'l tuq Dios tuj kywitz.*

8 Tetz jun xjal aj nb'et tuq tuj tume'l, b'ix b'ajq'ij nb'isun tuq tzan tpaj kyaqil aj nya'tx galan aj n'ok tuq

* **1:18** Mat 17:1-5; Mak 9:2-7; Luks 9:28-35 † **1:19** Telponx tuj yol gryeg iktza' te aj ntzaj tswa' chk'atunal; ikxji telponx iktza' te Jesukrist aj nswan chk'atunal tuj qwitz. ‡ **1:20** Ax: tb'ay. * **2:4** Ax: ekaj tk'alo' tuky'i kaden tuj qlolj. * **2:5** Gén 6–7 * **2:6** Gén 19:24 * **2:7** Gén 19:1-16,29

te'e' b'ix aj n'ok tuq xhcha'o' kyi'j kye
xjal aj ja' tuq nnajan, xjal aj k'onti'l
tuq tuj kywitz.
9 [Ntons tzan tpaj kyaqil nini, n'el
qniky'] te Qajawil b'a'n tzan kyqet
tkolo' ti'j jun preb kye aj nkyexjanin
te tetz, b'ix nxik tswa' xhcho'nal kyi'j
kye aj joyol choj ajna'l b'ix ax oje
qet tb'isu' tzan txik tsi' xhcho'nal kyi'j
cha'oj tul te jwisy.
10 B'ix pyor oky'el kyi'j kye aj cha
kyganinqet iktza' tgan te kchi'jel b'ix
n'el kyik'o' kye aj nkyek'ulun man-
dad, b'an kuch-e' b'ix k'onti'l tuj ky-
witz tzan tok kyyaso' kye [ángel] aj at
nim kyajwalil tuj ka'j.
11 Enkamby kye ángel konser kyetz
at mas kyjwers b'ix at mas kyajwalil,
kyetz k'onti'l nkyeqanin twitz Qa-
jawil jun xhcho'nal kyi'j kye aj xjal
nya'tx galan kyenab'lin.
12 Kye aj xjal ntzani iktza' txkup-
e', k'onti'l kywi' tzan kyb'isun, b'ix
e'itz'jik cha tzan kykaj tzyu' b'ix tzan
kypon najsa' [tzan tpaj te nya'tx galan
aj nkyk'ulu']. Nkyeyolin nya'tx galan
ti'j tidi'chq aj k'onti'l n'el kyniky' ti'j,
per okyepoyon najsa' iktza' nkyepon-
ajsa' kye txkup.
13 Owokel kyen twitz xhcho'nal
chojb'il kyaqil aj kyk'ulb'en txiklen
ksi' xhcho'nal kyi'j txq'anky. Kyetz
nkyechalaj ti'j kyaqil aj nya'tx galan
nkyek'ulun b'an chijq'ij. Kyetz eq'il
ky'exawil te etetz oj kywa'an junx
etuky'i'l, kyetz iktza' tz'il-e' b'ix
nkyechalaj tzan eqet kyeq'i'.
14 Kyetz cha kyjoyonqet titza' tzan
kyk'ajajin, b'ix k'onti'l nkyesiktik
tzan kyjoyon choj. Mer kygan tzan
tqet kyeq'i' kye aj nya'tx jwert ate'.
Kyetz tuj kyanim cha kyb'isunqet
titza' tzan tel kyetza' jun tidi' te junky.
Tzan tpaj kyaqil aj tidi'chq nya'tx
galan kyk'ulb'en, te Qtata Dios oxe'l
tsi' nim xhcho'nal kyajsik.
15 Kyetz oje xik kyin junky b'ey,
oje kaj kykola' te b'ey aj galan. Oje
xik kyin aj okaj tyek'u' te Balam aj
tk'ajol Beor; tetz okaj tkola' te b'ey
galan tzan tpaj owel tgani' mas te aj
b'a'n tuq tzan tk'amon kyuky'i kye aj
nya'tx galan tuq kyenab'lin.
16 Per tetz owok ili' tzan tpaj te xh-
choj; jun bur aj k'onti'l stzi' owel stzi'
naqexkix jun xjal b'ix k'onti'l ostzo-
qpij tzan tk'ulun te aj ntk'ulu' nya'tx
tuq tume'l.*
17 Kye ja xnaq'tzon aj nkyinyolin
kyi'jni, kyetz iktza' soch b'an ky'ixk'oj
[tzan tpaj te kyyol k'onti'l n'oken te
jun galan], b'ix kyetz iktza' muj ja'chq
nxik in tzan jun kyaq'iq' b'an jwert.
Per kyetz oje kyexik poqo' tzan kyten
te jun-ele'x tuj jun qlolj b'an xop.
18 Kyetz nqet kyjiq'b'a' kyib' tuky'i
kyyol aj k'onti'l token, b'ix nkyeqet
kyeq'i' kye xjal tuky'i tidi'chq aj n'el
tgani' te kchi'jel b'ix ikxji ntzaj ktx-
oko' kye aj man tuq tkajlen ksi' tzan
kyb'et tuj te nya'tx galan.
19 Kyetz nxik ksi' kyyol tzan
kyk'ulun kye xjal tidi'chq aj kygan,
per a'e'xk kyetz mosime' tzan te
nya'tx galan iktza'x jun xjal aj oje qet
tzan junky, tetz mosi' tzan te aj oqet
eq'in te tetz.*
20 Komo kyetz oje tz'ok kyotzqila'
te Qajaw Jesukrist aj koloyon qi'j,
b'ix oje kaj kykola' te nya'tx galan
aj ntz'ilan tuq ti'j kyanim. B'ix qa
oqtel kyk'ulu' tidi'chq iktza' oqtxi',
okyekajel junky'el tuj tq'ab' te nya'tx
galan, b'ix ikxji okyekajel pyor twitz
tb'aya'.*
21 Mejor-tal k'onti'l owok kyotzqila'
te tume'l, b'ix nya'tx-tal tzan tok ky-
otzqila' b'ix yaji tzan tkaj kykola' te aj
okaj tsi' te Qtata Dios tzan tqet qok-
sla'.
22 Kyi'j kyetz nky'ik iktza' ny-
olin jun q'umb'enj b'an'ax ikxjani:
"Te tx'ya'n nmeltz'jik junky'el tuj
txa'awx, b'ix te kuch aj man telen
tx'ajo' ti'j, nqex xpataq'un junky'el tuj
xhchuq'b'enx."*

3

Tzulkix Junky'el Te Jesukrist B'ix A

* **2:16** Núm 22:4–24:25; 31:16; Tmnk 2:14 * **2:19** Wnch 8:34; Rom 6:6,16 * **2:20** Mat 12:45 * **2:22** Pro 26:11

Tgan Tzan Qten List

1 Etetz erman aj ganimix nim
witza', aj ntzani te tkab'i' wu'uj aj
nqet ntz'ib'a' te etetzni. Tuj kykab'il
wu'uj, wetz nqet ntz'ib'a' junjun
konsej te etetz tzan tqet eb'isu' tuj
tume'l.
2 A tgan tzan stzaj ena'o' te aj oje
xik xnaq'tza' etetzni tzan kye aj yo-
lil tyol Dios oqtxi', a'e' aj pawame'
a'ox te Qtata Dios, b'ix tzan stzaj
ena'o' te aj okaj tq'uma' te Qajawil
aj koloyon qi'j, instzaj ena'o' te tyol
aj oxik xnaq'tza' te etetz tzan kye
tky'ixel.
3 Ntons b'an presis* tzan tel eniky'
ti'j ja ntzani: Oj tpon tyemp aj ch'inky
tuq tul te Jesukrist junky'el, kye'ul
xjal aj xmayiyon-e', aj cha okyex-
mayiyon b'ix okyk'ulu'tz iktza'x tgan
te kchi'jel.*
4 Okyq'uma'tz ikxjani: "¿Jani qa
oje pon najji iktza'x tkajlen tq'uma'?
Komo atx aj kynajlen kye qijajil
oqtxi', kyaqil axkix atqetji, iktza'x atx
aj tqetlen k'ulu' te twitz tx'o'tx'."
5 Kyetz k'on kygan tzan tel kyniky'
te tume'l, atx oqtxi' te Qtata Dios oxik
tyoli' tzan tqet tk'ulu' te twitz ka'j b'ix
te twitz tx'o'tx' cha a'ox tuky'i a' b'ix
tzan [tel tpawa' tib' ti'j te] a'.*
6 B'ix ax [tuky'i tyol te Qtata Dios]
opon tnajsa' kyaqil te twitz tx'o'tx'
tjaq' te a'.*
7 B'ix ax te ja twitz ka'j b'ix twitz
tx'o'tx' aj at ajna'l, cha kolo' tzan te
tyol Qtata Dios, per tzan tqetb'aj lo'
tzan te q'aq' cha'oj tul te jwisy oj
kypon najsa' kyaqil xjal aj k'onti'l
nkye'okslan.
8 Per yatzun etetz erman aj gan-
imix nim witza', k'on tz'aj naj ti'j
ek'u'j waq, jun q'ij tuj twitz te Qajawil
iktza' jun mil aq'b'i, b'ix jun mil aq'b'i
iktza' jun q'ij te'en tetz.*
9 Te Qajawil k'onti'l nnachq'in tzan
tk'ulun kyaqil aj okaj tyoli', iktza'x
nkyb'isu' junjun qa ma'tx nachq'in,
sinoke tetz cha at nim tpasens eti'j.
Tetz k'on tgan tzan tponaj nijunwt
xjal, sinoke tgan tzan tjaw kky'ixpu'
kynab'lin kyaqil xjal.*
10 Per tuj te q'ij oj tul te Qajawil,
tetz tzul iktza' jun eleq', [k'onti'l ab'l
teb'en tujb'a'n tzul].* Kyaqil te twitz
ka'j oqtel xitan tuky'i jun twi' ma tre-
nun, b'ix kyaqil tidi'chq aj at oqtel
naj tzan te q'aq', b'ix te twitz tx'o'tx'
b'ix kyaqil aj at twitz tx'o'tx', oqtel naj
tzan te q'aq'.
11 Ntons tzan tpaj ikxjani opoyonaj
kyaqil, a tgan tzan qb'et tuj tume'l b'ix
tzan qxjanin Qtata Dios tuj kyaqil aj
nqok'ulun.
12 K'on kaj esi' tzan etiyon ti'j Qtata
Dios b'ix pe'ek'ulun waq kyaqil tuj
tume'l tzan tpon luwew aj q'ijji. Tuj
aj q'ijji te twitz ka'j opoyonaj tzan te
q'aq' b'ix xtx'otx'al kyaqil tidi'chq aj
at oqtel ulan tuj te q'aq'.
13 Per qetz qiyo'tz junky ka'j ak'a'j,
b'ix junky twitz tx'o'tx' ak'a'j aj oje kaj
tq'uma' te Qtata Dios,* te tzi kyaqil
owokel tuj tume'l.
14 Astilji waq erman aj ganimix
witza', intok esi' ek'u'j tzan etzaj
tk'ulb'a' Qtata Dios nkxb'et tuj jun
tume'l b'an galan b'ix ch'inwt etil b'ix
galan atix tuky'i'l.
15 B'ix k'on tz'aj naj ti'j etanim, te
Qajawil at nim tpasens tzan tpaj tgan
tzan jkolet.* Ax te qerman Pa'k aj
gani' nim qitza', ax tetz oqet stz'ib'a'
te etetz iktza'x ntzani b'ix tuky'i jun
tnab'l aj oxik si' tetz tzan Qtata Dios.
16 B'ix ikxji nqet stz'ib'a' tuj kyaqil
tu'uj, nyolin ti'j kyaqil ntzani. At
junjun tidi' aj nqet stz'ib'a' aj pen n'el
qniky' ti'j, b'ix kye aj k'onti'l n'ox tuj
kywi' b'ix kye aj k'onti'l wit'lik kyk'u'j
byenech tzan kyokslan, kyetz njaw
kky'ixpu' tidi' telponx tzan tok chuk-
tky, mer iktza'x nkyek'ulun kyuky'i
kye txq'anky u'j tuj Tu'jal Dios, b'ix
ikxji cha npon kynajsa' kyib'x.
17 Astilji waq erman aj ganimix

* **3:3** Ax: tb'ay. * **3:3** 2Tim 3:1-5; Juds 18 * **3:5** Gén 1:6-9; Sal 24:2 * **3:6** Gén 7:11-24 * **3:8** Sal 90:4 * **3:9** Ezq 18:23 * **3:10** Mat 24:43; Luks 12:39; 1Tes 5:2; Tmnk 16:15 * **3:13** Isa 65:17; 66:22; Tmnk 21:1 * **3:15** Rom 2:4

witza', etetz ajna'l eteb'en ti'j kyaqil ntzani; astilji intok esi' enab'l tzan k'on exik samo' kxol kye aj k'onti'l Dios tuj kywitz, kebal exik samo' b'ix yaji etetz okxtel tz'aqik.

18 Per intok eten kyeb'a' te aj nim b'an galan aj k'onti'l nqajo' aj ntzaj si' tzan te Qtata Dios, b'ix intel eniky' kyeb'a' ti'j te Qajaw Jesukrist aj koloyon qi'j. ¡Intqetxwit jiq'b'a' ajna'l b'ix tuj kyaqil tyemp te jun-ele'x! Ky'ikxwit ikxji.

Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Wa'nch

Ntzani Jun Tpakb'alil Aj Qeb'en B'an'ax Ti'j Te Aj Owok Qena Tuky'i Kykab'il Qwitz

1 Qetza [nqet qtz'ib'a'na etetz] ti'j te aj atqet tuq b'an tb'ay-el,* b'ix ti'j te aj owok qcha'o'na, b'ix aj owok qe'e'na tuky'i kykab'il qwitz. Oje tz'ok qena b'ix owok qmako'na tuky'i jq'ab'. A tetz [Jesukrist]* aj swal qanq'in.*
2 Tetz ob'et twitz ja tx'o'tx'ni b'ix qetza owok qena, b'ix nxik jq'uma'na b'an'ax ti'j tetz b'ix nxik qpakb'a'na exol etetz, tetz itz'oj te jun-ele'x, atqet tuq tuky'i Qtata Dios b'ix ajna'l oje tzul tzan tok qen.
3 Kyaqil aj oje tz'ok qcha'o'na b'ix aj oje tz'ok qena ti'j, nxik qpakb'a'na etetz tzan qokslan ti'j tetz parej qkyaqil, b'ix b'an'ax qotzqi' te Qtata Dios b'ix te Jesukrist aj Tk'wa'al.
4 Kyaqil ntzani nqet qtz'ib'a'na te etetz tzan qchalaj b'an byenech.*

Te Qtata Dios Ch'inwt Nya'tx Galan Ti'j B'ix B'a'n Tzan Tqet Tnajsa' Qchoj

5 B'ix aj ntzani te tpakb'alil aj owok qcha'o'na tuky'i'l b'ix nxik qpakb'a'na te etetz ti'j te Qtata Dios: Tetz b'an galan* b'ix ti'j tetz ch'inwt nya'tx galan.†
6 Ntons qetz, qa oxe'l jq'uma' qa galan ato' tuky'i'l, b'ix qa tzunx nqob'et tuj te nya'tx galan,‡ ikxji cha nqonik'on, nya'tx b'an'ax qitza', b'ix k'onti'l nqet njk'ulu' iktza' te tume'l b'an'ax.
7 Per qa qetz nqob'et tuj tume'l§ iktza' tetz tuj tume'l nk'ulun kyaqil, ntons galan ato' qxolx b'ix te [tkamiky aj telen] xhchiky'el te Jesukrist n'el tin kyaqil qchoj.
8 Qa qetz oxe'l jq'uma' k'onti'l qchoj, ntons a'o'xk qetz nqet qeq'i' qib', b'ix k'onti'l jun b'an'ax quky'i'l;
9 per yatzun qa ojawetz jq'uma' qchoj, ntons te Qtata Dios jun yolin b'ix oqtel tk'ulu' tume'l, oqtel tnajsa' te qchoj b'ix owelal tin kyaqil aj nya'tx galan tuj qanim.
10 Qa qetz oxe'l jq'uma' k'onti'l ma'tx qojoyon choj, ntons ikxji qetz nxik jq'uma' iktze'xtzun te Qtata Dios jun la'j, b'ix ikxji k'onti'l nqo'okslan te Tyol.*

2

Qa B'an'ax Nqob'et Tuky'i Te Qtata Dios, A Tgan Tzan Qb'et Iktza' Tetz Tgan

1 Nk'wa'al, wetz nqet ntz'ib'a' te etetz ntzani tzan k'on ejoyon choj. Per qa at jun te etetz ok'uluyon choj, at ab'l nyolin qi'j twitz te Qtat, a te Jesukrist aj k'onti'l xhchoj.*
2 Te Jesukrist axk tetz oxik tq'apo' tib' te jun present tzan tel in te qchoj, b'ix nya'tx a'ox qi'j qetz sinoke kyi'j kyaqil kye xjal twitz tx'o'tx'.*
3 Ikxjani te tume'l titza' n'el qniky' qa oje tz'ok qotzqila' tetz: Nqet qoksla' aj okaj tq'uma' te Qtata Dios.*
4 Ab'l aj ntq'uma', "Wetz wotzqi' te Qtata Dios," per qa tetz k'onti'l nqet toksla' te aj okaj tq'uma', ntons te nini jun xjal la'j b'ix k'onti'l jun b'an'ax tuky'i'l.
5 Yatzun te xjal aj nqet toksla' te Tyol Qtata Dios, tetz b'an'ax nqet tgani' te Qtat b'ix kye txq'anky xjal iktza' te Qtat oje qoqet tgani' qetz. Ikxji te tume'l titza' n'el qniky' qa qetz ato' tuky'i'l.
6 Ab'l aj ntq'uma' galan at tuky'i Qtata Dios, tetz a tgan tzan tb'et tuj tume'l iktza' ob'et te [Jesukrist].
7 Etetz aj ganimix witza', wetz k'onti'l nqet ntz'ib'a' te etetz junky

* **1:1** Wnch 1:1-2; Ebr 1:10-12; Tmnk 1:8,17 * **1:1** 1Wnch 1:3,7; 2:1,6 * **1:1** Wnch 1:4,12,13; 3:15,16; 4:14; 5:24,26; 6:27-68; 10:10-28; 11:25; 14:6; 20:31 * **1:4** Wnch 15:11; 16:22-24; 17:13 * **1:5** Ax: te Qtata Dios at jun chk'atunal. † **1:5** Ax: tuj tetz k'onti'l qlolj. ‡ **1:6** Ax: qlolj. § **1:7** Ax: chk'atunal. * **1:10** Pro 20:9 * **2:1** Rom 6:11-14 * **2:2** Wnch 3:16; 1Wnch 4:10 * **2:3** Wnch 14:15,21,23

tume'l ak'a'j aj nkaj nq'uma', sinoke
axkix aj okaj q'uma' etetz tb'ay-el
oqtxi'. Te aj okaj q'uma' oqtxi' a te aj
owok echa'o' etetz.
8 Per ajna'l okajel nq'uma' junky'el
etetz iktza' jun tidi' man ak'a'j,* b'ix
n'ok qen titza' te ntzani n'el b'an'ax
tuky'i te [Jesukrist] b'ix ax etuky'i'l
etetz. N'ok qen nini tzan tpaj te nya'tx
galan* ikja'n tky'ik b'ix te tume'l b'an
b'an'ax† ma'tx tz'aq'ik.
9 Ab'l aj ntq'uma' qa tetz nb'et tuj
tume'l,‡ per n'ok tq'oji' jun ab'l tetz,
ntons tzunx nb'et tuj te nya'tx galan.§
10 Te aj nqet tgani' jun ab'l tetz, te
nini nb'et tuj tume'l, b'ix k'onti'l jun
tidi' ti'j aj b'a'n tzan tqet tz'aqik junky
titza'.*
11 Per yatzun te aj n'ok tq'oji' jun
ab'l tetz, tetz cha tk'ulunqet nya'tx
galan* b'ix nb'et tuj te nya'tx galan,
b'ix k'onti'l teb'en alkyetz tb'ey eq'i'
tzan tpaj te nya'tx galan iktza' te qlolj
oje qet yupan tuj twitz.

Te Ja U'j Ntzani Kye Kyaqil K'wa'alb'aj B'ix Kye K'wa'lon

12 Ntons, etetz aj nk'wa'al a'ix, wetz
nqet ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj te echoj
oje qet najsa' tzan tpaj [te Jesukrist].
13 B'ix etetz aj k'wa'lon a'ix, wetz
nqet ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj oje
tz'ok etotzqila' te aj atqet tuq b'an
tb'ay-el. B'ix etetz aj ku'xon a'ix,
wetz nqet ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj
oje qet etitza' te [Tajaw Choj] aj cha
tk'ulunqet pur nya'tx galan.
14 Ntons, etetz aj k'wa'alb'aj a'ix,
wetz ma'tx qet ntz'ib'a' te etetz tzan
tpaj oje tz'ok etotzqila' te Qtat. B'ix
etetz aj k'wa'lon a'ix, wetz ma'tx qet
ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj oje tz'ok
etotzqila' te aj atqet tuq b'an tb'ay-el.
B'ix etetz aj ku'xon a'ix, wetz ma'tx
qet ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj jwert
atix b'ix te Tyol Qtata Dios atqex tuj
etanim, b'ix oje qet etitza' te [Tajaw
Choj] aj cha tk'ulunqet pur nya'tx
galan.

K'on Tz'el Qgani' Te Tidi'chq Aj At Twitz Tx'o'tx'

15 K'on tz'el egani' te aj nya'tx galan
twitz tx'o'tx' b'ix kye tidi'chq aj at
twitz tx'o'tx'. Qa at ab'l n'el tgani'
kyaqil nini, ikxji k'onti'l nqet tgani' te
Qtata Dios.
16 Komo kyaqil [te nya'tx galan] aj
at twitz tx'o'tx', iktza' te aj n'el tgani'
te qchi'jel b'ix te aj n'el tgani' kye
tb'aq' qwitz b'ix te aj nqet kyjiq'b'a'
kyib' kye xjal ti'j, te nini nya'tx tuky'i
Qtata Dios ntzaj, sinoke cha tzani
twitz tx'o'tx'.*
17 Te twitz tx'o'tx' b'ix te aj nya'tx
galan aj n'el kygani' kye xjal, kyaqil
nini ch'inky tponaj, yatzun te xjal aj
nqet tk'ulu' iktza' tgan te Qtata Dios,
tetz atqetkix b'eyx te jun-ele'x.

Te Tajq'oj Qajaw Jesukrist A Te Aj K'onti'l Ntoksla' Qa Te Jesukrist Tk'wa'al Dios

18 Nk'wa'al, ajna'l ch'inky tponb'aj
te kyaqil aj tzani twitz tx'o'tx'. Etetz
oje tz'ok echa'o' owulel te tajq'oj te
Qajaw Jesukrist. Per ajna'l oje kye'ul
ky'ila'j tajq'oj Qajaw Jesukrist. Astilji
qeb'en ajna'l ch'inky tponb'aj kyaqil.
19 Tzani qxol qetz eb'aj'ex, per
kyetz nya'tx tuq aj qxol; cha a'e'-
wit tuq aj qxol, ntons k'onti'l-tal
eb'aj'ex. A tgan tuq tzan kyex tzan
tel qniky' nya'tx kyaqil aj akye'otz tuq
qxol b'an'ax nkye'okslan iktza' qetz
nqo'okslan.
20 Per yatzun etetz, oje tzaj si' te
Txew Dios tuj etanim b'ix ekyaqil oje
tz'ox tuj ewi' te tume'l b'an'ax.*
21 Wetz k'onti'l ma qet ntz'ib'a'
ntzani tzan tpaj k'onti'l-wit eteb'en
te tume'l b'an'ax, sinoke eteb'en te
b'an'ax b'ix te nik'b'il k'onti'l tzajnaq
ti'j te b'an'ax.
22 ¿Ab'l te aj nya'tx b'an'ax titza'?
¿Nya'tx petzun a te aj nyolin qa te
Jesus nya'tx aji tetz te Krist [Aj Joy-
omajkix Tuq]? Te tajq'oj te Qajaw
Jesukrist a te aj k'onti'l ntoksla' ti'j te
Qtata Dios b'ix ti'j te Tk'wa'al.

* **2:8** Wnch 13:34 * **2:8** Ax: qlolj. † **2:8** Ax: chk'atunal. ‡ **2:9** Ax: chk'atunal. § **2:9** Ax: qlolj.
* **2:10** Rom 13:12-14 * **2:11** Ax: qlolj. * **2:16** Chaw 1:27 * **2:20** 1Kor 2:10-16

23 Ab'l aj k'onti'l ntoksla' ti'j te
Tk'wa'al Qtata Dios, ax nya'tx galan
atqet tuky'i te Qtat; yatzun te aj ntok-
sla' te Tk'wa'al, tetz galan atqet tuky'i
te Qtat.
24 Per yatzun etetz ajna'l, kyaqil aj
owok echa'o' b'an tb'ay, intqex ten tuj
etanim, k'on tz'aj enajsa'. Qa etetz
nlay tz'aj enajsa' tuj etanim kyaqil aj
owok echa'o' tb'ay-el, ntons ax etetz
okxteyon tuky'i te Tk'wa'al b'ix tuky'i
te Qtat.
25 Aj ntzani te aj okaj tsi' tyol ti'j
tzan stzaj tsi' qetz: Jun qanq'in te jun-
ele'x.
26 Wetz nqet ntz'ib'a' ntzani te etetz
tzan kypaj kye aj nkyeqet eq'in te
etetz.
27 Per yatzun etetz ajna'l, te Txew
Qtata Dios aj otzaj tsi' te Qajaw Je-
sukrist etetz, atqex tuj etanim te jun-
ele'x. Astilji nya'tx presis tzan et-
zaj xnaq'tza' tzan junky. Komo te
Txew Qtata Dios nxik txnaq'tza' te
etetz kyaqil aj presis, b'ix kyaqil nini
b'an'ax b'ix nya'tx jun nik'b'il. B'ix
iktza'x oje xik txnaq'tza' te etetz, ax
etetz k'on kaj ekola' te tetz.
28 Ajna'l waq nk'wa'al, k'on kaj
ekola', pe'eten tuky'i'l, ikxji tzan qten
tuky'i jun tk'u'jlal oj tul, b'ix nya'tx
tzan jqet ky'ixwik twitz tetz oj tul.
29 Qa etetz eteb'en tetz k'onti'l xh-
choj, ntons ax eteb'en jun aj nb'et
tuj tume'l, tetzji oje tz'ok jun tk'wa'al
Qtata Dios.

3

K'onti'l Tzan Qjoyon Choj Qetz Aj Lo'ik Jk'u'j Ti'j Qajaw Jesukrist

1 Intok esi' waq enab'l titza' te
Qtata Dios b'an nqoqet tgani' tzan
qok qetz te tk'wa'al, b'ix qetz b'an'ax
a'o' tk'wa'al.* Astilji kye aj twitz
ja tx'o'tx'ni, kyetz k'onti'l kyotzqimo'
tzan tpaj mina' tok kyotzqila' te Qtat.
2 Etetz waq aj ganimix witza',
qetz ajna'l a'o' tk'wa'al Qtata Dios,
b'ix anke k'onti'l qeb'en titza' qetz
oqob'aj'okel mas yaj, a'ox qeb'en
oj tjaw kanet te Qajaw Jesukrist,
oqo'okel iktza' tetz tzan tpaj owokel
qen tetz iktza'xkix tetz ka'yin b'ix
iktza'xkix tetz nab'lin.
3 Ab'l aj lo'ik tk'u'j ikxji, ntpawa'
tib'x tzan tkaj saq tanim iktza'x te
Qajaw pawa' tib' b'ix saq tanim.
4 Ab'l aj njoyon choj, tetz nya'tx
dyakwerd at tuky'i te aj nyolin te
Tkawb'il Qtata Dios, komo oj qjoyon
choj k'onti'l nqet qoksla' te Tkawb'il.
5 Etetz eteb'en [te Qajawil] owul
tzani twitz tx'o'tx' tzan tel tin te
qchoj* b'ix eteb'en tetz k'onti'l xhchoj
ch'inwt.
6 Ab'l te aj k'onti'l nkaj tkola', tetz
oje kaj tsi' tzan tjoyon choj. Yatzun
te aj njoyon choj, mina' tok te'e' b'ix
mina' tok totzqila'.
7 Etetz nk'wa'al, k'on kxqet eq'i'
waq tzan nijunwt. Te aj nk'ulun
kyaqil tuj tume'l, tetzji nb'et tuj
tume'l iktza'x te Qajaw nb'et tuj
tume'l.
8 Per te aj njoyon choj, tetz jun aj
te Tajaw Choj, komo te Tajaw Choj
jun chimol choj atx aj b'an tb'ay-el.
Astilji owul te tk'wa'al Qtata Dios tzan
tponaj taq'umb'en te Tajaw Choj.*
9 Ab'l aj oje tz'ok jun tk'wa'al Qtata
Dios,* ya k'onti'l njoyon choj tzan tpaj
te Qtata Dios atqex tuj tanim, b'ix ya
nlay b'antik tzan tjoyon choj tzan tpaj
oje tz'ok tk'wa'al Qtata Dios.
10 Ikxjani n'el qniky' ab'le' kye
tk'wa'al Qtata Dios b'ix ab'le' kye
tk'wa'al te Tajaw Choj: Ab'l aj k'onti'l
nb'et tuj tume'l iktza' te Qtata Dios
tgan, ntons nya'tx tk'wa'al Qtata Dios;
b'ix ab'l aj k'onti'l nqet tgani' jun ab'l
tetz, ax nya'tx tk'wa'al Qtata Dios.

A Tgan Tzan Kyqet Qgani' Kye Txq'anky

11 Aj ntzani te tpakb'alil aj owok
echa'o' b'an tb'ay-el: A tgan tzan tqet
qgani' qib'x qxolx.*
12 K'onti'l tzan tel qin iktza' te Kain.
Tetz q'apo' tib' tuq tuj tq'ab' te Tajaw

* **3:1** Wnch 1:12 * **3:5** Wnch 1:29 * **3:8** Ebr 2:14-15 * **3:9** Ax: ab'l aj oje tzaj si' junky tanq'in ak'a'j tuky'i Qtata Dios. * **3:11** Wnch 13:34; 15:12 * **3:12** Gén 4:8

Choj b'ix oqet tkansa' te titz'in.* ¿Tis-
til oqet tkansa'? Tzan tpaj tk'ulb'en
te Kain nya'tx tuq tume'l, b'ix te
tk'ulb'en te titz'in b'an tume'l tuq.
13 K'on kxlab'an waq erman qa kye
xjal tzani twitz ja tx'o'tx'ni okx'okel
kyajq'oja'.
14 Qetz qeb'enky oje qokolpjik tuj
tq'ab' te kamikyj tzan qanq'in [te jun-
ele'x], b'ix qeb'enky nini tzan tpaj
nkyeqet qgani' kye qerman. Ab'l aj
k'onti'l nqet tgani' jun ab'l tetz, tetz
tzunx atqex tuj tq'ab' te kamikyj.*
15 Ab'l aj n'ok tajq'oja' jun ab'l
tetz, te nini jun kansal xjal, b'ix
etetz eteb'en jun kanson k'onti'l jun
tanq'in te jun-ele'x.
16 Qetz n'el qniky' titza' atok oj tqet
qgani' junky tzan tpaj te Jesukrist.
Tetz oxik tq'apo' tib' tzan tkamik*
[tzan tpaj nqoqet tgani']. Astilji ax
ikxji qetz a tgan dispwest a'o' tzan
jkamik tzan kypaj kye qerman.
17 Qa at jun xjal aj at tidi' tetz tzani
twitz tx'o'tx' b'ix n'ok te'e' jun ab'l tetz
presis jun onb'il ti'j jun tidi' aj npaltin
tetz, per qa k'onti'l n'ok lo'et tk'u'j ti'j,
ikxji te aj xjalni k'onti'l nqet tgani' te
junky iktza' te Qtata Dios nqet tgani'.
18 Etetz nk'wa'al, k'on qet qgani'
jun ab'l qetz a'ox tuky'i qtzi', sinoke
intqet qyek'u' tuky'i jk'ulb'en b'ix tuj
jun tume'l b'an'ax.
19 Ikxji owelal qniky' eq'i' te b'an'ax
qitza', b'ix oqna'o'tz galan tuj qanim
tuj twitz Qtata Dios,
20 qa derepent te qanim nyolin jun
tidi' qi'j, komo te Qtata Dios mas nim
tajwalil twitz te qanim b'ix tetz teb'en
kyaqil.
21 Erman aj ganimix witza', qa te
qanim k'onti'l nyolin jun tidi' qi'j,
ntons b'a'n tzan qna'on galan ato' tuj
twitz Qtata Dios,
22 b'ix ikxji kyaqil aj oxe'l jqani'
qetz tuky'i'l otzajel tsi' tzan tpaj nqet
qoksla' te aj okaj tq'uma', b'ix njk'ulu'
iktza' tetz tgan.
23 B'ix aj ntzani te aj okaj tq'uma':
Tzan qokslan ti'j Jesukrist aj tk'wa'al
tetz, b'ix tzan tqet qgani' qib'x iktza'x
okaj tq'uma'.*
24 B'ix te xjal aj nqet toksla' te aj
okaj tq'uma', k'onti'l nkaj tkola' te
Qtata Dios, b'ix te Qtata Dios atqet
tuky'i'l. B'ix te tume'l titza' n'el qniky'
qa tetz atqet quky'i'l a te ntzani: Tetz
oje tzaj tswa' te Txew tuj qanim.

4

*Te Tume'l Titza' Tzan Tel Qniky'
Kyi'j Kye Aj Nya'tx B'an'ax Kyitza'*

1 Erman aj ganimix witza', k'on
xik etoksla' kyyol kye aj nkyq'uma'
qa kyetz nyolin Qtata Dios kyuky'i'l,
sinoke intqet eb'isu' aj nkyyoli' tzan
tel eniky' qa a te Txew Dios atqex tuj
kyanim qa nya'txji. Komo twitz ja
tx'o'tx'ni ate' ky'ila'j aj nkyq'uma' qa
kyetz aj yolil tyol Dios-e' per nya'tx
b'an'ax kyitza'.
2 Ikxjani etetz b'a'n tzan tel eniky'
qa b'an'ax a te Txew Dios nyolin: Ab'l
aj ntq'uma' qa te Jesukrist owul tzani
twitz tx'o'tx' b'ix tetz xhchi'jel b'an
b'an'ax xhchi'jel xjal tuq, tetzji aj te
Qtata Dios.
3 Yatzun ab'l te aj ntq'uma' qa te
Jesukrist k'onti'l owul b'ix k'onti'l tuq
xhchi'jel b'an b'an'ax, tetzji nya'tx aj
te Qtata Dios, sinoke tetz txew aj te
tajq'oj te Qajaw Jesukrist, te tajq'oj aj
oje tz'ok echa'o' owulel b'ix ajna'l oje
tzul, atqet tzani twitz tx'o'tx'.*
4 Nk'wa'al, etetz a'ix aj te Qtata Dios
b'ix etetz oje kyeqet etitza' [kye aj la'j-
e'ni], tzan tpaj te [Txew Dios] aj atqet
exol etetz mas nim tajwalil twitz te
[Tajaw Choj] aj atqet kxol kye aj te
twitz tx'o'tx'.
5 Kyetz q'apo' kyib' tuj tq'ab' te ja
twitz tx'o'tx'ni, astilji cha nkyeyolin
ti'j aj nb'aj twitz ja tx'o'tx'ni, b'ix kye
txq'anky aj cha twitz ja tx'o'tx'ni, n'ok
ksi' kywi' kyi'j.*
6 Qetz a'o' aj te Qtata Dios, b'ix
kye aj kyotzqi' Qtata Dios n'ok ksi'
kywi' qi'j, yatzun kye aj nya'tx a'e' aj

* **3:14** Wnch 5:24 * **3:16** Wnch 15:13 * **3:23** Wnch 13:34; 15:12,17 * **4:3** Mat 7:15; 2Wnch 7
* **4:5** Wnch 15:19 * **4:6** Wnch 8:47

te Qtata Dios k'onti'l n'ok ksi' kywi' qi'j.* Ikxji n'el qniky' [ab'le' kye aj] te tume'l b'an'ax b'ix [ab'le' kye aj] te nya'tx b'an'ax.

Tzan Tpaj Te Qtata Dios, B'a'n Tzan Kyqet Qgani' Kye Txq'anky

7 Erman aj ganimix witza', intqet qgani' qib', tzan tpaj te tume'l titza' tzan tqet qgani' junky ntzaj tuky'i Qtata Dios. Te aj nqet tgani' junky, tetz jun tk'wa'al Qtata Dios b'ix tetz oje tok totzqila' Qtata Dios.

8 Te aj k'onti'l nqet tgani' ab'l tetz, tetz mina' tok totzqila' Qtata Dios, komo te Qtata Dios nkyeqet tgani' kye xjal.

9 Te Qtata Dios oqet tyek'u' titza' tuq tetz b'an nqoqet tgani' stzajlen tlajo' te Tk'wa'al tzani twitz tx'o'tx', te tk'wa'al aj cha jun tuq, b'ix otzaj tlajo' tzan qanq'in qetz tzan tpaj tetz.*

10 Ikxjani atok titza' te Qtata Dios nqoqet tgani': Nya'tx tzan tpaj-wit a'o' qetz tb'ay oqet qgani' te Qtata Dios, sinoke a tetz oqet tgani' a'o' tb'aya' b'ix otzaj tlajo' te Tk'wa'al tzan tkamik te chojb'il te qchoj.

11 Erman aj ganimix witza', komo te Qtata Dios oqet tgani' a'o' ikxji, ax qetz presis tzan tqet qgani' qib' qxolx.

12 Nijunwt ab'l oje tz'ok e'en te Qtata Dios,* per qa qetz oqtel qgani' qib' qxolx, ntons te Qtata Dios atqet qxol, b'ix titza' tetz nqoqet tgani', ax ikxji nkyeqet qgani' txq'anky.

13 Ikxjani te tume'l titza' n'el qniky' qa nqob'et tuky'i'l b'ix tetz quky'i'l: Tetz oje tzaj tsi' te Txew tuj qanim.*

14 B'ix a'o'xk qetz oje tz'ok qen b'ix nxik jq'uma' te Qtata Dios oje tzaj tlajo' te Tk'wa'al te kolol kye xjal twitz tx'o'tx'.*

15 Ab'l aj ntq'uma' qa te Jesus Tk'wa'al Qtata Dios, ntons te Qtata Dios atqex tuj tanim b'ix tetz atqet tuky'i Qtata Dios.

16 B'ix qetz oje tz'el qniky', b'ix nqoksla', te Qtata Dios nqoqet tgani'. Te Qtata Dios b'a'n ganin xjal. Ab'l aj k'onti'l nkaj tsi' tzan kyqet tgani' txq'anky ntons nb'et tuky'i Qtata Dios b'ix te Qtata Dios atqex tuj tanim.

17 Ikxji kyeb'ayle' mas nkyeqet qgani' txq'anky, b'ix oj tul te jwisy, wit'lik jk'u'j ti'j tzan tpaj qetz nqob'et twitz te ja tx'o'tx'ni iktza'x te Jesukrist.

18 Tzan tpaj ganimo' tzan Qtata Dios, k'onti'l nqoxob', komo npon tnajsa' kyaqil xob'alj tzan tpaj te Qtata Dios nqoqet tgani' b'an b'an'ax; komo te xob'alj at xhcho'nal eq'i' titza', b'ix ab'l aj nxob' mina' tok totzqila' titza' te Qtata Dios nqoqet tgani'.

19 Qetz nqet qgani' te Qtata Dios tzan tpaj tetz oqet tgani' a'o' tb'aya'.

20 Qa at ab'l ntq'uma', "Wetz nqet ngani' Qtata Dios," per qa n'ok tajq'oja' jun ab'l tetz, tetz cha jun la'j. Komo jun xjal aj k'onti'l nqet tgani' jun ab'l tetz aj n'ok te'e', ax k'onti'l nqet tgani' Qtata Dios aj k'onti'l n'ok te'e'.

21 Iktza'x oje kaj q'uma' te qetz ikxjani: Ab'l aj nqet tgani' Qtata Dios, ax intqet tgani' jun ab'l tetz.*

5

1 Ab'l aj ntoksla' qa te Jesus ajixk tetz te Krist Aj Joyomajkix Tuq, tetz jun tk'wa'al Qtata Dios. B'ix ab'l aj nqet tgani' te K'wa'lon, ax nqet tgani' te Tk'wa'al.

2 Ikxjani te tume'l titza' n'el qniky' qa nkyeqet qgani' kye tk'wa'al Qtata Dios: Nqet qgani' te Qtata Dios b'ix nqet qoksla' te aj okaj tq'uma'.

3 Komo oj tqet qgani' Qtata Dios telponx tzan tqet qoksla' aj ntzaj tq'uma', b'ix te aj ntzaj tq'uma' nya'tx jun tidi' aj b'an kwest te qetz.*

4 Komo kyaqil kye aj nkye'ok tk'wa'al Qtata Dios, kyetz nqet te nya'tx galan kyitza', b'ix qetz tzan tpaj toklen wit'let jk'u'j ti'j Qajawil oje qet te nya'tx galan qitza'.

* **4:9** Wnch 3:16 * **4:12** Wnch 1:18 * **4:13** Rom 8:9; 1Wnch 3:24 * **4:14** Wnch 3:17 * **4:21** Mat 5:44-45; Mak 12:29-31 * **5:3** Deu 30:11; Mat 11:30; Wnch 14:15; 2Wnch 6

5 ¿Ab'l te aj nqet te nya'tx galan titza'? A'ox te aj ntoksla' qa te Jesus Tk'wa'al Qtata Dios.

Qeb'enky Alkyetz Te B'an'ax Ti'j Te Tk'wa'al Qtata Dios

6 Te ja Jesusni a tetz te aj owul b'ix ojaw si' a' twi' b'ix owel xhchiky'el aj tkamik, nya'tx a'ox ojaw si' a' twi', sinoke ojaw si' a' twi' b'ix ax owel xhchiky'el aj tkamik. Te Txew Dios a tetz te aj nyolin te b'an'ax ti'j ntzani [tuj qanim], tzan tpaj te Txew Dios nyolin tume'l.

7 Komo ate' ox kye aj nkyeyolin te b'an'ax ti'j:*

8 Jun, te Txew Dios, b'ix yaji aj tjawlen si' a' twi', b'ix te junky aj telen xhchiky'el aj tkamik, b'ix kyoxil parej nkyeyolin.

9 Qa galan tzan qokslan aj nkyq'uma' kye xjal, ntons mas nim toklen te aj ntq'uma' te Qtata Dios twitz kyyol kye xjal, b'ix te Qtata Dios oje yolin te tume'l ti'j te Tk'wa'al.*

10 Ab'l te aj n'okslan ti'j te Tk'wa'al Qtata Dios, tuj tanimx nyolin b'an'ax ikxji. Per yatzun te aj k'onti'l n'okslan ti'j Qtata Dios, tetzji ntq'uma' iktze'xtzun te Qtata Dios jun la'j, tzan tpaj k'onti'l nxik toksla' aj oje tzaj tq'uma' Qtata Dios ti'j te Tk'wa'al.

11 Aj ntzani te aj oje tzaj tq'uma': Tetz oje tzaj tsi' jun qanq'in te jun-ele'x, b'ix te ja qanq'inni tzajnaq tuky'i te Tk'wa'al.

12 Ab'l aj galan atqet tuky'i te Tk'wa'al Dios, at jun tanq'in; yatzun te aj nya'tx galan atqet tuky'i te Tk'wa'al Qtata Dios, k'onti'l jun tanq'in.*

13 Wetz nqet ntz'ib'a' kyaqil ntzani te etetz aj nkx'okslan ti'j Tk'wa'al Qtata Dios, tzan tok echa'o' at jun etanq'in te jun-ele'x.*

14 B'ix qetz b'an wit'lik jk'u'j, qa oxe'l jqani' jun tidi' tuky'i'l iktza'x tetz tgan, tetz ntzaj tsi' twi' qi'j, oqotzajel xhcha'o'.

15 B'ix qa qeb'en tetz ntzaj xhcha'o' aj ma'tx xik jqani' tuky'i'l, ntons ax qeb'en ma'tx stzaj tsi' qetz te aj ma'tx xik jqani' tuky'i'l.*

16 Qa at ab'l n'ok ten jun qerman njoyon choj iktza' choj aj k'onti'l nqoxik tin tuj jkamiky, a tgan tzan txnaq'tzan ti'j aj qermanji, b'ix ikxji te Qtata Dios otzajel tsi' tanq'in te qerman. Ax at choj aj nqoxik tin tuj jkamiky, per wetz k'onti'l nxik nq'uma' tzan qxnaq'tzan ti'j jun aj nk'ulun te nini.

17 Kyaqil jk'ulb'en aj nya'tx galan, te nini choj, per ax at choj aj k'onti'l nqoxik tin tuj jkamiky.

18 Ax qeb'enky ab'l aj n'ok jun tk'wa'al Qtata Dios, ya k'onti'l njoyon choj, tzan tpaj te Tk'wa'al Qtata Dios nk'ulun kwent tetz, b'ix te Tajaw Choj k'onti'l jun tidi' b'a'n tzan tok tk'ulu' ti'j.

19 Qetz aj a'o' te Qtata Dios, qetz qeb'enky kyaqil kye xjal aj twitz tx'o'tx' akyeqet tuj tq'ab' te Tajaw Choj.

20 B'ix ax qeb'enky te Tk'wa'al Qtata Dios oje tzul b'ix oje tzaj tsi' jun qnab'l tzan tok qotzqila' te [Qtata Dios aj] b'an'ax, b'ix qetz mojb'a' qib' tuky'i Tk'wa'al tetz, aj Jesukrist. A tetz te Dios b'an b'an'ax b'ix a tetz te aj ntzaj swan qanq'in te jun-ele'x.*

21 Etetz nk'wa'al, intok esi' enab'l kyi'j kye aj nya'tx dios b'an b'an'ax.

---

* **5:7** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: Komo ate' ox kye aj nkyeyolin te b'an'ax tuj ka'j ti'j Jesukrist: te Qtat, te Tyol, b'ix te Txew, b'ix kye ja ox ntzani cha jun-e'. B'ix twitz tx'o'tx' ax ate' oxtky kye aj nkyeyolin ti'j. * **5:9** Wnch 5:32-37; 8:18 * **5:12** Wnch 3:36 * **5:13** Wnch 20:31 * **5:15** Mat 7:7-11; Luks 11:9-13; Wnch 15:7,16; 16:23-24; 1Wnch 3:21-22 * **5:20** Wnch 17:3

Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Wa'nch

Jun Limb'il

1 Wetz aj tijxjal a'in [aj at wajwalil kxol kye qerman], wetz nqet ntz'ib'a' ja u'jni te yatz nan,* yatz aj joyomich [tzan Qtata Dios], b'ix ax nqet ntz'ib'a' kye awal. Wetz nkxqet ngani' b'an b'an'ax, b'ix nya'tx a'ox wetz sinoke ax nkxqet kygani' kyaqil kye aj oje tz'ok kyotzqila' te tume'l b'an'ax.

2 Nkxqet qgani'na tzan tpaj te tume'l b'an'ax aj atqex tuj qanim b'eyx te jun ele'x.

3 Te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist aj Tk'wa'al, otzajel ksi' jun nim b'an galan qajsik, b'ix owokel lo'et kyk'u'j qi'j, b'ix oqtel kchewsa' jk'u'j, b'ix oqtel kyk'ulu' te ntzani tuj tume'l b'an'ax b'ix iktza'x nqoqet kygani'.

A Tgan Tzan Tqet Qgani' Qib' Qxolx

4 Wetz b'an nkyinchalaj kyoklen we'e' junjun kxol kye awal nkyeb'et tuj tume'l iktza'x okaj tq'uma' te Qtata Dios qetz.*

5 Ajna'l nan, ngan tzan tqet nwitz awitz, per te aj oqtel ntz'ib'a' nya'tx jun yol aj mina' tok acha'o', sinoke axkix aj ojk'amoj b'an tb'ay-el ikxjani: Intqet qgani' qib' qxolx.*

6 B'ix ikxjani titza' tzan tqet qgani' qib': A tgan tzan qb'et tuj tume'l iktza' okaj tq'uma' [te Qtata Dios]. Aj ntzani te aj okaj tq'uma' iktza'x owok echa'o' atx b'an oqtxi' tzan eb'et tuj tume'l ikxji.*

K'onti'l Tzan Tkaj Jkola' Txnaq'tzb'en Jesukrist

7 [Nxik nq'uma' ntzani tzan tpaj] oje kye'ex [qxol] ky'ila'j xjal aj nkye'eq'in txq'anky xjal, kyetz k'onti'l nkyoksla' qa te Jesukrist owul iktza'x jun xjal b'an b'an'ax. Jun xjal ikxji, tetz cha jun eq'il xjal b'ix jun tajq'oj te Qajaw Jesukrist.*

8 Intok esi' waq enab'l tzan k'on tponaj exol etetz kyaqil te galan aj owok exol tzan tpaj qaq'umb'en, sinoke tzan ek'amon kyaqil te aj b'an galan.

9 Ab'l aj nkaj tkola' te tume'l b'an b'an'ax b'ix ya k'onti'l nqet toksla' te txnaq'tzb'en Krist, tetz k'onti'l nb'et tuky'i Qtata Dios; per yatzun te aj k'onti'l nkaj tkola' te txnaq'tzb'en Krist, te nini nb'et tuky'i Qtata Dios b'ix tuky'i Tk'wa'al [aj Jesukrist].*

10 Qa at ab'l tzpon exol b'ix nxnaq'tzan junky tidi' aj nya'tx tume'l iktza'x ja xnaq'tzb'enni, k'on ek'amoj tuj ejay b'ix k'on kxliman tetz [iktza' jun qerman],

11 komo ab'l aj owokel liman tetz [iktza' jun qerman], ntons ax tetz nxik tsamo' tib' tuky'i te aj nya'tx galan ntk'ulu'.

Jun Kawb'il

12 Wetz at tidi'chq tzan txik nq'uma' etetz, per k'on ngan tzan txik nq'uma' cha tuj u'j. Wetz lo'ik nk'u'j tzan npon e'el etetz b'ix ngan yolin nwitzale' etuky'i'l,* ikxji tzan qchalaj b'an byenech.

13 [B'ix yatz nan], jun limb'il te yatz tzan kye tal awerman aj joyo' [tzan Qtata Dios].

* **1:1** Ax: te yatz b'i'xh. Oqtxi' atqet nxik ksama' tuq u'j te jun b'uch'uj qerman b'ix tuj te u'j cha nyolin tuq iktza' te u'j te jun "b'i'xh" tzan txik ksama' jun tpakb'alil ewj kyi'j kye kyajq'oj. B'ix tuj te u'j cha nyolin tuq kyi'j kye qerman iktza' tal te b'i'xh. * **1:4** 3Wnch 3 * **1:5** Wnch 13:34; 15:12,17 * **1:6** Wnch 14:15,23-24; 1Wnch 5:3 * **1:7** Mat 7:15; 1Wnch 2:18; 4:1-3 * **1:9** 1Wnch 2:22-23; 4:15 * **1:12** 3Wnch 13-14

Te Toxi' U'j Stz'ib'en Wa'nch

Jun Limb'il

1 Wetz aj tijxjal a'in [aj at wajwalil kxol kye qerman], wetz nqet ntz'ib'a' ja u'jni te yatz wamiw Gay* aj b'an b'an'ax ajb'ila' a'ich witza'.
2 Yatz erman aj b'an ganimich, wetz nkyinxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios tzan tel galan kyaqil awuky'i'l iktza'x te galan n'ok tuj awanim, b'ix tzaj tsi'xwit jun axwinqlal.
3 Wetz nim nkyinchalaj tuq aj kyul txq'an qerman b'ix otzaj kyq'uma' kyaqil titza' yatz nchb'et, qa yatz k'onti'l nkaj asi' tzan ab'et tuj te tume'l b'an'ax.*
4 Wetz k'onti'l junky tidi' aj mas nkyinchalaj ti'j sinoke oj tok ncha'o' qa kye nk'wa'al* nkyeb'et tuj te b'an'ax.

Qo'onen Kyuky'i Kye Qerman Laq'chik Xjal Aj Nkye'ul Pakb'on Qxol

5 Yatz erman aj ganimich, galan nchk'ulun tzan k'on kaj asi' tzan awonen kxol kye qerman b'ix mas kyuky'i kye aj [laq'chik xjal aj nkyepon exol b'ix] nya'tx otzqi'mj-e'.
6 Kyetz oje xik kyq'uma' kywitz kkyaqil kye qerman titza' yatz nkyeqet agani'. Galan qa yatz nlay kaj asi' tzan awonen kyuky'i'l tuky'i te aj presis te kyetz, iktza' te Qtata Dios tgan, b'ix ikxji b'a'n tzan kxik galan tuj kyb'ey.
7 Komo kyetz e'ex [tuj kyamaq' tzan kypakb'an] tzan tpaj nqet kygani' [te Qajawil], b'ix k'onti'l ma'tx ktzoqpij tzan kyok one' tzan kye aj k'onti'l nkye'okslan.
8 Astilji a'o' qetz presis tzan jk'amon kye qerman aj iktza' kyetz, tzan qonen kyuky'i'l tzan kypakb'an te b'an'ax.

K'onti'l Tzan Tel Qin Kyi'j Txq'anky Te Aj Nya'tx Galan Nkyk'ulu'

9 Wetz oje xik nsama' jun u'j kye kyaqil qerman tzi, per te Diótrefes aj mer tgan tzan tok tetz tb'ay kxol kye qerman, tetz k'onti'l nqoqet toksla'.
10 Astilji qa okyinpoyon wetz tzi, okyinyoliyon kyuky'i kye qerman titza' tetz tidi'chq yol njaw b'antik titza', tidi'chq njaw tnik'o' qi'ja. B'ix pyor twitz nini, tetz k'onti'l nkyeqet tk'amo' kye qerman aj nkyepon, b'ix kye qerman tzi aj kygan tzan kyqet kyk'amo', tetz k'onti'l nstzoqpi' tzan kyk'ulun ikxji, qa kyetz nkyek'ulun ikxji ntons nkye'ex tlajo' kxol.
11 Yatz erman aj ganimich, k'on tz'el awin yatz aj nya'tx galan nqet yek'u' awitz, sinoke a'ox aj galan. Ab'l aj nk'ulun tume'l, te nini nb'et tuky'i Qtata Dios; yatzun te aj nk'ulun nya'tx galan, te nini k'onti'l totzqi' Qtata Dios.*
12 Kyaqil nkyeyolin galan ti'j te Met, b'ix tetz nk'ulun ikxtza'x te Tyol Qtata Dios nyolin. Ax qetza ax nqoyolin galan ti'j tetz, b'ix yatz aweb'en tume'l nqoyolin.

Jun Kawb'il

13 Wetz at tidi'chq tzan txik nq'uma' yatz per k'on ngan tzan txik nq'uma' cha tuj u'j
14 tzan tpaj lo'ik nk'u'j nlay kyinnachq'in tzan npon e'el yatz b'ix ngan yolin nwitzale' awuky'i'l.*
15 Qet chewsa'xwit ak'u'j. Kye tal awanab' nkyesaman jun limb'il te yatz.

---

* **1:1** Kya 19:29; Rom 16:23; 1Kor 1:14 * **1:3** 2Wnch 4 * **1:4** "K'wa'al" tuj ja taqanni telponx kye aj oxik nxnaq'tza' te tpakb'alil ti'j te Qajaw Jesus kyetz. * **1:11** 1Wnch 2:29; 3:6-10 * **1:14** 2Wnch 12

Te U'j Stz'ib'en Juds

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Juds, q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Jesukrist b'ix a'in titz'in te Chaw,* wetz nqet ntz'ib'a' ja u'j ntzani te etetz aj uk'lemix b'ix ganimix nim tzan te Qtata Dios b'ix kolomix tzan te Qajaw Jesukrist.

2 Tz'okxwit lo'et tk'u'j Qtata Dios eti'j b'ix qetxwit xhchewsa' ek'u'j b'ix kxqetxwit tgani' nim.

Ikxjani Titza' Tzan Tel Qniky' Kyi'j Kye Aj Nya'tx Tume'l Nkyexnaq'tzan

3 Etetz waq erman aj b'an ganimix tzan Qtata Dios, wetz ngan tuq tzan tqet ntz'ib'a' te etetz ti'j te tume'l titza' nqokolet parej qkyaqil. Per ajna'l n'ok wen b'an presis tzan tqet ntz'ib'a' tzan nnimsan ek'u'j ch'in tzan tqet ekolo' tuky'i jun tk'u'jlal te tume'l aj ja' wit'lik jk'u'j, te tume'l aj otzaj q'apo' qetz aj pawamo' te Qtata Dios.

4 Komo ate' junjun xjal oje tz'ox ksamo' kyib' qxol cha la'j-e', a'e' aj atx b'an oqtxi' eb'ajkaj swa' tzan kxik si' tuj il. Kye ja xjal aj k'onti'l Dios tuj kywitzni, te galan aj nk'ulun te Qtata Dios qxol n'oken kyitza' cha tzan kyk'ulun tidi'chq nya'tx galan, b'ix n'el kyik'o' te Qajaw Jesukrist aj a'ox tetz at nim tajwalil ti'j kyaqil.

5 Anke etetz eteb'en kyaqil ntzani, wetz ngan tzan stzaj nna'o' te etetz te ja ntzani: Te Qajaw aj kyetz teq'i' kye qijajil Israel tuj Ejipt, aj kyqet tkolo' kyi'j kye xjal txini,* otk'uluj tzan kyponaj kye [qijajil] aj k'onti'l eb'aj'okslan ti'j.*

6 B'ix ax ikxji otk'uluj kyuky'i kye ángel aj k'onti'l eb'ajqet ten tuj kyluwar ja' ojetq kykaj si' sinoke okaj kykola' kyluwar, b'ix astilji te Qtat oje kyekaj tsi' te jun-ele'x tuj jun luwar aj b'an xop max oj tul te jwisy.

7 B'ix ax ikxji oky'ik kyi'j kye aj Sodom b'ix Gomor b'ix kye txq'anky amaq' qaynin tzi aj ja' kye xjal cha nkyek'ajajin tuq b'ix pur xhq'e-e' tuq.* Astilji owok kyen twitz xhcho'nal tzan kyten iktza' jun yek'b'il kyi'j kye aj owokel kyen twitz te nim q'aq' aj k'onti'l nqextzaj.

8 B'ix anke oje ky'ik kyaqil nini, yatzun kye ja xjal ajna'lni cha nkyeximan, tidi'chq nya'tx galan nkyk'ulu' tuky'i kchi'jel, n'el kyik'o' kyaqil aj at kyajwalil, b'ix nkyeyolin b'an nya'tx galan kyi'j kye [ángel] aj at nim kyajwalil tuj ka'j.

9 Yatzun te Migel, aj ángel aj mas nim tajwalil, tetz aj nq'ojin tuq* tuky'i te Tajaw Choj ti'j te xhchi'jel Moisés,* tetz k'onti'l oxik tpoqo', sinoke cha oxik tq'uma' ikxjani: "Qajawxwit xik poqon te yatz."*

10 Per ajna'l kye ja xjal ntzani, kyetz nkyeyolin b'an nya'tx galan ti'j kyaqil tidi'chq aj k'onti'l n'el kyniky' ti'j, b'ix te aj nkyek'ulun k'onti'l nqet kyb'isu' ti'j, iktza' pur txkup-e', b'ix tzan tpaj nini npon kynajsa' kyib'x.

11 Last-alo kyetz, tzan tpaj oje xik kyin aj owok kyen ti'j Kain.* Oje xik kyin junky b'ey tzan kykamb'an jun twi' kyk'u'j iktza'x te nya'tx galan aj oqet tk'ulu' te Balam,* b'ix iktza'x te Korey, ax ikxji kyetz okyekamel tzan ktz'akal.*

12 Oj ewa'an tzan ena'on tkamlen te Qajawil, kyetz ateqet exol per k'onti'l eb'ajil te kyla'jul tuj kyanim.* Nkyewa'an etuky'i'l per k'onti'l Dios tuj kywitz; cha nkyeb'isun ti'j kyk'u'jx; kyetz iktza' muj aj ch'inwt jab' eq'i' titza', cha nxik eq'i' ja'chq tzan kyaq'iq'; kyetz iktza' tze'

* **1:1** Mat 13:55; Mak 6:3; Kya 15:13; Gal 1:19 * **1:5** Exo 12:51 * **1:5** Núm 14:21-23,29-30; 32:10-13 * **1:7** Gén 19:1-24 * **1:9** Dan 10:13,21; 12:1; Tmnk 12:7 * **1:9** Deu 34:5-6 * **1:9** Zac 3:2 * **1:11** Gén 4:3-9; Ebr 11:4; 1Wnch 3:12 * **1:11** Núm 22:1-35; Tmnk 2:14 * **1:11** Núm 16:1-35 * **1:12** Ax: kyetz iktza' "escollos ocultos" aj telponx jun ab'j tuj te nim a' aj b'a'n tzan tpon tnajsa' jun nim bark, ikxji kye aj xjalji tzan tpaj b'a'n tzan kyk'ulun nya'tx galan kxol kye qerman.

aj k'onti'l nkyewitzan, oje kyejatz tx'oqo', b'an kamnaqe';
13 kyetz cha iktza' te nim a' aj npu-
nunun, nxik xtoloq'in,* njaw potx tajsik iktza' te aj n'el kyeq'i' kky'exaw; kyetz naqe che'w aj cha nkyesutin twitz ka'j b'ix cha okyekajel tuj qlolj te jun-ele'x.
14 Te Enok,* aj twuqi' chmanb'aj atx aj taq'len ti'j te Adan, tetz otyolij tyol Qtata Dios kyi'j kyetz ikxjani:
15 "Wetz oxik wen te Qajawil ikja'n tuq stzaj kxol ky'ila'j mil kye aj pawame' a'ox te tetz,* ikja'n tuq stzaj q'umal ab'l at kypaj kxol kyaqil xjal, b'ix tzan kxik tsi' tuj il kye aj k'onti'l tuq Dios tuj kywitz tzan tpaj kyaqil kyk'ulb'en aj b'an nya'tx galan b'ix tzan tpaj kyaqil aj yol nya'tx galan oxik kyq'uma' ti'j tetz."
16 Ntons kye aj xjalji cha kyyolin-
qet nya'tx galan ti'j jun tidi' qa galan qatzun nya'txji, cha kswanqet tpaj junky, cha nkyejoyon tzan kyk'ulun iktza' kyetzx kygan, cha kyyolinqet nim b'an galan kyi'jx, b'ix nkyeyolin galan kyi'j xjal cha tzan kyk'amon jun tidi' galan te kyetz kyuky'i'l.
17 Per etetz waq erman aj b'an gan-
imix, instzaj ena'o' te aj oxik kyq'uma' kye tky'ixel te Qajaw Jesukrist etetz,
18 komo oxik kyq'uma' etetz ikx-
jani: "Aj ch'inky tponb'aj kyaqil twitz tx'o'tx', kye'ul xjal aj xmayiyon-e', b'ix okyek'uluyon tidi'chq aj nya'tx galan iktza'x kyetz kygan."*
19 A'e' kyetz nkyek'ulun tzan kyqet kypawa' kyib' kye qerman, cha nkyek'ulun aj n'el kygani' te kchi'jel, b'ix kyetz k'onti'l Txew Dios tuj kyanim.

Ntzani Titza' Tzan Qb'et Cha'oj Kyul Kye Aj Xmayiyon-e'

20 Yatzun etetz waq erman aj gan-
imix, pe'eten jwert tuky'i Qtata Dios aj ja' wit'lik ek'u'j, pe'exnaq'tzan waq tuky'i Txew Dios,
21 k'on tz'aj naj ti'j etanim titza'
te Qtata Dios nkxqet tgani', b'ix pe'etiyon ti'j te Qajaw Jesukrist tzan tpaj n'ok lo'et tk'u'j eti'j b'ix oxe'l tsi' jun etanq'in te jun-ele'x.
22 Intok lo'et ch'in ek'u'j kyi'j kye aj tzunx nna'non ch'in kyanim,
23 b'ix kyi'j kye txq'anky a tgan tzan kykolet etitza' tzan k'on kxik tuj te nim q'aq'. Yatzun kyi'j kye txq'anky, intok lo'et ch'in ek'u'j kyi'j, per intok esi' enab'l, intel etik'o' te nya'tx galan aj nkyk'ulu' tzan k'on tel etin etetz ikxji.†
24 Ntons te Qtata Dios aj nkxqet
tk'ulu' kwent, tetz b'a'n tzan tk'ulun tzan k'on eqet tz'aqik, b'ix tzan exik teq'i' tzan epon twitz tetz aj ja' atqet tuky'i nim xhchqitz'unal, b'ix tzan epon tuky'i'l tuky'i nim chalajsb'il b'ix saq etanim.
25 A'ox tetz te Qtata Dios aj koloyon
qi'j tzan tpaj te Qajaw Jesukrist. Intqetxwit jiq'b'a', instenxwit tetz te twitzale' ti'j kyaqil, instenxwit tetz te k'ulul mandad ti'j kyaqil, instenxwit tetz tajwalil mas nim twitz kyaqil. Ikxji atx aj mina' tuq tb'antik te twitz tx'o'tx', b'ix instenxwit ikxji ajna'l b'ix tuj kyaqil tyemp te jun-ele'x. Ikxji kixi'.

* **1:13** Isa 57:20 * **1:14** Gén 5:18,21-24 * **1:15** Mat 25:16-46 * **1:18** 2Tim 3:1-5; 2Xhp 3:3 † **1:23** Ax: intel etik'o' te kyq'anaq aj xhb'akla' tzan te kchi'jel.

Te Aj Owok Joto' Tuj Twitz Te Wa'nch

Aj Tok Joto' Jesus Tuj Twitz Wa'nch

1 Bwen, te ja ntzani jun tpakb'alil aj oxik tyek'u' te Qtata Dios te Jesukrist ti'j te aj oky'el naj, tzan txik tq'uma' tetz kye aj q'apo' kyib' nkye'aq'unan te tetz. Yatzunji tetz otzaj tlajo' jun ángel tzan stzaj tq'uma' te ntzani tuky'i Wa'nch aj q'apo' tib' n'aq'unan te Qtata Dios.

2 B'ix yaji, te Wa'nch oxik tq'uma' tume'l ti'j te tyol Qtata Dios b'ix ti'j Jesukrist b'ix kyaqil aj owok joto' tuj twitz.

3 Galanx-alo te aj njaw te'e' te ja tyolb'en Qtata Diosni b'ix galanx-alo kye aj nkyecha'on ti'j b'ix nqet kyoksla' te aj tz'ib'ankajni, komo ch'inky tpon or [tzan tpon kyaqil ntzani].

4 Bwen, wetz a'in Wa'nch nqet ntz'ib'a' te etetz aj wuq* b'uch'uj qerman a'ix aj atikxqet tuj tkwentil Asy. Tzaj si'xwit jun nim b'an galan etajsik b'ix qetxwit chewsa' ek'u'j tzan Qtata Dios aj atqet kixi' b'ix aj atqet tuq tb'aya' b'ix tzul junky'el,* tetz kyuky'i kye wuq txew aj akyeqet twitz twit'lel aj ja' nk'ulun mandad.

5 B'ix ax te Jesukrist ntzaj tsi' ja tpakb'alilni te etetz, tetz aj k'onti'l nkaj tsi' tzan tyolin b'an'ax. A tetz te tb'ay aj ojaw anq'in kxol kye kamnaq,* b'ix mas nim tajwalil kywitz kye kywitzale' k'ulul mandad tzani twitz tx'o'tx'.* Tetz nqoqet tgani' nim b'ix otkolpij a'o' ti'j qchoj telen xhchiky'el [aj tkamik],

6 b'ix otk'uluj tzan jkaj tuj tq'ab' b'ix tzan qox twitz Qtata Dios na'ol tetz,* aj Stat tetz. Intqetxwit jiq'b'a', b'ix instenxwit tetz te k'ulul mandad ti'j kyaqil te jun-ele'x. Intky'ikxwit ikxji.

7 Intok esi' enab'l ti'j te ja ntzani: Tetz tzul tuj muj* b'ix oxe'l e'e' tzan kyaqil xjal b'ix tzan kye aj eqet kansan tetz,* b'ix kyaqil kyijajil xjal twitz tx'o'tx' okye'oq'el b'ix oxe'l kyanim tuj b'is.* Ikxji oky'el.

8 Te Qajaw oje tq'umaj ikxjani:* «Wetz a'in te tb'ay b'ix a'in te tmankb'il;† (a'in wetz nkyin'aq'san kyaqil b'ix a'in wetz nkyinmankunsan kyaqil;)‡ wetz akyinqet [ajna'l] b'ix akyinqet tuq tb'aya' b'ix kyin'ul junky'el [tzani twitz tx'o'tx'],* a'in wetz aj mas nim wajwalil twitz kyaqil.»

Aj Tjaw Kanet Jesukrist Tuj Twitz Te Wa'nch Tuj Pátmos

9 Wetz a'in Wa'nch, wetz a'in jun eterman b'ix jun etuky'i'l ti'j te xhcho'nal aj n'ok qen, b'ix junch'in aqoqet tuj tq'ab' te Qajawil b'ix junx qkyaqil nqo'ipan tidi'chq tuky'i qpasens. Wetz akyinqet tuq Pátmos, aj tx'o'tx' tuj te nim a'. Akyinqex tuq [pres] tzi tzan tpaj [npakb'en ti'j] te tyol Qtata Dios b'ix te b'an'ax ti'j te Jesus.

10 Wetz tuj jun q'ij aj q'ij tzan qna'on Qajawil, oqet te Txew Dios wajsik b'ix oxik ncha'o' wi'ajx jun xjal nq'olb'en tuq kongan iktza' twi' jun trompet.

11 Ntyoli' tuq ikxjani:§ «Intqet atz'ib'a' tuj jun u'j kyaqil aj nxik awenni, b'ix intxik asama' kye wuq b'uch'uj qerman: kye aj Efeso, b'ix kye aj Esmirn, b'ix kye aj Pérgamo, b'ix kye aj Tyatir, b'ix kye aj Sárdis, b'ix kye aj Piladelpy, b'ix kye aj Lawdisey.»

* **1:4** Ate' tuq txq'anky b'uch'uj qerman tuj Asy, per ja u'jni a'ox nyolin kyi'j wuq; Kol 1:2; 4:13; Kya 20:5; 2Kor 2:12. * **1:4** Exo 3:14 * **1:5** Kya 26:23; Kol 1:18 * **1:5** Sal 89:27 * **1:6** Exo 19:6; 1Xhp 2:5,9; Tmnk 5:10; 20:6 * **1:7** Dan 7:13; Mat 24:30; Mak 13:26; Luks 21:27; 1Tes 4:17 * **1:7** Zac 12:10; Wnch 19:34,37 * **1:7** Zac 12:10-14; Mat 24:30 * **1:8** Tmnk 21:6; 22:13 † **1:8** Ax: te Alfa b'ix te Omega. Alfa tb'i te tb'ay letr kxol kyaqil kye letr tuj yol gryeg, b'ix Omega tb'i te tmankb'il letr. ‡ **1:8** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' aj ja' nyolin ikxjani b'ix atqet k'onti'l. * **1:8** Tmnk 1:4; 4:8; 11:17 § **1:11** Junjun u'j Tu'jal Dios b'an oqtxi' ax nyolin ikxjani: Wetz a'in te tb'ay b'ix a'in te tmankb'il, a'in wetz nkyin'aq'san kyaqil b'ix a'in wetz nkyinmankunsan kyaqil.

12 Ntons in'aj meltz'jik tzan txik
wen ab'l tuq te aj nyolin wuky'i'l. B'ix
ya ma kyin'aj meltz'jik, oxik wen wuq
tqatel kandel xtx'otx'al oro.
13 B'ix kxol kye aj wuq tqatel kan-
delni, oxik wen jun mer iktza' xjal.*
Atok tuq tq'anaq xluj, nkyaqon tuq
max txetoq, b'ix atok tuq jun tk'alel
nqet twitz.*
14 Te stzamal twi' b'an txame'y b'an
saq iktza' saqsb'aqon,* b'ix kye tb'aq'
twitz [nkyetxaqtxon] naqe toq q'aq'.
15 Kye toq iktza' k'uxb'il brons b'an
nswoye' iktza' pateme', b'ix titza' ny-
olin iktza' twi' jun nim a' tib'x nxo-
jin.*
16 Tuj tb'anq'ab' akyeqet tuq wuq
che'w, b'ix tuj stzi' n'etz tuq jun ma-
chit kansb'il* b'ix kykab'il palaj at
te', b'ix tetz twitz iktza' q'ij b'an
xhqitz'un.
17 Ya ma xik wen, b'eyx inqet mejlet
naj txe' toq b'ix wetz iktza' inkamik
[tzan nxob'al]. Per tetz oqet tsi'
tb'anq'ab' wajsik, otzaj tq'uma' wetz
ikxjani: «K'on txob'. Wetz akyinqet
tuq atx aj b'an tb'ay oqtxi', b'ix akyin-
qet te jun-ele'x,*
18 b'ix itz'ojin te jun-ele'x; jun-el
inkamik per ajna'l itz'ojin te jun-
ele'x. Wetz at wajwalil ti'j te kamikyj
b'ix ti'j aj ja' akyeqet kyanim kye
kamnaq.*
19 Intqet atz'ib'a' najji te aj ma tz'ok
awen, b'ix ti'j te aj at, b'ix ti'j te aj
oky'el mas yaj oj tky'ik kyaqil ntzani.
20 Ntons te ntzani telponx te aj
k'onti'l n'el aniky' kyi'j kye wuq che'w
aj ma kyexik awen tuj nb'anq'ab',
b'ix kyi'j kye wuq tqatel kandel pur
xtx'otx'al oro: Kye wuq che'w telponx
kye ángel aj kye wuq b'uch'uj qerman
tuj tkwentil Asy, b'ix kye tqatel kan-
del telponx kye wuq b'uch'uj qerman
txini.»

2

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Efeso

1 «Ntons, intqet atz'ib'a' ikxjani
tuky'i te yolil nmandad* aj atqet kxol
kye qerman aj Efeso: "Wetz a'in aj
akyeqet wuq che'w tuj nb'anq'ab' b'ix
nkyinb'et kxol kye wuq tqatel kandel
pur xtx'otx'al oro, b'ix nxik nq'uma'
ikxjani:
2 Wetz web'en te aj etaq'umb'en
b'ix te aj nkxk'ulun, b'ix nkx'ipan
tuky'i nim epasens b'ix k'onti'l
n'etzoqpi' exol etetz xjal nya'tx galan,
b'ix ma'tx qet eb'isu' tb'aya' kyi'j kye
aj nkyq'uma' qa kyetz a'e' nky'ixel per
nya'tx, b'ix ma'tx tz'ok eten cha la'j-e'.
3 Ma'tx etipaj twitz xhcho'nal tuky'i
nim epasens b'ix kyaqil nini tzan tpaj
etokslb'en wi'j, b'ix k'onti'l nkxsiktik
[tzan etokslan wi'j].
4 Per at jun etil, ajna'l k'onti'l nkyin-
qet egani' iktza' tuq tb'aya'.
5 Astilji instzaj ena'o' tuj etanim
titza' nkxk'ulun tuq tb'aya', b'ix in-
tjaw eky'ixpu' enab'lin b'ix intqet
ek'ulu' iktza' tuq nqet ek'ulu' tb'aya'.
Qa nlay ntons kyinpon eti'j, b'ix owe-
lal win tuj tluwar te aj tqatel ekandel
qa mina' tuq tjaw eky'ixpu' enab'lin.†
6 Per at jun galan aj n'ek'ulu': Etetz
n'el etik'o' te aj nqet kyk'ulu' kye aj
te b'uch'uj Nicolaítas, kye aj nkye'el
wik'o' wetzky.
7 Ntons etetz aj atok exkyin, instzaj
echa'o' aj ntq'uma' te Txew Dios te
etetz aj nkx'okslan. Kye aj okyipa'tz
b'ix oqtel te nya'tx galan kyitza', oxe'l
nsi' tzan kylo'on twitz te tze'* aj ntzaj
tsi' qanq'in tuj ka'j aj ja' atqet te Qtata
Dios."‡

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Esmirn

8 Ntons, ax intqet atz'ib'a' ikxjani
tuky'i te yolil nmandad§ aj atqet kxol

* **1:13** Dan 7:13 * **1:13** Dan 10:5 * **1:14** Dan 7:9; 10:6 * **1:15** Ezq 1:24; Dan 10:6 * **1:16** Tmnk 2:16 * **1:17** Isa 44:6; 48:12; Tmnk 1:8; 2:8; 22:13 * **1:18** Ax: wetz at tal te lamel ti'j te chman q'aq' b'ix ti'j te kamikyj. * **2:1** Ax: ángel. † **2:5** Tqatel kandel telponx kyi'j kye qerman (Tmnk. 1:20); b'ix aj tq'umaj te Qtata Dios "owelal win te aj tqatel ekandel" telponx otk'ulu'tz tuq tzan tmankun tzan tok kchimo' kyib'. * **2:7** Gén 2:9; Tmnk 22:2 ‡ **2:7** Ax: paraíso de Dios. § **2:8** Ax: ángel.

kye qerman aj Esmirn: “Wetz akyinqet tuq atx aj b'an tb'ay oqtxi' b'ix akyinqet te jun-ele'x. Wetz inkamik b'ix injaw anq'in junky'el,* b'ix nxik nq'uma' ikxjani:

9 Wetz web'en kyaqil aj nya'tx galan nky'ik eti'j, b'ix kyaqil te emeb'a'ul (per etetz q'inon a'ix [wuky'i'l]), b'ix web'en ti'j kyaqil aj b'an nya'tx galan nkyyoli' kye aj nkyq'uma' qa kyetz a'e' aj tijajil Israel per nya'tx b'an'ax sinoke a'e' aj ate' tuj tq'ab' Satanas.

10 K'on kxob' ti'j te aj oky'el eti'j. Oxe'l nq'uma' b'an'ax, te Tajaw Choj ch'inky kyqex tsi' junjun te etetz tuj pres tzan eqet k'ulu' probar, b'ix owokel eten twitz xhcho'nal lajuj q'ij.* K'on kaj esi' tzan etokslan max oj ekamik, b'ix wetz oxe'l nsi' etanq'in te jun-ele'x iktza' jun ekanab'.

11 Ntons etetz aj atok exkyin, instzaj echa'o' aj ntq'uma' te Txew Dios te etetz aj nkx'okslan. Kye aj okyipa'tz b'ix oqtel te nya'tx galan kyitza', kyetz nlay tz'ok kyen twitz te tkab'i' kamikyj.”*

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Pérgamo

12 Ntons, ax intqet atz'ib'a' ikxjani tuky'i te yolil nmandad† aj atqet kxol kye qerman aj Pérgamo: “Wetz a'in te aj at te nmachit kansb'il, b'a'n xhju'y b'ix kykab'il palaj at te'.* B'ix nxik nq'uma' ikxjani:

13 Wetz web'en nkxnajan aj ja' atqet twit'lel te Satanas aj ja' nk'ulun mandad, b'ix web'en etetz k'onti'l nkxky'ixwik wi'j, k'onti'l nkaj esi' tzan tok wit'let ek'u'j wi'j, ni aj tkamik te [qerman] Antipas exol, aj b'an k'onti'l tuq nkaj tsi' tzan tyolin b'an'ax wi'j, b'ix yaji oqet kansa' exol [tuj etamaq'] aj ja' nnajan te Tajaw Choj.

14 Per at junjun etil aj ngan tzan txik nq'uma' tzan tpaj tzunx akyeqet exol kye aj eq'i' kyitza' te txnaq'tzb'en Balam, aj oxik xnaq'tza' tzan te Balak tzan kyqet teq'i' kye aj tijajil Israel, tzan txik kywan tuq te aj ojetq xik kyq'apo' kye kyitzb'alil tidi'chq, b'ix tzan kyk'ajajin.*

15 B'ix [junky tidi' aj k'onti'l nqet tuj nwitz] ax tzunx nkyeqet ek'amo' kye aj eq'i' kyitza' te kxnaq'tzb'en kye aj te b'uch'uj Nicolaítas.

16 Intjaw eky'ixpu' enab'lin najji; qa nlay, kyin'ul luwew eti'j b'ix okyinq'ojiyon kyi'j junjun exol aj eq'i' kyitza' te nini, okyinq'ojiyon tuky'i nyol aj naqe jun nmachit kansb'il.*

17 Ntons etetz aj atok exkyin, instzaj echa'o' aj ntq'uma' te Txew Dios te etetz aj nkx'okslan. Kye aj okyipa'tz b'ix oqtel te nya'tx galan kyitza', oxe'l nsi' te wab'j mana aj k'u'u' witza'.* B'ix oxe'l nsi' te junjun kyetz jun ch'i tal ab'j saq b'ix ti'j te ab'j tz'ib'an-ok jun tb'i ak'a'j* aj k'onti'l ab'l otzqilal tetz sinoke a'ox te aj ok'amoyon tetz.”

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Tyatir

18 Ntons, ax intqet atz'ib'a' ikxjani tuky'i te yolil nmandad‡ aj atqet kxol kye qerman aj Tyatir: “Wetz a'in te Tk'wa'al Qtata Dios, b'ix wetz aj naqe q'aq' kye tb'aq' nwitz§ b'ix kye woq naqe k'uxb'il brons b'an nswoye'.* B'ix nxik nq'uma' ikxjani:

19 Wetz web'en te aj n'ek'ulu' b'ix titza' nkyinqet egani' b'ix titza' nkyeqet egani' kye txq'anky, b'ix titza' n'ok wit'let ek'u'j wi'j, b'ix web'en titza' nkx'aq'unan tzan kyten jwert kye qerman exol, b'ix n'etipa' twitz xhcho'nal tuky'i nim epasens, b'ix te etaq'un aj nqet ek'ulu' mas tb'anil twitz te aj oje qet ek'ulu' tb'aya'.

---

* **2:8** Isa 44:6; 48:12; Tmnk 1:17; 22:13 * **2:10** Lajuj q'ij telponx iktza' nya'tx b'an ky'ila'j q'ij b'ix ja ch'inky omankuyon. * **2:11** Tmnk 20:6,14; 21:8 † **2:12** Ax: ángel. * **2:12** Tmnk 1:16 * **2:14** Núm 25:1-3; 31:16 * **2:16** Tmnk 1:16 * **2:17** Exo 16:14-15 * **2:17** Isa 62:2; 65:15 ‡ **2:18** Ax: ángel. § **2:18** Telponx b'a'n tzan txik ten kyaqil tzan k'on tkaj ewj jun tidi'; Tmnk 1:14. * **2:18** Telponx at nim tbalor; Tmnk 1:15. * **2:20** 1Re 16:31; 19:2; 2Re 9:22

20 Per ax at jun etil aj ngan tzan txik
nq'uma': N'etzoqpi' tzan txnaq'tzan
kye txq'anky te aj xuj Jesabel.* Tetz aj
ntq'uma' qa aji jun yolil tyol Dios, b'ix
tzan tpaj txnaq'tzb'en nkyeqet tz'aqik
kye aj q'apo' kyib' nkye'aq'unan te
wetz, nkyek'ajajin b'ix nkyewa'an
tidi'chq aj q'apomaj kye kyitzb'alil
ti'chq.
21 B'ix oje xik nsi' tyemp tetz tzan
tjaw tky'ixpu' tnab'lin, per k'on tgan
tzan tkaj tsi' tzan tk'ajajin.
22 Ajna'l wetz oqtel nxon tuj
twatub', b'ix yatzun kye aj n'ok
kyjunb'e' kyib'† tuky'i'l, kyetz owokel
kyen jun nim xhcho'nal qa nlay jaw
kky'ixpu' kynab'lin ti'j te aj ntk'ulu' te
[Jesabel kyuky'i'l].
23 B'ix kye aj nkye'ok lapet ti'j,‡
okyeqtel nkansa'. Ikxji kyaqil kye
aj nkye'okslan wi'j owokel kchan,
wetz n'el nniky' kyaqil te aj nkyb'isu'
kye xjal tuj kywi' b'ix tuj kyanim,
b'ix oxe'l nsi' te junjun iktza'x
kyk'ulb'en.*
24 Yatzun etetz aj atix tuj Ty-
atir, etetz aj k'onti'l eq'i' etitza' te
aj xnaq'tzb'ilj nya'tx tume'l, etetz
aj k'onti'l nkxk'amon te aj nim
xnaq'tzb'ilj ti'j te Satanas, oxe'l
nq'uma' etetz ya nlay xik nsi' junky
tidi' tzan tqet ek'ulu'.
25 Per te aj eq'i' etitza' ajna'l, intxik
etin max oj wul wetz.
26 Kye aj okyipa'tz b'ix oqtel te
nya'tx galan kyitza' max cha'oj tpon
te tmankb'il b'ix oqtel kyk'ulu' te aj
nxik nk'ulu' mandad, wetz oxe'l nsi'
jun kyajwalil tzan kyk'ulun mandad
kyajsik kyaqil amaq'§
27 tuky'i jun kytortol k'uxb'il [tzan
k'on kykaj alkawet ti'j nijunwt] iktza'
oj tqet b'uchi' jun bas tx'o'tx' [tzan
te tz'aqol].* B'ix [oxe'l nsi' jun kya-
jwalil] iktza'x te Ntat oje tzaj tsi' wa-
jwalil wetz,
28 b'ix oxe'l nsi' kyetz te che'w aj
njakul oj stzaj txeka'j.*
29 Ntons etetz aj atok exkyin, in-
stzaj echa'o' aj ntq'uma' te Txew Dios
te etetz aj nkx'okslan."

3

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Sárdis

1 Ntons, ax intqet atz'ib'a' ikxjani
tuky'i te yolil nmandad* aj atqet kxol
kye qerman aj Sárdis: "Wetz a'in te aj
[nkyink'ulun mandad kyi'j kye] wuq
txew* aj nkye'aq'unan te Qtata Dios,
b'ix a'in wetz te aj eq'i' wuq che'w tuj
nq'ab'.* B'ix nxik nq'uma' ikxjani:
Wetz web'en te aj nqet ek'ulu',
etetz nkx'ok q'uma' itz'ojix per wetz
web'en etetz kamnaqix.†
2 Intetz eteb'e' ewitz b'ix intok esi'
ek'u'j tzan tok mas b'an jwert exol
te [aj galan] aj tzunx eq'i' etitza' per
ch'inky tponaj tzan tpaj te aj n'ek'ulu'
k'onti'l nqet tuj twitz Ntat.
3 Instzaj ena'o' aj oje xik xnaq'tza'
etetz b'ix oje tz'ok echa'o'. Intqet
ek'ulu' ikxji b'ix intjaw eky'ixpu'
enab'lin. Qa nlay tz'ok esi' enab'l
ti'j te nini, kyinpon eti'j iktza' jun
eleq', b'ix k'onti'l eteb'en janik'b'a'n
kyinpon eti'j.*
4 Per tzunx ate' junjun xjal exol
etetz aj mina' tox ksamo' kyib' tuj
te nya'tx galan. Kyetz okyeb'etel
wuky'i'l tuky'i kyq'anaq saq‡ tzan
tpaj kyetz nkyajo'.
5 Kye aj okyipa'tz b'ix oqtel te nya'tx
galan kyitza', okyeb'etel wuky'i'l
tuky'i kyq'anaq saq,* b'ix nlay jatz
win kyb'i tuj te u'j aj nyolin ab'le' kye
aj okye'anq'iyon te jun-ele'x,* b'ix

† **2:22** Ax: kye aj nkyek'ajajin tuky'i'l. ‡ **2:23** Ax: kye tal. * **2:23** Sal 7:9; 62:12; 139:1-4; Jer 17:10 § **2:26** Ax: naciones. * **2:27** Sal 2:8-9; Isa 30:14; Tmnk 19:15 * **2:28** Telponx ti'j Jesukrist iktza' tuj 22:16. Oj tmankun kyaqil, axkix tetz ojawel kanet kywitz tzan sten kyuky'i'l tuky'i xhchqitz'unal. * **3:1** Ax: ángel. * **3:1** Tmnk 1:4; 4:5; 5:6 * **3:1** Tmnk 1:16,20; 2:1 † **3:1** Telponx kyetz tuj kynab'l nkye'okslan tuq te Qtat, per nya'tx tuq b'an'ax kyitza'. * **3:3** Mat 24:43-44; Luks 12:39-40; Tmnk 16:15 ‡ **3:4** Ax: mina' txik kch'akla' kyq'anaq. Telponx saq kyanim; Tmnk 6:11; 7:9,13; 19:8. * **3:5** Tmnk 19:8 * **3:5** Exo 32:32-33; Sal 69:28; Tmnk 20:12 * **3:5** Mat 10:32; Luks 12:8

oxe'l nq'uma' galan kyi'j kyetz tuky'i te Ntat b'ix kywitz kye ángel tuj ka'j.*
6 Ntons etetz aj atok exkyin, instzaj echa'o' aj ntq'uma' te Txew Dios te etetz aj nkx'okslan."

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Piladelpy

7 Ntons, ax intqet atz'ib'a' ikxjani tuky'i te yolil nmandad§ aj atqet kxol kye qerman aj Piladelpy: "Wetz a'in te aj b'an k'onti'l nchoj b'ix [nxik nq'uma'] te b'an'ax. Wetz at wajwalil iktza' te Dawid aj nk'ulun mandad tuq oqtxi'.* Wetz b'a'n tzan njaqon jun lamel b'ix k'onti'l ab'l b'a'n tzan tlamon tetz, b'ix b'a'n tzan nlamon tetz b'ix k'onti'l ab'l b'a'n tzan tjaqon tetz.* B'ix nxik nq'uma' ikxjani:
8 Wetz web'en te aj n'ek'ulu', b'ix ma'tx qet nsi' ajna'l jun lamel cha jaqo' b'ix k'onti'l ab'l b'a'n tzan tlamon tetz. Anke etetz nya'tx jwert a'ix, per ma'tx qet etoksla' nyol b'ix k'onti'l oqet etewa' qa etotzqimin.
9 Kye aj ate' tuj tq'ab' Satanas, kye aj nkyq'uma' kyetz tijajil Israel per nya'tx, wetz ajna'l oqtel nk'ulu' tzan kyqet mejlet ewitz* etetz, b'ix onk'ulu'tz tzan tok kyen etetz ganimix witza'.
10 Komo etetz ma'tx qet etoksla' tuky'i nim epasens te aj oxik nq'uma', wetz okxtel nkolo' ti'j te aj nya'tx galan aj tzul kyajsik kyaqil xjal twitz tx'o'tx' k'ulul probar kyetz.*
11 Wetz kyinpon luwew; k'on kaj esi' aj n'etoksla' tzan k'on txik in te ekanab' tzan junky.
12 Kye aj okyipa'tz b'ix oqtel te nya'tx galan kyitza', wetz onk'ulu'tz tzan kyok jwert† tuj te jay aj nab'il Qtata Dios. Kyetz akyeqet txini b'eyx te jun-ele'x, b'ix oqtel ntz'ib'a' tb'i te Qtata Dios kyi'j kyetz [tzan kyok en a'e' te tetz], b'ix tb'i te amaq' aj ja' nk'ulun mandad te Qtata Dios, te amaq' aj nqetz tuj ka'j,* b'ix te nb'i ak'a'j ax oqtel ntz'ib'a' kyi'j.
13 Ntons etetz aj atok exkyin, instzaj echa'o' aj ntq'uma' te Txew Dios te etetz aj nkx'okslan."

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Lawdisey

14 Ntons, ax intqet atz'ib'a' ikxjani tuky'i te yolil nmandad‡ aj atqet kxol kye qerman aj Lawdisey: "Wi'j wetz opoyonkix kyaqil aj tq'umb'en te Qtata Dios.§ Wetz k'onti'l nkaj nsi' tzan nyolin b'an'ax, b'ix wetz a'in akyinqet tuq tb'ay twitz kyaqil tk'ulb'en Qtata Dios.* B'ix nxik nq'uma' ikxjani:
15 Wetz web'en te aj n'ek'ulu' b'ix k'onti'l nkyin'el etik'o'. Per ax nya'tx tuky'i jun tk'u'jlal nkxk'ulun jun tidi' te wetz; mejor-tal tzan wel etik'o' qatzun tzan ek'ulun galan te wetz tuky'i jun tk'u'jlalji.*
16 Per tzan tpaj etetz k'onti'l jun tumelil etuky'i'l, ni tuky'i jun tk'u'jlal ni k'onti'l nkyin'el etik'o', astilji okx'elax nxo'o' tuj ky'is naqe xa'awj.†
17 Etetz n'eq'uma': 'Qetz b'an q'inon a'o', oje qo'ok b'an q'inon b'ix k'onti'l tidi' npaltin qetz.' Per etetz k'onti'l n'el eniky', k'onti'l jun chewsb'il tuj etanim, b'ek'b'ajil ewitz, k'onti'l tidi' etetz, moy a'ix, b'ix sqitlikix.
18 Wetz oxe'l nsi' jun konsej etetz tzan eloq'on wuky'i'l jun oro aj txikomaj aj n'oken tzan etok b'an'ax q'inon, b'ix pe'eloq'on wuky'i'l eq'anaq saq tzan k'on eky'ixwik tzan k'on etok en sqitlikix, b'ix pe'eloq'on

§ **3:7** Ax: ángel. * **3:7** Ax: "eq'il te tyabul Dawid." Ti'j te tyab telponx tajwalil, b'ix ti'j Dawid telponx tetz tijajil aj q'umankaj oqtxi' tzan tok te Koloyon kyi'j kye xjal, osey te Mesías; 1Re 9:5; 1Cró 17:14; 22:10; 28:7; 2Cró 13:5; 2Sa 7:13-17; Isa 9:7; Jer 23:5; Mat 1:1; 15:22; 21:9; Mak 10:48; 12:35; Wnch 7:42; Rom 1:3; 2Tim 2:8; Tmnk 5:5. * **3:7** Isa 22:22 * **3:9** Isa 60:14 * **3:10** Deu 13:3; Sal 7:9; 2Kor 8:2,8,24; 1Tes 2:4; Chaw 1:3; 1Xhp 1:7; 4:12; Tmnk 1:9; 2:10; 7:14 † **3:12** Ax: tzan kyok iktza' toqtzal Tjay Dios. Jun xjal iktza' toqtzal telponx jun aj b'an jwert tuky'i Qtata Dios. * **3:12** Tmnk 21:2 ‡ **3:14** Ax: ángel. § **3:14** Ax: wetz a'in te Amen. * **3:14** Pro 8:22; Wnch 1:1-3,10; Kol 1:15 * **3:15** Ax: wetz web'en te aj n'ek'ulu', b'ix nya'tx tz'e'k a'ix ni che'w, galan-wit qa che'w qa tz'e'kji. † **3:16** Ax: per tzan tpaj cha q'ulq'uj a'ix b'ix nya'tx che'w ni b'an tz'e'k, okx'elax nxa'we' tuj ntzi'.

wuky'i'l jun eremey te ewitz tzan
eka'yin.
19 Kkyaqil kye aj nkyeqet ngani',
wetz nxik nyoli' te kyetz te aj
nya'tx galan nkyk'ulu', b'ix nkyexik
nkawi'.* [Astilji nxik nq'uma' etetz],
pe'etokslan tuky'i jun ek'u'j b'ix
intjaw eky'ixpu' titza' nkxb'et.
20 Intok esi' enab'l, wetz nky-
inq'olb'en eti'j; qa at ab'l ma tzaj
xhcha'o' nwi' b'ix okyintk'amo'tz,
okyin'okex tuky'i'l b'ix qo'okelna
qajyol qib'.‡
21 Kye aj okyipa'tz iktza'x wetz
owipaj, b'ix oqtel te nya'tx galan
kyitza', oxe'l nsi' te kyetz tzan ky-
wit'let junch'in wuky'i'l tuj nwit'lel
ja' nkyink'ulun mandad, iktza'x wetz
oqet te nya'tx galan witza' b'ix ma'tx
kyinqet wit'let tuky'i ntat tuj twit'lel.
22 Ntons etetz aj atok exkyin, in-
stzaj echa'o' aj ntq'uma' te Txew Dios
te etetz aj nkx'okslan.”»

4

Titza' Ntzaj Kyna'o' Te Qajaw Tuj Ka'j

1 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil nini,
oxik wen twitz ka'j jaqo' tuq jun
lamel, b'ix oxik ncha'o' junky'el twi'
te xjal aj oxik nchan tb'ay. Tetz twi'
iktza' trompet, nyolin tuq wuky'i'l,
otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «Pajatz
tzani, b'ix wetz oxe'l nyek'u' yatz te aj
oky'el mas yaj.»
2 B'eyxnajji oqet te Txew Dios wa-
jsik b'ix oxik wen tuj ka'j jun wit'lelj te
jun k'ulul mandad, b'ix tuj te wit'lelj
wit'lik tuq jun xjal.
3 Ka'yin te aj wit'lik tuq tuj te
twit'lel [nspoq'e'] iktza' ab'j jasp
b'ix kornalin, b'ix pe'oni' tuq ti'j te
twit'lel tuky'i jun kyaqmaljab' b'an
ntxaqtxon tuq iktza' ab'j esmeralt.*
4 B'ix akyeqet tuq ti'j te wit'lelj sipa'
kyib' kaj tuj kawnaq (24) wit'lelj b'ix
oxik wen kyuj kye wit'lelj kaj tuj kaw-
naq (24) tijxjal, atok tuq kyq'anaq saq
b'ix atjax kykoron pur xtx'otx'al oro.
5 B'ix tuj te wit'lelj [nink'ajchaq]
n'etz tuq xhliky'lika'j, b'ix oxik
ncha'o' txini naqe kywi' xjal tuky'i
ray nkyetrenun tuq,* b'ix twitz te
wit'lelj [nink'ajchaq] txaqome' wuq
q'analb'ilj* aj telponx kyi'j kye wuq
txew aj nkye'aq'unan te Qtata Dios.*
6 B'ix twitzky te wit'lelj, b'an chq'aj
b'ix nim twitz b'ix xtx'otx'al iktza'
bidrio qatzun xtx'otx'al kristalji.*
B'ix sipa' kyib' ti'j te wit'lelj akyeqet
tuq kaj txkup [aj nxik kyna'o' tuq te
Qtata Dios] b'ix ajun tb'aq' kywitz
kyi'jx kyaqil.*
7 Te tb'ay txkup iktza' jun leon, b'ix
te tkab'i' iktza' jun tor, b'ix te toxi' te
twitz iktza' twitz jun xjal, b'ix te tkaji'
iktza' jun yoq'on nlipan.
8 B'ix kye kykajil txkup at tuq
waqaq kxiky',* b'ix nojnaq kyi'j b'ix
kyujx ajun tb'aq' kywitz.* B'ix b'ajq'ij
b'ix b'ajaq'b'il k'onti'l tuq nkaj ksi'
tzan kyq'uman ikxjani: «B'an ch'inwt
xhchoj, b'an ch'inwt xhchoj, b'an
ch'inwt xhchoj te Qajaw Dios. Tetz
mas nim tajwalil twitz kyaqil. Tetz
atqet tuq b'ix atqet ajna'l b'ix tzul
junky'el.»
9 B'ix oj txik kyq'uma' kye txkup
te Qtata Dios mas nim tajwalil twitz
kyaqil, b'ix oj tqet kyjiq'b'a' b'ix oj
txik ksi' pixon te tetz te aj wit'lik tuj
twit'lel b'ix itz'oj te jun-ele'x,
10 yaji kye aj kaj tuj kawnaq (24) ti-
jxjal nkyeqet mejlet twitz te aj wit'lik
tuj twit'lel b'ix itz'oj te jun-ele'x, b'ix
nkyena'on tetz b'ix te kykoron aj
telponx ti'j kyajwalil, nqet ksi' twitz,
b'ix nxik tuq kyq'uma' ikxjani:
11 «Qajaw, Qtata Dios aj nxhstzaj
qna'o', yatz at awoklen ti'j jun awa-
jwalil b'an nim, b'ix at awoklen tzan
aqet jiq'b'a' b'ix tzan sten kyaqil tuj

* **3:19** Pro 3:12; Ebr 12:5-11 ‡ **3:20** Ax: intok esi' enab'l, wa'lkin stzi' lamel b'ix n'ok nsk'onk'a'; qa at ab'l ma tzaj xhcha'o' nwi' b'ix owokex tjaqo' te lamel, okyin'okex tuky'i'l b'ix kyinwa'ayon tuky'i'l b'ix tetz wuky'i'l. * **4:3** Ezq 1:26-28; 10:1 * **4:5** Exo 19:16; Tmnk 8:5; 11:19; 16:18 * **4:5** Ezq 1:13 * **4:5** Tmnk 1:4 * **4:6** Ezq 1:22 * **4:6** Ezq 1:5-10; 10:14 * **4:8** Isa 6:2-3 * **4:8** Ezq 1:18; 10:12

aq'ab', tzan tpaj yatz oqet ak'ulu' kyaqil aj at, tzan tpaj ikxji yatz agan tuq b'ix ikxji oqet ak'ulu'.»

5

A'ox Te Qajawil At Toklen Tzan Tjaw Tjaqo' Te U'j

1 Ntons tuj tb'anq'ab' te aj wit'lik tuj twit'lel aj ja' nk'ulun mandad, oxik wen jun u'j b'ochq'i' b'ix tz'ib'a' tuq kykab'il palaj, b'ix lamo' tuq tuky'i wuq lak'b'il.

2 B'ix oxik wen jun ángel nim tbalor nxik tuq tq'uma' kongan ikxjani: «¿Ab'l at toklen tzan tjaw tjaqo' te u'j b'ix tzan kyel tlok'pi' kye wuq lak'b'ilni?»

3 Per nijunwt tuj ka'j ni twitz tx'o'tx' ni tjaq' tx'o'tx', nijunwt at tuq toklen tzan tjaw tjaqo' te u'j ni tzan tjaw ten-wit ch'in.

4 Wetz b'an nkyin'oq' tuq tzan tpaj k'onti'l ab'l at tuq toklen tzan tjaw tjaqo' te u'j, ni tzan tjaw ten-wit ch'in.

5 Yaji jun tijxjal [kxol kye kaj tuj kawnaq (24) tijxjal] otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «K'on xhch'oq'. [Te aj n'ok q'uma'] "Te Leon Aj Juda," aj tijajil Dawid, tetz ma'tx kamb'an, b'ix at toklen tzan tjaw tjaqo' te u'j b'ix tzan kyel tlok'pi' kye wuq lak'b'il.»*

6 Yaji oxik wen tuj te wit'lelj b'ix kxol kye kaj txkup, b'ix kxol kye tijxjal, oxik wen jun tal moch* misb'il, aj ojetq qet kansa' tb'ay per ajna'l itz'oj b'ix wa'lqet tuq. At tuq wuq tkach† b'ix wuq tb'aq' twitz; te nini telponx kye wuq txew aj [nkye'aq'unan] te Qtata Dios b'ix etzaj sama' twitz tx'o'tx'.

7 Yaji tzaj tetz, oky'ik tk'amo' te u'j aj atqet tuq tuj tq'ab' te aj wit'lik tuq tuj twit'lel.

8 Ya ma ky'ik tk'amo' te u'j, kye kykajil txkup b'ix kye kaj tuj kawnaq (24) tijxjal eqet mejlet twitz te tal moch. Kkyaqil eq'i' tuq kyarp b'ix jun pomb'il pur xtx'otx'al oro nojnaq tuq tuky'i pom, b'ix te nini telponx aj nxik kxnaq'tza' [kyaqil] qerman aj pawame' te Qtata Dios.*

9 B'ix nxik kyb'itza' tuq jun b'itz ak'a'j ikxjani: «Yatz at awoklen tzan tjaw awin te u'j b'ix tzan kyel alok'pi' kye lak'b'il, tzan tpaj ochqet kansa' b'ix ikxji tuky'i achiky'el owel achojo' kchoj ky'ila'j xjal tzan kyok te Qtata Dios kxol kyaqil kyijajil xjal ja'chq, kyaqil yol, kyaqil amaq', kyaqil nasyon.

10 B'ix ma'tx ak'uluj tzan kykaj tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix tzan kyten na'ol tetz kyaqil tyemp te jun-ele'x,* b'ix okyek'uluyon mandad [kyi'j kye xjal] twitz tx'o'tx'.»

11 Yaji oxik wen b'ix oxik ncha'o' kywi' ky'ila'j ángel sipa' kyib' ti'j te wit'lelj b'ix kye kykajil txkup b'ix kye tijxjal, b'ix b'an ky'ila'j mil tuq kyb'et, k'onti'l ob'antik kyajlet.*

12 Nxik tuq kyq'uma' b'an kongan ikxjani: «Te Tal Moch aj okamik, tetz at toklen ti'j tzan sten kyaqil tuj tq'ab', b'ix nim tq'inomal; at jun tnab'l tzan tb'isun tuj tume'l b'ix at jun tbalor; at toklen tzan tqet jiq'b'a' b'ix at nim xhchqitz'unal; tetz at toklen tzan kyy-olin kyaqil galan ti'j.»*

13 B'ix ax oxik wen kyaqil a'e' aj at kyanq'in, kyaqil aj tk'ulb'en Qtata Dios twitz ka'j b'ix twitz tx'o'tx', tjaq' tx'o'tx', b'ix tuj te nim a' b'ix kyaqil tidi'chq aj at tuj, oxik ncha'o' nkyq'uma' tuq ikxjani: «Te aj wit'lik tuj twit'lel aj ja' nk'ulun mandad, aj n'ok q'uma' Te Tal Moch, inkyy-olinxwit kyaqil galan ti'j, intqetxwit jiq'b'a', instenxwit tetz tajwalil mas nim twitz kyaqil, intokxwit kyaqil tuj tq'ab', intky'ikxwit ikxji tuj kyaqil tyemp te jun-ele'x.»

14 Ntons yaji kye kykajil txkup nkyq'uma' tuq ikxjani: «Ikxjikixi'.» B'ix kye kaj tuj kawnaq (24) tijxjal

* **5:5** Te leon b'ix te tijajil Dawid b'ix te tal moch, kyoxil telponx ti'j te Jesukrist; Gén 49:9-10; Isa 11:1,10; Jer 23:5; Tmnk 22:16. * **5:6** Isa 53:7 † **5:6** Te kach telponx nim tbalor. Ky'ila'j kach telponx tetz mas b'an nim tbalor twitz kyaqil. * **5:8** Sal 141:2 * **5:10** Exo 19:6; 1Xhp 2:9; Tmnk 1:6 * **5:11** Dan 7:10 * **5:12** Tmnk 7:12

eqet mejlet, b'ix ena'on te aj itz'oj te jun-ele'x.

6

Te Aj Oky'ik Aj Kyel Lok'pi' Waqaq Lak'b'il Ti'j Te U'j

1 Ntons, wetz oxik we'e', b'ix owel tlok'pi' Te Tal Moch te tb'ay lak'b'il ti'j te u'j, b'ix oxik ncha'o' jun kxol kye aj kykajil txkup, oxik tq'uma' tuky'i jun twi' iktza' twi' ray ikxjani: «Qalan.»

2 Yaji oxik wen jun kway saqti'j,* b'ix te aj iqa' tuq titza' at tuq jun xob'il flech tuj tq'ab', b'ix oxik si' jun tkoron aj telponx ti'j tajwalil, b'ix nkyeqet tuq tajq'oj titza' b'ix owex tzan tq'ojin kyi'j tzan kyqet.

3 Ntons yaji, aj tel tlok'pi' Te Tal Moch te tkab'i' lak'b'il, oxik ncha'o' te tkab'i' txkup oxik tq'uma' ikxjani: «Qalan.»

4 B'ix owetz junky kway, per kyaqti'j, b'ix te aj iqa' tuq titza' oxik si' tajwalil tzan k'onky txik kyin kyib' kye xjal twitz tx'o'tx' tzan kykansan kyib'kyib'x, b'ix oxik si' jun nim tmachit kansb'il.

5 Ntons yaji, aj tel tlok'pi' Te Tal Moch te toxi' lak'b'il, oxik nchan te toxi' txkup oxik tq'uma' ikxjani: «Qalan.» Yaji oxik wen jun kway q'eqti'j b'ix te aj iqa' tuq titza' eq'i' tuq jun libr malb'il* tuj tq'ab'.

6 B'ix oxik nchan twi' jun xjal aj nyolin tuq kxol kye kaj txkup, nxik tq'uma' tuq ikxjani: «A tgan twi' tk'u'j jun xjal te jun q'ij† tzan stzaj loq'o' kab'e' libr triw, b'ix twi' tk'u'j jun xjal te jun q'ij tzan stzaj loq'o' waqaq libr brisk, per k'on tz'ok ak'ulu' jun nya'tx galan ti'j te aseyt b'ix te ta'l ub.»

7 Ntons yaji, aj tel tlok'pi' Te Tal Moch te tkaji' lak'b'il, oxik nchan te tkaji' txkup oxik tq'uma' ikxjani: «Qalan.»

8 Oxik wen jun kway txa'x spaj b'ix te aj iqa' tuq titza', Kamikyj tb'i, b'ix te aj lapik tuq ti'j, tetz tb'i Aj Ja' Akyeqet Kyanim Kye Kamnaq, b'ix oxik si' kyajwalil kyi'j tkaji' part kye xjal twitz tx'o'tx' tzan kykansan kyetz tuky'i machit aj te q'ojb'il, b'ix tuky'i wa'ij b'ix yab'il b'ix tzan txkup aj nya'tx alo'mj-e'.*

9 Ntons yaji, aj tel tlok'pi' Te Tal Moch te tjweb'i' lak'b'il, oxik wen tjaq' te pomb'il te Qtata Dios, [tzi nkye'iyon tuq] kyanim kye aj ojetq tuq kyeqet kansa' tzan tpaj [nkyepakb'an tuq] tyol Qtata Dios b'ix tzan tpaj te tume'l aj nqet tuq kyyek'u'.

10 B'ix oxik kyq'uma' kongan ikxjani: «Qajaw, yatz b'an ch'inwt achoj b'ix jun chyolin. ¿Janik'b'a'n ak'uluj tuky'i akawb'il tuj aq'ab' tzan tel kchojo' kye aj nkyenajan twitz tx'o'tx' tzan tpaj jqetlen kykansa'na?»‡

11 Ntons oxik si'let kyq'anaq saq, b'ix oxik q'uma' kyetz tzan kyojlan ch'inky max oj tjakon te kyajlal, oj kykamik txq'anky kyerman aj nkye'aq'unan te Qtata Dios b'ix aj okyeqtel kansa' iktza' kyetz.

12 Ntons yaji, aj tel tlok'pi' Te Tal Moch te tqaqi' lak'b'il, yaji otzaj jun nim kab'junab', b'ix te q'ij owok q'eqmuqin naqe teb'l q'anq sak pit, b'ix te qya' owok [kyaq twitz] naqe kyik'.*

13 B'ix kye che'w twitz ka'j eb'ajtzaj tz'aqik twitz tx'o'tx', naqe twitz jun wi' igos oj tjaw kyito' tzan jun nim kyaq'iq' [ntzaj tilan kyaqil].

14 B'ix te twitz ka'j oqetnaj iktza' jun tidi' n'el in [oj tmankun token],§ b'ix kyaqil kye witz b'ix kye tx'o'tx' tuj nim a' ejaw in tuj kyluwar.*

15 B'ix kye kywitzale' k'ulul mandad twitz tx'o'tx', b'ix kye aj b'an nim kyajwalil, b'ix kye a'e' k'ulul mandad kxol kye soldad, b'ix kye q'inon, b'ix kye aj at nim kybalor, b'ix kye aj mosime' b'ix kye aj ya nya'tx

* **6:2** Zac 1:8; 6:1-3 * **6:5** Telponx jun xjal kabal malon, osey at tkawb'il tuj tq'ab'. † **6:6** Ax: jun denarius. * **6:8** Jer 15:3; Ezq 5:12,17; 14:21 ‡ **6:10** Ax: qchiky'el. * **6:12** Isa 13:10; Ezq 32:7-8; Joel 2:31; 3:15; Mat 24:29; Mak 13:24-25; Luks 21:25-26 § **6:14** Ax: iktza' jun txaq u'j aj n'ok b'ochq'i'; Isa 34:4. * **6:14** Tmnk 16:20 * **6:15** Isa 2:10

mosime', kyaqil kyetz oqex kyewa'
kyib' tuj jul b'ix tuj peky twiwitz.*
16 B'ix nxik tuq kyq'uma' kye witz
b'ix kye peky ikxjani: «Pe'eqet xitan
qajsikna* b'ix qoqet etewa'na twitz te
aj wit'lik tuj twit'lel b'ix ti'j tq'oj Te Tal
Moch.
17 Ma'tx pon te q'ij tzan tjatz tq'oj
b'ix ¿ab'l otipa'tz kyaqil ntzani?»*

7

Kye Jun Oqal Tuky'i Kaj Tuj Oxqal Mil (144,000) Xjal Kxol Kye Aj Israel Aj Pawame' Te Qtata Dios

1 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil nini,
oxik wen kaj ángel wa'lke' tuq tuj
kykajil palaj te twitz tx'o'tx', nqet ky-
maqo' tuq te kykajil palaj ja' ntzaj te
kyaq'iq' twitz tx'o'tx'* tzan k'on stzaj
ch'inwt kyaq'iq' twitz tx'o'tx', ni tajsik
te nim a' ni kxol kye tze'.
2 B'ix oxik wen junky ángel ikja'n
tjatz tuq tumelil aj ja' njakul te
q'ij. Eq'i' tuq titza' jun tidi' tzan tok
si'let techa'l [kyi'j kye xjal aj telponx
q'apome' kyib'] te Qtata Dios, te Qtat
aj at jun tanq'in. B'ix oxik tq'uma'
tuky'i jun twi' b'an kongan kyuky'i
kye kykajil ángel aj ojetq tuq xik si'
kyajwalil tzan txik ksi' jun nya'tx
galan ti'j te twitz tx'o'tx' b'ix ti'j te nim
a', oxik tq'uma' ikxjani:
3 «K'on tz'ok ek'ulu' jun tidi' ti'j te
twitz tx'o'tx' ni ti'j te nim a' ni kyi'j
kye tze' max oj tokb'aj qsi' jun techa'l
tajsik kywitz kye aj q'apo' kyib' te
Qtata Dios.»
4 B'ix oxik nchan jateb' tuq kyb'et
kye aj owok si' jun kyecha'l, oxik
ncha'o' oqal tuky'i kaj tuj oxqal mil
(144,000) kyb'et tuq tzan kyaqil kxol
kyaqil b'uch'uj tijajil Israel.
5 Te b'uch'uj aj tijajil Juda, kab'lajuj
mil tuq (12,000) kye aj atok jun
kyecha'l; te b'uch'uj aj tijajil Ruben,
ax kab'lajuj mil tuqky (12,000); te
b'uch'uj aj tijajil Gad, ax kab'lajuj
milky (12,000);
6 b'ix te b'uch'uj aj tijajil Aser, ax
kab'lajuj milky (12,000); te b'uch'uj
aj tijajil Nep, ax kab'lajuj milky
(12,000); te b'uch'uj aj tijajil Manases,
ax kab'lajuj milky (12,000);
7 b'ix te b'uch'uj aj tijajil Simeón, ax
kab'lajuj milky (12,000); te b'uch'uj
aj tijajil Lewi, ax kab'lajuj milky
(12,000); te b'uch'uj aj tijajil Isakar, ax
kab'lajuj milky (12,000);
8 b'ix te b'uch'uj aj tijajil Sabu-
lon, ax kab'lajuj milky (12,000); te
b'uch'uj aj tijajil Chep, ax kab'lajuj
milky (12,000); te b'uch'uj aj tijajil
Minch, ax kab'lajuj milky (12,000).

Kye Xjal Aj Ja'chq Tzajnaqe' Akye-qet Twitz Qajawil

9 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil nini, yaji
oxik wen jun nim b'uch'uj xjal k'onti'l
tuq nb'antik kyajlet, ja'chq tzajnaqe'
tuj kyaqil nasyon b'ix ti'j kyaqil kyija-
jil xjal, b'ix tzajnaqe' tuj kyaqil amaq'
b'ix tuj kyaqil yol; b'ix wa'lke' tuq
twitz te twit'lel te aj nk'ulun mandad
b'ix twitz [te aj n'ok q'uma'] Te Tal
Moch, b'ix saq tuq kyq'anaq b'ix eq'i'
tuq txaq rams kyitza'.
10 B'ix nxik tuq kyq'uma' kongan
ikxjani: «Te aj ma qet kolon te qetz a
te Qtata Dios aj wit'lik tuj twit'lel b'ix
Te Tal Moch.»
11 B'ix kyaqil kye ángel sipa' kyib'
ti'j twit'lel, b'ix kye tijxjal b'ix kye kaj
txkup, kkyaqil kyetz eqet mejlet twitz
te Qtata Dios tzan kyna'on tetz.
12 Nxik tuq kyq'uma' ikxjani:
«¡B'an'ax ikxji! Inkyyolinxwit kyaqil
galan ti'j tetz, instenxwit b'an nim
tajwalil, b'ix at jun tnab'l tzan tb'isun
tuj tume'l. Intxikxwit si' pixon tetz,
b'ix intqetxwit jiq'b'a'. Instenxwit
kyaqil tuj tq'ab', b'ix instenxwit
tbalor. Intqetxwit na'o' te Qtata Dios
te jun-ele'x. ¡Ikxji kixi'!»*
13 Ntons jun tijxjal otzaj tq'uma'
wetz ikxjani: «Wen, kye aj atok
kyq'anaq saqni, ¿ab'le'tzun? B'ix ¿ja'
tzajnaqe'?»

* **6:16** Os 10:8; Luks 23:30 * **6:17** Joel 2:11; Mal 3:2 * **7:1** Dan 7:2; 11:4; Zac 2:6; 6:5 * **7:12** Tmnk 5:12

14 Wetz oxik nq'uma' tetz: «Tat, yatz
aweb'en.» Yaji tetz owajtz stzaq'b'e'
wetzky ikxjani: «Kye aj ntzanije' a'e'
kye aj oje tz'ok kyen twitz te b'an nim
xhcho'nal.* Kyetz oje kaj saq kyi'j
tzan tpaj owel xhchiky'el* [te aj n'ok
q'uma'] Te Tal Moch aj tkamik.†
15 Astilji akyeqet twitz te Qtata Dios
aj ja' wit'lik tuj twit'lel nk'ulun man-
dad, b'ix nkyena'on te tetz b'ajq'ij b'ix
b'ajaq'b'il tuj tjay, b'ix tetz okyeqtel
tkolo'.‡
16 Ya nlay tz'ok kyen twitz wa'ij
ni twitz tzakjel, b'ix te q'ij ya nlay
qet kyajsik b'ix nlay tz'ok kyen twitz
kyaq.*
17 Komo Te Tal Moch aj atqet tuj te
wit'lelj oqtel tk'ulu' kwent§ te kyetz,
b'ix oxe'l tyek'u' kyetz ja' at te a' aj
ntzaj tsi' te qanq'in [te jun-ele'x], b'ix
te Qtata Dios otky'ixwinsa'tz kyaqil
ta'al kywitz.»

8

Aj Oky'ik Aj Tjaw Jaqo' Te Twuqi' Lak'b'il

1 Ntons yaji, aj tel tlok'pi' Te Tal
Moch te twuqi' lak'b'il ti'j te u'j, owok
jun rat b'an takun tuj ka'j qanq mey
or.
2 Ntons, yaji exik wen wuq ángel
wa'lke' twitz Qtata Dios, b'ix oxik si'
kyetz wuq trompet.
3 B'ix otzaj junky ángel, oqet wa'let
twitz te pomb'il te Qtata Dios, te
tz'e'sb'il aj pur xtx'otx'al oro aj atqet
twitz te twit'lel [Qtat], b'ix te ángel
eq'i' tuq titza' jun tqatel pom pur
xtx'otx'al oro, b'ix oxik si' nim pom
tetz tzan txik tq'apo' twi' te tz'e'sb'il
junx tuky'i te kxnaq'tzb'en kkyaqil
kye aj pawame' a'ox te tetz.
4 Tuj [te tqatel pom tuj] tq'ab'
te ángel, ojax twitz Qtata Dios
te tb'uqinal te pom tuky'i te kx-
naq'tzb'en kye aj pawame' te Qtat.
5 Yaji te ángel ojaw stzyu' te pomb'il,
oqex tnojsa' tuky'i txanq'a'l aj atqet
tuq tuj te tz'e'sb'il,* b'ix otzaj txon
twitz tx'o'tx', b'ix ajun ray otzaj, oxik
ncha'o' tidi'chq b'an ntrenun, b'ix
ajun xhliky'lika'j b'ix ajun kab'junab'
otzaj.

Kye Xhcho'nal Aj Otzaj Aj Kyok Oq'sa' Kye Tb'ay Waqaq Trompet

6 Ntons yatzun kye wuq ángel aj
eq'i' tuq kye trompet kyitza', oqet
kyk'ulu' listar kyib' tzan tok kyoq'sa'.
7 Te tb'ay ángel owok toq'sa' te
strompet b'ix yaji otzaj xon twitz
tx'o'tx' saqsb'aqon samo' tuky'i q'aq'*
b'ix samo' tuky'i kyik', b'ix te toxi'
part te twitz tx'o'tx' otz'e'sjik, b'ix
te toxi' part kye tze' twitz tx'o'tx'
etz'e'sjik, b'ix kyaqil te k'ul ax oqet
tz'e'k.
8 Yaji te tkab'i' ángel owok toq'sa' te
strompet, b'ix yaji jun tidi' iktza' jun
witz ntilun tuq oxik xon tuj te nim a'
b'ix te toxi' pedas te nim a' owok pur
kyik',
9 b'ix eb'ajkamik te toxi' part kye
txkup tuj te nim a', b'ix te toxi' part
kye bark eb'ajponaj.
10 Yaji te toxi' ángel owok toq'sa' te
strompet, b'ix yaji otzaj tz'aqik twitz
ka'j jun nim che'w ntilun iktza' jun
q'aq',* b'ix oqet tz'aqik tajsik toxi'
part kye a' b'ix kyajsik kye soch.
11 B'ix te che'w K'ay K'ul tuq tb'i,
b'ix te toxi' part kye a' owok b'an k'ay,
b'ix ky'ila'j xjal eb'ajkamik tzan tpaj
te aj a' aj owok b'an k'ay.
12 Yaji te tkaji' ángel owok toq'sa'
te strompet, b'ix yaji oyab'tik te toxi'
part te q'ij b'ix toxi' part te qya' b'ix
toxi' part kye che'w twitz ka'j, te toxi'
part te kyetz ya k'onti'l tuq nq'analin;
ikxji k'onti'l owok xhk'atun te toxi'
part te aq'b'il b'ix toxi' part te q'ij.*
13 Ntons, yaji oxik wen b'ix oxik
ncha'o' jun yoq'on nlipan tuq twitz

* **7:14** Dan 12:1; Mat 24:21; Mak 13:19; Luks 21:23 * **7:14** Ax: kyik'. † **7:14** Ax: kye aj oje tz'el ktx'ajo' te kyq'anaq b'ix oje kaj ksjapunsa' tuky'i xhchiky'el te Tal Moch. ‡ **7:15** Ax: tetz okyeqtel tsi' tuj tjay. * **7:16** Isa 49:10 § **7:17** Ax: okyeqtel tpastori'; Sal 23:1; Ezq 34:23; Wnch 10:1-16. * **8:5** Exo 30:1; Lev 16:12; Isa 6:6 * **8:7** Exo 9:23-25; Ezq 10:2 * **8:10** Ax: jq'anal; Tmnk 9:1. * **8:12** Exo 10:22-23; Isa 13:10; Ezq 32:7; Joel 2:10

ka'j, nxik tuq tq'uma' ikxjani: «Laste', laste', laste' kye aj nkyenajan twitz tx'o'tx' tzan tpaj owokel kyoq'sa' naj kye oxky ángel kye kytrompetni.»

9

1 Yaji te tjweb'i' ángel owok toq'sa' te strompet, b'ix yaji oxik wen [jun ángel naqe] jun che'w ojetq stzaj lank'an twitz tx'o'tx', b'ix oxik si' tetz tal te lamel jaqb'il te jul aj k'onti'l txe'.

2 B'ix ojaw tjaqo' te jul aj k'onti'l txe', b'ix ojatz jun chman sib' tuj naqe sib' tuj jun chman jorn, b'ix oqloljxb'ik twitz te q'ij b'ix kyaqil tuj kyaq'iq' tzan te sib' aj ojatz tuj te jul.

3 B'ix tuj te sib' ejatz xkuchi', exik twitz tx'o'tx' b'ix oxik si' ktx'ab'l* iktza' ktx'ab'l kye alakran twitz tx'o'tx'.

4 B'ix oxik k'ulu' mandad tzan k'on kyk'ulun nya'tx galan ti'j awalj ni ti'j k'ul ni ti'j tze', sinoke a'ox kyi'j xjal aj k'onti'l atok jun kyecha'l aj owok si' tajsik kywitz aj telponx a'e' aj te Qtata Dios.*

5 B'ix exik k'ulu' mandad tzan k'on kyqet kykansa' sinoke cha a'ox tzan kyel ktx'a'o', tzan tok kyen kye xjal twitz nim xhcho'nal jweb' qya', b'ix te ktx'ab'l iktza' ktx'ab'l alakran oj tel tx'a'o' jun xjal.

6 Tuj aj tyempji kye xjal kygani'tztal tzan kykamik, per nlay kyekamik, b'ix okyjoyo'tz tume'l titza' tzan kykamik per nlay tz'oknoj tume'l titza' tzan kykamik.

7 B'ix kye xkuchi' iktza' tuq kway aj list-e' tzan kxik in q'ojiyon, b'ix tuj kywi' at tuq jun naqe kykoron xtx'otx'al oro, b'ix te kywitz naqe kywitz xjal.*

8 B'ix at tuq stzamal kywi' iktza' stzamal kywi' xuj, b'ix te twitz kye' iktza' twitz te' jun leon.

9 B'ix at tuq txayb'il kypech iktza' xtx'otx'al k'uxb'il, b'ix te kxiky' b'an nxumin tuq iktza' b'an ky'ila'j karret juk'u' tzan kway b'an nkyexumin ikja'n kxik q'ojiyon kyi'j kyajq'oj.†

10 B'ix te kyje' iktza' tuq tje' alakran, b'ix ax at tuq ktx'ab'l. B'ix oxik si' jun permis te kyetz tzan tok ksi' xhcho'nal kyi'j xjal tuky'i kyje', jweb' qya'.

11 B'ix te k'ulul mandad kyetz, a te ángel ti'j te jul aj k'onti'l txe',* b'ix tetz tb'i tuj te yol ebrey "Abadon" b'ix tuj te yol gryeg "Apolión" [aj telponx Xitul Kyaqil].

12 Te tb'ay nim xhcho'nal ma'tx ky'ik, per yaji oky'el kab'e'ky mas nim xhcho'nal twitz ntza'n.

13 Yaji te tqaqi' ángel owok toq'sa' te strompet, b'ix yaji tuj te pomb'il aj xtx'otx'al oro aj atqet tuq twitz Qtata Dios, oxik nchan ntzaj yolin twi' jun xjal nink'ajchaq kye kykajil kach tajsik te tz'e'sb'il.

14 Nxik tuq tq'uma' tuky'i te tqaqi' ángel aj eq'i' tuq te trompet titza', kyi ikxjani: «Inkyel atzoqpi' kye kaj ángel aj tzyume' stzi' te chman a' aj tb'i Eufrátes.»

15 Ntons yatzun kye kaj ángel aj ojetq tuq kyeqet k'ulu' preparar te aj orji b'ix te aj q'ijji b'ix te aj qya'ji b'ix te aj aq'b'iji, exik tzoqpi' tzan tqet kykansa' te toxi' part kye xjal [twitz tx'o'tx'].

16 Ntons oxik wen b'an ky'ila'j soldad tajsik kway, kab'e' oqal miyon (200,000,000) tuq kyb'et; komo wetz oxik ncha'o' jateb' tuq kyb'et.

17 Ikxji oxik wen te aj owok joto' tuj nwitz, b'ix kye xjal tajsik kykway, atok tuq jun txayb'il kypech [kyaq] teb'l naqe q'aq' b'ix tuky'i teb'l [b'an txa'x] naqe ab'j jasint b'ix ax tuky'i teb'l [q'an q'eqmuqin] naqe asupr. B'ix kye kway, kyetz kywi' iktza' twi' jun leon b'ix tuj ktzi' n'etz tuq q'aq', sib' b'ix asupr.

18 Tzan tpaj ja ox xhcho'nal ntzani, eb'ajkamik te toxi' part kye xjal twitz tx'o'tx' tzan te q'aq' b'ix te sib' b'ix te asupr aj n'etz tuq tuj ktzi'.‡

19 Komo kye kway b'a'n tuq tzan kykansan tzan tpaj te aj n'etz tuq tuj

* **9:3** Ax: kyajwalil. * **9:4** Ezq 9:4; Tmnk 7:3 * **9:7** Joel 1:6; 2:4-5 † **9:9** Ax: kar juk'ume' tzan kway tzan kxik q'ojiyon; Joel 2:4-5. * **9:11** Tmnk 9:1 ‡ **9:18** Asupr jun mína aj at jun txewal, b'ix cha'oj tqet tz'e'sa' yaji te txewal n'ok mas b'an nya'tx galan.

ktzi' b'ix tzan tpaj te kyje', komo te kyje' iktza' jun kan, at tuq kywi' b'ix nkye'ok'onsan tuq kye xjal.

20 B'ix yatzun kye txq'anky xjal aj k'onti'l eb'ajkamik tzan kye ja xhcho'nalni, tzan tpaj nini ni k'onti'l okaj kykola' tzan kyk'ulun nya'tx galan, b'ix k'onti'l okaj ksi' tzan kyna'on kye malspirit ni kywitz kyitzb'alil tidi'chq xtx'otx'al oro, plat, brons qatzun tidi' aj k'ulu' tuky'i ab'j qatzun tuky'i tze'ji, aj k'onti'l nb'antik kye'en b'ix ni tzan kcha'on b'ix ni tzan kyb'et.*

21 B'ix k'onti'l ojaw kky'ixpu' kynab'lin, k'onti'l okaj kykola' tzan kykansan ni tzan kchmanin ni tzan kyk'ajajin ni tzan kyelq'an.

10

Aj Tyolin Te Angel Aj Eq'i' Te Tal U'j Titza'

1 Ntons yaji, oxik wen junky ángel b'an nim tbalor ikja'n tuq tqetz tuj ka'j b'ix b'alq'i' tuq ti'j tuky'i muj, b'ix at tuq jun kyaqmaljab' tuj twi',* b'ix te twitz [ntxaqtxon tuq] naqe q'ij* b'ix kye toq iktza' pur q'aq'.

2 Atox tuq tuj tq'ab' jun ch'i tal u'j jaqo' tuq. B'ix te ángel wa'lqet tuky'i toq aj tb'anq'ab' tuj te nim a', b'ix te toq aj tsurt twitz tx'o'tx'.

3 B'ix oxik tk'ulu' mandad b'an kongan iktza' oj tjulin jun leon, b'ix ya ma jaw siky'in te ángel, yaji oxik ncha'o' wuq ray nkyetrenun nkyeyolin.

4 Ya ma kye'el te kxlink'ub' kye wuq ray, wetz oqet tuq ntz'ib'a', per oxik nchan twi' jun xjal otzaj q'olb'en wi'j tuj ka'j, otzaj tq'uma' ikxjani: «Cha intqet awewa' te aj ma'tx kyq'umaj kye wuq rayni b'ix k'on qet atz'ib'a'.»

5 Ntons te ángel aj oxik wen wa'lk tuj te nim a' b'ix twitz tx'o'tx', ojaw tin te tb'anq'ab' jawnaq twitz ka'j

6 b'ix oxik tsi' tjurament ti'j [Qtata Dios] aj itz'oj te jun-ele'x, aj oqet k'ulun te twitz ka'j b'ix kyaqil aj at tzi b'ix te twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil aj at tzi b'ix te nim a' b'ix kyaqil aj at tzi; oxik tsi' tjurament tzan tponkix naj luwew kyaqil aj presis tuq tzan tky'ik.

7 B'ix yatzun oj tok oq'sa' te junky trompet tzan te twuqi' ángel, opoyonkix naj luwew te aj b'isu' tzan te Qtata Dios, iktza'x oxik tq'uma' kye aj yolil tyol.*

8 Yaji, te aj oxik nchan tuj ka'j intzaj tq'olb'e' junky'el ikxjani: «Pax eq'il te u'j aj jaqo' tuj tq'ab' te ángel aj wa'lqet tuj te nim a' b'ix twitz te tx'o'tx'ni.»

9 Inxwa'q tuky'i te ángel, oxik nq'uma' tzan stzaj tsi' tuq te tal u'j. Yatzun tetz otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «Ntzani, b'ix intxik awa'a'. Owokel b'an k'ay tuj ak'u'j titza', per tuj atzi' owokel b'an kyi' iktza' ta'l tze'.»

10 Ntons owel win te tal u'j tuj tq'ab' b'ix oxik nwa'a'; owok b'an kyi' tuj ntzi' naqe ta'l tze' per ya ma kyaqon tuj nk'u'j owok b'an k'ay.*

11 Yaji tetz otzaj tq'uma'ky wetz ikxjani: «Presis tzan txik ayoli' nyol junky'el kyi'j ky'ila'j amaq', b'ix kyi'j ky'ila'j nasyon, b'ix kyi'j xjal aj nkyeyolin tuj ky'ila'j txq'anky yol, b'ix kyi'j ky'ila'j k'ulul mandad twitz tx'o'tx'.»

11

Aj Okyk'ulu'tz Kye Kab'e' Yolil Tyol Dios Tuj Jerusalen

1 Yaji otzaj si' wetz jun tal tze' malb'il,* b'ix otzaj q'uma' wetz ikxjani: «Qalan b'ix intqet amalo' te jay aj te nab'il Qtata Dios b'ix te pomb'il, b'ix intjaw awin kyajlal kye aj nkyena'on Qtata Dios tzi.

2 Per k'on qet amalo' te tzijay aj ti'jx te jay aj te nab'il Qtata Dios; k'on xik asi' tkwentil tzan tpaj te nini oje xik q'apo' kye aj k'onti'l nkye'okslan, b'ix te amaq' aj pawa' te Qtata Dios

* **9:20** Sal 115:4-7; 135:15-17; Dan 5:4 * **10:1** Ezq 1:28 * **10:1** Mat 17:2 * **10:7** Dan 12:7; Am 3:7 * **10:10** Ezq 2:8–3:3 * **11:1** Ezq 40:3 * **11:2** Ax: 42 qya'. Te nini parej iktza' 1260 q'ij b'ix iktza' oxe aq'b'i tuky'i mey; Luks 21:24. † **11:3** Ax: 1260 q'ij. Te nini parej iktza' 42 qya' b'ix iktza' oxe aq'b'i tuky'i mey.

nlay qet kxjani', oqtelb'aj kywab'e'
oxe aq'b'i tuky'i mey.*
3 B'ix okyexe'l nlajo' kab'e' yolil
nyol, b'ix oxe aq'b'i tuky'i mey†
okyepakb'ayon nyol. Kyetz owokel
ksi' kyq'anaq naqe kyq'anaq aj b'is
ate'.‡
4 Kye ja yolil nyol, kyetz iktza' kye
kab'e' wi' olib b'ix kye kab'e' tqatel
kandel aj akyeqet twitz te Qajawil aj
tajaw kyaqil twitz tx'o'tx'.*
5 Qatzun at ab'l tgan k'ulun
jun nya'tx galan kyi'j, [kyetz oxe'l
kyq'uma' kyyol]§ tzan kyqetb'aj
tz'e'sa' kyaqil kyajq'oj, ikxji okamel te
aj tgan k'ulun jun nya'tx galan kyi'j.
6 Kyetz at kyajwalil tzan kylamon
twitz ka'j tzan k'on stzaj jab' tuj kyaqil
q'ij aj nkyeyolin nyol,* b'ix ax at kya-
jwalil tzan tok te a' pur kyik' kyitza'*
b'ix tzan stzaj ksama' ky'ila'j yab'il
twitz tx'o'tx' iktza'x kyetz kygan.
7 Per ya oj tmankun kypakb'an
kyaqil, yaji jun naqe txkup* aj
tzajnaq† tuj te jul aj k'onti'l txe',*
oq'ojiyon kyi'j, b'ix okyeqtel titza' b'ix
okyeqtel tkansa'.*
8 B'ix ya kye kxlimal okyekajel tan-
let tuj tkayul te aj amaq'ji, aj chman
amaq' aj ja' oqet kansa' te Kyajawil
twitz krus, b'ix tzan tpajji n'ok q'uma'
iktza' Sodom* b'ix Ejipt.
9 B'ix kye kyaqil xjal tuj kyaqil
amaq' b'ix kyaqil kyijajil xjal b'ix tuj
kyaqil yol b'ix ja'chq tzajnaqe' tuj
kyaqil nasyon, oxe'l kye'e' te kxlimal
oxe q'ij tuky'i mey, b'ix nlay ktzoqpij
tzan kyqex muqu'.
10 B'ix kyaqil kye aj nkyenajan
twitz tx'o'tx' okyechalajel, oqtel
kyq'ijla', okyesipayon kyoyej kx-
olx, okyechalajel tzan tpaj ojetq
kyekamik kye yolil nyol aj nkyeyolin
tuq te kyk'ulb'en kye xjal twitz tx'o'tx'
nya'tx galan.»
11 Per yaji, ya ma ky'ik te oxe q'ij
tuky'i mey, yaji te Txew Qtata Dios
aj ntzaj tsi' qanq'in, ejaw tanq'insa',
b'ix kyaqil aj e'ok e'en kyetz eb'ajxob'
nim.
12 B'ix kye pakb'on oxik kchan tuj
ka'j twi' jun xjal otzaj tq'uma' kongan
ikxjani: «Pe'ejatz tzani.» Ntons ejax
tuj ka'j tuj muj b'ix kyaqil kye kyajq'oj
e'ok e'en tetz.
13 B'eyxnajji otzaj jun kab'junab'
b'an jwert,* b'ix te tlajuji' part te
amaq' oqet tilan, b'ix tzan tpaj
te kab'junab' eb'ajkamik wuq mil
(7000) xjal, b'ix yatzun kye aj k'onti'l
ekamik, eb'ajxob' b'ix eb'ajna'on te
Qtata Dios aj atjax tuj ka'j.
14 A te tkab'i' nim xhcho'nal ma'tx
ky'ikni per tzulnaj te toxi'.

Te Aj Oky'ik Aj Tok Oq'sa' Te Twuqi' Trompet

15 Yaji te twuqi' ángel owok toq'sa' te
strompet, b'ix yaji oxik ncha'o' kywi'
ky'ila'j xjal nkyeyolin kongan tuj ka'j
ikxjani: «Ajna'l a te Qtata Dios b'ix te
Koloyon aj Joyomaj titza' ok'uluyon
mandad ti'j te twitz tx'o'tx' kyaqil,
b'ix ok'uluyon mandad b'eyx te jun-
ele'x ti'j kyaqil.»*
16 Ya kye aj kaj tuj kawnaq (24)
tijxjal aj wit'like' tuq tuj kywit'lel
twitz Qtata Dios, eb'ajqet mejlet
tuky'i tajsik kywitz max twitz tx'o'tx'
b'ix ena'on tetz.
17 Nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Pixon
te yatz Tata Dios, yatz aj mas nim
awajwalil twitz kyaqil, yatz aj [b'eyx]
atichqet ajna'l b'ix atichqetkix tuq.
Yatz ma'tx kaj kyaqil tuj aq'ab' tuky'i
awajwalil b'ix ajna'l ma'tx chk'ulun
mandad tuky'i awajwalil ti'j kyaqil.
18 Kye xjal eb'ajjaw q'ojlik awi'j,
per ajna'l yatz ma'tx tzaj aq'oj kyi'j,
ma'tx pon or tzan aq'uman kyil kye
kamnaq. Ajna'l ma'tx pon or tzan
txik asi' kykanab' kye aj q'apo' kyib'
nkye'aq'unan te yatz, kye aj yolil ayol

‡ **11:3** Ax: kyq'anaq xtx'otx'al sak pit. Owok ksi' ntzani tzan kyb'is. * **11:4** Zac 4:1-14 § **11:5** Ax: owelatz jun q'aq' tuj ktzi'. * **11:6** 1Re 17:1 * **11:6** Exo 7:17-19 * **11:7** Satanas; Tmnk 12:3,9 † **11:7** Ax: njatz. * **11:7** Tmnk 9:1,2,11; 17:8; 20:1,3 * **11:7** Dan 7:21-22 * **11:8** Gén 19:4-28 * **11:13** Tmnk 6:12; 16:18-19 * **11:15** Dan 7:14,27 * **11:18** Isa 24:1-3

b'ix kye txq'anky aj pawame' awitza', a'e' aj nchqet tuq kxjani', qa nim kyajwalil qatzun nya'txji.* B'ix ma'tx pon or tzan kypon anajsa' kye aj cha nkyek'ulun nya'tx galan twitz tx'o'tx'.»

19 B'ix yaji, te jay aj tuj ka'j aj nab'il Qtata Dios ojaqet b'ix tuj te jay eb'ajil tuq te kaxh aj telponx ti'j te yol aj oxik tsi' te Qtata Dios oqtxi'. B'ix ajun xhliky'lika'j tuq, b'ix ajun kywi' xjal txik cha'on tuq, b'ix ajun ray nim tuq, b'ix otzaj jun nim kab'junab', b'ix oqet tz'aqik nim saqsb'aqon.*

12

Aj Oky'ik Ti'j Te Xuj Aj Ch'inky Tuq Tky'ix

1 Yaji, ojaw kanet twitz ka'j jun seny b'an chuktky ikxjani: Jun xuj ntxaqtxon tuq iktza' q'ij,* b'ix te qya' atqet tuq tjaq' toq, b'ix tuj twi' atjax tuq jun tkoron akye'ok tuq kab'lajuj che'w ti'j.

2 Te xuj ch'inky tuq tky'ix b'ix b'an nqawun tuq tzan xhcho'nal te ala'mj tzan tpaj ma'tx pon styemp tuq tzan tky'ix.*

3 Yaji ojaw kanet twitz ka'j junky seny b'an chuktky, jun nim txkup per naqe jun matij semejante kan, kyaqti'j, b'ix ate' tuq wuq twi' b'ix lajuj tkach,* b'ix tuj junjunchaq kye wuq twi' atjax jun tal tkoron.

4 B'ix tuky'i tje' e'el tky'isu' te toxi' part kye che'w twitz ka'j b'ix etzaj txo'o' twitz tx'o'tx'.* B'ix te aj matij semejante kanni owa'let twitz te xuj aj n'alan tuq, tzan txik xhcho' tuq te tal oj titz'jik.

5 Te xuj otalaj jun tal ichan aj ok'uluyon kwent kyaqil xjal twitz tx'o'tx' tuky'i nim tajwalil.† Per te k'wa'l ojaw eq'i' b'ix ojax in tuj ka'j tuky'i Qtata Dios tzan sten tuky'i'l tuj twit'lel aj ja' nk'ulun mandad.

6 Yatzun te xuj owoqik max tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, aj ja' at tuq jun tewb'il k'ulumaj tzan Qtata Dios tzan tuq tqet k'ulu' kwent txini oxe aq'b'i tuky'i mey.‡

7 Ntons yaji owaq'ik jun q'oj tuj ka'j. Te Migel* b'ix kye txq'anky ángel tuky'i'l, kyetz nkyeq'ojin tuq tuky'i te aj matij semejante kan. Te kan nq'ojin tuq b'ix n'ok tuq one' tzan txq'anky ángel a'e' aj tuky'i'l,

8 per k'onti'l okyipaj, b'ix k'onti'l tuq jun luwar te kyetz tuj ka'j.

9 Owetz in te aj matij semejante kan kyaqti'j, aj kan b'an oqtxi' tijky,* aj tb'i "Tajaw Choj" b'ix ax "Satanas"* tb'i, aj nkyeqet teq'i' kyaqil xjal twitz tx'o'tx', b'ix tetz kyuky'i kye ángel etzaj xon twitz tx'o'tx'.

10 Ntons oxik nchan tuj ka'j twi' jun xjal nyolin tuq kongan ikxjani: «Ajna'l ma'tx tzul te Koloyon tuky'i nim tajwalil, b'ix ikxji tzan tk'ulun mandad te Qtata Dios ti'j kyaqil, ma'tx tzul te Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi' tzan te Qtata Dios b'ix at toklen tzan tk'ulun mandad. Komo ma'tx tz'ex xon te aj npoqon tuq kye qerman, aj nxik tuq poqon te kyetz b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il twitz Qtata Dios.*

11 Per ma'tx qet kyitza' tzan tpaj toklen wit'let kyk'u'j ti'j xhchiky'el Te Tal Moch aj owel aj tkamik, b'ix ax tzan tpaj nxik tuq kyq'uma' kye txq'anky te b'an'ax aj kyeb'en tuq ti'j tetz, b'ix k'onti'l eb'ajxob' tzan kykamik [tzan tpaj kyokslb'en ti'j Te Tal Moch].

12 Tzan tpaj nini, pe'echalaj waq etetz aj tuj ka'j. Yatzun etetz aj nkxnajan twitz tx'o'tx' qatzun tuj te nim a', last a'ix tzan tpaj te Tajaw Choj ma'tx qex exol tuky'i tq'oj, komo teb'enky nya'tx nimky tuj tq'ij.»

13 Ntons, ya ma tz'ok ten te matij semejante kan ojetq tzaj xon twitz

* **11:19** Tmnk 8:5; 16:18 * **12:1** Ax: jun xuj atok tuq te q'ij ti'j iktza' tq'anaq. * **12:2** Miq 4:10 * **12:3** Dan 7:7 * **12:4** Dan 8:10 † **12:5** Ax: tuky'i jun stortol pur k'uxb'il; Sal 2:9. ‡ **12:6** Ax: 1260 q'ij; te nini parej iktza' 42 qya' b'ix iktza' oxe aq'b'i tuky'i mey. * **12:7** Dan 10:13,21; 12:1 * **12:9** Gén 3:1-7 * **12:9** Job 1:6-12; Mat 4:10; Mak 1:13; Kya 26:18; Rom 16:20; 2Kor 2:11; 11:14 * **12:10** Job 1:9-11; 2:1-7; Zac 3:1

tx'o'tx', ntons owok lapet ti'j te xuj
aj ojetq tuq talan te tal ichan, owok
lapet ti'j tzan tjaw tlajo'.
14 Per yatzun te xuj, etzaj si' kab'e'
txiky' iktza' txiky' jun chman yoq'on,
tzan tuq txik lipan tuj te ky'ixk'oj
tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon aj ja' tuq
oqtel k'ulu' kwent oxe aq'b'i tuky'i
mey,§ b'ix laq'chik ti'j te matij seme-
jante kan.
15 Per tuj stzi' te matij semejante
kan owetz jun chman a' tzan tuq
tkanon ti'j te xuj, tzan txik iqa' tuq
tzan te a'.
16 Per te tx'o'tx' owonen ti'j te xuj, te
tx'o'tx' oxikb'aj tuk'a' te a' aj owetz tuj
stzi' te matij semejante kan.
17 Ntons te matij semejante kan
masky ojakul tq'oj ti'j te xuj, astilji
tzan tjatz tq'oj oxwa'q q'ojiyon kyi'j
kye txq'anky tijajil te xuj, a'e' aj nqet
kyoksla' te Qtata Dios b'ix nxik tuq
kyq'uma' kye txq'anky te b'an'ax aj
kyeb'en tuq ti'j Jesukrist.
18 B'ix yaji te matij semejante kan
okaj wa'let stzi' te nim a'.

13

Aj Tok Si' Jun Kyecha'l Kye Xjal Tzan Kye Matij Txkup

1 Ntons yaji oxik wen jun naqe
jun matij txkup tuj te nim a' ikja'n
tuq tjatz. Ate' tuq lajuj tkach b'ix
wuq twi', b'ix tuj junjunchaq kye lajuj
tkach atjax jun tal tkoron, b'ix tz'ib'a'
kyi'j kye twi' pur tuq yol b'an nya'tx
galan nyolin ti'j te Qtata Dios.*
2 Te aj txkupni aj oxik wen, mer
iktza' jun [nim txkup aj tuj k'ul] leop-
ardo tb'i, anke kye toq [b'an nim]
naqe toq jun os b'ix te stzi' [ax b'an
nim] iktza' stzi' jun leon.* B'ix yaji
te matij semejante kan oxik tsi' jun
tbalor te aj junky, b'ix jun twit'lel
aj ja' b'a'n tzan tk'ulun mandad, b'ix
oxik tsi' nim tajwalil [tzan tyolin te
tky'ixel].
3 Jun twi' te txkup at tuq jun ok'ol
ti'j b'ix okamel tuq, per yaji te ok'ol
ob'antikky. Astilji kyaqil kye xjal
twitz tx'o'tx' eb'ajlab'an ti'j, e'okslan
ti'j.
4 Ntons ena'on ti'j te matij seme-
jante kan tzan tpaj oxik tsi' tajwalil
te aj junky naqe txkup, b'ix ax ena'on
ti'j te aj naqe txkup ikxjani: «¿Ab'l
opoyon iktza' ja ntzani? ¿Ab'l ot-
nimsa'tz tk'u'j tzan tq'ojin tuky'i'l?»
5 B'ix ax oxik tzoqpi' tzan tjiq'b'an
tib' b'ix tzan tyolin yol b'an nya'tx
galan ti'j Qtata Dios, b'ix otzoqpjik
tzan tk'ulun iktza'x tgan oxe aq'b'i
tuky'i mey.*
6 Ntons owaq'ik tzan tyolin yol b'an
nya'tx galan ti'j Qtata Dios b'ix ti'chq
yol b'an nya'tx galan ti'j te tjay Qtata
Dios b'ix kyi'j kyaqil aj akyejax tuj
ka'j.*
7 B'ix ax oxik tzoqpi' tzan tq'ojin
kyi'j kyaqil kye aj pawame' a'ox te
Qtata Dios, b'ix oxik tzoqpi' tzan
kyqet titza',* b'ix oxik si' tajwalil kya-
jsik kyaqil kyijajil xjal b'ix kyajsik
kyaqil amaq' b'ix kxol xjal aj nkyey-
olin kyaqil yol b'ix kyajsik kyaqil
nasyon.
8 Kyaqil xjal twitz tx'o'tx' okyena'oyon
ti'j te aj naqe matij txkup. A'e' kyetz
kye aj k'onti'l tz'ib'anqex kyb'i tuj
te u'j aj nyolin ab'le' kye aj at jun
kyanq'in tzan tpaj Te Tal Moch, te
Tal Moch aj atx aj tqet k'ulu' te twitz
tx'o'tx' [q'umankaj tuq] tzan tkamik
[tzan kyanq'in kye aj nkye'okslan
ti'j].
9 Qa at jun ab'l aj ate'ok txkyin,
instzaj xhcha'o' kyaqil ntzani:
10 Ab'lchaq aj okyexe'l pres [tzan
tpaj te Qtata Dios ostzoqpi'tz tzan
tky'ik ikxji], kyetz okyexe'l in pres.
Yatzun kye aj kansal xjal tuky'i ma-
chit kansb'il, ax kyetz okyekamelkix
tuky'i machit kansb'il.* Ti'j kyaqil
ntzani, a tgan nim kypasens kye aj
pawame' te Qtata Dios b'ix a tgan

§ **12:14** Parej iktza' 1260 q'ij tuj Tmnk 12:6; Dan 7:25; 12:7. * **13:1** Dan 7:8; Tmnk 17:3,7-12 * **13:2** Dan 7:4-6 * **13:5** Ax: 42 qya'; te nini parej iktza' 1260 q'ij b'ix iktza' oxe aq'b'i tuky'i mey. * **13:6** Dan 7:8,26; 11:36 * **13:7** Dan 7:21 * **13:10** Jer 15:2

tzan tok wit'let kyk'u'j ti'j.

11 Ntons, yaji oxik wen junky naqe
txkup ikja'n tuq tjatz twitz tx'o'tx',
b'ix ate' tuq kab'e' tkach naqe tkach
moch. Per nyolin tuq [b'an kaw] ik-
tza' jun matij semejante kan.
12 B'ix at tuq tajwalil tzan tk'ulun
twitz te junky matij txkup iktza' te
aj junky tgan, b'ix ntk'ulu' tuq tzan
tqet xob'le' tzan kyaqil twitz tx'o'tx'
b'ix tzan kyqet mejlet kyaqil xjal na'ol
te matij txkup aj ob'antik te ok'ol ti'j
twi'.
13 B'ix nqet tuq tk'ulu' ti'chq yek'b'il
aj b'an nkyelab'an kye xjal ti'j, komo
nb'antik tuq tzan tqetz tin q'aq' twitz
ka'j kywitz kyaqil xjal.
14 B'ix tzan tpaj kyaqil aj yek'b'ilni
aj nb'antik tuq tuky'i nim tajwalil
tzan tok ten te junky, ikxji eqet
teq'i' kyaqil xjal twitz tx'o'tx' b'ix
oxik tk'ulu' mandad kyetz tzan tqet
kyk'ulu' jun titzb'alil te aj tb'ay txkup
aj oqet ok'onsa'† b'ix ob'antikky.
15 Oxik si' tajwalil tzan txik tsi'
tanq'in‡ te titzb'alil te tb'ay aj naqe
txkupni, tzan tyolin te aj titzb'alilni,
b'ix tzan tkansan kyaqil aj nlay kye-
qet mejlet na'ol tetz.
16 B'ix ax otk'uluj tzan tok si' jun
techa'l ti'j kyb'anq'ab' qatzun tajsik
kywitz kyaqil xjal —kyaqil kye aj at
nim kyajwalil b'ix kye aj nya'tx nim
kyajwalil,* b'ix kyaqil kye aj q'inon-e'
b'ix kye aj meb'a', b'ix kye aj mosime'
b'ix kye aj nya'tx mosime'— [otk'uluj
tzan tok si' te techa'l kyi'j]
17 b'ix nijunwt tuq b'a'n tzan tk'ayin
ni tzan tloq'on qa k'onti'l atok te
techa'l aj telponx ti'j tb'i te [tb'ay]
matij txkup qatzun te tajlal ti'j tb'iji.
18 Ntons a tgan tzan tqet qb'isu'
tuj tume'l ti'j ntzani. Ab'lchaq kye
aj b'a'n tzan tqet kyb'isu' ti'j ntzani,
intjaw kyajla' alkyetz tajlal te aj matij
txkupni, komo te nini tajlal jun xjal,
b'ix te ja tajlalni qaq oqal tuky'i
qaqlajuj tuj mutx' (666).

14

Te Kyb'itz Kye Aj Oqal Tuky'i Kaj Tuj Oxqal Mil (144,000) Xjal Aj Tijajil Israel

1 Ntons oxik we'e' Te Tal Moch
wa'lqet tuq twi' te witz aj Sión [tb'i],
b'ix akyeqet tuq oqal mil tuky'i kaj tuj
oxqal mil (144,000) xjal tuky'i'l, b'ix
tajsik kywitz nyolin tb'i tetz b'ix tb'i
Stat.*
2 B'ix oxik ncha'o' nkyeyolin tuq tuj
ka'j, b'ix kywi' iktza' twi' jun nim a'
tib'x nxojin, iktza' jun ray b'an jwert,
b'ix iktza' kywi' txq'an aj nkyeb'itzan
tuky'i arp.
3 B'ix kye aj nkyexik ncha'o', nxik
tuq kyb'itza' jun b'itz ak'a'j twitz
te twit'lel aj ja' nk'ulun mandad te
[Qtata Dios] b'ix kywitz kye kaj txkup
[aj na'oyon te Qtata Dios] b'ix kywitz
kye [kaj tuj kawnaq (24)] tijxjal. A'ox
kye aj oqal tuky'i kaj tuj oxqal mil
(144,000) xjal aj ekolet* kxol kye aj
akyeqet twitz tx'o'tx', a'ox kyetz b'a'n
tuq tzan tel kyniky' ti'j te b'itz.
4 Kye ja ntzanije' a'e' kye aj k'onti'l
ejoyon choj tuky'i xuj, kyetz tume'l
nkyeb'et, b'ix a'e' kye ja ntzanije' aj
lapike' ti'j Te Tal Moch ja'chq aj ja'
nky'ik. Kye ja ntzanije' a'e' kye aj b'an
tb'ay eb'ajkolet kxol kye xjal, tzan
kyok te Qtata Dios b'ix Te Tal Moch.
5 B'ix kyetz, k'onti'l owetz jun
nik'b'il tuj ktzi', kyetz k'onti'l jun tidi'
nya'tx galan kyi'j.*

Te Tpakb'alil Aj Eq'i' Tzan Kye Ox Angel Tzan Txik Kypakb'a' Kxol Kyaqil Xjal Twitz Tx'o'tx'

6 Yaji oxik wen junky ángel nli-
pan twitz ka'j b'ix eq'i' tuq titza'
te tpakb'alil galan aj k'onti'l nponaj
b'ix tetz tmandad tzan txik tswa' te
tpakb'alil kye kyaqil xjal twitz tx'o'tx',
kye kyaqil nasyon b'ix kye kyaqil kyi-
jajil xjal b'ix tuj kyaqil kyyolx, b'ix tuj
kyaqil amaq'.
7 Nxik tuq tpakb'a' kongan ikxjani:
«Intqet exob'le' te Qtata Dios b'ix in-
tqet ejiq'b'a' tzan tpaj ma'tx pon te q'ij

† **13:14** Ax: owok ok'onsa' tuky'i machit aj q'ojb'il. ‡ **13:15** Ax: tzan txik tsi' txew. * **13:16** Isa 24:1-3
* **14:1** Ezq 9:4; Tmnk 7:3 * **14:3** Ax: xjal aj eloq'et. * **14:5** Sof 3:13

tzan txik tsi' xhcho'nal kyi'j kye aj at kyil. Pe'eqet mejlet na'ol tetz, te aj oqet k'ulun te twitz ka'j b'ix te twitz tx'o'tx' b'ix te nim a' b'ix kyaqil kye soch.»

8 Yaji junky ángel owok lapetky ti'j, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ma'tx qet, ma'tx qet te nim amaq' Babilony,* aj ma'tx tk'uluj tzan kyniky'b'en kyaqil amaq' te kyk'ajajb'en aj nkyetzeqtik ti'j iktza' ti'j te xhb'a'j.»†

9 Ntons yaji at tuq junky toxi' ángel, owok lapet kyi'j kye tb'ay, b'ix nty-oli' tuq ikxjani: «Qa at ab'l aj oqtel tna'o' te matij txkup b'ix ti'j titzb'alil, qatzun ma stzoqpij tzan tok si' te techa'l tajsik twitz qatzun ti'j tq'ab'ji,

10 tetz ax owokel te'e' tq'oj Qtata Dios,‡ oxe'l si' jun nim xhcho'nal ti'j tuky'i q'aq' tuky'i asupr,* oxe'l si' xh-cho'nal ti'j twitz Te Tal Moch b'ix kywitz kye ángel aj pawame' a'ox te Qtata Dios.

11 Te jun-ele'x te tsib'al te xhcho'nal ojawel, b'ix nlay kye'ojlan ni chijq'ij ni qonik'an kyaqil kye aj nkyena'on te matij txkup b'ix te titzb'alil, b'ix kyaqil kye aj atok te techa'l kyi'j.»*

12 Ntons, te ja ntzani a tgan tzan kyipan tuky'i nim kypasens kye aj pawame' te Qtata Dios, kye aj nqet kyoksla' Qtata Dios b'ix k'onti'l nkaj ksi' tzan tok wit'let kyk'u'j ti'j Jesus.

13 B'ix oxik nchan tuj ka'j, ntzaj tuq q'uma' wetz ikxjani: «Intqet atz'ib'a' ntzani: Ajna'l galanx-alo kye aj okyekamel aj nkye'okslan ti'j Qajaw.» B'ix kyi te Txew Dios ikxjani: «B'an'ax ikxji, tzan kyojlan ti'j kyaqil kyaq'umb'en, komo te kyk'ulb'en telponx titza' wit'lik kyk'u'j ti'j Qtata Dios.»

Te Xjal Aj Eq'i' Tjob'il Triw Tuj Tq'ab'

14 Ntons, yaji wetz oxik wen jun muj b'an sjapun b'ix tajsik te muj wit'lik tuq jun xjal mer iktza' tijajil xjal* b'ix atjax tuq tuj twi' jun tkoron pur xtx'otx'al oro, b'ix tuj tq'ab' jun job'il triw ajun te'.

15 Ntons owetz junky ángel tuj te jay aj nab'il Qtata Dios b'ix oxik tq'uma' kongan te aj atjax tuq tajsik muj, oxik tq'uma' ikxjani: «Intjaw awin te ajob'il b'ix pajo'on tzan tpaj ma'tx tz'ok ky'ixk'oj te awalj twitz tx'o'tx', b'ix ma'tx pon tyemp tzan tjaw.»*

16 Ya te aj wit'lik tuq tajsik te muj, ojaw tin te tjob'il b'ix oky'ik tin tajsik te tx'o'tx', b'ix ojaw tk'upu' te awalj.

Te Angel Aj Eq'i' Jun K'upb'il Lob'j Ub Tuj Tq'ab'

17 Ntons yaji, junky ángel owetz tuj te jay tuj ka'j aj nab'il Qtata Dios, b'ix ax eq'i' tuq titza' jun tk'upb'il ajun te'.

18 B'ix tuj te pomb'il [tuj te jay aj nab'il Qtata Dios], owetz junky ángel aj at tuq tajwalil ti'j te q'aq'. Tetz oxik tq'olb'e' te aj eq'i' tuq te tk'upb'il aj ajun te', oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Intky'ik awin te ak'upb'il tuj te awalj, b'ix inkyel ak'upu' kyaqil te resim lob'j ub twitz tx'o'tx' tzan tpaj ma'tx q'anxik.»

19 Ntons te ángel oky'ik tin te tk'upb'il twitz tx'o'tx' b'ix owel tk'upu' kyaqil te resim lob'j ub, b'ix oqex tsi' tuj jun nim tqatel tzan tuq tetz yitz'let. [Te ntzani telponx] owokel kyen xhcho'nal tuj tq'ab' Qtata Dios kye aj k'onti'l nkye'okslan.

20 Te resim lob'j ub owetz yitz'o' tuj te tqatel ti'jx te amaq', b'ix tuj te tqatel owetz pur kyik',* ojakon max tjaq' ktzi' kway, b'ix nxik tb'ete' tuq ox oqal (300) kilómetr.§

15

Kye Wuq Angel Aj Eq'i' Kye Laq Ky-itza'

1 Ntons owok joto' tuj nwitz junky seny tuj ka'j, b'an nim b'ix chuktky, aj b'an nqolab'an ti'j. Oxik wen wuq

* **14:8** Isa 21:9; Tmnk 18:2 † **14:8** Kastiy: hacer beber del vino del furor de su fornicación. ‡ **14:10** Ax: otniky'b'e'tz te xhb'a'j aj telponx te xhcho'nal aj otzajel tsi' Qtata Dios; Sal 75:8; Isa 51:17; Tmnk 16:19. * **14:10** Gén 19:24 * **14:11** Isa 34:10 * **14:14** Dan 7:13 * **14:15** Joel 3:13 * **14:20** Isa 63:3; Tmnk 19:15 § **14:20** Ax: jun mil tuky'i qaq oqal stadión.

ángel, b'ix eq'i' tuq kyitza' wuq tx-
akl xhcho'nal b'an nim, b'ix a'ox kye
ja txakl xhcho'nal ntzani aj oky'el
masky b'ix tuky'i te ntzani ojawetz
tq'oj Qtata Dios.
2 B'ix ax oxik wen jun chq'aj iktza'
xtx'otx'al pur kristal samo' tuky'i
q'aq', b'ix wa'lke' tuq tzi kye aj
oqet kyitza' te matij txkup, a'e' aj
k'onti'l ena'on te titzb'alil b'ix k'onti'l
okyk'amoj tzan tok si' kyi'j te tajlal te
tb'i, b'ix eq'i' tuq kyarp aj ojetq tuq
xik si' kyetz tzan Qtata Dios.
3 Kyetz nxik tuq kyb'itza' jun b'itz
aj oqet stz'ib'a' Moisés,* te Moisés
aj q'apo' tuq tib' n'aq'unan tuq te
Qtata Dios. Nxik tuq kyb'itza' ikxjani
tzan kyna'on [te aj n'ok q'uma'] Te
Tal Moch: «Tata Dios. Yatz at mas
nim awajwalil twitz kyaqil, kyaqil aj
nqet ak'ulu' b'an nim b'ix nqolab'an
ti'j. Kyaqil aj nchk'ulun tume'l b'ix
b'an'ax. Yatz a'ich te twitzale' k'ulul
mandad kyi'j kyaqil amaq'.
4 ¿Ab'l nlay qet xob'len te yatz?
¿Ab'l nlay qet jiq'b'an te yatz? Komo
a'ox yatz a'ich b'an k'onti'l achoj.
B'ix kyaqil xjal twitz tx'o'tx' okye'ulel
awitz tzan kyqet mejlet na'ol te yatz.*
B'ix ma'tx tz'ok en kyaqil aj ma'tx qet
ak'ulu' tuky'i akawb'il tuj aq'ab'.»
5 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil nini,
yaji oxik wen tuj ka'j b'ix ojaqet te
jay tuj ka'j aj nab'il Qtata Dios, te
jay tabernaculo [aj telponx tetz atqet
kxol txjalil].*
6 B'ix e'etz tuj te jay wuq ángel aj
eq'i' tuq wuq txakl xhcho'nal kyitza',
atok tuq kyq'anaq xtx'otx'al lino, b'ix
b'an sjapun b'ix b'an xhqitz'un, b'ix
atok tuq twitz kypech jun kyk'alel
pur xtx'otx'al oro [aj telponx ti'j kya-
jwalil].
7 Jun te kykajil aj txkup [aj na'oyon
te Qtata Dios] oxik tsi' wuq uk'b'il kye
wuq ángel. Per kye uk'b'il nojnaq tuq
tuj pur tuky'i xhcho'nal aj oxe'l tsi'
te Qtata Dios tzan tq'oj [kyi'j kye aj
tajq'oj], te Qtata Dios aj itz'oj te jun-
ele'x.
8 B'ix ajun sib' onoj tuj te jay
tzan tpaj xhchqitz'unal b'ix b'an nim
tajwalil, b'ix nijunwt xjal b'a'n tuq
tzan tox txini* max oj tmankun kye
wuq xhcho'nal aj ntzaj si' tuq tzan
kye wuq ángel.

16

1 Ntons yaji oxik nchan tuj te jay
aj nab'il Qtata Dios tuj ka'j nxik tuq
q'uma' kyuky'i kye wuq ángel ikxjani:
«Pex waq qo'ol kye wuq uk'b'il kya-
jsik [kye xjal] twitz tx'o'tx' aj telponx
owokel esi' kyi'j kye wuq xhcho'nal
b'an nim tzan tpaj tq'oj Qtata Dios.»*
2 Ntons yaji oxik te tb'ay ángel b'ix
oxik tswa' te tb'ay xhcho'nal b'an nim
kyajsik [kye xjal] twitz tx'o'tx',† b'ix
owok kyi'j kye aj atok tuq kyi'j te
techa'l te matij txkup, a'e' aj nkyeqet
mejlet na'ol te titzb'alil, ojaw kanet
tx'a'k kyi'j,* b'ix k'onti'l tuq tremeyul
b'ix ajun taq'ikal.
3 Ntons yaji te tkab'i' ángel oxik
tswa' te tkab'i' xhcho'nal b'an
nim tzan tok te nim a' pur kyik',
per naqe xhchiky'el jun kamnaq,
b'ix eb'ajkamik kyaqil tidi'chq aj
nkye'anq'in tzi.
4 Ntons yaji te toxi' ángel oxik tswa'
te toxi' xhcho'nal b'an nim tzan kyok
kye a' b'ix kye soch pur kyik'.*
5 Yaji oxik nchan te ángel aj [n'e'en]
kye a' twitz tx'o'tx', ntyoli' tuq ikx-
jani: «Yatz aj b'an k'onti'l achoj, yatz
aj atichqet kixi' b'ix atichqet tuq, yatz
at akawb'il tuj aq'ab' tzan tpaj ma'tx
kyexik asi' tuj il [kye aj xjalni].
6 Komo kyetz eb'ajqet kykansa' kye
aj pawame' tuq te yatz b'ix kye aj yolil
ayol, per ajna'l ma'tx xik asi' kyik' te
kyuk'a', b'ix te nini nkyajo'.»
7 B'ix oxik nchan twi' junky otzaj
yolin tuj te pomb'il ikxjani: «B'an'ax
ikxji Tat, yatz mas nim awajwalil

* **15:3** Exo 15:1-18 * **15:4** Sal 86:9 * **15:5** Exo 38:21 * **15:8** Exo 40:32-35; 1Re 8:10-11; 2Cró 5:13-14; Isa 6:4 * **16:1** Ax: «Pex waq tuj kyaqil twitz munt qo'ol kye wuq kop aj nojnaq tuky'i tq'oj Qtata Diosni.» † **16:2** Ax: oqet tqo' te tkop. Ax ikxji kyi'j ja' nyolin "oxik tswa' xhcho'nal" tuj Tmnk 16:3,4,8,10,12,17. * **16:2** Exo 9:10 * **16:4** Exo 7:17-21

twitz kyaqil, yatz tuky'i tume'l b'ix
tuky'i akawb'il tuj aq'ab' [nkyexik
apoqo' kye aj at kchoj].»

8 Ntons yaji te tkaji' ángel oxik tswa'
twitz te q'ij te tkaji' xhcho'nal b'an
nim, b'ix [te Qtata Dios otk'uluj] tzan
kyqet tz'e'sa' kye xjal tzan te q'ij.‡
9 B'ix kye xjal eqetb'aj xuli', b'ix
eyolin yol b'an nya'tx galan ti'j Qtata
Dios aj at tajwalil ti'j kyaqil ja xh-
cho'nalni, b'ix k'onti'l ojaw kky'ixpu'
kynab'lin tzan tqet kyjiq'b'a' te tetz.

10 Ntons yaji te tjweb'i' ángel oxik
tswa' te tjweb'i' xhcho'nal b'an nim
tajsik te aj matij txkup tuj twit'lel aj
ja' nk'ulun mandad. Yaji tuj kyaqil
tkwentil aj ja' nk'ulun mandad tuq
owok b'an qlolj.* Kye xjal nqet tuq
b'aj ktx'a'o' kyaq' tzan xhcho'nal,
11 b'ix eyolin yol b'an nya'tx galan
ti'j Qtata Dios aj tuj ka'j tzan tpaj te
xhcho'nal aj n'ok kyen tuq b'ix tzan
tpaj te ktx'a'ak kyi'j, b'ix k'onti'l ojaw
kky'ixpu' kynab'lin.

12 Ntons yaji te tqaqi' ángel oxik
tswa' te tqaqi' xhcho'nal b'an nim
tzan tqex ky'ixwik te chman a' aj tb'i
Eufrátes,* tzan kky'ik kye twitzale'
k'ulul mandad [kyuky'i kye ksoldad],
a'e' aj tzajnaqe' tuq aj ja' njakul q'ij.
13 Yaji oxik wen e'etz tuj stzi' te
matij semejante kan, b'ix tuj stzi' te
matij txkup, b'ix tuj stzi' te junky
naqe txkup aj nya'tx b'an'ax yolin,
e'etz tuj ktzi' kyetz ox malspirit naqe
kyeka'yin xtx'o'.
14 Komo kye ntzani malspirit aj
b'a'n tuq tzan kyk'ulun seny tuky'i
nim kyajwalil, ikja'n kxik chimol
kyaqil kye twitzale' k'ulul mandad
twitz tx'o'tx' [kyuky'i kye ksoldad]
tzan kyq'ojin ti'j Qtata Dios tuj aj q'ij
aj okyexe'l tsi' tuj il te Qtata Dios kye
xjal aj nya'tx galan, per te Qtata Dios
mas nim tajwalil twitz kyaqil.

15 («Tzaj eten» [ntq'uma' te Qa-
jaw]. «Wetz kyinpon iktza' jun eleq'.*
Galanx-alo te aj atok tnab'l, b'ix atok
tq'anaq tzan k'on tex sqit b'ix tzan
k'on tqet ky'ixwik oj tky'ik kyaqil
ntzani.»)
16 B'ix [kye aj ox malspiritni] e'ok
kchimo' kyaqil kye twitzale' k'ulul
mandad [kyuky'i kye ksoldad] tuj te
luwar aj tb'i tuj te yol ebrey "Armage-
don."§
17 Ntons yaji te twuqi' ángel oxik
tswa' te twuqi' xhcho'nal aj b'an nim
tuj kyaq'iq'. B'ix yaji tuj te jay aj nab'il
Qtata Dios, mer tuj te twit'lel Qtat
aj ja' nk'ulun mandad, oxik nchan
twi' [te Qtata Dios] otzaj tyoli' ikxjani:
«Ajna'l ma'tx b'antik.»*
18 Ntons ajun xhliky'lika'j otzaj, b'ix
ajun kywi' xjal txik cha'on tuq, b'ix
ajun ray tuq, b'ix otzaj jun kab'junab'
mas b'an jwert twitz kye txq'anky
kab'junab' aj oje ky'ik atx aj kyten kye
xjal twitz tx'o'tx'.*
19 Te nim amaq' oqet pax, owel oxe
pedas, b'ix kye amaq' tuj kyaqil twitz
tx'o'tx' eb'ajqet xitan. Yatzun te Qtata
Dios k'onti'l owajnaj ti'j tk'u'j te nim
amaq' aj Babilony, otzaj nim tq'oj ti'j
b'ix oxik tsi' jun xhcho'nal b'an nim.*
20 Kyaqil tx'o'tx' tuj te nim a' b'ix
kyaqil witz eb'ajqetnaj,*
21 b'ix otzaj twitz ka'j kyajsik kye
xjal jun saqsb'aqon jun kintalchaq
talal. B'ix kye xjal eb'ajyolin yol b'an
nya'tx galan ti'j Qtata Dios tzan tpaj
te aj saqsb'aqonni jun xhcho'nal b'an
nim.*

17

Aj Txik Si' Tuj Il Te Amaq' Babilony

1 Ntons jun kxol kye wuq ángel aj
eq'i' tuq kyitza' kye wuq uk'b'il,* otzaj
tyoli' wetz ikxjani: «Qalan tzani. Oxe'l
nyek'u' titza' oxe'l si' tuj il te xuj aj

‡ **16:8** Ax: q'aq'. * **16:10** Exo 10:21 * **16:12** Isa 11:15-16 * **16:15** Mat 24:43-44; Luks 12:39-40; Tmnk 3:3 § **16:16** Te Armagedon ax n'ok tuq q'uma' Armegid oqtxi' b'ix ax n'ok q'uma' Megid; Jue 5:19; 2Re 23:29; 2Cró 35:22. * **16:17** Tmnk 21:6 * **16:18** Tmnk 8:5; 11:13,19 * **16:19** Ax: tzan tuk'an te tuk'a' te xhcho'nal; Sal 75:8; Isa 51:17; Tmnk 14:10. * **16:20** Tmnk 6:14 * **16:21** Exo 9:23-24; Tmnk 11:19 * **17:1** Tmnk 15:7; 16:1

nkyeqet teq'i' xjal,* te xuj [aj telponx
ti'j jun amaq']* aj atqet ja' ate' ky'ila'j
a'.
2 Kyaqil kye kywitzale' k'ulul
mandad twitz tx'o'tx' oxik ksamo'
kyib' tuky'i'l,† b'ix ax kyaqil xjal
twitz tx'o'tx' okyniky'b'ej [te aj nxik
tsuqu' kyuky'i'l] aj iktza' jun xhb'a'j aj
ncho'on kywi' titza'.»‡
3 Yaji inxik tin* te Txew Dios tuj
jun luwar b'an ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja'
k'onti'l najayon. B'ix oxik wen jun xuj
wit'lijax tajsik jun txkup kyaqti'j, b'ix
ti'j te txkup tz'ib'a' tuq ti'j pur yol b'an
nya'tx galan ti'j Qtata Dios, b'ix ate'
tuq wuq twi' b'ix lajuj tkach.*
4 Te xuj atok tuq tq'anaq morad
teb'l b'ix kyaq, b'ix b'an txaku' tuq
tuky'i oro b'ix tuky'i tal ab'j b'an
tb'anil b'ix uwj perla b'an tb'anil. B'ix
eq'i' tuq tuj tq'ab' jun uk'b'il xtx'otx'al
oro b'ix te aj atqex tuq tuj telponx
te tk'ajajb'en b'ix kyaqil tk'ulb'en aj
ajq'oja' twitz tzan Qtata Dios.
5 B'ix tz'ib'a' tuq tajsik twitz jun
tb'i chuktky, b'ix nyolin ikxjani: Ba-
bilony Aj Nim [Amaq'], Kyamaq' Kye
Aj Nkyexnaq'tzan Te K'ajajb'ilj B'ix
Kyaqil Aj Ajq'oja' Twitz Tzan Qtata
Dios.
6 B'ix te xuj k'onti'l ntnab'e tuq
tib' tzan tpaj tkansb'en§ ky'ila'j
xjal aj pawame' te Qtata Dios b'ix
nkyepakb'an tuq ti'j Jesus. B'ix wetz
b'an nkyinlab'an tuq nim ti'j kyaqil
ntzani.
7 Ntons yaji, te ángel otzaj tq'uma'
wetz ikxjani: «¿Tistil b'an nchlab'an?
Wetz oxe'l nq'uma' tidi' telponx ti'j te
xuj b'ix ti'j te aj matij txkup iqal tetz,
aj wuq twi'ni b'ix lajuj tkach.
8 Te aj txkup ma'tx xik awenni, tet-
znini [jun xjal] aj atqet tuq per ya
k'onti'l sinoke ikja'n tjatz tuj te jul
aj k'onti'l txe' b'ix cha swal tkamiky
tzul.* B'ix kye aj nkyenajan twitz
tx'o'tx' aj k'onti'l tz'ib'anqex kyb'i tuj
te u'j te qanq'in* atx aj tkajlen k'ulu'
te twitz tx'o'tx', kyetz okyelab'ayon
oj tok kyen te aj naqe txkup aj atqet
tuq b'ix ajna'l ya k'onti'l per tzul
junky'elky.
9 Ti'j te ntzani a tgan tzan qb'isun
tuj tume'l. Kye aj wuq twi'ni telponx
kyi'j wuq witz aj ja' wit'lik te xujni,
b'ix ax telponx kyi'j wuq twitzale'
k'ulul mandad.
10 B'ix jweb' kxol kye ja twitzale'
k'ulul mandadni oje kyekamik, b'ix
jun nk'ulun mandad ajna'l, b'ix te
junky mina' tjakon tuj twit'lel ja'
ok'uluyon mandad, per ya oj tjakon
te aj tmankb'il, nlay ten nim tuj.
11 Yatzun te aj naqe txkup aj atqet
tuq oqtxi' per ajna'l k'onti'l, a tetz
owokel te twajxaqi' [twitzale' k'ulul
mandad]; tetz jun te kywuqil b'ix
ikja'n txik tzan tponajsa' b'eyx te jun-
ele'x.
12 Yatzun kye aj lajuj kachni,
telponx lajuj twitzale' k'ulul mandad
aj mina' kyk'amon kyajwalil tzan
kyk'ulun mandad, per okyk'amo'tz
kyajwalil cha jun rat junx tuky'i te aj
txkupni.*
13 Kye ja lajuj k'ulul mandadni,
kyetz dyakwerd ate' tzan tkaj ksi'
kyaqil kyajwalil tuj tq'ab' te [xjal aj
naqe jun] matij txkup, b'ix ax kyaqil
aj ja' nkyek'ulun mandad tuq.
14 Okyeq'ojiyon ti'j [te aj n'ok
q'uma'] Te Tal Moch per okyeqtel
titza' tzan tpaj tetz aji te Kyajawil
Kyi'j Kyaqil Kye Aj At Nim Kyajwalil,
b'ix ax a tetz te Twitzale' K'ulul Man-
dad Kyi'j Kyaqil Kywitzale' K'ulul
Mandad.* B'ix kye aj ajune' tuky'i'l,
kyetz a'e' kye aj uk'leme' titza', b'ix
joyome' titza' b'ix k'onti'l nkaj ksi'
tzan kyokslan ti'j.»
15 B'ix te ángel otzaj tq'uma' junky'el
wetz ikxjani: «Kye ky'ila'j a' aj ma xik

* **17:1** Ax: te xuj aj nk'ajajinqet. Te yol "k'ajajin" tuj Tyol Dios atqet telponx oj stzaj qna'o' junky dios; Exo 34:15; Jue 2:17; 8:27; 1Cró 5:25; Sal 106:39; Ezq 6:9; 20:30; 23:35-37; Os 4:12; 5:4; 9:1; 1Tim 1:19; 4:1; 2Tim 4:4; Ebr 3:12; 2Xhp 3:17; Tmnk 17:5. * **17:1** Tmnk 18:2,10,21 † **17:2** Ax: eb'aj k'ajajin tuky'i'l. ‡ **17:2** Kastiy: se han embriagado con el vino de su fornicación; Jer 51:7. * **17:3** Tmnk 4:2; 21:10 * **17:3** Tmnk 13:1 § **17:6** Ax: kyik'. * **17:8** Tmnk 11:7 * **17:8** Sal 69:28 * **17:12** Dan 7:24 * **17:14** Tmnk 19:16

awen aj ja' wit'liqet te xuj aj nkyeqet teq'i' kye amaq', kye aj ky'ila'j a'ni telponx kye [kyaqil] amaq' b'ix b'uch'uj xjal b'ix nasyon b'ix [xjal aj nkyeyolin kyaqil] yol.

16 B'ix kye lajuj twitzale' k'ulul mandad b'ix te matij txkupni, owokel kyajq'oja' te xuj [aj telponx ti'j te amaq' Babilony] aj nkyeqet teq'i' txq'anky, b'ix okajel ksi' b'an takun, owelal kyin kyaqil tidi' tzi b'ix okajelb'aj kxitu' b'ix owokel ksi' tq'aq'b'el.*

17 Komo te Qtata Dios oqex tsi' tuj kyanim aj tgan tetz tzan kyk'ulun, tzan kyten dyakwerd tzan txik kyq'apo' kyajwalil tuj tq'ab' te aj matij txkup, max cha'oj tkanonkix iktza' ma'tx tq'umaj Qtata Dios.

18 Te xuj aj ma'tx xik awenni, telponx te aj matij amaq' aj nk'ulun mandad kyi'j kye twitzale' k'ulul mandad twitz tx'o'tx'.»

18

Aj Tponaj Te Amaq' Babilony

1 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil nini, yaji oxik wen junky ángel ikja'n tuq tqetz tuj ka'j b'ix nim tuq tajwalil, b'ix kyaqil te twitz tx'o'tx' okaj b'an xhk'atun tzan tpaj xhchqitz'unal.

2 B'ix oxik tq'uma' kongan ikxjani: «Ma'tx ponaj, ma'tx ponaj te aj nim amaq' Babilony, b'ix ma'tx tz'ok kyjay malspirit, ma'tx tz'ok kyjay kyaqil txakl malspirit, b'ix kyjay kyaqil txakl pich' aj nya'tx galan-e' b'ix b'an qusquje'.*

3 Komo kyaqil nasyon twitz tx'o'tx' ma'tx kyniky'b'ej te kyk'ajajb'en kye aj amaq'ni, te kyk'ajajb'en aj nkyetzeqtik ti'j iktza' ti'j te xhb'a'j.* B'ix kyaqil kye twitzale' k'ulul mandad twitz tx'o'tx' ma'tx xik ksamo' kyib' kyuky'i'l,† b'ix kyaqil kye xk'a'mon twitz tx'o'tx' ma'tx kye'ok q'inon tzan tpaj titza' kye aj amaq'ji nkyetzeqtik ti'j kyq'inomal.»

4 Ntons oxik nchan twi' jun xjal nyolin tuq tuj ka'j ikxjani: «Etetz waq aj a'ix nxjalil, pe'etetz waq kxol kye aj amaq' ni'n* tzan k'on txik esamo' etib' kxol tuj aj kchojni, tzan k'on tky'ik eti'j aj xhcho'nal b'an nim aj oky'el kyi'j kyetz.

5 Komo ma'tx ch'uqjik kchoj, ma'tx jakon max twitz ka'j,* b'ix Qtata Dios ma'tx qet tb'isu' ti'j kyaqil aj nya'tx galan ma'tx kyk'uluj.

6 Intqet k'ulu' kyuky'i'l iktza'x ma'tx kyk'uluj kyetz kyuky'i txq'anky. Intel kchojo' kab'e'-el iktza'x ma'tx kyk'uluj.* Intel kchojo' kab'e'-el mas nim xhcho'nal twitz te aj oxik ksi' kyetz kye txq'anky.‡

7 Intxik si' jun nim xhcho'nal kyi'j b'ix intok kyen twitz oq'el b'an nim iktza'x kyetz ma'tx qet kyjiq'b'a' kyib' b'ix iktza'x kyaqil aj ma'tx tz'el kygani'. Komo nkyq'uma' tuq tuj kyanim ikxjani: "Qetz galan ato', nqok'ulun mandad tuky'i nim qajwalil, qetz nya'tx iktza' byud a'o', nlay tz'ok qen twitz oq'el."

8 Astilji b'eyx cha tuj jun q'ij, oqtel kyajsik kyetz tidi'chq xhcho'nal b'ix kamikyj b'ix b'is b'ix wa'ij, b'ix owokel si' kyq'aq'b'el tzan tpaj te Qtata Dios at tajwalil tuj tq'ab' tzan txik tpoqo' kyetz.»*

9 Ntons kye kywitzale' k'ulul mandad twitz tx'o'tx' aj oxik ksamo' kyib' [kyuky'i kye aj amaq' Babilony],§ b'ix aj e'ok q'inon tzan tpaj aj amaq'ji, kyetz owokel jun b'is tuj kyanim b'ix okye'oq'el oj txik kyen tsib'al oj tok tq'aq'b'el.

10 Cha okyekajel ka'yin laq'chik tzan kxob'al ti'j te aj xhcho'nal. Oxe'l kyq'uma' ikxjani: «¡Last! ¡Last te nim

* **17:16** Ax: kye lajuj kach b'ix te matij txkup, owokel kyq'oji' te xuj, b'ix owelal kyin kyaqil tidi' tetz b'ix okajel ksqitb'a', b'ix te xhchi'jel oxe'l kchi' b'ix oqtel ktz'e'sa'. * **18:2** Isa 13:21-22; 21:9; Jer 50:39-40; Tmnk 14:8 * **18:3** Ax: ma'tx kyniky'b'ej te xhb'a'j aj nk'ulun tzan stzeqtik tzan tk'ajajin. Tmnk 17:1; Jer 51:7. † **18:3** Ax: ek'ajajin tuky'i'l. * **18:4** Isa 48:20; Jer 50:8 * **18:5** Jer 51:9 * **18:6** Sal 28:4; 137:8; Jer 50:29 ‡ **18:6** Ax: intxik esamo' kab'e'el mas jwert tuj te uk'b'il aj ja' tetz oxik tsamo'. * **18:8** Isa 47:8-9 § **18:9** Ax: ek'ajajin tuky'i'l.

amaq' Babilony! Per cha tuj jun rat*
stzaj jun nim xhcho'nal tajsik.»*
11 B'ix ax kye xk'a'mon twitz tx'o'tx'
ax okye'oq'el b'ix owokel jun b'is
tuj kyanim, tzan tpaj ya k'onti'l ab'l
oloq'oyon te kyk'ayjel,
12 te kyk'ayjel aj oro, plata, tal
ab'j aj b'an tb'anil txik ka'yin b'ix
kar, b'ix perla, xq'apj lino [aj b'an
tz'u'in], xq'apj [kar] aj púrpura teb'l,
xq'apj seda [aj b'an tb'anil], xq'apj
[kar] aj kyaq teb'l, b'ix kyaqil [tb'anil]
tz'alam aj at tk'ok'jal, b'ix ti'chq [b'an
tb'anil] aj xtx'otx'al marfil, b'ix ti'chq
k'ulumaj tuky'i tz'alam [aj kar], b'ix
tuky'i brons, b'ix tuky'i k'uxb'il, b'ix
tuky'i mármol,
13 ax kyk'ayjel canela, b'ix ti'chq
tk'ok'jal wab'j, b'ix te pom, remeyj,
b'ix ti'chq tk'ok'jal, b'ix ta'al ub, b'ix
aseyt, arin, triw, b'ix alo'mj, karner,
kway, karret, b'ix ax nxik kyk'ayi' xjal
aj mosime' kyitza', qa kchi'jel qatzun
kyanimji
14 [B'ix kyekyitel ti'j te nim amaq'
ikxjani]: «Ajna'l b'eyx te jun-ele'x
ma'tx ponaj te kyq'inomal kye aj
amaq'ni b'ix kyaqil aj n'el tuq kygani',
ya nlay tz'ok ikxji junky'elky.»
15 B'ix ax kye aj nkyexk'a'man
tuky'i tidi'chq, kyetz aj e'ok q'inon
tzan tpaj aj amaq'ji, kyetz cha
okyekajel ka'yin laq'chik tzan kxob'al
ti'j te xhcho'nal aj nky'ik tuj te amaq',
okye'oq'el b'ix owokel jun b'is tuj
kyanim b'ix oxe'l kyq'uma' ikxjani:
16 «¡Last! ¡Last! Te aj nim amaq'ni,
b'an nxmakalin tuq b'ix txini pur
xq'apj xtx'otx'al lino [b'an tz'u'in],
xq'apj [kar] aj púrpura [teb'l], xq'apj aj
kyaq teb'l, b'ix b'an txaku' tuq tuky'i
xtx'otx'al oro, b'ix tuky'i tal ab'j aj
b'an tb'anil txik ka'yin b'ix kar, b'ix
tuky'i perlas.
17 Per cha tuj jun rat ma'tx mankun
kyaqil te kyq'inomal kyetz txini.»
B'ix ntons ax kyaqil chofer kye bark
b'ix kyaqil kye aj nkyeb'et tuj a',
b'ix kye aq'unon tuj bark b'ix kyaqil
kye aj at kyaq'un tzan tpaj te nim
a', kyaqil kyetz cha eb'ajkaj ka'yin
laq'chik.
18 B'ix aj txik kye'e' te tsib'al aj
n'ok tuq tq'aq'b'el te amaq', nkye-
wayun tuq, nxik kyq'uma' tuq ikx-
jani: «¿Alkyetz junky amaq' iktza' tuq
ja chman amaq'ni?»
19 Ntons [tzan tpaj kyb'is] njax tuq
kypuqu' quq tuj kywi', b'ix nkye'oq'
b'ix ntzaj tuq kyna'on tetz, nxik
kyq'uma' tuq ikxjani kongan: «¡Last!
Last te ja nim amaq'ni, komo tzan
tpaj kyaqil kyq'inomal kyetz txini,
e'ok q'inon kyaqil kye tajaw bark.
¡B'ix cha tuj jun rat ma'tx kaj takun,
ma'tx ponaj!
20 Yatzun etetz aj atikxjax tuj ka'j
b'ix etetz aj pawamix te Qtata Dios
b'ix etetz aj tky'ixel Jesus a'ix b'ix
etetz aj yolil tyol Dios a'ix, pe'echalaj
ti'j ja amaq'ni tzan tpaj te Qtata Dios
ma'tx tk'uluj tume'l etuky'i'l aj xtxik
tsi' tuj il ja amaq'ni.»*
21 Ntons yaji jun ángel b'an nim
tbalor ojaw tin jun chman ab'j
naqe jun semejante ka'. Oxik txon
tuky'i nim tq'oj tuj te nim a', b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «Ikxjani oxe'l
xon kongan tjaq' a' te nim amaq'
Babilony, b'ix ya nlay tz'ok e'e'tky
junky'el.*
22 B'ix ya nlay tz'ok cha'o' txini twi'
arp ni twi' xux ni twi' trompet,* ya
nlay kye'oknoj txini aq'unon aj b'a'n
kyek'ulun tidi'chq tb'anil, b'ix ya nlay
xik cha'o' twi' jun ka' kyeb'il triw.
23 Ya nlay q'analin jun q'analb'il
txini, b'ix ya nlay xik cha'o' jun pyest
tzan tpaj ma'tx tz'ok junan jun ab'l.*
Anke kye aj nkyexk'a'man tuq tuj ja
amaq'ni a'e' tuq kye aj at nim kya-
jwalil b'ix nim kyq'inomal, per tzan
tpaj te chmanb'il tuj aj amaq'ni, eqet
eq'i' kyaqil nasyon twitz tx'o'tx'.
24 Kye xjal aj ja amaq'ni eqet
kykansa'† kye aj yolil tyol Dios b'ix
kye [txq'anky] aj pawame' te Qtata

* **18:10** Ax: cha jun or. * **18:10** Ezq 26:16-18 * **18:20** Jer 51:48-49 * **18:21** Jer 51:63-64; Ezq 26:21 * **18:22** Ezq 26:13 * **18:23** Jer 25:10 † **18:24** Ax: kyik'. * **18:24** Jer 51:49

Dios b'ix kyaqil aj oje kyeqet kansa' twitz tx'o'tx'.»*

19

Oj Kyq'ijlan Ky'ila'j Xjal Tuj Ka'j

1 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil nini, yaji oxik ncha'o' kywi' ky'ila'j xjal nkyeyolin tuq tuj ka'j kongan ikxjani: «¡Qkyaqil qob'ajna'on te Qtata Dios!* A tetz te Koloyon qi'j, a tetz te b'an nim tajwalil, a tetz te aj atqet kyaqil tuj tq'ab'.

2 Komo tetz at tkawb'il tuj tq'ab' b'ix tuj tume'l nkyexik tsi' tuj il, b'ix ma'tx xik tpoqo' kye a'e' aj amaq'* aj nqet kyeq'i' kyaqil xjal twitz tx'o'tx' tzan tox ksamo' kyib' kyuky'i'l.† B'ix ma'tx tk'uluj te Qtata Dios tzan telb'aj kchojo' kykamiky‡ kye aj q'apo' kyib' nkye'aq'unan tuq te tetz.»

3 Yaji oxik kyq'uma' junky'el ikxjani: «¡Qkyaqil qob'ajna'on te Qtata Dios! ¡Te tsib'al aj amaq'ni nlay kaj tzan xhch'uqin!»*

4 Kye kaj tuj kawnaq (24) tijxjal b'ix kye kaj txkup [aj na'oyon te Qtata Dios] eqet mejlet tuky'i tajsik kywitz twitz tx'o'tx' b'ix ena'on ti'j Qtata Dios aj wit'lik tuq tuj twit'lel aj ja' nk'ulun mandad, nkyq'uma' tuq ikxjani: «Intky'ikxwit ikxji. ¡Qkyaqil qob'ajna'on Qtata Dios!»§

5 Ntons tuj twit'lel oxik cha'o' twi' jun xjal aj ntq'uma' tuq ikxjani: «Pe'ena'on waq te Qtata Dios, ekyaqil etetz aj q'apo' etib' nkx'aq'unan te tetz, b'ix nqet etoksla', ekyaqil etetz qa k'onti'l etajwalil qatzun aj at nim etajwalilji.»*

6 B'ix oxik nchan junky'el kywi' ky'ila'j xjal aj nkyeyolin iktza' jun nim a' nxojin ntrenun b'ix iktza' ray b'an jwert ntrenun.* Nkyq'uma' tuq ikxjani: «¡Qkyaqil qob'ajna'on te Qtata Dios!* Te Qajaw a te Qtata Dios aj nk'ulun mandad per tuky'i mas nim tajwalil kywitz kyaqil.

7 Qob'ajchalaj waq, b'ix qob'ajchalajsan b'ix intqet qjiq'b'a' te Qtata Dios b'ix tzan tpaj ma'tx pon or tzan qten junx tuky'i [te aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch qetz a'o' iktza' te "Txu'jel" b'ix list ato'.

8 Ma'tx stz'ok si' jun jq'anaq xtx'otx'al lino b'an tz'u'in b'ix b'an sjapun.» (Komo te aj lino telponx kye kyk'ulb'en tuj tume'l kye aj pawame' te Qtata Dios.)

9 Te ángel otzaj tq'uma' junky'el wetz ikxjani: «Intqet atz'ib'a' ikxjani: Galanx-alo kye aj ma'tx kyetzaj uk'le' tzan kyq'ijlan oj tok junan [te aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch.» B'ix oxik tq'uma'ky ikxjani: «Te ja ntzani b'an'ax Tyol Qtata Dios.»

10 Ntons inqet mejlet tuq txe' toq tzan nna'on tetz, per tetz otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «K'on ak'uluj ikxji. Wetz a'in ax q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Qtata Dios iktza' yatz b'ix iktza' kye txq'anky awerman aj k'onti'l nkaj ksi' tzan txik kypakb'a' te b'an'ax ti'j Jesus. A'ox Qtata Dios b'a'n tzan ana'on. Komo te Txew tgan tzan qpakb'an te b'an'ax ti'j Jesus.»*

Aj Kyqet Tzan Te Qajaw Kye Tajq'oj

11 B'ix yaji oxik wenky te ka'j jaqo', b'ix oxik wen jun kway saqti'j b'ix te aj iqa' tuq titza' n'ok q'uma' "Te Aj K'onti'l Nkaj Tsi' Te Galan" b'ix ax n'ok q'uma' "Te Aj Jun Yolin," b'ix tetz tuky'i tkawb'il tuj tq'ab' nkyexik tpoqo' kye xjal, b'ix ax tuky'i tkawb'il tuj tq'ab' nq'ojin kyi'j kye tajq'oj.

12 Kye tb'aq' twitz naqe toq q'aq',* b'ix akyejax tuj twi' ky'ila'j tal tkoron, b'ix tz'ib'an-ok tuq jun tb'i aj nijunwt n'el tniky' ti'j sinoke a'ox tetz,

13 b'ix atok tuq tq'anaq b'an ajun tuq kyik' ti'j, b'ix tetz tb'i "Te Tyol Qtata Dios,"

14 b'ix lapike' tuq ti'j kye q'ojiyon aj tuj ka'j, b'ix atok kyq'anaq xtx'otx'al lino b'an tz'u'in, saq teb'l b'ix b'an

* **19:1** Ax: ¡Aleluya! * **19:2** Tmnk 17:18 † **19:2** Ax: kyk'ajajb'en. Intqet awen ja' nyolin ti'j 17:1. ‡ **19:2** Ax: kchiky'el. Deu 32:43; Isa 34:6. * **19:3** Isa 34:10 § **19:4** Ax: ¡Aleluya! * **19:5** Isa 24:1-3 * **19:6** Ezq 1:24 * **19:6** Ax: ¡Aleluya! * **19:10** Ebr 1:1-8 * **19:12** Dan 10:6 * **19:14** Tmnk 3:5; 7:14; 19:8

sjapun,* b'ix iqame' tuq tzan kway pur saqti'j.

15 Nyolin tuky'i yol naqe nq'ojin tuky'i jun tmachit aj tq'ojb'il, b'an ajun te', b'ix okyetok'onsa'tz kyaqil nasyon twitz tx'o'tx' tuky'i te tyol. Okyeqtel tk'ulu' mandad tuky'i stortol k'uxb'il [aj telponx okyeqtel tk'ulu' mandad tuky'i tkawb'il tuj tq'ab', nlay kaj alkawet ti'j nijunwt].* A tetz te aj nxajon nyitz'on te ub [aj telponx] nxik tsi' xhcho'nal kyi'j kye xjal tzan tpaj b'an nim tq'oj Qtata Dios aj mas nim tajwalil twitz kyaqil.*

16 B'ix ti'j te tq'anaq b'ix ti'j toq tz'ib'an-ok ikxjani: Te Twitzale' K'ulul Mandad Kyi'j Kyaqil Kywitzale' K'ulul Mandad. B'ix ax tz'ib'an-ok ti'j ikxjani: Te Kyajawil Kyi'j Kyaqil Kye Aj At Nim Kyajwalil.*

17 B'ix oxik wen jun ángel wa'lqet tuq twitz† te q'ij, nq'olb'en tuq kyi'j kyaqil pich' twitz ka'j, nxik tuq tq'uma' kongan ikxjani: «Pe'etzaj waq, intok echimo' etib' tzan tpaj te Qtata Dios oqtel tsi' jun nim ewe'.

18 Pe'etzaj tzan txik echi' kchi'jel kywitzale' k'ulul mandad* b'ix kchi'jel k'ulul mandad soldad b'ix kchi'jel xjal aj nim kybalor, b'ix kchi'jel kway b'ix kchi'jel aj akyejax kyajsikji, kchi'jel kye aj mosime' b'ix kye aj nya'tx mosime', b'ix kchi'jel kye aj nya'tx nim kyajwalil b'ix kye aj at nim kyajwalil.»*

19 Oxik wen te [xjal aj naqe jun] matij txkup b'ix kye k'ulul mandad twitz tx'o'tx' tuky'i ksoldad ojetq tz'ok kchimo' kyib' tzan kyq'ojin tuky'i te aj iqa' tzan te saqti'j kway b'ix kyuky'i tsoldad tetz.

20 Ntons etzyet te [xjal aj naqe jun] matij txkup b'ix te pakb'on aj nya'tx b'an'ax titza'. A te aj nk'ulun tuq ti'chq yek'b'il tuky'i nim tajwalil twitz te txkup b'ix aj eqet eq'in kye aj okyk'amoj te techa'l te matij txkup kyi'j b'ix ena'on ti'j te titzb'alil.* Ntons etzyet b'ix itz'oje'x eb'ajxik xo'o' kykab'il tuj te nim q'aq' aj nbranun tuky'i asupr.‡

21 Ya kye txq'anky eb'ajqet kansa' tzan te aj iqa' tajsik te kway tzan te tyol aj n'etz tuq tuj stzi' naqe jun tmachit kansb'il, b'ix ikxji kyaqil kye pich' eb'ajnoj [tzan kchi'jel kye tajq'oj Qtata Dios].

20

Aj Tkaj K'alo' Te Ma Chman Txkup Jun Mil Aq'b'i

1 Ntons yaji oxik wen jun ángel ikja'n tuq tqetz tzajnaq tuq tuj ka'j, b'ix eq'i' tuq tyabul jaqb'il te jul aj k'onti'l txe', b'ix eq'i' tuq tuj tq'ab' jun chman kaden.

2 B'ix te ángel oqet tk'alo' te matij semejante kan, b'ix okaj tk'alo' jun mil aq'b'i. Te aj matij semejante kan ax n'ok q'uma' te "aj matij kan oqtxi',"* aj tb'i te "Tajaw Choj" b'ix ax n'ok q'uma' "Satanas."

3 Ntons oqex txon te ángel te matij kan tuj te jul aj k'onti'l txe', b'ix okaj tlamo' b'ix oqet tsi' tal te tlamelul te jul, tzan tkaj txini jun mil aq'b'i tzan k'on kyqet teq'i'ky kye xjal.* B'ix max cha'oj tky'ik te jun mil aq'b'i, yaji oxe'l tzoqpi' junky'el per cha jun rat.

4 Ntons, ax oxik wen ky'ila'j wit'lelj b'ix kye aj wit'like' tzi a'e' kye aj oxik si' kyajwalil tzan kyk'ulun mandad.* B'ix [exik wen] kyanim kye aj eqet kansa'† tzan tpaj kypakb'en te b'an'ax ti'j Jesus b'ix tzan tpaj kypakb'en te b'an'ax ti'j tyol Qtata Dios,* b'ix kyaqil kyanim kye aj k'onti'l ena'on ti'j te [xjal aj naqe jun] matij txkup ni ti'j te titzb'alil, b'ix k'onti'l okytzoqpij tzan tok si' techa'l tajsik kywitz qa

* **19:15** Tmnk 2:27; Sal 2:9 * **19:15** Isa 63:3; Joel 3:13; Tmnk 14:19-20 * **19:16** Tmnk 17:14 † **19:17** Ax: tuj te q'ij. * **19:18** Ezq 39:17-20 * **19:18** Isa 24:1-3 * **19:20** Tmnk 13:1-18 ‡ **19:20** Cha'oj tqet tz'e'sa' te asupr, n'ok jun kyaq b'an jwert b'ix ax n'el jun txewal. * **20:2** Gén 3:1 * **20:3** Ax: naciones. * **20:4** Dan 7:9-10,22; Mat 19:28; Luks 22:30 † **20:4** Ax: kye aj owel in kywi'. * **20:4** Tmnk 6:9 ‡ **20:4** Kyi'j kye aj oqet kyitza' te nya'tx galan: 1Kor 15:51-58; 1Tes 4:13-18; Tmnk 2:26-28; 3:12,21; 5:8-14; 6:9-11; 19:5-9.

ti'j kyq'ab'ji, b'ix [owe'ej] ejaw anq'in junky'el b'ix ek'ulun mandad junx tuky'i Krist jun mil aq'b'i.‡

5 Te ntzani a te tb'ay b'uch'uj xjal aj okyejawel anq'in b'ix kye txq'anky xjal aj ojetq kyekamik, nlay kyejaw anq'in max oj tky'ik te jun mil aq'b'i.

6 Galanx-alo b'ix pawame' te Qtata Dios kye aj okyejawel anq'in tb'ay. Nlay tz'ok kyen te tkab'i' kamikyj,* sinoke okyeqtelten na'ol Qtata Dios tuky'i Krist b'ix okyek'uluyon mandad jun mil aq'b'i junx tuky'i Krist.

Te Aj Oky'el Oj Txik Tzoqpi' Te Twitzale' Joyol Q'oj Oj Tmankun Te Tyemp Jun Mil Aq'b'i

7 Ntons, ya oj tky'ik te jun mil aq'b'i, te Satanas ojawetz tzoqpi',

8 b'ix okyeqtel teq'i' kye xjal§ tuj kyaqil part twitz tx'o'tx' b'ix kye aj Gog* b'ix Magog. Okye'okel xhchimo' tzan kyq'ojin b'ix kye tsoldad okye'okel naqe sanik.*

9 [Owok joto' tuj nwitz], eb'ajnoj txini,† b'ix ejaw xtx'u'k te amaq', cha owok-oq kymaqo' te kyamaq' kye aj pawame' te Qtata Dios, aj amaq' aj nqet tuq gani' nim tzan Qtata Dios. Per yatzun kyi'j kye kyajq'oj, oqetz jun q'aq' tuj ka'j kyi'j b'ix eb'ajmankun kyaqil.

10 Te Tajaw Choj aj ojetq tuq qet eq'in kyetz, oqex xon tuj te nim q'aq' aj nbranun tuky'i asupr,‡ aj ja' eqex xon te [xjal aj naqe jun] matij txkup b'ix te yolil tyol aj nya'tx b'an'ax titza'. Tzi owokel kyen xhcho'nal b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il b'eyx te jun-ele'x.

11 B'ix oxik wen jun xjal wit'lik tuq tuj twit'lel aj ja' nk'ulun mandad b'ix te twit'lel b'an nim b'ix saq tuq, b'ix oxik wen twitz tetz eqet naj te twitz ka'j b'ix te twitz tx'o'tx', ya k'onti'l tuq kyoken.§

12 B'ix exik wen kye aj ojetq tuq kyekamik, kye aj nim tuq kyajwalil b'ix kye aj nya'tx nim tuq kyajwalil,* wa'lke' tuq twitz te wit'lelj, b'ix txq'an u'j ejaw jaqo', b'ix ax ojaw jaqo' junky u'j aj nyolin ab'le' kye aj okye'anq'iyon te jun-ele'x, b'ix otzaj q'uma' kyaqil kchoj kye kamnaq iktza'x kyk'ulb'en aj tz'ib'ankaj kyuj kye u'j.*

13 Komo kyaqil kye aj oje kyekamik ejaw anq'in junky'el, kye aj ekamik tuj te nim a' b'ix kye txq'anky kamnaq,* kyaqil ejaw anq'in tzan txik q'uma' kchoj iktza'x tuq te kyk'ulb'en.

14 Oponaj te kamikyj b'ix ax oponaj ja' nkyexik kyanim kye xjal aj nkyekamik,† kykab'il eponaj tuj te nim q'aq'.‡ Te ja nim q'aq'ni a te tkab'i' kamikyjji.

15 B'ix kyaqil kye xjal aj k'onti'l tuq tz'ib'anqex kyb'i tuj te u'j aj nyolin ab'le' kye aj okye'anq'iyon te jun-ele'x, yaji kyetz exik xon tuj te nim q'aq'.

21

Owokel Junky Tx'o'tx' Ak'a'j B'ix Junky Ka'j Ak'a'j

1 Yaji oxik wen junky twitz ka'j ak'a'j b'ix junky twitz tx'o'tx' ak'a'j tzan tpaj te tb'ay twitz ka'j b'ix te tb'ay twitz tx'o'tx' eqet naj b'ix ya k'onti'l te nim a'.*

2 B'ix oxik wen te Jerusalen ak'a'j,* te amaq' aj pawa' te Qtata Dios b'ix ch'inwt nya'tx galan tuj, ikja'n tuq tqetz tuj ka'j, tzajnaq tuky'i Qtata Dios. B'an txakumaj tuq iktza' jun xuj aj b'an nxmakalin owokel junan tuky'i tichmil.*

3 B'ix oxik nchan twi' jun xjal nyolin tuq kongan tuj te wit'lelj ikxjani: «Ajna'l te Qtata Dios nnajan kxol kye xjal. Te Qtata Dios onajayon kxol

* **20:6** Tmnk 2:11; 20:14; 21:8 § **20:8** Ax: naciones. * **20:8** Ezq 38:2–39:16 * **20:8** Ax: iktza' aren stzi' te nim a'. † **20:9** Qanq telponx tkwentil Israel. ‡ **20:10** Intqet awe'e' tidi' nyolin ti'j asupr tuj 19:10. § **20:11** Ax: k'onti'l ja' tuq tzan kyten; 2Xhp 3:10-12. * **20:12** Isa 24:1-3 * **20:12** Dan 7:9-10 * **20:13** Ax: Ades. † **20:14** Ax: Ades. ‡ **20:14** Ax: te kamikyj b'ix te Ades exik xo'o' tuj te chman q'aq' aj b'an nim naqe jun nim a'; Tmnk 2:11; 20:6; 21:8. * **21:1** Isa 65:17; 66:22; 2Xhp 3:13 * **21:2** Tmnk 3:12 * **21:2** Isa 52:1; 61:10

b'ix kyetz okye'okel txjalil. Te Qtata
Dios axk tetz oqtelten kyuky'i'l te jun-
ele'x,*
4 b'ix tetz okye'okel tb'ek'a'.* B'ix ya
k'onti'l te kamikyj, ya k'onti'l te b'is,
ya k'onti'l te oq'el, b'ix ya k'onti'l te
xhcho'nal, tzan tpaj kyaqil aj at tuq
tb'aya' oje ponaj.»*
5 Ntons, te aj nk'ulun mandad aj
wit'liqet tuj twit'lel otzaj tq'uma' ikx-
jani: «Wetz ajna'l nqet nk'ulu' kyaqil
ak'a'j.» B'ix ax otzaj tq'uma' ikx-
jani: «Intqet atz'ib'a' tzan tpaj te aj
nxik nq'uma'ni, b'an'ax b'ix b'a'n tzan
twit'let ek'u'j ti'j.»
6 B'ix ax otzaj tq'uma' wetz ikx-
jani: «Ma'tx b'antik kyaqil. Wetz
a'in te tb'ay b'ix a'in te tmankb'il,
[kyaqil tyemp akyinqet], a'in wetz
nkyin'aq'san kyaqil b'ix a'in wetz
nkyinmankunsan kyaqil. Ab'l aj
nk'achjik, wetz oxe'l nsi' tuk'a' tzan
tanq'in te jun-ele'x b'ix cha tkotz.†
7 Kye aj okyipa'tz, okykotzi'tz
kyaqil ntzani, b'ix wetz okyin'okel
Dios te kyetz, b'ix kyetz okye'okel
nk'wa'al.*
8 Per kye aj nkyexob', b'ix kye aj
k'onti'l nkye'okslan, kye aj b'an tz'il
kyanim, kye aj kansal xjal, kye aj
cha kyk'ajajin qet, kye aj nkyech-
manin, kye aj nkyena'on ti'j titzb'alil
jun tidi', kyaqil kye la'j-e', kyaqil
kyetz okyexe'l tuj te nim q'aq' aj nbra-
nun tuky'i asupr; te ntzani te tkab'i'
kamikyj.»*
9 Yaji tzaj te jun ángel kxol kye
kywuqil aj eq'ime' tuq kyitza' kye
wuq uk'b'il aj ja' akyeqex tuq kye
kymankb'il wuq txakl xhcho'nal aj
otzajel si'. Otzaj tq'uma' te ángel wetz
ikxjani: «Qalan, oxe'l nyek'u' yatz te
aj owokel junan tuky'i [te aj n'ok
q'uma'] Te Tal Moch.»
10 Ntons ma tz'ok joto' tuj nwitz
tzan te Txew [Dios], te ángel ma ky-
inxik tin twi' jun matij witz, b'ix ma
tzaj tyek'u' wetz te amaq' [Jerusalen]
aj pawa' te Qtata Dios, tzajnaq tuky'i
Qtata Dios ikja'n tqetz tuq tuj ka'j.
11 Te amaq' b'an ntxaqtxon tuq
tzan xhchqitz'unal Qtata Dios, b'an
nxhpotz'e' tuq iktza' jun ab'j aj nim
tbalor, iktza' jun ab'j jaspe b'an xhli-
nun naqe kristal.
12 B'ix te amaq' pe'oni' tuky'i jun
pe'on nim twitz b'ix nim twa'lkal,
ate' kab'lajuj tlamelul, b'ix tuj jun-
jun lamel atqet jun ángel, b'ix kyi'j
kye lamel tz'ib'an-ok tuq kyb'i kye
kykab'lajujil b'uch'uj tijajil Israel.
13 [At kaj palaj tetz b'ix ox tlamelul
junjunchaq palaj], ox tlamelul nkaj
twitz oriente, oxky twitz norte, oxky
twitz sur, oxky twitz occidente.*
14 B'ix twit'lel te pe'on kab'lajuj
chman ab'j, tz'ib'an-ok tuq kyi'j kye
ab'j kyb'i kye kykab'lajujil tky'ixel [Je-
sus, aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch.
15 Te ángel aj nyolin tuq wuky'i'l
eq'i' tuq jun tmalb'il pur xtx'otx'al
oro, te malb'il te amaq' kyuky'i kye
lamel b'ix kye tpe'onil.*
16 Te amaq' kwagrad, te tq'e'lkal
parej tuq tuky'i twitz, te ángel oqet
tmalo' te amaq' tuky'i tmalb'il, b'ix
kab'lajuj mil (12,000) stadión tq'e'lkal
[osey kab'e' mil tuky'i kab'e' oqal
(2200) kilómetr], b'ix te twitz b'ix te
twa'lkal parej tuq.
17 Yaji oqet tmalo' te tpe'onil tuky'i
jun malb'il iktza'x nkyemalon kye
xjal, b'ix owel jun oqal tuky'i kaj
tuj oxqal (144) kúbitos [osey qaq tuj
mutx' (66) metr].
18 Te tpe'onil k'ulumaj tuq tuky'i
pur ab'j jaspe tb'i, b'ix te amaq'
k'ulu' tuq tuky'i pur xtx'otx'al oro
xhchukeltib' b'an saq naqe kristal
n'ex qeb'l tuj.
19 Kye ab'j aj akyeqet tuq te twit'lel
te tpe'onil, b'an txaku' tuq tuky'i
ti'chq txakl tb'anil ab'j. Te tb'ay ab'j
aj te twit'lel jasp [tb'i] tuq, b'ix te

* **21:3** Ezq 37:27 * **21:4** Ax: owelal tsu'u' ta'al kywitz kyetz. * **21:4** Isa 25:8; 65:19 † **21:6** Aj ja' nyolin tuj kastiy ti'j jun soch telponx ti'j te Qtata Dios aj ntzaj tsi' qanq'in, nya'tx ti'j jun soch cha a'ox a'; Isa 55:1. * **21:7** 2Sa 7:14; 1Cró 17:13 * **21:8** Tmnk 2:11; 20:6,14 * **21:13** Ezq 48:30-34 * **21:15** Ezq 40:5 ‡ **21:19** Ax: calcedonia.

tkab'i' sapir, b'ix te toxi' agat,‡ te tkaji'
esmeralt,
20 te tjweb'i' sardons,§ te tqaqi'
sardy, te twuqi' krisolit, te twajxaqi'
beril, te tb'eljuji' topasy, te tlajuji'
krisopras, te tjunlajuji' jasint, b'ix te
tkab'lajuji' amatist.*
21 Kye kykab'lajujil tlamelul,
k'ulumaj tuky'i kab'lajuj perla, jun
perla junjunchaq. B'ix kye tb'eyil te
amaq' pur xtx'otx'al oro xhchukeltib',
b'ix b'an xhqitz'un naqe kristal tuq.
22 B'ix k'onti'l oxik wen tuj te amaq'
jun jay aj nab'il Qtata Dios tzan tpaj
[k'onti'l nkyena'on tetz apart tuj jun
jay sinoke] akyeqet twitzx tetz [aj
n'ok q'uma'] Te Tal Moch, b'ix twitz te
Qajaw Dios aj mas nim tajwalil twitz
kyaqil.
23 B'ix nya'tx presis tzan kyq'analin
ni te q'ij ni te qya' tuj te amaq'
tzan tpaj xhchqitz'unal Qtata Dios
nq'analin te amaq' b'ix a Te Tal Moch
te tq'analb'il.*
24 Kye xjal okyeb'etel tuj chk'atunal
tetz, b'ix kye twitzale' k'ulul mandad
twitz tx'o'tx' oxe'l kyq'apo' kyaqil aj
b'an tb'anil aj at te kyetz.*
25 Kye tlamelul nlay lamet* tzan
tpaj pur chijq'ij, nlay qoqet yupan.
26 Kye xjal okye'oqex tzi tuky'i te aj
b'an tb'anil aj at te kyetz,† b'ix oqtel
kyjiq'b'a' [te Qajawil].
27 B'ix nlay tz'ox txini ch'inwt aj
nya'tx galan, b'ix k'onti'l-e' xjal aj
nkyek'ulun te aj ajq'oja' twitz tzan
Qtata Dios ni kye aj k'onti'l nkyey-
olin te b'an'ax.* A'ox okye'okex aj
tz'ib'anqex kyb'i tuj te u'j aj nyolin
ab'le' kye aj okye'anq'iyon te jun-
ele'x tzan tpaj Te Tal Moch.

22

1 Yaji [aj man tuq n'ok joto' tuj
nwitz], te ángel otzaj tyek'u' wetz jun
nim a' aj ntzaj tsi' qanq'in te jun-
ele'x, jun a' aj b'an xhqitz'un iktza'
kristal, b'ix njatz kanet tuj twit'lel aj
ja' nk'ulun mandad te Qtata Dios b'ix
[te aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch.*
2 Nky'ik te a' nink'ajchaq te tb'eyul
te amaq', b'ix tuj kykab'il palaj te
a' atqet tuq tzi te tze' aj ntzaj tsi'
qanq'in,* b'ix qya'i'chaq nkaj tuq
twitz, kab'lajuj-el jun aq'b'i. B'ix txaq
te tze' n'oken tuq q'anb'il kyaqil kyi-
jajil xjal.*
3 B'ix te tzi, ch'inwt te aj ajq'oja'
tzan Qtata Dios.* B'ix te twit'lel aj ja'
nk'ulun mandad te Qtata Dios b'ix [te
aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch oqtelten
tuj te amaq', b'ix kye aj q'apo' kyib'
nkye'aq'unan te tetz okyena'oyon
tetz,
4 owokel kyen twitz, b'ix atok tb'i
tajsik kywitz.
5 Tzi ya nlay qoqet yupan, b'ix kye
aj nkyenajan tzi nya'tx presis jun
kandil te kyq'analb'il ni te toq q'ij,
tzan tpaj te Qajawil Dios otxaqtx-
oyon kxol,* b'ix okyek'uluyon man-
dad [twitz te tx'o'tx' ak'a'j]* b'eyx te
jun-ele'x.*

Te Qajaw Ch'inky Tul

6 Te ángel otzaj tq'uma' wetz ikx-
jani: «Te aj nxik nq'uma'ni b'an'ax
b'ix b'a'n tzan twit'let ek'u'j ti'j. Te
Qtata Dios, a tetz nyolin tuj kyanim
kye aj yolil tyol, b'ix ajixk tetz ma
kyintzaj tlajo' q'umal kye aj q'apo'
kyib' tuj tq'ab' tzan tel kyniky' kyaqil
aj oky'el naj.»
7 [Ntons, kyi te Jesus]: «Tzaj eten,
wetz kyinpon naj. Galanx-alo te aj
oqtel toksla' te tpakb'alil aj tz'ib'ankaj
tuj ja u'jni.»
8 Ntons, wetz a'in Wa'nch oxik wen
b'ix oxik ncha'o' kyaqil aj ntzani. Ya
ma xikb'aj wen kyaqil, inqet mejlet
twitz te ángel aj otzaj tyek'u' te ja
ntzani, inqet mejlet twitz tzan tuq
nna'on tetz.
9 Per tetz otzaj tq'uma' wetz: «K'on
ak'uluj ikxji tzan tpaj ax wetz a'in

§ **21:20** Ax: sardónice. * **21:20** Isa 54:11-12 * **21:23** Isa 60:19-20 * **21:24** Ax: traer su gloria. * **21:25** Isa 60:11 † **21:26** Ax: traer su glory; Isa 66:12; Jer 2:11. * **21:27** Isa 52:1 * **22:1** Ezq 47:1; Zac 14:8 * **22:2** Gén 2:9 * **22:2** Ax: naciones. * **22:3** Zac 14:11 * **22:5** Isa 60:19 * **22:5** Tmnk 21:1 * **22:5** Dan 7:18

q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Qtata
Dios iktza'x yatz a'ich b'ix iktza'x kye
awerman a'e' aj yolil tyol Dios b'ix ik-
tza'x kye aj nqet kyoksla' te tpakb'alil
tuj ja u'jni. Paqet mejlet na'ol a'ox te
Qtata Dios.»
10 B'ix ax otzaj tq'uma' wetz ikx-
jani: «K'on qet awewa' te tpakb'alil
aj tz'ib'ankaj tuj ja u'jni tzan tpaj
ch'inky tpon or tzan tkanon kyaqil
ntzani.
11 Te aj nk'ulun nya'tx tume'l, in-
tok ten [qa tgan] tzan tk'ulun nya'tx
tume'l; b'ix te aj pur nya'tx galan
tuj tanim, intok ten [qa tgan] tzan
stenkix ikxji; b'ix te xjal aj nb'et tuj
tume'l, k'on kaj tsi' tzan tb'et ikxji;
b'ix te aj oje tz'el galan tuj twitz Qtata
Dios, intkaj ikxji, k'on stzoqpij tzan
tok jun tidi' nya'tx galan tuj tanim.»*
12 [Ntons, otzaj tq'uma' Jesus wetz
ikxjani]: «B'an'ax wetz kyinpon naj,
b'ix otzajel win te junjunchaq te aj
kykamb'a'tz iktza'x kyk'ulb'en.*
13 Wetz a'in te tb'ay b'ix a'in te
tmankb'il, [kyaqil tyemp akyinqet],
akyinqet tuq atx aj b'an tb'ay oqtxi'
b'ix akyinqet te jun-ele'x, b'ix a'in
wetz nkyin'aq'san kyaqil b'ix a'in
wetz nkyinmankunsan kyaqil.»*
14 Galanx-alo kye aj ma'tx kyk'uluj
tzan tnajslet kchoj,† ikxji kyetz at
kyoklen tzan kypon ti'j te tze' aj
ntzaj tsi' qanq'in* b'ix tzan kyox tuj
tlamelul te amaq'.
15 Per nlay kye'ox kye aj k'onti'l
nkyek'ulun galan,‡ ni kye aj nkyech-
manin, ni kye aj nkyek'ajajin, ni
kye aj nkyekansan xjal, ni kye aj
nkyena'on ti'j titzb'alil jun tidi', ni
kyaqil kye aj b'an kygan tqet kyeq'i'
xjal.
16 «Wetz a'in Jesus, ma'tx xik nlajo'
te ángel q'umal ntzani kxol kye qer-
man. Wetz a'in xhchuxul tijajil
Dawid,§ b'ix a'in wetz iktza' te nin
che'w aj ntxaqtxon oj stzaj txeka'j.»*
17 Ntons te Txew Dios b'ix kye
aj nkye'okslan Te Tal Moch, kyetz
nkyeq'uman: «Pawul.» B'ix kye
aj nkyecha'on ntzani, inkyq'uman:
«Pawul.» B'ix te aj at k'achjel tuj
[tanim], instzaj b'ix intuk'an te a' cha
tkotz aj ntzaj tsi' qanq'in.*
18 Oxe'l nq'uma' b'an'ax, kye aj
n'ok kcha'o' kyaqil aj tz'ib'ankaj tuj
ja u'jni, qa at ab'l owokel stz'aqsa'
ti'j titza' nyolin ja u'jni, ax oxe'l si'
tetz tzan Qtata Dios jun xhcho'nal ti'j
iktza'x nyolin tuj ja u'jni.
19 B'ix qa at ab'l owelal tin ch'in
ti'j te tpakb'alil aj nyolin tuj ja u'jni,
te Qtata Dios owelal tin toklen tzan
tpon ti'j te tze' aj ntzaj tsi' qanq'in,
b'ix owelal tin toklen tzan tox tuj te
amaq' aj pawa' te Qtata Dios, iktza'x
tz'ib'anqex tuj ja u'jni.*
20 Te [Jesus] aj nyolin qa te ntzani
b'an'ax, ntq'uma' ikxjani: «B'an'ax,
kyinpon luwew.» [B'ix wetz n'aj
ntzaq'b'e':] «¡Intky'ikxwit ikxji! Intul
Qajaw Jesus.»
21 Bwen, ntons, tzaj si'xwit etajsik
ekyaqil etetz jun nim b'an galan tzan
te Qajaw Jesus. ¡Intky'ikxwit ikxji!

---

* **22:11** Dan 12:10 * **22:12** Sal 28:4; Jer 17:10; Tmnk 6:10; 19:2 * **22:13** Isa 44:6; 48:12; Tmnk 1:8,17; 2:8 † **22:14** Ax: kye aj sjapunsa' kyq'anaq; Tmnk 3:4-5; 6:11; 7:9,13,14; Ebr 9:14; 1Wnch 1:7. * **22:14** Gén 2:9; 3:22 ‡ **22:15** Ax: tx'ya'n. § **22:16** Isa 11:10; Tmnk 5:5; aj ja' nyolin ti'j tijajil Isaí b'ix ti'j tijajil Dawid, axkix te Jesusji. * **22:16** Te nin che'w aj ntxaqtxon oj stzaj txeka'j, telponx tzul junky q'ij ak'a'j; b'ix ax ikxji ti'j Jesus, oj tul junky'el kyaqil owokel ak'a'j; Núm 24:17; Wnch 9:5; 12:46; 1Wnch 2:8. * **22:17** Isa 49:10; Wnch 4:13-14; Tmnk 21:6 * **22:19** Deu 4:2; 12:32; 2Xhp 1:19-21